DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

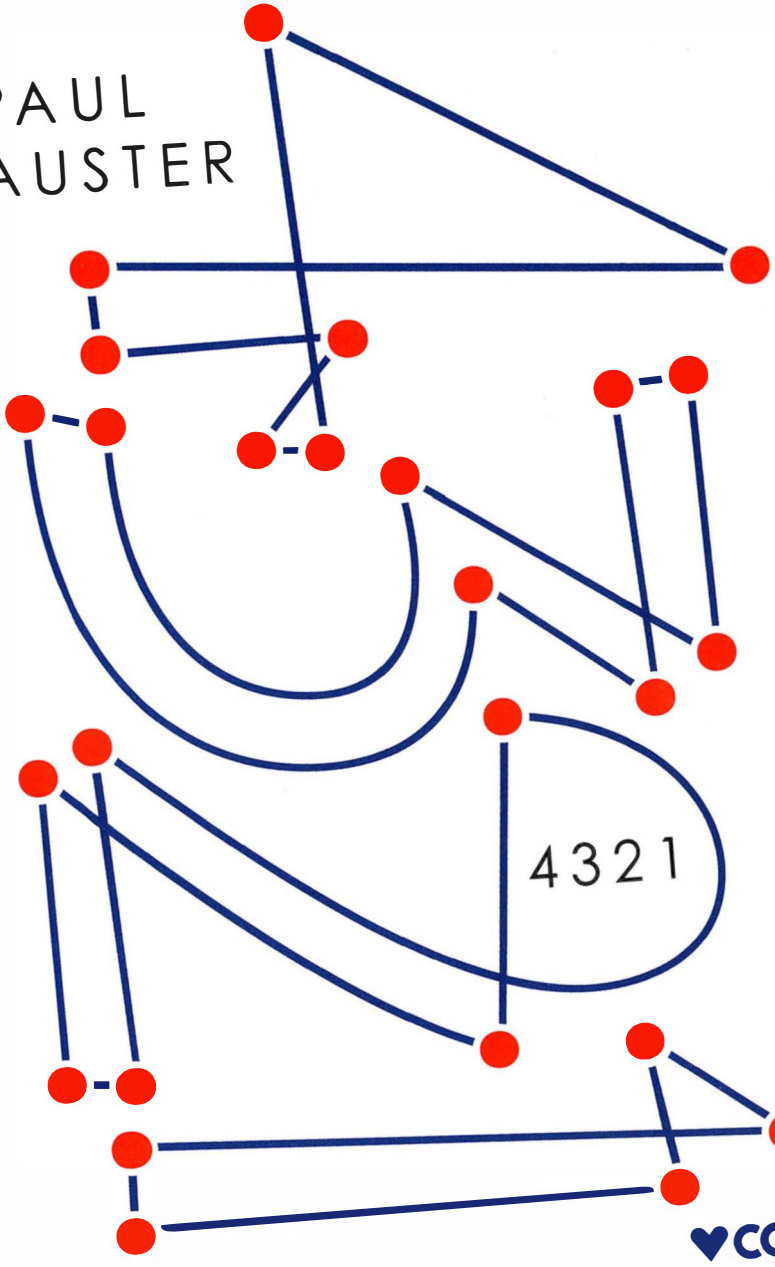
https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

PAUL
AUSTER

can
roman

Çeviri: SEÇKİN SELVİ

PAUL AUSTER

4 3 2 1

4 3 2 1, Paul Auster
© 2017, Paul Auster
© 2017, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ekim 2017, İstanbul
Bu kitabın 1. baskısı 10000 adet yapılmıştır.

Düzelti: Aylin Samancı Elmasdağ, Tuğba Eriş
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2
Topkapı-Zeytinburnu
Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3584-4

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 31730

PAUL AUSTER

4 3 2 1

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Seçkin Selvi

can

Paul Auster'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ay Sarayı, 1991
Yalnızlığın Keşfi, 1991
Son Şeyler Ülkesinde, 1992
Şans Müziği, 1993
Kırmızı Defter, 1994
Leviathan, 1994
Yükseklik Korkusu, 1995
Duman - Surat Mosmor, 1998
Timbuktu, 1999
Cebi Delik, 1999
Köşeye Kıstırmak, 2000
Yanılsamalar Kitabı, 2002
Kehanet Gecesi, 2004
Cam Kent, 2004
Hayaletler, 2004
Kilitli Oda, 2004
Brooklyn Çılgınlıkları, 2007
Yazı Odasında Yolculuklar, 2007
Duvar Yazısı, 2008
Karanlıktaki Adam, 2008
Lulu Köprüde, 2009
Görünmeyen, 2010
Sunset Park, 2011
Kış Günlüğü, 2012
Şimdi ve Burada (J.M. Coetzee ile birlikte), 2013
İç Dünyamdan Notlar, 2014
Babamın Tanrı Olduğunu Şandım (editör), 2015

PAUL AUSTER, 1947 yılında ABD'nin New Jersey eyaletinde, Newark'ta doğdu. Daha 12 yaşındayken, önemli bir çevirmen olan enişte-sinin kitaplarını okuyarak edebiyata büyük bir ilgi duymaya başladı. Columbia Üniversitesi'nde Fransız, İngiliz ve İtalyan edebiyatı okuduktan sonra dört yıl kadar Fransa'da yaşadı, Fransız yazarlardan çeviriler yaptı. XX. yüzyıl Fransız şiiri üstüne önemli bir antoloji hazırladı. İlk kez 1987'de *New York Üçlemesi* adlı yapıtıyla büyük ilgi gördü. Daha sonra *Ay Sarayı, Kehanet Gecesi, Köşeye Kıstırmak, Son Şeyler Ülkesinde, Leviathan, Şans Müziği, Timbuktu, Yanılsamalar Kitabı, Yükseklik Korkusu, Brooklyn Çılgınlıkları, Yazı Odasında Yolculuklar, Karanlıktaki Adam* ve *Sunset Park* adlı romanları, *Yalnızlığın Keşfi* adlı anı-romanı, *Kırmızı Defter* adlı öykü kitabı birbirini izledi. Auster, eşi yazar Siri Hustvedt ve iki çocuğuyla birlikte New York, Brooklyn'de oturuyor.

SEÇKİN SELVİ, Üsküdar Amerikan Koleji'ni bitirdi. Öğrenimini Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde sürdürdü. *Tiyatro 70* ve *Edebiyat 81* dergilerini çıkardı. *Günaydın* ve *Sabah* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. *Milliyet Sanat* dergisinde tiyatro eleştirileri yazıyor. MGS Merkezi ve Yeditepe Üniversitesi'nde eleştiri dersi verdi. Asaf Çiyiltepe Ödülü, Aydın Üstüntaş ve Çevirmenler Derneği Onur Ödülü alan Selvi, 1957'den başlayarak tiyatro, felsefe, edebiyat dallarında 167 yapıt çevirdi.

Bu kitap bir kurmacadır. Romanda yer alan bütün karakterler, kurumlar ve olaylar ya yazarın hayal gücüyle yaratılmış ya da gerçekdışı tanımlar kullanılmıştır.

Siri Hustvedt'e

1.0

Aile efsanesine göre Ferguson'un büyükbabası ceketinin astarına dikilmiş yüz rubleyle, doğup büyüdüğü Minsk şehrinden yaya olarak yola koyuldu, batıya doğru ilerleyip Varşova ve Berlin'den geçerek Hamburg'a geldikten sonra, kışın sert fırtınalarıyla boğuşarak Atlantik'i geçen ve yirminci yüzyılın ilk günü New York Limanı'na giren *Empress of China* adlı gemiye bilet aldı. Ellis Adası'ndaki göçmen bürosunda mülakat sırasını beklerken bir Rus Yahudisiyle sohbet etti. Adam ona, *Reznikoff adını unut*, dedi. *Bu ad burada işine yaramaz. Amerika'daki yeni hayatın için bir Amerikalı adı gerek sana, kulağa tipik Amerikalı gibi gelecek bir ad.* İngilizce 1900 yılında Isaac Reznikoff'un hiç bilmediği bir dil olduğu için, kendisinden yaşça büyük ve daha deneyimli hemşerisine akıl danıştı. Adam, *Onlara adının Rockefeller olduğunu söyle*, dedi. *O zaman sorun çıkmaz.* Bir saat geçti, sonra bir saat daha ve on dokuz yaşındaki Reznikoff'a sıra gelip de göçmen bürosundaki memurun karşısına oturduğunda adamın söylediği ad çoktan aklından çıkmıştı. Görevli, *Adın ne?* diye sordu. Bitkin durumdaki göçmen hayıfla kafasına vurarak Eskenazi dilinde yanıtladı: *Ikh hob fargessen (Unuttum)!* Ve böylece Isaac Reznikoff Amerika'daki yeni hayatına Ichabod Ferguson olarak başladı.

Zor bir hayat oldu, özellikle de başlangıçta; ama başlangıç döneminden sonra da yeni vatanında işler hiç de onun hayal ettiği gibi gitmedi. Yirmi altıncı doğum gününden hemen sonra kendisine bir eş bulduğu doğru; kızlık soyadı Grossmann olan karısı Fanny'nin ona güçlü kuvvetli, sağlıklı üç erkek evlat verdiği de doğru; ama gemiden indiği günden 7 Mart 1923 gecesine kadar, yani gece bekçisi olarak çalıştığı Chicago'daki bir deri eşya deposunda yapılan soygunda vurulup beklenmedik bir şekilde henüz kırk iki yaşında ölünceye kadar Ferguson'un büyükbabası için Amerika'daki hayat zorlu bir mücadeleden öteye geçemedi.

Hiç fotoğrafı kalmamış, ama söylendiğine göre kocaman elleri, güçlü sırtı olan iriyarı biriydi, eğitimsiz, vasıfsız, sözün kısası kör cahil bir çaylaktı. New York'taki ilk öğle sonrasında, ömründe gördüğü en kırmızı, en tostoparlak, en kusursuz elmaları satan bir işportacıya rastladı. Dayanamayıp bir tane aldı ve hevesle dişledi. Beklediği tatlılık yerine, elmanın tadı acımsı ve bir tuhaftı. Daha da kötüsü, elma mide bulandıracak kadar yumuşaktı ve dişleri kabuğu deldiği anda meyvenin içi saçma tanesi gibi çekirdeklerle dolu açık kırmızı bir sıvı halinde ceketinin üzerine boşaldı. Damağındaki ilk New York tadı, Jersey domatesiyle ilk ve hiç unutamayacağı karşılaşması bu oldu.

Rockefeller değil, ama tuhaf bir adı olan ve dur durak bilmeyen ayaklarıyla Manhattan ve Brooklyn'de, Baltimore ve Charleston'da, Duluth ve Chicago'da şansını deneyen, liman işçisi, Büyük Göller tankerinde tayfa, gezici sirkte hayvan bakıcısı, konserve fabrikasında montaj bandı işçisi, kamyon sürücüsü, hendek kazıcısı, gece bekçisi gibi çeşitli işlerde çalışan vasıfsız işçi, geniş omuzlu, irikıyım bir Yahudiydi. Onca çabasına karşın hiçbir zaman eline birkaç metelikten fazla para geçmedi, o yüzden

de zavallı Ike Ferguson'un karısına ve üç oğluna bıraktığı tek miras gençliğindeki avarelik maceralarının öyküleri oldu. Uzun vadede öyküler muhtemelen paradan daha değersiz değildir, ama kısa vadede yararları çok sınırlıdır.

Deri eşya şirketi, Fanny'ye kocasının kaybından dolayı tazminat olarak ufak bir meblağ verdi, o da oğullarını aldı ve Central Ward'daki evlerinin çatı dairesini sembolik bir kira karşılığı onlara veren kocasının akrabalarının daveti üzerine Chicago'dan Newark, New Jersey'ye taşındı. Oğulları on dört, on iki ve dokuz yaşlarındaydı. En büyükleri Louis çoktan Lew olup çıkmıştı. Ortanca Aaron, Chicago'daki okulun bahçesinde yediği dayanılmaz dayaklardan sonra kendine Arnold adını takmıştı. Dokuz yaşındaki Stanley'ye de herkes Sonny derdi. Anneleri iki yakayı bir araya getirebilmek için dışarıdan çamaşır yıkama işi alıyor, yama ve tamir yapıyordu; ama çok geçmeden oğlanlar da okuldan sonra çalışarak ve kazandıkları her peniyi annelerinin avucuna koyarak ev masraflarına katkıda bulunmaya başladılar. Zor günlerdi, yoksulluk tehlikesi görüş mesafesini yok eden yoğun bir sis gibi kaplıyordu evin odalarını. Korkudan kaçış yoktu, oğlanların üçü de giderek annelerinin hayatın amacı hakkındaki karamsar ontolojik görüşünü özümsedi. Ya çalışırsın ya açlıktan ölürsün. Ya çalışırsın ya başını sokacak yeri kaybedersin. Ya çalışırsın ya ölürsün. İradesizlerin işine gelen Birimiz-Hepimiz-İçin-Hepimiz-Birimiz-İçin kavramı Ferguson'lar için geçerli değildi. Onların küçük dünyasında Hepimiz-Hepimiz-İçindi veya Ya Hep-Ya Hiçti.

Büyükannesi öldüğünde Ferguson daha iki yaşına basmamıştı; o yüzden onunla ilgili hiç bilinçli anısı yoktu, ama aile efsanesine göre Fanny, zor ve günü gününe uymayan, durup dururken çığlık atmaya, hâkim olamadığı hıçkıra hıçkıra ağlama nöbetlerine yatkın, oğulları yaramazlık yapınca süpürge sopasıyla döven, bağıra ça-

ğıra pazarlık ettiği için yerel dükkânların bazılarına girmesi yasaklanmış bir kadındı. Nerede doğduğunu bilen yoktu, on dört yaşındayken bir öksüz olarak New York'a ayak bastığı ve Aşağı Doğu Yakası'ndaki penceresiz bir tavan arasında birkaç yıl şapka yaparak çalıştığı söylenirdi. Ferguson'un babası Stanley, oğluna ebeveynlerinden çok nadiren söz eder, çocuğun sorularını kısa, ihtiyatlı, belirsiz yanıtlarla geçiştirirdi; Ferguson baba tarafından büyük ebeveynleriyle ilgili ne öğrenebildiyse ikinci kuşak Ferguson eltilerinin büyük yaş farkıyla en genci olan annesi Rose'dan öğrendi, o da bu bilgileri Stanley'le Arnold kadar ketum olmayan ve onlardan daha konuşkan Lew'nun dedikoducu karısı Millie'den almıştı. Ferguson on sekizindeyken, annesi, Millie'nin bir söylenti diye aktardığı, doğru da yanlış da olabilecek, kanıtlanmamış bir hikâyeyi anlattı ona. Lew'nun Millie'ye anlattığına ya da Millie'nin kocasından duyduğunu söyleyerek aktardığına göre, Ferguson'ların Stanley'den üç ya da dört yıl sonra doğan dördüncü bir çocuğu, bir kızları varmış; ailenin Duluth'ta oturduğu, Ike'ın Büyük Göller gemisinde tayfa olarak iş aradığı birkaç aylık dönemde meteliksizmişler, Fanny, Ike gittikten sonra doğum yaptığı için ve Duluth Minnesota'da olduğu için ve mevsimlerden kış, hem de özellikle soğuk iklimi olan bir yerde özellikle dondurucu bir kış olduğu ve oturdukları ev bir tek odun sobasıyla ısıtıldığı için ve Fanny ile oğlanlar parasızlıktan günde sadece tek öğün yiyebildikleri için, bir başka çocuğa bakma düşüncesi kadını öylesine dehşete düşürmüş ki yeni doğan kızını banyo küvetinde boğmuş.

Stanley, annesiyle babası hakkında oğluna çok az şey anlatmakla kalmaz, kendisinden de pek söz etmezdi. Bu da Ferguson'un babasının çocukluğu, yeniyetmeliği ve otuzuna bastıktan iki ay sonra Rose'la evleninceye kadarki gençlik dönemiyle ilgili net bir fikir edinmesini zorlaş-

tırırdı. Yine de babasının nadiren boş bulunup anlattıklarından Ferguson şu bilgileri bir araya getirmeyi becerdi: Ağabeyleri küçüklüğünde Stanley'le alay etmiş, itip kakmışlar; üç kardeşin en küçüğü olduğu ve çocukluğunun ancak çok kısa bir dönemi babasının sağlığında geçtiği için Fanny'ye en düşkün olan oymuş; çalışkan bir öğrenciymiş, üç kardeşin spor alanında en başarılısıymış, futbol takımında savunma oyuncusuymuş, Central Lisesi atletizm takımının bayrak yarışında çeyrek mil koşucusuymuş, elektronik konusunda yetenekli olduğu için 1932'de liseyi bitirince bir radyo onarım dükkânı açmış (*dükkân, babasının deyimiyle Newark merkezindeki Academy Caddesi'nde duvardaki bir çukur kadarmış, ayakkabı boyacısı tezgâhından az büyükçe bir yermiş*), on bir yaşındayken annesinden süpürge sopasıyla yediği dayak yüzünden sağ gözü sakatlanmış (görme yetisini yarı yarıya kaybetmiş ve o yüzden Birinci Dünya Savaşı'nda çürüğe çıkarılmış), Sonny takma adından nefret ettiği için okulu bitirir bitirmez o adı bir daha kullanmamış, dans etmeyi, tenis oynamayı severmiş, ona ne kadar aptalca ya da küçümseyici biçimde davranırlarsa davransınlar ağabeylerinin hakkında olumsuz tek kelime etmemiş, çocukluğunda okuldan sonra gazete satmış, hukuk okumak çok istermiş ama paraları olmadığı için bundan vazgeçmiş, yirmili yaşlarında kızların gözbebeği diye nam salmış ve hiçbirisiyle evlenmeyi aklından geçirmeden birçok Yahudi kızla gezip tozmuş, 1930'larda Havana, Batı Yarımküresi'nin günah başkentiyken birkaç kez Küba'ya gitmiş, hayattaki en büyük arzusu milyoner olmak, Rockefeller kadar zengin olmakmış.

Lew da Arnold da Fanny'nin çılgın ev ortamından, babalarının 1923'teki ölümünden sonra Ferguson'lara hükmeden o çığlık çığlığa zorbadan olabildiğince çabuk kurtulmaya kararlı olarak yirmili yaşlarının başında ev-

lendiler; ama ağabeyleri kaçtığı sırada henüz yirmisine gelmemiş olan Stanley'nin evde kalmaktan başka seçeneği yoktu. Liseyi daha yeni bitirmişti; yıllar, tam on bir yıl peş peşe geçip gitti ve o Büyük Ekonomik Kriz dönemini ve savaşın ilk yarısını Fanny'yle aynı çatı dairesini paylaşarak orada kalmaya devam etti; belki sinamekiliğinden ya da tembelliğinden kaldı, belki annesine karşı bir ödev ya da sorumluluk duygusuyla hareket ediyordu, belki de bütün bu nedenler bir başka yerde yaşamayı hayal etmesini bile olanaksızlaştırıyordu. Lew ile Arnold'un çocukları olmuştu, oysa Stanley aynı anda birden fazla kızla flört etmeyi sürdürüyor, bütün enerjisini küçük işini büyütmek için harcıyor ve yirmili yaşlarının ortasını dans ederek geçirip otuza merdiven dayadığında bile evlenmeye hiç niyetlenmediğinden ömrünün sonuna kadar müzmin bir bekâr olarak kalacağından kimse kuşku duymuyordu. Derken, 1943 Ekim'inde Amerikan Beşinci Ordusu'nun Napoli'yi Almanların elinden kurtarmasının üzerinden bir hafta bile geçmeden, sonunda savaşın Müttefiklerin lehine dönmeye başladığı umudunun yaşandığı dönemin ortasında, Stanley New York'ta arkadaşlarının aracılığıyla yirmi bir yaşındaki Rose Adler'le tanıştı ve ömür boyu bekârlık sultanlıktır hayali ânında ve bir daha canlanmamak üzere öldü.

Ferguson'un annesi öylesine güzel, gri-yeşil gözleri, uzun kumral saçlarıyla öylesine çekici, öylesine doğal, canlı ve güleç, payına düşen bir altmış beşlik vücudunun her yanı öylesine kusursuzdu ki, normal olarak kimseye bağlanmaktan hoşlanmayan, o zamana kadar aşk ateşiyle hiç yanmamış olan yirmi dokuz yaşındaki Stanley, Rose'un karşısında ciğerlerindeki bütün hava çekilmiş ve bir daha soluk alamayacakmış gibi darmadağın oldu.

Rose da göçmen çocuğuydu, Varşova doğumlu babası da Odesa doğumlu annesi de üç yaşına basmadan

Amerika'ya gelmişlerdi. O yüzden Adler'ler, Amerika'ya Ferguson'lardan daha çok uyum sağlamış bir aileydi ve Rose'un ebeveynlerinin dili hiç yabancı şiveye kaçmazdı. Detroit, Hudson ve New York'ta büyümüşlerdi ve kendi ana babalarının Eskenazi, Leh ve Rus dilleri, karmaşık deyimlerine varıncaya kadar incelikli, akıcı bir İngilizceye dönüşmüştü; oysa Stanley'nin babası ölünceye kadar ikinci dili sökmeye uğraşmıştı, Doğu Avrupa'daki kökenlerinden yarım yüzyıla yakın bir süre önce koptuğu halde annesi 1943 yılında bile hâlâ Amerikan gazeteleri yerine *Jewish Daily Forward* adlı Yahudi gazetesini okuyor, ağzından çıkan hemen her cümlede oğullarının Esgilizce dediği Eskenazi ve İngilizce sözcüklerle dolu tuhaf, karmaşık bir dille kendini ifade etmeye çalışıyordu. Rose'la Stanley'nin ataları arasındaki temel farklardan biri buydu, ama ebeveynlerinin Amerikan yaşam tarzına az ya da çok uyum sağlamış olmalarından da önemli olan fark şans konusundaydı. Rose'un annesiyle babası ve büyükanneleriyle büyükbabaları, bahtsız Ferguson'ların mağduru olduğu acımasız talihsizliklerden kaçınmayı başarmışlardı ve onların aile tarihçesinde ne ambar soygunlarında öldürülmek vardı, ne açlıktan ve umutsuzluktan ölme noktasına varan yoksulluk, ne de banyo küvetinde boğulan çocuklar. Detroit'li büyükbaba terziydi, Hudson'lı büyükbaba da berberdi; kumaş ve saç kesmek insanı servete ve dünyevi başarıya götüren yola sokacak meslekler olmasa da, sofraya yemek koymaya, çocukları giydirmeye yetecek kadar düzenli gelir sağlıyordu.

Rose'un Ben ve Benjy diye de tanınan babası Benjamin, 1911'de liseyi bitirdiğinin ertesi günü Detroit'ten ayrılıp uzak bir akrabanın kendisine şehir merkezinde bir tuhafiyecide tezgâhtarlık işi bulduğu New York'un yolunu tuttu, ama genç Adler kaderin yeryüzünde geçireceği kısa süreyi erkek çorabı ve çamaşırı satarak harcamayı al-

nına yazmadığını bilerek iki hafta içinde işi bıraktı; ve ev ev dolaşan temizlik ürünleri satıcısı, gramofon plakları dağıtıcısı, Birinci Dünya Savaşı'nda asker, otomobil satıcısı, Brooklyn'de ikinci el araba satılan açık hava sergisinin ortağı olup otuz iki yıl sonra Manhattan'daki bir emlak şirketinin üç azınlık ortağından biri olarak ekmeğini kazanıyordu ve 1941'de Amerika savaşa girmeden altı ay önce ailesini Brooklyn, Crown Heights'tan Batı 58. Cadde'deki yeni bir binaya taşımaya yetecek kadar geliri vardı.

Rose'a anlatılanlara göre, annesiyle babası bir pazar günü New York eyaletinin kuzeyinde, annesinin Hudson'daki evinin yakınında düzenlenen piknikte tanıştılar ve altı ay içinde (Kasım 1919) evlendiler. Rose'un sonradan oğluna itiraf ettiği gibi, bu evlilik onu hep şaşırtmıştı; çünkü annesiyle babası gibi birbirine taban tabana zıt iki insanı çok ender gördüğü halde evliliklerinin kırk yılı aşkın süredir devam etmesi, hiç kuşkusuz, insan ilişkileri tarihinin büyük gizemlerinden biriydi. Benjy Adler ağzı iyi laf yapan, çokbilmiş, cebine yüz farklı projeyi tıkıştırabilen, fıkra anlatmayı seven, her zaman ilgi odağı olmayı beceren hırslı biriydi ve New York'un kuzeyinde piknik yaptıkları o pazar günü, bembeyaz tenli, gür kızıl saçlı, etine dolgun, iri göğüslü, utangaç, bir kenarda dikkati çekmeden duran yirmi üç yaşındaki Emma Bromowitz adında bir kıza âşık oldu; kız öylesine el değmemiş, öylesine toy, öylesine edepliydi ki, daha ilk bakışta onun dudaklarına hiç erkek dudağı dokunmamış olduğu anlaşılırdı. Evlenmeleri hiç mantıklı olamazdı, bütün belirtiler yanlış anlamalar ve çekişmelerle dolu bir beraberliğe mahkûm olduklarını gösteriyordu, ama evlendiler ve Benjy kızları doğduktan sonra (1920'de Mildred, 1922'de Rose) Emma'ya sadık kalmayı pek beceremese de onu yüreğinden söküp atamadı, defalarca ihanete uğramasına karşın Emma da ona sırt çeviremedi.

Rose ablasına tapardı, ama ablası için aynı şey söylenemezdi; çünkü ilk çocuk olan Mildred, Tanrı'nın kendisine bahşettiği evin prensesi konumunu doğallıkla benimsemişti ve Franklin Caddesi'ndeki Adler evinde bir taht, tek bir taht ve tek bir prenses olduğu, o tahtı ele geçirmek için yapılacak herhangi bir girişime karşı savaş ilan edileceği, sonradan ortaya çıkan küçük rakibe (gerekirse) defalarca öğretilecekti. Mildred, Rose'a açıkça düşmanlık besliyor demek değildi bu, ama sevecenliğini kaşığın ucuyla verir, verirken de dakikada ya da saatte veya ayda bir dozunu aşmaz, sevgisini de prenseslik konumuna yaraşır bir lütuf havasında gösterirdi. Soğuk ve hesaplı Mildred, sıcakkanlı, duygusal Rose. Kızların biri on iki diğeri on yaşına geldiğinde, Mildred'in olağanüstü zeki ve okuldaki başarısının da sadece çok çalışmanın değil, üstün zihinsel yeteneklerinin sonucu olduğu ortaya çıktı; Rose da yeterince zeki olduğu ve takdir edilecek notlar aldığı halde, ablasıyla karşılaştırılınca bir türlü birinci olamayan yarışçı durumundan öteye gidemezdi. Mildred'in hareketlerinin amacını kavramayan, bir kez olsun bunu bilinçli olarak düşünmeyen ya da plan yapmayan Rose, giderek Mildred'le aşık atmaktan vazgeçti; çünkü ablasına benzemeye çalışmanın başarısızlıktan başka sonuç vermeyeceğini ve mutlu olabilecekse, bir başka yol izlemesi gerektiğini içgüdüsüyle seziyordu.

Çözümü çalışmakta, kendi parasını kazanacak bir yer edinmekte buldu ve on dört yaşını bitirip de çalışma izni alabilecek duruma gelince ilk işini buldu, ardından peş peşe başka işlere girdi; on altısına geldiğinde gündüzleri tam gün çalışıyor, geceleri de akşam lisesine gidiyordu. Mildred isterse kitaplarla biçimlendirilmiş beyninin manastırına kapanabilir, üniversiteye gidip son iki bin yılda yazılmış ne kadar kitap varsa okuyabilirdi, oysa Rose'un istediği, Rose'un ait olduğu gerçek dünyaydı,

New York caddelerinin kalabalığı ve gürültüsüydü, kendi ayaklarının üzerinde durmak ve kendi yolunu açmaktı. Haftada iki-üç kez izlediği, Claudette Colbert, Barbara Stanwyck, Ginger Rogers, Joan Blondell, Rosalind Russell ve Jean Arthur gibi yıldızlar takımının başrolde olduğu filmlerdeki cesur, pratik kafalı kadın kahramanlar gibi genç, kararlı, kariyer sahibi kız rolünü benimsedi ve kendi filminde, daha ancak birinci makarası çevrilmiş olan ama gelecek yıllarda çok şey vaat eden *Rose Adler'ın Öyküsü* filminde yaşıyormuşçasına sarıldı rolüne.

1943 Ekim'inde Stanley'le tanıştığında, son iki yıldır Altıncı Bulvar'ın yakınındaki Batı 27. Cadde'de stüdyosu olan Emanuel Schneiderman adında bir porte fotoğrafçısının yanında çalışıyordu. Rose orada resepsiyonist-sekreter-muhasebeci olarak işe başlamıştı, ama Schneiderman'ın fotoğraf asistanı 1942 Haziran'ında askere gidince, Rose onun yerine geçti. O tarihlerde altmış beş, altmış altı yaşlarında olan Yaşlı Schneiderman, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra karısı ve iki oğluyla New York'a gelmiş bir Alman Yahudisi göçmendi; günü gününe uymaz, bazen huysuzluğu tutar bazen hakaretler yağdırırdı; ama zamanla güzel Rose'a gönülsüz de olsa yakınlık duymaya başladı ve kızın stüdyoya ayak bastığı günden itibaren kendi çalışmalarını nasıl dikkatle gözlemlediğini fark ettiği için onu stajyer asistan yapmaya, kameralar, ışık, film banyosu, kısacası mesleğinin bütün girdisi çıktısı hakkında bildiklerini ona öğretmeye karar verdi. O zamana kadar nereye yöneleceğini bir türlü kestirememiş olan, hak ettiği ücretle çeşitli büro işlerinde çalışan ama ruhsal bir doyuma ulaşma umudu olmayan Rose için bu karar sanki bir çağrı gibiydi – yalnızca yeni bir iş çağrısı değil, dünyada yeni bir var olma biçimine, başkalarının yüzlerine bakarak, her gün daha fazla yüz, her sabah ve her öğleden sonra farklı yüzler

görerek, her yüzün bütün diğer yüzlerden farklı olduğunu kavrayarak yaşamaya açılan kapıydı; Rose çok geçmeden başkalarının yüzüne bakma işini sevdiğini ve bundan hiç ama hiç bıkmayacağını anladı.

Stanley artık (ileri derece göz bozukluğu ve düztabanlık nedeniyle) ikisi de askerlikten çürüğe çıkan ağabeyleriyle birlikte çalışıyordu ve 1932'de açılan küçük radyo tamir dükkânı birkaç yenileme ve ilaveyle Springfield Caddesi'nde hayli büyük bir mobilya ve küçük ev aletleri mağazasına dönüşmüştü ve çağdaş Amerikan perakendeciliğinin bütün tuzaklarını, bütün hilelerini kullanıyordu: uzun vadeli taksit planları, iki-al-bir-öde fırsatları, altı ayda bir indirimli satışlar, yeni evliler için danışma hizmeti ve Flag Day[1] özel ürünleri. Stanley'nin yanına ilk gelen, fazla zeki olmayan, pot kırmadan konuşamayan, birkaç satıcılık işinde başarısız olan ve karısıyla üç çocuğunu geçindirmekte zorlanan ortanca kardeş Arnold oldu; birkaç yıl sonra da Lew onlara katıldı, mobilya ve ev aletlerine ilgi duyduğundan değil, Stanley beş yıl içinde ikinci kez onun kumar borçlarını kapattığı, ağabeyini iyi niyetini ve pişmanlığını göstermek için mağaza işine katılmaya zorladığı ve aksi takdirde ömür boyu ona tek metelik koklatmayacağını söylediği için razı oldu. 3 Kardeşler Ev Dünyası adlı ticari girişim böyle oluştu; aslında işi yürüten, inatçı ama itiraz kabul etmeyen bir görüşle aile sadakatinin insani değerlerin en üstünü olduğuna inanan, ona beslemeleri gereken şükran duygusunu işe sürekli geç gelerek, cepleri boşalınca yazarkasadan onlukları, yirmilikleri tırtıklayarak, sıcak aylarda öğle yemeğinden sonra golf oynamaya kaçarak gösteren başarısız ağabeylerinin yükünü bile isteye üstlenen, Fanny'nin

1. (İng.) Bayrak Günü. ABD bayrağının Kongre tarafından kabul edildiği 14 Temmuz 1777 tarihinin yıldönümü ve bağış için rozet satılan gün. (Ç.N.)

en küçük ve en hırslı oğlu Stanley'di. Stanley ağabeylerinin tutumuna üzülüp öfkelense bile hiç yakınmadı, çünkü evrenin yasaları kardeşlerden şikâyet etmeyi yasaklıyordu ve Ev Dünyası'nın kârı Lew ile Arnold'un ücretleri olmasa ulaşacağı rakamın biraz altında olsa bile yine de zararda değildiler ve gelecek bir, iki yıl içinde savaş bitince durum daha da parlak olacaktı, çünkü televizyon hayata geçecek ve kardeşler ilk televizyon satıcısı olacaklardı. Gerçi Stanley henüz zengin sayılmazdı, ama bir süredir geliri düzenli olarak artıyordu ve 1943 Ekim'indeki o gece Rose'la tanıştığında, en iyi günlerinin daha gelmediğine inanıyordu.

Stanley'nin aksine, Rose daha önce tutkulu aşk ateşiyle yanmıştı. O aşkı elinden alan savaş olmasaydı, Stanley'le ikisi hiç tanışmayacaktı, çünkü Rose ekimdeki o geceden çok önce bir başkasıyla evlenmiş olacaktı; ne var ki yaşamına on yedi yaşındayken giren nişanlısı, Brooklyn'li doktor adayı David Raskin, Georgia'daki Benning Kalesi'nde er eğitimi görürken tuhaf bir patlama sonucunda ölmüştü. Ölüm haberi 1942 Ağustos'unda geldi, Rose zaman zaman donakalarak, isyan ederek, boşluk duygusuna kapılarak, acıdan yarı çılgınlaşıp geceleri başını yastığa koyduğunda savaşa lanet okuyarak, David'in bir daha ona dokunamayacağı gerçeğini bir türlü kabullenemeyerek aylarca yas tuttu. O aylar boyunca onu ayakta tutan tek şey, biraz teselli, biraz keyif veren, sabahları yataktan çıkması için bir neden olan Schneiderman'ın yanındaki işiydi; ama artık insan içine karışmayı canı istemiyor, başka erkeklerle tanışmaya ilgi duymuyor, yaşamını iş, ev ve arkadaşı Nancy'yle sinemaya gitmek rutininde sürdürüyordu. Yine de yavaş yavaş, özellikle son iki, üç ay içinde örneğin ağzına aldığı yiyeceğin bir tadı olduğunu ve şehre yağmur yağınca sadece onu ıslatmadığını, erkek, kadın, çocuk herkesin kendisi gibi

su birikintilerinin üzerinden atlamak zorunda kaldığını yeniden keşfederek tekrar kendine benzemeye başladı. Hayır, David'in ölüm acısını asla atlatamayacaktı, kendisi sendeleyerek geleceğe adım atarken David hep onun yanında yürüyen gizli hayalet olacaktı; ama yirmi bir yaş dünyaya sırt çevrilmeyecek kadar gençlik doluydu ve Rose yeniden dünyaya dönmek için çaba göstermezse çöküp öleceğini biliyordu.

Rose'un Stanley'le buluşup tanışmasını ayarlayan, Crown Heights'taki çocukluk günlerinden beri Rose'un en yakın arkadaşı, sıska kollu, koca dişli, ödünsüz, esprili Nancy idi. Nancy, Stanley ile Catskills'deki bir hafta sonu dans partisinde, kendi deyimiyle *koşer et marketi* olan şehirdeki genç-bekâr-ciddi olarak eş arayan Yahudiler için Brown's Otel'de düzenlenen kalabalık partilerden birinde tanışmıştı; kendisi ciddi olarak eş aramadığı halde (Pasifik'te görevli ve son gelen haberlere göre hâlâ sağ olan bir askerle nişanlıydı) bir arkadaşıyla birlikte hoşça vakit geçirmek için partiye gitmiş ve birkaç kez *Stanley adında Newark'lı bir çocukla* dans etmişti. Nancy, Stanley'nin kendisini tekrar görmek istediğini ama bekâretini bir başkasına söz verdiğini söyleyince gülümseyip hafifçe reverans yaptığını anlattı, ama delikanlı tam gidecekken Nancy ona *Tuna Nehri'nin bu yanındaki topraklarda yaşayan en güzel kız ve dünyanın en iyi insanı olan* arkadaşı Rose'dan, Rose Adler'dan söz etmeye başlamış. Nancy, Rose'u gerçekten de öyle görürdü ve Stanley onun söylediklerinde ciddi olduğunu anlayınca Nancy'ye arkadaşıyla tanışmak istediğini söylemiş. Nancy, ondan söz ettiği için Rose'dan özür diledi, ama Rose onun kötü bir niyeti olmadığını bildiği için sadece omuz silkti ve sonra, Peki nasıl biri? diye sordu. Nancy'nin anlattığına göre Stanley Ferguson yaklaşık bir seksen boyunda, yakışıklı, biraz yaşlı, yani otuza merdiven dayamak yirmi bir yaşında birinin

gözünde yaşlı sayılır, kendi işini kurmuş ve anlaşılan işi tıkırında olan, çekici, kibar ve çok iyi dans eden biriydi. Rose bu bilgileri alınca birkaç saniye duraksayarak hiç tanımadığı biriyle buluşmayı göze alıp alamayacağını düşündü, bunları düşünürken David öleli bir yıldan fazla olduğu bir anda aklına geliverdi. İstese de istemese de yeniden deneme zamanı gelmişti. Nancy'ye baktı, Şu Stanley Ferguson'u bir görsem diyorum. Sen de öyle düşünmüyor musun? dedi.

Yıllar sonra Rose o akşamı oğluna anlatırken, yemek için Stanley'le buluştukları lokantanın adını söylemedi. Eğer belleği yanıltmıyorsa Ferguson lokantanın Manhattan'ın göbeğinde bir yerde olduğunu düşünüyordu, Doğu Yakası mı, Batı Yakası mı olduğu belli değildi, ama bembeyaz örtüleri, kısa siyah ceketli, papyonlu garsonlarıyla şık bir yerdi; bu da Stanley'nin onu etkilemek, istediği zaman bu tür lüksleri karşılayabilecek durumda olduğunu kanıtlamak için bilinçli olarak orayı seçtiği anlamına geliyordu; ve evet, Rose onu fizik olarak çekici buldu, uçar gibi yürüyüşüne, hareket ederken gövdesinin zarafetine ve esnekliğine, ama aynı zamanda ilk bakışta fark ettiği ellerinin büyüklüğüne ve kuvvetine, Rose'un üzerinden ayrılmayan sakin ve durgun bakışlı gözlerine, ne fazla iri ne fazla ufak olan kahverengi gözlerine ve onların üzerindeki kalın siyah kaşlarına vuruldu. Rose yemek arkadaşını müthiş etkilediğinin, el sıkıştıkları anda Stanley'nin ruhunun darmadağın olduğunun farkına varmadığı için, genç adamın yemeğin başlarında çok az konuşmasına biraz şaşırdı, o yüzden de onun utangaç olduğunu düşündü, oysa hiç de öyle değildi. Stanley suskun puskun oturmaya devam ettiği için, kendisi de gergin olan Rose ikisi adına da konuşmaya başladı ve ipin ucunu kaçırarak susmak bilmedi, dakikalar geçtikçe de beyinsiz bir geveze gibi konuşmaktan dehşete düşüyordu; örneğin abla-

sıyla övünüyor, Mildred'in ne kadar parlak bir öğrenci olduğunu anlatıyor, geçen haziranda New York Üniversitesi'nin Hunter Koleji'nden en yüksek notlarla mezun olduğunu, şimdi de Columbia'da İngilizce Bölümü'ndeki tek kadın ve üç Yahudiden biri olarak yüksek lisans yaptığını söylüyor, ailenin ne kadar gurur duyduğunu anlatıyordu; aileden söz eder etmez de Archie Amca'ya, babasının kardeşi, Şehir Kenteti adlı beşlide piyano çalan, o sıralarda da 52. Cadde'deki Moe's Hideout lokalinde çalışan Archie Adler'e sıra geldi, ailede bir müzisyen, bir sanatçı, para kazanmaktan başka şeyler düşünen bir kara koyun olması ne kadar esinlendirici bir şeydi, Archie Amcasını çok severdi, diğerleri içinde en çok, hepsinden çok sevdiği akrabasıydı; tabii bundan sonra kaçınılmaz olarak Schneiderman'ın yanındaki işini anlatmaya koyuldu, huysuz, ağzı bozuk Schneiderman'ın son bir buçuk yıl içinde kendisine öğrettiklerini tek tek saydı, adamın pazar öğleden sonraları ayyaşları, serserileri, düşkünleri avlamak için onu Bowery'ye[1] götürdüğünü, beyaz sakalları, uzun saçları, eski peygamberlerin ve kralların başlarına benzeyen muhteşem kafaları olan bu adamlara stüdyosuna gelip poz vermeleri için para verdiğini anlattı; çoğunlukla o ihtiyarlara tıpkı Rembrandt'ın on yedinci yüzyıl Amsterdam'ındaki sefillere giydirdiği gibi türbanlar, kaftanlar, kadife giysiler giydiriyor ve bu adamları Rembrandt'ın ışık yöntemiyle aydınlık ve karanlığı birlikte kullanarak, her tarafı gölgede bırakıp minik bir noktadaki ışıkla aydınlatıyorlardı, Schneiderman, artık Rose'un kendi ışık tasarımını yapabileceğine güvendiği için bu tür

1. Bowery, Manhattan'ın güney kesimindeki bir caddenin ve semtin adıdır. On yedinci yüzyılda çevrede tarım alanları olduğu için Manhattan'a ilk yerleşen Hollandalılar caddeye *Bouwerij* (Çiftlik) Yolu adını verdiler, bu ad sonradan Bowery'ye dönüştü. Sanatçıların olduğu kadar ayyaş ve evsizlerin çok olduğu bir yer olarak bilinir. (Ç.N.)

portrelerden birkaç düzinesini de onun gerçekleştirmesine izin vermişti, Rose *chiaroscuro*[1] sözcüğünü kullanınca Stanley'nin onun anlattıkları hakkında en ufak bir fikri olmadığını, Japonca konuşmuş olsa da hiçbir şey fark etmeyeceğini anladı, ama adam kendinden geçmiş, vurgun yemiş bir halde hiç ses çıkarmadan hâlâ ona bakmaya, onu dinlemeye devam ediyordu.

Rose konuşmasının utanç verici, ayıp olduğunu hissetti. Neyse ki, monoloğu düşüncelerini toplayabilecek birkaç saniyelik bir zaman kazandıran ana yemeğin gelmesiyle kesildi, yemeğe başladıklarında (yemeklerin ne olduğu bilinmiyor) Rose hiç âdeti olmayan o ipe sapa gelmez konuşmasının David'den söz etmemek için bir koruma kalkanı olduğunu kavrayacak kadar sakinleşmişti, çünkü hiç konuşmak istemediği, konuşmayı reddedeceği bir konuydu, o yüzden de yarasını göstermemek için o uzun ve gülünç konuşmayı yapmıştı. Stanley Ferguson'un bu konuyla hiç ilgisi yoktu. Düzgün biri gibi görünüyordu, askerden çürüğe çıkarılması, uzaklardaki bir savaş cephesinin çamurları içinde debelenmek ya da er eğitimi sırasındaki bir patlamayla parçalanmak yerine terzi elinden çıkma şık bir takım elbiseyle bu lokantada oturuyor olması onun suçu değildi. Hayır, onun hiç suçu yoktu ve sağ kaldığı için onu suçlamak kalpsizlik olurdu, ama yine de nasıl olur da o karşılaştırmayı yapmaz, bu adamın sağ kalıp David'in ölmüş olmasına şaşırmazdı?

Bütün bunlara karşın yemek oldukça iyi geçti. Stanley ilk andaki şoku atlatıp yeniden soluk alabilecek hale gelince, cana yakın biri olduğunu gösterdi, çoğu erkek gibi sadece kendine önem veren biri olmadığını, karşısındakine kibar davrandığını ve terbiyeli olduğunu kanıtla-

1. (İt.) Işık ve gölge sanatı. (Ç.N.)

dı, belki çok parlak bir zekâ değildi, ama mizah duygusu olan, Rose biraz komik bir şey söylediğinde bile gülen bir insandı, işinden ve gelecekle ilgili planlarından söz ederken Rose onun sağlam, güvenilir biri olduğuna kesinlikle kani oldu. Rembrandt ya da fotoğrafla ilgilenmemesi fenaydı, ama hiç değilse FDR[1] yanlısıydı (bu önemliydi) ve on yedinci yüzyıl resimleri ve fotoğraf çekme sanatı dahil birçok şey hakkında çok az şey bildiğini ya da hiç bilmediğini itiraf edecek kadar da dürüsttü. Rose ondan hoşlandı. Onunla beraber olmak keyifliydi, ama talih kuşu sayılacak niteliklerin hepsine ya da çoğuna sahip olsa da Rose ona Nancy'nin beklediği gibi âşık olamayacağını biliyordu. Lokantadaki yemekten sonra yarım saat kadar sokaklarda gezindiler, Moe's Hideout'ta bir kadeh içki içtiler ve piyanosunu çalan Archie Amca'ya el salladılar (Archie soğukça gülümseyip göz kırptı), sonra Stanley, Rose'u ailesinin Batı 58. Cadde'deki evine kadar götürdü. Asansörde onunla birlikte yukarıya çıktı, ama Rose onu eve davet etmedi. İyi geceler diye (gafil avlanıp öpülmemek için) kolunu uzatıp Stanley'nin elini sıktı, güzel bir gece geçirdiklerini söyleyerek teşekkür ettikten sonra arkasını döndü, kapıyı açtı ve adamı bir daha görmeyeceğine neredeyse emin olarak eve girdi.

Stanley için durum tamamen başkaydı, o ilk buluşmanın ilk ânından itibaren durum bambaşkaydı ve David Raskin'le Rose'un acıdan yanan yüreği hakkında hiçbir şey bilmediği için hemen harekete geçmesi gerektiğini düşündü, çünkü Rose gibi bir kızın hayatında uzun süre kimsenin olmaması olanaksızdı, hiç kuşkusuz erkekler etrafında pervane oluyordu, uzak durulamayacak bir kızdı, her zerresinden zarafet, güzellik, iyilik fışkırıyordu ve

1. Amerikan Başkanı Franklin Delano Roosevelt. (Ç.N.)

Stanley ömründe ilk kez olanaksızı yapmak, Rose'un her an artan taliplerini yenip onu kazanmak için harekete geçti, çünkü evlenmesi gerektiğine inandığı kadın oydu ve eğer karısı Rose olmayacaksa başkası da olmayacaktı.

Stanley sonraki dört ay boyunca Rose'u sık sık aradı, rahatsız edecek kadar sık değil, ama düzenli, ısrarlı, hiç eksilmeyen bir özen ve kararlılık içinde arayarak hayalî rakiplerini stratejik kurnazlık sandığı yöntemle saf dışı etmeye çalıştı, oysa aslında ortada hiçbir ciddi rakip yoktu, Rose ekimde Stanley'le tanıştıktan sonra Nancy ona iki ya da üç kişi daha tanıştırmış, ama Rose onlarda aradığını bulamayıp ikinci kez buluşmayı reddetmişti ve uygun zamanı bekliyordu, yani Stanley çevresinde hayalî düşmanlar görürken bile boşluğa kılıç sallayan şövalye durumundaydı. Rose'un onun hakkındaki duyguları değişmemişti, ama Stanley'le buluşmayı odasındaki yalnızlığa ya da yemekten sonra ailesiyle birlikte oturup radyo dinlemeye yeğliyordu, o yüzden akşamları çıkma tekliflerini kabul edip, buz patenine, bowlinge, dansa (adam gerçekten de çok iyi dans ediyordu), Carnegie Hall'da bir Beethoven konserine, iki Broadway müzikaline ve birkaç filme gitti. Dramların Stanley'yi hiç ilgilendirmediğini (*Bernadette'in Şarkısı*, *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* filmlerinde uyumuştu) ama komedileri gözünü kırpmadan izlediğini kısa zamanda öğrendi, örneğin savaş sırasında Washington'daki konut yetersizliğini anlatan *The More The Merrier* [Ne Kadar Kalabalık Olursa O Kadar Keyifli] adındaki ucuz komediyi gülerek seyrettiler; başrollerde Joel McCrea (nasıl da yakışıklıydı) ve (Rose'un favorilerinden) Jean Arthur vardı, ama Rose'u en çok etkileyen şişko Amerikalı tipinde bir tür Cupido rolü yapan Charles Coburn'un film boyunca tekrarladığı bir söz oldu: *Klas biri, düzgün, hoş bir genç adam*, bu sözler sanki her kadının isteyeceği kocayı tanımlıyor gibiydi.

Stanley Ferguson düzgün biriydi, hoştu, hâlâ genç sayılırdı ve şayet *Klas* sözcüğü dürüst, kibar, yasalara saygılı biri anlamına geliyorsa, Stanley bu niteliklerin hepsine sahipti; yine de Rose, baştan çıkarıcı ve havai David Raskin'le yaşadığı aşktan sonra aradığı niteliklerin bunlar olduğundan hiç emin değildi, o aşk zaman zaman yorucu, tüketici olsa da canlı ve sürekli değişkenliği nedeniyle sürprizliydi, oysa Stanley öylesine kibar, ne yapacağı ne diyeceği öylesine belli, öylesine güven vericiydi ki Rose bu kadar istikrarlı bir kişiliğin erdem mi yoksa kusur mu olduğunu kestiremiyordu.

Öte yandan, Stanley artık ona çılgınca âşık olmasına ve her buluşmalarında kıza dokunmamak, öpüp sıkıştırmamak için kendisiyle mücadele etmesine rağmen Rose'a elini sürmedi, karşılık göremeyeceğini bildiği halde öpüşmeye kalkışmadı.

Öte yandan, Rose, Ingrid Bergman'ın ne kadar güzel olduğunu söyleyince, Stanley önemsemeyen bir tavırla dudak bükerek Rose'un gözlerinin içine baktı ve kesinlikle inanan kişilerin sükûnetiyle Ingrid Bergman'ın onun eline su dökemeyeceğini söyledi.

Öte yandan, kasım sonlarında soğuk bir akşamüstü habersiz olarak stüdyoya çıkageldi, fotoğrafının çekilmesini, ama fotoğrafı Schneiderman'ın değil, Rose'un çekmesini istedi.

Öte yandan, Rose'un annesiyle babası Stanley'yi onaylıyordu, Schneiderman onaylıyordu, Kendini Beğenmişler Düşesi Mildred bile, Rose daha da beterini bulabilirdi, diyerek olumlu görüşünü belirtiyordu.

Öte yandan, Stanley arada bir yaratıcı olmayı da biliyor, içindeki bastırılmış bir şeyi serbest bıraktığı anda delişmen olup çıkıyor, gözü kara şakalar yapabiliyordu; örneğin bir gece Rose'un annesiyle babasının evinde ona üç çiğ yumurtayı hızla havaya atıp tutarak jonglörlük

gösterisi yapmaya başladı, bunu iki dakika kadar başarıyla sürdürdü, sonra yumurtalardan biri yere düşüp kırılınca diğer iki yumurtayı da kendisi yere attı, ortalığı berbat ettiği için palyaçolara özgü sessiz omuz silkişiyle özür diledi ve söylediği tek şey, Vay canına, demek oldu.

O dört ay içinde haftada bir ya da iki kez görüştüler ve Rose gönlünü Stanley'nin ona kaptırdığı gibi kaptıramadıysa da, kendisini yerlerde sürünmekten kurtarıp yeniden ayakları üstüne kaldırdığı için şükran duyuyordu. Her şey eşit koşullarda olsaydı Rose ilişkilerini bir süre daha aynı şekilde yürütmekten hoşnut kalacaktı, ama tam kendini adamın yanında huzurlu hissetmeye başladığı sırada Stanley birden kuralları değiştiriverdi.

1944 Ocak ayının sonlarıydı. Rusya'da dokuz yüz gün süren Leningrad Kuşatması yeni bitmişti; İtalya'da Almanlar, Müttefikleri Monte Cassino'da sıkıştırmıştı; Pasifik'te Amerikan birlikleri Marshall Adaları'na hücuma hazırlanıyordu; iç cephede ise Stanley, New York'taki Central Park'ın kenarında Rose'a evlenme teklif ediyordu. Tepede parlak bir kış güneşi ışıldıyordu, mavinin koyu ve parıltılı tonlarındaki bulutsuz gökyüzü, New York'u sadece ocak ayının belirli günlerinde sarmalayan kristal mavisiydi; ve bitmek bilmeyen savaşta dökülen kanlardan ve kıyımdan binlerce mil uzaktaki o güneşli pazar günü Stanley, Rose'a ya evleneceklerini ya da başka seçenek olmadığını, ona taptığını, şimdiye kadar hiç kimse için bu duyguları hissetmediğini, geleceğini biçimlendirmesinin kıza bağlı olduğunu, eğer Rose reddederse onu bir daha hiç görmeyeceğini, görmeyi aklından geçirmeye bile dayanamayacağını, o yüzden de onun hayatından tamamen çıkacağını söylüyordu.

Rose bir hafta süre istedi. Çok ani, beklenmedik bir teklif olduğundan düşünmek için zamana ihtiyacı vardı. Stanley, Tabii bir hafta düşün, dedi; onu bir hafta sonra

pazar günü arayacaktı ve parkın 59. Cadde'ye açılan kapısında tam ayrılacakları anda ilk kez öpüştüler, Rose Stanley'nin gözlerinde yaşların parladığını gördü.

Düşünme süresinin sonundaki karar tabii ki çok önceden yazılmıştı. Sonuç, sadece *Dünyadaki Yaşamın Kayıt Defteri* yazarının izniyle yapılan ve her şeyi kapsayan baskısında yer almıyor, Manhattan Belediyesi kayıtları da Rose Adler ile Stanley Ferguson'un 6 Nisan 1944'te, Normandiya Çıkarması'ndan tam iki ay önce evlendiklerini gösteriyor. Rose'un ne karar verdiğini biliyoruz, ama o kararı nasıl ve niçin verdiği biraz karmaşık bir mesele. O karara varılmasında birbiriyle hem uzlaşan hem çelişen çeşitli faktörler rol oynadı ve Rose o faktörler konusunda hep ikilemde kaldığından Ferguson'un müstakbel annesi için o hafta işkence gibi zorlu geçti. Birincisi, Stanley'nin sözünün eri biri olduğunu bildiği için onu bir daha hiç görmeme fikrinden ürktü. Her şey bir yana, Stanley, onun Nancy'den sonraki en iyi arkadaşıydı. İkincisi, yirmi birini doldurmuştu, gerçi hâlâ genç sayılacak yaştaydı, ama kızların on sekiz, on dokuz yaşında gelinlik giydiği o devirdeki gelinler kadar genç değildi, üstelik Rose'un en istemediği şey hiç evlenmemiş olmaktı. Üçüncüsü, hayır, Stanley'ye âşık değildi, ama aşk evliliklerinin hepsinin başarılı olmadığı da kanıtlanmış bir gerçekti, ayrıca bir yerlerde okuduğuna göre geleneksel kültürü sürdüren ülkelerde yaygın olan görücü usulü evlilikler Batı dünyasındakilerden ne daha çok mutluluk getiriyordu ne de daha az. Dördüncüsü, hayır, Stanley'ye âşık değildi, ama Büyük Aşk insanın ömründe bir tek kez olabildiğine göre David'e duyduğu Büyük Aşkla başka hiç kimseyi sevemeyeceği doğruydu, o yüzden ömrünü yapayalnız geçirmek istemiyorsa idealden azına razı olmalıydı. Beşincisi, Stanley'nin sinirine dokunan ya da tiksinti veren hiçbir yanı yoktu. Onunla sevişmek dü-

şüncesi itici gelmiyordu. Altıncısı, Stanley onu deliler gibi seviyor, sevecen ve saygılı davranıyordu. Yedincisi, daha iki hafta önce evlilik konusundaki görüşlerinden söz ederken Stanley kadınların kendi çıkarlarını kollamakta özgür olmaları, hayatlarının sadece koca ekseni çevresinde dönmemesi gerektiğini söylemişti. Rose çalışmaktan mı söz ettiğini sormuş, o da, başka şeylerin yanı sıra çalışmaktan da, demişti. Demek ki Stanley'le evlenirse Schneiderman'daki işinden vazgeçmesi gerekmeyecek, fotoğrafçı olmayı öğrenme sürecine devam edebilecekti. Sekizincisi, hayır, Stanley'yi sevmiyordu. Dokuzuncusu, Stanley'nin Rose'un hayran olduğu pek çok özelliği vardı, hiç kuşkusuz iyi yanları o kadar iyi olmayan yanlarına ağır basıyordu, ama ne diye sinemada boyuna uyukluyordu? Mağazasında saatlerce çalışmaktan bitkin mi düşüyordu, yoksa o kapanan gözkapakları duygu dünyasıyla ilişkisi olmadığını mı gösteriyordu? Onuncusu, Newark! Orada yaşayabilir miydi? On birincisi, Newark kesinlikle önemli bir sorundu. On ikincisi, artık annesiyle babasının yanından ayrılma zamanı gelmişti. O evde oturmasının uygun olmayacağı kadar büyümüştü ve annesiyle babasını ne kadar severse sevsin, onların ikiyüzlülüğünü, babasının karı kız peşinde koşmaktan vazgeçmeyişini, annesinin de bunu bilmezden gelişini hor görüyordu. Daha geçen gün öğle yemeği için Schneiderman stüdyosu yakınındaki bir fast-food lokantasına giderken babasını daha önce hiç görmediği, babasından on beş, yirmi yaş küçük bir kadınla kol kola yürürken görmüş, öylesine tiksinip öfkelenmişti ki adamın yanına gidip suratına bir yumruk indirmek istemişti. On üçüncüsü, ablasının evliliği düşünüp düşünmediği belli değilse de, Rose, Stanley'le evlenirse sonunda Mildred'i bir konuda geride bırakmış olacaktı. Ablası şimdilik kısa ilişkilerin birini bitirip diğerine koşmaktan mutlu görünü-

yordu. Aferin Mildred'e, ama Rose öyle yaşamak istemiyordu. On dördüncüsü, Stanley iyi para kazanıyordu ve işlerin şimdiki gidişatına bakılırsa zamanla daha da çok kazanacaktı. Bunu düşünmek rahatlatıcıydı, aynı zamanda biraz da kaygılandırıyordu. Para yapmak için paradan başka şey düşünmemek gerekirdi. Bütün ilgisi banka hesabına odaklanmış bir adamla yaşanabilir miydi? On beşincisi, Stanley onun New York'un en güzel kadını olduğunu düşünüyordu. Rose bunun doğru olmadığını biliyordu, ama Stanley'nin buna içtenlikle inandığından da kuşkusu yoktu. On altıncısı, ufukta başka hiç kimse yoktu. Stanley asla ikinci bir David olamayacaksa da Nancy'nin başından def ettiği o mızmızların çoğundan üstündü. En azından yetişkin, olgun biriydi. En azından boyuna yakınıp sızlanmıyordu. On yedincisi, Stanley de din konusunda onun gibi düşünen bir Yahudiydi, yani cemaatin sadık bir üyesiydi, ama dinî uygulamalarla ya da Tanrı'ya bağlılık yemini etmekle ilgilenmiyordu, bu da dinî törenlerden ve batıl inançlardan uzak kalmak demekti, Hamursuz Yortusu'nda hamursuz yiyip dört suali cevaplandırmanın, oğulları olursa sünnet ettirmenin dışında ne dua etmek vardı, ne sinagoga gitmek, ne de Rose'un inanmadığına, ikisinin de inanmadığına inanıyormuş gibi yapmak. On sekizincisi, hayır, Stanley'ye âşık değildi, ama Stanley ona âşıktı. Belki bu kadarı bile başlangıç için yeterliydi, ilk adım olurdu. Ondan sonrasını kim söyleyebilirdi ki zaten?

Balaylarını Adirondacks Dağları'nda bir göl kıyısındaki otelde geçirdiler, kısa ama çok sık sevişmelerle bir hafta boyunca evlilik hayatının sırlarına vâkıf oldular, yaşamakta oldukları her şey yeni olduğu için her an bir saat ya da bir gün kadar yoğunmuş gibi geliyordu; gergin ve ürkek alışmalarla, minik zaferler ve mahrem keşiflerle dolu o süre içinde Stanley Rose'a ilk direksiyon derslerini

verdi, tenisin temel kurallarını öğretti, sonra Newark'a döndüler ve evliliklerinin ilk yıllarını geçirecekleri Weequahic semtinde, Van Velsor Meydanı'ndaki iki yatak odalı daireye yerleştiler. Schneiderman'ın Rose'a düğün hediyesi bir ay ücretli izindi, Rose da işe başlamadan önceki o üç haftada deliler gibi uğraşarak ve doğum gününde annesinin hediye ettiği, içinde "Milwaukee Devlet Okulları Mutfağı'nın, Kız Meslek ve Teknik Lisesi'nin, Yetkin Diyetisyenlerin ve Deneyimli Ev Kadınlarının Denenmiş Reçeteleri"ni de içeren, Mrs. Simon Kander tarafından derlenmiş, *Erkeğin Kalbine Giden Yol* altbaşlıklı *Yerleşimcinin Yemek Kitabı* adındaki Amerikan mutfak ilminin çok eski ve altı yüz yirmi üç sayfalık el kitabından yararlanarak yemek yapmayı öğretti kendine. Başlangıçta pek çok feci sonuç aldı, ama Rose çabuk öğrenen biriydi ve bir şeyi yapmayı aklına koydu mu başarıyla gerçekleştirirdi, ama deneme yanılmayla geçen, etlerin yandığı, sebzelerin aşırı pişmekten hamur, turtaların şekerden yapış yapış, patates pürelerinin topak topak olduğu o ilk günlerde bile Stanley olumsuz tek söz etmedi. Rose'un önüne koyduğu yemek ne kadar berbat olursa olsun, Stanley her lokmayı sakin sakin ağzına attı, tadını çıkararak çiğnedi ve her gece, hiç şaşmadan her gece başını kaldırıp çok lezzetli olduğunu söyledi. Rose bazen Stanley onunla dalga mı geçiyor ya da aklı yemeğe dikkat etmeyecek kadar başka yerde mi diye merak ediyordu, ama bu sadece pişirdiği yemeklerle ilgili değildi, ortak yaşamlarıyla ilgili her konuda durum aynıydı, Rose bu noktaya dikkat etmeye, yani aralarındaki potansiyel uyuşmazlıkları tek tek düşünmeye başlayınca, şaşırtıcı ve akıl almayacak bir sonuca vardı: *Stanley onu hiç eleştirmiyordu.* Stanley'nin gözünde Rose kusursuz bir varlık, kusursuz bir kadın, kusursuz bir eşti, o yüzden de Tanrı'nın yadsınamaz varlığını beyan eden dinî beyan misali, Rose'un

yaptığı, söylediği, düşündüğü her şey zorunlu olarak kusursuzdu, kusursuz olmak zorundaydı. Ömrünün büyük bölümünde Mildred'le, giysilerini almasın diye çekmecelerini kilitleyen Mildred'le, sık sık sinemaya gittiği için ona *boş kafalı* diyen Mildred'le aynı yatak odasını paylaştıktan sonra, şimdi onu kusursuz sayan bir erkekle, üstelik Rose'un zevk aldığı her yöntemle sevişmeyi hızla öğrenen bir erkekle aynı yatak odasını paylaşıyordu.

Newark sıkıcıydı, ama ev Rose'un ebeveynlerinin nehrin karşı yakasındaki evlerinden daha geniş, daha aydınlıktı ve bütün mobilyalar yeniydi (3 Kardeşler Ev Dünyası'nın sunabileceği en iyi eşyalardı, belki en iyisi değildi ama şimdilik idare edecek kadar iyiydi), Rose yeniden Schneiderman'da çalışmaya başlayınca şehir, yani o sevgili, o insanı tüketen, insan yüzlerinin başkenti, insan dillerinin yatay Babil Kulesi olan New York, yaşamının önemli bir parçası olmaya devam etti. Her gün önce ağır ilerleyen bir otobüsle trene gidiyor, iki Penn İstasyonu arasında on iki dakikalık tren yolculuğu yapıyor, sonra da kısa bir yürüme mesafesindeki Schneiderman stüdyosuna varıyordu; ama çevrede izlenecek o kadar çok insan olduğu için bu yolculuktan şikâyetçi değildi, özellikle de trenin New York'a girip durduğu âna, sanki dünya suskun bir beklenti içinde nefesini tutuyormuş gibi gelen o sessizlik ânına bayılırdı; sonra kapılar açılır, herkes telaşla dışarıya fırlar, peş peşe vagonlar yolcuları birden kalabalıklaşan peronlara boşaltırdı, Rose da herkesin aynı yöne yürüdüğü, kendisinin de herkes gibi işine giden kitlenin bir parçası olduğu o kalabalığın acelesini ve ortak amacını çok severdi. O anda kendisini bağımsız hissediyor, Stanley'ye bağlı olmakla birlikte yine de kendi başına olduğu duygusunu yaşıyordu, bu yeni ve olumlu bir duyguydu; sonra rampayı çıkıp istasyonun dışındaki bir başka kalabalığa katılır ve o gün stüdyoya gelebilecek çeşitli insanla-

rı hayal ederek Batı 27. Cadde'ye yollanırdı: Yeni doğmuş bebekleriyle anneler ve babalar gelebilirdi, beyzbol formalarıyla oğlan çocukları, kırkıncı ya da ellinci evlilik yıldönümü anısı için yan yana oturan yaşlı çiftler, mezuniyet kepleri ve cüppeleriyle gülümseyen kızlar, kadın kulüpleri üyesi kadınlar, erkek kulüpleri üyesi erkekler, lacivert tören üniformalarıyla acemi polisler ve tabii askerler, her zaman sayıları daha da artan, izinle New York'a gelen ya da cepheden dönen yahut öldürmek ya da ölmek üzere bir yerlere gidecek olan askerler, bazen karıları ya da sevgilileri veya ebeveynleriyle birlikte, ama çoğunlukla tek başlarına gelirlerdi ve Rose hepsi için dua ederdi, hepsinin kolları bacakları hâlâ soluk alıp veren bedenlerinden kopmamış olarak geri dönmeleri için dua ederdi, her sabah Penn İstasyonu'ndan Batı 27. Cadde'ye yürürken savaşın yakında bitmesi için dua ederdi.

Demek ki Stanley'nin evlenme teklifini kabul etmenin getirdiği hiçbir ciddi pişmanlık, hiçbir keşke yoktu, yine de evliliğin bazı sakıncaları vardı, gerçi bunlar için Stanley doğrudan suçlanamazdı, ama Rose onunla evlenmekle aynı zamanda ailesiyle de evlenmiş oldu ve o geçimsiz, uyumsuz, yarım akıllı üçlüyle ne zaman beraber olsa Stanley'nin onlar gibi delirmeden çocukluğunu nasıl atlatabildiğine hayret etti. Her şeyden önce Stanley'nin annesi, altmışlı yaşların sonuna yaklaştığı halde hâlâ dinç, bir elli beşle bir elli sekiz arası boyda, ak saçlı, huysuz, asık suratlı, kıpır kıpır kıpırdamadan yerinde duramayan, fıldır fıldır bakışlarla dört yanı kolaçan eden, kimse yanına yaklaşmaya cesaret edemediği için aile toplantılarında kanepede tek başına oturup kendi kendine söylenen Fanny Ferguson vardı; özellikle de yaşları altı ile on bir arasında değişen beş torununun ondan ödleri kopardı, çünkü (eğer gülmek, haykırmak, zıplamak, aşağı yukarı koşturmak, eşyalara çarpmak, sesli geğirmek çizgiyi aş-

mak sayılıyorsa) çizgiyi aştıkları zaman Fanny onları hizaya getirmek için kafalarına vurmaktan çekinmez, kafalarına yetişemeyecek uzaklıktaysa abajurları titretecek kadar yüksek sesle bağırırdı. Rose onunla ilk tanıştığında, Fanny kızın yanağını (canını acıtacak kadar sert) çimdikleyerek güzel olduğunu söyledi. Sonra ziyaret bitene kadar bir daha yüzüne bakmadı, o yokmuş gibi davrandı, sonraki ziyaretlerde de kayıtsız bir merhaba ve güle güle dışında iletişim kurmamayı sürdürdü, ama öteki gelinleri Millie ve Joan'a da aynı şekilde davrandığı için Rose kişisel bir alınganlık göstermedi. Fanny için varsa yoksa oğullarıydı, onun geçimini sağlayan ve kadirşinaslıkla her cuma akşam yemeği için evine gelen oğulları, ne var ki oğullarının evlendiği kadınlar onun gözünde sadece birer gölgeden ibaretti ve çoğunlukla da adlarını bile hatırlamazdı. Fanny'yle ilişkisi seyrek ve düzensiz olduğu için Rose bunların hiçbirine aldırmazdı, ama Stanley'nin yanında çalışan ve her gün onunla beraber olan ağabeyleriyle durum çok başkaydı, Rose onların hayatında gördüğü en güzel erkekler, Errol Flynn (Lew) ve Cary Grant'e (Arnold) benzeyen birer ilah olduğu gerçeğini fark ettiği andan itibaren ikisinden de nefret etmeye başladı. Onları sığ ve kişiliksiz buluyordu, büyük ağabey Lew aptal değildi, ama futbol ve beyzbol maçlarında bahis oynamak gibi berbat bir tutkusu vardı; her fırsatta Rose'un kollarına ve omuzlarına dokunan, kollarını ve omuzlarını sıkıştıran, ona *Bebek*, *Yavrum* ve *Güzelim* diye hitap eden, şehvet düşkünü, gözleri cam gibi bakan, yarı-moron, ayyaş Arnold ise Rose'da gittikçe artan bir tiksinti uyandırıyordu. Stanley'nin onlara mağazada iş vermiş olmasından, onların da arkasından hatta bazen yüzüne karşı Stanley'le alay etmelerinden nefret ediyordu, Stanley iyi kalpliydi, adamlığa gelince ağabeylerinin yüz katıydı, ama onların alaylarını fark etmiyormuş gibi yapıyor, kötülüklerine,

tembelliklerine, alaylarına hiç karşı çıkmadan katlanıyor, Rose'a, farkında olmadan bir azizle mi, kimse için kötü düşünmeyen ender insanlardan biriyle mi evlendim, diye düşündürtecek kadar sabır gösteriyordu, Rose bir yandan da onun belki kolayca kanan bir âciz, kendini savunmayı, hakları için savaşmayı hiç öğrenememiş bir şamar oğlanı olabileceğini de aklından geçiriyordu. Stanley, ağabeylerinin hiç yardımı olmadan ya da çok az desteğiyle, 3 Kardeşler Ev Dünyası'nı iyi kazanç getiren, koltuktan radyoya, yemek masasından buzdolabına, yatak odası takımından Waring marka blenderlere kadar her çeşit eşya satan, floresan lambalarla aydınlatılmış koca bir mağaza haline getirmiş, orta ve az gelirli müşterilere orta kalite ürünler sağlayan, kendi çapında harika bir yirminci yüzyıl agorası yapmıştı; ama Rose balayından döndükten sonraki haftalarda mağazaya birkaç kez gittikten sonra ayağını kesti, sadece yeniden çalışmaya başladığı için değil, Stanley'nin ağabeylerinin yanında huzursuz, mutsuz olduğu, orada yeri olmadığını hissettiği için gitmiyordu.

Buna rağmen Rose'un aileden duyduğu hayal kırıklığı, ağabeylerin karıları ve çocuklarıyla, yani aslında Ferguson olmayan, Ike, Fanny ve onların çocuklarının başına gelen felaketleri yaşamamış olan Ferguson'larla biraz azalıyordu ve Rose çok kısa zamanda Millie ve Joan'la iyi arkadaş oldu. Kadınların ikisi de Rose'dan büyüktü (otuz dört ve otuz iki yaşlarındaydılar), ama onu kendileriyle eşit bir üye olarak klana kabul ettiler, düğün günü ona bu statüyü tanıdılar, böylelikle başka şeylerin yanı sıra eltilerle sırdaş olma hakkını da verdiler. Rose özellikle hızlı konuşan, zincirleme sigara tüttüren, derisinin altında kemik değil de tel olduğu izlenimi verecek kadar incecik, kocası Lew'un ne mene biri olduğunu bilecek kadar zeki ve akıllı olan, ama dalavereci, hovarda kocasına ne denli sadık olursa olsun onun hakkında sürekli

alaycı espriler, Rose'u gülmekten kırılmamak için odadan kaçıran şakalar yapan Millie'den çok etkilendi. Millie'nin yanında Joan çok basit biri olarak kalıyordu, ama çok sıcakkanlı ve bir mankafayla evlendiğini hâlâ fark edemeyecek kadar yüce gönüllüydü ve Rose onun nasıl da şefkatli, sabırlı ve sevecen, iyi bir anne olduğunu görüyordu, oysa çocukları Joan'unkilerden daha yaramaz olan Millie'nin sivri dili sık sık onlarla takışmasına yol açıyordu. Millie'nin iki çocuğu on bir yaşındaki Andrew ile dokuz yaşındaki Alice'ti, Joan'un üç çocuğu ise on yaşındaki Jack, sekizindeki Francie ve altısındaki Ruth'du. Rose, belki biraz sert ve kavgacı yanı olan, kız kardeşini dövdüğü için Millie'den sık sık azar işiten Andrew dışında çocukların hepsini sevdi, ama en çok sevdiği hiç kuşkusuz Francie'ydi, kız öylesine güzel, öylesine olağanüstü derecede canlıydı ki Rose onu sevmekten kendini alıkoyamıyordu; tanıştıkları gün uzun boylu, kumral saçlı Francie, Rose Yenge, yeni yengem Rose, sen ne güzelsin, ne güzelsin, çok güzelsin, bundan sonra hep arkadaş olacağız, diyerek kendini Rose'un kollarına attığında sanki ilk görüşte aşk doğmuştu aralarında. Sevgileri öyle doğdu, birbirlerinden büyülenerek öyle devam etti ve Rose dünyada, hep birlikte sofrada otururlarken Francie'nin kucağına çıkıp okulundan ya da son okuduğu kitaptan söz edişinden veya ona kötü söz söylemiş bir arkadaşını yahut doğum günü için annesinin alacağı elbiseyi anlatışından daha iyi bir şey olamayacağını hissederdi. Küçük kız, Rose'un minder yumuşaklığındaki gövdesine sokulur, o konuşurken Rose da onun başını ya da yanağını veya sırtına okşardı ve çok geçmeden ayaklarının yerden kesildiğini, ikisinin odayı, evi, sokağı arkada bırakıp gökyüzünde süzüldüklerini hissederdi. Evet, o aile toplantıları korkunç olabilirdi, ama o dehşeti telafi eden şeyler, en beklenmedik anda en beklenmedik minik

mucizeler de oluyordu ve Rose ilahların mantıklı olmadıklarına, armağanlarını canlarının istediği zaman, canlarının istediği yerde bahşettiklerine karar verdi.

Rose anne olmak, çocuk doğurmak, karnında bir çocuk taşımak, içinde atan ikinci bir yürek olmasını istiyordu. Hiçbir şey bunun kadar önemli değildi, hatta Schneiderman'daki işi bile, uzun vadeli ve daha şekillenmemiş olan günün birinde fotoğrafçı olarak sivrilmek, kapısının üstünde kendi adının yazılı olduğu bir stüdyo açmak hayali bile o kadar önemli değildi. Bu istekler, yeni bir kişiyi, kendi kızını ya da oğlunu, kendi bebeğini dünyaya getirmek, ömrünün sonuna kadar o kişinin annesi olmak gibi saf bir arzunun yanında anlamsız kalıyordu. Stanley kendine düşeni yaptı, sevişirken korunmadı ve evliliklerinin ilk on sekiz ayında onu üç kez gebe bıraktı, ama Rose her üçünde de düşük yaptı, üç kez hamileliğin üçüncü ayında çocuğunu düşürdü; 1946 Nisan'ında ikinci evlilik yıldönümünü kutladıklarında hâlâ çocuksuzdular.

Doktorlar, Rose'da hiçbir kusur olmadığını, sağlıklı olduğunu ve sonunda hamileliğini tamamlayabileceğini söylediler; fakat bu kayıplar Rose'a çok ağır geldi, bebekler doğmadan peş peşe düşünce, bir başarısızlığı ikincisi izledikçe, Rose kadınlığının kendisinden çalındığı duygusuna kapılmaya başladı. Her hezimetten sonra günlerce ağlıyor, David'in ölümünü izleyen aylardan beri hiç ağlamadığı kadar gözyaşı döküyor, her zaman iyimser olan, kendini çabuk toparlayan, gözleri pırıl pırıl parlayan Rose hastalıklı bir kendine acıma duygusuna ve eleme kapılıyordu. Stanley olmasaydı, Rose'un daha ne kadar yıkılacağı kestirilemezdi, ama Stanley onun gözyaşlarından etkilenmeden kararlı ve sakin tavrını sürdürdü, kaybedilen her bebekten sonra bunun geçici bir aksilik olduğunu, sonunda her şeyin yoluna gireceğini söyledi. Stanley kendisiyle böyle konuşunca Rose ona öyle yakınlaştığını his-

sediyor, iyi kalpliliğine, bu kadar çok sevildiğine öylesine şükran duyuyordu. Tabii ki Stanley'nin söylediklerinin tek kelimesine inanmıyordu –bütün kanıtlar onun dediklerinin doğru olmadığını gösterirken nasıl inanabilirdi?– ama böyle avutucu yalanlar söylenmesi onu yatıştırıyordu. Yine de Stanley'nin her düşük haberini nasıl sakin karşıladığına, doğmamış çocuklarının karısının gövdesinden acımasızca, kanlar içinde atılmasından nasıl dehşete düşmediğine şaşırıyordu. Stanley çocuk sahibi olmayı onun kadar arzulamıyor olabilir mi diye merak ediyordu. Belki istemediğinin kendi de farkında değildi, ama ya içten içe her şeyin eskisi gibi sürüp gitmesini, karısının bağlılık duygusu bölünmeksizin, sevgisini çocukla baba arasında paylaşmaksızın sadece kendine ait olmasını istiyorsa? Rose bu düşündüklerini Stanley'ye açmaya cesaret edemez, böyle dayanaksız kuşkularla ona hakaret etmeyi aklından geçiremezdi, ancak kuşkusu sürüyordu ve acaba Stanley oğul, kardeş, koca olarak üstlendiği bütün rolleri fazlasıyla yerine getirdiği için yüreğinde babalığa yer kalmadı mı, diye soruyordu kendine.

5 Mayıs 1945'te, Avrupa'daki savaşın bitmesinden üç gün önce Archie Amca kalp krizi sonucu öldü. Kırk dokuzunda, yani ölümün akla gelmeyecek kadar anlamsız olduğu genç bir yaştaydı, durumu daha da anlamsızlaştıran şey cenaze töreninin V-E Günü[1] olmasıydı, o yüzden de beklenmedik ölüm nedeniyle donup kalmış olan Adler ailesi mezarlıktan çıkıp Archie'nin Brooklyn, Flatbush Caddesi'ndeki evine döndüğü sırada çevre sokaklar dans edenlerle, arabalarının kornasını çalanlarla, savaşın yarısının bitmesini kutlamak için sevinç çığlığı atanlarla doluydu. Archie'nin karısı Pearl, on dokuz yaşındaki ikiz kızları

1. Müttefiklerin Avrupa'daki zafer günü olan 8 Mayıs 1945. (Ç.N.)

Betty ve Charlotte, Rose'un annesi, babası ve ablası, Rose ve Stanley, Şehir Kenteti'nin geri kalan dört üyesi, bir düzineden fazla akraba, eş, dost perdeleri kapalı evde çıt çıkmadan kimi oturur kimi ayakta dururken dışarıdaki gürültü saatlerce dinmedi. Onca zamandır umutla beklemiş oldukları iyi haber, Archie'nin ölümünün yarattığı dehşetle alay eder gibiydi, dışarıdaki sevinçli çığlıklar ve şarkılar sanki Archie'ye kalpsizce hakaret ediyor, bütün Brooklyn sanki Archie'nin mezarı üstünde dans ediyormuş gibi geliyordu. Rose'un hiçbir zaman unutamayacağı bir öğleden sonrasıydı. Sadece unutamayacağı kendi acısı yüzünden değil, Mildred perperişan olup üst üste yedi kadeh viski içtikten sonra kanepede sızdığı, babasının yıkıldığını ve ağladığını da ömründe ilk kez gördüğü için de akıldan çıkmayacak bir gündü. Rose günün birinde bir erkek çocuk doğuracak kadar talihli olursa ona Archie adını vereceğine de yine o gün yemin etti.

Ağustosta Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombaları atıldı, savaşın öteki yarısı da bitti ve 1946'nın ortasında, Rose'un ikinci evlilik yıldönümünden iki ay sonra, Schneiderman yakında kendini emekliye ayırmayı düşündüğünü ve işini devralacak birini aradığını söyledi. Rose'a birlikte çalıştıkları yıllar içinde büyük gelişme gösterdiğine, kendini yetenekli ve yetkin bir fotoğrafçıya dönüştürdüğüne göre işi devralmakla ilgilenip ilgilenmeyeceğini sordu. O güne kadar Rose'a yaptığı en büyük iltifat buydu. Rose, adamın söylediklerinden çok onurlansa da, zamanlamanın yanlış olduğunu düşünüyordu, çünkü son yıl içinde ellerine geçen bütün parayı banliyöde, arka bahçesinde ağaçlar ve iki arabalık garajı olan küçük bir aile evi almak için biriktirmişlerdi ve hem evi hem stüdyoyu almaya güçleri yetmezdi. Schneiderman'a bunu kocasıyla görüşeceğini söyledi ve o akşam yemekten sonra Stanley'nin böyle bir şeyin söz konusu bile olma-

yacağı cevabını vermesini bekleyerek konuyu açtı, ama Stanley kararı ona bırakıp evden vazgeçmek istiyorsa ve stüdyo için istenilen paraya keseleri elveriyorsa onu seçebileceğini söyleyerek Rose'u faka bastırdı. Rose afalladı. Stanley'nin o evi almayı ne kadar çok istediğini biliyordu, oysa şimdi kalkmış oturdukları dairenin pek güzel olduğundan, birkaç yıl daha burada oturmakta sakınca görmediğinden dem vuruyordu, söylediklerinin hepsi yalandı ve kendisine yalan söylediği için, onu çok sevdiğinden dolayı ve arzu ettiği şeyi alsın diye yalan söylediği için o akşam Rose'un kalbinde bir şeyler değişti, Stanley'yi sevmeye, gerçekten sevmeye başladığını anladı, eğer yaşam uzun süre böyle sürüp giderse ona âşık bile olabilir, ikinci bir Büyük Aşk'la vurulabilirdi.

Çok acele etmeyelim, dedi. Ben de o evin hayalini kurup duruyordum, hem asistanlıktan patronluğa sıçramak çok büyük bir adım. Buna hazır olup olmadığımdan emin değilim. Bir süre düşünsek, olur mu?

Stanley bir süre düşünme önerisini kabul etti. Rose ertesi sabah işe gidip Schneiderman'la konuşunca adam da ona bir süre düşünmesi için zaman tanıdı ve Rose düşünmeye başladıktan on gün sonra yine gebe olduğunu fark etti.

Son birkaç aydır Seymour Jacobs adında, güven duyduğu yeni bir doktora gidiyordu, onu dikkatle dinleyen, karar vermekte acele etmeyen, iyi ve akıllı bir doktor olduğunu hissediyordu; Jacobs ona geçmişte peş peşe üç düşük yaptığı için, her gün New York'a gidip gelmekten, hamileliği boyunca çalışmaktan vazgeçmesini ve evde kalıp olabildiğince uzun süre yatmasını kesin bir dille söyledi. Bu önlemlerin katı ve biraz da çağdışı olduğunu doktor da kabul ediyor, ama Rose için endişeleniyordu, üstelik çocuk sahibi olmak için bu son şansı olabilirdi. İri burunlu, müşfik bakışlı, kırk iki yaşındaki dok-

tor ona anne olabilmeyi başarmak için yapması gerekenleri anlatırken, Rose bir yandan onu dinliyor, bir yandan da içinden *Son şansım* diyordu. Jacobs, sigarayı ve içkiyi bırakacaksın, diye ekledi. Protein ağırlıklı sıkı bir diyet, her gün vitamin desteği ve düzenli olarak belirli bir egzersiz programı önerdi. İki haftada bir eve uğrayıp onu kontrol edecekti ve Rose en ufak bir sancı ya da ağrı hissettiğinde hemen doktora telefon edecekti. Söylenilenleri kesinlikle anlamış mıydı?

Evet, kesinlikle anlamıştı. Böylece evi mi stüdyoyu mu almalı ikilemi bitti, ikilemin bitmesi de Schneiderman'ın yanında çalışmasının da sona ermesi, fotoğrafçılık mesleğini yarıda bırakması ve yaşamını altüst etmesi demekti.

Rose hem seviniyordu hem de kafası karışmıştı. Hâlâ bir şansı olduğunu öğrendiğine seviniyor, yedi ay ev hapsine nasıl dayanacağını düşündükçe de aklı karışıyordu. Bir sürü düzenleme yapmak gerekecekti; sadece kendisinin değil, artık alışverişi ve yemek pişirmeyi üstleneceği için Stanley de işlerini ona göre ayarlamak zorunda kalacaktı; zaten çok uzun saatler çalışan zavallı Stanley'ye yazık olacaktı, haftada bir ya da iki kez temizlik ve çamaşır için bir kadın tutmak da yeni masraf kapısı açacaktı, günlük yaşamlarının bütün düzeni bozulacak, Rose'un uyanık olduğu saatler bir yığın yasaklar ve engellemelerle kısıtlanacaktı, yok ağır kaldırma, yok mobilyaları çekip itme, yok yazın bunaltıcı sıcaklarında şişip sıkışmış bir pencereyi açmak için zorlanma; kendisini sürekli kollaması, her zaman farkına bile varmadan yaptığı irili ufaklı binlerce şeye artık dikkat etmesi gerekecekti, tabii (çok sevmeye başladığı) tenise de, (çocukluğundan beri bayıldığı) yüzmeye de paydos diyecekti. Bir başka deyişle, hızla koşuşturduğu, bütün enerjisini tüketen işler yaptığı zaman kendini bulduğunu hisseden

enerjik, atletik, yerinde duramayan Rose, şimdi kıpırdamadan oturmayı öğrenecekti.

Onu can sıkıntısından ölmekten kurtaran, duruma el koyup o hareketsiz geçecek ayları Rose'un sonraları oğluna *büyük macera* diye anlatacağı şeye dönüştüren, akla en son gelecek kişi, yani Mildred oldu.

Mildred, bütün gün radyo dinleyip televizyondaki o saçma programları izleyerek evde oturamazsın, dedi. Neden bir kez olsun kafanı işletip arayı kapatmaya çalışmıyorsun?

Rose, Mildred'in neden söz ettiğini anlamayarak, Arayı kapatmak mı? diye sordu.

Ablası, Belki farkında değilsin, ama doktor sana olağanüstü bir armağan vermiş, dedi. Seni bir mahkûma dönüştürmüş ve mahkûmların sahip olduğu ama başkalarının sahip olmadığı tek şey zamandır, sonsuz bir zaman. Kitap oku Rose. Kendini eğitmeye başla. Bu senin büyük şansın ve şayet benden yardım istersen seve seve yardımcı olurum.

Mildred'in yardımı bir okuma listesi halinde geldi, sonraki aylarda gelecek birkaç listenin birincisiydi bu; sinemaya gitmek geçici olarak yasaklandığı için, Rose ömründe ilk kez öykülere olan açlığını romanlarla, iyi romanlarla giderdi, kendi başına karar verecek olsa seçeceği polisiyeleri ve çoksatarları değil, Mildred'in önerdiği kitapları okudu, bunlar tabii ki klasik yapıtlardı, ama Rose düşünülerek seçilmişti, Mildred, Rose'un beğeneceğini tahmin ettiği kitapları öneriyordu, bu da çok iyi eğitim almamış olan Rose'un gözünü korkutacak *Moby Dick*, *Ulysses* ve *Büyülü Dağ*'ın listelerin hiçbirinde olmaması anlamına geliyordu, ama aralarından seçilecek daha birçok kitap vardı ve Rose, aylar geçip karnında bebeği büyürken kitap sayfalarında gezinerek günlerini geçiriyordu. Okuduğu düzinelerle kitap arasında birkaçı

hayal kırıklığı yarattıysa da (örneğin Rose'a yapmacık ve sığ gelen *Güneş de Doğar*), aralarında *Buruktur Gece*, *Aşk ve Gurur*, *Keyif Evi*, *Moll Flanders*, *Gurur Dünyası*, *Rüzgârlı Bayır*, *Madam Bovary*, *Parma Manastırı*, *İlk Aşk*, *Dublinliler*, *Ağustos Işığı*, *David Copperfield*, *Middlemarch* ("Middlemarch: Taşra Yaşamı Üstüne Bir Çalışma"), *Washington Meydanı*, *Kızıl Damga*, *Ana Cadde*, *Jane Eyre* ve daha başkalarının bulunduğu kitapların hemen hepsi hoşuna gitti ve ilk satırından son satırına kadar elinden düşmedi; ama ev hapsi boyunca keşfettiği yazarlar içinde ona en çok hitap eden Tolstoy oldu, yaşamla ilgili her şeyi kavrayan, ister erkeğe ister kadına ait olsun insan yüreği ve insan zihni hakkında bilinmesi gereken ne varsa hepsini bilen şeytan Tolstoy; Rose bir erkeğin kadınlar hakkında Tolstoy kadar bilgili olması mümkün müdür diye merak ediyor, bir erkeğin bütün erkekler ve bütün kadınlarla özdeşleşebilmesine anlam veremiyordu, o yüzden de Tolstoy'un yazdığı sadece *Savaş ve Barış*, *Anna Karenina*, *Diriliş* gibi büyük romanları değil, daha kısa yapıtlarını, novellalarını ve öykülerinin çoğunu da okudu, içlerinde en çok da genç bir gelinin hikâyesini ve giderek yaşadığı hayal kırıklığını anlatan yüz sayfalık *Aile Mutluluğu* kitabından etkilendi, yapıtta anlatılanlar kendi yaşadıklarına öylesine yakındı ki sonunda gözyaşlarına boğuldu, Stanley akşam eve gelip de onu o halde görünce telaşlandı, çünkü Rose öyküyü öğleden sonra saat üçte bitirdiği halde gözleri hâlâ yaşlıydı.

Bebek 16 Mart 1947'de doğacaktı, ama 2 Mart sabahı, Stanley işe gittikten birkaç saat sonra, Rose hâlâ geceliğiyle yatakta oturmuş, görkemli karnının kuzey yamacına yaslanarak *İki Şehrin Hikâyesi*'ni okurken mesanesinde birden büyük bir basınç hissetti. Çişinin geldiğini düşünerek yavaş yavaş üzerindeki örtüleri açtı, koca gövdesini santim santim hareket ettirerek karyolanın kenarına geldi,

ayaklarını yere bastı ve ayağa kalktı. Banyoya doğru daha bir adım atamadan, bacaklarının arasından ılık bir suyun aktığını hissetti. Hiç kımıldamadı. Yüzü pencereye dönüktü, dışarıya bakınca gökyüzünden tül gibi incecikten kar indiğini gördü. Kendi kendine, sanki dünyada kardan başka hiçbir şey hareket etmiyormuş gibi her şey kıpırtısız görünüyor, dedi. Tekrar yatağa oturdu ve 3 Kardeşler Ev Dünyası'nı aradı, ama telefonu açan kişi Stanley'nin bir iş için dışarıya çıktığını, öğle yemeğinden sonraya kadar da gelmeyeceğini söyledi. Bunun üzerine Rose Doktor Jacobs'u aradı, onun sekreteri de adamın bir hastasını yoklamak üzere az önce çıktığını söyledi. Rose biraz panikleyerek, sekretere doktoru aramasını ve hastaneye doğru yola çıktığını haber vermesini söyledi, sonra da Millie'nin numarasını çevirdi. Eltisi telefonu üçüncü çalışında açtı ve onu hastaneye götürmek için eve gelen Millie oldu. Beth Israel Sağlık Merkezi'nin doğumevine kadar olan kısa yolculukta, Rose, Millie'ye doğmak üzere olan bebek için Stanley'le birlikte isimler seçtiklerini söyledi. Kız olursa adı Esther Ann Ferguson olacaktı. Erkek olursa yaşamını Archibald Isaac Ferguson adıyla sürdürecekti.

Millie dikiz aynasından arka koltuğa yayılmış olan Rose'a baktı. Archibald ha, dedi. Emin misiniz?

Evet eminiz, diye yanıtladı Rose. Archie Amcamın anısına. Isaac da Stanley'nin babasının adı.

Millie, Dua edelim de sağlıklı, güçlü kuvvetli bir çocuk olsun, dedi. Sözünü sürdürecekti, ama bir kelime daha etmesine fırsat kalmadan hastanenin kapısına geldiler.

Millie herkese haber verdi, Rose ertesi sabaha karşı 2.07'de oğlunu dünyaya getirdiğinde hepsi oradaydı: Stanley ve Rose'un annesiyle babası, Mildred ve Joan, hatta Stanley'nin annesi. Ferguson böyle doğdu ve annesinin bedeninden çıktıktan sonraki birkaç saniye boyunca dünyanın en genç insanı oldu.

1.1

Annesinin adı Rose'du, ayakkabılarını bağlayacak ve yatağını ıslatmayacak kadar büyüyünce annesiyle evlenecekti. Ferguson, annesinin zaten babasıyla evli olduğunu biliyordu, ama babası yaşlıydı, çok geçmeden ölürdü. Babası ölünce Ferguson annesiyle evlenecek, ondan sonra Rose'un kocasının adı Stanley değil, Archie olacaktı. Babasının ölümüne üzülecekti, fakat fazla üzülmeyecekti, gözyaşı dökecek kadar değil. Gözyaşı bebeklere özgüdür, o da artık bebek değildi. Tabii bazen gözyaşı döktüğü oluyordu, ama sadece düşüp bir yerini yaraladığı zaman, o da sayılmazdı.

Dünyadaki en iyi şeyler vanilyalı dondurma ve annesiyle babasının karyolasının üstünde zıp zıp zıplamaktı. Dünyadaki en kötü şeyler karın ağrısı ve ateşlenmekti.

Ekşi akide şekerinin tehlikeli olduğunu artık biliyordu. Onları ne kadar severse sevsin bir daha ağzına sürmemesi gerektiğini anlamıştı. Akide çok kaygandı, o yüzden lüp diye yutuveriyordu, şeker bir çırpıda midesine inemeyecek kadar büyük olduğu için de gırtlağında takılıyor, soluğunu kesiyordu. Boğulacak gibi olduğu gün neler çektiği aklından çıkmıyordu, neyse ki annesi odaya koştu, onu yerden kaldırıp bir eliyle ayaklarından tutarak baş aşağı sarkıttı, öteki eliyle de şeker ağzından fırla-

yıp yere düşünceye kadar sırtına vurdu. Annesi, *Bir daha akide şekeri yok Archie. Bunlar çok tehlikeli*, dedi ve şeker kâsesini mutfağa götürmek için Ferguson'un yardımını istedi, beraberce kırmızı, sarı, yeşil şekerleri teker teker çöpe attılar. Sonra annesi, *Adios akideler*, dedi. Ne komik sözcüktü o *adios*.

O olay Newark'ta, çok eskiden ta üçüncü kattaki apartman dairesinde oturdukları zaman oldu. Şimdi Montclair denilen yerdeki müstakil evde oturuyorlardı. Ev, daireden daha büyüktü, doğrusunu isterseniz Ferguson daireyle ilgili şeyleri anımsamakta zorlanıyordu artık. Aklında kalan sadece akide şekerleriydi. Bir de odasının penceresi açıldığında tıkırdayan panjur. Bir de annesinin onun beşiğini katlayıp kaldırdığı ve kendisinin ilk kez yatakta tek başına yattığı gün aklındaydı.

Babası sabahları erkenden, çoğunlukla Ferguson uyanmadan evden çıkardı. Bazen akşam yemeğine gelir, bazen de ancak Ferguson uyuduktan çok sonra dönerdi eve. Babası çalışıyordu. Yetişkin erkekler hep öyle yapardı. Her gün evden çıkar ve çalışırlardı, çalıştıkları için para kazanırlar, para kazandıkları için de karılarıyla çocuklarına öteberi alırlardı. Ferguson bir sabah mavi arabasıyla giden babasının arkasından bakarken, annesi bunları anlatmıştı. Ferguson bunun iyi bir düzenleme olduğunu düşünüyordu, ama işin para kısmı biraz aklını karıştırıyordu. Paralar çok küçük ve kirliydi, o küçük, pis kâğıt parçaları nasıl olur da koca koca evleri, arabaları alırdı?

Annesiyle babasının iki arabası vardı, babasının mavi DeSoto'su, annesinin yeşil Chevrolet'si; oysa kendisinin tam otuz altı arabası vardı, dışarıda oynanamayacak kadar serin ve yağışlı günlerde arabalarını kutudan çıkarır, minyatür filosunu oturma odasında yere dizerdi. İki kapılı ve dört kapılı otomobiller vardı, üstü açık spor arabalar ve damperli kamyonlar, polis arabaları ve ambu-

lanslar, taksiler ve otobüsler, itfaiye arabaları ve beton mikserleri, nakliye kamyonetleri ve steyşın vagonlar vardı, Ford'lar ve Chrysler'ler, Pontiac'lar ve Studebaker'lar, Buick'ler ve Nash Rambler'lar, her biri farklıydı, aralarında en ufak benzerlik olan iki araba bile yoktu; Ferguson içlerinden birini yerde itmeye başlayınca eğilip boş sürücü koltuğuna bakardı, her arabanın hareket edebilmesi için bir sürücü gerekirdi, Ferguson da direksiyonda oturanın kendisi olduğunu hayal ederdi, minicik biri, başparmağının baş boğumundan da ufak biri.

Annesi sigara içerdi, babası ise hiçbir şey içmezdi, pipo ya da puro bile. Old Gold sigaraları. Ferguson, kulağa nasıl da hoş gelen bir isim, diye düşünürdü, annesi onun hoşuna gitsin diye dumanı halka halka üflediğinde de kahkahalarla gülerdi. Bazen babası, *Rose çok fazla sigara içiyorsun*, der, annesi de ona hak veren bir tavırla başını sallardı, yine de hiç azaltmadan tüttürmeye devam ederdi. Annesinin yeşil arabasına atlayıp alışverişe gittiklerinde, Al'in Yeri adında küçük bir lokantada öğle yemeği yerlerdi ve Ferguson çikolatalı sütüyle peynirli sandviçini bitirince annesi ona bir çeyreklik verip sigara makinesinden bir paket Old Gold almasını söylerdi. O da para emanet edildiği için kendisini büyük insan gibi hisseder, dünyanın bu en güzel duygusuyla lokantanın dibinde, iki tuvalet kapısının arasında duran makineye giderdi. Oraya varınca yetişebilmek için ayaklarının ucunda yükselerek deliğe parayı atar, Old Gold sigaralarının istiflendiği bölümün altındaki kolu çeker, sonra da paketin yuvarlana yuvarlana koca makineden aşağı inip alttaki gümüş rengi oluğa düşerken çıkardığı sesi dinlerdi. O günlerde sigaranın fiyatı yirmi beş değil, yirmi üç sentti ve her paket, selofan ambalajının içinde iki tane yeni basılmış bakır sentle gelirdi. Ferguson'un annesi iki senti ona verirdi, kendisi yemek üstüne sigarasıyla kah-

vesini içerken, Ferguson da avucuna koyduğu iki madenî paranın üzerinde kabartma profili olan adamı incelerdi. Abraham Lincoln. Ya da bazen annesinin dediği gibi: *Dürüst Abe.*[1]

Ferguson ve annesiyle babasının küçük ailesi dışında düşünülecek iki aile daha vardı, babasının ailesi ve annesinin ailesi, New Jersey'li Ferguson'lar ile New York'lu Adler'ler, baba tarafından olan büyük ailede iki yenge, iki amca, beş kuzen vardı, anne tarafından olan küçük aile Ferguson'un büyükbabası, büyükannesi ve Mildred Teyze'den oluşuyor, onlara bazen büyük yengesi Pearl ile iki yetişkin kuzeni Betty ve Charlotte da katılıyordu. Lew Amca'nın seyrek sakalı ve tel çerçeveli gözlüğü vardı, Arnold Amca Camel sigarası içerdi, saçları da kızıldı, Joan Yenge kısa boylu ve tombuldu, Millie Yenge ise ondan biraz daha uzun ama incecikti, Ferguson kendilerinden çok ufak olduğu için Francie'nin dışındaki kuzenleri onunla pek ilgilenmezdi, bazen annesiyle babası sinemaya ya da bir arkadaşlarının evindeki partiye gidince Francie ona bakmaya gelirdi. Ferguson da New Jersey'li aile içinde hepsinden çok Francie'yi severdi. Kız ona çok güzel kaleler, atlı şövalyeler çizer, istediği kadar vanilyalı dondurma yemesine izin verir, komik hikâyeler anlatırdı ve aynı anda hem kumral hem kızıl görünen uzun saçlarıyla bakmaya doyulmayacak kadar güzeldi. Mildred Teyze de güzeldi, ama onun saçları annesininkiler gibi koyu kestane değil sarıydı ve annesi Mildred'le kardeş olduklarını söyleyip durduğu halde birbirlerine hiç benzemedikleri için Ferguson bunu bazen unuturdu.

1. Abraham Lincoln gençliğinde tezgâhtarlık yaparken, bir müşteriye eksik para üstü verdiğini fark ederse dükkânı kapatır, ne kadar uzakta olursa olsun müşterinin evine gidip eksik parayı verirmiş. O nedenle ona takılan Dürüst Abe lakabı, sonradan da yaygın olarak kullanılmış. (Ç.N.)

Büyükbabasına Papa, büyükannesine Nana derdi. Papa Chesterfield sigarası içerdi, saçlarının çoğu da dökülmüştü. Nana tombuldu ve gırtlağına kuş kaçmış gibi tuhaf bir gülüşü vardı. Adler'lerin New York'taki dairelerine gitmek, Ferguson'ların Union ve Maplewood'daki evlerine gitmekten daha eğlenceliydi; en çok da Hollanda Tüneli'nden geçmeye bayılır, birbirinin eşi milyonlarca fayansla kaplı sualtı yolculuğunun verdiği tuhaf duyguyu sever, fayansların nasıl öylesine düzgün yerleştirildiğini ve öylesine büyük bir işi gerçekleştirmek için kaç kişinin çalıştığını merak ederdi. Daire New Jersey'deki evlerden ufaktı, ama yüksek olmak gibi bir üstünlüğü vardı ve Ferguson altıncı kattaki dairenin oturma odası penceresinden dışarıya bakıp Columbus Meydanı'ndaki trafiği seyretmekten hiç bıkmazdı, üstelik Şükran Günü'nde neredeyse suratına çarpacak gibi pencere hizasına kadar yükselen devasa Mickey Mouse balonlu geçit törenini izleyebilme avantajı da vardı. New York'a gitmenin bir başka iyi yanı da, kendisini bekleyen birçok armağan olmasıydı, büyükannesinden kutu kutu şekerler, Mildred Teyzesinden kitaplar ve plaklar, büyükbabasından akla gelebilecek her türlü özel hediye: Balza tahtasından uçaklar, Paçisi[1] (alın size bir başka harika sözcük) denilen bir oyun, deste deste iskambil kâğıdı, sihirbaz numaraları, kırmızı bir kovboy şapkası ve gerçek deri kılıfı olan bir çift altıpatlar. New Jersey'deki evlerde öyle cömertlik yoktu, o yüzden de Ferguson gidilecek en iyi yerin New York olduğuna karar verdi. Annesine neden hep orada yaşamadıklarını sorunca annesi gülümser ve, *Babana sor*, derdi. Babasına sorunca o da, *Annene* sor, derdi. Anlaşılan bazı soruların cevabı yoktu.

1. İngilizcesi Parcheesi olan, Kızma Birader benzeri, Hint kökenli bir masa oyunu. (Ç.N.)

Bir erkek kardeşi olsun istiyordu, ağabeyi olmasını tercih ederdi, ama o artık olanaksız olduğuna göre küçük kardeşi de kabul edecekti, hatta erkek kardeşi olamazsa, kız kardeşe bile razıydı. Oynayacak ya da konuşacak kimse olmayınca kendini çok yalnız hissediyordu ve deneyimleri ona her çocuğun bir erkek ya da kız kardeşi ya da birkaç erkek ve kız kardeşi olduğunu göstermişti, anladığı kadarıyla bunun yeryüzündeki tek istisnası kendisiydi. Francie'nin Jack'i ve Ruth'u vardı, Alice'le Andrew birbirlerinin kardeşiydi, sokağın ilerisinde oturan arkadaşı Bobby'nin bir erkek ve iki kız kardeşi vardı, kendi annesiyle babası bile çocukluklarını başka çocuklarla paylaşmışlardı, babasının iki ağabeyi, annesinin bir ablası vardı ve dünyadaki milyarlarca insan içinde ömrünü yalnızlık içinde geçirecek tek kişinin kendisi olması haksızlıktı. Bebeklerin nasıl yapıldığı konusunda hiçbir şey bilmiyordu, ama hayata annelerinin karnında başladıklarını bilecek kadar bilgisi vardı, o yüzden de bu işlem için en gerekli olan anneydi, öyleyse statüsünü tek çocuk olmaktan kardeş olmaya değiştirme konusunu annesiyle konuşması gerekiyordu. Ertesi sabah konuyu açıp annesiyle dobra dobra konuşarak kendisi için yeni bir bebek üretme işine başlamasını rica etti. Annesi birkaç saniye hiç sesini çıkarmadan öylece durdu, sonra diz çöktü, Ferguson'un gözlerinin içine baktı ve başını okşamaya başladı. Ferguson bu hareketin tuhaf olduğunu, beklemediği bir şey olduğunu düşündü, annesi bir-iki saniye öylesine üzgün göründü ki Ferguson o ricada bulunduğuna pişman oldu. Annesi, Ah Archie, dedi. Tabii ki bir erkek ya da kız kardeşin olmasını istiyorsun, bunu ben de isterdim, ama anlaşılan bebek yapma işimi bitirmişim, başka bebeğim olamaz. Doktor bunu bana söylediği zaman senin adına üzüldüm, fakat sonra, Belki de bu o kadar da kötü bir şey değildir, diye düşündüm. Ne-

den öyle düşündüğümü biliyor musun? (*Ferguson hayır anlamına başını salladı.*) Çünkü küçük Archie'mi çok seviyorum ve kalbimdeki bütün sevgiyi sana verince bir başka çocuğu nasıl sevebilirim?

O zaman Ferguson bunun sadece geçici bir sorun olmadığını, sonsuz olduğunu anladı. Hiçbir zaman kardeşi olmayacaktı ve bu gerçek, Ferguson'a dayanılmaz geldiği için, kendisine hayalî bir kardeş icat ederek o zor durumdan kurtulma yolunu seçti. Belki umutsuzluk yüzünden öyle yaptı, yine de hiçbir şey olmamasından daha iyiydi ve o şeyi göremese ya da dokunamasa veya koklayamasa da başka ne seçeneği vardı? Yeni doğan kardeşine John adını koydu. Gerçekliğin kuralları artık işlemediğine göre, John ondan büyüktü, dört yaş büyük ağabeyiydi, öyle olduğu için de Ferguson'dan daha uzun, daha kuvvetli, daha zekiydi ve sokağın ilerisinde oturan hantal, iri kemikli, burnu hep yeşil sümükle tıkalı olduğu için ağzından nefes alan Bobby George'un aksine, John okuma yazma biliyordu, şampiyon bir beyzbol ve futbol oyuncusuydu. Odada başkaları olduğu zaman Ferguson onunla yüksek sesle konuşmuyordu, çünkü John onun sırrıydı ve kimsenin, annesiyle babasının bile haberi olmasını istemiyordu. Bir keresinde boş bulundu, ama korkulacak bir şey olmadı, çünkü Francie'nin yanındayken ağzından kaçırmıştı. Francie o akşam bebek bakıcılığı yapmak için gelmişti, arka bahçeye çıktığı zaman Ferguson'un gelecek doğum gününde istediği atı John'a anlattığını duydu, kiminle konuştuğunu sordu, Ferguson onu o kadar çok seviyordu ki işin doğrusunu söyledi. Francie'nin kendisiyle alay edeceğini tahmin etti ama kız, hayalî kardeşler kavramını onaylarcasına başını salladı, bunun üzerine Ferguson onun da John'la konuşmasına izin verdi. Sonraki aylarda ne zaman Francie'yi görse, kız önce normal ses tonuyla ona merhaba diyor, sonra

eğilip ağzını Ferguson'un kulağına dayayarak fısıldıyordu: Merhaba John. Ferguson henüz beş yaşında değildi, ama dünyanın biri görünür diğeri görünmez olmak üzere iki alandan oluştuğunu daha şimdiden kavrıyor ve göremediği şeylerin çoğu kez gördüklerinden daha gerçek olduğunu anlıyordu.

Gidilecek en iyi iki yer büyükbabasının New York' taki ofisi ve babasının Newark'taki mağazasıydı. Ofis, büyükbabasıyla büyükannesinin oturduğu evden sadece bir sokak ötede, Batı 57. Cadde'deydi ve en iyi yanı on birinci katta, evden bile daha yüksekte oluşu ve pencereden bakmanın Batı 58. Cadde'dekinden daha ilginç olmasıydı; çünkü Ferguson'un bakışları çevrenin çok daha derinliklerine kadar uzanabiliyor, Central Park'ın büyük bölümünü görebildiği gibi daha çok sayıda bina da görüş alanına giriyordu ve aşağıda, sokaktaki arabalar ve taksiler evde oynadığı oyuncak arabalar kadar ufak görünüyordu. Ofisin ikinci iyi yanı, üzerlerinde daktilo makineleriyle hesap makinelerinin durduğu kocaman masalardı. Bazen daktilo makinelerinin sesi, özellikle de satır sonundaki çınlama ona müzik gibi geliyor, bazen de Montclair'deki evin çatısına hızla düşen yağmur damlalarının ve pencere camına atılan çakıltaşlarının sesini anımsatıyordu. Büyükbabasının sekreteri, kollarında siyah kıllar olan, nefes tazeleyici nane şekeri kokan, Doris adında iri yapılı bir kadındı, ama ona Ferguson Efendi diye hitap edişi, Sir Underwood adını taktığı daktilo makinesini kullanmasına izin vermesi hoşuna gidiyordu; yavaş yavaş harfleri sökmeye başladığı için parmaklarını o ağır cihazın tuşlarına bastırıp örneğin bir satır "a" ya da bir satır "b" yazmanın, eğer Doris'in çok işi yoksa adını yazmak için ondan yardım istemenin keyfine doyum olmuyordu. Newark'taki mağaza New York' taki ofisten çok daha büyüktü ve içinde çok daha fazla

eşya vardı; arka odadaki ofisin sadece bir daktilo makinesiyle üç hesap makinesine karşılık, ön tarafta sıra sıra ev aletleri ve büyük cihazlar, ikinci katın tamamında karyolalar, masalar ve sandalyeler, sayısız karyola ve sayısız masayla sandalye vardı. Ferguson'un onlara el sürmesine izin verilmezdi, ama babasıyla amcaları gözden kaybolunca ya da arkalarını dönünce, arada bir usulca bir buzdolabının kapısını aralayıp içindeki o tuhaf kokuyu koklar ya da şiltenin üzerinde ne kadar zıplanabileceğini denemek için karyolaya çıkardı ve bunları yaparken yakalansa bile kimse fazla kızmazdı, sadece Arnold Amca bazen, Mallara dokunma evlat, diye homurdanarak azarlardı. Ferguson öyle azarlanmaktan hoşlanmazdı, hele bir cumartesi günü amcası başına onu ağlatacak kadar sert bir tokat indirdiğinde iyice içerledi; ama annesinin, babasına Arnold Amca'nın geri zekâlı olduğunu söylediğini duyduktan sonra aldırmaz oldu. Zaten televizyonlar varken karyolalarla buzdolapları da onu fazla ilgilendirmiyordu; mağazada sergilenen bütün ürünlere ağır basan Philco ve Emerson'un on iki ya da on beş yeni modeli ana kapının solundaki duvarın önüne yan yana dizilir, hepsi sessize alınarak açılırdı, Ferguson kanallarla oynamaya bayılırdı, aynı anda yedi farklı programı açıp müthiş bir hareket kargaşası yaratırdı, birinci ekranda çizgi film, ikinci ekranda Western, üçüncüde pembe dizi, dördüncüde kilise ayini, beşincide reklam, altıncı ekranda haberler, yedincide futbol maçı olurdu. Ferguson bir ekrandan öbürüne koşar, sonra durup olduğu yerde başı dönünceye kadar döner, ardından ekranların yedisini birden görebilecek kadar uzaklaşırdı, birçok şeyin aynı anda olduğunu görünce de her seferinde gülerdi. Bu komikti, çok komik, babası da bunu yapmasına izin verirdi, çünkü o da bu görüntünün komik olduğunu düşünüyordu.

Babası çoğunlukla hiç komik değildi. Haftada altı gün uzun saatler boyunca çalışırdı, en uzun çalışma günleri de mağazanın dokuza kadar açık olduğu çarşamba ve cumaydı; pazarları saat ona, on buçuğa kadar uyur, öğleden sonra da tenis oynardı. En sık yaptığı uyarı, *Annenin sözünü dinle*, en çok kullandığı soru, *Uslu durdun mu?* Ferguson da uslu durmaya ve annesinin sözünü dinlemeye gayret eder, ama bazen bunu başaramaz, uslu durmayı da annesinin sözünü dinlemeyi de unuturdu, işin iyi yanı sözünü tutamadığını babasının hiç fark etmemiş gibi davranmasıydı. Belki buna dikkat edemeyecek kadar çok çalışıyordu, Ferguson da buna şükrediyordu, çünkü söz dinlemeyi ya da uslu durmayı unutsa bile annesi onu çok nadiren cezalandırırdı; babası ona hiçbir zaman Millie Yenge'nin çocuklarına bağırdığı gibi bağırmadığı ve Arnold Amca'nın bazen oğlu Jack'ı dövdüğü gibi dövmediği için, Ferguson ufak da olsa kendi ailesinin Ferguson sülalesinin en iyi kolu olduğuna karar verdi. Yine de babasının onu güldürdüğü de olurdu, ama bu o kadar kısa süreli ve o kadar seyrekti ki, Ferguson daha sık olsa güleceğinden çok daha fazla gülerdi. Komik şeylerden biri havaya atılıp tutulmaktı, babası çok güçlü ve adaleli olduğu için evdeyken Ferguson neredeyse tavana kadar, bahçedeyken daha da yükseğe uçardı, babasının onu düşüreceği bir kez olsun aklına gelmez, o yüzden de kendini güvende hissedip ağız dolusu kahkahalarını havaya saçardı. Bir başka komiklik, babasının mutfakta portakallarla jonglörlük yapışını izlemek, bir üçüncü komik şey de babasının osurduğunu duymaktı, sadece osuruk kendi başına komik olduğu için değil, ayrıca babası onun yanında her osurduğunda televizyonda Ferguson'un çok sevdiği kovboy Hopalong Cassidy'yi taklit ederek, Hooop, işte gidiyor Hoppy, dediği için de gülünçtü. Babasının her osuruşta neden böyle söylediği dünyanın en büyük gizemlerinden biriy-

di, ama Ferguson'un hoşuna gider ve babası her söylediğinde gülerdi. Ne tuhaf, ne ilginç fikirdi osuruğu Hopalong Cassidy adındaki kovboya dönüştürmek.

Ferguson'un beşinci doğum gününden kısa bir süre sonra, İngiliz edebiyatı bölümünü dört yıl önce bitirip Vassar adında bir üniversitede hocalık yapan Mildred Teyze, kendisi gibi üniversite hocası olan, uzun boylu, saçları seyrelmeye başlamış Henry Ross diye biriyle evlendi. Ferguson'un yeni eniştesi Pall Mall içiyordu (*Kalburüstü bir marka – üstelik içimi hafif*) ve annesinin bir günde içtiği kadar sigarayı yarım günde içtiği için sinirliydi, Mildred'in kocası konusunda Ferguson'u en çok şaşırtan şey, adamın aşırı hızlı konuşması ve uzun, karmaşık sözcükler kullanmasıydı, öyle ki bir-iki kelime dışında söylediklerini anlamak olanaksızdı. Yine de Ferguson, coşkuyla gülen ve parıltılı gözleri olan bu adamın iyi kalpli biri olduğunu düşünüyordu, annesinin de Mildred'in seçiminden memnun olduğu belliydi, çünkü Henry Enişte'den söz ederken hep *parlak bir zekâ* diyor ve Rex Harrison diye birini hatırlattığını söylüyordu. Ferguson, teyzesiyle eniştesinin bebek bölümüne girip en kısa zamanda kendisine bir küçük kuzen üretmeleri için dua ediyordu. Ne de olsa, hayalî kardeşle bir yere kadar beraber olunabiliyordu, bir Adler kuzeni belki erkek kardeş-yarısı, o olmazsa kız kardeş-yarısı gibi olabilirdi. Birkaç ay haber bekledi, her sabah annesinin odaya girip Mildred Teyze'nin çocuğu olacağını söylemesini bekliyordu, ama sonra Ferguson'un özenle hazırladığı bütün planları altüst eden beklenmedik bir felaket oldu. Teyzesiyle eniştesi Berkeley, California'ya taşınıyorlardı. Orada hocalık yapacaklar, orada yaşayacaklar ve bir daha geri gelmeyeceklerdi; yani ona bir kuzen yapsalar bile o kuzen asla bir erkek kardeş-yarısı olmayacaktı, çünkü kardeşlerle kardeş-yarılarının birbirlerine yakın, hatta tercihen aynı evde yaşamaları gerekirdi. Annesi bir ABD

haritası çıkarıp ona California'nın nerde olduğunu gösterince, Ferguson'un hevesi öylesine kursağında kaldı ki, hırsından yumruğunu Ohio'nun, Kansas'ın, Utah'ın ve New Jersey ile Pasifik Okyanusu arasında ne kadar eyalet varsa hepsinin üstüne indirdi. Üç bin mil. Akla zarar bir mesafe, başka bir ülke, başka bir dünya kadar uzak.

Ferguson'un çocukluk anıları içinde en canlı olanı, Mildred'in California'ya gideceği gün, annesi ve teyzesiyle yeşil Chevrolet'ye binip havalimanına gidişleriydi. Henry Enişte iki hafta önce gitmişti, o yüzden ağustos ortasındaki o sıcak, nemli günde yanlarında sadece Mildred Teyze vardı; kısa pantolonlu Ferguson arka koltukta oturuyordu, terden kafası ıslanmıştı, çıplak bacakları suni deri koltuğa yapışıyordu; bir havalimanına ilk kez gittiği, uçakları ilk kez yakından gördüğü, o makinelerin büyüklüğüne ve güzelliğine hayran olduğu halde, o sabahın anısı en çok iki kadının, annesiyle ablasının yüzünden belleğine kazındı, biri esmer diğeri sarışın, biri uzun öteki kısa saçlı, aynı ana babanın çocukları olduğunu anlamanız için yüzlerini uzun süre incelemenizi gerektirecek kadar birbirinden farklı iki kadın, her zaman okşayan, kucaklayan, sevecen ve sıcakkanlı annesi ve nadiren okşayan, her zaman tetikte ve mesafeli olan Mildred, ama San Francisco'ya gidecek PanAm uçağının yolcu alacağı kapının önünde yan yana duruyorlardı ve hoparlörle uçuş numarası anons edilir edilmez ikisi de önceden belirlenmiş gizli bir işaret almış gibi ağlamaya başladı, gözlerinden yaşlar fışkırıyor ve yere damlıyordu, sonra kollarıyla birbirlerini sarmaladılar, sımsıkı sarıldılar, hem ağlaşıyor hem kucaklaşıyorlardı. Annesi onun yanında daha önce hiç ağlamamıştı ve kendi gözleriyle görene kadar Mildred'in de ağlayabileceği aklından bile geçmemişti, oysa işte vedalaşırken birbirlerini aylarca ya da yıllarca göremeyeceklerini sezerek onun yanında ağlıyorlardı; beş yaşındaki gövdesiyle onlardan hayli aşağı-

da kalan Ferguson, başını kaldırıp annesiyle teyzesine bakarken bunu gördü, ikisinden taşan duygu selinin fazlalığından afalladı, o görüntü içinde öylesine derine işledi ki, bir daha da hiç unutmadı.

Ertesi yılın kasımında, Ferguson birinci sınıfa başladıktan iki ay sonra, annesi Montclair'in merkezinde bir fotoğraf stüdyosu açtı. Kapının üstündeki tabelada Roseland Foto yazıyordu ve Ferguson'ların yaşamı birden yeni, hızlanmış bir ritim kazandı, her sabah içlerinden birinin okula yetişmesi, diğer ikisinin kendi arabalarıyla işlerine gitmesi telaşıyla başlıyordu ve annesi haftada beş gün (salıdan cumartesiye) evde olmadığı için evin temizliği, yatakların düzeltilmesi, mutfak alışverişi, hatta bazen annesiyle babası geç saatlere kadar çalıştıkları zaman Ferguson'un akşam yemeğinin pişirilmesi gibi ev işlerini yapan Cassie adında bir kadın vardı. Artık annesini daha az görüyordu, ama işin doğrusu annesine de eskisi kadar ihtiyacı yoktu. En azından ayakkabılarını kendisi bağlayabiliyordu ve evlenmek istediği kişiyi düşününce iki potansiyel aday arasında bocalıyordu: kısa boylu, mavi gözlü, uzun sarı saçları atkuyruğu modeli Cathy Gold ile iki oğlan çocuğunu tuttuğu gibi havaya kaldıracak kadar güçlü ve gözüpek, uzun boylu, kızıl saçlı Margie Fitzpatrick.

Roseland Foto'da portre fotoğrafı çektiren ilk kişi stüdyo sahibinin oğluydu. Ferguson'un annesi, çocuk kendini bildi bileli kamerasını sürekli ona çevirirdi, ama o ilk fotoğraflar enstantaneydi ve annesinin kullandığı kamera, küçük, hafif, taşınabilir cinstendi, oysa stüdyodaki kamera çok daha büyüktü ve tripod denen üç ayaklı bir kaideye takılıyordu. Ferguson bu *tripod* adını sevdi, *two peas in a pod*[1] deyimine benzediği için ona en sevdiği ye-

1. (İng.) Bir kabukta iki bezelye tanesi. Deyim Türkçeye "Bir elmanın iki yarısı" olarak çevrilebilir. Ancak ses uyumunu göstermek için metinde İngilizcesini kullandık. (Ç.N.)

mek olan bezelyeyi çağrıştırıyordu; annesinin fotoğraf çekmeye başlamadan önce özenle ışığı ayarlamasından çok etkilendi, işini hakkıyla yaptığını gösteriyordu bu, onun ustalık ve güvenle çalışmasını görmek, Ferguson'un içinde annesi, daha doğrusu artık sadece annesi değil de dünyada önemli işler yapan bu kişi hakkında çok olumlu duygular uyandırdı. Annesi fotoğrafını çekmek için onu şıklaştırdı, tüvit spor ceketini, geniş yakalı ve üst düğmesi olmayan beyaz gömleğini giydirdi, annesi pozu ayarlamaya çalışırken orada oturup seyretmekten çok hoşlanan Ferguson, gülümsemesi söylendiği zaman da gülümsemekte zorlanmadı. Annesinin Brooklyn'den arkadaşı, kızlık soyadı Fein olan Nancy Solomon da o gün onlarla beraberdi, iki oğul annesi, tavşan dişli, komik Nancy şimdi Batı Orange'da oturuyordu, annesinin can dostu olduğu için Ferguson kendini bildi bileli tanıyordu onu. Annesi, fotoğraflar banyo edilince içlerinden birini büyütüp tuvale basacağını, sonra da Nancy'nin onu boyayıp yağlıboya tabloya dönüştüreceğini anlattı. Bu, Roseland Foto'nun müşterilerine vermeyi planladığı hizmetlerden biriydi: sadece siyah-beyaz fotoğraf değil, yanında bir de yağlıboya tablo. Ferguson bunun nasıl yapılabileceğini anlayamıyordu, böylesine zor bir dönüşümü gerçekleştirebilmek için Nancy'nin müthiş bir ressam olduğuna karar verdi. İki cumartesi sonra sabah sekizde annesiyle birlikte evden çıktılar, arabayla Montclair'in merkezine gittiler. Cadde neredeyse bomboştu, o yüzden Roseland Foto'nun tam önünde ücretsiz park edilecek bir yer vardı, ama annesi arabayı durdurmadan yirmi, otuz metre önce Ferguson'a gözlerini kapatmasını söyledi. Ferguson neden diye sormak istediyse de daha ağzını açmasına fırsat kalmadan, annesi, Soru sormak yok Archie, dedi. Ferguson gözlerini kapattı, stüdyonun önüne park edince annesi arabadan inmesine yardım etti ve elinden tutarak onu

durmasını istediği yere götürdü. Tamam, artık gözlerini açabilirsin, dedi. Ferguson gözlerini açtı ve kendini annesinin yeni stüdyosunun vitrini karşısında buldu, vitrinde kendinin kocaman iki resmi duruyordu, her biri 60x90 boyutunda, biri siyah-beyaz fotoğraf, ikincisi ilkinin tıpa tıp eşi, ama açık kumral saçları ve gri-yeşil gözleri ve kırmızı kumlu kahverengi ceketi gerçek dünyadakinin aynısı olan renkli kopyası. Nancy'nin yaptığı öyle ustaca, öyle kusursuz, öyle özenli bir çalışmaydı ki, Ferguson karşısındakinin fotoğraf mı yağlıboya tablo mu olduğunu ayırt edemedi. Aradan birkaç hafta geçti, resimler sürekli olarak vitrinde durduğu için gelip geçenler onu tanımaya, sokakta durdurup Roseland Foto'nun vitrinindeki çocuk olup olmadığını sormaya başladılar. Ferguson, Montclair'in en ünlü altı yaşındaki kişisi, annesinin stüdyosunun poster mankeni, bir efsaneydi artık.

29 Eylül 1954 günü Ferguson okula gitmedi, ateşi 39'a çıkmıştı, bütün gece annesinin yatağın yanında yere koyduğu alüminyum tasa kusmuştu. Annesi sabah işe giderken, ona pijamalarını çıkarmamasını ve bol bol uyumasını söyledi. Uyuyamazsa yine de yataktan çıkmadan çizgi romanlarını okuyarak vakit geçirmesini, tuvalete gidecek olursa terliklerini giymeyi unutmamasını tembihledi. Ama saat birde ateşi 37.2'ye düştü, Cassie'den yiyecek bir şeyler istemek üzere aşağı inecek kadar iyi hissediyordu kendini. Cassie ona çırpılmış yumurtayla kızarmış ekmek hazırladı, Ferguson yemeği midesi hiç bulanmadan yiyebildiği için yukarıya çıkıp yatmak yerine annesiyle babasının bazen çalışma odası, bazen küçük oturma odası dedikleri, mutfağın yanındaki odaya gidip televizyonu açtı. Cassie de peşinden geldi, kanepede yanına oturdu ve Beyzbol Şampiyonası ilk maçının başlamak üzere olduğunu söyledi. Beyzbol Şampiyonası. Ferguson bunun ne olduğunu biliyordu, ama şimdiye kadar

şampiyonluk maçlarının hiçbirini seyretmemiş, sadece bir ya da iki kez normal sezon maçlarını izlemişti, beyzbolu sevmediğinden değil, aslında oynamayı da seviyordu, ama gündüz maçları varken arkadaşlarıyla sokakta oynuyor, gece maçları başlarken de çoktan yatağa girmiş oluyordu. Önemli oyunculardan bazılarının adını bilirdi –Williams, Musial, Feller, Robinson, Berra– ama hiçbir takımı tutmaz, *Newark Star-Ledger* ya da *Newark Evening News* gazetelerinin spor sayfalarını hiç okumazdı, takım taraftarı olmanın ne demek olduğunu bilmiyordu. Onun aksine otuz sekiz yaşındaki Cassie Burton daha çok, *Adamın Jackie*, dediği, 42 numara forma giyen, ikinci meydancı Jackie Robinson'a hayranlığı yüzünden Brooklyn Dodgers'ın ateşli bir taraftarıydı; Ferguson, Jackie'nin büyük beyzbol liginde forma giyen ilk siyah olduğunu annesinden ve Cassie'den duymuştu, Cassie'nin bu konudaki bilgisi annesininkinden daha çoktu, çünkü o da ömrünün ilk on sekiz yılını Georgia'da geçiren, Ferguson'un hem tuhaf hem harika bulduğu ve müzikalitesi nedeniyle dinlemekten bıkmadığı ağır Güneyli şivesiyle konuşan bir siyahtı. Cassie, Giants'a yenildiği için Dodgers'ın bu yıl şampiyonada olmadığını anlattı, ama Giants da yerel bir takımdı, o yüzden şampiyonayı onun kazanmasını istediğini söyledi. Onların takımında da çok iyi renkli oyuncular olduğunu anlattı (Ferguson'un annesi ona siyah ya da kahverengi tenliler için *Zenci* sözcüğünü kullanmasını sıkı sıkıya tembih etmişken Cassie *renkli* sözcüğünü kullanıyordu, bir Zencinin *Zenci değil de renkli* demesi Ferguson'un hem tuhafına gitti, hem de dünyanın ne kadar şaşırtıcı olduğunu –bir kez daha– kanıtlamış oldu) ama Giants'ın kadrosunda Willie Mays, Hank Thompson ve Monte Irvin gibi oyuncular olmasına rağmen, lig takımları arasında maç kazanma rekoru kıran Cleveland Indians karşısında ona şans tanınmadığını söy-

ledi. Cassie bahisçilerin yorumlarını kabullenmek istemeyerek, Göreceğiz bakalım, dedi, sonra Ferguson'la ikisi Polo Grounds stadından naklen yayınlanacak maçı seyretmeye hazırlandılar; Cleveland üst üste ilk iki vuruşta sayı alınca maç umutsuz başladı, ama Giants üçüncü devrenin ikinci yarısında kayıp sayıları geri aldı ve ondan sonra maç kimsenin fazla bir şey yapamadığı, sonucun tek vuruşlarla belirlendiği (Maglie'a karşı Lemon'un vuruşları) o yüzden de her vuruşun gittikçe önem kazandığı gerilimli bir mücadeleye dönüştü. Peş peşe dört devrede iki takım da öne geçemedi, ama Indians sekizinci devrenin ilk yarısında kaleye iki koşucu koyarak güçlü solak vuruşlarıyla tanınan Vic Wertz'in topuna koşma şansını artırdı, Wertz, Giants'ın maça yeni giren oyuncusu Don Liddle'ın attığı topa öylesine hızla vurdu ki top sahanın ortasına doğru uçtu ve Ferguson o vuruşun başlangıç kalesi vuruşu olacağını sandı, ama henüz işin acemisiydi ve Polo Grounds stadında başlangıç kalesi ile tel örgü arasındaki mesafenin 148 metre gibi benzeri olmayan uzunlukta olduğunu bilmiyordu, o yüzden Wertz'in başka bir sahada başlangıç kalesi vuruşu olabilecek o muhteşem vuruşunda top buradaki tribünlere kadar bile gidemezdi, yine de Giants'ın orta saha oyuncusunun tepesinden uçup duvara çarpacağı kesindi, bu durumda üç kale koşusu garanti sayılırdı, hatta belki de başlangıç kalesi alanına bile koşulabilirdi, o zaman Indians oyuncusu üç yerine iki kale koşabilirdi; ama tam o sırada Ferguson bütün olasılıkları altüst eden bir şey, kısacık ömründe tanık olduğu insan gücünün bütün başarılarını geride bırakan bir atletik kahramanlık örneği gördü, genç Willie Mays sırtı kaleye dönük olarak Ferguson'un kimsede görmediği bir hızla koşuyordu, beyzbol sopasının tahtasıyla topun birbirine değme sesi topun tam tamına nereye ineceğini söylemiş gibi top Wertz'in sopasından ayrıldığı

anda koşmaya başlamıştı, topu görmese de hangi noktaya geleceğini biliyormuşçasına, başının arkasında gözleri varmış gibi yukarıya ya da arkasına bakmadan topa doğru koşuyordu, sonra top havada çizdiği yayın en üst noktasına varıp vuruş kalesinden yaklaşık 135 metre uzaktaki bir noktaya doğru inişe geçtiğinde, Willie Mays de tam o noktada kollarını öne uzatarak duruyordu ve top sol omzunun üstünden gelip eldiveninin ortasına oturdu. Mays topu tuttuğu anda Cassie, *Vay canına! Vay canına! Vay canına!* diye çığlık atarak ayağa fırladı, ama iş topun yakalanmasıyla bitmiyordu, kalede bekleyen iki oyuncu hiçbir orta saha oyuncusunun o topu tutamayacağından ve kendilerinin sayı yapacaklarından emin olarak top sopadan ayrıldığı anda koşmaya başladılar, ama Mays topu tutar tutmaz arkasına döndü ve topu öylesine hızla kale alanına attı ki kepi başından uçtu, kendisi de sırtüstü yere yuvarlandı, böylece sadece Wertz oyun dışı kalmadı, koşucunun da yükseğe atılan o topla sayı yapması engellendi. Skor hâlâ berabereydi. Giants takımının sekizinci ya da dokuzuncu devrenin ikinci yarısında maçı kazanması kaçınılmaz görünüyordu, ama kazanamadılar. Maç iki devre daha uzatıldı. Giants'ın oyuna yeni giren top atıcısı Marv Grissom, onuncu devrenin ilk yarısında Indians'a sayı yaptırmadı, sonra Giants devrenin ikinci yarısında oyuna iki yeni oyuncu soktu, teknik direktör Leo Durocher, yedek atıcı Dusty Rhodes'u oyuna aldı. Ferguson, Dusty Rhodes adı kulağa ne hoş geliyor, tıpkı birine Islak Kaldırımlar ya da Karlı Sokaklar adını vermek gibi[1], diye düşündü, ama Cassie o kalın kaşlı Alabama'lının ısınma hareketlerine başladığını görünce, *Şu keçisakallı beyaz herife bak*, dedi. *Archie, eğer bu herif sarhoş değilse ben de İngiltere*

1. Rhodes ile Roads eşsesli sözcükler olduğu için Dusty Roads, Tozlu Yollar anlamına gelir. (Ç.N.)

kraliçesiyim. Sarhoş ya da ayık, Rhodes'un gözleri o gün son derece keskindi ve hantal Bob Lemon kalenin ortasına pek de hızlı olmayan bir top attığı anda Rhodes atılıp sahanın sağ duvarından dışarıya fırlattı. Maç bitti. Giants 5, Indians 2. Cassie çığlık attı. Ferguson da çığlık attı. Sarıldılar, zıp zıp zıpladılar, dans ederek odanın çevresini dolandılar ve o günden sonra beyzbol Ferguson'un gözdesi oldu.

Giants takımı ikinci, üçüncü, dördüncü maçları da kazanarak Indians'ı sahadan silmeye devam etti, bu mucizevi bozgun, yedi yaşındaki Ferguson'u çok sevindirdi, ama 1954 Şampiyonası'nın sonuçlarına kimse Lew Amca kadar sevinmedi. Babasının kumarbaz büyük ağabeyi yıllar boyunca kimi zaman kazanmış, kimi zaman kaybetmişti, zararı her zaman kârından fazlaydı, kazandığında ise ancak kendini kurtaracak kadar az kazanıyordu; ama bu sefer akıllı bahisçiler paralarının hepsini Cleveland'e yatırırken Lew Amca'nın da mantıken onlar gibi yapması gerekirdi, oysa Giants onun tuttuğu takımdı, 1920'lerin ilk yıllarından bu yana başarılı sezonlarında da başarısız olduklarında da onları desteklemekten vazgeçmemişti, bu seferlik tahminlere boş verip aklıyla değil, yüreğiyle bahis oynamaya karar verdi. Parasını yenilmesi beklenen takıma yatırmakla kalmadı, peş peşe dört maçı kazanacağına da bahse girdi, bu öylesine mantıksız ve ayakları yerden kesik bir tahmindi ki, bahis bayi ona 1'e 300 verdi, yani şık şıkıdım Lew Ferguson iki yüz dolar gibi mütevazı bir meblağ yatırıp bir küp altın kazandı, tam tamına *altmış bin* dolar, o devirde çok büyük paraydı bu, düpedüz servetti. Kazanç öylesine muhteşem, sonuçları öylesine şaşırtıcıydı ki, Lew Amca'yla Millie Yenge bunu kutlamak için herkesi evlerindeki şampanyalı, ıstakozlu, bonfileli partiye davet ettiler, gelenler Millie'nin yeni vizon kürkünü görme ve Lew'un

yeni beyaz Cadillac'ıyla mahallede tur atma fırsatını da buldular. Ferguson'un o gün keyfi yoktu (Francie orada değildi, midesi ağrıyordu ve öteki kuzenleri onunla neredeyse hiç konuşmuyorlardı), ama kendisinden başka herkesin çok iyi vakit geçirdiğini düşünüyordu. Ne var ki parti bitip de mavi arabalarında eve dönerlerken, annesi Lew Amca'yı babasına çekiştirmeye başlayınca çok şaşırdı. Annesinin her dediğini anlamıyordu, ama sesindeki öfke tonu daha önce hiç duymadığı kadar şiddetliydi, amcasının babasına borcu vardı, nasıl olur da Lew babasına olan borcunu ödemeden Cadillac'lara, vizon kürklere para saçar diye sert bir nutuk çekti. Babası önce sakin sakin dinledi, ama sonra sesini yükseltti, bu da hiç görülmemiş bir şeydi ve babası bir anda Ferguson'un annesine bağırarak susmasını, Lew'nun ona hiç borcu olmadığını, o paranın ağabeyinin parası olduğunu ve canının istediği gibi harcayabileceğini söyledi. Ferguson annesiyle babasının ara sıra kavga ettiklerini biliyordu (yatak odasının duvarından sesleri gelirdi), ama ilk kez onun yanında kapışıyorlardı ve ilk kez olduğu için de Ferguson dünyada temel bir değişiklik olduğu duygusuna kapılmaktan kendini alamadı.

Ertesi yıl Şükran Günü'nden hemen sonra bir gece babasının deposu soyuldu. Depo, 3 Kardeşler Ev Dünyası mağazasının arkasında, briketten yapılmış tek katlı bir binaydı, Ferguson zaman içinde oraya birkaç kez gitmişti, üst üste istiflenmiş karton kutularda televizyonlar, buzdolapları, çamaşır makineleri ve kardeşlerin mağazada sattıkları bütün malların sıra sıra dizildiği büyük, rutubet kokulu bir yerdi. Satış bölümünde sergilenen ürünler, sadece müşterilerin görmesi içindi, birisi bir şey satın almak istediği zaman, savaş sırasında uçak gemisinde görev yapan, sağ kolunda denizkızı dövmesi olan Ed adında iriyarı biri o ürünü depodan çıkarıp getirirdi. Eğer satılacak

mal tost makinesi ya da abajur veya kahvedanlık gibi ufak bir şeyse, Ed onu müşterinin eline teslim eder, müşteri de kendi arabasıyla evine götürürdü, ama çamaşır makinesi veya buzdolabı gibi büyük parçaysa Ed ve Phil adındaki bir başka güçlü kuvvetli eski asker, malı nakliye kamyonunun arkasına koyup müşterinin evine götürürlerdi. 3 Kardeşler Ev Dünyası'nda işler böyle yürürdü, Ferguson da bu sistemi biliyordu ve deponun işletmenin kalbi olduğunu anlayacak kadar büyümüştü, o yüzden Şükran Günü'nden sonraki pazar sabahı annesi onu uyandırıp deponun soyulduğunu söyleyince, Ferguson işlenen suçun ne kadar hayati önemi olduğunu hemen kavradı. Boş depo demek iş yok demekti, iş yok demek para yok demekti, para yok demek bela demekti: Düşkünlerevi! Açlık! Ölüm! Annesi çalınan malların hepsi sigortalı olduğu için durumun o kadar umutsuz olmadığını belirtti, ama tabii ciddi bir darbe yemişlerdi, özellikle de Noel alışverişi dönemi başlamak üzereyken sıkıntı çekeceklerdi, sigorta şirketinin parayı ödemesi belki haftaları ya da ayları bulacaktı, mağaza bankadan kredi almadan ayakta duramayacaktı. Annesi, şu sırada babasının Newark'ta polise başvurduğunu ve her ürünün seri numarası olduğundan hırsızların yakalanması için küçük de olsa bir şans olduğunu söyledi.

Günler geçti, hırsızlar yakalanmadı, ama babası bankadan kredi alma meselesini halletti, böylece Ferguson'la ailesi düşkünlerevine taşınma onursuzluğundan kurtulmuş oldu. Hayat, az çok son birkaç yıldır olduğu gibi devam etti, ama Ferguson evde yeni bir atmosfer seziyordu, çevresindeki havada acımasız, asık suratlı ve gizemli bir şey dönüp duruyordu. Bu barometre değişikliğinin sebebini algılayabilmesi biraz zaman aldı; annesiyle babasını yalnızken ya da hepsi birlikteyken gözlemlediğinde, annesinin aslında hiç değişmediği sonucunu çı-

kardı, hâlâ stüdyodaki işiyle ilgili bir sürü hikâye anlatıyor, hâlâ eskisi gibi her gün gülücükler dağıtıyor, onunla konuşurken her zaman gözlerinin içine bakıyor, hâlâ kışa karşı korunaklı duruma getirilmiş arka verandada hızlı masa tenisi maçları yapıyor, Ferguson ona bir sorununu açtığı zaman hâlâ dikkatle dinliyordu. Değişen babasıydı, zaten pek konuşkan olmayan babası şimdi sabahları kahvaltı sofrasında neredeyse tek kelime etmiyor, kimseyle paylaşmak istemediği kötü ve üzücü bir şeye aklı takılmışçasına dalgın ve sanki orada değilmiş gibi görünüyordu. Yeni yıl başladıktan, 1955 1956'ya devrolduktan bir süre sonra, Ferguson annesinin yanına gidip neyin ters gittiğini, babasının neden o kadar üzgün ve uzak olduğunu soracak cesareti buldu. Annesi, sebebin soygun olduğunu, o soygunun adamı *için için yediğini* ve soygunu düşündükçe başka bir şey düşünemez olduğunu anlattı. Ferguson anlamadı. Depo soygununun üzerinden altı, yedi hafta geçmişti, sigorta şirketi kayıp malların parasını verecekti, banka krediyi vermişti ve mağaza hâlâ ayaktaydı. Ortada üzülecek hiçbir şey yokken babası neden üzülüyordu? Annesinin, birtakım sırları onunla paylaşıp paylaşmamakta kararsız kalarak duraksadığını gördü, onun olayın gerçeğiyle baş edebilecek kadar büyüyüp büyümediğinden emin değildi, gözlerinde titreşen kuşku bir an sürdü, ama kesinlikle belliydi, sonra onun başını okşadı ve daha dokuzuna basmamış suratını dikkatle inceledi, her şeyi göze alarak daha önce hiç yapmadığı bir biçimde açıldı oğluna ve babasını onlardan uzaklaştıran sırrı onunla paylaştı. Polisin ve sigorta şirketinin hâlâ olayı incelemeye devam ettiklerini, her iki tarafın da bunun *içerden birinin işi* olduğu, yani soygunun yabancılar tarafından değil, şirkette çalışan biri tarafından yapıldığı sonucuna vardıklarını anlattı. Depo işçileri Ed ve Phil'den muhasebeci Adelle Rosen'e, ta-

mirci Charlie Sykes'a ve kapıcı Bob Dawkins'e kadar 3 Kardeşler Ev Dünyası mağazasında çalışan herkesi tanıyan Ferguson, midesindeki kasların sıkışıp bir sancı topağına dönüştüğünü hissetti. O iyi insanlardan hiçbirinin babasına böyle bir kötülük yapması olanaksızdı, hiçbiri öylesine bir ihanete kalkışmazdı, o nedenle polis ve sigorta şirketi yanılıyor olmalıydı. Annesi, Hayır Archie, dedi, yanıldıklarını sanmıyorum. Ama bunu yapan, az önce senin saydıklarından biri değil.

Ferguson annesinin ne demek istediğini merak etti. Onların dışında mağazada sadece Lew Amca'yla Arnold Amca vardı ve kardeşler birbirlerini soymazdı, öyle değil mi? Böyle şeyler hiç olmazdı.

Annesi, Baban çok zor bir karar vermek zorunda kaldı, dedi. Ya davadan ve sigorta ödemesinden vazgeçecekti ya da Arnold'u hapse gönderecekti. Ne karar verdi dersin?

Davayı geri çekti ve Arnold'u hapse göndermedi.

Göndermedi tabii. Bunu aklından bile geçiremezdi. Ama şimdi neden o kadar üzgün olduğunu anlıyorsun.

Ferguson'un annesiyle bu konuşmayı yapmasından bir hafta sonra, annesi Arnold Amca'yla Joan Yenge'nin Los Angeles'a taşınacaklarını haber verdi. Joan'u özleyeceğini ama verilen zarar telafi edilemez olduğu için böylesinin daha iyi olacağını söyledi. Arnold'la Joan California'ya gittikten iki ay sonra Lew Amca beyaz Cadillac'ını Garden State[1] Otoyolu'nda parçaladı ve hastaneye götürülürken ambulansta öldü ve ilahların yapacak daha iyi bir şey olmadığı zaman işlerini ne kadar hızla halletiklerini kimse kavrayamadan, Ferguson klanı darmadağın oldu.

1. Elmanın New York'un simgesi olması ve Elma eyaleti denmesi gibi New Jersey'nin simgesi de Bahçeler olduğu için ikinci adı Garden State'tir. (Ç.N.)

1.2

Ferguson altı yaşındayken, annesi onu neredeyse kaybetmek üzere olduğu olayı anlattı. Nerede olduğunu bilmemek anlamında kaybetmek değil, ölmek anlamında, bu dünyadan ayrılıp bedensiz bir ruh olarak göğe yükselmek anlamında kaybetmek. Ferguson'un o zaman daha bir buçuk yaşında bile olmadığını söyledi, bir gece ateşi çıkmaya başlamış ve bir anda 41 dereceye kadar yükselmiş, bu küçük bir çocuk için bile çok tehlikeli bir ateşmiş, annesiyle babası onu sarıp sarmalayıp hastaneye götürmüşler, Ferguson kasılıp çırpınma nöbeti geçirmeye başlamış, bu nöbet onu öldürebilirmiş, çünkü o gece bademciklerini alan doktor bile bıçak sırtı bir durum olduğunu, yani Ferguson'un yaşayıp yaşamayacağını kestiremediğini, artık işin Tanrı'ya kaldığını söylemiş; annesi çok korktuğunu, minik oğlunu kaybetme korkusuyla *çıldıracak* kadar dehşete düştüğünü anlattı.

Annesi, O an en kötüsüydü, dünyanın sonunun geldiğine inandığım bir andı, dedi; ama başka sıkıntılı olaylar olduğunu da söyleyip Ferguson'un geçirdiği ölümcül olabilecek ya da sakat bırakacak kazaları saymaya başladı, örneğin iyi çiğnemeden yuttuğu bifteğin gırtlağına takılıp soluğunu kesmesi, üzerine bastığı cam kırığının tabanını kesip on dört dikiş atılması, ayağı burkulup kayanın üze-

rine düşmesi ve sol yanağının yarılıp on bir dikiş atılması, gözünü açamayacak kadar şişiren arı sokması, geçen yaz yüzme öğrenirken kuzeni Andrew onu suyun dibine bastırınca boğulacak gibi olması; annesi anlattığı her kazadan sonra bir an duruyor, Ferguson'a hatırlayıp hatırlamadığını soruyordu, Ferguson da hemen hepsini gerçekten hatırlıyordu, hem de daha dün olmuş gibi.

Bu konuşmayı haziranın ortalarında, Ferguson'un arka bahçedeki meşe ağacından düşüp sol bacağını kırmasından üç gün sonra yaptılar; annesi o güne kadar geçirdiği ufak tefek kazaları sayarken her seferinde iyileştiğini, bir süre acı duysa da sonra ağrı sızı kalmadığını söyleyerek, bacağının da öyle iyileşeceğini anlatmaya çalışıyordu. Bacağının alçıda olması tabii zordu, ama sonunda alçı açılacak ve Ferguson eskisi gibi iyi olacaktı. Ferguson bunun ne zaman olacağını sordu, annesi bir ay civarında deyince de bunun çok belirsiz ve tatminkâr olmayan bir cevap olduğunu düşündü, bir ay demek ayın dünya çevresindeki dönme süresiydi, eğer havalar fazla ısınmazsa buna katlanabilirdi, ama *civarında* sözcüğü işin daha da uzayabileceği, belirsiz ve o yüzden de dayanılmaz uzun bir süre olabileceği anlamına geliyordu. Ferguson bu durumun adaletsizliğine daha kendini hazırlayamadan, annesi bir soru sordu, tuhaf bir soru, belki de ona sorulmuş soruların en tuhafıydı.

Kendine mi kızıyorsun Archie, yoksa ağaca mı?

Daha anaokulunu bile bitirmemiş bir çocuğa böylesine kafa karıştıran bir soru sormak. Kızmak mı? Neden herhangi bir şeye kızması gerekiyordu? Sadece üzülse olmaz mıydı?

Annesi gülümsedi. Suçu ağacın üzerine atmadığına sevindiğini, çünkü kendisinin o ağacı sevdiğini, hem kendisinin hem babasının o ağacı sevdiğini, Batı Orange'daki bu evi özellikle büyük arka bahçesi olduğu için al-

dıklarını, bahçenin en iyi ve en güzel özelliğinin de tam ortada duran meşe olduğunu söyledi. Üç buçuk yıl önce annesiyle babası Newark'taki apartmandan çıkıp banliyöde bir ev almaya karar verince birkaç yere, Montclair ve Maplewood'a, Milburn ve Güney Orange'a gitmişler, ama oralarda istedikleri gibi bir ev bulamamışlar, beğenmedikleri birçok evi gezince yorulmuşlar, cesaretleri kırılmış, sonra bu eve gelmişler ve tam kendilerine göre olduğunu görmüşler. Annesi, Ferguson'un ağaca kızmadığına sevindiğini, çünkü kızmış olsaydı ağacı kesmek zorunda kalacağını söyledi. Ferguson, güzeller güzeli annesinin iş tulumu giyip pırıl pırıl parlayan büyük bir baltayla o kocaman ağacı kestiğini gözünün önüne getirince gülmeye başladı ve; Ağacı neden kesecektin? diye sordu. Annesi, Çünkü ben senin tarafındayım, dedi, senin düşmanın benim de düşmanımdır.

Ertesi gün babası 3 Kardeşler Ev Dünyası mağazasından gelirken Ferguson'un odası için bir klima getirdi. Hava iyice ısınıyor, diyerek oğlunun alçılı bacağıyla yatarken rahat etmesini istediğini belirtti; ayrıca klima polenlerin odaya girmesini engelleyeceği için oğlunun saman nezlesine de iyi geleceğini söyledi; Ferguson'un burnu çimenlerden, tozdan ve çiçeklerden havaya karışan zerrelere karşı çok hassastı, babası da bu nekahet döneminde ne kadar az aksırırsa o kadar iyi olacağını, kırık kemiğin o kadar az acıyacağını, çünkü hapşırığın çok güçlü bir tepki olduğunu ve sert bir aksırığın saçının kökünden ayak parmaklarına kadar bütün gövdesini sarsabileceğini söyledi. Altı yaşındaki Ferguson, babasının klimayı çalışma masasının sağındaki pencereye takışını izledi, bu onun hayal edemeyeceği kadar karmaşık bir işlemdi, önce pencere teli çıkarılıyor, şerit metre, kalem, matkap, derz dolgu macunu tabancası, iki boyanmamış tahta çubuk, tornavida ve birkaç vida gibi çeşitli malze-

meler hazırlanıyordu; Ferguson babasının bu işi çok çabuk ve dikkatle yapışından çok etkilendi, sanki elleri beyninden komut almadan ne yapacaklarını biliyorlarmış, kendi bilgi birikimleri olan özerk ellermiş gibi görünüyordu; sonra o büyük metal cihazı yerden kaldırıp pencereye monte etmeye sıra geldi, Ferguson o kadar ağır bir eşyanın çok zor kaldırılabileceğini düşündü, ama babası belirgin bir zorlanma olmadan klimayı kaldırdı, yerleştirdi, işini tornavida ve derz dolgu macunu tabancasıyla tamamlarken, evde bir şeyleri tamir ederken hep söylediği şarkıyı, Al Jolson'un "Sonny Boy" adındaki eski bir şarkısını mırıldanıyordu – *You've no way of knowing / There's no way of showing / What you mean to me Sonny*[1]. Babası artan vidalardan yere düşen birini almak için eğildi, ayağa kalktığında birden sağ eliyle belini tuttu. *Och un vai*, dedi, galiba bir adalemi zorladım. Babası, adaleye kramp girince en iyi tedavi yönteminin, birkaç dakika tercihen sert bir yüzeyin üstünde dümdüz sırtüstü yatmak olduğunu söyledi ve odadaki en sert yüzey yer döşemesi olduğundan Ferguson'un karyolasının yanına, yere yattı. Yerde yatan babasına tepeden bakmak ne kadar alışılmamış bir avantajdı, Ferguson da yatağın kenarından sarkarak babasının acıyla buruşan yüzünü inceledi, sonra bir soru sormaya, geçen ay birkaç kez sormayı düşündüğü ama uygun fırsat bulamadığı bir soruyu sormaya karar verdi: Babası 3 Kardeşler Ev Dünyası'nın patronu olmadan önce ne iş yapmıştı? Babasının gözlerinin bir cevap ararcasına tavanda gezindiğini gördü, sonra ağzının kıyısındaki kasların hep yaptığı gibi aşağı doğru kıvrıldığını fark etti, bu babasının gülümsemeye çalıştığını, aynı zamanda beklenmedik bir şey olacağını

1. (İng.) Ne sen bilebilirsin / Ne ben anlatabilirim / Benim için ne anlam taşıdığını Sonny. (Ç.N.)

gösteren bir işaretti. Babası, oğluna şimdiye kadar söyleyeceği en büyük saçmalığı anlatmak üzere olduğuna hiç renk vermeden sakin ve dümdüz bir tonda, *Vahşi hayvan avcısıydım*, dedi ve yirmi, otuz dakika boyunca aslanlar, kaplanlar, filler, *Afrika'nın insanı bunaltan sıcağı* ile ilgili anılarını döktürdü, balta girmemiş ormanlarda ağaç kesip yol açtığını, Sahra'yı boydan boya yürüyerek geçtiğini, Kilimanjaro Dağı'na tırmandığını, bir keresinde devasa bir yılanın kendisini olduğu gibi yutmak üzere olduğunu, bir başka sefer de yamyamlara esir düştüğünü, tam kaynar su kazanına atılacakken el ve ayak bileklerindeki ipleri çözmeyi başarıp var gücüyle koştuğunu, peşinden gelen yamyamları geride bırakarak sık ağaçlı ormanda gözden kaybolduğunu, Ferguson'un annesiyle evlenmek için memlekete dönmeden önce çıktığı son safaride de *kara kıta* diye anılan Afrika'nın göbeğinde yolunu kaybedip dolanırken savan denilen uçsuz bucaksız bir çayıra çıktığını ve orada otlayan bir dinozor sürüsünü, yeryüzündeki son dinozorları gördüğünü ballandıra ballandıra anlattı. Ferguson, dinozor neslinin milyonlarca yıl önce tükendiğini bilecek kadar büyümüştü, ama öteki hikâyeler pekâlâ olabilir gibi görünüyordu, belki gerçek değildi ama olasılığı vardı, o yüzden de inanılmaya değerdi – belki. O sırada annesi odaya girdi ve babasının yerde yattığını görünce sırtına bir şey mi oldu diye sordu. Babası, Hayır, sadece biraz dinleniyordum, dedi, sonra sırtında en ufak bir acı yokmuş gibi ayağa kalktı, pencerenin önüne gidip klimayı çalıştırdı.

Evet, klima odayı serinletiyor, hapşırıkları azaltıyor ve serin olduğu için bacağı alçının içinde eskisi kadar kaşınmıyordu, ama soğutulmuş odada yaşamanın da birtakım sorunları vardı, birinci sorun makinenin gürültüsüydü, bazen duyduğu bazen duymadığı için tuhaf ve şaşırtıcı bir sesi vardı, duyduğunda da monoton ve tatsız bir

gürültü yapıyordu, daha da kötüsü serin havanın odada kalabilmesi için pencerelerin kapalı tutulmasıydı, pencereler sürekli kapalı olduğu ve klimanın motoru da sürekli çalıştığı için Ferguson dışarıdaki kuş seslerini duyamıyordu, oysa alçılı bacakla bir odaya hapsolmanın tek iyi yanı penceresinin hemen önündeki ağaçlara tüneyen kuşları dinlemekti, kuşların ötüşü, cıvıltısı, şakıması Ferguson'a dünyanın en güzel sesleri gibi geliyordu. Demek ki klimanın artıları ve eksileri, yararları ve zorlukları vardı ve ömrü boyunca dünyanın kendisine sunduğu diğer pek çok şey gibi, bu da annesinin deyimiyle *iki yanlı bir lütuftu*.

Ağaçtan düşmesinin onu en rahatsız eden yanı, gereksiz yere olmasıydı. Ferguson, hastayken kusmak ya da Doktor Guston'un koluna iğneyi saplayıp penisilin vermesi gibi gerekli durumlarda ağrıyı sızıyı kabullenebilirdi, ama yok yere acı çekmek mantık kurallarına aykırıydı, bu hem aptallıktı hem de dayanılmaz bir şeydi. Bir yanıyla kazanın suçunu Chuckie Brower'a atmaya niyetleniyordu, ama sonunda bunun pek de geçerli bir bahane olmayacağını anladı, çünkü Chuckie'nin ağaca çıkamazsın diye meydan okumuş olması ne fark ederdi? Ferguson o meydan okumayı kabul etmişti, demek ki kendi de ağaca çıkmayı istemiş ve çıkmıştı, o yüzden olanlardan kendisi sorumluydu. Chuckie en başta Ferguson önden çıkarsa kendisinin de arkadan geleceğini söyleyip sonra sözünden dönmüşse, dalların arasının çok açık olduğunu, boyu o uzaklığa yetişemeyecek kadar kısa olduğu için korktuğunu söyleyip caymışsa, buna boş verip üzerinde durmamak gerekirdi, çünkü Chuckie'nin onun arkasından gelmemesi hiç önemli değildi, ağaca çıkmış olsa bile, Ferguson'un düşmesini nasıl önleyebilirdi? Ferguson düşmüştü, bir santim kadar yakında olsa güvenle tutunabileceği bir dalı yakalayamadığı için düş-

müştü, işte şimdi de bacağı *bir ay civarında*, yani bir ayı aşan bir süre bedeninin bir parçası olacak alçının içinde hapsolmuş olarak yatıyordu ve bu kaza için kendisinden başka suçlanacak kimse yoktu.

Ferguson suçunu kabul etti, şu anki durumda olması tamamen kendi suçuydu, ama bu, kaza engellenemezdi demekle aynı şey değildi. Kaza aptallıktan olmuştu, bir sonra tutunacağı dala yetişemezken tırmanmaya devam etmek düpedüz aptallıktı, ama o dal bir santim daha yakında olsaydı o aptallık olmayacaktı. Chuckie o sabah kapının zilini çalıp dışarıda oynamaya çağırmasa o aptallık olmayacaktı. Annesiyle babası başka bir yerde ev beğenip oraya taşınmış olsalar, Chuckie'nin varlığından bile haberi olmayacak ve o aptallık da yapılmayacaktı, kendi arka bahçesinde tırmanacak ağaç olmasaydı da o aptallık olmayacaktı. Ferguson, ne ilginç bir fikir, diye düşündü, kendisi değişmediği halde yaşadıklarının ne kadar değişik olacağını hayal etmek çok ilginçti. Aynı çocuk bir başka ağacın olduğu bir başka evde. Aynı çocuk başka anne babayla. Aynı çocuk aynı anne babayla ama aynı şeyleri yapmayan anne babayla. Örneğin babası hâlâ vahşi hayvan avcısı olsa ve Afrika'da yaşasalardı ne olurdu? Annesi ünlü bir film yıldızı olsa ve Hollywood'da yaşasalardı ne olurdu? Büyük amcası Archie ölmeseydi ve kendi adı da Archie olmasaydı ne olurdu? Ya aynı ağaçtan düşüp bir yerine iki bacağını kırsaydı? Ya hem iki kolunu hem iki bacağını kırsaydı? Ya ölseydi? Evet, her şey mümkündü ve olayların bu şekilde gelişmiş olması başka bir şekilde gelişemeyeceği anlamına gelmezdi. Her şey farklı olabilirdi. Dünya aynı dünya olabilirdi, ama ağaçtan düşmeseydi onun için daha farklı bir dünya olacaktı ve ağaçtan düşünce sadece bacağını kırmakla kalmayıp ölseydi, o zaman dünya onun için sadece farklı olmayacak, artık yaşayacağı bir dünya kalmayacaktı;

annesiyle babası onu mezarlığa götürüp toprağa gömünce ne kadar kederli olacaklardı, kırk gün kırk gece, kırk ay, dört yüz kırk yıl ağlayıp yasını tutacaklardı.

Okulun kapanmasına ve yaz tatilinin başlamasına bir buçuk hafta vardı, böylelikle önünde çok uzun zaman olmadığı için Ferguson'un devamsızlıktan sınıfta kalması söz konusu değildi. Annesi buna şükretmek gerektiğini söyledi, çok haklıydı, oysa Ferguson kazadan sonraki ilk günlerde şükredecek havada değildi; akşamüstü alçıya bakmak için küçük kardeşiyle uğrayan Chuckie Brower'dan başka konuşacak arkadaş yoktu, babası çalıştığı için sabahtan gece yarılarına kadar evde değildi, annesi arabasıyla birkaç saatliğine çıkıyor, sonbaharda açmayı planladığı fotoğraf stüdyosu için yer aramaya gidiyordu, hizmetçi Wanda bütün gün çamaşır ve temizlikle uğraşıyor, sadece öğlen Ferguson'a yemek getiriyor ve işini tuvalette görmek yerine işesin diye süt şişesini tutuyordu, Ferguson ağaçtan düşmek gibi aptalca bir hata yaptığı için bu utanılacak duruma katlanmak zorundaydı, hayal kırıklığını daha derinleştiren bir gerçek de okumayı henüz sökememiş olmasıydı, yoksa vaktini kitap okuyarak geçirmek iyi olurdu, televizyon da alt kattaki oturma odasında olduğu için şimdilik erişmesi olanaksızdı, Ferguson da evrenle ilgili cevabı bilinemeyen soruları düşünerek, uçak ve kovboy resimleri çizerek ve annesinin harfleri yazdığı kâğıdı kopyalayıp yazma alıştırması yaparak geçiriyordu günlerini.

Sonra işler biraz yoluna girmeye başladı. Kuzeni Francie lise ikiyi bitirdi ve Berkshires'daki bir yaz kampında idarecilik yapmaya gitmeden birkaç gün önce arkadaşlık etmek için onların evine gelmeye başladı, bazen sadece bir saatliğine uğruyor, bazen üç-dört saat kalıyordu, Ferguson'un onunla geçirdiği saatler günün en güzel, daha doğrusu tek güzel anları oluyordu, çünkü Francie

onun en sevdiği kuzeniydi, anne tarafında da baba tarafında da herkesten çok onu severdi, Ferguson onun ne kadar büyüdüğünü, göğüslerinin, girintili çıkıntılı hatlarının, vücudunun annesine benzediğini düşünüyordu, Francie de annesi gibi onu sakinleştiren ve huzur veren bir tavırla konuşuyordu, onun yanındayken hiçbir aksilik olmaz gibi geliyordu, hatta kimi zaman Francie'nin yanında olmak annesinin yanında olmaktan bile iyiydi, çünkü Ferguson ne yapsa, ne söylese, kendini kaybedip *taşkınlık* yapsa da Francie ona hiç kızmazdı. Ferguson'un alçısını süsleme fikri de zeki Francie'nin buluşuydu, üç buçuk saat süren işlemde kız fırçayı özenle kullanarak beyaz alçıyı parlak mavilere ve kırmızılara ve sarılara boyayarak, son derece hızlı bir atlıkarıncayı çağrıştıran dairesel çizgilerle soyut bir desen çizdi, Francie, Ferguson'un vücudunun yeni ve iğrendiği parçasına akrilik boyayı sürerken, bir yandan da erkek arkadaşı Gary'yi, lise futbol takımında savunma oyuncusu olan ama artık Berkshires'deki Williams Üniversitesi'ne giden iriyarı Gary'yi anlatıyordu, okul ikisinin birlikte çalışacakları yaz kampına yakındı, Francie kampa gitmeyi sabırsızlıkla beklediğini söyledi, sonra *rozetlendiği* müjdesini verdi, o tarihlerde Ferguson bu sözü bilmiyordu, Francie, Gary'nin kendi biraderlik rozetini ona verdiğini anlattı, *biraderlik* de Ferguson'un pek aşina olmadığı bir sözcüktü, Francie onu da açıkladı, sonra ağzı kulaklarına vararak gülümsedi ve, Boş ver, önemli olan rozetlenmektir, çünkü nişanlanmanın ilk adımı anlamına gelir, dedi ve Gary'yle sonbaharda nişanlarını ilan etmeyi planladıklarını söyledi, gelecek yaz da Francie on sekiz yaşında olunca ve liseyi bitirince evleneceklerdi. Ferguson'a büyük bir iş düşeceği için bunları ona anlattığını söyledi ve o işi yapmak isteyip istemediğini sordu. Ferguson, Nasıl bir iş? diye sordu. Francie, düğününde yüzüğünü Ferguson'un taşıma-

sını istiyordu. Francie'nin ne demek istediğini Ferguson yine kaptıramadı, Francie bunu da açıklayarak Ferguson'un mavi kadife yastığın üzerine oturtulmuş düğün yüzüğüyle mihraba doğru yürüyeceğini, Gary'nin yüzüğü ondan alıp evlilik törenini tamamlamak üzere Francie'nin sol elinin dördüncü parmağına takacağını anlatınca, Ferguson bunun önemli bir görev, belki de o güne kadar kendisine verilmiş en önemli görev olduğunu kabul etti. Başını ciddi ciddi sallayarak o görevi yerine getireceğine söz verdi. Kilisedeki herkes onun yürüyüşüne bakarken tabii ki sinirleri gerilecekti, hatta ellerinin titreyip yüzüğü yere düşürmesi bile olasıydı, ama bunu Francie istediği için yapacaktı, çünkü Francie bu dünyada ne pahasına olursa olsun hayal kırıklığına uğratmayacağı tek kişiydi.

Francie ertesi gün geldiği zaman Ferguson onun ağlamış olduğunu hemen anladı. Burnu kızarmıştı, sağ ve sol gözünün irislerinin çevresinde buğulu, pembemsi izler, avucunun içinde buruşturulmuş bir mendil vardı – altı yaşındaki biri bile bu kanıtlara bakarak gerçeği anlayabilirdi. Ferguson, Francie acaba Gary'yle kavga mı etti diye meraklandı, eğer Francie birdenbire ve beklenmedik bir şekilde rozetsiz kalmışsa, o zaman düğün de olmayacak, kendisi de kadife yastık üzerinde yüzüğü taşıma görevini yapamayacak demekti. Francie'ye neden üzüntülü olduğunu sordu, ama kız onun tahmin ettiği gibi *Gary*'nin adını söylemek yerine, bir gün önce öldürülen Rosenberg adında bir erkekle kadından söz etmeye başladı; hem dehşet hem tiksintiyle, *elektrikli sandalyede kızartıldılar*, dedi, yanlış, çok yanlış, çok yanlış, çünkü muhtemelen suçsuzlar, hep suçsuz olduklarını söylediler, suçu kabul ederek canlarını kurtarmak varken neden idam edilmeyi seçsinler? İki oğulları var, diye sözünü sürdürdü, iki küçük oğlan, eğer suçlu olsalar hangi ana

baba suçu kabul etmeyerek çocuklarını öksüz bırakır, bu da onların suçsuz olduğunu ve boşuna öldüklerini gösteriyor. Ferguson, o güne kadar Francie'nin sesinde hiç öylesine bir öfke duymamış, yabancı denilen insanlara haksızlık yapıldığı için bu kadar perişan olan hiç kimseyi görmemişti, çünkü Francie'nin Rosenberg'lerle hiç tanışmadığı, hiç karşılaşmadığı belliydi, o yüzden de sözünü ettiği olay son derece ciddi ve önemli bir şey, o insanların *kızartılmasına* neden olacak kadar ciddi bir şey olmalıydı; kızgın yağa atılmış bir parça tavuk gibi kızartılmak ne korkunçtu. Kuzenine Rosenberg'lerin bu cezayı hak etmek için ne yaptıkları iddia ediliyor diye sordu, Francie de Ruslara gizli bilgileri, atom bombasının yapımıyla ilgili sırları vermekle suçlandıklarını söyledi, Ruslar komünist olduğu için bizim can düşmanımızdı, Rosenberg'ler de vatan hainliğiyle suçlanmışlardı, vatana ihanet ölüm cezası verilmesini gerektiren korkunç bir suçtu, ama bu olayda suçu Amerika işlemiş, Amerikan hükümeti iki masum insanı katletmişti. Francie erkek arkadaşı ve müstakbel kocasının sözlerini aktardı: *Gary Amerika'nın çıldırdığını düşünüyor.*

Bu konuşma Ferguson'u midesine yumruk yemiş gibi sarstı, parmakları daldan kayıp ağaçtan düşmeye başladığı andaki kadar mahvolmuş ve korkmuştu, çevresinde ve aşağısında havadan başka bir şey yokken, anne, baba, Tanrı yokken, hiçliğin boşluğundan başka bir şey yokken ve sadece yere çarptığı anda başına ne geleceğini düşünerek düşerken hissettiği aynı çaresizliğin dehşetini duyuyordu. Annesiyle babası ona Rosenberg'lerin idamı gibi şeyleri hiç anlatmazlar, onu atom bombalarından ve can düşmanlarından ve sahte kanıtlardan ve öksüz bırakılan çocuklardan ve kızartılan yetişkinlerden korurlardı, Francie'nin bunların hepsini büyük bir duygu ve öfke patlamasıyla anlatması, Ferguson için tam bir sürpriz

oldu, mideye indirilmiş bir yumruk gibi değil, daha çok televizyonda seyrettiği çizgi filmlerdeki bir şeye benziyordu: Dökme demir bir kasa onuncu kat penceresinden düşüp kafasının üstüne inmiş gibiydi. Gümmm. Kuzeni Francie'yle beş dakika konuşmuş ve her şey gümleyip gitmişti. Dışarıda koca bir dünya vardı, bombaların, savaşların, elektrikli sandalyelerin dünyası ve kendisi o dünya hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Aptalın tekiydi, öylesine ahmak ve umutsuz biriydi ki kendisi olmaktan utanıyordu; budala bir çocuk, var olan ama hesaba katılmayan, tıpkı bir sandalyenin ya da karyolanın boşlukta belirli bir yer kaplaması gibi yer kaplayan bir gövde, akılsız bir hiçten başka bir şey olmayan biri, eğer bunu değiştirecekse şimdi başlamalıydı. Miss Lundquist anaokulu sınıfında okuyup yazmayı birinci sınıfta öğreneceklerini, işi aceleye getirmenin anlamı olmadığını, zihinlerinin ertesi yıl hazır olacağını söylemişti, ama Ferguson gelecek yılı bekleyecek durumda değildi, ya şimdi başlayacak ya da kendini cehalet içinde geçecek bir yaz tatiline mahkûm edecekti, çünkü okuyup yazmanın ilk adım olduğu sonucuna vardı, hesaba katılmayan biri olarak atması gereken tek adım buydu, şayet dünyada artık varlığından iyiden iyiye kuşkulanmaya başladığı adalet diye bir şey varsa, o zaman biri çıkıp ona yardım ederdi.

Beklediği yardım, o haftanın sonunda büyükannesinin şahsında geldi, büyükannesiyle büyükbabası Batı Orange'a geldiler ve temmuzun ortalarına kadar kalmak üzere Ferguson'un odasının bitişiğindeki yatak odasına yerleştiler. Ferguson, büyükannesi gelmeden beş gün önce bir çift koltuk değneği edinmiş, böylelikle ikinci katta rahatça gezinebilir duruma gelmiş ve süt şişesi utancından kurtulmuştu, ancak istediği zaman birinci kata inmek henüz söz konusu olamazdı, merdivenlerden inmek çok tehlikeliydi, o yüzden birinin kucağında in-

mesi gerekiyordu, bu da ses çıkarmadan ve içerleyerek tahammül etmesi gereken bir başka utanç nedeniydi; büyükannesi çok çelimsiz, Wanda da çok ufak tefek olduğu için kucakta taşıma işini ya babası yapıyordu ya da annesi, bu durumda sabah erkenden aşağı inmesi gerekiyordu, çünkü babası saat yediyi biraz geçe işe gidiyor, annesi de hâlâ çıkıp stüdyosu için uygun yer arıyordu; ama bu önemli bir sorun değildi, zaten sabah geç saatlere kadar uyumayı sevmezdi, bu sıcak ve nemli havalarda sabahları ve öğleden sonralarını telle kapatılmış verandada geçirmek, üst kattaki soğuk mezarda çürümekten çok daha iyiydi, üstelik şimdi kuşlar da yeniden yaşam alanına girmişti, bir tek bu bile her türlü rahatsızlığa katlanmaya değerdi. O veranda Ferguson'un nihayet harflerin, sözcüklerin, noktalama işaretlerinin gizemini çözdüğü yerdi, büyükannesinin yardımıyla *nerede* ve *yıpranma*, *olup olmadığını* ve *hava*, *kaba* ve *madde*, *okyanus* ve *hareket*, *mek-mak*, *dahi* ve *iki*[1] gibi sesteş olan ama anlamdaş olmayan ve farklı yazılan tuhaflıkları yine orada öğrendi. O zamana kadar, kaderin ona büyükannelik yapmak üzere seçmiş olduğu bu kadına, Manhattan'ın göbeğinde yaşayan o varla yok arası Nana'ya kendini pek yakın hissetmemişti, iyi huylu ve şefkatli olduğunu tahmin ettiği bu kadın öylesine sessiz ve içine kapanıktı ki onunla iletişim kurabilmek zordu ve Ferguson büyükannesiyle büyükbabasının yanındayken, şamatacı, insanı çılgıncasına eğlendiren büyükbabası odaya egemen olur, büyükannesini gölgede bırakır, varlığını bile unuttururdu. Ferguson büyükannesini, bodur boyu, tombul gövdesi, kalın bacakları, modası geçmiş kılıksız giysileri, to-

1. Türkçe sesteş olan ama anlamdaş olmayan örnekler vermek yerine özgün sözcükler çevrildi. İngilizce karşılıkları: *Where* ve *wear*, *whether* ve *weather*, *rough* ve *stuff*, *ocean* ve *motion*, *to*, *too* ve *two*. (Ç.N.)

puksuz, geniş, hantal ayakkabılarıyla hep başka bir dünyaya ait, bir başka zamanda ve mekânda yaşayan, o yüzden de bu dünyayı benimseyemeyen, bugünün içinden öylesine geçiveren ve geldiği yere dönme özlemiyle yaşayan bir turist gibi görüyordu. Yine de okuma yazma konusunda bilinmesi gereken her şeyi biliyordu ve Ferguson yardım isteyince büyükanne onun omzunu okşayarak seve seve yardım edeceğini, bunu bir onur saydığını söyledi. Benjy'nin karısı, Mildred'le Rose'un annesi Emma Adler'in ağır ilerlese de sabırlı bir öğretmen olduğu ortaya çıktı, belirli bir çalışma programı yapmadan önce çocuğun şimdiye kadar ne öğrendiğini görmek için ilk gün Ferguson'a bir bilgi sınavı yapmakla başlayıp sistematik bir titizlikle ders vermeyi sürdürdü. Çocuğun alfabedeki harflerin yirmi altısını da, küçük harflerin çoğunu, büyük harflerin de hepsini bildiğini görünce sevindi ve torunu bu kadar ilerlemiş olduğu için kendine düşen işin sandığından çok daha basit olacağını söyledi. Ferguson'a verdiği dersler üçe ayrılıyordu, sabahları doksan dakika yazma, öğle yemeği arasından sonra doksan dakika okuma yapıyorlar, akşamüstü (limonata, erik, kurabiye için) ikinci bir moladan sonra da verandadaki kanepede otururlarken kendisi kırk beş dakika yüksek sesle okuyor, bu arada çocuğun kolay anlayamayacağını düşündüğü sözcükleri, ya da hecelemesi zor olan *entrika*, *melankoli*, *mükemmel* gibi sözleri göstermek için sağ elinin tombul işaretparmağını sayfadaki kelimelerin üzerine koyuyordu; Ferguson onun yanında oturup el losyonu ve gülsuyu gibi büyükanne kokularını içine çekerken, bütün bunları otomatik olarak algılayacağı, dünyanın gelmiş geçmiş bütün diğer insanları kadar iyi okuyup yazabileceği günü hayal ediyordu. Çocukluğundaki bütün düşmeler, tökezlemeler, döküp saçmalar bir yana, şu son ağaçtan düşüşünün de kanıtladığı gibi Ferguson

pek becerikli, pek kıvrak bir çocuk değildi, o yüzden işin yazma kısmı okuma kısmından daha zor geliyordu. Büyükannesi, Benim nasıl yaptığıma bak, diyerek bir harfi örneğin büyük B ya da küçük f'yi yan yana altı, yedi kez yazıyor, sonra Ferguson da onun gibi yapmayı deniyor, bazen ilk denemede başarıyor, bazen tam olarak yazamıyor ve beşinci, altıncı denemeden sonra hâlâ beceremezse büyükannesi elini onun elinin üstüne koyuyor, parmaklarıyla onun parmaklarını tutuyor ve kalemi kâğıdın üzerinde yönlendirerek ikisi birden harfin doğrusunu yazıyorlardı. Bu el üstünde el yöntemi Ferguson'un ilerlemesine yardımcı oldu; çünkü alıştırmayı soyut biçimlerden çıkarıp sanki elindeki kaslar her harfin özel şeklinin gerektirdiği çizgiyi çizmeyi öğreniyormuş gibi elle tutulur, somut bir duruma getiriyordu, Ferguson bu alıştırmaları sürekli yineleyerek ve her gün daha önce öğrendiklerine dört ya da beş yeni harf ekleyerek sonunda bu işin üstesinden geldi ve artık hata yapmamaya başladı. Okuma faslında ise işin içine kalem girmediğinden dersler aksaksız yürüdü, Ferguson pek az yerde takılarak hızla, uçarcasına bir hızla ilerledi, üç ve dört sözcüklü cümlelerden başlayıp iki hafta içinde on ve on beş sözcüklü cümleleri okumayı söktü ve büyükannesinin ziyareti sona ermeden kusursuz olarak okuyabilmeye kararlı olduğu için, neredeyse irade gücüyle kendini buna alıştırdı, zihnini algılamaya öylesine zorladı ki yeni öğrendiği her şey bir daha çıkmamacasına aklına yerleşti. Büyükannesi, *Benim adım Archie* ile başlayıp *Ted'in koşmasına bak* ile devam ederek, sırasıyla *Bu sabah hava çok sıcak, Alçın ne zaman çıkarlacak? Galiba yarın yağmur yağacak*'a, oradan *Küçük kuşların büyük kuşlardan çok daha güzel ötmesi ne ilginç*'e ve *Ben yaşlı bir kadınım ve okumayı nasıl öğrendiğimi hatırlayamıyorum, ama okumayı senin kadar çabuk söktüğümden emin değilim*'e geçerek

cümleleri teker teker yazıyor, o da teker teker okuyordu; sonra Tom Thumb ve Hunca Munco adında iki ev faresinin, içindeki yiyecekler gerçek değil, alçıdan yapılmış diye evin kızının oyuncak evini yıkmalarını anlatan *İki Kötü Farenin Masalı* adlı ilk kitabına sıra geldi; Ferguson farelerin işi kırıp dökmeye vardıran şiddetini, açlıklarını gideremeyince duydukları düş kırıklığından dolayı öfkeden çıldırmalarını tadını çıkara çıkara okudu, kitabı yüksek sesle büyükannesine okurken sadece *puset*, *muşamba örtü*, *şömine paspası*, *peynir tüccarı* gibi anlamlarını kestiremediği birkaç sözcükte takıldı. Kitabı bitirince büyükannesine, Güzel masalmış, hem de komik, dedi. Büyükannesi de, Evet hayli eğlenceli bir hikâye, deyip onun başını öptü ve, Doğrusu, ben bu kadar iyi okuyamazdım, diye tamamladı sözünü.

Ertesi gün büyükannesi, ona neredeyse bir yıldır görmediği Mildred Teyze'ye mektup yazdırdı. Teyzesi şimdi Chicago'da yaşıyor, profesörlük yapıyor, o da Gary gibi üniversite öğrencilerine ders veriyordu, ancak Gary Massachusetts'teki Williams Üniversitesi'ndeydi, Mildred'in okulunun adı ise Bilmemne Üniversitesiydi. Ferguson, Gary'yi anımsayınca doğal olarak Francie'yi düşünmeye başladı ve annesinden iki yaş, yani Francie'den çok daha büyük olan Mildred Teyze evlenmemişken, Francie'nin on yedi yaşında evlilikten söz etmesini garipsedi. Mildred Teyze'nin neden kocası olmadığını büyükannesine sordu, ama anlaşılan bu sorunun belirli bir yanıtı yoktu, çünkü büyükannesi olumsuz anlamda başını sallayarak bilmediğini, belki işiyle fazla meşgul olduğu, belki de henüz doğru erkeğe rastlamadığı için evlenmediğini söyledi. Sonra eline bir kalemle mektup yazmak için en kullanışlı kâğıt diye çizgili bir kâğıt tutuşturdu, yazmaya başlamadan önce teyzesine ne söylemek istediğini iyice düşünmesini, ayrıca cümlelerini kısa tut-

mayı unutmamasını söyledi, gerçi artık uzun cümleleri okuyabiliyordu, ama yazmak farklı bir şeydi ve küçük harfle yazmak uzun sürdüğünden büyükannesi mektup bitmeden istiminin tükenmesini istemiyordu.

Büyükannesi sesini dalgalandırıp her harfin sesini minik bir şarkıymışçasına uzata uzata söylerken, Ferguson, *Sevgili Mildred Teyze*, diye yazdı, eli sayfada santim santim ilerlerken büyükannenin melodisi de bir yükseliyor bir alçalıyordu. *Ben ağaçtan düşüp bacağımı kırdım. Nana burada. Bana okuma yazma öğretiyor. Francie alçımı maviye, kırmızıya, sarıya boyadı. Francie sandalyede kızartılanlar için öfkeden deliye döndü. Kuşlar bahçede cıvıldıyor. Bugün on bir çeşit kuş saydım. En çok sarı ispinozları seviyorum. İki Kötü Farenin Masalını ve Sirk Köpeği Peewee'yi okudum. Sen vanilyalı dondurmayı mı daha çok seviyorsun yoksa çikolatalıyı mı? Umarım yakında gelirsin. Sevgiler, Archie.*

Kızartılmak sözcüğü konusunda pek anlaşamadılar, büyükannesi öylesine trajik bir olaydan bu şekilde söz etmenin son derece bayağı olduğu görüşündeydi, ama Ferguson başka seçenek olmadığında ısrar etti, Francie olayı bu sözlerle anlattığı için değişiklik yapılamazdı, üstelik kendisi de bu sözcüğü özellikle çok çarpıcı ve iğrenç olduğu için beğeniyordu. Ayrıca bu onun mektubuydu, değil mi, öyleyse istediğini yazabilirdi. Büyükannesi yine başını salladı. *Dediğim dedik olmaktan hiç vazgeçmeyeceksin, öyle değil mi Archie?* Torunu bu soruyu şöyle yanıtladı: *Haklıysam neden vazgeçecekmişim?*

Zarfı kapatmalarından az sonra Ferguson'un annesi Batı Orange'a taşındıklarından beri kullandığı ve ailenin *Jersey Domatesi* adını taktığı, pat pat diye ses çıkaran iki kapılı, kırmızı Pontiac'ıyla beklemedikleri kadar erkenden eve geldi; arabayı garaja koyduktan sonra çimenlerin üzerinden koşar adım verandaya doğru yürüdü, Fer-

guson onun yüz hatlarını seçebilecek kadar yaklaştığında, annesinin gülümsediğini, pek alışılmamış bir biçimde ağzı kulaklarına varacak kadar coşkuyla gülümsediğini gördü, annesi el sallayarak onlara selam verdi, o sıcak selam keyfinin yerinde olduğunu gösteriyordu, annesi daha merdiveni çıkıp verandada yanlarına gelmeden, Ferguson onun ne söyleyeceğini anladı, çünkü erken gelişinden ve yüzündeki mutlu ifadeden uzun uzadıya arayışının sona erdiği, fotoğraf stüdyosu için aradığı yeri bulduğu belliydi.

Bulduğu yerin Montclair'de, Batı Orange'ın çok yakınında ve gerekli her şeyin rahatça sığabileceği kadar büyük olmasının yanı sıra anacaddenin göbeğinde olduğunu söyledi. Dükkânda yapılması gereken birtakım işler vardı, ama kira 1 Eylül'de işlemeye başlayacağı için planların çizilmesi ve ayın 1'inde inşaata başlanması için önünde yeterince zaman vardı. Annesi, Sonunda iyi sonuç almak büyük rahatlık, ama bir sorun daha var, dedi. Stüdyoya isim bulması gerekiyordu ve şimdiye kadar bulduğu isimlerin hiçbirini beğenmemişti. Ferguson Foto, iki "f" harfi nedeniyle kulağa pek hoş gelmiyordu, Montclair Foto fazlasıyla yavandı, Rose'un Portreleri çok özentiydi, Rose Foto da üç "o" harfi yüzünden olmazdı, Taşra Portreleri sosyoloji ders kitabını çağrıştırıyordu. Modern İmge fena değildi, ama sahici bir fotoğraf stüdyosundan çok fotoğrafla ilgili bir dergiyi anımsatıyordu. Ferguson Portre Ressamlığı. Merkez Kamera. F-Stop Foto. Karanlık Oda Köyü. Deniz Feneri Meydanı. Rembrandt Foto. Vermeer Foto. Rubens Foto. Essex Foto. Rose, hiçbirinin işe yaramadığı, hepsinin kokuşmuş ve beyninin de uyuşmuş olduğunu söyledi.

Ferguson bir soruyla katıldı konuşmaya. Babasının annesini dansa götürdüğü yerin adı neydi, hani evlenmeden önce gittikleri, içinde *Rose* sözcüğü olan yer? Anne-

si orayı anlattığı, *deliler gibi dans ettik* dediği için anımsıyordu Ferguson.

Annesi, Roseland, dedi.

Sonra Ferguson'un annesi kendi annesine dönüp *Roseland Foto* adını nasıl bulduğunu sordu.

Annesi, Beğendim, dedi.

Rose, Ya sen Archie? dedi. Sen ne dersin?

Ferguson, Ben de beğendim, dedi.

Annesi, benim de hoşuma gitti, dedi, bulunabilecek isimlerin en iyisi olmayabilir, ama kulağa hoş geliyor. Bu gece karar vermeyelim. Yarın sabah hâlâ aynı fikirdeysek, belki sorun çözülmüş olur.

O gece Ferguson, annesiyle babası ve büyükannesi evin ikinci katındaki yataklarında uyurken, 3 Kardeşler Ev Dünyası tamamen yandı. Sabah beşi çeyrek geçe telefon çaldı, bir-iki dakika içinde de Ferguson'un babası koyu yeşil Plymouth'una atlayıp yangının verdiği hasarı görmek üzere Newark'a doğru yola çıktı. Odasındaki klima son hızla çalıştığı için Ferguson telefonu da babasının gün doğmadan gidişini de duymadı, olan biteni ancak saat yedide uyanınca öğrendi. Annesi gergin görünüyordu, Ferguson'un hiç görmediği kadar şaşkın ve perişan bir hali vardı, annesine her zaman yakıştırdığı gibi bir bilgelik ve sükûnet abidesi olmaktan çıkmış, tıpkı Ferguson gibi kendini üzüntüye, gözyaşlarına, umutsuzluğa kaptıran sıradan biri oluvermişti. Annesi onu kucaklayınca Ferguson korktu, sadece babasının mağazası yandığı, artık geçinecek paraları olmayacağı, düşkünlerevine taşınıp ömürlerinin sonuna kadar yulaf çorbasıyla kuru ekmek kırıntıları yemek zorunda kalacakları için değil, annesinin artık kendisinden daha güçlü olmadığını, dünyanın indirdiği darbelerden onun da kendisi kadar incindiğini, annesinin kendisinden daha büyük olması dışında aralarında fark olmadığını anladığı için ürktü.

Annesi, Zavallı babacığın, dedi. Bütün ömrünü o mağazayı kurabilmek için harcadı, çalıştı, didindi ve şimdi her şey yerle bir oldu. Adamın biri bir kibrit yakıyor, duvardaki bir elektrik kablosu kısa devre yapıyor ve yirmi yıllık çaba bir anda kül yığınına dönüşüyor. Tanrı zalim Archie. Bu dünyadaki iyi insanları koruması gerekir, ama korumuyor. Onlara da tıpkı kötüler gibi acı çektiriyor. Tanrı David Raskin'i öldürüyor, babanın mağazasını yakıyor, suçsuz insanların toplama kamplarında ölmesine göz yumuyor, bir de derler ki Tanrı müşfik ve merhametliymiş. Güleyim bari.

Annesi sustu. Ferguson onun gözlerinde yaşların parladığını gördü, aşırıya kaçtığını, altı yaşında bir çocuğun yanında acısını böyle dile getirmeye hakkı olmadığını anlamış da, ağzından daha fazla laf çıkmasını engellemek istercesine altdudağını ısırıyordu.

Annesi, Merak etme, dedi. Sadece biraz canım sıkıldı, hepsi bu. Babanın yangın sigortası var, bize hiçbir şey olmayacak. Biraz şanssızlık, ama geçecek ve sonunda hepimiz çok iyi olacağız. Bunu biliyorsun, öyle değil mi Archie?

Ferguson evet gibilerden başını salladı, ama bunu annesini daha fazla üzmemek için yaptı. Evet, belki sonunda iyi olacaklardı, ama eğer annesinin dediği gibi Tanrı gaddarsa o zaman iyi olmayabilirlerdi. Hiçbir şey garanti değildi. İki bin üç yüz yirmi beş gün önce dünyaya geldiğinden bu yana ilk kez hiçbir şeyin garantisi yoktu.

Hem sadece o kadar da değil – bu David Raskin de kim oluyordu?

1.3

Kuzeni Andrew öldü. Ferguson'un babası durumu ona, *Görev başında vuruldu*, diye açıkladı, o görevin Kuzey ve Güney Kore arasındaki buz gibi dağlarda gece nöbeti olduğunu ve bir komünist askerin attığı tek kurşunun kuzen Andrew'nun kalbine isabet ederek onu on dokuz yaşında öldürdüğünü anlattı. 1952 yılıydı ve beş yaşındaki Ferguson odadaki herkes kadar perişan olması gerektiğini düşündü; Millie Yenge'yle kuzen Alice dakika başı ağlayıp dövünüyor, Lew Amca gözünü yere dikip zincirleme sigara içiyordu, ne var ki Ferguson kendisinden beklenen acıyı hissedemiyordu, üzgün değilken üzülmüş gibi davranmanın sahte ve doğal olmayan bir yanı vardı; çünkü Ferguson ona ikide bir *kendini bir bok sanan şey, bastıbacak, küçük pislik* diyen, aile toplantılarında ona emirler vermeye kalkan, bir keresinde *dayanabilecek cesareti var mı* diye bir dolaba kilitleyen, Ferguson'la uğraşmadığı zaman bile kız kardeşi Alice'e *domuz suratlı, köpek beyinli, çırpı bacaklı* diye Ferguson'u iğrendirecek kadar kırıcı sözler söyleyen, Andrew'dan sadece bir yaş küçük ama yarım baş kısa olan kuzen Jack'ı itip kakan kuzen Andrew'yu hiç sevmemişti. Ferguson'un annesiyle babası bile Andrew'nun *sorunlu bir çocuk* olduğunu itiraf etmişlerdi; Ferguson, kuzeninin okulda yaptıklarını, öğretmen-

lerine karşı çıktığını, çöp kovalarını ateşe verdiğini, camları kırdığını, derslerde başarısız olduğunu, onca kötülüğü yüzünde okul müdürünün lise ikinci sınıfın yarısında onu okuldan attığını duymuştu, Andrew araba çalarken yakalanınca yargıcın, ya hapse girersin ya askere gidersin demesi üzerine askere gitmeyi seçmiş, Kore'ye sevk edildikten altı hafta sonra da ölmüştü.

Ferguson bu ölümün ailesi üzerindeki derin etkisini yıllar sonra kavrayabilecekti; çünkü o tarihte olayın kendi üzerindeki nihai etkisi dışında hiçbir şey algılayamayacak kadar küçüktü, ailedeki etkinin sonuçları Ferguson yedi buçuk yaşındayken ortaya çıktı, o nedenle Andrew'nun cenaze töreni ile onların küçük dünyasını paramparça eden olay arasındaki o iki yıl, okul, spor, oyunlar, arkadaşlıklar, televizyon programları, çizgi romanlar, hastalıklar, soyulmuş dizler, haşat olmuş kollar ve bacaklar, arada bir yumruklaşmalar, ahlakla ilgili ikilemler ve gerçeğin doğası hakkında sonu gelmez sorularla dolu olan çocukluğun gündelik hayhuyu içinde geçti; bütün bu süreç boyunca Ferguson annesiyle babasına olan sevgisini sürdürdü, karşılığında da onların sevgisini duyumsadı; en çok da yaşadıkları şehir Millburn'un anacaddesindeki Roseland Foto'nun sahibi ve işletmecisi, şen şakrak, sevecen annesi Rose Ferguson seviyordu onu; az konuşan ve oğlunun varlığından pek habersiz gibi görünen gizemli babası Stanley Ferguson ise sevgisini biraz daha az ve seyrek olarak gösterirdi; ama Ferguson babasının kafasının çok meşgul olduğunu, 3 Kardeşler Ev Dünyası'nı yürütmenin gece gündüz demeden çalışmayı gerektirdiğini, o yüzden aklının başka yerde olduğunu anlayabiliyordu, ama babası dalıp gitmediği ve onunla ilgilenebildiği ender anlarda, Ferguson babasının onun kim olduğunu bildiğinden ve başka kimseyle karıştırmadığından emindi. Ferguson güven içinde yaşıyor, temel

ihtiyaçları aksaksız, eksiksiz karşılanıyordu, başını sokacağı bir dam altı, günde üç öğün yemeği, tertemiz yıkanıp ütülenmiş giyecekleri vardı, katlanılması gereken fiziksel bir zorluk, gelişip ilerlemesine ket vuran duygusal patlamalar yoktu; beş buçukla yedi buçuk yaş arasındaki yıllarda, Ferguson eğitimcilerin ortalamanın üstünde zekâya sahip, sağlıklı, normal bir çocuk, yirminci yüzyıl ortalarındaki Amerikan çocuklarının iyi bir örneği diye tanımlayabilecekleri bir gelişme gösterdi. Ama yakın çevresinin dışında olup bitenlerle ilgilenemeyecek kadar kendi yaşamının hengâmesine kapılmıştı ve annesiyle babası sıkıntılarını, dertlerini küçük çocuklarla paylaşan insanlar olmadığı için, 3 Kasım 1954'te onu gençlik Cennetinden kovan ve yaşamını tamamen değiştiren felakete hazır olması olanaksızdı.

Kaderin sillesini yediği o andan önce, Ferguson'un bilmediği birçok şey arasında şunlar da vardı:

1) Lew ile Millie'nin oğullarının ölümünden duydukları acının büyüklüğü ve bu acının yanı sıra *mahvolmuş bir kişi*, vicdanı ya da ahlaki temelleri olmayan, kural ve otorite tanımayan, o yüzden her gittiği yerde olay çıkaran, yalancı, ömrünün başından sonuna kadar sahtekârlık yapmış bir kötü tohum olarak gördükleri oğullarını bu şekilde yetiştirdikleri için kendilerini başarısız ebeveynler saymaları; Lew ile Millie bu başarısızlık yüzünden kendilerine eziyet ediyor, çok mu sert yoksa çok mu yumuşak davrandıklarını, oğlanın aslında ölüm fermanı olan arabayı çalmasını engellemek için ne yapabileceklerini sorguluyorlardı; belki yola gelmesine yardımcı olur sandıkları ama toprağın iki metre altındaki tahta bir sandukada son bulan askerliği desteklediklerini için kendilerini yiyor, sadece serkeş, öfkeli, boşa harcanmış hayatından değil, ölümünden, o kahrolası buz gibi soğuk Kore dağının tepesindeki ölümünden de kendilerini sorumlu tutuyorlardı.

2) Lew ve Millie içkiye düşkündü. Keyif almak, biraz da kendilerini tutamadıkları için içen, kapasitelerinin sınırı içinde içtiklerinde arkadaşlıklarına doyum olmayan kaygısız, içkici bir çiftti, içkiye de dayanıklıydılar, işin tuhafı o kürdan gibi incecik Millie daha iyi dayanırdı, yalpaladığı, dilinin peltekleştiği çok nadirdi, oysa irikıyım kocası ipin ucunu kaçırıverirdi, Andrew'nun ölümünden önce de Ferguson amcasının gürültülü bir aile toplantısının ortasında kanepede sızıp horul horul horladığını, herkesin de bunu çok komik bulduğunu anımsıyordu, ama o ölümden sonra Lew içkiyi artırmış, partiler, akşamüstü kokteylleri, akşam yemeği sonrası derken öğle yemeklerinde içmeye başlamış, hatta ceketinin iç cebinde sakladığı şişeden gizli gizli içer olmuştu, içki hiç kuşkusuz suçluluk duygusuyla sızlayan yüreğinin acısını uyuşturuyordu, ancak zamanla mağazadaki çalışmasını etkilemeye başladı, bazen müşterilere Whirlpool ve Maytag marka çamaşır makinelerinin avantajlarını anlatırken saçmalıyordu, arada bir hırçınlaşıyordu ve hırçınlaştığı zaman 3 Kardeşler Ev Dünyası'nda iş yaparken en bağışlanmayacak şeyi yapıyor, herkese hakaret yağdırmaktan zevk alıyordu, o zaman Ferguson'un babası duruma el koymak, Lew'yu hakarete uğramış müşterinin yanından uzaklaştırıp eve gitmesini, uyuyup kendini toparlamasını söylemek zorunda kalıyordu.

3) Lew ile ilgili herkesin bildiği bir gerçek de onun kumara olan eğilimiydi. Millie, Newark merkezindeki Bamberger bonmarşesinde satın alma görevlisi olarak çalışmasa aile yıllar önce iflas etmiş olurdu, çünkü Lew'nun 3 Kardeşler Ev Dünyası'ndan kazandığı para doğruca müşterek bahisçinin cebine gidiyordu. İçkisi de kontrolden çıkınca bahislerde gerçekleşmesi zor tahminlere olan eğilimi de kontrolden çıktı, bir seferde büyük voli vurmanın, kumarbazların yıllarca dillerinden düşürmeyecekleri

efsane bir bahis oynamanın hayaline daldı, bahislerde yanlış tahmin yaptıkça da batırdığı para da aynı oranda artıyordu. 1954 Ağustos'unda otuz altı bin dolar içerdeydi ve son on iki yıldır bahis oynadığı bayi Ira Bernstein'ın sabrı tükenmeye başlıyordu. Lew'nun iyi niyetini kanıtlamak için on, on iki binden az olmamak kaydıyla nakit paraya ihtiyacı vardı, aksi halde beyzbol sopalı ve pirinç muştalı delikanlılar ziyaretine gelirlerdi ve kardeşi Stanley bir daha ona kefil olmamaya yemin ettiğinden Lew ondan para isteyemediği için o parayı Stanley'den çaldı – 3 Kardeşler'in G.E. tedarikçisine kestiği bir çek için ödemeyi durdurma talimatı verip parayı kendi hesabına aktardı. Bunun er geç ortaya çıkacağını biliyor, ama bu arada zaman kazanmaya çalışıyordu, çünkü mağaza ile tedarikçiler arasındaki para akışı karşılıklı güven sistemi üzerine kurulduğu için, muhasebe kayıtları para alışverişinden aylar sonra yapılırdı, Lew da o aylar içinde parayı yerine koymayı umuyordu. Eylül sonlarında Ferguson'un amcasının beklediği fırsat doğdu. Gerçi bu ikinci bir çekin ödeme emrini durdurmayı gerektirecekti, ama işler yolunda giderse zimmete geçirilen dokuz bin dolar on kat para getirecek, böylelikle hem iki çek ödenecek, Bernstein'a olan borç kapatılacak, yüklü bir meblağ da cebine kalacaktı. Beyzbol Şampiyonası başlamak üzereydi, New York Giants karşısında Indians büyük farkla favori gösteriliyordu, sonuç neredeyse o kadar kesindi ki Cleveland takımına bahse girmeye bile değmezdi, o zaman Lew şöyle düşündü: Indians madem bu kadar güçlü bir takım, peş peşe dört maçı kazanma konusunda kim tutar onları? O şekilde oynamak çok daha cazipti, dört maç için bahse girmek bire on veriyordu, oysa Cleveland'in maçlarına birer birer oynamak ancak birkaç peni getirirdi. Böylece Lew kendine Bernstein'dan başka bir bahisçi buldu ve kardeşinden çaldığı dokuz bin iki yüz doları Giants'a tek

maç bile vermeyeceğine bahse girerek Indians'a yatırdı. Ferguson'un amcasının ilk maçı nerede seyrettiğini bilen yok, ama Stanley, Arnold ve 3 Kardeşler Ev Dünyası'nın geri kalan elemanları, elli, altmış ördek müşteriyle, aslında müşteri olmayıp televizyonları olmadığı için maçı seyretmeye gelen Giants taraftarlarıyla birlikte mağazadaki televizyonların karşısına geçerken Lew maçı tek başına izlemek üzere sıvışıp gitti; belki yakındaki bir barda veya ona benzer bir yerde, ama sekizinci devrenin ilk yarısında Mays'in fırlayıp Wertz'in hava topunu yakaladığı zaman yaşadığı dehşeti kimsenin göremeyeceği bir yerdeydi; daha da beteri birkaç dakika sonra Rhodes, Lemon'un attığı topu sahanın sağından dışarı göndermesiyle gerçekleşen felaketti. Bir adamın sopasının tek vuruşu, bir başka adamın hayatının mahvoluşuydu.

4) Ekim ortalarında G.E. tedarikçisi, ağustos başında naklettikleri bir kamyon dolusu buzdolabı, klima, derin dondurucu için ödeme yapılmamış olduğunu Stanley'ye haber verdi. Şaşkına dönen Stanley 3 Kardeşler'in, topuzuna sarı bir kalem takan, güzel yazının ve hesap kalemlerinin düzgün sütunlar halinde yazılmasının bir meziyet olduğuna inanan elli altı yaşında, tombul bir dul olan Adelle Rosen adındaki muhasebecisine gitti, Stanley sorunu anlatınca Mrs. Rosen çekmecesinden şirketin çek defterini çıkardı ve borçları olan 14.237,16 dolarlık meblağ için kesilmiş 10 Ağustos tarihli çek koçanını buldu. Stanley omzunu silkti. Çek herhalde postada kayboldu, dedikten sonra Mrs. Rosen'a ağustos çeki için ödemeyi durdurma talimatı verip G.E. tedarikçisine yeni bir çek vermesini söyledi. Ertesi gün Mrs. Rosen kafası iyice karışmış bir halde gelip zaten 11 Ağustos'ta ödemeyi durdurma talimatı verilmiş olduğunu Stanley'ye söyledi. Ne demek oluyordu bu? Stanley çok kısacık bir an bile olsa Mrs. Rosen'ın kendisine ihanet ettiğinden kuşkulandı, bugüne

kadar sadık bir eleman olarak çalışan, üstelik son on bir yıldır gizliden gizliye Stanley'ye âşık olduğu herkesçe bilinen muhasebeci acaba defterlerde sahtekârlık yapmış olabilir mi diye düşündü, ama sonra Mrs. Rosen'ın kaygılı ve hayranlık dolu gözlerine bakınca kuşkuyu kafasından sildi. Sonra arka ofise Arnold'u çağırdı ve kaybolan on dört bin dolar hakkında bir bilgisi olup olmadığını sordu, Arnold da tıpkı aynı soru karşısında afallayan Mrs. Rosen gibi şaşırdı, neler olduğunu anlayamadığını söyledi, Stanley de ona inandı. Sonra Lew'yu çağırdı. Klanın en yaşlı üyesi önce her şeyi inkâr etti, ama Stanley, konuşurlarken ağabeyinin kendi suratına bakmayıp gözlerini arka duvara kaçırmasından pirelendi, Mrs. Rosen temize çıktığı, Arnold'la kendisi de suçsuz olduğuna göre tek adayın Lew olduğunu söyleyip ağabeyini sıkıştırarak ağustos tarihli çekin ödemesini durdurma talimatı hakkında sorguya çekti, sonra Lew'nun son oynadığı kumarları sormaya, kaç para yatırdığını, kaç para zarar ettiğini, hangi beyzbol maçlarına, hangi futbol maçlarına, hangi boks maçlarına bahis oynadığını sormaya başladı, Stanley sıkıştırdıkça Lew'nun gövdesi çöküyor gibiydi, sanki ringde boks yapıyorlardı ve her sözcük bir yumruk, mideye, kafaya inen bir darbeydi ve Lew yavaş yavaş bocalamaya, dizleri bükülecekmiş gibi sendelemeye başladı, sonra birden bir sandalyeye yığılıp elleriyle yüzünü kapadı ve hıçkırarak, neredeyse duyulmayacak kadar yavaş sesle bölük pörçük itiraf etti. Stanley duyduklarından şaşkına döndü, çünkü Lew yaptıklarından zerrece pişman değildi, o sadece kendi güzel, kusursuz planının bozulmasına üzülüyor, Indians takımının onu yüzüstü bırakarak Şampiyonanın ilk maçını kaybettiğine öfkeleniyor, kahrolası Willie Mays, kahrolası Dusty Rhodes diyordu; Stanley sonunda ağabeyinin umutsuz bir vaka olduğunu anladı, koskoca bir adamın birkaç oyuncuyu kendi başına gelenlerden sorumlu

tutması, beyninin küçük bir çocuğunkinden, hem de geri zekâlı bir çocuğunkinden, Lew'nun kendi oğlu, ölüp gömülen piyade eri Andrew Ferguson kadar zayıf karakterli ve zekâ özürlü birinin beyninden daha fazla gelişmediğini gösteriyordu. Stanley'nin içinden ağabeyine mağazadan defolup gitmesini, bir daha da gelmemesini söylemek geliyordu ama yapamadı, bu fazlasıyla ani, fazlasıyla sert olurdu, Stanley öfkesi biraz yatışana, en azından sonra pişman olacağı şeyler söylemeyecek kadar yatışana kadar bir şey demeyeceğini bildiği için, o anda ne diyeceğini kestiremiyordu, tam o sırada Lew yeniden konuşmaya başladı ve Stanley'ye hepsinin gırtlaklarına kadar battığını, yakında mağazanın da işinin biteceğini söyledi. Ferguson'un babası Lew'nun neden söz ettiğini anlayamadı, o yüzden belki de ağabeyinin tamamen aklını kaybettiğini düşünerek dilini biraz daha tutmaya karar verdi. Sonra Lew yeniden konuşmaya başlayarak Bernstein'ı, ona yirmi beş binden fazla borcu olduğunu, üstelik bunun buzdağının sadece ucu olduğunu, çünkü Bernstein'ın faiz işletmeye başladığını ve her gün miktarın giderek arttığını, son iki hafta içinde yarım düzine telefon geldiğini ve telefondaki sesin borcunu ödemesini, yoksa sonuçlarına katlanacağı tehdidini savurduğunu, bunun da karanlıkta bir grup adamın üzerine atlayıp vücudundaki bütün kemikleri kırmaları ya da yüzüne kezzap atıp gözlerini kör etmeleri yahut Millie'nin suratını jiletlemeleri veya Alice'i ya da hem Alice'i hem Millie'yi kaçırmaları demek olduğunu söyledi; kardeşine korktuğunu, korkudan gözüne uyku girmediğini, evinin üstünde iki ipotek varken ve mağazadan da yirmi üç bin dolar ödünç almışken nereden para bulacağını kestiremediğini anlattı. Şimdi Stanley'nin dizleri de titremeye başlamıştı, başı dönüyor, kendinden geçecek gibi oluyordu, artık kendi gövdesinin içinde değilmiş gibiydi, masanın öbür tarafına, Lew'nun

karşısındaki sandalyeye oturdu, on dört bin doların nasıl olup da bir anda yirmi üç bin dolara dönüştüğünü merak etti ve iki kardeş gri metal masanın karşılıklı iki tarafından birbirlerine bakarken Lew, Stanley'ye Bernstein'ın bir teklifi olduğunu, kendisinin bunu tek çıkış yolu, tek çözüm olarak gördüğünü ve Stanley istese de istemese de bunu kabullenmek zorunda olduklarını söyledi. Stanley son yedi dakikadan beri ilk kez ağzını açarak, Sen neden bahsediyorsun? diye sordu. Lew, Bizim için mağazayı yakacaklar, biz de sigortadan parayı alınca herkes payını alacak, dedi. Stanley hiçbir şey söylemedi. Hiçbir şey söylemedi, çünkü söyleyeceği hiçbir şey yoktu, çünkü o anda ağabeyini öldürmeyi ne kadar istediğinden başka bir şey düşünemiyordu; bunları yüksek sesle söylemeye cesaret edecek olsa, gırtlağına sarılıp onu boğmayı ne kadar istediğini Lew'ya söylese annesi mezarından onu lanetler ve ömrünün sonuna kadar eziyet ederdi. Sonunda Stanley sandalyeden kalktı, kapıya doğru yürümeye başladı, kapıyı açınca eşikte bir an durdu ve, Sana inanmıyorum, dedi. Sonra odadan çıktı, arkasından Lew'nun, İnan bana Stanley. Bunu yapmak şart, dediğini duydu.

5) Stanley'nin ilk düşüncesi Rose'la konuşmak, karısına içini dökmek ve Lew'yu durdurmak için onun yardımını istemek oldu, ama defalarca niyetlenmesine rağmen tek kelime edemedi, karısının neler söyleyeceğini bile bile onun diyeceklerini dinlemeye dayanamayacağı için her seferinde son anda konuşmaktan vazgeçti. Polise de gidemezdi. Henüz suç işlenmemişti; insan ortada komployu kanıtlayacak herhangi somut bir delil olmadan kardeşini potansiyel bir suçu tezgâhlamakla nasıl itham edebilirdi? Öte yandan ağabeyi ile Bernstein bunu gerçekten yaparsa, Stanley polise gidip kardeşini tutuklatmayı içine sindirebilecek miydi? Lew tehlikedeydi. Onu gözünü oymakla, karısını ve kızını öldürmekle teh-

dit ediyorlardı; Stanley şimdi harekete geçecek olsa ağabeyinin gözünün oyulmasından ve o ölümlerden sorumlu olur, bir anlamda kendisine rağmen ister istemez suç ortağı durumuna düşerdi; işler yolunda gitmeyip Bernstein'la Lew tutuklanırsa da ağabeyinin suç ortağı olarak onun adını vereceğinden de hiç kuşkusu yoktu. Evet, Lew'yu hakir görüyor, nefret ediyordu, onu aklından geçirmek bile midesini bulandırıyordu; ama o günah sayılan ve harekete geçmesini engelleyen acayip nefreti duyduğu için kendinden de nefret ediyordu, çünkü Rose'la konuşmayı göze alamayınca geçmişi bugüne tercih ettiğini, bir daha o dünyada olmak istememesine karşın bir türlü kaçamadığı, elinde olmadan oraya çekildiği oğul ve kardeş olmanın karanlık dünyasına dönmek için koca ve baba rolünden vazgeçtiğini anladı; iki hafta boyunca hiç ağzını açmadan herkesle arasına duvar örüp beynindeki bombanın ne zaman patlayacağını merak ederek, hayal kırıklığıyla yıkılarak korku ve öfke içinde dolaşıp durdu.

6) Anladığı kadarıyla işbirliği yapmaktan ya da yapıyor gibi görünmekten başka seçenek yoktu. Bernstein'la avenesinin planlarını bilmek, ayrıntıları önceden öğrenmek istiyordu, bunu yapabilmek için de Lew'yu onun yanında olduğuna inandırması gerekliydi; o yüzden ertesi sabah, yani *Bunu yapmak şart* sözleriyle biten o kan dondurucu konuşmadan sadece yirmi dört saat sonra, Lew'ya fikrini değiştirdiğini, mantığa aykırı gelse de, yüreğinde sonsuz bir tiksinti uyandırsa da başka çare olmadığı sonucuna vardığını söyledi. Bu sahtekârlık beklediği sonucu sağladı. Stanley'nin artık onlardan yana olduğunu düşünen Lew, şükranla, heyecanla titreyerek ve kafayı sıyırmış olarak kardeşine el üstünde tutulacak bir müttefik ve en güvenilir sırdaş muamelesi yapmaya başladı ve Stanley'nin bütün niyetinin planı bozmak ve

yangını önlemek olan bir ikili ajan gibi davrandığından bir an bile şüphelenmedi.

7) Lew, biri hiç sabıka kaydı olmayan kaşarlanmış bir kundakçı, diğeri ortaklık yaptığı erketeci olmak üzere iki kişi olacağını, tarihin de ertesi salı, yani Kasım'ın 2'sini 3'üne bağlayan ve hava raporlarına göre yağmursuz olan gece olarak kararlaştırıldığını haber verdi. Lew'nun görevi alarmı kapatmak ve mağazanın anahtarlarını adamlara vermekti. Geceyi evde geçirecekti, Stanley'ye de öyle yapmasını öğütledi, oysa Stanley'nin o gece için başka planları ya da sadece tek bir planı vardı; o plan da karanlık mağazada siper almak ve kundakçı işe başlayamadan kovalayıp uzaklaştırmaktı. Stanley adamlarda silah olup olmayacağını öğrenmek istedi, Lew kesin bir şey bilmediğini, Bernstein'ın ona bu konuda bilgi vermediğini, üstelik kendilerini hiç ilgilendirmeyen bir şey için boşuna kaygılanacaklarını söyledi. Belki yanlış zamanda birinin oradan geçeceği tutar, dedi Stanley, bir polis, köpeğini gezdiren biri, bir partiden evine dönen bir kadın olabilirdi ve Stanley kimsenin incinmesini istemiyordu. Üç yüz bin dolarlık sigorta parası için işyerini yakmak yeterince kötüydü, ama bu sırada masum biri oradan geçerken vurulup ölürse, ömürlerinin sonuna kadar hapishaneden çıkamazlardı. Lew bunu hiç düşünmemişti. Belki de bunu Bernstein'la konuşması gerektiğini söyledi, ama Stanley bunu yapmamasını, nasıl olsa Bernstein'ın adamlarının Lew'nun ne istediğine kulak vermeyip akıllarına eseni yapacaklarını belirtti. Konuşma böylece noktalandı ve Stanley ağabeyinden ayrılıp alt kattaki *showroom*'a inerken silah olup olmayacağı meselesinin en önemli bilinmeyen değişken ve planını bozabilecek tek etmen olduğunu fark etti. Salıdan önce bir silah edinmek iyi olur, diye düşündüyse de içinden gelen ses bu fikre hemen karşı çıktı, ömrü boyunca silah-

lara karşı olmuştu, öyle ki bir kez olsun ne eline silah almış ne de kurşun atmıştı. Babası silahla öldürülmüştü, otuz bir yıl önce Chicago'daki o ambarda tabanca taşıyor olması ne işine yaramıştı, sağ elinde ateşlenmemiş bir otuz sekizlikle öldürülmüştü işte, üstelik önce onun silahına davranıp davranmadığını, katilin de canını kurtarmak için onu vurmaktan başka çaresi kalıp kalmadığını da bilen yoktu. Hayır, silah işi karışık bir meseleydi; birine, özellikle de silahlı birine silah doğrulttuğun zaman, seni koruyacağını sandığın o silah seni bir cesede dönüştürebilirdi. Ayrıca, Bernstein'ın 3 Kardeşler Ev Dünyası'nı yaktırmak için anlaştığı adam bir katil değil kundakçıydı, Lew'nun dediğine göre eski bir itfaiyeciymiş, işini de iyi yaparmış, bir zamanlar yangın söndürerek ekmeğini kazanırken şimdi hem para kazanmak hem keyif almak için yakıyormuş, bunu yapmak için silaha neden ihtiyaç duyacakmış? Erketeci de ayrı bir sorundu, hiç kuşkusuz mağazaya tepeden tırnağa silahlı olarak gelecek geniş omuzlu, geniş göğüslü biriydi, ama Stanley eski itfaiyeci içerde işini yaparken erketecinin dışarıda bekleyeceğini düşündü, o ikisi gelmeden kendisi zaten içerde olacağı için silaha gerek olmadığı sonucuna vardı. Tabii oraya eli boş gideceği anlamına gelmiyordu bu, bir beyzbol sopası da işe yarar gibi görünüyordu, doksan santimlik bir Louisville Slugger otuz iki kalibrelik bir tabanca kadar korkutucu olabilirdi ve Lew'nun itirafından Kasım'ın 2'sine kadar olan iki haftalık sürede Stanley kafasından geçen şeytani, yarı çılgın, kontrolden çıkmış düşüncelere bakarak beyzbol sopası fikrini son derece ve anlamsızca gülünç buldu, o kadar komik buldu ki ilk düşündüğü anda kendini tutamayıp güldü, ciğerlerinin derinlerinden gelip duvara çarpan tüfek saçması gibi bir kahkaha patlattı; çünkü bu tüyler ürpertici komedi bir beyzbol sopasıyla, Dusty Rhodes'un 29 Eylül'de Polo

Grounds Stadı'nda topa vurduğu sopayla başlamıştı ve bu farsı bitirmenin eline bir beyzbol sopası alıp mağazayı yakmak isteyen adamın kafasına indirme tehdidinden daha iyi bir yolu olabilir miydi?

8) 2 Kasım öğleden sonra Stanley, Rose'u arayıp akşam yemeğinde evde olmayacağını haber verdi. Cuma günü yapılacak hesap denetiminden önce defterleri kontrol etmek için Adelle'le geç vakte kadar çalışacağını, işin gece yarısından önce bitmeyeceğini, Rose'un kendisini beklememesini söyledi. Mağaza salı günleri akşam beşte kapanırdı, saat beş buçukta Stanley dışında herkes gitmişti – Arnold, Mrs. Rosen, Ed ve Phil, Charlie Sykes, Bob Dawkins ve bir de zaten işe gelmekten çok korktuğu için hasta numarası yaparak evde kalan Lew. Bernstein'ın adamları gece saat birden, ikiden önce gelmezdi, önünde birkaç saat boş vakti olduğu için Stanley yemeğe çıkmaya karar verdi ve Newark'ta en sevdiği lokanta olan, Doğu Avrupa Musevi mutfağında uzmanlaşmış Moşe'nin Yeri'ne gitti, orada eskiden annesinin ona pişirdiği yemekler yapılırdı: Karaturpla pişirilen dana haşlama, patatesli piruhi, balık köftesi, hamursuz ekmekli çorba, bir başka zamanın, bir başka dünyanın köylü yemekleri, Stanley'nin yitip gitmiş çocukluğuna dönebilmesi için Moşe'nin Yeri'ne girmesi yeterliydi, çünkü lokantanın kendisi de muşamba masa örtüleri, tavandan sarkan tozlu, ölgün ışıklarıyla ucuz, gösterişsiz, eski püskü bir yerdi, ama her masada yeşil ya da mavi bir madensuyu dururdu ve onların görüntüsü her zaman Stanley'nin içinde bir sevinç kıpırtısı yaratırdı, nedenini açıklayamasa da ağır Eskenazi şivesiyle konuşan kaba saba garsonların varlığı da onu rahatlatırdı. İşte o gece Stanley, kremalı borş çorbasıyla başlayıp ardından salamura ringa balığı, patatesli krep ve salatalık garnitürlü (iyi pişmiş) biftekle gençliğinin yemeklerini yedi, bir taraftan oluklu bardağına peş peşe maden-

suyu doldurup içerken bir yandan da ölmüş annesiyle babasını, yıllardır ona yürek acısı çektiren iflah olmaz iki ağabeyini ve güzelim Rose'unu düşünüyor, onun en sevdiği kişi olduğunu, yine de onu yeterince sevemediğini, bir süredir anladığı bu gerçeği hissediyor, kendini karısına layık olduğu kadar vermesini engelleyen bir tutukluğu, bir donukluğu, doğasındaki bir kusuru itiraf etmenin acısını yaşıyordu; tabii bir de küçük Archie vardı, canlı, zeki, yaşıtlarından üstün olduğu kuşku götürmez oğlan başlı başına bir muammaydı, ama çocuk en başından beri anasının oğlu olduğu, annesine çok düşkün olduğu için Stanley onunla yakınlık kurmanın yolunu bir türlü bulamamıştı, yedi buçuk yıl sonra bile hâlâ çocuğun kafasından geçenleri çözmeyi beceremiyordu; oysa Rose sanki doğuştan sahip olduğu bir bilgiyle, erkeklere çok ender bahşedilen ama kadınların doğasında var olan açıklanamaz bir güçle çocukla iletişim kurmayı biliyordu. Bu tür meseleler üzerinde durmak, düşüncelerini kendi içine çevirerek başarısızlıklarını ve üzüntülerini, yamalı bohça yaşamının kopuk ipliklerini irdelemek Stanley'nin âdeti değildi; ama bu da sıradan bir an değildi, iki uzun hafta sustuktan ve kendi kendini yedikten sonra tükenmişti, artık ayakta duracak gücü kalmamıştı, kalktığı zaman bile düz bir çizgide yürüyemiyordu; yemeğin parasını verdikten sonra arabayla 3 Kardeşler Ev Dünyası'na doğru yol alırken yaptığı planın mantıklı olup olmadığını, sadece kendisi haklı, Lew ile diğerleri haksız olduğu için plan yürüyecek diye kendini aldatıp aldatmadığını düşünüyor, eğer öyleyse belki de en iyisi mağaza yanarsa yansın deyip eve gitmek doğrudur diyordu.

9) Saat sekizi biraz geçe mağazaya vardı. Her şey karanlık, her şey hareketsizdi – dilsiz televizyonlarla uyuklayan Frigidaire'lerin her geceki hiçliği, bir gölgeler mezarlığı. Yapacaklarından pişmanlık duymayacağından,

hesaplarının boşa çıkmayacağından emin değildi, ama aklına başka bir şey gelmiyordu, üstelik yeni bir plan düşünemeyecek kadar geç kalmıştı. Bu işi on sekizindeyken kurmaya başlamış ve son yirmi iki yıldır bu mağaza onun hayatı, biricik hayatı olmuştu, Lew ile sahtekâr çetesinin burayı yok etmesine izin veremezdi; çünkü burası bir işyerinden çok daha fazlasıydı, mağaza adamın yaşamıydı ve adamın yaşamı da mağazaydı, yani adamla mağaza bir ve tek varlıktı, eğer mağazayı ateşe verecek olurlarsa, adamı da ateşe vermiş olacaklardı. Sekizi birkaç dakika geçiyordu. Daha kaç saat vardı? En azından dört, ya da beş veya altı saat; karanlık bir odada hiçbir şey yapmadan oturup elinde benzin bidonları ve katil kibrit kutusuyla gelecek birini beklemek için çok uzun bir süreydi bu, ama orada sessizce oturup beklemekten ve beyzbol sopasının göründüğü kadar sağlam olduğuna dua etmekten başka seçenek yoktu. Arka büroda bir koltuğa, dip köşede büro ile *showroom* arasındaki duvarın en iyi bakış açısı olan dar, uzun penceresinin yanındaki Mrs. Rosen'ın masasının koltuğuna oturdu, oturduğu yerden ön kapıya kadar olan bölümü rahatça görüyordu, daha doğrusu mağaza kapkaranlık olmasa görebilirdi; ama eli benzinli adamın cebinde mutlaka el feneri de olurdu ve Stanley ön kapının açıldığını duyduğu anda adam bir-iki saniye için de olsa feneri yakar, Stanley de onun nerede olduğunu görürdü. Hemen sonra da tavan lambalarını yakar, elindeki sopayı havaya kaldırarak arka odadan dışarıya fırlar ve avazı çıktığı kadar bağırarak adama derhal defolmasını söylerdi. Planı buydu. Kendi kendine, şansının yaver gitmesi için dua et, dedi; eğer şans sana gülmezse o zaman elini kalbine götür ve ölmek için dua et. Bu arada Mrs. Rosen'ın hem sağa sola kayabilen hem dönebilen tekerlekli koltuğunda oturmaya devam ediyordu, bu standart büro koltuğu kısa süre

oturmak için rahattı, yine de Stanley'nin önündeki beş-altı saat gibi uzun bir süre için pek rahat sayılmazdı, ama Stanley biraz rahatsız olmanın onu tetikte tutmaya yarayacağını hesaplayarak koltuk ne kadar rahatsızsa o kadar iyi diye mantık yürüttü. Öyle sanıyordu, ama gri madenî masanın başında oturmuş, Mrs. Rosen'ın koltuğunda öne arkaya sallanırken kendi kendine konuşuyor, bunun yaşamının en kötü ânı olduğunu, kendini hiçbir zaman şimdi hissettiği kadar mutsuz ve yapayalnız hissetmediğini, bu geceyi sağ salim atlatabilse bile Lew'nun ihaneti yüzünden geri kalan her şeyin yıkılmış, un ufak edilmiş olduğunu, bu geceden sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını, çünkü şimdi kendisi de Lew'ya ihanet ettiği için Bernstein'ın eski tehditlerini sürdüreceğini, bunun da Lew ile Millie'yi yine tehlikeye atacağını ve eğer onlara bir şey olursa bunu aklından çıkaramayacağını, vicdan azabıyla yaşayıp öleceğini, ama yapacağı şeyden de vazgeçemeyeceğini, bir sigorta sahtekârlığına bulaşıp hapse girme tehlikesini göze alamayacağını, adamların mağazayı yakmasına izin vermeyeceğini söylüyordu; Stanley son iki haftadır aklından hiç çıkmayan aynı düşüncelere kafa yorarken artık dayanamayacağını hissediyordu, gücünün sınırına dayanmıştı, tükenmişti, tarif edilemeyecek kadar yorgundu, öylesine bitkindi ki artık dünyada olmaya tahammül edemiyordu, bunları kafasından geçirirken yavaş yavaş gözleri kapanmaya başladı ve çok geçmeden gözlerini açık tutmaya çabalamaktan vazgeçti, başını masanın üstünde kavuşturduğu kollarına dayadı ve iki, üç dakika içinde derin uykuya daldı.

10) Kapı açıldığı ve mağazaya on iki galon benzin döküldüğü sırada da uyanmadı ve işi bitirmeye gelen adam Stanley'nin arka odada uyuduğundan habersiz olduğu için, kundakçılık yapmak üzere olduğunu bilerek ama sonradan adam öldürmeyle suçlanacağını bilmeden,

vicdan rahatlığı içinde 3 Kardeşler Ev Dünyası'nı tutuşturan kibriti yaktı. Ferguson'un babasına gelince, onun hiç şansı yoktu. Gözlerini araladığında, o âna kadar soluduğu yoğun duman yüzünden bilincini kaybetmek üzereydi, kıpırdayamıyordu, başını kaldırıp haşlanmış ciğerlerine biraz hava çekmeye çabalarken alevler odanın kapısını geçiyordu ve içeriye girdiği anda da Stanley'nin oturduğu masaya ulaştı, onu diri diri yuttu.

Bunlar Ferguson'un bilmediği şeylerdi, kuzeninin Kore Savaşı'ndaki ölümüyle babasının Newark yangınındaki ölümü arasında geçen iki yılda olanlar, onun bilemeyeceği şeylerdi. Ertesi yıl ilkbaharda Lew Amca, benzini getiren Eddie Schultz, onun erketesi George Ionello ve operasyonun planlayıcısı Ira Bernstein'la birlikte hapse girdi; ama o sırada Ferguson'la annesi New Jersey banliyösünden ayrılmış, New York'ta 83. Cadde ile 84. Cadde arasında Batı Central Park'ta üç yatak odalı bir daireye taşınmışlardı. Millburn'daki fotoğraf stüdyosu satılmıştı, Ferguson'un babasının hayat sigortası, annesine vergisiz iki yüz bin dolar ödediği için maddi sorunları yoktu, bir başka deyişle sadık, gerçekçi, her zaman sorumluluklarını üstlenen Stanley Ferguson öldükten sonra bile onlara sahip çıkıyordu.

İlk önce, annesinin gözyaşlarıyla, sıkı sıkı kucaklamalarıyla, titreyen bedenini oğluna sarmalamasıyla başlayan 3 Kasım şoku, birkaç saat sonra büyükannesiyle büyükbabasının New York'tan gelişi, ertesi gün Mildred Teyze'yle kocası Paul Sandler'in gelmesi, bütün bunlar olurken sayısız Ferguson'ların geliş gidişleri, gözü yaşlı Millie ve Joan yengeler, taş kesilmiş suratıyla Arnold Amca ve hatta henüz ihaneti ortaya çıkmayan Lew Amca; bir kargaşa, bir gürültü ki demeyin gitsin, eve dolup taşan bir alay insan, Ferguson ise bir köşede oturu-

yor, ne diyeceğini, ne düşüneceğini bilemeden, ağlayamayacak kadar donakalmış bir halde etrafına bakıyordu. Babasının ölmüş olması akla hayale sığmaz bir şeydi. Daha dün sabah hayattaydı, kahvaltı masasında bir yandan *Newark Star-Ledger* gazetesini okuyor, bir yandan da Ferguson'a havanın soğuk olacağını, okula giderken atkısını takmayı unutmamasını söylüyordu; babasının ona söylediği son sözlerin bu olması da anlamsızdı. Günler geçti. Yağmurun altında babasını toprağa indirirlerken ve haham İbranice bir dua okurken Ferguson annesinin yanında durdu, İbranice sözcüklerin dehşetengiz tınısı yüzünden kulaklarını tıkamak istedi; iki gün sonra da okula, şişko Mrs. Costello'ya ve ikinci sınıfa geri döndü; ama sanki alnına yanına yaklaşılmasın diye bir X harfi çizilmiş gibi herkes ondan korkuyor, artık onunla konuşmaktan çekiniyordu, Mrs. Costello'nun şefkatli bir tavırla isterse grup derslerine katılmayıp sırasında oturarak istediği kitabı okuyabileceğini söylemesi de işi büsbütün berbat etti; her zaman zevk aldığı kitaplara dikkatini veremiyordu, çünkü aklı sayfadaki sözcüklerden kopup babasına, toprağa gömülen babaya değil, şayet öyle bir yer varsa cennete giden babasına takılıyordu; babası gerçekten oradaysa, şimdi yukarılardan ona bakıyor ve sırasında oturmuş kitap okuyormuş gibi yaptığını görüyor olabilir miydi? Ferguson, böyle olsa hoş olurdu, diye düşündü, yine de neye yarardı? Evet, babası onu gördüğüne sevinirdi, belki o sayede ölmüş olduğu gerçeğine biraz katlanabilirdi, ama Ferguson kendisine bakan kişiyi göremedikten sonra kendisi görülse ne olurdu, görülmese ne fark derdi? En çok da babasının konuşmasını duymak istiyordu. Bunu her şeyden çok istiyordu ve babası pek konuşkan olmasa da, uzun sorulara kısa yanıtlar vermekte usta olsa da, Ferguson onun melodik, yumuşak sesini severdi ve o sesi bir daha hiç duymayacağı düşün-

cesi büyük acı veriyor, dünyanın en büyük denizi olan Pasifik Okyanusu'nu içine alabilecek kadar derin ve uçsuz bucaksız bir kedere boğuyordu onu. *Bugün hava soğuk olacak, okula giderken atkını takmayı unutma.*

Dünya artık gerçek değildi. Her şey olması gerekenin düzmece bir kopyasıydı ve dünyada olup biten her şey olmaması gereken şeylerdi. Ferguson, uzun bir süre bu yanılsamanın büyüsüne kapıldı, artık inanmaktan vazgeçtiği dünyadan tiksinerek, gözüne takılan her şeye kuşkuyla bakarak gündüzlerini uyurgezer gibi geçiriyor, geceleri uyumakta zorlanıyordu. Mrs. Costello ona dikkatini derse vermesini söylüyordu, oysa Ferguson artık onun anlattıklarını dinlemek zorunda değildi, çünkü kadın aslında öğretmen rolü yapmaya çalışan bir oyuncuydu; arkadaşı Jeff Balsoni eşsiz ve beklenmeyen bir özveride bulunarak Topps koleksiyonunun en zor bulunan kartı, basketçi Ted Williams kartını verdiğinde de Ferguson bu armağan için teşekkür etti, kartı cebine koydu, sonra eve gidince yırtıp attı. Artık böyle şeyleri yapmak mümkündü. 3 Kasım'dan önce bunları aklından bile geçiremezdi, ama gerçek olmayan bir dünya gerçek dünyadan çok daha büyüktü ve o dünyada aynı anda kendin olmak ve kendin olmamak için yeterince yer vardı.

Annesinin sonradan anlattığına göre, New Jersey'den böyle apar topar ayrılmayı planlamamış, ama skandal patlak verince kaçıp gitmekten başka seçenek kalmamış. Noel'den on bir gün önce Newark polisi 3 Kardeşler Ev Dünyası davasını çözdüklerini açıkladı, ertesi sabah da olayın bütün çirkin ayrıntıları Essex ve Union beldelerindeki bütün gazetelerin birinci sayfasında yer aldı: Kardeş Katili. Kumarbaz Elebaşı Tutuklandı. Kundakçı Olan Eski İtfaiyecinin Kefaletle Tahliye Talebi Reddedildi. Louis Ferguson Birden Fazla Cürümle Suçlanıyor. Annesi o gün Ferguson'u okula göndermedi, ertesi gün

de, ondan sonraki gün de, okul Noel tatiline girene kadar göndermedi. Bu senin iyiliğin için Archie, dedi; Ferguson da okula gitmediği için zerrece üzülmediğinden, annesine bunun nedenini sorma zahmetine girmedi. Çok daha sonra, Ferguson *kardeş katili* sözcüğünün bütün dehşetini kavrayabilecek yaşa geldiğinde annesinin onu şehirde çalkalanan korkunç dedikodudan korumaya çalıştığını anladı, çünkü soyadı kötü nam salmıştı ve bir Ferguson olmak demek lanetlenmiş bir aileden olmak demekti. Böylece annesi aile evini satışa çıkarıp fotoğraf stüdyosunu devralacak birini bulmaya çalışırken, yakında sekizini dolduracak olan Ferguson evde büyükannesinin yanında kaldı; gazeteciler annesinin peşini bırakmadıkları, Ferguson Vakası diye bilinen bu ucuz melodramı *kendi açısından* anlatsın diye sıkıştırdıkları için Rose yeter artık diyerek Noel'den iki gün sonra bavullarını toplayıp mavi Chevrolet'nin bagajına yerleştirdi ve üçü birlikte New York'un yolunu tuttular.

Sonraki iki ayı büyükannesinin Batı 58. Cadde'deki dairesinde geçirdiler, annesi eskiden kardeşi Mildred'le paylaştığı yatak odasında kalıyor, Ferguson da oturma odasında katlanıp kaldırılabilen çocuk karyolasında yatıyordu. Bu geçici düzenin en ilginç yanı okula gitmek zorunda olmayışıydı; sabit bir adresleri olmadığı için beklenmedik özgürlüğe kavuşmuştu ve ev bulup yerleşinceye kadar bu özgürlük devam edecekti. Mildred Teyze, Ferguson'un okula gitmemesine şiddetle karşı çıktı, ama Ferguson'un annesi sükûnetini bozmadan onu başından savdı. Merak etme, dedi. Archie zeki bir çocuk, kısa bir süre okula gitmese sorun olmaz. Hele nerede oturacağımız bir kesinleşsin, o zaman okul aramaya başlarız. Her şeyin sırası var Mildred.

Tuhaf bir dönemdi, geçmişte bildiği, tanıdığı her şeyden kopuk, yeni evlerine taşındıktan sonraki yaşam

biçimlerinden uzak, büyükbabasının dediği gibi *tuhaf bir fetret devriydi*, bu boşluktaki kısa zaman diliminin uyanık olduğu her ânını annesiyle Batı Yakası'nın sokaklarını arşınlayıp boş evleri gezerek, her evin artılarını ve eksilerini konuşarak, Batı Central Park'taki evin en uygun olduğuna birlikte karar vererek geçirdi; sonra annesi sürpriz bir açıklamayla Millburn'daki evin mobilyalı olarak, bütün eşyasıyla satıldığını, ana oğul sadece ikisi olarak her şeye sıfırdan başlayacaklarını söyledi, bunun üzerine evi bulduktan sonra günlerce mobilya alışverişine çıktılar, karyolalara ve masalara ve lambalara ve halılara baktılar, ikisinin de içine sinmedikçe hiçbir şey almıyorlardı; bir öğleden sonra Macy's Mağazası'nda sandalyeleri ve kanepeleri incelerken, papyonlu tezgâhtar Ferguson'a bakıp annesine, "Bu küçük bey neden okulda değil?" diye sordu, annesi başkalarının işine burnunu sokan adama ters ters bakarak cevabı yapıştırdı: *Tasası sana mı düştü?* O an o tuhaf iki ayın en iyi ânıydı ya da en iyi anlarından biriydi; annesi bu sözleri söyleyince Ferguson'un yüreği birden sevinçle dolduğu, haftalardır bu kadar sevinmediği için unutulmaz bir andı; o sözcüklerin taşıdığı dayanışma duygusu, ikisinin dünyanın karşısındaki mücadelesi, kendilerini toplamaya çalışmaları ve bu ikili çabayı taçlandıran *tasası sana mı düştü* cümlesi birbirlerine ne kadar güvendiklerinin, ne kadar bağlı olduklarının göstergesiydi. Eşya alışverişinden sonra sinemaya gidiyor, sokakların kış soğuğundan birkaç saat kaçarak o sırada oynayan hangi film varsa onu seyrediyorlardı, hep balkonda oturuyorlardı, çünkü annesi orada sigara içebiliyor, Alan Ladd, Marilyn Monroe, Kirk Douglas, Gary Cooper, Grace Kelly ve William Holden'ı, kovboy filmlerini, müzikalleri, bilimkurguları izlerken Chesterfield sigaralarının birini söndürüp birini yakıyordu; o gün gösterilen filmin hangisi olduğu önemli değil-

di, *Davul Sesi*, *Vera Cruz*, *Sahne Âşıkları*, *Denizlerin Altında Yirmi Bin Fersah*, *Zafer Madalyası*, *Toko-Ri Köprüleri*, *Alevli Kalpler* gibi iyi filmlerden biri olmasına dua ediyorlardı; derken o tuhaf iki aylık dönemin sona ermesinden hemen önce sinema gişesinde biletlerini veren kadın, annesine çocuğun neden okulda olmadığını sordu ve annesi de cevabını verdi: *Sen işine bak hanım, paramın üstünü ver, gerisine karışma.*

1.4

İlk önce ancak hayal meyal hatırladığı Newark'taki daire vardı, sonra o üç yaşındayken annesiyle babasının Maplewood'da satın aldıkları müstakil ev vardı, altı yıl sonra şimdi de şehrin öteki ucunda daha büyük bir eve taşınıyorlardı. Ferguson buna anlam veremiyordu. Oturdukları ev çok güzeldi, üç kişilik bir aile için yeter de artardı, annesiyle babası eşyalarını toplayıp çok yakındaki bir eve taşınma zahmetine neden giriyorlardı – üstelik ortada bir zorunluluk yokken? Lew Amca'yla Millie Yenge'nin dört yıl önce Los Angeles'a taşındıkları, ertesi yıl da Arnold Amca'yla Joan Yenge'nin de California'ya naklettikleri gibi bir başka şehre ya da bir başka eyalete gidecek olsalar bunun anlamı olurdu; ama başka bir şehre bile gitmiyorken ev değiştirmek de neyin nesiydi?

Annesi, bütçeleri elverdiği için böyle yaptıklarını söyledi. Babasının işleri iyi gidiyormuş, artık daha şaşaalı bir konumda yaşayabilirlermiş. *Şaşaalı bir konum* sözü Ferguson'un aklına mermer salonunda beyaz pudralı peruklar takan, gösterişli ipek giysiler içinde ellerinde dantel mendillerle dolaşan ve birbirlerinin esprilerine gülen dükler ve düşeslerle dolu bir on sekizinci yüzyıl sarayını getirdi. Sonra görüntüyü biraz daha zenginleştirerek annesiyle babasını o kalabalık içinde hayal etmeye çalıştı,

ama o kıyafetler annesini de babasını gülünç, komik, acayip gösteriyordu. Sırf bütçemiz elveriyor diye bir şeyi almak zorunda değiliz, dedi. Ben evimizi seviyorum ve burada kalmamız gerektiğini düşünüyorum. Eğer ihtiyacımızdan fazla paramız varsa, fazlasını bizden daha muhtaç durumda birine vermeliyiz. Yiyecek alacak durumda olmayan birine, yatalak bir ihtiyara, beş parası olmayan birine. Parayı kendimize harcamak doğru değil. Bu bencillik, şımarıklık.

Annesi, Mesele çıkarma Archie, dedi. Baban bu şehirdeki insanların hepsinden iki kat fazla çalışıyor. Kazandığı her peni'yi hak ediyor, yeni bir ev alıp biraz gösteriş yapmak istiyorsa, bu onun bileceği bir iş.

Ferguson, Ben gösteriş yapmaktan hoşlanmıyorum, dedi. Bu güzel bir hareket değil.

Sen ister beğen ister beğenme küçük adam, taşınıyoruz ve yerleştiğimiz zaman eminim ki senin de hoşuna gidecek. Daha büyük bir odan, daha büyük bir arka bahçemiz ve inşaatı tamamlanmış bir bodrum katı olacak. Oraya bir pingpong masası koyarız, bakalım sonunda beni yenecek kadar ilerleyebilecek misin.

Ama şimdi de arka bahçede pingpong oynuyoruz zaten.

Sadece hava çok soğuk olmayınca. Bir düşün Archie, yeni evde rüzgârı, soğuğu dert etmeyeceğiz.

Ferguson aile bütçesinin bir kısmının annesinin portre fotoğrafçılığından geldiğini, ama aslan payının, daha doğrusu tamamının babasının biri Union'da, ikincisi Westfield'de, üçüncüsü de Livingstone'da olmak üzere Ferguson'un Yeri adlı ev araç gereçleri mağaza zincirinden geldiğini biliyordu. Çok eskiden Newark'ta 3 Kardeşler Ev Dünyası diye bir mağaza vardı, ama artık yoktu, Ferguson üç buçuk dört yaşlarındayken satılmıştı; çalışma odasının duvarındaki, 1941'de mağazanın açıldığı

gün 3 Kardeşler Ev Dünyası'nın önünde çekilmiş, gülümseyen iki ağabeyinin ortasında gülümseyerek duran babasının siyah-beyaz fotoğrafı da olmasa, o mağazayla ilgili anıları hepten yitip giderdi. Babasının neden artık amcalarıyla çalışmadığını bilmiyordu, dahası Lew Amca'yla Arnold Amca'nın (babasının deyimiyle) *California'da yeni bir hayata başlamak için* neden New Jersey'den gittiklerini de hiç bilmiyordu. Altı, yedi ay önce kuzeni Francie'yi çok özleyen Ferguson, annesine onların neden bu kadar uzağa gittiklerini sormuştu, annesi de, *Baban onların hisselerini aldı*, diye cevap vermişti, ama bu pek cevap sayılmazdı, en azından Ferguson'un anlayabileceği bir açıklama değildi. Şimdi bu yeni ve daha büyük ev işi ortaya çıkınca, Ferguson daha önce fark etmediği bir şeyi kavramaya başlıyordu. Babası zengindi. Nereye harcayacağını kestiremediği kadar çok parası vardı ve işlerin gidişatına bakılırsa her gün biraz daha zenginleşecek gibi görünüyordu.

Ferguson bunun hem iyi hem kötü bir şey olduğuna karar verdi. İyi bir şeydi, çünkü para gerekli bir kötülüktü ve yaşamak için herkesin paraya ihtiyacı olduğu için, bir zamanlar büyükannesinin dediği gibi yeterinden az olmasındansa yeterinden çok olması iyiydi. Öte yandan yeterinden fazla kazanmak için insan gerekli ya da mantıklı olandan çok daha fazla zamanını para peşinde koşmaya ayırmak zorundaydı, tıpkı ev araç gereçleri imparatorluğunu yürütmek için çok fazla çalışmak zorunda kalan ve o yüzden de evde geçirdiği zaman giderek azalan babası gibi; babası artık sabahları Ferguson'un uyanmasından önce saat altı buçukta evden çıkıp, pazartesi ve perşembe Union, salı ve cuma Westfield, çarşamba ve cumartesi Livingstone olmak üzere her mağaza haftanın iki gecesi geç saate kadar açık olduğundan akşam yemeğini kaçırıyor, eve ancak gece onda ya da on buçukta yani

Ferguson yattıktan bir saat sonra dönüyordu, o yüzden artık babasını nadiren görebiliyordu. Babasını görebileceği tek gün pazardı, ama pazarları da durum karışıktı, öğleye doğru birkaç saat ve öğleden sonra birkaç saat tenis oynanıyordu, bu da Ferguson'un annesiyle babasının peşine takılıp şehir kortlarına gitmesi ve babası çocukluğundan beri tenis partneri olan Sam Brownstein'la haftalık maçını yaparken kendisinin de annesiyle tenis oynayabilmesi için önce annesiyle babasının bir set oynamasını beklemesi demekti. Ferguson tenisten hoşlanmıyor değildi, ama en iyi sporlar olarak gördüğü beyzbol ve futbolun yanında tenis sıkıcı kalıyordu, hatta net ve topa vurmayla ilgili sporlarda pingpong bile tenisten iyiydi; bütün bunlar yüzünden Ferguson ilkbahar, yaz, sonbahar aylarında açık hava kortlarına sürüklenirken karmaşık duygular içinde oluyor ve her cumartesi gecesi, sabah yağmur yağması umuduyla yatağa giriyordu.

Yağmur yağmadığı zaman tenisten sonra arabayla Güney Orange'a gidilir, Gruning Lokantası'nda yemek yenirdi; Ferguson orta pişmiş hamburger ile bir kâse naneli dondurma yediği o yemekler için pazarları iple çekerdi, sadece o lokanta çok geniş bir çevredeki en iyi hamburgeri pişirdiği ve kendi dondurmasını yaptığı için değil, sıcak kahve, ızgara et ve birçok tatlının şekerli aromasının karıştığı bir kokusu olduğu için de benzersizdi; Ferguson o kokuları ciğerlerine çekerken çılgınca mutlu olurdu, sonra babasının iki renkli (gri ve beyaz) Oldsmobile sedanına binip yıkanıp paklanmak ve üstlerini değiştirmek üzere Maplewood'daki eve dönülürdü. Tipik bir pazar günü, eve döndükten sonra dört şeyden biri yapılırdı. Evde kalıp annesinin deyimiyle *dolanıp dururlardı*, yani babası önde Ferguson arkada odadan odaya geçerler, babası onarılması gereken şeyleri, kırılmış tuvalet rezervuarlarını, arızalı elektrik bağlantıları-

nı, gıcırdayan kapıları onarır, o sırada annesi de kanepede oturup *Life* dergisini okur ya da aşağıya iner, bodrumdaki karanlık odasında fotoğraf banyo ederdi. İkinci bir seçenek, pazar günleri annesiyle babasının en sevdiği vakit geçirme biçimi olan sinemaya gitmekti; gerçi babası onların sinema tutkusunu pek paylaşmaz, *otururak eğlenmek* dediği (tiyatro, konser, müzikal) diğer bütün etkinlikler gibi sinemaya da fazla ilgi duymaz, birkaç saat bir koltukta oturmaya mahkûm olup kendisinin katkısı olmayan *bir alay saçma sapan uydurmayı* izlemeyi hayatın en korkunç işkencelerinden biriymiş gibi görürdü, ama annesi öyleyse yalnız giderim tehdidiyle tartışmayı kazanır ve üç Ferguson arabaya atlayıp en yeni Jimmy Stewart Western'ini ya da Martin ve Lewis (Newark'un öz evladı Jerry Lewis) komedisini seyretmeye giderlerdi ve Ferguson ışıklar sönünce babasının ne kadar çabuk uyuduğuna, daha jenerik gösterilirken başı arkaya kaymış, dudakları hafifçe aralanmış bir halde kendinden geçtiğine her seferinde şaşardı; toplar tüfekler patlarken, müzik avaz avaz yükselirken, yüzlerce tabak yere atılıp kırılırken bile babası gürültüyü duymazdı. Ferguson annesiyle babasının arasında oturduğu için babası öyle uyuyakalınca annesinin koluna dokunur, Bak yine uyudu, dercesine başparmağıyla babasını işaret ederdi; annesi de o günkü havasına göre ya başıyla onaylayıp gülümser ya da başını iki yana sallayıp kaşlarını çatar, bazen alçak sesle gülüverir, bazen de hiçbir şey demeden *hımmm* diye mırıldanırdı. Ferguson sekiz yaşındayken babasının karanlık sinema salonlarında uyuması öylesine gündelik bir olay haline gelmişti ki, annesi pazarları sinemaya gitmeye *iki saatlik uyku tedavisi* demeye başladı. Artık kocasına sinemaya gidelim mi demiyor, *Bir uyku ilacına ne dersin. Böylece uykusuz kalmamış olursun Stanley*, diyordu. Annesi böyle deyince Ferguson

hep gülerdi, bazen babası da onunla beraber güler, ama çoğu zaman gülmezdi.

Dolanıp durmadıkları ya da sinemaya gitmedikleri pazar günleri öğleden sonraları birilerini ziyaretle geçer veya birileri onları ziyarete gelirdi. Ferguson'ların geri kalanı ülkenin öteki ucunda olduğundan artık New Jersey'de aile toplantıları yapılmıyordu, ama yakında oturan birkaç dost vardı, yani Ferguson'un annesiyle babasının arkadaşları, en çok da şimdilerde Batı Orange'da yaşayan ve Roseland Foto için yağlıboya portreler yapan, annesinin Brooklyn'den çocukluk arkadaşı Nancy Solomon ile babasının Newark'tan tanıdığı, şimdi Maplewood'da oturan ve her pazar sabahı onunla tenis oynayan arkadaşı Sam Brownstein'la görüşürlerdi; bazen pazar günleri öğleden sonra Ferguson'la annesi ve babası Brownstein'la karısı Peggy'yi ziyarete giderdi, Brownstein'ların iki erkek bir kız çocukları vardı, üçü de Ferguson'dan en az dört yaş büyüktü; bazen de Brownstein'lar onların evine, yakında onların olmaktan çıkacak evlerine gelirdi; Brownstein'lar olmazsa Solomon ailesiyle, Nancy ve kocasıyla buluşulurdu, onların da Stewie ve Ralph adında iki oğulları vardı, oğlanların ikisi de Ferguson'dan en az üç yaş ufaktı; New Jersey'de Brownstein'lar ve Solomon'larla yapılan karşılıklı ziyaretler Ferguson için can sıkıntısından ibaretti, çünkü Solomon'ların çocuklarıyla oynayamayacak kadar büyük, Brownstein'ların artık çocuk sayılamayacak yaştaki çocuklarıyla da oynamaktan zevk alamayacak kadar ufaktı; üç ve altı yaşlarındaki Stewie ile Ralph'in maskaralıklarına dayanamadığı, on beş ve on yedi yaşındaki Brownstein oğlanlarıyla çene yarıştırmaya gücü yetmediği için de Ferguson o ziyaretlerde nereye gideceğini, ne yapacağını kestiremeden arada kalıyordu; o yüzden de Brownstein'larla buluşulduğu zaman ona remi ve Kariyer

adlı oyunu[1] öğreten on üç yaşındaki Anna Brownstein'la vakit geçirmek zorundaydı, ama o da büyümüş, memeleri çoktan tomurcuklanmıştı, bir de çiğnenmemiş domates parçalarının, ekmek kırıntılarının, kıyma kalıntılarının aralarında kaldığı diş telleri yüzünden Ferguson ona bakmak istemiyor, kız sık sık gülümseyince o görüntü yüzünden midesi kalkıyor, hemen başını yana çeviriyordu.

Babası hakkında (çok fazla parası olmak, para kazanmak için çok fazla zaman harcamak, Ferguson'u öfkelendiren, en azından kendini kötü hissetmesine neden olan, yıldıran, kızdıran ya da henüz adını koyamadığı bir duygu yaratan o haftanın altı günü oğlunu göremeyecek kadar çok fazla zaman harcamak gibi) yeni bilgiler edinmesine yol açan taşınmanın eşiğindeydiler; o sırada aklı babasında olduğu için Ferguson, Bownstein'lar ve Solomon'larla yaptıkları karşılıklı ziyaretleri düşünerek erkekliğin ne demek olduğunu davranışlar çerçevesinde incelemeye, babasının davranışlarını Sam Brownstein ve Max Solomon'un davranışlarıyla karşılaştırmaya çalışıyordu. Eğer oturdukları ev kaç para kazandıklarının ölçütü ise babası diğer ikisinden daha zengindi, çünkü evleri, güya çok küçük diye daha iyisine taşınmalarını gerektiren Ferguson evi bile Brownstein'larınkinden de Solomon'larınkinden de daha büyük, daha güzeldi. Babası 1955 model Oldsmobil kullanıyor ve eylülde onun yerine yeni bir Cadillac almaktan söz ediyordu, Sam Brownstein'ın arabası ise 1952 model Rambler'di, Max Solomon'unki de 1950 model Chevrolet. Solomon bir sigorta şirketinde eksperdi (Ferguson sigorta eksperinin

1. Kariyer (Careers) oyunu Kızma Birader benzeri bir masa oyunudur. Oyuncular oyunu kazanma koşullarını kendileri belirleyerek Ün, Mutluluk, Para seçeneklerinden birine ya da üçünün karmasına ulaşmayı hedefler. Toplamda 60 puan alan oyunu kazanır. (Ç.N.)

ne iş yaptığını bilmediği için bu sözün anlamını da kavrayamıyordu), Brownstein'ın da Newark'un merkezinde bir spor malzemeleri dükkânı vardı, babasınınki gibi üç değil bir tek mağaza, yine de ona karısıyla üç çocuğunu geçindirecek kadar para getiriyordu, Ferguson'un babasının üç mağazası ise sadece tek çocuğunu ve karısını geçindiriyordu, üstelik Peggy Brownstein çalışmazken Ferguson'un annesi çalışıyordu. Brownstein da Solomon da Ferguson'un babası gibi para kazanmak için her gün işe gidiyorlardı, ama onlar ne sabah altı buçukta evden çıkıyor ne de ancak çocukları yattıktan sonra eve gelecek kadar geç saatlere kalıyorlardı. Sessiz sakin Max Solomon Pasifik Savaşı'nda yaralanmıştı, o yüzden bir ayağı hafifçe aksardı, duygularını pek göstermezdi, ağzı kalabalık Sam Brownstein ise boyuna espri yapan, insanların sırtına vurarak konuşan coşkulu biriydi; bu iki kişi dış görünüşleri, davranış biçimleri açısından birbirlerinden çok farklı olmakla birlikte özleri açısından Ferguson'un babasıyla taban tabana zıttılar, çünkü ikisi de yaşamak için çalışırdı, babası ise çalışmak için yaşıyormuş gibiydi, bir başka deyişle annesiyle babasının arkadaşları sevdikleri uğraşlara zorunlu işlerden ve sorumluluklardan daha çok önem verirlerdi, Solomon klasik müziğe düşkündü (geniş bir plak koleksiyonu, el yapımı bir Hi-Fi sistemi vardı), Brownstein da basketboldan at yarışına, atletizmden boksa her çeşit sporu severdi, oysa babasının iş dışındaki tek merakı Ferguson'a yavan ve kısıtlı bir hobi olarak görünen tenisti; pazar ziyaretlerinde Brownstein ne zaman televizyonda beyzbol ya da futbol maçını açsa iki ailenin erkekleri de erkek çocukları da salonda toplanıp izlemeye başlardı, babası ise on bir seferde dokuz kez tıpkı sinemada yaptığı gibi beş, on dakika zar zor gözlerini açık tutar, sonra daha fazla dayanamayarak uyuyakalırdı.

Bazı pazar günleri de aile ziyaretlerine ayrılır, hem New York'tayken hem Maplewood'dayken Adler'le buluşulurdu, bu toplantılar Ferguson'a erkeklerin davranış biçimleri hakkındaki incelemelerini genişletme olanağı verirdi, özellikle de büyükbabasının ve Mildred Teyze'nin kocası Donald Marx'ın hareketlerini gözlemlerdi, belki büyükbabasını hesaba katmak gerekmezdi, çünkü o daha yaşlı bir kuşaktandı ve Ferguson'un babasından öylesine farklıydı ki ikisinin adını bir arada düşünmek bile olanaksızdı. Altmış üç yaşındaki büyükbabası hâlâ dinçti, hâlâ emlakçılık yapmaya devam ediyor, hâlâ para kazanıyordu, ama Ferguson onun babası kadar kazanmadığını düşünüyordu, çünkü Batı 58. Cadde'deki daireleri epey küçüktü, mutfağı minicik, salonu kendilerinin Maplewood'daki salonlarının yarısı kadardı ve büyükbabasının kullandığı vitesi düğmeye basılarak çalışan eflatun Plymouth, babasının gıcır gıcır Oldsmobile'inin yanında sirk arabası gibi kalıyordu. Ferguson, Benjy Adler'in iskambil numaralarıyla, el sıkarken avucuna gizlediği zilli titreşim aletini çalıştırıp karşısındakini şaşırtmasıyla ve hırıltılı kahkahasıyla gerçekten de palyaçoya benzediğini düşünüyordu, ama onu bu haliyle de çok seviyor, onun yaşama sevincine bayılıyordu; büyükbaba hikâye anlatma havasındaysa öyle hızlı ve sertçe konuşarak anlatırdı ki dünya fişek gibi fırlayan sözcüklerin içine yuvarlanmış gibi olurdu, bunların çoğu komik, Adler ailesinin geçmişine, yakın ve uzak akrabalara ait hikâyelerdi, örneğin büyükbabasının annesinin Fagela Flegelman gibi benzersiz bir adı olan kuzeninin öyküleri. Fagela çok zekiymiş, daha yirmisine basmadan dokuz yabancı dil konuşabiliyormuş, ailesi 1891'de Polonya'dan New York'a geldiğinde, Ellis Adası'ndaki göçmen bürosunun memurları onun bu yeteneğinden çok etkilenmişler ve hemen oracıkta işe almışlar, Fagela Flegelman otuz yıldan uzun bir süre, göç-

men bürosunun 1924'te kapatılışına kadar orada çevirmen olarak çalışmış, gemilerden inen binlerce müstakbel Amerikalıyla görüşmüş. Ferguson'un büyükbabası her zamanki gizemli tebessümüyle hikâyeyi bitirdikten sonra uzunca bir süre susar, sonra Fagela Flegelman'ın dört kez evlendiğini, kocaların dördünden de uzun yaşadığını ve sonunda zengin bir dul olarak Paris'te Champs-Élysées' deki bir apartmanda yaşadığını anlatmaya başlardı. Bu hikâyeler gerçek olabilir miydi? Gerçek olup olmaması ne fark ederdi?

Hayır, büyükbabası kendisiyle dalga geçtiği şakalarından birinde dediği gibi *saçmalığı yüzünden diskalifiye* olduğu için hesaba katılamazdı, ama Don Enişte, Ferguson'un babasından ancak birkaç yaş küçük olduğundan inceleme için uygundu, hatta Sam Brownstein'dan da Max Solomon'dan da daha uygundu; çünkü ikisi de tıpkı babası gibi New Jersey banliyösünde oturan, biri esnaf, diğeri beyaz yakalı işçi olarak yükselmeye çalışan orta sınıf bireyleriydi, oysa Don Marx şehir çocuğuydu, doğma büyüme New York'luydu, Columbia'da okumuştu ve bir mucize eseri işi yoktu, en azından patronlu ve bordrolu bir işi yoktu, günlerini evde, kitaplar ve dergi yazıları üreterek daktilo başında geçiriyordu, kendi kendinin efendisiydi, Ferguson öyle birini ilk kez tanıyordu. Üç yıl önce karısıyla oğlunu Yukarı Batı Yakası'ndaki eski dairesinde bırakıp Mildred Teyze'nin yanına taşınmıştı, bu da Ferguson'un ilk kez gördüğü bir şeydi, boşanmış bir adam, bir yıl önce ikinci evliliğini yapmış, (babasının, büyükannesiyle büyükbabasının ve Büyük Yenge Pearl'ün kaşlarını çattıran, annesini ise güldüren bir deyimle) Ferguson'un teyzesiyle birlikte yaşamalarının ilk iki yılını *günah işleyerek* geçirmişti; Don Marx'la Mildred Teyze'nin Greenwich Village'da, Perry Sokağı'ndaki küçük evleri, Ferguson'un kitapçı dükkânı ya da kütüphane

dışında hiçbir yerde görmediği kadar çok kitapla doluydu, her tarafta kitap vardı, üç odanın duvarlarını kaplayan raflarda, masaların ve sandalyelerin üzerinde, yerde, büfelerin ve dolapların üstünde kitaplar yığılıydı, Ferguson bu inanılmayacak kadar büyük kitap yığınlarına sadece şaşırıp büyülenmekle kalmıyor, aynı zamanda böyle bir evin varlığıyla, dünyada kendi bildiği yaşam biçiminden farklı yaşam biçimleri olduğunun, annesiyle babasının yaşantısının tek seçenek olmadığının da ayırdına varıyordu. Mildred Teyze Brooklyn Üniversitesi'nde İngilizce doçentiydi, Don Enişte yazardı, herhalde bu işlerden para kazanıyorlardı, her halükârda geçinecek kadar paraları vardı, buna rağmen Ferguson onların para kazanmanın dışındaki başka şeyler için yaşadıklarını görüyordu.

Ne yazık ki, o eve sık gitme fırsatı bulamamış, üç yıl içinde sadece üç kez gidebilmişti, birinde annesi ve babasıyla akşam yemeğine, iki sefer de annesiyle öğleden sonra ziyaretine gitmişti. Ferguson'un teyzesine ve yeni eniştesine kanı kaynamıştı, ama bilmediği bir nedenle annesiyle kardeşi birbirlerine pek yakın değildi, üzücü ve çok belirgin bir gerçek de babasıyla Don Marx'ın birbirlerine söyleyecek bir şeyleri olmadığıydı. Ferguson babasıyla teyzesinin iyi anlaştığını hissederdi, artık teyzesi bekâr olmadığına göre annesiyle eniştesinin de iyi anlaştığına inanıyordu. Sorun iki kadının ve iki erkeğin ilişkisindeydi, iki kardeşin küçüğü olan annesi hep Mildred'e hayranlık duymuş, abla Mildred ise kardeşini hep küçümsemişti, erkeklerin ilişkisinde ise birbirlerinin işlerine ve dünya görüşlerine karşı mutlak bir kayıtsızlık söz konusuydu, bir yanda dolarlar, öte yanda sözcükler vardı, Don Enişte'nin savaşta Avrupa'da çarpışmış, babasının ise evde oturmuş olması ilişkilerini daha da sorunlu kılıyordu, ama belki de bu dayanaksız bir tahmindi, çün-

kü Max Solomon da savaşa katılmış olmasına rağmen her zaman babasıyla konuşurdu, daha doğrusu babası herhangi birisiyle konuşabildiği ölçüde sohbet ederlerdi.

Yine de Şükran Günü, Hamursuz Yortusu, arada bir de pazar toplantıları için hep birlikte büyükbabalara gidilir, bazı pazarlar da Mildred Teyze'yle Don Enişte eflatun Plymouth'un arka koltuğuna oturur, büyükanneyle büyükbabanın günübirlik New Jersey gezilerine eşlik ederlerdi. Böylelikle Ferguson, Don Enişte'sini gözlemleme fırsatını bol bol buldu ve şu şaşırtıcı sonuca vardı: Aile geçmişi, eğitim, meslek ve yaşama biçimi açısından babası ile enişte'sinin arasında çok büyük fark olmasına karşın, birbirlerinden farklı olmaktan çok, enikonu benzer yapıdaydılar, babasının Sam Brownstein ya da Max Solomon'la olan benzerliğinden daha çok benziyorlardı birbirlerine; çünkü yaptıkları iş para yapmak ya da sözcükler yapmak olsa da her biri de işleri söz konusu olunca her şeyi dışlıyor, çalışmadıkları zaman her ikisi de gerginleşiyor, dalgınlaşıyor, duygusuz, bencil, yarı kör olup çıkıyordu. Don Enişte'nin babasından daha konuşkan, daha komik, daha ilginç olduğu kuşkusuzdu, *ama sadece kendi istediği zaman*; Ferguson artık onu iyice tanıdığı için Mildred Teyze ona bir şeyler anlatırken enişte'sinin sık sık sanki karısının arkasında kalan bir şeyi görmeye çabalarcasına kadını delip geçer gibi bakışlarla baktığını, aklı başka yerde olduğundan karısını duyamadığını fark ediyordu, babası da şimdilerde annesine öyle bakıyor, kafasındaki düşüncelerden başka bir şey göremeyen, orada olduğu halde başka bir yerde olan birinin bulanık bakışları giderek sıklaşıyordu.

Ferguson gerçek farkın bu olduğu sonucuna vardı. Farkı yaratan paranın çok az ya da çok fazla olması, başarı ya da başarısızlık, daha büyük bir ev ya da daha pahalı bir araba almak değil, hırstı. Bu Brownstein'la So-

lomon'un yaşamlarını neden daha huzur içinde geçirdiklerini açıklıyordu – çünkü onlar hırsa kapılma lanetine uğramamışlardı. Onların aksine babası ve Don Eniştesi hırsları yüzünden kendilerini yiyip bitiriyor, bu da onların dünyasını ihtiras lanetine uğramayanların dünyasından daha küçük ve daha huzursuz yapıyordu; çünkü hırslı olmak demek hiçbir zaman tatmin olmamak, her zaman daha fazlasını istemek, hiçbir başarı daha yeni ve daha büyük başarı kazanma tutkusunu doyuracak kadar büyük olmadığı için sürekli olarak kendini zorlamak, bir mağazayı ikiye, iki mağazayı üçe çıkarma zorunluluğu, sonra da dördüncü hatta beşinci bir mağaza açmaktan söz etmek demekti; tıpkı bir kitabın sadece ikinci kitaba giden yoldaki bir adım olması gibiydi, işadamının zengin olmak için dikkatini tek bir amaca yoğunlaştırması misali, ömür boyunca aynı yoğunlaşmayı gerektiren daha çok, daha daha çok kitap demekti. Büyük İskender dünyayı fetheder, peki ya sonra? Bir uzay gemisi yapıp Mars'ı istila eder.

Ferguson henüz yaşamının ilk on yılı içindeydi, o nedenle okuduğu kitaplar hâlâ çocuk edebiyatı, çocuklar için gerilim kitapları olan Hardy Boys dizisi, lise futbolcuları ve galaksiler arası geziler hakkındaki hikâyeler, Abraham Lincoln ve Jeanne d'Arc gibi ünlü erkek ve kadınların sadeleştirilmiş biyografileriyle sınırlıydı; ama artık Don Enişte'nin ruhsal yapısı hakkında araştırmaya başladığına göre belki onun yazdığı bir şeyi okumak ya da okumaya çalışmak iyi olabilirdi, o yüzden annesine evde eniştesinin kitaplarından olup olmadığını sordu. Annesi, Evet, ikisi de var, dedi.

F: İkisi de mi? Yani sadece iki kitap yazdığını mı söylüyorsun?

Annesi: İkisi de uzun kitaplar Archie. Her birini yazmak yıllar sürdü.

F: Ne hakkında?

Annesi: Biyografi.

F: İyi. Ben biyografileri severim. Kimlerin biyografisi?

Annesi: Çok eskilerde yaşamış insanların. Biri on dokuzuncu yüzyıl başlarında yaşamış Kleist adında bir Alman yazar. Diğeri de on yedinci yüzyıldan Pascal adında bir Fransız düşünür.

F: İkisini de hiç duymadım.

Annesi: Doğrusunu istersen ben de duymamıştım.

F: Kitaplar iyi mi?

Annesi: Herhalde. Çok iyi olduğunu söylüyorlar.

F: Yani sen okumadın mı?

Annesi: Şöyle bir karıştırdım, orasından burasından birkaç sayfa okudum, ama tamamını okumadım. Galiba pek benim harcım değil.

F: Ama başkaları beğeniyor. Öyleyse Don Enişte çok para kazanıyordur.

Annesi: Pek öyle sayılmaz. Bu kitaplar biliminsanları için, yani çok fazla okuru olmaz. Don Enişte o nedenle bu kadar çok makale ve eleştiri yazıyor; kitapları için araştırma yaptığı süre boyunca geçinebilecek kadar para kazanmak için.

F: Kitaplardan birini okumak istiyorum.

Annesi (Gülümseyerek): İstiyorsan oku Archie. Ama kolay ilerleyemezsen hayal kırıklığına uğrama.

Annesi Oxford University Press tarafından basılmış olan, çok ufak harflerle yazılmış ve içinde hiç resim olmayan dört yüz sayfayı aşkın iki kalın kitabı Ferguson'a verdi, Ferguson Fransız'ın simsiyah fon üzerindeki ölüm maskının fotoğrafı olan Pascal kitabının kapağını Kleist'ınkinden daha çok beğendiği için ilk önce onu ele almaya karar verdi. Bir paragraf okuyunca, kolay ilerleyememek şöyle dursun, hiç ilerleyemeyeceğini anladı.

Kendi kendine, Buna hazır değilim, dedi. Biraz daha büyüyünceye kadar beklemem gerek.

Ferguson her ne kadar enişte sinin kitaplarını okuyamasa da, oğluna nasıl davrandığını inceleyebilirdi; bu konu onun çok ilgisini çekiyordu, daha doğrusu en çok ilgilendiği ve onu çağdaş Amerikan erkeklerinin davranışlarını sistematik bir biçimde gözlemlemeye yönelten konuydu, çünkü babasıyla ilişkisinde giderek artan hayal kırıklığı yüzünden başka babaların çocuklarına nasıl davrandığına dikkat etmeye başlamıştı ve yaşadığı sorunun sadece kendine özgü bir mesele mi olduğuna yoksa bütün oğlan çocukları için de geçerli evrensel bir sorun mu olduğuna karar verebilmek için kanıt toplaması gerekiyordu. Brownstein ve Solomon'la ilgili gözlemlerinde iki farklı baba davranışına tanık olmuştu. Brownstein çocuklarıyla şakalaşır, onlara arkadaş gibi davranırdı, Solomon ise ciddi ve nazikti; Brownstein çocuklarıyla gevezelik eder, onları pohpohlardı, Solomon onların dertlerini dinler ve avuturdu; Brownstein sinirlerine hâkim olamaz ve çocukları herkesin içinde azarlardı, Solomon ise düşüncelerini, duygularını dışa vurmaz, çocukları terbiye etme işini Nancy'ye bırakırdı. İki davranış biçimi, iki dünya görüşü, iki kişilik, biri Ferguson'un babasının tam zıddı, diğeri babasının biraz benzeri, ama önemli bir farkla: Solomon hiç uyuyakalmazdı.

Don Enişte'nin uyuyakalması zaten söz konusu değildi, çünkü artık oğluyla birlikte yaşamıyor, onu ayda bir kez hafta sonunda, yazın da iki hafta, yani yılda sadece otuz sekiz gün görüyordu; Ferguson kafasında hesap yaparken babasını daha sık –en başta yılda elli iki pazar, sonra babasının aşağı yukarı haftanın yarısında eve geç gelmediği zamanlar ailecek yenen akşam yemeklerinin toplamı pazartesiden cumartesiye yılda yaklaşık yüz elli sefer, yani Don Enişte'nin oğluyla görüştüğünden çok

daha fazla– görmesine rağmen yine de bir aksaklık vardı; çünkü Ferguson'un bu üvey kuzeni yılda o otuz sekiz saati babasıyla baş başa geçiriyordu, oysa Ferguson babasıyla hiç yalnız kalmıyordu artık, odada ya da otomobilde başkaları olmadan son kez ne zaman yalnız kaldıklarını anımsamak için belleğini yokladığında bir buçuk yılı aşkın bir süre geriye gitmesi gerekti; haftalık tenis ve Gruning Lokantası ritüelini engelleyen yağmurlu bir pazar sabahı babasıyla eski Buick'e atlayıp pazar kahvaltısı için alışveriş yapmak üzere ellerinde sıra numaralarıyla Tabachnik'in Şarküterisi'nde kuyruğa girmişler, alabalık, ringa balığı, füme balık, bagel denilen Yahudi simidi ve krem peynir almak için o güzel kokulu dükkânın kalabalığında sıralarını beklemişlerdi. Çok belirgin, çok berrak bir anı – ama işte o gün son kez yalnız kalmışlardı, 1954 Ekim ayı, yaşamının altıda biri kadar eski bir tarih ve hayatının artık doğru dürüst anımsayamadığı ilk üç yılını çıkarınca ömrünün neredeyse dörtte biri kadar eski bir geçmiş, hikâyenin o noktasında Ferguson dokuz yaşında olduğuna göre kırk üç yaşındaki bir adamın on yılına eşdeğer bir süre.

Çocuğun adı Noah'tı, Ferguson'dan üç buçuk ay küçüktü. Ferguson günahkâr birliktelik denilen o yıllar içinde baba oğulun birbirlerinden uzak kalmış olmasına hayıflanıyordu; çünkü Don Enişte'nin eski karısı, Mildred Teyze uğruna kendini terk eden kocasına haklı olarak öfkelendiği için oğlunun o yuva yıkan kadınla ve ailesiyle görüşmesine izin vermemişti, yuva yıkan kadının ailesi tanımı Adler'leri aşıp Ferguson'ları da kapsıyordu. Ama Don Enişte'yle Mildred Teyze evlenmeye karar verince o yasak kalkmıştı, çünkü artık her şey meşruydu ve eski eş artık eski kocasından o tür taleplerde bulunamazdı. O nedenle Ferguson'la Noah Marx, ancak 1954 Aralık ayında, Ferguson'un büyükannesiyle büyükbabasının evinde,

iki taraftan yirmi kişiyi geçmeyen aile üyeleri ve yakın arkadaşlar arasında yapılan düğünde tanıştılar. Düğünde Ferguson'la Noah'tan başka çocuk yoktu, ikisi de hep bir erkek ya da kız kardeşi olmasını isteyen tek çocuk oldukları için çabuk kaynaştılar, yaşıt oldukları için de birinci göbekten kuzendiler, belki evlilik yoluyla oluşmuş üvey kuzenlik söz konusuydu, yine de aynı aileden olduklarından düğündeki o ilk karşılaşma bir tür ikinci düğün ya da törensel bağlılık veya kan kardeşliği törenine dönüştü, çünkü ikisi de ömürlerinin sonuna kadar birbirleriyle bağlantılarının süreceğini biliyordu.

Biri New York'ta diğeri New Jersey'de yaşadığı ve Noah potansiyel olarak yılda sadece otuz sekiz gün gelebildiği için çok sık görüşemiyorlardı, düğünü izleyen on sekiz ay içinde ancak altı ya da yedi kez buluşabilmişlerdi. Ferguson daha sık görüşmüş olmayı dilerdi, ama bu kadarı bile Don Enişte'nin Ferguson'un babasınınkiyle hiç ilgisi olmayan, Brownstein ve Solomun'unkinden de farklı olan babalık performansı hakkında fikir edinmesi için yeterli oldu. Üstelik Noah'nın durumu da farklıydı, öteki adamların çocuklarına hiç benzemeyen, cılız, dişleri eğri büğrü bir fırlamaydı ve onu idare etmek özel bir yaklaşımı gerektirirdi. Noah, Ferguson'un tanıdığı ilk alaycı, herkesi küçümseyen bir çocuktu, huzur kaçıran bir afacan, çokbilmiş bir geveze, çok zeki, hem zeki hem komik, Ferguson'un o yaşta olduğundan çok daha anlayışlı ve bilgiliydi, bunlara bağlı olarak onun arkadaşı iseniz beraber olmak harika bir şeydi, Ferguson da artık kesinlikle onun arkadaşıydı, ne var ki Noah annesiyle yaşıyor ve babasını yılda sadece otuz sekiz gün görüyordu, o süre içinde de babasının sabrını sınıyordu; Don Enişte onu beş buçuk yaşındayken bırakıp gittiği için Ferguson onun babasına karşı tavır almasını da doğal buluyordu. Noah'yı çok seviyordu, ama kuzeninin tahammül edil-

mez, saldırgan, sinir bozucu bir baş belası olduğunu da biliyordu, o yüzden duyguları biraz baba ile oğul arasında bölünüyor, terk edilmiş oğula karşı dayanışma hissini beslerken, mağdur babaya da acıyordu; çok geçmeden Don Enişte'nin aralarında bir tampon işlevi yapması, ortamı ılımlaştırması, dikkati dağıtması için oğluyla buluşmalarında Ferguson'un da onlarla gelmesini istediğini fark etti. Böylece Dodgers'ın Phillies'le maçını izlemek için Ebbets Field Stadı'na, dinozor kemiklerini görmek için Doğal Tarih Müzesi'ne, Marx Kardeşleri[1] seyretmek için Carnegie Hall yakınlarında eski filmleri bir seansta ikişer ikişer oynatan sinemaya üçü birlikte gittiler; Noah her buluşmaya bir dizi tatsız espriyle başlıyor, babasının sırf babaların öyle yapması gerekir diye onu Brooklyn'e sürüklediğini, kendisi beyzbol sevmediği halde oğlunu fırın gibi sıcak metroya bindirip maça götürdüğünü söyleyerek adamcağıza sataşıyor ya da, Diyoramadaki mağara adamını gördün mü baba? İlk bakışta sen zannettim, diyor veya, Marx Kardeşler ha! Bizimle akraba olduklarını düşünüyor musun? Belki de Groucho'ya mektup yazıp gerçek babam sen misin diye sormam gerek, diyordu. Aslında Noah beyzbola bayılırdı, kendisi topa vuramayacak kadar yeteneksiz olduğu halde, Dodgers takımındaki her oyuncunun yaptığı sayı ortalamasını ezbere bilir ve (babasının ona verdiği) Jackie Robinson imzalı kâğıdı ön cebinden eksik etmezdi. Aslında Noah Doğal Tarih Müzesi'nde teşhir edilen her şeye kendini kaptırır, babası gitme vakti geldiğini söyleyince müzeden çıkmak istemezdi. Aslında Noah, *Marx Kardeşler Savaşta* ve *Monkey Business* filmlerini izlerken gülmekten kırılır, sinemadan çıkarken, Ne aile ama! Karl Marx, Groucho

1. Türkiye'de Üç Ahbap Çavuşlar adıyla bilinen Hollywood yıldızları. Groucho Marx da Arşak Palabıyıkyan diye tanınırdı. (Ç.N.)

Marx, Noah Marx! Dünyayı Marx'lar yönetiyor! diye haykırırdı.

Bütün bu fırtınalar, meydan okumalar, bu ani suskunluklar ve çılgın neşe patlamaları, gülme ve saldırganlık nöbetleri yaşanırken Noah'nın babası garip ve kararlı bir sükûneti korur, oğlunun hakaretlerine asla karşılık vermez, kışkırtılmaya kapılmaz, her saldırıyı, rüzgâr yön değiştirene kadar sessizce savuştururdu. Ferguson bunun işlediği suçlar için oğlunun onu cezalandırmasına izin vermek, cezasını çekmek için kırbaç gibi inen bu hakaretlere tahammül etmek adına sessiz kalmak değil de, anlaşılmaz, daha önce benzeri olmayan bir babalık davranışı olduğunu düşünüyordu. Ne tuhaf bir çiftti o ikisi – her düşmanca hareketi sevgi çığlığı olan yaralı bir oğul ve onu tokatlamayarak, hakaretlerine izin vererek sevgisini gösteren yaralı bir baba. Sular durulduğu, savaşa geçici olarak ara verildiği ve baba oğul birlikte tekne gezisine çıktığı zaman, Ferguson'un dikkatini çeken bir özellik vardı: Don Enişte Noah'ya bir yetişkinmiş gibi davranıyordu. Ne tepeden bakıyor, ne babacan bir tavırla sırtını sıvazlıyor, ne de kural koymaya kalkıyordu. Oğlan konuşurken baba dinliyor, çocuk bir soru sorduğunda baba ona kendisiyle eşit biriymiş gibi yanıt veriyordu; Ferguson onların konuşmasını dinlerken biraz kıskanmaktan, gıpta etmekten kendini alamıyordu; çünkü babası onunla hiç böyle konuşmaz, o saygıyı, o ilgiyi göstermez, gözlerinde o kıvançlı bakış hiç olmazdı. Ferguson, bütün bunları hesaba katınca Don Enişte'nin iyi bir baba olduğuna karar verdi –belki kusurlu, belki başarısız bir baba– ama yine de iyi bir baba. Ve kuzen Noah da zaman zaman biraz kafadan kontak olsa da eşi bulunmaz bir arkadaştı.

Haziran ortalarında bir pazartesi sabahı annesi Ferguson'a yaz sonunda yeni eve taşınacaklarını haber

verdi. Annesiyle babası gelecek hafta *işi bağlamak* üzerelermiş, Ferguson bunun ne demek olduğunu sorunca annesi bir emlak alım satım terimi olduğunu, parayı verip kâğıtları imzaladıklarında yeni evin sahibi olacaklarını söyledi. Bu yeterince tatsızdı, ama annesi sözünü sürdürüp Ferguson'a hem acımasız hem yanlış gelen bir şey daha söyledi. *Şansımız varmış ki, eski eve de bir alıcı bulduk*, dedi. Eski ev ha! Annesi neler diyordu öyle? Şu anda o evde kahvaltı ediyorlar, o evde yaşıyorlardı ve eşyalarını toplayıp şehrin öteki tarafına taşınıncaya kadar da annesinin o ev hakkında geçmiş zaman kipiyle konuşmaya hakkı yoktu.

Annesi, Neden öyle somurtuyorsun Archie? dedi. Bu kötü değil, iyi bir haber. Suratının şu haliyle savaşa gitmek üzere olan birine benziyorsun.

Ferguson en başından beri evi alacak birinin çıkmaması için dua ettiğini, insanların buranın Ferguson'lardan başkasına yakışmayacağını düşünerek evi almayacağını, annesiyle babası evi satamayınca yeni ev alacak paraları olmayacağı için burada yaşamak zorunda kalmalarını beklediğini annesine söyleyemezdi. Söyleyemezdi, çünkü annesi çok mutluydu, uzun zamandır olmadığı kadar mutlu görünüyordu ve Ferguson için annesini mutlu görmekten daha iyi olan çok az şey vardı, ama yine de, yine de son umudu da tükenmişti ve *bütün bu işler onun arkasından çevrilmişti.* Bir alıcı! Bu bilinmeyen kişi kimdi ve nereden çıkmıştı? Hepsi olup bitene kadar kimse onunla bir şey paylaşmamış, her şey onun arkasından yürütülmüş, onun fikrini soran olmamıştı. O da söz hakkı istiyordu. Çocuk olmaktan bıkmış, itilip kakılmaktan, ne yapıp ne yapmayacağının başkaları tarafından söylenmesinden usanmıştı. Amerika sözümona demokrasiydi, oysa o bir diktatörlükte yaşıyordu ve artık gına gelmişti, burasına gelmişti.

Ne zaman oldu bu? diye sordu.

Annesi, Daha dün, diye yanıtladı. Sen Don Enişte ve Noah'yla New York'tayken. Çok ilginç bir hikâye.

Nasıl?

Gençliğimde yanında çalıştığım fotoğrafçı Mr. Schneiderman'ı anımsıyor musun?

Ferguson evet anlamında başını salladı. Mr. Schneiderman'ı, yılda yaklaşık bir kez yemeğe gelen, beyaz keçisakallı, çorbasını höpürdeten ve bir keresinde farkına bile varmadan sofrada osuran o pinponu hatırlıyordu tabii.

Annesi, İşte o Mr. Schneiderman'ın iki yetişkin oğlu var, Daniel ve Gilbert, dedi. İkisi de hemen hemen babanla yaşıt. Dün Daniel'le karısı öğle yemeğine bize geldiler ve bil bakalım ne oldu?

Söylemene bile gerek yok.

Çok ilginç, öyle değil mi?

Herhalde öyledir.

İki çocukları var, on üç yaşında bir oğlanla dokuz yaşında bir kız, Amy adındaki o kız ömrümde gördüğüm en güzel çocuk. İnsanın yüreğini pır pır ettirecek kadar çekici.

Aferin ona.

Tamam suratsız oğlum, peki ya o güzelim kız senin odanda yatacaksa ne olur? Umursamaz mısın?

O zaman benim değil, onun odası olacak, ne diye umursayayım?

Okul tatile girdi ve ertesi hafta Ferguson New York eyaletindeki bir yatılı kampa gönderildi. Evden ilk ayrılışıydı bu, ama korkmadan ve itiraz etmeden gitti, çünkü Noah da onunla geliyordu; üstelik o sırada evden sıkılmış, eski olmayan eski evler lafından ve odasını çalacak güzel kızlar lafından bıkmıştı; kırsalda sekiz hafta geçirmek aklının o öfkelendiği şeylere takılmamasını sağlardı. Cennet Kampı, Columbia ilçesinin kuzeydoğu çeyreğinde, Mas-

sachusetts sınırına yakın bir noktada ve Berkshire Dağları'nın eteğinde yer alıyordu; Nancy Solomon'un bir tanıdığı çocuklarını yıllarca o kampa gönderen ve orayı öven birini tanıdığı için Ferguson'un ailesi de onu oraya göndermeye karar vermiş ve Ferguson'un kaydını yaptırınca annesi kız kardeşiyle konuşmuş, o da kocasıyla görüşmüş ve Noah da kampa kaydolmuştu. Ferguson'la kuzeni yedi-on beş yaş arasında kızlı erkekli yaklaşık iki yüz kampçıyla beraber Grand Central Garı'ndan yola çıktılar, trene binmelerinden birkaç dakika önce Don Enişte Ferguson'u kenara çekip Noah'ya göz kulak olmasını, belaya bulaşmasın, kamptaki oğlanlar ona sataşmasın diye tetikte olmasını tembihledi; Don Enişte ona bu kadar güvendiğine göre Ferguson'da sağlam ve güvenilir bir nitelik buluyor demekti, bunun üzerine o da eniştesine Noah'yı korumak için elinden geleni yapacağına söz verdi.

Neyse ki Cennet Kampı sertliğin kol gezdiği bir yer değildi, çok geçmeden Ferguson her an tetikte olmasa da sorun çıkmayacağını anladı. Disiplin gevşekti, amacı *gençlere kişilik aşılamak* olan izci kamplarının ya da dinî kampların tersine Cennet Kampı'nın yöneticileri yaşamı olduğunca keyifli kılmak gibi diğerleri kadar yüce olmayan bir amacı hedefliyordu. Ferguson yeni ortama alışmaya çalıştığı o ilk günlerde birkaç ilginç şey keşfetti, bunlardan biri de grubun içinde banliyöde oturan tek çocuğun kendisi olmasıydı. Diğer herkes New York'tan gelmişti ve Flatbush, Midwood, Boro Park, Washington Heights, Forest Hills, Grand Concourse gibi semtlerde yetişmiş Brooklyn'li, Manhattan'lı, Queens'li, Bronx'lu çocuklardı; orta ve alt orta sınıftan öğretmenlerin, muhasebecilerin, memurların, barmenlerin ve seyyah satıcıların oğullarıydılar. Ferguson o zamana kadar yaz kamplarına sadece zengin bankacıların ve hukukçuların çocukları gider sanıyordu, ama yanılmıştı işte ve günler

geçip kamptaki kızlarla oğlanların adlarını ve soyadlarını öğrendikçe kamptaki herkesin Yahudi olduğunu anladı, kampın işletmecisi karıkocadan (Irving ve Edna Katz) kamp müdürüne (Jack Feldman), kendi kulübesindeki yönetmen ve yönetmen yardımcısına (Harvey Rabinowitz ve Bob Greenbers) ve yazı orada geçiren iki yüz yirmi dört kampçıya kadar hepsi Yahudiydi. Ferguson'un Maplewood'da gittiği devlet okulunda Protestan, Katolik ve Musevi karması bir öğrenci kitlesi vardı, oysa şimdi sadece ve sadece Yahudiler vardı ve Ferguson ömründe ilk kez etnik bir yapıya, bir tür gettoya tıkılmıştı, ama bu ağaçları, çimenleri, üzerindeki mavi gökyüzünde uçan kuşları olan bir açık hava gettosuydu ve Ferguson durumun yeniliğini bir kez özümsedikten sonra o durum da artık onun gözünde hiçbir önem taşımaz oldu.

Önemli olan günlerinin keyifli etkinliklerle geçmesiydi, o etkinlikler beyzbol, yüzme, pingpong gibi önceden bildikleri değil, okçuluk, voleybol, halat çekme, kürek, uzun atlama gibi yepyeni oyun ve sporlardı, en güzeli de bir kanonun küreğini çekerken hissedilen mucizevi duyguydu. Ferguson atletik yapıda bir çocuk olduğu için doğal olarak bu fiziksel etkinliklere eğilimi vardı, ama Cennet Kampı'nın iyi yanı insanın bu etkinlikler içinden seçim yapabilmesiydi, atletik sporlara yatkın olmayanlar için beyzbol sopası ve toplarla haşin rekabet oyunları yerine resim, çömlekçilik, müzik ve tiyatro vardı. Zorunlu olan tek etkinlik yüzmeydi, her gün biri öğle yemeğinden, diğeri akşam yemeğinden önce olmak üzere iki kez otuzar dakikalık yüzme seansı vardı; herkes suda serinlemeyi seviyordu ve iyi yüzücü değilseniz bile gölün karşı kıyısındaki sığlıkta şap şup oynayabilirdiniz. Böylece Ferguson kampın bir ucunda beyzbol oynarken Noah kampın öteki ucundaki sanat kulübesinde resim yapıyor, Ferguson çok sevdiği kanosuyla sularda kayıp

giderken, Noah bir piyesteki rolünü ezberliyordu. Çelimsiz, tuhaf görünümlü Noah gergin ve kendine güvensiz olduğu için ilk hafta Ferguson'un eteğine yapıştı; belli ki birilerinin kendisine çelme takmasını ya da küfretmesini bekliyordu, ama o tür saldırılar olmadı ve çok geçmeden Noah da kampa alıştı, oğlanlardan bazılarıyla arkadaş oldu, yaptığı Alfred E. Neuman taklitleriyle kulübesindeki arkadaşlarına kendini sevdirdi, hatta (Ferguson'u son derece şaşırtarak) güneşte yandı.

Hiç kuşkusuz anlaşmazlıklar, çatışmalar, arada bir kavgalar da oluyordu, çünkü burası Cennetin kendisi değil Cennet Kampı'ydı, ama Ferguson'un gördüğü kadarıyla olağandışı bir şey yoktu ve bir çocukla yumruk yumruğa gelmek üzere olduğu tek sefer, kavganın nedeni öylesine gülünçtü ki dövüşme isteği uyanamadı. 1956 yılıydı, beyzbol sporunun on yılına damgasını vuran Yankees, Dodgers ve Giants takımlarının New York'ta beyzbol evreninin merkezinde peş peşe durduğu yıllardan biriydi, sadece 1948 yılı dışında bu takımlardan en az biri çoğunlukla da ikisi Ferguson doğduğundan beri her yıl Beyzbol Şampiyonası'nda oynamıştı. Kimse tarafsız değildi, New York ve banliyölerindeki her erkek, her kadın, her çocuk mutlaka bir takım tutar, çoğunlukla da fanatik denecek kadar kendilerini adarlardı; Yankees, Dodgers ve Giants taraftarları birbirlerini hor görürler, gereksiz tartışmalara girerler, arada bir de yumruklaşırlardı, bir keresinde de iş bir barda birini vurup öldürmeye kadar vardı. Ferguson'un kuşağındaki oğlanlarla kızlar için en uzun süreli tartışma hangi takımın en iyi orta saha oyuncuna sahip olduğu konusundaydı, çünkü üçü de büyük oyunculardı, dünyanın neresinde olursa olsun o pozisyondaki gelmiş geçmiş en iyi oyunculardı, beyzbol sporunun tarihindeki en büyük starlar arasındaydılar, işte o genç çocuklar Duke Snider (Dodgers), Mickey Mantle (Yankees) ve Willie Mays'

in (Giants) üstünlüklerini saatlerce tartışırlardı, her takımın taraftarı o kadar ateşliydi ki hepsi de kendi tuttuğu takımın orta saha oyuncusunu şaşmaz bir sadakatle körü körüne savunurdu. Ferguson, Dodgers'ı tutuyordu, çünkü annesi Brooklyn'de bir Dodgers taraftarı olarak büyümüştü ve annesinin çocukluğunda Dodgers kazanma umudu pek olmayan, acınacak durumdaki bir takım olduğu için annesi oğluna güçsüzlerden ve umutsuz vakalardan yana olmayı öğretmişti, oysa şimdi Dodgers çok güçlüydü, dünya şampiyonlarının kralıydı, güçlü Yankees'le başa baş durumdaydı; o yaz Ferguson'la aynı kulübeyi paylaşan sekiz oğlandan üçü Yankees, ikisi Giants, Ferguson, Noah ve Mark Dubinsky adındaki çocuktan oluşan üçlü de Dodgers taraftarıydı. Bir gün öğle yemeğinden sonra genellikle Süpermen çizgi romanlarını okuyarak, mektup yazarak *New York Post* gazetesinde iki gün önceki skorları inceleyerek geçirilen kırk beş dakikalık dinlenme saatinde yatağı Ferguson'un yatağının solunda olan (Noah'nınki de sağındaydı) Dubinsky her zamanki konuyu açtı ve o sabah iki Yankees taraftarıyla Snider, Mantle'dan iyidir diye kıyasıya tartıştığını anlattı, Dodgers taraftarı Ferguson'un kendi tarafını tutmasını bekliyordu, oysa Ferguson öyle yapmadı, Duke'u taparcasına sevmesine rağmen Mantle'ın daha iyi oynadığını, dahası Mays'in de Mantle'dan kıl payı da olsa daha üstün olduğunu söyledi ve Dubinsky'ye gerçekleri görmezden gelerek kendini kandırmakta neden ısrar ettiğini sordu. Ferguson'un cevabı o kadar beklenmedik, o kadar sakin, Dubisky'nin inanç mantıktan ağır basar görüşünü o kadar yerle bir eden nitelikteydi ki, Dubinsky çok alındı, çok ağırına gitti ve bir saniye sonra Ferguson'un yatağının başına dikilip avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı, Ferguson'un ne hainliği kaldı, ne ateistliği, ne komünistliği, ne de ikili ajanlığı, hatta ona ders olsun diye bir yum-

ruk patlatmak gerektiğini bile söyledi. Dubinsky yumruklarını sıkarak vurmaya hazırlanırken, Ferguson doğrulup oturdu ve Dubinsky'ye sakin olmasını söyledi. Sen istediğini düşünebilirsin Mark, ama benim de kendi görüşümü savunmaya hakkım var, dedi. Hâlâ kendini kaybetmiş durumdaki Dubisky, Hayır, hakkın yok, eğer Dodgers taraftarıysan öyle bir hakkın olamaz, diye cevap verdi. Ferguson, normalde kafası kızıp o tarz davranmaya yatkın olmayan ama o gün dövüşmeye can atan, bir nedenle Ferguson'a takmış olan ve arkadaşlıklarını bozmak isteyen Dubinsky'yle yumruklaşmaya niyetli değildi. Ferguson sorunu konuşarak çözümlemekle ayağa kalkıp dövüşmek arasında kararsız bir halde yatağında otururken Noah bir anda araya girdi. En doğrusunu babalar bilir havasında gülünç bir tavırla, Çocuklar, çocuklar, dedi, bu saçma kavgayı hemen kesin. En iyi orta saha oyuncusunun kim olduğunu hepimiz biliyoruz, öyle değil mi? Ferguson'la Dubinsky başlarını çevirip dirseğini yastığa, başını da eline dayayarak yatağında uzanan Noah'ya baktılar. Dubinsky, Tamam Harpo, kimmiş o bakalım – doğru cevabı verirsen senin iyiliğine olur, dedi. Noah onların ilgisini çekince bir an durdu, gülümsedi, Ferguson'un belleğine kazınan, çocukluktan ergenliğe, sonra da yetişkinliğe geçerken defalarca anımsadığı biraz şaşkın, yine de son derece kutsayan bir tebessüm; dokuz yaşındaki Noah'nın saf yüreğini ortaya koyan katıksız, şaşkın bir fikrin şimşek gibi çaktığı ve Noah'nın şu sözüyle sona eren birkaç saniye: En iyi oyuncu benim.

İlk ay boyunca Ferguson orada ne kadar mutlu olduğunu hiç düşünmedi. Durup da duygularını düşünemeyecek kadar yaptığı şeylere kaptırmıştı kendini, kamp idarecisi Harvey'in sporlarda iyi performans göstermenin koşulu olarak vurguladığı gibi *ânı yaşamaya* öylesine yoğunlaşmıştı ki şimdiki ânın ne ardını ne önünü görebi-

liyordu; mutlu olduğunu bilmemek, şu anda var olma dışında hiçbir şeyi umursamamak belki de mutluluğun gerçek tanımıydı, o sırada ailelerin ziyaret günü, yani sekiz haftalık kamp süresinin tam yarısına denk gelen pazar günü yaklaşıyordu ve o pazardan önceki günlerde Ferguson, ailesini görmeyi sabırsızlıkla beklemediğini, çok özleyeceğini sandığı annesini bile arada bir sıkıntılı anlar dışında özlemediğini, hele son bir aydır kafasından iyice silinen ve artık hesaba katmadığı babasını hiç özlemediğini fark edince şaşırdı. Kampın evden daha iyi olduğunu düşünüyordu. Arkadaşların arasında yaşamak anne ve babayla yaşanan hayattan çok daha zengin, çok daha doyurucuydu, demek ki aile şimdiye kadar sandığından daha önemsizmiş, bu da gece yatağındayken Ferguson'un kafasına takılan inanışlara ters, hatta devrimci bir düşünceydi; sonra ziyaret günü geldi çattı ve Ferguson annesinin arabadan inip ona doğru yürüdüğünü gördüğü anda gözyaşlarını tutmaya çalıştığını fark etti. Ne saçma. Böyle davranmak nasıl da utanç verici, diye düşünüyordu, ama annesinin kollarına atılıp onun kendisini öpmesine izin vermekten başka ne yapabilirdi?

Yine de bir terslik vardı. Don Enişte'nin de Ferguson'un annesi ve babasıyla beraber kampa gelmesi gerekiyordu, ama görünürde yoktu; Ferguson annesine Noah'nın babasının neden orada olmadığını sorunca annesi ona sert sert bakıp sonra anlatacağını söyledi. Sonra dediği yaklaşık bir saat sonraydı, annesiyle babası onu Great Barrington'daki bir Friendly's lokantasında yemeğe götürmek için Massachusetts'i boydan boya geçerken her zamanki gibi konuşmayı annesi yaptı, ama babası da onun dediklerini Ferguson kadar dikkatle dinliyor, ilk kez ilgi ve merak duyuyor gibi görünüyordu; kadının anlatmak zorunda olduğu şeyi, bunu yapmasını gerektiren koşulları düşününce annesinin hiç görmediği kadar üz-

gün olması, konuşurken sesinin titremesi, oğlunu en kötüsünü öğrenmekten sakınması, ama aynı zamanda gerçeği saptırmadan yol açacağı darbeyi hafifletmeyi de başaramaması Ferguson'u şaşırtmadı; çünkü o anda önemli olan o gerçekti ve Ferguson henüz dokuz yaşında olsa da hiçbir şeyi atlamadan bütün hikâyeyi öğrenmesi gerekiyordu.

Annesi filtresiz bir Chesterfield yakıp gri-mavi dumanı formika masanın üzerinden üflerken, Durum şu Archie, dedi. Don'la Mildred ayrıldılar. Evlilikleri sona erdi. Nedenini sana söyleyebilmeyi çok isterdim, ama Mildred bana hiçbir şey anlatmıyor. Çok perişan oldu, son on gündür gözyaşları dinmedi. Don'un bir başkasıyla ilişkisi mi var, yoksa evlilikleri sebepsiz yere mi dağılıyor bilmiyorum, artık Don yok ve yeniden barışmaları için de bir umut yok. Onunla birkaç kez konuştum, ama o da hiçbir şey anlatmıyor. Sadece Mildred'le birlikteliğinin sona erdiğini, zaten en başında evlenmemesi gerektiğini, her şeyin baştan beri yanlış olduğunu söylüyor. Hayır, Noah'nın annesine dönmüyor. Paris'e yerleşmeyi planlıyor. Perry Sokağı'ndaki evden eşyalarını aldı, ay sonuna kalmadan gidecek. Ben de bunun için Noah'ya geldim. Don gitmeden önce onunla biraz vakit geçirmek istiyor, o yüzden eski karısı, yani ilk karısı Gwendolyn, bugün Noah'yı alıp New York'a götürmek için kampa geldi. Evet Archie, Noah gidiyor. Birbirinizle ne kadar yakınlaştığınızı, nasıl iyi arkadaş olduğunuzu biliyorum, ama yapabileceğim bir şey yok. O kadını, Gwendolyn Marx'ı aradım ve Don'la Mildred arasında ne geçmiş olursa olsun oğullarımızın ilişkilerini koparmamalarını istediğimi, bu olay onların arkadaşlığını bozarsa çok yazık olacağını söyledim; ama kadın acımasız Archie, acılı ve öfkeli, yüreği buz gibi, böyle bir şeyin söz konusu bile olmayacağını söyledi. Babası Paris'e gittikten sonra Noah

kampa dönecek mi? diye sordum. Ne münasebet, dedi. Hiç değilse çocuklara pazar günü vedalaşma fırsatı ver, dedim, bunu iyi dinle bak, kadın bana, "Ne için?" dedi. Öfkeden tutuşuyordum, ömrümde hiç olmadığım kadar kızgındım, ben de ona bağırdım: Bu soruyu nasıl sorabiliyorsun? O da çok sakin bir tavırla, Noah'yı duygusal sahnelerden korumak için; hayatı zaten yeterince zor, diye cevap verdi. Sana ne diyeceğimi bilemiyorum Archie. Kadın çıldırmış. Öte yanda da ablam sakinleştirici haplarla uyuşmuş bir halde, yatağında gözyaşı döküyor. Don onu terk edip gitti, Noah'yı da senden uzaklaştırıyorlar, doğrusunu istersen yavrum, bombok bir durum, öyle değil mi?

Cennet Kampı'ndaki ikinci ay boş yatak ayı oldu. Ferguson'un yattığı yerin sağında, Noah'nın boş yatağı, somya yaylarının üzerindeki çarşafsız karyola, Ferguson her gün kendi kendine birbirlerini bir daha görüp göremeyeceklerini soruyordu. Bir buçuk yıldır kuzendiler ve artık kuzen değildiler. Enişteyle evlenmiş olan teyze artık evli değildi, enişte Atlantik Okyanusu'nun öte yanında, oğluyla birlikte olamayacağı bir yerde yaşıyordu. Her şey bir süre somut oluyor, sonra bir sabah güneş doğuyor ve dünya erimeye başlıyordu.

Ferguson ağustos sonunda Maplewood'a döndü, odasıyla vedalaştı, arka bahçedeki pingpong masasıyla vedalaştı, mutfaktaki kırık tel kapıyla vedalaştı, ertesi hafta o ve ailesi şehrin öteki ucundaki yeni evlerine taşındılar. Şaşaalı konum dönemi başlamıştı.

2.1

Ferguson, kendini bildi bileli, White Rock şişesinin etiketindeki kız resmine bakardı. Bu, annesinin haftada iki kez A&P Marketi'ne gittiğinde aldığı madensuyunun markasıydı, babası madensuyunun yararlı olduğuna iman ettiği için bir şişe White Rock sofradan hiç eksik olmazdı. O yüzden Ferguson kızı yüzlerce kez inceledi, *White Rock*[1] sözcüklerini doğrulayan bir kaya çıkıntısının üzerinde bir bacağını altına alıp ellerinden destek alarak aşağıdaki gölete bakan kızın yarı çıplak resmine bakabilmek, o ufak çıplak memeleri, kalçalarına sarılı örtünün kıvrımları arasından boydan boya görülen sağ bacağını, o ayartıcı, zarif, dingin görüntüsünü görebilmek için şişeyi yakınında tutmaya dikkat etti; kızın en ilginç ve en aykırı özelliği sırtından çıkan yarı saydam iki kanattı, bu da onun insan ötesi bir varlık, bir tanrıça ya da afsunlu bir yaratık olduğunu gösteriyordu, kolları ve bacakları incecik olduğu için çok ufak tefekmiş, on iki, on üç yaşlarında bir kızın yeni tomurcuklanan göğüslerine rağmen olgun bir kadın değil, bir kız çocuğuymuş izlenimi yaratıyor ve tepeye toplanmış saçlarının açıkta bırak-

1. (İng.) Beyaz Kaya. (Ç.N.)

tığı boynu ve omuzlarının çıplak, parlak teniyle bir oğlan çocuğunun aklına ciddi düşünceler sokabilecek cinsten bir kız görüntüsü veriyordu ve o oğlan çocuğu biraz daha büyüyüp on iki, on üç yaşına geldiğinde White Rock kızı dört başı mamur bir erotik cazibeye, tensel tutku ve tamamen uyarılmış ihtiras âlemine doğru bir çağrıya kolayca dönüşebilirdi, Ferguson işte o çağrıyı duyumsadığında şişeye bakmak için annesiyle babasının kendisine bakmadığı ânı kollardı.

Bir de Land O'Lakes tereyağı kutusunun üzerindeki diz çökmüş Kızılderili kız, uzun, siyah saç örgüleri olan ve boncuk işlemeli bandanasının iki yanından renkli tüy çıkan o ergen güzeli kız vardı; ne var ki White Rock perisinin potansiyel rakibi olacak kızın sorunu çekiciliğini azaltacak biçimde tepeden tırnağa giyinik olmasıydı, bir de Land O'Lakes kutusunu kaldırdığı için insanın gözüne sokacakmış gibi öne çıkan dirsekleri sorun yaratıyordu, Ferguson'un önünde duran aynı tereyağı kutusu ve üzerinde daha ufak boyuttaki kutuyu tutan daha ufak boyuttaki aynı Kızılderili kız resmi akıl karıştırıyor, Ferguson'un gözünün önüne sürekli ufalan Kızılderili kızların sürekli ufalan tereyağı kutularını kaldırmaları geliyordu; bu da tıpkı Quaker yulaf kutusunun üzerinde gülümseyen siyah şapkalı Quaker resminin yarattığı etkiyi yaratıyordu, o Quaker da insan gözünün algılayamayacağı uzak ve bir başka dünyanın içindeki noktaya doğru küçülüyor, o dünya yine bir başka dünyanın, o da daha başka bir dünyanın içine giriyor ve sonunda bir tek atom boyutuna kadar ufaldığı halde hâlâ da küçülmeyi beceriyordu. Kendi çapında ilginç olan ama hayallere esin kaynağı olamayan Kızılderili tereyağı kızı, White Rock prensesinden sonra ikinci planda kalmayı sürdürüyordu. Ama on ikisine bastıktan kısa bir süre sonra Ferguson'a bir sır öğretildi. Sokağın ilerisinde oturan ar-

kadaşı Bobby George'u görmeye gitmişti, iki çocuk mutfakta oturmuş ton balıklı sandviç yerken, Bobby'nin on dört yaşındaki ağabeyi Carl geldi, uzun boylu, tıknaz bir çocuktu, matematiğe yatkın bir kafası, ergenlik sivilceleriyle dolu bir suratı vardı, kardeşine bazen tepeden bakar, bazen de kendisiyle eşit biri gibi davranırdı, mart ortalarındaki o yağmurlu cumartesi, gönlü gani bir günündeydi, oğlanlar sandviçlerini yiyip sütlerini içerek masada otururken onlara şaşırtıcı bir keşif yaptığını söyledi. Keşfin ne olduğunu söylemeden buzdolabını açtı, Land O'Lakes tereyağı kutusu çıkardı, eviyenin yanındaki çekmeceden bir makasla seloteyp aldı ve üçünü masanın üzerine koydu. Şimdi seyredin, dedi ve iki çocuk onu seyrederken altı yüzü olan kutuyu makasla kesti, kutunun üzerinde Kızılderili kız resmi olan iki büyük yüzünü ayırdı. Resimlerden birini makasla oyup kızın eteğinin altından görünen dizlerini ve dizlerin hemen üzerindeki çıplak tenini kesti, dizleri öteki resmin üzerine yapıştırdı ve sıkı durun, o dizler bir anda göğüs oluverdi, tam ortalarında bütün dünyanın kusursuz çizilmiş meme ucu olarak kabulleneceği birer kırmızı nokta olan bir çift iri, çıplak memeye dönüştü. O ağırbaşlı Lakota aşiretinin kızı şehvetli bir seks bombası oluverdi, Carl sırıtır ve Bobby kahkahalar atarken Ferguson çıtını çıkarmadan bakıyordu. Amma zekice bir iş, diye düşündü. Makasla birkaç yeri kesip bir parça seloteyple yapıştırınca tereyağı kızı soyunuverdi.

Bobby'nin ailesinin abone olduğu ve nedendir bilinmez hiç atmadıkları *National Geographic* dergisinde çıplak kadın resimleri olurdu ve 1959 ilkbaharında Ferguson'la Bobby okul dönüşünde sık sık George'ların garajına gider, sarı dergi kümelerini karıştırır, çıplak memeli kadın resimleri ararlardı; Afrika ve Güney Amerika'nın ilkel kabilelerinden antropolojik örnekler, sıcak iklimler-

de vücutları çok az örtülü ya da çırılçıplak dolaşan ve öyle görünmekten utanmayan kara tenli ve kahverengi tenli kadınlar, Amerikalı bir kadının ellerini ya da kulaklarını gösterirkenki kayıtsızlığıyla çıplak memelerini gösteren kadınlar. Fotoğraflar kesinlikle erotik değildi ve ancak yedi ya da on dergiden birinde görülen genç bir güzel dışında kadınların hiçbiri Ferguson'a çekici gelmiyordu, ama yine de en azından kadın vücudunun sonsuz çeşitlemelerini, özellikle de büyükten küçüğe kadar ve ikisi arasındaki yelpazede dik, kabarık memelerden düz, sarkık memelere, dik başlı mağrur memelerden ezik memelere, simetrik memelerden eşit görünümlü olmayan memelere, gülen memelerden ağlayan memelere, kocamış kadınların boşalıp incelmiş memelerinden emzikli kadınların dolgun memelerine kadar bin bir çeşit göğsün boyutunu ve biçimini gösteren o resimlere bakmak heyecan verici ve öğreticiydi. *National Geographic*'in sayfalarını karıştırarak yapılan bu keşif seferleri sırasında Bobby kıs kıs güler, *ayıp resimler* dediği fotoğraflara bakma isteğinden duyduğu utancı örtmek için gülerdi, oysa Ferguson bu resimleri hiç ayıp olarak görmez, onlara bakmak istediği için utanç duymazdı. Memeler önemliydi, çünkü onlar kadınları erkeklerden ayırt etmekte en öne çıkan ve en göze çarpan özellikti; artık Ferguson'un gözünde kadınlar çok ilginç bir konuydu, çünkü her ne kadar henüz on iki yaşında, ergenlik öncesi çağda olsa da, Ferguson'un içinde çocukluk günlerinin sayılı olduğunu anımsatan bir şeyler kıpırdamaya başlamıştı.

Koşullar değişmişti. 1955 Kasım ayındaki depo soygunu, ardından 1956 Şubat'ındaki araba kazası Ferguson'un iki amcasını da aile çevresinden koparmıştı. Rezil olup gözden düşen Arnold Amca uzaklardaki California'da yaşıyordu, ölen Lew Amca ise dünyayı hepten

terk etmişti ve artık 3 Kardeşler Ev Dünyası yoktu. Ferguson'un babası bir yıla yakın bir süre işi yürütmeye çabalamış, ama polis çalınan araç gereçleri bulamamış, babası kardeşi aleyhine dava açmayı reddettiği için sigortadan tazminat alma hakkını kaybetmişti, bu merhamet jesti yüzünden uğradıkları zarar üstesinden gelinemeyecek kadar büyüktü. Babası daha fazla borca girmek yerine, Ferguson'un büyükbabasının yardımıyla bankadan aldığı acil ihtiyaç kredisini ödedi, binayı, depoyu, elde kalan malları satıp kardeşlerinin hayaletinden ve yirmi yıldan uzun süre bütün hayatı demek olan, şimdiyse parçalanıp dağılan işinden kaçıp kurtuldu. Tabii bina hâlâ Springfield Bulvarı'ndaki eski yerindeydi, ama artık Newman Ucuz Ev Eşyaları Mağazası adını taşıyordu.

Ferguson'un babası kayınpederinden aldığı borcu mağazanın satışından aldığı parayla ödedi ve Montclair'de Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı adında eskisinden çok ufak, yeni bir yer açtı. Ferguson'un açısından bu çok daha iyi bir düzendi, çünkü babasının yeni dükkânı Roseland Foto ile aynı blok üzerindeydi ve Ferguson istediği zaman rahatça annesini ya da babasını görmeye gidebiliyordu. Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı küçüktü, sıkışıktı ama hoş, sıcak bir havası vardı ve Ferguson okul çıkışında babasını ziyaret etmeyi, arka odada babası televizyonları, radyoları ve her türlü araç gereci onarır, bozuk ekmek kızartma makinelerini, vantilatörleri, klimaları, abajurları, pikapları, blenderleri, meyve sıkma makinelerini ve elektrikli süpürgeleri söküp yeniden takarken babasının yanında oturmayı seviyordu; babasının her şeyi onarabilen biri olduğu söylentisi kısa zamanda kulaktan kulağa yayılmıştı, genç tezgâhtar Mike Antonelli dükkânın ön bölümünde Montclair halkına radyo ve televizyon satarken, Stanley Ferguson zamanının büyük kısmını arka odada sessizce çalışarak, bozuk makineleri

yeniden çalışır duruma getirmek için söküp takarak geçiriyordu. Ferguson, Arnold'un ihanetiyle babasının içinde bir şeylerin parçalandığını, eski işinin minyatürü boyutunda yeniden canlandırdığı bu yeni işin babası için kişisel bir yenilgi niteliğinde olduğunu anlıyordu; ama babasında olumlu bir değişim de olmuş ve bu değişim en çok karısıyla oğluna yaramıştı. Ferguson'un annesiyle babası eskisine oranla çok daha az kavga ediyorlardı. Evdeki gergin hava azalmıştı, hatta çoğunlukla hiç gerilim olmuyordu, Ferguson onların her gün öğle yemeğini köşedeki Al'in Yeri Lokantası'nda baş başa yemelerini gerginliğin ortadan kalkması için bir güvence gibi görüyordu; annesi de defalarca değişik biçimlerde ama hep şu anlama gelen şeyler söylüyordu: *Baban iyi bir adam Archie, ondan iyisi bulunamaz.* İyi bir adam, yine de hâlâ pek konuşkan olmayan biri, ama artık ikinci bir Rockefeller olma hayalinden vazgeçtiği için Ferguson onun yanında kendini daha huzurlu hissedebiliyordu. Pek sık olmasa da konuşabiliyorlardı ve Ferguson babasının artık onun söylediklerini dinlediğinden emindi. Konuşmadıkları zaman bile Ferguson okul çıkışı babasının yanında oturmayı, babası yine bozuk bir cihazı ağır ağır söküp onarırken masanın öteki ucunda ev ödevlerini yapmayı seviyordu.

3 Kardeşler Ev Dünyası günlerine kıyasla paraları daha azdı. Ferguson'un ailesinin şimdi iki otomobil yerine tek otomobili –annesinin 1954 model açık mavi Pontiac'ı– ve iki kapısında babasının dükkânının adı yazılı olan kırmızı Chevrolet nakliye kamyoneti vardı. Eskiden annesiyle babası hafta sonlarında tenis oynamak ya da dans etmek için birkaç günlüğüne Catskills'deki Grossinger'a ya da Concord'a giderlerdi, ama 1957'de Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı açıldıktan sonra bu gezilere son verdiler. 1958'de Ferguson'a yeni bir beyzbol eldiveni alınacağı zaman, babası Montclair'deki spor

malzemeleri mağazası Gallegher'dan istediğini alsın diye para vermek yerine, onu yanına katıp *maliyet fiyatına* eldiven almak için ta Newark'taki Sam Brownstein'ın dükkânına kadar gitti. Eldiveni oradan almak on iki buçuk dolara geldi, öteki dükkânın otuz iki buçuk dolarlık fiyatından tam yirmi dolar azdı, genel planda pek büyük bir fark sayılmazdı, yine de Ferguson'u hayatın değiştiği, bundan böyle ailesinden elzem olmayan bir şey isteyeceği zaman durup bir daha düşünmesi gerektiği konusunda uyaracak kadar önemli bir tasarruf yapılmıştı. Kısa bir süre sonra Cassie Burton çalışmayı bıraktı ve 1952'de annesiyle Mildred Teyze'nin havalimanında kucaklaşıp ağlaştıkları gibi, aile bütçesinin Cassie'yi yanlarında çalıştırmaya elvermediği söylendiği gün de annesiyle Cassie aynı şekilde sarılıp ağlaştılar. Dün biftek yenirdi, bugün hamburgere talim ediliyordu. Aile biraz alt düzeye inmişti, ama biraz kemer sıkılacak diye hangi aklı başında insanın uykusu kaçardı ki? Halk kütüphanesinden alınan kitapla kitapçıdan satın alınan kitap aynıydı, belediye kortlarında da özel kulübün kortunda da aynı tenis oynanıyordu, bifteklerle hamburgerler de aynı sığırdan kesiliyordu ve biftek iyi yaşamın simgesi olsa da, aslında Ferguson her zaman hamburgeri yeğlerdi, hele üstünde ketçap da olursa – bir zamanlar babasının çok sevdiği o orta pişmiş, dolgun bonfilelerin üzerine dökülen aynı ketçaptan.

Pazar hâlâ haftanın en iyi günüydü, özellikle de ziyarete gelen olmadığı ya da ziyarete gidilmediği, Ferguson'un annesi ve babasıyla baş başa geçirdiği pazarlar; Ferguson da artık daha büyüdüğü, daha güçlendiği ve yerinde duramayan, spor delisi on iki yaşında bir çocuk olduğu için pazar sabahları ailesiyle yaptığı tenis maçlarını, babasıyla teke tek oynadığı, bir yanda anne-oğul, karşılarında da baba-koca arasındaki ikiye tek oyunları, Sam

Brownstein ve küçük oğluna karşı babasıyla kendisinin eşleştiği çiftler maçlarını çok seviyordu; tenisten sonra Al'in Yeri'nde öğle yemeği yeniyor, üstüne çikolatalı milkshake içiliyor, yemekten sonra sinemaya gidiliyor, sinemadan çıkınca da Glen Ridge'deki Green Dragon'da Çin yemeği ya da Millburn'daki Küçük Ev Lokantası'nda kızarmış tavuk yahut Batı Orange'daki Pal'in Kulübesi'nde sıcak hindili sandviç veya Montclair'deki Claremont Lokantası'nda rostoyla peynirli puf böreği yeniyordu, bunların hepsi New Jersey banliyölerindeki pahalı olmayan lokantalardı, belki çok şık değildiler ama yemekleri iyiydi ve üçünün birlikte olduğu pazar akşamlarıydı; Ferguson artık yavaş yavaş annesiyle babasından kopmaya başlamış olsa da, haftada bir gün tanrıların isterlerse iyi de olabilecekleri yanılsamasını sürdürmeye yarıyordu.

Mildred Teyze'yle Henry Enişte, Ferguson'un çocukken çok istediği o Adler kuzenini üretmeyi başaramamışlardı. Bunun nedeni kadının ya da erkeğin kısırlığı mıydı yoksa dünya nüfusuna bir ilave yapmayı bilinçli olarak reddetmek miydi, Ferguson kestiremiyordu, ama her ne kadar hayal kırıklığına uğradıysa da Batı Yakası'nda kuzen olmayışı sonunda ona yaradı. Mildred Teyze kız kardeşiyle pek yakın sayılmazdı, fakat kendi çocuğu olmadığı, görünürde de başka erkekli kızlı yeğenler bulunmadığı için, annelik duygularını tamamen Archie'ye yönlendiriyordu. Ferguson beş yaşındayken California'ya taşınan Mildred Teyze'yle Henry Enişte uzun yaz tatillerinde birkaç kez New York'a geldiler, Mildred yılın geri kalan bölümünde Berkeley'ye dönse de mektup yazarak, arada bir telefon ederek yeğeniyle bağını sürdürdü. Ferguson, teyzesinin soğuk bir yanı olduğunu, başkalarına sert, önyargılı, hatta kaba davrandığı halde sadece ona, biricik yeğenine karşı bambaşka biri, övgüler yağdıran,

espriler yapan, çocuğun yaptığı, düşündüğü, okuduğu şeylerle ilgilenen biri olduğunu anlıyordu. Ferguson'un küçüklüğünden beri teyzesi onu çoğunlukla kitap ve plak olmak üzere armağanlara boğardı, şimdi daha büyüdüğü ve zihinsel yetileri daha geliştiği için California'dan gönderilen kitap ve plak sayısı da artmıştı. Belki de teyzesi, annesiyle babasının ona gereken zihinsel yönlendirmeyi yapabileceklerine güvenmiyor, belki onların eğitimsiz, işe yaramaz burjuva bir çift olduklarını düşünüyor, belki aydınlanmanın ulu yamaçlarına yükselebilmesi için gerekli yardımı sadece kendisinin sağlayabileceği inancıyla Ferguson'u içinde yaşadığı cehalet bozkırından kurtarmayı bir ödev addediyordu. Teyzesi (bir keresinde babası annesine söylerken kulak misafiri olduğu gibi) *entelektüel bir snop* olabilirdi, ama snop olsun ya da olmasın, gerçek bir entelektüel, ekmeğini üniversite hocalığından kazanan çok bilgili biri olduğu tartışmasız bir gerçekti ve yeğenine tanıttığı yapıtlar da onun için büyük birer nimetti.

Çevresinde tanıdığı çocukların hiçbiri onun okuduklarını okumamıştı ve Mildred Teyze, on üç yıl önce kız kardeşinin zorunlu ev hapsi sırasında ona nasıl özenle kitaplar seçmişse şimdi de Ferguson'a aynı özenle kitap seçtiği için çocuk onun gönderdiği kitapları neredeyse fiziksel açlığa benzer bir açgözlülükle okuyordu, çünkü teyzesi altıdan sekize, sekizden ona, ondan on iki yaşına ve ardından lise sona kadar hızla gelişen bir çocuğun beklentilerini hangi kitapların karşılayacağını iyi biliyordu. Önce masallarla, Grimm kardeşlerin ve İskoç yazar Andrew Lang'in derlediği renkli masal kitaplarıyla başladı, sonra Lewis Carroll, George MacDonald ve E. Nesbit'in fantastik romanlarına sıra geldi, onları Bulfinch'in Yunan ve Roma mitolojisini sadeleştirerek yeniden aktardığı *Odysseia*'nın çocuklar için olan versiyonu, *Binbir Gece*

Masalları'ndan esinlenen ve *Denizci Sindbad* gibi yeniden derlenen *Charlotte'un Sevgi Ağı* izledi; birkaç ay sonra *Binbir Gece Masalları*'ndan yapılmış altı yüz sayfalık bir seçki geldi, ertesi yıl Poe'nun korku ve gizem dolu hikâyelerini aktaran *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde*, ardından *Prens ve Dilenci*, *Kaçırılan Çocuk*, *Noel Şarkısı*, *Tom Sawyer*, *Kızıl Dosya*; Ferguson Conan Doyle'un bu kitabını büyük bir hevesle okuyunca, Mildred Teyze'den gelen on birinci doğum günü armağanı *Sherlock Holmes* hikâyelerinin tamamını içeren resimli, kalın bir kitap oldu. Bunlar kitapların sadece birkaçı, ayrıca Ferguson için kitaplar kadar önemli olan, özellikle de son iki, üç yıl içinde, dokuz, on yaşlarındayken başlayan ve üç, dört ayda bir düzenli olarak gelen plaklar da vardı. Caz, klasik müzik, folk müziği, blues, hatta birkaç rock'n roll plağı. Kitaplarda olduğu gibi plaklar konusunda da Mildred Teyze'nin yaklaşımı tamamen pedagojikti; Louis Armstrong'un Charlie Parker'dan önce geldiğini, onun da Miles Davis'ten önce olduğunu, Çaykovski, Ravel ve Gershwin'in Beethoven, Mozart ve Bach'tan evvel, Weavers grubunun Lead Belly'den önce dinlenmesi gerektiğini, müzik öğreniminden mezun olup "Strange Fruit"u seslendiren Billie Holiday'e gelmeden önceki adımın Cole Porter'un şarkılarını seslendiren Ella Fitzgerald olduğu konusunda Ferguson'u aşama aşama yönlendirdi. Ferguson herhangi bir müzik aleti çalma yeteneğinden yoksun olduğunu esefle fark etmişti. Yedi yaşındayken piyanoya başlamış, ertesi yıl hayal kırıklığıyla vazgeçmiş; dokuzunda korneti deneyip bırakmak zorunda kalmış, on yaşındayken de bateriden boyunun ölçüsünü almıştı. Nedendir bilinmez, nota okumakta zorlanıyor, sayfadaki sembolleri, çizgilerin üzerine ya da arasına yerleştirilmiş içi dolu ve boş yuvarlakları, bemollerle diyezleri, anahtar işaretlerini, *fa* anahtarlarıyla *sol* anahtarlarını sökemiyordu, notalar kafasına girmeyi

ve bir zamanlar harfler ve rakamlarla olduğu gibi otomatik olarak algılanabilir hale gelmeyi reddediyordu, o yüzden de her notayı çalmadan önce düşünmek zorunda kalıyor, bu da verili bir parçanın ritmi ve tartımını gerektiği biçimde çalmasını yavaşlatıyor, sonuç olarak herhangi bir parçayı çalması olanaksızlaşıyordu. Bu üzücü bir yenilgiydi. Normalde hızlı ve yetkin bir biçimde işleyen kafası, iş bu dik kafalı işaretlere gelince iflas ediyordu, Ferguson da başını duvarlara vurmakta ısrar etmektense, bu çabadan vazgeçti. Gerçekten üzücü bir yenilgiydi bu, çünkü müziği çok seviyordu ve başkaları çalarken son derece iyi algılıyordu, zira duyarlı bir kulağı vardı ve gerek bestenin gerekse icranın inceliklerini hemen kavrıyordu, ama kendisi müzisyen olarak umutsuz vakaydı, tam bir fiyaskoydu, o yüzden de artık müzikle ilişkisi dinleyici olmakla, ateşli, coşkulu, tutkulu bir dinleyici olmakla sınırlanmıştı, Mildred Teyzesi de kesinlikle yaşamanın temel nedenlerinden biri sayılan bu tutkuyu nasıl besleyeceğini bilecek kadar zekiydi.

O yaz, Mildred Teyze Henry Enişte'yle birlikte Doğu'ya geldikleri gezilerden birinde, Ferguson'u çok önem verdiği bir başka konuda da aydınlattı, bu mesele kitaplar ya da müzikle ilgili değildi, en az onlar kadar önemliydi, hatta onlardan daha çok ilgisini çekiyordu. Mildred biricik yeğeni ve onun ebeveynleriyle birkaç gün geçirmek üzere Montclair'e gelmişti, geldiği ilk gün teyze yeğen baş başa öğle yemeğine oturduklarında (Ferguson'un annesiyle babası işe gittikleri için ikisi evde yalnızdı) Ferguson masadaki White Rock madensuyu şişesini işaret ederek resimdeki kızın neden kanatları olduğunu sordu. Bunu hiç anlayamadığını söyledi. O kanatlar bir mitolojik figürde görebileceğiniz cinsten melek veya kuş kanadı değil, incecik böcek kanadıydı, yusufçuk ya da kelebek kanadı gibiydi, bu da çocuğun aklını karıştırıyordu.

Teyzesi, Onun kim olduğunu bilmiyor musun Archie? diye sordu.

Ferguson, Hayır, dedi. Bilmiyorum tabii. Bilsem sana sorar mıydım?

Sana birkaç yıl önce verdiğim Bulfinch'in kitabını okuduğunu sanıyordum.

Okudum.

Baştan sona okudun mu?

Sanırım. Belki bir-iki bölüm atlamışımdır. Anımsamıyorum.

Aldırma. Sonra bakarsın. (Mildred şişeyi masadan alıp parmağını kız resminin üzerine koydu.) Bu pek iyi bir resim değil, ama o kız Psykhe. Anımsadın mı şimdi?

Cupido ve Psykhe. O bölümü okudum, ama orada Psykhe'nin kanatlı olduğundan söz edilmiyor. Cupido'nun kanatları ve oklarla dolu bir sadağı var, ama o bir tanrı, Psykhe ise bir ölümlü. Güzel bir kız, ama bir insan, tıpkı bizim gibi. Dur bir dakika. Şimdi anımsadım. Cupido ile evlenince Psykhe de ölümsüz oluyor. Öyle değil mi? Yine de neden kanatları olduğunu anlayamıyorum.

Teyzesi, Psykhe sözcüğünün Yunancada iki anlamı vardır, dedi. İki farklı ama ilginç şeyin adıdır. *Kelebek* ve *ruh*. Ama dikkatle düşünürsen, *kelebek* ve *ruh* aslında birbirinden pek de farklı değildir, öyle değil mi? Kelebek yaşama tırtıl olarak, toprağın üzerindeki kurtçuk gibi çirkin bir şey olarak başlar, sonra günün birinde bir koza örer, bir süre sonra koza açılır ve kelebek, dünyadaki en güzel yaratık olarak ortaya çıkar. Aynı şey ruhlar için de geçerlidir Archie. Ruhlar da karanlık ve cehaletin derinliklerinde boğuşurlar, çeşitli sıkıntılara ve şanssızlıklara katlanırlar ve çektikleri o çileler sayesinde yavaş yavaş arınırlar, güçlenirler ve günün birinde söz konusu ruh onca çabaya değen bir ruhsa kozasını yırtıp çıkar ve muhteşem bir kelebek gibi havada süzülmeye başlar.

Müzik yeteneği yoktu, çizim ya da resim yeteneği de yoktu, şarkı söylemekten, dans etmekten, tiyatro oyunculuğundan da nasibini almamıştı, yeteneği olan tek konu spordu, fiziksel oyunlar, her mevsimin kendine özgü sporları, ılık havada beyzbol, havalar serinleyince futbol, soğuk havalarda basketbol, on ikisine geldiğinde bütün bu spor dallarındaki takımlara girmişti ve yıl boyunca aralıksız oynuyordu. 1954 Eylül'ündeki o akşamüstünden, Cassie'yle birlikte izledikleri maçta Mays ve Rhodes'un Indians takımını yendikleri o unutulmaz akşamüstünden beri beyzbol en büyük tutkusu oldu ve ertesi yıl ciddi olarak oynamaya başlayınca beyzbolda şaşılacak derecede iyi olduğu ortaya çıktı, çevresindeki en iyi oyuncular kadar iyiydi, orta sahada güçlü, atışlarda kuvvetliydi, oyun boyunca her noktanın nüansını kavrama konusunda müthiş bir sezgisi vardı; insan bir şeyi iyi yaptığını keşfedince o işi olabildiğince sık yapmak ister. Sayısız hafta sonu sabahı, sayısız hafta içi öğle sonraları, sayısız akşamüstleri arkadaşlarıyla halka açık parklarda oynadı; bunun yanı sıra stickball, wiffleball, stoopball, punch ball, wall ball, kickball, roofball[1] gibi evde sürdürülen yan çalışmalar da cabası; dokuz yaşında Küçükler Ligi'nde oynadı ve böylece örgütlü bir takımın üyesi olmak, sırtı numaralı, hem de 9 numaralı formayı giyme fırsatını buldu, o takımda da ondan sonraki takımlarında da hep 9 numara oldu, 9 sembolik bir rakamdı, dokuz oyuncuyu, oyunun dokuz bölümünü, oyunun ruhunu simgeleyen 9 numara formasının sırtında, kafasında da önünde beyaz G harfi işlenmiş lacivert kep, G harfi takımın sponsoru Gallagher Spor Malzemeleri firmasının işaretiydi, takımın Mr. Baldassari adında tamzamanlı ça-

1. Beyzbolun alt dalları denebilecek, farklı sopa ve toplarla oynanan oyun çeşitleri. (Ç.N.)

lışan gönüllü bir koçu vardı, koç haftalık antrenmanlarda oyunculara oyunun esaslarını öğretir, biri cumartesi sabahı ya da öğle sonrası, diğeri salı veya perşembe akşamı olmak üzere haftada iki kez yapılan maçlarda el çırparak, küfrederek, emirler yağdırarak takımı yönlendirirdi ve Ferguson o takımda geçirdiği dört yıl içinde çırpı bacaklı çelimsiz bir oğlandan gürbüz, güçlü kuvvetli bir çocuğa dönüştü, dokuz yaşındayken ikinci meydancı ve sekizinci atıcı, on yaşında top tutucu ve iki numaralı vurucu, on bir ve on iki yaşlarında top tutucu ve dördüncü vurucu mevkilerinde oynadı; oynama zevkine oyuncuların ebeveynleri ve kardeşlerinden, arkadaşlarından, kuzenlerinden, büyükanne ve büyükbabalarından, rasgele izleyicilerden oluşan ortalama elli ila yüz kişilik kalabalık önünde, ilk vuruştan maç sonuna kadar açık tribünden yükselen alkışların, yuhalamaların, haykırışlar ve tepinmelerin karşısında oynamanın keyfi de ekleniyordu; o dört yıl boyunca annesi hemen hemen hiçbir maçı kaçırmadı, Ferguson takım arkadaşlarıyla ısınırken bir taraftan da annesinin gelip gelmediğini kollardı, annesi bir anda ortaya çıkar, tribünden ona el sallardı ve vurma sırası kendisine geldiği zaman diğerlerinin tezahüratı arasından annesinin sesini seçerdi, *Haydi Archie, Sıkı vur Archie, Uzağa fırlat Archie*; 3 Kardeşler Ev Dünyası'nın batmasından ve Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı'nın kurulmasından sonra babası da maçlara gelmeye başladı ve annesi gibi bağırmasa da, en azından kalabalığın gürültüsünü bastıracak kadar yüksek sesle tezahürat yapmasa da, Ferguson'un yıllar içinde sürekli gelişerek son mevsimde .532 gibi görülmemiş bir puana ulaşan vuruş ortalamasının kaydını tutan da babasıydı, o son maç Ferguson'la Mildred Teyze'nin Psykhe hakkındaki konuşmalarından iki hafta önceydi, Ferguson artık takımın en iyi oyuncusu olmuştu, ligin en iyi iki ya da üç oyun-

cusundan biriydi ve o puan on iki yaşındaki bir yıldız oyuncudan doğal olarak beklenecek bir ortalamaydı.

1950'lerde çocuklar basketbol oynamazdı, çünkü üç metre yüksekliğindeki potaya atış yapamayacak kadar küçük ve güçsüz sayılırlardı, o nedenle Ferguson'un basketbol bilimindeki öğrenimi on iki yaşına basıncaya kadar başlamadı, ama altı yaşından itibaren düzenli olarak futbol oynuyordu, kask giyilip geniş omuzluklar takılarak oynanan türdeki futbolda çoğunlukla arka yarı saha oyuncusuydu, çok hızlı bir koşucu olmasa da kararlı bir sporcuydu ve elleri topu sıkıca kavrayacak kadar irileşince pozisyonu da değişti, çünkü Ferguson ve arkadaşları onun pas atma konusunda çılgın bir yeteneği olduğunu, sağ eliyle yaptığı burgu atışlarının herkesten daha hızlı, daha şaşmaz ve elli, elli beş metre gibi uzun mesafeli olduğunu keşfettiler; on dört yaşına geldiğinde futbolu beyzbol kadar sevmemekle birlikte oyun kurucu olarak sivrildi, çünkü oyuncuların dizilme çizgisinden otuz, kırk metre uzaklıktaki sayı çizgisine doğru eğilerek koşan bir oyuncuya uzun pas vermeyi başarmanın verdiği hazza eşdeğer olabilecek çok az duygu vardı, iki oyuncu arasındaki mesafenin boşluğunda oluşan bu görünmez bağlantı, basketbolda altı metrelik bir sıçrayışla *jump shot* yapmanın verdiği duyguya benziyordu, ama daha da doyurucu bir histi, çünkü ip ve çelikten yapılma cansız bir nesne yerine bir başka insanla bağlantı kuruluyordu; Ferguson o yüzden takım arkadaşlarına top atmanın o benzersiz duygusunu defalarca tatmak adına (sert darbeler, ölümcül bloklar, yaralanmalara yol açan çarpışmalar gibi) futbolun tatsız yanlarına katlandı. Derken 1961 Kasım'ında on dört buçuk yaşında bir dokuzuncu sınıf öğrencisiyken, Dennis Murphy adında yüz yirmi beş kiloluk savunma oyuncusuyla çarpıştı ve kendini kırılmış sol koluyla has-

tanede buldu. Ertesi sonbaharda lise takımına girmeyi tasarlıyordu, ne var ki Amerikan futbolunun en önemli sorunu, oynamak için ebeveynlerin iznini şart koşmasıydı ve Ferguson lisenin ilk günü eve gelip elindeki kayıt formunu annesine uzatınca, annesi imzalamayı reddetti. Ferguson annesine yalvardı, onu suçladı, aşırı koruyucu histerik bir anne gibi davranıyor diye lanetledi, ama Rose ödün vermedi ve o gün Ferguson'un futbol kariyerinin sonu oldu.

Annesi, Benim geri zekâlı olduğumu düşünüyorsun, ama bir gün bunun için bana teşekkür edeceksin Archie, dedi. Sen güçlü bir çocuksun, ama asla bir mankafaya dönüşecek kadar güçlü ve iri olmayacaksın, çünkü futbol oynamak için irikıyım bir mankafa, başkalarının üzerine çullanıp ezmekten zevk alan bir kalın kafalı, bir insan kılığında hayvan olmak gerekir. Geçen yıl kolunu kırdığında baban da ben de perişan olduk, ama şimdi o olayı bir lütuf, uyarıcı bir işaret gibi görüyorum ve oğlumun daha lise çağında gövdesini kırıp dökerek ömrü boyunca sakat dizleri üzerinde sendelemesine izin vermeyeceğim. Sen beyzboldan vazgeçme Archie. Beyzbol güzel bir spor, sen de iyi oynuyorsun, seni seyretmek büyük zevk, öyleyken anlamsız bir futbol oyununda sakatlanmak yüzünden ne diye beyzbolu riske atacaksın? O güzelim paslarını atmaya devam etmek istiyorsan, touch futbolu[1] oyna. Yani Kennedy'lere bak demek istiyorum. Onların oynadığı o tür, değil mi? Bütün aile Cod Burnu'nda toplanıp çimenlere yayılıyor ve kahkahalar ata ata topu bir sağa bir sola atıyor. Bana çok eğlenceli bir spor gibi görünüyor.

1. Amerikan futbolunun rakip oyuncuya çullanmak yerine dokunarak oynanan türü. (Ç.N.)

Kennedy'ler. Ferguson şimdi bile, bağımsız, özgürce düşünebilen, arada bir asileşen on beş yaşında bir çocuk olarak annesinin kendisini bu kadar iyi anlamaya devam edişine, gerektiği zaman nasıl ustalıkla yüreğinden, o çelişkiler içinde bocalayan kalbinden geçenleri sezmesine şaşırıyordu, çünkü annesine ya da başka birine itiraf edemese de futbol konusunda annesinin haklı olduğunu, kendisinin yapı olarak o kanlı mücadeleye uygun olmadığını ve sevdiği beyzbola odaklanmasının daha iyi olacağını biliyordu; ama annesi çıtayı biraz daha yükseltmiş ve Ferguson için futbol oynamaya devam etmeli mi etmemeli mi meselesinden daha önemli bir konu olduğunu bildiği Kennedy'ler bahsini açmış, konuyu okul sporlarından Amerikan başkanına saptırınca konuşma da başka bir nitelik almış ve daha fazla söylenecek bir şey kalmamıştı.

O sırada Ferguson, Kennedy'yi 3 Ocak 1960'ta Demokrat Parti'den adaylığını açıkladığı günden başlayarak, yani Ferguson'un on üçüncü doğum gününün tam tamına üç ay öncesinden ve yeni on yılın başlamasının üç gün sonrasından beri iki buçuk yılı aşkın bir süredir izliyordu, Ferguson bu yeni on yıllık dönemi mutlu bir yenilenmenin işareti olarak heyecanla beklemişti, çünkü kendini bildi bileli, kalp krizi geçirmiş, golf meraklısı bir eski generalin, bir ihtiyarın başkan olduğu 1950'lerde yaşamıştı, Kennedy'yi ise yeni ve her bakımdan olağanüstü olan, dünyayı, ırkçı baskıların kol gezdiği adaletsiz dünyayı, Soğuk Savaş'ın budalalıklarla dolu dünyasını, nükleer silah yarışının ürkütücü dünyasını, akılsız Amerikan materyalizminin kendi dışında her şeye kayıtsız dünyasını değiştirecek enerjik bir genç adam olarak görüyordu ve bu meseleler konusunda doyurucu yaklaşım gösteren bir başka aday olmadığı için de Kennedy'nin geleceğin insanı olduğuna karar verdi. O sırada politikanın her zaman politika olduğunu anlayamayacak kadar

ufaktı, ama aynı zamanda bir şeylerin değişeceğini sezinleyecek kadar da büyümüştü; çünkü 1960'ın o ilk günleri, Kuzey Carolina'daki dört siyah öğrencinin ırk ayrımını protesto etmek için bir lokantada başlattıkları oturma grevi, Cenevre'deki silahsızlanma konferansı, U-2 casus uçağının Sovyetler Birliği topraklarına indirilmesi ve pilot Gary Powers'ın tutuklanması, bunun üzerine Kruşçef'in Paris'teki zirve toplantısını terk etmesi ve Cenevre silahsızlanma konferansının nükleer silahların yaygınlaşmasını önleyecek hiçbir gelişme kaydetmeden sona ermesi, ardından Castro ile ABD arasındaki düşmanlığın artması ve ona bağlı olarak Küba şekeri ithalatının yüzde doksan beş azaltılması haberleriyle doluydu; o haberlerden yedi gün sonra 13 Temmuz akşamı, Kennedy Demokrat Parti adayı olarak Los Angeles'taki ön seçimi kazandı. O yaz, Ferguson'un New Jersey'de peş peşe üç yıl amatör kümedeki Montclair Mudhens takımında oynadığı ilk sezondu; on dört, on beş yaşlarındaki çocuklardan oluşan takımda on üç yaşındaki en küçük oyuncu olduğu için sıfırdan başladığı birinci yıl, ilk top atıcısı ve ikinci meydancı olarak haftada dört maç oynadı; sıcak temmuz ve ağustos ayları boyunca bir yandan gazeteleri ve *Hayvan Çiftliği*, *1984*, *Candide* gibi kitapları okur, Beethoven'ın Üçüncü, Beşinci ve Yedinci senfonilerini ilk kez dinler, *Mad* dergisinin hiçbir sayısını kaçırmaz, Miles Davis'in *Porgy and Bess* albümünü defalarca çalarken, bir yandan da aklına estiği zaman annesinin stüdyosuna ve babasının dükkânına ayaküstü uğradıktan sonra Demokrat Parti'nin bir buçuk blok ötedeki yerel bürosuna gidiyor, pulları ve zarfları yalayıp yapıştırarak gönüllü yetişkinlere yardım ediyor, karşılığında aldığı kucak dolusu kampanya rozetini, araba tamponları için hazırlanmış stikerleri, posterleri alıyor ve onları yatak odasının dört duvarında boş bulduğu her yere seloteyple

tutturuyordu, öyle ki yaz sonunda oda bir Kennedy tapınağına dönüştü.

Yıllar sonra dünyayı daha iyi tanıyacak kadar büyüdüğünde, o çocuksu kahramana tapma ve yaltaklanma dönemini yeniden değerlendirecekti, ama 1960'ta öyle düşünmüyordu, hem bu dünyada topu topu on üç yıl geçirmiş biri olarak neyin ne olduğunu nasıl bilebilirdi? Böylece tıpkı bir zamanlar Giants takımının Beyzbol Şampiyonası'nı kazanmasını canla başla istediği gibi Kennedy'nin kazanmasını da aynı coşkuyla istiyordu; çünkü siyasal kampanyaların spor karşılaşmalarından hiç farklı olmadığını, olsa olsa topa vurmak yerine sözcüklere yüklenmek olduğunu, ama sertlikte en kanlı boks maçından geri kalmadığını ve söz konusu başkanlık koltuğu olunca verilen mücadelenin Amerika'daki gelmiş geçmiş bütün show gösterilerinden çok daha büyük ve görkemli olduğunu fark ediyordu. Göz kamaştırıcı Kennedy asık suratlı Nixon'a karşı, Kral Arthur somurtkan Kay'e karşı, cazibe gareze karşı, umut karamsarlığa karşı, gündüz geceye karşı. İki adam dört kez televizyonda tartışma programına çıktılar, Ferguson ve ailesi küçük oturma odalarında dört kez o tartışmaları izlediler ve dört kez Kennedy'nin Nixon'u alt ettiği kanısına vardılar, gerçi birileri radyo kampanyalarında Nixon'un daha üstün olduğunu iddia ediyordu, ama artık önemli olan televizyondu, televizyon her yere yayılmıştı ve çok yakında her şey haline gelecekti, Ferguson'un babasının savaşın yayılmasıyla ilgili olarak öngördüğü gibi ilk televizyon başkanı da savaşı evlerdeki ekranda kazanmıştı.

8 Kasım zaferi, geçerli oylarda yüz bin oy gibi az farkla kazanılan, tarihteki en küçük farkla elde edilen zafer ve seçici delegeler oylamasında seksen dört oy farkla ulaşılan daha önemli zafer; Ferguson ertesi sabah okula gittiğinde seçim sonuçlarını Kennedy yanlısı arkadaşla-

rıyla kutlarken, bu sayıların bir kısmı henüz bilinmiyordu ve Illinois'den neden hâlâ haber alınamadığı konusunda söylentiler dolaşmaya başlıyor, Chicago Belediye Başkanı Daley'nin Cumhuriyetçi mahallelerdeki oy sayma makinelerini çalıp Michigan Gölü'ne attırdığı dedikodusu yayılıyordu, Ferguson bu söylentiyi duyduğunda inanamadı, bu kadar çirkin, bu kadar iğrenç bir oyun, seçimleri tatsız bir şakaya, hile ve yalanla yürütülen bir komediye dönüştürürdü, ama Ferguson öfkesini tam gazlayacakken birden düşüncelerinin yönünü değiştirdi, dürüst izci yaklaşımından vazgeçmesi ve her şeyin olabileceği ihtimalini itiraf etmek gerektiğini kabullendi. Ahlaksızlar her yerde kol geziyordu ve insan daha muktedir oldukça yozlaşma potansiyeli de o oranda büyüyordu, ancak o dedikodu doğru olsa bile Kennedy'nin bu işte parmağı olduğunu gösteren hiçbir şey yoktu. Olsa olsa Cook ilçesindeki Daley ve onun rüşvetçi avanesinin işi olabilirdi bu. Ama Kennedy'nin değil, asla Kennedy'nin değil.

Ferguson geleceğin insanına olan sarsılmaz güvenine rağmen yine de günün geri kalan bölümünü Michigan Gülü'nün dibinde yatan oy sayma makinelerini düşünerek geçirdi ve son seçim rakamları Kennedy'nin Illinois oyları olsa da olmasa da seçimi kazanacağını kanıtladığı halde Ferguson makineleri kafasından atamadı, onları düşünmeye yıllarca devam etti.

20 Ocak 1961 sabahı annesiyle babasına kendini iyi hissetmediğini söyleyip okula gitmemek için izin istedi. Ferguson dürüst bir çocuk olduğu, hiçbir zaman hastalık numarası yapmadığı için istediği izni aldı. Böylece annesiyle babası şehir merkezindeki işyerlerinde çalışırken, o da mutfağın yanındaki küçük oturma odasında televizyonun karşısına geçip Kennedy'nin göreve başlama konuşmasını izledi; soğuk ve rüzgârlı Washington'daki tören sırasında hava öylesine buz gibi soğuk ve rüzgâr öylesine

sertti ki, kendisine o tören için şiir yazması rica edilmiş olan yaşlı, gözleri çapaklı Robert Frost, Ferguson'un ezbere bildiği tek dize olan *İki patika sararmış ormanda birleşti*'nin yazarı Robert Frost şiirini okumak için kürsüye çıktığında rüzgâr birden şiddetlendi ve şairin elindeki kâğıdı kaptığı gibi uçurdu, elinde okuyacak şiir kalmayan ak saçlı şair, hayranlık uyandıran bir tavır ve coşkuyla hiç bozuntuya vermedi, şiiri kalabalığın üzerinden uçup giderken eski bir yapıtını ezberden okuyarak olası rezaleti, etkileyici ama aynı zamanda gülünç bir tür zafere ya da Ferguson'un akşam annesiyle babasına söylediği gibi hem komik olan, hem komik olmayan bir şeye dönüştürdü.

Sonra az önce yemin ederek görevi devralan başkan kürsüye geldi ve konuşmasına başladığı anda o retorik enstrümanının gergin tellerinden yayılan notalar Ferguson'a öylesine doğal, kendi beklentileriyle o kadar özdeş geldi ki konuşmayı bir müzik parçası dinler gibi dinlediğini fark etti. *İnsan kendi ölümlü ellerinde tutuyor.*[1] *Bu sözler dosta ve düşmana ulaşsın. Her bedeli ödeyeceğiz, her sorumluluğu üstleneceğiz. İnsan yoksulluğunun bütün çeşitlerini ve insan yaşamının bütün çeşitlerini. Her ülke bilmelidir ki. Meşale elden ele geçirildi. Özgürlüğün var olması ve başarısı adına her zorluğa göğüs gereceğiz, her dostu destekleyecek, her düşmana karşı koyacağız. Yeni bir Amerikalılar kuşağı. İnsanlığın son savaşının elini bağlayan terörün o belirsiz dengesini değiştirme yarışı. Şimdi boru sesi bizi yine göreve çağırıyor. Uzun bir alacakaranlık mücadelesinin sorumluluğunu omuzlama görevine çağırıyor. Ama başlayalım. Bu yüzyılda doğmuş, savaşla sertleşip*

1. Kennedy'nin başkanlık yemini konuşmasında cümle, "İnsan yoksulluğunun bütün çeşitlerini ve insan yaşamının bütün çeşitlerini kendi ölümlü ellerinde tutuyor." Yazar konuşmayı parça parça anımsadığı için cümleyi böyle bölmüş. (Ç.N.)

tavını bulmuş, çetin ve acılı bir barışla terbiye edilmiş. Yıldızları keşfedelim. Sorun. Ülkenizin sizin için ne yapabileceğini değil, sizin ülkeniz için ne yapabileceğinizi sorgulayın. İnsanın ortak düşmanlarıyla mücadele: zorbalık, yoksulluk, hastalık ve savaş. Yeni bir kuşak. Sorun. Ülkeniz için ne yapabileceğinizi sorgulayın. Ama başlayalım.

Ferguson sonraki yirmi ay boyunca geleceğin insanının sendeleyerek, bocalayarak ilerlemesini, Barış Gönüllüleri'yle görev döneminin ilk atağını yapışını, sonra 17 Nisan'daki Domuzlar Körfezi bozgunuyla o atılımı neredeyse yok edişini dikkatle izledi. Üç hafta sonra NASA Alan Shepherd adını verdiği insan boyutunda bir futbol topunu uzaya fırlattı ve Kennedy 1960'lar sona ermeden bir Amerikalının Ay'da yürüyeceğini söyledi; Ferguson buna inanmakta zorlanıyor, ama adamının haklı çıkmasını istediği için öngörünün gerçekleşmesine dua ediyordu; sonra Jack'le Jackie, de Gaulle'le buluşmak üzere Paris'e gittiler, bunu Viyana'da Kruşçef'le yapılan iki günlük konferans izledi ve Ferguson çağdaş Amerikan politikası hakkındaki ilk kitabı *The Making of the President* [Başkanın Hazırlanışı, 1960], *1960*'ı okurken göz açıp kapayana kadar Berlin Duvarı örülmüş, Eichmann'ın Kudüs'te yargılanması başlamıştı, Ferguson cam bir kutu içinde tek başına oturan, o yarı kelleşmiş, gözü seğiren katilin acıklı görüntüsünü her gün okul dönüşü televizyonda seyrediyor, adamın görüntüsünden dehşete düşüyor, yine de gözlerini ekrandan ayıramıyor, bakmadan duramıyordu; mahkeme sona erdiği sırada Ferguson da ömründe okuduğu en uzun kitabı, kara listeye alınmış eski gazeteci William Shirer'ın 1961 Ulusal Kitap Ödülü'nü kazanan *Üçüncü Reich'ın Yükselişi ve Düşüşü* adlı 1.245 sayfalık büyük kitabını okuyup bitirmişti. Ertesi yıl, uzaydaki bir başka kahramanlıkla başladı: Şubatta John Glenn troposfer sınırını aştı ve dünyanın çevresinde üç kez döndü,

aynı deneyi ilkbaharda Scott Carpenter gerçekleştirdi ve James Meredith'in ilk siyah öğrenci olarak Mississippi Üniversitesi'ne (Ferguson o olayı da televizyonda izledi ve zavallı gencin taşlanarak öldürülmemesi için dua etti) girmesinden tam üç gün sonra ekim ayı başlarında Wally Schirra yerkürenin çevresinde altı kez dönerek Glenn ve Carpenter'ı geride bıraktı. Ferguson o sırada onuncu sınıftaydı, Montclair Lisesi'ndeki ilk yılıydı ve annesi eylülde o formu imzalamayı reddettiği için futbol sezonu onsuz başlamıştı. Ama Schirra'nın uzay yolculuğu yaptığı sırada futbol yüzünden duyduğu hayal kırıklığını büyük ölçüde atlattı, çünkü iki yıl önce Belçika'dan gelen, geometri ve tarih derslerini onunla aynı sınıfta alan, onuncu sınıf öğrencisi Anne-Marie Dumartin'in şahsında yeni bir ilgi kaynağı bulmuştu; hızla gelişen duygularının bu nesnesine kendini öylesine kaptırmıştı ki geleceğin insanını düşünmeye pek zaman ayıramıyordu ve o nedenle de 22 Ekim akşamı Kennedy Amerikan halkına sesleniş konuşmasında Küba'daki Rus füze üslerinden ve ilan etmek üzere olduğu deniz ablukasından söz ederken, Ferguson evde televizyon seyreden ailesinin yanında değildi. Parktaki bir bankta Anne-Marie Dumartin'in yanında oturuyor, kızı kucaklıyor ve ilk kez öpüyordu. Normalde dikkatli bir kişi olan Ferguson o anda hiçbir şeye dikkat etmiyordu ve İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki bu en büyük uluslararası krizi, nükleer çatışma tehlikesini ve insan ırkının olası sonunu ertesi sabaha kadar öğrenemedi, öğrendikten sonra yeniden dikkatini topladı, ama bir hafta içinde adamı Kennedy'nin taktiği Rusları köşeye sıkıştırdı ve kriz sona erdi. Sanki dünyanın sonu gelmiş gibi görünüyordu – ama sonra sonu gelmedi.

Şükran Günü geldiğinde, bunun aşk olduğu konusunda Ferguson'un en ufak bir kuşkusu yoktu. Geçmişte,

altı yaşında yuvaya giderken Cathy Gold ve Margie Fitzpatrick'e âşık olmasıyla başlayan, on iki ve on üçünde Carol, Jane, Nancy, Susan, Mimi, Linda ve Connie ile oynaşmalarla süren çeşitli sevdalar yaşamıştı; hafta sonu danslı partiler, mehtapta arka bahçedeki ve bodrumdaki öpüşme seansları, cinsel bilgiye atılan ilk deneme adımları, tenin ve tükürükle kaplı dillerin gizemi, dudak boyasının tadı, parfüm kokusu, birbirine sürten naylon çorapların sesi, sonra on dört yaşının büyük atağı, çocukluktan ergenliğe sıçrayış ve ergenlik döneminde sürekli değişim gösteren, yabancı bir bedende yepyeni bir hayata girmek, durup dururken ereksiyona geçmek, ıslak rüyalar, mastürbasyon, erotik arzular, geceleri kafatasının içindeki seks sinemasında gölgelerin oynadığı şehvet gösterileri, gençliğin tensel fırtınaları; ancak bütün bu fiziksel değişimler ve sarsıntılar bir yana, yeni hayatının başlamasından önce de sonra da temel arayışı hep tinsel olmuştu, sürekliliği olan bir ilişki, uyumlu iki ruhun karşılıklı aşkı, tabii ki ve iyi ki vücut bahşedilmiş ruhlar, ama ruh önce geliyordu, ruh her zaman öncelikliydi ve Carol, Jane, Nancy, Susan, Mimi, Linda ve Connie ile flört etmesine rağmen çok geçmeden bu kızlardan hiçbirinin aradığı ruha sahip olmadığını anladı ve birer birer hepsinden soğudu, hepsini kalbinden çıkardı.

Anne-Marie Dumartin ile hikâye tersine dönüyordu. Diğerleri yoğun fiziksel çekimle başlamış, ama Ferguson onları tanıdıkça soğuyup uzaklaşmışken, başlangıçta Anne-Marie neredeyse hiç gözüne çarpmamış, eylül ayı boyunca konuşmaları birkaç sözcüğü geçmemişti, ama sonra tarih öğretmenleri bir projede birlikte çalışmak üzere onları rasgele eşleştirdi ve Ferguson kızı biraz tanımaya başlayınca daha yakından tanımak istediğini fark etti, onu daha çok tanıdıkça daha çok değer verir oldu, (ortak ödevlerinin konusu olan) Napoléon'un al-

çalışı ve düşüşü konusuna hazırlanmak için üç hafta her gün buluştuktan sonra, o şivesi hafifçe Fransızcaya çalan, gösterişsiz Belçikalı kız egzotik bir güzele dönüştü ve Ferguson'un kalbi onunla doldu, onunla taştı, kızı olabildiğince uzun süre kalbinde tutma isteğiyle tutuştu. Ani, hiç beklenmeyen bir fetih. On beş yaşında bir erkek çocuğun hazırlıksız yakalanması, sonra Cupido yolunu kaybetti ve kendini New Jersey, Montclair'de buldu, Psykhe'nin kocası yeni bir bilet alıp New York'a ya da Atina'ya veya her nereye gidiyorsa oraya doğru yola koyulmadan önce iş olsun diye bir ok attı ve Ferguson'un ilk büyük aşkının sancılı serüveni böyle başladı.

Minyon ama aşırı ufak tefek değil, çıplak ayakla 1.65'ten biraz kısa, enseye kadar inen siyah saçlar, simetrik hatlı yuvarlak bir yüz ve çekme bir burun, dolgun dudaklar, narin bir boyun, gri-mavi gözlerin üzerinde koyu renk kaşlar, canlı, pırıl pırıl gözler, ince kollar ve parmaklar, beklendiğinden daha dolgun göğüsler, dar kalçalar, ince bacaklar, zarif ayak bilekleri, kendini ilk hatta ikinci bakışta ele vermeyen, tanıdıkça, yakınlaştıkça ortaya çıkan, yavaş yavaş göze takılan bir güzellik ve o andan sonra da bakmadan durulamayan bir yüz, hayaller kurmaya kışkırtan bir yüz. Zeki ve ağırbaşlı bir kız, genellikle ciddi, kahkahalar patlatmayan, gülümsemekte nekes, ama bir gülümseyince de bütün vücudu ışınımlı bir bıçağa, parıltılı bir kılıca dönüşen biri. Yeni geldiği için arkadaşı yoktu, çevreye girmeye, uyum sağlamaya pek niyetli değildi, inatçı bir tavırla kendine hâkim oluşu ve vakur tavrı Ferguson'u cezbediyor, onu tanıdığı bütün öteki kızlardan, Kuzey New Jersey'nin her şeye gülen hoppa kızlarından farklı kılıyordu, çünkü Anne-Marie bir dışarlıklı olarak, Brüksel'deki evinden koparılıp bayağı, paragöz Amerika'da yaşamaya zorlanmış bir kız olarak kalmaya kararlıydı, başından eksik etmediği siyah beresi, kemeri

sıkıca bağlanmış trençkotu, ekose desenli askılı etekleri, erkek kravatı taktığı beyaz gömlekleriyle Avrupai giyim tarzından vazgeçmiyordu ve arada bir Belçika'nın Almanya ile Fransa arasına sıkışmış dar bir bozkır olduğunu itiraf etse de, kendisine meydan okunduğu zaman o küçük, neredeyse gözle görülemeyecek kadar ufak Belçika'nın en iyi birayı, en iyi çikolatayı ve dünyanın en iyi patates kızartmasını ürettiğini iddia ederek savunurdu ülkesini. Başlangıçta, ilk buluşmalarından birinde, Psykhe'nin kocası yolunu kaybedip Montclair'e gelmeden ve okunu hiç kuşkulanmayan kurbanına atmadan önce, Ferguson yüz binlerce mazlum siyahın katledilmesinden Kongo'nun ve Belçika'nın sorumlu olduğunu söyleyince Anne-Marie gözlerini onun gözlerine dikti, başını sallayarak onun sözlerini doğruladı. Sen akıllı bir çocuksun Archie, dedi. Bu geri zekâlı Amerikalıların on tanesinden on kat bilgilisin. Geçen ay bu okula başladığımda, herkesten uzak durmaya, kimseyle arkadaş olmamaya karar verdim. Şimdi yanıldığımı sanıyorum. Herkesin arkadaşa ihtiyacı vardır ve eğer istersen sen o arkadaş olabilirsin.

22 Ekim akşamındaki ilk öpüşmelerine kadar geçen sürede Ferguson, Anne-Marie'nin ailesi hakkında çok az şey öğrenmişti. Babasının Birleşmiş Milletler'deki Belçika delegasyonunda ekonomist olduğunu, kendisi on bir yaşındayken annesinin öldüğünü, on iki yaşındayken, Georges ve Patrice adındaki iki ağabeyi de Brüksel'de üniversiteye giderken babasının tekrar evlendiğini biliyordu, ama hepsi o kadar, bir de yedi yaşından dokuz yaşına kadar Londra'da yaşadığını ve o yüzden İngilizcesinin bu kadar iyi olduğunu öğrenmişti. Ama o geceden önce ne üvey annesi hakkında tek kelime etmiş, ne annesinin neden öldüğünü söylemiş, ne Dumartin'lerin Amerika'ya gelmesine yol açan mesleği dışında babasıyla ilgili bilgi vermişti; Ferguson da onun bu konularda konuşmak iste-

mediğini anladığı için ısrar etmedi, ama yavaş yavaş, sonraki haftalar ve aylar içinde yeni bilgiler ortaya çıktı, önce annesinin kanser oluşunun korkunç hikâyesi, rahim ağzı kanserinin metastaz yapması, ağrıların ve umutsuzluğun had safhaya varması üzerine annesinin aşırı dozda ilaç alarak intihar etmesi, gerçi bu olayın resmî hikâyesiydi, ancak Anne-Marie annesi ölmeden aylar önce babasının üvey annesiyle ilişkiye girdiğinden kuşkulanıyordu ve uzun zamandır sözde ailenin yakın dostu olan dul Fabienne Corday'in, Anne-Marie'nin babasının körü körüne âşık olduğu üç yıllık ikinci karısının, üvey annesi olan o rezil kadının gayrimeşru bir ilişkiyi bir an önce Katolik kilisesinin kutsadığı evliliğe dönüştürmek için o ilaçları annesinin ağzına zorla tıkmadığını kim bilebilirdi? Bu tamamen gerçekdışı, korkunç bir iftiraydı, ama Anne-Marie kendini tutamıyor, o kuşku kafasını kurcalamaya devam ediyordu ve Fabienne suçsuz olsa bile bu Anne-Marie'nin ona duyduğu nefret ve kini azaltmazdı. Ferguson bu açıklamaları, sevgilisine olan sempatisi daha da artarak dinliyordu. Kader ona sillesini vurmuştu, şimdi huzursuz bir eve, iğrenç üvey anneyle savaş halinde yaşadığı bir ortama mahkûm olmuştu, katı, insana kucak açmayan Amerika'ya sürgün edilmiş olmanın acısını çekiyor, her şeye öfke duyuyordu; ama Anne-Marie'nin yaşamındaki büyük sorunlar ve sıkıntılar Ferguson'u ürkütüp ondan uzaklaştırmak yerine, daha da yakınlaşmasına neden oluyordu, çünkü artık onun gözünde kız trajik bir figüre, kaderin silleleriyle incinip açı çeken soylu birine dönüşmüştü ve Ferguson onu mutsuzluğun pençelerinden kurtarmayı on beşinde toy bir yeniyetmenin olanca ateşliliğiyle görev bildi.

Kızın abartıyor olabileceği, annesini kaybetmenin verdiği acıyla yanlış yorum yapabileceği, üvey annesini hiç şans tanımadan dışlayabileceği, o kadının annesi ol-

madığı ve hiçbir zaman da olamayacağı için, sadece o nedenle onu düşman bellediği, işi başından aşkın babasının öfkeli ve inatçı kızı için elinden gelen her şeyi yaptığı ve bütün hikâyelerin her zaman ikinci bir açısı olduğu aklının ucundan geçmiyordu. Ergenlik, her şeyi dramatize etme çağıdır, en mutlu olduğu an aşırı uçlarda yaşadığı andır; Ferguson da fazlasıyla duygusal ve fazlasıyla mantıktan uzak olma konusunda yaşıtlarından geri kalmıyordu; o yüzden Anne-Marie gibi bir kıza duyduğu sevgi, kızın mutsuzluğuyla besleniyor ve kızı sarmalayan sorunlar büyüdüğü ölçüde ona duyduğu arzu da aynı ölçüde yoğunlaşıyordu.

İkisi de ehliyet alacak yaşta olmadığı ve bir yere gitmek için ancak tabana kuvvet yürümek zorunda olduğu için hareket olanakları ister istemez kısıtlanıyor, o yüzden de yalnız kalabilmeyi ayarlamak zor oluyordu; güvenilir tek çözüm okul çıkışı Ferguson'un evine gitmekti, annesiyle babası ancak iki saat sonra işten dönerler, o süre içinde ev boş olurdu, Ferguson'la Anne-Marie de Ferguson'un odasına çıkıp kapıyı kapatırlardı. Ferguson kızla sevişmeye can atardı, ama Anne-Marie'nin buna hazır olmadığını biliyordu, o nedenle bekâretlerini kaybetme konusu asla açıkça dillendirilmedi; 1962'de bu tür konulara, en azından Montclair ve Brüksel'in orta ve üst orta sınıflarındaki iyi yetiştirilmiş on beş yaşındakiler böyle yaklaşırdı; ama ikisi de çağın törelerini çiğnemeyi göze alamasalar da, yataktan uzak durdukları anlamına gelmiyordu bu, neyse ki iki kişilik yatak tam olarak seks yapmadan, yine de sevişme tadı ve duygusu alarak yan yana uzanabilecekleri kadar genişti.

O zamana kadar Ferguson'un bütün deneyimi öpüşmek, dillerin uzun uzadıya birbirinin ağzında dolanması, ıslak dudaklar, enseler ve kulakların arkası, yüzleri sıkı sıkıya tutmak, ellerin saçlarda gezinmesi, kolların vücut-

ları, omuzları, belleri sarması, kolların birbirine sarılmasından ibaretti, sonra bir önceki ilkbaharda Connie ile birlikteyken çekine çekine ilk kez ellerini göğüslerin üzerine koymuştu, tabii hem bluzun hem sutyenin örttüğü göğüsler iyice koruma altındaydı, ama Ferguson'u itip uzaklaştıran ya da ellerine vuran olmadı, bu da eğitimindeki yeni bir aşama oldu, şimdiyse Anne-Marie'yle birlikteyken bluz çıkarıldı, aynı anda Ferguson'un gömleği de çıktı, o yarı çıplaklık bile bütün hazları geride bırakan, hayal edilemeyecek kadar büyük bir zevkti, Ferguson kızın elini tutup pantolonunun içindeki kabarıklığın üzerine getirmemek için iradesini kullanarak kendini tutuyordu. O öğle sonları sadece yatakta yaptıkları şeylerden dolayı değil, Connie, Linda ve diğerleriyle olduğu gibi karanlıkta el yordamıyla oynaşmak yerine bütün bunların güpegündüz birbirlerini görerek olması nedeniyle unutulmaz anlardı, güneş odaya doluyor ve Ferguson kızın vücudunu, ikisinin vücutlarını görebiliyor, her dokunuş aynı zamanda o dokunuşun imgesi oluyordu, üstelik odada sürekli olarak su yüzüne çıkmayan bir korku atmosferi, saatin farkına varmazlar da onlar sarmaş dolaşken annesi ya da babası kapıyı vurur, daha da fenası kapıyı vurmadan odaya giriverir korkusu vardı, bu ihtimaller hiç gerçekleşmediği halde her zaman gerçekleşmesi olasıydı, o olasılık da öğle sonu saatlerini bir telaş, tehlike ve yasağı çiğneme duygusuyla dolduruyordu.

Anne-Marie, Ferguson'un gizli müzik sarayına girmesine izin verdiği ilk kişiydi; yatakta yuvarlanıp oynaşmadıkları ya da hayatlarından (çoğunlukla da Anne-Marie'nin hayatından) söz etmedikleri zamanlar, Ferguson'un on ikinci doğum gününde ebeveynlerinin armağanı olan ve odanın güney köşesindeki masanın üzerinde duran iki hoparlörlü müzik setinde plak çalıyorlardı. Armağanın gelişinden üç yıl sonra, 1962 J.S. Bach yılı ol-

muştu, Ferguson o yıl Bach'ı öteki bestecilerin hepsinden çok dinliyordu, özellikle de Glenn Gould'un yorumladığı *Prelüdler ve Fügler* ile *Goldberg Varyasyonları*'nı, Pablo Casals'ın altı solo viyolonsel parçasını içeren Bach yorumunu, Hermann Scherchen'in yönettiği *Orkestra İçin Suitler*'i ve Ferguson'a göre Bach'ın yazdığı en güzel beste, dolayısıyla da dünyada bestelenmiş en güzel yapıt olan *Saint Matthew Passion*'ı seviyordu, ama Annie-Marie'yle birlikte Mozart'ı (*Do Minör Mass*), Schubert'i (Sviatoslav Richter'in yorumladığı piyano parçaları), Beethoven'ı (senfoniler ve kuartetler, sonatlar) ve daha başka bestecileri de dinliyorlardı; bu plakların hemen hepsi de Mildred Teyze'nin armağanıydı, bunların yanı sıra Muddy Waters, Fats Waller, Bessie Smith, John Coltrane ve yirminci yüzyılın yaşayan ya da ölmüş bütün diğer müzisyenlerini dinliyorlardı; müzik dinlemenin en güzel yanı Anne-Marie'nin yüzünü seyretmek, gözlerini incelemek, gözleri yaşarırken gözlerine ya da gülümserken ağzına bakmak, müziğin duygusal titreşimlerini nasıl derinden algıladığını görmekti, çünkü o Ferguson'un aksine küçüklüğünden beri müzik eğitimi almıştı, çok güzel piyano çalıyordu ve kusursuz bir soprano sesi vardı, sesi o kadar mükemmeldi ki lise etkinliklerine katılmamak için kendine verdiği sözden caymış ve birinci sömestrin yarısında koroya katılmıştı; belki Ferguson'la aralarındaki en güçlü bağ da, ikisinin de damarlarında duydukları müzik ihtiyacıydı, bu istek yaşamlarının o noktasında dünyada var olmanın yollarını arama ihtiyacından hiç de farklı değildi.

Ferguson, kızın hayran olunacak, sevilecek pek çok özelliği olduğunu hissediyordu, yine de onunla ilişkisini sürgit, en azından birkaç aydan ya da birkaç haftadan veya birkaç günden fazla devam ettirebileceği düşüncesiyle kendini kandırmıyordu. En başından, aşkının filizlenmeye başladığı ilk anlardan beri, kızın duygularının

kendininkiler kadar güçlü olmadığını seziyordu; Anne-Marie her ne kadar ondan hoşlanıyor, bedeninden zevk alıyor, plak albümlerini, Ferguson'un onunla konuşma tarzını beğeniyor gibi görünse de, Ferguson sevdiği ölçüde sevilmemeye yazgılıydı ve ilk öpüşmelerini izleyen ay içinde ilişkiyi kızın kurallarına göre sürdürmek zorunda kalacağını, aksi takdirde onu hepten yitirme tehlikesi olduğunu anladı. Kızın tutarsızlığı, günü gününe uymayışı onu deli ediyordu, verdiği sözleri sık sık unutuyor, Ferguson'un ona söylediklerini anımsamıyor, sık sık kendini iyi hissetmediğini ya da evde bir sorun olduğunu yahut cuma değil cumartesi buluşacaklarını sandığını söyleyerek son dakikada randevuyu iptal ediyordu. Ferguson bazen başka bir ya da birkaç çocuk var mı, yoksa Belçika'da bir sevgilisi mi var diye merak ediyordu, ama bunu gözlemleyerek anlamak olanaksızdı, çünkü Anne-Marie'nin ondan kesinlikle uymasını istediği ilk kural herkesin içinde sevgi gösterisinde bulunmamaktı, bu durumda Montclair Lisesi saf dışı oluyordu, sınıflarda, koridorlarda ve kantinde karşılaştıklarında bile ilişkileri yokmuş gibi davranacaklar, birbirlerini başlarıyla selamlamak, merhaba demek, sıradan iki tanış gibi davranmak dışında, okuldaki bütün sevgililerin normal olarak yaptığı gibi öpüşmeyecekler, el ele tutuşmayacaklardı; kız kendisiyle bu oyunu oynuyorsa, aynı oyunu bir başkasıyla da oynayıp oynamadığını kim bilebilirdi? Ferguson bu kadar saçma bir pazarlığı kabul ettiği için kendini aptal durumuna düşmüş hissediyordu, ama o sırada büyülenmişçesine bir tutku duyuyordu ve kızı kaybetme korkusu, olduğundan başka biri gibi görünerek küçük düşmekten çok daha beterdi. Yine de buluşmaya devam ediyorlardı ve birlikte vakit geçirirken her şey pürüzsüz yürüyordu, Ferguson onun yanındayken en büyük mutluğu duyuyor, gerçekten yaşadığını hissediyordu, uyuşmadıkları,

anlaşmadıkları anlar sadece telefonda, gövdeden kopuk sesleri ileten o garip cihazda, Ferguson'un evinden kızın evine uzanan teller aracılığıyla ve birbirlerini görmeden konuşurlarken oluyordu ve Ferguson onu ters bir anda aramışsa karşısında huysuz, aksi birini, tanıdığını sandığı Anne-Marie'den tamamen farklı birini buluyordu. Bu konuşmaların en üzücü, en moral bozucu olanı martın ortalarında oldu. Ferguson lise beyzbol takımına girmek için bir ay elemelere katılıp, soyunma odasındaki ilan tahtasına her hafta asılan ve giderek küçülen listede son elemeyi aşanlar arasında heyecanla kendi adını aradıktan sonra, en son listenin asıldığını ve lise ikiden takıma alınan iki kişiden biri olduğunu haber vermek için kızı aradı. Telefonun öbür ucunda uzun bir sessizlik oldu, Ferguson, Bu iyi haberi seninle paylaşmak istedim, diyerek sessizliği bozdu. Yeniden sessizlik. Sonra kızın soğuk, duygusuz bir sesle verdiği cevap: İyi haber mi? Buna neden iyi haber diyecekmişim? Ben spordan nefret ederim. Özellikle de dünyada icat edilmiş en geri zekâlı spor olan beyzboldan. Beyzbol boş, anlamsız, çocuk işi, sıkıcı bir şey ve senin gibi zeki biri ne diye bir alay geri zekâlıyla sahada koşturarak zamanını boşa harcamak istesin? Biraz büyü Archie. Artık çocuk değilsin.

Ferguson'un bilmediği şey, Anne-Marie'nin bunları söylerken sarhoş olduğuydu, tıpkı son zamanlardaki bazı telefon konuşmalarında olduğu gibi; çünkü birkaç aydır odasına gizlice şişe şişe votka taşıyor ve ebeveynleri evde yokken içindeki iblisleri ortaya döken, dilini amansız bir silaha dönüştüren uzun içki âlemleri yapıyordu. Gece odasında tek başınayken gündüz saatlerindeki o aklı başında, terbiyeli, zeki kız yok oluyordu ve Ferguson öteki kızı hiç görmediği, sadece onun öfkeli, düşüncesizce söylenmiş sözlerini duyduğu için neler olup bittiğini, yaşamındaki ilk aşkının bir yıkıma sürüklendiğini bilmiyordu.

O son konuşma bir perşembe günü oldu, Ferguson kızın düşmanca tavrına ve sözlerine öylesine şaşırmış ve sinirlenmişti ki Anne-Marie ertesi sabah okula gelmeyince adeta memnun oldu. Olanları iyice düşünmek için zamana ihtiyacı olduğunu söyledi kendine, hem kızı o gün görmemek sebep olduğu kırgınlığı daha kolay atlatmasını sağlardı. Cuma günü okuldan sonra kızı arama dürtüsünün üstesinden gelmeye çalışarak kitaplarını bırakır bırakmaz evden çıktı, kendisi gibi lise ikide okuyan ve bezybol takımına seçilmiş olan Bobby George'u görmek için sokağın ucuna kadar yürüdü; irikıyım, kalın boyunlu, birinci sınıf top atıcı ve mankafanın allahı Bobby, Ferguson'un yakında aynı takımda oynayacağı geri zekâlılar alayından biriydi. O akşamı okulun genç takımında oynayan sınıf arkadaşlarıyla, yani diğer beyzbol ahmaklarıyla beraber geçirdiler, Ferguson gece yarısına birkaç dakika kala eve girdiğinde zaten Anne-Marie'yi aramak için çok geç olmuştu. Teslim olmamaya kararlı olarak, teslim olmak için içi giderek, kızın sesini duyma özlemiyle yanıp tutuşarak, telefondan uzak durup numarayı çevirme isteğiyle boğuşarak cumartesi ve pazarı da atlattı. Pazartesi sabahı kendini tamamen toparlamış, siniri geçmiş ve kızın perşembe günkü açıklanamaz çıkışını affetmeye hazır olarak uyandı, okula gitti, ama Anne-Marie yine yoktu. Onun nezle ya da grip olduğuna, önemli bir şey olmadığına hükmetti, ama artık kendine onunla konuşma hakkını tanıdığı için öğle tatilinde kantin kapısının yanındaki paralı telefondan kızın evini aradı. Telefon açılmadı. On kez çaldırdı, yine açan olmadı. Numarayı yanlış çevirdiğini umarak telefonu kapadı, yeniden aradı. Bu sefer yirmi kez çaldırdı, ama telefon açılmadı.

İki gün sürekli telefon etti, kızı her bulma girişimi akim kaldıkça paniğe kapıldı, telefon defalarca çalıyor ve

açılmıyorsa evin boş olabileceği düşüncesi kafasını daha da karıştırdı, neler oluyor böyle, herkes nereye gitti diye söylendi ve salı sabahı erkenden, ilk ders zilinin çalmasından bir buçuk saat önce Dumartin'lerin şehrin öteki ucunda, Montclair'in en şık caddelerinden birinde, Ferguson'un çocukken taktığı adla Konaklar Caddesi'ndeki, çatısında üçgen çıkıntılar, önünde çim kaplı koca bir bahçe olan evlerine kadar yürüdü, Anne-Marie ailesiyle karşılaşmaması için evden uzak durmasını ısrarla söylediği halde, açılmayan telefonların gizemini, dolayısıyla da kıza ne olduğunun esrarını çözmek için o eve gitmekten başka çaresi yoktu.

Kapıyı çalıp bekledi, evde kimse olmadığını düşünecek kadar çok bekledi, sonra zili yeniden çaldı ve tam arkasını dönüp gidecekken kapı açıldı. Karşısında bir adam, Anne-Marie'nin babası olduğu şaşmaz biçimde belli olan biri duruyordu –aynı yuvarlak surat, aynı çene, aynı gri-mavi gözler– saat daha sabahın yedi buçuğu olmasına rağmen, adam tepeden tırnağa giyinikti, diplomatlara özgü o koyu lacivert takım elbisesi, kolalı beyaz gömleği, kırmızı çizgili kravatı, sinekkaydı tıraşı, Ferguson'a oldukça yakışıklı gelen başından yayılan kolonya kokusuyla şık bir adamdı, ama gözlerinin kıyısında hafif bir yıpranmışlık ya da belki gözlerinde asabi, dalgın, bir çeşit melankolik bir bakış vardı, Ferguson bu bakışları çok dokunaklı, tam olarak dokunaklı da değil, *saygı ve ilgi uyandıran* bakışlar olarak yorumladı, hiç kuşkusuz öyle olmalıydı, çünkü o yüz Anne-Marie'nin babasının yüzüydü.

Evet?

Ferguson, Özür dilerim, dedi. Çok erken geldiğimi biliyorum, ama Anne-Marie'nin okuldan arkadaşıyım, son birkaç gündür eve sürekli telefon ettim, Anne-Marie'nin iyi olup olmadığını merak ediyordum, ama

telefon açılmadı, o yüzden endişelendim ve durumu öğrenmek için geldim.

Ve adınız?

Archie. Archie Ferguson.

Durumun basit bir açıklaması var Mr. Ferguson. Telefon arızalandı. Hepimiz için tatsız bir sorun, ama bugün gelip tamir edeceklerine söz verdiler.

Peki Anne-Marie nasıl?

Kendini pek iyi hissetmiyordu.

Umarım ciddi bir şey değildir.

Hayır, her şeyin düzeleceğine inanıyorum, ama şimdilik dinlenmesi gerekiyor.

Acaba onu görmem mümkün olabilir mi?

Kusura bakmayın. Bana numaranızı verirseniz Anne-Marie biraz toparlanınca sizi aratırım.

Teşekkür ederim. Numaramı biliyor zaten.

İyi. Sizi aramasını söylerim. (Kısa bir sessizlik.) Adınızı tekrar söyler misiniz lütfen. Galiba aklımdan çıktı.

Ferguson. Archie Ferguson.

Ferguson.

Evet. Ve Anne-Marie'ye onu her an düşündüğümü söyleyin lütfen.

Anne-Marie'nin babasıyla Ferguson'un ilk ve tek karşılaşması böyle bitti, kapı kapanıp da Ferguson sokağa doğru yürürken Mr. Dumartin adını yine unutur mu ya da Anne-Marie'ye onu aramasını söylemeyi unutur mu ya da adını hatırlasa bile kasten söylemez mi diye merak ediyordu, çünkü bu, dünyadaki bütün babaların işiydi – kızlarını *onları her an düşünen* oğlanlardan korumak.

Sonra sessizlik, dört uzun gün hiç ses çıkmadı. Ferguson biri kendisini bağlayıp sandaldan atmış da mutlaka büyük, en az Michigan Gölü kadar büyük ve derin bir gölün dibine battıktan sonra soluğunu tutuyormuş gibi hissediyordu, cesetler ve paslanmış oy sayma makineleri

arasında tek soluk almadan geçirilen dört uzun gün ve pazar akşamı soluğunu tutmaktan ciğerleri patladı patlayacak, başı basınçtan çatladı çatlayacak hale gelince sonunda daha fazla duramayıp telefonu eline almaya cesaret etti, Dumartin'lerin numarasını çevirdikten bir saniye sonra Anne-Marie karşısındaydı. Ferguson'un telefon etmesine çok sevindiğini, onu aradığı için çok mutlu olduğunu söylerken doğru söylüyor gibiydi; o sabah Ferguson'u üç kez aradığını (bu doğru olabilirdi, çünkü o saatlerde annesi ve babasıyla tenis oynamaya gitmişti) söyledikten sonra votka meselesini, aylardır odasında gizli gizli içtiğini, son kez telefonda görüştükleri perşembe akşamı da içkiyi fazla kaçırdığı için kendinden geçip yere düştüğünü anlatmaya başladı; gece on bir buçukta babasıyla üvey annesi New York'taki bir davetten dönünce kapısının ve ışığının açık olduğunu görmüşler, odaya girip onu o halde bulmuşlar ve ayıltamadıkları, içki şişesi de dibini bulduğu için ambulans çağırıp hastaneye götürmüşler, orada midesi yıkanmış, kendine gelmiş, ama ertesi sabah onu taburcu etmek yerine psikiyatri servisine nakletmişler, üç gün doktorlar çeşitli testler yapmış, onunla uzun uzun görüşmüş ve sonunda uzun süreli psikoterapi görmesi gereken bir manik-depresif olduğu teşhisini koymuşlar; babası onun en kısa zamanda Belçika'ya dönmesine karar vermiş, zaten kendisi de o iğrenç üvey anneden kaçmak, içkiye başlamasının asıl nedeni olan Amerika'daki korkunç sürgün yaşamından kurtulmak için buna can atıyormuş, şimdi Brüksel'de annesinin kardeşiyle, sevgili Christine Teyzesiyle yaşayacak ve yeniden erkek kardeşlerine, eski arkadaşlarına kavuşacakmış, o yüzden de çok mutluymuş, uzun süredir hiç olmadığı kadar mutluymuş.

Ferguson o telefon görüşmesinden sonra onu sadece bir kez, çarşamba akşamı veda randevusunda gördü; an-

nesi bu buluşmanın onun için ne kadar önemli olduğunu bildiğinden ertesi gün okul olduğu halde gece çıkmasına izin verdi, hatta annesinin ya da babasının kullanacağı arabayla gezmeye gitmek oğlanın araba kullanamayacak kadar ufak olduğunu iyice vurgulayacağı için oğluyla *Belçikalı sevgilisi* küçük düşmesin diye ve de onun kadar genç biri ne zaman onun kadar âşık olmuş ki düşüncesiyle (ilk ve son kez olarak) cebine fazladan taksi parası koydu. Evet, annesi onu anlamaya devam ediyordu, en azından onun için önemli olan pek çok şeyi anlıyordu, Ferguson da bu yüzden annesine şükran duyuyordu; ama yine de Anne-Marie'yle geçirilen son akşam, vakur durmaya, yalvarmamak, ağlamamak ya da duyduğu acı ve hayal kırıklığından dolayı kıza ters bir şey söylememek için kendini tutmaya çalışan Ferguson için tam bir hezimet ve perişanlık oldu; ama bütün akşam bunun son olduğunu, onu son kez göreceğini aklından çıkaramadığı için durumu zordu, üstelik kız da o gece hiç olmadığı kadar sevecen, sıcak, *benim harika Archie'm, benim güzel Archie'm, benim zeki Archie'm* diye iltifatlar yağdıran bir havadaydı, söylediği her güzel söz sanki orada olmayan birini, ölmüş birini anlatıyor gibiydi, o sözler sanki bir cenaze töreninde ölünün arkasından söylenen övgü sözleriydi; daha da beteri kızın alışılmadık neşesi, gitmekten söz ederken Ferguson'un onun gözlerinde gördüğü sevinç ve bir an olsun durup *iki gün sonra* onu bırakıp gideceğini düşünmeyişiydi; ama Anne-Marie birden gülmeye başladı ve Ferguson'a üzülmemesini, yakında yeniden görüşeceklerini, Mildred Teyze'yle Henry Enişte California'ya taşındıktan sonra bir kez bile onları görmeye gidememiş olan annesiyle babasının Avrupa'ya uçak bileti alacak parası varmış gibi Ferguson'un Brüksel'e gelip yazı onunla geçirebileceğini söyledi; sonra daha da anlaşılmaz ve daha da incitici bir şey yaptı, mart ayında-

ki o akşam ekim ayında ilk kez öpüştükleri parktaki aynı bankta oturur ve son kez öpüşürken belki de gitmesinin Ferguson için şans olacağını, kendisinin kafası karışık, tutarsız, Ferguson'un ise normal olduğunu, o yüzden kendisi gibi hasta, deli bir kız yerine sağlıklı, normal bir kızın ona daha layık olduğunu söyledi, Ferguson o andan itibaren yirmi dakika sonra kızı evine bıraktığı âna kadar o tiksindirici normal yaşamı boyunca hiç olmadığı kadar mutsuz oldu.

Bir hafta sonra dokuz sayfalık bir mektup yazıp kızın Brüksel'deki teyzesinin adresine gönderdi. Ondan bir hafta sonra altı sayfalık bir mektup. Üç hafta daha geçince iki sayfalık mektup. Bir ay sonra bir kartpostal. Kız hiçbirine cevap vermedi ve okul yaz tatiline girdiğinde Ferguson kıza bir daha hiç yazmayacağını anladı.

İşin doğrusu, sağlıklı, normal kızlar ilgisini çekmiyordu. Banliyödeki hayat zaten yeterince donuk ve sıkıcıydı, ne yapacakları, ne diyecekleri önceden kestirilebilen sağlıklı, normal kızların sorunu da ona banliyöyü çağrıştırmasıydı, isteyeceği son şey ne yapacağı baştan sezilen bir kızla birlikte olmaktı. Kusurları ne olursa olsun, Ferguson'a ne kadar acı çektirmiş olursa olsun, Anne-Marie hiç değilse sürprizleri olan bir kızdı, en azından uzun bir gerginlik içinde onun yüreğini pır pır ettirmeyi bilmişti; o gittikten sonra şimdi her şey yeniden donuk ve önceden kestirilebilir olmuş, Anne-Marie hayatına girmeden önce olduğundan çok daha kasvetli hale gelmişti. Ferguson bunda kızın suçu olmadığını biliyor, yine de ihanete uğradığı duygusunu bastıramıyordu. Kız onu terk etmişti ve bundan sonra iki yıl daha ya geri zekâlıların arasında olacak ya da tek başına kalacaktı; iki yılın sonunda ise buradan kaçacak ve bir daha hiç dönmeyecekti.

Artık on altı yaşındaydı, yazı gündüzleri babasının yanında çalışarak, akşamları da beyzbol oynayarak geçirdi, daima beyzbol, hâlâ ve her zaman beyzbol; bu hiç kuşkusuz mantıksız bir tutkuydu, ama bırakmayı aklından geçiremeyecek kadar büyük zevk alıyordu ve şimdi ülkenin her yanından katılan lise ve yüksekokullar ligindeydi, sert ve rekabetçi bir lig; Montclair lise takımındaki ilk yılında çok başarılı olmuş, üçüncü meydancı ve beş numaralı vurucu olarak başlayıp .312 vuruşla iyi bir takımın, On Büyükler Turnuvası'ndaki en iyi takımın ortalamasını tutturmuştu; büyüdükçe topa çok daha güçlü vuruyordu, boyunu son kez ölçtüğünde 1.78, tartıya son kez çıktığında 87 kilo olmuştu; o yaz formdan düşmemek için beyzbol oynadı, sabahları ve öğleden sonraları da çoğunlukla Ed adında bir delikanlıyla birlikte kamyonetle şehirde dolaşıp siparişleri teslim ederek, klimaları monte ederek babası için çalıştı, teslim edilecek sipariş olmadığı zaman ya dükkânın ön bölümünde Mike Antonelli'ye yardım ediyor ya da Mike sık sık yaptığı gibi kahve molası verip Al'in Yeri'ne gidince satış işini üstleniyordu, dükkânda müşteri olmadığı zamanlar arka odaya geçip biri gelene kadar babasının yanında oturuyordu; ellisine merdiven dayayan, hâlâ dinç ve formda olan babası atölye tezgâhının başından ayrılmadan bozuk cihazları onarmaya devam ediyordu, dünyadan kopmuş, konuşmaz olmuş babası o arka odanın sessizliğinde geçirdiği altı yıldan sonra kendisini epey toparlamıştı, Ferguson aletler konusunda beceriksiz ve hantal olmasına rağmen onarım işlerinde ona yardım etmek için ısrarcı olsa da babası omzunu silkerek onun yardım önerisini reddeder, oğlunun bozuk tost makineleriyle zamanını heba etmemesi gerektiğini, onun çok daha büyük şeylere ulaşacak bir yolda yürüdüğünü söyler, mutlaka bir işe yaramak istiyorsa evdeki o şiir kitaplarından bazılarını dükkâna

getirip bozuk tost makineleriyle uğraşan babasına yüksek sesle şiir okumasını öğütlerdi; son bir buçuk yılda birçok şiiri hatmetmiş olan Ferguson, o yazın büyük bir bölümünü Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı'nın arka odasında babasına Dickinson, Hopkins, Poe, Whitman, Frost, Eliot, Cummings, Pound, Stevens, Williams ve daha başka şairlerin yapıtlarını okuyarak geçirdi, babasının en sevdiği, onu en çok etkilemiş görünen şiir "Alfred Prufrock'un Aşk Şarkısı"ydı, Ferguson buna şaşırdı, babasının bu tepkisine hazırlıklı olmadığı için bir şeyleri kaçırdığını, çok uzun süredir bir şeyleri kaçırmış olduğunu anladı, bu da daha önce babasıyla ilgili fikirlerini yeniden gözden geçirmesi gerektiği anlamına geliyordu, çünkü Ferguson en sondaki *Uyandırıncaya dek insan sesleri bizi, ve boğulduk* dizesini okuyup bitirdiği anda babası ona döndü, gözlerinin içine baktı, Ferguson'un babasını bildi bileli onca yıldır hiç görmediği kadar dikkatle baktı, uzunca bir süre sustuktan sonra, Ah Archie, dedi, ne kadar muhteşem bir şey. Çok teşekkür ederim. Gerçekten çok teşekkür ederim. Sonra başını üç kez öne arkaya sallayarak son sözleri yineledi: *Uyandırıncaya dek insan sesleri bizi, ve boğulduk.*

Yazın son haftası. 28 Ağustos ve Washington'a Yürüyüş, Mall Parkı'ndaki konuşmalar, muazzam kalabalıklar, on binlerce, yüz binlerce kişi; ve sonradan öğrencilere ezberletilecek olan o konuşma, nutukların en ünlüsü, zamanında Gettysburg Konuşması[1] ne kadar önemliyse, o günkü konuşma da o denli önemli, Amerika için çok önemli bir an, herkesin görmesi ve duyması gereken bir an, otuz iki ay önce Kennedy'nin yemin töreninde söyle-

1. Amerikan İçsavaşı sırasında Abraham Lincoln'ın 19 Kasım 1863'te Gettysburg, Pennsylvania'da yaptığı konuşma. O konuşmanın metni Washington'daki Lincoln Anıtı üzerinde yer almaktadır. (Ç.N.)

diklerinden bile çok daha önemli, Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı'ndakilerin hepsi ön odada toplanıp canlı yayını izlediler, Ferguson'la babası, koca göbekli Mike ve yerden bitme Ed, sonradan Ferguson'un annesi ve o sırada sokaktan geçen beş-altı kişi daha geldi; ama o büyük nutuktan önce birkaç konuşma daha yapıldı, bunlardan birini de bir New Jersey'li, dünyanın Ferguson'un yaşadığı bölgesinde en çok hayranlık uyandıran Yahudi, Ferguson'un ebeveynleri dinî geleneklere uymadıkları ve hiçbir sinagogun cemaatinden olmadıkları halde onların da kahramanı olan haham Joachim Prinz yaptı; Ferguson'ların üçü de düğünlerde, cenazelerde, hahamı olduğu Newark Sinagogu'ndaki Bar Mitzvah törenlerinde onu görmüş, konuşmalarını dinlemişlerdi; ünlü Joachim Prinz, Berlin'de genç bir haham olduğu dönemde Naziler daha 1933'te iktidarı ele geçirmeden önce Hitler'i kınayan, ilerde olacakları herkesten iyi gören ve Yahudileri Almanya'dan gitmeleri için uyaran, bunun üzerine Gestapo tarafından birkaç kez tutuklanan ve 1937'de sınır dışı edilen ve tabii ki Amerika'daki sivil haklar eylemlerinde aktif olarak yer alan, tabii ki belagati ve herkesçe bilinen yürekliliği nedeniyle o gün Yahudilerin temsilcisi seçilen Joachim Prinz; Ferguson'un annesiyle babası zamanında elini sıktıkları, konuştukları ve o anda kameraların karşısında durmuş Amerikan halkına, bütün dünyaya seslenen o adamla tabii ki gurur duyuyorlardı; sonra kürsüye King çıktı, konuşmasına başladıktan otuz ya da kırk saniye sonra Ferguson annesine baktı ve onun gözlerinin dolmuş olduğunu gördü, bu çok hoşuna gitti, annesinin o şekilde davranmasının yersiz olduğunu düşündüğü için değil, tam tersine öyle düşünmediği, annesinin dünyaya bakışının, olayları aşırı, çoğunlukla da duygusal bir yaklaşımla yorumlayışının, kötü Hollywood filmlerinde ağlayacak kadar duygu patlamaları yaşamasının, zaman

zaman aklını karıştıracak ve hayal kırıklığına uğratacak kadar iyimser olmasının yeni bir belirtisi olduğu için hoşuna gitti; sonra babasına, politikayla hiç ilgilenmeyen, annesine kıyasla hayattan çok daha az beklentisi olan o adama baktı, babasının gözlerinde belli belirsiz merak ve can sıkıntısı karışımı bir ifade gördü, Eliot'ın şiirindeki o umutsuz tevekkülden öylesine duygulanmış olan adam şimdi Martin Luther King'in umut dolu idealizmini kavramakta zorluk çekiyordu, Ferguson papazın sesindeki giderek artan duygusallığı, *hayalim* sözcüğünün bir tremola gibi yinelenmesini dinlerken bir yandan da böylesine taban tabana zıt mizacı olan iki kişinin nasıl evlendiklerine ve onca yıldır evliliği sürdürebildiklerine, kendisinin nasıl olup da Rose Adler ve Stanley Ferguson gibi bir çiftten dünyaya geldiğine, hayatta olmanın ne kadar tuhaf, nasıl akıl almayacak kadar garip olduğuna şaşıyordu.

İşçi Bayramı günü bir yaz sonu mangal partisi için eve yaklaşık yirmi konuk geldi. Ferguson'un ailesi çok nadiren bu kadar büyük davet verirdi, ama iki hafta önce annesi valiliğin Trenton'daki yeni sanat konseyi sponsorluğunda düzenlenen bir fotoğraf yarışmasını kazanmıştı. Yarışmanın ödülü *New Jersey'nin yüz ünlü vatandaşının* portrelerinden oluşan bir kitabın finanse edilmesiydi, bu proje annesinin eyaletin dört bucağına gidip belediye başkanlarının, üniversite yöneticilerinin, biliminsanlarının, işadamlarının, ressamların, müzisyenlerin, yazarların ve sporcuların fotoğraflarını çekmesini gerektiriyordu, bu iş için verilecek ödenek epey yüklü olduğu ve Ferguson'un annesiyle babasının yüzleri birkaç yıldan bu yana ilk kez güldüğü için bu olayı arka bahçede yapacakları bir mangal partisiyle kutlamak istediler. Her zaman gelen grup –Solomon'lar, Brownstein'lar, aynı blo-

kun ilerisinde oturan George'lar, Ferguson'un büyükannesiyle büyükbabası ve büyük halası Pearl– oradaydı, ama başkaları da vardı, Ferguson'un annesinin şimdilerde Bronx'taki bir huzurevinde kalan eski patronu Emanuel Schneiderman'ın kırk beş yaşındaki küçük oğlu reklamcı Daniel, karısı Liz ve on altı yaşındaki kızları Amy'den oluşan New York'lu Schneiderman ailesi. İşçi Bayramı sabahı Ferguson, annesi ve babasıyla mutfakta sebzeleri doğrayıp barbekü sosu hazırlarken annesi ona küçükken Amy'yi tanıdığını, birkaç kez birlikte oynadıklarını, ama on iki yıl gibi bir süre Schneiderman'lardan haber alamadıklarını, birkaç hafta önce ailesini görmek için New York'a gittiğinde Güney Central Park dolaylarında Dan ve Liz'le karşılaştığını anlattı. Orada karşılaşınca onları davet etmiş. Böylece Schneiderman'lar da ilk kez Montclair'e geliyorlarmış.

Annesi sözünü şöyle sürdürdü:, Archie, bakışlarından anladığım kadarıyla Amy'yi unutmuşsun, oysa üç, dört yaşındayken kıza basbayağı âşık olmuştun. Bir pazar akşamüstü Schneiderman'lara yemeğe gittiğimizde, sen ve Amy onun odasına gitmiş, kapıyı kapatıp çırılçıplak soyunmuştunuz. Bunu bile anımsayamıyorsun, değil mi? Biz büyükler hâlâ sofradaydık, ama içerde kikirdeştiğinizi, gülmekten kırıldığınızı, ancak küçük çocukların çıkarabileceği kontrolsüz sesleri duyunca, hepimiz masadan kalkıp ne olduğunu anlamaya gittik. Dan kapıyı açtı ve daha üç buçuk ya da dört yaşında olan siz ikiniz anadan doğma bir halde, deliler gibi haykırarak yatağın üzerinde zıplıyordunuz. Liz dehşete düştü, oysa ben halinizi gülünç buldum. Archie, suratlarınızdaki o kendinden geçmiş ifade, iki minik vücudumuzun bir aşağı bir yukarı zıplayışı, odadaki vahşi coşku havası, kafayı yemiş iki çocuğun şempanzeler gibi davranışı – kahkahayı patlatmamak elde değildi. Babanla Daniel de güldüler, çok

iyi anımsıyorum, ama Liz bir anda odaya daldı, sana ve Amy'ye derhal giyinmenizi söyledi. Derhal. *Derhal!* Ama daha giyinmeye başlamanızdan önce Amy hayatımda duyduğum en komik şeyi söyledi. Son derece ciddi ve düşünceli bir tavırla parmağını önce senin sonra kendisinin mahrem yerlerinize uzatıp annesine sordu: Archie neden bu kadar süslü de, ben neden onun kadar süslü değilim?

Ferguson'un annesi bu sözleri hatırlayınca güldü, hem de uzun uzun kahkahalarla güldü; oysa Ferguson sadece gülümsedi, gülümsemeyi andıran ifade bir anda yüzünden kayboldu; çünkü küçükken yaptığı saçmalıkları dinlemek kadar sinirine dokunan bir şey yoktu. Hâlâ gülmeye devam eden annesine, Beni kızdırmak hoşuna gidiyor, öyle değil mi? dedi.

Annesi, Sadece arada bir, diye cevap verdi. Her zaman değil Archie, ama bazen kendimi tutamıyorum.

Ferguson bir saat sonra o günlerde elinden düşürmediği *Gecenin Sonuna Yolculuk* kitabıyla bahçeye çıktı, yaz başında babasıyla birlikte yeşile, kopkoyu yeşile boyadıkları ahşap bahçe koltuğuna oturdu, kitabı açıp Ferdinand'ın Detroit'te Ford Motor fabrikasındaki yeni serüvenlerini öğrenmek yerine ilk konuklar gelene dek öylece oturdu ve bir zamanlar çıplak bir kızla yatağın üzerinde zıplamış olmasını, çıplak kızla zıplarken kendinin de çıplak oluşunu ve bunu hiç anımsamamasının ne kadar komik olduğunu şaşkınlıkla düşündü, oysa şu anda çıplak bir kızın yanında olmak için neler vermezdi; ilkbaharın tamamını ve neredeyse bütün yazı hiç öpüşmeden, hiç kucaklaşmadan, artık hayatında olmayan yarı çıplak Anne-Marie Dumartin'in yasını tutarak geçirdiği o beş ayı aşkın süre içindeki yapayalnız, aşksız yaşamında tek arzusu yatakta çıplak bir kızın yanında olmaktı; az sonra uzak geçmişindeki artık anımsamadığı çıplak

kızla, Amy Schneiderman'la karşılaşacaktı, hiç kuşkusuz kız artık büyümüş, normal, sağlıklı bir kız olmuştu ve çoğu kızların, çoğu oğlanların, çoğu erkek ve kadınların olduğu gibi can sıkıcı, sürprizi olmayan biriydi, ama yapılacak bir şey yoktu ve kızla henüz karşılaşmadığına göre bekleyip ne görecekse görecekti.

O öğleden sonra gördüğü şey, hayatında *bir sonraki* niteliğini alacak, arzularının kraliçesinin halefi olacak olan kişiydi; normal de normal değil de denilemeyecek, alev alev tutuşan, korkusuz, olağanüstü kimliğinin bilincinde bir kızdı ve ilk karşılaşmalarından birkaç hafta sonra, yaz güze dönüşürken ve çevrelerindeki dünya birden kararırken kız hayatındaki *birinci* oluverdi, yani çıplak Amy Schneiderman'la çıplak Archie Ferguson artık yatağın üzerine zıplamıyorlar, yatakta yatıyor, yorganın altında yuvarlanıyorlardı, sonraki yıllarda da kız ona gençliğinin en büyük hazlarını ve en büyük acılarını yaşatacak, içinden söküp atamadığı vazgeçilmez kişi olacaktı.

Ama şimdi 1963 Eylül'ündeki o Pazartesi gününe, İşçi Bayramı mangal partisine ve Ferguson'un Schneiderman'ların mavi Chevrolet'sinin arka koltuğundan inen kızın koyu sarı saçlı başını ilk gördüğü âna dönelim; şaşılacak kadar uzun boylu, en azından 1.70, belki 1.73, iri kemikli, hoş ya da güzel değil, yakışıklı, etkileyici bir yüz, çekme burun, çıkık çene, gerçek rengini henüz kestiremediği iri gözler, ne kalıplı ne ufak tefek, kısa kollu mavi bluzun altında ufarak memeler, uzun bacaklar, taba rengi daracık pantolonun içindeki yuvarlak popo, tuhaf bir yaylanarak yürüyüş biçimi, bir an önce ileriye fırlamak için sabırsızlanıyormuş gibi hafifçe öne eğilmiş gövde; Ferguson, oğlan çocuklarına özenen bir yürüyüş, diye düşündü, ama alımlıydı, alışılmadık bir tipi vardı ve hafife alınmaması gereken biri olduğunu belli ediyordu, on altı yaşındaki kızların çoğundan farklıydı, çünkü en ufak

bir çekingenlik, utangaçlık emaresi göstermiyordu. Annesi tanıştırma işini üstlendi, Ferguson kızın annesiyle tokalaştı (biraz gergin, hafif bir tebessüm), babayla tokalaştı (rahat, dostça bir tavır), daha Amy'nin elini sıkmadan önce Liz Schneiderman'ın kocasının ona âşık olduğu kuşkusu yüzünden annesinden hoşlanmadığını sezdi, Schneiderman'ın hâlâ güzelliğini koruyan, kırk bir yaşındaki Rose'a uzun uzadıya ve sımsıkı sarılmasına bakılırsa karısı pek de haksız sayılmazdı; sonra Ferguson, Amy'nin elini, uzun ve dikkat çekecek kadar zarif elini sıktı; kızın gözlerinin, içlerinde açık kahverengi benekler olan koyu yeşil olduğuna karar verdi, gülümseyince dişlerinin ağzına göre biraz iri, fazlaca büyük, o yüzden de çekici olduğunu gördü, derken, *Merhaba Archie*, diyen sesini ilk kez duydu ve o anda, kuşkuya hiç yer bırakmayan bir kesinlikle arkadaş olmaya yazgılı olduklarını anladı; o noktada böyle bir şeyi bilmesi olanaksız olduğuna göre bu gülünç bir varsayımdı, yine de önemli bir şeyler olduğu ve Amy Schneiderman'la birlikte uzun bir yolculuğa çıkmak üzere oldukları konusunda kesin bir algı, bir sezgi, bir duygu vardı.

O gün Bobby George da Darthmouth'da lise ikiye başlayacak olan kardeşi Carl'la birlikte oradaydı, ama Ferguson ikisiyle de konuşmak istemiyordu, ne hazırcevap Carl'la ne de kuş beyinli, espri yapmaktan başka bir şey bilmeyen Bobby'yle. Sadece Amy'nin, iki kardeşin dışında partideki en genç kişinin yanında olmak istiyordu, o nedenle kızı diğerleriyle paylaşmayı engelleyecek bir strateji olarak elini sıktıktan kırk beş saniye sonra odasına davet etti. Belki bu fazla aceleci bir hareket olmuştu, ama kız başını sallayıp, *İyi fikir, hadi gidelim*, diye daveti kabul edince Ferguson'un ikinci kattaki sığınağına çıktılar, oda artık eskisi gibi Kennedy tapınağı olmaktan çıkmış, kitaplar ve plaklarla dolu bir yer olmuştu, o kadar

çok kitap ve plak vardı ki, ıkış tıkış raflarda giderek çoğalan ve yatağın yanındaki duvarın dibine istiflenen koleksiyonu alacak yer kalmamıştı; kızın odaya girerken gördüğü çok sayıdaki ismi ve neredeyse kutsal sayılan yapıtları onaylarcasına başını sallaması Ferguson'u sevindirdi, Amy kitapları daha yakından incelemeye başladı, içlerinden birini işaret ederek *Harika bir kitaptır*, bir başkasını göstererek *Bunu daha okumadım*, bir üçüncü kitabı işaret ederek *Bu yazarı hiç duymadım* diye kitaplara göz atmaya başladı, ama çok geçmeden karyolanın ayakucunda, yere oturdu, o böyle yapınca Ferguson da bunu fırsat bilip hemen kızın karşısına, yaklaşık bir metre uzağında sırtını çalışma masasının çekmecelerine dayayarak yere oturdu; biri kapıyı tıklatıp arka bahçede yemeğin hazır olduğunu haber verene kadar bir buçuk saat konuştular, sonra aşağıya inip öteki çocuklara katıldılar ve hamburgerlerini yemeye, ebeveynlerinin önünde yasak biraları içmeye başladılar, dördü de yasayı böyle çiğnerken istiflerini bozmadı, sonra Amy çantasına uzandı, bir paket Lucky Strike çıkardı ve –yine istifini bozmadan– annesiyle babasının karşısında sigarayı yaktı, bir taraftan da çok sigara içmediğini ama yemek üstüne tütünün tadını sevdiğini söylüyordu; yemek ve sigara faslı bitince Ferguson'la Amy oradan ayrılarak ağır ağır ufka inen güneşin altında çevrede yürüyüşe çıktılar, sonunda Ferguson'un Anne-Marie ortadan kaybolmadan önce onu son kez öptüğü küçük parktaki banka oturdular, çok geçmeden de ayın sonlarına doğru New York'ta buluşmaya karar verdiler ve öpüşmeye başladılar; plansız, kendiliğinden bir hareketle bir ağız diğerinin üzerine kapandı, dolanan diller ve çarpan dişlerin ağız sulandıran lezzeti, ergenlikten yeni çıkmış vücutların taşkın alt bölgelerindeki anlık uyarılar, eğer Amy bir anda kendini geri çekip gülmeye başlamasa kendilerinden geçip birbirlerini yiyebilecek kadar ateşli

öpüşmeler, kızın soluk soluğa, şaşkın kahkahası biraz sonra Ferguson'u da güldürdü. Amy, Vay canına Archie, dedi. Şimdi durmazsak iki dakika sonra üstümüzü başımızı paralayıp soyunacağız. Ayağa kalktı, kolunu Ferguson'a uzattı. Hadi çılgın adam, eve dönelim.

Yaşıttılar ya da hemen hemen aynı yaştaydılar, biri iki yüz, diğeri yüz doksan sekiz aylıktı, ama Amy 1946'nın sonunda (29 Aralık), Ferguson ise 1947'nin başında (3 Mart) doğduğu için, Amy ondan bir sınıf öndeydi, yani Ferguson lise üçte pineklerken kız Hunter'da son sınıfa başlayacaktı. O noktada üniversite Ferguson için henüz belirsiz bir şey, daha adı konmamış çok uzak bir hedefti, oysa kız bir yıla yakın zamandır haritaları incelemişti ve neredeyse bavullarını toplamaya hazırdı. Birkaç okula başvuracağını söyledi. Herkes birden fazla okulu yazması, ikinci ve üçüncü seçenekleri belirtmesi gerektiğini söylüyormuş, ama onun ilk ve tek seçimi Barnard'mış, çünkü Columbia Üniversitesi'ndeki erkekler okulunun ikizi olan kızlar okulu Barnard, New York'taki en iyi üniversiteymiş ve Amy'nin öncelikli amacı da New York'ta kalmakmış.

Ferguson, Ama sen zaten hep New York'ta yaşadın, dedi. Başka bir yeri denemek istemez misin?

Başka yerleri de gördüm, dedi kız. Pek çok yere gittim, hepsinin adı da Sıkıcı Şehir. Sen hiç Boston'a ya da Chicago'ya gittin mi?

Hayır.

Bir Numaralı Sıkıcı Şehir ve İki Numaralı Sıkıcı Şehir. Ya LA?

Hayır.

Üç Numaralı Sıkıcı Şehir.

Çok güzel. Peki ya taşradaki bir okula ne dersin? Cornell, Smith, öyle bir yer. Yemyeşil çimler, yankı yapan avlular, rüstik bir ortamda bilginin peşine düşmek.

Joseph Cornell bir dâhi, Smith kardeşler de harika öksürük pastili yapıyor, ama ıssız bir yerde dört yıl pinekleyemem, benim eğlence anlayışıma uygun değil. Hayır Archie, istediğim her şey New York'ta. Oradan başka hiçbir yer yok.

Bunları konuştukları sırada Ferguson onu göreli ancak on dakika olmuştu, Amy'nin New York'u savunmasını, New York aşkını dile getirmesini dinlerken, kızın yalnızca özgüveni ve kıvrak zekâsıyla değil, aynı zamanda ve özellikle de sesiyle bir anlamda şehrinin ta kendisi olduğunu düşündü; o ses Brooklyn'in, Queens'in ve Yukarı Batı Yakası'nın Yahudi sesiydi, üçüncü kuşak New York Yahudisinin sesiydi, yani Amerika'da doğmuş Yahudilerin ikinci kuşağına özgü, örneğin New York'lu İrlandalılarınkinden ya da New York'lu İtalyanlarınkinden çok hafif bir tını farkı olan, tensel, sofistike ve atak bir ses, onlar gibi sert r'leri yutan ama artikülasyonu onlardan daha kusursuz bir ses; Ferguson o artikülasyona alıştıkça o sesi daha çok duymak istiyordu, çünkü kendisinin yaşadığı ortamın tersine, Schneiderman sesi taşra olmayan, varoş olmayan ne varsa onu temsil ediyor, o yüzden de olası bir geleceği ya da en azından o olası gelecek hayaliyle avunulacak bugünü vaat ediyordu; Ferguson'la Amy odada otururken, daha sonra da sokaklarda yürürken pek çok şeyden söz ettiler, en çok da Medgar Evers'ın öldürülmesiyle başlayıp Martin Luther King'in konuşmasıyla sona eren inişli çıkışlı yaz mevsiminden, Amerika'nın genel görünümünü simgeliyor gibi görünen, uçları birbirine dolanmış o dehşet ve umut yumağından, ayrıca Ferguson'un odasındaki rafları ve yerleri dolduran kitaplarla plaklardan, okul ödevlerinden, üniversiteye giriş sınavlarından, hatta beyzboldan bile söz ettiler, Ferguson'un Amy'ye sormadığı, ne pahasına olursa olsun sormamaya kararlı olduğu tek soru erkek arkadaşı olup olmadığı sorusuydu, çünkü Ferguson

onu hayatındaki *bir sonraki* sevgili yapmaya çoktan karar vermişti ve yolunun üzerinde kaç rakip olduğunu öğrenmeyi de istemiyordu.

İşçi Bayramı mangal partisinin üzerinden iki hafta geçmeden ve New York'ta yeniden buluşacakları günden tam bir hafta önce, 15 Eylül'de Amy telefon etti, kız kendisinden başkasını aramadığı için Ferguson onun sevgilisi olmadığını, korkacak bir rakibi bulunmadığını ve kendisi kıza nasıl yakınlık duyuyorsa onun da aynı duyguyu paylaştığını anladı. Bunu Amy'nin Birmingham, Alabama'da siyahların kilisesinin bombalanması ve içerdeki dört küçük kızın öldürülmesi olayını duyar duymaz kendisini aramasından anladı; bu bomba ve cinayetler sanki iki buçuk hafta önceki Washington'a Yürüyüş'ün intikamını almayı amaçlıyor, Güney bölgelerinde yeni bir Amerikan nefreti ve şiddeti başlıyor, yeni bir ırkçı savaş yayılıyordu; Amy olayı Ferguson'a haber verirken kendini tutmaya çalıştığı halde hüngür hüngür ağlıyordu, yavaş yavaş kendini toplamaya başlayınca bu konuda ne yapılmasını istediğini anlattı, sadece politikacıların yasalarla önlem alması yetmezdi, bir halk ordusunun toplanıp oraya gitmesi ve yobazlarla savaşması gerekirdi, o orduya ilk katılan da kendisi olacak, liseden mezun olduğunun ertesi günü otostop yaparak Alabama'ya gidecek ve bu dava uğruna çalışacak, bu dava uğruna kanını dökecek, bu davayı hayatının temel amacı yapacaktı. Bu bizim ülkemiz, dedi, o aşağılık insanların bu ülkeyi bizden çalmasına izin veremeyiz.

Ertesi cumartesi ve sonbahar boyunca her cumartesi buluştular, Ferguson New Jersey'den otobüsle Liman Müdürlüğü İstasyonu'na geliyor, oradan IRT ekspres treniyle Batı 72. Cadde'ye gidiyor, trenden indikten sonra üç blok kuzeye ve iki blok batıya yürüyerek New York'ta kendisi için en önemli adres olan Schneider-

man'ların Riverside Yolu ile 75. Cadde'nin köşesindeki 4B No'lu evlerine ulaşıyordu. Çeşitli yerlere gidiyorlar, çoğunlukla ikisi yalnız çıkıyor, arada sırada da Amy'nin arkadaşlarıyla birlikte geziyorlardı; Broadway'le 95. Cadde'nin köşesindeki Thalia'da yabancı filmleri, Godard, Kurosawa, Fellini'nin yapıtlarını izliyor, Metropolitan, Frick ve Modern Sanat müzelerini geziyor, Garden'da Knick takımının basketbol maçlarını seyrediyor, Carnegie Hall'da Bach dinliyor, Village'daki küçük tiyatrolarda Beckett, Pinter ve Ionesco'nun oyunlarını izliyorlardı; her şey yakında, ellerinin altındaydı, Amy de her zaman nereye gidileceğini, ne yapılacağını biliyordu, Manhattan'ın bu savaşçı prensesi kendi şehrini, çok kısa sürede Ferguson'un da şehri olan New York'u ona tanıtıyor, şehrin girdisini çıktısını öğretiyordu. Yine de bütün yaptıkları, bütün gördükleri bir yana, o cumartesilerin en iyi yanı kafelerde oturup konuşmaları, yıllarca sürecek diyaloğun ilk turlarıydı; kimi zaman az önce izledikleri filmin ya da ikisinden birinin sözünü ettiği bir siyasal görüşün iyi mi kötü mü olduğu konusunda fikirleri uyuşmadığında şiddetli çekişmelere dönüşen konuşmalardı bunlar; ama Ferguson bu tartışmaları mesele yapmıyordu, çünkü aşkın cilvesi sandıkları şeyleri isteyen o basit, şımarık, somurtkan, aptal kızlara hiç ilgi duymuyordu, bu ise gerçek aşktı, karmaşık, derin bir sevgi ve ateşli görüş ayrılıklarından etkilenmeyecek kadar esnek bir aşktı, dur durak bilmeden her şeyi irdeleyen bakışları ve çınlayan kahkahalarıyla bu kızı, günün birinde bir savaş muhabiri ya da bir devrimci veya yoksulları iyileştirmeye çalışan bir doktor olacak bu gergin ve korkusuz Amy Schneiderman'ı sevmemek mümkün müydü? On altısını sürüyordu, yakında on yedi yaşında olacaktı. O boş sayfa artık tamamen boş değildi, ama yine de o sayfaya yazmış olduklarını silebileceğini, onla-

rı silip istediği zaman yeni baştan başlayabileceğini bilecek kadar gençti hâlâ.

Öpüşmeler, hiç olmaz olur mu. Sarılıp kucaklaşmalar, hiç olmaz olur mu. İşin can sıkıcı yanı Amy'nin annesiyle babasının cumartesi öğleden sonraları evde oturmayı sevmeleri yüzünden orada baş başa kalma fırsatının çok az oluşuydu, ister istemez serin havalarda Riverside Parkı'ndaki banklarda, Amy'nin arkadaşlarının verdiği partilerde arkadaki bir yatak odasında gizlice oynaşmak zorunda kalıyorlardı; iki kez, sadece iki kez, Amy'nin ev tutkunu ebeveynleri gece gezmeye gittikleri iki sefer Amy'nin odasındaki yatakta yarı çıplak alt alta üst üste gelme fırsatı buldular, ama en olmayacak anda kapı birden açılıverir korkusu eskisi gibi sürüyordu. Yaşamlarının kontrolünü ellerinde tutamayışın yılgınlığı, koşullar yüzünden defalarca yarıda kalan hormonal çılgınlık, haftalar geçtikçe ikisinin de artan umutsuzluğu ve çaresizliği. Sonra kasım ortalarında bir salı gecesi Amy telefon edip müjdeyi verdi. Bir sonraki hafta sonu annesiyle babası şehir dışına gidecekler, annesinin hasta annesini ziyaret etmek için tam üç gün uzaklardaki Chicago'da olacaklardı, ağabeyi Jim'in de Şükran Günü'nden önce Boston'dan gelmesi beklenmiyordu, onlar yokken ev sadece Amy'ye kalacaktı. Koca bir hafta sonu, dedi. Bir düşün Archie. Evde ikimizden başka kimsenin olmadığı bütün bir hafta sonu.

Ferguson ailesine birkaç arkadaşıyla beraber başka bir arkadaşın Jersey kıyısındaki evine davet edildiğini söyledi, öylesine ayrıntılı, öylesine anlamsız bir yalandı ki annesiyle babası hiç kuşkulanmadı ve söz konusu cuma günü geldiğinde gece arkadaşında kalacağına göre okula giderken yanına ufak bir valiz alması da hiç yersiz kaçmadı. Planı okuldan çıkar çıkmaz New York'a gitmekti, ilk otobüsü yakalayabilirse dört buçuk ya da beşe çeyrek

kala, birinci otobüsü kaçırıp ikinciyi beklerse de beş buçuk ya da altıya çeyrek kala Amy'nin evinde olurdu. Montclair Lisesi'nin koridorlarında ve sınıflarında geçirilen sıkıcı bir gün daha, düşünce gücüyle zamanı ilerletebilirmiş gibi bütün dikkatini saate yoğunlaştırarak, dakikaları, saatleri sayarak geçirilen bir gün ve öğle sonrasının ilk saatlerinde okulun hoparlörüyle yapılan duyuruda başkanın Dallas'ta vurulduğu haberi, bir süre sonra da ikinci bir duyuruyla Başkan Kennedy'nin öldüğü haberi.

Birkaç dakika içinde okuldaki bütün faaliyetler bıçakla kesilmişçesine durdu. Binlerce el mendillere ve kâğıt mendillere davrandı, hıçkıran kızların gözlerindeki rimeller akıyor, oğlanlar başlarını sallayıp yumruklarını havaya savurarak dolanıyor, kızlar ve oğlanlar birbirlerine sarılıyor, öğretmenler hıçkırarak kucaklaşıyor, bazıları da boş bakışlarını duvarlara ve kapı tokmaklarına dikiyordu, çok geçmeden öğrenciler spor salonunda ve kantinde toplandı, ne yapılması gerektiğini kimse bilmiyordu, kimse duruma el koyamıyordu, bütün düşmanlıklar, bütün garezler bitmişti, ortada düşman kalmamıştı, sonra okul müdürünün sesi yine hoparlörden duyuldu, okulun tatil edildiğini, herkesin eve gidebileceğini söyledi.

Geleceğin insanı ölmüştü.

Gerçek olmayan şehir.

Herkes eve gidiyordu, ama Ferguson New York otobüsünü beklemek üzere ufak valiziyle Montclair otobüs durağına yürüyordu. Ailesini daha sonra arayacaktı, ama şimdi eve gitmiyordu. Bir süre yalnız kalmaya ihtiyacı vardı, sonra da Amy'yle beraber olmaya, hafta sonu planladıkları gibi onun yanında kalacaktı.

Gerçek olmayan bir şehirde iki yol birbirinden ayrılıyordu ve gelecek ölmüştü.

Otobüs beklemek, otobüsün basamaklarından çıkmak, oturacak bir yer aramak, beşinci sırada bir yere

oturmak, sonra otobüs hareket edip New York'a yollanırken vites değiştirme sesini dinlemek, sonra arkasındaki koltukta oturan kadın hıçkırarak ağlarken ve şoför ön sıradaki bir yolcuya, *İnanamıyorum. Aklım almıyor*, derken tünelden geçmek; oysa Ferguson inanıyordu, tamamen kendinden uzaklaşmış, gövdesinin dışına çıkıp havada süzülüyormuş gibi hissetmesine rağmen yine de aklı başındaydı, her şeyi net görebiliyordu, kendine hâkimdi, kendini tutamayıp ağlamaya niyeti yoktu, olanlar ağlamakla geçiştirilemeyecek kadar büyüktü, arkasındaki kadın istediği kadar ağlayıp paralanabilirdi, belki bu ona iyi gelirdi, ama kendisine hiçbir zaman, hiçbir şey iyi gelemeyeceği için ağlamaya hakkı yoktu, sadece düşünmeye, olanları, daha önce hiç başına gelmediği kadar büyük olan o olayı anlamaya çalışma hakkı vardı. Şoförle konuşan adam dedi ki: *Bu bana Pearl Harbor'u hatırlatıyor. Hani her şeyin sakin, sessiz, gevşek olduğu, insanların evlerinde pijamayla dolandıkları bir pazar sabahı ve sonra BUM, dünya patlıyor ve bir anda kendimizi savaşta buluyoruz.* Ferguson, bunun yanlış bir karşılaştırma olmadığını düşündü. Her şeyin kalbini paramparça eden, herkesin hayatını baştan başa değiştiren büyük olay, bir şeyin sona erdiği ve başka bir şeyin başladığı unutulmaz an. Ferguson, Bu öyle bir şey mi, savaşın patlamasına benzer bir şey mi? diye sordu kendi kendine. Hayır, pek öyle değildi. Savaş yeni bir gerçekliğin başlangıcını gösterir, oysa bugün hiçbir şey başlamamıştı, bir gerçeklik sona ermişti, hepsi buydu işte, dünyadan bir şey çıkarılmıştı, şimdi o şeyin yerinde bir boşluk vardı, eskiden bir şeyin olduğu yerde şimdi bir hiçlik vardı, sanki yeryüzündeki her ağaç ortadan kaybolmuş, ağaç ya da dağ, ya da ay kavramlarının her biri insan belleğinden silinmişti.

Ayın olmadığı bir gökyüzü.

Ağaçların olmadığı bir yeryüzü.

Otobüs 40. Cadde ile Sekizinci Bulvar'ın köşesindeki durağa yanaştı. Ferguson, New York'a daha önceki gelişlerinde yaptığı gibi Yedinci Bulvar'ın yeraltı geçitlerinden geçmek yerine merdivenlerden dışarıya çıktı ve kasım sonu alacakaranlığında Times Meydanı'ndaki metro istasyonuna gitmek için 42. Cadde boyunca doğuya doğru yürüdü, yoğun trafik saatindeki kalabalığın içine, kendi yoluna giden insanların ölü suratı gibi donuk yüzlerinin arasına bir beden daha katılmış oldu, her şey aynıydı, her şey farklıydı; sonra Ferguson, kaldırımda durmuş, karşılarındaki yüksek binanın üzerinden geçen ışıklı yazılardaki JFK DALLAS'TA VURULUP ÖLDÜRÜLDÜ – JOHNSON YEMİN EDEREK BAŞKAN OLDU haberine bakan insan yığınını ite kaka kendine yol açmaya başladı; IRT metro istasyonuna inen merdivenlere gelmek üzereyken, bir kadının başka bir kadına şöyle dediğini duydu: *İnanamıyorum Dorothy. Gördüklerime inanamıyorum.*

Gerçekdışı.

Ağaçsız bir şehir. Ağaçsız bir dünya.

Amy'nin okuldan dönüp dönmediğini anlamak için telefon etmemişti. Kız hâlâ arkadaşlarının yanında olabilir, olayın yarattığı kafa karışıklığı içinde onun geleceğini hatırlamayacak kadar sarsılmış olabilirdi, o nedenle Ferguson 4B dairesinin kapısını çaldığında kapıyı açan biri olup olmayacağından emin değildi. Kuşku içinde beş saniye geçti, kuşku içinde on saniye geçti, sonra dahili telefondan, *Archie, sen misin?* diyen kızın sesini duydu ve bir saniye sonra da dış kapı açıldı.

Televizyonda suikast haberlerini izleyerek birkaç saat geçirdiler, sonra birbirlerine sımsıkı sarılıp sendeleyerek Amy'nin odasına gittiler, kendilerini yatağa atıp ilk kez seviştiler.

2.2

Cobble Yolu Savaşçısı'nın ilk sayısı 13 Ocak 1958'de çıktı. Çocuk gazetesinin kurucusu ve yayıncısı A. Ferguson birinci sayfadaki başyazıda *Savaşçı*'nın "Gerçekleri yansıtması için elimizden geleni yapacağız ve ne pahasına olursa olsun doğruyu aktaracağız" diye yazıyordu. Elli adetlik ilk sayının basımı, elyazısıyla hazırlanan özgün kopyayı 60x90 cm boyutundaki kâğıdın iki yüzüne aktarmak ve bunu ikiye katlanabilecek incelikte kâğıda kopyalamak üzere Batı Orange'daki Myerson Basımevi'ne götüren üretim müdürü Rose Ferguson tarafından üstlenildi, kâğıdın ikiye katlanması sayesinde *Savaşçı* (neredeyse) evde hazırlanıp daktilo edilmiş ve çoğaltılmış bir bültenden çok, gerçek bir yayın organına benzeyerek dünyaya geldi. Tanesi beş sent. Fotoğraf ya da çizim yok, en üstte gazetenin adı için biraz yer bırakılmış, ama iki büyük dikdörtgenin kalan bölümlerinde elyazısıyla doldurulmuş sekiz sütun yazı dışında hiçbir şey yok, her zaman harflerini özenle çizmeye uğraşmış on bir yaşlarında bir çocuğun el emeği, birkaç titrek harfe ve birkaç yerde satırın hizalanamayışına karşın yine de okunaklı bir yazı, genel görünümüyle on sekizinci yüzyıldaki büyük boy bir gazetenin biraz çılgın bir versiyonunu andırıyor.

Gazetedeki yirmi bir yazı, dört satırlık hicivlerden, iki ya da üç sütunluk makalelere kadar değişiyordu; bunlardan birincisi ön sayfadaki BİR İNSANLIK TRAJEDİSİ. DODGERS VE GIANTS BATI KIYISINA GİTMEK İÇİN NY'U TERK EDİYOR başlıklı yazıydı ve Ferguson'un çeşitli aile bireyleri ve arkadaşlarıyla yaptığı röportajlardan bölümler içeriyordu, bunların en çarpıcısı da beşinci sınıfta okuyan arkadaşı Tommy Fuchs'un sözleriydi: "Kendimi öldürmek geliyor içimden. Geride sadece Yankees kaldı ve ben Yankees'den nefret ederim. Şimdi ben ne yapacağım?" Arka sayfadaki yazı Ferguson'un ilk okulunda patlak veren bir skandalı ele alıyordu. Son altı hafta için öğrenciler yakan top oynarken dört kez spor salonundaki iki tuğla duvardan birine toslamışlar, gözler morarmış, beyinler sarsılmış, kafalar ve alınlar kan revan içinde kalmıştı, Ferguson da daha fazla kaza olmasını engellemek için duvarların koruyucu bir maddeyle kaplanmasını öneriyordu. Ferguson, son kaza kurbanlarının sözlerini (biri, "Ben tam topu yakalamak için koşarken duvara çarptım ve kafamı fena halde vurdum," demişti) aktardıktan sonra müdür Mr. Jameson'la konuştuğunu belirtiyor ve müdürün durumun kontrolden çıktığını kabul ettiğini ve şöyle dediğini yazıyordu: "Eğitim Kurulu ile görüştüm, ay sonuna kadar duvarları kaplayacaklarına söz verdiler. O zamana kadar yakan top oynanmayacak."

Şehirden giden beyzbol takımları ve önlenebilir kafa yarılmalarının yanı sıra kaybolan evcil hayvanlar, fırtınadan hasar gören telefon ve elektrik direkleri, trafik kazaları, tükürük topu[1] yarışmaları, Sputnik, Başkan'ın sağlık durumu hakkındaki haberler ve Ferguson ile Adler ailele-

1. Ağızda çiğnenmiş kâğıt ya da türevlerinin kısa bir kamış yardımıyla üflenerek fırlatılması. (Ç.N.)

rinin güncel durumlarıyla ilgili bilgiler yer alıyordu, örneğin: LEYLEK TAM ZAMANINDA GELDİ: "İnsanlık tarihinde ilk kez bir bebek tam beklendiği tarihte doğdu. New York City'de yaşayan Mrs. Frances Hollander (22), 29 Aralık akşamı 22.53'te, yani beklenen günü kaçırmasından sadece yedi dakika önce, ilk çocuğunu dünyaya getirdi, 3.260 kilo ağırlığındaki erkek bebeğe Stephen adı verildi. Mrs. Hollander dünyanın önde gelen Victoria dönemi edebiyatı uzmanlarından biridir, George Eliot ve Charles Dickens hakkında kitaplar yazmıştır." Gözden kaçmaması gereken bir nokta da arka sayfanın sağ alt köşesinde sayfanın dörtte birini kaplayan *Adler'in Nükte Köşesi* başlıklı çerçeve içindeki yazıydı; Ferguson bu köşeyi *Savaşçı*'nın bütün sayılarında düzenli olarak kullanmayı planlıyordu, büyükbabası gibi değerli bir nükte kaynağını ihmal edemezdi; o tatsız şakalar kralı yıllar içinde Ferguson'a o kadar çok fıkra anlatmıştı ki genç genel yayın yönetmeninin bunları kullanmaması hata olurdu. Köşedeki ilk örnek şuydu: "Mr. ve Mrs. Hooper Hawaii'ye gidiyordu. Uçak inmeden hemen önce Mr. Hooper karısına *Hawaii* sözcüğünün *–w* sesiyle– Hawaii diye mi yoksa *–v* sesiyle– Havaii diye mi söylendiğini sordu. Mrs. Hooper, 'Bilmiyorum. İnince birine sorarız,' dedi. Havalimanında Hawaii tişörtü giymiş yaşlı birini gördüler. Mr. Hooper, 'Kusuruma bakmayın efendim,' dedi, 'Hawaii'de mi yoksa Havaii'de mi olduğumuzu söyleyebilir misiniz?' Yaşlı adam hiç duraksamadan cevap verdi, 'Havaii.' Mr. ve Mrs. Hooper, 'Teşekkür ederiz,' dediler. Yaşlı adamın yanıtı şu oldu: 'Vica ederim.'" [1]

O yılın nisan ve eylül aylarında, en azından ebeveynlerinin ve akrabalarının söylediğine göre her biri bir

1. İngilizcesinde "Rica ederim" karşılığı olarak *w* yerine *v* ile "*You're velcome*" deniyor. (Ç.N.)

öncekinden daha gelişmiş olan iki sayı daha çıktı, ancak arkadaşlarıyla durum başkaydı, çünkü sınıfta fırtına gibi esen ilk sayının ardından birtakım gücenmeler ve düşmanlıklar su yüzüne çıkmaya başladı. Beşinci ve altıncı sınıfların dışa kapalı dünyası bir dizi katı kural ve sosyal hiyerarşiyle sınırlanmıştı, Ferguson *Cobble Yolu Savaşçısı*'nı yayınlama inisiyatifini almakla, yani hiç yoktan bir şey yaratmaya cüret etmekle kasıtlı olmasa da bu sınırları çiğnemişti. Oğlanlar o sınırlar içinde iki seçenekten biri sayesinde statü kazanabilirdi: Ya sporlarda üstün başarı gösterecekler ya da yaramazlıktaki ustalıklarını kanıtlayacaklardı. Derslerde iyi not almak pek önemli değildi, sanat ya da müzik alanlarında olağanüstü yetenekli olmak da işe yaramazdı, çünkü o yetenekler doğa vergisiydi, tıpkı insanın saç rengine ya da ayağının büyüklüğüne benzer biyolojik özelliklerdi, o yüzden de o yeteneklere sahip olmak kişiyle hiç bağlantısı olmayan, insan iradesinden bağımsız doğa gerçekleriydi. Ferguson'un sporlarda her zaman iyi olması diğer oğlanların arasına kabul edilmesini sağlamış, ürkütücü bir yazgı olan dışlanmasını önlemişti. Yaramazlık, haylazlık onun için can sıkıntısıydı, hafta sonlarını insanların posta kutularına patlangaç atarak, elektrik direklerini yıkarak, üst sınıftaki kızlara telefon edip açık saçık galiz sözler söyleyerek geçiren, çalım satmaya meraklı o yabani oğlanlardan uzak dursa da anarşik mizah duygusu sayesinde düzgün, güvenilir biri sıfatını pekiştirmişti. Bir başka deyişle, Ferguson o zamana kadar başını büyük belaya sokmadan idare etmiş, ders notlarının iyi olması durumunu artı ya da eksi olarak etkilememiş, kişilerle ilişkisindeki nazik, saldırganlıktan uzak tavrı öteki çocukların öfkesine karşı tampon görevi yapmıştı, birkaç kez yumruk dalaşına girmiş olsa da kalıcı düşmanlar edinmemişti; ama sonra on birine basmasından birkaç ay önce kendisinin kotardığı

tek yapraklı bir gazete olarak tezahür eden bir atılım yapmaya karar verdi ve sınıf arkadaşları birdenbire Ferguson'da sandıklarından daha büyük cevher olduğunu, gerçekten zeki bir delikanlı, *Savaşçı* gibi çapraşık bir hüneri gerçekleştirecek kadar konusunda uzmanlaşmış bir çocuk olduğunu anladılar ve beşinci sınıfın yirmi iki öğrencisinin hepsi gazetenin ilk sayısını almak için bozuklukları bastırdı, çok iyi iş çıkardığını söyleyerek kutladılar, yazılarındaki komik sözcük oyunlarına güldüler, sonra hafta sonu geldi ve pazartesi sabahı gazeteden söz eden kalmadı. *Savaşçı*'nın sonu o ilk sayıdan sonra gelseydi Ferguson ileride yaşayacağı büyük üzüntüye katlanmamış olacaktı, ama zeki olmakla aşırı zeki olmak arasında fark olduğunu nereden bilebilir, ilkbaharda çıkan ikinci sayı onun yeteri kadar çalışmayanlara kıyasla çok fazla çalıştığını, diğerlerinin işe yaramaz tembeller olduğunu kanıtlayınca sınıftakilerden bazılarının ona cephe alacağını nasıl kestirebilirdi? Kızlar hâlâ onun tarafındaydı, hem de hepsi, ne var ki kızlar onunla rekabete girişmiyordu, Ferguson'un çalışkanlığının, üstünlüğünün baskısını hissedenler oğlanlardı, en azından üçü ya da dördü, ama Ferguson bunu fark edemeyecek kadar mutluydu, nisanda *Savaşçı*'nın ikinci sayısını okula getirdiğinde Ronny Krolik ve onun çetesindeki kabadayıların gazeteyi neden almadıklarını merak etmeyecek kadar coşkuluydu, bunun üzerinde durduysa bile olsa olsa paraları olmadığı için gazeteyi almadıklarını düşündü.

Ferguson'a göre gazeteler insanlığın en büyük buluşlarından biriydi, okumayı söktüğünden beri gazeteleri çok severdi. Haftada yedi gün, sabah erkenden Ferguson yatağından kalkmak üzereyken adı sanı bilinmeyen, görünmeyen biri, evin önündeki basamaklara hiç ıskalamadan hoş bir pat sesiyle *Newark Star-Ledger* gazetesini atardı; bacağını kırdığı yaz okuma öğrenmeyi kafasına

koyan, çocukça aptallığı yüzünden yatağa hapsolmaktan bu yolla kurtulup genç bir dünya vatandaşına dönüşen, artık her şeyi ya da ekonomik politika ve daha çok nükleer silaha sahip olmanın kalıcı barışı sağlayacağı gibi çapraşık meseleler dışında hemen hemen her şeyi kavrayacak kadar büyüyen Ferguson altı buçuk yaşındayken kahvaltı ederken gazete okuma ritüeline de katılmaya başlamıştı, her sabah kahve ve çırpılmış yumurta, tost makinesinde kızaran ekmek, ekmeğin üzerinde eriyen tereyağı kokularıyla dolu mutfakta annesi ve babasıyla kahvaltı sofrasına oturur, her biri gazetenin farklı bir bölümünü alır, sabahın o saatinde konuşmak zor geldiği için hepsi sessizce gazeteyi okur ve bitirdikleri bölümleri birbirlerine geçirirlerdi. Ferguson her zaman önce çizgi romanları ve spor haberlerini okurdu, çok hoşuna giden Nancy ve arkadaşı Sluggo, Jiggs ve karısı Maggie, Blondie ve kocası Dagwood, Beetle Bailey'den sonra Mantle ve Ford'a, Conerly ve Gifford'a sıra gelirdi,[1] daha sonra yerel haberleri, ulusal ve uluslararası haberleri, sinema ve tiyatro yazılarını, bir telefon kulübesine giren tam on yedi üniversiteli yahut Essex'deki yemek yeme yarışmasında otuz altı sosisli sandviç yiyen adam gibi ilginç haberler sütununu okur, hepsi bittikten sonra okula gitmek için evden çıkmasına daha birkaç dakika varsa kişisel ilanlara göz atardı. *Sevgilim. Seni seviyorum. Lütfen eve dön.*

Gazetelerin çekiciliği kitaplarınkinden çok farklıydı. Kitaplar somut ve kalıcıydı, gazeteler ise incecik kâğıtlı, okundukları anda atılıp yerine ertesi sabah gelen gazetenin konduğu kısa ömürlü şeylerdi, her sabah yeni güne taze bir gazeteyle başlanırdı. Kitaplar baştan sona

1. Blondie, Türkiye'de Fatoş, Jiggs ve Maggie Güngörmüşler, Beetle Bailey Hasbi Tembeler adıyla yayınlandı. Whitey Ford ve Mickey Mantle beyzbol, Charlie Conerly ve Frank Gifford futbol oyuncuları. (Ç.N.)

düz bir çizgi izlerken gazeteler aynı anda birkaç yerde oluyor, aynı sayfada bir arada bulunan ve her biri dünyanın farklı bir yönünü yansıtan hikâyeler, her biri yanındaki haberle hiç ilintisi olmayan bir fikir ileri süren, sağda savaş, solda kaşığın üstünde yumurta tutma yarışı, onun üzerinde yanan bir ev, altta Kız İzciler toplantısı gibi büyük ve küçük şeylerin birbirine karıştığı eşzamanlılığın ve aykırılıkların bir karması niteliğindeydi; 1. sayfada trajik olaylar yer alırken, 4. sayfada birbirini tutmayan haberler olurdu: kış aylarındaki seller ve polis soruşturmaları, bilimsel buluşlar ve tatlı tarifleri, ölümler ve doğumlar, aşk acısı çekenlere öğütler ve bulmacalar, beyzboldaki paslar ve parlamentodaki tartışmalar, kasırgalar ve senfoniler, işçi grevleri ve balonla okyanusu geçme gezileri; sabah gazeteleri siyah mürekkebi ele bulaşan sütunlarında bu olayların her birine yer vermek zorundaydı ve Ferguson her sabah bu haberler keşmekeşinden mest oluyordu, çünkü bu dünyanın ta kendisiydi diye düşünüyordu, aynı anda üzerinde milyonlarca farklı şeyin olduğu çalkalanıp duran kocaman bir keşmekeş.

Onun gözünde *Savaşçı* tam da bunu, yani gerçek gazeteye benzeyen bir yerde bir dünya keşmekeşi yaratma fırsatını simgeliyordu. Tabii tam anlamıyla gerçek bir gazete değildi, olsa olsa biraz gerçeği andıran bir şeydi, ama genç bir çocuğun yarattığı gerçek gazetenin o amatör versiyonu da arkadaşlarını etkileyecek kadar gerçeğe yakındı. Ferguson da böyle bir tepki beklemiş, başların kendisine çevrilmesini, sınıfın onun farkına varmasını istemişti, bu isteği gerçekleşince o da daha bir şevkle, giderek artan bir güven ve kendi dehasına tazelenmiş bir inançla ikinci sayının hazırlığına girişti ve o inanç gözlerini öylesine kör etti ki, Krolik'le arkadaşlarının kısmi boykotu bile neler olduğunu görmesini engelledi. Gözü ancak ertesi sabah biraz açılır gibi oldu. Michael Tim-

merman en yakın arkadaşlarından biriydi, notları Ferguson'unkilerden bile iyi olan, zeki, sevilen, bir meşe nasıl zehirli sarmaşığın üzerinde yükselirse o da Ronny Krolik gibi cücelerin üzerinde yükselen bir tür kahraman kimliğindeki Michael Timmerman, dersler başlamadan önce sizi avluda bir kenara çekip konuşmak istediğini söylerse, onu seve seve can kulağıyla dinlerdiniz. Michael'ın ilk sözleri *Savaşçı*'yı çok beğendiğini söylemek oldu, bu da Ferguson'u sevindirdi, çünkü sınıfın en başarılı sporcusu ve öğrencisinin fikri başkalarınınkinden çok daha ağırlıklıydı, ama sonra Timmerman, Ferguson'a birlikte çalışmak, *Savaşçı*'nın kadrosuna katılmak ve kendi makalelerini yazmak istediğini söyleyerek sürdürdü sözünü, böylece zaten iyi olan bir yayın organı daha da iyi olacaktı, çünkü tek kişinin çıkardığı bir gazete duyulmuş şey değildi, bir tek muhabirin bütün yazıları yazmasında bir tuhaflık, bir dandiklik vardı, eğer Ferguson ona bir fırsat verir ve işler yolunda giderse belki ileride üç ya da dört ya da beş muhabir bile olabilirdi, baskı maliyeti için herkes ortaya biraz para koyarsa *Savaşçı* dört veya sekiz sayfaya çıkabilir, Ferguson'un berbat elyazısına bağlı kalmak yerine makinede dizilir ve gerçek bir gazeteye daha çok benzerdi.

Ferguson bu söylenenleri duymaya hiç hazır değildi. *Savaşçı* en başından beri hep tek-adam şovu, onun kendi şovu olarak tasarlanmıştı, iyi de olsa kötü de olsa sadece onun şovu olacak, başkası işin içine girmeyecekti, sahneyi bir başka çocukla, daha da beteri birkaç çocukla paylaşma fikri onu mutsuzluktan hasta etti. Timmerman ona yorumlar ve öneriler yağdırıyor, beceriksiz elyazısıyla hazırlanan dandik gazetesinin kontrolünü ele geçirmeye çalışıyordu, ama Ferguson'un bütün bunları zaten düşünmüş olduğunu fark etmedi, daktilo makinesinde yazmayı bilse bile hoş bir görüntü olmayacağı için makine kullanmaya-

cağını, on bir yaşında olduğu için daktilo makinesi almaya gücü elvermediğinden elyazısını tercih etmek zorunda kaldığını anlayamadı, annesinin kopyaları basmak için Myerson'un makinesini kullanmak karşılığında onun üç çocuğunun portre fotoğraflarında indirim yapma pazarlığından Timmerman'ın nereden haberi olacaktı; Timmerman'a işlerin böyle yürüdüğünü söylemek istedi, maliyeti düşürmek için pazarlık yapıyordun ve elindeki olanaklarla en iyisini yapmaya çalışıyordun, sözümona gerçek gazete basmak için ortaya para koyma meselesini de unutmak gerekirdi, beş çocuk o maliyeti karşılayacak parayı asla toplayamazdı ve şayet Timmerman en hayran olduğu arkadaşı olmasa, ona kendi işine bakmasını, bu kadar parlak fikirleri varsa kendi gazetesini çıkarmasını söylerdi, ama aklından geçenleri söylemeyecek kadar saygı duyuyordu Timmerman'a, o yüzden korkakların seçeceği yolu seçti, zamanla Timmerman'ın bu yeni ortaya çıkmış gazetecilik merakından vazgeçeceği ve konunun birkaç gün içinde unutulacağı umuduyla kesin bir evet ya da hayır cevabı vermeden, *Ben biraz düşüneyim*, dedi.

Ancak, başarılı çocukların çoğu gibi Timmerman da kolayca pes eden ya da unutuveren biri değildi. Haftanın geri kalan günlerinde her sabah bahçede Ferguson'un yanına geliyor, karar verip veremediğini soruyordu, Ferguson da her sabah onu atlatmaya çalışıyordu. Belki, diyordu, belki bu iyi bir fikirdir, ama artık ilkbahar geldi, okul tatile girmeden önce yeni bir sayı hazırlamaya vakit yok. Bugünlerde ikimiz de Küçükler Ligi'nde oynuyoruz, gazeteyi hazırlamanın ne kadar çok emek istediğini tahmin bile edemezsin. Haftalarca çalışmak gerek, aylarca çalışmak gerek. O kadar ağır bir yük ki, bazen bunu sürdürmeyi istediğimden bile emin olamıyorum. Bu konuyu biraz askıya alalım, belki yaz sonunda bunu yeniden konuşabiliriz.

Ama Timmerman yazın kampa gideceği için meseleyi hemen sonuçlandırmak istiyordu. Gelecek sayı sonbahara kadar çıkmayacak olsa bile ona bel bağlayıp bağlayamayacağını öğrenmeye çalışıyor ve Ferguson'un karar vermekte neden bu kadar zorlandığını anlayamıyordu. Bu kadar önemli olan neydi?

Ferguson köşeye sıkıştığını anladı. Timmerman tam dört gün onun başının etini yedi ve Ferguson bir cevap verene kadar o ısrarın devam edeceğini sezdi. Peki ama doğru cevap neydi? Timmerman'a onu istemediğini söylese, büyük olasılıkla bir dost kaybedecekti. Timmerman'ın gazeteye katılmasını kabul etse, bu sefer ödün verdiği için kendisine öfkelenecekti. Bir yanıyla Timmerman'ın *Savaşçı* için duyduğu coşkudan hoşlanıyor, bir yanıyla da artık arkadaş gibi konuşmayı bırakıp düpedüz zorbalık etmeye başlayan arkadaşından soğumaya başlıyordu. Hayır, tam olarak zorba değil, daha çok yönetici gibi davranıyordu, çünkü sınıfta da yönetici olarak en güçlü ve en etkili kişiydi, Ferguson ona ters düşecek bir şey yapmaktan çekinirdi, çünkü Timmerman onun kendisine yamuk yaptığı duygusuna kapılırsa bütün sınıfı onun aleyhine döndürebilir ve okul tatil oluncaya kadar Ferguson'un hayatı cehenneme dönerdi. Yine de, sadece barışı korumak adına *Savaşçı*'nın mahvolmasına göz yumamazdı. Ne olursa olsun, Ferguson kendi kendisiyle baş başa kalacaktı ve kendine olan saygısını yitirmektense dışlanmak daha iyiydi. Öte yandan, eğer becerebilirse dışlanmamak daha da iyiydi.

Evet demek de hayır demek de söz konusu olamazdı. Ferguson'a gerekli olan, kendisini kesin vaatle bağlamadan biraz umut verecek bir "belki" sözcüğüydü; bu bir ileri adım gibi kamufle edilen, ama aslında zaman kazandıracak bir geri adım olan erteleme taktiğiydi. Timmerman'a, bu işi sevip sevmeyeceğini anlaması için

bir deneme metni yazmasını önerdi, yazı bitince birlikte bakıp *Savaşçı*'ya uygun olup olmadığına karar verirlerdi. Timmerman önce duraksadı, yazısını Ferguson'un değerlendirecek olmasından hiç de hoşnut olmamıştı, zaten zihinsel yeteneklerine son derece güvenen, bütün derslerinden A alan bir öğrenciden de başka bir şey beklenemezdi, o yüzden Ferguson *Savaşçı*'nın sahibi Timmerman değil kendisi olduğu için böyle bir denemenin gerekli olduğunu açıklamak zorunda kaldı; eğer Timmerman gazetenin bir parçası olmak istiyorsa, yazılarının gazetenin çarpıcı, komik ve canlı havasına uygun olduğunu kanıtlamak zorundaydı. Timmerman ne kadar zeki olursa olsun, yine de tek sayfalık bir yazı yazmak zorundaydı, gazete deneyimi yoktu, yazılarının niteliğini bilmeden nasıl işbirliği yapabilirlerdi? Timmerman onun haklı olduğunu söyledi. Bir deneme yazısı yazacak ve ne kadar iyi olduğunu kanıtlayacaktı, ondan sonra da her şey hallolmuş olacaktı.

Ferguson, şöyle düşünüyorum, dedi. *En beğendiğin kadın sinema oyuncusu kim – ve neden?* Sınıftaki herkesle konuş, bütün kızlarla, bütün oğlanlarla konuş ve hepsine aynı soruyu sor: En beğendiğin kadın sinema oyuncusu kim – ve neden? Söylediklerini kelimesi kelimesine, verdikleri cevabı tastamam kaydet, sonra eve git ve aldığın sonuçları okuyan herkesi güldürecek tek sütunluk bir yazı haline getir, güldüremesen bile en azından gülümset. Tamam mı?

Timmerman, Tamam, dedi. Peki ama neden en beğendiğiniz erkek oyuncuyu da sormuyoruz?

Çünkü tek kişinin kazandığı yarışmalar iki kişinin kazandığı yarışmalardan daha iyidir. Erkek oyuncular gelecek sayıyı bekleyebilir.

Ferguson, Timmerman'ı bu yararsız angaryayla görevlendirerek biraz zaman kazandı ve acemi gazeteci ve-

rileri toplayıp yazısını yazmaya hazırlanırken on gün kafasını dinledi. Ferguson'un tahmin ettiği gibi Marilyn Monroe en çok oyu erkeklerden aldı, on bir oyun altısını, oyların beşi de Elizbeth Taylor (iki), Grace Kelly (iki) ve Audrey Hepburn (bir) arasında bölüşüldü; buna karşılık kızların on iki oyundan sadece ikisi Monroe'ya gitti, on oy da Hepburn'a (üç), Taylor'a (üç), birer tane de Kelly, Leslie Caron, Cyd Charisse ve Deborah Kerr'a verildi. Ferguson, Taylor ile Kelly arasında kararsız kaldığı için yazı tura attı ve sonunda Taylor'ı seçti, Timmerman ise benzer bir kararsızlığı Kelly ile Hepburn arasında yaşadı, aynı parayla o da yazı tura attı ve oyu Kelly'ye gitti. Bu baştan aşağı saçmalıktı tabii, yine de eğlenceli bir tarafı vardı ve Ferguson, Timmerman'ın çocuklarla konuşup cevaplarını spiralli, küçük defterine kaydetme işini müthiş bir sorumluluk duygusuyla yaptığına dikkat etti. Timmerman görevin ayakişi ve çalışkanlıkla ilgili kısmından tam not alıyordu, ama bu sadece başlangıçtı, binanın temeliydi, ama Timmerman'ın bu temel üzerine ne gibi bir yapı inşa etmeyi becerebileceği daha belli değildi. Oğlanın kafasının işlediği konusunda hiçbir kuşkuya yer yoktu, ama bu iyi yazı yazabileceği anlamına da gelmiyordu.

O on günlük gözetleme ve bekleme döneminde Ferguson tuhaf bir kararsızlığa sürüklendi, Timmerman hakkındaki duygularından eskisi kadar emin olmamaya, ona karşı çıkmaya devam etmekle gösterdiği çabaya teşekkür etmek arasında bocalamaya başladı, bir an Timmerman'ın başarısız olmasını diliyor, bir an sonra ise başarılı olmasını istiyor ve her şeye rağmen gazetenin yükünü kendisiyle paylaşacak ikinci bir muhabir fikrinin fena olmayacağını düşünüyor, başkalarına görev vermenin belirli bir doyum sağladığını, patronluğun da kendine göre keyifleri olduğunu fark ediyordu, çünkü Tim-

merman onun emirlerini hiç yakınmadan yerine getirmişti, bu da yepyeni bir duygu, ipleri elinde tutma duygusu uyandırıyor ve Timmerman'ın yazısında bir aksaklık olmazsa onu yanına almayı, tabii ortak olarak değil, kesinlikle öyle değil ama katkıda bulunacak bir yazar, gelecekteki birkaç yazarın ilki olarak yanına almayı düşünebilirdi belki, böylece *Savaşçı*'nın iki sayfadan dört sayfaya çıkması da mümkün olabilirdi. Belki. Belki de olmazdı, çünkü Timmerman röportajları beş günde tamamladığı halde henüz yazıyı getirmemişti, üstelik aradan bir beş gün daha geçmişti, Ferguson onun yazıyla boğuştuğunu düşünüyordu ve şayet Timmerman zorluk çekiyorsa yazı iyi gitmiyor demekti, iyinin altında kalan herhangi bir şey de kabul edilemezdi. Ferguson bunu Timmerman'ın yüzüne söylemek durumunda kalacaktı. Her alanda başarılı olmuş, elini neye attıysa üstesinden gelmiş Michael Timmerman'ın gözlerinin içine bakarak bu yazı olmamış demeyi bir düşün hele, dedi kendi kendine. Onuncu günün sabahı Ferguson'un gelecekle ilgili tüm hayalleri bir tek isteğe inmişti: Ne olur Timmerman bir başyapıt yazıyor olsun.

Neyse, sonunda gelen yazı kötü değildi. En azından berbat sayılmazdı, ama Ferguson'un beklediği atılımdan, o önemsiz konuyu okumaya değer kılacak mizah duygusundan yoksundu. Bu hayal kırıklığının tek tesellisi Timmerman'ın da yazının kötü olduğunu düşünmesiydi, daha doğrusu o sabah okulun bahçesinde geciktiği için özür dileyerek yazıyı uzatırken yaptığını küçümseyen bir tavırla omuz silkmesi üzerine Ferguson o izlenime kapılmıştı, Timmerman yazmanın sandığı kadar kolay olmadığını, dört kez sil baştan yazmak zorunda kaldığını ve bu deneyimden öğrendiği kadarıyla yazmanın *zorlu bir iş* olduğunu söyledi.

Ferguson içinden, iyi oldu, dedi. Bay Kusursuz'dan

biraz alçakgönüllülük. Bir kuşku itirafı, hatta belki bir yenilgi itirafı; o yüzden korktuğu tepki büyük olasılıkla gerçekleşmeyecekti, Ferguson son birkaç günü midesine indirilecek yumrukları ve kendini küçümsenmiş hissedecek Timmerman'ın onu dışlayacağını, çevresinden uzaklaştıracağını düşünerek geçirdiği için, bu sonuç gerçekten iyi, mükemmel ve güven verici bir şeydi. Yine de Timmerman'la dostluğunu bozmamak istiyorsa, onun çevresinden dikkatle dolanıp ayak parmaklarına basmamaya özen göstermesi gerektiğini fark ediyordu. Timmerman'ın ayak parmakları iriydi, o parmakların sahibi de iri bir çocuktu ve o çocuk sıcakkanlı, dost canlısı biri olduğu halde Ferguson'un yıllar içinde birkaç kez tanık olduğu gibi tepesi atınca da iyi atıyordu, daha geçenlerde ona *kendini beğenmiş bok* dediği için sevmeyenlerin Tommy Fucks adını taktıkları Tommy Fuchs'u yere sermişti, Ferguson da Timmerman'ın Tommy Fucks'u benzettiği gibi kendisini de benzetmesini hiç mi hiç istemiyordu.

Timmerman'a birkaç dakika beklemesini söyleyip yazıyı tek başına okumak için bahçenin bir köşesine çekildi.

"Soru şuydu: En beğendiğin kadın sinema oyuncusu kim – ve neden? Miss Van Horn'un beşinci sınıfındaki yirmi üç öğrenci arasında yapılan anket bize Marilyn Monroe cevabını verdi, Monroe aldığı sekiz oyla, beş oyla ikinci olan Elizabeth Taylor'ı geride bıraktı..."

Timmerman söylenenleri aktarmakta iyi iş çıkarmıştı, ama dili cansız denecek kadar kuru ve renksizdi, üstelik hikâyenin en az ilginç olan noktasına, yani rakamlara odaklanmıştı, oysa Ferguson'a anlattığı ama yazıda yer vermeyi ihmal ettiği öğrencilerin yorumları ve tercih nedenleriyle ilgili söylediklerine kıyasla rakamlar son derece sıkıcıydı; Ferguson o yorumların birkaçını anımsayınca yazıyı kafasında yeni baştan yazmaya koyuldu:

Marilyn Monroe'nun neden en beğendiği artist olduğunu anlatmak için üç kelimeyi yeterli bulan Kevin Lassiter, "O biçim cillop," dedi.

Peggy Goldstein, Deborah Kerr'ı seçmesini savunurken, "O kadar iyi ve zeki bir insana benziyor ki, onu tanımak ve arkadaşı olmak isterdim," dedi.

Gloria Dolan da kendi birincisi Grace Kelly'yi, "Öylesine zarif, öylesine güzel ki, gözlerimi ondan ayıramıyorum," diye tanımladı. Kendi birincisi Elizabeth Taylor'ı anlatan Alex Botello da, "Bir içim su," dedi, "yani şu vücuda bir bakın. Oğlan çocuklarına bir an önce büyüsem dedirtiyor."

Timmerman'dan baştan başlayıp yazıyı beşinci kez yazmasını istemek olacak şey değildi. Yazısının ne bir gülüşe ne de bir tebessüme yol açtığını söyleyip bu sefer kim değil neden noktasına odaklanmasını anlatmanın yararı yoktu. Bunları yapmak için artık iş işten geçmişti ve Ferguson'un en istemediği şey de Timmerman'ın başına dikilip ne yazıp ne yazmaması gerektiği konusunda diskur çekmekti. Bay İri Ayak parmaklarının yanına gitti, yazıyı ona uzattı.

Timmerman, Nasıl? dedi.

Ferguson, Fena değil, diye cevap verdi.

İyi değil demek istiyorsun.

Hayır, *iyi değil* demedim. Fena değil dedim. Bu oldukça iyi demektir.

Peki ya gelecek sayı ne olacak?

Bilmiyorum. Daha düşünmedim.

Ama yeni sayı yapmayı planlıyorsun, değil mi?

Belki yaparım. Belki de yapmam. Kesin bir şey söylemek için daha erken.

Vazgeçme. İyi bir şeye başladın Archie, ona devam etmen gerek.

İstemiyorsam devam etmem. Hem sen bunun üze-

rinde neden bu kadar duruyorsun? *Savaşçı*'nın neden birdenbire senin için bu kadar önemli olduğunu hâlâ anlayamıyorum.

Heyecan verici, o yüzden, ben de heyecan yaratan bir şeyin parçası olmak istiyorum. Çok eğlenceli olacağını düşünüyorum.

Peki. Bak sana ne diyeceğim. Bir sayı daha çıkarmaya karar verirsem sana da haber veririm.

Bir şeyler yazma fırsatı da verir misin?

Tabii, neden olmasın?

Söz mü?

Sana fırsat verme konusunda mı? Evet, söz.

Ferguson bunları söylerken bile verdiği sözün bir anlamı olmadığını biliyordu, çünkü *Savaşçı*'yı kesin olarak kapatmaya çoktan karar vermişti. Timmerman'la on dört gün mücadele etmek onu yormuş, yıpratmıştı, kendini tükenmiş, hevesini yitirmiş hissediyor, ikide bir fikir değiştirdiği için kendine öfkeleniyor, kendi sözünün arkasında durmaktan, ya tek kişilik bir gazete olur ya da hiç olmaz tavrı uğruna savaşmaktan çekindiği için moralı bozuluyordu; belki de istediği hamleyi yaptığına, amacına ulaşıp gazeteyi çıkardığına göre bundan sonra hiç olmaması seçeneği daha iyiydi, belki bu işten elini eteğini çekip toptan vazgeçmesi daha iyi olacaktı. Üstelik artık beyzbol sezonu başlamıştı ve Batı Orange Ticaret Odası Korsanları takımında oynuyordu, oynamadığı zamanlarda da Mildred Teyze'nin geçen ay on birinci doğum günü armağanı olarak gönderdiği ve ancak *Savaşçı*'nın ikinci sayısını hazırladıktan sonra başlayabildiği o kalın *Monte Cristo Kontu* kitabını okuyordu; kitap o güne kadar eline geçen en sürükleyici roman olduğu için kendini iyice kaptırmıştı ve her akşam yemekten sonra gazete sayfasındaki dar sütunlara yerleştirebilmek adına yazılardaki sözcükleri saymak yerine Edmond Dantès'in

serüvenlerini izlemek ne kadar da hoştu; gazeteyi hazırlarken annesiyle babası onun uyuduğunu sanırken kaç gece geç saatlere kadar odasındaki tek ampulün ışığında, neredeyse kör karanlıkta yazılara yanlış giriş yaparak, düzeltmelerle uğraşarak, silgileri icat eden adama içinden teşekkür ederek, yazı yazma işinin sözcükleri yazıya eklemek kadar yazıdan çıkarmakla da ilgili olduğunu kavrayarak, sonra da çoğaltılmış kopyalarda rahatça okunabilsin diye kurşunkalemle yazılmış harflerin üzerinden mürekkeple geçerek ne çok emek vermişti, yıpratıcı bir işti bu, evet kelimenin tam anlamıyla yıpratıcıydı, üstüne üstlük onca zaman Timmerman'la çekişmesinden sonra iyice tükenmişti, doktorlara gitse onların diyeceği gibi tükenmişliğin tek tedavisi dinlenmekti.

Bir ay dinlendi, bu kadar iyi bir romana kim bilir kaç yıl sonra rastlayacağını düşünerek kaygıyla bitirdi Dumas'nın yapıtını, kitap bittikten sonraki üç gün içinde Ferguson'un fikrini değiştiren ve dinlenme faslına son veren üç şey oldu. Yerinde duramıyordu. Yeni bir manşetin sözcükleri aklına gelmişti, o sözcükleri öylesine beğendi, sessiz harflerin tınısındaki ritim öylesine canlı, görünürdeki anlamsızlıkları aslında anlamsız değil tam tersine öylesine anlamlıydı ki, o sözcükleri kâğıda basılmış olarak görmeye can attı ve gazete işini bırakma yeminini bozup *Savaşçı*'nın üçüncü sayısını planlamaya koyuldu; peş peşe iki eşsesli sözcük iri puntolarla birinci sayfada yer alacaktı: CARACAS'TA FRACAS[1].

Caracas'taki olay 13 Mayıs'ta, Richard Nixon'ın Güney Amerika'daki üç ülkeye iyi niyet ziyaretlerinin son durağı olan Venezuela'da protestocu bir grup tarafından başlatıldı. Başkan yardımcısı havalimanına indi, konvoy

1. (İng.) Gürültü patırtı, gürültülü kavga. (Ç.N.)

Caracas caddelerinde ilerlerken kaldırımlara sıralanan kalabalık *Nixon'a ölüm! Evine Defol Nixon!* diye bağırmaya başladı, çoğu genç erkeklerden oluşan bir grup Nixon'ın arabasını çembere aldı, arabaya tükürmeye, camlarını kırmaya başladılar, birkaç saniye sonra otomobili sağa sola öne arkaya sallamaya koyuldular, o kadar şiddetli sallıyorlardı ki, araba tepetaklak olacak gibiydi; birdenbire ortaya çıkıveren Venezuelalı askerler kalabalığı yarıp Nixon'ın arabasına yol açmasalar, durum işin içindeki herkes için ama özellikle neredeyse öldürülmek üzere olan Nixon ve karısı için çok daha kötü sonuçlanabilirdi.

Ferguson olayı ertesi sabah gazetede okudu, o akşam televizyon haberlerinde izledi ve bir sonraki akşamüstü geç saatte kuzen Francie, kocası Gary ve beş aylık bebekleri onlara uğradı. Gary Columbia Hukuk Fakültesi'nde son sınıfı okuduğu için artık New York'ta oturuyorlardı ve Ferguson'un dört yıl önce düğün töreninde yüzüklerini taşıdığı andan itibaren Gary genç kuzenini bir anlamda himayesine almıştı, ona fikirler ve erkeklere özgü uğraşlar yolunda önü açık bir yol arkadaşı gibi davranıyordu, kitaplar, sporlar, yanı sıra (*Dissent*, *I.F. Stone's Weekly* ve *Partisan Review* dergilerine abone olan) Gary için bir tutku olan politika konularında uzun uzun konuşuyorlardı; Francie'nin kocası zeki bir genç, Ferguson'un Mildred Teyze'den sonra tanıdığı en zeki kişi olduğu için, Nixon'ın Venezuela'da karşılaştığı protesto gösterisi hakkında ne düşündüğünü ona sorması çok doğaldı. Arka bahçede, Ferguson'un altı yaşındayken düştüğü meşe ağacının altında yürüyorlardı, uzun boylu, irikıyım Gary bir Parliament sigarası tüttürürken Ferguson'un annesiyle Francie de yanlarında Stephen bebekle verandada oturuyorlardı; bir zamanlar Ferguson nasıl Francie'nin küçük kuzeni idiyse şimdi o yumuk yumuk minik insan da Ferguson'un küçük yeğeni olmuştu; iki kadın

bebeği sırayla kucaklarına alıp gülerek sohbet ederken, didaktik tavırlı, her zaman ciddiyetini koruyan Gary Hollander da Ferguson'a Soğuk Savaş'ı, o süreçte kara listeye alınanları, Kızıl Tehlike'yi, Amerikan dış politikasını yönlendiren, Dışişleri Bakanlığı'nın başta Orta ve Güney Amerika olmak üzere dünyanın dört yanındaki zalim, sağcı diktatörlükleri desteklemeye yönelten o çılgın antikomünizm tutumunu anlatıyordu, Nixon'ın da o nedenle saldırıya uğradığını söyledi, Nixon olduğu için değil, Birleşik Amerika hükümetini temsil ettiği ve o ülkelerdeki zorba diktatörleri desteklemesinden dolayı ezilen halklar o hükümetten nefret ettikleri için saldırıya uğradığını anlattı.

Gary bir Parliament daha yakmak için sözlerine ara verdi. Sonra, Söylediklerimi anlıyorsun, değil mi Archie? dedi.

Ferguson başını salladı. Anlıyorum, dedi. Komünizmden o kadar çok korkuyoruz ki, engel olmak için her şeyi göze alırız. Komünistlerden çok daha beter olanlara yardım etmek pahasına da olsa her şeyi yaparız.

Ferguson ertesi sabah kahvaltı sofrasında spor sayfalarını okurken *fracas* sözcüğüne ilk kez rastladı. Detroit'li bir top atıcısı Chicago'lu bir top vurucusunun kafasına top atmıştı, vurucu elindeki beyzbol sopasını bırakmış, kaleye koşmuş, top atıcısını yumruklamıştı, bunun üzerine her iki takımın taraftarları sahaya inmiş ve tam on iki dakika boyunca yumruklaşmışlardı. Gazeteci, *Fracas sona erdiğinde*, diye yazıyordu, *altı oyuncu oyundan atıldı.*

Ferguson annesine dönüp, *Fracas* sözcüğü ne anlama geliyor diye sordu.

Annesi, Büyük bir kavga. Bir arbede, diye cevap verdi.

Ferguson, Ben de öyle tahmin etmiştim. Emin olmak için sordum, dedi.

Aylar geçti. Okul yılı Krolik, Timmerman ya da baş-

ka biriyle başı derde girmeden bitti, sonra Miss Van Horn'un yirmi üç eski öğrencisi yaz tatili için bir yerlere gittiler. Ferguson ikinci sekiz haftalık dönem için yine Cennet Kampı'na gitti, zamanın büyük bölümünü top sahalarında koşarak, gölde yüzerek geçirse de öğle yemeğinden sonraki dinlenme saatlerinde ve akşam yemeğinden sonraki rehavet sürecinde *Savaşçı*'nın üçüncü sayısı için yazı yazmaya ve sayfa düzenini planlamaya vakit buluyordu. İşin geri kalan bölümünü de kampın bitişiyle okulun başlangıcı arasındaki iki haftalık sürede tamamladı, kendine koyduğu son tarih olan 1 Eylül'e yetiştirmek ve annesinin taslağı Myerson'a götürüp çoğaltarak gazetenin okulun açıldığı gün hazır olması için sabahları, öğleden sonraları ve çoğu akşam saatlerinde harıl harıl çalışıyordu. Bunun yeni ders yılına iyi bir başlangıç olacağını, sömestre hızlı başlamak için iyi bir atılım olduğunu düşünüyordu, gazete tamamlandıktan sonra ne yapacağına bakacak, *Savaşçı*'nın yeni sayılarını çıkarmaya ya da bu sayının son olacağına karar verecekti.

Yeni bir sayı çıkacaksa Timmerman'a haber vermeye söz vermişti, ama onunla ilişki kurmaya fırsat kalmadan yeni sayının bütün yazıları yazılmıştı. Kamptan döndükten bir gün sonra Timmerman'ın evine telefon etti, ama hizmetçi Michael'ın ebeveynleri ve iki erkek kardeşiyle birlikte Adirondacks'a balık avlamaya gittiklerini ve ancak okulun açılmasına bir gün kala döneceklerini söyledi. Ferguson yaz başında sinema artisti yazısının "cillop-gibi"li gülünç versiyonunu yazıp yeni sayıya koymayı aklından geçirmişti, ama o yazının Timmerman'ı inciteceğini, verdiği emeğin böyle bir zekâ oyunuyla değiştirilmesinin gaddarlık olacağını düşünerek vazgeçmişti. Eğer Timmerman'ın yazısı elinde olsaydı, onu kırmamak için yeni sayıya koyabilirdi, ne var ki nisan ayında yazıyı ona iade ettiği için bu olanaksızdı. *Cobble Yolu*

Savaşçısı'nın yeni sayısı Ferguson'un okulunun spor salonuna ve sınıflarına inmek üzereydi ve Michael Timmerman bundan habersizdi.

Ferguson'un ilk yanlışı buydu.

İkinci yanlışı ise arka bahçede Gary ile yaptığı konuşmanın gereğinden fazlasını hatırlamasıydı.

Caracas'taki "fracas" artık gündemden düşmüş, eski bir olaydı, ama Ferguson aylardır aklına takılan o tekerlemeden vazgeçemediği için Nixon'un başına gelenleri manşetten vermek yerine, birinci sayfanın tam ortasında kutu içinde bir başyazıya dönüştürdü, CARACAS'TA FRACAS başlığını gazetenin katlama yerinin hemen üzerine yerleştirdi, yazının geri kalanını da alta koydu. Gary ile yaptığı konuşmadan esinlenerek Amerika'nın komünizme bu kadar kafayı takmaktan vazgeçmesi ve başka ülkelerdeki insanların dediklerine kulak vermesi gerektiğini yazdı. "Başkan yardımcısının arabasını devirmeye çalışmak yanlıştı," diye yazdı, "ama bunu yapanlar öfkeliydiler ve öfkelenmelerinin bir nedeni vardı. O insanlar Amerika'nın kendilerine karşı olduğuna inandıkları için Amerika'yı sevmiyorlar. Bu onların komünist olduğu anlamına gelmiyor. Sadece özgür olmak istedikleri anlamına geliyor."

Önce yumruk geldi, Timmerman *yalancı* diye haykırarak midesine yumruk indirip onu yere serdi. *Savaşçı*'nın son yirmi bir kopyası Ferguson'un elinden fırladı, sert sabah rüzgârıyla sicimsiz bir uçurtma ordusu gibi öteki çocukların yanından süzülerek okul bahçesine saçılmaya başladı. Ferguson ayağa kalktı, yumruk atmaya çalıştı, ama yaz boyunca sekiz, on santim uzamış olan Timmerman onun yumruğunu savuşturduğu gibi, Ferguson'un midesine ikinci bir yumrukla karşılık verdi, ilkinden çok daha sert olan darbe Ferguson'u yere sermekle kalmadı, resmen soluğunu kesti. O sırada Krolik, Tommy

Fucks ve birkaç çocuk daha Ferguson'un başına dikilmiş dalga geçiyor, *kokuşmuş amcık*, *götveren*, *amcık beyinli* gibi sözlerle hakaret ediyorlardı; Ferguson yeniden ayağa kalkmayı başarınca Timmerman üçüncü kez onu yere indirdi, hem bu sefer çok şiddetle vurunca Ferguson sol dirseğinin üzerine düştü ve saniyeler içinde dirsek kemiğinde müthiş bir sızıyla olduğu yere çakılıp kaldı, o kımıldayamaz durumdayken Krolik'le Fucks bunu fırsat bilip ayaklarıyla suratına çamur sıçratmaya koyuldular. Ferguson gözlerini yumdu. Uzakta bir yerde bir kız çığlık çığlığa haykırıyordu.

Ardından azarlamalar ve cezalar geldi, okuldan sonra cezaya kalmak, *bir daha okulda kavga etmeyeceğim* sözlerini iki yüz defa yazmak gibi aptalca bir ödev, sözümona savaş-baltalarını-gömme töreniyle Timmerman'la el sıkışma, Timmerman el sıkışırken Ferguson'un gözlerinin içine bakmadığı gibi bir daha da hiç bakmayacak, ömrünün sonuna kadar Ferguson'dan nefret edecekti; daha sonra yeni altıncı sınıf öğretmeni Mr. Blasi tam onları eve gönderecekken müdürün sekreteri sınıfa geldi ve Ferguson'a alt kata, Mr. Jameson'ın ofisine gelmesini söyledi. Mr. Blasi, Ya Michael? diye sordu. Miss O'Hara, Hayır, Michael değil, sadece Archie, dedi.

Ferguson, Mr. Jameson'ı elinde *Cobble Yolu Savaşçısı*'nın bir kopyasıyla masasının başına oturmuş kendisini beklerken buldu. Mr. Jameson son beş yıldır okul müdürüydü, her yıl boyu biraz daha kısalıyor, göbeği biraz daha büyüyor ve saçları biraz daha seyreliyor gibiydi. Ferguson adamın saçlarının önce kumral olduğunu anımsadı, oysa şimdi giderek azalan saç telleri kırlaşmıştı. Müdür, Ferguson'a otur demedi, Ferguson da ayakta dikildi.

Mr. Jameson, Başına ciddi bir bela açtığının farkındasın, değil mi? dedi.

Ferguson, Bela mı? dedi. Daha şimdi ceza aldım. Nasıl olur da başım hâlâ belada olur?

Sen ve Timmerman kavga ettiğiniz için cezalandırıldınız. Ben bundan söz ediyorum.

Mr. Jameson *Savaşçı*'yı masasının üstüne attı.

Söyle bana Ferguson, diye sözünü sürdürdü, bu sayıdaki her yazının sorumlusu sen misin?

Evet efendim. Her sözcüğün, her yazının.

Yazarken kimse yardım etmedi, öyle mi?

Kimse yardım etmedi.

Peki ya annenle baban. Yazıyı önceden okudular mı?

Annem okudu. Gazeteyi çoğaltmama yardım ediyor, o nedenle yazıları herkesten önce görüyor. Babam düne kadar okumadı.

Peki gazete hakkında ne dediler?

Pek bir şey söylemediler. Aferin Archie, iyi iş çıkarmışsın. Devam et. İşte bunun gibi bir şeyler.

Demek birinci sayfadaki başyazı senin fikrindi.

Caracas'ta Fracas. Evet, benim fikrimdi.

Doğruyu söyle Ferguson. Komünist propagandayla kim zehirledi beynini?

Ne?

Söyle, yoksa bu yalanlar yüzünden sana okuldan uzaklaştırma cezası veririm.

Yalan söylemedim.

Altıncı sınıfa daha yeni başladın. Yani on bir yaşındasın, değil mi?

On bir buçuk.

Ve senin yaşında bir çocuğun böyle politik bir argüman öne süreceğine inanmamı bekliyorsun, öyle mi? Ferguson, sen daha vatan haini olamayacak kadar küçüksün. Mümkün değil. Yetişkin biri bu süprüntüyü senin aklına sokmuş olmalı, o kişinin de annen ya da baban olduğunu tahmin ediyorum.

Onlar vatan haini değildir Mr. Jameson. Onlar vatanlarını severler.

Peki öyleyse, kim konuştu seninle?

Hiç kimse.

Geçen yıl gazeteni çıkarmaya başladığında seni destekledim, desteklemedim mi? Hatta bir yazı için benimle röportaj yapmana bile izin verdim. Zeki bir çocuğun tam da yapması gereken şey diye hoşuma gitti. Ne uyumsuzluk, ne muhalefet, ne de politika, sonra yaz tatiline gidiyorsun ve bir Kızıl olarak okula dönüyorsun. Şimdi sana ne yapmalıyım?

Eğer sorun *Savaşçı* ise artık kaygılanmanıza gerek yok. Okula dönüş sayısından sadece elli kopya vardı, kavga başlayınca onların yarısı da uçtu gitti. Zaten gazeteye devam edip etmemekte kararsızdım, ama bu sabahki kavgadan sonra kararımı verdim. *Cobble Yolu Savaşçısı*'nın sonu geldi.

Söz veriyor musun Ferguson?

Tanrı şahidim olsun.

Sözünü tutmaya bak, o zaman belki okuldan uzaklaştırmayı hak ettiğini unutmaya çalışabilirim.

Hayır, unutmayın. Okuldan uzaklaştırma cezası almak istiyorum. Altıncı sınıftaki her çocuk bana cephe aldı ve içinde bulunmayı istediğim en son yer okul. O yüzden bana uzun süreli uzaklaştırma cezası verin Mr. Jameson.

Şakanın sırası değil Ferguson.

Şaka yapmıyorum. Beni dışladılar, buradan ne kadar uzun süre uzak kalırsam, o kadar iyi olacak.

Babası artık farklı bir alanda çalışıyordu. 3 Kardeşler Ev Dünyası artık yoktu, ama Batı Orange ile Güney Orange'ın sınırında, South Dağı Tenis Merkezi adı verilen kocaman bir dış hava koşullarına dayanıklı, rüzgâr,

yağmur, soğuk geçirmez baloncuk vardı, tenis meraklılarının ister yağmur olsun ister tipi, ister gece olsun, ister kış sabahları gün doğmadan, yılda on iki ay kesintisiz oynayabilecekleri altı kapalı kortu, yarım düzine sert zeminli kortu, lavaboları, tuvaletleri, duşlarıyla tam donanımlı iki soyunma odası, raket, top, kadınlar ve erkekler için tenis ayakkabısı ve beyaz tenis kıyafeti satan bir mağazası olan tenis merkezi. 1953'teki yangının kaza sonucunda çıktığı hükmü verilmiş, sigorta şirketi bütün zararı karşılamış, Ferguson'un babası da mağazayı onarmak ya da başka bir yerde yenisini açmak yerine sigortadan gelen paranın bir kısmını yanında çalışan ağabeylerine cömertçe vermişti (her birine altmış bin dolar), geriye kalan yüz seksen bini tenis projesini başlatmak için kullanmıştı. Lew ile Millie Florida'nın güneyine yerleştiler, Lew köpek yarışları ve jai alai[1] maçları düzenlemeye başladı; Arnold da Morristown'da çocuk doğum günleriyle ilgili bir mağaza açtı, mağazanın raflarını balon dolu torbalarla, krepon kâğıtlarıyla, mumlarla, kaynana zırıltılarıyla, komik şapkalarla, kuyruğu-eşeğe-iğnele[2] oyununun afişleriyle doldurdu; ne var ki New Jersey böyle yenilikçi bir kavrama hazır değildi, mağaza iki buçuk yıl sonra batınca Arnold, Stanley'den yardım istedi ve Tenis Merkezi'ndeki mağazada işe alındı. Ferguson'un babasına gelince, Arnold'un mağazayı batırmayı becerdiği iki buçuk yılın her gününü, kendi girişiminin değerini yükseltmek adına sermayesini artırmak için harcadı,

1. Jai alai (Bask dilinde neşeli şenlik) İspanya'da Pelota Vasca olarak bilinir. Üç tarafı duvarla çevrili bir alanda kauçuktan yapılma sert bir topu sepet biçimli raketlerle duvara çarptırma ve yakalamaya dayanan, hentbola benzeyen, son derece hızlı bir oyun. Bask kökenli olan oyun 1900'de Küba'da oynanmaya başladıktan sonra Batı Yarıküre'de de yayıldı. (Ç.N.)

2. Gözleri bağlı oyuncuların duvarda asılı resimdeki eşeğin üzerine kuyruk iğnelemeye çalıştığı bir çocuk oyunu. (Ç.N.)

uygun arazi arayıp satın aldı, mimarlarla, müteahhitlerle görüştü, sonunda kapılarını 1956 Mart'ında, Ferguson'un dokuzuncu doğum gününden bir hafta sonra açan South Dağı Tenis Merkezi'ni kurdu.

Ferguson hava koşullarından etkilenmeyen baloncuğu, o koskocaman alanda uçuşan tenis toplarının tuhaf yankılarını, kortlar aynı anda kullanılırken raketlerin topa çarpışından çıkan seslerin karmaşasını, sert zeminlere vuran lastik tabanların aralıklı gıcırtısını, hırıltıları ve iç çekişleri, kimsenin tek kelime etmediği uzun sessizlikleri, beyaz giysili insanların beyaz topları beyaz netlerin üzerinden geçirişindeki dingin görkemi, kubbenin dışındaki büyük dünyada bulunan hiçbir yere benzemeyen bu küçük, kendi içine kapalı dünyayı çok sevdi. Babasının iş değiştirmekle iyi ettiğine, televizyonların ve buzdolaplarının ve yaylı yatakların insana belirli bir süre yeterli olduğuna, ama zamanı gelince sıçrama yapıp başka bir şey denemek gerektiğine inanıyor, babası tenis oynamayı sevdiği için de ekmeğini neden sevdiği bir spordan çıkarmasın diye düşünüyordu. Ta 1953'te, 3 Kardeşler Ev Dünyası'nın yanıp kül olmasından sonraki zor günlerde babası South Dağı Merkezi planını kafasında geliştirmeye başlarken, annesi böyle bir girişimin risklerinden, babasının oynayacağı büyük kumardan söz ederek onu uyarmıştı; gerçekten de süreç içinde, hatta merkez kurulduktan sonra bile birçok inişli çıkışlı dönem oldu, üye sayısının o kadar büyük bir işletmenin aylık yürütme masraflarını aşan bir gelir getirecek kadar çoğalması için uzunca bir süre geçmesi gerekti, bir başka deyişle 1953 sonundan 1957 ortalarına kadar olan üç küsur yılın büyük bölümünde Ferguson ailesinin ayakta kalabilmesi Roseland Foto'nun kazancına bağımlı oldu. O günden bugüne işler gelişmişti, tenis merkezi de fotoğraf stüdyosu da iyi iş yapıyor, babasının yeni bir Buick alması, evin yeni baştan

boyanması, annesine vizon manto alınması ve Ferguson'un iki yaz üst üste yatılı kampa gönderilmesi gibi lüks harcamaları karşılayacak kadar gelir sağlıyordu; ama artık daha rahat koşullarda yaşasalar da Ferguson annesiyle babasının o konforu sürdürebilmek için ne kadar çok çalıştıklarını, işlerinin ne kadar yıpratıcı olduğunu ve başka bir şeye ayıracak zamanları kalmadığını anlıyordu, özellikle de haftanın yedi günü sabah altıdan gece ona kadar tenis merkezini açık tutmak zorunda olan babasının hiç boş vakti yoktu; örneğin işlerini kendi başlarına yürütebilecek durumdaki Chuck O'Shea ve Bill Abramavitz, kortlara ve soyunma odalarına bakan eski tren hamalı John Robinson, zamanını spor mağazasında Camel sigaraları tüttürüp gazetelere, yarış kuponlarına bakarak geçiren avantacı Arnold Amca, altı, yedi saatlik vardiyalarla çalışan Roger Nyles, Ned Fortunato, Richie Siegel adlarında üç genç asistan ve yarım gün çalışan yarım düzine lise öğrencisinden oluşan bir personel kadrosu olduğu halde Ferguson'un babası havanın soğuk olduğu aylarda nadiren bir gün tatil yapar, sıcak aylarda bile işe gitmediği gün pek az olurdu.

Annesiyle babasının işleri başlarından aşkın olduğu için Ferguson sorunlarını kendi başına çözmeye çalışıyordu. Çok acil bir durum olduğunda, annesinin ona arka çıkacağından emindi, ama son birkaç yıldır öyle acil durumlar olmamıştı, en azından yardım istemek için annesine koşacak kadar önemli bir sorun çıkmamıştı, artık on bir buçuk yaşına geldiği için de eskiden çok vahim görünen olaylar, kendisinin çözebileceği ufak sorunlara dönüşmüştü. Okulun ilk günü başlamadan bahçede dayak yemek hiç kuşkusuz önemli bir sorundu. Müdür tarafından komünizm propagandası yapmakla suçlanmak da tartışmasız çok önemli bir sorundu. Ama bunların birinden biri vahim denebilecek kadar ciddi miydi? Mr.

Jameson'ın ofisindeki diskurdan sonra neredeyse ağlayacak hale geldiğini unut, okuldan eve yürürken yol boyu o gözyaşlarını akıtmamak için kendini tuttuğunu unut. O gün, ağaçtan düşüp bacağını kırdığı günden sonra ömründeki en berbat gündü, moralinin bozulması ve ağlamak istemesi için her türlü neden vardı. Arkadaşından yumruk yemiş, öteki arkadaşlarının hakaretine uğramış, bundan sonra da yeni yumruklar ve yeni hakaretlerden başka beklentisi kalmamış, onurunu kıran bu olayların üstüne tüy dikercesine okuldan uzaklaştırma cezası vermeyi bile göze alamayan o müdür olacak korkağın teki de onu vatan hainliğiyle suçlamıştı. Evet, Ferguson'un morali bozuktu, Ferguson ağlamamak için kendini zor tutuyordu, Ferguson zor durumdaydı, ama bunları ebeveynlerine anlatmanın ne yararı olacaktı? Tabii annesi ona acıyacak, onu kucaklamak, kollarına almak isteyecek, Ferguson korkuyla ağlayıp dövünürken seve seve ona küçük çocuk muamelesi yaparak kucağına oturtacaktı; sonra oğlu adına öfkelenecek, Mr. Jameson'a telefon edip haddini bildirmekle tehdit edecekti, sonra müdürle toplantı yapılacak, yetişkinler onun hakkında tartışacak, herkes o Kızıl hain ve onun Kızıl ebeveynleri aleyhine bağırıp çağıracaktı, bütün bunlar ne işe yarayacaktı, annesinin ona söylediği ya da onun için yaptığı herhangi bir şey bundan sonraki yumrukların önünü kesebilecek miydi? İnsanlık tarihinin en yanlış tanımlarını yapmayı beceren babası daha pratik bir çözüm sunarak boks eldivenlerini getirip *tatlı beceri* dediği rakibi iki seksen yere uzatma becerisinin yeni bir dersini verecekti, yirmi dakika boyunca kendinden daha uzun boylu birine karşı nasıl gard alacağını, kendini nasıl savunacağını gösterecekti; iyi ama insanların çıplak yumruklarıyla dövüştüğü, kuralları umursamadığı ve her zaman yeke yek değil, çoğunlukla bire karşı iki ya da bire karşı üç hatta bire

karşı dört dövüştüğü bir okul bahçesinde boks eldiveni ne işe yarardı? Vahim. Evet, durum belki vahimdi, ama bu konuda ne yapılması gerektiğini en iyi babası bilmezdi, annesi de bilmezdi, o yüzden kendisi halletmek zorundaydı. Onlara sızlanıp yardım istemeyecekti. İkisine de tek kelime etmeyecekti. Sadece beladan uzak duracak, okul bahçesine gitmeyecek ve Noel'den önce ölmemek için dua edecekti.

O yıl okul kapanıncaya kadar cehennemde yaşadı, ama o cehennemin yapısı ve kuralları aydan aya değişiyordu. Ferguson meselenin büyük ölçüde yumruklaşmalar halinde devam edeceğini, yumruk yiyip sonra var gücüyle yumruk atacağını sanıyordu, ama açık alanda büyük çarpışmalar gündemde değildi, okulun ilk haftalarında sık sık yumruk yemesine karşılık kendisi yumrukla cevap veremedi, çünkü yediği yumruklar beklenmedik bir anda geliyordu, durup dururken oğlanın biri bir yerlerden fırlayıveriyor, koluna, sırtına ya da omzuna yumruğunu indiriyor, sonra Ferguson'un karşılık vermesine fırsat kalmadan geldiği gibi hızla kaçıyordu. Yumruklar acıtıyordu, kimse görmeden tek yumrukla yapılan sinsi saldırılar, her seferinde başka bir çocuğun yumruğu, sanki önceden konuşup stratejilerini saptamışlar gibi sınıfında kendisi dışındaki on bir oğlandan dokuzunun saldırısı, Ferguson o dokuz çocuktan dokuz yumruğu yedikten sonra yumruklar kesildi. Ondan sonra soğuk davranışlar başladı, aynı dokuz çocuk onunla konuşmuyor, Ferguson ağzını açıp bir şey söylediğinde duymazdan geliyor, boş gözler, anlamsız ifadelerle, sanki o görünmez biriymiş, boş havada dağılan bir hiçlik damlasıymış gibi bakıyorlardı. Sonra onu yere düşürme dönemi başladı, uygulanan o eski numarada çocuklardan biri arkasına geçip elleri ve dizleri üstüne çöküyor, bir başkası onu önden hızla itip dengesini bozuyor, Ferguson arkasındaki çocuğun üstün-

den yuvarlanıp yere çakılıyordu, birçok sefer tepe üstü düştü ve sadece gafil avlanarak küçük düşmenin yanı sıra canı da çok yandı. O bu duruma düşünce etrafındakiler öyle çok gülüyor, öyle çok alay ediyorlar ve öylesine kurnazdılar ki Mr. Blasi hiçbir şeyin farkına varmıyordu. Karalanmış resimler, üzeri çizilmiş matematik ödevleri, kaybolan beslenme çantaları, cebine doldurulan çöpler, ceket kolunun yırtılması, ayakkabısının üstüne giydiği lastiklere doldurulan kar, masasına konan köpek pisliği. Kış bu tür eşek şakalarıyla, bina içindeki hainliklerle ve giderek derinleşen umutsuzlukla geçti, on ikinci doğum gününden birkaç hafta sonra buzlar eridi, hava yumuşadı ve yeni bir yumruk dönemi başladı.

Kızlar olmasa Ferguson darmadağın olurdu, ama sınıfındaki on iki kızdan hiçbiri ona cephe almadı, dahası ötekilerin vahşetine katılmayı reddeden iki de oğlan vardı, biri zaman zaman Kefal Suratlı, Ağlak ve Ezik gibi lakaplar takılan, Ferguson'a yakınlık gösterdiği için Krolik ve çetesinin gazabına uğrayan, şişman ve hafiften gerzek tipli Anthony DeLucca'ydı; ikincisi de Howad Small adındaki yeni öğrenciydi, yaz içinde Manhattan'dan Batı Orange'a taşınmıştı ve bu taşra kasabasında hâlâ yabancılık çekiyordu. Sonuçta öğrencilerin çoğunluğu Ferguson'un tarafındaydı, o da yalnız olmadığı, en azından tamamen yalnız olmadığı için şu üç temel ilkesine bağlı kalarak o dönemi atlatmayı başardı: Kimse ağladığını görmesin, sana yapılanlara yılgınlık ya da öfkeyle karşılık verme ve bunlardan hiçbir yetkiliye, özellikle de ebeveynlerine tek kelime sızdırma. Geceleri yastığa dökülen sayısız gözyaşıyla, korkutucu intikam rüyalarıyla, uzun zaman melankolinin kayalık uçurumlarına düşmelerle, kendini Empire State'in tepesinden atlarken gördüğü grotesk bir zihinsel kaçışla, kendisine yapılanlara sessiz tiratlarla verdiği karşılıklarla, sağlıksız bir kendine

öfkelenme duygusuyla, bu belayı başına kendisi açtığı için cezalandırılmayı hak ettiğine gizliden gizliye inanmakla dolu acımasız ve moral bozucu bir işti bu süreci atlatma çabası. Ama bütün bunlar yalnızken yaşanıyordu. İnsan içine çıktığında kendini katı olmaya, yumrukları acıyla haykırmadan karşılamaya, o saldırıları yerdeki karıncaları ya da Çin'deki hava durumunu umursamadığınız kadar umursamamaya zorluyor, her saldırıdan, her küçük düşürücü hareketten sonra iyi ile kötü arasındaki bir kozmik çatışmadan zaferle çıkmış tavrı takınıyor, kızların kendisine baktığını ve saldırganların karşısında ne kadar yüreklilikle dikilirse kızların kendisini o kadar çok destekleyeceğini bildiği için yüzüne hiçbir acı ya da yenilgi ifadesi yansıtmıyordu.

Her şey çok karmaşıktı. Şimdi on iki yaşındaydılar ya da on iki olmanın eşiğindeydiler ve oğlanlarla kızların bazıları çift çift ayrılmaya başlıyor, cinsiyetler arasındaki kadim ayrım erkekle kadının neredeyse eşit olduğu bir noktaya indirgeniyor, birdenbire erkek arkadaşlardan ve kız arkadaşlardan, flörtlerden söz ediliyor, her hafta sonu danslı ve şişe çevirme oyunlu partiler düzenleniyordu, daha bir yıl önce kızların saçını çekerek, kollarını çimdikleyerek işkence yapan çocuklar şimdi onlarla öpüşmeye can atıyordu. Hâlâ en gözde çocuk olan Timmerman, en gözde kız Susie Krauss'la romantik bir beraberlik kurmuştu ve o ikisi bir kraliyet çifti gibi, 1959'un en popüler kralı ve kraliçesi olarak sınıfa hükmediyordu. Ferguson'un anaokulundan beri Susie'yle arkadaş olması ve onun saldırganlara karşı olan grubun başını çekmesi Ferguson'a yaradı. Susie'yle Timmerman mart sonunda flörte başlayınca atmosfer biraz değişmeye başladı ve çok geçmeden Ferguson kendine yöneltilen saldırıların seyrekleştiğini ve daha az sayıda çocuğun saldırdığını fark etti. Asla hiçbir şey konuşulmadı. Ferguson, Susie'nin yeni sevgilisine ul-

timatom verdiğinden –ya Archie'ye eziyet etmeyi bırakırsın ya da ben yokum dediğinden– kuşkulanıyordu ve Timmermann, Susie'yle flört etmeye Ferguson'dan nefret etmekten daha çok ilgi duyduğundan geri çekildi. Ferguson'a hâlâ aşağılayıcı tavır takınmaya devam ediyordu, ama yumruklarını kullanmaktan vazgeçmişti, artık eşyalarına dokunmuyordu ve Timmerman Dokuzlar Çetesi'nden ayrılınca çetenin lideri olduğu için ötekiler de her zamanki gibi onun yaptığını yaptılar, böylece okul döneminin son iki buçuk ayında Ferguson'a eziyet eden sadece dört kişi kaldı: Krolik'le onun gerzekler çetesi, onların saldırılarına maruz kalmak hoş olmasa da dokuz kişinin işkencesine katlanmaktan daha iyiydi. Susie, Timmerman'la konuşup konuşmadığını ona söylemedi (sevgiliye sadakat nedeniyle bu konuda sessiz kalması gerekirdi), ama Ferguson onun Timmerman'la konuştuğuna neredeyse emindi ve Susie Krauss'a, onun soylu savaşçı kalbine öylesine şükran duyuyordu ki, kızın Timmerman'dan ayrılacağı ve meydanın kendisine kalacağı günü iple çekmeye başladı. Bu konuyu ilkbaharın ilk haftalarında sürekli düşündü ve kızı bir cumartesi günü babasının tenis merkezine davet etmenin bu yolda atılacak en iyi ilk adım olduğuna karar verdi; kıza merkezi gezdirir, oranın işletilmesiyle ilgili konularda ne kadar bilgili olduğunu gösterir, onu iyice etkiler ve bir ya da birkaç öpücük için uygun havaya sokabilirdi, öpüşmeseler bile en azından el ele tutuşabilirlerdi. New Jersey banliyösünün o köşesinde ortalama flört süresinin iki ya da üç hafta olduğu, iki aylık bir beraberliğin on yıllık evliliğe eş sayıldığı ergenlik aşklarının gelgeçliğine bakılacak olursa, Ferguson'un yaz tatilinden önce sırasının kendisine geleceğine umutlanması hiç de mantıksız değildi.

Bu arada Susie Krauss'tan daha güzel olan ama beraberliği onun kadar heyecan uyandırmayan Gloria

Dolan'a göz koymuştu, her an patlamaya hazır bir volkana benzeyen Susie'nin yanında Gloria'nın uysallığı ve ağırkanlılığı sönük kalıyordu, ama kızın kendisinde gözü olduğunu sezdiği için Ferguson da ona göz koydu, kız onun bakmadığını sandığı zamanlar gözünü ondan ayırmıyordu, Ferguson son ay içinde sınıfta Mr. Blasi arkasını öğrencilere dönüp karatahtada matematik problemi çözerken, sırasında oturan ve tebeşirle yazılan sayılarla ilgilenmek yerine sanki daha ilginç bir araştırma konusuymuş gibi Ferguson'u incelemeyi yeğleyen kızı kaç kez kendisine bakarken yakalamıştı; bunun üzerine Ferguson da başını karatahtadan çevirip ona bakmaya başladı ve giderek daha sık göz göze geldiler ve her göz göze gelişte de birbirlerine gülümsediler. Yaşam yolculuğunun o noktasında Ferguson hâlâ ilk öpüşmenin gerçekleşmesini bekliyordu, bir kızla ilk öpüşmesini, anneler, büyükanneler ve kız kuzenlerle olan sözümona öpüşmelere benzemeyen, ateşli, erotik, dudakların dudaklar üzerine yapıştırılmasından ibaret olmayan ve onu şimdiye kadar keşfedilmemiş âlemlere uçuracak gerçek öpüşmeyi bekliyordu. O öpüşmeye hazırdı, doğum gününün öncesinden beri bunu düşünüyordu, Howard Small'la bu konuyu defalarca ve uzun uzadıya konuşmuştu; şimdi sınıfta Gloria Dolan'la gizlice karşılıklı gülümserlerken, Ferguson ilk öptüğü kızın o olmasına karar verdi, çünkü bütün işaretler onun kaçınılmaz olarak ilk öpüştüğü kız olacağını gösteriyordu ve öyle de oldu; nisan sonunda bir cuma gecesi, Peggy Goldstein'ın Merrywood Yolu'ndaki evlerinde verilen bir partide Ferguson, Gloria'yı arka bahçeye çıkardı ve öptü, kız da onun öpüşüne karşılık verdiği için uzun uzun öpüşmeye devam ettiler, Ferguson'un hayal ettiğinden de uzun bir süre, belki on, on iki dakika öpüştüler ve dördüncü ya da beşinci dakikadan sonra Gloria dilini onun ağzına sokunca birdenbi-

re her şey değişiverdi ve Ferguson yepyeni bir dünyada yaşamaya başladığını, eski dünyaya da bir daha hiç adım atmayacağını fark etti.

Gloria Dolan'la yaşamı baştan başa değiştiren öpüşmelerin yanı sıra, o sıkıntılı yılla ilgili diğer bir iyi şey de yeni gelen öğrenci Howard Small'la arkadaşlığı ilerletmesi oldu. Howard'ın başka bir yerden gelmesi, sahneye yeni okul döneminin o bahtsız ilk gününde kimin kim olduğu ya da kimin kim sanıldığı hakkında önyargısı ve peşin fikri olmadan adım atması, *Cobble Yolu Savaşçısı*'nın üçüncü sayısını bahçeye gelir gelmez alması bu dostluğun pekişmesine yardımcı oldu; Howard Small gazeteye göz atarken, az önce gazeteyi kendisine satan çocuğa Timmerman'la diğerlerinin saldırdığını gördü ve iyi ile kötüyü ayırt edebilen biri olduğu için hemen Ferguson'un tarafını tuttu, o günden sonra da Ferguson'un yanından ayrılmadı ve Ferguson'un arkadaşı olma suçunu işlediğinden dolayı o da arada bir saldırıya maruz kaldığı için iki çocuk iyice yakınlaştı, çünkü biri olmazsa diğeri yapayalnız kalacaktı. Altıncı sınıfın paryalarıydı onlar, o yüzden de arkadaştılar, bir aya kalmadan da birbirlerinin en iyi dostu oldular.

Howard, Howie değil, kesinlikle Howie değil. Adı küçük[1] ama gövdesi küçük değil, Ferguson'dan olsa olsa bir, bir buçuk santim kısa, ama hızla uzuyor, cılızlıktan çıkıp yapılı bir çocuk oluyor, güçlü kuvvetli, fiziksel açıdan korku nedir bilmeyen, vasat yeteneklerini büyük bir coşku ve çabayla dengeleyen gözü kara bir sporcu. Zeki ve iyi kalpli, çabuk öğrenen ve zorlayınca çok iyi sonuç almayı başaran, hatta testlerde tam not alıp Timmerman'ı

1. Howard'ın soyadı küçük anlamındaki Small. (Ç.N.)

bile geçen, Ferguson gibi politikayla ilgilenmeye başlayan ve müthiş resim yeteneği olan bir çocuk. Cebinde taşıdığı kalem neredeyse fotoğraf kadar gerçeği yansıtan manzara resimleri, portreler ve natürmortlar yaratıyordu, ama yanı sıra en olmayacak sözcük oyunlarını, anlamları farklı ama ses benzerliği olan sözcükleri kullanarak çizgi roman ve karikatürler de yapıyordu; örneğin *Büyük Enerjiyle Göklerde Süzülüyor* başlıklı resimde gökyüzünde iki yana açılmış ellerinde majiskül E tutan bir çocuk görülüyordu, arka plandaki çocuklar ise ellerindeki miniskül e'lerle ona yetişmeye çalışıyorlardı; Ferguson'un en beğendiği resim ise Howard'ın *tuvalet malzemeleri*[1] sözcüğünü yeni bir bitki türüne dönüştüren çizimdi; *Pinsky'nin Meyve Bahçesi* başlıklı resimde altında *Vişne Ağaçları* yazan bir sıra vişne ağacı, onun altında *Portakal Ağaçları* ibaresiyle bir sıra portakal ağacı, en altta da *Tuvalet Ağaçları* yazan bir sıra tuvalet ağacı vardı. Ferguson ne harika ve ne komik bir buluş, diye düşündü, kelimeyi bölüp iki ayrı kelime yapan müthiş bir kulak, ama sesi ayırt edebilen kulak yeteneği kadar, hatta ondan da önemli olan gözdü, çünkü ağaçların dallarından sarkan tuvaletler o kadar ustaca çizilmemiş olsa resim hiç etkili olmazdı, Howard'ın tuvaletleri Ferguson'un ömründe gördüğü en görkemli, gerçeğe en sadık ve en kusursuz çizilmiş tuvaletlerdi.

Howard'ın babası, kendisine Montclair Devlet Öğretmen Okulu'nda öğrenci işleri dekanı görevi teklif edildiği için Small ailesini New Jersey'ye taşımış olan bir matematik profesörüydü. Howard'ın annesi *Hearth&Home* adlı bir kadın dergisinin editörü olduğu için haftada beş gün New York'a gitmek zorundaydı ve Batı Orange'a

1. Diş macunu, tıraş kolonyası vb. tuvalet malzemelerinin İngilizce karşılığı olan *toiletries* sözcüğü ses benzerliğiyle *toilet trees* yapılmış. (Ç.N.)

ancak akşam geç vakit dönebiliyordu; Howard'ın (üniversite öğrencileri olan) yirmi yaşındaki ağabeyi ile on sekiz yaşındaki ablası da evde olmadıkları için onun koşulları da Ferguson'unki gibiydi, evin tek çocuğu durumundaydı ve okuldan çıkınca boş eve dönüyordu. 1959'da banliyöde yaşayan kadınların çoğunluğu çalışmazdı, ama Ferguson'la arkadaşının anneleri sadece ev kadını olmadıklarından, iki çocuk da sınıf arkadaşlarına kıyasla daha bağımsız olmak ve kendi ayaklarının üzerinde durmak zorunda kalmışlardı, artık on iki yaşında oldukları ve ergenliğin eşiğine geldikleri için yetişkinler olmadan geçirdikleri uzun saatler bir avantaj oluyordu, çünkü yaşamın o döneminde dünyanın en ilginç olmayan insanları ebeveynlerdi ve onlarla ne kadar az vakit geçirilirse o kadar iyiydi. Onlar da okuldan sonra Ferguson'un evine gidiyor, *bu kadar güzel bir öğle sonu havasında* evde oturup gün ışığının en değerli saatlerini ziyan ettiler diye azarlanma korkusu olmadan televizyonu açıp *American Bandstand* ya da *Million Dollar Movie* gibi programları seyredebiliyorlardı. O ilkbahar tam iki kez Gloria Dolan'la Peggy Goldstein'ı bile oturma odasında dört kişilik dans partisi yapmak üzere onlarla birlikte eve gelmeye razı ettiler ve Ferguson'la Gloria artık öpüşme ustası olduklarından Howard'la Peggy de onları örnek alıp karmaşık bir iş olan dilleri dolandırarak öpüşme sanatının ilk adımlarını attılar. Başka günlerde de Small'ların evine gidiyor, kimseye yakalanma korkusu olmadan Howard'ın ağabeyinin çalışma masasının çekmecesinde masum bir lise kimya kitabının altına sakladığı, çıplak kadın fotoğraflı bir deste dergiyi çıkarıp bakıyorlardı. Sonra da çıplak kadınlardan hangisinin en güzel yüzlü, hangisinin en güzel vücutlu olduğunu uzun uzadıya konuşuyor, *Playboy* dergisindeki modellerle *Gent* ve *Swank* dergilerindeki modelleri karşılaştırıyor, kaliteli kâğıda

basılmış, canlı renklerdeki fotoğraflarda gerçek değilmiş gibi görünen *Playboy* kadınları ile daha ucuz dergilerin daha bulanık fotoğraflarındaki gösterişli Amerikan güzellik kraliçelerini ve sert hatları, boyalı sarı saçlarıyla daha şehvetli görünen daha yaşlı fahişeleri inceliyorlardı, konuşmaları seni en çok tahrik eden hangisi ya da gerçek seks yapmaya hazır olduğunda en çok hangisiyle sevişmek istersin sorularına odaklanıyordu, çünkü gerçek seks henüz ikisi için de olanaksızdı, ama çok beklemeleri gerekmeyecekti, belki altı ay, belki bir yıl sonra bir gece uykuya yatıp ertesi sabah erkek olarak uyanacaklardı.

Ferguson, on buçuk yaşındayken yaklaşan erkekliğin ilk işaretini, sol koltukaltında çıkan tek bir tel kılı gördükten sonra bedenindeki değişimleri izlemeye başlamıştı. Bunun ne anlama geldiğini biliyordu; fazlasıyla erken gibi göründüğü ve doğduğundan bu yana kendine ait olan oğlan çocuğu benliğiyle vedalaşmaya hazır olmadığı için şaşırdı. O kılı çirkin ve gülünç buldu, o güne kadar kusursuz olan kişiliğini zedelemek için yabancı bir güç tarafından gönderilmişti sanki, o yüzden de çekip kopardı. Ne var ki, kıl birkaç gün içinde geri geldi, ertesi hafta tıpatıp bir ikizi belirdi, sonra sağ koltukaltı da harekete geçti, çok geçmeden kıllar tek tek seçilemez oldu, kıl yumaklarına dönüşmeye başladı, on iki yaşına geldiğinde o kıllar artık yaşamın kalıcı bir gerçeği olmuştu. Vücudunun başka yerlerinde de başlayan benzer gelişimleri Ferguson dehşet ve merak içinde izledi, kollarındaki ve bacaklarındaki neredeyse gözle görünmez kadar açık renk ayva tüyleri siyahlaştı, kalınlaştı, çoğaldı, bir zamanlar pürüzsüz olan kasıkları kıllanmaya başladı ve on üçüne bastığı sırada burnuyla üstdudağı arasında iğrenç, siyah tüyler belirdi, o kadar çirkin ve iğrenç görünüyorlardı ki dayanamayıp bir sabah babasının tıraş makinesiyle kazıdı hepsini,

birkaç hafta sonra tüyler yeniden çıkınca yine tıraş etti. İşin dehşet veren yanı, olanları kontrol edemeyişiydi, gövdesi çılgın bir biliminsanı tarafından deney alanına dönüştürülmüş gibi geliyordu; yeni kıllar giderek daha geniş alanları kaplamaya başlayınca, sonbaharda bir gece Howard'la televizyonda izledikleri filmin korkunç kahramanı Kurt Adam, normal bir insanken suratı kıllarla kaplı canavara dönüşen o adam aklından çıkmaz oldu; Ferguson şimdi o filmin ergenlik çağında hissedilen çaresizliğin alegorisi olduğunu anlıyordu, çünkü genleriniz nasıl biri olacağınıza karar vermişse öyle biri oluyordunuz ve o süreç tamamlanıncaya kadar da ertesi günün neler getireceğini kestiremiyordunuz. İşin dehşete düşüren yanı buydu. Ama o dehşetin yanı sıra, ne kadar uzun ve zorlu olsa da o yolculuğun sonunda erotik hazzın krallığına ulaşacağını bilmekten kaynaklanan çekici ve merak uyandıran bir özelliği de vardı.

Mesele Ferguson'un o hazzın nasıl bir şey olduğunu henüz bilmemesiydi; orgazm zonklamaları olurken bedeninin neler hissedeceğini hayal etmeye uğraşıyor, ama hayal gücü her seferinde onu yanıltıyordu. On yaşını devirdikten sonraki ilk yıllar hiçbir somut gerçeğin yaşanmadığı, söylentiler ve kulaktan dolma bilgilerle, ergenlik dönemini geçmiş ağabeyleri olan çocukların anlattığı gizemli ama kanıtlanmamış hikâyelerle geçti; o hikâyelerde erotik hazza ulaşırken yaşanan alışılmadık spazmlar, o çok arzulanan haz ânına eşlik eden ve boşalma denilen titremelerle penisinizden bazen bir metreden yakına, bazen de metrelerce uzağa fışkıran süt beyaz sıvılar üstü kapalı bir biçimde anlatılıyordu; Howard'ın ağabeyi o duyguyu dünyadaki olabilecek en iyi duygu diye tanımlıyordu, ama Ferguson ona o duyguyu daha ayrıntılı olarak tarif etmesi için ısrar edince, Tom nereden başlayacağını bilmediğini, kelimelerle anlatmanın çok zor ol-

duğunu ve Ferguson'un o duyguyu kendisi hissedinceye kadar beklemesini söyledi, bu Ferguson'un cehaletine ışık tutmaktan uzak belirsiz bir cevaptı; Ferguson vücuttan fışkıran ve bebek yapmak için gerekli spermleri taşıyan o yapışkan sıvının adı olan *semen* gibi bazı teknik terimleri bilmesine rağmen, birisi o kelimeyi söylediği zaman aklına sadece bir şilep dolusu denizci geliyordu, süt beyazı üniformalarıyla sahile çıkıp yarı çıplak kadınlarla oynaşmak ve çizgili kazaklı, tek bacaklı bir denizci eskisinin akordeonla çaldığı denizci şarkılarına eşlik etmek için rıhtımdaki batakhanelere koşan denizciler. Zavallı Ferguson. Kafası iyice karışmıştı, sözcüklerin gerçekten ne anlama geldiğini kestiremediği için düşünceleri aynı anda birkaç yöne sapıyordu. Denizci sözcüğü birdenbire dikizci oluveriyor, bir an sonra kendisinin kör olduğunu, elindeki beyaz bastonun yordamıyla yolunu arayarak gürültülü bir batakhaneye girdiğini hayal ediyordu.

Bu oyundaki başaktörün kasığı olduğu kesindi. Ya da kadim İbranilerin terminolojisine dönülecek olursa başrol oyuncusu belliydi. Yani tıbbi literatürde üreme organları, cinsel organlar denilen mahrem bölgesiydi. Kendini bildi bileli gece ya da sabah erkenden yatakta, kimse görmeden oralarına dokunmak, penisiyle oynamak hoşuna giderdi, örneğin o etli çıkıntıyı havaya dikilinceye, boyu iki misline, üç misline, hatta dört misline uzayıncaya kadar sıvazlayınca bedenine, özellikle de belden aşağı kısmına henüz tam gelişmemiş bir haz duygusu yayılıyor, gerçek anlamda bir boşalma hazzı olmasa da günün birinde benzer bir ovalamayla o hazzın da olabileceğini haber veriyordu. Artık sürekli büyüyordu, her sabah gövdesi bir gün öncesinden daha büyümüş gibi görünüyordu ve penisinin büyümesi de vücudunun büyümesine paralel bir gelişme gösteriyordu, tüylenme öncesindeki düğmeye benzer kabarıklığın yerini kendi aklı var-

mış gibi en ufak bir uyarılmada uzayıp sertleşen daha önemli bir uzantı almıştı, özellikle de Howard'la birlikte Tom'un dergilerindeki çıplak kadınlara baktıkları öğleden sonraları hemen uyarılıyordu. Artık ortaokuldaydılar, bir gün Howard, ağabeyinden duyduğu bir fıkrayı anlattı:

Fen öğretmeni öğrencilerine sormuş: Vücudun hangi organı normal boyunun altı katına kadar büyüyebilir? Sonra parmağıyla Miss McGillacuddy'yi göstererek ondan cevap beklemiş, ama kız cevap vermek yerine kıpkırmızı kesilip elleriyle yüzünü kapatmış. Bunun üzerine öğretmen Mr. MacDonald'a işaret etmiş, çocuk ânında cevap vermiş: gözbebeği. Öğretmen, Doğru, dedikten sonra yanakları al al olmuş Miss McGillacuddy'ye yeniden dönmüş ve hayli sinirli bir tonda konuşmuş. Sana üç şey söyleyeceğim küçükhanım, demiş. Birincisi, ev ödevini yapmamışsın. İkincisi, aklın kötüye işliyor. Ve üçüncüsü, sen bu gidişle çok hayal kırıklığı yaşarsın.

Demek altı katına çıkmıyor, iyice büyüyüp yetişkin olduğu zaman bile. Ferguson'un gelecekten bekleyebileceklerinin de bir sınırı vardı, ama gerçek ölçüler ne olursa olsun, rahat pozisyondaki yumuşaklıkla hazır oldaki sertliğin arasındaki oran ne olursa olsun, uzama sabaha, o günün gecesine ve ondan sonraki bütün gecelere yeterli olacaktı.

Ortaokul, geçen yedi yıl boyunca onu esir alan ilkokula kıyasla hiç tartışmasız çok daha iyiydi; her elli dakikalık sürenin sonunda binden fazla çocuğun koridorlara fırladığı okulda, eylül başından haziran sonuna kadar, pazartesiden cumaya aynı yirmi üç ya da yirmi dört kişiyle bir odaya tıkılmanın boğuculuğunu yaşamayacak demekti. Dokuzlar Çetesi geçmişe gömülmüş, Krolik'le üç yalakası neredeyse ortadan kaybolmuştu, çünkü Ferguson'un yolu şimdi çok nadiren onlarla kesişiyordu.

Timmerman hâlâ vardı, Ferguson'un girdiği derslerden dördüne o da giriyordu, ama ikisi de birbirlerini görmezden gelerek idare ediyorlardı, tabii tatsız bir durumdu, ama dayanılmaz bir ortam değildi. İşin iyi yanı, Timmerman'la Susie Krauss'un Ferguson'un umduğu gibi ayrılmış olmalarıydı ve Ferguson yaz tatilinde Gloria Dolan'la görüşememiş olduğu için o ilk öpüşme partneri şimdi yakışıklı Mark Connelly'ye göz koymuştu, bu durum Ferguson'un canını sıksa da kahredici olmadı, çünkü altıncı sınıf rüyalarını süsleyen Susie Krauss'un peşine düşmesi için yol açılmıştı, Ferguson da bu fırsatı kaçırmayarak okulun ilk haftası içinde bir akşam kıza telefon etti ve o konuşma cumartesi öğleden sonra babasının tenis merkezine gitmekle sonuçlandı, tenis merkezindeki görüşmeyi ertesi cumartesi ilk öpüşme ve sonraki birkaç ay boyunca cuma ve cumartesileri devam eden birçok öpüşme izledi; sonra onlar da ayrıldı, Susie daha önce adı geçen ve Gloria Dolan'ı Rick Bassini adında bir oğlana kaptırmış olan Mark Connelly'nin kollarında buldu kendini; Ferguson ise bir süre önce Howard'dan ayrılan ve eskisinden de güzelleşmiş olan Peggy Goldstein'a kancayı taktı, Ferguson'un en iyi arkadaşı Howard'ın kalbi Peggy'den ayrıldığı için kırılmamıştı ve şimdi o kalbi şen şakrak, güzelim Edie Cantor'a sunuyordu.

O yıl böyle gelip geçici aşklarla, sevgili değiştokuşuyla geçti, aynı yıl Ferguson'un birçok arkadaşı okula diş telleri takarak geldi, yine aynı yıl herkes cildinin bozulduğundan yakınmaya başladı. Ferguson kendini şanslı buluyordu. O âna kadar yüzünde sadece üç ya da dört küçük volkan baş göstermiş, onlar da kısa sürede patlayıp dağılmıştı, annesiyle babası da onun dişlerinin tel takılmasını gerektirmeyecek kadar düzgün olduğuna karar vermişlerdi. Dahası o yaz yine Cennet Kampı'na gitmesi için ısrar etmişlerdi. Ferguson on üç yaşın kamp

için fazla ileri bir yaş olduğunu düşündüğünden Noel tatilinde babasıyla konuşmuş, temmuz ve ağustosu tenis merkezinde çalışarak geçirip geçiremeyeceğini sormuştu, ama babası gülmüş, ileride çalışmak için çok zamanı olacağını söylemişti. Açık havada olmalısın Archie, yaşıtın çocuklarla koşup oynamalısın, dedi. Üstelik on dört yaşında olmadan çalışma izni de alamazsın. New Jersey'de o izni alamazsın, o yüzden başımı yasalarla derde sokmamı istemezsin, öyle değil mi?

Ferguson kampta mutluydu. Orada her zaman mutlu olmuştu ve kendisi gibi her yıl kampa giden yarım düzine New York'lu yaz arkadaşıyla yeniden buluşmak da iyi oluyordu. O çocukların çoğu kez İkinci Dünya Savaşı'yla ilgili filmlerdeki Amerikan askerlerinin konuşmasını anımsatan bir biçimde hızlı konuşan, hallerinden hoşnut havalarını, istihzalarını, esprilerini, hiçbir şeyi ciddiye almadan her durumu yeni bir espriye ya da inceden inceye alaya dönüştürmelerini seviyordu. Hayata böylesine zekice ve saygısızca saldırmanın hiç kuşkusuz hayranlık uyandıran bir yanı vardı, ama zaman zaman da yorucu ve bıktırıcı olabiliyordu ve Ferguson aynı kulübede kaldığı arkadaşının söz hünerlerinden sıkıldığında son iki yıl içinde en yakın arkadaşı olan Howard'ı özlüyordu; Howard her yaz olduğu gibi teyzesiyle eniştesinin Vermont'taki mandıra çiftliğine gittiği için Ferguson öğle yemeğinden sonraki bir saatlik dinlenme vaktinde ona mektup yazıyor, o anki düşüncelerini, duygularını kısa ve uzun mektuplara aktarıyordu, çünkü Howard içini dökebileceği, güvenmekten, sırlarını açmaktan korkmayacağı tek kişiydi, başkalarıyla ilgili eleştirilerinden okuduğu kitaplarla ilgili fikirlerine, kalabalık içinde osuruğunu tutmanın zorluğundan Tanrı hakkındaki düşüncelerine kadar her şeyi hiç çekinmeden paylaşabildiği tek dostuydu.

On altı mektup vardı, Howard onları dört köşe bir tahta kutuda saklıyordu ve büyüyüp yetişkin biri olduğu zaman da saklamaya devam etti; çünkü on üç yaşındaki Ferguson, onun o düzgün dişli, aydınlık suratlı arkadaşı, çoktan sonu gelmiş ama unutulmayan *Cobble Yolu Savaşçısı*'nın kurucusu, altı yaşındayken bacağını kıran, üç yaşındayken ayağını yaran ve beş yaşındayken az kalsın boğulacak olan o çocuk, Dokuzlar Çetesi'nin ve Dörtler Takımı'nın saldırılarına, hakaretlerine dayanan, Gloria Dolan'ı ve Susie Krauss'u ve Peggy Goldstein'ı öpen, erotik hazza erişeceği dönemin gelmesini günleri sayarak sabırsızlıkla bekleyen, önünde daha yaşanacak uzun yıllar olduğuna kesinlikle inanan çocuk, o yazın sonunu görememişti. İşte o yüzden Howard Small o on altı mektubu gözü gibi koruyordu, çünkü onlar Ferguson'un yeryüzündeki varlığının son izleriydi.

Mektuplardan birinde, "Artık Tanrı'ya inanmıyorum," diye yazmıştı. "En azından Museviliğin, Hıristiyanlığın ya da herhangi bir başka dinin Tanrısına. Kutsal Kitap Tanrı'nın insanı kendi hayalinde yarattığını söylüyor. Ama Kutsal Kitap'ı insanlar yazdı, öyle değil mi? Demek oluyor ki Tanrı'yı da insan *kendi* hayalinde yarattı. Bu aynı zamanda Tanrı bizi gözetmiyor, insanların ne düşündüğüne ne hissettiğine hiç kulak asmıyor demek. Bize aldırış ediyor olsaydı, içinde bunca kötülüğü barındıran bir dünya yaratmazdı."

Bir başka mektupta da, "Adaylığı Kennedy'nin kazanmasına sevindim," diyordu. "Onu öteki adaylardan daha çok beğeniyordum, sonbaharda Nixon'u da yeneceğine eminim. Neden emin olduğumu bilmiyorum, ama Amerikalıların Hilekâr Çük adı takılmış bir adamı başkan olarak görmek isteyeceklerine inanmak çok zor."

Bir diğer mektupta, "Kulübemde altı çocuk daha var, üç tanesi 'o işi' yapacak kadar büyümüş," diye yazı-

yordu. "Geceleri yatakta boşalıyor, sonra da bunun ne kadar hoş bir duygu olduğunu bize anlatıyorlar. İki gün önce halka şeklinde dizilip toplu otuzbir dedikleri bir şey yaptılar ve bize seyrettirdiler, böylece sonunda o sıvının neye benzediğini ve ne kadar uzağa fışkırdığını görmüş oldum. Süt beyaz değil, daha çok krem rengi, biraz mayoneze ya da saç toniğine benziyor. Sonra o üç fışkırtma kralından biri, Andy adında iriyarı bir oğlan bir kere daha ereksiyona geçti ve beni de, herkesi de şaşırtan bir şey yaptı. İyice öne eğilip kendi çükünü emdi! İnsanın bunu yapabileceğini bilmiyordum. Yani insan vücudu o pozisyona gelebilmek için nasıl öyle bükülebilir? Dün sabah banyoda kendim denemeye kalktım, ama ağzımı bir türlü çüküme yaklaştıramadım. Belki de böylesi daha iyi oldu. Kendimi bir çük emici olarak görmek istemezdim, öyle değil mi? Yine de seyretmesi çok tuhaf bir şeydi."

9 Ağustos tarihli son mektubunda da şöyle diyordu: "Geldiğimden beri üç kitap okudum, üçünü de çok beğendim. İkisini Mildred Teyzem gönderdi, Kafka'nın *Dönüşüm* adlı ince kitabıyla, J.D. Salinger'ın *Çavdar Tarlasında Çocuklar* adındaki kalın kitabı. Üçüncüsünü de kuzenim Francie'nin kocası Gary verdi – Voltaire'in *Candide*'i. İçlerinde en tuhaf ve okuması en zor olan Kafka'nın kitabı, ama çok beğendim. Adamın biri sabah uyanıyor ve kocaman bir böceğe dönüşmüş olduğunu görüyor! İlk bakışta bilimkurgu ya da gerilim kitabı gibi geliyor, ama öyle değil. İnsan ruhu hakkında. *Çavdar Tarlasında Çocuklar* bir liseli çocuğun New York'ta dolaşmasını anlatıyor. Fazla olay yok, ama (kitabın kahramanı) Holden'ın konuşma tarzı çok gerçekçi ve çok sahici, sonunda onu sevmeden edemiyorsun ve keşke arkadaşım olsaydı diyorsun. *Candide* on sekizinci yüzyılda yazılmış eski bir kitap, ama çok tuhaf ve çok komik, ne-

redeyse her sayfada kahkahalarla güldüm. Gary onun politik bir hiciv olduğunu söyledi. Ben de müthiş bir şey diyorum! Onu mutlaka okumalısın – ötekileri de. Hepsini bitirdikten sonra bana en çarpıcı gelen şey bu üç kitabın birbirlerinden ne kadar farklı olduğu. Hepsi kendine özgü bir biçemde yazılmış ve hepsi de mükemmel, demek ki iyi kitap yazmanın sadece tek bir yöntemi yok. Geçen yıl Mr. Dempsey bize bir doğru bir de yanlış yöntem olduğunu söylemişti, hatırlıyor musun? Belki matematik ve fen için tek bir doğru, tek bir yanlış yöntem vardır, ama kitaplar konusunda öyle değil. Kitabı kendi yöntemine göre yazıyorsun, seçtiğin yol iyiyse iyi bir kitap yazabilirsin. İşin ilginç yanı üç kitaptan en çok hangisini beğendiğime karar veremeyişim. Hangisinin iyi olduğunu bilmem gerekir diyeceksin, ama bilmiyorum. Hepsini sevdim. Demek ki her iyi yöntem doğru yöntemdir. Henüz okumadığım kitapları düşündükçe seviniyorum – okuyacağım daha yüzlerce, binlerce kitap var. Sabırsızlıkla beklenecek o kadar çok şey!"

Ferguson'un yaşamının son günü olan 10 Ağustos 1960, şafaktan hemen sonra sağanak yağmurla başladı, ama saat yedi otuzda kalk borusu çaldığında bulutlar doğuya doğru esip kaybolmuştu ve gökyüzü masmaviydi. Ferguson'la altı kulübe arkadaşı, haziranda Brooklyn Üniversitesi'nde ikinci sınıfı tamamlamış olan gözetmenleri Bill Kaufman'la birlikte yemekhaneye gittiler, yulaf ezmelerini, çırpılmış yumurtalarını yedikleri otuz, kırk dakikalık süre içinde bulutlar geri geldi, çocuklar temizlik ve denetim için kulübeye doğru yürürken yağmur yeniden başlıyordu, o kadar ince ince yağıyordu ki panço giymek ya da şemsiye almak kimsenin aklına gelmedi. Tişörtlerinde yağmur damlalarının nemi vardı, ama hepsi o kadar, çisentinin de en hafifiydi ve düşen damlalar üstlerini ıslatmamıştı bile. Ne var ki, her sabah-

ki gibi yataklarını düzeltme, kulübeyi süpürüp temizleme işlerini yaparken gökyüzü kararmaya devam etti, çok geçmeden de yağmur şakır şakır indirdi, kulübenin damına vuran damlalar gittikçe irileşiyor, gittikçe artıyordu. Ferguson bir-iki dakika damlaların akortsuz ama hoş bir ritmi olduğunu hissetti, ama sonra yağmur hızını artırdı ve o etki kayboldu. Yağmurun sesi artık müziğe benzemiyordu. Yoğun, içsesleri farklılaşmamış bir kütleye, belirsiz bir darbeler yığınına dönüşmüştü. Bill güneyden yeni bir rüzgâr sistemi geldiğini, buna karşılık kuzeyden de bir soğuk hava cephesi indiğini anlattı ve uzun süreli yağış bekleyebileceklerini söyledi. Rahatınıza bakın çocuklar, dedi. Büyük bir fırtına olacak ve günün büyük bölümünü bu kulübede geçireceğiz.

Kara gökyüzü daha da karardı, kulübenin içinde etrafı seçmek zorlaştı. Bill tavan lambasını yaktı, ama lamba yandıktan sonra bile içerisi karanlıktı, çünkü yetmiş beş vatlık ampul çatı kirişine bağlı olduğu için aşağıyı doğru dürüst aydınlatamıyordu. Ferguson yatağına uzanmış, *Mad* dergisinin kulübede elden ele gezen eski bir sayısını karıştırıyor, cep fenerinin ışığında okumaya çalışıyor ve hiç böylesine karanlık bir sabah oldu mu diye merak ediyordu. Yağmur olanca gücüyle çatıyı dövüyor, damlalar taşlaşmışçasına tahta kiremitlere çarpıyor, gökyüzünden milyonlarca taş yağıyor ve tepelerine iniyordu, sonra Ferguson çok uzaklardan boğuk bir gümbürtü duydu, gırtlağını temizleyen birinin çıkardığı boğuk, kalın sese benzetti, gök gürültüsü onlardan millerce uzak bir yerden, belki de dağlardan geliyordu; Ferguson buna hayret etti. Çünkü bildiği kadarıyla şimşek ve gök gürültüsü yağmurla ardışık olarak meydana gelirdi, oysa o anda yağmur çoktan başlamıştı, alabildiğine yağıyordu ve gök gürültüsü hiç de yakından gelmemişti, bunun üzerine Ferguson belki de aynı anda iki fırtınanın patla-

dığını, Bill'in dediği gibi tek bir rüzgâr sistemi ve tek bir soğuk cephe değil, biri tam tepelerinde patlayan, diğeri kuzeyden yaklaşan iki ayrı fırtına olabileceğini ve eğer ikinci fırtına gelmeden birinci fırtına dinmezse ikisinin çarpışıp birleşeceğini ve korkunç güçlü bir fırtına olacağını düşündü, kendi kendine, muazzam bir fırtına, bütün fırtınaların sonunu getirecek bir fırtına, dedi.

Ferguson'un sağındaki yatakta Hal Krasner adında bir çocuk yatıyordu. Bu ikisi, yaz başından beri yıl içinde okudukları ve birtakım komikliklere zemin hazırladığını düşündükleri *Fareler ve İnsanlar*'daki zeki George'la geri zekâlı Lennie'nin taklidini yapıp duruyorlardı. Ferguson George oluyordu, Krasner de Lennie, her gün seçtikleri karakterlere uygun birkaç dakikalık saçma diyaloglar uyduruyorlardı, örneğin konuşma Lennie'nin cennete gittikleri zaman neler olacağını George'a sormasıyla ya da George'un Lennie'ye ortalık yerde burnunu karıştırmamasını söylemesiyle başlıyordu, bunlar Steinbeck'ten çok, Laurel Hardy'den esinlenmişe benzeyen esprilerdi, ama bu saçmalıklar diğer çocukları eğlendiriyordu. Yağmur kampın üzerine bardaktan boşanırcasına yağdığı ve herkes içeri tıkıldığı için Krasner benzer bir gösteri yapmaya niyetlendi.

N'olursun George, dedi, durdur şunu. Daha fazla dayanamayacağım.

Ferguson, Neyi durdurayım Lennie? diye sordu.

Yağmuru George. Yağmurun sesini. Çok gürültü yapıyor ve beni deli ediyor.

Sen zaten delisin Lennie. Bunu biliyorsun.

Deli değilim George. Sadece geri zekâlıyım.

Evet, geri zekâlısın. Ama aynı zamanda delisin.

Bunu değiştirmek elimde değil George. Ben öyle doğmuşum.

Kimse bu senin suçun demiyor zaten Lennie.

Eee?

Eee ne?

Yağmuru durduracak mısın?

Onu sadece patron yapabilir.

Ama patron sensin George. Sen her zaman patronsun.

Ben büyük patronu kastediyorum. Bir ve tek patronu.

Bir ve tek olan kimseyi tanımıyorum. Ben sadece seni tanıyorum George.

Böyle bir şeyi durdurmak için mucize gerekir.

Tamam işte. Sen her şeyi yapabilirsin.

Yapabilir miyim dersin?

Bu gürültü beni hasta ediyor George. Eğer durdurmazsan öleceğimi sanıyorum.

Krasner elleriyle kulaklarını tıkadı ve inledi. Dayanma gücünün sonuna geldiğini George'a anlatan Lennie olmuştu ve George rolündeki Ferguson hiç kimsenin yağmuru durduramayacağını, mucizelerin insan gücünün ötesinde olduğunu bildiği için hüzünle başını salladı; ama gerçek Ferguson olarak oyunun kendine düşen rolünü sürdürmekte zorluk çekiyordu, Krasner'ın inek böğürmesini andıran inlemeleri fazlasıyla komikti, o iniltiyi birkaç saniye daha dinledikten sonra Ferguson kahkahayı patlattı ve işin büyüsünü bozdu; ama Krasner onun gerçekten güldüğünü anlamadı, George rolünde güldüğünü sandı, o yüzden de Lennie rolüne devam ederek ellerini kulaklarından çekip siteme başladı.

İnsanla böyle alay etmen hiç hoş değil George. Belki ülkenin en zeki insanı olmayabilirim, ama benim de bir ruhum var, tıpkı senin gibi ve tıpkı herkes gibi bir ruhum var, eğer suratındaki o sırıtışa son vermezsen, tavşanlara yaptığım gibi senin boynunu da koparıveririm.

Lennie rolündeki Krasner bu kadar içten ve bu ka-

dar etkili konuşunca Ferguson da kendini rolüne devam etmek, Krasner'ın ve onları can kulağıyla dinleyen öteki çocukların hatırı için yeniden George olmak zorunda hissetti; ama tam ciğerlerini şişirip var gücüyle, *Kes artık şu su gösterisini patron!* diye bağırmaya hazırlanırken kulakları sağır edici bir gök gürültüsü koptu, kulübenin zeminini sarsacak, pencere camlarını titretecek kadar büyük ve gümbürdeyerek yayılan bir gürültüydü ve o titreyiş ikinci bir gök gürültüsünün sarsıntısına kadar sürdü. O gürültüyle çocukların yarısı yerlerinden sıçradı, öne doğru düştü, titremeye başladı, diğer yarısı ise ellerinde olmayan bir refleksle çığlık atmaya, ciğerlerini patlatacak gibi haykırmaya, *vay, hay, hey* gibi sözümona birtakım sözlere benzeyen ama aslında içgüdüsel homurtular olan sesler çıkarmaya başladı. Yağmur hâlâ hızla yağıyor, dışarının görülmesini engelleyecek bir şiddetle camlara vuruyordu – birden çakan şimşeklerle aydınlanan dalga dalga, sulu bir karanlıktan başka bir şey görünmüyordu, on ya da yirmi saniye her taraf kapkaranlık oluyor, ardından bir-iki saniyelik kör edici bembeyaz bir ışık parlıyordu. Ferguson'un aklından geçirdiği, kuzeyden ve güneyden gelen rüzgâr cephelerinin çarpışıp birbiriyle bütünleştiği o çifte fırtına o anda tepelerine iniyordu ve Ferguson'un umduğundan çok daha büyük ve çok daha şiddetliydi. Müthiş bir fırtına. Gökleri ikiye yaran bir öfke baltası. Bir çılgın cümbüş.

Krasner'a, merak etme Lennie, dedi. Korkacak bir şey yok. Bu gürültüye şimdi son vereceğim.

Ne yapmak üzere olduğunu kimseye söylemeden yatağından fırladı, kapıya koştu, tokmağa iki eliyle asılıp açtı ve arkasından, *Ne halt ediyorsun Archie! Delirdin mi!* diye haykıran Billie'yi duyduğu halde oralı olmadı. Yaptığının gerçekten delice bir şey olduğunu anlıyordu, ama o anda deli olmak istiyor, dışarıda fırtınanın göbeğinde

olmak istiyor, fırtınayı tatmak, fırtınanın bir parçası olmak, fırtına onun içine işleyinceye kadar fırtınanın içinde kalmak istiyordu.

Yağmur muhteşemdi. Ferguson eşiği geçip toprağa bastığı anda, şimdiye kadar bundan daha şiddetli bir yağmur yağmadığını, bu yağmur damlalarının bildiği, gördüğü bütün damlalardan daha yoğun olduğunu ve daha hızla indiğini, gökyüzünden kurşun gibi yağdıklarını ve tenini hatta belki de kafatasını zedeleyecek kadar ağır olduklarını fark etti. Harika bir yağmur, her şeye kadir bir yağmur, ama o yağmurun tadını doya doya çıkarabilmek için yaklaşık yirmi metre ilerideki meşeliğe kadar koşması gerektiğini düşündü, çünkü ağaçların dalları ve yaprakları onu kurşun gibi inen damlalardan koruyacaktı; olduğu yerden fırladı, tepesinde gök gürülder ve ayaklarının birkaç metre ötesine yıldırımlar düşerken, bileklerine kadar yükselen suların içinden çamurlu, kaygan toprakta ağaçlara doğru koşmaya başladı. Ağaçlara vardığında sırılsıklam olmuştu, ama ıslanmak hoşuna gidiyordu, iliklerine kadar ıslanmak duyguların en güzeliydi ve Ferguson mutluydu, o yaz ya da başka bir yaz veya hayatının başka hiçbir ânında olmadığı kadar mutluydu, çünkü bu şimdiye kadar yaptığı en büyük şeydi.

Rüzgâr çok azdı ya da hiç esmiyordu. Fırtına bir kasırga ya da hortum değildi, kemiklerini titreten gök gürültüleriyle ve gözlerini kamaştıran şimşeklerle kaynaşmış muazzam bir sağanaktı; ayağında lastik ayakkabılar olduğu ve üzerinde kol saati ya da gümüş tokalı kemer gibi hiçbir metal eşya bulunmadığı için Ferguson şimşeklerden korkmuyordu, o yüzden kendisiyle kulübe arasındaki gri su duvarına bakarken ve kulübenin kapısında dikilip ona sesleniyor, eliyle gelmesini işaret ediyor gibi görünen gözetmen Bill'in bulanık görüntüsünü seyrederken ağaçların altında kendini güvende hissediyor

ve coşku duyuyordu; ama yağmurun ve gök gürültüsünün şiddeti yüzünden Bill'in söylediklerini duyamıyordu, hele kendisi çığlık atmaya, Lennie'yi kurtarma görevini üstlenmiş George olarak değil Ferguson olarak öyle bir sabahta öyle bir dünyada yaşamanın coşkusuyla haykırmaya başlayınca hiçbir şey duymaz oldu ve ağaçlardan birinin üst dalına yıldırım düştüğü zaman bile hiç aldırış etmedi, çünkü güvende olduğunu biliyordu; sonra Bill'in kulübeden çıkıp kendisine doğru koştuğunu gördü, kendi kendine, ne diye böyle yapıyor, diye düşündü, ama sorusuna bir yanıt bulamadan o dal ağaçtan koptu ve Ferguson'un kafasına doğru düşmeye başladı. Ferguson dalın çarpışını hissetti, arkasından biri sopayla vuruyormuş gibi kafasına çarptığını duydu ve sonra hiçbir şey hissetmedi, ne o anda ne de sonra, hareketsiz bedeni ıslak toprağın üzerinde yatarken yağmur onun üzerine inmeye devam etti ve gök gürültüsü gümbürdemeyi sürdürdü ve yeryüzünün bir ucundan öteki ucuna kadar tanrılar sustu.

2.3

Büyükbabası, iki başka dönemin arasındaki zaman dilimi anlamında *tuhaf bir fetret devri* demişti, yani nasıl yaşamanız gerektiği hakkındaki tüm kuralların pencereden fırlatılıp atıldığı zamansız bir zaman; babasız çocuk bu dönemin sonsuza kadar sürüp gidemeyeceğini anladığı halde, söylenilen iki aylık süreden daha uzun sürmesini, ilk iki aya ikinci bir-iki ay ya da belki altı ay, hatta bir yıl daha eklenerek sürmesini istiyordu. Okulun olmadığı o dönemde, önceki yaşantı ile sabah gözünü açtığı andan gece gözünü yumduğu âna kadar annesinin yanında olduğu başka bir yaşantı arasındaki o dönemde yaşamak gerçekten çok güzeldi; çünkü annesi artık sahici olduğunu hissettiği tek kişiydi, dünyadaki tek gerçek kişi annesiydi, o günleri, o haftaları, lokantalarda yemek yiyerek, boş evleri gezerek, neredeyse her gün sinemaya giderek, sinema balkonunun karanlığında kimseye açıklama yapmak zorunda kalmadan istedikleri zaman ağlaya ağlaya birlikte birçok film izleyerek geçen o tuhaf iki ayı annesiyle paylaşmak çok iyi olmuştu. Annesi o döneme *çamurda debelenmek* diyordu; Ferguson da annesinin çamuru mutsuzluklarının batağı anlamında kullandığını düşündü, ama bataklığın olabildiğince derinine battığınız ve boğulmaktan korkmadığınız sürece o mutsuzluğa

batmanın tuhaf bir biçimde doyum getirdiğini de keşfetti; gözyaşları onları sürekli olarak geçmişe sürüklediği için bir bakıma geleceği düşünmekten, geleceğin getirebileceklerinden onları korumuş oluyordu; ama günün birinde annesi artık ağlama faslının sona erdiğini ve geleceği düşünmeye başlamanın sırası geldiğini söyledi.

Maalesef artık okul kaçınılmaz olmuştu. Ferguson özgürlüğünü uzatmayı ne kadar isterse istesin, bu gibi şeyleri kontrol etmek elinde değildi ve annesiyle birlikte Batı Central Park'taki daireyi tutmaya karar verince, Ferguson'u iyi bir özel okula yerleştirmeye sıra geldi. Devlet okulu söz konusu bile değildi. Mildred Teyze özel okul için ısrar ediyordu, Ferguson'un annesi de eğitimle ilgili konularda Mildred'in kendisinden daha bilgili olduğunu bildiğinden onun tavsiyesini dinledi ve çok nadiren uzlaşan kardeşler bu konuda görüş birliğine vardılar; hem kesesi özel okul ücretini ödemeye elverdiğine göre Archie'yi ne demeye devlet okulunun zift döşenmiş eğri büğrü avlusuna atacaktı? Annesinin tek isteği oğlu için en iyisini bulmaktı, üstelik New York onun 1944'te bıraktığından çok daha tehlikeli, çok daha acımasız bir yer olmuştu, ailesinin evinden sadece yirmi beş blok kuzeyde olduğu halde bambaşka bir evrene benzeyen Yukarı Batı Yakası'nda eli sustalı, ev yapımı silahlı gençlerden oluşmuş çeteler kol geziyordu; son birkaç yıl içinde Porto Rikolu göçmenlerin yerleştiği bu bölge savaş yıllarına kıyasla daha pis, daha yoksul, daha renkli bir yer olmuştu, artık mahallenin havasında alışılmamış kokular ve sesler vardı, Columbus ve Amsterdam bulvarlarının kaldırımlarında farklı bir enerji görülüyordu, sokağa ayak bastığınız anda alttan alta yayılan bir şer ve kargaşa dalgası hissediliyordu; çocukluğunda ve genç kızlığında New York'ta çok rahat yaşamış olan Ferguson'un annesi, şimdi oğlunun güvenliğinden kaygılanıyordu. O tuhaf fetret döne-

minin ikinci yarısı sadece mobilya alışverişi ve sinemaların yanı sıra, Mildred'in listesindeki yarım düzine özel okulun gidip görülmesi ve üzerinde tartışılması, sınıfların, okul içindeki tesislerin gezilmesi, okul müdürleri ve öğrenci kayıt görevlileriyle görüşülmesi, IQ testleri, giriş sınavlarıyla geçti; Ferguson, Mildred'in bir numaralı tercihi olan Hilliard Erkek Okulu'na kabul edilince aile öylesine sevindi, büyükannesiyle büyükbabası ve annesi, teyzesiyle eniştesi ve Büyük Yenge Pearl oğlanı öylesine içtenlik ve coşkuyla sarmaladılar ki, sekiz yaşına yaklaşan yetim çocuk okulun vakit geçirmek için hiç de fena bir yer olmayacağını düşündü. Şubatın sonu yaklaştığı ve okul döneminin neredeyse üçte ikisi geçtiği için uyum sağlamak kolay olmayacaktı tabii, her gün ceket giyip kravat takma zorunluluğu da eğlenceli olamazdı, ama belki de bu bir sorun yaratmaz, Ferguson o giysilere alışırdı, sorun yaratsa ve o kıyafete alışamasa da pek bir şey fark etmeyecekti, çünkü istese de istemese de Hilliard Erkek Okulu'na gidecekti.

O okula gidecekti, zira Mildred Teyze Hilliard'ın şehirdeki en iyi okullardan biri olduğuna, *öteden beri mükemmel eğitim veren bir okul olarak tanındığına* annesini ikna etmişti; ama okul arkadaşlarının Amerika'nın en zengin çocuklarından olacağını, New York'un ayrıcalıklı, köklü zenginlerinin evlatları olacağını ya da kendisinin sınıftaki Batı Yakası'nda oturan tek çocuk ve anaokulundan 12. sınıfa kadar yaklaşık altı yüz öğrenci içinde Hıristiyan olmayan sadece on bir çocuktan biri olacağını kimse söylememişti. Önceleri 1900'de Rockefeller işini yüzüne gözüne bulaştıran büyükbabasına verilmiş soyadı yüzünden anlaşılabilir bir hataya düşerek onun olsa olsa Presbiteryen bir İskoç olduğu zannedildi, ama sonra öğretmenlerden biri şapeldeki sabah duasında *İsa Efendimiz* sözlerine sıra geldiğinde Ferguson'un dudaklarının kıpırdama-

dığını fark etti ve onun beş yüz yetmiş altı öğrenciden biri değil, on birden biri olduğu kulaktan kulağa hızla yayıldı. Okula geç başladığı, sınıfında kimseyle yakınlaşmayan sessiz bir çocuk olduğu da hesaba katılırsa Ferguson'un Hilliard'daki ömrünün uzun sürmeyeceği en baştan beri, hatta ilk gün okula ayak basmasından da önce belliydi.

Aslında kimsenin ona kötü davrandığı, taciz ettiği, dışladığı yoktu. Bütün okullarda olduğu gibi cana yakın çocuklar da vardı, kayıtsız kalanlar da, kötü niyetliler de; ama en kötücül olanlar bile Yahudi olduğu için Ferguson'a sataşmadı. Hilliard fazla resmî, ceket-kravat tarzı bir yer olabilirdi, ama bir yandan da hoşgörüyü, kendine efendice hâkim olmanın erdemlerini de öğretiyordu ve en ufak bir önyargılı davranış yetkililer tarafından sertçe cezalandırılıyordu. Ferguson'un mücadele etmesi gereken çok daha incelikli ve çok daha kafa karıştırıcı durum, sınıf arkadaşlarına doğar doğmaz zerk edilmişe benzeyen ve kesinlikle riyasız, art niyetsiz bir tür cehaletti. Her zaman cana yakın ve iyi kalpli olan, Ferguson Hilliard'a geldiği andan itibaren onunla arkadaşlık kurmaya çalışan ilk çocuk, onu doğum günü partisine davet eden, daha sonra da en az on-on iki kez Doğu 78. Cadde'deki evlerine çağıran Doug Hayes bile, Ferguson'u tanıdıktan dokuz ay sonra Şükran Günü'nde ne yapacağını sorabiliyordu hâlâ.

Ferguson, Hindi yiyeceğiz, dedi. Her yıl öyle yaparız. Annemle ben büyükannemlerin evine gider orada içi pilavla doldurulmuş, et suyu soslu hindi yeriz.

Dougie, Ya, dedi. Hiç bilmiyordum.

Ferguson, Neden? Siz de öyle yapmıyor musunuz? diye karşılık verdi.

Tabii. Ama seninkilerin Şükran Günü'nü kutladıklarını bilmiyordum.

Benimkilerin mi?

Yani işte. Yahudilerin.

Biz Şükran Günü'nü neden kutlamayacakmışız ki?

Çünkü bu bir tür Amerikan geleneği. Yani Göçmenler. Plymouth Kayası. *Mayflower* gemisiyle gelen bütün o komik siyah şapkalı İngilizler.

Dougie'nin sözleri Ferguson'u o kadar şaşırttı ki ne diyeceğini bilemedi. O âna kadar Amerikalı olmayabileceği hiç aklına gelmemişti, daha doğrusu kendi Amerikalılığının Dougie ve öteki çocukların Amerikalılığı kadar sahici sayılmayacağı, ama arkadaşı işte tam da bunu iddia ediyordu: Aralarında anlatılması zor, tanımlanamaz bir fark vardı ve siyah şapkalı İngiliz atalarla, okyanusun bu kıyısında geçirilen yılların sayısıyla ve Yukarı Doğu Yakası'ndaki dört katlı evlerde yaşayabilecek parayla ilintili bu nitelik, bazı aileleri diğerlerinden daha çok Amerikalı yapıyordu ve sonuçta aradaki fark öylesine büyüktü ki daha az Amerikalı olan aileler neredeyse Amerikalı bile sayılmıyordu.

Hiç kuşkusuz annesi ona yanlış bir okul seçmişti; ulusal bayramlarda Yahudilerin yemek gelenekleriyle ilgili o şaşırtıcı konuşmaya ve Dougie H. ile konuşmasından önceki ve sonraki başka kafa karıştırıcı durumlara rağmen, Ferguson yine de Hilliard'dan ayrılmak istemiyordu. Girdiği dünyanın tuhaf âdetlerini ve inançlarını kavrayamasa da onlara uyum sağlayabilmek için elinden geleni yaptı ve onu oraya gönderdikleri için annesiyle Mildred Teyzesini bir kez olsun suçlamadı. Nasıl olsa bir yere gönderilecekti. Yasalar on altı yaşına gelmemiş her çocuğun okula gitmesini zorunlu kılıyordu ve Ferguson'a göre Hilliard gençler için yapılmış diğer ıslahevlerinden ne daha iyiydi ne de daha kötü. Orada başarısız olması okulun suçu değildi. Stanley Ferguson'un ölümünü izleyen o ilk umutsuzluk günlerinde, küçük Ferguson (gece= gündüz, umut=umutsuzluk, güç=güçsüzlük gibi) sonsuz dönüşüm önermeleri olan tersine dönmüş bir evrende

yaşadığı sonucuna varmıştı; bu da iş okul meselesine gelince başarılı olmak yerine başarısız olacağı anlamına geliyordu ve artık umursamamak, başarısızlığı bir ilke sorunu olarak görmek, küçük düşmenin ve yenilginin kollarına bile isteye atılmak kendisini çok iyi hissetmesine neden olduğu için başka bir okulda da aynı tantanalı şekilde başarısız olacağından kesinlikle emindi.

Öğretmenleri onu *tembel ve motivasyonsuz*, *otoriteye kayıtsız*, *kafası karışık*, *inatçı*, *şaşılacak kadar disiplinsiz*, *çözülemez bir muamma* olarak görüyorlardı. Giriş sınavında her soruya doğru cevap veren, uysallığı ve vaktinden önce gelişmiş öngörüsüyle öğrenci kabul işleri yetkilisinin gönlünü kazanan, okul dönemi başladıktan sonra gelen bir öğrenci olarak her derste yüksek notlar alması gereken çocuğun ikinci sınıfta nisanda verilen ilk karnesinde sadece bir tek Pekiyi vardı. O da jimnastik dersinden. Okuma, yazma ve güzel elyazısından İyi (daha kötü sonuç almak için çabalamış, ama yeteneklerini gizlemekte henüz acemi olduğu için beceememişti), müzikten Geçer (Mr. Bowles'un öğrettiği Zenci ilahileri ve İrlanda halk şarkılarını melodiye uymaya çalıştığı halde haykıra haykıra söylemekten vazgeçemiyordu) not almıştı, matematik, fen, resim, sosyal bilgiler, hal ve gidiş, yurttaşlık bilgisi, davranış biçimi dahil geri kalan bütün notları Yetersiz'di. Haziranda verilen ikinci ve son karnedeki notlar hemen hemen ilkiyle aynıydı, sadece matematik notu Yetersiz'den Zayıf'a inmişti (o zamana kadar aritmetik sorularına yanlış cevap verme becerisini geliştirmiş, ortalama her beş sorunun üçünü yanlış yapmıştı, ama yazı dersinde sözcüklerin onda birinden fazlasını yanlış yazmayı hâlâ başaramıyordu). Normal koşullarda Ferguson'un ertesi yıl okula devam etmesi istenmezdi. Notları ciddi psikolojik sorunları olduğu izlenimi bırakacak kadar ortalamanın altındaydı ve Hilliard gibi boşuna safra taşımaya alışık ol-

mayan bir okul, en azından başarısız öğrenci vâris olmayan bir aileden geliyorsa, yani *vâris* derken üçüncü ya da dördüncü veya beşinci kuşaktan beri babaları okula her yıl çek yazmış ya da Mütevelli Heyeti'ne üye olmuş bir aileden değilse ona hoşgörü göstermezdi. Ne var ki, Ferguson'un yaşam koşullarının hiç de normal olmadığını anladıkları için ona ikinci bir şans tanımak istediler. Mr. Ferguson ders yılının ortasında hiç beklenmedik ve korkunç bir şekilde ölmüş, çocuk acı çekmek ile kendini dağıtmak arasında bocalamıştı ve kendini toplaması için kesinlikle biraz zamana ihtiyacı vardı. Çocukta üç buçuk ay sonra okuldan uzaklaştırmayacak kadar potansiyel görüyorlardı, o yüzden Ferguson'un annesine oğlunun kendini kanıtlaması için bir yıl daha süre verdiklerini bildirdiler. Bir yıl içinde durumunu düzeltirse okuldan uzaklaştırılmayacaktı. Düzeltemezse, bundan sonra gideceği yerde ona şans dilemekten başka yapılacak bir şey yoktu.

Ferguson, oğlunun okuldaki rezaletine üzülmeye gelinceye kadar zaten yeterince zor bir hayatı olan annesini hayal kırıklığına uğrattığı için kendinden nefret ediyordu, ama Pekiyi ve İyi'lerle dolu bir karne getirerek annesini hoşnut etmeye çalışmaktan ya da aileyi etkilemekten daha önemli sorunlar vardı. Ferguson kendinden beklenenleri yapsa yaşamın kendisi için de herkes için de daha kolay olacağını biliyordu. Bile bile yanlış cevaplar vermekten vazgeçmek, yeniden derslere çalışmaya başlamak ve sorumluluklarının bu kadar bilincinde bir çocuk olduğu için herkesin onunla iftihar etmesini sağlamak ne kadar kolay ve basit olurdu; ne var ki Ferguson yaşam ve ölümün en temel meseleleriyle ilgili büyük bir deneye, gizli bir araştırmaya başlamıştı; o yüzden artık geri dönemezdi, kayalıkların ve dolambaçlı dağ patikalarının arasından, her an uçurumdan yuvarlanma tehlikesiyle karşılaşarak tek başına zorlu ve ürkütücü bir yolda

ilerliyordu, ama kesin ve inandırıcı sonuçlar sağlamaya yeterli bilgiyi toplayıncaya kadar kendini tehlikeye atmaya devam etmek zorundaydı – hatta Hilliard Erkek Okulu'ndan atılmak, kendisini bir yüz karası durumuna düşürmek pahasına da olsa.

Soru şuydu: Tanrı onunla konuşmayı neden bırakmıştı? Eğer Tanrı şimdi susuyorsa, bu daima susacağı anlamına mı geliyordu, yoksa ilerde yeniden konuşmaya başlayacak mıydı? Ve şayet bir daha hiç konuşmazsa, bu Tanrı'nın zaten olmadığı, ama Ferguson'un kendini kandırmış olduğu anlamına mı gelecekti?

Çünkü kendini bildi bileli Tanrı'nın sesi kafasının içinde olmuş, ne zaman yalnız kalsa onunla konuşmuştu; dünyanın hâkimi olan o görünmez yüce ruha yakışır sözcükleri ölçülü bir bariton mırıltısıyla söyler, ânında güven veren ve yol gösteren bir sesle konuşurdu; Ferguson da pazarlığın kendi payına düşeni yaptığı sürece her şeyin yolunda gideceğini söyleyen o sesin huzur verdiğini, kendisini koruduğunu hep hissetmişti; pazarlığın kendi payına düşen kısmı da iyi insan olmak, başkalarına iyilikle ve yüce gönüllülükle davranmak, kutsal emirlere itaat etmek, yani asla yalan söylememek ya da hırsızlık yapmamak ya da haset etmemek, ebeveynlerini sevmek, derslerine çok çalışmak ve okulda belaya bulaşmamak için söz vermekti ve Ferguson o sese inandı, her zaman o sesin dediklerini yerine getirmek için elinden geleni yaptı, Tanrı da onun işlerinin yolunda gitmesini sağlayarak pazarlığın kendi payına düşenini yaptığı için Ferguson sevildiğini hissederek sevindi, kendisi Tanrı'ya nasıl inanıyorsa Tanrı'nın da ona aynı şekilde inandığına kesinlikle emin oldu. Yedi buçuk yaşına gelinceye kadar bu böyle gitti, sonra kasım başlarında bir sabah, diğer sabahlardan farkı olmayan bir sabah annesi odaya girdi, babasının öldüğünü söyledi ve bir anda her şey değişiverdi.

Tanrı ona yalan söylemişti. O görünmez yüce ruha artık güvenilemezdi ve o günden sonra da birkaç gün Ferguson'la konuşmayı sürdürdüğü ve kendini kanıtlamak için bir şans daha istediği, yetim çocuğa bu kasvetli *ölüm ve yas dönemi boyunca* onun yanında kalmasını rica ettiği halde Ferguson O'na öylesine öfkelenmişti ki, dinlemeyi bile reddetti. Cenaze töreninden dört gün sonra ses birdenbire kesildi ve o günden beri de bir daha konuşmadı.

Şimdi çözümlenmesi gereken zorlu mesele buydu işte: Tanrı o suskunluğu içinde hâlâ yanında mıydı, yoksa hayatından sonsuza dek çıkıp gitmiş miydi? Ferguson bile bile gaddarlık etmeyi göze alamıyor, yalan söylemeye ya da hırsızlık yapmaya veya kopya çekmeye gönlü elvermiyordu, annesini incitmeye, gücendirmeye hiç niyeti yoktu, ama sorusuna cevap bulmak için tek yolun yapabileceği kötülüklerin sınırlı alanı içinde pazarlığın kendi payına düşenleri olabildiğince sık yok saymak, kutsal emirlere uymamak olduğunu anladı; sonra da Tanrı'nın kendisine kötü bir şey yapmasını, kasıtlı bir ceza olduğunu belli edecek –kolunun kırılması, yüzüne sivilceler dolması, kuduz bir köpeğin bacağını ısırması gibi– kişisel bir fenalık yapmasını bekleyecekti. Tanrı onu cezalandırmazsa, ses konuşmayı kestiği anda Tanrı'nın da gerçekten ortadan kaybolduğunu kanıtlayacaktı ve Tanrı'nın her yerde, her ağaçta ve her çimen yaprağında, her rüzgâr esintisinde ve her insan duygusunda var olduğu kabullenildiğine göre, bir yerde ortadan kaybolabildiği halde başka bir yerde hâlâ var olması olanaksızdı. Her yerde hazır ve nazır olduğuna göre Ferguson'un yanında olması da kaçınılmazdı ve eğer Ferguson'un bulunduğu yerde yoksa, bu Tanrı'nın zaten hiçbir zaman orada da, başka bir yerlerde de olmadığı ve aslında hiç var olmadığı, Ferguson'un Tanrı'nın sesi sandığı sesin kendi kendine konuşurken duyduğu içsesi olduğu anlamına gelirdi.

Başkaldırının ilk adımı, okula döndükten birkaç gün sonra Jeff Balsoni'nin sonsuz bir dostluk ve acısını paylaşma duygusuyla eline sıkıştırdığı üzerinde Ted Williams'ın fotoğrafı olan beyzbol kartını yırtmak oldu. O armağanı paramparça etmek ne kadar rezil bir hareketti ve gözlerini Mrs. Costello'dan başka tarafa çevirerek kadın orada değilmiş gibi yapmak nasıl da utanç verici bir olaydı; şimdi de Hilliard'da büyük bir sorumsuzlukla bile bile kendini sabote etmeyi sürdürüyor, okuldaki ilk yılında bütün çabasını bir dersin bütün sınavlarında kırık not almaktan daha etkili bir strateji olduğuna karar verdiği bir dizi tutarsız sonuç almak gibi çılgın bir plana odaklanıyordu; örneğin peş peşe iki matematik sınavında soruların yüzde yüzünü doğru cevaplıyor, üçüncü sınavda yüzde yirmi beş, üçüncüde yüzde kırk, sonra yüzde doksan doğru yapıyor, onun hemen ardından da sıfır alıyordu; öğretmenleri de sınıf arkadaşları da ona şaşırıyor, bu duruma anlam veremiyorlardı, zavallı annesiyle ailenin geri kalanları da şaşkına dönüyordu; ne var ki Ferguson sorumlu insan davranışlarıyla ilgili bütün kuralların içine tükürdüğü halde ne bir köpek bacağını ısırıyor, ne koca bir taş ayağına düşüyor, ne çarpan bir kapı burnunu kırıyordu, Tanrı onu cezalandırmakla hiç ilgilenmiyor gibiydi, Ferguson neredeyse bir yıldır suça bulanmış bir yaşantı sürdüğü halde hiçbir yerinde hâlâ en ufak bir çizik bile yoktu.

Bu meseleyi kökünden çözerdi, ama çözmedi. Tanrı onu cezalandırmıyorsa, cezalandıramıyor demekti, o zaman da Tanrı yoktu. Ya da Ferguson öyle sanıyordu, ama Tanrı onun gözünde tamamen yok olmanın eşiğindeyse, Ferguson kendine şunu soruyordu: Şimdiye kadar yeterince cezalandırılmadım mı? Babasının öldürülmesi öylesine büyük bir ceza, öylesine sonsuz etkiler doğuran bir trajedi olduğu için, Tanrı onu gelecekteki bütün cezalardan bağışlamış olamaz mıydı? Bu, Ferguson'a olası görü-

nüyordu, kesin değil ama olası; yine de ses aylardır kesildiği için Ferguson bu sezgisini kanıtlayacak durumda değildi. Tanrı ona haksızlık etmişti, şimdi de ilahî koruyuculuğu ve bağışlayıcılığıyla yaptığı haksızlığı telafi etmeye çalışıyordu. O ses artık ne yapması gerektiğini söylemiyorsa, belki de Tanrı onunla başka bir yoldan, hâlâ onun düşüncelerine kulak verdiğini kanıtlayacak sessiz bir işaretle iletişim kuracaktı; Ferguson'un teolojik araştırmasının son aşaması başladı ve aylarca sessiz dualarıyla Tanrı'ya Kendisi'ni göstermesi için yalvardı, aksi takdirde Tanrı adını taşıma hakkını kaybedeceğini söyledi. Ferguson çok büyük, Kutsal Kitap'ta sözü geçen olaylar gibi bir şey, güçlü bir gök gürültüsünü ya da denizlerin bir anda ikiye yarılmasını beklemiyordu, sadece kendisinin farkına varacağı minicik bir mucizeye razıydı: örneğin trafik lambası renk değiştirmeden önce sokaktaki kâğıt parçasını karşı kaldırıma uçuracak bir rüzgâr, saatinin on saniye durup sonra yeniden işlemesi, bulutsuz gökyüzünden parmağına düşecek tek bir yağmur damlası, annesinin otuz saniye içinde *esrarengiz* demesi, radyonun kendi kendine açılması, bir buçuk dakika içinde pencerenin önünden on yedi kişinin geçmesi, Central Park'ın çimenleri üzerindeki narbülbülünün tepeden yeni bir uçak geçmeden önce solucan tutması, üç arabanın aynı anda klakson çalması, elindeki kitabın yere düşüp 97. sayfasının açılması, sabah gazetesinde yanlış günün tarihi olması, kaldırımda yürürken ayağının dibinde bir çeyrekliğe rastlaması, Dodgers takımının dokuzuncu oyunun ikinci yarısında üç kale atışı yaparak maçı kazanması, Büyük Yenge Pearl'ün kedisinin ona göz kırpması, odadaki herkesin aynı anda esnemesi, odadaki herkesin aynı anda gülmesi, otuz üç buçuk saniye içinde odadakilerden hiçbirinin ses çıkarmaması. Ferguson bunların ve bunlar gibi daha birçok şeyin olmasını diledi ve sessizliğin sürdüğü altı ay içinde bu dilekle-

rinden hiçbiri gerçekleşmeyince dilekte bulunmaktan ve düşüncelerini Tanrı'ya odaklamaktan vazgeçti.

Yıllar sonra annesi de ilk günlerin sonrakiler kadar zor olmadığını itiraf etti. Pek çok gündelik konuda karar vermeyi gerektiren, New Jersey'deki evin ve stüdyonun satışı, New York'ta oturacak bir yer bulunması, bir taraftan evi döşerken öte yandan Ferguson'u uygun bir okula yerleştirme çabasıyla geçen o tuhaf fetret döneminin neredeyse katlanılabilir olduğunu, dulluğun ilk günlerinde birden omuzlarına yıkılan zorunlulukların bir yük olmaktan çok, kafasını dağıtmaya yaradığını, uyanık olduğu her an Newark'taki yangını düşünmesini engellediğini söyledi; o soğuk kış günlerindeki sinemalar için Tanrı'ya şükürler olsun, o saçma sapan filmleri izleyerek gözlerden uzak kalma şansına şükürler olsun, dedi; ve Tanrı'ya şükürler olsun ki sen vardın Archie, benim yiğit küçük adamım, benim kaya gibi sağlam oğlum, benim dayanağım, çok uzun bir zaman benim için dünyada kalan tek gerçek insan sendin, sen olmasan ben ne yapardım Archie, yaşamak için bir nedenim olur muydu, nasıl olur da yaşamaya devam edebilirdim?

O aylar boyunca bir yarı çılgın, sigara ve kahveyle ayakta duran, adrenalin patlamaları yaşayan bir deli olduğunu, ama ev ve okul meseleleri çözülünce o fırtınanın azaldığını, sonra da bittiğini, uzun bir süre düşüncelere ve anılara gömüldüğünü, korkunç günler, korkunç geceler geçirdiğini, olasılıkları doluya koyup sığdıramayarak boşa koyup dolduramayarak uyuşukluk ve kararsızlık içinde kaldığı ve geleceğin onu nereye götüreceğini hayal etmek için boğuştuğu bir dönemden geçtiğini anlattı. Bir bakıma şanslı olduğunu, en azından seçim yapabileceği alternatifler bulunduğunu söyledi. Şimdiyse parası vardı, Millburn'daki evin ve Roseland Foto'nun, ayrıca evdeki

eşyanın ve stüdyodaki donanımın satışından elde ettiği paranın yanı sıra hayat sigortasından gelen iki yüz bin dolarla ömründe hiç hayal etmediği kadar parası olmuştu; yeni evin eşyalarına harcanan binlerce doları, Ferguson'u özel okula göndermenin yıllık maliyetini ve tuttukları dairenin aylık kirasını gelen paradan çıkarsa bile geriye on iki ya da on beş yıl daha hiç çalışmadan idare edebileceği, oğlu üniversiteyi bitirinceye dek ölen kocasından kalanlarla geçinebileceği kadar parası vardı – eğer kendine aklı başında bir borsa simsarı bulup borsada oynarsa on beş yıldan da uzun süre idare edebilirdi. Otuz üç yaşındaydı. Artık ömrünün baharında olmasa da, ununu eleyip eleği asacak yaşta da sayılmazdı; talihine şükretmek, isterse yaşlanıncaya kadar keyfince yaşamaya gücü olduğunu bilmek içini rahatlatıyorsa da, aylar geçtikçe hiçbir şey yapmadan düşüncelere dalmayı sürdürüyor, sabah Ferguson'u okula götürüp eve dönerek, öğleden sonra Ferguson'u okuldan almaya gidip eve dönerek her gün Central Park'ı otobüsle dört kez geçiyor ya da otobüsle Batı Yakası'na dönmeye üşendiği sabahlar Ferguson'un okulda olduğu altı buçuk saati tek başına vitrinlere bakarak, tek başına lokantalarda yemek yiyerek, tek başına sinemaya giderek, tek başına müzeleri gezerek geçiriyordu, bu rutini üç buçuk ay sürdürdükten, ardından da koca bir yazı oğluyla birlikte Jersey kıyısında kiraladıkları evde, çoğunlukla dışarı çıkmadan televizyon karşısında oturup boş boş geçirdikten sonra yerinde duramaz olduğunu, yeniden çalışmak istediğini keşfetti. O noktaya varması yılın büyük bölümünü almıştı, ama o noktaya gelince Leica ve Rolleiflex nihayet dolaptan çıktı ve çok geçmeden Ferguson'un annesi fotoğraf dünyasına giden bir gemiye bindi yeniden.

Bu sefer farklı bir yöntem uygulayarak dünyayı kendine çağırmak yerine kendini dünyaya attı, hızlı değişim-

ler çağında modası geçmiş, hantal fotoğrafçılık olarak gördüğü belirli bir adreste stüdyo açmakla ilgilenmiyordu artık; yeni çıkan yüksek hızlı fotoğraf filmleri ve çok daha randımanlı, hafif kameralar, ışık ve kompozisyonla ilgili eski fikirlerini yeniden düşünmesine, kendini yenilemesine ve klasik portre fotoğrafçılığının sınırlarını aşmasına olanak yaratıyordu, Ferguson Hilliard'da ikinci yılına başlarken annesi de iş fırsatları aramaya başlamıştı, ilk işini de bir rastlantıyla buldu, eylül sonuna doğru kuzeni Charlotte'un düğününde resim çekecek olan fotoğrafçı düğüne bir hafta kala merdivenlerden düşüp bacağını kırınca Ferguson'un annesi fotoğraf çekme işini para almadan gönüllü olarak üstlendi. Sinagog Archie Amca ile Büyük Yenge Pearl'ün eskiden oturdukları Brooklyn'in Flatbush semtindeydi, nikâh töreni ile düğün kalabalığının iki blok güneydeki düğün salonuna gitmesi arasındaki sürede Ferguson'un annesi aile üyelerinin siyah-beyaz portrelerini çekmek için tripod kullandı, önce nişanlısı Kore Savaşı'nda öldükten sonra kimseyle evlenmeyecek gibi görünen yirmi dokuz yaşındaki gelin Charlotte'la otuz altı yaşındaki dul diş hekimi damat Nathan Birnbaum'un resimlerini çekti, sonra sırasıyla Büyük Yenge Pearl, Ferguson'un büyükannesiyle büyükbabası, Charlotte'un ikizi Betty ve onun muhasebeci kocası Seymour Graf, (artık Sarah Lawrence'ta ders veren) Mildred Teyze'yle (Random House Yayınevi'nde editörlük yapan) kocası Paul Sandler ve son olarak da (Betty ve Seymour'un çocukları) Ferguson'un da kardeş torunları olan beş yaşındaki Eric ve üç yaşındaki Judy ile Ferguson'un fotoğrafları çekildi. Salonda düğün başlayınca Ferguson'un annesi tripodu bırakıp üç buçuk saat boyunca konukların arasında dolaşarak, oradaki doksan altı kişinin yüzlerce resmini çekti, usul usul sohbet eden iki yaşlı adamı, gülerek şarap içip yemek yiyen genç kadınları, yemekten sonra büyüklerle

dans eden çocukları ve dans eden yetişkinleri poz vermeden, doğal halleriyle görüntüledi, o boş, sevimsiz salonun doğal ışığında çekilen fotoğraflara herkesin yüzü yansıdı, küçük sahneye tüneyip bayat şarkılarını çalan müzisyenler, torununu yanağından öperken gülümseyen Büyük Yenge Pearl, Kanada'dan gelen yirmi yaşındaki birkaç göbek uzak kuzeniyle dans pistinde coşan Benjy Adler, önünde yarısı yenmiş bir dilim pastayla tek başına somurtarak masada oturan dokuz yaşında bir kız; düğünün bir noktasında Paul Enişte baldızının yanına gidip yaptığı işten çok keyif alıyor gibi göründüğünü, New York'a taşındığından beri onu bu kadar mutlu ve neşeli görmediğini söyledi, Ferguson'un annesi, Bunu yapmak zorundayım Paul, dedi, yeniden çalışmaya başlamazsam aklımı kaçıracağım. Mildred'in kocası da, Sana yardım edebileceğimi sanıyorum Rose, diye cevap verdi.

Yardım, Pulitzer Ödüllü Henry Wilmot'un sabırsızlıkla beklenen yeni romanının kapak şömizi için yazarın fotoğrafını çekmek üzere New Orleans'a gitme görevi şeklinde geldi; altmış iki yaşındaki Wilmot fotoğraflardan ne kadar memnun kaldığını editörüne söyleyince, yani Paul Sandler'ı arayıp bundan böyle o *güzel kadından* başkasına resim çektirmem deyince, Random House ona başka yazarların da fotoğraflarını çekme işini verdi, bu diğer New York yayınevleriyle çalışmasının yolunu açtı, sonraki yıllarda da bunu *Town&Country, Vogue, Look, Ladies' Home Journal, New York Times Magazine*'de ve başka haftalık ve aylık dergilerde yazarlar, film yönetmenleri, Broadway aktörleri, müzisyenler ve ressamlar hakkındaki yazılarla ilgili görevler izledi. Ferguson'un annesi fotoğrafını çekeceği kişileri hep kendi ortamlarında görüntülemek için portatif ışık donanımını, katlanabilir perdeleri ve şemsiyeleri taşıyarak onların yaşadıkları ve çalıştıkları yerlere seyahat etti, yazarları duvarları kitaplarla kaplı çalış-

ma odalarında ya da çalışma masalarının başında otururken, ressamları atölyelerinin dağınıklığı ve boya lekeleri içinde, piyanistleri pırıl pırıl parlayan siyah Steinway'lerinin başında oturur ya da yanında dururken, aktörleri makyaj odalarının aynalarına bakarken veya boş sahnede otururken çekti; nedendir bilinmez onun çektiği siyah-beyaz portreler o kişilerin iç dünyasını aynı ünlülerle çalışan çoğu fotoğrafçının yakalayamadığı bir başarıyla yansıtıyordu, bu teknik beceriden çok, Ferguson'un annesinin yaklaşımından kaynaklanan bir özellikti, o işe başlamadan önce fotoğrafını çekeceği kişinin kitaplarını okuyarak, plaklarını dinleyerek, tablolarını inceleyerek hazırlık yapıyordu, böylelikle uzun çalışma seansları sırasında onlarla konuşabilecek bilgisi oluyordu, çok rahat konuştuğu, her zaman zarif ve çekici olduğu, boyuna kendinden söz etmediği için o kibirli ve çetin ceviz sanatçılar onun yanında rahatlıyor, onun kendileriyle ve yapıtlarıyla gerçekten ilgilendiğini hissediyorlardı –gösterdiği ilgi gerçekti ya da çoğunlukla gerçekti– ve onun içtenliğine inandıkları anda gardları düşüyor, yüzlerindeki maskeler giderek yok oluyor ve gözlerinden farklı bir ışık fışkırmaya başlıyordu.

Ferguson'un annesi dergiler ve kitap yayıncıları için yaptığı ticari çalışmaların yanı sıra *gezinen gözün keşifleri* dediği kendi projeleriyle de meşguldü; bu proje birinci sınıf portre çekmek için gereken özenli kontrol yerine *beklenmeyene rastladığında ne-çıkarsa-bahtına* yaklaşımına dayanıyordu. İçindeki bu zıt dürtüyü kuzeni Charlotte'un düğününde keşfetmişti, 1955'te bedavaya yaptığı o iş davetliler arasında gezindiği üç buçuk saatlik manyakça fotoğraf çekme cümbüşüne dönüşmüş, büyük emekle yapılan hazırlıklardan arınıp anlık kompozisyonların girdabına dalmış, peş peşe çektiği resimlerde ancak o anda yakalanabilecek, yarım saniye gecikse bir daha gerçekleşmeyecek enstantaneleri görüntülemişti ve o ko-

şullarda gereken müthiş bir dikkat ve işe odaklanma, sanki salondaki her yüz ve her gövde aynı anda onun üzerine geliyormuş, herkes onun gözlerinin içinde soluk alıp veriyormuş, artık kameranın karşısında değil de onun içinde, ayrılmaz bir parçasıymış gibi duygusal bir patlama yaratmıştı içinde.

Kolayca tahmin edileceği gibi Charlotte'la kocası o fotoğrafları hiç beğenmediler. Ötekiler değil, nikâh töreninden sonra sinagogda çekilen ve yıllarca el üstünde tutulacak o gerçekten harikulade portreler değil, ama düğünde çekilenleri anlamak olanaksız, dediler, kapkara, biçimsiz, çirkin şeyler, herkes kötücül ve mutsuz görünüyor, gülen insanlarda bile şeytani bir hava var, neden fotoğrafların ayarı o kadar bozuk, neden ışık o kadar az? Bu çıkışmaya gücenen Ferguson'un annesi yeni evlilere *Bunları beğendiğinize sevindim* yazan bir not eşliğinde sadece portrelerini gönderdi, Pearl Yenge'ye başka bir deste, annesiyle babasına da ayrı bir grup portre fotoğrafı yolladı, sonuncu desteyi de Mildred'le Paul'a gönderdi. Eniştesi paketi aldıktan sonra neden düğündeki fotoğraflardan göndermediğini sordu. Çünkü o fotoğraflar iğrenç, diye cevap verdi. Yeni destekçisi ve savunucusu, bütün sanatçılar kendi yapıtlarını kötü bulur, dedi, sonunda Ferguson'un annesi o gün çektiği beş yüzü aşkın fotoğraftan otuzunu basıp Paul'ün Random House'taki ofisine postalamaya razı oldu. Paul üç gün sonra arayıp fotoğrafları iğrenç değil, olağanüstü bulduğunu söyledi. Eğer Ferguson'un annesi izin verirse Paul onları *Aperture* dergisindeki Minor White'a verecekti. Bu resimler basılmayı, fotoğrafa ilgi duyanlar tarafından görülmeyi hak ediyor, dedi, White'la da tanışıklığı olduğuna göre neden işe en tepeden başlamamalıydı? Ferguson'un annesi, Paul'ün gerçekten öyle mi düşündüğünden yoksa kendisine acıdığı için mi öyle söylediğinden emin değildi. İyi

kalpli adam boşlukta kalmış, acılı akrabasına zor günlerinde yardım etmek istiyor, önemli tanıdıkları olduğu için yaşamla bağları kopmuş dul fotoğrafçıyı yeni bir yaşama tutundurmaya çalışıyor diye düşündü. Sonra, Paul ister ona acıyor, ister acımıyor olsun, kendisini New Orleans'a onun gönderdiğini, bir sezgiyle ya da körü körüne hareket ettiğini veya huysuz, alkolik Wilmot *harika bir iş çıkardı* diye abarttığı için eniştesinin sürpriz ata oynayıp kazandığına inanmış olabileceğini düşündü.

Paul'ün etkisiyle olmuş olsa da olmasa da *Aperture*'ün yayın kurulu onun fotoğraflarını basmaya karar verdi, yirmi bir fotoğraflık bir seçki altı ay sonra *Brooklyn'de Yahudi Düğünü* başlığıyla dergide yer aldı. Ferguson'un annesinin *Aperture*'den kabul mektubu geldiği zaman yaşadığı zafer duygusu ve büyük coşku, çok geçmeden hayal kırıklığına, sonra da öfkeye dönüştü; fotoğraflardaki kişilerden izin almadan onları bastıramayacağı için önce Charlotte'la görüşmek gibi bir hata yaptı, Charlotte kendisinin ve Nathan'ın o *iğrenç enstantane fotoğraflarının Aperture*'de veya başka bir *tiksindirici* dergide yayınlanmasına izin vermeyi kesinlikle reddetti. Ondan sonraki üç gün içinde Ferguson'un annesi resimlerde yer alan ve aralarında Charlotte'un annesiyle ikiz kardeşi Betty'nin de olduğu herkesle görüştü, hiçbiri fotoğrafların basılmasına karşı çıkmayınca Charlotte'u tekrar arayıp bir daha düşünmesini istedi. *Söz konusu bile olamaz. Cehenneme kadar yolun var. Sen kendini ne sanıyorsun?* Pearl Yenge onu ikna etmeye çalıştı, Ferguson'un büyükbabası *insanlara şımarıkça saygısızlık* ettiği için azarladı, Betty kendini beğenmiş bir gerzek olduğunu söyledi, ama çiçeği burnunda Mrs. Birnbaum pes etmedi. O yüzden Charlotte ve Nathan'ın olduğu üç fotoğraf çıkarılıp yerlerine üç başka fotoğraf kondu ve düğünün fotoğraflı hikâyesi gelinin ve damadın görüntüleri olmadan yayınlandı.

Yine de bir başlangıçtı bu, Ferguson'un annesi için anlamı olan o tek gelecekte yaşamaya doğru atılmış ilk adımdı, o fotoğrafların yayınlanmasıyla yüreklenen kadın *kendi işim* diye tanımladığı sipariş olmayan projelere devam etmeye karar verdi ve o çalışmalar *Aperture*'de, bazen de kitap kapaklarının arasında ya da galerilerin duvarlarında yer almaya başladı; o dönüşümün en önemli unsuru 1956 baharında *Yahudi Düğünü*'nün yayınlanmasından bir gün önce verdiği son dakika kararıydı, yatağının yanına diz çöktü ve yapacağı şey yüzünden Stanley'nin kendisini bağışlaması için dua etti, böyle olmak zorundaydı, dedi, başka türlü davranmanın onu kendisi de yanıp yok oluncaya kadar Newark yangınının külleri içinde yaşamaya zorlayacağını söyledi, dediğini de yaptı ve gelecekteki yaşamının bütün yıllarında fotoğraflarına *Rose Adler* imzasını attı.

Başlangıçta sekiz yaşındaki Ferguson annesinin ne yapmak istediğini ancak belli belirsiz kavrayabiliyordu. Çeşitli fotoğraf çalışmaları yüzünden günlerin büyük bölümünü evin dışında ya da önceleri ikinci yatak odası olan, şimdiyse film banyosunda kullanılan kimyasalların buharı sızmasın diye kapısı sımsıkı kapalı tutulan karanlık odada geçiren annesinin eskisinden daha meşgul olduğunu anlıyordu; annesinin ilkbahar ve yaz boyunca hiç görmediği kadar çok gülümsediğini ve güldüğünü görmek her ne kadar iyiyse de, diğer olanlar Ferguson açısından hiç de iyi değildi. O ikinci yatak odası sekiz ayı aşkın bir süre onun odası, resimli beyzbol kartlarını sıraya koyduğu, plastik bowling topuyla plastik kukaları devirdiği, küçük fasulye torbalarını hedef tahtasının ortasındaki delikten geçirerek dart oynadığı özel sığınağı olmuştu, oysa şimdi oda elinden gitmişti, bunu iyi bir şey olarak görmek de olanaksızdı; ekim sonlarına doğru, o

ışıl ışıl odası içeriye girilemez bir karanlık odaya dönüştürüldükten kısa süre sonra iyi sayılamayacak bir şey daha oldu, annesi artık onu okuldan almaya gelemeyeceğini söyledi. Sabahları onu okula götürmeye devam edecekti, ama öğleden sonraları boş olup olamayacağını kestiremediği için onu okulun merdivenlerinde bekleyip eve kadar eşlik eden büyükannesi olacaktı. Sıkı bir ahlak kuralı olarak her türlü değişime karşı olan Ferguson bundan hiç hoşlanmadı, ama itiraz edecek durumda değildi, söylenileni yapmak zorundaydı ve –can sıkıntısından bunalmak, cezalanmak ve Yüce Tanrı'yla çekişmekle geçen altı buçuk saatten sonra yeniden annesine kavuştuğu için– eskiden günün en güzel zamanı olan okul çıkışı, şimdi paytak paytak yürüyen şişko Nana'sıyla batıya doğru ağır aksak tatsız bir yürüyüşe dönmüştü, büyükannesi onunla ne konuşacağını kestiremeyecek kadar utangaç ve çekingen olduğu için eve dönüş yolunu çoğunlukla tek kelime etmeden tepiyorlardı.

Sinirlenmemek elinde değildi. Umursadığı, sevdiği ya da yanında rahat ettiği tek kişi annesiydi, geri kalan herkes sinirine dokunuyordu. Ailesindeki insanların hepsi onu seviyor gibi göründüklerine göre hepsinin iyi yanları olmalıydı, ama büyükbabası çok gürültücü, büyükannesi çok sessiz, Mildred Teyze çok dediğim dedik, Paul Enişte kendi sesine hayran, Büyük Yenge Pearl sevgisiyle insanı boğan, kuzen Betty küstah, kuzen Charlotte aptal, küçük kuzen Eric fazla delişmen, küçük kuzen Judy sulugözdü, tekrar görebilmek için her şeyini vereceği tek akrabası ta California'da üniversitede okuyan kuzeni Francie'ydi. Hilliard'daki sınıf arkadaşlarına gelince, hiç gerçek arkadaşı yoktu, ilişkileri tanışıklıktan öteye geçmiyordu, herkesten daha sık görüştüğü Dougie Hayes bile komik olmayan şeylere gülen ve hiçbir espriyi anlamayan biriydi. Ferguson'un annesi dışında her-

hangi biriyle bağ kurması zordu, çünkü başkalarının yanındayken hep yalnızlık duyuyordu; gerçi başkalarının yanındayken yalnızlık duymak yine de tek başınayken yalnızlık duymaktan iyiydi, çünkü tek başınayken düşünceleri ister istemez eski saplantılarına kayıyor, Tanrı'ya kendisini huzura kavuşturacak bir mucize yaratması için yakarmaya başlıyordu ya da hem daha ısrarlı bir biçimde *Newark Star-Ledger*'daki fotoğrafa aklı takılıyordu; o gazeteye bakmaması gerekiyordu, ama annesi sigara almak için odadan çıktığı sırada gazeteye bakmış ve *Stanley Ferguson Yanarak Öldü* başlığının altındaki resmi görmüştü, resimde bir zamanlar 3 Kardeşler Ev Dünyası olan yanmış bina harabesinin önünde yatan ölmüş babası görülüyordu, gövdesi katılaşmış, kapkara kesilmişti, insana benzemiyordu, sanki yangın onu mumyaya dönüştürmüştü, yüzü ve gözleri olmayan, çığlığı yarıda kesilmişçesine ağzı açık biri, o yanmış, mumyalaşmış ceset tabuta yerleştirilip toprağa gömülmüştü ve şimdi Ferguson ne zaman babasını düşünecek olsa gözlerinin önüne ilk gelen toprağın derinliklerinden çığlık atmaya devam eden o ağzı açık, yarısı yanmış, kararmış ceset kalıntısı oluyordu.

Bugün hava soğuk olacak Archie. Okula giderken atkını takmayı unutma.

Sekizi bitirip dokuza bastığı o zorlu yıldaki iyi olmayan şeyler arasında aklından çıkmayan marazi düşünceler vardı, ama bazı iyi şeyler de oluyordu, hatta 11. Kanal'da saat dörtten beş buçuğa kadar (reklam aralarıyla) tam doksan dakika süren ve en güzel, en komik, en doyurucu eski Laurel Hardy filmlerinin gösterildiği okul sonrası programı gibi her gün olan iyi şeyler vardı. Bu, sonbaharda başlayan yeni bir programdı ve Ferguson ekim sonlarına doğru bir gün rasgele açtığı programı izleyene kadar o eski komedi ikilisi hakkında hiçbir şey bilmiyordu, çünkü

Laurel ve Hardy 1955'te artık unutulmuştu, 1920'lerde, 30'larda çevirdikleri filmler artık sinemalarda gösterilmiyordu ve onların büyük şehir çocukları arasında yeniden izlenilip revaç bulması televizyon sayesinde olmuştu. O iki geri zekâlıya, coşkulu ve iyi niyetli oldukları halde boyuna kavga eden, birbirlerini yiyen, her zaman en olmayacak ve en tehlikeli badirelere düşen, neredeyse boğulacak, neredeyse paramparça olacak, neredeyse yok olup unutulacak duruma gelip her seferinde canlarını kurtarmayı beceren, talihsiz kocalar, beceriksiz dalavereciler, her zaman kaybetmeye mahkûm olan o altı yaşında çocuk beyinli iki yetişkin adama nasıl da hayran oldu Ferguson, onca yumruklaşmaya, tokatlaşmaya, tekmeleşmeye rağmen ne kadar iyi arkadaştılar, *Dünyadaki Yaşamın Kayıt Defteri*'ndeki diğer bütün çiftlerden daha fazla bağlıydılar birbirlerine, her biri iki parçalı tek bir insan organizmasının ayrılmaz yarısıydı. Mr. Laurel ve Mr. Hardy. Bu isimlerin filmlerdeki hayalî Laurel ve Hardy karakterlerini oynayan gerçek kişilerin adları olması Ferguson'un çok hoşuna gidiyordu; çünkü Laurel ve Hardy ne duruma düşerlerse düşsünler, ister Amerika'da ister başka bir ülkede, ister geçmişte ister bugünde yaşasalar, ister mobilya hamalı ya da balıkçı ya da Noel ağacı satıcısı ya da asker ya da denizci ya da mahkûm ya da marangoz ya da sokak çalgıcısı ya da seyis ya da Vahşi Batı'da altın arayıcısı olsunlar, her zaman Laurel ve Hardy'ydi; farklı kişiler oldukları zaman bile hep aynı olmaları onları öteki film karakterlerinden daha gerçek yapıyordu, çünkü Ferguson, Laurel ve Hardy eğer daima Laurel ve Hardy ise bu onların sonsuza kadar ölümsüz olmaları anlamına gelir, diye düşünüyordu.

Stanley ve Oliver ya da kısa adlarıyla Stan ve Ollie o yıl boyunca ve sonraki yılın da büyük bölümünde Ferguson'un en yakın, en güvenilir arkadaşları oldular;

sıska ve şişko, masum şapşal ve sonuçta şapşallıkta ötekinden geri kalmayan şişinen budala: Laurel'in ilk adının babasınınkiyle aynı olması Ferguson için bir anlam taşıyorsa da fazlasıyla önemli değildi ve yeni arkadaşlarına giderek artan sevgisinde o adın hiç rolü yoktu, çok kısa zamanda en iyi, hatta tek arkadaşları oldular. Onların en sevdiği özelliği bir filmden diğerine hiç değişmeyen temel öğeleriydi, ikilinin yeni bir serüven için geri geldiğini belirten *Gugukkuşları* jenerik müziğinden ve *Şimdi ne yapacaklar bakalım?* dedirten aşina trüklerden hiç bıkmıyordu; Ollie'nin parmaklarını oynatarak kameraya öfkeli bakışları, Stan'in şaşkın göz kırpışları ve birdenbire dökülüveren gözyaşları, melon şapkaları ekseninde gelişen espriler, Laurel başına çok büyük gelen, Hardy'nin başına da çok küçük gelen şapkalar, tepeden yumruk yiyip bastırılmış şapkalar, yanan şapkalar, kulakların üstüne yatırılan şapkalar, ayak altında çiğnenen şapkalar, rögar kapaklarından aşağı düşecek gibi olmaları, kırık zemin tahtalarının arasından aşağı yuvarlanmaları, çamura saplanmaları, boyunlarına kadar yükselen su birikintilerine batmaları, başlarına gelen otomobil, merdiven, gaz ocağı, elektrik prizi kazaları, Ollie'nin yabancılarla konuşurken yapmacık bir nezaketle, *Bu dostum Mr. Laurel*, deyişi, Stan'in başparmağını çakmak gibi çakarak olmayan ama yine de tüten bir pipoyu yakma becerisi, kendilerini tutamayıp gülmekten kırılacak hale gelmeleri, (ikisi de kuş gibi hafif ayak hareketleriyle) bir anda dans etmeye başlamaları, hasımlarıyla karşılaşınca birlikte karşı koymaları, birinin evini başına yıkacakları ya da arabasını hurdaya çevirecekleri zaman aralarındaki bütün çekişmeleri, anlaşmazlıkları unutup beraber harekete geçmeleri, Ollie'nin Stan'in ayağını kendi ayağı sanarak ovup rahatlaması örneğindeki gibi kim olduklarının, kimliklerinin bazen çakışması hatta

örtüşmesi ya da kendilerini kopyalayarak büyük Stanley ile büyük Oliver'in iki rolü de kendileri oynadığı için hık demiş burunlarından düşmüş misali babalarına benzeyen bebek Stanley ile bebek Oliver'i pışpışlaması veya Stan'in kadın Ollie ile ve Ollie'nin kadın Stan'le evlenmesi yahut uzun zamandır kaybettikleri ve adları tabii ki Laurel ve Hardy olan ikizleriyle karşılaşmaları, en güzeli de bir filmin sonundaki kan naklinde aksilik olunca Stan'in Ollie'nin bıyığı ve sesiyle ortaya çıkması, bıyıksız Hardy'nin de Laurel gibi ağlama krizine girmesi.

Evet, onlar çok komik ve yaratıcıydılar ve evet, onların soytarılığına gülmekten bazen Ferguson'un midesine sancı saplanıyordu, ama onları gülünç bulmasının ve hiç yoktan onları sevmeye başlamasının nedeni, soytarılık numaralarından çok, ısrarcı olmaları, bu yönleriyle de Ferguson'a kendisini hatırlatmalarıydı. Filmlerinden komik abartıları ve komik kavgaları çıkartınca Laurel ve Hardy'nin geriye kalan mücadeleleri Ferguson'un mücadelelerinden hiç de farklı değildi. Onlar da onun gibi yanlış tasarlanmış bir plandan diğerine tökezliyor, onlar da onun gibi sayısız terslik ve hayal kırıklığıyla karşılaşıyordu ve talihsizlikleri onları ne zaman patlama noktasına getirse Hardy'nin öfkeleri Ferguson'un öfkesi oluyor, Laurel'in şaşkınlıkları Ferguson'un şaşkınlığını yansıtıyordu; işi ellerine yüzlerine bulaştırma konusunda Stan ve Ollie, Ferguson'dan da yeteneksiz, ondan da şapşal, ondan da ahmak, ondan da çaresizdi, bu da komikti, o kadar komikti ki Ferguson her ne kadar onlara acısa ve kardeşçe kucak açsa da gülmekten kendini alamıyordu, dünyanın sürekli yere serdiği ve sürekli olarak ayağa kalkmaya çalışan ruh üçüzleri gibiydiler – hepsi de kuşbeyinli planlarını uygulayarak doğrulmaya çabalarken bir kez daha yere seriliyordu.

Çoğu zaman filmleri salonda, televizyonun bir metre ilerisinde yere oturup tek başına izliyordu, annesiyle büyükannesi televizyon tüpünden yayılan ışınların *gözlerine zarar vereceği* gerekçesiyle o kadar yakında oturmasını istemezlerdi, o da onlardan birine yakalanınca kendini hemen daha uzaktaki kanepeye atardı. Okuldan geldiğinde annesinin hâlâ dışarıda olduğu günler, annesinin (*Müzik Kutusu* filminde Stanley'den tekme yiyen dadının polise şikâyet ederken, *Beni gündelik meşguliyetimin tam ortasından tekmeledi*, demesi gibi) *gündelik meşguliyetlerinden* dönene kadar büyükannesi onun yanında kalıyordu, ama Laurel ve Hardy'ye hiç ilgi duymayan büyükannenin tek derdi evin temizliği ve düzeniydi, genellikle iki tane çikolatalı kurabiye ve bir bardak sütten, bazen de bir erik ya da portakal veya Ferguson'un üzüm jölesi sürerek yediği tuzlu bisküvilerden oluşan okul dönüşü atıştırmalığını torununa verdikten sonra çocuk salona gidip televizyondaki programını açar, büyükanne de mutfak tezgâhlarını ovarak, fırının ocağını telleyerek ya da iki banyodaki lavaboları ve tuvaletleri temizleyerek vakit geçirirdi; kir ve mikrop düşmanı olan kadın, kızının ev kadınlığındaki kusurları hakkında dırdır etmez, yine de bu işleri yaparken kendi kanından canından gelmiş kızının kendi sağlıklı yaşam kurallarına uymayışına içerleyerek iç geçirirdi. Ferguson okuldan döndüğünde annesinin ondan önce eve gelmiş olduğu günler, büyükannesi torununu getirir, mantosunu bile çıkarmadan kızını öpüp onunla ayaküstü konuştuktan sonra giderdi; annesi de karanlık odada fotoğraf banyo etmediği ya da mutfakta yemek hazırlamakla meşgul olmadığı zaman arada bir kanepede oğlunun yanına oturur, Laurel ve Hady'yi seyrederdi, sonra da onun kadar içtenlikle gülerdi (örneğin *Müzik Kutusu*'ndaki *gündelik meşguliyet* sözü aralarında mahrem bir espri haline gelmiş, zamanla popo için kul-

lanılan *tuchas*[1], küfe, kalça, göt, kıç, kaba et gibi uzun bir listesi olan eski sözcüklerin yerini almıştı, annesi başka odadayken, *Ne yapıyorsun Archie?* diye seslenince Ferguson evin bir yerlerinde ayakta durmuyor, yürümüyor ya da yatmıyorsa, *Gündelik meşguliyetimin üzerinde oturuyorum anne,* diye cevap verirdi), ama annesi çoğunlukla Stan'le Ollie'nin muzipliklerine çoğunlukla sadece kıkırdar ya da hafifçe gülümserdi ve filmdeki olaylar çığırından çıkıp vurdulu kırdılı komiklikler başlayınca gözlerini kırpıştırır ya da başını sallayarak, *Aman Archie, bu çok korkunç*, derdi, böyle derken filmin korkunç olduğunu değil, bu tarz kavgaları aşırı bulduğunu kastederdi. Tabii Ferguson onun gibi düşünmezdi, ama insanların Laurel ve Hardy'yi kendisi gibi sevmeyebileceğini anlayacak kadar büyümüştü ve Stan'le Ollie'nin annesinin gözünde fazlasıyla aptal ve çocuksu olduğunu, onları her gün izlese bile beğenmeyeceğini bildiği için de annesinin yanında oturup film seyretmesini büyük bir lütuf olarak görürdü.

Ailede sadece bir kişi onun coşkusunu paylaşıyordu, yetişkinlerden sadece biri Ferguson'un sevgili budalalarındaki dehayı anlayacak kadar zekiydi, o da günü gününe uymayan büyükbabası Benjy Adler'di, iki ya da üç ayrı kişiliği varmış gibi görünen, bazı günler coşkulu, neşeli, bazen de içine kapanık ve dalgın, zaman zaman asabi, hatta siniri tepesinde, kimi zaman da sakin ve açık yürekli olan, torununa kâh sevecen kâh ilgisiz davranan bu adam Ferguson için hep esrarengiz biri olmuştu; ama keyifli günündeyse ve boyuna espri yapıp fıkralar anlatıyorsa eşi bulunmaz bir arkadaş oluyor, Ferguson'un yaşamın donukluğuna açılan militan bir saldırı sandığı Can Sıkıntısı Savaşında (yanlış duyup yanlış anlayarak yanlış adlan-

1. Yahudi argosunda iri kalça. (Ç.N.)

dırdığı Boer Savaşı)[1] onunla işbirliği yapıyordu. Paul Enişte kasım sonlarında Ferguson'un annesini yine bir iş gezisine gönderdi, bu sefer *Toplu Şiirler*'i Random House tarafından yayınlanacak olan seksen yaşındaki şair Millicent Cunningham'ın fotoğraflarını çekmek üzere ta New Mexico'ya gitti, annesi yokken Ferguson da büyükannesiyle büyükbabasının Columbus Meydanı yakınındaki evlerinde kaldı. O sıralarda Laurel ve Hardy Ülkesi'ne gireli bir aydan fazla olmuş, kendini bu sevdaya iyice kaptırmıştı, hatta cumartesi ve pazar günleri filmler yayınlanmadığı için düpedüz acı çekiyordu; ama Batı 58. Cadde'de geçireceği ilk gün pazartesiydi, yani önünde Bay Şişko ile Bay Sıska'yı seyredebileceği beş gün vardı, o ilk gün akşamüstü büyükbabası işten eve erkenden geldi ve, *Ofiste işler pek hareketsizdi*, diyerek Ferguson'un yanına, kanepeye oturup programı izlemeye koyuldu, anlaşılan onun altmış iki yaşındaki beyni de Ferguson'un sekiz yaşındaki beyni gibi çalıştığı için çok geçmeden kahkahadan kırılmaya başladı, hatta filmin bir yerinde öylesine güldü ki nefesi daraldı, öksürük tuttu, suratı kıpkırmızı kesildi; çok keyiflendiği için de o hafta torunuyla beraber filmleri izlemek üzere her gün eve erken döndü.

Sonra büyük sürpriz geldi, aralık başlarındaki bir pazar ziyaretinde Ferguson'un büyükannesiyle büyükbabası elleri kolları paketlerle dolu olarak Batı Central Park'taki eve geldiler, paketlerin bazısı o kadar ağırdı ki büyükbabanın beş dolar (beş dolar!) bahşiş verdiği kapıcı Arthur onları el arabasıyla taşıdı, neredeyse dairenin kapısından giremeyecek kadar uzun bir mukavva kutuyu da bir ucundan büyükannesi, öteki ucundan büyükbabası iki elle tutarak taşıdılar, Ferguson (nadiren tebes-

1. Çocuğun Afrika'daki Boer Savaşı ile eşsesli "Bore War" (Can Sıkıntısı Savaşı) arasında yaptığı hata. (Ç.N.)

süm eden) büyükannesinin gülümsediğini, büyükbabasının güldüğünü gördüğü ve annesi de omzunu okşadığı için olağanüstü bir şey olacağını anladı, ama paketler açılıp da on altı milimetrelik bir projeksiyon makinesi, kıvrılıp sarılan portatif perde ve perdeyi tutacak katlanabilir üç ayak ortaya çıkıncaya kadar o olağanüstü şeyin ne olabileceğini kestiremedi. Bir paketten de on tane Laurel Hardy kısa filmi çıktı: *Son Rötuş*, *İki Denizci*, *Yine Yanlış*, *Büyük İş*, *Mükemmel Bir Gün*, *Sarhoş*, *Sıfır Altı*, *Gönüllü*, *Can Dostlar*, *Balıkçılar*.

Projeksiyon makinesinin elden düşme olması önemli değildi – pekâlâ çalışıyordu. Filmlerin kopyalarının yer yer çizilmiş olması ve sesin bazen banyo küvetinin dibinden geliyormuş gibi oluşu da önemli değildi – pekâlâ seyredilebiliyordu. Filmlerle birlikte öğrenmesi gereken yepyeni sözcükler ortaya çıktı – örneğin *yanmış film* teriminden daha çok, *projeksiyon dişlisi* sözü üzerinde düşünmeye değerdi.

Annesi iş için şehir dışında olmadığı hafta sonları –hava çok soğuk ya da çok yağmurlu veya çok rüzgârlı değilse– cumartesi sabahları ve öğleden sonraları güzel fotoğraflar yakalamak için sokaklarda dolaşarak geçiyordu; annesi Manhattan kaldırımlarını arşınlar ya da belediye binalarının merdivenlerini çıkarken, yahut Central Park'ta kayalara tırmanır ve köprülerden geçerken Ferguson da onun yanında koşturuyordu; sonra Ferguson'un hiç anlayamadığı bir nedenle annesi birdenbire duruyor, kamerasını bir şeye odaklıyor, deklanşöre basıyor ve klik-klik, klik-klik-klik diye çekiyordu, bu belki de dünyanın en ilginç meşgalesi değildi, ama annesinin yanında olmayı, annesinin sadece ona ait olmasını sağladığı için hoşuna gidiyordu; Broadway üzerindeki ve Altıncı Bulvar'ın Village tarafındaki kafelerde, on kez gidilse onunda da

hamburger ve çikolatalı milkshake ısmarladığı, en ufak ayrıntısının değiştirilemeyeceği bir ritüelin parçası gibi bir hamburger lütfen, evet, bir hamburger lütfen diyerek o cumartesi gezilerinin tam ortasında hep aynı şeyleri yediği o baş başa öğle yemekleri nasıl da keyifliydi; cumartesi akşamları ve/veya pazar öğleden sonraları beraber sinemaya gidiyorlar, filmleri annesinin Chesterfield'leri tüttürebildiği balkondan izliyorlardı, bunlar asla Laurel Hardy filmleri olmuyor, *Can Yoldaşları*, *Uzun Boylu Adamlar*, *Piknik*, *Gönül Yolu*, *Çılgın Modeller*, *Kralın Soytarısı*, *Beden Kemiricilerin İstilası*, *Çöl Aslanı*, *Yasak Gezegen*, *Roma'daki Sevgili*, *Bizim Miss Brooks* (TV dizisi), *Hint Güneşi*, *Trapez*, *Beyaz Balina*, *Som Altın Cadillac*, *On Emir*, *Seksen Günde Devrialem*, *Şahane Macera*, *Kendi Kendine Küçülen Adam*, *Korku Patlak Verdi*, *On İki Öfkeli Adam* gibi Hollywood'un yeni prodüksiyonları oluyordu; Ferguson bir yandan 1955, 1956 ve 1957'nin iyi ve kötü filmlerini izleyerek Hilliard'daki son yılını tamamlayıp bir sonraki okulu olan, Riverside Özel Lisesi'ndeki ilk yılına başladı, 84. Cadde ile 85. Cadde'nin arasında Batı Yakası Bulvarı üzerindeki karma ve ilerici eğitim veren bu okul yirmi dokuz yıl önce, Hilliard'dan da tam tamına yüz yıl sonra kurulmuştu.

Artık ne ceket kravat vardı, ne şapelde sabah duası, ne Central Park'ın içinden otobüsle geçmek, ne de kızsız bir binaya kıstırılmış günler, bunların hepsi kesinlikle iyiye yorulacak şeylerdi, ama üçüncü sınıf ile dördüncü sınıf arasındaki en büyük fark başka bir okula geçmek değil, Ferguson'un Tanrı ile düellosunun sona ermesiydi. Tanrı mağlup edilmiş, artık cezalandıramayan ve yüreklere korku salamayan güçsüz bir hiçlik olduğu ortaya çıkarılmıştı, göklerdeki o insanüstü varlık ortadan kaldırılınca Ferguson da yıllar sonra *Ontolojik Ödleklik* diye tanımlayacağı kasıtlı başarısızlık numarasını yapmaktan

vazgeçebilirdi. Başarısız olmayı öylesine iyi başarmıştı ki, dalavere çevirme ve kendini feda etme yeteneğinden usanmıştı. Hilliard'dakilerin hiçbiri onun neyi amaçladığını çakamamıştı, hepsini aldatmıştı, hem sadece öğretmenlerini ve okul arkadaşlarını değil, annesiyle Mildred Teyze'yi de kandırmıştı, bunu kasıtlı yaptığına, üçüncü sınıftaki bu çılgınca değişken performansın sadece oyun olduğuna, onu her an gören kutsal bir göz yoksa yapacağı şeylerin sorun yaratmayacağını ispatlamak için kurnazca tasarlanmış bir taktik olduğuna hiçbiri ihtimal vermemişti. Hilliard'dan atılmayı becererek kendisiyle girdiği tartışmayı kazanmıştı – aslında okuldan atılmış sayılmazdı, çünkü onun yıl sonuna kadar kalmasına izin vermişlerdi, ama ondan sonra da Ferguson'un yüzünü bir daha görmek istemeyecek kadar görmüşlerdi göreceklerini. Annesiyle konuşan okul müdürü, okulda görev yaptığı onca yıl içinde karşılaştığı en göz korkutucu muammanın Archie olduğunu anlattı. Sınıfının en iyi ve en kötü öğrencisi olduğunu, bazen son derece zekice bazen de tamamen geri zekâlı gibi davrandığını ve artık onunla nasıl başa çıkacaklarını bilemediğini söyledi. Karşılarındaki kişi belirtilerini açıkça göstermeyen bir şizofren mi, yoksa zamanla kendini bulacak kafası dağınık çocuklardan biri miydi? Archie'nin annesi oğlunun geri zekâlı olmadığı gibi, ilerde ruh sağlığı açısından klinik bir vaka da olmayacağını bildiği için, kendisine vakit ayırmasından dolayı müdüre teşekkür edip yeni bir okul aramaya girişti.

Riverside Özel Lisesi'ndeki ilk karnesini kasım ortalarında bir cuma günü aldı. Bir yıl boyunca Hilliard'da aldığı Zayıf ve Geçmez notlarından sonra, annesi onun yeni okulda daha iyi sonuçlar almasını bekliyordu, ama Ferguson'un o gün getirdiği karnedeki yedi Mükemmel ve iki Pekiyi'yi hayalinden bile geçirmemişti. Bu büyük değişim karşısında afallayan anne, akşamüstü beş buçuk-

ta, *Laurel Hardy Programı* biterken salona girip oğlunun yanına, yere oturdu.

Karnesini sağ elinde tutup sol eliyle karneye vurarak, Aferin Archie, iyi iş çıkarmışsın, dedi. Seninle gurur duyuyorum.

Ferguson, Teşekkür ederim anne, diye cevap verdi.

Yeni okulunu çok seviyorsun galiba.

Fena değil. Bu koşullarda hiç de fena değil.

Bu ne demek oluyor?

Okul okuldur, yani insanın bayıla bayıla gideceği bir yer değildir. Gitmen gerektiği için gidersin.

Ama bazı okullar diğerlerinden daha iyidir, öyle değil mi?

Herhalde.

Örneğin Riverside, Hilliard'dan daha iyi.

Hilliard kötü değildi. Yani herhangi bir okul kadar iyiydi.

Ama her gün o kadar uzağa gitmemeyi tercih ediyorsun, öyle değil mi? Ve üniforma giymemeyi. Ve de sadece erkeklerle okumak yerine kızlı erkekli okulu yeğliyorsun. Böylesi hayatı biraz daha yaşanır kılıyor, değil mi?

Böylesi çok daha iyi. Ama okulun kendisi o kadar farklı değil. Okuma, yazma, aritmetik, yurttaşlık bilgisi, jimnastik, resim, müzik ve fen. Riverside'da da Hilliard'da yaptıklarımın aynısını yapıyorum.

Ya öğretmenler?

Onlar da hemen hemen aynı.

Riverside'dakilerin ötekiler kadar katı kuralcı olmadığını sanıyordum.

Pek de öyle değil. Müzik öğretmenimiz Miss Donne zaman zaman bize bağırıyor. Oysa Hillard'daki müzik öğretmeni Mr. Bowles hiç sesini yükseltmezdi. Bugüne kadar gördüğüm öğretmenlerin en iyisiydi – en tatlısı.

Ama Riverside'de daha çok arkadaşın var. Tommy Snyder, Peter Baskin, Mike Goldman, Alan Lewis –hari-

ka çocuklar– tabii tatlı kız Isabel Kraft ve kuzini Alice Abrahams, hepsi de güzel, olumlu çocuklar. İki ayda neredeyse New Jersey'deki bütün arkadaşların kadar arkadaş edindin.

Onlarla iyi eğleniyoruz. Öteki çocuklar o kadar iyi değil. Billy Nathanson ömrümde gördüğüm en alçak pislik – Hillard'dakilerin hepsinden daha beter.

Ama senin Hilliard'da hiç arkadaşın yoktu Archie. Olsa olsa tatlı Doug Hayes, ama başka kimse aklıma gelmiyor.

O benim hatamdı. Orada arkadaş edinmeyi ben istemedim.

Ya? Peki, neden?

Açıklaması zor. İstemedim, hepsi bu.

Bir okulda arkadaş yok, notlar da berbat. Öteki okulda bir alay arkadaş ve iyi notlar. Bunun bir nedeni olmalı. Neden olduğu konusunda bir fikrin var mı?

Evet.

Ve?

Sana söyleyemem.

Saçmalama Archie.

Söylersem bana çok kızarsın.

Niçin kızacakmışım? Hilliard geçmişte kaldı. Artık orayla ilgili hiçbir şeyin önemi yok.

Belki yok. Ama yine de bana kızarsın.

Peki, ya kızmayacağıma söz verirsem?

Bir işe yaramaz.

Ferguson annesiyle göz göze gelmemek için başını yere eğmiş, halının kenarındaki kaçmış bir ipliğe bakarmış gibi yapıyordu; çünkü annesinin gözlerinin içine baktığı anda hapı yutacağını biliyordu, annesinin bakışları fazlasıyla güçlüydü, onun düşüncelerini çözebilen, onu itiraf etmeye zorlayan, annesine direnmeye çalışsa da onu pes ettiren bir gücü vardı, şimdi de dehşetengiz ve kaçı-

nılmaz bir biçimde elini uzatıyor, parmaklarının ucuyla onun çenesine dokunuyor ve başını kaldırmaya, gözlerinin içine bakmaya zorluyordu; Ferguson onun elinin tenine değdiğini hissettiği anda hiç umut kalmadığını anladı, gözleri dolmaya başladı, aylardır dökülmeyi bekleyen ilk gözyaşları akmak üzereydi, o görünmez çeşmenin hiç uyarısız, kendiliğinden akmaya başladığını hissetmek nasıl da küçük düşürücü bir şeydi, budala, sulugöz Stan'den hiç farksız, diye düşündü, beyninde arızalı su boruları olan dokuz yaşında bir çocuğum, diye söylendi; gözlerini annesinin gözlerine dikme cesaretini bulduğunda yanaklarından aşağı iki şelale akıyordu ve ağzı hareket ediyor, sözcükler kendiliğinden ağzından dökülüyor, Hilliard hikâyesini, Tanrı ile yaptığı savaşı ve kötü notların nedenini, Tanrı'nın suskunluğunu ve babasının öldürülmesini, cezalanmak için kuralları çiğnediğini ama Tanrı cezalandırmadığı için O'ndan nefret ettiğini, Tanrı'dan Tanrı olmadığı için nefret ettiğini anlatıyordu ve anlattıklarını annesinin anlayıp anlamadığından emin değildi; annesinin bakışları kederli ve şaşkındı, hatta ağladı ağlayacak gibiydi, Ferguson iki ya da üç ya da dört dakika konuştuktan sonra annesi eğildi, ona sarıldı ve susmasını söyledi. Yeter Archie, burada kes, dedi; sonra ikisi birden ağladı, yaklaşık on dakika süren bir hıçkıra hıçkıra ağlama maratonu yaşandı, Stanley Ferguson'un naaşının toprağa verilmesinden yaklaşık iki yıl sonraki o gün ikisinin de diğerinin yanında son kez ağlayışı oldu ve ağlamaları yavaş yavaş kesildikten sonra yüzlerini yıkadılar, paltolarını giydiler, sinemaya gittiler, akşam yemeği yerine sinemanın balkonunda sosis yediler, üstüne de büyük bir kutu patlamış mısırı paylaşıp kolayla mideye indirdiler. O akşam seyrettikleri filmin adı *Çok Şey Bilen Adam*'dı.

Yıllar geçti. Ferguson on, on bir, on iki, on üç, on dört yaşına geldi ve o beş yıl içinde ailede yaşananların en önemlisi hiç kuşkusuz Ferguson on iki buçuk yaşındayken annesinin Gilbert Schneiderman adında biriyle evlenmesiydi. Ondan bir yıl önce Adler klanında ilk boşanma gerçekleşmiş, her zaman birbirine son derece yakışan bir çift olarak görülen Mildred Teyze ile Paul Enişte anlaşılamayan bir nedenle boşanmışlardı, iki geveze kitapkurdu görünürde herhangi bir geçimsizlik ya da ihanet olmadan dokuz yıl evli kalmışlar ve sonra her şey bitivermişti; Mildred Teyze Stanford Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nde hocalık yapmak üzere California'ya taşınıyordu, Paul Enişte de artık Ferguson'un Paul Eniştesi değildi. Sonra –1960'ta kalp krizinden– büyükbabası gitti, –1961'de felç olan– büyükannesi de çok geçmeden öldü, ikinci cenazenin üzerinden daha bir ay geçmemişti ki Büyük Yenge Pearl'e terminal aşamada kanser teşhisi kondu. Adler'ler yavaş yavaş tükeniyordu. İçlerinde kimsenin uzun ömürlü olmadığı ailelere benzemeye başlamışlardı.

Schneiderman, annesinin eski patronunun, savaşın ilk dönemlerinde ona fotoğraf çekmeyi öğreten, Alman şiveli adamın büyük oğluydu ve Ferguson annesinin günün birinde yeniden evleneceğini anladığı için, olası taliplerin içinde en iyisi olarak gördüğü bu seçime hiç itiraz etmedi. Schneiderman kırk beş yaşındaydı, annesinden sekiz yaş büyüktü, annesi 1941 Kasım'ında Schneiderman'ın babasının stüdyosunda çalışmaya başladığı gün tanışmışlardı; annesinin üvey babasıyla öz babasından önce tanışmış olduğunu bilmek Ferguson'un yüreğine su serpiyordu, eskiden onun için dünyanın başlangıcı olan 1943'e karşılık 1941, üstelik dünya şimdi daha da yaşlanmıştı ve annesiyle üvey babası arasında bir geçmiş oluşu annesinin acele verilmiş bir kararla körü körüne

evlenmediğini kanıtlıyordu, çünkü Ferguson annesinin ağzı laf yapan bir soytarıya kapılmasından ve evlendiğinin ertesi sabah hayatının hatasını yaptığını fark etmesinden korkmuştu hep. Hayır, Schneiderman sağlam, güvenilir birine benziyordu. Bir kadınla on yedi yıl evli kalmış, iki çocuk babası olmuştu, sonra bir gün eyalet polisinden bir kadın cesedini teşhis etmek üzere Duchess İlçe Morgu'na gelmesi için çağrı aldı, gördüğü otomobil kazasında ölen karısının cesediydi; sonra dört yıl yalnız yaşadı, hemen hemen Ferguson'un babasının ölümünden sonra annesinin yalnız yaşadığı süreye denk. 1959 Eylül'ünde büyükannesiyle büyükbabası sağdı, evlenme töreni onların Batı 58. Cadde'deki dairelerinde yapıldı, sağdıç da 1.57 boyundaki Ferguson'du. Konuklar arasında üniversite öğrencisi olan yeni üvey ablaları, yirmi bir yaşındaki Margaret ile on dokuz yaşındaki Ella ve Ferguson'un daha önce üç, dört kez gördüğü, ama kendi büyükbabası öldükten sonra bile büyükbaba olarak kabul etmeyeceği, bunamaya yüz tutmuş, ağzı bozuk Emanuel Schneiderman, Gil'in kardeşi Daniel, yengesi Liz, yeğenleri on altı yaşındaki Jim ve on iki yaşındaki Amy (kolları bacakları alabildiğine uzun, dişlerinde tel, alnında bir dizi sivilce olan o kız) ve Ferguson'un eski eniştesi Paul Sandler vardı; annesinin ilk iki kitabı *Yahudi Düğünü* ile Porto Rikolu 90 sokak çetesi üyesiyle sevgililerinin siyah-beyaz fotoğraflarını içeren *Bıçkınlar* adlı yeni kitabının editörü olan Paul, Mildred'den boşanmış olmasına rağmen annesini desteklemeye devam ediyordu, ama Mildred Teyze gelmemiş, Stanford'da verdiği dersler yüzünden hiç vakti olmadığını belirten bir mektup yollamıştı; Ferguson eski eniştesine bakarken acaba o da annesiyle evlenmeye niyetliydi de Gil Schneiderman'a mı kaptırdı diye düşündü, eğer öyleyse Mildred Teyze'den boşanmasının nedeni belki de sonunda yanlış kardeşle ev-

lenmiş olduğunu fark etmesiydi. Bunu bilmek olanaksızdı, belki de bu durum Mildred'in o gün New York'ta değil de California'da olmasını, annesiyle ilişkisini kesmesini de açıklıyordu, çünkü onun düğünde bulunmayışından kimse söz etmedi, en azından Ferguson'un duyabileceği bir yerde bu konuşulmadı, Ferguson da teyzesinin gelmeyişinden neden kimsenin söz etmediğini eski enistesine de büyükannesiyle büyükbabasına da soramadığı için o gün aklına takılan sorular yanıtsız kaldı. Kendi kendine, Hiçbir zaman anlatılmayacak bir hikâye daha, dedi ve yüzüğü cebinden çıkarıp az sonra üvey babası olacak geniş alınlı, büyük kulaklı, iri yapılı adama verdi.

Annesi buna yeni bir başlangıç diyordu ve o yeni başlangıcın başlangıcında uyum sağlanması gereken pek çok şey, bir anda olan ve bundan böyle hep farklı olacak büyüklü küçüklü sayısız değişiklik vardı, en başta iki kişi yerine üç kişinin olduğu bir evde yaşamak gibi büyük bir şey ve o üçüncü kişinin her gece annesinin yatağında yatacak olması gibi bir yenilik vardı, sabahları eski moda boxer donla evde dolaşan ve tuvalete şarıl şarıl işeyen ve her göz göze gelişlerinde annesine sarılıp öpen, göğsü kıllı, 1.78'lik bir erkek; Ferguson'un alışması gereken yeni bir erkek türü, geniş omuzlu ama atletik değil, kalın tüvit takım elbiseleri ve yelekleriyle, sağlam ayakkabıları ve seyrelmeye yüz tutmuş saçlarıyla tuhaf, modası geçmiş bir şıklığı var, fazla sosyal görünmüyor, ne espri yapıyor, ne havadan sudan konuşmayı seviyor, sabahları kahve yerine çay, akşamları şnaps ve konyak içiyor, geceleri de bir sigara tüttürüyor; Almanlara özgü bir yaklaşımla yaşamayı bir tür iş gibi gören coşkusuz, renksiz bir yaşantısı var, (hiç kuşkusuz babasından aldığı genetik bir kalıtımla) arada bir huysuzlaşıp sinirleniyor, ama çoğu zaman yumuşak, hatta fazlasıyla iyi kalpli, hiçbir zaman babasının yerini almaya niyetlenmeyen, baba yerine Gil diye hitap

etmesini seve seve kabullenen bir üvey baba. İlk altı ay üçü Batı Central Park'taki dairede yaşadılar, sonra Riverside Bulvarı'nın 88. Cadde ile 89. Cadde arasındaki bölümünde yer alan daha büyük bir eve taşındılar, evin Gil'in çalışma odası yapılan dördüncü bir yatak odası vardı; burası okuluna daha yakın olduğu ve sabahları biraz daha geç kalkabileceği için bu değişiklik Ferguson'un hoşuna gitti, üçüncü kattaki eski dairenin Central Park'a bakan manzarasını özlemesine karşın, şimdi de yedinci kattan Hudson Nehri'ni görüyordu, gemiler ve küçük tekneler nehirde sürekli gidip geldikleri, suyun karşı yakasında da New Jersey olduğu için bu manzara daha hareketli, daha ufuk açıcı nitelikteydi, Ferguson New Jersey tarafına her bakışında oradaki eski yaşantısını düşünüyor, çocukluğunu anımsamaya çalışıyordu, ama o günler şimdi çok uzakta kalmış, neredeyse unutulup gitmişti.

Schneiderman *New York Herald Tribune* gazetesinin baş müzik eleştirmeniydi, bu hemen her gece konserlere, resitallere, operalara gitmesini ve eleştirisini aynı gece sanat editörüne yetiştirmek için alelacele yazmasını gerektiren çok zahmetli bir işti; gördüğü ya da dinlediği bir performansla ilgili düşüncelerini iki bilemediniz iki buçuk saat içinde toparlayıp yazıya dökmek Ferguson'a olanaksız bir şey gibi görünüyordu, ama Schneiderman sıkışık koşullarda çalışmaya alışıktı ve çoğu geceler ellerini bir kez olsun klavyeden kaldırmadan yazısını bitiriyordu; Ferguson kelimeleri nasıl böylesine çabuk bulduğunu sorunca, üvey oğluna, Aslında ben hayli tembel biriyim, belirli saatte yazıyı teslim etmek zorunda olmasam hiçbir şey yazamam, diye cevap veriyordu. Üvey babasının tembel olmadığını kesinlikle bildiği için adamın kendisiyle böyle alay edebilmesi Ferguson'un hoşuna gidiyordu.

And Dağları'nda altın aramak ya da Afrika'da fil avlamak gibi uydurma hikâyelerin dışında başından geçen-

leri çok nadiren anlatan Ferguson'un babasının aksine, Schneiderman'ın anlatacak gerçek hikâyeleri vardı; uyum sağlama dönemi bitip de gündelik yaşam yavaş yavaş normale dönünce Ferguson da annesinin kocasına geçmişini anlatması için ısrar edecek kadar rahatladı, çünkü zihni artık bir çocuğunki gibi çalışmıyordu ve Berlin'de büyümenin nasıl bir şey olduğunu ömrünün ilk yedi yılını o uzak şehirde geçirmiş birinden dinlemeyi seviyordu; Berlin Ferguson'un kafasında Hitler Cehennemi'nin ilk ve en önemli başkenti, yeryüzünün en kötücül şehriydi; ama Schneiderman 1921'de oradan ayrılmış biri için hiç de öyle olmadığını anlattı, insanların bir zamanlar Büyük Savaş dedikleri Birinci Dünya Savaşı'ndan önce doğduğu halde o savaşla ilgili hiçbir şey hatırlamıyordu, aklında o büyük felaketle ilgili hiçbir şey yoktu, ömrünün belirgin olarak anımsadığı ilk olayı ailesinin Charlottenburg'daki evinin mutfak masasına oturup önündeki bir dilim ekmeğe frenküzümü reçeli sürüşü, bir yandan da mama sandalyesinde oturan kardeşi Daniel'i seyredişiydi, kardeşi ancak altı ya da sekiz aylık olduğuna göre savaş ya bitmek üzereydi veya daha yeni bitmişti; o sahnenin belleğinde bu kadar canlı olmasının nedeni belki de Daniel'in gülümseye gülümseye ellerini masaya vurarak bir bardak ekşimiş sütü hiç farkına varmadan mama önlüğüne kusmasıydı, Schneiderman insanın böyle farkına varmadan kendi üstüne kusacak kadar beyinsiz ve beceriksiz oluşuna şaşırmıştı. O zamanlar Hitler yoktu, yine de çok önemli bir dönemdi, çünkü gelecekteki felaketin tohumları Versailles'da atılıyordu, Spartakistlerin kısa süren ayaklanması ve o ayaklanmanın bastırılması Berlin'de silahlı çatışmalara neden olmuştu, bu çatışmaları cesetleri sonradan Landwehr Kanalı'nda bulunan Rosa Luxemburg ile Karl Liebknecht'in öldürülmesi izledi, bu arada Rusya'da Kızıllarla Beyazların çatıştığı, Bolşeviklerin dünyaya meydan oku-

duğu içsavaş patlak verdi ve Rusya Almanya'ya çok yakın olduğu için, zamanla bir somun ekmeğin yirmi milyon marka satılacağı perişan durumdaki Weimar Cumhuriyeti'nin kalbine, istikrarsız, tökezleyen Berlin'e kitlesel bir göçmen ve mülteci akını oldu. Ailenin Amerika'ya neden göçtüğünü, babasının isabetli bir öngörüyle neden Almanya'nın geleceği olmayan bir yer olduğuna karar verip ailesini alelacele oradan uzaklaştırdığını Ferguson'un anlayabilmesi için Schneiderman'ın bu basit tarih dersini vermesi kaçınılmaz oldu. Amerika'ya göçmek için tam zamanında davranmışlardı; çünkü Amerika 1924'te göçmen kabulüne son vererek sınır kapılarını kapattı, ama onlar 1921'in yaz sonunda gittiler, Schneiderman yedisine basmak üzereydi, kardeşi de üç yaşını dolduralı bir ay olmuştu, ebeveynleriyle ve bir sandık dolusu Almanca kitapla Hamburg'dan *S.S. Passage to India* adlı gemiye bindiler; gemi Washington Heights'ın dağlık bölgesine gidiyordu ya da Schneiderman öyle sanıyordu, ama o tarihte İngilizcesi yeterli değildi, aslında neredeyse hiç bilmiyordu, yedi yaşında bir çocuk anasının, babasının söylediğinden fazla ne bilebilirdi? Üvey babası, en büyük engelin dil olduğunu, Alman şivesine kaçmadan İngilizce konuşmanın zorluğunu anlattı; o şive yabancı olduğunu hemen açığa çıkarıyor, okuldaki çocukların ona sataşmalarına, dövmelerine neden oluyordu, çünkü o sıradan bir yabancı değil Alman'dı, savaştan sonraki yıllarda insanlığın en aşağılık, en nefret uyandıran cinsindendi, beş para etmez bir Kraut ya da Hun ya da Boche veya Heine[1] idi, hangisini istersen seç onu söyle; kelime dağarı zenginleştiği, İngilizce sentaksın ve gramerin nüanslarını öğrendiği halde o aykırı şive yüzünden hâlâ başı belaya giriyordu. Schneiderman

1. İngilizce argoda Almanlar için kullanılan olumsuz sözcükler. (Ç.N.)

o şiveyi göstermek için, *Vee go schwimming in dee zummer, yah Archie?* dedi, sık sık espri yapan biri olmadığından gerçekten de komik olan bu şakası Ferguson'un çok hoşuna gitti, gülmeye başladı, bir saniye sonra ikisi de kahkahalarla gülüyordu.

Schneiderman, Ama Almanca bilmem belki de hayatımı kurtardı, dedi.

Ferguson ne demek istediğini sorunca, üvey babası savaştan söz etmeye başladı, Avrupa'ya dönüp Nazileri öldürmek istediği için Pearl Harbor'dan sonra askere yazıldığını, ama diğer delikanlıların çoğundan daha büyük olduğu, üniversite öğrenimi yaptığı, Almanca ve Fransızcayı kusursuz konuşabildiği için onu savaş alanına göndermeyip bir istihbarat biriminde görevlendirdiklerini anlattı. Böylece cepheye gitmemişti. Cepheye gitmediği için de genç yaşta mezara girmesine neden olacak kurşunlara, bombalara hedef olmamıştı. Tabii Ferguson onun istihbarat biriminde yaptıklarını öğrenmeye can atıyordu, ama savaştan dönenlerin çoğu gibi Schneiderman da o konuyu konuşmak istemiyordu. Alman savaş esirlerini sorguya çekmek, Nazi subaylarıyla görüşmek, Almancamı iyi bir amaç adına kullanmak, diye kısaca cevapladı. Ferguson daha ayrıntılı bir şeyler anlatsın diye ısrar edince, Schneiderman onun omzunu sıvazladı, gülümsedi ve, Başka zaman Archie, dedi.

Bu yeni düzenin bir kusuru varsa, o da Schneiderman'ın spora ilgi duymamasıydı – ne beyzbol ya da futbolla ilgileniyordu, ne basketbol veya tenisle, ne de golf ya da bowling yahut badmintonla. Bu sporlardan herhangi birini yapmak şöyle dursun, spor sayfalarına bile göz atmıyordu, o zaman da üniversite ve lise takımlarından vazgeçtim yerel profesyonel takımların bile iniş çıkışları hakkında hiçbir şey bilmiyordu, dünyadaki her atletin, güllecinin, yüksek atlamacının ve uzun atlamacı-

nın, uzun mesafe koşucusunun, golfçünün, kayakçının, bowlingcinin ve tenisçinin başarılarından habersizdi. Ferguson'un, annesinin yeniden evlenmesine karşı çıkmayışının nedenlerinden biri, annesi yüzmeyi ve tenisi, pingpongu hatta bowlingi çok sevdiği için ikinci kocasının da spora meraklı olacağını sanmasıydı, evde ister beyzbol ya da futbol, ister basket veya tenis olsun (hangisi olduğu fark etmezdi) birlikte spor yapabileceği yetişkin bir erkek olacağını ummuştu ve eğer bu farazi üvey baba atletik tipte biri olmasa bile en azından bir spor dalına meraklı olabilirdi, çünkü erkeklerin çoğu öyleydi, örneğin büyükbabası beyzbola meraklıydı ve ikisi Laurel'le Hardy'yi konuşmadıkları ve kısa filmler mi uzun filmler mi daha iyi diye tartışmadıkları zaman, Mantle, Snider ve Mays'in yeteneklerini karşılaştırırlar, Alvin Dark'ın bir oyuncu kaleye koşarken topu nasıl tam sağ ortaya nişanladığını, Furillo'nun mu Clemente'nin mi daha sert vuruş yaptığını, Yogi Berra'nın topu Whitey Ford'a atmadan önce çentik atmak için sağ dizliğinde jilet sakladığı söylentisinin doğru olup olmadığını konuşurlardı. Ferguson altı yaşından on yaşına kadar her yıl büyükbabasıyla maçlara gitmişti, her yıl New York'un beyzbol sahalarını, Manhattan'daki polo sahasını, Bronx'ta Yankee Stadyumu'nu, 1955'te bir şampiyona maçı izledikleri Brooklyn'deki Ebbets Sahası'nı turlamışlar, her yıl en az üç maç izlemişlerdi; Ferguson'un babasının ölümünden ve Dodgers'la Giants'ın şehirden gitmesinden sonra her sezon altı ya da yedi sefer Yankee Stadyumu'na, *Ruth'un inşa ettiği o binaya* gitmişlerdi; Ferguson temmuz ve ağustos aylarının o güneşli, kavurucu sıcak günlerindeki gezilere bayılırdı, gözlerini bakımlı, yemyeşil çimlere ve düzgün kahverengi toprak sahaya dikerek, kocaman taş şehrin içine sıkıştırılmış o yeşil bahçeye bakarak otuz bin kişilik kalabalığın bir

ağızdan yüksek sesle bağırışları ve ıslıkları arasında pastoral bir zevk de alırdı, bütün bu bağrış çağrış arasında büyükbabası güdük kurşunkalemini çıkarır, topa vuran oyuncu kaleye kadar koşabilecek mi yoksa kendi deyimiyle *averaj yasasına* uymayan bir sonuç mu alacak, yani başarılı vuruş yapamadığı halde *hak ettiği için* kaleyi tutabilecek mi diye yaptığı tahminlerini sabırla not ederdi, tahminleri boşa çıksa da büyükbabası kendi yasasına, işe yaramayan tahmin saçmalığına inanmaktan vazgeçmezdi. Hava *şapka giyilemeyecek kadar sıcak* olduğu için dazlak kafasına beyaz bir mendil sererek güneşten korunan o tuhaf, anlaşılmaz büyükbabasıyla izlediği onca maçtan sonra büyükbabası da gidince, Ferguson onun yerini kimsenin tutamayacağını anladı, hele Dodgers'la Giants 1957 sezonundan sonra California'ya taşındıkları için şehrin beş ilçesinde yaşayanların arasında kalbi kırılmamış tek New York'lu olan Schneiderman hiç mi hiç dolduramazdı büyükbabasının yerini.

Fiziksel rekabetin acılarına ve sevinçlerine duyarsız bir adama âşık olmak bir eksiklik, hatta belki de bir hayal kırıklığıydı; ama Schneiderman'a da haksızlık etmemeli, çünkü bu durumun tam tersi de doğruydu, Ferguson'un herhangi bir müzik aletini çalma konusundaki yeteneksizliği de üvey babasını hayal kırıklığına uğratmış olmalıydı; Schneiderman piyanoyu da kemanı da çok iyi çalıyordu, belki üst düzeyde bir profesyonel gibi değildi, ama çaldığı Bach, Mozart, Beethoven ve Schubert'in yapıtları Ferguson'un müziğe duyarlı olmayan kulağına olağanüstü güzel ve kusursuz geliyor, Schneiderman'ın Batı Central Park'taki eve yerleşirken yanında getirdiği yüzlerce LP plaklardaki yorumlar kadar iyi buluyordu. Ferguson çaba göstermemiş değildi, ama tuşlarda beceri sahibi olabilmenin temel koşullarını bile öğrenemediğinden çabası başarısız olmuştu, en azından piyano dersi almak zorun-

da bırakılan çocukların moralini bozmaktan artakalan boş zamanlarında muhtemelen cadılık yapan kıvırcık saçlı, ihtiyar öğretmeni Miss Muggeridge öyle düşünüyordu. Birinci sınıfta dokuz ay ders aldıktan sonra, annesine onun *eli ağır yeteneksiz bir sersem* olduğu söylendi, bunun üzerine annesi onu fazlasıyla küçük yaşta müziğe yönlendirdiğine karar verdi (Mozart'ın altı, yedi yaşındayken senfoniler bestelediği kimin umurundaydı!) ve başarısız piyanistine yeni bir öğretmenden ders almaya başlamadan önce bir yıl ara vermeyi önerdi, Ferguson da Miss Muggeridge'in suratını bir daha görmeyeceğine sevindi. Derslere ara verilen yıl, tabii ki Newark yangınının olduğu yıldı, New York'a taşınıp o tuhaf fetret dönemini geçirdikten sonra da evin küçüğü Hilliard'daydı, evin büyüğü de bir karmaşanın içinde kendini paralıyordu ve piyano dersi unutuldu.

Böylece Schneiderman Ferguson'u, Ferguson da Schneiderman'ı hayal kırıklığına uğrattı, ama ikisi de bu konuyu birbirlerine açmadıkları için ikisi de diğerini hayal kırıklığına uğrattığını fark etmedi. Sonunda Ferguson lise ikideyken basketbol takımında parlamaya başlayınca, Schneiderman en azından Ferguson'un annesiyle birlikte birkaç maça gidecek kadar spora ilgi göstermeye, tribünden üvey oğluna tezahürat yapmaya başladı, ama Ferguson bir müzik aleti çalmayı hiç öğrenemedi. Yine de her şey bir yana, Ferguson'un üvey babasının müzik uğraşından öğrendikleri, üvey babanın Ferguson'un topları sepetten geçirme, rakiplerini ribaundla alt etme yeteneğinden öğrendiklerini katbekat geçti. On iki buçuk yaşındaki Ferguson, arkadaşlarının da kendisinin de hayran olduğu rock and roll dışındaki müzik türleri hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Kafası Chuck Berry, Buddy Holly, Del Shannon, Fats Domino ve daha düzinelerle pop şarkıcısının sözleri ve besteleriyle doluydu; ama iş

klasik müziğe gelince bakir sayılırdı, o günlerde popüler olan Kingston üçlüsünün birkaç komik baladı dışında caz, blues ve yeniden revaç bulan folk müziği konularında da zır cahildi. Bilgili Schneiderman bunu değiştirdi. Ömründe (Mildred Teyze ve Paul Enişte'yle gittiği Carnegie Hall'daki Handel'in *Messiah* adlı yapıtı, bir de Hilliard'daki ilk ayında alt sınıftaki öğrencilerle bir matinede izlediği *Peter ve Kurt* olmak üzere) sadece iki kez konsere gitmiş olan, tek bir klasik müzik plağı olmayan, annesi de radyoda eski bestecileri ve büyük orkestra konserlerini dinlemenin dışında eve herhangi bir müzik türünde plak almayan, yaylı dörtlüler ya da senfoniler veya kantatlar hakkında en ufak bir bilgi kırıntısı olmayan bir çocuk için, üvey babasının piyano veya keman çalması, önünde ufuklar açan bir olguydu, bunun yanı sıra üvey babasının plak koleksiyonunu dinlemek ve müziğin insanın beynindeki atomları yeniden biçimlendirebildiğini keşfetmek de bir başka açılım oldu; Batı Central Park'taki sonra da Riverside Bulvarı'ndaki evlerde müzikle haşır neşir olmanın yanı sıra üçü birlikte yaşamaya başladıktan sadece birkaç hafta sonra annesi ve Schneiderman'la birlikte düzenli olarak Carnegie Hall'a, Town Hall'a ve Metropolitan Operası'na gidiyorlardı. Schneiderman pedagojik bir misyon üstlenmemişti, oğlana ya da annesine ciddi bir müzik eğitimi vermeye niyeti yoktu, sadece onları beğeneceklerini düşündüğü yapıtlarla tanıştırmak istiyordu, bu da Mahler veya Schoenberg ya da Webern'le başlamak yerine, (ilk top atışı sesini duyduğu anda Ferguson'un soluğunu kesen) *1812 Uvertürü* gibi gümbürdeyen, neşeli yapıtlar, ya da *Fantastik Senfoni* gibi duygusal eserler veya *Bir Sergiden Tablolar* gibi canlı parçalarla başlamak demekti; yavaş yavaş onları müziğin çekim alanına sokmayı başardı ve çok geçmeden Mozart'ın operalarına, Bach'ın çello resitallerine onunla be-

raber gitmeye başladılar, her zaman hayran olduğu rock and roll'a hayranlığı devam eden on üç yaşındaki Ferguson için konser salonlarındaki o akşamlar yüreğindeki duyguların bir açılımı oluyordu, çünkü müziğin yürek demek olduğunu, insanın kalbindekileri en güzel ifade biçimi olduğunu fark etmişti ve daha çok dinledikçe daha iyi duymaya, daha iyi duydukça daha derinden hissetmeye – bazen bütün bedenini sarsacak kadar derinden etkilenmeye başladı.

Adler'ler azalıyordu. Peş peşe zamansız ölümlerle yeryüzünden kayboluyorlardı, ayrıca Mildred Teyze'nin California'ya taşınması ve eski enişte Paul'un ailenin dışında kalması, kuzen Betty ve kocası Seymour'un (Ferguson'un ikinci göbekten kuzenleri Eric ve Judy'yle birlikte) Florida'ya nakletmeleri, Betty'nin kardeşi Charlotte'un 1955 ve 1956'daki Düğün Fotoğrafları Savaşı'ndan beri kuzeni Rose'la konuşmaması sonucunda Adler'lerden New York'ta yaşayan, henüz toprağa girmemiş, başka yerlere kaçmamış ve klanla bağlarını koparmamış olan sadece Ferguson'la annesiydi. Ancak bu kayıplara karşın yaşamlarına çeşitli Schneiderman'ların varlığıyla taze bir kan katılmış, Ferguson'un üvey ablaları, üvey kuzenleri, bir üvey yengesi, bir üvey amcası, bir üvey büyükbabası, annesinin de iki üvey kızı, biri kız biri oğlan iki üvey yeğeni, bir eltisi, bir kayınbiraderi ve üvey kayınpederi olmuştu; bir belediye memuru Gil'le annesinin resmen karıkoca olduklarını gösteren belgeyi imzaladığı için bütün bu Schneiderman'lar artık aileden sayılıyordu. Ferguson'un büyükbabasının son konuşmalarından birinde dediği gibi bu *tuhaf bir değişimdi*, bir düğün töreni yüzünden iki ablaya sahip olmak, tanımadığı bir adam bir kâğıda imza attığı diye hiç tanımadığı iki kadının en yakın akrabası oluvermesi gerçekten de tuhaftı.

Ferguson, Margaret ve Ella Schneiderman'dan hoşlansaydı bunlar hiç önemli sayılmazdı, ama üvey ablalarıyla birkaç karşılaşmadan sonra o şişko, çirkin, burnu havada kızların sevilmeye layık olmadığına karar verdi, çünkü çok geçmeden Ferguson'un annesi babalarıyla evlendi diye kızların ona cephe aldıkları, Taconic Eyalet Otoyolu'ndaki o kazada feci ölümünden sonra kutsallaştırdıkları annelerinin anısına ihanet etti diye de babalarından nefret ettikleri ortaya çıktı. İyi de, Ferguson'un babası da korkunç bir şekilde ölmüştü, bu da teorik olarak hepsini aynı gemiye koyardı, ama Schneiderman kardeşler yeni üvey kardeşleriyle ilgilenmiyor, bu on iki yaşındaki adam yerine koymaya değmez çocukla konuşmaya kırk yılda bir tenezzül ediyorlardı, öyle ya Boston Üniversitesi'ne giden üniversiteli koca kızların, babalarını ellerinden alan o süprüntünün oğluyla ne işleri olurdu; Ferguson onların düğündeki tavrına şaşırdığı halde –kızlar düğünde bir köşeye çekilmiş, gelinle damada arkalarını dönüp sadece birbirleriyle fısıldaşmışlardı– onların ne kadar kötü kalpli ve bencil olduklarını ancak iki hafta sonra kızlar New York'taki eve yemeğe çağırıldığı zaman anladı; özellikle de büyük kız Margaret çok kötüydü, gerçi onun kadar itici olmayan Ella da ablasının dümen suyundan gidiyordu, belki onun yaptığı daha da beterdi; annesinin saatlerce hazırlık yaptığı o hiç unutulmayacak akşam yemeğinde beşi sofrada oturuyor, annesi o kalpsiz, kendini beğenmiş kızlar için kendini paralayarak Gil'e destek olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu, ama kızlara Boston'daki hayatları ve üniversiteyi bitirdikten sonra ne yapacakları hakkında soru soracak olsa, onlar kültürsüz bir budalayla evlendiğini babalarına göstermek istercesine onun yok denecek kadar az olan müzik bilgisiyle ilgili sorular sorup küçümseyen bir tavır takınıyorlardı; Margaret yeni üvey annesine Bach'ın besteleri-

ni Wanda Landowska'nın klavsende yorumlayışını mı, yoksa Glenn Gould gibi birinin piyanoforte yorumunu mu (dikkatinizi çekerim, piyano değil, piyanoforte) tercih ettiğini sorunca, sonunda iyice tepesi atan Gil öfkeyle kızına susmasını söyledi. İyice açılmış bir avuç, yemek masasının üstüne indi, çatal kaşıklar şangırdadı, bir bardak devrildi ve ardından sessizlik oldu, sadece Margaret susmadı, odadakilerden hiçbirinin sesi çıkmadı.

Schneiderman kızına, İğneleyici, haince fırsat kollayan sözlerini kes artık, dedi. Margaret senin bu kadar kötü kalpli olabileceğini, bu kadar gaddarlık edebileceğini hiç bilmiyordum. Çok ayıp. Yazıklar olsun sana. Kendinden utan. Rose büyük ve harika bir sanatçıdır, onun yaptıklarının onda birini başarabilirsen sana sonsuz saygı duyarım. Ama bu dünyada insanın en ufak bir şeyi başarabilmesi için bir ruhu olması gerekir canım, bu akşamki davranışını gördükten sonra senin bir ruhun olup olmadığını merak etmeye başladım.

Ferguson üvey babasının öfkesine ilk kez tanık oluyordu, o titreyerek, haykırarak patlayan öfkenin, o gazabın öylesine büyük ve yıkıcı bir gücü vardı ki, Ferguson o öfkeye hiç hedef olmamak için sadece dua edebildi; ama o patlamanın o akşam babasından azar işitmeyi sonuna kadar hak eden Margaret'e yöneldiğini görmek de yüreğini soğuttu, Schneiderman'ın öz kızının küstahlığına karşı yeni karısını canla başla korumaya hazır olduğunu görünce sevindi, *büyük ve harika bir sanatçı* sözlerinin evliliğin geleceği için iyi bir işaret olduğunu hissetti ve Margaret kaçınılmaz olarak gözyaşlarına boğulduğu, ağlamaklı Ella da kardeşini böyle azarlamaya hakkı olmadığını söyleyerek babasına çıkıştığı zaman Ferguson annesinin bir söz söylediğini, ileriki aylarda ve yıllarda Schneiderman ne zaman öfkelense söylemeyi sürdüreceği bir sözü ilk kez söylediğini duydu, *Sakin ol Gil*; annesi bun-

ları hem uyarının hem sevecenliğin çifte ağırlığını taşıyan bir tavırla söylemeyi becerdi ve Ferguson onun ağzından bu sözü ilk kez duyduktan sonra annesi sandalyeden kalktı, masanın başında oturan kocasının, on altı gündür evli olduğu erkeğin yanına gitti, ellerini onun omuzlarına koydu, eğilip ensesini öptü. Ferguson annesinin cesaretinden ve duruşundan çok etkilendi, bu hareket ona aslan kafesine giren biri çağrışımı yaptı, ama anlaşılan annesi ne yaptığını iyi biliyordu, çünkü Schneiderman onu itip uzaklaştırmak yerine, sağ elini onun eline doladı ve sıkıca tuttuktan sonra dudaklarına götürüp öptü elini. Birbirlerine hiç bakmadılar bile, ama öfke nöbeti yatıştırılmış oldu, daha doğrusu neredeyse yatıştı, çünkü daha kıza özür diletme meselesi vardı ve sonunda Schneiderman'ın acımasız sesi ağlamaya devam eden Margaret'i istemeye istemeye de olsa özür dilemeye mecbur etti, kız gönülsüzce başını kaldırıp üvey annesine baktı, *Özür dilerim*, dedi; öfke fırtınası tatlı yenirken (kremalı çilek!) patlak verdiği için yemek zaten bitmiş sayılırdı, böylece kızların saat dokuzda liseden arkadaşlarıyla buluşacakları bahanesiyle durumu kurtararak izin isteyip kalkmaları fırsatı doğdu. Ferguson bu bahanenin yalan olduğunu biliyordu, çünkü kızların geceyi onlarda geçirmesi planlanmıştı, onlar Ferguson'un odasında yatacaklar, o da salonda annesinin sırf bu ziyaret için aldığı portatif karyolada uyuyacaktı, ama bu gerçekleşmedi, ne o gece ne de başka bir gece, kızlar New York'a sonraki gelişlerinde dayılarının ve yengelerinin Riverdale'deki evinde kaldılar; Schneiderman onları görmek isterse ya o eve gidiyor ya da dışarıda bir yerlerde buluşuyorlardı, ama kızlar bir daha Batı Central Park'taki eve ayak basmadılar, nehre bakan yeni eve de ancak yıllar sonra geldiler.

Ferguson bunu hiç umursamadı. O kızların ikisiyle de işi olmazdı, tıpkı yaklaşık ayda bir yemeğe gelen ve

Amerikan politikası, Soğuk Savaş, New York temizlik işçileri, kuantum fiziği hakkında saçma sapan konuşan Schneiderman'ın babasıyla da hiç işi olmadığı gibi, adam Ferguson hakkında bile fikir yürütüyor, *Bu çocuğa göz kulak olun Liebhen – aklında seksten başka bir şey yok, üstelik daha ne olduğunu bile bilmiyor*, diyordu; Ferguson ondan uzak durmak için elinden geleni yapıyor, ana yemeği hızla atıştırdıktan sonra tatlı yiyemeyecek kadar doyduğunu ve ertesi günkü tarih sınavına hazırlanması gerektiğini söyleyip odasına çekiliyordu, oysa o sınav o gün yapılıp bitmişti bile. Yeni üvey büyükbabası olmayan adam belki Margaret ve Ella'dan bir nebze daha az kötüydü, ama çok değil, hatta Ferguson'u J. Edgar Hoover'ın Arizona'da kurduğu gizli toplama kampları ya da John Birch Derneği ile Komünist Parti'nin New York su şebekesini zehirlemek için işbirliği yaptıkları gibi safsatalarını dinlemeye razı edecek kadar bile iyi değildi; adam öyle bağıra çağıra konuşmasa belki bu saçmalıkları dinlemek komik olabilirdi, ama Ferguson onun yanında oturmaya ancak yirmi, bilemediniz otuz dakika dayanabiliyordu. Böylece katlanamadığı yeni akrabalarının sayısı üçü buluyordu, üç Schneiderman'ın yokluklarını da seve seve kabullenirdi; ama bir de öteki Schneiderman'lar, sadece on üç buçuk blok ötede, Batı 75. Cadde'de oturanlar vardı, Ferguson, huysuz, aksi, hayatın siz yaşamaya başlamadan miadını doldurabileceğini kavrayamayacak kadar gündelik ayrıntılara takıntılı gibi görünen üvey yenge Liz'e pek ısınamadıysa da, Schneiderman'ın kardeşi Daniel'den ve onun çocukları, kendisinin de üvey kuzenleri Jim ve Amy'ye kanı kaynadı, çocuklar Gil Amcalarının, (Amy'nin deyimiyle) *neredeyse kusursuz* bir kadın olan Ferguson'un annesiyle evlendiği için (Jim'in deyimiyle) *şanslı bir orospu çocuğu* olduğunu söyleyerek en baştan onun gönlünü kazandılar.

Daniel serbest çalışan bir reklam çizeri ve çocuk kitapları illüstratörüydü, kendi işinin sahibi olarak evinin stüdyoya, ıkış tıkış, loş bir mikro-atölyeye dönüştürülmüş arka odasında günde sekiz-on saat çalışıyor, tebrik kartları, reklamlar, takvimler, kuramsal broşürler için çizimler ve resimler, yazar Phil Costanza'yla ortak çalıştığı *Ayıcık Tommy* serisi için suluboya resimler yaparak dört kişilik ailenin mutfak, giyim ve ev masraflarını karşılayacak parayı kazanıyor, ama uzun yaz tatilleri ya da çocuklar için özel okul gibi israf sayılacak harcamalar için geriye bir şey kalmıyordu. Daniel'in çalışmaları usta bir elin ve renkli bir hayal gücünün izlerini taşıyan maharetli ve profesyonel işlerdi, son derece özgün sayılmasa da her zaman çekici olarak nitelendirilebilirdi, bu sözcük, Ferguson'un tanıdığı en yapmacıksız, en keyifli insanlardan biri olan Daniel Schneiderman için de sık sık kullanılan bir tanımdı, Daniel gülmeyi seven ve sürekli gülen, ağabeyiyle taban tabana zıt biriydi, o hiçbir zaman Alman şivesinden kurtulmak için boğuşmak zorunda kalmamış, yakışıklı, hiç kasmayan ve *sporları seven* küçük kardeşti; Gil'le Ferguson'un annesi evlendiği sırada Bronx Teknik Lisesi'nde on birinci sınıfa yeni başlayan üvey kuzeni, basketbol oynayan, uzun boylu Jim de spora meraklıydı ve Schneiderman ailesinin bu iki erkeği yeni üvey yeğen/kuzen Ferguson'un da basketbola kendileri kadar düşkün olduğunu öğrenince bir üçlü oluşturdular, Dan'le Jim, Garden'daki maçlara giderken Ferguson'u da davet ediyorlardı. Sözünü ettiğimiz şimdi yıkılmış olan eski Garden'dı, bir zamanlar Sekizinci Bulvar üzerinde, 49. ve 50. caddeler arasında yer alan Madison Square Garden; böylece Ferguson 1959-1960 sezonunda ilk kez basketbol maçlarını sahadan izleme fırsatını buldu, cumartesi öğleden sonraları üniversite ligindeki ilk üç takımın, Harlem Globetrotters'ın, Richie Guerin, Willie Naulls ve Tepeye Sıçrayan lakap-

lı Johnny Green'in oynadığı orta karar Knicks takımının maçlarını seyretti, ama o zamanlar NBA'da sadece sekiz takım vardı, o yüzden Boston Celtics her sezon Garden'da en az altı maç yapıyordu, basketbolu Cousy, Heinsohn, Russell ve Jones kardeşlerin yer aldığı o takım kadar iyi oynayan olmadığı için bizim üçlü onların maçlarını kaçırmamaya özen gösteriyordu, o beş oyuncu sürekli hareket halinde beş bölümlü bir beyni, tek bir vicdanı olan tek bir kişi gibi oynuyordu, bencillikten uzak, kendilerini değil sadece takımı düşünen oyunculardı, Dan Amca'nın onları seyrederken hep söylediği üzere, *basketbolu oynanması gerektiği gibi oynuyorlardı*; evet, Celtics takımının onların yanında ağırkanlı ve hantal kalan Knicks'ten ne kadar üstün olduğunu gözlemlemek harikaydı, Ferguson her ne kadar takımı bir bütün olarak beğeniyorsa da içlerinden biri daha çok ilgisini çekiyor, gözünü ondan ayıramıyordu, o da Celtics'in kalbi, diğer dördünün beynini kendi beyni içinde tutuyormuş ya da kendi beynini takım arkadaşlarının beyinlerine paylaştırmış izlenimi veren güçlü kuvvetli, sırım gibi Bill Russell'dı; çünkü o tuhaf bir biçimde hareket ediyor, bir sporcuya benzemiyordu, çok seyrek şut atan ya da az sayı yapan bir oyuncu olmasına rağmen hayati bir ribaundu alan, olanaksız görünen bir pası gerçekleştiren, rakibin şutunu engelleyen de oydu ve Celtics onun sayesinde her sezon peş peşe maçları kazanıyor, her yıl ya onun sayesinde şampiyon oluyor ya da şampiyonluk için yarışıyordu; Ferguson pek çok bakımdan iyi bile olmadığı halde Russell'ı büyük yapan özelliğin ne olduğunu Jim'e sordu, Jim bir an durup düşündü, sonra cevabı bulamamış gibi başını sallayıp, Bilmiyorum Archie, dedi. Belki ötekilerin hepsinden daha zekidir ya da belki ötekilerin görebildiğinden fazlasını görüyor ve bir an sonra ne olacağını kestirebiliyordur.

Sırık Jim, Ferguson'un öteden beri ettiği dualaların,

bir ağabey ya da en azından örnek ve güç alabileceği kendinden büyük bir erkek kuzen özleminin karşılığı oldu, Ferguson onunla yakınlaşmasına, on altı yaşındaki Jim'in kendinden ufak üvey kuzenini arkadaş gibi bağrına basmasına seviniyordu; bir kız kardeşi iki de kız kuzeni olan Jim'in de Ferguson gibi bir erkek kardeş istediğine şüphe yoktu. Jim'in liseyi bitirip MIT'e gitmesine kadar geçen iki yıl içinde, Jim çoğunlukla kafası karışık olan isyankâr ruhlu Ferguson için vazgeçilmez biri oldu; Ferguson'un Riverside Özel Lisesi'ndeki dersleri iyiydi, ama hâlâ bir *davranış sorunu* yaşıyordu (öğretmenlerine ters cevaplar veriyor, Billy Hathanson gibi haydut kılıklılar damarına bastığı zaman bir anda parlayıveriyordu), Jim ise irrasyonel sayılardan, kara deliklerden, Pisagor ikilemlerinden söz etmeyi seven yüce gönüllü bir matematik-fen tutkunuydu, meraklı ve coşkuluydu, öfke nedir bilmeyen, hiç kimseye tek bir kötü söz söylemeyen, tek bir kötü davranışta bulunmayan biriydi, hiç kuşkusuz onun örneği Ferguson'un davranışlarındaki aşırılıkları biraz olsun törpülemeye yaradı; dahası Jim, Ferguson'a kadın anatomisinin ayrıntılarını ve giderek müzminleşen *beyindeki seks* problemi için (soğuk duş, çükünün üstüne buz parçaları koymak, koşu kulvarında üç mil koşmak gibi) ne yapması gerektiğini de öğretiyordu; en güzeli de Jim'in basketbol sahasında onun yanında olmasıydı, 1.80'lik lise öğrencisiyle 1.85'lik babası cumartesi sabahları evlerinin yarı yolundaki noktada buluşuyor, Ferguson'u da yanlarına alarak Riverside Park'ta boş bir basket sahası bulup üç saat antrenman yapıyorlardı, iklim tanrıları onlardan yana olduğu takdirde her cumartesi saat tam yedide buluşuyorlardı, çisenti varsa sorun olmuyordu, ama sağanak yağmurda gidilmezdi; hafif kar serpintisine de aldırmıyorlardı, ama tipi olunca işler değişiyordu, bir de ısı (insanın parmaklarını donduracak kadar) eksi 25 derecenin

altına düşer ya da (bunaltıcı sıcaktan bitkin düşüren) artı 35 derecenin üstüne çıkarsa yine antrenman yapılmazdı; yine de Jim bavullarını toplayıp üniversiteye gidinceye kadar, hava koşullarıyla ilgili olasılıklar dışında çoğu cumartesi buluştular. Genç Mr. Ferguson artık hafta sonları annesiyle fotoğraf çekme gezilerine çıkmıyordu, o günler kesinlikle geride kalmıştı; bundan böyle aklı fikri on iki yaşına gelip de topun büyüklüğü ve ağırlığı sorun olmaktan çıkınca keşfettiği, on iki buçuk yaşındayken de yaşamının sinemadan ve kızları öpmekten sonraki yeni tutkusu haline gelen basketbolda olacaktı; Jim'in tam da o sırada hayatına girmesi ve her hafta üç saat ona basketbol oynamayı öğretmeye gönüllü olması ne büyük şanstı, bu ne mucizevi bir dönüm noktasıydı, doğru zamanda doğru insanı bulmak –böyle bir rastlantı kaç yılda bir görülürdü?– Jim istese lise takımında oynayacak kadar iyi ve dürüst bir oyuncuydu, oyunun temel kurallarını çok iyi öğretiyordu ve adım adım ilerleyerek Ferguson'a turnike atışını, savunmada ayağını nasıl hareket ettirmesi gerektiğini, ribaund almak için çıkış yapmayı, yerden pas vermeyi, serbest atışları, potadan sektirerek basket yapmayı, cemşatta topu en yükseğe sıçradığı anda atmayı, sol elle dripling yapmayı, perdelemeyi, savunmada kolların nasıl kaldırılacağını öğretti; her antrenmandan sonra da O-U-T ve A-T atış oyunları oynuyorlardı, ertesi yıl bire-bir oynadılar, Ferguson işi ilerlettikçe beşe-dört, beşe-altı, beşe-yedi yaptılar, Ferguson her seferinde kendisinden daha uzun, daha deneyimli olan Jim'e yeniliyordu, ama on dört yaşından itibaren Riverside Park'ın şehrin bütün parklarında benzerleri olan filesiz çemberlerinden peş peşe beş ya da altı direkt atış yapabiliyordu, New York'un kazanan-çıkar kuralına göre oynadıkları için Ferguson ne zaman seri atışlara geçse oyunu kaybetmeme düzeyine gittikçe yaklaşıyordu. Birlikte oynadıkları son oyunlardan

birinin sonunda Jim'in dediği noktaya gelmişti: Archie bir yıl sonra beş-altı santim daha uzayınca kim tutar seni, benim canıma okursun. Jim bu sözleri öğrencisini iyi yetiştirmiş bir öğretmenin doyumuyla söyledi. Sonra Boston'a gitme ve vedalaşma zamanı geldi ve Ferguson'un kalbinde yeni bir delik açıldı.

Annesinin Gil'le evlenmesini izleyen bir buçuk yıl içinde, Ferguson Schneiderman'lar hakkında yeni ailesiyle ilgili birtakım kesin sonuçlara varacak kadar bilgi edinmişti. Zihnindeki kalamazonun sol sütununa üç-beş para etmezle bir yarı beş para etmezin adlarını yazdı, adlarını anmaya değmez çirkinler (2), bunak ihtiyar (1) ve iyi niyetli ama tutarsız ve sinirli Liz Yenge (1/2). Sağ sütunda diğer dördünün adı yer alıyordu: Hayranlık uyandıran Gil, cana yakın Dan, coşkulu Jim ve giderek çekiciliği artan Amy. Sonuç olarak üç buçuk olumsuza karşı dört olumlu vardı, bu da yakınmak yerine şükran duymak için daha çok neden olduğunu matematiksel olarak kanıtlıyordu; Adler'lerin hepsi yaşayanların dünyasından gittiği ve Ferguson'lardan hiçbiri de artık yakında olmadığı için (Lew Amca hapiste, Millie Yenge Florida'da bir yerlerde, Arnold Amca'yla Joan Yenge Los Angeles'ta, kuzen Francie Santa Barbara'da –evli, iki çocuk annesi– öteki kuzenleri de ülkenin çeşitli yerlerinde ve artık ilişkileri yok), Ferguson'un elinde kala kala dört iyi Schneiderman kalıyordu, onlardan biri annesiyle evli olduğu, diğerleri de kendisinin oturduğu Riverside Bulvarı'nda oturdukları için Ferguson onlarla daha çok yakınlaştı, çünkü aile kalamazosundaki olumluların olumlu nitelikleri, olumsuzların olumsuz yanlarından çok daha fazlaydı ve Ferguson'un dünyası bazı yönlerden küçülmüşse de bazı yönlerden büyük ölçüde genişlemişti.

Amy ise Schneiderman'ların bonusuydu, parti bitip bütün konuklar evlerine dönünceye kadar göze çarpma-

yan, kat kat kâğıda paketlenmiş bir doğum günü armağanıydı. Ona daha fazla dikkat etmemiş olması Ferguson'un hatasıydı, ama başlangıçta alışılması, uyum sağlanması gereken pek çok şey vardı, Ferguson da o yerinde duramayan, konuşurken sallanıp kollarını iki yana savuran, leylek bacaklı, sırıtkan, dişleri telli, darmadağınık kirli sarı saçlı, tuhaf görünüşlü kız hakkında bir karar verememişti; ama sonra diş telleri çıktı, saçları kısacık kesildi, Ferguson da on üçüne geldiği zaman Amy'nin eskiden boşu boşuna giydiği alıştırma sutyeninin altında memelerinin büyümeye başladığını ve kendisinden önce on üçüne basan üvey kuzeninin artık on iki yaşındaki haline hiç benzemediğini fark etti. Batı Central Park'taki evden Riverside Bulvarı'na taşınmalarından bir hafta sonra, Amy okul çıkışında Ferguson'a telefon edip ziyarete geleceğini söyledi pat diye. Ferguson ona kendisini niçin görmek istediğini sorunca kız şöyle dedi: Birbirimizi altı aydır tanıyoruz, bu süre içinde benimle üç kelimeden fazla konuşmadın. Archie, biz artık kuzen olduk ve senin arkadaşlık kurma çabama değip değmeyeceğini öğrenmek istiyorum.

O gün Ferguson'un annesiyle üvey babası evde yoktu, dolapta da yarısı yenmiş bir kutu incirli kurabiyeden başka ikram edecek bir şey olmadığı için Ferguson bu beklenmedik ziyaretçiyi nasıl ağırlayacağını bilemedi. Amy'nin kendi evinde telefonu kapatması ile Ferguson'un oturduğu apartmanın dış kapısını çalması arasında sadece on sekiz dakika geçti ve o süre içinde Ferguson kızla nasıl vakit geçireceği konusunda en az yarım düzine fikir geliştirdi (televizyon izlemek, aile albümlerine bakmak, doğum gününde Gil'in hediye ettiği otuz yedi ciltlik Shakespeare'in bütün oyunları ve şiirlerini kıza göstermek?), sonra sandık odasından film makinesiyle portatif perdeyi çıkarıp Laurel Hardy filmlerinden birini göstermek üzere hazırlamaya karar verdi, ama bunun büyük bir

hata olduğunu fark etti; çünkü genellikle kızlar Laurel Hardy'den pek hoşlanmıyordu, en azından iki ya da üç yıl önce güzel Isabel Kraft'la başlayan deneyimde olduğu gibi tanıdığı kızların hiçbiri o filmleri beğenmezdi, Isabel'e filmi nasıl bulduğunu sorunca kız suratını buruşturmuştu, aynı tavrı son zamanlardaki bir numaralı sevgilisi Rachel Minetta da göstermiş, filmleri *çocuksu ve budalaca* diye tanımlamıştı; ama 1960 Mart'ının soğuk bir gününde Amy beyaz kazak, gri plili etek, bağcıkları renkli spor ayakkabılar ve (o günlerde pek moda olan) beyaz kısa çoraplar giymiş olarak geldi ve Ferguson ona Laurel Hardy'nin 1930'da çevirdiği iki makaralık *Sarhoş* filmini göstermek istediğini söyleyince kız gülümseyerek, Harika, dedi. Ben Laurel ve Hardy'ye bayılırım. Onlar Marx kardeşlerden sonra gelmiş geçmiş en iyi ekiptir. Onların yanında Üç Ahbap Çavuşlar'ın, Abbot ve Costello'nun lafı bile edilmez, Stan ve Ollie'nin üstüne yoktur.

Hayır, Amy tanıdığı öbür kızlara hiç benzemiyordu, Ferguson onun filmi seyrederken gülüşüne baktıkça, yirmi altı dakikalık filmin en az on dört dakikasında attığı kahkahaları duydukça, onun arkadaşlık kurma çabasına değeceğine karar verdi; çünkü kızın gülüşü bir çocuğun kontrolsüz ciyaklamaları değil, yürekten gelen kahkahalardı, tabii ki neşenin yansımalarıydı, ama aynı zamanda düşünce de ağır basıyor, kızın neye güldüğünü iyice anladığını gösteriyordu, bu da zekice bir gülüş, güldüğü şeye gülerken kendi gülüşüne de gülen bir kahkaha demekti. Amy'nin Riverside Özel Lisesi'ne değil de devlet okuluna gitmesi her gün görüşmelerini baltalıyordu, ama farklı arkadaşları olmasına, okuldan sonra da farklı uğraşlarına (Amy piyano ve dans dersi alıyor, Ferguson spor yapıyordu) rağmen Amy'nin marttaki ilk gelişinden sonra hemen hemen on günde bir buluşabiliyorlardı, böylece aile toplantılarının, Gil'le birlikte Carnegie Hall'a

gidişlerin, bayram yemeklerinin ve (Jim'in lise mezuniyet partisi, moruk akbabanın sekseninci doğum günü cümbüşü gibi) özel kutlamaların yanı sıra ayda üç ya da dört kez baş başa görüşmüş oluyorlardı; hava güzelse Riverside Parkı'nda geziniyorlar, hava bozuk olduğunda ikisinden birinin evinde oturuyorlar, arada bir sinemaya gidiyorlar ya da aynı masada oturup okul ödevlerini yapıyorlardı, cuma akşamları da yine iki evden birinde çok beğendikleri yeni televizyon dizisini (*Alacakaranlık Kuşağı*) seyrediyorlardı, ama bir arada oldukları zaman çoğunlukla konuşarak vakit geçiriyorlardı, daha doğrusu Amy konuşuyor ve Ferguson dinliyordu, çünkü Ferguson'un tanıdığı insanlar içinde Amy Shchneiderman kadar dünya hakkında konuşabilecek başka kimse yoktu, Amy'nin her konuda fikri vardı ve her şeyi Ferguson'dan daha çok biliyordu. Babasına takılan, kardeşiyle şakalaşan, annesinin müzmin mızmızlıklarını iğneleyici, çokbilmiş sözlerle savuşturan zeki, ele avuca sığmaz Amy, büyük olasılıkla düşündüklerini dobra dobra söylediği ve ailesindeki herkesi bu tutumuna saygı duymaya alıştırdığı için sivri dili yüzünden azar işitmekten, cezalandırılmaktan her zaman paçayı kurtarırdı; hatta çok kısa sürede onun *ace copain*'i[1] olan Ferguson bile onun hakaretlerinden ve eleştirilerinden bağışık değildi. Amy onu sevdiğini, hayran olduğunu ne kadar söylerse söylesin, sık sık onun düşünmeye üşendiğini de vurguluyor, politikayla ilgilenmeyişini, Kennedy'nin başkanlık kampanyasına ve Sivil Haklar Hareketi'ne kayıtsız kalışını dehşetle izliyordu; ama Ferguson kampanya için zahmete girmeyeceğini, Kennedy'nin kazanmasını istediğini, ancak başkan olsa bile işlerin düzelmeyeceğini, olsa olsa daha faz-

1. (Fr.) Gözde erkek arkadaş. (Ç.N.)

la kötüye gitmeyeceğini söylüyordu; Sivil Haklar Hareketi'ne gelince tabii ki destekliyordu, kim adalet ve eşitliğe karşı olabilirdi, ama Tanrı aşkına daha on üç yaşındaydı, bir toz zerresinden farksızdı, bir toz zerresi dünyayı değiştirmek için ne yapabilirdi?

Amy, Bahane kabul etmem, dedi. Sürgit on üç yaşında olmayacaksın – peki o zaman ne olacaksın? Hayatını sadece kendini düşünmekle geçiremezsin Archie. Bir şeylere kafa yormalısın, yoksa nefret ettiğin o içi boşalmış insanlardan biri olup çıkarsın, yani ABD Zombiler Köyündeki yaşayan ölülerden biri.

Ferguson, Üstesinden geleceğiz,[1] dedi.

Hayır, benim gülünç toz zerrem. Sen üstesinden geleceksin.

Bir kıza, özellikle de öpmeyi aklından geçirmediği bir kıza bu kadar yakın olmak Ferguson'a garip geliyordu, daha önce benzerini hiç yaşamadığı bir arkadaşlıktı bu, herhangi bir erkekle olan arkadaşlığı kadar yoğundu, ama Amy kız olduğu için etkileşimlerinde çok farklı bir nitelik vardı, alttan alta bir kız-erkek kıpırtısıydı bu, alttan alta olsa da Ferguson'un Rachel Minetta ya da Alice Abrams'a veya on üç yaşındayken vurulup öptüğü öteki kızlara duyduğu kıpırtıdan farklıydı, onlara duyduğu güçlü bir gümbürtüydü, Amy'ye duyduğu ise usul usul bir tıpırtıydı, çünkü kız onun kuzeni, ailesinden biri sayılıyordu, yani öpmeye hatta öpmeyi aklından geçirmeye bile hakkı olamazdı, bu öyle büyük bir yasaktı ki Ferguson o yasağı çiğnemenin *derin bir sarsıntı* yaratmasa bile *son derece uygunsuz* olacağını bildiği için bunu yapmayı hiç düşünmedi; Amy'nin vücudunda açılan erken ergenliğin dişi tomurcuklarını seyrettikçe, kız ona gide-

1. Yazar Afro-Amerikan Sivil Haklar Hareketi'nin marşı haline gelmiş olan "We Shall Overcome" şarkısına gönderme yapıyor. (Ç.N.)

rek daha çok çekici gelmeye başladığı, Isabel Kraft'ın güzelliği gibi olmasa da gözleri şimdiye kadar hiçbir kızda görmediği ölçüde hayat dolu, adeta insanı tutsak edecek kadar büyüleyici olduğu halde, Ferguson aile onuru yasasını çiğnememek için direnmeyi sürdürdü. Sonra on dörtlerine bastılar, önce Amy aralıkta, ardından Ferguson martta ve Ferguson birdenbire kendini artık kontrolü altında olmayan bir vücudun içinde buldu, davetsiz ereksiyonlar üreten, soluk soluğa kalan bir vücut, erotik olmayan hiçbir düşünceye kafatasının içinde yer vermeyen erken mastürbasyon dönemini, erkek olmanın ayrıcalıklarına sahip olmadan erkekliğe adım atmanın ikilemini, karmaşayı, şaşkınlığı, insafsız bir kaosu yaşıyor, Amy'ye ne zaman baksa artık aklına gelen ilk ve tek şey onu öpme arzusu oluyordu, Amy'de de ona baktıkça aynı duyguların başladığını seziyordu. Nisan ayında bir cuma akşamı, Gil'le Ferguson'un annesi şehir merkezindeki bir yemek davetine gittiler, Ferguson'la Amy de yedinci kattaki dairede oturup *kuzenleri öpmek* terimini tartışmaya başladılar, Ferguson bu söz kuzenlerin birbirlerini kibarca yanaklarından öpmesini çağrıştırdığı için meseleyi tam olarak anlayamadığını, çünkü o tarz öpmenin gerçek öpme sayılmayacağını, o yüzden aklından geçen de normal kuzenler olduğuna göre *kuzenleri öpmenin* mesele olmaktan çıkacağını söyledi; tam o anda Amy güldü ve, Hayır aptal, *kuzenleri öpmek* bu demektir, dedi ve daha başka bir şey söylemeden yan yana oturdukları kanepede Ferguson'a doğru uzandı, ona sarıldı ve dudaklarına bir öpücük kondurdu, bir saniye sonra o öpücük Ferguson'un ağzının içine doğru ilerleyen bir buseye dönüştü ve Ferguson o andan itibaren zaten gerçek kuzen olmadıklarına karar verdi.

2.4

Amy Schneiderman, son dört yıldır Ferguson'un eski yatak odasında yatıyordu, Noah Marx bir süre ortadan kaybolmuş, sonra yeniden ortaya çıkmıştı ve sekizinci sınıfa geçen on üç yaşındaki Ferguson oralardan uzaklaşmak istiyordu. Evden kaçacak durumda olmadığından (nereye gidecek, parasız nasıl yaşayacaktı?) ikinci iyi çözümü gerçekleştirmek için dört yıllık lise öğrenimini Maplewood, New Jersey'den uzak bir yerde yapmak üzere gelecek eylülde onu yatılı bir okula göndermelerini ebeveynlerinden rica etti.

Keselerinin bu masrafa elvermeyeceğini bilse böyle bir istekte bulunmazdı, ama 1956'da yeni eve taşındıklarından beri o şaşaalı konum daha da şatafatlı olmaya devam etmişti. Babasının giderek büyüyen imparatorluğuna (biri Short Hills, diğeri Parsippany'de olmak üzere) iki yeni mağaza eklenmişti ve yerel müşteriler artık her orta halli evin standart donanımı sayılan bulaşık makinelerine, kurutma makinelerine ve ikişer üçer tane televizyona hücum ettikleri, nüfusun yarısı yeni yemek tercihleri olan dondurulmuş gıdaları depolamak üzere koca koca derin dondurucularla para döktüğü için Ferguson'un babası zengin olmuştu – belki henüz bir Rockefeller sayılmazdı, ama taşra kentinin perakende kralı olmuş, dü-

şük fiyat politikasıyla yedi ilçede bütün rakiplerini yok ederek anlı şanlı *piyasa peygamberi* durumuna gelmişti.

Bu gelir artışının ganimetlerinden Ferguson'un babasına fıstık yeşili, dört kapılı bir Eldorado, annesine üstü açılabilen, kıpkırmızı bir Pontiac ve Mavi Vadi Golf Kulübü üyeliği düştü, bu arada Roseland Foto'nun kapanmasıyla annesinin kendi ekmeğini kazanan bağımsız sanatçı kariyeri de kısa ömrünü tamamlamış oldu (renklendirilmiş fotoğraf merakı devrini doldurmuştu, stüdyo zorbela başa baş geliyordu, öyleyse beş mağazadaki satışlar zirveye tırmanırken stüdyoyu ayakta tutmaya çalışmanın ne gereği vardı?), Ferguson bütün bu oluk oluk gelen paraları ve oluk oluk yapılan harcamaları, bu gösterişli serveti görünce yatılı okul masrafının sorun olabileceğini düşünmüyordu. Ailesi planına itiraz edecek olursa (parayla ilgili konularda son söz babasının olduğu için babası itiraz ederse) Ferguson Cennet Kampı'na gitmekten feragat edip yazın çalışarak okul giderlerinin yükünü paylaşmayı önerecekti.

Annesiyle babasına bu konuda birkaç aydır araştırma yaptığını ve en iyi okulların çoğu Massachusetts ve New Hampshire'da olmak üzere New England'da olduğunu, Vermont ve Connecticut'ta, ayrıca New York eyaletinin kuzeyinde ve Pennsylvania'da, hatta New Jersey'de bile birkaç iyi okul bulunduğunu söyledi. Eylülde olduklarına göre, ertesi yıl okulların başlamasına tastamam on iki ay olduğunu, ama kayıt başvurularının ocak ortasında gönderilmesi gerektiğini ve okul listesinde şimdiden eleme yapmaya başlamazlarsa gerekli bilgileri alıp karar vermek için yeterli zamanları olmayacağını anlattı.

Ferguson, Kennedy-Nixon kampanyasının yapıldığı sonbaharda bir salı akşamı tuzları kuru annesi ve babasıyla sofrada oturmuş bunları anlatırken sesinin titrediğini duyabiliyordu; babasının mağazalarının geç kapanma-

sı, annesinin de haftanın iki, üç akşamı dışarıda olmasını gerektiren yeni peydahlanmış briç merakı yüzünden ailenin kırk yılda bir birlikte olduğu bir yemekti bu, onlar sofrada otururken Angie Bly da mutfakla sofra arasında mekik dokuyarak bitmiş yemeğin tabaklarını alıp sonraki yemeğin tabaklarını getiriyordu, yemeğe sebze çorbasıyla başlamışlar, ardından kalın rosto dilimlerinin yanında patates püresi ve bol tereyağlı çalı fasulyesi yemişlerdi, bu leziz yemekleri yapan son dört yıldır haftanın beş günü evi temizleyen ve yemek pişiren haşin, aksi ve becerikli Angie Bly'dı; Ferguson rostonun son lokmasını da yuttuktan sonra aylardır içinde tutuşan konuyu açmak cesaretini sonunda bularak konuşmaya başladı.

Sözcükler ağzından çıkarken Ferguson dikkatle annesiyle babasının yüzlerine bakıyor, önerdiği plan hakkında ne düşündüklerini gösteren işaretler arıyordu, ama ikisi de onun söylediklerini anlamamış gibi, anlam verememiş gibi boş boş bakıyordu; öyle ya, içinde yaşamakta olduğu eksiksiz dünyayı bırakıp gitmeyi neden isteyecekti, derslerinde o kadar başarılı olan, okulun basketbol ve beyzbol takımlarında oynamaktan o kadar zevk alan, birçok arkadaş edinen ve hafta sonu partilerine çağrılan on üç yaşında bir çocuk daha başka ne isteyebilirdi; Ferguson gitmek istemesinin asıl nedeninin onlar olduğunu, onlarla aynı çatı altında yaşamaya artık dayanamadığını söyleyerek annesiyle babasını incitmek istemediği için yalan söyledi, bir değişiklik istediğini, yaşadıkları şehrin ufaklığı yüzünden boğulacak gibi olduğunu, huzursuzluk duyduğunu, karşılaşacağı sorunların üstesinden kendi başına gelmeye çalışmak, kendini evden uzak bir yerde sınamak istediğini öne sürdü.

Ferguson, çocukluk sonrası-erkeklik öncesi ses tellerinin ulaşacakları son noktayı araştırırken bir pesleşip bir tizleşen, kontrol edilemeyen ve hangi tonda çıkacağı

kestirilemeyen, her türlü otorite ve yetkinlikten yoksun bir vokal enstrüman olan sesiyle düşüncelerini açıklar, ikna edici ve incelikli fikirlerini ileri sürerken annesiyle babasına ne kadar gülünç görünmüş olduğunu anladı, kemirilmiş tırnakları, sol burun deliğinin solunda baş veren yeni sivilcesiyle de çok komik görünmüş olmalıydı; başını sokacak bir çatısı ve yediği önünde yemediği arkasında, hayattaki her türlü maddi avantaja sahip olmak gibi bir lütfa erişmiş, esamisi okunmayan bir ufaklık olan Ferguson, talihin yüzüne güldüğü üst düzeydekilerden biri sayıldığı için ne kadar şanslı olduğunu, insanlığın onda dokuzunun soğuktan korunamadığını, açlık çektiğini, karşılanamayan gereksinimler ve korkular içinde yaşadığını bilecek kadar büyümüştü, hal böyleyken nasıl olur da en ufak bir tatminsizlik yakınmasını dile getirmeye cüret ederdi, insanlık mücadelesinin yer aldığı büyük resmin neresinde durduğunu bildiği için mutsuzluğundan utanç duyuyor, kendisine tanınmış refahı kabullenme becerisini gösteremediği için isyan ediyordu; ama duygular değiştirilemezdi, Ferguson da öfke ve hayal kırıklığı duymasının önüne geçemiyordu, çünkü irade gücü insanın hissettiklerini değiştiremezdi.

Sorunlar yıllar önce tanımladığı sorunların aynısıydı, ama şimdi daha da beter olmuştu, o kadar kötüleşmişti ki Ferguson artık onların giderilemeyecek olduğuna karar vermişti. O acayip fıstık yeşili Cadillac, Mavi Vadi Golf Kulübü'nün cansız, donuk, dünyadan habersiz çevresi, kasımda Nixon'a oy verelim minvalindeki konuşmalar – bütün bunlar babasının uzun süredir devam eden hastalığının belirtileriydi, ama babası zaten en başından beri kayıp bir davaydı ve Ferguson babasının bir çeşit duygusuz tevekkülle görgüsüz yeni zenginlerin safına yükselişini izlemişti. Ardından Ferguson'u birkaç ay bunalıma sokan Roseland Foto'nun kapanması gündeme geldi,

çünkü orayı kapatmanın sadece dolarlar ve sentler gibi basit bir meseleden daha farklı bir nedene dayandığını biliyordu. Stüdyoyu kapatmak bir yenilgiydi, annesinin kendi ayakları üzerinde durmaktan vazgeçişinin ilanıydı; annesi teslim olup karşı tarafa geçince onun *öteki kadınlardan* birine, golf ve iskambil oynayan, kokteyl saatinde kadehleri deviren kulüpteki kadınlardan birine dönüşmesini görmek çok acıydı. Ferguson annesinin de kendisi kadar mutsuz olduğunu seziyor, ama bunu annesiyle konuşamıyordu, annesinin özel meselelerine karışamayacak kadar ufaktı, yine de annesiyle babasının her zaman bir küvet dolusu ılık su gibi gördüğü evliliğinin iyice soğuduğu, kendi keyiflerine göre yaşayan ve sadece istedikleri ya da mecbur oldukları zaman –ki bu neredeyse hiçbir zaman demekti– yolları kesişen iki insanın sıkıcı ve sevgisiz beraberliğine sürüklendiği aşikârdı.

Artık ne halka açık kortlarda pazar sabahları tenis oynanıyor, ne pazar öğle yemekleri Gruning Lokantası'nda yeniyor, ne de pazar öğleden sonraları sinemaya gidiliyordu. Ulusal dinlenme günü şimdi sessiz golf sahasındaki çimenler, püsküren fıskiyeler ve dört mevsim kullanılan yüzme havuzunda ciyaklayan çocuklarla dolu bir Valhalla olan golf kulübünde geçiyordu, ama Ferguson kırk dakika çeken Mavi Vadi seferlerinde ebeveynlerine nadiren katılıyordu, çünkü pazar günleri genellikle beyzbol, futbol ve basketbol takımlarıyla antrenman yapıyor, hatta antrenman olmadığı pazar günleri bile kulübe gitmiyordu. Uzaktan bakınca golfün kötü bir yanı yoktu, öğle yemeğindeki karides kokteylleri ve üç katlı sandviçler de kâr hanesine yazılabilirdi, ne var ki Ferguson hamburgerleri ve naneli dondurmaları özlüyor ve golfün simgelediği dünyayı yakından tanıdıkça golften daha çok nefret ediyordu, belki golf sporundan değil, ama golf oynayanlardan nefret ettiği kesindi.

Tepeden bakan, çokbilmiş, kendini beğenmiş Ferguson. Üst-orta sınıfın âdetlerine ve davranış biçimine düşman, statü peşinde koşan ve tüketim çılgını olan yeni Amerikalılar kuşağını hor gören ukala – evden uzaklaşmak isteyen çocuk.

Ferguson'un tek umudu, babasının onu nam salmış bir yatılı okula gönderince kulüpteki itibarının artacağını düşünmesiydi. *Evet, oğlumuz şimdi Andover'da okuyor. Devlet okulundan çok daha iyi, siz de öyle düşünmüyor musunuz? Parasını boş verin. Bir babanın çocuğuna vereceği en büyük armağan iyi bir eğitimdir.*

On üç yaşındaki beynin kendini kandıran iyimserliğinden kaynaklanan gerçekleşmesi zor, boş bir umuttu bu, çünkü aslında umutlanmak için hiçbir neden yoktu. O ılık eylül akşamı, sofrada karşısında oturan babası çatalını bırakarak konuştu: Bir budala gibi konuşuyorsun Archie. Benden istediğin, aynı şey için iki misli para ödemek, aklı başında hiç kimse böyle bir kazık yemez. İyi düşün. Bu ev için vergi veriyoruz, değil mi? Hem de çok fazla, eyaletin en yüksek emlak vergisi burada uygulanıyor. Bundan hoşlanmıyorum, ama karşılığında bir şeyler alabildiğim için bu parayı ödemeye razıyım. Benim vergimle iyi okullar yapıyorlar, ülkenin en iyi devlet okullarını yapıyorlar. İlk başta bu şehre taşınmamızın nedeni de buydu. Çünkü annen burada iyi bir eğitim alacağını, senin o allı pullu özel okulların verebileceği kadar iyi eğitim alacağını biliyordu. Yemezler evlat, zaten sahip olduğum bir şey için iki kat para ödemeyeceğim. *Farshtaist?*[1]

Yatılı okulların babasının gösteriş yapma harcamaları arasında yer almadığı belliydi, tam o sırada annesi de söze karışıp bu kadar küçük yaşta evden giderse *kalbinin*

1. "Anladın mı, çaktın mı," anlamındaki sözcüğün aslı Almanca *verstehst*, yazar burada sözcüğün İngilizce okunuşunu yazmış. (Ç.N.)

kırılacağını söyleyince Ferguson okul ücretine katkı yapmak için yazın çalışma düşüncesini söyleme zahmetine bile girmedi. Köşeye sıkışmıştı. Sadece o yılın geri kalan bölümünde değil, liseyi bitirinceye kadar dört yıl daha, yani toplam beş yıl böyle geçecekti, bu da çoğu kişinin silahlı soygun ya da cinayet için hapis yattığı süreden daha fazlaydı. Angie elinde tatlıyla yemek odasına girdi; Ferguson çikolatalı puding kâsesine bakarken çocukların ebeveynlerini boşamalarına olanak tanıyan bir yasa olup olmadığını merak ediyordu.

Hiçbir şey değişmediği ve değişmeyeceği için, Ferguson'un anayasayı değiştirme çabalarının ret oyu almasından sonra eski aile hâkimiyeti sistemi sürdüğü için yıkılmayan *ancien règime* refleksler ve kökleşmiş kapris-lerle hükmetmeyi sürdürdü ve yenilgiye uğratılan şikâyetçinin bir yaz daha sevgili Cennet Kampı'na gönderilmesine karar verildi; top sahaları, kano gezileri, gürültücü New York'lu arkadaşlarıyla ebeveynsiz bir cennet olan kampta geçireceği altıncı yılı olacaktı bu. Ferguson sadece annesiyle babasından uzakta iki ay soluklanacağı ve özgür olacağı bir yolculuğa çıkmakla kalmıyordu, kampa gideceği sabah Grand Central Garı'nda kuzeydeki yaz kampına yeniden gidecek olan Noah Marx da yanında duruyordu, Noah geri dönmüştü, 1956 kamp döneminin ikinci yarısını ve 1957 döneminin sekiz haftasını kaçırdıktan sonra Cennet Kampı'yla yeniden bağlantı kurmuştu ve şimdi üvey annesinin yeğeni, yani kendisinin üvey kuzeni ve arkadaşı on dördünü süren Ferguson'la birlikte üçüncü kamp dönemine başlamak üzereydi, Ferguson 1.70 boyuyla, kampta hâlâ Harpo lakabıyla tanınan Noah'dan yarım baş uzundu.

Tuhaf bir hikâyeydi bu. Ferguson'un Mildred Teyzesi ve Don Enişte boşanma külfetine girmedikleri için

Mildred hâlâ Noah'nın üvey annesiydi, Noah'nın babası da Montaigne biyografisi yazmaya başladığı ve on sekiz ay kaldığı Paris'ten dönünce Perry Caddesi'ndeki eski adresine taşındı. Ama Mildred'le birlikte oturdukları üçüncü kattaki daireye değil, o Paris'teyken boşalan ve New York'a dönüşünden önce Mildred'in kiraladığı ikinci kattaki daha ufak stüdyoya yerleşti. Yeni düzenleri buydu. Bir buçuk yıl süren karmaşa ve kararsızlığın ardından, bu süre içinde Brooklyn Üniversitesi'ndeki tatilleri sırasında Mildred'in de üç kez Paris'e gidip gelmesinden sonra ayrı yaşayamayacaklarına karar vermişlerdi. Öte yandan birlikte yaşamayı da sürdüremeyeceklerini – en azından sürekli olarak, en azından geleneksel bir evli çift gibi yaşayamayacaklarını da anlamışlardı, evliliğin rutinine bazen ara vermedikleri takdirde sonları vahşi bir öfkeyle birbirlerinin kanına susamalarına kadar varacaktı. O yüzden İmdat-Çıkışı Uzlaşması dedikleri iki dairede yaşamak çözümüne varmışlardı, çünkü onlarınki imkânsız aşklardan biriydi, tutku ile uyuşmazlığın huzursuz bir karışımı, artı ve eksi iyonların eşit olduğu bir elektrik fırtınasıydı, Don da Mildred de bencil, istikrarsız ve de birbirlerine son derece bağlı oldukları için savaşları hiç bitmiyor, ancak Don'un ikinci kattaki dairesine indikten sonra yeni bir barış dönemi başlıyordu.

Ferguson'a göre bu oldukça şaşırtıcıydı, ama şaşkınlığı uzun sürmedi, çünkü tanık olduğu bütün evliliklerin şu ya da bu biçimde aksaklıkları vardı; Don'la Mildred'in gürültülü patırtılı çekişmelerine karşılık annesiyle babasının sıkıcı kayıtsızlığına bakınca iki evlilik de kusurluydu, görebildiği kadarıyla büyükannesiyle büyükbabası da son on yıl içinde birbirleriyle elli kelimeden fazla konuşmamışlardı, yetişkin kadınların ve erkeklerin içinde hayatta olduğu için keyiflenen tek kişi Büyük Yenge Pearl'dü, onun da artık kocası yoktu, bir daha da olmaya-

caktı. Her şeye rağmen, Ferguson onların adına olmasa bile kendi adına Don'la Mildred'in yeniden birlikte olmalarına seviniyordu; çünkü Don'un dönüşü, çocuğun yarı deli annesinin görüşmelerini yasakladığı on sekiz aylık aradan sonra Noah'yı da yeniden Ferguson'un yaşamına döndürmüştü, Ferguson o ayrılık sanki birkaç günden fazla sürmemiş gibi çok kısa bir zamanda yeniden arkadaş olmalarına şaşırıyordu.

Noah hâlâ eskisi gibi heyecanlı ve öfkeliydi, eskisi gibi makineli tüfek misali bir hızla iğneleyici konuşuyordu, ama on bir yaşındayken dokuz yaşındaki kadar çabuk öfkelenip parlamıyordu; ikisi de çocukluktan ergenliğin ilk dönemine ilerlerken birbirlerinde gördükleri güçlü yanlardan destek aldılar. Noah için Ferguson elini değdirdiği her şeyde mükemmel olan, beyzbolda en yüksek vuruş puanlarını, derslerde de en yüksek notları alan, kızların sevgilisi, oğlanların örnek aldığı yakışıklı prensti, öyle bir insanın kuzeni, arkadaşı, sırdaşı olmak Noah'nın yaşamına soyluluk katan bir güçtü, o olmasa Noah'nın yaşamı çekilmez olur, her gün kıvırcık saçlarından, son bir yıl içinde dişlerine takılmış tellerden, çekicilikten yoksun fiziğinden yakınan bir yeniyetmenin gelip geçici yaşantısı haline gelirdi. Ferguson, Noah'nın kendisine nasıl hayran olduğunu biliyordu, ama aynı zamanda bu hayranlığın, Noah'nın onu gerçekte var olmayan, idealize edilmiş bir kahramanlık figürü olarak görmesinin yanlış bir değerlendirmeden kaynaklandığını ve dayanaksız olduğunu da biliyordu; kendisi ise gerçekten var olduğu karanlık iç dünyasında Noah'nın birinci sınıf bir zekâya sahip olduğunu ve iş önemli meselelere gelince genç Mr. Marx'ın kendisinden daha ileride, her an en az bir adım, çoğunlukla da iki adım, bazı konularda da dört hatta beş adım ileride olduğunu anlıyordu. Noah onun yol göstericisi, onun adına ormanda keşfe çıkıp en

iyi avın nerede olduğunu –okunacak kitapları, dinlenecek müzikleri, gülünecek esprileri, izlenecek filmleri, üzerinde düşünülecek konuları– haber veren ayağına çabuk izciydi; Ferguson, *Candide* ve *Bartleby*'yi, J.S. Bach ve Muddy Waters'ı, *Asri Zamanlar*'ı ve *Harp Esirleri*'ni, Jean Shepherd'ın gece monologlarını ve Mel Brooks'un *2000 Yaşındaki Adam*'ını, James Baldwin'in kurgu dışı yazılarını içeren *Notes of a Native Son*'ını ve *Komünist Manifesto*'yu (hayır, Karl Marx Noah'nın akrabası değildi, Groucho Marx da değildi) öğrendikten sonra Noah olmasa yaşamının ne kadar fakirleşmiş olacağını düşünmekten kendini alamıyordu. Öfkenin ve hayal kırıklığının insanı ancak belirli bir noktaya kadar götürebileceğini, ama merak olmadan yitik biri olacağını fark ediyordu.

Ferguson'la Noah, dış dünyadan gelen –Berlin'de duvarın örülmesi, Ernest Hemingway'in Idaho Dağları'nda kafatasına kurşun sıkması, Güney'de ırkçı beyaz çetelerin Özgürlük Yolcuları'nın otobüslerine saldırması gibi– bütün haberlerin kötü olduğu 1961 Temmuz'unda Cennet Kampı'na doğru yola çıkmak üzereydiler. Onca kötülük, umutsuzluk ve nefret, evreni rasyonel insanların yönetmediğinin kanıtıydı; Ferguson ise kamp hayatının güzel ve tanıdık hareketliliğine girip sabahları ve öğleden sonraları basket toplarıyla dripling yapar ve beyzbol kalelerine koşarken, kulübesindeki çocukların iğneleyici laflarını ve saçma sapan konuşmalarını dinlerken ve iki ay boyunca sonu gelmeyecek sohbetler demek olan Noah'yla birlikte olma şansının coşkusunu yaşarken, akşamları neşeli ve iri memeli Carol Thalberg, zarif yapılı ve düşünceli Ann Brodsky ve akşam yemeğinden sonraki "sosyalleşme" etkinliklerinden kaçıp arkadaki çayırlıkta ağız-ve-dil egzersizleri yapma konusunda kendisiyle aynı kafada olan ergenlik sivilceli ama olağanüstü güzel Denise Levinson gibi New York'lu kızlarla dans ederken

şükretmesini gerektiren pek çok şey yaşıyordu; ama artık on dört yaşına geldiği ve kafası daha altı ay önce aklından geçmeyecek fikirlerle dolu olduğu için kendisini uzaktaki, tanımadığı insanlar bağlamında irdeliyordu, örneğin Denise'i tam da Hemingway Idaho'da beynini uçururken öpüp öpmediğini ya da geçen perşembe kendisi Cennet Kampı ile Greylock Kampı arasındaki beyzbol maçında topa vururken, Mississippi'li bir Ku Klux Klan üyesinin Boston'lu zayıf, kısa saçlı bir Özgürlük Yolcusu'nun çenesine yumruğunu indirip indirmediğini sorguluyordu. Bir kişi öpüyor, bir başkası yumruk indiriyordu ya da 10 Haziran 1957'de biri annesinin cenaze törenine katılırken, aynı anda aynı şehrin aynı sokağındaki başka biri yeni doğan çocuğunu ilk kez kollarına alıyordu, birinin acısı diğerinin sevinciyle aynı anda gerçekleşiyordu ve insan eğer her an her yerde hazır ve nazır Tanrı değilse, bu iki olayın aynı anda olduğunu bilemez, yas tutan oğul ile sevinen anneden hiç haberi olamazdı. Acaba insanlar bu yüzden mi Tanrı'yı icat etmişlerdi? Ferguson kendi kendine bunu soruyordu. Her şeyi kuşatan, her şeye kadir bir ilahî aklın var olduğunu iddia ederek insan aklının sınırlarını aşmak için mi icat etmişlerdi Tanrı'yı?

Bir öğleden sonra yemekhaneye doğru yürürlerken Noah'ya, Bir de şöyle düşün, dedi. Arabanla bir yere gitmek zorundasın. Önemli bir işin var, geç kalmaman gerek. Oraya gitmen için iki yol var, anayol bir de arka yol. Trafiğin yoğun olduğu saattesin, normal olarak günün o saatinde anayol hayli kalabalıktır, bir kaza ya da araba arızası olmadıkça trafik ağır ama aralıksız ilerler ve yaklaşık yirmi dakikada randevuna tam zamanında ulaşırsın, ama bir saniye bile fazla zamanın olmaz. Arka yol ise biraz daha uzundur, ama daha az araba olduğu için bir aksilik çıkmazsa gideceğin yere on beş dakikada varırsın.

Teorik olarak arka yol anayoldan daha iyidir, ama ufak bir sakıncası vardır: İki yönde de sadece tek şeritlidir ve bir kaza ya da arızalanmış bir arabaya rastlarsan, çok uzun bir süre orada tıkanıp kalırsın, o zaman da randevuna yetişemezsin.

Noah, Dur bakalım, dedi. Bu randevu hakkında daha çok şey bilmek istiyorum. Nereye gidiyorum ve bu randevu benim için neden önemli?

Ferguson, Hiç fark etmez, hiç önemi yok, diye cevap verdi. Otomobil yolculuğu sadece bir örnek, seninle konuşmak istediğim konunun girizgâhı – o konunun da arabalarla ya da randevularla hiç ilgisi yok.

Ama fark eder Archie. Her şeyin önemi vardır.

Ferguson içini çekip, Pekâlâ, dedi. Diyelim ki bir iş görüşmesine gidiyorsun. Ömrün boyunca hayal ettiğin bir iş – örneğin *Daily Planet*'in Paris muhabirliği. İşe alınırsan dünyanın en mutlu insanı olacaksın. Olmazsa da eve gidip kendini asacaksın.

Eğer benim için o kadar önemliyse, neden son dakikaya kadar vakit kaybedeyim? Geç kalmayacağımı garanti etmek için neden bir saat önce yola çıkmayayım?

Çünkü... çünkü bunu yapamayacak durumdasın. Büyükannen ölmüş, onun cenazesine gitmek zorundasın.

Tamam. Çok önemli bir gün diyelim. Altı saat boyunca büyükannem için gözyaşı dökmüşüm ve şimdi de arabada, iş görüşmesine gidiyorum. Hangi yolu tercih etmemi istiyorsun?

Yine hiç fark etmez. Sadece iki seçenek var, anayol ve arka yol, ikisinin de iyi ve kötü yanları var. Diyelim ki anayolu seçtin ve randevuna tam zamanında yetiştin. Seçiminin doğru olup olmadığını düşünmezsin, değil mi? Ve arka yoldan gidip yine zamanında yetişirsen de seçimini sorgulamazsın canım, hatta ömrünün sonuna kadar bir daha aklına bile gelmez. Ama işte mesele bura-

da ilginçleşiyor. Anayoldan gidiyorsun, üç araba zincirleme kaza yapmış, trafik bir saatten fazla duruyor, sen de arabada oturuyorsun ve aklındaki tek düşünce neden arka yoldan gitmediğin olacak. Yanlış seçim yaptığın için kendine küfredeceksin, oysa yanlış seçim yaptığını nasıl bileceksin? Arka yolu görebiliyor musun? Arka yolda neler olduğundan haberin var mı? Arka yola kocaman bir kızıl ağacın devrildiğini, bir arabayı ezip sürücüsünü öldürdüğünü ve yolun üç buçuk saattir kapalı olduğunu kimse söylemedi mi? Kimse saatine bakıp o yolu seçmiş olsaydın ağacın tam sen geçerken düşeceğini ve senin öleceğini söylemedi mi? Ya da diyelim ki ağaç filan düşmedi, anayolu seçmek yanlıştı. Ya da diyelim ki arka yolu seçtin ve ağaç tam senin önündeki arabanın sürücüsünün üstüne düştü, o zaman arabada oturur ve anayolda üç arabanın zincirleme kaza yaptığından ve her halükârda randevuna yetişemeyeceğinden haberin olmadığı için keşke anayoldan gitseydim diye hayıflanırsın.

Bütün bunlardan nereye varmak istiyorsun Archie?

Demek istiyorum ki, doğru seçim yapıp yapmadığını hiçbir zaman bilemezsin. Bunu bilmen için bütün gerçekleri bilmek gerek, bütün gerçekleri öğrenmenin tek yolu da aynı anda iki yerde birden olmak, ki bu da olanaksız.

Yani?

Yani insanlar bu yüzden Tanrı'ya inanıyor.

Kesinlikle şaka yapıyor olmalısın Mösyö Voltaire.

Aynı anda hem anayolu hem arka yolu sadece Tanrı görebilir – bu da senin doğru mu yanlış mı seçim yaptığını sadece Tanrı bilebilir demektir.

Onun bildiğini nereden biliyorsun?

Bilmiyorum. Ama insanların varsayımı bu. Ne yazık ki, Tanrı ne düşündüğünü bize hiç söylemiyor.

Ona bir mektup yazabilirsin.

Doğru. Ama bunun bir anlamı olmaz.

Derdin nedir? Uçak postasına verecek paran mı yok?

Adresini bilmiyorum.

O yıl kulübede Ferguson'un önceki yazlardan tanıdığı arkadaşları arasında ilk kez kampa gelen, büyükşehirli olmayan yeni bir çocuk vardı, New Rochelle'in Westchester kasabasından gelen çocuk Ferguson'un tanıdıkları içinde kendisi dışındaki tek taşralıydı; New York'lu çocuklardan daha az şamatacı ve konuşmalarında onlardan daha az saldırgandı, Ferguson gibi sessizdi, ama onun da ötesinde neredeyse hiç konuşmuyordu, ama konuştuğu zaman da söylediklerini duyma mesafesinde olanlar dediklerini can kulağıyla dinliyorlardı. Adı Federman'dı, Art Federman, ama herkes Artie diyordu ve *Artie Federman* ve *Archie Ferguson* adlarının ses benzerliği yüzünden kulübedeki çocuklar sık sık onlarla ilgili espriler yapıyor, uzun zaman önce birbirlerini kaybetmiş iki kardeş, doğdukları anda birbirinden ayrı düşmüş ikizler diye takılıyorlardı. Espriyi komik yapan gerçek bir espri olmayıp antiespri olmasıydı, espri eğer esprinin kendisi şaka olarak algılanırsa anlam taşır, oysa Ferguson ve Federman'ın (fiziksel yapıları, büyük elleri, genç top oyuncularına özgü adaleli gövdeleri gibi belirli fiziksel özellikleri benzese de, adlarının ortak baş harfleri dışında birbirlerine pek benzemiyorlardı. Ferguson esmer, Federman sarışındı, Ferguson'un gözleri gri-yeşil, Federman'ınkiler kahverengiydi, burunları, kulakları, ağızları farklı biçimdeydi ve onları ilk kez yan yana gören hiç kimse kardeş – hatta kardeş şöyle dursun uzaktan akraba bile sanmazdı. Öte yandan kulübedeki çocuklar artık onları ilk kez yan yana görmüyorlardı ve günler geçtikçe iki A.F.nin davranışlarını gözlemlemeye devam ederlerken belki de espri olma-

yan esprinin espriden daha fazla bir şey olduğunu anladılar, çünkü mesele aynı kandan gelen iki kardeş değil, iki arkadaş olmalarıydı, aynı kandan gelen iki arkadaşın hızla iki kardeş kadar yakınlaşmasıydı.

Ferguson kendi olmanın tuhaf bir özelliğini keşfetti, sanki kendisinden birkaç tane varmış gibiydi, tek bir kişi değil de birbirine zıt benliklerin bir derlemesiydi ve ne zaman farklı birinin yanında olsa kendisi de farklı oluyordu. Noah gibi son derece dışadönük birinin yanında susuyor ve içine kapanıyordu. Ann Brodsky gibi utangaç ve çekingen birinin yanında kabalaşıyor, gürültücü oluveriyor, kızın uzun sessizliklerindeki tuhaflığı bastırmak için gevezeleşiyordu. Mizah duygusu olmayanlar onu espri makinesine dönüştürüyor, zeki soytarıların yanında ise kendini aptal ve kafası çalışmayan biri gibi hissediyordu. Kimileri de onu kendi yörüngelerine çekip onlar gibi hareket etmeye yönlendiren bir güce sahipti. Politika ve spor konularındaki sonu gelmez fikirleriyle hırçın Mark Dubinsky, Ferguson'un içindeki ağız dalaşçısını ortaya çıkarıyordu. Hayalperest Bob Kramer'ın yanında kendini kırılgan ve özgüvenden yoksun hissediyordu. Öte yandan Artie Federman ona huzur veriyor, başka kimsenin hissettirmediği bir dinginlik yaratıyordu, çünkü bu yeni çocukla beraber olmak Ferguson'da yalnız başınayken hissettiği aynı benlik duygusunu uyandırıyordu.

İki A.F.den biri biraz farklı bir kişiliğe sahip olsaydı kolayca birbirine düşman olurlardı. Özellikle Ferguson'un kampa yeni gelene karşı olmak için haklı nedenleri vardı, çünkü Federman sporda ondan daha iyiydi ve son beş yıl boyunca Ferguson özellikle beyzbolda yıldızdı, yani her zaman ikinci ve üçüncü üs arasında yer alıyor ve dördüncü topa vurucu olarak oynuyordu, ama Federman ilk antrenman gününde topu Ferguson'dan daha uzağa ve daha güçlü atabildiğini, vuruşlarının daha

hızlı ve daha sert olduğunu gösterdi, ikinci gün de yarım takımların karşılaşmasında iki kale koşusu ve bir çift vuruş yapınca ilk günkü performansının rastlantısal olmadığını hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde kanıtladı; takımın yirmi dört yaşındaki koçu Bill Rappaport, Ferguson'u kenara çekip kararını açıkladı: Federman ikinci ve üçüncü üs arasında yer alan ve dördüncü vuruşu yapan yeni oyuncu olacaktı, Ferguson da üçüncü üsse kaydırılıyordu ve bir atış yapacaktı. Bill, Bunu neden yapmak zorunda olduğumu anlıyorsun, değil mi? diye sordu. Ferguson başını sallayarak anladığını belirtti. Ortadaki kanıtlar bu kadar güçlü olunca başını sallamaktan başka ne yapabilirdi? Bill, Sana karşı bir tavrım yok Archie, diye sözünü sürdürdü, ama bu yeni çocuk bir harika.

Nereden bakarsanız bakın Bill'in yeni kadrosu bir tenzil-i rütbe, az da olsa ikinci plana indirmeydi, Cennet Kampı beyzbol ordusunun başkomutanı konumunu kaybetmek Ferguson'u derinden incitti, ama duygu duygudur dediğimiz gibi, gerçek de gerçektir sözü de yüzde yüz doğrudur, bu durumda da tartışma kabul etmeyen, nesnel gerçek Bill'in doğru karar vermiş olmasıydı. Ferguson artık ikinci adamdı. Çocukluğundan beri kurduğu ileride lig takımlarından birinde oynama hayali eridi, vıcık vıcık bir tortu halinde midesine oturdu. Bir süre tadı iyice kaçtı, ama zamanla üstesinden geldi. Federman rekabet edilemeyecek kadar mükemmeldi. Onunki gibi bir yetenek karşısında verilecek en uygun tepki Federman'ın sizin tarafınızda olduğuna şükretmekti.

Ferguson, o yeteneği olağanüstü kılan özelliğin Federman'ın bunun hiç farkına varmaması olduğunu hissediyordu. Ne kadar iyi oynarsa oynasın, son dakika vuruşları ya da sahadaki top tutuşlarıyla ne kadar maç kazanırsa kazansın, herkesten daha iyi olduğunu anlamıyormuş gibiydi. Beyzbolda eşsiz bir oyuncu olmayı yapabildiği

sıradan bir iş olarak görüyor, bunu da gökyüzünün rengini ve dünyanın yuvarlaklığını nasıl kabulleniyorsa, öyle kabulleniyordu. İyi oynama tutkusu vardı kuşkusuz, ama aynı zamanda kayıtsızlık, hatta can sıkıntısı söz konusuydu, takım arkadaşlarından biri liseyi bitirdikten sonra profesyonel olmasını ne zaman önerse, Federman başını sallayarak gülüp geçiyordu. Beyzbolun eğlenceli ama temelde anlamsız ve ancak *çocuklara uygun* olduğunu söylüyor, liseyi bitirdikten sonra üniversiteye gidip biliminsanı olacağını anlatıyordu, henüz kesin karar vermemişti, ama ya fizikçi olacaktı ya da matematikçi.

Federman'ın bu tavrı onu hem kalın kafalı hem de cana yakın gösteriyordu; Ferguson için hemen hemen adaşı sayılan çocuğun bu tutumu onun en belirleyici özelliği oluyor ve diğerlerinden ayırıyordu; çünkü bütün erkek çocukların er geç üniversiteye gidecekleri kesindi, yaşadıkları dünyanın gereği buydu, üçüncü kuşak Yahudi Amerikalıların dünyasında artık en kafası çalışmayanların bile master ya da doktora olmasa da bir üniversite diploması almaları bekleniyordu; ne var ki Federman kendisine söylenen sözlerin nüansını anlamıyordu, arkadaşları ona üniversiteye *gitme* demiyor, istemiyorsa *gitmek zorunda olmadığını* söylüyorlardı, bunu söylerken de onun kendilerinden daha güçlü bir konumda, kendi kaderini belirleyecek durumda olduğunu kastediyorlardı; Federman'ın matematik ve fen derslerinde gerçekten mükemmel bir öğrenci ve üniversiteye gitmeye kesin niyetli olduğunu bildikleri için bunları söylüyorlardı (Tanrı aşkına şu işe bakar mısınız, o yaz kendi kendine diferansiyel ve integral hesap öğreniyordu, on dört yaşındaki kaç çocuk kalkülüs prensiplerini kavrayabilirdi?), ama o bu iltifatı anlamadan, içtenlikle ve dobra dobra cevap veriyor, zaten herkesçe bilinen ve söz konusu edilmeyen, üniversiteye gideceğim lafını yineliyordu,

(herkes onun kalkülüs çalıştığını ve kesinlikle üniversiteye gideceğini bildiği için) bunu söylemesine hiç gerek yoktu.

Ama Ferguson'un öteki A.F.de en sevdiği özelliklerden biri onun bu saflığı, ait olduğu toplumun ironilerinden ve çelişkilerinden tamamen uzak kalmasıydı. Onun dışındaki herkes sürekli bir gerginliğin sancısına tutulmuş, çarpışan dürtülerin ve şiddetli tutarsızlıkların kaosu içindeymiş gibi görünüyordu, oysa Federman sakin, düşünceli ve kendisiyle barışıktı, kendi düşüncelerine ve her şeyi kendi bildiği gibi yapmaya öylesine yoğunlaşmıştı ki, çevresindeki gürültüye dikkat etmiyordu. Ferguson bazen onun kirletilmemiş bir varlık olduğunu düşünüyordu, öylesine saf, öylesine katıksızdı ki, çoğu kez onu anlamak zor oluyordu, işte o yüzden de Ferguson ve Noah kulübedeki yeni arkadaşları için taban tabana zıt izlenim edinmişlerdi. Noah, Federman'ın çok zeki biri ve çok iyi bir sporcu olduğunu kabul etmeye hazırdı, ama onun içtenliğini fazlasıyla yavan, keyifli bir arkadaşlık yapılamayacak kadar mizah duygusundan yoksun buluyordu, Ferguson'a huzur veren sessizliği Noah'nın sinirine dokunuyor, Federman'ın bu haliyle gerçek insan olacak kadar tamamlanmamış bir şey, bir keresinde dediği gibi *tekinsiz bir hayalet-çocuk*, beyninin bazı bölümleri eksik doğmuş bir hayalet olduğunu düşünüyordu. Ferguson, Noah'nın bunları söylerken ne demek istediğini anlıyor, ama onun görüşüne katılmıyordu. Federman farklıydı, işte bu kadar; o diğerlerinden faklı düzlemde yaşayan biriydi ve Federman'ın –kızlara karşı çekingenliği, fıkra anlatmayı beceremeyişi, insanlarla tartışmaktan kaçınması gibi– bazı yanlarını Noah güçsüzlük diye tanımlarken, Ferguson da bu nitelikleri Federman'ın gücü olarak görme eğilimindeydi, çünkü o Federman'la daha çok vakit geçiriyor ve Noah'nın yüzeysel, hatta boş diye nitelediği

şeyin aslında tanıdığı başka hiç kimsede bulunmayan bir derinlik ve ruh yüceliği olduğunu anlıyordu. Sorun, Federman'ın kalabalık gruplar içinde kendini gösteremeyişiydi, yoksa iki kişi olduklarında bambaşka biri oluyordu, kamp döneminin üç haftası bittiği ve iki A.F. beyzbol sahasına defalarca birlikte gidip geldikleri için, Ferguson o kişiyi artık tanıyor, en azından tanımaya başlıyordu ve Federman'ın onu en çok etkileyen özelliği gözlemciliği, çevresindeki dünyaya karşı aşırı duyarlı oluşuydu, ne zaman tepelerinden geçen bir bulutu işaret etse ya da bir çiçeğin erciğine konan bir arıyı gösterse veya ilerdeki korulukta görünmeyen bir kuşun sesini duyunca hangi kuş olduğunu bilse, Ferguson o şeyleri ilk kez görüyor ya da duyuyormuş duygusuna kapılıyor ve bu şeylerin varlığı konusunda onu uyaran arkadaşı olmasa onların orada olduğunu hiç bilmeyeceğini hissediyordu, çünkü Ferguson, Federman'la yürümenin her şeyden önce dikkat etme sanatının bir egzersizi ve dikkat etmenin de yaşamayı öğrenmenin ilk adımı olduğunu keşfetmişti.

Ayın sonuna doğru bir perşembe günü alışılmamış kadar sıcak oldu, yazın ortaları gibiydi, ebeveynlerin ziyarete geleceği hafta sonundan iki gün önceydi; cumartesi sabahı ve öğleden sonra bir günlüğüne Cennet Kampı'nı ziyaret edecek olan ve kamptakilerin hem çok korktuğu hem çok nefret ettiği rakipleri Scatico Kampı'nın takımlarıyla beyzbol ve basketbol maçları yapılacaktı, Cennet Kampı'ndaki çocukların anneleriyle babaları, yani kolsuz pamuklu giysiler içindeki etine dolgun kadınlarla, göbek salmış erkekler, eskiden de şimdi de ince olan, stilettolar ve bisikletçi pantolonları giyen kadınlarla, saçları seyrelmiş, iş görüşmelerinde giydikleri beyaz gömleklerin kollarını dirseğe kadar sıvamış erkekler de maçları izleyecekti; o gün yaz mevsiminin en büyük spor günüydü, akşamına da Marx Kardeşler'in, 1929'daki ilk filmlerine uyar-

lanmış olan *Hindistancevizi* adlı eski oyunları sahnelenecekti ve tuhaf bir biçimde kampta Harpo diye anıldığı için en uygun kişi olan Noah, Groucho rolünü oynayacaktı, bu rol onun yeteneğine çok uygundu, o yüzden Ferguson sadece iki gün sonra oynayacağı maçları değil, aynı zamanda kuzeninin burnuyla üstdudağı arasında boyayla kalın bir bıyık oturtulmuş Groucho kılığında, purosunu işaretparmağıyla ortaparmağı arasına sıkıştırarak sahneye çıkışını görmeyi iple çekiyordu. O günün etkinlikleri merakla beklendiği ve Cennet Kampı basket maçını kaybedeceğine neredeyse emin olduğu için (on gün önce Scatico Kampı'na gittiklerinde fena halde yenilmişlerdi), Bill Rappaport beyzboldaki zaferlerini yinelemek istiyordu, bu yüzden de son günlerde oyunculara çok sıkı antrenman yaptırmış, oyunun (rakibe dalmak, koşucuları üste tutmak gibi) temel ataklarını geliştirmek için sayısız koşu alıştırması, *formlarını korumaları* için (şınav, mekik, sahanın çevresinde koşma ve atlama gibi) zorlu egzersizler yaptırmıştı; temmuz sonlarında yazın en sıcak en bunaltıcı günü olan o perşembe, antrenman boyunca Ferguson sırılsıklam terlemişti, iki saatlik antrenman bitince akşam yemeğinden önceki zorunlu yüzme seansı için mayolarını giymek üzere Federman'la ikisi kulübeye doğru yürüdüler, Ferguson antrenmanda çok yorulduğunu, bacaklarının sanki yüzer kiloymuşçasına ağır geldiğini söylüyor, Federman'a *enerjim sıfıra indi* diye yakınıyordu; normalde yorgunluk nedir bilmeyen New Rochelle'li kalkülüs çocuğu da kendini *hayli bitkin* hissettiğini söyledi. Kulübenin yarı yolundayken Ferguson öğle yemeğinden sonraki dinlenme saatinde okumayı bitirdiği kitaptan söz etmeye başladı, kitap Mildred Teyzesinin her yıl gönderdiği yaz kitapları paketinden çıkan, Nathaniel West'in *Yalnız Kalpler* adlı kısa romanıydı; Ferguson, Miss Lonelyhearts'ın aslında bir erkek gazeteci olduğu-

nu, gazetedeki köşesinde kadın adıyla âşıklara öğütler verdiğini tam anlatacağı sırada Federman'ın kısa, boğuk, *ah* der gibi bir ses çıkardığını duydu ve arkadaşına bakmak için başını sağa çevirdiğinde Federman'ın başı dönmüşçesine sendelediğini gördü ve ne olduğunu sormaya fırsat kalamadan Federman'ın dizleri büküldü, ağır ağır yere yuvarlandı.

Ferguson onun şaka yaptığını sandı, deminden beri yorulduklarından söz ettikleri için, Federman'ın sıcak ve nemli yaz günlerinde çok fazla egzersizin insanı ne hale getireceğini göstermek için komik bir gösteri yapmak istediğini düşündü; ama Ferguson'un duymayı beklediği kahkaha gelmedi, üstelik Artie şaka yapmaktan hoşlanan biri değildi ve Ferguson eğilip arkadaşının suratına bakınca aralık gözkapaklarının arkasında gözleri yuvarlanıp kafasına doğru kaymış gibi sadece beyazlarının göründüğünü görünce irkildi, arkadaşının bayıldığı düşüncesiyle Federman'ın yanaklarına parmaklarıyla vurdu, daha sonra bir taraftan ona kendine gelmesini söylerken bir yandan da yanaklarını çimdiklemeye başladı, Federman hiç tepki vermiyordu, Ferguson omuzlarından tutup sarsarken kafası öne arkaya devriliyordu ve hareketsiz gözkapakları ne açılıyor, ne kapanıyor, ne de en ufak bir canlılık kıpırtısı gösteriyordu; Ferguson korkmaya başladı, kalp atışlarını dinlemek, ciğerlerine hava girip çıkarken kaburgalarının yükselip alçalmasını hissetmek için kulağını onun göğsüne yapıştırdı, ama kalbi atmıyordu, soluk almıyordu, Ferguson bir saniye sonra ayağa fırladı ve, Yardım edin! Biri bana yardım etsin! Lütfen birileri yardıma gelsin! diye haykırmaya başladı.

Beyin anevrizması. Biri ölüm nedeninin bu olduğunu söyledi, otopsiyi bizzat yapan Columbia ilçesi adli

tabibi de Federman'ın ölüm raporuna aynı şeyi yazdı: *Beyin anevrizması.*

Ferguson beynin ne olduğunu biliyordu, ama *anevrizma* sözcüğünü ilk kez duyuyordu, o yüzden kamp müdürünün odasına gidip kitaplığın üst rafındaki *Webster's Collegiate* sözlüğüne baktı: *Bir atardamar çeperinde oluşan baloncuk şeklindeki patolojik genişleme ve incelme sonucunda damarda kalıcı olarak toplanan anormal kan birikimi.*

Scatico Kampı ile yapılacak maçlar yeni bir duyuruya kadar iptal edildi. Marx Kardeşler komedisi henüz belirlenmemiş bir tarihe ertelendi. Pazar sabahı düzenlenecek olan aileler şarkı festivali takvimden silindi.

Perşembe akşam yemeğinden sonra Büyük Ahır'da kamptaki herkesin katıldığı toplantıda, çoğu Federman'ı hiç tanımayan çocukların yarısı ağlıyordu. Kamp Müdürü Jack Feldman, kızlarla oğlanlara Tanrı'nın işlerini anlamanın insanın kavrama yetisinin ötesinde ve olanaksız olduğunu anlattı.

Bill Rappaport, Federman'ın ölümünden kendini sorumlu tutuyordu. Ferguson'a, takımı aşırı çalıştırdığını, o dayanılmaz sıcak ve nemli havada neredeyse işkence niteliğindeki o egzersizlerin herkesi tehlikeye attığını söyledi. Ne boktan şeyler düşünüyordu bu adam? Ferguson sözlükteki sözcükleri anımsadı: *kalıcı, anormal, kan birikimi, patolojik.* Hayır Bill, dedi, bu er geç olacaktı. Artie kafasının içinde bir saatli bombayla dolaşıyordu. Bütün mesele bunu kimsenin bilmemesiydi, ne kendisi, ne annesiyle babası, ne de onu daha önce muayene etmiş bir doktor. Ömrü boyunca orada duran saatli bombayı kimse bulamadan ölmesi kaçınılmazdı.

Cuma öğleden sonraki dinlenme saatinde hoparlörden kamp sekreterinin sesi duyuldu. *Archie Ferguson*, diyordu. *Archie Ferguson lütfen müdüriyete gelin. Telefondan aranıyorsunuz.*

Arayan annesiydi. Ne kadar korkunç bir şey Archie, dedi. O çocuğa çok üzüldüm, çok acıdım, senin durumuna da... herkese de üzüldüm.

Ferguson, Sadece korkunç bir şey değildi, diye cevap verdi. En kötü şeydi, ömrümde gördüğüm en kötü şeydi.

Hattın öteki ucunda uzun bir sessizlik oldu, sonra annesi Artie'nin annesinin kendisini aradığını söyledi, beklemediği, çok acı veren bir konuşmaymış, ama pazar günü New Rochelle'de yapılacak cenaze törenine Ferguson'u davet etmek için aramış – kamptan izin alabileceğini ve Ferguson'un da törene katılmak isteyeceğini düşünüyormuş.

Ferguson, Hiçbir şey anlamadım, dedi. Başka kimse davet edilmedi. Neden ben?

Annesi, Mrs. Federman'ın oğlunun kamptan gönderdiği mektupları defalarca okuduğu ve hemen hepsinde Ferguson'dan bahsettiği, hatta bazen üç, dört paragraflık mektupta adı birkaç kez geçtiği için onu çağırdığını söyledi. Mrs. Federman'ın telefonda kendisine okuduğu mektuplardan bazı bölümleri aktardı: *Archie benim en iyi arkadaşım, şimdiye kadar edindiğim en iyi arkadaş.* Bir başka mektupta yine: *Archie öyle iyi bir insan ki, onun yanında olmak bile beni mutlu ediyor.* Yine bir başka mektuptan: *Archie bana kardeş kadar yakın olan tek kişi.*

Yine uzun bir sessizlik, sonra Ferguson, kendi sözlerini bile duyamayacak kadar alçak sesle konuştu, Ben de Artie için aynı şeyleri hissediyordum.

Program kararlaştırıldı. Annesiyle babası hafta sonu

kamp ziyaretine katılmayacaktı. Ferguson da sabah trenle New York'a gidecek, annesi onu Grand Central Garı'nda karşılayacaktı, geceyi annesinin ebeveynlerinin evinde geçirecekler, ertesi sabah da ikisi birlikte arabayla New Rochelle'e gideceklerdi. Törenlerle ilgili âdetleri hiç göz ardı etmeyen annesi, onun cenazede giyeceklerini yanında getireceğine söz verdi, beyaz gömleği, ceketi, kravatı, siyah ayakkabıları, siyah çorap ve kurşuni pantolon.

Annesi, Kamptayken çok boy attın mı Archie? diye sordu.

Ferguson, Bilmiyorum, dedi. Belki biraz.

Acaba giysilerin hâlâ üzerine uyar mı diye merak ediyorum.

Ne önemi var?

Olabilir de olmayabilir de. Eğer gömleğinin düğmeleri pat diye atarsa, yarın yeni bir şeyler alırız.

Gömleğin düğmeleri atmadı, ama kravat dışındaki bütün giysileri gibi gömlek de çok küçülmüştü. Ferguson ilkbahardan bu yana yedi, sekiz santim uzadı diye otuz beş derece sıcakta, kaynayan şehrin sokaklarını arşınlayarak alışveriş yapmanın çok sıkıcı olduğunu düşünüyordu, ama New Rochelle'e de kampta giydiği kot pantolon ve spor ayakkabılarıyla gidemeyeceği için annesiyle birlikte Macy's Mağazası'na gitti, giyecek doğru dürüst bir şey bulabilmek için bir saatten uzun süre erkek reyonunda dolaştı; hiç kuşkusuz bu, insanın en keyifli olduğu, en iyi zamanlarda bile en can sıkıcı işti, üstelik içinde bulundukları zaman o iyi zamanlardan biri değildi, Ferguson'un canı hiçbir şeyle ilgilenmek istemediği için bu gömlek olsun, şu ceket iyi, o pantolonu alalım gibi bütün kararları annesine bıraktı; ama sonradan alışveriş sıkıntısının ertesi gün sinagogda otururken hissettiği umutsuzluğun yanında solda sıfır kaldığını anladı, boğucu sıcaklıktaki

sinagogda iki yüzden fazla insan vardı, Artie'nin annesiyle babası, on iki yaşındaki kız kardeşi, anne ve baba tarafından büyükanneleriyle büyükbabaları, amcaları, yengeleri, erkek ve kız kuzenleri, okul arkadaşları, ta çocuk yuvasından şimdiki okuluna kadar bütün öğretmenleri, oynadığı spor takımlarındaki arkadaşları ve koçları, aile dostları, aile dostlarının dostları, şişmiş gözlerden yaşların aktığı, kadınlarla erkeklerin hıçkırdığı, kızlarla oğlanların hıçkırarak ağladığı o havasız salonda kavrulan bir yığın insan ve minberde hem İbranice hem İngilizce dualar okuyan haham, gidenlerin daha iyi bir yere gittiği gibi Hıristiyanlığa özgü palavralar yoktu, Ferguson ve ırkdaşları için ölümden sonra peri masalları yoktu, onlar Yahudiydi, onlar çılgın, isyankâr Yahudilerdi ve onlar için bir tek yaşam ve bir tek yer vardı, yaşamakta oldukları hayat ve içinde oldukları yeryüzü, ölüme tek bakış açıları ise Tanrı'yı yüceltmek, ölüm on dört yaşında bir çocuğu bile alsa Tanrı'nın gücünü övgülemek, gözleri kafalarından düşene, taşakları gövdelerinden düşene ve kalpleri bedenlerinin içinde büzüşüp kuruyana kadar sikindirik Tanrılarını yüceltmekti.

Mezarlıkta tabut toprağa indirilirken Artie'nin babası oğlunun mezarına girmeye çalıştı. Onu oradan ancak dört kişi çekip çıkarabildi ve adam kendini tutanların ellerinden kurtulup yeniden mezara atlamaya kalkışınca, o dört kişinin içinde en kalıplı olan ve sonradan adamın kardeşi olduğu anlaşılan adam babayı boyunduruğa alıp yere indirdi.

Cenazeden sonra evde, uzun boylu, kalın bacaklı, iri kalçalı bir kadın olan Artie'nin annesi Ferguson'a sarılıp, bundan böyle ailenin bir parçası olacağını söyledi.

Sonraki iki saat boyunca Ferguson salondaki kanepede Artie'nin Celia adındaki kız kardeşinin yanında oturdu. Kıza artık onun ağabeyi olduğunu, ölünceye kadar da ağabeyi olmayı sürdüreceğini söylemek istedi, ama sözcükleri ağzından çıkarabilecek cesareti bulamadı.

Yaz bitti, yeni okul yılı başladı ve Ferguson eylül ortalarında kısa bir hikâye yazmaya başladı, yazmayı bitirdiği Şükran Günü öncesine kadar da iş büyüdü ve bir uzun hikâye olup çıktı. Ferguson bu hikâyenin esin kaynağının iki A.F. için yapılan ve şaka olmayan şaka olduğundan kuşkulanıyordu, ama emin değildi, çünkü öykü onun kafasına son biçimini almış olarak bir anda gelivermişti, yine de Federman şu ya da bu biçimde işin içinde olmalıydı, çünkü Federman artık hep onunla birlikteydi, bundan sonra da hep onun yanında olacaktı. Hikâyenin kahramanları başlangıçta tasarladığı gibi Archie ve Artie değil, Hank ve Frank'ti, yarım değil tam uyaklı bir çift, ama ömür boyu birlikte olacak bir çift, bu hikâyedeki ikili bir çift ayakkabıydı, hikâyenin adı da oradan geliyordu: *Taban İkizleri.*[1]

Hank ve Frank, ayakkabının sol ve sağ teki, ilk kez üretildikleri fabrikada, üretim hattının sonundaki kişi onları aynı kutuya koyunca tesadüfen tanışıyorlar. Kahverengi deriden ustaca yapılmış, genellikle evladiyelik diye tanımlanan bir çift bağcıklı, sağlam kundura, kişilikleri biraz farklı olsa da (Hank huzursuz ve kendi duygularını irdeleyen biriyken, Frank pervasız ve korkusuzdur) örneğin Laurel ve Hardy gibi ya da Heckle ve Jeckle veya Abbor ve Costello gibi farklı değiller, ama belki

1. İngilizcesi "*Sole Mates*", ses benzerliğiyle (*Soul Mates*) "Ruh İkizi" anlamına gelen bir sözcük oyunu. (Ç.N.)

Ferguson'la Federman'ın farkları gibi farklılar, yani hem bir elmanın iki yarısı gibi, hem de değil.

Kutunun içinde ikisi de mutlu değil. Henüz birbirlerine yabancılar, kutunun içi de sadece karanlık ve boğucu olmakla kalmıyor, üstüne üstlük birbirlerine sıkı sıkı yaklaştırarak en mahrem ve vaatkâr biçimde yatırılmışlar, bu durum önce biraz düşmanca bir çekişmeye yol açıyor, ama sonra Frank, Hank'e kendisine hâkim olup yatışmasını, isteseler de istemeseler de birbirlerinden kopamayacaklarını söylüyor, Hank de bu zor koşullarda durumu idare etmeye çalışmaktan başka seçenek olmadığını anlayıp, *ayağına bastıysam kusura bakma*, diye özür diliyor, bu söze karşılık Frank, *Söylediğin şeyin komik olduğunu mu sanıyorsun?* diyerek espriyi beğenmediğini belirtiyor, bunun üzerine Hank sesini alçaltıp ağır bir Güneyli şivesiyle cevap veriyor: *Ayağının turabı olayım birader. Şaka yapmadan bu hayat çekilmez, öyle değil mi?*

Hank'le Frank'in içinde olduğu kutu bir kamyona yüklenip New York'a götürülüyor, Madison Bulvarı'ndaki Florsheim Ayakkabı Mağazası'nın arka odasına, yerleştirildikleri raflarda satılmayı bekleyen diğer yüzlerce kutunun arasına konuluyor. Onların kaderi bu –satılacaklar, ayağı kırk beş numara olan bir adam tarafından kutudan çıkarılacaklar ve o mağazanın arka odasından bir daha geri dönmemek üzere uzaklaşacaklar– Hank'le Frank yeni hayatlarına başlamak, açık havada efendileriyle yürümek için sabırsızlanıyorlar. Frank kısa zamanda satılacaklarından emin. Hank'e rugan balo ayakkabıları ya da Noel Baba terlikleri ya da muflon astarlı kar botları gibi özel koşullar için değil, gündelik ayakkabı olarak üretildikleri ve en çok talep de gündelik ayakkabılara olduğu için bu sıkıcı, havasız kutudan yakında kurtulacaklarını anlatıyor. Hank, Belki öyle olur, diyor, ama

Frank'e eğer istatistikler ve olasılıklar üzerinden konuşuyorsa kırk beş numara meselesini de düşünmesini söylüyor. Kırk beş numara işi onu kaygılandırıyor. Ortalamadan çok daha büyük, kim bilir o bekledikleri Bay Büyük Ayak mağazaya ne zaman gelecek de onları denemek isteyecek? Kırk bir ya da kırk iki numara olsaydılar daha mutlu olacağını söylüyor. Erkeklerin çoğunluğu bu numaraları giyiyor, çoğunluk demek daha çabuk satılmak demek. Ayak büyüdükçe satılması daha uzun zaman ister, kırk beş numara da hayli heybetli bir ayakkabı sayılır.

Frank, Kırk altı veya kırk yedi olmadığımıza şükret, diyor.

Frank, Şükrediyorum, diye yanıtlıyor. Otuz sekiz numara olmadığımıza da seviniyorum. Ama kırk beş olduğumuz için sevinemiyorum.

Rafta üç gün üç gece geçirdikten sonra, yani şayet kurtulacaklarsa ne zaman ve nasıl kurtulacaklarıyla ilgili kuşkularını ve karamsar hesaplarını çoğaltmaktan başka bir şeye yaramayan tatsız bir sürenin sonunda sabah tezgâhtar geliyor, yerleştirildikleri kutular kulesinin üzerinden onların kutusunu alıp mağazanın ön bölümüne götürüyor. İlgilenen bir müşteri var! Tezgâhtar kutunun kapağını açıyor ve dünyanın ışığı üzerlerine vurduğu o ilk anda Hank'le Frank sevinçten ürperiyorlar, bu öyle soluk kesici, öyle büyük bir sevinç ki, o ürperti bağcıklarının ucuna kadar yayılıyor. Yeniden görebiliyorlar, fabrika işçisinin onları kutuya koyduğundan beri ilk kez çevrelerini görüyorlar, tezgâhtar onları kutudan çıkarıp orada oturan müşterinin önünde yere koyarken Frank, Hank'e, *Galiba işler açılıyor arkadaş*, diyor, Hank de, *Umarım öyledir*, diye yanıtlıyor.

(Not: Bütün bağcıklı ayakkabıların dili olduğu halde, Ferguson hikâyenin hiçbir yerinde ayakkabıların nasıl konuşabildiğinden söz etmiyor. Bu bir sorun yaratıyorsa

bile Ferguson irdelemeyi reddederek o sorunu çözüyor. Ancak, Hank'le Frank duyulmaktan – en azından insanların kendilerini duymasından çekinmeksizin istedikleri yerde ve istedikleri zaman sohbet ettiklerine göre, konuştukları lisanı insan kulağının algılamadığı belli. Ne var ki, mağazadaki bütün ayakkabılar Ayakkabıca bildikleri için başka ayakkabıların bulunduğu yerde daha dikkatli davranmaları gerekir. Aslında Ferguson'un ilk okurları onun bu tuhaf, uydurma dili kullanmasına itiraz etmediler. Bunu geçerli bir *edebî kuralsızlık* olarak kabul ediyormuş gibi davrandılar, ama birkaç kişi Ferguson'un Hank'le Frank'e bir de görme yetisi bahşetmesini aşırıya kaçmak diye yorumladı. Biri, Ayakkabılar kördür, bunu herkes bilir, dedi. Ayakkabı nasıl görebilir? On dördündeki yazar bir an durdu, omuzlarını silkti ve cevap verdi: *Tabii ki bağcık deliklerinden. Başka nasıl olabilir?*)

Müşteri iriyarı bir adam, göbeği, şişmiş ayak bilekleri, şeker ya da kalp hastalarında görülen solgun, nemli teniyle lenduha gibi biri. Belki ideal bir efendi değil, ama zaten Hank'le Frank son üç gün boyunca birbirlerine defalarca *ayakkabıların seçme şansı yoktur* dediler. Kendilerini satın alan nasıl biri olursa olsun onun isteklerine uymak zorundaydılar, çünkü onların işi ayakları korumak, o ayaklar ister bir delinin ister bir azizin olsun her zaman ve her koşulda bütün ayakları korumaktı, ayakkabılar o görevi efendilerinin isteği uyarınca en iyi biçimde yerine getirmeye mecburdu. Yine de sağlam gönden yapılan sayaları ve yıpranmamış tabanlarıyla gencecik ve pırıl pırıl görünen yeni imal edilmiş ayakkabılar için çok önemli bir andı, çünkü sonunda işlevlerini yerine getirebilen ayakkabılar olarak o anda hayata başlayabileceklerdi, tezgâhtar Hank'i müşterinin sol ayağına, Frank'i de sağ ayağına giydirirken ikisi de içlerinde bir ayağı hissetmenin ne kadar iyi bir duygu olduğuna şaşırarak zevkle gıcırdıyorlar, son-

ra bağcıklar iyice çekilip sıkı bir fiyonk yapılırken duydukları haz da mucizevi bir biçimde artıyor.

Tezgâhtar müşteriye, Ayağınızı iyi sardı, diyor. Aynada bakmak ister misiniz?

Böylece şişko adam aynaya bakarken Hank ve Frank de aynaya bakarak kendilerini ilk kez yan yana görebiliyorlar. Frank, Ne kadar yakışıklı bir çiftiz, diyor, Hank de ilk kez onunla aynı görüşte. Gelmiş geçmiş en mükemmel kunduralar, diyor. Ya da şairin diyeceği gibi, *Kunduralar Krallığının iki kralı*.

Ne var ki, Hank ve Frank aynada kendilerine hayran olurken şişko beğenmedim gibilerden başını sallamaya başlıyor. Tezgâhtara, Kararsızım, diyor, hantal görünüyorlar.

Tezgâhtar müşteriyi incitmemek için çok sıradan bir tavırla, Sizin yapınızda bir beye sağlam ayakkabı gerekir, diyor.

Adam, Öyle tabii, diye mırıldanıyor, doğru söze ne hacet? Ama yapılı olmam bu kıro kunduralarıyla dolaşmak zorunda olduğum anlamına gelmez.

Tezgâhtar donuk bir sesle, Bunlar klasik ayakkabıdır efendim, diyor.

Şişko, Polis kundurası, diyor. Bana öyle geliyor, tipik sivil polis ayakkabısı.

Tezgâhtar uzunca bir süre sustuktan sonra öksürüyor ve, Başka bir şeylere bakalım mı efendim? diye soruyor. Belki burnu kuşgözü zımbalı modeli beğenirsiniz.

Müşteri başıyla olumlayarak, Evet, kuşgözü zımbalı, diyor. Dilimin ucundaydı, kaba kundura değil, kuşgözü zımbalıyı istiyorum.

Hank'le Frank tekrar kutuya yerleştiriliyor, birkaç saniye sonra da görünmeyen iki el tarafından yerden kaldırılıp arka odaya taşınıyor ve yeniden satılmamışların safına katılıyorlar. Hank öfkeyle yanıp tutuşuyor. Şişko-

nun sözleri onu çok kızdırmıştı, *kıro kundurası* ve *hantal* sözcüklerini yarım saat içinde kırk üçüncü kez yineleyince Frank daha fazla dayanamayıp susmasını rica ediyor. Ne kadar şanslı olduğumuzu görmüyor musun? diyor. Herif andavallının teki olmakla kalmıyor, üstelik obez bir andavallı, oysa isteyeceğimiz en son şey o kadar ağırlığı yüklenmek. Bay Kereste eğer yüz kırk kilo değilse bile en azından yüz yirmi, yüz yirmi beş çekiyordur, allahın günü tepemizde öylesine kocaman bir dağla dolaşıp helak olduğumuzu bir düşün hele. Yavaş yavaş ezilir, çöker, ecelimiz gelmeden biter, yaşamaya fırsat bulamadan çöpe giderdik. Kırk beş numara ayakkabı giyen çok sayıda tüysıklet çıkmayabilir, ama en azından ince yapılı, formunu koruyan, adımları düzgün ve hafif olan bir adamla karşılaşmayı ümit edebiliriz. Ne badi badi yürüyen birini istiyoruz Hank ne de olanca ağırlığını veren birini. Biz en iyisine layığız, çünkü biz *klasiğiz.*

Sonraki üç gün içinde iki hüsran daha yaşıyorlar, biri neredeyse olacak gibiyken olamıyor (bir adam onları çok beğeniyor, fakat ayağı kırk numara), diğeri ise beş para etmez biri (böyle *çirkin salapuryaları* denemesini isteyen annesiyle dalga geçen somurtkan bir ergen), ve beklemeye devam ediyorlar, o yıldırıcı tekdüzelik öylesine moral bozucu ki Hank'le Frank, istenmeyen, modası geçmiş, unutulmuş olarak sonsuza kadar rafın üstünde pineklemeye mahkûm olup olmadıklarını merak ediyorlar. Salapurya hakaretinden dolu dolu üç gün sonra, yüreklerinde en ufak bir umut kırıntısı kalmamışken, mağazaya bir müşteri giriyor, Abner Quine adında, otuz yaşında, bir seksen üç boyunda, yetmiş kilo ağırlığında, ayağı kırk beş numara olan biri, bu adam sadece bir çift sağlam kundura aramakla kalmıyor, evladiyelik kundura diyor da başka bir şey demiyor, böylece Hank'le Frank dördüncü kez raftan indiriliyor ve bu son sefer oluyor, o

siyah ayakkabı kutusunun zindanındaki tutsaklığın sonu geliyor, çünkü Abner Quine ayaklarını onların içine yerleştirip denemek için mağazada yürürken tezgâhtara, *Harika, tam aradığım ayakkabı*, diyor ve taban ikizleri sonunda efendilerini buluyor.

Quine'in polis olması fark eder mi? Pek etmez, uzun vadede fark etmez, ama şişko müşteri onları *polis ayakkabısına* benzeterek reddettiği için Quine'in polis olması Hank'le Frank'in hassas noktasına dokunuyor ve bu rastlantıyla matrak geçmek yerine hem inciniyor hem şaşırıyorlar, çünkü sağlam kunduralar sadece polis ayakkabısı olarak tasarlanıyorsa, o zaman en başından beri kaderleri halk arasında alay konusu olan bir aynasız tarafından giyilmekmiş gibi görünüyor ve dünyadaki bütün aynasızların tercih edeceği bir ayakkabı olmak, yani aynasızlığın somutlaşmış göstergesi olmak, onların da alay konusu bir yanları olduğu anlamına geliyor.

Hank, Durumu kabullenmeliyiz, diyor. Biz smokinler ve şehirdeki çılgın geceler için üretilmedik.

Frank, Belki onlar için üretilmedik, diye karşılık veriyor, ama bizim özelliğimiz sağlam ve güvenilir olmak.

İki tank gibi.

Eh, üstü açık spor araba olmayı kim istiyor zaten?

Polis ayakkabıları Frank. Biz buyuz işte. En bayağının da bayağısı.

Ama bir de bizim polise bak Hank. Ne kadar hoş bir adam. Ve o adam bizi istiyor. Bayağı olsak da olmasak da bizi istiyor, bu da bana yetiyor.

Ayağına çabuk, güçlü Abner Quine kısa zaman önce dedektif rütbesine yükseldi. Geceleri taşıdığı copla devriye polisi kıyafetinin yerine biri kış için yünlü, diğeri yaz için yıkanıp ütü istemeden giyilebilen iki takım elbise edindi, dedektiflik görevini yerine getirirken yaz kış ayrımı yapmadan yıl boyunca her gün giymek için Flor-

sheim Mağazası'ndan paraya kıyıp bir çift pahalı ayakkabı (Hank ve Frank!) aldı. Quine, Cehennem Mutfağı'ndaki[1] tek yatak odalı küçük bir dairede tek başına yaşıyor, o yöre 1961'de pek rağbet görmese de evin kirası ucuz, üstelik onun çalıştığı polis merkezine sadece dört blok mesafede, daire genellikle pek temiz olmamakla birlikte (dedektif ev işi yapmayı sevmiyordu) Hank'le Frank adamın kendilerine çok iyi bakmasından çok memnunlar. Yaşı genç olmasına rağmen efendileri eski terbiye almışlardan biri, ayakkabılarına saygılı davranıyor, geceleri bağcıklarını düzenli bir biçimde gevşetip çözüyor ve ayağından fırlatıp atmak ya da dolaba kapamak yerine karyolasının yanına yere koyuyor, ayakkabılar da görevde olmadıkları zaman bile efendilerine yakın olmayı severler, üstelik bağcıkları çözmeden ayakkabıları ayaktan fırlatarak çıkarmak da uzun vadede ciddi yapısal hasara yol açabilir. Quine izlediği vakalar (çoğunlukla hırsızlık) üzerinde çalışırken işi yoğun oluyor ve düşüncelere dalıp gidiyor, ama ister bir güvercinin beyaz pisliği, ister kırmızı bir damla ketçap olsun ayakkabılarının üzerine herhangi bir şey damladığında, ceketinin sağ üst cebinde taşıdığı kâğıt mendille lekeyi hemen silmeye özen gösteriyor. İşin en güzel yanı da Quine'in sık sık Penn İstasyonu'ndaki başmuhbiriyle konuşmaya gitmesi, çünkü Moss adındaki yaşlı bir siyah olan bu adam garın giriş salonundaki ayakkabı boyacısı ve Quine, Moss'dan en yeni tüyoları almak üzere koltuğa oturunca, oraya gelişinin gerçek nedenini saklamak

1. Cehennem Mutfağı (Hell's Kitchen) ya da diğer adıyla Clinton ve Midtown West, Manhattan'ın batı bölgesinde, güneyi 34. Sokak, kuzeyi 59. Sokak, doğusu 8. Cadde, batısı Hudson Nehri ile sınırlanan bölgedir. 1969 New York Şehir Planı yapılıncaya kadar bölge az gelirlilerin yaşadığı bir yerdi. 1970'lerden sonra tiyatrolara ve Actors Studio'ya yakınlığı nedeniyle ağırlıklı olarak oyuncuların ve tiyatro öğrenimi yapanların yerleştiği bir bölge oldu. (Ç.N.)

adına ayakkabılarını boyatmak istediğini söylüyor ve bir taşla iki kuş vurarak hem işini görüyor hem de ayakkabılarının bakımını yaptırıyor, tabii bu numaradan en kârlı çıkan da Hank'le Frank oluyor, çünkü Moss o meslekteki en çabuk, en titiz ellere sahip olan bir uzman, onun kadifeleriyle silinmek, fırçalarıyla ovulmak Hank ve Frank gibi gündelik ayyakabılar için benzeri olmayan bir haz, ayakkabı şehvetinin dibine dalmak gibi bir zevk, Moss'un işini bilen elleriyle cilalanıp zevklendikten sonra tertemiz ve su geçirmez oluyor ve bütün cephelerde zaferi kazanıyorlar.

Bu durumda iyi, hatta bekleyebilecekleri en iyi hayatı yaşıyorlar, ancak *iyi* sözcüğü *kolay* ile karıştırılmamalı, çünkü ayakkabıların işi çok çalışmaktır, en olumlu koşullarda bile özellikle New York gibi bir yerde ayakkabının tabanı aylarca bir tutam çimene ya da minicik de olsa yumuşak bir zemine basmaya hasret kalır, bardaktan boşanırcasına inen sağanakların, kar fırtınalarının, yanlışlıkla içine dalınan su birikintilerinin ve çamurun, sık sık ıslanıp kurumanın vereceği zarar bir yana, sıcağın da soğuğun da aşırı olduğu o ortamda deri eşyanın uzun vadeli sağlığı tehlikeye girer; aslında hava yağışlı ve soğuk olmaya başladığı zaman başlarına gelen bütün bu onur kırıcı rezaletler dikkatli efendileri biraz daha dikkatli davransa engellenebilir, ne var ki Quine, lastik ayakkabı veya galoşa güvenmeyen bir adam ve en azılı tipide, borada bile kar çizmesi giymeye yanaşmıyor, onlara duyduğu güvenden duydukları kıvanç ile düşüncesizliğine gücenmek arasında kalan ayakkabılarını giymeyi yeğliyor her zaman.

Kaldırımları arşınlamak: Quine'in her gün yaptığı bu ve dolayısıyla Hank'le Frank'in yaptığı da aynısı. Asfalt ile derinin süregiden yıpratıcı etkileşimi yüzünden tabanlarının ve topuklarının yıpranması karşısında tek

tesellileri bir arada bulunmaları, aynı kaderi paylaşan iki kardeş olmaları. Yine de kardeşlerin çoğu gibi onların da uyuşmazlıkları ve alınganlıkları, kavgaları ve öfke patlamaları oluyor, çünkü bir adamın bedenine bağlı olsalar bile kendileri iki ayrı varlık ve her birinin o bedenle ilişkisi biraz farklı, çünkü Quine'in sol ayağıyla sağ ayağı aynı anda aynı hareketi yapmıyor. Örneğin koltukta otururken, solak olduğu için bacak bacak üstüne atarken sağ bacağını sol bacağının üstüne attığından daha çok sol bacağını sağ bacağının üstüne atıyor; havaya kaldırıldığınızı, bir süre yerden kesildiğinizi ve tabanınızın dünyanın gözü önüne serildiğini hissetmek kadar keyifli bir şey az bulunur, Hank çiftin sol teki olduğu için bu deneyimin tadını Frank'ten daha sık çıkarıyor, Frank de göstermemeye çalışsa da Hank'e içerliyor, ama bazen yerden yükselmek Hank'i öylesine coşturuyor ki nispet yapmaktan kendini alamıyor, efendisinin sağ dizinin üstünden sağa doğru sarkarken o yükseklikten Frank'e, *Aşağılarda hava nasıl Frankie yavrum?* diye seslenmeden duramıyor, o zaman da kaçınılmaz olarak Frank'in tepesi atıyor ve Hank'e siktirip kendi işine bakmasını söylüyor. Aynı zamanda solak bir adamın sol ayakkabısı olduğu için de Hank'e acıyor, çünkü Quine genellikle yürümeye başlarken ilk adımını sol ayağıyla atıyor, yağmurlu ya da karlı günlerde kırmızı ışıkta durunca, sonraki ilk adım her zaman daha tehlikelidir, üzerinden atlanması gereken su birikintisi bir felaket olur, Frank kaldırımda ıslanmadan dururken Hank kim bilir kaç kez birikintilere dalıp sırılsıklam olmuştur? Sayılamayacak kadar çok. Frank kardeşinin küçük düşmesiyle, boğulacak duruma gelmesiyle nadiren alay ediyor, ama tepesi çok attığında o da kendini tutamıyor.

Her şey bir yana, arada bir ağız dalaşlarına ve yanlış anlamalara karşın, çok iyi arkadaş oldular, efendilerinin

ortağı olan adamın kunduralarına, Ed ve Fred adlarındaki (Ferguson'un hikâyesindeki bütün ayakkabı çiftlerinin uyaklı adları var) o çarpık çurpuk ayakkabılara baktıkça, sanıkları sorgu odasında yumruklayıp tekmelemekten mutluluk duyan haydut kılıklı, savruk Walter Benton yerine Abner Quine gibi dürüst birine düştükleri için şükrediyorlar. Ed'le Fred bu pis işi efendileri adına yıllarca yaptıkları için kendileri de gaddarlaşmış, bir çift kalitesiz, şerefsiz rezile dönüşmüşler; dünyaya küçümseyen ve tiksinen gözle bakmaya başladıkları için de neredeyse bir yıldır birbirleriyle bile hiç konuşmamışlar, anlaşamadıklarından değil, konuşma zahmetine girmediklerinden. Üstüne üstlük Ed'le Fred artık dökülüyorlar, çünkü Benton aptal olduğu kadar da ihmalkâr bir efendi, ayakkabılarının topukları aşınmış ama yeni kapak taktırmıyor, Ed'in tabanındaki deliğe hiç tınmıyor, Fred'in sayasındaki çatlak deriye de hiç aldırış etmiyor; Hank'le Frank (Hank'in taktığı adla) o *pejmürde zavallıların* bir gün olsun boyandığını, cilalandığını görmüyorlar. Onların aksine Hank ve Frank haftada iki kez cilalanıyor ve efendilerine hizmet ettikleri iki yıl içinde her birine dört kez yeni topuk kapağı ve iki yeni taban yapıldı. İşe kendilerinden sadece altı ay önce başlayan Ed'le Fred'in iyice köhneleşip çöpe atılacak hale gelmelerine karşın Hank ve Frank kendilerini hâlâ genç, hâlâ sapasağlam hissediyorlar.

İş ayakkabısı oldukları için efendileri hanımefendilerle gezmeye giderken ona pek nadiren eşlik ediyorlar. Aşk avcılığında iş ayakkabıları kadar rahat ve pratik olmayan bir şeyler gerekiyor, böylece Hank'le Frank'in yerine Abner Q'nun üç bağcık deliği olan gece ayakkabıları ya da siyah, timsah derisi mokasenleri tercih ediliyor; bu durum onları hayal kırıklığına uğratıyor, çünkü hem karanlıkta yalnız kalmaktan korkuyorlar hem de (efen-

dilerinin işten sonra eve gidip üstünü değiştirecek vakti olmadığında) birkaç kez aşk seferlerine katıldıkları için o gezilerin çok keyifli olduğunu biliyorlar, hele efendileri geceyi bir kadınla geçirecek olursa Hank'le Frank de karyolanın yanında, yerde yatıyorlar ve gidilen yer kadının evi olduğu için onun ayakkabıları da orada, çoğu kez onların hemen yanı başında duruyor; hele ilk sefer harika bir çift yüksek topuklu, kırmızı ayakkabı olan Flora ve Nora ile sohbet ederek, gülerek, şarkılar söyleyerek nasıl da şamata yapıp eğlenmişlerdi; ondan sonra da gittikleri farklı kadınların evlerinde de keyiflerine diyecek olmuyor; efendilerinin Alice ya da Sevgilim diye hitap ettiği uzun boylu sarışının Greenwich Caddesi'ndeki evinde Leah ve Mia adlarında bir çift siyah gece pabucuyla ve Molly ile Dolly adındaki mokasenlerle buluştuklarında, kızlar efendileri çırılçıplak soyununca nasıl kikirdeşiyorlar ve hanımlarının aşk arzusuyla hoplayan iri memelerini görünce nasıl afallayıp bön bön bakıyorlar. Ter içindeki suçluların ve siyah cüppeli yargıçların sıkıcı dünyasıyla karşılaştırıldığında o geceler ne güzel, ne parlak zamanlardı, hele o tadı ancak birkaç sefer tatmış olan Hank'le Frank için daha da çok değerliydi.

Aylar geçiyor ve Bir Numaralı sevgilinin Alice olduğu iyice ortaya çıkıyor. Efendileri sadece başka kadınlarla gezip dolaşmayı bıraktığı için değil, zamanının büyük bölümünü bir tanecik Sevgilisiyle geçirdiği için durum aşikâr, bu arada Alice'e Meleğim, Tatlım, Güzelim ve Maymun Suratlım gibi yeni yeni adlar da takılıyor, bu hitap biçimlerinin işaret ettiği gibi gittikçe yakınlaşan ilişki mayıs sonlarında kaçınılmaz noktaya varıyor ve Central Park'taki bir bankta Alice'le otururken Quine sonunda o büyük soruyu soruyor. Bir işgünü olduğu için Hank'le Frank evlenme teklifine tanık oluyorlar ve Alice'in sevecenlikle, *Seni mutlu etmek için her şeyi yapa-*

rım sevgilim, diye verdiği cevap Hank ve Frank'in de mutlu olacağını, bu yeni düzenlemeden eskisi kadar hoşnut kalacaklarını muştuluyor sanki.

Oysa Hank'le Frank'in anlayamadıkları nokta, evliliğin her şeyi değiştirdiği. Evlilik sadece iki kişinin birlikte yaşamaya karar vermesi değil, evlenmek eşlerden birinin iradesiyle diğerinin iradesinin çatıştığı uzun bir mücadelenin başlangıcı demek, her ne kadar koca bu mücadelede üstün durumda gibi görünse de, son noktada kontrol daima karısının elindedir. Yeni evliler Cehennem Mutfağı'ndaki ve Greenwich Caddesi'ndeki evlerinden çıkıp Batı 25. Cadde'deki daha büyük ve daha rahat bir yere taşınıyor. Alice Bölge Savcısı'nın bürosundaki sekreterlik işini bıraktığı için evdeki bütün işlerle o ilgileniyor artık ve almak istediği yeni perdeler, oturma odasına koymayı tasarladığı yeni halı, yemek masasının etrafına koymayı hayal ettiği yeni sandalyeler konusunda boyuna kocasının fikrini soruyor ve Quine de boyuna aynı yanıtı veriyor –*Sen nasıl istersen Bebeğim, seçim senin*– bu, aslında bütün kararları Alice veriyor demek. Ama Hank'le Frank bunun önemi yok diye düşünüyorlar. Artık evde Alice'in borusu ötse de, onlar bütün günlerini hırsızların peşinde kaldırımları arşınlayan, sorgu odasında sanıkları sorgulayan, duruşmalarda tanıklık etmek üzere adliyeye giden, telefonda ipuçlarını izleyen, raporlar yazan, serserilerden biri kaçmaya kalkışacak kadar aptallık edince onun peşinden koşan, haftada iki kez Moss'dan yeni ihbarlar almak için Penn İstasyonu'na giden efendileriyle geçiriyorlar, bu aralar Benton Ed'le Fred'i çöpe attığı için Ned ve Ted adında yeni çalışma arkadaşları var, bunlar somurtkan olmasına somurtkan, ama kısa bir süre önce gruptan ayrılan pejmürde zavallılar kadar kötü değiller; bütün bunlar pek çok şey değişmiş olsa bile aslolan şeylerin değişmediğini, hatta belki de eskisinden biraz daha

iyi duruma geldiğini gösteriyor. Ya da Hank'le Frank böyle diyerek kendilerini avutuyorlar; bilmedikleri ve rahatlarına düşkünlükleri yüzünden kavrayamadıkları şey, o tatlı dilli Alice'in belirli bir niyeti olduğu ve efendinin yaşamını güzelleştirme çabalarının perdeler ve halılarla sınırlı kalmayacağı. Düğünden sonraki üç ay içinde Alice kocasının giysi alanına el atmaya başladı, özellikle de kaderinde günü gelince yüzbaşı rütbesini almak olan bir adama yakışmayacak kadar donuk ve külüstür bulduğu işgünü kıyafetlerine taktı; Quine önceleri takım elbiselerinin yaptığı iş için yeterli olduğunu söyleyerek kıyafetlerini savunmaya kalktıysa da, Alice ne kadar yakışıklı olduğunu ve şık giyindiği takdirde nasıl çarpıcı bir görünüm kazanacağını söyleyerek onun direncini kırıyor. Karısının iltifatlarından hem hoşlanan ama biraz da rahatsız olan efendi, akılsız bir çıkışla parayı ağaçtan toplamadığını söylüyor, fakat savaşı kaybettiğini de biliyor ve bir sonraki izin gününde istemeye istemeye karısının peşinden Madison Bulvarı'ndaki bir erkek giyim mağazasına gidiyor, orada gardırobu iki yeni takım elbise, dört beyaz gömlek, günün modasına uygun altı tane ince kravatla yenileniyor. Üç sabah sonra efendi işe gitmeden önce yeni takımlarından birini giyince Alice'in ağzı kulaklarına varıyor ve kocasının ne kadar da yakışıklı olduğunu söylüyor, ama daha Quine'in ağzını açmasına fırsat kalmadan Alice onun ayaklarına bakıyor ve, Korkarım, bu ayakkabıların da icabına bakmamız gerekecek, diyor.

Quine hafiften sinirlenmeye başlayarak, Nesi var ayakkabıların? diye soruyor.

Aslında bir şeyleri yok. Sadece eskimişler, hepsi bu – hem takımın altına da yakışmıyorlar.

Saçma. Bunlar bugüne kadar giydiğim en iyi ayakkabılar. Onları terfi ettiğimin ertesi günü Florsheim'dan

aldım, o günden beri de giyiyorum. Meleğim, bunlar benim uğurlu ayakkabılarım. Üç yıldır bu işi yapıyorum ve bunca zaman içinde ne kimse bana ateş etti, ne kimseden suratımın ortasına yumruk yedim, ne herhangi bir yerimde ufacık bir çizik oldu.

Tam üstüne bastın Abner. Üç yıl çok uzun bir süre.

Bunlar gibi evladiyelik ayakkabılar için hiç de uzun değil. Daha eskimediler bile.

Alice dudaklarını büzüyor, başını eğiyor ve bir filozofun ağırbaşlı tarafsızlığıyla ayakkabıları değerlendirmeye çalışırcasına çenesini sıvazlıyor. Sonunda diyeceğini diyor:

Çok hantal. Bu takım elbise seni önemli biri gibi gösteriyor, ama o ayakkabılarla ancak polise benziyorsun.

Zaten ben buyum. Bir polis. Lanet olası bir aynasız.

Polissin diye ille de polise benzemen gerekmez. Ayakkabılar seni ele veriyor Abner. Bir yere girdiğinde herkes, Al sana bir polis, diye düşünür. Ama uygun ayakkabı giyersen polis olduğun kimsenin aklına bile gelmez.

Hank'le Frank efendilerinin kendilerine omuz vermesini, onları savunmak için birkaç şey söylemesini bekliyorlar, ama Quine hiçbir şey söylemiyor, Alice'in son sözlerine de ne anlama geldiği belirsiz bir homurtuyla karşılık veriyor ve bir saniye sonra sokak kapısına yürüyüp işe gitmek için evden çıkarken Hank'le Frank de onunla birlikte gidiyor. O günün diğer günlerden hiç farkı yok, ertesi gün de öncekilerden farksız, Hank'le Frank Alice'le olan konuşmanın yanlış alarm olduğunu, kadının onların değerleriyle ilgili acımasız hükümlerinin Quine tarafından paylaşılmadığını, o tatsız meselenin bir bulut gibi uçup gideceğini ümit etmeye başlıyorlar. Sonra cumartesi geliyor, polislik görevinin yapılmayacağı bir izin günü ve Quine yeni düşmanları, dediğim dedik, sivri dilli Alice'le evden çıkıyor, Quine sokağa giderken hafta

sonu mokasenlerini giydiği için yatağın yanında onların dönüşünü bekleyen Hank'le Frank, üç yıldır büyük bir sadakatle hizmet ettikleri adamın kendilerine ihanet edeceğinden zerre kadar kuşkulanmıyorlar, ama efendi akşamüstü eve dönüp işadamlarının giydiği bağcıklı Oxford modeli yeni pabuçlarını denemek için ayağına geçirince Hank ve Frank işlerinin bittiğini, evi ele geçirmiş olan yeni rejim tarafından istenmeyen şeyler olarak ilan edildiklerini anlıyorlar, şikâyetlerini dile getirecekleri, olayı kendi açılarından anlatabilecekleri bir mahkeme, bir başvuru makamı olmadığı için ömürleri sona eriyor ve *evlilik* diye adlandırılan saray darbesi sonunda kapı dışarı ediliyorlar.

Quine, Oxford'ların bağcıklarını bağlayıp karyoladan kalkarken Alice'e, Nasıl buldun? diye soruyor.

Alice, Çok güzel, diyor. Fevkaladenin de fevkinde Abner.

Quine yeni işgünü ayakkabılarının yaylanmasına ve dokusuna ayaklarını alıştırmak için odada dolaşırken Alice, Hank'le Frank'i işaret ederek, Bu eski püsküleri ne yapayım? diyor.

Bilmem. Dolaba kaldır.

Atmamı istemiyor musun?

Hayır, dolaba kaldır. Onlara bir daha ne zaman ihtiyacım olacağı hiç belli olmaz.

Böylece Alice, Hank ve Frank'i dolaba kaldırıyor, efendinin son söyledikleri günün birinde yeniden göreve çağırılabilecekleri konusunda bir umut uyandırmakla birlikte, en ufak bir değişiklik olmadan aylar geçiyor ve efendinin ayaklarını bir daha içlerine sokmayacağı gerçeğini yavaş yavaş kabulleniyorlar. Kunduralar zorunlu emeklilikten hiç hoşnut değiller ve dolaptaki ilk haftalar boyunca kendilerine ne kadar gaddarca davranıldığından yakınıyor, acılarını efendiyle karısına yönelttikleri küfür-

lerle dile getiriyorlar. Tabii bu sızlanmaların ve homurdanmaların onlara bir yararı dokunmuyor, üzerleri tozla kaplanmaya ve bundan böyle dünyalarının bu dolap olduğu, çöpe atılıncaya kadar burada kalacakları gerçeği kafalarına dank etmeye başlayınca yakınmaktan vazgeçip bugünün acılarıyla uğraşmak yerine eski güzel günleri yâd etmeyi yeğleyerek geçmişi konuşuyorlar; genç ve güçlüyken, yeryüzünde henüz bir yerleri varken efendileriyle birlikte yaşadıkları serüvenleri hatırlamak iyi geliyor, dışarıda yürüdükleri zamanki hava koşullarını, Dünya denen gezegenin değişken havalarında sokakta olmanın verdiği bin bir çeşit duyguyu, insan yaşamının büyüklüğüne ait olmak gibi bir amaç yüklenmenin tadını anımsamak çok hoş oluyor. Aylar geçiyor, eski günleri konuşmak da yavaş yavaş sona eriyor, çünkü artık konuşmak hatta hatırlamak da zor, Hank'le Frank yaşlandıkları için değil, bir kenara atıldıkları için böyle oluyor, artık gerektiği gibi bakım yapılmayan ayakkabılar hızla düşüşe geçer, boyanıp cilalanmadıkları zaman derileri kuruyup çatlar, astarlarını yumuşak ve esnek tutan yağları ve teri sağlayan insan ayakları artık içlerine girmez olunca iç kısımları da sertleşir ve bir kenara kaldırılıp atılmış ayakkabılar ağır ağır ama mutlaka tahta parçalarına benzemeye başlar, tahta ise düşünme ya da konuşma ya da hatırlama yetilerinden yoksundur, işte Hank'le Frank de artık iki tahta parçasına benziyor, komaya girmişçesine kara boşluklardan ve çok ender ışıldayan sönük mum alevlerinden oluşan bir gölge dünyada yaşıyorlar; o uzun mahpusluk sürecinde bedenleri öylesine duyarsızlaşmış ki, Quine'lerin üç yaşındaki oğlu Timothy bir gün onları ayağına geçirip gülerek evde dolaşmaya başlayınca bile hiçbir şey hissetmiyorlar, oğlanın annesi de onun minik ayaklarını komadaki o kocaman ayakkabıların içinde görünce gülmeye başlıyor. Ne yapıyorsun Timmy? diye so-

ruyor. Çocuk, Bak ben Baba oldum, deyince annesi kafasını sallayıp kaşlarını çatıyor ve oğluna oynayacak daha güzel ayakkabılar vereceğini, o pis ve eski kunduralardan artık kurtulmanın zamanı geldiğini söylüyor. Neyse ki Hank'le Frank artık hiçbir şey duymuyor ve hiçbir şey hissetmiyorlar, Alice oğluna oynasın diye babanın yeni gece ayakkabılarını verir vermez Hank'le Frank'i sol eline alıyor, sağ elini Timmy'nin başının üzerine koyuyor, koridora çıkıyor, kapısı kilitlenmeyen ufacık bir odadaki çöp atma bacasına gidiyor. Bu külüstürler tamamen aklımdan çıkmıştı, diyerek mandalı kaldırıp bacanın kapağını açıyor, ayakkabıları atma *onurunu* oğluna bahşediyor ve minik Timothy Quine de Hank'i eline alıyor, yedi kat aşağıdaki bodrumda bulunan çöp fırınına atarken, *Güle güle ayakkabı*, diyor, sonra Frank'i alıyor ve, *Güle güle ayakkabı*, diyerek onu da atıyor, Frank kardeşinin peşinden aşağıdaki ateşe düşüyor ve Manhattan adasının üzerinde yeni bir gün doğarken iki taban ikizi ne olduğu anlaşılmayan kıpkırmızı bir kor yığınına dönüşüyor.

Ferguson artık dokuzuncu sınıftaydı, teknik olarak lise bir sayılırdı, ama Ferguson'un durumunda ortaokulun son sınıfı oluyordu, birinci sömestrdeki derslerin arasında hepsinden daha çok önem verdiği seçmeli daktilo dersi vardı. Bu yeni becerisinde ustalaşmak istediği için babasına gidip kendine daktilo makinesi almak için para istedi ve nasıl olsa günün birinde mutlaka lazım olacak makineyi şimdiki ucuz fiyata almanın daha akıllıca olduğunu söyleyerek piyasa peygamberini para vermeye ikna etti; böylece oynayacak yeni bir oyuncağı oldu ve sağlam, zarif, portatif Smith-Corona makine bir anda *en değerli mal* konumunu kazandı. O yazı makinesini ne kadar sevdi, parmaklarını yuvarlak, içbükey tuşlara bastırmak ve harflerin çelik çatalların ucunda havalanıp kâğıda çarpışı-

nı seyretmek nasıl güzel bir duyguydu, harfler sağa doğru giderken şaryonun sola gidişi, satır sonunda zilin çınlaması ve siyah sözcükler siyah sözcükleri izleyerek kâğıdın altına ininceye kadar yazıları alt satıra geçiren dişlinin sesi ne hoştu. Makine öylesine yetişkinlere özgü bir alet, öylesine ciddi bir enstrümandı ki Ferguson onun gerektirdiği sorumlulukları seve seve üstlendi, çünkü yaşam artık ciddi bir şeydi ve Artie Federman hiçbir zaman yanından bir santim uzağa gitmediği için de Ferguson büyümeye başlamanın zamanı geldiğini biliyordu.

Kasım başlarında *Taban İkizleri*'nin taslağını elyazısıyla bitirdiğinde, ikinci taslağı Smith-Corona'da yapacak kadar geliştirmişti makinede yazmayı. İlk taslağı düzeltip yeniden yazınca hikâyenin bitmiş hali çift aralıklı elli iki sayfa oldu. O kadar çok yazdığına, *bir çift aptal ayakkabı* hakkında on beş binden fazla kelime yazmayı becerebildiğine şaşıyordu, ama o fikir aklına geldikten sonra bir konu bir diğerine yol açtı, kafası yazılacak yeni durumlarla, yeni olaylarla, karakterlerin araştırılıp geliştirilmesi gereken yeni özellikleriyle doldu ve yazmayı bitirdiğinde yaşamının iki aydan uzun bir bölümü bu projenin gerçekleşmesine harcanmış oldu. Hiç kuşkusuz bunu yapmak ona belli bir doyum veriyordu, bu kadar uzun bir şey yazabilmek on dört yaşındaki her çocuk için övünç verici bir beceridir, ama Ferguson yazdıklarını beşinci kez okuyup en son düzeltileri de yaptıktan sonra hikâyenin iyi olup olmadığını hâlâ kestiremiyordu. Annesiyle babası insanlık tarihinde yazılmış herhangi bir hikâyeyi değerlendirmek şöyle dursun onun yazdığını bile değerlendirebilecek donanımda olmadıkları, (altı ay yarım ücretle izin alan) Mildred Teyze'yle Don Enişte sonbahar sömestrinde Londra'da oldukları –dolayısıyla Noah da ocak ayına kadar annesinde kalacağı– için ve yazdıklarını fikrine güveneceği tek sınıf arkadaşına göstermekten de çe-

kindiğinden, pek gönüllü olmasa da hikâyeyi 1920'lerden beri dokuzuncu sınıflara hocalık yapan ve emekliliği yaklaşmış olan İngilizce öğretmeni Mrs. Baldwin'e verdi. Ciddi bir risk aldığının farkındaydı. Mrs. Baldwin sözcük bilgisi ve yazım testleri yapmakta ustaydı, bir cümlenin şemasının nasıl çıkarılacağını açıklamakta üstüne yoktu, gramer ve diksiyonun çetrefil noktalarını çok iyi açıklardı, ama iş edebiyat alanındaki tercihlerine gelince miadını çoktan doldurmuş değerlere takılıp kalmıştı, bunun kanıtı da *on dokuzuncu yüzyıl Amerikan şiirinin harika isimleri* dersini verirken Bryant, Whittier, Longfellow gibi fazlasıyla şişirilmiş, tatsız tuzsuz çağdışı yazarları örnek göstermesiydi, Ferguson'un kara kaşlı E.A. Poe'su okutulması zorunlu kara kuşuyla listede yer alırken, Walt Whitman *–çok saygısız, çok bayağı!–* ve Emily Dickinson *–çok sıradan!–* diye listeye konmuyordu. Ama Mrs. Baldwin için artı hanesine yazılacak şey, ödev olarak *İki Şehrin Hikâyesi*'ni okutmasıydı, o hikâye Ferguson'un Dickens'la ilk kez kâğıt üstünde tanışmasıydı (daha önce *Bir Yılbaşı Öyküsü*'nü televizyonda izlemişti) ve romana *İki Meme Ucunun Satışı*[1] deme geleneğini arkadaşlarıyla birlikte o da seve seve sürdürmesine karşılık, kitaba vurulmuştu, müthiş dinamik ve şaşırtıcı cümleler bulmuş, daha önce başka hiçbir kitapta görmediği korku ile mizahı harmanlayan sonsuz bir yaratıcılıkla karşılaşmıştı ve *ömründe okuduğu en iyi roman* diye tanımladığı bu kitapla kendisini tanıştıran Mrs. Baldwin'e şükran duyuyordu. Hikâyesini işte o yüzden Mrs. Baldwin'e göstermeye karar verdi, Dickens'ın yüzünden. Kendisinin koca Charles kadar iyi yazamaması çok acıydı, ama o henüz bir acemi, imzasını taşıyan tek yapıta sahip bir amatördü ve öğretmenin

1. Kitabın özgün adı olan *A Tale of Two Cities* ile ses benzerliği taşıyan *A Sale of Two Titties* esprisi. (Ç.N.)

bunu dikkate alacağını umuyordu.

Sonuç beklediği kadar kötü olmadı, ama başka yönlerden daha beter oldu. Mrs. Baldwin onun tapaj hatalarını, imla yanlışlarını, gramer bozukluklarını düzeltti, bu sadece Ferguson için yararlı olmakla kalmadı, aynı zamanda öğretmenin hikâyeyi dikkatle okuduğunu da kanıtladı ve Ferguson'un hikâyeyi vermesinden altı gün sonra dersler bitince bu konuyu konuşmak üzere oturduklarında Mrs. Baldwin onun azmini ve hayal gücünün zenginliğini övdü ve açık konuşmak gerekirse diye ekledi ve, çok normal görünen, kolayca uyum sağlayabilen bir çocuğun dünya hakkında böylesine kara, rahatsız edici düşünceleri olmasına çok şaşırdığını söyledi. Hikâyeye gelince, tabii komikti, cansız şeylerin canlıymış gibi kişileştirilmesine belirgin bir örnekti, ama bir çift ayakkabının düşünebileceği, hissedebileceği ve konuşabileceği kabullenilse bile Ferguson bu çizgi roman dünyasını icat ederken ne yapmayı amaçlamıştı? Hikâyede kimi dokunaklı kimi eğlenceli yerler vardı, yer yer özgün bir edebî yeteneğin parıltısı görülüyordu, ama hikâyenin büyük bölümünden rahatsız olmuştu, –Mrs. Baldwin küçükken babasının Maplewood emniyet müdürü olduğunu Ferguson bilmiyor muydu, bunu sınıfta kaç kez anlatmamış mıydı– *aynasız* ve *polis ayakkabısı* gibi alaycı sözlerle başlayıp Yüzbaşı Benton'a ayyaş, ağzı bozuk sadist sözleriyle hakaretleri daha da ileriye götürerek baştan sona polisle alay etmesi bir yana, (17. sayfada *bok*, 30. sayfada kutsal *bok* diye sözcüğün geçtiği satırları parmağıyla işaret ederek) üç harfli sözcüklerin kullanılmasından rahatsız olduğunu bile bile Ferguson'un neden ilk okuru olarak onu seçtiğine şaşırmıştı; Mrs. Baldwin, en kötüsünün, hepsinden beterinin de hikâyenin müstehcen havası olduğunu söyledi, mesele Quine'in Alice'e evlenme teklif etmeden önce çeşitli ahlak

düşkünü kadınlarla yatağa girip çıkmasıyla kalmıyor, Alice'in kendisi de evlenmeden önce onunla yatmaya can atıyordu –yani Ferguson bu kurumu aşağılayarak saygısızlık ediyordu– üstelik ve beterin de beteri olarak cinsel imalar hikâyenin insan kahramanlarıyla sınırlı kalmıyor, bizzat ayakkabılara kadar uzanıyordu, Tanrı aşkına ayakkabıların erotik yaşamı ne mene abes bir kavramdı ve içine bir ayak girerken ayakkabının duyduğu hazzı ya da boyanıp cilalanırken kendinden geçtiğini yazdıktan sonra Ferguson aynada kendi yüzüne nasıl bakabildi, Flora ve Nora ile yapılan *ayakkabı grup seksini* nasıl düşünebildi, bu sınırları zorlamanın son noktasıydı ve Ferguson bu pisliği böylesine uzattığı için hiç utanmadı mı?

Ferguson ona nasıl cevap vereceğini bilemedi. Mrs. Baldwin eleştiri bombardımanına başlayıncaya kadar Ferguson yapı, ritim, diyalog gibi hikâye yazmanın mekaniklerini, üç ya da dört sözcük yerine tek sözcük kullanmanın önemini, konudan gereksiz sapmalar yapmadan hikâyenin nasıl yürütüleceğini, hâlâ kendi kendine bulmaya, çözmeye çalıştığı küçük ama temel şeyleri konuşacaklarını sanmıştı, ama Mrs. Baldwin'in ahlaki görünen gerekçelerle kendisine saldıracağı, yazdıklarının özünü sorgulayıp *ahlaksız* diye suçlayacağı hiç aklına gelmemişti. Mrs. Baldwin onaylasa da onaylamasa da, hikâye kendi yapıtıydı ve istediğini yazmakta, örneğin gerekli gördüğü zaman *bok* sözcüğünü kullanmakta özgürdü, çünkü gerçek dünyada insanlar o sözü günde yüz kere söylüyorlardı ve kendisi henüz bakir olsa da sevişmek için ille de evli olmanın gerekli olmadığını, insan arzularının evlilik yasalarına pek uymadığını ya da hiç umursamadığını bilecek kadar seks konusunda bilgisi vardı, ayakkabıların cinsel yaşamına gelince Mrs. Baldwin bunun ne kadar komik, şayet yarı-ölü biri değilse o sayfaları okuyan herkesi en

azından gülümsetecek kadar absürd ve masum bir güldürü olduğunu nasıl göremezdi, Ferguson içinden, siktirsin diye küfretti kadına, Mrs. Baldwin'in ona böyle çıkışmaya hakkı yoktu, ama Ferguson'un bütün direncine karşın kadının sözleri yapmaya niyetlendiği etkiyi yapıyor, Ferguson'un içini paralıyor, derisini yüzüyordu ve bu saldırının yarattığı şaşkınlık içinde kendini savunacak gücü bulamadı, sonunda konuşabildiği zaman da ağzından iki kelimeden fazla bir şey çıkmadı, ömründe söylediği en içler acısı iki sözcüğü mırıldandı:

Özür dilerim.

Mrs.Baldwin, Ben de özür dilerim, dedi. Biliyorum, şimdi sana haksızlık ettiğimi düşünüyorsun, ama senin iyiliğin için konuşuyorum Archie. Hikâyenin müstehcen olduğunu söylemiyorum, son birkaç yıldır yayınladıkları bazı kitaplarla karşılaştırınca hiç de iğrenç değil, ama bayağı ve tatsız, ben de bunları yazarken tam olarak ne düşündüğünü bilmek istiyorum. Belirli bir fikrin var mıydı, yoksa tek niyetin açık saçık esprilerle insanları şoke etmek miydi?

Ferguson artık orada olmak istemiyordu. Ayağa kalkıp odadan çıkmak, Mrs. Baldwin'in buruşuk suratına, sulu mavi gözlerine bir daha bakmamak istiyordu. Okulu bırakmak, evden kaçmak, Büyük Kriz dönemindeki işsizler gibi yük vagonlarına atlayıp kaçak olarak yollara düşmek, onlar gibi mutfak kapılarında yiyecek dilenmek, boş zamanlarında da müstehcen kitaplar yazmak, kimseye şükran borcu olmadan dünyanın suratına tükürürken kahkahalar atmak istiyordu.

Mrs. Baldwin, Bekliyorum Archie, dedi. Söyleyecek bir şeyin yok mu?

Aklımdan neler geçtiğini bilmek istiyorsunuz, öyle değil mi?

Evet, ne düşündüğünü.

Ferguson, Köleliği düşünüyordum, dedi. Bazı insanların nasıl bazı insanların malı olduğunu ve doğdukları andan öldükleri âna kadar onların dediklerini yapmak zorunda olduklarını düşünüyordum. Hank ve Frank birer köle Mrs. Baldwin. Afrika'dan – ayakkabı fabrikasındangeliyorlar, sonra zincire vurulup gemiyle –ayakkabı kutusuyla– Amerika'ya getiriliyor, kamyona yüklenip Madison Bulvarı'na götürülüyorlar ve sonra köle pazarında efendilerine satılıyorlar.

Ama senin hikâyendeki ayakkabılar ayakkabı olmaktan hoşnut. Kölelerin kölelikten hoşnut olduklarını söylemeye kalkışmayacaksın, değil mi?

Hayır tabii. Ama kölelik yüzlerce yıl sürdü ve köleler kaç kez ayaklandı, kaç kez efendilerini öldürdü? Hemen hemen hiç. Köleler kötü koşullarda ayakta kalabilmek için ellerinden geleni yaptılar. Hatta fırsat bulunca şakalar yaptılar, şarkılar söylediler. Hank'le Frank'in öyküsü de bu işte. Efendilerinin isteklerine hizmet etmek zorundalar, ama bu, ellerindeki fırsatları değerlendirmeye çalışmıyorlar demek değil.

Ama yazdıklarında bu hiç anlaşılmıyor.

Çok göze sokmak istemedim. Belki bu hikâyenin sorunu ya da belki siz farkına varmadınız, orasını bilemiyorum. Ama yazarken düşündüğüm tam olarak buydu.

Bunu anlattığına sevindim. Söylediklerin hikâye hakkındaki fikrimi değiştirmiyor, ama en azından ciddi bir şey yapmaya çalıştığını öğrenmiş oldum. Hikâyeyi hâlâ hiç mi hiç beğenmiyorum, anlıyorsun ya, üstelik bazı yerleri olağanüstü iyi olduğu için daha da nefret ediyorum ve bu kadar yaşlı olduğum için yazdıklarından hiçbir zaman hoşlanmayacağım – ama yazmaya devam et. Ve benim dediklerime kulak asma Archie. Senin öğüte ihtiyacın yok, sana gerekli olan yazmaya devam etmek. Sevgili dostun Edgar Allan Poe'nun bir keresinde yazar

olmak isteyen birine yazdığı mektupta dediği gibi: *Dikkatle gözlemle–çok oku–çok yaz–az yayımla–ukalalıktan uzak dur–ve hiçbir şeyden korkma.*

Ferguson, Mrs. Baldwin'e hikâyenin son sayfalarını ya da Alice'in Hank'le Frank'i dolaba koymasını yazarken neyi amaçladığını hiç anlatmadı. Mrs. Baldwin köleliğe yapılan gizli göndermeleri fark etmemişse, dolabın bir toplama kampı olduğunu ve Hank'le Frank'in artık siyah Amerikalılar değil, İkinci Dünya Savaşı'ndaki tutsaklık döneminde iyice tükenip sonunda çöp-insan fırınında yakılarak öldürülen Avrupalı Yahudiler olduklarını nasıl anlayabilirdi? Kadına bunları anlatmanın bir yararı yoktu, kendi açısından hikâyenin gerçek konusu olan dostluktan da söz etmek gereksizdi, çünkü o zaman Artie Federman'ı anlatması gerekirdi, oysa acısını Mrs. Baldwin'le paylaşmaya hiç niyeti yoktu. Mrs. Baldwin fikirlerini okurun kolayca anlayabileceği kadar belirgin yazmadığı konusunda haklı olabilirdi, ama öyle yazdığı zaman da kadın yine anlayamayabilirdi; o yüzden Ferguson yazdıklarını rafa kaldırmak yerine öğretmenin daire içine alarak işaretlediği yanlışları düzeltti ve bu kez iki kopya çıkarmak için kopya kâğıdı kullanarak daktiloyla yeniden temize çekti, ikinci kopyayı ertesi gün öğleden sonra Mildred Teyze'yle Don Enişte'ye postaladı. On iki gün sonra Londra'dan bir mektup, daha doğrusu tek zarf içinde iki mektup aldı; ikisi de ayrı cevap yazmış, ikisi de yazdıklarını beğenmiş, ilginç bulmuştu, ikisi de öğretmenin fark edemediği şeyleri çok iyi algılamıştı. Ferguson yüreği sevinçle titrerken, Ne anlaşılmaz şey, diye söylendi; çünkü teyzesiyle eniştesi *Taban İkizleri*'nin iyi bir hikâye olduğunu söyledikleri halde, onların bu düşüncesi Mrs. Baldwin'in hikâyeyi beğenmediği gerçeğini değiştirmiyordu. Farklı gözler, farklı yürekler, farklı be-

yinler aynı yazıyı farklı algılıyordu. Bu, biri yumruklanırken bir başkasının öpülmesine benzemiyordu, aynı anda hem yumruklanan hem öpülen aynı kişiydi, çünkü oyunun kuralı buydu; Ferguson bunu fark edince gelecekte hikâyesini başkalarına göstermeye devam ederse öpüldüğü kadar sık yumruklanmaya ya da her öpücüğe karşılık on yumruk yemeye yahut hiç öpülmeden yüz kez yumruklanmaya hazırlıklı olması gerektiğini anladı.

Don Enişte hikâyeyi Ferguson'a geri göndermek yerine, okuduktan sonra kuzenine postalamasını belirterek Noah'ya yollamıştı. Londra'dan gelen mektuplardan yaklaşık bir hafta sonra bir cumartesi sabahı, Ferguson kahvaltıda kızarmış ekmek ve çırpılmış yumurta yerken mutfaktaki telefon çaldı, hattın öbür ucunda Noah vardı; sözcükleri makineli tüfek gibi peş peşe takarak, çabuk konuşması gerektiğini, çünkü annesinin alışverişe gittiğini, gelince onu şehirlerarası bir konuşma yaparken, özellikle de *kendi evinin güvenli ortamından* asla aranmaması gereken Ferguson'la konuşurken yakalarsa öldüreceğini söyledi; bu yasak sadece Ferguson'un öz kuzen olmayışından kaynaklanmıyordu, bütün mesele o *şeytan kılıklı kaltağın* akrabası olmasıydı (Noah annesinin çıldırdığını, herkesin de bunu bildiğini, ama onunla yaşamak zorunda olanın da kendisi olduğunu söyledi), bu soluk soluğa girizgâhtan sonra Noah daha yavaş konuşmaya başladı, çok geçmeden normal konuşma hızına döndü, şimdi de hızlı konuşuyordu ama çılgıncasına değil ve uzun bir sohbete hazırmış gibiydi.

Eh, bok herif, diye başladı söze. Bu sefer tam istediğin gibi yapmışsın, öyle değil mi?

Ferguson, Noah'nın hikâyeyi kastettiğinden az çok emin olsa da anlamazdan gelerek, Ne yapmışım? diye sordu.

Taban İkizleri adında tuhaf bir küçük şey.

Okudun mu?

Her bir kelimesini. Tam üç kez.

Ve?

Muhteşem Archie. Canına okumuşsun, tam anlamıyla harika. Doğrusunu istersen, böyle bir yeteneğin olduğunu bilmiyordum.

Doğrusunu istersen, ben de bilmiyordum.

Bence bunu filme çekmeliyiz.

Çok komik. Kameramız olmadan nasıl yapacağız bunu?

Çok önemsiz bir ayrıntı. Süreç içinde o sorunun üstesinden geliriz. Zaten şu anda bunu yapmaya vaktimiz yok. Bir defa okul var, sonra New York'la New Jersey'nin arasındaki mesafe ve bugün ayrıntılarıyla aktarmak istemediğim annemle ilgili meseleler var. Ama her zaman yaz mevsimi diye bir şey de var. Demek istediğim, kampa gitmiyoruz, öyle değil mi? Artık kampa gitmeyecek kadar büyüdük, ayrıca Artie'nin başına gelenler yüzünden de bir daha oraya gidebileceğimi sanmıyorum.

Haklısın. Artık kamp yok.

Biz de yaz boyunca filmi yaparız. Sen kendini yazara dönüştürdüğüne göre herhalde bütün o spor saçmalıklarına son verirsin.

Sadece beyzbolu bırakırım. Hâlâ basket oynuyorum. Biliyorsun, Batı Orange Genç Takımı'nın sponsor olduğu dokuzuncu sınıf takımındayım. Haftada iki kez Essex'teki öteki genç takımlarla oynuyoruz, biri çarşamba akşamları, diğeri cumartesi sabahları.

Hiç anlamıyorum. Madem sporcu olmayı sürdüreceksin, o zaman neden beyzbolu bırakıyorsun? En iyi olduğun spor o.

Artie'den dolayı.

Artie'nin bununla ne ilgisi var?

O şimdiye kadar gördüğümüz en iyi beyzbolcuydu,

öyle değil mi? Üstelik benim arkadaşımdı. Seninle o kadar yakın değildi, ama benim arkadaşımdı, yakın arkadaşım. Artie öldü ve ben onu düşünmeyi sürdürmek istiyorum, onu zihnimde olabildiğince çok tutmak benim için önemli, bunu yapmanın en iyi yolu onun onuruna sevdiğim bir şeyden feragat etmek olur diye düşündüm, Artie'nin de en iyi olduğu spor beyzbol olduğu için de onu seçtim, bundan sonra ne zaman beyzbol oynayanları görsem ya da ben neden beyzbol oynamıyorum diye düşünsem, Artie aklıma gelecek.

Sen tuhaf birisin, bunu biliyor musun?

Tahmin ediyorum. Ama öyle olsam bile, bu konuda elimden ne gelir?

Hiçbir şey.

Haklısın. Hiçbir şey yapamazsın. Öyleyse basketbol oynayacaksın. İstersen yaz lig takımlarından birine katıl, ama sadece tek bir spor dalında devam ettiğin sürece film üzerinde çalışacak bol vaktin olacak.

Tamam. Eğer bir kamera ayarlayabilirsek.

Ayarlarız, hiç merak etme. Önemli olan senin ilk başyapıtını yazmış olman. Kapı açıldı Archie ve gerisi de gelecek, ömrün başyapıtlarla dolacak.

Kendimizi kaptırmayalım. Bir tek şey yazdım, hepsi bu, aklıma yeni bir fikir gelip gelmeyeceğini bilemeyiz. Ayrıca hâlâ planımı uygulamayı tasarlıyorum.

O *planı* ha. Yıllar önce vazgeçtiğini sanıyordum.

Tam olarak değil.

Dinle beni bok kafa. Sen doktor olacak değilsin, ben de sirkte en ağır yükleri kaldırabilen kuvvetli adam gösterisi yapacak değilim. Ne sende matematik ve fen kafası var ne de benim vücudumda da tek bir kas. Dolayısıyla Doktor Ferguson yok, Muhteşem Noah da yok.

Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?

Çünkü bu fikre bir kitaptan kapıldın, o yüzden emi-

nim. On iki yaşındayken okuduğun, çok iyi diye ısrar ettiğin için benim de okuma talihsizliğine uğradığım aptal bir kitap, hiç de iyi bir kitap değildi; bir daha gözden geçirecek olursan sandığın gibi bir şey olmadığını, beş para etmez olduğunu sen de görürsün. İdealist genç doktor kasabayı salgın hastalıktan kurtarmak için mikroplu lağım sistemini havaya uçurur, idealist genç doktor para ve gösterişli bir ev uğruna ideallerinden vazgeçer, eskiden idealist olan ve artık pek genç olmayan doktor yeniden ideallerine sarılır ve böylelikle ruhunu kurtarır. Bir yığın saçmalık Archie. Senin gibi idealist bir çocuğu etkileyecek süprüntü, ama artık çocuk değilsin, bacaklarının arasında kükreyen erkek maslahatıyla ve edebî başyapıtlar üreten, Tanrı bilir daha da neler üretecek olan kafanla dalyan gibi delikanlısın, sen de tutmuş bana hâlâ o iğrenç kitabın tutsağı olduğunu mu söylüyorsun, unutmaya çok çalıştığım için şimdi adını bile anımsamadığım o boktan şeyin?

Şahika.

Hah işte o. Şimdi bana yeniden hatırlattın ya, sakın bir daha benim yanımda o adı anma. Hayır Archie, insan bir kitap okudu diye doktor olmaz. Doktor olma ihtiyacını, özlemini duyduğu için doktor olur, senin de doktor olmaya hiç ihtiyacın yok, sen yazar olmak zorundasın.

Bu telefon görüşmesi kısa olacak sanıyordum. Anneni unutmadın, değil mi?

Lanet olsun. Unuttum gitti. Kapatmam gerekiyor Archie.

Baban bir-iki haftaya kadar dönecek. O zaman buluşuruz, tamam mı?

Tamam. Birbirimizle Ayakkabı lisanının kaba kundura ağzıyla konuşur – ve nereden nasıl bir kamera yürütebiliriz diye plan yaparız.

Ferguson'un Noah'yla konuşmasından üç gün sonra 19 Aralık'ta *New York Times*, Amerikan askerlerinin Güney Vietnam'daki savaş bölgesine girdiklerini ve *üzerine ateş açılırsa vuracaksın* emriyle taktik operasyonlara katıldıkları haberini verdi. Bir hafta önce kırk helikopter ve dört yüz Amerikan muharip birliği Güney Vietnam'a varmıştı. Ayrıca uçaklar, kara taşıtları, amfibi gemiler de yoldaydı. O anda Güney Vietnam'da *resmî açıklamaların belirttiği gibi 685 kişilik askerî danışma grubu yerine* tam iki bin üniformalı Amerikalı vardı.

Dört gün sonra 23 Aralık'ta, Ferguson'un babası kardeşlerini ve onların ailelerini ziyaret etmek için iki haftalık Güney California gezisine çıktı. Yıllardır ilk kez çalışmaya ara veriyordu, en son 1954 Aralık ayında Ferguson'un annesiyle birlikte on günlük kış tatili yapmak üzere Miami sahillerine gitmişti. Bu sefer Ferguson'un annesi onunla gitmedi. Babasının yola çıktığı gün onu uğurlamak için havalimanına da gitmedi. Ferguson, annesinin sık sık kayınbiraderleri hakkında verip veriştirdiğini duyduğu için onları görmeye hevesli olmadığını biliyordu, yine de iş bu kadar basit değil gibiydi, çünkü babası gittikten sonra annesi her zamankinden daha tedirgin, daha kaygılı, daha asık suratlıydı ve ilk kez Ferguson'un söylediklerini fark edemeyecek kadar dalgındı, Ferguson onun böylesine dalgın, kafasının böylesine dağınık olduğunu gördükçe, babasının tek başına Los Angeles'a gitmesiyle bir dönüm noktasına gelmiş gibi görünen evlilikleri hakkında birtakım düşünceleri olup olmadığını merak ediyordu. Belki de banyo küvetindeki su artık sadece soğumuş değildi. Belki de buz gibi olmuş, bir buz kalıbına dönüşecek donma noktasına gelmişti.

Noah söz verdiği gibi hikâyenin kopyasını geri göndermişti ve zarf babası California'ya gitmeden önce Maplewood'a ulaştığı için Ferguson belki yolda okur diye

ona vermişti. Tabii annesi haftalarca önce okumuştu, Şükran Günü'nden sonraki cumartesi ayakkabılarını çıkarıp salondaki kanepeye kıvrılmış, elli iki sayfayı okuyana kadar yarım paket Chesterfield içmiş ve hikâyeyi bitirince, *tek kelimeyle harika, okuduğum şeylerin en iyilerinden biri*, diyerek yorumunu dile getirmişti, bu sözlerin beklenen, şaşırtıcı olmayan bir tepki olduğunu düşündü Ferguson, çünkü geçen ayın alışveriş listesini kopyalayıp *deneysel bir şiir* diye verse annesi yine aynı şeyi söylerdi, yine de anneyi karşına almaktansa yanına almak daha iyiydi, hele insanın babası hiçbir yanda değilse. *Taban İkizleri* Mildred Teyze'nin, Don Enişte'nin, Noah'nın elinden geçince, Ferguson *cesaretini toplayıp* onu Amy Schneiderman'a göstermenin zamanı geldiğine karar verdi; Amy, Maplewood' da fikirlerine güvendiği tek kişiydi – o yüzden de fikrini sormaya en çekindiği insandı, çünkü Amy boşuna iltifat etmeyecek kadar dürüst ve açık sözlüydü.

Ferguson pek çok yönden olmasa da bazı yanlarıyla Amy Schneiderman'ı Noah Marx'ın kız versiyonu gibi görüyordu. Hiç adalesiz, patlak gözlü bir oğlan yerine kız olduğu için hiç kuşkusuz Noah'dan çok daha çekiciydi, ama o da Noah'nınki gibi bir zekâya sahipti, kafası aynen onu gibi çalışıyordu, ateşli, coşkulu, espri doluydu; Ferguson yıllar geçtikçe onlara ne kadar güvendiğini, sanki o ikisi Ferguson'un havada durabilmek için sırtına taktığı bir çift kelebek kanadıymış gibi onlara bağımlı olduğunu fark ediyordu; daha çekici olan Amy'nin fiziksel çekiciliği Ferguson'un aklına aşkla, şehvetle ilgili herhangi bir şey düşürmediği için kız hâlâ *sadece arkadaştı*, vazgeçilmez bir arkadaştı, Ferguson'un taşra sıkıcılığına ve sıradanlığına açtığı ve giderek yayılan savaştaki en önemli yoldaşıydı ve şu dünyada onca insan varken Ferguson'un eski odasının Amy'ye kalması ne büyük şans olmuştu, bu belki yaşamöykülerinde geçici bir kapris yaratmış, ama ara-

larında bir bağ oluşmasını, artık ikisine de çok doğal gelen özel bir yakınlık doğmasını sağlamıştı, çünkü Amy sadece Ferguson'un o evde soluduğu havayı solumakla kalmıyor, aynı zamanda gecelerini onun uyumuş olduğu yatakta geçiriyordu, Ferguson'un annesi o yatağın yeni evdeki odası için fazla küçük olduğunu düşünmüş ve kendileri kadar varlıklı olmayan Amy'nin ailesi oraya taşınırken yatak onlara bırakılmıştı. Bunun üzerinden beş yıldan uzun zaman geçmişti, 1956 yazıydı ve Amy eylülde beşinci sınıfa başlayacakken Güney Dağı Yerli Rezervasyonu'nda at binerken düşüp kalçasını kırmış, iyileşmesi ekimin ortasını bulmuştu, o nedenle ailesi onun yeni sınıfındaki çocuklardan altı hafta geri kalmışken bocalamaması için dördüncü sınıfı tekrar okumasına karar vermişti. İşte Ferguson'la Amy böylece aynı sınıfa düştüler, oysa sadece üç ay arayla doğmuş olmalarına karşı okulda birbirlerinden biraz farklı yollar izlemeleri, farklı sınıflarda olmaları gerekiyordu, ama araya kırılan kalça sorunu girmiş ve yolları birleşmişti, Miss Mancini'nin dördüncü sınıfındaki o ilk yıldan başlayan beraberlikleri Jefferson İlkokulu'nun son iki yılında ve Maplewood Ortaokulu'ndaki üç yılda da sürdü – hep aynı sınıfta oldular, hep birbirleriyle rekabet ettiler ve aralarında bir gönül alışverişi olmadığı için de aşkın kaçınılmaz yanlış anlamaları ve kırgınlıkları yüzünden birbirlerinden ayrılmak durumuna düşmediler, hep arkadaş kaldılar.

Ferguson'un babasının California'ya hareket etmesinden bir gün sonra, iki ailenin de kutlamadığı Noel tatilinden bir gün önce, 24 Aralık Pazar günü Ferguson sabah saat on buçukta Amy'ye telefon edip, Sizin eve gelebilir miyim? diye sordu. Ona vereceği bir şey olduğunu ve eğer Amy'nin çok işi yoksa hemen vermek istediğini söyledi. Amy, işim yok, kış tatilinde yazılacak kompozisyon ödevini düşünmemek için sırtında pijamayla gazete

okuyup vakit öldürüyorum, dedi. Ferguson'un eviyle Amy'nin evinin arası yürüyerek on beş dakika çekiyordu, daha önce birçok defa yürüyerek gitmişti, ama o sabah hava kötüydü, sıfır ya da sıfırın altındaki ısıda inceden inceye bir çisenti iniyordu, kar yağmıyordu ama kar havası vardı, sisli, puslu, rüzgârlı ve nemli bir gündü, o yüzden Ferguson annesinden kendisini arabayla götürmesini rica edeceğini söyledi. Amy, O zaman neden ikiniz de yemeğe gelmiyorsunuz? dedi. Jim on dakika önce onları atlatmış, New York'ta arkadaşlarının yanında kalmıştı, ama yiyecekler alınmıştı, açlıktan ölen on kişiye yetecek kadar yemek vardı, yenmese yazık olacaktı. Amy, bir dakika deyip telefonu bıraktı, annesiyle babasına Archie ve Mrs. Ferguson gelip *bizimle taam edebilirler mi* (Amy antika sözcükler kullanmaya bayılırdı) diye sordu ve yirmi saniye sonra telefonu alıp, Tamam, dedi. Yarımla bir arası burada olun.

Böylece *Taban İkizleri* sonunda Amy'nin eline verildi; Ferguson eski odasında gecelerini kendi eski yatağında geçiren kızla oturuyor, büyükler de tam altlarındaki mutfakta yemekleri hazırlıyorlardı; ikisi sohbete başladılar, önce en son aşk hikâyelerinden konuştular (Ferguson cuma günü sinemaya çağırdığı ve reddedildiği Linda Flagg adında bir kıza tutulmuştu, Amy de eğer yanlış yorumlamadıysa, henüz açık seçik bir şey söylememekle birlikte çağıracağını ima eden Roger Saslow diye bir çocuğun davetini bekliyordu), sonra Amy'nin ağabeyi, on birinci ve on ikinci sınıfta Columbia Lisesi basketbol takımının yıldızlarından biri olan, şimdi de MIT Üniversitesi birinci sınıfta okuyan Jim'den söz açıldı, Amy, Jim'in Jack Molinas ve üniversite maçlarındaki şike skandalına çok üzüldüğünü anlattı, Molinas ve kumarbaz arkadaşları son birkaç sezon boyunca oyunculara birkaç yüz dolar rüşvet verip kendileri her hafta on binlerce dolar kazanmışlardı. Amy, Bu

ülkede her şey alavere dalavere, dedi. Televizyondaki bilgi yarışmaları, üniversitelerdeki basket maçları, borsa, politikacı seçimleri hepsi dalavere, ama Jim bunu anlayamayacak kadar saf. Ferguson, Belki öyledir, ama Jim herkesin iyi yanını gördüğü için öyle davranıyor, dedi ve bunun olumlu bir nitelik olduğunu, Jim'in bu yanına hayranlık duyduğunu söyledi; Ferguson *hayranlık* sözcüğünü söyler söylemez konuşma başka bir konuya sıçradı – ocak ayında yapılacak okul çapındaki yarışma için yazacakları kompozisyonu konuşmaya başladılar. Yarışmanın teması, *En Hayran Olduğum Kişi*'ydi, herkes, hatta yedinci, sekizinci ve dokuzuncu sınıflar bile katılmak zorundaydı, her üç sınıftaki en iyi üçer kompozisyona ödül verilecekti. Ferguson, Amy'ye yazacağı kişiyi seçip seçmediğini sordu.

Seçmez olur muyum. Vakit geçiyor. 3 Ocak'ta teslim etmek zorundayız.

Beni tahmin etmeye zorlama. Kesinlikle yanılırım.

Emma Goldman.

Bu adı anımsıyorum, ama hakkında fazla bir şey bilmiyorum. Daha doğrusu hiçbir şey bilmiyorum.

Ben de bilmiyordum, ama sonra Gil Amcam onun otobiyografisini bana armağan etti, artık tapıyorum kadına. Gelmiş geçmiş en büyük kadınlardan biri. (Kısa bir sessizlik oluyor.) Peki, ya siz Mr. Ferguson? Henüz bir fikriniz yok mu?

Jackie Robinson.

Amy, Ha, şu beyzbolcu, dedi. Ama sıradan bir beyzbolcu değil, öyle değil mi?

Amerika'yı değiştiren adam.

Hiç fena bir seçim değil Archie. Bunu yazabilirsin.

Senin iznini almam mı gerekiyor?

Tabii alacaksın aptal çocuk.

Gülüştüler, sonra Amy ayağa fırladı, Hadi aşağı inelim. Açlıktan ölüyorum, dedi.

Salı günü Ferguson mektupları almak için evden çıktı ve posta kutusunda elden bırakılmış bir mektup buldu – üzerinde ne pul vardı ne de adres, zarfın üzerine sadece onun adı yazılmıştı. Mesaj da kısaydı:

Sevgili Archie,
Senden nefret ediyorum.
Sevgiler, Amy.
P.S. Hikâyeyi yarın geri vereceğim. Hank ve Frank'le bir tur daha atmak istiyorum.

Babası 5 Ocak'ta Maplewood'a döndü. Ferguson onu hikâyeyle ilgili bir şeyler söylemesini bekliyordu, okuyamadığı için özür dilese ona bile razıydı, ama babası hiçbir şey söylemedi ve daha sonraki günlerde de yine ağzını açmayınca, Ferguson hikâyeyi kaybetmiş olduğunu düşündü. Amy özgün kopyayı geri verdiği için, ikinci kopyanın kaybolması çok önemli değildi. Önemli olan, babasının o önemsiz şeye hiç önem vermemesiydi ve önce babası bu konuyu açmadıkça Ferguson ona hiçbir şey söylememeye kararlı olduğu için, o önemsiz şey giderek büyük önem taşımaya başladı, zamanla önemi daha çok, daha da çok arttı.

3.1

Acı vardı. Korku vardı. Şaşkınlık, utanma, beceriksizlik vardı. Yaptıkları hakkında belli belirsiz sezgiden başka bilgisi olmayan, bütün hazırlıkları da Ferguson'un ayarladığı bir kutu prezervatif ve Amy'nin –eski efsanelerin süregelmiş gücüne dayanan ama sonuçta gerekli olmadığı kanıtlanan– mutlaka kan akacağı beklentisiyle yatak çarşafının üstüne serdiği koyu kahverengi banyo havlusundan öteye geçmeyen iki bakir birbirlerinin bekâretini bozuyordu. Başlangıçta keyif vardı, unuttukları kadar eskiden karyolanın üstünde çıplak zıplamalarından bu yana ilk kez çırılçıplak yan yana olmanın, diğerinin vücudunun her santimetrekaresine dokunabilmenin, çıplak tenin çıplak tene yapışmasının verdiği esriklik vardı, ne var ki, ikisi de iyice uyarıldıklarında, bir sonraki aşamaya geçmenin zorluğu, ilk kez bir başkasının içine girmenin, ilk kez bir başkasının içinize girmesinin huzursuzluğu başladı, Amy çok canı yandığı için o ilk anlarda gerildi, Ferguson onun canını acıttığı için üzüldü ve önce yavaşlayıp sonra tamamen geriye çekildi, üç dakikalık bir aradan sonra Amy, Ferguson'a yapıştı, Hadi yap Archie, benim için üzülme, hadi yap, diyerek ona yeniden başlamasını söyledi; Ferguson da bir yandan üzülmemenin mümkün olmadığını, ama öte yandan o

çizginin aşılması gerektiğini, onlara verilen fırsatın bu an olduğunu bilerek söyleneni yaptı, koparılıp parçalara ayrılıyormuş duygusu veren o içteki yırtılmaya rağmen sonunda Amy güldü ve, *Çok mutluyum*, dedi. *Mutluluktan ölebilirim.*

Ne tuhaf bir hafta sonuydu, evden hiç çıkmadan kanepede oturup Johnson'ın yeni başkan olarak yemin etmesini, Oswald'ın kan lekeli gömleğiyle hapishaneye götürülürken kameralara dönüp kendisinin sadece bir *kurban* olduğunu söyleyerek protesto edişini seyrettiler –Ferguson o *kurban* sözcüğünü Kennedy'yi öldüren ya da tek başına öldürmemiş olan o çelimsiz genç adamla asla örtüştüremeyecekti– sonra orkestra Beethoven'in *Eroica* senfonisinden cenaze marşını çalarken haberlere kısa bir ara verildi, pazar günü Amy'nin süvarisiz atı görünce donup kaldığı cenaze alayının Washington sokaklarından geçişini, Jack Ruby'nin Dallas Emniyet Müdürlüğü'ne girip Oswald'ı karnından vurmasını izlediler. *Gerçek olmayan şehir.* Eliot'ın dizesi o üç gün boyunca Amy'yle birlikte yavaş yavaş mutfaktaki bütün yiyecekleri, yumurtaları, kuzu pirzolalarını, hindi rostosunu, paketlerce peyniri, ton balığı konservelerini, kahvaltılık yulafı ve kurabiyeleri yerlerken Ferguson'un aklından hiç çıkmadı. Amy, Ferguson'un daha once hiç görmediği kadar çok sigara içiyordu, Ferguson da tanıştıklarından bu yana ilk kez sigara tüttürüyordu, kanepede oturup Lucky izmaritlerini aynı anda tablaya bastırıyor, sonra öylesine hüzünlü bir anda bile öpüşmek günahını işlemekten kendilerini alıkoyamayarak sarılıp öpüşüyorlar, her üç, dört saatte bir yeniden yatak odasına gitmek için kanepeden kalkıyor, soyunup yatağa atıyorlardı kendilerini, artık ikisinin de canı acıyordu, sadece Amy'nin değil, Ferguson'un da canı yanıyordu, ama kendilerini tutamıyorlardı, haz her seferinde sızıdan daha büyüktü ve öylesine içler acısı bir haf-

ta sonu orada olmak çok üzücü olsa da genç yaşamlarının en muhteşem, en önemli hafta sonuydu.

İşin kötüsü iki ay boyunca bir daha böyle bir fırsat çıkmayışıydı. Ferguson her cumartesi hiç aksatmadan New York'a gidiyordu, ama Amy'nin evi yatak odasına gidebilecek kadar boş kalmıyordu. Ya annesi ya babası ya da ikisi birden evde oluyordu ve gidebilecekleri başka hiçbir yer olmadığı için tek çözüm Schneiderman'ların yine şehir dışında bir yere gitmeleriydi – ama gitmiyorlardı. Ferguson kuzeninin ocak sonlarında Vermont'taki ski gezisi davetini o yüzden kabul etti. Bir kez denediği ve bir daha denemeye de niyeti olmadığı kayak sporuyla pek ilgilendiği yoktu, ama Francie hafta sonu kiralamak için beş yatak odalı eski bir evden başka yer bulamadıklarını söyleyince Ferguson'un içinde bir umut kıvılcımı parladı. Francie çok oda olduğu için Ferguson'u çağırdığını, isterse yanında bir arkadaşını da getirebileceğini söyledi. Ferguson, Kız arkadaşlar arkadaş sayılır mı? diye sordu. Francie, Tabii sayılır! dedi, Fancie'nin cevabındaki tonlamayı ve o *tabii* sözcüğündeki coşkuyu duyan Ferguson, Amy'yle artık bir çift olduklarını ve aynı odada yatacaklarını kuzeninin anladığını varsaydı, çünkü Francie de on sekizinde evlenmişti, yani evlendiğinde Amy'den yalnızca bir yaş büyüktü; ergenlik döneminin engellenmiş, kısıtlanmış arzularını en iyi bilecek kişi, Ferguson'un altına bez bağlandığı bebekliğinden bu yana en sevdiği kuzeni olan yirmi yedi yaşındaki Francie'den başkası olamazdı. Evli olmayan ergenlerin cinsel ilişkisine sadece cevaz vermemekle kalmayıp bunu bir skandal olarak yorumlayan genel geçer cinsellik kurallarının ne kadar dışına çıktıklarını bilen Amy ise, Francie'nin *tabii*'sini Ferguson kadar iyimser algılamadı, yine de Vermont'a hiç gitmediğini, hiç ski yapmadığını ve *Archie'yle karlar üstünde bir hafta sonundan* daha güzel hiçbir şey olamayacağını söy-

ledi. Öteki meseleye gelince bekleyip kimin haklı kimin haksız olduğunu göreceklerdi, eğer Amy haklı çıkarsa, yine de gecenin geç saatinde usulca başkasının odasına ve başkasının yatağına girilmez anlamına gelmezdi. Amy'yle Ferguson, Francie, kocası Gary, Hollander ailesinin çocukları altı yaşındaki Rosa ve dört yaşındaki David'le ıkış tıkış mavi bir steyşına binerek soğuk bir cuma günü yola çıktılar, yetişkinlerin en büyük şansı küçük çocukların Stowe'a kadar beş saat çeken yolun büyük bölümünde uyumalarıydı.

Adları tam tamına benzemese de Francie kızına Ferguson'un annesinin adını koymuştu. Çocuklara sağ olan ana babaların, büyükanne ve büyükbabaların ve diğer yakın akrabaların adını koymak din kurallarını yerine getirmeyen Yahudilerin bile uyduğu bir yasaydı, Rose ile Rosa arasındaki tek harflik fark bu yüzdendi ve hukukçu Gary'nin ailesindeki gelenekçilerin karşı çıkmasını önlemek için bulduğu çareydi, ama herkes Rosa adının Rose'un onuruna verildiğini biliyordu; Francie'yle Gary bu jestleriyle, kardeşini öldürerek aileyi darmadağın eden Arnold Ferguson'a sırt çevirdiklerini ve bağlılıklarının diğer kardeşe, zavallı kurban Stanley ve Francie'nin gencecik bir kızken ilk gördüğü andan beri sevdiği Rose'a yöneldiğini dünyaya ilan ediyorlardı. Hâlâ annesine, erkek ve kız kardeşine bağlı olan Francie'nin o adımı atarak babasını reddetmesi kolay olmadı, ama Gary'nin kayınpederine beslediği öfke öyle büyük, adamın ahlaksızlığından ve şerefsizliğinden duyduğu tiksinti öyle güçlüydü ki, Francie'nin kocasının tavrına uymaktan başka seçeneği yoktu. Soygun olduğunda onlar iki yıllık evliydi, Gary sınıfındaki üç "bebek çift"ten biri olarak Williams'ta master yaptığı için Massachusetts'in kuzeybatısında oturuyorlardı; yirmi yaşındaki Francie de babasının depoyu temize havale etme suçu ortaya çıktıktan birkaç ay sonra

doğacak ilk çocuğuna hamileydi. O tarihte ailenin geri kalan bölümü, sadece annesiyle babası değil, liseyi yeni bitiren ve LA'de sekreterlik kursuna başlayan uysal Ruth, hatta onların yanında olmak için son sınıfta Rutgers'i bırakan Jack bile California'da yaşıyordu. France'yle Gary, Jack'i bu kararından caydırmak için çok uğraştılar, ama Jack ikisine de *siktir* çekti; Rosa doğduğunda bebeği kucaklamak üzere Francie'nin annesiyle kız kardeşinden başka kimse gelmedi. Jack çok meşgul olduğunu bahane etti, rezil olan Arnold Ferguson'un ise bir daha Doğu'ya gelmeye yüzü olmadığı için gelemedi.

O sırada Francie'nin çektiği acı belki ailenin öteki bireylerinin acısından ne eksik ne fazlaydı, ama her biri kendince acı çekti ve Ferguson'un gördüğü kadarıyla Francie'nin katlandığı acı onu eskisine kıyasla daha sessiz, daha coşkusuz, daha durgun biri yaptı. Öte yandan artık yaşlanıyordu da, Ferguson'un sevdiği deyimle *tam anlamıyla yetişkin* olma noktasını aşmıştı ve evliliği yolunda gibi görünse de, Gary'nin zaman zaman fiyakacı ve hükmedici tavırları olduğu su götürmezdi, hele son birkaç yıldır babasının firmasında çalıştığı ve ünlü avukat parası kazanmaya başladığı için Batı uygarlığının inişe geçişi ve düşüşü hakkında palavra savuran uzun monologları giderek sıklaşmaya başlamıştı; bütün bunlar Francie'yi yıpratmıştı, ayrıca bütün kadınları yıpratan annelik tıpkı bir zamanlar çocukları için yaşayan Joan Yenge kadar sevecen ve sorumlu bir anne olan Francie'yi de yıpratmıştı. Steyşın çökmeye başlayan karanlıkta kuzeye doğru yol alırken, Ferguson kendi kendine bu konuyu abartmaması gerektiğini söyledi. Yaşam koşulları onu biraz hırpalamış olsa bile, Francie hâlâ o eski Francie'ydi, biraz durgunlaşmış olsa da hâlâ çocukluğunda tanıdığı *harika kuzendi*, Ferguson Francie'nin babasının ihaneti yüzünden eziklik duyduğunu tahmin etti,

yine de hafta sonu davetini kabul ettiği zaman nasıl da sevinmiş, Amy'yi de o şaşırtıcı *Tabii!* sözcüğüyle geziye katılarak ne kadar gönlü gani olduğunu göstermişti. Ferguson uyuyan iki çocukla arabanın arkasında, Francie de önde Amy ile Gary'nin arasında otururlarken, Ferguson yanlarından geçen her arabanın farlarıyla aydınlanan dikiz aynasından kuzeninin hâlâ güzel olan yüzünü görüyordu, hemen hemen yolu yarıladıklarında yine dikiz aynasına ışık düşünce Francie başını kaldırıp kuzeninin kendisine baktığını gördü ve arkaya dönüp sol kolunu uzattı, Ferguson'un elini tuttu, uzun uzun sıktı. Her şey yolunda mı? diye sordu. Hiç sesin çıkmıyor.

Ferguson'un son bir saat içinde pek konuşmadığı doğruydu, ama sadece çocukları uyandırmak istemediği için konuşmamıştı, o yüzden de Amy ve Gary'nin ön tarafta konuştuklarını dinlemekten vazgeçtiği ve hızları altmış mili geçince lastiklerin gürültüsüyle hafiften sersemlediği sırada aklı eski aile meselelerine gitmişti; ama Francie elini sıkınca konuşmalara kulak vermeye başladı ve konunun politika, en başta da iki ay önce yapılan ve hakkında fikir yürütmekten kimsenin bıkmadığı suikast olduğunu anladı, Oswald'ın bu işi tek başına yapabileceği hiç inandırıcı olmadığı için olayın kim ve neden ve nasıl'ı hararetle konuşuluyordu ve çeşitli alternatif tahminler yürütülmeye başlamıştı, Castro, Mafya, CIA, hatta bizzat Johnson, geleceğin insanının yerine geçen ve ordu tarafından hâlâ tanınmayan o koca burunlu Teksaslı; ama çabuk karar veren Gary onu *kaygan bir karakter*, bu göreve uygun olmayan, perde arkasından yönetmeye alışık modası geçmiş bir politikacı diye tanımladı; Amy onun haklı olabileceğini kabul etmekle birlikte, o ayın başlarında Johnson'ın yaptığı konuşmadan söz açarak Gary'ye karşı çıktı ve yoksullukla savaşacağını vurgulayan o konuşmanın ömründe duyduğu en iyi başkan söy-

levi olduğunu, Roosevelt'ten bu yana, kimsenin, hatta Kennedy'nin bile cesaretle dikilip böyle bir konuşma yapmadığını söyledi. Gary ona hak verince Ferguson gülümsedi, sonra Amy'yi, Hollander ailesinin gözüne giren, İşçi Bayramı mangal partisinde kendi gönlünü nasıl fethetmişse, daha ilk tokalaşmada, ilk merhabada onların da gönlünü fetheden harika Amy'yi düşünmeye başlayınca aklı yine başka şeylere kaydı; her şeyin planladığı gibi gitmesi için, çok geçmeden New England'ın ücra bir köşesindeki yabancı bir evin yabancı bir odasındaki yorganın altında yeniden çırılçıplak kalabilmeleri için dua etti.

Ev ilan edildiği kadar büyüktü ve kayak merkezine on mil uzaktaki bir tepenin üstüne kondurulmuştu. Hafta sonunu geçirecekleri pansiyon, on dokuzuncu yüzyıl başlarında geleneksel iki kat yerine üç katlı yapılmış bir binaydı ve rüzgârın bir yandan girip öte yandan çıktığı ahşap yapıda döşeme tahtalarının her biri gıcırdıyordu. Altı kişilik grup evi ilk kez dolaşırken, Ferguson ev sahiplerinin onları aynı odada yatırmayı akıllarından geçirmediklerini görüp Francie'nin *Tabii* sözcüğü konusunda Amy'nin haklı çıktığını anlayınca tahtaların gıcırtısı potansiyel bir sorun yarattı; çünkü bu durumda Ferguson'un *Fransız farslarındaki çözüm* diye tanımladığı B planı devreye girecek, gece yarısı paslı menteşeler üzerinde kapılar açılıp kapanacak, âşıklar aşina olmadıkları karanlık koridorlarda el yordamıyla ilerleyecek, yatmamaları gereken yataklara girecekti ve o gıcırdayan döşeme tahtaları onların bu kandırmacasına hiç yardımcı olmayacaktı. Neyse ki Gary ve Francie, *küçük çocukların* kâbus görme (Rosa) ve altını ıslatma (David) durumunda yakın olsunlar diye anne ve babalarıyla aynı katta, *büyük çocukların* da çatı katındaki iki yatak odasında yatmalarını önerdiler. Ferguson bu düzenlemenin işi kolaylaştıracağını düşündü. Tabii gıcırdayan tahtalar ötekilerin tam

üstünde olacak, onların tavanlarını çınlatacaktı, ama insanlar gece yarısı tuvalete gitmek için yataktan kalkabilirdi ve böyle eski bir evde döşemelerin korku filmlerindeki efektler gibi ses çıkarmasını kim engelleyebilirdi? Şansları yaver giderse, işler de yolunda gidecekti. Şansları yoksa başlarına gelebilecek en kötü şey ne olabilirdi? Ferguson, Fazla bir şey olmaz, diye geçirdi içinden, belki de hiçbir şey olmaz.

İlk başta bir süre her şey düzgün gitti. Saat on bir buçukta, yani çocuklar yatağa yatırılıp yorgun anneleriyle babaları iyi geceler diledikten tam doksan dakika sonra buluşmaya karar vermişlerdi ve randevu saatinde arada bir duvarların çatlaklarından giren rüzgârın ve çatıdaki rüzgâr fırıldağının sesi dışında evde çıt yoktu. Ferguson ayağını yere basıp demir karyoladan kalktı, gevşek döşeme tahtalarına ayakucuyla dikkatle basarak ve her ufak gıcırtıda durup ikinci adımı atmadan beşe kadar sayarak ağır ağır Amy'nin odasına doğru yürümeye başladı. Kapı tokmağını çevirme zorunluluğunu ve mandalın birden yüksek sesle gürültü yapma riskini ortadan kaldırmak için kapıyı aralık bıraktı, menteşeler hayli paslı olsa da rüzgâr kadar ses çıkarmıyordu Sonra koridora geldi, yolculuğunun tamamlanması için on dört adım daha atması gerekiyordu, sonra Amy'nin kendininki gibi aralık bırakılmış kapısına vardı ve sonunda içeriye girdi.

Yatak son derece dardı, ama o yatakta çırılçıplak Amy yatıyordu ve Ferguson boxer külotunu sıyırıp kızın yanına girdiği zaman her şey çok iyi geldi, bu his tam hayal ettiği duyguyla örtüşüyordu, ömründe ilk kez gerçekle hayal, daha önce hiç olmadığı biçimde tamamen özdeşleşiyor, aynı şey oluyor ve hayatının en mutlu ânını oluşturuyordu, çünkü Ferguson arzu tatmin edildiği zaman geriye hayal kırıklığı kalır görüşüne inanmıyordu, en azından Amy'yle sevişmedikçe onu arzulamanın,

Amy de kendisini arzulamadıkça onunla sevişmenin anlamsız olduğu kendi durumunda bu görüş geçerli değildi, Amy'nin de onu arzulaması bir mucizeydi, o yüzden de ikisinin ilişkisinde tatmin edilmiş arzu, arzunun gerçekten tatmini oluyor, dünyevi hazlar âleminde birkaç saniye geçirme fırsatı sunuyordu.

İki ay önceki o çalkantılı hafta sonunda ne çok şey öğrenmişlerdi, her şey hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmedikleri için başlangıçta bocalamışlar, ama yapmak istedikleri şeyle ilgili olarak yavaş yavaş bilgi edinmişlerdi; belki çok ileri derecede bir bilgi değildi, ama en azından diğerinin vücudu hakkında birtakım temel özellikleri öğrenmişlerdi, çünkü o bilgi olmasa geçek haz da olamazdı, bu özellikle Amy için geçerliydi, çünkü o, cahil Ferguson'a kadınların hangi yönlerden erkeklerden farklı olduğunu öğretmek zorundaydı, Ferguson artık işin ilmini almaya başladığı için New York'takinden daha sakin, daha kendine güvenliydi, öyle olunca bu sefer her şey daha iyi gidiyordu, hem öylesine iyi gidiyordu ki Vermont'taki o zifirî karanlık odada birkaç dakika sonra nerede olduklarını unutacak hale geldiler.

Yatak, iki düzine yayı olan eski bir demir karyolanın üzerindeki incecik bir şilteydi, tabii karyola da altındaki tahta döşeme gibi gıcırdıyordu. Yatak tek bir bedenin altındayken gıcırdıyordu, ama iki beden o şiltenin üzerinde harekete geçince gıcırtı gümbürtüye dönüştü. O gürültü Ferguson'a saatte yetmiş mil hızla giden bir buharlı lokomotifi çağrıştırdı, Amy de gürültüyü tabloid bir gazetenin sabah baskısına yarım milyon kopya yetiştirmeye çalışan matbaa makinesinin sesine benzetti. Gürültü hangisine benzerse benzesin, kafalarında yazdıkları Fransız farsına uymayacak kadar yüksek sesliydi, ama artık o sesi duymaya başladıkları, kafalarında o sesten, çılgın sevişmelerinin cehennemî çığlığından başka bir

şey olmadığı ve arzunun tatmin olma noktasının eşiğine geldikleri için kendilerini nasıl durdurabilirlerdi? Durduramadılar da zaten ve ikisi birden o eşikten aşağı yuvarlanana kadar sürdürdüler, ama lokomotif durup o sesten başka bir şey duyabilecek hale geldiklerinde, alt kattan gelen bir ses duydular, ürkmüş, korkmuş bir çocuğun çığlığıydı bu, üst katta kopan kıyamet yüzünden uykusundan sıçrayan ufak David'in sesiydi, bir saniye sonra da ayak seslerini duydular, hiç kuşkusuz baba Gary horul horul uyurken oğlunu yatıştırmaya koşan anne Francie'nin ayak sesi olmalıydı; iş o noktaya gelince dehşete düşen ve utanan Ferguson, Amy'nin yatağından fırladığı gibi odasına doğru seğirtti ve Büyük Bulvar komedisinin perdesi öyle kapandı.

Ertesi sabah yedi buçukta Ferguson mutfağa indi ve sofrada oturup çatal bıçaklarıyla masaya vurarak, *Pancake isteriz! Pancake isteriz!* diye bağrışan Rosa'yla David'i gördü. Gary onların karşısında oturmuş, sessizce kahvesini yudumlarken günün ilk Parliament'ini tüttürüyordu. Ocağın başında duran Francie kuzenine öfkeyle baktıktan sonra çırpılmış yumurtaları pişirmeye devam etti. Amy görünürlerde yoktu, yukarıda, küçük yatağında uyumaya devam ediyor olmalıydı.

Gary kahve fincanını bırakıp, Dün bunlara pancake sözü verdik, ama sonra gerekli malzemeyi almayı unutmuşuz, dedi. Gördüğün gibi çırpılmış yumurtadan hiç hoşnut değiller.

Kızıl saçlı Rosa ve sarışın David, *Pancake isteriz!* çığlıklarına çatal bıçaklarıyla tempo tutmaya devam ediyorlardı.

Ferguson, Buralarda bir yerde market vardır herhalde, dedi.

Gary arabaya atlayıp oraya gitmeye hiç niyetli olmadığını belirten bir edayla sigarasından derin bir nefes

çekerek, Tepeden aşağı inilecek, oradan da sola doğru üç ya da dört mil gidilecek, diye cevap verdi.

Yumurtaları tavadan büyük bir beyaz kâseye aktaran Francie, Ben giderim, dedi. Archie'yle beraber gideriz, değil mi Archie?

Francie'nin sormaktan çok emreden tondaki sorusunun sertliğinden afallayan Ferguson, Nasıl istersen, dedi. Francie ona kızmıştı. Önce Ferguson mutfağa girerken dönüp ona düşmanca bakışı, şimdi de sesindeki bu saldırgan ton hâlâ dün geceki patırtıyı, ikinci kattaki bebeği uykudan sıçratan o lanet olası lokomotif karyolayı düşündüğünü gösteriyordu; Ferguson bu bağışlanamaz ayıbını Francie'nin unutmuş gibi yaparak nezaket göstermesini umuyordu ve ondan hemen oracıkta özür dilemesi gerektiğini bildiği halde tek kelime edemeyecek kadar utanıyordu. Pancake unuyla Akçadağ pekmezi almaya gitmenin çocukların isteğini yerine getirmekle ilgisi yoktu. Francie bunu bahane etmişti, ama asıl niyeti Ferguson'la yalnız kalıp onu azarlamak, haddini bildirmekti.

Bu arada çocuklar el çırparak, çığlık atarak, onların isteğini yerine getirmek için soğuğa ve kara aldırmadan yollara düşecek yiğit analarına öpücük göndererek zaferlerini kutluyordu. Neler olduğunun farkında olmayan ya da en azından o konuya kayıtsız kalan Gary sigarasını söndürüp çırpılmış yumurta tabağına daldı. Bir lokma aldıktan sonra çatalını tekrar tepeleme doldurup David'e uzattı, çocuk da öne eğilip yumurtayı ağzına aldı. Sonra bir çatal dolusu Rosa'ya, ondan sonra bir çatal da kendine. Çok güzel olmuş, değil mi? dedi. Rosa, Hem de çok, dedi. David de, Çok, ağzıma sok, diye kendi esprisine gülerek bir lokma daha almak için ağzını açtı. Ferguson botlarını bağlar ve kar ceketini giyerken onlara bakıp beslenen iki yavru kuşa benzetti. Ha kurtçuk olmuş ha çırpılmış yumurta, diye geçirdi içinden, acıkma hep aynı acıkmaydı,

olabildiğince öne uzanıp açılmış ağızlar da hep aynı biçimde açılmış ağızlardı. Pancake işi tamam, ama önce sabaha iyi başlamak için bir şeyler atıştırmak gerek.

Dışarıda gerçek kuşlar vardı, benekli, kahverengi bir serçe, mat kırmızı sorguçlu, zeytin yeşili dişi bir kardinal kuşu, kızıl kanatlı bir karatavuk –gri-beyaz gökyüzünde bir anda uçuşan renk lekeleri, sert kış sabahında soluklanan birkaç yaşam parçacığı– Ferguson'la kuzeni karla kaplı bahçeyi geçip mavi steyşına binerlerken, Ferguson o güzel hafta sonu keyfinin saçma bir tartışmayla bozulacak olmasına üzüldü. Francie'yle ikisi birbirlerini tanıdıklarından bu yana geçen onca yıl içinde hiçbir zaman tartışmamışlar, birbirlerine bir tek kırıcı söz söylememişlerdi, karşılıklı sevgileri ve bağlılıkları hiç zedelenmeden sürmüş, Ferguson'un baba tarafındaki, yani çoktan darmadağın olan o çılgın, yıkıcı Ferguson klanındaki akrabalar içinde derin dostluk kurduğu sadece Francie olmuştu, bütün kuzenler, ağabeyler, ablalar, yengeler, amcalar arasında sadece Francie'yle ikisi, aptalca düşmanlıklara düşmemeyi başarmışlardı, kuzeninin şimdi kendisine sırt çevirebileceğini düşünmek Ferguson'un yüreğini burkuyordu.

Soğuk bir sabahtı, yine de yılın o dönemi için olağanüstü soğuk sayılmazdı, olsa olsa eksi dört, beş dereceydi ve motor marşa basar basmaz çalıştı. Motorun ısınmasını bekleyerek arabada otururlarken, Ferguson, İstersen arabayı ben kullanayım, dedi. Altı hafta kadar sonra on yedisini doldurmaya kadar ehliyet alamayacaktı, ama ön ehliyet sayılan izin belgesi vardı, ayrıca ehliyeti olan Francie yanında olunca, yer değiştirmeleri tamamen yasaldı. Ferguson, iyi bir sürücü olduğunu, aylardır annesi ve babasıyla ya da ikisinden biriyle bir yere giderken arabayı onun kullanmasına izin verdiklerini ve ikisinin de onun şoförlüğüne kusur bulmadıklarını söyledi. Francie zoraki bir tavırla gülümsedi ve onun iyi, hatta belki ken-

disinden de iyi bir sürücü olduğundan şüphe etmediğini söyledi, ama o anda direksiyonda kendisinin oturduğu ve hareket etmek üzere oldukları, yokuş aşağı inerken toprak yolda araba kullanmaya alışık olmayan birinin çok zorlanabileceği gerekçesiyle arabayı kendisinin kullanacağını, fakat markete gidip alışveriş yaptıktan sonra dönüş yolunda belki Ferguson'un direksiyona geçebileceğini sözlerine ekledi.

Ne var ki, dönüş yolu diye bir şey olmadı. Miller'ın Marketi'nden geri dönemediler, çünkü markete varmayı başaramadılar ve Ferguson'un daima *sabahların sabahı* olarak hatırlayacağı o sabah, Vermont Dağları'ndaki o yarıda kalan yolculuk yüzünden iki kuzen de büyük bedel ödemek zorunda kaldılar, özellikle de Ferguson çok uzun süre o bedeli ödemeye devam edecek ve hiç kimse kazadan onu sorumlu tutmadığı halde (arabayı o kullanmadığına göre nasıl sorumlu olabilirdi?), Francie'nin gözlerini yoldan çevirip ona bakmasına sebep olduğu için hep kendini suçlayacaktı, çünkü Francie ona bakmasa o buzlanmış noktada kaymayacak ve ağaca çarpmayacaktı.

Mesele Ferguson'un onunla tartışmaya girmemek için elinden geleni yapmasıydı. Francie ona kızmakta çok haklıydı, o yüzden Ferguson olabildiğince az konuşmaya, Francie ne kadar ağır konuşsa da başını sallayıp dediklerini kabullenmeye, kendini savunmak için hiçbir şey söylememeye karar verdi. İstediği kadar öfkelensin, diye düşündü, kuzeninin öfkesinin kendi öfkesini tutuşturmasına meydan vermediği sürece çatışma kısa sürede biter ve çok geçmeden de unutulurdu.

Ya da Ferguson'a öyle geliyordu. Onun hatası, esas meselenin gürültü olduğunu, o sesi başkalarına duyurmanın düşüncesizlik ve bencillik olduğunu sanmasıydı, oysa gürültü sorunun sadece bir parçasıydı, hatta en küçük parçasıydı, Ferguson kuzeninin saldırısının sandığın-

dan ve hazırlıklı olduğundan çok daha şiddetli olduğunu anlayınca gafil avlandı, kendini tutamadı, Francie ona bağırdıkça o da Francie'ye bağırmaya başladı.

Francie arabayı bir mil uzunluğundaki yokuştan kazasız belasız indirmeyi başardı, ama yokuşun altına gelince durdu, sola döneceğine sağa döndü; Gary sola dönüleceğini söylediği için Ferguson onu uyardı, ama Francie parmaklarıyla direksiyonda trampet çalarak kaygılanmamasını, Gary'nin yön duygusu olmadığını, her zaman karıştırdığını ve eğer sola gidilecek diyorsa sağa gitmeyi kastettiğini söyledi. Ferguson bunun komik olduğunu düşündü, ama Francie bunu anlatırken hiç de komik gelmiyordu, sanki bir şeyden dolayı Gary'ye veya başka bir şeyden dolayı başka birine, örneğin artık onu pek sık arayıp sormayan kardeşi Jack'e yahut yine işten atılıp işsizlik yardımıyla geçinen baş belası babasına, belki de o üç erkeğin üçüne de sinirlenmişçesine sert, hatta biraz da öfkeli bir tonu vardı; böylece Ferguson o sabah tepesini attıran dördüncü erkek oluyordu ve Francie gerçekten yanlış yola saptığını, marketten giderek uzaklaştığını, yaptığı hatayı fark ettiği halde yumuşamıyordu; bu hata yüzünden tamamlanamayan yolculuğun ikinci yarısı ilk saptıkları şoseye dönebilmek için arka yollara girip çıkmakla geçti; öfke ve yılgınlık Ferguson'un normalde kavgacı olmayan kuzeninin üzerine iyice çökünce Francie sadede geldi ve evden çıkmalarının asıl nedeni olan Ferguson'a ağzının payını vermeye girişti.

Ne kadar üzücü, dedi ve sevgili çocuğunun yalancı bir sahtekâra, birbirinden farksız kum zerrelerinden birine dönüştüğünü öğrenmenin nasıl bir acı, nasıl bir hayal kırıklığı olduğunu; üstelik *onu böyle kullanmaya*, herkesin arkasından iş çevirip *düzmek* için sevgilisini Vermont'a getirmeye nasıl cüret edebildiğini, oraya gelirken arabada şirinlik yapan kızışmış iki çocuğun gece tavan arasın-

da gizlice dolaşıp *iki ufak çocuğun* tepesinde düzüşmesinin iğrenç olduğunu söyledi; hem doğduğu günden beri onu sevmiş, bebekliğinde yıkamış, bakmış, büyümesini gözlemiş olan kendisine bunu nasıl yapabilmişti; oğlu kuzeninin yanında güvende olur diye Vermont'a gitmesine izin veren annesine ne diyecekti şimdi, bütün bunlar güvene dayanıyordu ve bir gece bile uçkuruna sahip olamayacak kadar kontrolünü kaybetmiş bir ergen nasıl olur da onun çatısı altında o güveni ayaklar altına alırdı, onun orada kalmasını istemiyordu artık, onu da şırfıntı sevgilisini de öğleden sonra otobüse bindirdiği gibi New York'a postalayacaktı, ikisini de gönderip kurtulacaktı...

Bu daha başlangıçtı. Beş dakika sonra Francie hâlâ konuşuyordu, sonunda Ferguson bağırarak ona sesini kesip arabayı durdurmasını, artık yettiğini, eşyasını toplamak için eve yürüyerek gideceğini söyleyince Francie ona döndü, gözlerinde çılgınca bir ifadeyle, Gülünç olma Archie, dışarıda donup ölürsün, dedi; bu sözler üzerine Archie onda bir tuhaflık olduğunu, aklının karıştığını, sinir krizi geçirme noktasına geldiğini düşündü ve Francie deminden beri söylediklerini hiç anımsamıyormuş gibi ona bakmayı sürdürünce Ferguson gülümsedi, Francie de ona gülümseyince Ferguson kuzeninin yola bakmadığını fark etti ve bir saniye sonra da araba bir ağaca tosladı.

Emniyet kemeri yoktu, 1964'te henüz öyle bir şey bilinmiyordu, o yüzden araba otuz, otuz beş mil gibi orta hızda gittiği halde ağaca çarpınca ikisi de yaralandı. Francie: Beyin sarsıntısı, direksiyona kapaklanmaktan meydana gelen köprücükkemiği kırığı bulgusuyla yatırıldı ve Vermont Hastanesi'nden taburcu edilince doktorların Gary'ye söylediği gibi nevrasteni tedavisi görmek üzere New Jersey'deki bir hastaneye sevk edildi. Ferguson: Bilinç kaybı, başında, kollarında, ön camdan dışarı çıkan sol

elinde kanamalı yaralar vardı, (hastane personelini şaşırtan ve bazı hemşirelerin *tıbbi bir mucize* diye tanımladığı bir şans sonucunda) hiçbir kemik kırığı yoktu, ön camın kırıkları sol elin iki parmağını, başparmağın her iki eklemini ve işaretparmağının üst iki eklemini koparmıştı ve parmaklar karların içine gömülü kaldığı ve bahara kadar bulunamadığı için Ferguson hayatının geri kalan bölümünü sekiz parmaklı biri olarak geçirmeye mahkûmdu.

Bu durum Ferguson'u çok sarstı. Ölmediğine şükretmesi gerektiğini biliyordu, ama ölmemiş olması bir gerçek, artık sorgulanmasına gerek olmayan bir vakıaydı, oysa şimdi karşısına dikilen soru ise soru olmaktan çok, bir umutsuzluk çığlığıydı: Ona ne olacaktı? Sakat kalmıştı, sargıları açıp elini, elinin bundan böyle neye benzeyeceğini gösterdikleri zaman gördükleri karşısında isyan etti. O el artık onun eli değildi. Bir başkasının eliydi ve bir zamanlar başparmağıyla işaretparmağı olan düzeltilip dikiş atılmış yumrulara bakınca midesi bulandı, başını öteye çevirdi. Öyle çirkin, öyle iğrençti ki – *bir canavarın eli.* Lanetlenmişler ordusuna katıldığını düşündü, bundan sonra ona insan soyunun her organı tam sayılmayan sakatlardan, özürlülerden biri gözüyle bakılacaktı. Üstelik bu hain aşağılanmanın yanı sıra, küçük bir çocukken üstesinden geldiği yüzlerce şeyi, ayakkabılarını bağlamak, gömleğini iliklemek, tabağındaki yiyecekleri kesmek, daktilo makinesi kullanmak gibi iki başparmağı olan birinin her gün hiç farkına varmadan yaptığı şeyleri yeni baştan öğrenmesi gerekecekti ve bu işlerin otomatik hale gelebilmesi için geçecek aylar, belki de yıllar boyunca sürekli olarak ne kadar geriye düştüğünü anımsayacaktı. Hayır, Ferguson ölmemişti, diri olmasına hâlâ diriydi, ama kazayı izleyen günlerde *d* harfiyle başlayan sözcükler bir aç çocuk kalabalığı gibi eteğine yapıştı ve o sözcüklerin uyandırdığı duygulardan kendini

kurtaramadı: demoralize, depresyon, düşkün, dışlanmış, def edilmiş, defolu, dalgın, damgalı, değişik, darmadağın.

En büyük korkusu, Amy'nin onu sevmekten vazgeçmesiydi. Vazgeçmek istediği için vazgeçmezdi, kendi duygularını bile anlayamadığı için vazgeçmezdi, ama kim o çolak ve parmaksız elin kendisine dokunmasını isterdi, insanın midesi kalkardı, bütün arzusunu öldürürdü, zamanla bu tiksinti artar, sonunda Amy onu terk ederdi ve Amy'yi kaybedecek olursa sadece kalbi kırılmakla kalmaz, yaşamı sonsuza kadar mahvolurdu, çünkü aklı başında hangi kadın onun gibi bir erkeği, sol kolundan normal el yerine bir *pençe* sarkan acınacak, sakat bir yaratığı çekici bulabilirdi? Sonsuz acı, sonsuz yalnızlık, sonsuz hayal kırıklığı –onun payına bunlar düşecekti– Amy bütün hafta sonu hastanede onun yanında otururken, onunla kalabilmek için pazartesi, salı ve çarşamba okulu asarken, yüzünü okşayıp her şeyin eskisi gibi olacağını, iki parmağı yitirmenin berbat bir darbe olduğunu ama dünyanın da sonu olmadığını, milyonlarca insanın çok daha ağır biçimde sakat kalmalarına rağmen akıllarını buna takmayıp cesaretle hayata devam ettiklerini söylerken ve Ferguson onun yüzüne bakarak anlattıklarını dinlerken bile, karşısındakinin bir hayal, gerçek Amy'nin hareketlerini taklit eden sahte bir Amy olup olmadığını düşünüyordu ve eğer birkaç saniye gözlerini yumacak olsa daha gözünü açmaya fırsat kalmadan kız ortadan kaybolacak mı diye merak ediyordu.

Annesiyle babası da onun yanında olmak için Montclair'den gelmişlerdi, onlar da tıpkı Amy ve doktorlarla hemşireler gibi ona çok iyi, çok sevecen davranıyorlardı; ne var ki onun neler hissettiğini nereden bilebilirler, onu avutmak için söylediklerinin tam aksine *dünyanın sonunun geldiğini*, en azından dünyanın ona ait olan küçük bölümünün sona erdiğini nasıl anlayabilirlerdi ve Fergu-

son beyzbol, hani çok eskilerde kalan Anne-Marie Dumartin'in deyimiyle o *en geri zekâlı spor* aklına gelince nasıl perişan olduğunu, beyzbolu hâlâ ne kadar çok sevdiğini, şubat ortasında başlayacak olan okul takımlarının ilk kapalı salon maçlarını nasıl sabırsızlıkla beklediğini onlara nasıl anlatabilirdi, dünyasının beyzbol bölümü de bitmişti, çünkü iki parmağı eksik sol eliyle beyzbol sopasını gerektiği gibi, topa var gücüyle vuracak biçimde tutamayacaktı bir daha ve beş parmak için tasarlanmış eldiveni üç parmakla nasıl kullanabilecekti, sakat haliyle oynamaya kalksa vasat bir oyuncu durumuna düşerdi, o durum da onun katlanabileceği bir şey değildi, özellikle de hayatının en önemli sezonuna, okulda, ilçede, eyalette sesini duyurup profesyonel oyuncu avcılarının üçüncü kalede .400'lük skoru olan *sihirbazı* görmeye koşacağı ve sonunda büyükler liginde bir sözleşmeye imza atıp hem Pulitzer hem En Değerli Oyuncu ödüllerine sahip ilk beyzbolcu-şair olarak Amerikan spor tarihine geçmeye hazırlandığı bu dönemde vasat oyuncu olmayı kabullenemezdi; bu fantastik hayalini şimdiye kadar kimseye anlatmaya cesaret edemediği için bundan sonra hiç söyleyemezdi, Montclair'e dönünce koçuna gideceği, zavallı sol elini kaldırarak kariyerinin neden bittiğini gösterip takımda oynayamayacağını söyleyeceği ve duygularını göstermeyi sevmeyen Sal Martino'nun başını sallayarak, *Kötü olmuş çocuk. Seni çok arayacağız*, mealinde birkaç sözcük mırıldanacağı ânı düşündükçe ağlamaklı olurken hayallerinden kimseye söz edemezdi.

Babası ve Amy perşembe sabahı gittiler, annesi o taburcu edilinceye kadar oradan ayrılmadı, civardaki bir otelde kalıyor, ufak bir kiralık arabayla dolaşıyordu. Annesinin şefkati neredeyse dayanamayacağı kadar aşırıydı, annesinin sevgi dolu gözleri onun üzerinden ayrılmıyor, oğlunun çektiği acıları aynı yoğunlukta paylaştığını söy-

lüyordu, ama Ferguson'un ortalığın velveleye verilmesinden, üzerine titrenilmesinden hiç hoşlanmadığını biliyordu ve öğüt vermeye, *hiç takma kafana* diye cesaretlendirmeye kalkmadığı, ağlamadığı için de Ferguson ona şükran duyuyordu. Ne kadar berbat bir durumda olduğunu ve onu bu halde görmenin annesine ne kadar acı verdiğini biliyordu, sadece hâlâ şiş, kıpkırmızı ve yarası açık elinin yeni yeni düzelmeye başlamış dikiş yerlerini değil, kollarındaki yırtılmış etleri birleştiren altmış dört dikişi şimdilik gizleyen sargıları, en kötü kesiklerin ve yaraların olduğu kafasındaki dikişlerin arasında kısacık kırpılmış saç öbeklerini görmek de annesini çok üzüyor olmalıydı; ama annesi ilerde sadece izi kalacak o görüntülerden rahatsız olmuyor, sadece kazadan yüzü yaralanmadan kurtulduğuna seviniyor, bunun *Tanrı'nın lütfu* olduğunu, bu talihsiz olaydaki tek şansın bu olduğunu söylüyordu; Ferguson her ne kadar kendisine bahşedilmiş lütufları sayacak durumda değilse de annesinin ne demek istediğini anlıyordu, çünkü felaketlerin de bir hiyerarşisi vardı ve harap olmuş bir elle yaşamak, ne de olsa harap olmuş bir suratla yaşamak kadar feci değildi.

Annesinin yanında olmasını ne kadar istediğini kendisine bile itiraf etmesi zordu. Annesi yatağın yanındaki sandalyeye oturunca, her şey yalnız olduğu zamankinden biraz daha, hatta sık sık çok daha iyi oluyordu, yine de annesine açılmaya, güdükleştirilmiş, karanlık geleceğini, onu bekleyen yalnız ve sevgisiz uzun yılları düşündükçe ne kadar korktuğunu, yüksek sesle dile getirecek olsa kendine acımaktan kaynaklanan aptalca korkularını söylemeye çekiniyordu, o yüzden kendisi hakkında hemen hemen hiç konuşmuyor, annesi de onu daha fazla konuşmaya zorlamıyordu. Uzun vadede onun konuşup konuşmaması belki annesi için fark etmiyordu, çünkü onun neler düşündüğünü annesinin zaten bildiği kesindi, her

zaman bir şekilde bilmişti, Ferguson daha ufacık bir çocuk olduğu günlerden bu yana annesi onun aklından geçenleri bilirdi hep, şimdi lisede diye neden farklı olacaktı? Ancak, kendisinin dışında konuşulacak başka şeyler vardı, her şeyden çok da Vermont'taki son günlerinde sürekli konuştukları gibi Francie'nin durumu ve sinir krizinin gizemli nedeni söz konusuydu; Francie hastaneden çıkıp New Jersey'deki başka bir hastaneye nakledildiğine göre, bundan sonra ne olacaktı? Annesi ne olacağından emin değildi. Bütün bildiği Gary'nin ona söylediklerinden ibaretti, o sözlerden de bir anlam çıkaramıyordu, sorunların uzun bir süredir büyümüş olması dışında hiçbir şey belli değildi. Babasıyla ilgili üzüntüleri olabilirdi – belki. Evliliğinde sorunlar olabilirdi – belki. Çok genç yaşta evlendiğine pişman olmuş olabilirdi – belki. Bunların hepsi – ya da hiçbiri. Şaşırtıcı olan Francie'nin her zaman çok sağlıklı ve dengeli görünmesiydi. Neşe dolu harika biri, herkesin gözbebeği. Ve şimdi de bu durum.

Annesi, Zavallı Francie, dedi. Benim canım kızım hastalandı. Ailesi üç bin mil uzakta, ona bakacak kimse yok. Bunu yapmak bana düşer Archie. Birkaç güne kadar eve döneceğiz, gider gitmez yeni görevim bu olacak. Francie'nin iyileşmesini sağlamak.

Ferguson, Francie'nin iyileşmesinde psikiyatrların rolü olabileceğini ısrarla reddederek kırık bir kalp için güvenilir tek tedavi sevgi ve sevginin sürdürülmesidir diye gözü kara bir iddiayı annesinden başka birinin öne sürüp süremeyeceğini sordu kendine. Bu iddia öylesine çılgınca ve cahilceydi ki Ferguson gülmekten kendini alamadı, kahkaha gırtlağında yükselirken de kazadan beri ilk kez güldüğünü fark etti. Aferin bana, diye düşündü. Söyledikleri gülmeye değer olduğu için annesine de içinden aferin dedi; gerçi gülmekle hata etmişti, çünkü annesinin sözlerindeki en güzel şey onun buna ger-

çekten inanmasıydı, dünyayı sırtında taşıyabileceğine iliklerine kadar inanıyordu.

Eve dönmenin en kötü yanı okula gitme zorunluluğuydu. Hastanede yatmak işkence gibiydi, ama hiç değilse orada kendini güvende hissediyor, odasının duvarları arasında başkalarından korunduğu duygusunu yaşıyordu; oysa şimdi eski dünyasına dönecek ve herkes onu görecekti – ve en istemediği şey de görülmekti.

Aylardan şubattı, annesi onun Montclair Lisesi'ne dönüşüne hazırlık olarak bir çift özel eldiven ördü, eldivenin bir teki normal, ikinci teki sol elinin sakatlanmış yeni haline uyacak biçimde üç tam, bir de üçte bir parmaklıydı; eldivenler çok rahattı, yumuşacık ithal kaşmirden örülmüştü, göze batmayan açık kahverengiydi, canlı bir renk gibi dikkat çekmeyen, neredeyse kimsenin eldivenleri fark edemeyeceği bir renkti. Ferguson o ayın sonuna ve bir sonraki ayın yarısına kadar eldivenin sol tekini okulun içindeyken de giydi – iyileşmekte olan elini korumak için doktorların öyle dediğini söylüyordu. Bu biraz işe yaradı, saçları yoluk yoluk olan kafasını örtmek için yine doktorların talimatını bahane ederek hem içeride hem dışarıda giydiği bere de işe yarıyordu. Saçları uzayıp kelleşmiş yerler örtülünce bereyi çıkaracaktı, ama okula dönüşünün ilk dönemlerinde bere de, şubat havasına uyan ama aslında iki kolunda hâlâ iğrenç bir kırmızılıkta görünen çapraz dikişleri örtmeye yarayan uzun kollu gömlekler ve kazaklar da iş görüyordu ve doktor tamamen iyileştiğini beyan edinceye kadar beden dersine de girmediği için on birinci sınıftaki arkadaşlarının önünde soyunup duşa girmekten de kurtuluyordu, yani yara izleri beyazlaşıp neredeyse görünmez oluncaya kadar kimse onları görmeyecekti.

Bunlar, o çetin dönemin zorluklarını biraz azaltarak

geçirmek için bulduğu hilelerdi, ama yine de zordu, (beyzbol takımındaki eski bir arkadaşı arkasından konuşurken kendisinin kulak misafiri olduğu gibi) bir *hasarlı mal* olarak geri dönmek çok zordu; arkadaşları ve öğretmenleri onun durumuna üzülüyor ve eldivenli sol eline bakmamaya çalışıyorlardı, ama okuldakilerin hepsi arkadaşı değildi ve ondan en çok nefret edenler, o mesafeli davranan, tepeden bakan Ferguson'un hak ettiği cezaya uğramasına, layığını bulmuş olmasına zerrece üzülmüyordu. Son birkaç ay içinde onca düşman edinmiş olması kendi hatasıydı, çünkü Amy'yle flörte başlayınca onları az çok terk etmiş, cumartesi davetlerini geri çevirmiş, pazar günleri ortalarda görünmemişti ve iki portresi hâlâ Roseland Foto'nun vitrininde duran o herkesin sevdiği küçük çocuk, herkese uzak duran bir yabancıya dönüşmüştü. Onu okula bağlayan hemen hemen tek şey beyzbol takımıydı, artık beyzbol olmadığı için kendinin de yok olduğunu hissetmeye başlıyordu. Her gün okula gidiyordu, ama her gün benliğinin giderek küçülen bir bölümü okulda oluyordu.

Ferguson'un böyle yabancılaşmasına karşın hâlâ bazı arkadaşlar vardı, hâlâ ilgi gösterdiği bazı kişiler vardı, ama beyzbol arkadaşı ve eski *National Geographic* fotoğraflarındaki suç ortağı kalın kafalı Bobby George dışında gerçekten sevdiği kimse yoktu ve onu hâlâ neden sevdiğini kendine de açıklayamıyordu – ta ki Vermont'tan döndüğü gece hoş geldin demek için uğrayan Bobby, eldivensiz, beresiz, süvetersiz genç Ferguson'u görüp bir şey söylemeye hazırlanırken gözyaşlarına boğuluncaya kadar, Ferguson arkadaşının bir anda patlak veren o çocuk gibi ağlamasını seyrederken Bobby'nin kendisini Montclair'deki herkesten daha çok sevdiğini anladı. Diğer arkadaşlarının hepsi onun başına gelene üzülmüşlerdi, ama ağlayan sadece Bobby oldu.

Bobby'nin hatırı için top atma/tutma egzersizlerini seyretmek üzere okuldan sonra kapalı salonda yapılan antrenmanlardan birine gitti. Eldivenler topları yakalayıp atarken, toplar sert parke döşemeye çarparken yankılanan salonda durmak çok zoruna gidiyordu, ama Bobby o sezon arka sahada top tutucu olarak oynamaya başlayacağı için Ferguson'a gelip top atışlarının geçen yıla kıyasla iyileşip iyileşmediğini görmesini ve bir gelişme olmamışsa yanlışlarını söylemesini rica etmişti. O iki saatlik egzersizler sırasında salona sadece oyuncular alınırdı, Ferguson artık takımda olmamasına rağmen Koç Marino'nun ona tanıdığı birtakım ayrıcalıkları vardı hâlâ; Marino onun yaralanmasını tahmin ettiği gibi kayıtsızca, mesafeli bir tavırla karşılamadı, *Lanet olası, siktiğimin şeyi*, diye haykırarak tepkisini gösterdi ve Ferguson'un koçluk yaptığı en iyi oyunculardan biri olduğunu, on bir ve on ikinci sınıflardayken ondan büyük işler beklediğini söyledi. Hemen ardından Ferguson'u top atıcıya dönüştürmekten söz etmeye başladı. Mr. Martino onun güçlü koluyla bunu kolayca halledebileceğini, o zaman onun vuruş ortalaması ya da kaç kale vuruşu yaptığı kimsenin *sikinde olmayacağını* söyledi. Eğer şimdi buna başlamak için daha çok erkense, neden gelecek yıl için düşünmüyordu? Bu yıl resmî olmayan koç asistanı gibi takımda kalır, oyuncuları top atma/tutma egzersizlerinde ve beden çalışmalarında yönlendirebilirdi, maçlar sırasında da kendisiyle birlikte kenarda oturup strateji planlanmasına yardımcı olabilirdi. Ama tabii eğer istiyorsa bunları yapabileceğini söyledi, Ferguson da bu öneriyi kabul etmeye can attığı halde, bunu yapamayacağını, takımın bir parçası olup da aynı zamanda takımın bir parçası olmamaktansa, kenarda durup oyuncuları gayrete getiren bir maskot olmaktansa ölmeyi yeğleyeceğini biliyordu, o yüzden Mr. Martino'ya teşekkür etti ve *henüz buna hazırlıklı olmadı-*

ğını söyleyerek önerisini kibarca reddetti; İkinci Dünya Savaşı'nda kıdemli başçavuş olarak savaşmış, Bulge Muharebesi'nde[1] çarpışmış, Dachau'nun özgürlüğe kavuşmasını sağlayan birliğin bir neferi olmuş eski asker, Ferguson'un omzunu sıvazlayıp şansının açık olmasını diledi. Sonra vedalaşmak üzere Ferguson'un elini son kez sıkmak için uzanırken, Evlat, bu dünyada değişmeyen tek şey boktur, dedi. Her gün ayak bileklerimize kadar bok içindeyiz, ama bazen bok dizlerimize ya da belimize kadar yükselince yapmamız gereken kendimizi çekip boktan çıkarmak ve yolumuza devam etmektir. Sen yoluna devam ediyorsun Archie, bunu yaptığın için sana saygı duyuyorum, ama bir gün fikrini değiştirecek olursan kapının her zaman açık olduğunu unutma.

Bobby George'un gözyaşları ve Sal Martino'nun *her zaman açık* demesi. Berbat bir dünyadaki iki iyi şey, evet, Ferguson artık yoluna devam ediyordu, hatta koçla vedalaşmasından sonraki kısacık sürede bile yol almıştı ve ister doğru ister yanlış yöne yürüsün o ikinci iyi şeyin en iyi tarafı gelecekte kendini hangi noktada bulursa bulsun Mr. Martino'nun bokun kalıcı, hiç değişmeyen gücüyle ilgili o dokunaklı sözlerini hiç unutmayacak olmasıydı.

Kış sonuna kadar çoğunlukla yalnız kaldı, her gün okuldan çıkar çıkmaz doğru eve gidiyor, bazen arabası olan son sınıftakilere otostop yapıyor, bazen de yirmi dakikalık yolu yürüyordu. O saatte ev hep boş, yani sessiz olurdu, okulda altı buçuk saat geçirdikten sonra en çok istediği şey sessizlikti, eldivenli ve bereli vücudunu iki bin başka vücudun önünde sürükleme işkencesini avutan, sarmalayan, kocaman bir sessizlik, yeniden kendi içi-

1. Bulge İngilizce "çıkıntı" anlamındadır. Nazi ordusunun savaşın sonuna yakın yaptığı bu son büyük saldırı Müttefik birliklerini gafil avlayıp cepheyi yararak bir çıkıntı oluşturduğu için muharebe bu adla anılıyor. (Ç.N.)

ne çekilip yok olmak ne kadar iyiydi. Annesiyle babası genellikle altıyı biraz geçe eve gelirlerdi, böylece boş kalesinde rahatça dolanabileceği yaklaşık iki buçuk saati oluyordu, bu sürenin büyük bölümünü odasında geçiriyor, kapıyı kapatıp pencereyi aralayarak annesinin yasak sigaralarından bir, iki tane içiyor, genel cerrahın sigaranın zararlarıyla ilgili yeni raporuyla kendisinin giderek artan tiryakiliğinin çakışmasından doğan ironinin tadını çıkarıyor; annesinin ucunda ölüm olan Chesterfield'lerini içerken odada geziniyor, plak çalıyor, hem büyük koral yapıtları (Verdi'nin *Requem*'i, Beethoven'ın *Missa Solemnis*'i) hem Bach'ın solo kompozisyonlarını (Pablo Casals, Glen Gould icraları) dinliyor ya da yatağa uzanıp Mildred Teyze'nin yakında gönderdiği paketten çıkan ince kapaklı kitapları okuyordu, edebiyat eğitiminin cömert kılavuzu olan teyzesi son dokuz ay içinde ikinci kez Fransa'ya gidip geldiği için Ferguson da o akşamüstü saatlerini Genet (*Hırsızın Günlüğü*), Gide (*Kalpazanlar*), Sarraute (*Yönelişler*), Breton (*Nadja*) ve Beckett (*Molloy*) okuyarak geçiriyordu; Ferguson müzik dinlemediği ya da kitap okumadığı zaman kendini kaybolmuş hissediyordu, kendisiyle öylesine barışık değildi ki zaman zaman patlayıp parçalanıyormuş duygusuna kapılıyordu. Yeniden şiir yazmaya başlamak istiyor, ama bir türlü yoğunlaşamıyor ve aklına gelen her fikir değersiz görünüyordu. Tarihteki ilk beyzbolcu-şair artık beyzbol oynayamıyordu ve birdenbire içindeki şair de ölüyordu. Bir gün, *Bana yardım et*, diye yazdı. *Sana neden yardım edeyim?* diye devam etti kendine yazdığı mesaj. Birinci ses, *Çünkü yardımına muhtacım*, dedi. İkinci ses, *Kusura bakma*, diye yanıtladı. *Sana gerekli olan yardıma muhtacım demekten vazgeçmen. Değişmek için neye ihtiyacım var diye düşünmeye başla.*

Peki sen kimsin?

Ben senim tabii. Başka kim olduğumu sanıyordun?

Dünyasında boktan olmayan ve tek değişmeyen şey geceleri Amy'yle telefonda konuşmaktı. Amy'nin ilk sorusu daima, *Nasılsın Archie?* oluyordu, o da her seferinde aynı cevabı veriyordu: *Daha iyiyim. Dünden biraz daha iyiyim* – bu dediği de gerçekten doğruydu, çünkü zamanla sadece fiziksel durumu yavaş yavaş düzelmekle kalmıyor, Amy'nin sesi parmaklarını şıkırdatıp onu transtan uyandıran bir hipnozcuymuş gibi onunla konuşmak da eski benliğini yeniden kazandırıyordu sanki. Başka hiç kimsenin onun üzerinde böyle bir gücü yoktu ve haftalar geçip Ferguson iyileşmeye devam ederken, iyileşmesinin Amy'nin kazayı yorumlayışıyla mı ilintili olduğundan kuşkulanmaya başladı, çünkü diğer herkesin aksine Amy kazayı bir trajedi olarak görmedi ve onu sevenler içinde en az üzülen sadece Amy oldu. Amy'nin dünya görüşüne göre trajedi tanımı yalnızca ölüm ve –felç, beynin hasar görmesi, had safhada sakatlık ve çirkinleşme gibi– telafisi olmayan kusurlar için uygundu, ama iki parmağın kaybı önemsiz bir sorundu, bu durumda Ferguson'un trajik sonuçlara maruz kalmadan kazadan kurtulmasına ancak sevinilebilirdi. Tabii beyzbol meselesinde yazık olmuştu, yine de bu iki parmağın kaybı hayatta kalabilme avantajı karşılığında ödenecek ufak bir borç sayılırdı ve şayet Ferguson şimdi şiir yazmakta zorlanıyorsa bir süre şiir işini rafa kaldırmalı ve kendine dert etmemeliydi, eğer ileride de şiir yazamazsa, zaten en baştan beri şair olmak kaderinde yok demekti.

Ferguson bir gece ona, Dr. Pangloss[1] gibi konuşuyorsun, dedi. Olası bütün dünyaların en iyisi olan bu dünyada her şey iyiye çıkar.

Amy, Hiç de öyle değil, dedi. Pangloss budala bir

1. Voltaire'in *Candide ya da İyimserlik* adlı yapıtındaki karakter. (Ç.N.)

iyimserdi, oysa ben zeki bir iyimserim, yani arada sırada iyimser olan bir kötümserim. Hemen her şey kötüye gidiyor, ama her zaman değil, hiçbir şey *daima* olamaz, ama ben *daima* en beterini beklediğim için beteri olmadığı zaman o kadar heyecanlanıyorum ki iyimser gibi görünüyorum. Seni kaybetmiş olabilirdim Archie, ama kaybetmedim. Ben artık sadece bunu düşünebiliyorum – seni kaybetmediğim için ne kadar sevinçli olduğumu.

Ferguson, Vermont'tan gelişinden sonraki ilk haftalarda cumartesi günleri New York'a gidebilecek kadar güçlü değildi henüz. Ancak pazartesiden cumaya kadar okula gidip gelmeyi becerebiliyordu, ama Manhattan her yanı ağrıyan, sızlayan, dikişler içindeki gövdesini kaldıramayacağı kadar zorlardı, önce itiş kakış otobüs, ardından metro istasyonlarının merdivenlerini inip çıkmak, peronlardaki yaya kalabalığının çarpması ve sonra Amy'yle birlikte kış soğuğunda sokaklarda gezmenin olanaksızlığı; o nedenle şubatın tamamında ve martın ilk yarısındaki cumartesiler buluşma programını tersine çevirdiler ve peş peşe beş cumartesi Amy onu görmek için Montclair'e geldi. Bu yeni düzen evden dışarı çıkmak için elverişli değildi, ama kitapçılara ve müzelere girip çıkmak, kafelerde oturmak, sinemalara, tiyatrolara ve partilere gitmekle geçen eski rutine kıyasla birtakım avantajları da vardı, bu avantajların birincisi Ferguson'un annesiyle babasının cumartesi günleri çalışmaları, dolayısıyla da evin boş olmasıydı, ev boş olduğu için de Amy'yle yukarıdaki yatak odasına çıkabilirler, kapıyı kapatıp yaptıklarını görecekler diye kimseden korkmadan yatağa uzanabilirlerdi. Ama en azından Amy'nin artık kendisini istemeyeceğine inanan Ferguson açısından korku yine de söz konusuydu ve onun Montclair'deki evinde ilk kez yatak odasına çıktıklarında Ferguson'un duyduğu korku, New York'ta Amy'nin odasına ilk gir-

dikleri andaki kadar büyüktü, ama yatağa yatıp soyunmaya başladıkları zaman Amy onun yaralı elini tutup öperek, yavaş yavaş yirmi, otuz kez öperek, ardından dudaklarını onun sargılı sol koluna götürüp bir düzine defa öperek, aynı on iki öpücüğü sargılı sağ koluna da konduararak, sonra Ferguson'u göğsünün üzerine çekip başındaki küçük bandajları tek tek ve her birini altışar, yedişer, sekizer kez öpmeye başlayarak onu şaşırttı. Ferguson neden böyle yaptığını sorunca, Amy onun en çok sevdiği yerlerinin artık buralar olduğunu söyledi. Ferguson, Bunu nasıl söyleyebilirsin? dedi. O yaraların iğrenç olduğunu, tiksinti uyandıran şeyleri kimsenin sevemeyeceğini söyledi. Amy de o yaralar başına gelenlerin anısı olduğu için, hayatta kaldığı için, yanında olduğu için onları sevdiğini, onun başına gelenlerin aynı zamanda başına gelmeyen şey olduğunu, yani vücudundaki izlerin yaşam işaretleri olduğunu, o yüzden de onları iğrenç bulmayıp tam tersine güzel bulduğunu anlattı. Ferguson güldü. *Pangloss yine imdada yetişti!* demek istedi, ama demedi, Amy'nin gözlerinin içine bakarken onun doğru söyleyip söylemediğini merak ediyordu. Az önce söylediklerine gerçekten inanıyor olabilir miydi, yoksa onu üzmemek için inanıyormuş gibi mi yapıyordu? Eğer Amy söylediklerine inanmıyorsa, kendisi ona nasıl inanabilirdi? Çünkü ona inanmak zorundaydı, çünkü ona inanmak elindeki tek seçenekti, ona inanmamanın ikisine nelere mal olacağını düşününce gerçeğin, o yüce doğru denilen gerçeğin hiçbir anlamı olmadığına karar verdi.

Peş peşe beş cumartesi seks, öğle sonrasının erken saatlerinde solgun şubat ışığı perdelerin kenarlarına sarınıp vücutlarını çevreleyen havanın içine sızarken sevişmek, sonra Amy'nin giyinmesini seyrederken alınan haz, daha sonra da kendilerine yemek hazırlamak ya da plak dinlemek yahut televizyonda eski bir film izlemek için

aşağıya inerlerken veya yakın çevrede yürüyüş yaparken ya da Wallace Stevens'la kapışmasının ardından Ferguson'un kafasında Eliot'ın pabucunu dama atan yeni gözdesi William Carlos Williams'ın *Brueghel'in Resimleri* adlı kitabını yüksek sesle kıza okurken, o giysilerin içinde Amy'nin çıplak bedeninin olduğunu bilmek, bir bakıma sevişmedikleri sırada da cinselliğin mahremiyetini uzatıyor gibiydi.

Peş peşe beş cumartesi seks, ama aynı zamanda okul günleri boyunca şehirlerarası telefon konuşmalarından sonra ilk kez yüz yüze gelme fırsatı, o cumartesilerden üçünde de Amy, Ferguson'un annesiyle babası eve gelinceye kadar orada kaldı, böylece mutfakta sadece dördünün bir arada olduğu üç akşam yemeği de yendi; annesi onun o *sarhoş Belçikalı kızla* değil de Amy ile flört etmesinden çok memnundu, babası da Amy'nin gevezeliklerinden ve sıra dışı görüşlerinden hoşlanıyordu, örneğin şubat sonlarındaki bir akşam, o ay Beatles Amerika'yı fethetmiş ve Casius Clay de Sonny Liston'ı yenmişti, herkesin dilinde bu iki önemli olay vardı ve Amy zekice ama algılaması zor bir iddiayla John Lennon'la yeni ağırsiklet şampiyonun aslında iki ayrı bedene bölünmüş aynı kişi olduğunu, yirmili yaşlarının başındaki iki gencin tıpatıp aynı şekilde, yani kendilerini ciddiye almayarak, *En büyük benim, Biz İsa'dan daha popüleriz* gibi en uygunsuz görünen sözleri insanları güldürecek bir dobralık ve teatral bir tavırla söyleme yeteneğiyle dünyanın dikkatini çektiklerini söyledi, Amy bu komik ama unutulmayacak sözleri yinelerken Ferguson'un babası gülmeye başladı, Amy sadece Lennon'ın Liverpool şivesini ve Clay'in Kentucky ağzını kusursuz taklit etmekle kalmayıp ikisinin yüz ifadelerini de aynen taklit ettiği için gülüyordu, gülmesi bitince, Önemli bir noktaya değindin Amy, dedi. *Açıksözlü oldukları kadar açık görüşlü olan akıllı gençler.* Hoşuma gitti bu.

Ferguson, Amy'yle evde yalnız oldukları o cumartesi sabahlarını ve öğle sonralarını nasıl geçirdiklerini annesiyle babasının fark edip etmediklerini bilmiyordu. Annesinin bir şeylerden pirelenip harekete geçmiş olmasından kuşkulanıyordu (ikinci cumartesi annesi bir kazak almak için haber vermeden eve gelmiş ve onları yatağı düzeltirken yakalamıştı), bu durumda meseleyi babasına da açmış olmalıydı, ama biliyorlarsa bile ikisi de bu konuda tek kelime etmedi, çünkü Amy Schneiderman'ın oğullarının yaşamında olumlu bir gücü olduğu, kaza sonrası dünyasına uyum sağlama sürecinde onu tek başına tedavi eden tek kişilik acil yardım ekibi gibi çalıştığı gün gibi ortadaydı, o yüzden de olabildiğince sık buluşmalarını, görüşmelerini destekliyorlar, paraya sıkışık oldukları halde aylık telefon faturasını dört katına çıkaran şehirlerarası telefonlara bile itiraz etmiyorlardı. Annesi bir gün, *Bu kızın kumaşı iyi Archie*, dedi, eski patronunun torunu Ferguson'u tedavi ederken, o da her gün saat dörtte hastaneye gidiyor, bir saatlik ziyaret süresinde sevgi – sadece sevgi tedavisi yaparak yeğeni Francie'yi iyileştirmeye çalışıyordu. Ferguson annesinin her akşam Francie'nin iyileşmesiyle ilgili haberlerini dikkatle dinliyor, bir yandan da kuzeninin *gıcırdayan karyola* ve kaza sabahı ona ne kadar öfkelendiği hakkında annesine bir şey söylemesinden endişe ediyordu, o zaman annesi birtakım soralar soracak, o da utancını gizlemek için yalan söylemek zorunda kalacaktı; ama sonunda Francie'nin kazadan söz edip etmediğini soracak cesareti topladığında, annesi Francie'nin o konuyu hiç açmadığını söyledi. Ferguson kendi kendine, Doğru mu acaba? diye sordu. Francie kazayı kafasından tamamen silmiş miydi yoksa annesi onu üzmemek için o konudan habersizmiş gibi mi yapıyordu?

Ferguson, Peki ya elim? Elimi biliyor mu? dedi.

Evet, Gary söyledi ona.

Neden söyledi? Gaddarca bir şey bu, öyle değil mi?

Çünkü bilmesi gerekiyor. Yakında hastaneden çıkacak, seni gördüğü zaman şoka uğramasını kimse istemiyor.

Francie üç hafta dinlenip tedavi gördükten sonra taburcu oldu, ilerideki yıllarda yeni sinir krizleri ve hastanede yatışlar tekrarlanacak olmakla birlikte şimdilik ayaktaydı, köprücükkemiği yavaş yavaş iyileştiği için sol kolu hâlâ askıdaydı, yine de Ferguson'un annesinin hastaneden son dönüşünde dediği gibi, *pırıl pırıldı*; bir hafta sonra kolu askıdan çıkıp da Ferguson'la ebeveynlerini Batı Orange'daki evine pazar yemeğine davet ettiği zaman Ferguson da onu pırıl pırıl, neşeli, kendini iyice toparlamış buldu, Vermont'taki o feci hafta sonunda gördüğü bezgin, ürkek, panik içindeki kadın değildi artık. Kazadan bu yana ilk kez karşılaştıkları an ikisi için de tedirgin ediciydi, Francie, Ferguson'un eline bakıp kazada ne hale geldiğini görünce ağlamaya başladı, kuzenine sarıldı, hıçkıra hıçkıra ağlayarak ondan özür diledi, işte o zaman Ferguson başına gelenler yüzünden içten içe Francie'yi suçladığını kazadan beri ilk defa fark etti, çünkü her ne kadar Francie'nin suçu olmasa da, arabadaki o son bakışı bir delinin bakışı, düşüncelerini artık kontrol edemeyen birinin bakışı olsa da arabayı ağaca toslayan oydu, Ferguson her şey için onu bağışlamayı isterken, ağzından doğru sözcükler çıkarken, Francie'yi suçlamadığını, her şeyi bağışlayıp unuttuğunu söylerken bile yalan söylediğini, kuzenini hep suçlayacağını, ömürlerinin sonuna kadar o kazanın ikisinin arasında varlığını sürdüreceğini biliyordu.

3 Mart'ta on yedisini doldurdu. Birkaç gün sonra Motorlu Taşıtlar Dairesi'ne gidip New Jersey ehliyeti almak için sınava girdi, dönemeçlerde direksiyon hâkimi-

yetini, gaz pedalına (babasının *ayağını çiğ yumurtaya basar gibi* öğüdüne uyarak) hep aynı biçimde bastığını, fren yapma ve geri viteste gitme becerisini ve son olarak da sürücülerden çoğunun başarısızlığına neden olan o zor paralel park manevrasını kavradığını gösterdi. Ferguson yıllar boyunca yüzlerce sınava girmişti, ama bu, okuldaki sınavların hepsinden daha önemliydi. Bu gerçek bir sınavdı ve cebine koyduğu anda o ehliyet, kilitleri açıp onu kafesten çıkaracak güce sahipti.

Annesiyle babasının sıkıştığını, ikisinin işlerinin de bozulduğunu, aile gelirinin azaldığını biliyordu, henüz zor günler gelmemişti belki, ama eli kulağındaydı, her ay biraz daha yaklaşıyordu. Mavi Haç/Mavi Kalkan[1] Ferguson'un hastane masraflarını ödemişti, ama ayrıca cepten ödenen birtakım harcamalar yapılmış, şehirlerarası telefon konuşmaları, annesinin motel ve kiralık araba giderleri pahalıya patlamıştı, yağmurlu günde yırtık şemsiyeyle yalınayak sokağa çıkmak deyiminde olduğu gibi zor günlerinde bu masrafların altından kalkabilmeleri kolay olmamıştı, o yüzden 3 Mart'ta annesiyle babasından aldığı tek doğum günü armağanı oyuncak bir otomobil –1958 model beyaz bir Chevrolet Impala'nın minyatürü– olunca Ferguson bunu yakında gireceği sürücü sınavında uğurlu gelsin diye bir tür şaka armağanı ve ailesinin daha iyi bir şeye keselerinin elvermediğini gösteren bir simge olarak yorumladı. Evet, gerçekten komik bir şaka diye düşündü ve hem annesi hem de babası gülümsedikleri için o da gülümseyerek teşekkür etti, ama o şaşkınlık içinde annesinin bir sonraki sözüne dikkat etmedi: Korkma Archie. Minicik palamutlardan güçlü meşeler doğar.

1. ABD'deki bir özel sigorta şirketi. (Ç.N.)

Altı gün sonra, o meşe evin önünde gerçek boyutta bir araba, Ferguson'un çalışma masasının üstünde kâğıt ağırlığı niyetine duran palamudun devasa ikizi olarak ortaya çıktı, ikizi demek doğru olmaz, çünkü kapının önüne park eden beyaz Chevrolet Impala 1958 değil, 1960 modeldi. Dört kapılı yerine iki kapılıydı, Ferguson'un annesiyle babası da arabada oturmuş, oğulları kopan gürültüyü merak edip odasından ininceye kadar klaksona basıp duruyorlardı.

Annesi arabayı ayın 3'ünde vermeyi planladıklarını, ama elden geçmesi gerektiğini ve onarım işinin tahminlerinden daha uzun sürdüğünü anlattı. Umarım beğenmişsindir, dedi. Arabayı kendisinin seçmesini düşünmüşlerdi, ancak o zaman armağan sürpriz olmaktan çıkacaktı ve armağan vermenin hoşluğu da sürpriz olmasıydı.

Ferguson hiçbir şey söylemedi.

Babası kaşlarını çatarak sordu: Eh, Archie, ne diyorsun bakalım? Beğendin mi beğenmedin mi?

Evet, beğenmişti. Tabii beğenmişti. Nasıl olur da beğenmezdi? O kadar beğenmişti ki, dizlerinin üstüne çöküp arabayı öpesi geliyordu.

Sonunda, Peki parayı nasıl denkleştirdiniz? diye sordu. Bu çok pahalı olmalı.

Babası, Sandığın kadar pahalı değil, dedi. Sadece altı yüz elli.

Onarımdan önce mi sonra mı?

Önce. Onarımla beraber sekiz yüz.

Ferguson, Çok, dedi. Çok büyük para. Bunu yapmamalıydınız.

Annesi, Saçmalama, diye karşılık verdi. Son altı ay içinde tam yüz portre çektim ve şimdi kitap tamamlandığına göre ünlü erkeklerimin ve kadınlarımın duvarlarında ne asılı sanıyorsun?

Ferguson, Anladım, dedi. Fotoğrafları hediye etme-

din, üste de para aldın. Kendilerini seyretmeleri için kaç para aldın onlardan?

Annesi, Yüz elli dolar, dedi.

Ferguson aferin dercesine başını sallayıp ıslık çaldı.

Ferguson kafasından doğru hesaplayamazsa, ne olur olmaz diye babası, Tam tamına on beş bin, diyerek açıkladı.

Annesi, Gördün mü bak? dedi. Düşkünlerevine gitmiyoruz Archie, en azından bugün de, muhtemelen yarın da gitmiyoruz. Onun için kes sesini, arabana bin ve bizi bir yerlere götür, tamam mı?

Böyleci Araba Mevsimi başladı. Ferguson hayatında ilk kez geliş gidişlerinin efendisi, çevresindeki alanların hâkimi olmuştu, dolu bir depo ve her üç yüz bin milde yağ değişimi dışında hiçbir şey istemeyen altı silindirli içten yakmalı arabadan başka Tanrı tanımıyordu artık. İlkbahar boyunca ve yazın ilk günlerine kadar her sabah okula arabayla gitti, çoğu kez Bobby George onun yanında, ön koltukta oturuyor, bazen de arkada üçüncü bir kişi daha oluyordu; saat üç buçukta okul tatil olunca eskisi gibi doğru eve gidip odasına kapanmıyor, arabaya atlayıp herhangi bir belirli yeri hedeflemeden, yalnızca araba sürmenin tadını çıkarmak için bir, iki saat dolaşıyordu; o gezintilerin ilk dakikalarında ya da çeyrek saatinde nereye gitmek istediğini bilmediği halde, sık sık Essex'teki tek vahşi doğa alanı olan Güney Dağı Rezervasyonu'nun virajlı yolunda buluyordu kendini, orası ormanlar ve yürüyüş yollarıyla dolu, baykuşların, sinekkuşlarının, şahinlerin, milyonlarca kelebeğin barınağı olan göz alabildiğine bir araziydi; dağın tepesine varınca arabadan iniyor, aşağıdaki büyük vadiyi, evler, fabrikalar, okullar, kiliseler ve parklarla dolu kasabaların sıralandığı, yirmi milyondan çok kişinin, yani Amerika Birleşik Devletleri nüfusunun onda birinin yaşadığı alanı seyrediyordu, çünkü vadi ta

Hudson Nehri'ne kadar uzanıyor ve şehri boydan boya geçiyordu, Ferguson'un dağın tepesinden görebildiği en uzak noktada New York'un yüksek binaları, Manhattan'ın ufukta minik çimen yaprakları gibi yükselen gökdelenleri görünüyordu; Ferguson, Amy'nin şehrine baktığı anda Amy'yi görmek aklına düştü, hemen arabaya bindi, trafiğin yoğun olduğu o saatte New York'un yolunu tuttu, bir saat yirmi dakika sonra Schneiderman'ların evine vardığında, ev ödevini yapmakta olan Amy kapıyı açıp da onu görünce şaşkınlıktan çığlık attı.

Archie, ne işin var burada? dedi.

Ferguson, Seni öpmeye geldim, diye cevap verdi. Sadece bir öpücük, sonra gitmem gerek.

Sadece bir mi?

Sadece bir.

Amy kollarını açtı, Ferguson'un onu öpmesine izin verdi ve onlar o sadece bir öpücüğün ortasındayken Amy'nin annesi antreye gelip, Aman Tanrım, ne yapıyorsun Amy? diye sordu.

Amy dudaklarını Ferguson'un ağzından çekip annesine baktı, Ne yapıyor gibi görünüyorum anne? dedi.

İşte o an Ferguson'un en mutlu ânıydı, ergenlik özlemlerinin doruğu, sık sık hayal ettiği ama denemeye cesaret edemediği büyük ve saçma bir jestti, düşündüğünü yapmayarak o ânı ziyan etmek istemediği için reverans yaparak Amy'yi ve annesini selamlayıp merdivenlere yöneldi. Sokağa çıkınca kendi kendine, Araba olmasaydı bunların hiçbiri olmazdı, diye söylendi. Ocak ayında bir araba yüzünden neredeyse canından oluyordu, iki ay sonra da bir araba canına can katıyordu.

23 Mart Pazartesi günü okula giderken bereyi giymemeye karar verdi, saçları artık uzamış, kafası az çok Vermont'taki kelleşme öncesi görünümüne kavuşmuştu; bere giymemiş olduğunu Fransızca sınıfındaki üç ya da

dört kız dışında kimse söz konusu etmedi, altıncı sınıftayken ona gizlice aşk mektubu gönderen Margaret O'Mara da o kızlardan biriydi. Perşembe günü hava mevsime göre çok sıcak olduğu için eldivenleri de giymemeye karar verdi. Yine kimse bu konuda fazla bir şey söylemedi, ama giderek sayıları azalan arkadaş grubundaki Bobby George hiç beklemediği bir şey yaparak elini yakından görmek istediğini söyledi, Ferguson gönülsüzce sol kolunu uzattı, Bobby elini tuttu, suratına on beş santim kadar yaklaştırdı, görmüş geçirmiş bir cerrahın ya da beyinsiz bir çocuğun –Bobby söz konusu olunca tanım yapmak zordu– dikkatiyle inceledi, elin altını üstünü çevirdi, parmaklarını kesik yerlerin üstünde dolaştırdı, sonunda eli bırakıp Ferguson da kolunu tekrar aşağı indirince, Bobby, Gerçekten çok iyi görünüyor Archie, dedi. Tamamen iyileşmiş, eski rengine dönmüş.

Kazadan beri her önüne gelen, Ferguson'a parmaklarını kaybettikleri halde hayatta sivrilmiş ünlüleri anlatıyordu, bunlardan biri on dört yıllık meslek yaşamında 239 maç kazanan ve Beyzbol Onur Listesi'ne seçilen, Üç Parmaklı Brown lakabıyla tanınmış beyzbol top atıcısı Mordecai Brown'du; bir diğeri bir bombanın patlaması sonucu sağ elinin baş ve işaretparmaklarını kaybeden, sessiz sinema komedyenlerinden Harold Lloyd'du, o haliyle bile devasa bir duvar saatinin kollarına asılıp durmayı ve daha birçok zor gösteriyi başarmıştı. Ferguson bu yüreklendirici hikâyelerden kendine pay çıkarmaya, kendini sekiz-parmaklılar kardeşlik grubunun gururlu bir üyesi olarak görmeye çalışıyordu, ama o yapıdakilerin kendini beğenmişliği ya kanını donduruyor ya da utandırıyor veya o vıcık vıcık iyimserliği itici buluyordu; yine de bütün bunlara rağmen ona yol gösterecek o adamların örneği olsa da olmasa da yavaş yavaş elinin o değişmiş şekliyle barışıyor, ona *alışmaya başlıyordu* ve

sonunda 26 Mart'ta eldiveni de çıkarınca en kötü, en zor dönemi arkada bıraktığını hissetti. Ne var ki, hesaplayamadığı şey eldivenin nasıl bir kolaylık sağladığı, insanlar görecek diye korkmanın dehşetinden koruyan bir kalkan olduğuydu, eli çıplak kalınca ve *her şey normale dönmüş* gibi davranmaya çalıştıkça, başkalarının yanındayken sol elini cebine sokmayı huy edindi, bu da okuldayken neredeyse her zaman elinin cebinde olması demekti; bu yeni alışkanlığın en moral bozucu yanı ise yaptığının farkında olmamasıydı, bu hareketi tamamen içgüdüsel olarak, tamamen iradesinin dışında yapıyordu ve ancak şu ya da bu nedenle elini cebinden çıkarması gerektiğinde elinin cebinde olduğunu anlıyordu. Okul dışında kimse bu tikin farkına varmamıştı, ne Amy, ne annesiyle babası, ne de büyükannesiyle büyükbabası, çünkü onu sevenlerin arasındayken cesur davranmak zor değildi, ama okuldayken tam bir korkağa dönüşmüştü ve öyle olduğu için de kendini aşağılamaya başlıyordu. Ama farkına varmadan yaptığı bir şeyi nasıl engelleyebilirdi? Eski ve kontrol edilemez akıl-gövde sorununun yeni bir örneği olan ve aklı olmayan bir organın aklı varmışçasına kendi başına hareket etmesinden kaynaklanan bu sorunun da çözümü yok gibi görünüyordu, bir ay buna çare bulmak için boşu boşuna arayışa girmenin sonucunda bir çözüm, son derece pratik bir çözüm buldu, okula giderken giydiği dört pantolonu alıp annesine verdi ve her pantolonun sol ön ve arka ceplerinin ağzını dikmesini rica etti.

11 Nisan'da Amy'nin Barnard'a kabul belgesi geldi. Amy'yi tanıyanlar için sürpriz olmadı bu, ama o birkaç aydır kendini yiyor, geçen yıl Cebir II-Trigonometri'den aldığı 81, ortalamasını 95'ten 93'e düşürdüğü için Yüksek Öğrenime Geçiş Sınavı'ndaki notu da hedeflediği 1450 yerine 1375 olacak diye üzülüyor, okula kabul edilemezse diye endişeyle kıvranıyordu; bu kaygı dolu aylar bo-

yunca Ferguson ona endişelenmesine hiç gerek olmadığını söyledikçe Amy de hayatta hiçbir şeyin kesin olmadığı, dünyanın tıpkı bir siyasetçinin el sıkma hızı ve hevesiyle insanlara hayal kırıklıkları dağıttığı cevabını veriyordu ve hayal kırıklığına uğramak istemediği için kendini hayal kırıklığına hazırlıyordu, o yüzden müjdeli haber gelince Amy sevinmek yerine, sadece rahat bir nefes almış oldu. Oysa Ferguson seviniyordu, hem sadece Amy için değil, kendisi için, en çok da kendisi adına seviniyordu, çünkü Barnard, Amy'yi kabul etmeyecek olursa başka seçenekler söz konusuydu ve o seçeneklerin her biri adı New York olmayan şehirlerdeydi, Ferguson da Amy'nin Boston ya da Chicago veya Madison, Wisconsin gibi uzak bir yere gitmesinden korkuyordu, öyle olursa her şey çok karmaşık olacak, Ferguson yalnız kalacaktı, Amy'yi yılda ancak birkaç kez, kısa süreli tatillerde Batı 75. Cadde'ye geldikçe görebilecekti, dokuz ay boyunca onunla çok az iletişim kurabilecek ya da hiç kuramayacaktı, mektup yazacak ama Amy cevap veremeyecek kadar meşgul olacaktı ve yavaş yavaş ama kaçınılmaz olarak birbirlerinden kopacaklardı, o durumda Amy'nin bir başkasıyla flört etmesi engellenemezdi, üniversiteli delikanlılar etrafında pervane olacaklar, o da er geç birinden birine tutulacaktı, yirmi ya da yirmi bir yaşında tarih öğrencisi olan bir sivil haklar aktivisti ona daha liseyi bitirmemiş zavallı Ferguson'u unutturacaktı; sonra Barnard'dan mektup geldi ve Ferguson olabileceklerin acı ayrıntılarını düşünmekten kurtuldu. Ferguson daha çok gençti, ama –kardeşlerin kardeşlere kazık atması, başkanların suikastçıların kurşunlarıyla öldürülmesi, arabaların ağaçlara toslaması gibi– en kötü kâbusların bazen gerçekleştiğini, ama iki yıl önceki krizde dünyanın sonunun geleceği beklenirken gelmemesi, Amy başka bir yerdeki üniversiteye giderek New York'tan uzaklaşabilecekken bu olasılığın olmaması gibi bazen de

kâbusların gerçekleşmediğini bilecek yaştaydı; artık Amy önlerindeki dört yılı New York'ta geçireceğine göre Ferguson üniversite çağına gelince kendisinin de New York'a gideceğini biliyordu.

O sırada beyzbol mevsimi başlamıştı, ama Ferguson o konuyu düşünmemek için elinden geleni yapıyordu. Maçlara gitmiyordu, takımla ilgili bilgiyi de Bobby George'un okula giderlerken otobüsteki konuşmalarından öğreniyordu. Üçüncü kalede Ferguson'un yerini alan Andy Malone anlaşılan yeni pozisyonuna uyum sağlamakta zorlanıyordu, birkaç kez atışlarda gecikmesi takımın maç kaybına neden olmuştu. Ferguson onun durumuna da takımdaki herkese de üzüldü, ama fazla değil, sevinmesini engelleyecek kadar üzülmedi, çünkü itiraf etmek acı veriyorsa da kendisi olmayınca takımın eskisi gibi iyi olmadığını bilmek belirli bir doyum sağlıyordu. Bobby'ye gelince – her zamanki gibi o merak edilecek bir durumda değildi. Öteden beri hep iyi olmuştu, ama şimdi takımdaki en iyi oyuncuydu, sahada olduğu kadar kalede de hem güçlü bir atıcı hem güçlü bir tutucuydu ve mayısın ikinci haftasında Columbia Lisesi'yle yapılacak maçta kaleye tam turluk bir atış hedeflediğini söyleyince Ferguson onun bu kadar gelişmiş olmasına şaşırdı. İkinci kaleyi almaya çalışan iki koşucuyla birlikte bir tek, bir çift ve bir üçlü kale koşusu yapacaktı demek. Burnu tıkalı olduğu için ağzından nefes alan ve başparmağını emen o küçük çocuk gitmiş, yerine bir-seksen-sekiz boyunda, yüz kilodan fazla çeken, adaleli, ayağına çabuk, sahada yetişkin biri gibi görünen ve Ferguson'u yine şaşırtacak bir akıllılıkla oynayan biri olmuştu; Ferguson şaşırıyordu, çünkü Bobby beyzbol ya da futbol yahut açık saçık fıkralar dışındaki her konuda kalın kafalının tekiydi ve derslerin yarısından kötü not almamasının tek nedeni, okullararası sporlara katılabilmek için gerekli en düşük not ortalaması olan C'nin altına düşme-

sin diye ailesinin Montclair Devlet Lisesi'nden bir özel öğretmen tutmasıydı. Ama onu sahaya koyunca akıllıca oynuyordu, Ferguson onun ne kadar iyi olduğunu gördüğüne göre ilkbahardaki maçlardan birine daha gidip kendine işkence etmesine gerek yoktu. Belki gelecek yıl, diye geçirdi içinden, ama şimdi hâlâ çok acı veriyor.

Yaz yaklaşıyordu, üniversite bir sorun olmaktan çıkınca Amy yine politikadan söz etmeye başladı, SNCC, CORE[1] ve hareketin yönelimi hakkındaki konuşmalarında Ferguson'a uzun uzadıya fikirlerini anlatıyor, yaşı tutmadığı için Güney'e gidip okulun son aylarında düzenlenen Mississippi Yaz Projesi'ne katılamayacağına hayıflanıyordu; SNCC'nin başlattığı bu üç ayaklı proje, Kuzey bölgelerinden ufak bir ordunun katılımını planlıyor, bin çift ekstra elin şu alanlarda yardımını öngörüyordu: 1) Mississippi'de haklarından yoksun bırakılmış siyahlar için bir seçmen kaydı başlatmak, 2) Düzinelerle kasaba ve ufak şehirde siyah çocuklar için kurulacak Özgürlük Okulları'nda görev almak, 3) Ağustos sonunda Atlantic City'de yapılacak kongrede tamamı beyazlardan oluşan ırkçı Demokratları düşürmek için alternatif aday listesini seçmek üzere Mississippi Özgür Demokrat Partisi'ni kurmak. Amy şiddet ve yobazlığın hüküm sürdüğü o tehlikeli bölgeye gitmek, dava uğruna saflarda yerini almak için her şeyi yapardı, ama katılabilmek için on dokuz yaş alt sınırdı ve Amy başvuramıyordu, bu durum Ferguson'un işine geliyordu, çünkü her ne kadar davaya inansa da Amy'siz geçecek bir yaza katlanamazdı.

1. SNCC: Sivil Haklar Hareketi'nin 1960'lardaki en önemli örgütlerinden biri olan Student Nonviolent Coordinating Committee (Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyon Komitesi), Ella Baker'ın 1960 Nisan'ında Shaw Üniversitesi'nde düzenlediği bir öğrenci toplantısında hayata geçti.
CORE: Uluslararası İnsan Hakları alanında ve ağırlıklı olarak ırk ayrımcılığına karşı çalışan bir örgüt. (Ç.N.)

Sonraki aylarda katlanılamayacak, dayanılamayacak pek çok şey oldu, ama onlara olmadı, doğrudan onlara olmadı; yaz tatilinde Sekizinci Bulvar Kitapçısı'nda tezgâhtar (Amy), Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı'nda personel (Ferguson) olarak çalıştıkları halde, birbirlerini sık sık görebiliyorlardı, hem sadece hafta sonları değil, hafta içinde de geceleri görüşebiliyorlardı, Ferguson işten çıkar çıkmaz arabaya atlayıp şehre gidiyor, Amy'yi kitapçıdan alıyor, Joe Junior'da hamburger yiyor, sonra da ya Bleecker Sokağı'ndaki sinemaya gidiyor ya Washington Meydanı'nda yürüyor ya da Amy'nin şehir dışındaki bir arkadaşının boş kalan evinde çırılçıplak yatıp yuvarlanıyorlardı, Ferguson'un arabası sayesinde, o Özgürlük Yazı'nın Özgürlük Arabası sayesinde canlarının istediği yere gidebiliyorlardı, cumartesi ve pazar günleri arabayla Jones Plajı'na ya da Kuzey'deki kırsal alana veya Jersey kıyılarına uzanıyorlardı, o büyük ideallerin, coşkulu aşkın ve müthiş acıların yazı, 19 Haziran'da Sivil Haklar Yasası Senato'da kabul edilince insanları yüreklendiren bir biçimde başlamıştı, ama hemen sonra, sadece yetmiş iki saat sonra katlanılamaz şeyler olmaya başladı. 22 Haziran'da Mississippi Yaz Projesi'ne katılan delikanlılardan üçünün kaybolduğu haberi geldi. Andrew Goodman, Mickey Schwerner ve James Chaney, bombalanan bir kilise hakkında araştırma yapmak üzere diğer öğrencilerden önce projenin Ohio'daki eğitim merkezinden ayrılmışlardı ve gittikleri günden sonra onlardan haber alınamamıştı. Kendi yaşam tarzlarını yok etmek amacıyla topraklarını istila ettiğine inandıkları radikal Yankee sürüsünü korkutup yıldırmak için kolları sıvayan ırkçı beyazlar tarafından katledildiklerine, dövülüp işkence edilerek öldürüldüklerine şüphe yoktu, ama cesetlerinin nerede olduğunu bilen yoktu, üstelik Mississippi eyaletinde hiçbir beyaz olanları umursamıyordu. Amy olayı

duyunca hıçkırarak ağladı. San Francisco'da Cumhuriyetçi başkan adaylığını Barry Goldwater'ın kazandığı 16 Temmuz günü beyaz bir polis Harlem'de siyah bir gence ateş edip öldürdü ve James Powell'ın ölümüne karşılık Harlem ve Bedford-Stuyvesant'ta peş peşe altı gece ayaklanma başladı, çatıların üstüne çıkanlar sokaktaki New York polisine taş ve çöp atıyordu, polis de karşılık olarak onlara doğru başlarının üzerinden geçen gerçek kurşunlar atınca, yani Güney'de siyah kalabalığı dağıtmak için kullanılan yangın hortumları ve köpekler yerine gerçek kurşun atınca, Amy yine ağladı, sadece ırkçılığın Güney'de olduğu kadar Kuzey'de de güçlü olduğunu, *kendi şehrinde* bile güçlü olduğunu sonunda anladığı için ağlamadı, aynı zamanda kendi masum idealizminin öldüğünü, siyahlarla beyazların bir arada olacağı renkkörü bir Amerika hayalinin aptalca bir hüsnükuruntudan başka bir şey olmadığını da anladığı için ağladı; daha on bir ay önce Washington Yürüyüşü'nü düzenlemiş olan Bayard Rustin'in bile artık en ufak nüfuzu kalmamıştı, Harlem'de kalabalıkların karşısına çıkıp kimse yaralanmasın, ölmesin diye şiddet eylemlerini durdurmalarını rica ettiği zaman kalabalık ona, İn aşağı, sen de bir Tom Amca'ya dönüştün, diye bağırdı. Pasif direniş anlamını yitirmiş, Martin Luther King geçmişte kalmış ve Siyah Güç en yüce gerçek durumuna gelmişti, gücü öylesine büyüktü ki birkaç ay içinde *Zenci* kelimesi Amerikan lügatinden silinip gitti. 4 Ağustos'ta Goodman, Schwerner ve Chaney'nin cesetleri Mississippi'nin Philadelphia bölgesindeki bir toprak bent yakınlarında bulundu, bendin dibindeki çamura yarı gömülmüş olan cesetlerinin fotoğrafları öylesine korkunç, öylesine rahatsız edici bir görüntüydü ki Ferguson başını yana çevirip inledi. Ertesi gün Tonkin Körfezi'nde devriye gezen iki ABD destroyerinin Kuzey Vietnam devriye torpido gemisi tarafın-

dan saldırıya uğradığı açıklandı, daha doğrusu hükümetin resmî bildirisinde böyle söylendi, 7 Ağustos'ta da Kongre, Johnson'a "Birleşik Devletler güçlerine karşı yapılan silahlı saldırıları püskürtmek ve başka saldırıları engellemek için gerekli her türlü önlemi alma" yetkisini veren Tonkin Körfezi Kararnamesi'ni kabul etti. Savaş başlamıştı ve Amy artık ağlamıyordu. Johnson hakkındaki kararını vermişti, öfkeliydi, öfkeye kendini öylesine kaptırmıştı ki, Ferguson onun bir daha gülümseyip gülümsemeyeceğini anlamak için neredeyse espri yapacaktı.

Bu büyük olacak Archie, dedi, Kore Savaşı'ndan daha büyük, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki en büyük savaş olacak, katılmayacağın için şükret.

Ferguson, O nedenmiş Dr. Pangloss? diye sordu.

Çünkü tek başparmaklıları askere almıyorlar. Tanrı'ya şükür.

3.2

3.3

Amy artık onu sevmiyordu, en azından Ferguson'un istediği gibi sevmiyordu; öpüşen kuzenlerin gerçek aşkı denemek için kuzenlikleri geride bıraktıkları geçen baharın ve yazın o harika günlerinden sonra yeniden sadece kuzen durumuna gelmişlerdi. İlişkiyi bitiren Amy oldu, onun kararını değiştirmek için Ferguson'un yapabileceği hiçbir şey yoktu, çünkü Schneiderman kafası bir kez karar verdi mi, kararından dönmesi söz konusu olamazdı. Amy'nin Ferguson'la ilgili başlıca şikâyetleri onun fazlasıyla kendi kendisiyle meşgul olması, kucaklaşırlarken insanı zorlaması (on dört yaşındayken açıp göstermeye niyetli olmadığı memelerine dalması), onun memeleri dışındaki bütün konularda fazlasıyla pasif olması, olgunluktan fazlasıyla uzak olması, *anlamlı* bir konuşmayı yürütebilecek kadar sosyal bilinç sahibi olmamasıydı. Ayrılmak istemesinin artık ona büyük ve derin bir duygu beslemediğine yahut film delisi, basketbolcu, tembel Ferguson'un yeni oluşan ailesine katılmasından hoşlanmadığına bağlı olmadığını, sadece sevgili olarak umutsuz vaka olduğu için ilişkiyi bitirdiğini söyledi.

İlişkileri (1961) yaz sonundan birkaç hafta önce bitti ve İşçi Bayramı'ndan sonra okul açıldığında Ferguson kendini terk edilmiş hissetti. Hem biten sadece Amy'yle

öpüşme azgınlıkları değildi, flört öncesindeki arkadaşlıkları da mahvolmuştu. Ev ödevlerini yapmak için birbirlerinin evine gidilmiyor, televizyonda *Alacakaranlık Kuşağı* seyredilmiyor, remi oynanmıyor, sinemalara gidilmiyor, Riverside Park'ta yürüyüş yapılmıyordu. Ferguson onu hâlâ aile toplantılarında, ayda iki ya da üç kez Schneiderman kardeşlerin evlerinde düzenlenen akşam yemekleri ya da pazar kahvaltılarında, yahut Broadway'deki Sezuan Sarayı ve Yedinci Bulvar'daki Sahne lokantalarına gittiklerinde görebiliyordu, ama artık ona bakmak acı veriyordu; bir kenara atılmışken, Amy'nin kafasındaki değerli, güvenilir insan standartlarına uymadığı için reddedilmişken onun yakınında olmak çok acı veriyordu ve o yemeklerde eskiden olduğu gibi Amy'nin yanında oturmak yerine masanın öteki ucunda oturuyor ve Amy orada yokmuş gibi davranmaya çalışıyordu. Eylülün son haftasında Dan Amca'yla Liz Yenge'nin evinde Doğu Almanların Berlin Duvarı'na zehirli radyum yerleştirdikleriyle ilgili o malum saçma sapan konuşmalar sürerken Ferguson daha fazla dayanamayarak yerinden doğruldu, tuvalete gitme bahanesiyle sofradan kalktı. Gerçekten de, ama sadece ötekilerden saklanmak için banyoya gitti, çünkü bu aile toplantılarında Amy'nin karşısında kibarlık maskesi takma zorunluluğunu kaldıramıyordu, onu her görüşünde henüz kapanmamış yarası yeniden deşiliyor, o varken nasıl davranacağını, ne söyleyeceğini bilemiyordu, o yüzden içini acıtan perişanlığını belli etmek yerine gerçekten bağırsaklarını boşaltmak için tuvalete gittiğine inansınlar diye musluğu açıp su akıttı, ardından sifonu çalıştırdı. Üç, dört dakika sonra banyonun kapısını açtığında, Amy ellerini kalçalarına dayamış koridorda duruyor, artık yeter dercesine küstah ve öfkeli bir ifadeyle bakıyordu.

Neler oluyor böyle? diye sordu. Artık yüzüme bak-

mıyorsun. Artık benimle konuşmuyorsun. Surat asmaktan başka bir şey yapmıyorsun ve bu halin artık sinirime dokunuyor.

Ferguson başını eğip ayaklarına bakarak konuştu: Kalbim kırık.

Topla kendini Archie. Hayal kırıklığına uğradın, hepsi bu. Ben de hayal kırıklığına uğradım. Ama en azından arkadaş olmaya çalışabiliriz. Biz her zaman arkadaş olduk, öyle değil mi?

Ferguson hâlâ onun gözlerine bakamıyordu. Artık geri dönüş yok, dedi. Bir şey bitti mi biter.

Şaka yapıyorsun herhalde, değil mi? Yani sertleşen meme uçları falan filan, ama biten bir şey yok. Hiçbir şey başlamadı bile. Daha on dört yaşındayız suratsız çocuk.

Kalbimiz kırılacak kadar büyüdük.

Dik dur Archie, sertleş. Zavallı bir çocuk gibi konuşuyorsun, ben de bundan nefret ediyorum. Gerçekten nefret ediyorum. Çok, çok uzun bir zaman kuzenliğimiz sürecek, arkadaşım olmana ihtiyacım var, o yüzden lütfen beni kendinden nefret ettirme.

Ferguson dik durmaya, sertleşip kendini toparlamaya çalıştı. Amy'nin onu öyle azarlaması zoruna gitmekle birlikte, kendine acıma, eziklik duyma güdülerine kendini iyice kaptırıp koyverdiğini de anladı, bu gidişe son vermezse Gregor Samsa gibi *kâbuslu bir gecenin sabahında kendini kocaman bir böceğe dönüşmüş olarak bulacaktı.* Şimdi dokuzuncu sınıfta, lise birdeydi, Riverside Özel Lisesi'nde hep iyi öğrenci olmasına karşın belki can sıkıntısı, belki fazla gayret etmeden de sınıf geçmesini sağlayacak doğal yeteneklerine aşırı güvenmesi yüzünden yedinci ve sekizinci sınıflarda notları biraz düşmüştü, ama şimdi daha çok çalışması gerekiyordu, Fransızca düzensiz fiillerde *passé simple* kipinin nasıl çekileceğini bil-

meden ya da Prag'da Pencereden Atma Olayı'nın[1] ve Worms Diyeti'nin (Solucan Diyeti!)[2] tarihlerini belirtmeden ve bu çapraşık şeyleri öğrenmek için ders çalışmaya ciddi zaman ayırmadan sınav sorularını yanıtlamak olanaksızdı. Ferguson notlarını gerçekleştirebileceğini düşündüğü en yüksek düzeye çıkarmaya karar verdi –İngilizce, Fransızca ve tarihte A'dan aşağı almayacak, biyoloji ve matematikte de B+'dan aşağı düşmeyecekti– bu zorlayıcı ama gerçekçi bir hareket planıydı, çünkü son iki derste A almayı hedeflemek çok uzun süre çalışmayı gerektirecek, o durumda da basketbolu tamamen devreden çıkarmak zorunda kalacaktı, oysa Şükran Günü tatilinden sonra seçmeler başlayınca dokuzuncu sınıf takımına girmeyi kafasına koymuştu. Bunu da başardı (uzaktan atış forveti oldu), derslerde de gelişme gösterdi, ancak tam istediği sonuçları alamadı, çünkü Fransızcada A beklerken hayal kırıklığı yaratan bir B+ aldı, buna karşılık biyolojide hedeflediği B+ mucizevi bir A-'ye yükseldi. Ama sorun yoktu. Ferguson birinci sömestrde Onur Listesi'ne geçti, Amy eğer Riverside Özel Lisesi'nde okumuş olsaydı onun ne kadar başarılı olduğunu bilecekti. Ama o okulda değildi, bu başarıdan haberi olmadı ve öfkeli, kırık kalpli kuzeni *kendini topladığını, dik durduğunu, sertleştiğini* ona söylemeyecek kadar gururlu olduğu için de, Ferguson'u hakkındaki fikirlerinin yanlışlığını kanıtlamaya zorlayacak derecede utandırmış olduğunu hiç bilemedi.

1. Prag'da pencereden atma olayı Bohemya tarihinde 1419 ve 1618'de ayaklanan halkın pencereden atılmasıyla isyanın bastırıldığı olaylardır. Çoğunlukla 1618'deki olaylar için kullanılır. (Ç.N.)

2. Kutsal Roma İmparatorluğu'nun Luther'i afaroz ettiği Almanya'nın Worms kentideki toplantı. Yazar burada İngilizce solucan anlamındaki Worms sözcüğü ile beslenme rejimi anlamındaki Diet sözcüğüne ironik bir gönderme yapıyor. (Ç.N.)

Bütün bu olanlar bir yana, Ferguson'un onu hâlâ arzuladığını, Amy'yi yeniden kazanmak için her şeyi yapacağını söylemeye bile gerek yok; ama sonunda ona kendisini yeniden arzulatmayı becerse bile bu zaman alırdı, belki de uzun zaman ve artık hiç beraber olamamak ile belki yeniden beraber olabilmek arasındaki süreçte durumu tersine çevirecek en iyi taktiğin kendine yeni bir sevgili bulmak olduğuna karar verdi. Bu sadece Amy'ye olan ilgisini kaybettiğini ve ayrılmanın sarsıntısını geride bıraktığını (ki bu nokta çok önemliydi) göstermekle kalmayacak, aynı zamanda onu da her an Amy'yi düşünmekten kurtaracaktı, onu ne kadar az düşünürse o kadar az üzülecek, ne kadar az üzülürse de Amy'ye o kadar çekici gelecekti. Yeni bir kız arkadaş onu daha mutlu biri yapar ve yeni bulunmuş bu mutluluk içinde aile toplantılarında Amy'ye daha nazik, daha hoş davranabilir, duygularını daha iyi kontrol edebilirdi ve yeri geldikçe de Amy'ye *güncel olaylardan* söz ederdi. Amy'nin onu suçladığı başlıca sorun buydu –politikayla ilgilenmemesi, ulusal ve uluslararası gelişmelerin büyük dünyasında olup bitenleri umursamamasıydı– Ferguson bu eksiğini kapatmak için bundan böyle haberleri daha yakından izlemeye karar verdi. Eve her sabah iki gazete geliyordu, *Times* ve *Herald Tribune*, Gil'le annesi *Times*'ı okurlar ve *Herald Tribune* Gil'in patronu olduğu halde onu pek ellerine almazlardı, bu konuda evde yapılan espri, *Herald Tribune*'un Yukarı Batı Yakası'nda yaşayanların ciddiye almayacağı kadar Cumhuriyetçilerin yandaşı olmasıydı. Yine de Gil'in eleştirileri ve makaleleri Wall Street sermayesinin ve Amerikan gücünün Park Bulvarı'ndaki o yayın organında neredeyse günaşırı yer alıyordu ve Ferguson'un işi her sabah üzerinde Gil'in imzası olan köşe yazısını kesip onları günün birinde bir albüm halinde derlemeye niyetlenen annesinin biriktirdiği kutuya koy-

maktı; Gil de o *süprüntülerle* uğraşmamasını söyleyip duruyordu, ama onun bu ilgiden hem mahcup olduğunu hem de gizliden gizliye hoşlandığını sezen Ferguson omzunu silkip, Kusura bakma, emir büyük yerden, Patrondan, diyordu; Patron zaten iki adı olan Rose Adler/Rose Schneiderman'ın bir başka adıydı ve Ferguson çaresizmiş gibi başını sallayarak, *Natürlich, mein Hauptmann*, emirlere karşı gelip başını derde sokma, diye cevap veriyordu. Ferguson böylece sabahları *Times* ve *Herald Tribune*'u okuyor, akşamüzeri okul dönüşünde de *New York Post* eve gelmiş oluyordu, gazetelerin yanı sıra *Newsweek*, *Life*, (bazen annesinin fotoğraflarının yayınlandığı) *Look*, *I.F. Stone's Weekly*,[1] *New Republic*, *Nation* gibi çeşitli dergiler de geliyordu, Ferguson da artık bunları dikkatle okuyor, doğruca arkadaki film ve kitap eleştirisi sayfalarını açmıyor, daha önce ilgilenmediği *oralarda neler olduğunu* anlamak ve Amy'yle konuşurken nasıl bir tutum takınacağını belirlemek için politik makaleleri okuyordu. Bunlar aşk uğruna göze aldığı fedakârlıklardı, çünkü kendini yetiştirip daha bilinçli, daha bilgili bir vatandaş, Demokratlarla Cumhuriyetçiler arasındaki mücadelenin, Amerika'nın dost ve dost olmayan yabancı hükümetlerle etkileşimlerinin titiz bir gözlemcisi durumuna getirmiş olsa da politikayı hâlâ akla gelebilecek en sıkıcı, en ruhsuz, en ölgün, en kasvetli konu olarak görüyordu.

1. Adının açılımı Isidor Feinstein Stone (1907-1989) olan I.F. Stone Rus asıllı bir Yahudiydi. Ailesi Amerika'ya göçmüş ve Isidor 1930'larda gazeteciliğe başlamıştı. Araştırmacı gazeteci olarak çok başarılı işlere imza atan ve geniş bir okur kitlesi olan Stone, sol görüşlü olduğu için 1950'lerde kara listeye alındı ve uzun süre işsiz kaldı. Hatta bu nedenle, sonradan çok pişman olsa da, adını sadece I.F. Stone olarak kullanmaya başladı. 1953'te kendi haftalık gazetesi olan *I.F. Stone's Weekly*'yi çıkarmaya başladı ve sonraki yıllarda McCarthy'cilikle ve ABD'deki ırk ayrımcılığıyla mücadele etti. Daha sonra Johnson'ın Tonkin Körfezi olayına karşı çıkan tek gazeteci oldu, aynı tutumunu Vietnam Savaşı'nı eleştirerek sürdürdü. (Ç.N.)

Soğuk Savaş, Taft-Hartley Yasası[1], Kennedy ile Kruşçev, Dean Rusk ile McNamara – bunların hiçbiri onun için fazla bir şey ifade etmiyordu, onun gözünde bütün politikacılar ya aptal ya ahlaksızdı ya da hem aptal hem ahlaksızdı, Bill Russell ve Pablo Casals gibi insanlara hayran olmayı, oy avcılığı yapan kendini beğenmiş lafebelerine yeğleyen Ferguson'un indinde herkesin hayran olduğu yeni başkan, yakışıklı John Kennedy bile bir başka aptal ve ahlaksız politikacıydı. 1961'in son aylarında *oralarda olanlar* içinde Ferguson'un gerçekten ilgisini çeken üç şey Kudüs'te Eichmann'ın yargılanması, –Gil ve Dan Amca çok ilgilendikleri için– Berlin Krizi ve Amerika'daki Sivil Haklar Hareketi'ydi, çünkü bu hareketi yürütenler çok cesurdu ve onlara yapılan haksızlıklar öylesine tiksindiriciydi ki Amerika'yı dünyanın en geri kalmış ülkelerinden biri durumuna getiriyordu.

Ancak, Amy'nin yerini alacak birini aramak da birtakım sorunlar yaratıyordu. Amy seri üretim için tasarlanmış kızlardan olmadığı için Ferguson ona benzeyen birini bulmayı beklemiyordu, yine de en iyi kalitenin altında hiçbir şeyle yetinmeye de gönlü yoktu – belki Amy'yle karşılaştırılacak biri değil, ama Ferguson'un ağzını açık bırakacak ve kalbinin atışlarını hızlandıracak kadar çarpıcı biri olmalıydı. Ne yazık ki, en uygun adaylar gönüllerini çoktan başkalarına kaptırmışlardı, on ikinci sınıftaki bir çocukla flört eden onuncu sınıfın Hedy Lamarr'ı güzeller güzeli Isabel Kraft, onun çekici kuzeni Alice Abrams ve Ferguson'un eski aşkı, tatlı sesli Rachel Minetta onların arasında yer alıyordu. Dokuzuncu sınıf yaşamının temel gerçeklerinden biri buydu işte: Kızların çoğu oğlanların çoğundan daha gelişmişti, bu da

1. ABD'de 1947'de çıkarılan, işçi sendikalarının faaliyetlerini ve gücünü kısıtlayan İşçi-İşveren İlişkileri Yasası. (Ç.N.)

en çarpıcı kızların kendi sınıflarındaki oğlanlar yerine bir üst, hatta iki üst sınıftaki daha gelişmiş çocukları tercih etmesi demekti. Çabucak, en geç ekim ortasında, yani Amy'nin kendisine *sertleş, dik dur* demesinden üç hafta sonra sonuca ulaşmayı ümit eden Ferguson, kasım ayı ilerlediği halde hâlâ arayıştaydı; çaba göstermediğinden değil (peş peşe dört cumartesi dört farklı kızla dört kez sinemaya gitmişti), ama kızların hiçbirinde aradığı özellikler yoktu. Şükran Günü bayramı için okul tatile girdiği sırada Ferguson, Riverside Özel Lisesi'nde aradığı gibi bir kız var mıdır diye kuşkulanmaya başlıyordu.

Basketbol hiç değilse haftada beş gün onu aşktaki hayal kırıklıklarından uzaklaştırıyordu; aşksız hafta sonlarına da, arkadaşlarıyla önceden planlanmamış basket maçları yaparak, arada bir cumartesi partilerine katılarak, kendisiyle gelecek birini bulunca (çoğunlukla da annesi) sinemaya veya Gil ya da hem Gil hem annesiyle konserlere giderek katlanıyordu; bir hafta boyunca yapılan seçmeler ve seçilmenin verdiği müthiş sevinçle başlayan, okuldan sonra sakin mizacından dolayı Uyuşuk Koç denilen Koç Nimm'in yönetiminde takımın birbirine alışması için yapılan yorucu antrenman haftasıyla devam eden, sonraki dokuz haftada biri salı öğleden sonra ikincisi cuma akşamı olmak üzere toplam on sekiz maçı kapsayan on bir haftalık sezonda basketbol oynamak, Ferguson'u üzüntü girdabına fazlasıyla kapılmaktan kurtarıyordu; maçların yarısı lisenin kendi sahasında, diğer yarısı da şehrin dört bir yanındaki öteki özel okulların sahalarında oynanıyordu, bu maçlar esas film olan üniversite maçları başlamadan önce gösterilen kısa çizgi filmler gibiydi ve diğer oyuncularla pek kaynaşmayan, 13 numaralı formayı giymekte ısrar eden Ferguson, ilk beşte sahaya çıkıp hava atışı için yerini alıyordu.

Kuzen Jim'le Riverside Park'ta geçirilen bütün o cu-

martesi sabahları on iki yaşındaki toy çocuğun on dört yaşını doldurmasına üç ay kala Riverside Rebels takımındaki ilk maçında yedi sayı yapan star değilse de sağlam bir oyuncuya dönüşmesini sağlamıştı. Ferguson yeteneğinin sınırlı olduğunu, basket yıldızı olmak için gereken olağanüstü hıza sahip olmadığını ve sağ eline kıyasla sol eli daha güçsüz olduğu için hızlı ve atak rakiplerin karşısında top hâkimiyeti şüpheli bir oyuncu olmaktan öteye geçemeyeceğini biliyordu. Ne parlak bir oyunculuk söz konusuydu, ne şamata, ne adam-adama oyunlarda karşıdakine feyk atmak, yine de Ferguson'un oyunculuğunda onu yedek bankına mahkûm etmeyen ve takımın vazgeçilmez bir parçası yapan güçlü özellikler vardı, öncelikle bacaklarının herkesten daha yükseğe sıçramasını sağlayan yaylanması ve bu yetenek –ona Komando Reisi lakabını kazandıran rakip oyuncuların arasına delice bir hızla dalışı gibi– amansız oyun hırsıyla birleşince olağanüstü bir kas gücü ve hüneri ortaya çıkıyor, kendisinden uzun oyunculara aman vermeden potayı sarsan ribaundlar alıyordu. Turnike atışlarını nadiren kaçırıyordu, üç sayılık atışları iyiydi, daha da iyi olma potansiyeli vardı, ama antrenmanlardaki yanlış yapmamak için gösterdiği özen maçlardaki performansıyla pek uyuşmuyordu, çünkü rekabet kızıştıkça şut atarken aceleci davranıyordu, bu da onu ilk yılda tutarsız bir hücum oyuncusu durumuna düşürdü, şutları isabetli olunca on, on iki sayı yaparken şutlar isabetsiz olunca bir-iki sayı yapıyor ya da hiç yapamıyordu. Böylece ilk maçta yaptığı yedi sayı sezondaki ortalaması oldu, ama maçlar sadece otuz iki dakika olduğu ve sayı toplamı her takım için otuz beşle kırk beş arasında değiştiği için bir maçta yedi sayı hiç fena değildi. Çok coşturucu bir sayı değil belki, ama fena da değil.

Ya-ya-ya-yaşasın Rebels! Rebels! Ya-ya-ya!

Sayılar umurunda değildi, takımı maçı kazandığı sürece kendisinin kaç sayı yaptığına aldırmıyordu, ama kazanmaktan da yenilmekten de çok daha önemli olan, takımda olmasıydı. Üzerinde 13 yazan sarı-kırmızı Rebels formasını giymeyi seviyordu, birlikte oynadığı dokuz çocuğu seviyordu, Koç Nimm'in devre arasında soyunma odasında dinamik olmayan konuşma tarzıyla takıma dinamizm vermesini seviyordu, başka sahalarda yapılacak maçlara giderken otobüste takım arkadaşlarıyla, on tane onuncu sınıf öğrencisiyle ve altısı onuncu dördü birinci sınıftan olan maç amigolarıyla birlikte olmayı seviyordu, otobüsteki kahkahalardan ve yüksek sesli şakalardan oluşan keşmekeşi, özellikle de onuncu sınıfın şaklabanı Yiggy Goldberg'in pantolonunu indirip otobüsün yanından geçen arabalara kıçını gösterdiği için iki maça çıkmama cezası almasını seviyordu, artık gövdesinin içinde olduğunu fark edemeyecek, kim olduğunun bilincinde olamayacak kadar kendini oyuna kaptırarak oynamayı seviyordu, antrenmanda kan ter içinde kalıncaya dek çalışmayı, sonra duşta sıcak suyun tenindeki teri akıtıp götürdüğünü hissetmeyi seviyordu, takımının sezona yavaş başlayıp zaman içinde iyileşmesini, sezonun ilk yarısında maçların çoğunu kaybederken ikinci yarıda çoğunu kazanarak 10 maçta 8 galibiyetlik rekor kırmasına seviniyordu ve kendi sahalarında Hilliard takımına karşı kazandıkları maçta sadece üç sayı yapmış olmasına karşın ribaundlarla takımı öne geçirdiğine seviniyordu.

Hey-ho-hey-ho! Rebels! Rebels! Ya-ya-ya!

İşin en güzel tarafı da maçlara seyirci gelmesiydi, Riverside Lisesi'ndeki iki maçta da ufak spor salonu her zaman kalabalık oluyordu, binlerce, hatta yüzlerce kişi değil, ama takımı coşturmak için bas davuluna vuran

Chuckie Showalter ile bir gösteri havası yaratmaya yetecek kadar seyirci vardı, Ferguson'un ailesi de Komando Reisi'ne tezahürat yapmak için maçlardan birine gelemeseler, diğerine geliyorlardı, en sık gelen de takımın kendi sahasındaki maçlardan hiçbirini kaçırmayan Dan Amca'ydı, onu şehir dışında olduğu için sadece bir maçı kaçıran annesi izliyordu, üniversite kış tatiline girince Boston'dan gelen Mr. Spor Sevmeyen Gil birkaç kez geldi, bir defa da Hilliard'la yapılan maçta bizzat Miss Amy Schneiderman boy gösterdi ve Ferguson'un müthiş bir takla atarak çizgi dışına çıkacak bir topu kurtarışını seyretti, hatalı bir pas için çekişirlerken Hilliard'lı oyuncuya omzuyla vurarak yere yıkışını gördü, dördüncü çeyrekte bir ribaundu bloke edip topun baskete girmesini önleyerek Riverside'ın üç sayı üstünlüğünü koruyuşunu izledi ve maç bittikten sonra, Güzel oyundu Archie, dedi. Yer yer ürkütücüydü, ama keyifliydi.

Ferguson, Ürkütücü mü? diye sordu. Ne demek oluyor bu?

Bilmiyorum. Belki gergin. Son derece gergin. Basketbolun oyuncuların birbirlerini itip kaktıkları bir oyun olduğunu bilmiyordum.

Her zaman değil. Ama potanın altında sert olmak zorundasın.

Sen şimdi öyle misin Archie – sert misin?

Hatırlamıyor musun?

Neden söz ediyorsun?

Dik dur, sertleş. Hatırlamadın mı?

Amy gülümsedi ve hatırlamadım dercesine başını salladı. O anda Ferguson onu öylesine dayanılmayacak kadar güzel buldu ki kucaklayıp dudaklarına yapışarak öpücüklere boğmak istedi, ama öyle aptalca ve kabaca bir şey yapmasına fırsat kalmadan Dan Amca yanına gelerek, Harika bir iş çıkardın Archie, dedi. Cemşatın belki

biraz hatalıydı, ama bence şimdiye kadarki en iyi oyununu oynadın.

Sonra basketbol sezonu bitti, o sevgilisiz, Amy'siz ve bir başka sevgilinin de olmadığı süreç yeniden başladı. Düzenli olarak gördüğü tek kız, Jim'in üniversiteye gitmek için yola çıkmadan önce ona verdiği geçen yılın *Playboy*'undaki Nisan Güzeli'ydi, ama yerçekimini yadsıyan kavun büyüklüğünde memeleri ve gerçek Wanda Power'ın lastik modelinden üretilmişe benzeyen bir vücudu olan, Washington'un Spokane kasabasında doğmuş, yirmi iki yaşındaki sırıtkan Wanda Power, artık Ferguson'un hayal gücünü çalıştıramaz olmuştu.

Sabırsız ve moralsiz, dünyadaki yerinin çıkmazda oluşundan usanmış, köreltilmiş umutları ve o umutları besleyen ateşli hayalleri yüzünden perişan, arzuladığı her şeyin gerçekleştiği şehvet dolu haz âlemine yaptığı yararsız ve aralıksız hayalî yolculuklardan yorulmuş olan Ferguson, Amy'yle arasını düzeltip aşklarına yeniden başlamak için son bir atak yapmaya karar verdi, ama basketbol sezonunun bitmesinden beş gün sonra onu telefonla arayıp cumartesi gecesi basket takımının Alex Nordstorm'un evinde düzenlenen partisine davet edince, Amy o akşam meşgul olduğunu söyledi. Ferguson, Peki, ya ertesi gün? diye sordu. Kız pazar günü de işi olduğunu söyledi ve sonra Ferguson *o hikâye* bitene kadar bu meşguliyetin süreceğini öğrendi, *o hikâye* Amy'nin adını vermek istemediği biriyle olan karşılıklı aşkıydı; Ferguson, Demek mesele buymuş, diye söylendi, Amy'nin sevgilisi vardı, Amy'yi elinden kaçırmıştı ve umudun o yemyeşil çayırları bataklığa dönüşmüştü.

O moral bozucu telefon konuşmasından sonra birtakım tatsız olaylar oldu. *Bir*: O parti akşamı takım arkadaşı Brian Mischevski'yle birlikte Nordstorm'ların içki do-

labından çalıp Ferguson'un paltosunun içcebine sakladıkları açılmamış bir şişe Cutty Sark'ı, partiden sonra Brian'ın evine götürüp içerek hayatında ilk kez sarhoş olması; Brian'ın annesiyle babası hafta sonu şehir dışına gitmişlerdi (kafayı çekmek için Brian'lara neden gittikleri belli), neyse ki Brian akıllılık etti de, şişeyi açıp üçte ikisini kafaya dikmeden önce Ferguson'a ailesini arayıp gece orada kalmak için izin istemesini söyledi; o üçte ikinin üçte ikisi de Ferguson'un boğazını yakıp kavurarak midesine indi, ne yazık ki orada da fazla kalamadı, çünkü Ferguson o geceye kadar bütün ömründe sadece bir kutu birayla iki kadeh şarap içmişti ve alkol derecesi seksen altı olan viskinin sarhoş etme gücü hakkında hiç fikri yoktu, oturma odasındaki kanepede sızdıktan biraz sonra da içtiklerinin tamamını Mischevski'lerin Şark halısının üstüne boca etti. *İki:* O içler acısı, yarı intihar gibi sarhoşluktan on gün sonra, Riverside Özel Lisesi'ndeki ilk yılından beri ona eziyet eden, eskiden Billy diye tanınan irikıyım Bill Nathanson'la kapıştı, gerzek oğlan yemekhanede ona *dalyarak* deyince, Ferguson sonunda patladı ve Nathanson'ın şişko göbeğiyle ergenlikli suratına yumrukları indirmeye başladı, üç gün okuldan sonra cezaya kaldığı ve Gil'le annesinden *hizaya gelmesi* için sıkı bir zılgıt yediği halde, kontrolünü kaybettiği için hiç pişman olmadı, onun açısından Nathanson'ı pataklamanın verdiği doyum bu yüzden ödeyeceği bedele değerdi. *Üç:* On beşinci doğum gününün üzerinden daha bir ay geçmeden, mart sonlarında bir salı günü öğle yemeğinden hemen sonra okulu astı, Batı Yakası Caddesi'nden Broadway'e yürüyüp sinemaya gitti. Bu bir seferlik bir ayrıcalık, diye geçirdi içinden, kuralların o gün çiğnenmesi gerekiyordu, çünkü görmek istediği film ertesi gün de, yakın bir gelecekte de gösterilmiyordu ve *Cennetin Çocukları*'nı Cambridge'deki Brattle Sineması'nda izlemiş olan kuzen

Jim, film bir daha New York'a gelirse kaçırmamasını, yoksa kendine insan demeye hakkı olmayacağını söylemişti. Film saat birde başlayacaktı, Ferguson da Batı 95. Cadde'ye ve Thalia Sineması'na kadar olan on bloku olabildiğince hızla yürürken bir yandan da yaşı biraz daha büyük olsa okuldan kaçmasına gerek kalmayacağını düşünüyordu, çünkü film akşam sekizde bir kez daha gösterilecekti, fakat annesiyle Gil ertesi gün okul varsa gece sinemaya, hele üç saatten fazla süren bu filme gitmesine izin vermezlerdi. Okulu asmasına bir bahane bulmak zorundaydı, ama aklına hiçbir şey gelmiyordu, en iyi ve basit bahane –yemekten sonra kendini iyi hissetmediği için eve gidip yattım demek– işe yaramazdı, çünkü Gil'le annesi büyük olasılıkla evdeydi, Gil çalışma odasında Beethoven hakkındaki kitabını yazıyor, annesi de karanlık odada fotoğraf banyo ediyordu herhalde, annesi evde olmasa bile Gil yüzde doksan dokuz evdeydi. Geçerli mazereti olmaması sorun yaratacaktı, ama Ferguson, kendi başına açtığı sorunların çoğunda olduğu gibi bu sefer de önce sorun yaratacak şeye gözü kapalı atlayacak, sonra da sonuçlarını düşünüp kaygılanacaktı, çünkü istediği bir şeyi istediği anda elde etme eğilimindeydi ve bunu engelleyenin vay halineydi. Ferguson martın dondurucu soğuğunda kaldırımda yarı yürüyerek yarı koşarak ilerlerken bir yandan da salı öğleden sonraki derslere girmeyince hiçbir şey kaçırmayacağını düşünüyordu, çünkü öğleden sonra sadece beden dersi ve etüt vardı, Mr. Nulty ile Mrs. Wohlers nadiren yoklama yapma zahmetine girdikleri için de, bu işten kazasız belasız yırtabilirdi. Yırtamazsa ve Gil'le annesini görünceye kadar bir bahane uyduramazsa o zaman doğruyu söyleyecekti. Ne de olsa bir suç işlemiyor, ahlaksızlık yapmıyordu. Altı üstü sinemaya gidiyordu işte ve dünyada sinemaya gitmekten daha iyi olan pek az şey vardı.

Thalia ufak, biçimsiz bir sinema salonuydu, yaklaşık iki yüz koltuğu olan salonda görüşü engelleyen, kalın sütunlar vardı, yıllardır üzerine sıçratılan gazoz artıklarının vıcık vıcık ayakkabıların altına yapıştığı zemini eğimliydi. Sıkışık, loş atmosferiyle, kıçınıza batan koltuk yaylarıyla, burnunuzun direğini kıran yanmış mısır patlağı kokusuyla neredeyse insanı sinirden güldürecek kadar rahatsız bir salondu, ama aynı zamanda Yukarı Batı Yakası'nda eski filmlerin seyredilebileceği en iyi yerdi; Thalia'da her gün iki ayrı film oynatılıyordu, o gün iki Fransız filmi vardı, ertesi gün iki Rus filmi, bir sonraki gün iki Japon filmi, işte o yüzden *Cennetin Çocukları*'na o gün öğleden sonra Thalia dışında şehrin ve belki de ülkenin başka bir yerinde rastlamak olanaksızdı. Ferguson o sinemaya birkaç kez gitmişti, Gil ve annesiyle, Amy'yle, Jim'le, Jim ve Amy'yle birlikte, okuldan arkadaşlarıyla, ama öğrenci kimliğini gösterip indirimli bilet için kırk sent öderken o güne kadar hiçbir filmi tek başına izlememiş olduğunu fark etti, hem sadece Thalia'da değil, başka hiçbir sinemada da ömrü boyunca yalnız olmamıştı; çünkü sinema, izlenilen filmler kadar arkadaşlarla paylaşmayı da kapsayan bir şeydi, küçükken Laurel Hardy filmlerini yalnız başına izlemiş olmasının nedeni onları seyrettiği odada yalnız olmasıydı, oysa şimdi sinemada onunla birlikte başkaları da, en az yirmi beş-otuz kişi daha vardı, yine de Ferguson tek başınaydı. Bunun iyi bir duygu mu kötü bir duygu mu, yoksa sadece yeni bir duygu mu olduğunu kestiremiyordu.

Sonra film başladı ve artık yalnız olup olmaması sorun olmaktan çıktı. *Cennetin Çocukları*, karşısındaki perdede üç saat on dakika boyunca oynarken, bu film konusunda Jim haklıymış ve bu filmi görmek için cezalandırılma riskini göz almaya değermiş diye düşünüyordu, çünkü yer yer mizah, şiddet ve zekice kurgulanmış gü-

nah unsurlarının olduğu bu allanmış pullanmış aşk hikâyesi tam da Ferguson'un mizacında olan on beş yaşındaki çocukları çekecek türdeydi; filmde her biri hikâyenin ilerlemesi için elzem olan bir ekip rol almıştı, güzel ve gizemli Garance (Arletty), ona âşık olan dört erkek, ömrünü arzu ve pişmanlıkla geçirmeye mahkûm duygusal ve hiçbir atak yapmadan sadece hayal kuran biri rolündeki Jean-Louis Barrault'nun pantomim gösterisi, Pierre Brasseur'ün canlandırdığı gösterişli, neşeli, eğlenceli aktör, Louis Salou'nun oynadığı katı yürekli, kibirli kont ve kontu bıçaklayarak öldüren, sinsi canavar, katil-şair Lacenaire'i oynayan Marcel Herrand, filmin sonunda Garance peşinde kalbi kırık pantomimciyle Paris sokaklarındaki kalabalığın arasına doğru ilerlerken Ferguson, Jim'in sözlerini anımsadı (*Şimdiye kadar çekilmiş en iyi Fransız filmi Archie. Fransa'nın* Rüzgâr Gibi Geçti*'si, hem de on kat iyisi*) ve o güne kadar ancak parmakla sayılacak kadar az Fransız filmi görmesine rağmen *Cennetin Çocukları*'nın *Rüzgâr Gibi Geçti*'den daha iyi, kıyaslamaya bile değmeyecek kadar daha iyi olduğunu kabul etti.

Işıklar yandı ve Ferguson ayağa kalkıp kollarını açarak gerinirken, üç koltuk solunda ondan birkaç yaş büyük gibi görünen, esmer, uzun boylu birini gördü, muhtemelen o da okul kaçağı bir sinema delisiydi, Ferguson kaçağa bakınca çocuk da gülümsedi.

Yabancı çocuk, Ne filmmiş ama, dedi.

Ferguson da, Ne filmmiş ama, diye yineledi. Çok beğendim.

Çocuk kendini Andy Cohen diye tanıttı ve sinemadan birlikte çıkarlarken *Cennetin Çocukları*'nı üçüncü kez izlediğini söyledi, Ferguson'a katil Lacenaire'in, pantomimci Duburau'nun ve aktör Lemaître'in 1820'lerde Fransa'da yaşamış gerçek kişiler olduğunu bilip bilmedi-

ğini sordu. Ferguson bilmediğini itiraf etti. Filmin Alman işgali sırasında Paris'te çekildiğini de bilmiyordu, Arletty'nin bir Alman subayıyla aşk yaşadığı için savaşın sonunda başının derde girdiğini de bilmiyordu, yazar Jacques Prévert ile yönetmen Marcel Carné'nin 1930'larda ve 40'larda birkaç filmde birlikte çalıştıklarını da, eleştirmenlerin *şiirsel gerçekçilik* diye adlandırdığı şeyin onların buluşu olduğunu da bilmiyordu. Ferguson, Bu Andy Cohen kesinlikle çok bilgili biri, diye düşündü, biraz gösteriş meraklısı olsa da, sinema tarihi konusundaki üstün bilgisiyle bu geri kalmış, toy, acemi çaylağı etkilemeye çalışsa da bunu dostça bir tavırla yapıyor, kendini beğenmiş ya da karşısındakini küçümseyerek değil, fazlasıyla coşkulu olduğu için böyle davranıyordu.

Artık sokağa çıkmış, konuşa konuşa Broadway'den güneye doğru yürüyorlardı, dört blok yürüme süresi içinde Ferguson, Andy Cohen'in on yedi değil, on sekiz yaşında olduğunu, sinemaya gitmek için okulu asmadığını, çünkü Şehir Üniversitesi'nde birinci sınıf öğrencisi olduğunu ve o gün öğleden sonra dersi olmadığını öğrendi. Babası (altı yıl önce kalp krizi sonucu) ölmüştü, Andy'yle annesi Amsterdam Bulvarı ile Batı 107. Cadde'nin köşesindeki bir apartmanda oturuyordu. Andy'nin günün geri kalan kısmı için bir planı olmadığına göre birlikte bir kafeye gidip bir şeyler atıştırabilirler miydi? Ferguson, Olmaz, dedi, dört buçukta ya da buçuğu biraz geçe evde olmak zorundaydı, ama belki başka bir gün buluşabilirlerdi, örneğin rahatça çıkabileceği cumartesi öğleden sonra olabilirdi; Ferguson *cumartesi* der demez Andy ceketinin cebine davranıp Thalia Sineması'nın mart programını çıkardı. *Potemkin Zırhlısı*, dedi. Saat birde oynuyor.

Ferguson, cumartesi saat birde Thalia'da, dedi. Orada buluşuruz.

Sağ kolunu uzattı, Andy Cohen'in elini sıktı, ayrıldı-

lar, biri 88. Cadde ile 89. Cadde arasındaki Riverside Yolu'na gitmek üzere güneye doğru yürümeye devam etti, diğeri ise arkaya dönüp evinin olduğu ya da olmadığı kuzey yönünde ilerledi.

Ferguson eve geldiğinde tahmin ettiği gibi Gil'le annesi evdeydi, ama hiç tahmin etmediği bir şey olmuş, okul evi arayıp onun izinsiz çıktığını haber vermişti. Gil'le annesinin yüzlerinde Ferguson'u her zaman hüzünlendiren ve kendisi gibi birinden sorumlu olmanın onlar için ne kadar tatsız olduğunu düşündüren bir ifade vardı; çünkü okuldan gelen telefon onun saat yarımla dört buçuk arasında nerede olduğunun bilinmediğini kanıtlamıyordu ve bu da vicdanlı ebeveynlerin haber alınamayan ergeni merak etmeleri için makul bir süreydi. Annesi o yüzden dört buçuk kuralını koymuştu: Ya o saatte evde olacak ya da nerede olduğunu haber vermek için telefon edecekti. Basketbol sezonunda okul sonrası antrenmanlar dolayısıyla bu sınır saat altıya kadar uzatılmıştı, ama şimdi basketbol sezonu bitmiş ve dört buçuk sınırı yeniden yürürlüğe girmişti. Ferguson eve dördü yirmi yedi geçe girmişti, başka bir gün olsaydı o saatte dönmesi sorun çıkarmazdı, ama okulun hiç sektirmeden arayacağını hesaba katmamıştı ve bu aptalca hatayı yaptığına üzülüyordu, sadece Gil'le annesini kaygılandırdığı için değil, aynı zamanda kendisini bir budala gibi hissetmesine neden olduğu için.

Ertesi hafta harçlığının yarısı kesildi, o haftanın geri kalan üç gününde derslerden sonra okulda kalıp yemekhanenin yerini silmek, tencereleri ovmak ve sekiz gözlü büyük ocağı telleyerek temizlemek cezası aldı. Riverside Özel Lisesi aydın, çağdaş, ilerici bir kuruluştu, ama yine de acemi erlere uygulanan mutfak görevi cezasının erdemine inanıyordu.

Sıkıyönetimin gevşediği ve görece özgürlüğün tanındığı cumartesi günü, sabah kahvaltısında Ferguson öğle-

den sonra bir arkadaşıyla sinemaya gideceğini söyledi ve Gil'le annesi (cevaplarını ne kadar merak ederlerse etsinler) genellikle önemsiz sorular sormaya meraklı olmadıkları için Ferguson arkadaşının da filmin de adını söylemedi ve Thalia'ya gitmek üzere bire on kala evden çıktı. Sinema çıkışında alelacele verilmiş bir randevuyu hatırlamaz diye düşünerek Andy Cohen'in gelmesini beklemiyordu, ama yalnız başına film seyretmenin tadını aldığı için Andy'nin gelmeme olasılığı onu rahatsız etmedi. Ne var ki, Andy hatırlamıştı, tokalaşıp kırk sentlik biletlerini alırlarken, üniversiteli genç, Eisenstein ve film yapma sanatında bir devrim sayılan *montaj* tekniğinin kuralları hakkında kısa bir nutuk atıyordu. Ferguson'u özellikle sinema tarihinin en ünlü sahnelerinden biri olan Odessa Merdivenleri sahnesine dikkat etmesi için uyardı; Ferguson da büyükannesi Odessa'da doğmuş ve daha yedi ay önce New York'ta ölmüş olduğu için *Odessa* sözcüğünü duyunca yüreği burkulduğu halde dikkat edeceğini söyledi; büyükannesini ilerleyen zaman içinde daha iyi tanıyacağını düşünerek sağken ona çok az ilgi gösterdiği için pişmanlık duyuyordu, çünkü önlerinde öyle bir zaman olamamıştı, büyükannesini düşününce hâlâ çok özlediği büyükbabası aklına geldi ve –salondaki en iyi sıra olduğuna karar verdikleri– beşinci sıradaki yerlerine otururken Ferguson'un yüzündeki ifade öylesine altüst olmuştu ki Andy, ters giden bir şeyler var mı? diye sordu.

Ferguson, Büyükannemle büyükbabamı düşünüyordum, dedi. Ve babamı ve ölmüş olan bütün tanıdıklarımı. (Parmağıyla sol şakağını işaret ederek) Orası bazen fazlasıyla kararıyor.

Andy de, Biliyorum, dedi. Ben de babamı düşünmeden edemiyorum – üstelik o öleli altı yıl oldu.

Ferguson, Andy'nin babasının da ölmüş olması içimi rahatlatıyor, diye düşündü; ikisinin de hayatta olmayan

erkeklerin oğulları olarak günlerini, en azından en kötü, en zor günlerini hayaletlerin eşliğinde geçiriyor olduklarını, belki dünyanın ışıltısı kötü günlerde en parlak noktaya ulaştığı için sinemaların karanlığını aradıklarını, o yüzden karanlıkta otururken çok mutlu olduklarını düşündü.

Andy o büyük sahnenin kurgusu yapılırken yüzlerce karenin kullanıldığı hakkında bir şeyler söyledi, ama Ferguson tam olarak kaç kare kullanıldığını anlayamadan (Andy bunu mutlaka biliyordu) ışıklar söndü, projeksiyon makinesi çalışmaya başladı ve Ferguson bu kadar sözü edilen hikâyenin ne olduğunu merak ederek bütün dikkatini perdeye verdi.

Odessa halkı merdivenlerin tepesinden grev yapan denizcilere el sallıyor. Zengin bir kadın beyaz şemsiyesini açıyor, bacakları olmayan bir çocuk kasketini çıkarıyor, sonra BİRDENBİRE sözcüğü beliriyor ve dehşet içinde bir kadının yüzü perdeyi kaplıyor. Birtakım insanlar merdivenlerden inmeye başlıyor, bacakları olmayan çocuk da onların arasında, o sırada beyaz şemsiye ön plana giriyor. Hızlı müzik, hareketli müzik, en hızlı çarpan kalpten daha da hızlı ritmi olan müzik. Bacakları olmayan çocuk ortada, kalabalık onun iki yanında aşağıya iniyorlar. Kalabalığı merdivenlerden aşağı kovalayan beyaz üniformalı askerlerin ters açıdan görüntüsü. Yerden doğrulan bir kadının yakın plan çekimi. Bir adamın dizleri bükülüyor. Başka bir adam düşüyor. Bir başkası daha yuvarlanıyor. Askerler peşlerinden inerken kalabalığın geniş plan görüntüsü. Kuytulara saklananların yakın plan görüntüleri. Askerler tüfekleriyle nişan alıyor. Korkuyla çömelen insanlar. Kalabalığın yandan görüntüsü, kalabalığın cepheden görüntüsü, sonra kamera hareketleniyor, koşan insanların yanında koşmaya başlıyor. Yukardan tüfekler ateşleniyor. Küçük oğluyla beraber koşan bir annenin görüntüsü

beyaz gömlekli çocuk yere kapaklanana kadar sürüyor. Anne koşmaya devam ediyor. Kalabalık koşmaya devam ediyor. Beyaz gömlekli çocuk ağlıyor, başından kan akıyor, beyaz gömlek kanla lekeleniyor. Kalabalık koşmaya devam ediyor, ama anne oğlunun yanında olmadığını fark edip duruyor. Anne oğlunu aramak için arkasına dönüyor. Annenin kederli yüzünün yakın plan çekimi. Gömleği kanlı çocuk ağlıyor ve bayılıyor. Anne dehşet içinde ağzını açıyor ve saçlarını yoluyor. Yanından bacaklar ve yine ve yine bacaklar koşarak geçerken baygın çocuğun yakın plan görüntüsü. Müzik gümbürdemeye devam ediyor. Annenin dehşet içindeki yüzünün yakın plan görüntüsü. Sonu gelmeyen kalabalık merdivenlerden aşağı koşmayı sürdürüyor. Çocuğun yana uzanmış eline bir çizme basıyor. Merdivenlerden koşan kalabalığın daha yakın plan görüntüsü. Çocuğun üstüne ikinci bir çizme basıyor. Kanlar içindeki çocuk sırtüstü yuvarlanıyor. Annenin dehşet içindeki gözlerinin çok yakın plan görüntüsü. Anne ağzı açık, saçlarını yolarak öne doğru ilerlemeye başlıyor. Kalabalık aşağı koşuyor. Anne yere düşen oğlunun yanına varıyor. Onu kucağına almak için eğiliyor. Merdivenlere yüklenen çılgına dönmüş kalabalığın geniş plan görüntüsü. Annenin kucağında çocuğuyla ters yönde ilerleyerek askerlere doğru merdivenden çıkışı ters açıdan görülüyor. Kadının ağzı oynuyor, öfkeli sözler söylüyor. Yoğun kalabalığın geniş plan görüntüsü. Bir duvarın arkasına çömelmiş insanların daha yakın plan görüntüsü, aralarında burnunun üzerine oturtulmuş kıskaç gözlüklü bir kadın var...

O sahne işte böyle başladı ve ilerledikçe Ferguson bu kıyımı öylesine tüyler ürpertici buldu ki sonunda gözleri yaşla doldu. Annenin çarın askerleri tarafından vurulup öldürülmesini seyretmeye yürek dayanmıyordu, ikinci annenin öldürülüşünü ve bebek arabasının merdivenlerden aşağı yuvarlanışını seyretmeye yürek dayanmıyordu,

kıskaç gözlüklü kadının ağzını iyice açıp haykırmasını, gözlük camlarından birinin kırılmasını ve kadının sağ gözünden kanların fışkırmasını seyretmeye yürek dayanmıyordu, Kazakların kılıçlarını çekip arabadaki bebeği parçalamalarını seyretmeye yürek dayanmıyordu –unutulmaz görüntülerdi ve o yüzden elli yıl boyunca kâbuslar üreten görüntülerdi– ne var ki Ferguson seyrettiği görüntülerden irkilse de son derece etkilendi, o sahne gibi büyük ve karmaşık bir şeyin filme nasıl aktarılabildiğine şaşırdı, dakikalarca süren o kamera görüntülerinin yaydığı enerjinin büyüklüğü onu allak bullak etti, film bittiğinde öylesine dağılmış, öylesine yıkılmış, hüzünle hazzın karmaşasına öylesine kapılmıştı ki, bir daha başka bir filmin onu böyle etkileyip etkileyemeyeceğini merak ediyordu.

Programda ikinci bir Eisenstein filmi daha vardı –özgün adı *Ekim* olan ama dünyada *Dünyayı Sarsan On Gün* diye bilinen film– Andy, Ferguson'a onu da seyretmek isteyip istemediğini sorunca Ferguson hayır gibilerden başını salladı, çok bitkin olduğunu ve biraz hava almak istediğini söyledi. Böylece ne yapacaklarını bilemeden açık havaya çıktılar. Andy kendi evine gitmelerini önerdi, Ferguson'a Eisenstein'ın *Film Biçimi ve Film Duyumu* kitabını vereceğini, belki bir şeyler de atıştırabileceklerini söyledi, o gün için başka bir programı olmayan Ferguson da, *Neden olmasın?* diye düşündü. Amsterdam Bulvarı ile Batı 107. Cadde'nin köşesine doğru yürürlerken gizemli Andy Cohen kendisiyle ilgili biraz daha bilgi verdi, önce annesinin St. Luke's Hastanesi'nde diplomalı hemşire olduğunu, o gün 12.00-20.00 vardiyasında çalıştığı için eve gittiklerinde (Tanrı'ya şükür) annesinin olmayacağını söyledi; kendisine Columbia'dan kabul belgesi geldiğini, ama Şehir Üniversitesi'ne gitmeye karar verdiğini, çünkü oranın ücretsiz olduğunu ve annesinin onu Columbia'ya gönderecek parası olmadığını anlattı

(yine de Andy'nin Ivy League[1] seviyesinde olduğunu bilmek iyiydi); sinemayı çok sevdiğini ama kitaplara daha düşkün olduğunu, her şey yolunda giderse doktora yapmayı ve bir yerlerde, hatta –pöh!– Columbia'da edebiyat profesörü olmayı planladığını söyledi. Andy konuştukça, Ferguson da dinledikçe, aralarında zihinsel olarak ne büyük bir uçurum olduğunu, üç yaş farkın kendisinin henüz adım atmadığı birkaç bin millik bir yolculuğu simgelediğini fark etti ve yanında yürüyen parlak beyinli üniversite öğrencisiyle kıyaslayınca kendini öylesine cahil buldu ki, Andy Cohen'in onunla arkadaş olmak için bunca çabayı neden gösterdiğini merak etti. Yoksa o da konuşacak kimsesi olmayan yalnızlardan biri miydi, önüne gelenle, o önüne gelen dünyadan habersiz bir liseli olsa ona bile razı olacak kadar arkadaş özlemi mi duyuyordu? Bazılarının kusurları vardır, bu tür karakter bozukluğu, fiziksel sakatlık ya da zihinsel kusurlar insanı yalnızlığa itmeye yatkındır, ama Andy'de öyle bir kusur yok gibi görünüyordu. Neşeli, cana yakın, oldukça yakışıklıydı, mizah duygusundan yoksun değildi, cömertti (kitabını vermeyi önermişti) – kısacası kuzen Jim'le aynı kategoriye giren biriydi, ondan sadece bir yaş büyük olan Jim'in çok arkadaşı vardı, on iki elin parmaklarıyla bile sayılamayacak kadar çok arkadaşı vardı. Ferguson düşündükçe Andy'yle beraber olmanın aslında Jim'in yanındayken hissettiklerinden farklı olmadığını gördü – kendinden büyük birinin yanındayken o kişinin sana tepeden bakmamasından, büyükle küçüğün yolda aynı hızla yürümesinden duyulan rahatlıktı bu. Ama Jim onun kuzeniydi ve aileden birinin böyle davranması normaldi, oysa Cohen en azından şimdilik az çok yabancı sayılırdı.

1. ABD'nin kuzeydoğusunda yer alan ve dünyanın en iyi eğitim veren kurumları olarak tanımlanan sekiz üniversiteye verilen ortak ad: Harvard, Yale, Princeton, Cornell, Columbia, Brown, Dartmouth ve University of Pennsylvania. (Ç.N.)

Geleceğin profesörü, Yukarı Batı Yakası'nın savaştan sonra köhneleşmiş mesken kulelerinden on bir katlı bakımsız bir binanın üçüncü katında, iki yatak odalı, ufak bir dairede oturuyordu; burası bir zamanlar orta sınıfın yaşadığı mütevazı bir yöre iken şimdi dairelerinin kilitli kapılarının ardında birkaç farklı dil konuşan, zar zor geçinmeye çalışan insanların oturduğu yer olmuştu. Andy az eşyalı, çok düzenli odaları Ferguson'a gezdirirken, babasının üçüncü ve ölümcül son kalp krizinden beri annesiyle burada yaşadıklarını söyledi, Ferguson da babasının ölümünden sonraki zor yılları geçirmelerini sağlayan hayat sigortası olmasa annesiyle kendisinin de böyle bir yeri kiralayacaklarını düşündü. Şimdi annesi yeniden evlendiği ve fotoğrafçılıktan iyi para kazandığı, Gil de müzik hakkındaki yazılarından iyi para aldığı için, Andy'yle hemşirelik yapan yoksul annesinin durumundan çok daha iyi konumda olduklarını düşündü ve kendisinin hiç katkısı olmayan bu şansından utandı. Cohen'ler tam olarak fakir sayılmazdı (buzdolabı yiyecek doluydu, Andy'nin yatak odasında da ince kapaklı kitaplar istiflenmişti), ama Ferguson küçük mutfakta oturup Andy'nin hazırladığı salamlı sandviçi yerken bu evde S&H Yeşil Pulların[1] ve *Journal-American* ile *Daily News* gazetelerinin verdiği kuponların biriktirildiğine dikkat etti. Gil'le annesi dolarlarını sayar ve israf etmemeye çalışırlardı, oysa Andy'nin annesi dolar değil, ancak sentleri sayıyor ve eline geçeni harcamak zorunda kalıyordu.

1. Sperry ve Hutchinson şirketinin ABD'de 1930'lardan 1980'lerin sonuna kadar uyguladığı bir promosyon yöntemi. Bizde de gazete kuponları biçiminde uygulanan bu sisteme göre, şirket süpermarketlere, mağazalara ve benzincilere bu pulları satıyor, onlar da belli bir meblağın üstünde alışveriş yapan müşterilere dağıtıyorlardı. Pulların üzerlerindeki değerlere göre belirli sayıda kupon biriktiren tüketici bunu yerel S&H Yeşil Pul bayisine götürerek karşılığında mal alıyordu. (Ç.N.)

Mutfakta sandviç yedikten sonra oturma odasına geçtiler, bir süre (Ferguson'un okumadığı) *Madam Bovary*'den, (Ferguson'un izlemediği) *Yedi Samuray*'dan ve Thalia'nın gelecek ay programında yer alan diğer filmlerden söz ettiler. Sonra tuhaf bir şey ya da ilginç bir şey ya da tuhaf sayılacak kadar ilginç bir şey oldu; her halükârda beklenmedik bir şeydi yahut en azından ilk başta öyle görünüyordu, ama Ferguson biraz düşününce bunun hiç de beklenmedik bir şey olmadığını anladı, çünkü Andy soruyu sorduğu anda Ferguson oraya neden geldiklerini sonunda anlamış oldu.

Andy pencerenin önündeki koltukta, Ferguson da Andy'nin karşısındaki kanepede oturuyordu, konuşmaya kısa bir ara verdiklerinde Andy öne doğru eğildi, Ferguson'a uzun uzun baktıktan sonra hiç yeri değilken, Hiç otuzbir çekiyor musun Archie? diye sordu.

Yaklaşık bir buçuk yıldır kendini mastürbasyona kaptırmış olan Ferguson hemen yanıtladı. Tabii, dedi. Herkes yapmıyor mu?

Andy, Belki herkes değil, dedi. Ama hemen hemen herkes yapar. Bu son derece normal, *n'est-ce pas?*[1]

Gerçek seks yapacak yaşa gelmediysen başka ne yapabilirsin ki?

Peki, sen ne düşünüyorsun Archie? Yani otuzbir çekerken kafandan neler geçiyor?

Çıplak kadınları hayal ediyorum ve tuvalete boşalmak yerine çıplak bir kadının koynunda çıplak olmak ne güzel olurdu diye düşünüyorum.

Hazin.

Evet, biraz hüzünlü. Yine de hiç yoktan iyidir.

Kimse sana otuzbir çekti mi? Belki okuldaki kız arkadaşlarından biri?

1. (Fr.) Öyle değil mi? (Ç.N.)

Hayır, o zevki tatmadım.

Ben tattım – birkaç kez.

Tabii, sen benden büyüksün. Benden daha deneyimli olman normal.

Çok deneyimim yok. Sadece üç defa. Ama başkası yaptığı zaman kendi yaptığından çok daha iyi olduğunu söyleyebilirim.

Tahmin ederim. Hele de kız işini biliyorsa.

İlle de kız olması gerekmez Archie.

Ne demek istiyorsun? Kızlardan hoşlanmadığını mı söylüyorsun?

Kızlardan çok hoşlanıyorum, ama onlar benden hoşlanıyor gibi görünmüyor. Nedenini bilmiyorum ama kızlar konusunda hiç şansım olmadı.

Demek oğlanlarla yaptın?

Sadece bir oğlanla. Stuyvesant'tan arkadaşım George'la, onun da kızlarla şansı yaver gitmemiş. O yüzden geçen yıl bir deneyelim dedik – hani nasıl olduğunu anlamak için.

Ve?

Müthişti. Birbirimizi üçer kere getirdik ve kimin yaptığının bir önemi olmadığına karar verdik. Ha kız olmuş, ha oğlan – aynı şeyi hissediyorsun ve kamışının bir kızın mı yoksa bir oğlanın mı avucunda olduğunu umursayan kim?

Bunu hiç böyle düşünmemiştim.

Hayır, ben de düşünmemiştim. Buna *büyük keşif* diyebilirim.

Öyleyse neden sadece üç defa? Madem George'la sen o kadar hoşlandınız, neden bıraktınız?

Çünkü George şimdi Chicago Üniversitesi'nde ve sonunda bir kız arkadaş edindi.

Senin için kötü olmuş.

Herhalde, ama dünyadaki tek kişi George değil. Sen

varsın Archie, yapmamı istersen seve seve sana otuzbir çekerim. Hani neden söz ettiğimi iyice anlayasın diye.

Peki ya ben sana çekmek istemezsem? Belki George bunu yapmaktan hoşlanıyordu, ama ben ilgileneceğimi sanmıyorum. Sana karşı bir tavrım yok Andy, ama ben gerçekten kızlardan hoşlanıyorum.

Yapmak istemediğin bir şeyi senden isteyecek değilim. Bu yanlış olur, ben de insanları zorlamayı sevmem. Sen çok hoş bir çocuksun Archie. Seninle birlikte olmak, sana bakmak hoşuma gidiyor, sana dokunabilmekten de hoşlanırdım.

Ferguson ona, hadi, dedi. Çok merak ettiği için buna izin verdiğini açıkladı, Andy istiyorsa ona otuzbir çekebilirdi, Ama sadece bu defalık, diye ekledi, bir de ışığı ve perdeleri kapatmak şartıyla, dedi, böyle bir şey karanlıkta yapılmalıydı; bunun üzerine Andy ayağa kalktı, lambayı söndürdü, perdeleri kapadı, bunları yaptıktan sonra kanepeye, merak ve biraz da panik içindeki Ferguson'un yanına oturdu, onun pantolonunun fermuarını indirdi ve daldı.

Bu o kadar hoş bir histi ki Ferguson inlemeye başladı, birkaç saniye içinde yumuşak ve ürkek penisi kendisinden büyük çocuğun elinin her hareketiyle sertleşmeye ve uzamaya başladı; Ferguson, Andy'nin elinin hünerli ve işini bilen bir el olduğunu, o muhteşem sıkı ve gevşek dokunuşlarla öne arkaya hareket ettirdiği kamışın uyuklamaktan uyarılmaya ve ötesine uzanan yolculuğunda neye ihtiyacı olduğunu, neyi arzuladığını çok iyi anlayan bir el olduğunu düşündü, Andy nasıl hissettiğini sorunca da, çok güzel olduğunu söyledi, sonra kemerini açtı, pantolonunu ve boxer külotunu dizlerine kadar indirdi, o harika elin daha iyi çalışması için yer açtı ve bir el tam ereksiyona geçen, yani Ferguson'un on beş yaşında uzayabileceği kadar uzamış olan çükü üzerinde çalışmaya devam ederken birdenbire öteki el de taşaklarıyla oynamaya

başladı ve Andy bir kez daha nasıl hissettiğini sordu, ama bu sefer haz dalgası uyluklarından yukarıya kasıklarına kadar çıkıp yolculuk o noktanın da ötesine geçerek tamamlanırken Ferguson sadece hırıltıyla karşılık verebildi.

Andy, İşte nasıl olduğunu biliyorsun artık, dedi.

Evet, Ferguson artık biliyordu.

Andy, Sadece iki buçuk dakikada, dedi.

Ferguson hayatının en iyi iki buçuk dakikası olduğunu düşündü, sonra gözleri karanlığa alıştığı için görebildiği gömleğine baktı ve gömleğin meniyle lekelenmiş olduğunu gördü.

Lanet olsun, dedi. Şu gömleğimin haline bak.

Andy gülümsedi, Ferguson'un başını okşadı, sonra eğilip kulağına fısıldadı: Balzac arzuyla dikildiği zaman D.H. Lawrence sular seller gibi gelir.

Bu eski üniversite şarkısını hiç duymamış olan Ferguson şaşkınlık içinde bir kahkaha attı. Sonra Andy, yine Ferguson'un bilmediği bir klasik olan Kent'li delikanlı hakkındaki açık saçık şiiri okudu ve masumiyetini hızla yitiren masum çocuk yeniden bir kahkaha attı.

Sakinleştikleri zaman Ferguson pantolonunu çekip kanepeden kalktı. O önde Andy arkasında oturma odasından mutfağa doğru giderlerken, Bu gömleği sudan geçirmem gerek, dedi ve düğmelerini açmaya başladı, gömleğinin yeni alındığını, annesiyle üvey babasının doğum günü hediyesi olduğunu ve bu lekeleri çıkarmazsa cevaplamak istemediği birtakım sorulara cevap vermek zorunda kalacağını söyledi. Acele etmek gerek, dedi, lekeler kumaşa sinmeden önce temizlenmeli ve *kanıt yok edilmeli*.

Musluğun başında dururlarken Andy, Ferguson'a barutunun bir atımlık mı olduğunu, yoksa bir ya da iki tur daha yapacak gücü olup olmadığını sordu. *Sadece bu defalık* dediğini çoktan unutmuş olan Ferguson, Andy'ye aklından neler geçtiğini sordu. Andy, İyi bir şey, dedi, ge-

risini açıklamadı ama düşündüğü şeyin Ferguson'un oturma odasındaki kanepede aldığı zevki katbekat aşacağına ve kendisini şimdikinden bile daha iyi hissedeceğine söz verdi.

Lekeler gömleğin eteğinde, orta kısımda, alttan ikinci, üçüncü düğmelere kadar olan yerde yoğundu; Andy onları fazla çitilemeye gerek kalmadan çarçabuk yıkadı, iş tamamlanınca da ıslak gömleği yatak odasına götürüp askıya geçirdi, askıyı da gardırop kapısının tokmağına astı. Tamam işte, dedi. Yeni gibi oldu.

Andy'nin ne kadar anlayışlı ve düşünceli olduğunu gösteren bu ufak jestin hoşluğu Ferguson'u duygulandırdı; böyle şımartılmak, gömleğini yıkayıp askıya geçirecek kadar iyi kalpli, üstelik karşılığında ona mastürbasyon yapmasını istemeden Ferguson'a otuzbir çekecek kadar iyi kalpli birinin gösterdiği sevgi çok hoşuna gitti. Ferguson başlangıçta kuşku duymuş ya da çekinmiş olsa bile artık bunları unutmuştu ve Andy soyunup yatağa uzanmasını önerince Ferguson seve seve soyundu, yatağa uzandı ve kendisine yapılacak bir sonraki iyi şeyi beklemeye başladı. Çoğu kişinin yaptığı şeyi kaşlarını çatarak karşılayacağını, yasak, sapkın güdülerin tehlikeli alanına, nonoşluğun ahlaksız, şehvet âlemine girdiğini düşüneceklerini biliyordu ve eğer herhangi biri onun o ahlaksız dünyaya seyahat ettiğini öğrenecek olsa, alaylara maruz kalacak, nefret edilecek, hatta belki bu yüzden dayak yiyecekti, ama hiç kimse hiçbir zaman öğrenmeyecekti, çünkü kimseye söylenmeyecekti ve eğer bu bir sır olarak kalacaksa ahlaksız bir sır olmayacaktı, çünkü Andy'yle yaptığı şey ona ahlaksızlık gibi gelmiyordu ve önemli olan da kendisinin ne hissedip ne düşündüğüydü.

Andy avuçlarını çıplak teni üzerinde gezdirdikçe Ferguson'un penisi yeniden sertleşti ve Andy sertleşen aleti ağzına alıp Ferguson'a ömrünün ilk saksofonunu

çekerken, Ferguson bunu yapanın kız mı oğlan mı olduğunu düşünecek noktayı çoktan geçmişti.

Ne düşüneceğini pek kestiremiyordu. O gün Andy'nin evinde içinden dalgalanıp dışarıya taşan iki orgazmın, yaşadığı fiziksel hazların en güçlüsü, en doyumlusu olduğu yadsınamazdı, ama aynı zamanda amaca ulaştıran yöntem tamamen mekanik, Andy'nin ona yaptığını kendisinin Andy'ye yapma arzusu duymadığı tek yanlı bir işlem olmuştu. Bu durumda yaptıkları şey, sözcüğün gerçek anlamıyla, en azından Ferguson'un düşündüğü anlamda seks değildi, çünkü onun gözünde seks demek bir kişiyle değil, iki kişiyle gerçekleşen, uç noktadaki duygu patlamasının fiziksel ifadesi ve bir başka kişiyi arzulamanın sonucu demekti; oysa Andy'yle olan durumda arzu yoktu, duygu yoktu, penisinin arzuları dışında hiçbir şey yoktu, demek ki Andy'yle yaptığı, seks olmaktan çok, mastürbasyonun daha şiddetli, daha zevkli şeklinden başka bir şey değildi.

Oğlanlardan mı hoşlanıyordu? O güne kadar bu soruyu hiç sormamıştı kendine, ama Andy'nin ona mastürbasyon yapmasına, saksofon çekmesine, ellerini çıplak vücudunda gezdirmesine izin verdikten sonra, okulundaki çocuklara, özellikle de en iyi tanıdığı, en sevdiği çocuklara daha dikkat etmeye başladı, hepsi de dokuzuncu sınıf basket takımındaki arkadaşlarıydı, hepsini duşta ve soyunma odasında aklına herhangi bir şey gelmeden defalarca çıplak görmüştü, ama şimdi düşününce zarif Alex Nordstorm'u dudaklarından öpmenin, dillerini birbirlerinin ağzına sokarak tam anlamıyla öpüşmenin, yahut adaleli Brian Mischevski'ye çıplak karnına boşalıncaya kadar otuzbir çekmenin nasıl bir duygu olacağını hayal etmeye çalıştı, ama hayalinde canlandırdığı o iki sahne de en ufak bir tepki uyandırmadı, ancak o sahne-

ler itici gelmedi, oğlan-üstünde-oğlanlı gerçek seks yapma fikrinden de ürkmedi, çünkü eğer eşcinselse ve o güne kadar farkına varmamışsa, bunu hiçbir kuşkuya ya da yanılma olasılığına meydan vermeyecek kadar kesin olarak bilmek istiyordu, ama başka oğlanları kucaklama fikri onu heyecanlandırmıyor, penisini sertleştirmiyor, en derindeki arzulardan kaynaklanan şehvet duygusu uyandırmıyordu. Oysa Amy onu heyecanlandırırdı ve birdaha-dokunamayacağı-öpemeyeceği o yitirdiği ilk aşkını düşününce şimdi bile derin bir arzu duyuyordu, Isabel Kraft da onu heyecanlandırıyordu, özellikle de geçen Temmuz'un 28'inde on kişilik grupla Far Rockaway'e gezmeye gittiklerinde kızı kırmızı bikinisiyle gördükten sonra iyice uyarılmıştı ve arkadaşlarının çıplak bedenlerini gözünün önüne getirip onları Isabel Kraft'ın neredeyse çıplak vücuduyla kıyaslayınca, kızların kendisini uyardığını, oğlanların uyarmadığını anladı.

Ama belki de kendini kandırdığını düşündü, duyguyu seksin olmazsa olmaz bir parçası sanmakla yanılmış olabilirdi, belki de hiçbir duyguya yer vermeden sadece fiziksel boşalım sağlayan aşksız seks biçimlerini de hesaba katmalıydı, örneğin mastürbasyonu ya da erkeklerin fahişeleri düzmesini; Andy'yle olmak da ona benzer bir şey olmalıydı, öpüşme ve duygu olmadan seks, sadece fiziksel haz almayı amaçlayan seks, belki de aşkın seksle hiç ilintisi yoktu, belki *aşk* hayvani şehvetin karanlık, kontrol edilemez isteklerini örtmek için uydurulmuş bir sözcüktü, karanlıktaysan ve sana dokunan kişiyi göremiyorsan, sıvılarını hangi yöntemle boşalttığının ne önemi vardı?

Cevaplanamaz bir soru. Cevaplanamazdı, çünkü Ferguson henüz on beşindeydi ve zamanla kadınlarla birlikte olmak isteyen bir erkeğe mi ya da erkeklerle birlikte olmak isteyen bir erkeğe mi veya hem kadınlarla hem erkeklerle birlikte olmak isteyen bir erkeğe mi dönüşeceğini

bilmesi için, seksle ilintili olarak kim olduğunu ya da ne istediğini anlaması için daha çok erkendi, çünkü yaşamının o noktasında ve aynı zamanda tarihin o noktasında, o belirli yerdeki belirli anda, yani 1962'nin ilk yarısında Amerika'da doğru seks olduğuna inandığı kişilerle seks yapması yasaktı, çünkü Amy Schneiderman'ın kalbini yeniden kazanmayı başarsa ya da Isabel Kraft'ın gönlünü fethediverse, kızların ikisi de Andy Cohen'in yaptığını yapmazdı; vücudu gelişerek erkek vücuduna dönüştüğü, yaşamının başka hiçbir ânında duymadığı bir tutkuyla seksi arzulamaya başladığı halde, hâlâ çocukluğun zorunlu bekâret dünyasına kıstırılmış durumdaydı ve arzunun engellendiği o süreçte yapabileceği tek seks, yanlış cinsiyetten biriyle olabileceği için ertesi cumartesi öğleden sonra Andy Cohen'le *Raşomon*'u izlemek üzere Thalia Sineması'nda boy gösterdi, bunun nedeni annesiyle birlikte Amsterdam Bulvarı ile Batı 107. Cadde'nin köşesinde yaşayan Şehir Üniversitesi öğrencisine özel bir duygu beslemesi değildi, ama o çocuğun yaptığı şey çok iyi bir duygu yarattığı, dayanılmayacak, karşı konulamayacak kadar aşırı ve olağanüstü bir his uyandırdığı için oraya gitti.

İkinci sefer oturma odasındaki kanepede ön hazırlık faslını atlayıp doğruca Andy'nin odasına giderek daha çabuk işe giriştiler, ikisi de soyundu, Ferguson, Andy'nin istediği gibi, onun istediği yerlerine dokunmayı, Andy'nin ona yaptığı gibi o da Andy'ye mastürbasyon yapmayı bir türlü istemediği için, Andy kendi kendisini tatmin ederken Ferguson onu seyretti ve meni göğsüne sıçrayınca sıcaklığı, birdenbire patlayıvermesi ve sonra Andy'nin yavaş yavaş ovarak meniyi Ferguson'un tenine yedirmesi hoşuna gitti. İş giderek tek kişi olmaktan çıkıp iki kişiyle ilintili hale geliyor ve gerçek sekse benzeyen bu daha iyi şey uğruna mastürbasyonun geçmişte kalması yaklaşıyordu; o ikinci seferden sonraki peş peşe üç cumartesi, *Mavi*

Melek, Asri Zamanlar ve *Gece* filmlerini izledikleri cumartesilerde Ferguson, Andy'nin giderek daha da cesaretlenen baştan çıkarma ataklarına kendini koyvermeye yavaş yavaş alıştı, Andy'nin vücudunda boydan boya dolaşan dilinin uyandırdığı tepkilere direnmiyordu artık, öpülmekten ya da öpmekten korkmuyordu artık, Andy'nin sertleşmiş kamışını tutup ağzına almaya çekinmiyordu artık, çünkü bu işte esas olanın karşılıklı davranmak olduğunu, ikinin birden kıyaslanamayacak kadar doyurucu olduğunu, baştan çıkarılmanın hazzı için baştan çıkarana ancak onu baştan çıkararak teşekkür edileceğini fark ediyordu.

Andy, Ferguson'dan daha güçsüz ve daha yumuşaktı, ince uzundu ama hiç spor ya da egzersiz yapmamış biri gibi tek bir kası bile yoktu ve Ferguson'un kaslarının sertliğine, onun her gece ağırlık kaldırarak, yüz şınav çekerek geliştirdiği basketbolcu gövdesine bayılıyordu, Ferguson'a ne kadar güzel olduğunu boyuna yinelemekten, elini gergin karnında gezdirip dümdüz oluşuna şaşırmaktan, yüzünün güzel olduğunu, kalçalarının güzel olduğunu, penisinin güzel olduğunu, bacaklarının güzel olduğunu söylemekten usanmıyordu, bu *güzel* sözcüğünü o kadar çok kullanması son üç cumartesinin ikincisinde Ferguson'a bir baskı gibi gelmeye başladı, Andy ondan bahsederken sanki Ferguson'un bir kız için söyleyeceği tarzda konuşuyordu; kızlar da Ferguson'un kafasını kurcalamaya başlayan başka bir meseleydi, çünkü ne zaman Isabelle Kraft'ın harika görünüşünden söz etse ya da Amy Schneiderman'ı hâlâ ne kadar sevdiğini anlatacak olsa Andy suratını buruşturuyor ve genel olarak kızlar hakkında aşağılayıcı laflar ediyordu, örneğin kızların beyinlerinin genetik olarak erkeklere oranla daha çapsız olduğu ya da amcıklarının mikrop ve hastalık yuvası birer lağım kuyusu olduğu şeklinde çirkin, saçma şeyler

söylüyordu; Ferguson bu sözleri duydukça onun mart ayında kızlardan hoşlandığını söylerken doğru söylemediği izlenimini alıyordu; Andy aşağılayıcı sözlerini annesinden bile esirgemiyor, annesine *bir boka yaramaz, beyinsiz inek* diyordu, hatta bir keresinde Ferguson onun annesinden *mide bulandıran bok kovası* diye söz ettiğini duyunca, ona karşılık olarak annesini dünyada herkesten çok sevdiğini söyledi, bunun üzerine Andy, *Mümkün değil çocuk, kesinlikle olamaz*, diye cevap verdi.

Sonraları Ferguson durumu en başında ne kadar yanlış yorumladığını anladı. Andy'nin de kendisi gibi cinsel arzuları uyanmış bir çocuk olduğunu, kızlarla şansı yaver gitmediği için arzusunu bir oğlanla tatmin etmek istediğini, iki oğlanın sırf eğlence olsun diye, bakir ergen eğlencesi adına yatıp yuvarlandıklarını sanmıştı, bunun ciddi bir noktaya varacağı aklının ucundan geçmemişti. Sonra, birlikte geçirdikleri son cumartesi, Ferguson'un evden çıkmasından birkaç dakika önce, son çeyrek saatte harcadıkları güç yüzünden bitkin bir halde, hâlâ soluk soluğa ve ter içinde çırılçıplak olarak yan yana yatakta yatarlarken Andy, Ferguson'u kollarının arasına aldı ve onu sevdiğini, Ferguson'un hayatının aşkı olduğunu ve onu sevmekten hiçbir zaman, öldükten sonra bile vazgeçmeyeceğini söyledi.

Ferguson bir şey demedi. O anda söylenecek her söz yanlış olurdu, o yüzden dilini tuttu ve hiçbir şey söylemedi. Böylesine zor bir duruma yol açmanın üzücü ve moral bozucu olduğunu düşündü, ama kendi duygularını, onu sevmediğini ve ömrü boyunca da onun sevgisine hiç karşılık vermeyeceğini, bunun bir veda olduğunu, aldıkları keyif gerçekten çok keyifli olduğu için bu şekilde bitmesinin kötü olduğunu açıklayarak ve, o lanet olası sözü hiç söylememen gerekirdi, nasıl böyle bir aptallık yaptın, diyerek Andy'nin duygularını incitmek istemedi.

Andy'yi yanağından öptü ve gülümsedi. Gitmem gerek, dedi.

Yataktan fırladığı gibi yerdeki giysilerini toplamaya başladı.

Andy, Gelecek hafta aynı saate mi? dedi.

Ferguson kotunu giyip kemerini takarken, Ne oynuyor? diye sordu

İki Bergman. *Yaban Çilekleri* ve *Yedinci Mühür.*

Eyvah.

Eyvah mı? Ne eyvahı?

Şimdi hatırladım. Gelecek cumartesi annem ve babamla Rhinebeck'e gitmek zorundayım.

Ama şimdiye kadar hiç Bergman filmi seyretmedin. Bu, gününü annen ve babanla geçirmekten çok daha önemli, öyle değil mi?

Belki. Ama onlarla gitmem gerek.

Öyleyse sonraki hafta?

O sırada ayakkabılarını giymekte olan Ferguson zar zor duyulan bir mırıltıyla, *ı-ıh*, dedi.

Andy yatakta doğrulup oturdu ve sesini olabildiğince yükselterek tekrarladı: *Gelmeyeceksin, değil mi?*

Ne demek istiyorsun?

Andy, Seni gidi kaltak! diye bağırdı. Ben sana kalbimi açıyorum ve sen sikindirik bir tek söz söylemiyorsun!

Ne söylememi istiyorsun?

Ferguson rüzgârlığının fermuarını çekti ve kapıya doğru yürüdü.

Siktir git Archie. Dilerim merdivenden yuvarlanıp geberirsin.

Ferguson evden çıktı, merdivenlerden indi.

Gebermedi.

Gebermek yerine eve yürüdü, odasına girdi, yatağa uzandı ve iki saat tavana bakıp durdu.

3.4

Ferguson, Jackie Robinson hakkında yazdığı dokuz yüz kelimelik ödevini teslim ettikten üç gün sonra, 1962'nin ilk Cumartesi günü, YMHA[1] basket takımının diğer altı oyuncusuyla birlikte Newark'un göbeği Central Ward'daki YMCA[2] takımıyla sabah maçı yapmak üzere takımın Batı Orange'daki merkezinden Newark'taki bir spor salonuna gitti. Onların maçından hemen sonra aynı salonda iki maç daha yapılacaktı, tribünlerde o dört takımın oyuncuları, onların arkadaşları ve akrabaları, bir de Ferguson ve arkadaşlarının o gün üçlü turnuvanın ilk maçında karşılaşacağı takımın taraftarlarıyla seksen, doksan kişilik bir kalabalık vardı. O sabah Yahudi YMHA takımındaki yedi oyuncu ve koçları olan lise matematik öğretmeni Lenny Millstein dışında spor salonundaki herkes siyahtı. Bunda olağandışı bir şey yoktu, Batı Orange oyuncuları kendi Essex beldesi gençler liginde de sık sık bütün oyuncuların siyah olduğu takımlarla maç yaparlardı; ama Newark'taki o sabah olağandışı olan her zamanki gibi on, on iki kişilik seyirci yerine yak-

1. *YMHA (Young Men's Hebrew Association)*: Genç Yahudi Erkekler Birliği. (Ç.N.)
2. *YMCA (Young Men's Christian Association)*: Genç Hıristiyan Erkekler Birliği. (Ç.N.)

laşık yüz kişilik bir kalabalık olmasıydı. Önce kimse sahada olanlarla ilgilenmiyor gibiydi, ama maç berabere bitip de uzatma devresi gerekince, öteki iki maç için gelmiş olan seyirciler rahatsız olmaya başladı. Ferguson'un gördüğü kadarıyla kalabalık hangi takımın kazandığını hangisinin kaybettiğini umursamıyordu –tek istekleri diğer maçların bir an önce başlayabilmesi için bu maçın bitmesiydi– ama beş dakikalık uzatma devresi de berabere bitti ve kalabalığın huzursuzluğu galeyana dönüştü. Amigolar sahadan çıkarılsın, tamam, peki ama o iki takımdan biri sonunda maçı kazanacaksa, o takdirde seyirciler taşradan gelen çocuklara karşı Newark'lıları, Yahudi çocuklara karşı Hıristiyan çocukları, beyaz çocuklara karşı siyah çocukları tutacaktı. İkinci uzatma devresi başlarken Ferguson, seyircilerin kendi takımlarını desteklemesi, takımlar berabere kalınca tribünlerden bağırması, konuk takım oyuncularına hakaret etmesi olağan bir şey, o yüzden haklılar, diye düşündü; ama ikinci uzatma devresi de berabere bitince bir anda her şey tutuşup alev almış gibi oldu: Newark'un merkezindeki o ufak, köhne salon gürültüden yıkılacak hale geldi, on dört yaşındaki çocukların basketbol maçı o güne kadar hiçbir zaman *biz* ve *onlar* arasındaki sembolik bir kan davasına dönüşmemişti.

İki takım da kötü oynuyordu, iki takım da şutlarının onda dokuzunu isabet ettiremiyor, paslarının üçte birini boşa atıyordu, iki takım da bitkindi ve kalabalığın gürültüsünden dikkatleri dağılıyordu, iki takım da kazanmak için elinden geleni yapıyor, ama kaybetmek istermişçesine oynuyordu. Kalabalık bir ağızdan karşı takımı tutuyordu, Newark'lı bir oyuncu bir ribaundu uzaklaştırdığı ya da bir pası bloke ettiği zaman ayaklarını yere vurarak, avazları çıktığı kadar haykırarak tezahürat yapıyorlardı; Batı Orange'lı bir oyuncu cemşatı sayıya çevirse ya da

topu ayağından uzağa sektirse hemen yuhalamaya başlıyorlardı, Newark takımının her basketinde coşuyor, Batı Orange sayıya sayıyla karşılık verince küfür kıyamet gırla gidiyordu. Maçın bitmesine on saniye kala Newark bir sayı öndeydi. Lenny Millstein mola aldı ve Batı Orange oyuncuları koçlarının çevresinde toplanınca kalabalığın gürültüsü yüzünden koç bağırarak konuşmak zorunda kaldı; sadece mükemmel bir basket oyuncusu değil, aynı zamanda mükemmel bir insan olan, on dört yaşın insan takvimindeki en beter yaş olduğunu, o nedenle on dört yaşındakilerin hepsinin kafasının karışık ve dağınık olduğunu, artık çocuk olmayan ama yetişkin de sayılmayan, aklı pek başında olmayan ve gelişimi tamamlanmamış bedeni içinde de rahat edemeyen on dört yaşındakileri iyi tanıdığı ve anladığı için on dörtlükler takımını nasıl idare edeceğini bilen bilge tavırlı Lenny Millstein, takımı yönetirken sert disiplinden kaçan, şakayı elden bırakmayan o kıvırcık sarı saçlı, basiretli adam öfkeli, azgın, böğüren taraftarların doldurduğu boğucu salonda var gücüyle haykırarak oyuncularına tam saha presi nasıl yaracaklarını hatırlatıyordu ve çocuklar son bir *Haydi!* diye bağırmak için sağ ellerini koçun sağ elinin üstüne koyarlarken, otuz dört yaşındaki eş ve iki çocuk babası olan koç çocuklara salonun yan duvarındaki çıkış kapısını işaret ederek son on saniye içinde ne olursa olsun, maçı ister kazansınlar ister kaybetsinler bitiş düdüğü çaldığı anda o kapıya koşup kaldırımın kenarına park ettiği steyşınına binmelerini söyledi, *burada işler karışacak gibi*, diyerek patlak verecek kargaşada kimsenin yaralanmasını ya da ölmesini istemediğini sözüne ekledi. Sonra beş el ve o bir el bir araya geldi, Lenny son kez, *Haydi!* diye bağırdı, Ferguson ve diğer oyuncular koşarak sahaya girdiler.

Bu, Ferguson'un yaşamındaki en uzun on saniyeydi, sahada hareket etmeyen tek oyuncu kendisi olduğu için

ağır çekim gibi ilerleyen ama son derece hızlı, absürd bir bale gösterisini izliyor gibiydi; her şey kötü giderse, birkaç umutsuz seçeneğin sonuncusu olan son umutsuz uzun pası beklemek üzere uzak çemberin tepe noktasında sabit durduğu için sert çizgilerle boşluğa çizilen dansın tamamını, gelecek aylarda ve yıllarda yeniden ve yeniden anımsanacak, yaşamının hiçbir noktasında aklından çıkmayacak olan o canlı ve silinemez görüntüyü olduğu yerden görebiliyordu; Mike Nadler'ın, kollarını iki yana sallayarak zıplayan bir Newark'lı oyuncuya feyk attıktan sonra ortaya, Mitch Goodman'a verdiği pas, Goodman'ın topu sürmeden olduğu yerde dönüp tam ortada duran Alan Schaeffer'e attığı pas ve saat üç, iki, bir saniyeyi gösterirken Schaeffer'ın sıçrayıp gülle atar gibi yaptığı kör atış ve ardından top havadaki akıl almaz yolculuğunu tamamlayıp çembere bile dokunmadan dosdoğru basketin içine girerken Schaeffer'ın tombul suratındaki şaşkınlık, Essex beldesi gençler liginin tarihindeki düdük çaldığı anda yapılan en uzun atış, o tarihten sonra olabilecek bütün sonuçları gölgede bırakacak unutulmaz sonuç.

Ferguson, Lenny'nin yan kapıya doğru hamle ettiğini gördü. Kapıdan en uzakta duran Batı Orange oyuncusu kendisi olduğu için ötekilerin hepsinden önce koştu, top baskete girerken, Schaeffer'ı tebrik etmek ya da zaferi kutlamak için bir an bile beklemeden yerinden fırlayıp koştu, çünkü Lenny işler karışacak derken haklıydı, galibiyet son anda Newark'un elinden alınınca salondaki kalabalık öfkeden kudurdu. Önce o zahmetsiz, şans eseri basketin cin çarpmışa döndürdüğü seksen ya da doksan beynin yaşadığı kolektif şokun tepkisi gürültülü bir yuhalamayla başladı, bir an sonra kalabalığın yarısı öfke ve şaşkınlıkla haykırarak sahaya hücum etti, on üç, on dört, on beş yaşındaki çocuklardan, dört düzine siyah çocuktan oluşan bir grup, kendilerine haksızlık yapıldığı id-

diasıyla yarım düzine beyaz çocuğu paralamaya girişti; Ferguson sahayı koşarak geçerken birkaç saniye boyunca kendini gerçekten tehlikede hissetti, o güruhun onu yakalayıp yere yıkmasından korktu, neyse ki o birbirine girmiş bedenlerin labirentinden sadece sağ koluna rasgele inen bir yumrukla paçayı kurtarmayı başardı, canını yakan, sonraki iki saat boyunca da canını yakmaya devam eden bir yumruktu bu, sonra Ferguson kapıdan dışarı çıkıp o rüzgârlı ocak ayı sabahının soğuğunda Lenny'nin steyşınına doğru koştu.

Neredeyse gerçekleşecek olan ama gerçekleşmeyen minyatür ırkçı ayaklanma böylece sona erdi. Dönüş yolculuğu boyunca arabadaki diğer çocukların hepsi çılgın bir neşeyle haykırarak zaferlerini kutluyor, maçın son on saniyesini tekrar tekrar yaşıyor, gözünü intikam hırsı bürümüş kalabalığın gazabından kurtuldukları için kendilerini tebrik ediyor, hâlâ yaptığına inanamayarak sürekli sırıtan Schaeffer'la sözümona röportajlar yapıyorlardı, kahkahadan geçilmiyordu, kahkahalar yüzünden soluk kesen bir kutlama atmosferi vardı, ama Ferguson bu kutlamaya katılmadı, katılamadı, çünkü Schaeffer'ın son saniyedeki atışı hayatında gördüğü en komik, en olmayacak şeylerden biri olduğu halde içinden gülmek gelmiyordu, oyundan sonra olanlar oyunun bütün anlamını kaybettirmişti, üstelik yediği yumruğun acısı da devam ediyordu ve o yumruğun atılış nedeni, kolunda hâlâ zonklayan acıdan daha çok acı veriyordu.

Arabada gülmeyen ikinci kişi, spor salonunda olanların ürkütücü işaretini anlıyor görünen ikinci kişi, Lenny idi; çünkü sezon başından beri ilk kez çocukları özensiz, yetersiz oyunlarından dolayı azarladı, Schaeffer'ın on beş metreden yaptığı atışı rastlantı diye yorumlayarak önemsemedi ve o vasat takımı neden yirmi sayı farkla yenmediklerinin hesabını sordu. Çocuklar koçun bu tavrını bir öfke belirtisi gibi gördüler, oysa Ferguson onun öfkeli de-

ğil, üzgün ya da korkmuş veya umutsuz yahut üçü birden olduğunu fark etti, maçtan sonraki çirkin sahnenin yanında maçın hiçbir anlamı olmadığını anladı.

Ferguson bir kalabalığın dengesiz bir güruha dönüştüğüne ilk kez tanık oluyordu; kabullenilmesi çok zor olsa da o sabah aldığı ders, bir kalabalığın, o kalabalık içindeki tek bir kişinin kendi başına ifade etmeyi göze alamayacağı gizli bir gerçeği dile getirebileceğiydi, bu olaydaki gerçek çoğu siyah insanın beyazlara duyduğu öfke, hatta nefretle ilgiliydi, o öfke ve nefret beyazların siyahlara beslediği öfke ve nefretten hiç de az değildi ve Noel tatilinin son günlerini Jackie Robinson ve Amerikan yaşamının her alanında mutlak kaynaşmanın gerekli olduğu hakkındaki yazıyı yazmakla geçiren Ferguson, Jackie Robinson'ın Brooklyn Dodgers takımındaki ilk maçından on beş yıl sonra o sabah Newark'ta olanlardan sonra üzülmekten, korkmaktan ve umutsuzluğa düşmekten kendini alamıyordu.

Newark'taki cumartesiden iki hafta sonraki pazartesi günü Mrs. Baldwin, Ferguson'un dokuzuncu sınıf İngilizce dersliğinin kapısında durdu ve kompozisyon yarışmasında birincilik ödülünü Ferguson'un kazandığını açıkladı. İkincilik ödülü *Emma Goldman'ın yaşamı hakkındaki etkileyici övgüsünden* dolayı Amy Schneiderman'a verilmişti; Mrs. Baldwin ikisiyle de gurur duyduğunu, ilk iki derecenin aynı sınıfa, okuldaki on üç dokuzuncu sınıf İngilizce şubesi arasında *kendi sınıfına* verilmiş olduğunu ve Maplewood Ortaokulu'nda öğretmenlik yaptığı şunca yıl içinde başka hiçbir zaman *yıllık kompozisyon yarışmasında ödül alan iki öğrenciye sahip olma ayrıcalığını* yaşamadığını söyledi.

Ferguson yazı tahtasının başında durup iki kompozisyonu da o yazmış gibi övünen ve dokuzuncu sınıfların üç yüz elli öğrencisi arasından kazanılan bu ödüle kendi-

si kadar sevinen edebî düşmanına bakarken, Aferin Mrs. Baldwin'e, diye düşündü; bu zaferin hiç önemli olmadığını kavradı, ödülü önemsemeyişi Mrs. Baldwin'in beğendiği her şey mutlaka kötüdür görüşünden kaynaklanmıyordu, Newark spor salonundaki olaydan beri yazdıklarının gerçek dünyada anlam taşımayacak kadar iyimser ve naif olduğunu anladığı için kendisi de kendi kompozisyonuna karşıydı; Jackie Robinson, Ferguson'un bütün övgülerini hak ettiyse de, beyzboldaki ırk ayrımcılığını sona erdirme çabası, daha yıllarca sürecek, hiç kuşkusuz Ferguson'un ömrünün yetmeyeceği kadar uzun yıllar, belki bir, iki yüzyıl devam edecek çok daha büyük bir mücadelenin sadece ufak bir adımıydı ve onun çizdiği dönüşüm geçirmiş Amerika'yı anlatan boş, idealist portrenin yanında Amy'nin Emma Goldman hakkındaki yazısı çok daha iyiydi, sadece daha iyi düşünüldüğü ve daha iyi yazıldığı için değil, çok daha incelikli ve tutkulu olduğu için önemliydi; birincilik ödülünün ona verilmemesinin tek nedeni, Amerika karşıtı bir Amerikalı olarak tanımlanan, Amerikan yaşam biçimi için sınır dışı edilmesini gerektirecek kadar radikal ve tehlikeli sayılan bir *devrimci anarşist* hakkındaki makaleye okulun mavi kurdele vermeyi göze alamayışıydı.

Mrs. Baldwin hâlâ sınıfta mıymıy sesiyle konuşuyor, ilk üç dereceyi alanların kompozisyonlarını cuma öğleden sonra yapılacak okul toplantısında okuyacaklarını söylüyordu; Ferguson –bir sıra önünde ve iki masa sağında– oturan Amy'ye bakarken gözleri onun sırtına, iki kürekkemiği arasındaki orta noktaya dikildiği anda bakışlarının sırtına değdiğini hissetmiş gibi kızın birden ona dönmesine şaşırdı; daha da şaşırtıcı olan göz göze geldiklerinde Amy'nin suratını buruşturup, Yuh sana Archie, benim kazanmam gerekirdi, sen de bunu pekâlâ biliyorsun, dercesine dilini çıkarmasıydı; Ferguson da, Haklısın.

Ama elimden ne gelir? der gibi gülümseyip omzunu silkince Amy'nin buruşturduğu suratı gülümsemeye dönüştü ve bir saniye sonra gırtlağına yükselen gülüşü tutamayıp her zamanki o homurtuya benzeyen tuhaf kahkahalarından birini patlattı, bu beklenmedik yüksek ses üzerine Mrs. Baldwin konuşmasını kesip, Her şey yolunda mı Amy? diye sordu.

Amy, Her şey yolunda Mrs. Baldwin, dedi. Geğirdim. Kibar bir hareket olmadığını biliyorum, ama kendimi tutamadım. Özür dilerim.

Ferguson'a yaşamın bir kitaba, 1. sayfada başlayıp kahramanı 204. ya da 926. sayfada ölünceye kadar devam eden bir hikâyeye benzediğini söylediler hep; ama artık kendisi için hayal ettiği gelecek değişmeye başladığı için zaman kavramı da değişiyordu. Zamanın hem ileriye hem geriye gittiğini fark etti, kitaplardaki hikâyeler sadece ileriye doğru geliştiğine göre o benzetmenin hiç anlamı yoktu. Yaşam ille de bir şeye benzeyecekse, savaş patlaması ya da yeraltı dünyasındaki bir cinayet gibi haberlerin birinci sayfadan verildiği, daha önemsiz haberlerin iç sayfalarda yer aldığı, arka sayfada ise yine büyük puntolarla spor dünyasından önemsiz ama ilgi çekici haberlerin bulunduğu küçük boy sansasyon gazetelerinin yapısına benzetilebilirdi; ön sayfalardaki yazıları okurken sayfaları sağdan sola çevirirken, spor yazılarını okurken de sayfalar soldan sağa çevrilir, İbranice ya da Japonca bir metin okur gibi gazetenin orta sayfalarına doğru ilerlenirdi, trombon dersi vermek ya da kullanılmış bisiklet almak gibi bir niyet yoksa hiç bakılmayacak küçük ilanlara gelince o sayfaları atlayıp en orta bölümdeki film tanıtımlarına ve tiyatro eleştirilerine, Ann Landers'ın okurlara öğüt sütununa ve makalelere sıra gelir ve o noktadan sonra (spor meraklısı Ferguson'un hep yaptığı

gibi) okumaya arka sayfadan başlanmışsa ön sayfaya kadar devam edilirdi. Zaman iki yönde ilerliyordu, çünkü geleceğe doğru atılan her adım geçmişin bir anısını da taşıyordu ve Ferguson daha on beşini doldurmadığı halde çevresindeki dünyanın sürekli olarak içindeki dünya tarafından biçimlendirildiğini ve insanlar kapladıkları ortak alan içinde bir arada olsalar bile zaman içindeki yolculuklarının farklı olduğunu, yani her insanın diğer herkesten biraz farklı bir dünyada yaşadığını bilecek kadar anı biriktirmişti. Soru şuydu: Ferguson'un şimdi içinde bulunduğu dünya hangisiydi ve nasıl değişmişti?

Bir defa doktor olmayacaktı, bu kesin. Son iki yılı kafasındaki soylu bir özveri ve birçok iyi işle dolu uzak bir gelecekte geçirmişti, babası gibi para ve limon yeşili Cadillac'lar uğruna değil, insanlığın yararı için çalışacak, en berbat gecekondu bölgelerinde parasız klinikler açarak yoksulları ve zor durumda olanları tedavi eden, kolera salgınlarında ve ölümcül içsavaşlarda sahra hastanelerinde çalışmak üzere Afrika'ya giden, ona bel bağlayan birçok insanın kahramanı, onurlu bir insan, bir şefkat ve cesaret azizi sayılan bir doktor olacaktı, ama sonra geleceği iyi görebilen Noah Marx çıkagelmiş ve bu saçma halüsinasyonları yerle bir etmişti, aslında bu hayaller Hollywood'un doktorlu filmlerinin ve iradesiz, duygusal doktor romanlarının bir ürünü, Ferguson'un kendi içinde yaratamayıp dışarıda gördüklerinden kaynaklanan, fonda duygusal bir müziğin çaldığı, film karesinin bir köşesine hemşire-yoldaş-eş olan alımlı bir kadının sıkıştırıldığı, 1930'lardan kalma siyah-beyaz bir filmdeki aktörü seyretmeye benzeyen bir gelecek vizyonuydu; bu vizyon iç dünyası karmaşık ve acı dolu olan gerçek Ferguson'u değil, dünyadaki bütün insanlardan daha iyi olan tek kişi olduğunu kanıtlamaya, kendine kahramanlara yaraşır bir kader biçmeye çalışan mekanik bir oyun

kahramanını yansıtıyordu; Noah o zamana kadar kendini nasıl kandırdığını gösterince, Ferguson o çocukça hayallere kapıldığı için utanç duydu.

Noah onun yazar olmak istediğini zannederken de yanılıyordu. Yaşamın sunduğu en temel hazlardan birinin roman okumak olduğu doğruydu, insanlara o hazzı tattırmak için birilerinin roman yazması gerektiği de doğruydu, ama Ferguson açısından okumak da yazmak da kahramanca bir iş sayılmıyordu ve yetişkinliğe giden yolculuğun o noktasında Ferguson'un gelecekle ilgili tek isteği, en sevdiği yazarın dediği gibi, *kendi hayatının kahramanı olmaktı*. O sırada Ferguson ikinci Dickens romanını bitirmiş, yazarın en sevdiği çocuğu anlattığı, o 814 sayfa süren uzun ve dolambaçlı kurgusal yaşamöyküsünü iki haftalık Noel tatilinde okumuştu ve okuma maratonu sona erdiğinde *Çavdar Tarlasında Çocuklar*'ın daha ilk sayfasında *David Copperfield türü süprüntüler* diyerek Dickens'a bok atan roman kahramanı Holden Caulfield'le ters düşmüştü; çünkü artık kitaplar Ferguson'un kafasında konuşmaya başlıyordu ve J.D. Salinger ne kadar iyi olursa olsun Charles Dickens'ın, o koca usta Hank ve Frank adlarında bir çift kundura giymiş bile olsa onun ayakkabılarını boyamaya layık değildi. Şu konuda en ufak bir kuşku yoktu: Roman okumak çok eğlenceliydi, roman yazmak da aynı derecede eğlenceliydi (kederle, çabayla, umutsuzlukla karışık olsa da eğlenceliydi, çünkü iyi bir cümle yazmanın –özellikle de o cümle kötü başlamış ve dört kez yeniden yazılıp yavaş yavaş düzelmişse– verdiği haz, her türlü doyumdan daha üstündü), o kadar eğlenceli olan ve o kadar haz veren bir şey de kahramanca diye nitelendirilemezdi. Bir aziz yapısındaki doktoru unut, ama Ferguson'un kendisi için hayal edeceği daha pek çok kahraman seçenekleri vardı, örneğin bunlardan biri avukat olmaktı, Ferguson'un en yetenekli olduğu iş

hayal kurmak, özellikle de gelecekle ilgili hayal kurmak olduğu için, sonraki birkaç haftayı kendisini mahkeme salonlarına konumlandırıp yanlış yere suçlanan insanları elektrikli sandalyeden kurtarma ve son savunmasından sonra jürinin her üyesini perişan edip gözyaşlarına boğma hayaliyle geçirdi.

Sonra on beş yaşını doldurdu; onun şerefine Manhattan'daki Waverly Lokantası'nda düzenlenen ve annesiyle babasının, büyükannesiyle büyükbabasının, Mildred Teyze'nin, Don Enişte'nin ve Noah'nın katıldığı yemekte, ailenin her üyesi Ferguson'a bir ya da birkaç armağan verdi; anne ve babası yüz dolarlık bir çek, büyükannesiyle büyükbabası ikinci bir yüz dolarlık çek, Marx ailesi de üç ayrı paket armağan etti, Mildred Teyze yaylı sazlar kuartetinin yeni seslendirdiği Beethoven'ın kutu içindeki bir plak seti, Noah *Dünyanın En Komik Fıkraları* adlı ciltli bir kitap, Don Enişte on dokuzuncu yüzyıl Rus yazarlarından dört ince kapaklı kitap almıştı; Ferguson bu kitapların adını duymuş ama henüz okuma zahmetine girmemişti: Turgenyev'in *Babalar ve Oğullar*, Gogol'ün *Ölü Canlar*, Tolstoy'un *Üç Öykü* (*Efendi ile Uşağı*, *Kroyçer Sonat*, *İvan İlyiç'in Ölümü*) ve Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza* adlı yapıtları. Bu kitaplardan sonuncusu Ferguson'un yeni Clarence Darrow olma hayaline son verdi, çünkü *Suç ve Ceza*'yı okumak onu değiştirdi, *Suç ve Ceza* göklerden inip onu paramparça eden bir şimşekti ve Ferguson sonunda kendini toparlayabildiğinde geleceği konusunda artık hiç kuşkusu kalmamıştı, zira eğer *bu* bir kitabın ulaşabileceği nitelikse, eğer *bu* bir romanın insanın yüreğini, aklını ve dünya hakkındaki duygularını etkilemesine bir örnekse, o zaman roman yazmak insanın hayatında yapabileceği en iyi şeydi, çünkü Dostoyevski ona kurgulanmış hikâyelerin eğlence ve vakit geçirme aracı olmanın çok ötesine geçebileceğini, insanı altüst ve ters-

yüz edebileceğini, insanı hem yakıp kavuracağını hem donduracağını hem de çırılçıplak soyup evrende kopan fırtınaların içine fırlatacağını öğretmişti; çocukluğundaki tökezlemelerden sonra, giderek yoğunlaşan zehirli hava gibi boğucu bir şaşkınlık döneminden sonra, Ferguson sonunda nereye gittiğini ya da en azından nereye gitmek istediğini bilme noktasına geldi ve o noktayı izleyen yıllar boyunca, en zorlu yıllarda bile, dünyanın ucundan aşağı yuvarlanacak gibi olduğu anlarda bile bir kez olsun kararından dönmedi. Daha on beş yaşındaydı, ama kendini bir fikirle evlendirmişti, iyi günde kötü günde, varlıkta yoklukta, hastalıkta sağlıkta. Genç Ferguson ölünceye kadar o bağlılık yeminini tutmaya kararlıydı.

Yazın film çekme projesi suya düştü. Noah'nın büyükannesi kasım ayında ölünce annesinin eline biraz para geçti ve kadın bu paranın bir bölümünü oğlunun eğitimi için harcamaya karar verdi. Noah'ya hiç danışmadan onu Fransa'nın Montpellier şehrinde yabancı lise öğrencileri için düzenlenen yaz okuluna kaydettirdi – sekiz haftalık *yoğun dil öğretimiyle* Fransızca dersi verilecek ve broşürde yazılanlara inanmak gerekirse program sonunda Noah anadili gibi aksansız Fransızca konuşan ve salyangoz yiyen bir Frenk olarak New York'a dönecekti. Ferguson *Suç ve Ceza*'yı bitirdikten üç gün sonra Noah aradı, kendisini *faka bastıran* annesine lanet okuyarak planlarının değiştiğini haber verdi, bu konuda elinden bir şey gelmediğini, kendi yaşamını yönetecek kadar büyümediği için çılgın kraliçenin düdüğünün öttüğünü söyledi. Ferguson, Noah'ya ne kadar şanslı olduğunu, onun yerinde olsa bu fırsatı kaçırmayacağını söyleyerek hayal kırıklığını gizlemeye çalıştı; yaz projesinin suya düşmesi kötü olduysa da, zaten kameraları olmadığını ve senaryoyu yazmaya da başlamadıklarını, o yüzden bir şey kaybetmediklerini sözle-

rine ekledi ve Noah'yı yüreklendirmek için Fransa'da onu nelerin beklediğini – yaz okuluna çok sayıda erkek öğrenci gitmediği için fazla rakip olmayan bir ortamda Belçikalı kızlar, Danimarkalı kızlar, İtalyan kızlar, kısacası liseli kızlardan oluşan bir haremin içinde gününü gün edeceğini ballandırarak anlattı.

Tabii Ferguson, Noah'yı özleyecekti, hem de çok özleyecekti, çünkü yaz mevsimi onların her gün birlikte olabildikleri, sekiz haftanın her gününü beraber geçirebildikleri bir dönemdi ve somurtkan kuzen-arkadaşı olmadan geçirilecek bir yaz artık yaz olmaktan çıkacak, bunaltıcı sıcağın ve yeni bir tür yalnızlığın hüküm sürdüğü uzun bir zaman diliminden ibaret olacaktı.

Neyse ki, annesiyle babasının on beşinci yaşgününde verdiği yüz dolarlık çek tek armağanları değildi. Yalnız başına New York'a gitmesine de izin vermişlerdi; bu da olabildiğince sık yararlanmaya niyetli olduğu yeni bir özgürlüktü, çünkü güzel ama sıkıcı Maplewood kasabası, sırf insanlar oradan kaçma isteği duysun diye kurulmuş olmalıydı; birdenbire önünde daha büyük bir dünyanın kapısı açılıverince Ferguson da o ilkbahar boyunca hemen her cumartesi kendini Maplewood'dan dışarı attı. Evlerinin olduğu yerden Manhattan'a gitmenin iki yolu vardı: Ya her saat başı Irvington otobüs deposundan kalkıp Sekizinci Bulvar ile 40. Cadde'nin köşesindeki Liman Müdürlüğü binasına kadar giden 107 numaralı otobüsle gidilirdi ya da Erie Lackawanna Şirketi'nin işlettiği dört vagonlu trenle Maplewood'dan Hoboken İstasyonu'na gidilebilirdi, Hoboken'den şehre ulaşmanın da iki seçeneği vardı: Hudson Nehri'nin altından geçen tüpgeçit ve nehrin üzerinden giden Hudson feribotu. Ferguson tren-feribot seçeneğini tercih ediyordu, hem istasyona yaklaşık on dakikada yürüyerek gidebiliyordu (Irvington otobüs deposuna gidecek olsa birinin onu arabayla

bırakması gerekecekti), hem de treni seviyordu; Amerika'da hâlâ işletilen en eski trenlerden biri olan bu trenin 1908'de yapılmış koyu yeşil madenî vagonları Endüstri Devrimi'nin ilk dönemlerini çağrıştırıyordu, vagonların içinde de arkalıkları öne ve arkaya kaydırılabilen iki yönlü antika hasır koltuklar vardı, ağır giden antiekspres tren yalpalayarak, tıngırdayarak, tekerlekleri paslı raylarda vaveyla koparırak ilerlerken o vagonlardan birinde tek başına oturup pencereden Kuzey New Jersey'nin ürkütücü, köhneleşen görüntüsünü seyretmek ne güzeldi; bataklıklar ve nehirler ve demir köprüler, fonda eski kapitalizmin kalıntısı, bir kısmı hâlâ kullanılan bir kısmı harabeye dönmüş tuğla binalar vardı, bunlar öylesine çirkindi ki on dokuzuncu yüzyıl şairleri Yunan ve Roma uygarlıklarının tepelerindeki kalıntılardan nasıl esinlenmişlerse, Ferguson da bu yapıları aynı derece esinlendirici buluyordu; çevresindeki çökmüş dünyaya bakmaktan vazgeçince o sıralarda okumakta olduğu kitaba dalıyor, Dostoyevski'nin yazmadığı Rus romanlarını, ilk kez Kafka'yı, ilk kez Joyce'u, ilk kez Fitzgerald'ı okuyordu; sonra hava biraz açıksa, yüzüne rüzgârın çarptığı, vapur makinelerinin tabanlarını titrettiği, tepesinde martıların döndüğü feribotun güvertesinde duruyordu; böyle söyleyince çok sıradan görünen, kasabayla şehir arasında gidip gelen binlerce yolcunun pazartesiden cumaya kadar sabah yaptığı bir yolculuktu bu; ama şimdi cumartesiydi ve bu yolla aşağı Manhattan'a gitmek on beş yaşındaki Ferguson'a çok romantik geliyor, yapabileceği şeylerin en iyisi gibi görünüyordu – güzel olan sadece evi arkada bırakmak değildi, ama *oraya* gitmekti, *oradaki her şeye*.

Noah'yı görmek. Noah'yla konuşmak. Noah'yla tartışmak. Noah'yla kahkahalar atmak. Noah'yla sinemaya gitmek. Perry Caddesi'ndeki cumartesilerde öğle yemeğini Mildred Teyze'yle Don Enişte'nin evinde yemek,

ardından Noah'yla kararlaştırdıkları yere gitmek, çoğunlukla da nereye gideceklerini kestiremeden güzel kızlara bakarak ve evrenin geleceğini tartışarak Batı Village sokaklarında dolaşmak. Artık her şey kararlaştırılmıştı. Ferguson kitap yazacak, Noah film yönetecekti, o nedenle çoğu kez kitaplardan ve filmlerden söz ediyor, yıllar içinde birlikte çalışacakları projeleri konuşuyorlardı. Noah, Ferguson'un küçükken tanıdığı Noah'dan çok farklıydı; yine de Ferguson'un Marx Kardeşler'e çekmiş tarafı, zeki tarafı diye yorumladığı çileden çıkaran yanları vardı hâlâ; örneğin manavlara (*Hey arkadaş, bu yer elmasının yeri nerede*) ya da garson kızlara (*Tatlım, hesabı getirmeden önce yırtıp at da ödemekten kurtulalım)* veya sinemadaki gişe memuruna (*Oynayan filmle ilgili iyi bir şey söyle, yoksa seni mirasımdan mahrum ederim)* gibi esprilerle gürültücü, coşkulu anarşist çıkışlar yapmayı sürdürüyordu; bunlar onun nasıl bir baş belası olduğunu kanıtlayan kışkırtıcı tavırlardı, ama Noah'nın arkadaşı olmanın bedeli de buydu, onunla beraberken insan şamatacı bir küçük çocuğun yanındaymışçasına hem eğlenir hem etraftakilerden utanırdı, sonra Noah birdenbire yüz ifadesini değiştirip Albert Camus'nün *Ölüm Cezası Üstüne Düşünceler* kitabı hakkında konuşmaya başlayıverirdi ve o güne kadar Camus'den tek kelime okumadığınızı söyleyecek olursanız sizi ite kaka bir kitapçıya sokar, Camus'nün romanlarından birini sizin için çalardı, tabii siz çalıntı kitabı almayı reddederdiniz, Noah'ya kitapçıya girip kitabı rafa koymasını söylemek zorunda kalır ve kendinizi ahlak dersi veren bir ukala gibi hissederdiniz, ama yine de Noah sizin dostunuzdu, gelmiş, geçmiş ve gelecek en iyi arkadaşınızdı ve onu severdiniz.

Ama her cumartesi Perry Caddesi cumartesisi olmuyordu. Noah'nın Yukarı Batı Yakası'nda annesiyle geçirdiği hafta sonlarında, Ferguson onu her zaman göremiyor-

du, o yüzden boş cumartesiler için başka programlar yaptı, iki kez Maplewood'dan arkadaşı Bob Smith'le (evet Bob Smith adında biri vardı gerçekten), bir sefer büyükannesiyle büyükbabasını ziyaret etmek için tek başına, birkaç defa da Amy'yle birlikte New York'a gitti; Amy Ruth Schneiderman özellikle sergileri gezmeyi seviyordu, Ferguson da son zamanlarda sergi izlemekten çok zevk aldığını fark ettiği için o cumartesileri müzeleri ve galerileri dolaşarak geçirdiler, sadece herkesin gittiği Metropolitan, Modern ve Guggenheim gibi büyük müzelere değil, (Ferguson'un en sevdiği) Frick gibi küçük galerilere, şehrin göbeğindeki fotoğraf merkezine gidiyorlar, hemen hemen her şeyi *ilk kez* gördükleri, *ilk kez* görmenin yarattığı o insanın dengesini bozan şaşkınlığı defalarca yaşadıkları, özümsenecek ve üzerinde düşünülecek pek çok şey olduğu için müzelerden, galerilerden çıktıktan sonra saatlerce Giotto'yu, Michelangelo'yu, Rembrandt'ı, Vermeer'i, Chardin'i, Manet'yi, Kandinski'yi, Duchamp'ı konuşuyorlardı; ama birlikte yaşadıkları en unutulmaz deneyim bir müzede değil, bir galerinin daha ufak alanında gerçekleşti, Doğu 57. Cadde'deki Fuller Binası'nda yer alan Pierre Matisse Galerisi'ndeki bir sergide Alberto Giacometti'nin yeni yontularını, tablolarını ve desenlerini gördüler ve o gizemli, dokunma duygusu uyandıran, yapayalnız yapıtlardan öylesine etkilenip kendilerini öylesine kaptırdılar ki sergide iki saat kaldılar, salonlar boşalmaya başladığı sırada (Henri Matisse'in oğlu olan) Pierre Matisse, galerisindeki iki genci fark etti, yanlarına yaklaştı, galerinin müdavimlerine o gün yeni katılan o iki kişiyi görmenin sevinciyle gülümseyerek geldi, Ferguson'u şaşırtan bir tavırla yanlarında durdu, on beş dakika onlarla konuşarak Giacometti ve onun Paris'teki atölyesiyle ilgili hikâyeleri, kendisinin 1924'te Amerika'ya *transplantasyonunu*, 1931'de galerisini açışını anlattı, çetin savaş yıllarında yokluk çe-

ken Avrupalı sanatçıların, Miró ve benzerleri gibi büyük sanatçıların, Amerika'daki dostlarının yardımı olmasa yaşamayacaklarından söz etti, sonra birden onları galerinin arka odasına, masalar, daktilo makineleri ve kitap raflarıyla dolu ofise götürdü ve Giacometti, Miró, Chagall, Balthus ve Dubuffet'nin geçmiş sergilerine ait katalogları tek tek raflardan indirdi, Çocuklar geleceği sizler kuracaksınız, belki bunların eğitiminize bir katkısı olur, diyerek katalogları onlara verdi.

Ellerinde Henri Matisse'in oğlunun armağanlarıyla hiç konuşamadan ve şaşkınlıktan ağızları açık bir halde galeriden çıktılar, 57. Cadde'de yürümeye başladılar; hızlı yürüyorlardı, çünkü *onlar geleceği kuracaklardı*, çünkü az önceki karşılaşmadan sonra, öylesine beklenmedik bir âlicenaplıkla kutsandıktan sonra bedenleri hızlı yürümelerini talep ediyordu, onlar da güneşli, kalabalık caddede, iki insan koşmadan ne kadar hızlı gidebilirse o kadar hızlı yürüdüler, birkaç yüz metre sonra Amy suskunluğu bozarak aç olduğunu, her zamanki deyimiyle *midesinin kazındığını* söyledi; Amy hiçbir zaman diğer insanlar gibi sadece acıkmayıp ya *açlıktan ölmek üzere* ya da *kurt gibi aç* olduğunu, koca bir fili ya da bir penguen sürüsünü yiyebileceğini söylerdi, şimdi de *lezzetli bir şeyler* atıştırarak midesini doldurmaktan söz ettiği için, Ferguson kendisinin de bir şeyler yiyebilecek durumda olduğunu fark etti ve 57. Cadde'de yürüdüklerine göre Altıncı ve Yedinci bulvarların arasındaki Horn& Hardart'a gitmelerini önerdi, orayı sadece yakın olduğu için önermemişti, şehre daha önceki gelişlerinden birinde ikisi de Horn&Hardart otomat[1] kafeteryanın New

1. İçecek otomatları mantığıyla çalışan, jeton atıp yemek alınan kafeterya. (Ç.N.)

York'ta yemek yenecek en iyi yer olduğuna karar vermişlerdi.

O kafeteryanın herhangi bir özelliği olmayan, kuru fasulyeli çorba, et suyu sosuna bulanmış patates püreli biftek, kalın dilimlenmiş yabanmersini turtası gibi ucuz yiyecekleri *şahane* diye tanımlanamazdı, onları çeken kafeteryanın kendisiydi, cam ve krom kaplama dekorasyonlu o kocaman dükkândaki lunapark atmosferiydi, *otomatik yemek* yönteminin yeniliğiydi, yirminci yüzyıl Amerika'sının yetkinliğini en çılgın, en hoş biçimde somutlaştıran, aç yığınları doyuran besleyici, hijyenik mutfak ürünlerini sunan bir buluştu bu; kasadan bir avuç madenî jeton aldıktan sonra düzinelerle yiyeceğin her biri ayrı bir cam bölmede, her biri *sizin için özel olarak hazırlanmış* porsiyon halinde birer minik vitrin içinde sergilendiği yerde dolanıp yemek seçiyordunuz ve jambonlu sandviçte ya da kalın bir dilim pastada karar kılınca jetonu vitrinin yanındaki deliğe atıyordunuz, o zaman vitrin açılıyor ve tazeliğine, sağlıklı olduğuna güvenilir sandviçinizi alıyor ve oturacak bir masa aramaya başlamadan önce, o vitrinin göz açıp kapayana kadar az önce aldığınız sandviçin tıpatıp aynısı bir sandviçle yeniden doldurulduğunu seyrederek eğleniyordunuz; çünkü o bölmenin arkasında, Ferguson'a ne yorucu bir iş diye düşündürten, jetonları toplamak ve boşalan vitrinleri doldurmakla görevli beyaz üniformalı kadınlar ve erkekler vardı, sonra elinizde yemeğiniz ya da sandviçinizle boş masa bulmak için otomatik yemeklerini yiyip içeceklerini içen bin bir çeşit New York'lu kalabalığının arasına dalıyordunuz; o kalabalıktakilerin çoğu fincan fincan kahve alıp ağır ağır içerek saatlerce oturan yaşlı adamlardı, o adamlar hemen gerçekleşiverecekmiş sanılan oysa şimdi sadece anısı kalan o ölü doğmuş devrimin nerede yanılgıya düştüğünü kırk yıldır tartışmaya devam eden eski tüfek solculardı.

Böylece o harika öğle sonrasının bitimine doğru Ferguson'la Amy, bir şeyler atıştırmak, Pierre Matisse Galerisi'ndeki geçmiş sergilerin bol resimli, ince kataloglarına göz atmak ve ikisinin de iyi bir gün, her şeyiyle çok iyi bir gün diye düşündükleri o günle ilgili duygularını konuşup paylaşmak için Horn&Hardart otomatına girdiler. Ferguson, bunun gibi günlere, son birkaç aydaki zorlu günlerin etkisini yok etmek için iyi günlere ihtiyacım var, diye düşündü; o kötü günler her şeyden önce beyzbolun olmadığı günlerdi, beyzbolu bırakma kararı arkadaşlarının kafasını öylesine karıştırmıştı ki, sonunda o kararı neden verdiğini arkadaşlarına açıklamaya çalışmaktan vazgeçti; çünkü kendini yadsımayı, onca yıldır çok sevdiği bir şeyi, bedeninin zaman zaman eline beyzbol sopası almanın, eldivenini giyip biriyle karşılıklı top atıp tutmanın, birinci kaleye koşarken kramponlarının toprağa girişini hissetmenin özlemiyle zonklayacağı kadar kendinin parçası olmuş bir şeyi bırakma kararını sürdürmek giderek zorlaşıyordu; ne var ki artık geri dönemezdi, ya ettiği yemini tutmak ya da Artie'nin ölümünün hiçbir anlam taşımadığını, hiçbir şey öğretmediğini kendine itiraf etmek zorundaydı; yeminini tutmamak onu güçsüz ve korkak birine dönüştürürdü, o hale geleceğine bir köpeğe, yemek artıkları için yalvaran aşağılık bir köpeğe, tükürdüğünü yalayan rezil bir çanak yalayıcı ite dönüşse çok daha iyi olurdu; her cumartesi arkadaşlarının oynadığı beyzbol sahalarından uzak kalmasını sağlayan şehre inme kaçamakları olmasa, pes edip o köpeğe dönüşmeyeceğini kim bilebilirdi?

Daha da beteri, beyzbolsuz ilkbaharın aynı zamanda aşksız ilkbahar olmasıydı. Ferguson, Linda Flagg'a abayı yaktığını sanmıştı, ama onu bazen cesaretlendiren bazen reddeden, kimi zaman öpmesine izin veren kimi zaman vermeyen, hem umutlandıran hem umudunu kı-

ran, Maplewood'un o en baştan çıkarıcı ve en gizemli yürek hoplatan kızının sevgisini kazanmaya kararlı olarak sonbahar ve kış ayları boyunca onun peşinde koştuktan sonra, Linda Flagg'ın onu sevmediği gibi kendisinin de kızı sevmediği sonucuna ulaştı. Nisan başlarında bir cumartesi günü farkına vardı bunun. Ferguson haftalarca uğraştıktan sonra Linda'yı Manhattan seferlerinden birinde onunla gelmeye razı etmişti sonunda. Plan basitti: Otomatta yemek yenecek, Üçüncü Bulvar'a yürünecek, Jim Schneiderman'ın mutlaka görmesini önerdiği *Uzun Mesafe Koşucusunun Yalnızlığı*'nı seyrederek karanlıkta birkaç saat geçirilecekti, filmi izlerken Ferguson, Linda'nın elini tutabilirse ya da dudağından öpebilirse ya da elini kızın bacağında gezdirebilirse harika olacaktı. Kasvetli, iç karartıcı bir gündü, yağmur çiseliyor, bazen de sağanağa dönüşüyordu, hava beklediklerinden daha soğuktu ve yılın o mevsimine göre olması gerekenden daha karanlık görünüyordu; ellerinde şemsiyeler, kaldırımlardaki su birikintilerinin üzerinden atlayarak istasyona yürürlerken Ferguson, Zaten ilkbahar başlarında hiçbir şey normal olmaz, dedi ve havanın yağmurlu olmasına üzüldüğünü, ama bunda kendi suçu olmadığını, geçen hafta Zeus'a mektup yazıp havanın güneşli olmasını rica ettiğini söyledi, Ama Olimpos Dağı'nda postacıların bir ay sürecek bir grev yaptığını nereden bilebilirdim? diye tamamladı sözünü. Linda bu aptalca espriye güldü, belki o da Ferguson gibi güzel bir beraberliğin başlangıcı sayılabilecek o günün gerginliğini ve umudunu hissettiği için gülmüştü; ama Hoboken'e gitmek üzere Erie Lackawanna trenine bindiklerinde Ferguson o gün hiçbir şeyin yolunda gitmeyeceğini sezdi. Linda, trenin pis ve rahatsız, (hava açılmaya başladığı halde) havanın feribota binilemeyecek kadar yağışlı, Hudson tüpgeçidinin trenden daha da pis ve daha da rahatsız olduğunu, bütün o içeri

girip çıkanlarla, şu masadaki İsa bebek ve dünyanın sonu hakkında kendi kendine konuşan yüz elli kiloluk siyah kadınla, üç gün önceki buruşmuş gazeteyi büyüteçle okuyan, yanakları hafifçe sakallı yaşlı adamla, hemen yanlarında oturan ve kullanılmış, eski çay poşetlerini sıcak su konmuş fincanlara batıran yaşlı çiftle dolu kafeteryanın ilginç ama ürkütücü olduğunu söyledi; buraya gelen herkes ya yoksul ya deli, delilerin sokakta dolaşmasına göz yuman bu şehir ne mene bir yer, dedi ve, Archie, New York bu kadar iğrenç bir yerken sen nasıl olur da buranın her yerden çok daha iyi olduğunu düşünebilirsin? diye sordu.

Ferguson, bu, Linda'nın suçu değil, diye düşündü. O üst orta sınıf konforunun ve kibarlığının hava geçirmez bir biçimde yapılmış kubbesinin altında, çim ekili küçük ön bahçeleri ve klimalı odalarıyla renksiz, sadece mantığın egemen olduğu bir dünyada yetiştirilmişti, kendini büyükşehir hayatının sefalet ve kargaşasıyla burun buruna bulmak, sanki kötü bir koku alıp midesi kalkmış gibi içgüdüsel, kontrol edemediği fiziksel bir tepki uyandırmıştı. Ferguson, bu onun elinde değil, o yüzden suçlanamaz, diye yineliyordu içinden, ama kızın serüven duygusundan yoksunluğunu, yabancısı olduğu, bilmediği şeyler karşısında sarsılmasını keşfetmek nasıl bir hayal kırıklığıydı. *Zor*. Bu, Ferguson'un kızı tanımlarken sık kullandığı bir sözcüktü, gerçekten de bir soğuk bir sıcak Linda Flagg son altı aydır onun yaşamını zorlaştırmış, hayatı dar etmişti, oysa kesinlikle aptal ya da boş biri değildi – sadece korkaktı, hepsi bundan ibaretti, büyük, itici şehirlerin akla hayale sığmaz, mantığa uymaz yapısından korkuyordu ve o güzelim yüzü hemen hiçbir delikanlının direnemeyeceği bir çekim merkezi olsa da hiç kuşkusuz oğlanlardan da korkuyordu. Ama kesinlikle boş, yavan, akılsız ve düşüncesiz değildi, çünkü zekiydi, İngi-

lizce dersinde okudukları kitaplardan akıllıca söz ederdi; Ferguson onu dirseğinden tutup 57. Cadde'de doğuya doğru yürümesine yardım ederken, sinemaya girip filmi seyretmek üzere yerlerine oturunca kızın morali biraz düzelir mi diye merak ediyordu. Sinema Park Bulvarı'nın karşı tarafında, Manhattan'ın en zengin, *pisliği en az* çevrelerinden birindeydi, film de iyi olmalıydı, Linda iyi kitapları beğenen, iyi sanattan anlayan biri olduğuna göre belki iyi bir film onu iyi bir havaya sokar ve o âna kadar yaşadıkları berbat günden iyi bir şey yanlarına kâr kalabilirdi.

Film gerçekten iyiydi, o kadar iyi ve sürükleyiciydi ki çok geçmeden Ferguson, Linda'nın bacağını okşamayı ya da dudağından öpmeyi aklına bile getirmez oldu, ne var ki *Uzun Mesafe Koşucusunun Yalnızlığı* bir genç kadının değil, genç erkeğin öyküsüydü, yani Linda'dan daha çok Ferguson'a hitap ediyordu ve Linda her ne kadar *müthiş bir film* dese de, gelmiş geçmiş bütün filmlerin en iyilerinden biri, bir *başyapıt* olduğunu düşünen Ferguson kadar kendini kaptırmadı. Işıklar yandıktan sonra Lexington Bulvarı'ndaki bir Bickford's kafeye yürüdüler, tezgâhtara kahve ve donat söylediler (kahve Ferguson'un yaşamındaki yeni zevklerden biriydi ve sadece tadını sevdiği için değil, kahve içmek büyüyüp yetişkin olmuş duygusu verdiği ve o sıcak kahverengi sıvıdan aldığı her yudum onu çocukluğun hapishanesinden uzaklara taşıyormuş gibi geldiği için olabildiğince sık içiyordu), o kafede Horn&Hardart müdavimleri kadar şişman, onlar kadar yoksul, onlar kadar deli olmayan insanların arasında otururken filmi konuşmaya, özellikle de (Tom Courtenay adında yeni bir İngiliz oyuncunun oynadığı) ıslahevindeki kahramanın, bir uzun mesafe yarışında (Michael Redgrave'in oynadığı) çalımından geçilmeyen ıslahevi müdürünü hoşnut etmek için kupayı kazanmak

üzereyken fikrini değiştirip durarak (James Fox'un canlandırdığı) özel okul öğrencisi zengin çocuğunun kazanmasına fırsat verdiği son sahneden söz etmeye devam ettiler. Ferguson'a göre *kasten* kaybetme kararı olağanüstü bir başkaldırı eylemiydi, otoriteye karşı girişilen ve heyecandan tüyler ürperten bir isyan hareketiydi ve perdede pirinç harflerle yazılan *Siktir git* ibaresi soğuk ve öfkeli yüreğini ısıttı; çünkü filmin kahramanı ıslahevi müdürüne böyle hakaret ederken, onun temsil ettiği yozlaşmış, tükenmiş dünyaya, anlamsız ödüller ve keyfî cezalar ve adil olmayan sınıf ayrımlarının yer aldığı parçalanan İngiliz sistemine "Hayır" diyor, bunu yaparken kendi onuruna, kendi gücüne, *kendi erkekliğine* kavuşuyordu. Linda yan gözle bakarak, Saçma, dedi. Ona göre yarışı bile bile kaybetmek aptallıktı, filmin kahramanı bundan daha kötü bir şey yapamazdı, çünkü o yarışı kazanmak onun için ıslahevinden dışarı çıkış biletiydi, oysa şimdi yeniden en dibe inecek, sıfırdan başlamak zorunda kalacaktı. Linda, Bunu yapmasının anlamı ne, dedi, ahlaki zaferini kazanıyor ama bir yandan da hayatını mahvediyor, kim bu filme *harika* diyebilir ki?

Ferguson, Linda yanlış düşünüyor denilemez, diye düşündü, ama kız amaca uygun davranmak, kahramanlık taslamaktan iyidir tartışmasını gündeme getiriyordu, Ferguson da bu tür tartışmalardan, *pratik hayat görüşü*, sistemi alt etmek için sistemi kullanmak, yerine koyacak başka kural olmadığı için aslında yok edilip yeniden icat edilmesi gereken mevcut kurallara göre oynamak iddialarından nefret ederdi; Linda kendi çevresinin dünyasında geçerli olan kurallara, öne geçmeyi, yükselmeyi, iyi bir iş sahibi olmayı ve kendileri gibi düşünen biriyle evlenmeyi, bahçenin çimlerini biçmeyi ve yeni bir araba kullanmayı ve vergilerini ödemeyi, iki-dört çocuk yapmayı ve paranın gücünden başka bir şeye inanmamayı

amaçlayan o küçük, taşra dünyasının kurallarına inandığı için, Ferguson bu tür bir tartışmayı uzatmanın yararı olmayacağını anlıyordu. Linda haklıydı tabii. Ama kendisi de haklıydı ve birdenbire artık kızı istemediğini fark etti.

Böylece Linda olası adaylar listesinden silindi ve başka aday da olmadığı için Ferguson hazin ve yapayalnız bir yılın hazin ve yapayalnız sonuna kendini hazırladı. O yıldan yıllar sonra, artık iyice yetişkin olduğunda o günlere ergenlik çağı olarak bakacak ve şöyle düşünecekti: *Evin odaları içindeki sürgün yaşamı.*

Annesi onun için kaygılanıyordu. Sadece babasına olan düşmanca tavrından dolayı değildi kaygısı (Ferguson artık babasıyla nadiren konuşuyor, onunla sohbete girmiyor, Stanley'nin sorularına asık suratla ve bir, iki kelimeyle cevap veriyordu), oğlunun Federman'lara yemeğe gitmek üzere (eve döndükten sonra o konuda hiçbir şey konuşmuyor, *o perişan olmuş, yas tutan insanların* durumunun sözü edilemeyecek kadar korkunç olduğunu söylemekle yetiniyordu) ayda iki kez New Rochelle'e taşınmakta ısrar ettiği için de kaygılanmıyordu, (basketin ona yettiğini, nisanda başlayan beyzbol sezonundan sonra Ferguson'un sabah gazetesinde maç skorlarını nasıl dikkatle okuduğunu, yapılan sayıları eskiden olduğu gibi incelediğini gören Rose'un doğruluğuna inanamadığı bir tavırla artık beyzboldan *sıkıldığını* iddia ederek) aniden ve açıklanamayacak bir kararla beyzbolu bırakması da annesinin endişesinin nedeni değildi, bir zamanlar kızların gözdesi olan oğlunun o sırada kız arkadaşı olmamasına, hafta sonu partilerine daha seyrek gitmesine de üzülmüyordu; ama bunların tümü birden onu kaygılandırıyor, özellikle de Ferguson'un gözlerine yeni yerleşen bir ifadeyi, onu bildi bileli hiç görmediği bir içe kapanma ve kopma ifadesini gördükçe endişeleniyordu;

oğlunun ruh sağlığıyla ilgili bu üzüntüler yetmezmiş gibi onunla paylaşmasını gerektiren kötü bir haber de vardı, o yüzden ikisinin oturup konuşmaları kaçınılmaz oldu.

Rosa o konuşmayı, Angie Bly'ın izin günü olan ve Ferguson'un babasının da akşam ondan, on buçuktan önce gelmeyeceği perşembeye ayarladı, böylece baş başa yemek yemeleri ve ardından uzun uzadıya konuşmaları için yeterli zaman olacaktı. Yemek sonrası baş başa konuşmaya Ferguson'un kendisiyle ilgili tatsız sorularla başlamanın onun hemen içe kapanıp masadan kalkmasına neden olacağı korkusuyla, Rose önce kötü haberden söz açarak oğlunu masada tutmaya karar verdi; kötü haber Amy'nin annesi Liz'le ilgiliydi, Liz'e son derece habis türde kanser teşhisi konmuştu, birkaç ay hatta belki birkaç hafta ömrü kalmıştı, hiç umut yoktu, tedavi söz konusu değildi, dayanılmaz ağrılar ve sonunda mutlak ölüm dışında hiçbir olasılık yoktu, Ferguson önce annesinin anlattıklarını algılamakta zorluk çekti, çünkü Amy bu konuda en ufak bir şey çıtlatmamıştı, yakın arkadaşı olduğu, bütün sırlarını kendisiyle paylaştığı, sıkıntılarını, korkularını, kaygılarını, kararsızlıklarını ona anlattığı için bu tuhaf davranışına anlam veremedi, o yüzden de *pankreas kanseri* sözcüklerini araştırmaya başlamadan önce Mrs. Schneiderman'ın öz kızının bile bilmediği bu olaydan annesinin nasıl haberdar olduğunu öğrenmek istedi. Annesi, *Dan anlattı*, dedi, bu söz Ferguson'un aklını büsbütün karıştırdı, öyle ya insan kendi çocuğuyla konuşmadan böyle bir şeyi arkadaşına nasıl söylerdi; ama sonra annesi bir açıklama yaparak, Dan'in durumu iki çocuğuna aynı anda açmak istediğini, Jim ve Amy bir arada olurlarsa haberi yalnızken duymalarından daha kolay kaldırabileceklerini düşündüğünü ve onlarla konuşmak için ertesi gün Jim'in Boston'dan gelişini beklediğini anlattı. Liz'in birkaç gündür hastanede yattığını, ama ço-

cuklara annesini görmek için Chicago'ya gitti dendiğini söyledi.

Ferguson, Zavallı Amy, diye düşündü. Yıllardır annesiyle anlaşamıyordu, annesi ölmek üzere olduğuna göre aralarındaki sona ermemiş bu mesele çözüme bağlanamayacak demekti. Bu Amy'ye çok zor gelecekti, çok iyi geçindiğin, hiç tartışmasız taptığın birinin vakitsiz ölümünün acısına dayanmaktan çok daha zor olacaktı böylesi, çünkü insan sevdiği birinin anısını hep sevecenlikle, hatta korkunç, acı veren bir biçimde de olsa mutlulukla içinde taşır, oysa Amy annesini sadece pişmanlıkla anımsayacaktı. Mrs. Schneiderman şaşırtıcı bir kadındı, Ferguson daha ufacık bir çocukken onunla ilk karşılaştığından bu yana kadın çok tuhafına gitmişti, taban tabana zıt güçsüzlükleri ve güçlü yanları vardı, çok iyi bir kafa yapısı, çok iyi bir ev idaresi beceresi, siyasal konularda öngörülü fikirler (Pembroke Üniversitesi'nde tarih master'ı yapmıştı), kocasına ve iki çocuğuna sonsuz adanmışlık gibi erdemlerinin yanı sıra sinirli ve umutsuz bir hali vardı, hayatında yapması gereken bir şeyin (belki bir kariyer, onu *nüfuz sahibi birine* dönüştürecek bir iş) fırsatını kaçırdığı için bu duyguyu yaşıyordu ve o kadar özenilecek bir şey olmayan ev kadınlığıyla yetinmek zorunda kaldığı için de herkesten daha zeki, daha bilgili, hem sadece belirli konularda değil her alanda daha bilgili olduğunu dünyaya kanıtlamaya çalışıyordu sanki, gerçekten de çok farklı konuları kapsayan çok geniş bir yelpazede bilgi sahibiydi, Ferguson'un ömründe tanıdığı en bilgili insandı, ama her şeyi bilen sinirli ve umutsuz biri olmanın zorluğu, yanlış bir şey söylese bile onu düzeltmenin olanaksız olmasından kaynaklanıyordu ve Mrs. Schneiderman'la bu deneyim çok sık yaşanıyordu, çünkü o bulunduğunuz odada ortalama büyüklükte bir havuçta kaç miligram A vitamini olduğunu, Roosevelt'in 1936 Başkanlık Seçim-

leri'nde kaç delegeden oy aldığını 1960 model bir Chevy Impala ile 1961 model bir Buick Skylark arasında kaç beygir gücü fark olduğunu bilen tek kişiydi ve her zaman doğruyu bilmesine, her zaman haklı olmasına rağmen belirli bir süre onunla beraber olmak insanı çıldırtabilirdi, çünkü Mrs. Schneiderman'ın kusurlarından biri çok fazla konuşmasıydı, Ferguson onun bu kelime bombardımanı altında yaşamaya, önemli olanla olmayan arasında hiç ayrım yapmayan o ardı arkası gelmez konuşmalarına, zekâ ve kavrayış gücüyle insanı ya çok etkileyen ya da baştan sona saçmalığıyla canından bezdiren o konuşmalara kocasıyla iki çocuğunun nasıl dayandığını merak ederdi; bir gece Ferguson'la Amy, Mrs. Schneiderman'ın arabasında arka koltukta oturmuş sinemaya giderlerken kadın yarım saat kocasına yatak odasındaki şifoniyerin çekmecelerini nasıl düzelttiğini anlatmış; bu yeni sistemi geliştirmek için attığı her adımı sabırla tek tek açıklayarak neden uzun kollu gömleklerin bir çekmecede, kısa kolluların başka bir çekmecede durması, neden siyah çorapların lacivertlerden ayrılması, onların da tenis oynarken giydiği beyaz çoraplarla karıştırılmaması, diğerlerinden daha çok olan kolsuz atletlerinin neden V yaka atletlerin altında değil de üstünde durması, boxer külotların neden slip külotların solunda değil de sağında durması gerektiği gibi onlarca önemsiz ayrıntıyı tek tek açıklamıştı; *yarım saat*, bir günü oluşturan o değerli yirmi dört saatten birinin yarısı kadar süreyi o şifoniyer çekmeceleri içinde geçirdikten sonra sinemaya vardıklarında Amy parmaklarını Ferguson'un kollarına batırarak çığlık atamadığı için çığlığını parmaklarıyla ifade etme raddesine gelmişti. Ferguson, mesele Amy'nin annesinin ilgisiz ya da şefkatsiz bir anne olması değil, diye düşündü. Tam tersine aşırı sevecen, aşırı ilgili, kızının altın geleceğine aşırı inanan biriydi, Ferguson o *aşırı* olmanın tuhaf bir biçimde insanın

zoruna giden bir *yetersizlik* etkisi yaptığını fark etti, özellikle de o *aşırı* olma durumu anne ile çocuk arasındaki sınırları belirsizleştirip her şeye burnunu sokma diye nitelenebilecek had safhaya gelmişse sorun olabiliyordu, Amy'nin her şeyden çok istediği de bir *nefes payı* olduğu için, annesi ev ödevlerinden dişlerini fırçalamanın en doğru yöntemine, okul arkadaşlarının sevgilileri olup olmadığını soruşturmaktan saç biçimini eleştirmeye, alkolün zararları konusundaki uyarılardan fazla dudak boyasının delikanlılara çekici gelmediği hakkında diskur çekmeye kadar yaşamının en önemsiz ayrıntılarına bile karışmaya kalkıp kızı boğulacak hale getirince onun tepkisi de sert oluyordu. Amy, Ferguson'a, *Annem beni tımarhanelik edecek,* ya da, *Kendini akıl polislerinin komiseri sanıyor ve beynime girmeye hakkı olduğunu düşünüyor,* veya *Belki de en iyisi hamile kalmak, hiç değilse o zaman gerçek bir şeye üzülür,* diye dert yanıyordu. Amy annesinin bu tavrına tepki olarak onun kötü niyetli olduğunu, onun yanındaymış, onu destekliyormuş gibi görünmesine karşın içten içe kötü niyet beslediğini iddia ediyor, Jim'i rahat bıraktığı gibi neden kendisini de rahat bırakmadığını sorguluyordu ve anne kız sürekli çekişiyorlardı, hep onların arasını bulmaya çalışan sakin, sevecen babası *–eğlenceyi seven babası–* olmasa Amy ile annesinin o aniden parlamaları daha da tırmanıp süregiden bir savaşa dönüşebilirdi. Zavallı Mrs. Schneiderman. Kızını akılsızca sevdiği için onun sevgisini kaybetmişti. Ferguson bu görüşü bir adım daha ileriye götürüp kendi kendine şöyle dedi: Sevilmeyen ebeveynler toprağa girdikten sonra onların kaderine acımak ve aynı şekilde çocuklarına da merhamet etmek gerekir.

Annesinin, Mrs. Schneiderman'ın daha Jim ve Amy'nin bile bilmediği ölümcül hastalığını neden kendisine anlattığına Ferguson hâlâ anlam veremiyordu ve bu gibi

durumlarda söylenmesi âdet olan *ne kadar feci, ne büyük haksızlık, daha hayatın yarısındayken bu duruma düşmek ne zalim bir son* gibi sözlerin hepsini söyledikten sonra annesine neden herkesten önce ona haber verdiğini sordu. Bunun bir tür haddini bilmezlik ve kuşku uyandıran bir şey olduğunu, sanki Schneiderman'ların arkasından iş çeviriyorlarmış duygusuna kapıldığını söyledi; annesi hiç de öyle olmadığı cevabını verip, haberi Amy'den duyunca şok etkisi yapmasın diye, o darbeyi sakin karşılayabilsin ve sadece şimdi değil daha çok uzun bir süre onun dostluğuna ihtiyacı olacak Amy'ye daha iyi dostluk yapabilsin diye anlattığını söyledi. Ferguson, bu biraz mantıklı, ama yeteri kadar değil, diye düşündü, çünkü annesi bu gibi çetrefilli durumlarda genellikle çok makul davranırdı, Ferguson annesinin ondan bir şey gizleyip gizlemediğini, hikâyenin sadece bir bölümünü anlatıp anlatmadığını merak etti, onu en çok kuşkulandıran da annesinin, *Dan anlattı*, demesiydi, Dan Schneiderman neden karısının kanser olduğunu önce annesine açmıştı? Tamam, eski dosttular, yirmi yılı aşkın tanışıklıkları vardı, ama Ferguson'un gördüğü kadarıyla çok yakın arkadaş değildiler, Amy'yle kendisi gibi yakın değildiler, yine de Amy'nin babası en acılı ânında derdini Ferguson'un annesine açmıştı; bu, karşılıklı derin bir güven duygusunu gösteriyordu, ama aynı zamanda ancak yakın arkadaşların en yakınları arasında olabilecek bir mahremiyeti de içeriyordu.

Birkaç dakika daha Mrs. Schneiderman'dan söz ettiler, aleyhinde bir şey söylemek istemiyorlardı, ama kızıyla ilişkisinde doğru yaklaşımı bulamadığı ve en büyük sorununun ne zaman *geri çekilmesi* (Rose'un sözü) ya da *engellemekten kaçınması* (Ferguson'un sözü) gerektiğini kestiremeyişi olduğu noktasında ikisi de aynı görüşteydi,

sonra Amy ile annesi arasındaki sorunlu ilişki konusu nasıl olduysa Ferguson'la babasının arasındaki sorunlu ilişkilere geldi ve Rose konuşmanın başından beri hiç belli etmeden yönelttiği o konu açılınca oğluna dobra dobra bir soru sordu –*Söyle bana Archie, neden babana cephe almaya başladın?*– bu soru karşısında iyice afallayan Ferguson kafasını işletip uygun bir yalan bulamadı. Gafil ve savunmasız avlanmış olmanın yanı sıra gerçeği daha fazla gizlemek istemediğinden içini döktü ve *Taban İkizleri* hikâyesinin kayıp kopyasını, aradan neredeyse altı ay geçtiği halde babasının bu konuda tek söz etmeyişini ve o yüzden çileden çıktığını anlattı.

Annesi, Baban bu konuyu açamayacak kadar mahcup oldu, dedi.

Mahcup mu? Bu ne biçim mazeret? Babam koca adam, öyle değil mi? Yapması gereken sadece benimle konuşup ne olduğunu söylemek.

Neden ona sormuyorsun?

Bunu sormak bana düşmez. Ona anlatmak düşer.

Fazlasıyla katı davranıyorsun, değil mi?

Katı olan ben değilim, o. Öylesine katı ve öylesine içekapanık ki ailesine bir karabasan yaşatıyor.

Archie...

Tamam, belki karabasan değil. Ama afet. Ve bu ev – burada yaşamak babamın lanet olası derin dondurucularından birinde yaşamaya benziyor.

Gerçekten böyle mi hissediyorsun?

Soğuk anne, çok soğuk, özellikle de seninle onun arasındaki soğukluk, keşke stüdyonu kapat dediği zaman razı olmasaydın. Sana fotoğraf çekmek yakışırdı, briç oynamak değil.

Babanla benim aramda olabilecek sorunların babanla *senin* arandaki sorunlarla hiç ilgisi yok. Ona bir şans daha vermelisin Archie.

Hiç sanmıyorum.

Ben öyle olması gerektiğini biliyorum ve benimle yukarıya gelirsen neden böyle düşündüğümü sana gösteririm.

Bu gizemli istek üzerine Ferguson'la annesi sofradan kalkıp yemek odasından çıktılar, Ferguson annesinin nereye gitmeye niyetlendiğini bilmediği için onun peşinden ikinci kata çıktı, oraya gelince sola döndüler ve ebeveyn yatak odasına girdiler, Ferguson annesiyle babasının odasına artık nadiren giriyordu, annesi giysilerinin durduğu gömme dolabın içine girip birkaç saniye sonra iki eliyle taşıdığı büyük bir karton koliyle çıkıncaya kadar olduğu yerde durup onu izledi, annesi kutuyu odanın ortasına getirdi, karyolanın üzerine bıraktı.

Aç bakalım, dedi oğluna.

Ferguson kolinin üst kapağını iki yana açıp içindekini görünce öylesine şaşırdı ki, kahkaha mı atsın yoksa utancından yatağın altına mı saklansın kestiremedi.

Kolinin içinde yan yana üç sıra halinde istiflenmiş altmış ya da yetmiş kadar kitapçık duruyordu; zımbayla tutturulmuş kırk sekiz sayfalık kitapçıkların beyaz kapaklarına aşağıdaki sözcükler kalın siyah harflerle basılmıştı:

RUH İKİZLERİ
YAZAN ARCHIE FERGUSON

Ferguson kitapçıklardan birini alıp sayfalarını çevirmeye başlayınca hikâyesinin on bir puntoyla basılmış sözcüklerinin kendisine baktığını görerek şaşkına döndü, bunun üzerine annesi konuştu: Sana sürpriz yapmak istedi, ama matbaacı başlığı yanlış basarak işi berbat edince baban çok üzüldü, her şeyin yolunda gitmesini denetlemeyerek aptallık ettiğine karar verdi, o yüzden de bundan sana söz etmeyi göze alamadı.

Ferguson annesinin zorla duyabildiği kadar alçak sesle, Bana söylemeliydi, dedi. Başlık kimin umurunda?

Annesi, Baban seninle öyle gurur duyuyor ki, dedi. Ama bu konuda ne söyleyeceğini ya da nasıl söyleyeceğini bilemiyor. O doğru dürüst konuşmayı hiç öğrenemeyen bir adamdır.

Ferguson'un o sırada bilmediği ve annesi yedi yıl sonra söyleyinceye kadar da bilmeyeceği şey, annesiyle Dan Schneiderman'ın son on sekiz aydır gizli bir ilişki yaşadıklarıydı. Haftada iki ya da üç gece briç oynama bahanesiyle gidiyor, ama aslında bir gece briç oynuyordu, Dan'in poker ve bowling geceleri de artık poker ve bowling oynamaya ayrılmıyordu ve Ferguson'un annesiyle babasının evlilikleri göründüğü gibi sadece soğuk ve duygusuz bir oyun değil, çoktan ölmüş, morgdaki en ölü cesetten çok daha ölü hale gelmiş bir ilişkiydi; bu anlamsız beraberliği sürdürmelerinin tek nedeni boşanmanın kendi çevrelerinde skandal olarak karşılanması yüzünden oğullarını *yıkılmış bir yuvanın* çocuğu diye damgalanmaktan korumak istemeleriydi, çünkü yıkılmış bir yuvanın oğlu olmak birçok bakımdan zimmetine para geçiren birinin ya da kapı kapı dolaşan bir seyyar satıcının oğlu olmaktan bile beterdi. Boşanmak, New York'ta müstakil evlerde oturan, yazın Güney Fransa'da güneşin tadını çıkaran film yıldızlarına ve zenginlere özgü bir şeydi, ama 1950'ler ve 1960'ların ilk yıllarında New Jersey banliyölerinde yaşayan mutsuz çiftlerin beraberliklerini sürdürmeleri beklenirdi, Ferguson'un annesiyle babası da oğulları liseyi bitirip Maplewood'dan gidene kadar böyle yapacaklar, ondan sonra evliliklerini bitirip kendi yollarına, tercihen de Maplewood'dan olabildiğince uzakta ayrı şehirlere gideceklerdi. Bu arada Ferguson'un babası, sözümona çok horladığı için annesi-

ni uyku tutmadığı bahanesiyle konuk yatak odasında yatmaya başlamıştı, onların kendisine yalan söyleyeceği de Ferguson'un aklının köşesinden bile geçmemişti.

Rose'un Dan Schneiderman'la ilişkisini bilen tek kişi Ferguson'un babasıydı ve Stanley'nin Livingston'da oturan Ethel Blumenthal adında bir dulla ilişkisi olduğunu bilen tek kişi de Ferguson'un annesiydi. Yetişkinler on beş yaşındakiler kadar aceleci ve düşüncesizce hareket ediyorlardı, ama bunu öylesine ihtiyatlı ve gizli bir biçimde yürütüyorlardı ki, Maplewood'da da başka hiçbir yerde de kimse onların neler çevirdiği hakkında en ufak bir şey bilmiyordu. Ne Liz Schneiderman, ne Jim ya da Amy, ne Ferguson'un büyükannesiyle büyükbabası, ne Mildred Teyze'yle Don Enişte ve ne de Ferguson herhangi bir şey biliyordu, gerçi o akşam yemekten sonra annesinin *Dan anlattı* sözleri kapıyı birkaç santim aralamış, ama kapının ardındaki oda çok karanlık olduğu ve kendisi de elektrik düğmesinin yerini bilmediği için Ferguson o aralıktan hiçbir şey görememişti.

Annesiyle babası birbirlerine sert davranmıyor, nefret beslemiyordu, ikisi de birbirinin kötülüğünü istemiyordu. Sadece artık evli kalmayı istemiyorlar ve şimdilik durumu idare etmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. On sekiz yıl, söndürülmüş bir sigara izmaritinin küllerinden daha ağır çekmeyen bir yüksük dolusu toza dönüşmüştü, yine de ayakta kalan tek bir şey vardı, oğullarının esenliği için sürdürdükleri dayanışma, işte o yüzden Rose, Stanley ile Archie'nin aralarını düzeltmeye çalışıyordu, çünkü Stanley yetersiz bir baba olsa da Archie'nin kafasında kurduğu gibi kötü biri değildi ve küçük aileleri dağıldıktan çok sonra da Stanley, Archie'nin babası olmaya devam edecekti, ömrü boyunca babasına kin beslemek de Archie'nin yararına olmazdı. İyi ki o berbat edilmiş kitapçıklar vardı. O iş, hiç anlamadığı

oğluna kendini sevdirebilmek için nasıl da içler acısı bir girişim olmuş ve kitapçıklar yanlış basılınca Stanley ne kadar pasif davranmıştı (ne diye matbaacıya gidip yeniden bastırmamıştı?), ama en azından ortada bir şey vardı, o kitapçıklar bir şeyi kanıtlamıştı ve o günden aylar ve yıllar sonra da Archie babasını ne zaman düşünse o kitapçıkları anımsayacaktı.

Anlaşılan, Daniel Schneiderman Rose'a ta 1941'de, kız babasının Batı 27. Cadde'deki stüdyosunda çalışmaya başladıktan sonraki günlerde vurulmuştu, ne var ki Rose o sırada David Raskin'le nişanlıydı, David Raskin ertesi yılın ağustosunda Benning Kalesi'nde öldüğü zaman da Schneiderman, Elizabeth Michaels'la nişanlanmıştı ve askere gitmeye hazırlanıyordu. Rose'a yıllar sonra söylediği gibi, Rose konusunda en ufak bir umudu olsa, o nişanı hemen bozacaktı, ama Rose o sırada yas tutuyor, umutsuzluk ve ölümün karanlık dolabında dünyadan kopmuş bir halde yaşıyordu ve yaşamaya devam etmeli mi ölmeli mi ikileminde kararsızdı, yeniden insan içine çıkmak, yeni ilişkilere açık kapı bırakmak aklından bile geçmezdi, çünkü başka erkeklerle görüşmeyi, başka bir erkeğe, hele evlenmek üzere olan birine âşık olmayı hiç düşünmüyordu; o yüzden hiçbir şey olmadı, yani Dan Liz'le, Rose Stanley'le evlendi ve Rose, Dan'in kendisiyle evlenmek istediğini hiç öğrenmedi.

Ferguson'a bu ilişkiden söz edildi, ama ayrıntılı bilgi verilmedi –nasıl başladı, birlikte geçirdikleri akşamlarda nerede buluşuyorlardı, gelecekle ilgili planları var mıydı yok muydu, bunlar açıklanmadı– sadece ilişkinin Kennedy'nin başkanlık yemininden iki gün sonra başladığını, annesiyle babasının evliliği zaten bitmiş olduğu, altı ay önce ortak bir kararla 1944'teki evlilik yemininden vazgeçtikleri, geriye sadece zamanı gelince gerçekleşecek boşanma formalitesini ve Stanley'nin ayrı yatağa taşın-

ması konusunda Archie'ye ne söyleneceğini konuşmaktan başka bir şey kalmadığı için annesinin vicdanı rahat olarak yeni ilişkiye yöneldiğini öğrendi. Dan'in durumu daha zordu, çünkü o ve Liz havlu atma konuşmasını yapmadıkları için hâlâ evliydiler ve Dan hep evli kalacaklarından korkuyordu, çünkü pürüzlü, kavgalı gürültülü olsa da tam anlamıyla tükenmemiş yirmi yıllık evliliğe bir anda sırtını dönecek kadar yürekli değildi ve Ferguson'un annesinin aksine Jim'le Amy'nin babası karısına ihanet etmenin suçluluğunu yaşıyordu. Ardından yeni bir suçluluk geldi, Liz'in kanser olması ikisine de yıpratıcı, cesaret kırıcı bir suçluluk duygusu yükledi, zira ikisi de kim bilir kaç kez Dan Liz'le evli olmasa birlikte nasıl mutlu olacaklarının hayalini kurmuşlardı ve işte şimdi ilahlar Liz'i bu hikâyenin dışına itmek üzereyken, ikisinin de hayalini kurduğu ama bir türlü dile getirmeyi göze alamadığı o iyi şey kötü bir şeye, akıllarına bile getiremeyecekleri kadar berbat bir şeye dönüşüyordu, kurdukları hayallerin ölümün eşiğindeki o talihsiz kadını mezara ittiği duygusundan nasıl kurtulabilirlerdi?

On beş yaşındaki Ferguson o tarihte bu kadarını –Mrs. Schneiderman'ın öleceğini– biliyordu ve annesinin Schneiderman çocuklarının uğrayacağı felaketi haber vermesinden üç gün sonra, pazar akşamı geç saatte Amy telefon ettiği zaman anlattığı irkiltici şeylere ve kızın gözyaşlarına az çok tutarlı bir şeyler mırıldanarak karşılık vermeye hazırlıklıydı; Amy annesinin çırpınmalarını, bir çoğalıp bir azalan ağrılarını, sonra daha da şiddetlenen ağrıları hissetmemesi için yapılan morfinin etkisiyle yavaş yavaş uyuşup uykuya dalmış bir halde yattığı hastaneye cumartesi ve pazar günü gittiklerini söyledi; annesinin *artık kendisi olmaktan çıkmış gibi* görünen yüzünün karardığını, bir deri bir kemik kaldığını, çürüyen, yanıp kavrulan iç organları onu öldürme işini sür-

dürürken annesinin yapayalnız ve çaresiz olarak yatakta uzandığını anlattı; babası onlara neden yalan söyledi, büyükanneleri Lil'i görmek için Chicago'ya gitti masalıyla gerçeği onlardan niye sakladı, böyle yapması ne kadar korkunçtu diye sızlandı ve annesi hastaneye kaldırıldığı sırada kendisinin de onu şaşırtmak için siyah *dudak boyası* almak gibi korkunç bir şey düşündüğünü, şimdi buna çok pişman olduğunu, daha birçok şey için pişmanlık duyduğunu söyledi; Ferguson onu yatıştırmak için elinden geleni yaptı, babasının olanları ikisine aynı anda açıklamak için Jim'in üniversiteden gelmesini beklemekle doğru yaptığını, kendisinin de her zaman Amy'nin yanında olacağını, başını bir omuza yaslayıp ağlamak istediğinde önce onun omzunu düşünmesini söyledi.

Mrs. Schneiderman dört hafta daha dayandı ve haziran sonlarında, okul tatili yaklaşırken Ferguson son on bir ay içinde ikinci kez cenaze törenine katıldı; bu, Artie Federman'ın kalabalık ve görkemli cenaze töreninden daha küçük ve daha sessiz bir topluluğun katıldığı bir törendi, burada kontrol edilemeyen hıçkırıklar ve çığlıklar yerine sükûnet ve şok vardı, kırk ikinci doğum gününün sabahında ölen bir kadına sessiz bir vedaydı. Haham Prinze alışılagelmiş duaları okuyup alışılagelmiş sözleri söylerken, Ferguson çevresine baktı ve Schneiderman'ların yakın akrabaları dışında çok az kişinin gözünde yaş gördü, o birkaç kişiden biri de tören boyunca ağlayan annesiydi, ama Jim bile ağlamıyordu, Amy'nin elini tutmuş, yere bakarak oturuyordu. Daha sonra tören bitip mezarlığa hareket etmeden önceki kısa sürede Ferguson, gözyaşlarını tutamayan annesinin gözyaşlarını tutamayan Dan Schneiderman'a kollarını dolayıp uzun bir süre sımsıkı sarıldığını görünce, o kucaklaşmanın bütün önemini ve birbirlerine neden o kadar uzun süre sarıldıkla-

rını tam olarak anlamasa da duygulandı, sonra o da son bir ay içinde defalarca başını omzuna yaslayıp ağlamış olan, şimdi de ağlayan, ağlamaktan gözleri şişmiş Amy'ye sarıldı ve ona çok acıdığı için, onu kollarının arasında tutmak çok iyi geldiği için kıza acilen âşık olması gerektiğine, âşık olmak zorunda olduğuna karar verdi. Amy şu anda öylesine kırılgan, öylesine hassas bir durumdaydı ki, Ferguson'un ona arkadaşlıktan başka bir şey, yıllardır sürdürdükleri mükemmel Archie ve Amy rutini dışında bir şeyler vermesi gerekiyordu, ama Amy'yi o günden ancak iki ay sonra gördüğü için bu duygu değişimini ona söyleme fırsatını bulamadı. Cenaze töreninin ertesi günü, babası Amy'nin sömestrin son dört günü okula gitmemesine izin verdi ve beşinci gün, yani sınıflarının Maplewood Ortaokulu'ndan mezun olduğu gün, üç Schneiderman İngiltere, Fransa ve İtalya'yı kapsayan uzun bir yaz seyahatine çıktılar, Ferguson'un annesi bu gezi kararını o kadar acı çekmiş bir aile için olabilecek en iyi ilaç ve harika bir fikir diye yorumladı.

Ferguson'un mezun olduğu sabah babasının işi olduğu için annesi törene yalnız geldi. Tören bitince Güney Orange köyüne gittiler, Mavi Vadi Golf Kulübü eski pazar ritüellerini bozmadan önceki yıllarda leziz hamburgerler yedikleri Gruning Lokantası'nda yemek molası verdiler ve arkalarda bir masa bulup oturduktan sonraki birkaç dakika boyunca Ferguson'un yaz planlarını konuştular; bu plan babasının Livingstone'daki outlet mağazasında çalışmayı (yerleri paspaslamak, showroom'daki televizyon ekranlarını Windex'le temizlemek, sergilenen buzdolaplarını ve diğer araç gereci yıkamak, teslimatçı Joe Bentley'le birlikte gidip müşterilerin evlerine klima takmak gibi çok amaçlı, asgari ücretli bir iş), haftada iki kez Maplewood-Güney Orange Amatör Ligi'nde basketbol oynamayı ve çalışma masasında olabil-

diğince çok zaman geçirmeyi kapsıyordu, çünkü aklına birkaç yeni öykü fikri gelmişti ve okul başlamadan onları bitirmek istiyordu. Tabii kitaplardan söz etmeye bile gerek yoktu, okumak istediği düzinelerle kitap vardı, bir de kalan boş zamanlarında Amy'ye yazabildiği kadar çok mektup yazacak ve kızın mektupları gönderdiği adreslerde bulunması için dua edecekti.

Annesi dinledi, annesi başıyla onayladı, annesi tuhaf, mesafeli bir tarzda gülümsedi ve Ferguson'un bir sonra ne söyleyeceğini düşünmesine fırsat olmadan annesi sözünü kesip, Babanla ben ayrılıyoruz Archie, dedi.

Ferguson doğru duyup duymadığından emin olmak için annesinin sözünü tekrarladı: Ayrılıyorsunuz. *Boşanmak* gibi mi?

Evet. *Hoşça kal. Seni tanımak güzeldi*, der gibi.

Buna ne zaman karar verdiniz?

Çok eskiden. Sen üniversiteye ya da liseyi bitirince nereye gideceksen oraya gidene kadar beklemeyi planlamıştık, ama üç yıl uzun bir süre, beklemenin ne anlamı var? Tabii sen de onaylarsan.

Ben mi? Benim ne ilgim var bununla?

İnsanlar dedikodu yapacaktır. Parmaklarıyla seni göstereceklerdir. Rahatsız olmanı istemem.

İnsanların ne düşündüğü umurumda değil. Onları ilgilendirmez.

Yani?

Tamamen destekliyorum, tamamen onaylıyorum. Benim açımdan, uzun zamandır aldığım en iyi haber bu.

Doğru mu söylüyorsun?

Tabii doğru söylüyorum. Artık yalan olmayacak, artık "mış" gibi yapılmayacak. Hakikat çağı başlıyor.

Zaman geçiyordu ve sonraki aylarda Ferguson tekrar tekrar durup çevresinde olanlara bakıyor ve kendi

kendine hayatın daha iyiye gittiğini söylüyordu. Artık ortaokulu bitirmişti, bundan böyle yazdığı herhangi bir şeyi Mrs. Baldwin değerlendirmeyecek demekti bu; ama annesiyle babasının evliliklerinin sona ermesi başka birçok şeyin de sona ermesi anlamına geliyordu, eski, alışılmış, bildik rutinlerin sona ermesiyle bir günden diğerine ne olacağını kestirmek giderek zorlaşıyordu. Ferguson bu yeni belirsizlik, kararsızlık, değişkenlik duygusundan hoşlanıyordu. Olaylar karmaşık, zaman zaman karışık olsa da, en azından tekdüze değildi.

Ferguson'la annesi şimdilik Maplewood'daki büyük evde oturmaya devam edeceklerdi. Babası, Livingstone'da o tarihte henüz gizli tutulduğu için Ferguson'un varlığını bilmediği hanım arkadaşı Ethel Blumenthal'in evinin yakınında küçük bir ev tutmuştu; ama uzun vadeli plan boşanmanın kesinleşmesinden birkaç ay sonra büyük evin satılması ve hem annesinin hem babasının başka yerlere taşınmasıydı. Tabii Ferguson'un annesiyle birlikte yaşamaya devam edeceğini söylemeye bile gerek yoktu. İstediği zaman babasını görebilecekti, ama görmek istemediği takdirde babasının ayda iki kez akşam yemeğinde oğlunu görme hakkı vardı. Bu yasal hakkın alt sınırıydı. Üst sınırı belirlenmemişti. Bu adil bir düzenleme gibi görünüyordu ve hepsi kabul etti.

Babası, annesine her ay *geçim masrafları ve çeşitli giderler* adı altında bir çek veriyordu, her ikisinin de avukatı vardı; *birkaç hafta içinde hallolması* beklenilen dostça ayrılık, nafaka, ortak malların paylaşımı ve evi satışa çıkarmanın son tarihi konularındaki pek de dostane olmayan tartışmalarla aylarca sürdü. Ferguson'a göre, işi sürüncemeye sokan babasıydı, babası kendisinin de farkına varmadığı bir duyguyla boşanmamak için direniyor gibiydi; Ferguson (boşanma işini bir an önce bitirmek isteyen) annesi adına babasının bu tavrına içerlemekle

birlikte ebeveynlerinin bu konudaki tartışmaları başlayınca babasının engelleyici tutumu tuhaf bir biçimde ona moral verdi; çünkü bu tavır piyasa peygamberinin yıllardır oğluna göstermediği normal insani duyguları hissedebildiğini gösteriyordu; Stanley Ferguson, ister yaklaşık yirmi yıl önce evlendiği kadına hâlâ âşık olduğu için (duygusal neden), ister boşanma rezaleti başkalarının gözünde başarısızlık ve itibarsızlık olarak yorumlanacağı için (sosyal neden) ya da isterse Ferguson'un annesi büyük evin satışından gelecek paranın yarısına konacağı için (parasal neden) boşanmaya yanaşmıyor olsun, bütün bu nedenler onun *bir şeyler* hissettiği gerçeğinden daha önemsizdi; Ferguson'un annesi evdeki hissesinden feragat edeceğini söyledikten sonra babası sonunda pes edip aralık ayında boşanma sözleşmesini imzalasa da, yine de son sözü sadece para söylemiyordu, Ferguson anlaşmazlığın gerçek nedenlerinin duygusal ve sosyal gerekçeler olduğunu, para meselesini öne sürmenin sadece durumu kurtarmak için yapıldığını sezdi.

Ama aynı zamanda da boşanma pazarlığında parayı koz olarak kullanmayı bağışlanamaz bir hareket olarak yorumladı. Ebeveynlerinin en büyük ortak malı Ferguson'un hep nefret ettiği büyük evdi, o görgüsüzce gösterişli Tudor tarzı konak bozuntusuna en başta taşınmayı hiç istememişti; babası yakında eski karısı olacak kadını o en değerli mülkteki payından yoksun bırakarak aslında Ferguson'un annesini yoksullaştırıyor, kendine yeni bir ev alma imkânını ortadan kaldırıyor, böylelikle de eski karısını *ve kendi öz oğlunu* tren yolu yakınında ucuz, küçük bir dairede kısıtlı olanaklarla yaşamaya mahkûm ediyordu. Kendisini artık sevmediği için kadını cezalandırıyordu ve Ferguson'un annesinin bu kadar acımasız bir koşulu kabul etmesi de parasal olarak kendini perişan etse bile o evlilikten kurtulmayı ne kadar umutsuzca istediğini

gösteriyordu, Ferguson'un babası gaddar talebinde ısrar etti ve geri adım atmadı. Son sözleşme koşullarında tek bir umut varsa, o da evin boşanmadan ancak iki yıl sonra satılacağını öngören maddeydi, bu da Ferguson'un liseye gideceği üç yılı az çok karşılayacaktı; Ruh İkizleri-Taban İkizleri aksiliğinden beri babasına sadece kuşkulanmak gibi bir iyi niyet beslemeye çalıştıktan sonra, Livinsgtone mağazasında çalıştığı o uzun, yorucu yaz boyunca babasına dostça ve kibarca davranmaya çalıştıktan sonra, Ferguson şimdi nefrete yakın bir duygu hissediyordu ve ömrünün sonuna kadar babasından tek bir peni bile almamaya karar verdi, ne cep harçlığı, ne üst baş, ne elden düşme araba, ne üniversite taksiti, bir daha hiçbir şey için para almayacaktı; yetişkin bir adam olduktan sonra, kitaplarını bastıramayıp Bowery'nin en arka sokaklarında bir serseri gibi yaşarken bile babası avucuna elli sent sıkıştırmaya çalışınca avucunu açmayı reddedip yumruğunu sıkacaktı; yaşlı adam sonunda bu dünyayı terk edip Ferguson'a seksen milyon dolar ve dört yüz yetmiş üç tane ev araç gereçleri mağazası miras kalınca, mağazaları kapatacak, parayı da batakhane mahallesinin kaldırımlarında unutulup gitmiş biri olarak yaşarken edindiği arkadaşlarına eşit olarak paylaştıracaktı.

Her şeye rağmen hayat daha iyiye gidiyordu, babası 2 Temmuz'da evden ayrılınca Ferguson annesinin bu yeni koşullara bu kadar çabuk uyum sağlamasından çok etkilendi. Her şey birdenbire bambaşka oluvermişti ve sınırlı aylık nafaka, annesinin paralı bir erkekle evli olmanın getirdiği konforun ve lüksün büyük bölümünden vazgeçmesini gerektiriyordu; örneğin (onu şimdiye kadar yemek yapma ve temizlik külfetinden kurtaran) Angie Bly'ı artık çalıştıramayacaktı, Mavi Vadi Golf Kulübü de mazi olmuştu (yeni koşullarda oraya devam etmek olanaksız olunca golf oynama zevki de bir anda sona er-

mişti), ama en çok da giysiler, ayakkabılar, haftada iki kez berber, manikür ve masaj, anlık bir beğeniyle alınıp sonra nadiren takılan bilezikler ve kolyeler için hiç düşünmeden kolayca yapılan harcamalardan, kısacası son on yıldır sürdürdüğü sözümona iyi yaşamın bütün tuzaklarından vazgeçmiş ve bir an bile pişman olmamıştı – ya da Ferguson'a öyle gelmişti. Boşanmadan önceki ayrı yaşama sürecinin ilk yazını arka bahçeyi düzenlemekle, evi temizlemekle, mutfağı yangın yerine çevirerek yemek pişirmekle geçirdi; akşamları işten dönen oğluna öyle çok ve öyle leziz yemekler yapıyordu ki, Ferguson babasının mağazasında çalıştığı saatlerin büyük bölümünü annesinin ne pişirdiğini düşünmekle geçiriyordu. Annesi nadiren evden çıkıyor, New York'taki annesi dışında nadiren telefonla birilerini arıyordu, ama ta çocukluğundan beri en yakın arkadaşı, en sadık yoldaşı olan Nancy Solomon o yaz sık sık geliyordu; Nancy, Ferguson'a bir televizyon dizisindeki komşu kadınlardan birini, gülünç görünümlü, her dakika kahve içip uzun uzadıya sohbet etmeye gelen bir kadını çağrıştırıyordu, Ferguson okumak ya da yeni hikâyesi üzerinde çalışmak yahut Amy'ye yeni bir mektup yazmak için yukarıya çıktıktan sonra, kadınların aşağıdaki mutfakta gülüşmelerine çok seviniyor, mutlu oluyordu. Annesi yeniden gülüyordu. Gözlerinin altındaki mor halkalar giderek kayboluyordu ve annesi de yavaş yavaş eski kişiliğine kavuşuyordu – belki de yeni kişiliğine demek daha doğru olur, çünkü eski görünümü ortadan kaybolalı çok uzun zaman olduğu için Ferguson o halini anımsayamıyordu bile.

Dan Schneiderman'la çocukları ağustos sonunda Avrupa'dan döndüler. Seyahatte oldukları altmış iki günde, Ferguson Amy'ye on dört mektup yazmış, bunların yarısı doğru zamanda, doğru yerde kızın eline ulaşmış, diğer yarısı ise "adreste bulunamadı" kaydıyla İtalya

ve Fransa'nın çeşitli yerlerindeki American Express ofislerinde kalmıştı. O mektuplarda aşktan hiç söz etmemişti, çünkü öyle yaparsa küstahlık ve haksızlık etmiş olurdu, kızın yüz yüze cevap veremeyeceği bir durumda onu zora sokardı; ama mektuplar sonsuza kadar sürecek dostluğu vurgulayan sevecen, bazen de fazlasıyla duygusal sözlerle doluydu, onu özlediğini, bir an önce görmeyi dilediğini ve o yokken küçük dünyasının bomboş olduğunu defalarca yinelemişti. Amy de beş mektup ve on bir resimli kartpostal göndermiş, hepsi de New Jersey'ye ulaşmıştı; Londra, Paris, Floransa ve Roma'dan yollanan kartpostallardaki notlar doğal olarak kısaydı (ve ünlem !!! işaretleriyle doluydu), ama mektuplar uzundu, Amy bu mektupların çoğunda annesinin ölümüne alışmaya başladığını, ama bu sürecin günden güne, hatta saatten saate değiştiğini, bazı anlar acının katlanılabilir gibi olduğunu, bazı anlarda ise çok acı çektiğini anlatıyor, annesini düşünmediği zaman her şeyin iyi gittiğini, fakat annesini anımsadıkça suçluluk duyduğunu, kabullenilmesi en zor olan duygunun da bu süregiden suçluluk hissi olduğunu, çünkü içten içe annesi olmayınca hayatının daha iyi olacağını sezdiğini, bunu itiraf etmenin de *kendi kokuşmuşluğunun itirafı olacağını* yazıyordu. Ferguson, Amy'nin bu karamsar ve kendini nefretle suçlayan mektubuna karşılık olarak gönderdiği mektupta, kendi annesiyle babasının evleri ayırdıkları ve boşanmak üzere oldukları haberini verdi, boşanmalarına sadece çok sevinmekle kalmadığını, aynı zamanda babasıyla aynı çatı altında bir gece daha geçirmeyeceği için çok coşkulu olduğunu ve bu sevinç yüzünden hiç suçluluk duymadığını belirtti. *Ne hissediyorsak onu hissediyoruz demektir,* diye yazdı, *ve duygularımızdan sorumlu olamayız. Hareketlerimizden sorumluyuz, ama duygularımızdan sorumlu değiliz. Sen annene hiç yanlış yapmadın. Bazen*

onunla tartıştın, ama iyi bir evlattın ve şimdiki duyguların için kendine işkence etmemelisin. Hiç suçun yok Amy ve yapmadığın şeyler için suçluluk duymaya da hakkın yok.

Ferguson'un o yaz Amy'ye yazdıklarının yarısı kayboldu, ama bu cümleler –babası ve kardeşiyle New York'a uçmadan bir gün önce Londra'da– kızın eline ulaşan mektuplardan birindeydi. Döndüklerinin ertesi günü üç Schneiderman akşam yemeğine onlara geldi. Lisenin ilk yılında Ferguson'un annesinin onlara pişireceği birçok akşam yemeğinin ilkiydi bu; Jim yeniden üniversiteye gittikten sonra sadece Dan ve Amy'yle haftada iki, üç, bazen dört kez birlikte yemek yiyorlardı ve Ferguson, annesiyle Amy'nin babası arasında ilkbaharda *Dan anlattı* dönemindeki yakın dostluktan daha ileri bir şeyler olduğunu henüz bilmediği için bu yemek davetlerini iyilik ve iyi niyet jestleri olarak, yas tutan bir aileye, kendi başlarına alışveriş yapmayı, yemek pişirmeyi halledemeyecek kadar kederli bir baba kıza merhametli bir el uzatmak olarak yorumluyordu; evi çekip çevirecek Liz artık olmadığı için Amy'lerin evi düzeltilmemiş yataklarla, yıkanmamış bulaşıklarla bir kaos içindeydi; ama Ferguson bütün o âlicenaplığa ilaveten kişisel nedenler olduğunu da sezdi, çünkü annesi şimdi yalnızdı, yaz başından beri yalnızdı ve hayatı çoktan ölmüş bir geçmiş ile bilinmeyen bir boşluk halindeki gelecek arasında askıdaydı, o yüzden eve paylaşılacak konular ve sevecenlik getiren Dan Schneiderman gibi hoş bir adamla kızı Amy'nin arkadaşlığını seve seve kabullenmemesi için bir neden yoktu ve o akşam yemekleri, cenaze sonrasındaki melankoli ile yakındaki boşanma süreçlerinin geçiş döneminde kesinlikle hepsine iyi geliyordu, Ferguson mutfak masasında oturup yenilen yemekleri hayatın gerçekten daha iyiye gittiği teorisini destekleyen bir gelişme olarak gördüğü için çok seviniyordu.

Daha iyi demek, tabii ki iyi demek değildi, hatta iyiye yakın bile değildi. Bu, işlerin eskisi kadar kötü olmadığı, yaşamının genel durumunda eskiye göre bir iyileşme olduğu anlamına geliyordu, ama ağustos sonlarında Schneiderman'larla yedikleri ilk yemekte olanlara bakılırsa işler hiç de Ferguson'un umduğu kadar iyiye gitmemişti. Ferguson iki aydan fazla bir süredir Amy'yle birlikte olmamıştı, o yüzden kızın yüz çizgileri giderek belleğinden silinmeye başlamıştı, beşi sofrada oturmuş annesinin pişirdiği etli güveci yerken Ferguson bir yandan da kızın yüzünü inceliyordu, Amy'nin gözlerinin güzelliğinin gözkapaklarıyla ilintili ve gözkapaklarındaki kıvrımın çoğu insanın gözkapaklarından değişik olduğunu fark etti, o özellik nedeniyle de Amy'nin gözleri hem can yakıcı hem masum bir ifade taşıyordu, bu Ferguson'un başkalarında görmediği ender bir bileşimdi ve o ifade yüzünden Amy yaşlanınca bile gözleri genç kalacaktı; Ferguson ona bu nedenle âşık olduğundan kuşkulandı, annesinin cenazesinde o gözlerden akan yaşları gördüğü anda öylesine duygulandı ki, kızı artık *sadece arkadaş* olarak görmemeye, birdenbire sevgi beslemeye başladı, o sevgi bütün öteki sevgi türlerini aşan *âşık olma* niteliğindeki sevgiydi ve kendisi Amy'yi nasıl seviyorsa onun da kendisini öyle sevmesini istiyordu. Tatlılar yendikten sonra diğer üçü sofrada oturup sohbete devam ederken, Ferguson baş başa konuşmak için Amy'yi arka bahçeye çıkardı. New Jersey'nin o yaz sonuna özgü sıcak ve bunaltıcı gecelerinden biriydi; ağır hava yüzlerce ateşböceğinin, çocukken yaz akşamları birlikte avlayıp cam kavanozlara koyarak ellerinde o ışıltılı kavanozlarla dolaştırdıklarına benzeyen ateşböceklerinin titreşen bir nabız gibi yanıp sönen pırıltılarıyla doluydu, şimdi aynı arka bahçede yürüyor ve Amy'nin Avrupa gezisini, Ferguson'un ebeveynlerinin boşanmasını, temmuz ve ağustos-

ta birbirlerine yazdıkları mektupları konuşuyorlardı. Ferguson son mektubunu, on gün önce Londra'ya gönderdiği mektubu alıp almadığını sordu, Amy aldığını söyleyince bu sefer Ferguson ona anlatmak istediklerini anlayıp anlamadığını sordu. Amy, Anladığımı sanıyorum, dedi. Bana bir yararı olduğundan emin değilim, ama belki bir noktada yararı dokunabilir, hani şu duygulardan sorumlu olmama faslının, bunu bir süre enine boyuna düşüneceğim Archie, çünkü hâlâ duygularımın sorumluluğundan kurtaramıyorum kendimi.

İşte o zaman Ferguson sağ kolunu onun omzuna doladı ve, Seni seviyorum Amy, dedi. Bunu biliyorsun, değil mi?

Evet, biliyorum Archie. Ben de seni seviyorum.

Ferguson durdu, Amy'ye döndü, sonra sol kolunu da ona doladı ve vücudunu kızın vücuduna sımsıkı yaslayarak konuştu: Ben gerçek aşktan söz ediyorum Schneiderman, alabildiğine aşk, sonsuza kadar aşk, bütün zamanların en büyük aşkı.

Amy gülümsedi. Bir an sonra o da kollarını Ferguson'a doladı ve kızın uzun, çıplak kolları kendi çıplak koluna değince Ferguson'un bacakları titremeye başladı.

Amy, Aylardır bunu düşünüyordum, dedi. Bunu deneyelim mi denemeyelim mi, birbirimize âşık olalım mı olmayalım mı diye. Çok istiyorum Archie, ama korkuyorum. Eğer deneyip de başaramazsak, belki bir daha arkadaş da olamayız, yani şimdiki gibi olamayız, şimdi dünyanın en iyi arkadaşlarıyız, ancak erkek kardeşle kız kardeşin olabileceği kadar yakınız, zaten kendimizi hep öyle gördüm, erkek ve kız kardeş olarak ve seninle öpüşmeyi hayal ettiğim zaman bu bana ensest gibi, yanlış bir şey gibi, sonradan pişman olacağım bir şey gibi geliyor ve şu anda sahip olduğumuz şeyi kaybetmek istemiyorum, artık senin kardeşin olamamak benim için ölümden be-

ter; karanlıkta birkaç kaçamak öpüşme uğruna beraberliğimizdeki bütün güzellikleri yitirmeye değer mi?

Amy'nin sözleri Ferguson'u öylesine sarstı ki, kızı sarmalayan kollarını çözdü ve iki adım geriledi. Öfkeli bir sesle, Erkek ve kız kardeş ha, ne saçma şey! dedi.

Ama hiç de saçma değildi, evlerindeki o ilk akşam yemeğinden on bir ay ve dört gün sonra Amy'nin babasıyla Ferguson'un annesi evlenince, iki arkadaş resmen kardeş oldular ve her ne kadar kardeş tanımına *üvey* sözcüğü eklense de bundan böyle aynı ailenin bireyleri durumundaydılar, liseyi bitirinceye kadar yeni aile evinin ikinci kat koridoruna açılan bitişik iki odada yattılar.

4.1

Barnard Üniversitesi Öğrenci Broşürü'nde belirtilen yerleştirme ilkesine göre başka kentlerden gelen birinci sınıf öğrencileri kampüsteki yurtlarda kalmak zorundaydı, New York'lu öğrenciler ise yurtta ya da ailelerinin yanında kalmak arasında seçim yapabiliyordu. Ailesinin yanında kalmayı da, sıkı kuralları olan bir yurtta bir başkasıyla aynı odayı paylaşmayı da istemeyen özgün ruhlu Amy, ailesinin Batı 75. Cadde'den Batı 111. Cadde'de daha büyük bir eve taşındığını söyleyerek okulun sistemini kurnazca alt etti; aslında verdiği yeni adreste birinci sınıfta olmayan dört öğrenci kalıyordu, ikisi Barnard'ın ikinci ve üçüncü sınıfındaydı, ikisi de Columbia'nın üçüncü ve dördüncü sınıflarındaydı, Amy uzun koridorları, eski tarz sıhhi tesisatı, şevli kristal kapı tokmakları olan o koca eve taşınınca beşinci yatak odasının tek sahibi oldu. İki yüz yetmiş dolar ev kirasının beşte birini vermenin yurtta kalmaktan daha ucuza geldiğini kanıtlayınca, ailesi de okula oynanan oyuna katıldı, bunu yapmalarının bir nedeni de, hatta birinci nedeni de dediğim dedik kızlarının artık evden ayrılma zamanının geldiğini anlamalarıydı. Ferguson'ların arka bahçesindeki mangal partisinin üzerinden bir yıldan biraz uzun bir süre geçmişti ve artık Schneiderman'ların

kızıyla Ferguson'ların oğlu en çok istedikleri şeye kavuşmuşlardı: kapısı kilitli bir oda ve istedikleri zaman aynı yatakta yatma fırsatı.

Sorun, *istedikleri zaman* sözlerinin esnek bir kavram, gerçekleştirilebilecek bir durum olmaktan çok, idealize edilmiş bir olasılık olmasıydı; biri hâlâ Montclair'de, diğeri de üniversite hayatıyla birlikte içine yuvarlandığı kafa karışıklıkları ve uyum sağlama girdabı içinde bocalamakta olduğu için aynı yatağı paylaşmaları beklediklerinden çok daha seyrek oldu. Tabii hafta sonları vardı ve çoğu eylül, ekim, kasım başları olmak üzere her fırsatta hafta sonlarından yararlandılar, ama yaz aylarındaki özgürlükleri sınırlanmıştı ve bütün bu süre içinde Ferguson sadece bir kez hafta içinde şehre gidip orada gecelevebildi. Her zamanki konuları konuşmaya devam ediyorlardı, o sonbahar bu konuşmalara Warren Komisyonu Raporu (doğru muydu yalan mıydı?), Berkeley'deki Konuşma Özgürlüğü Hareketi (yaşasın Mario Savio!) ve kötü Johnson'ın beş beter Goldwater'a karşı seçim zaferi kazanması (üç şa-şa-şa değil, belki iki, belki bir kez yaşa) konuları da katıldı; sonra Amy bir hafta sonu Connecticut gezisine davet edildi ve planlarını iptal etmek zorunda kaldılar, ertesi hafta buluşmaları bir daha ertelendi (Amy grip olduğu mazeretini gösterdiyse de Ferguson cumartesi akşamı ve pazar öğleden sonra aradığında kız evde yoktu) ve Ferguson onun yavaş yavaş kendisinden uzaklaştığını sezdi. Eski korkuları canlandı, geçen yıl olduğu gibi içini karartan düşüncelere daldı, Amy'nin New York'tan ayrılabileceği, o hayalî yerlerde yeni insanlarla, yeni delikanlılarla, yeni aşklarla tanışacağı düşüncelerine bütün bunlar neden kendi şehrinde de olmasın sorusu eklendi. Amy artık yepyeni bir dünyada yaşıyordu, kendisi ise kızın geride bıraktığı eski dünyaya aitti. Aralarında kuzeye doğru sadece otuz altı blok me-

safe vardı, ne var ki oraların töresi bambaşkaydı ve oraların insanları bambaşka bir dil konuşuyordu.

Amy ondan sıkılıyor ya da onu daha az seviyor değildi, Ferguson ona dokunduğu zaman kızın vücudu kaskatı kesiliyor ya da yeni evin yeni yatağında onunla mutlu olmuyor da değildi; sadece artık başka şeyler düşünüyor, eskiden olduğu gibi bütün dikkatini Ferguson'a vermiyordu sanki. Buluşamadıkları o iki hafta sonundan sonra Ferguson Şükran Günü'nü izleyen cumartesi (Amy'nin ev arkadaşları tatilde evlerine gittiği için) boşalan eve gitme fırsatını yaratabildi, mutfakta şarap ve sigara içerek otururlarken Ferguson kızın kendisine değil de pencereden dışarıya baktığını fark etti ve hiç oralı olmadan sözüne devam etmek yerine konuşmasını yarıda keserek bir sorun olup olmadığını sordu ve işte o zaman, Amy başını ona çevirip gözlerinin içine bakarak konuşunca olan oldu, kız yaklaşık bir aydır zihninde biçimlenen yedi sözcüğü söyleyiverdi: *Galiba biraz ara vermeye ihtiyacım var Archie.*

Daha on yedi yaşında olduklarını ama şimdiden evliymişler gibi hissettiğini, birlikte olmaktan başka gelecekleri yokmuş gibi geldiğini ve uzun vadede yine birlikte olsalar bile kendilerini şimdiden bu duruma kilitlemek için çok erken olduğunu, boğuluyormuş duygusuna saplanabileceklerini, tutamayacakları sözlerin tuzağına düşeceklerini, çok geçmeden de birbirlerine kırılacaklarını söyledi ve neden bir süre derin bir soluk alıp *rahatlamayalım*? dedi.

Ferguson aptallık ettiğini biliyordu, yine de aptallaşan yüreği bir soru sormayı akıl edebildi: Beni artık sevmediğini mi söylüyorsun?

Amy, Sen dediklerimi hiç dinlememişsin Archie, dedi. Ben sadece odada soluk alabilmemiz için biraz daha havaya ihtiyacımız olduğunu söylüyorum. Kapıları ve pencereleri açık tutmak istiyorum.

Bu, başka birine âşık oldun demeye geliyor.

Bu, birinin bende gözü var ve birkaç kez onunla flört ettim demeye geliyor. İnan, kesinlikle ciddi bir şey yok. Doğrusu, ondan hoşlandığımdan bile emin değilim. Ama önemli olan, bu konuda suçluluk duymak istemeyişim, seni incitmek istemediğim için de suçluluk duyuyorum, sonra da kendime, senin neyin var Amy? diye soruyorum. Archie'yle evli değilsin. Üniversitenin daha ilk yılını bile bitirmedin, neden biraz dünyayı tanımayasın, istiyorsan neden birini öpmeyesin, hatta istiyorsan neden bir başkasıyla yatmayasın, neden insanların gençken yaptıklarını sen de yapmayasın? diyorum.

Çünkü bu beni öldürür, nedeni işte bu.

Archie hepten ayrılalım demiyorum. Sadece biraz ara vermek istiyorum.

Bir saatten fazla konuştular, sonra Ferguson evden çıkıp arabasıyla Montclair'e döndü. Amy'yi ancak dört buçuk ay sonra yeniden gördü; öpmeyi, dokunmayı, konuşmayı en çok istediği insanla öpüşmeden, ona dokunmadan, onunla konuşmadan geçen dört buçuk korkunç ay; ama Ferguson bu süreyi kendini perişan etmeden geçirebildi, çünkü Amy'yle ilişkisinin sona ermediğine, birlikte çıktıkları uzun ve dolambaçlı yolun sadece ilk sapağına geldiklerine, yollarına bir kaya yuvarlanıp onların ormana sapmalarına neden olduğuna, ormanda bir an birbirlerini gözden kaybettiklerine ama er geç çıkışı bulup yollarına devam edeceklerine inanıyordu. Buna inanıyordu, çünkü Amy'nin sözüne, tanıdıkları içinde yalan söylemeyen, söyleyemeyen, hangi koşulda olursa olsun doğruyu söyleyen tek kişi olan Amy'nin sözüne güveniyordu ve Amy onu terk etmediğini ya da sonsuz bir sürgüne göndermediğini, sadece biraz ara vermek, pencereleri açıp odayı havalandırmak istediğini söylüyorsa Ferguson ona inanırdı.

O inancın gücü, Ferguson'un o boş, Amy'siz ayları atlatmasını sağladı; ergenliğinin daha önceki evrelerinde (Anne-Marie Dumartin'i yitirişinde, elinin sakatlanmasında) pek çekici gelen kendine acıma tuzağına düşmeyi reddederek, acının (hayal kırıklığından kaynaklanan acının, Mr. Martino'nun *boktan dünyasında* yaşamaktan gelen acının) açmazlarına daha yürekli yaklaşmaya çabalayarak, darbelerin altında ezilmek yerine o darbeleri karşılamaya, kaçmak yerine ayakları üstünde sapasağlam durmaya hazırlanarak, uzun süreceği anlaşılan bir siper savaşı için toprağı kazarak o ayları geçirmeyi başardı. 1964 Kasım'ının sonlarından 1965 baharının ortalarına kadar devam eden, cinsellikten ve aşktan yoksun, içedönüklük ve sahipsiz bir yalnızlıktan oluşan bir zaman dilimi, sonunda kendini büyümeye zorladığı, onu hâlâ çocukluğa bağlayan her şeyden koptuğu bir süreç.

Lisenin son yılındaydı, New Jersey'nin Montclair kasabasında geçireceği son yıldı, ailesiyle aynı çatı altında yaşayacağı son yıldı, hayatının ilk bölümünün son yılıydı ve şimdi yeniden yalnız kaldığı için eski, tanıdık dünyasına yeni bir yoğunlaşmayla ve dikkatle bakıyordu, çünkü bakışlarını son on dört yıldır tanıdığı insanlara ve yerlere çevirince onların daha şimdiden gözden kaybolmaya başladığını, Polaroid bir fotoğrafın soluşu gibi yavaş yavaş çözüldüğünü, binaların ana hatları bulanıklaşarak, arkadaşlarının yüz çizgileri silikleşerek, canlı renklerin yok olarak hiçliğin beyaz dikdörtgenlerine dönüştüğünü hissediyordu. Bir yıldan uzun süredir olmadığı kadar sınıf arkadaşlarının arasındaydı şimdi, hafta sonları New York kaçamakları yoktu artık, gizli hayatı olan biri olmaktan çıkmış, üç, dört, beş yaşlarından beri tanıdığı on yedi ve on sekiz yaştakilerin arasına yeniden karışan tek başparmaklı bir gölge olmuştu, şimdi onlar da yavaş yavaş gözden kaybolmaya başlayınca onlara şefkate ya-

kın bir duyguyla baktığını fark etti, İşçi Bayramı'ndaki mangal partisinde Amy onunla birlikte odasına çıktıktan sonra bir anda sırt çevirdiği o aynı *can sıkıcı banliyö güruhu* yeniden tek dostları olmuştu, onlara, hatta içlerindeki en gülünç ve kafasız olanlara bile hoşgörülü ve saygılı davranmak için elinden geleni yapıyordu, çünkü artık yargılayacak konumda değildi, başkalarının kusurlarını ve zayıf yanlarını yakalamaya çalışmaktan vazgeçmişti, zira kendisinin de onlar kadar kusurlu ve zayıf olduğunu öğrenmişti ve eğer büyüyüp olmak istediği gibi biri olacaksa, çenesini tutması, gözlerini dört açması ve bir daha hiç kimseye tepeden bakmaması gerektiğini biliyordu.

Şimdi Amy yoktu, uzun ve dayanılmaz olacağı korkusunu salan bir süre boyunca da Amy olmayacaktı; ama Ferguson kaderin ileride bir gün onları yeniden birleştireceğine olan mantıksız inancı yüzünden, üniversite başvuru formlarını gönderme zamanı gelince o ilerideki günler için plan yapmaya koyuldu. Lise sonda olmanın tuhaf özelliklerinden biri de budur, zamanınızın büyük bölümünü ertesi yılı düşünerek, bulunduğunuz yerde kalmakla birlikte sanki aynı anda iki farklı yerde, tekdüze bugün ile belirsiz gelecekte yaşıyormuşsunuz gibi bir parçanızın çoktan oradan ayrıldığını bilerek geçirir, varlığınızı not ortalamanıza ve Üniversiteye Giriş Sınavı puanlarına indirgersiniz, en sevdiğiniz öğretmenlere gidip sizin için tavsiye mektupları yazmalarını rica eder, onların okuluna girmeye layık olup olmadığınızı değerlendirecek olan adı sanı bilinmeyen yabancılar kurulunu etkilemeyi umduğunuz saçma, imkânsız, hayalî bir özgeçmiş yazar, sonra da ceketinizi giyip kravatınızı takarak başvuracağınız üniversiteye gider, vereceği rapor oraya kabul edilip edilmemenizi büyük ölçüde belirleyecek olan biriyle mülakata girersiniz; işte tam bu sırada Ferguson yeniden elini taktı kafasına, aylardır ilk kez eksik parmakla-

rı yüzünden kaygılandı, geleceğine karar verecek olan adamın karşısına oturduğunda adam onu bir sakat olarak mı, yoksa sadece kaza geçirmiş biri olarak mı görecek diye kendini sorguluyordu; adamın sorularını yanıtlarken bile eliyle ilgili olarak Amy'yle yaptığı son konuşmayı anımsıyordu, yaz başlarında bir gün nedense eline bakmış ve o görüntüden tiksindiğini söylemişti, bunun üzerine Amy çok sinirlenip bağırmaya başlamış ve bir daha bundan söz ederse satırı alıp kendi sol başparmağını keserek ona armağan edeceğini söylemişti, onun bu müthiş öfkesi karşısında Ferguson da bu konuyu bir daha açmayacağına söz vermişti; mülakatta adamın sorularını yanıtlarken bir yandan da bu konuyu bir daha açmamanın yanı sıra bir daha düşünmemesi gerektiğini de fark etti ve sorunu yavaş yavaş kafasından uzaklaştırarak Columbia'da müzik bölümü profesörü olan adamla konuşmaya devam etti, tabii Columbia'nın ilk seçimi olduğunu, girmeyi istediği tek üniversite olduğunu söylemeye bile gerek yok; on iki ton müziğiyle operalar besteleyen o güler yüzlü, esprili, sempatik profesör, Ferguson'un şiirle ilgilendiğini öğrenince ofisindeki kitaplığa gitti, lisans öğrencilerinin hazırladığı edebiyat dergisi *Columbia Review*'nun son dört sayısını raftan aldı ve Hudson'ın öteki yakasından gelen bu gergin, çekingen öğrenci adayına verdi. Bunlara bir göz atmak istersin belki, dedi, sonra el sıkışarak vedalaştılar; Ferguson binadan çıkıp sonbaharda altı hafta sonu Lady Shchneiderman'la buluştuğu için artık iyiden iyiye tanıdığı kampüse gelince acaba ona rastlar mıyım (rastlamadı) ya da Batı 111. Cadde'deki eve gidip kapıyı çalsam mı (bunu yapmadı) diye düşündükten sonra göremediği, ulaşamadığı sevgilisini düşünerek kendine işkence etmektense *Columbia Review*'nun bir sayısına göz atmaya karar verdi ve dergide müthiş eğlenceli ve açık saçık nakaratı olan bir şiire rastladı, sakınmadan kullanıl-

mış sözcükleriyle şaşırtıcı olan bu dizeyi yüksek sesle okuyunca kahkahayı koyuverdi: *Düzenli düzmek sana iyi gelir.* Şiir olarak pek önemli olmasa da, Ferguson başka hiçbir şiirde ya da şimdiye kadar okumuş olduğu şiirlerde bu kadar açık sözlü ifade edilmeyen gerçeklik duygusunu beğendi; dahası, Columbia'nın öğrencilerin sansür çekincesi duymadan böyle şiirler yazmasına olanak tanıyan bir okul olduğunu görmek onu yüreklendirdi, demek ki insan orada özgür bir öğrenci olabiliyordu, çünkü bir öğrenci bu dizeyi Montclair Lisesi'nin edebiyat dergisine yazacak olsa ânında okuldan atılır, hatta hapse bile girebilirdi.

Annesiyle babası bu konuyla hiç ilgilenmiyorlardı. İkisi de üniversiteye gitmemişti, ikisi de bir üniversite ile diğeri arasındaki ayrım hakkında en ufak bilgiye sahip değildi, o yüzden de oğulları New Brunswick'deki (Rutgers) devlet üniversitesine de Cambridge, Massachusetts'teki Harvard Üniversitesi'ne de gitse aynı derecede memnun olacaklardı, çünkü bir okulun ötekine oranla daha prestijli olduğunu değerlendiremeyecek kadar cahildiler ve sadece Ferguson öğrenim yaşamı boyunca iyi bir öğrenci olduğu için onunla gurur duyuyorlardı. Oysa kısa süre önce Berkeley'de profesör unvanı alan Mildred Teyze'nin biricik yeğeni için farklı düşünceleri vardı ve aralık başlarında Amerika'nın batı kıyısı ile doğu kıyısı arasında yapılan uzun bir telefon görüşmesinde yeğenini kendi görüşleri doğrultusunda yönlendirmeye çalıştı. Columbia'nın ilk seçenek olarak kusursuz ve lisans programının ülkenin en güçlü programlarından biri olduğunu söyledi, ama başka seçenekleri de hesaba katmasını önerdi, örneğin Amherst ve Oberlin, insanın dikkatini ve ilgisini New York'taki kadar dağıtmayan, daha kendi içine kapalı, sakin ve küçük üniversitelerdi, derslere yoğunlaşmayı daha kolaylaştırabilirlerdi; ama eğer gönlü büyük bir üniversitedeyse o zaman da Stanford ve Berkeley'i

düşünebilirdi, kendisi de gelecek dört yıl içinde yeğeninin California'da olmasına çok sevinirdi, üstelik bu iki okul en az Columbia kadar iyiydi; ama Ferguson teyzesine kesin kararlı olduğunu, New York olmazsa başka bir yere gitmeyeceğini, Columbia onu almazsa başvuran hemen hemen herkesi kabul eden New York Üniversitesi'ne gideceğini söyledi; orada bir aksilik çıkarsa lise diploması olan kimseyi geri çevirmeyen New School'a[1] kaydolacaktı, planı hepsi de New York'ta olan bu üç olasılığı denemekti; teyzesi çok daha çekici seçenekler varken neden New York konusunda ısrarcı olduğunu sorunca, Ferguson belleğini zorladı, geçmişe uzandı, ilk tanıştıkları gün Amy'nin söylediği sözleri çekip çıkardı: Çünkü, dedi, istediğim her şey New York'ta. Oradan başka hiçbir yer *yok*.

Belki bir belirsizlik, bir boşluk dönemi, Ferguson'un o sıkıntılı günlerde ne burada ne orada olduğu, burası ile orası arasındaki daracık ayrıma sıkıştığı süreçte bundan sonra olacaklar konusunda fikrini değiştiren bir şey oldu. Aralık başlarında *Montclair Times* gazetesinde bir iş buldu, daha doğrusu iş onu buldu, çünkü Ferguson hiçbir çaba harcamadan tamamen rastlantısal olarak orada çalışmaya başladı, ama başladıktan sonra da bu işi sürdürmek istediğini fark etti, çünkü sadece yaptığı işten hoşlanmakla kalmıyor, aynı zamanda o hoşlanmanın etkisiyle gelecekteki o belirsiz alanlar daralarak belirli bir yere dönüşüyordu, o daralma sonucunda da akla gelen birçok şey tek bir şey haline geliyordu. Bir başka deyişle on sekiz yaşına üç ay kala Ferguson beklenmedik bir anda hayatının mesleğiyle karşılaştı, uzun vadede sürdürülecek

1. Her iki okul da araştırmalara ağırlık veren özel üniversiteler. (Ç.N.)

bir uğraşa sahip oldu, işin tuhafı tesadüfen başlamış olmasa bu iş hiç aklına gelmeyecekti.

Montclair Times 1877'den beri yayınlanan yerel bir haftalık gazeteydi, Montclair bölgedeki kasabaların çoğundan büyük olduğu için (nüfus: 44.000) gazete de daha ufak çaptaki gazete bozuntularıyla hemen hemen aynı olayları aktardığı halde onlardan daha önemli, daha ağırlıklıydı ve öteki Essex bölgesi haftalık yayınlarından daha çok ilan alıyordu, gazetenin içeriği Eğitim Kurulu toplantıları, Bahçe Kulübü kadınlar toplantıları, İzci şölenleri, araba kazaları, nişan ve düğünler, ev soygunları, sokak kapkaçları, karakol kayıtlarındaki ergen suçları, Montclair Sanat Müzesi'ndeki sergilere ait eleştiriler, Montclair Devlet Öğretmen Yüksekokulu'ndaki konferanslar ve bütün yerel özellikleriyle spor haberlerini kapsıyordu: Küçükler Basketbol Ligi, Pop Warner Futbol Turnuvası ve lise futbol takımları maçlarının ayrıntılı yorumları, futbol takımı –9-0'lık bir rekor, bir eyalet şampiyonluğu ve ülke sıralamasında üçüncülükle– tarihindeki en başarılı sezonunu yaşayan, yani ABD'deki bütün lise futbol takımları arasında sadece iki takımın gerisinde kalan şanlı Montclair Mounties Kulübü hakkındaki yazılar. Ferguson cumartesi günleri oynanan o basket maçlarının hepsini kaçırmıştı, ama Şükran Günü ertesinde Amy'yle yaptığı üzücü konuşmadan on gün sonra, annesi Ferguson'un ilgilenebileceğini düşünerek *Times*'ta bir kadro açılabileceğini haber verdi. Gazetenin lise sporları muhabiri olan Rick Vogel futbol takımının o anlı şanlı sezonu hakkında çok parlak bir iş çıkarınca Montclair haftalık gazetesinin tirajından yirmi kat daha fazla satan ve yirmi kat daha fazla ücret ödeyebilecek bütçeye sahip günlük *Newark Evening News*'a transfer olmuştu, Montclair'in genel yayın yönetmeni de Ferguson'un annesinin deyimiyle *ortalıkta kalakalmıştı;* lise basketbol

sezonu ertesi salı günü başlayacaktı ve genel yayın yönetmeninin elinde maçları yazacak kimse yoktu.

O zamana kadar bir gazetede çalışmak Ferguson'un hiç aklına gelmemişti. Kendini bir edebiyat insanı olarak, geleceği kitap yazmaya adanmış biri olarak görüyordu ve bu uğraşın sonunda ister romancı, ister oyun yazarı, isterse de New Jersey'li Walt Whitman ve William Carlos Williams'ın vârisi olsun, hep sanata yönelecekti; gazeteler ne kadar önemli olsa da gazeteye yazı yazmanın sanatla hiç ilgisi olmadığı kesindi. Öte yandan, karşısına bir fırsat çıkmıştı, o sırada büyük bir boşluk içindeydi, huzursuzdu, hiçbir şeyden hoşnut olamıyordu, *Times*'ta çalışmak belki içinde bulunduğu kasvetli duruma biraz renk katabilir, kendi sefil ve perişan halini düşünmekten uzaklaştırabilirdi. Üstüne üstlük işin içinde para da vardı –yazı başına on dolar– ama paradan da önemli olan *Times*'ın Montclair Lisesi'nin *Mountaineer*'i gibi uyduruk bir gazete değil, yasal, gerçek bir gazete olmasıydı; Ferguson orada iş ayarlayabilirse yetişkinler dünyasına adım atacak, on sekiz yaşında bir liseli olmaktan çıkıp genç erişkin ya da kulağına daha hoş gelen bir tanımla *harika çocuk*, yani yetişkin bir erkeğin işini yapan erkek çocuk olacaktı.

Whitman'ın mesleğe *Brooklyn Eagle* gazetesinde muhabir olarak başladığını, Hemingway'in *Kansas City Star*'da yazdığını, Newark doğumlu Stephen Crane'in *New York Herald*'ın muhabiri olduğunu da unutmamak gerekirdi; o nedenle annesi alnının akıyla işten ayrılmış olan Vogel'in yerine geçmek isteyip istemediğini sorunca Ferguson evet demek için yarım dakika bile beklemedi. Annesi işin kolay olmayacağını, ama *Times*'ın genel yayın müdürü, suratsız şişko Edward Imhoff'un hiç denenmemiş bir çocukla çalışma kumarını, en az bir el oynayacak kadar umutsuz olabileceğini, Ferguson başarılı olmasa bile böylelikle biraz zaman kazanmayı hesapla-

yacağını sözlerine ekledi ve, ikimiz de senin *başaracağını* biliyoruz, dedi; Imhoff'un gazetesinde on iki yıldan uzun bir süredir fotoğraflarının yayınlandığını ve Garden State ileri gelenleri hakkındaki kitabında (hak edilmemiş bir cömertlik olarak) adamın fotoğrafına da yer verdiği için yağ tulumunun ona borçlu olduğunu söyledikten sonra bir saniye bile beklemeden telefonla adamı aradı. Bir şey yapılması gerektiği zaman Ferguson'un annesi böyle yapardı, cesaretle ve durdurulamaz bir kararlılıkla ânında duruma el koyup hallederdi; Ferguson annesinin Imhoff'a söylediklerini dinlerken onun bu cesur ve iş bitirici tavrına bayıldı. Annesi yedi dakika süren konuşma boyunca, bir kez bile oğluna iş verilmesi için ricacı olan bir anne gibi konuşmadı. Eski bir dostunun sorununu çözen akıllı bir destekçi gibi davranıyordu, Imhoff'un da diz çöküp kıçını kurtardığı için ona teşekkür etmesi gerekiyordu.

O telefonun güçlü etkisi üzerine, Ferguson'a huysuz ve öfkeli genel yayın yönetmeniyle bir mülakat randevusu lütfedildi; Ferguson her ne kadar cahil bir andavallı olmadığını kanıtlamak için yazılarından iki örnek (*Kral Lear* hakkında bir makale ile *Şayet yaşam bir düşse / Uyanınca ne olacak?* dizeleriyle biten mizahi bir kısa şiir) getirdiyse de göbekli, dazlaklaşmaya başlamış Imhoff onlara doğru dürüst bakmadı bile. Basketbol konusunda bir şeyler bildiğini ve düzgün cümle kuracak kadar yazı yazdığını sanıyorum, peki ama gazeteler konusundaki donanımın nedir, hiç gazete okuma zahmetine giriyor musun? dedi. Ferguson, her gün üç gazete okuduğunu söyledi, yerel haberler için *Star-Ledger*'i, dünya haberleri için *New York Times*'ı, en iyi yazarları okumak için de *Herald Tribune*'u izlediğini anlattı.

Imhoff, En iyi yazarlar mı? dedi. Sence en iyi yazarlar kimler?

Politika yazarı olarak Jimmy Breslin. Spor yazarı olarak Red Smith. Bir de yakın bir arkadaşımın amcası olan müzik eleştirmeni Gilbert Schneiderman.

Aferin sana. Peki kaç gazete makalesi yazdın Bay Hünerli?

Bu sorunun cevabını zaten biliyorsunuz sanırım.

Ferguson umursamıyordu. Imhoff'un onun için ne düşündüğü umurunda değildi, hatta adam onu işe almasa da dertlenmeyecekti. Annesinin cesareti ona mutlak bir kayıtsızlık aşılamıştı, kayıtsızlık da bir anlamda güçlülüktü ve bu mülakatın sonucu ne olursa olsun kendini bu kibirli, terbiyesiz, küstah yağ torbasına oyuncak etmeyecekti.

Imhoff, Seni işe almam için bana iyi bir neden göster, dedi.

Çünkü salı akşamı yapılacak maçı yazacak birine ihtiyacınız var, ben de bunu yapmayı istiyorum. Bunu yapmamı istemeseydiniz, değerli zamanınızı benimle konuşmak için harcar mıydınız?

Imhoff avuçlarını masaya vurarak, Altı yüz kelime, dedi. Kıvıramazsan kovulursun. Becerirsen bir gün daha çalışırsın.

Bir gazete makalesi yazmak, Ferguson'un o güne kadar yazdıklarından farklı olacaktı. Gazetecilikle uzaktan yakından ilgisi olmadığı için söz konusu bile edilmeyecek şiirler ve kısa hikâyeler şöyle dursun, yaşamında kaleme aldığı edebiyat dışı yazılardan da farklı olacaktı, şimdiye kadar (bazen gerçek olayları aktaran, ama çoğunlukla kendisi ve başkalarıyla ilgili düşüncelerini yansıtan seni seviyorum, senden nefret ediyorum, kederliyim, mutluyum, eski arkadaşımız yalancının tekiymiş gibi) kişisel mektuplar ve geçenlerde yazdığı *Kral Lear* hakkındaki yazı gibi kompozisyon ödevleri yazmıştı, aslında bu ödev bütün bilimsel denemeler gibi bir grup

sözcüğün bir diğer grup sözcüğe karşılığı, sözcüklerin sözcüklere tepkisi niteliğindeydi. Oysa gazete makalesi bunun tam aksine dünyaya karşılık veren sözcükler, yazılmamış dünyayı kelimelere dökmeye çalışmak demekti ve gerçek dünyada olan bir olayın hikâyesini yazmak için, paradoksal bir yöntemle olayın başını değil sonunu yazarak başlamanız, nedeni değil sonucu aktarmanız gerekiyordu; *George Bliffe dün sabah mide ağrısıyla uyandı* demek yerine *George Bliffe dün akşam yetmiş beş yaşında öldü* diye yazıya girip iki-üç paragraf sonra mide ağrısıyla ilgili bir şeyler söyleyecektiniz. Olaylar her şeyden önce gelmeliydi ve en önemli olay da bütün öteki olayların önüne geçmeliydi, yine de gerçek olaylara bağlı kalmak gerekliliği, hiç düşünmeyeceksiniz ya da hayal gücünüzü kullanmayacaksınız demek değildi, örneğin Red Smith o yılın başlarında ağırsiklet şampiyonluk karşılaşmasını kaybeden Sonny Liston'ın mağlubiyetini şöyle yansıtmıştı: "Cassius Marcellus Clay, ringi dolduran, sıçrayıp zıplayan, bağrışan kalabalığı yarıp kırmızı kordonlara bir sincap gibi tırmandı ve eldivenli elini havaya kaldırıp salladı. Basın sıralarına, 'Yazdığınız kelimeleri yiyin,' diye haykırdı. 'Yazdıklarınızı yiyin.'" Gerçek dünyadaki olaylarla sınırlı olmanız, iyi yazma yeteneğiniz varsa yazarlığınıza halel getirmez.

Ferguson spor konularının uzun vadede önemli olmadığını biliyordu, ama spor dalları öteki konulara oranla yazılmaya daha elverişliydi, çünkü her maçın kendine özgü bir yapısı, kendi hikâyesi vardı, rekabet mücadelesi mutlaka bir takımın zaferi diğerinin mağlubiyetiyle sonuçlanıyordu ve Ferguson'un işi, ister bir puan ister yirmi puan farkla olsun kazanan takımın nasıl kazandığının kaybeden takımın nasıl kaybettiğinin hikâyesini yazmaktı; aralık ayı ortalarındaki o salı akşamı sezonun ilk maçını izlemeye geldiği zaman hikâyeyi çoktan kafasın-

da kurgulamıştı, çünkü o yıl Montclair basketbol takımının en büyük sorunu oyuncuların genç ve deneyimsiz oluşuydu, ilk beşteki oyunculardan hiçbiri geçen yıl ilk beşte oynamamıştı, sekiz son sınıf öğrencisi haziranda mezun olmuştu ve şimdiki takımda bir kişi dışında bütün oyuncular ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileriydi. Ferguson maçlar boyunca bütün yazılarında takımın bu özelliğine odaklanmaya karar verdi, acemi oyuncuları bir grafik çizgisinde izleyecek, bir maçtan diğerine gelişerek sezon içinde güçlü bir takım oluşturmalarını ya da sendeleyerek bir mağlubiyetten bir başka mağlubiyete mahkûm olmalarını kayda geçirecekti; Imhoff her ne kadar ilk yazısı *malı teslim etmeyi* başaramadığı takdirde onu kapının önüne koyacağını söylediyse de Ferguson başarısız olmayı düşünmüyordu, kesinlikle başarısız olmayacaktı, o yüzden de ilk yazısını şubat ortasındaki on sekizinci maçtan sonra bitecek sezon boyunca sürdüreceği destanın ilk bölümü olarak görüyordu.

Okulun spor salonuna girip orta çizginin dibindeki masada resmî sayı hakeminin yanındaki yere oturunca böylesine heyecanlanacağını beklemiyordu. Birdenbire her şey farklı görünüyordu. Yıllar içinde o salonda kaç maç seyretmiş olursa olsun, liseye girdiğinden bu yana orada kaç beden eğitimi dersine girmiş olursa olsun, lise takımının oyuncusu olarak orada kaç kapalı salon antrenmanına katılmış olursa olsun, o akşamki spor salonu bildiği spor salonundan farklıydı. Salon potansiyel sözcüklerin, yeni başlayan maç hakkında yazacağı sözcüklerin bulunduğu bir yere dönüşmüştü, o sözcükleri yazmak zorunda olduğu için de salonda olanlara hiçbir şeye bakmadığı kadar dikkatle ve yakından bakması gerekiyordu, o tür bakışın gerektirdiği dikkat ve odaklanma sanki Ferguson'u coşturuyor, damarlarını derinden sarsan elektrik akımıyla dolduruyordu. Başındaki saçlar cı-

zırdıyor, gözleri faltaşı gibi açılıyordu ve kendini haftalardır olmadığı kadar zinde, zinde ve tetikte, aynı anda hem sarhoş hem ayık gibi hissediyordu. Yanında cebe sığacak boyutta bir not defteri vardı, maç boyunca parke döşeli salonda gördüklerini deftere not ediyordu, dakikalar boyunca aynı anda hem maçı izlediğini hem yazdığını fark etti, yazıya dökülmemiş dünyayı sözcüklere çevirmenin yarattığı baskı, kelimeleri şaşırtıcı bir hızla bulup yazmasını sağlıyordu, maç yazmak şiir yazmanın ağır ilerleyen, düşüncelere dalmayı gerektiren çabasından tamamen farklıydı, şimdi her şey hızlıydı ve neredeyse hiç düşünmeden *kısa boylu, kızıl saçlı oyuncu bir hamster hızıyla topa hâkim olup* ve *dirsekleri sivriltilmiş kalem gibi ölümcül sıska ribaund makinesi* ve *kararsız bir sinekkuşu gibi çemberin içine girecekken dışarı çıkan faul atışı* gibi sözcükleri peş peşe karaladı ve sonra Montclair, Bloomfield'e *başa baş bir mücadelenin sonunda 54-51 yenilince,* Ferguson yazısını şöyle bitirdi: *Kusursuz bir futbol sezonunun ardından mağlubiyete alışık olmayan Mountie taraftarları salonu sessizce, ayaklarını sürüyerek terk etti.*

Yazıyı ertesi sabah teslim etmesi gerektiği için Ferguson hemen beyaz Impala'sına atlayıp eve gitti, odasına çıktı, üç saat boyunca yazıyı yazdı, bozup yeniden yazdı, ilk taslaktaki sekiz yüz kelimeyi altı yüz elliye indirdi, sonra yeniden keserek Imhoff'un verdiği sınırın hemen altına inip beş yüz doksan yedi sözcükte bitirdi, ardından annesiyle babasının on beşinci doğum gününde armağan ettikleri Alman yapımı, insanı yarı yolda bırakmayan, portatif Olympia daktilo makinesinde yazıyı son kez temize çekti. Kendini beğenmiş Imhoff yazıyı kabul etti, bu Ferguson'un okul dergileri dışında yayınlanan ilk yazısı olacaktı ve yazarlık bekâretini yitirmek üzere olan Ferguson, imzasında hangi adı kullanma konusunda bocalamaya başladı. *Archie* ve *Archibald* adları Ferguson

için her zaman sorun olmuştu, *Archie* çizgi romandaki lanet olası geri zekâlı Archie Andrews'u, hani Jughead Jones'la Moose'un yakın arkadaşı olan ve sarışın Betty'yi mi esmer Veronica'yı mı daha çok sevdiğine bir türlü karar veremeyen kuş beyinli ergeni anımsatıyordu; *Archibald* ise artık tedavülden kalkmış eski, köhne bir isimdi, edebiyat dünyasındaki bilinen tek Archibald, Ferguson'un en sevmediği Amerikalı şair Archibald MacLeish'ti, zamanında var olan bütün ödülleri almış ve *ulusal değer* olarak tanımlanmış olsa da sıkıcı, yeteneksiz bir başarısızlık timsaliydi. Ferguson'un hiç görmediği, uzun zaman önce ölen büyük amcası dışında yakınlık hissettiği tek Archie-Archibald İngiltere'de Archibald Leach adıyla doğan, ama bir şovmen-akrobat olarak Amerika'ya gelince adını değiştirip kendini bir Hollywood yıldızına dönüştüren Cary Grant'tı, *Archibald* adını kullansa bunların hiçbirini başaramazdı. Ferguson ailesinin ve arkadaşlarının kendisine *Archie* demesini severdi, sevgi ve şefkat yüklü samimi konuşmalarda *Archie* adını duyunca rahatsız olmazdı, ama toplum içinde, özellikle de bir yazar adı olarak *Archie* çocuksu hatta gülünç geliyordu; Archibald Ferguson adı ise hiçbir koşulda söz konusu olamayacağı için, on sekizini doldurmak üzere olan çiçeği burnundaki gazeteci, tam adını kullanmadan T.S. Eliot ve H.L. Mencken gibi sadece baş harfleriyle imza atmaya karar verdi, böylece A.I. Ferguson'un kariyeri başladı. A.I. –kimilerinin *Artifisyel İdrak* diye adlandırdığı bir araştırma alanını çağrıştırıyordu– ama o harfler başka referansları da akla getiriyordu, bunların arasında adını basılı olarak görünce Ferguson'un aklına ilk gelen *Adsız İstihbaratçı* ibaresiydi.

Ferguson ertesi sabah okula gideceği için annesi, Montclair merkezindeki atölyesinden sadece iki blok ilerdeki *Times*'ta Imhoff'un ofisine uğrayıp yazıyı verme

işini üstlendi. Bunu heyecandan soluk kesen bir gün izledi –Ferguson kapıdan içeriye alınacak mıydı yoksa dışarı mı atılacaktı, cuma akşamı yapılacak maçı izlemesi istenecek miydi yoksa ilk maçtan sonra basketbol muhabirliği sona mı erecekti?– bir kez işin içine girmiş olduğu için artık umursamazlık edemezdi, aldırmıyormuş gibi yapmak büyük bir yalan olurdu. Altı buçuk saati okulda geçirdikten sonra, hakkında verilen hükmü öğrenmek için arabaya atlayıp Roseland Foto'ya gitti, annesi de o kararı biraz şaşkın bir ironiyle iletti:

Lafa en önemli konudan girerek, Tamam Archie, yazını yarın gazeteye koyacak, dedikten sonra sözünü sürdürdü: Eğer istediğin buysa basketbol ve beyzbol sezonlarının sonuna kadar işe alındın, ama ne mene bir adam bu Tanrım, ben karşısında durmuş seyrederken o bir yandan yazını okuyor, bir yandan kendi kendine söylenip homurdanıyordu, önce –aslında benim çok beğendiğim– yeni imzana verip veriştirmeye başladı, onun deyimiyle adın *özentiliğine* kafayı taktı, A.I., A.I., A.I. deyip durdu, ardından *Ahmak İsyankâr*, *Asalak İbiş*, *Andavallı İlkel* diye imzanın baş harflerine yakıştırmalar yaptı, yazının çok iyi olduğunu, hiç beklemediği kadar iyi olduğunu görünce kendini tutamayıp sana hakaret yağdırmaya başladı Archie. Onun gibi adamlar gençleri cesaretlendirmeye, desteklemeye yanaşmaz, tam tersine ezmeye çalışırlar, Imhoff da kendinin herkesten üstün olduğunu göstermek için yazının bir-iki noktasına takıldı, *kararsız sinekkuşu* tanımını hiç beğenmeyip mavi mürekkepli kalemiyle üstünü çizdi, birkaç başka şeye de homurdanıp fısıltıyla küfretti, ama sonuçta sen yerel basının bir çalışanı oldun artık ya da seni çalıştırmak isteyip istemediğini sorduğumda dediği gibi, *Oğlan idare eder*. Oğlan idare eder ha! Bunu duyunca bir kahkaha attım, Bütün diyeceğin bu mu Ed? dedim, o da, Yetmez

mi? diye cevap verdi. Bunun üzerine, Belki sana yeni bir muhabir bulduğum için bana teşekkür etmek istersin, deyince, Ben mi *sana* teşekkür edeceğim? dedi. Hayır sevgili Rose, asıl senin *bana* teşekkür etmen gerek.

Kim kime teşekkür ederse etsin, sonuçta Ferguson kapıdan içeri adımını atmıştı ve çalışma düzeninin en iyi yanı da Imhoff'la sık sık karşılaşmak ya da konuşmak zorunda olmayışıydı, çünkü perşembe günü yayınlanan gazetede salı ve cuma akşamları oynanan maçlar hakkındaki iki yazı birden çıkacak, o da yazıları çarşamba ve pazartesi sabahları teslim edecekti, o günlerde de okulda olduğu için yazılarını Imhoff'a götürmeye annesi devam edecekti, Ferguson *aşırı süslü, abartılı* yazma günahı için (*varoluşsal umutsuzluk* ve *Newton fiziğinin kurallarını altüst eden baleye yakışır hareket* gibi ibareler için, azar işitmek üzere (küçük havuzdaki) Büyük Balık'la iki cumartesi toplantıya gittiyse de Imhoff'la konuşmalarının çoğu telefonda oluyordu; örneğin basketbol koçu Jack McNulty'nin takımı peş peşe altı maç kazanıp rekorunu 9 ve 7'ye yükseltince patron koçla röportaj yapmasını ya da basket maçı hakkında yazı yazmanın sanki ceket ve kravatla ilgisi varmış gibi *Montclair Times*'ın *temsilcisi olduğu için görev yaparken bir centilmene yaraşır görünümde olması gerektiğinden* maçlara giderken ceket giyip kravat takmasını hep telefonda söylüyordu, ama o dönmede giyim kuşam ve saç tarzı yaşlılarla gençler arasındaki ayrımı belirlemeye başlamıştı, Ferguson da okulundaki çocukların çoğu gibi o yıl saçlarını uzatmıştı, 1950'lerin asker tıraşı modası geçmişti, kızlarda da benzer değişimler başlamıştı, giderek daha çok sayıda kız saçlarını eskisi gibi pamuk helvası ya da arı kovanı modelinde kabartmaktan vazgeçip dümdüz fırçalayarak omuzlarına salıyordu, Ferguson da bu yeni saç modellerini daha çekici ve seksi buluyordu, 1965'in ilk haftalarında insan man-

zaralarını incelerken herkesin daha hoş görünmeye başladığını ve havada hoşuna giden bir şeyler olduğunu hissediyordu.

7 Şubat günü Pleiku'daki askerî üsse yapılan bir Vietkong saldırısı sonucunda sekiz Amerikalı asker öldü, 126'sı da yaralandı ve Kuzey Vietnam bombalanmaya başladı. İki hafta geçtikten ve lise basketbol sezonu bittikten birkaç gün sonra 21 Ocak'ta Malcolm X, Washington Heights'taki Audobon Balo Salonu'nda konuşma yaparken İslam Ulusu Hareketi'nden suikastçılar tarafından vurularak öldürüldü. Ferguson California'daki teyzesiyle enişte-sine gönderdiği mektupta artık bunlardan başka, Vietnam'daki giderek yayılan katliam ve ülkedeki Sivil Haklar Hareketi'nden başka hiçbir konunun var olmadığını yazdı; beyaz Amerika Güneydoğu Asya'da sarı halkla savaşıyordu, beyaz Amerika kendi siyah yurttaşlarıyla çatışıyordu, o siyahlar da kendi aralarında gittikçe artan çelişkiler içindeydiler, çünkü hareket hızla hiziplere ayrılıyor, o hizipler de yeni hizipleşmelere sürükleniyordu ve sonuçta herkes herkesle çatışma halindeydi, hizipler arasındaki sınır çizgileri öylesine kesin çizilmişti ki kimse o çizgileri çiğnemeyi göze alamıyordu ve dünya öylesine bölünmüştü ki Ferguson son derece masum bir niyetle Rhonda Williams'a ocak ayında bir gün buluşmalarını önerince o sınır çizgilerinin artık dikenli tellerle örülmüş olduğunu fark etti. Bu, Ferguson'un on yıldır tanıdığı aynı Rhonda Williams'tı, akademik derslerin çoğunda Ferguson'la aynı sınıfa giden, ince yapılı, konuşkan ve Kuzey New Jersey'de çevresindeki bütün diğer okulların neredeyse sadece beyaz ya da neredeyse sadece siyah öğrencilere yer verdiği bölgedeki en karma okul olan Montclair Lisesi'ndeki pek çok öğrenci gibi o da beyaz değil siyahtı. Ailesi Ferguson'un ailesinden daha varlıklı ve teni siyah, daha doğrusu açık

kahverengi, olsa olsa Ferguson'un teninden sadece bir-iki ton daha koyu olan hayat dolu Rhonda Williams, Orange kasabasının Eski Muharipler Hastanesi'nde iç hastalıkları servis şefinin kızıydı, erkek kardeşi Montclair Basketbol Takımı'nda yedek garddı; Ferguson, Sviatoslav Richter'in bir sonraki cumartesi Newark Mabed Salonu'nda[1] Schubert'in yapıtlarından oluşan bir konser vereceğini okuyunca aklına ilk gelen kişi öteden beri arkadaşı olan, onun müzik tutkusunu paylaşan, üniversiteye gitme hazırlığındaki Rhonda Williams oldu ve ona konsere birlikte gitmek isteyip istemediğini sordu, Rhonda'yı sadece konseri beğeneceğini düşündüğü için çağırmamıştı, Amy'yi iki aydan beri görmüyordu ve bir basketbolcu ya da Bobby George yahut iğrenç Edward Imhoff'u görmek yerine bir kız arkadaşla olmaya can atıyordu, okuldaki kızlar içinde en sevdiği de Rhonda'ydı. Cumartesi akşamüstü Claremont Lokantası'nda yemek ve ardından dünyanın en iyi piyanistlerinden birinin seslendireceği Schubert konseri davetini müzik seven birinin reddedeceği Ferguson'un aklına bile gelmedi, oysa kız inanılmayacak bir tavırla daveti reddetti, Ferguson neden böyle yaptığını sorunca, Rhonda, Gelemem Archie, dedi.

Yoksa benim bilmediğim bir erkek arkadaşın mı var?

Hayır, erkek arkadaşım yok. Gelemem işte.

Ama neden? O akşam başka işin yoksa, sorun nedir?

Söylemesem daha iyi.

Hadi Rhonda, haksızlık ediyorsun. Benim ben, unuttun mu yoksa? Eski arkadaşın Archie.

Nedenini kendin bulacak kadar zekisin.

1. 1925'te Masonlar tarafından yaptırıldığı için Mabed olarak tanınan bina 1964'te Newark Senfoni Konser Salonu olarak adlandırıldı. (Ç.N.)

Hayır değilim. Neden söz ettiğini tahmin bile edemiyorum.

Çünkü sen beyazsın, nedeni bu. Çünkü sen beyazsın, ben de siyahım.

Bu bir neden mi?

Bence öyle.

Sana evlenme teklif etmiyorum. Konsere seninle gitmek istiyorum, hepsi bu.

Biliyorum ve davet ettiğin için seviniyorum, ama davetini kabul edemem.

Lütfen daveti beni sevmediğin için reddettiğini söyle. Bak onu anlarım.

Ama seni severim Archie, sen de bilirsin. Seni hep sevmişimdir.

Sen ne söylediğinin farkında mısın?

Tabii farkındayım.

Bu, dünyanın sonu demek Rhonda.

Hayır, değil. Bu daha başlangıç –yeni bir dünyanın başlangıcı– sen de bunu kabullenmek zorundasın.

İster dünyanın sonu olsun, ister başlangıcı, Ferguson bunu kabullenmeyi kendine yediremezdi, Rhonda konuşmasından sonra beklemediği bir anda yumruk yemiş gibi şaşkınlık ve öfkeyle oradan uzaklaştı, İçsavaş'tan yüz yıl sonra hâlâ böyle bir konuşmanın yapılabilmesi onu dehşete düşürmüştü. Bu konuyu biriyle konuşmak, bu kadar altüst olması için geçerli bin nedeni sayıp dökmek istiyordu, ama bu tür şeyleri söyleyebildiği tek kişi Amy'ydi ve Amy de şimdi konuşamayacağı tek kişiydi; okuldaki arkadaşlarına gelince, hiçbirine sırlarını açacak kadar güvenmiyordu, her gün okula onunla birlikte giden ve kendini Ferguson'un en sadık dostu olarak gören Bobby bile bu tür konuşmalarda yardımcı olamazdı, üstelik o sırada kendi dertleriyle uğraşıyor, ergenlik çağının insanı perişan eden aşk acısını yaşıyordu, Margaret O'Mara'ya

duyduğu aşk karşılık bulamamıştı, Margaret ise son altı yıldır Ferguson'a vurgun olduğu halde artık Ferguson açısından dert ve endişe nedeni olmaktan çıkmıştı; çünkü Şükran Günü ertesinde Amy'yle yaptığı konuşmadan sonra Margaret'e buluşma teklif etmeyi düşünmüştü, şaşılacak kadar güzel yüzlü, arkadaş canlısı ama sıkıcı biri olan Margaret'le birlikte olmaya can attığı yoktu, ancak Amy başka oğlanlarla öpüşmeye niyetlendiğini söyleyince Ferguson da yüreği burkularak da olsa öpülecek kızların peşine düşüp düşmemeyi aklından geçirmeye başladı, bu iş için de ilk aday Margaret O'Mara'ydı, zira kızın onunla öpüşmek isteyeceğinden pek kuşkusu yoktu, oysa tam Margaret'i aramaya hazırlanırken, Bobby aynı kıza âşık olduğunu, hayatının ilk büyük aşkını yaşadığını, ama kızın onunla ilgilenmediğini, söylediklerine kulak bile vermediğini itiraf edip Ferguson'un ona yardım etmesini, (Ferguson'la Margaret'in onuncu sınıf Fransızca dersinde birlikte seyrettikleri *Cyrano de Bergerac* havasında) kızla konuşup Bobby'nin ne kadar iyi ve değerli biri olduğunu anlatmasını rica edince Ferguson da kıza gidip (kendisiyle buluşmasını teklif etmek yerine) Bobby için ricacı oldu, kız da onu alaya alarak *Cyrano* olduğunu söyledi. Onun alay etmesi işin sonunu getirdi – çifte fiyasko, her iki cephede de yenilgi oldu. Bobby hâlâ kız için yanıp tutuşuyordu, öte yandan Margaret, Ferguson'un buluşma teklifine balıklama atlamaya hazır olsa da Ferguson arkadaşına ihanet etmemek için bunu yapmamaya kararlıydı. Böylece Ferguson iki ay kimseyle buluşmadı, sonra ilk buluşma teklif ettiği kişi Rhonda Williams oldu, kız da onun suratına kibarca şamarı indirip Ferguson'un içinde yaşamak istediği Amerika'nın var olmadığını ve büyük olasılıkla hiçbir zaman da olmayacağını öğretti.

Başka koşullarda olsa Ferguson annesine gider, duyduğu hayal kırıklığını ve umutsuzluğunu ona anlatırdı;

ne var ki artık kendini bunu yapamayacak kadar büyümüş hissediyordu ve Cumhuriyet'in karanlık geleceği hakkında yapacağı uzun konuşmayla annesini de üzmek istemiyordu. Annesiyle babasının geleceği zaten kararmıştı, Roseland Foto'nun da Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı'nın da gelirleri azaldığı, yedek akçe olan on beş bin de suyunu çektiği için derhal köklü değişimler yapmak gerekiyordu, ailenin nasıl yaşayıp çalışacağını, hatta nerede yaşayıp çalışacağını yeniden düşünmek zorunda kalmaları an meselesiydi. Ferguson özellikle ufak perakendeci dükkânı, Livingston, Batı Orange ve Short Hills gibi yerlerde pıtrak gibi biten ucuzcu büyük mağazalarla rekabet edemeyen babası için üzülüyordu, birkaç mil ötedeki E.J. Korvette Mağazası'ndan aynı malı yüzde kırk ucuza almak varken insanlar neden Ferguson'un babasından televizyon alsınlardı? Ocak ayının ikinci haftasında Mike Antonelli'nin işine son verilince, Ferguson dükkânın batmak üzere olduğunu anladı, ama babası hâlâ eski düzeni sürdürmeye çalışıyor, arka odadaki tezgâhın başına geçmek için her sabah tam dokuzda geliyor, bozulmuş tost makinelerini, doğru dürüst çalışmayan elektrik süpürgelerini onarmakla uğraşıyor ve Ferguson'a *İki Şehrin Hikâyesi*'ndeki Dr. Manette'i, hücresindeki tezgâha oturup ayakkabılara pençe yapan, yılları pençe yaparak geçiren Bastille'deki yarı deli mahkûmu giderek daha çok hatırlatıyordu; babası da yılları bozuk ev gereçlerini onarmakla geçiriyordu ve Ferguson babasının Arnold'un ihaneti yüzünden yaşadığı sarsıntıyı hiçbir zaman atlatamadığını, ailesine olan güvenini kaybettiğini ve paramparça olan inançlarının yıkıntısı içinde bir de ailede hâlâ sevdiği tek kişinin arabasını ağaca toslatıp oğlunu ömür boyu sakat bırakmasının acısını yaşadığını tartışılmaz bir gerçek olarak kabullendi, babası o kazadan hiç söz etmediği halde Ferguson da

annesi de onun her an bunu düşünmekten vazgeçmediğini biliyorlardı.

Roseland Foto'nun bahtı da kararıyordu, Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı kadar hızlı bir batış olmasa da, Ferguson'un annesi stüdyo fotoğrafçılığı devrinin neredeyse bitmek üzere olduğunu biliyordu; bir süredir stüdyoyu açık tuttuğu saatleri azaltmaya başlamıştı, atölye 1953'te haftada beş gün on saat açıkken, 1956'da haftada beş gün sekiz saat, 1959'da haftada dört gün sekiz saat, 1961'de haftada dört gün altı saat, 1962'de haftada üç gün altı saat ve 1963'te haftada üç gün dört saat çalışmaya başladı, annesi giderek artan bir tempoyla enerjisini *Montclair Times*'ta Imhoff için fotoğraf çekmeye harcıyor, gazetenin başfotoğrafçısı olarak ücretli kadroda çalışıyordu, ama 1965 Şubat'ında Garden State ileri gelenleriyle ilgili kitabı basıldı, kitap iki ay içinde eyaletin doktor ve dişçi muayenehanelerinin, avukat bürolarının ve belediye şubelerinin bekleme odalarına yayılınca Rose Ferguson adı sanı bilinmeyen biri olmaktan çıkıp tanınmaya başladı, o da kitabının başarısına güvenerek *Newark Star-Ledger*'ın (fotoğrafı kitapta yer alan) genel yayın yönetmenine gidip gazetede kadrolu fotoğrafçı olarak çalışmak istediğini söylemeye karar verdi, Ferguson'un annesi o tarihte (belki fazla yaşlı sayılacak) kırk üç yaşında olmasına karşın altı ya da sekiz yaş daha küçük gösteriyordu; genel yayın yönetmeni onun hayli kabarık portfolyosunun içindekileri inceleyip, Rose'un çektiği ve evdeki çalışma atölyesinde asılı duran yakışıklı fotoğrafını anımsayınca hemen uzanıp onun elini sıktı, tam o sırada bir açılış töreni yapacaklardı ve töreni fotoğraflamak için Rose Ferguson'dan daha uygun biri olamazdı. Ücret fazla değildi, stüdyo portreleri ve Imhoff'a verdiği fotoğraflardan aldığı yıllık toplam meblağ ile aşağı yukarı aynı sayılırdı, bu da ailenin parasal durumuna ne yarar sağlardı ne

de zarar verirdi, ama o sırada Ferguson'un babasının aklına son üç yıldır zarar eden Stanley'nin TV&Radyo Dükkânı'nı kapatmak gibi parlak bir fikir geldi, böylelikle bütçedeki eksi artıya döndü, Sam Brownstein Newark'taki spor malzemeleri mağazasında bir iş (ya da Ferguson'un babasının ender görülen şakacı anlarından birinde dediği gibi, *beyzbol eldiveni almak için klima satma işi*) teklif edince durumları biraz daha iyiye gitti; böylece 1965 ilkbaharında hem Roseland Foto hem Stanley'nin TV& Radyo Dükkânı kapılarını bir daha açılmamak üzere kapattı; Ferguson da sonbaharda üniversiteye gideceği için annesiyle babası evi satıp yeni işyerlerine yakın daha ufak bir ev kiralamayı düşünmeye başladılar, o zaman Ferguson'un üniversite masraflarını karşılayıp üste de kalacak kadar paraları olacaktı; çünkü Ferguson'un babası bir süredir (aptalca gurur ya da gururlu aptallık yüzünden?) burs isteme veya hem çalışıp hem okuma programına katılarak gider yükünü azaltma fikrine karşı çıkıyordu, bu tavrını da oğlunun *okurken çalışmak yerine derslerine çalışmasını* istediğini söyleyerek açıklıyordu, Ferguson babasının saçmaladığını söyleyerek karşı çıkınca, annesi babasının yanına gitti, yanağından öptü ve, Hayır Archie, dedi, asıl saçmalayan sensin.

O yıl Ferguson'un doğum günü çarşambaya rastlıyordu. Artık on sekizini doldurmuş, New York'taki herhangi bir bar ya da lokantada alkollü içki içmek, ailesinin rızasını almak zorunda kalmadan evlenmek, vatanı uğruna can vermek, mahkemede yetişkin biri olarak yargılanmak hakkını kazanmış, ama belediye, eyalet ya da federal seçimlerde oy kullanma hakkına henüz sahip olamamıştı. Ertesi gün, 4 Mart'ta okuldan dönünce posta kutusunda Amy'den gelen bir mektup buldu. Mektup, *Sevgili Archie*, diye başlıyordu, *doğum günün için sana*

kocaman bir öpücük gönderiyorum. Yakında sevgilim, yakında, daha yakında, daha da yakında – sen hâlâ benimle ilgilendiğin sürece. Seni düşünmemek için elimden geleni yaptım, ama beceremedim. Pencereleri açık duran bu odada nasıl da soğuk bir kış oldu. Donuyorum! Sevgiler, Amy.

Mektubun tonu her ne kadar cesaretlendirici gibi görünse de Ferguson *yakında* sözcüğünün tam olarak ne ifade ettiğini bilmediğinden, *yakında, daha yakında, daha da yakında* sözlerine de hiç anlam veremediğinden Amy'nin mektubunda ne demek istediğini pek kestiremedi. İçinden coşkulu bir cevap yazmak geliyordu, ama gideceği üniversite belli oluncaya kadar yazmamaya karar verdi, hangi üniversite olacağı da ertesi ayın ortalarında kesinleşecekti. Ancak, Amy o tarihten önce bir mektup daha gönderirse onu yanıtlayacaktı – ama Amy'den mektup gelmedi ve aralarındaki kopukluk devam etti. Ferguson böyle yaparak güçlü olduğunu sanıyordu, ama sonradan gelecekteki kimliğinin perspektifinden geçmişteki davranışını değerlendirince yaptığının inatçılıktan başka bir şey olmadığını anladı. İnatçı gurur demek de, sonuçta *aptal* sözcüğünün bir başka tanımı demekti.

7 Mart'ta Selma'da, oy verme hakkına uygulanan ayrımcılığı protesto amacıyla Edmund Pettus Köprüsü'nü geçip Montgomery'ye yürümeye hazırlanan 525 sivil haklar aktivistine iki yüz Alabama eyalet askeri saldırdı. O tarihten sonra o gün hep *Kanlı Pazar* olarak anılacaktı.

Ertesi sabah Amerikan askerleri Vietnam'a girdi. Da Nang'daki hava üssünü korumak üzere gönderilen iki tabur, Vietnam'da görevlendirilen ilk savaş gücüydü. Böylece Vietnam'daki ABD personelinin sayısı yirmi üç bine yükseldi. Temmuz sonlarında bu sayı yüz yirmi beş bini bulacak, askere alınacakların sayısı da iki katına çıkarılacaktı.

11 Mart'ta Boston, Massachusetts'li rahip James J.

Reeb, Selma'da dövülerek öldürüldü. Aynı saldırıda iki beyaz Üniteryen rahibi de yaralandı.

Altı gün sonra yerel bir yargıç Selma'dan Montgomery'ye yapılacak protesto yürüyüşünün başlayabileceğine karar verdi. Başkan Johnson eyalet muhafız birliğini federal güçlerin emrine verdi, ardından gösteri yürüyüşü yapanları korumak üzere iki bin iki yüz asker daha gönderdi ve yürüyüş 21 Mart'ta başladı. Aynı akşam eyleme katılmak üzere Alabama'ya gelen Detroit'li beş çocuk annesi Viola Liuzzo, ön koltukta yanına bir siyah oturduğu gerekçesiyle Ku Klux Klan üyeleri tarafından arabasında vurularak öldürüldü.

Pazartesi günü (22 Mart) öfkeden çılgına dönmüş, şaşkınlıktan kafası karışmış Ferguson yeniden *Montclair Times* için çalışmaya başladı. Basketbol sezonu biteli bir ay olmuştu, şimdi de beyzbol sezonu başlıyordu, o ürkütücü, o güzelim beyzbol maçlarını yazmak basket yorumlarından çok daha farklı olacaktı, hatta Ferguson ilk başta bu işe hiç girişmemeyi bile düşündü, ne var ki gazetede yazamamak düşüncesi onu üzüyordu, paketi boşalan bir sigara tiryakisinin sigarayı özlediği gibi o da maçları yazmayı özlüyordu, ayrıca basketbol sezonundan sonra boş kalan zamanında şiir yazmaya odaklanmış, ama çalışmaları söz etmeye değer bir şekilde sonuçlanmamış, başarısız bir dizi şiir olmaktan öteye gidemeyen bu çaba sonucunda cesareti iyice kırılmış, şiir yazma yeteneği olup olmadığını sorgulamaya başlamıştı; geçirdiği kazanın üzerinden on dört ay geçtikten ve beyzbol alanında koca bir sezon hiçbir şey yapmadıktan sonra belki de kendini sınamanın, yararsız kederler ve pişmanlıklar bunalımına düşmeden yeniden top sahasına çıkıp çıkamayacağını görmenin zamanı gelmişti artık. Elektrikli daktilonun hızıyla yazmanın heyecanlı olacağını, Bobby George'un, topları çitin ötesine savuruşunu seyretmenin

ve büyükler ligine alıp almama kararı için Bobby'yi izlemeye gelecek oyuncu avcılarıyla konuşmanın keyfini çıkaracağını söyledi kendi kendine ve artık oyunun bir parçası olmamaya dayanabildiği sürece biçilmiş taze çim kokusunu yeniden duyabilecek, beyaz topların mavi gökyüzünü yararak ilerleyişini seyredebilecek, topların sopalar ve eldivenlere vurduğu andaki seslerini işitebilecekti, bunlara sevineceğini düşündü, sevinecekti çünkü hepsini çok özlemişti; o yüzden kaygılarını Imhoff'a hiç açmadan aralık ayındaki anlaşmaya uyarak gelecek sezon hakkında koçla röportaj yapmak üzere 22 Mart'ta Sal Martino'nun ofisine gitti, bu röportaj o ilkbaharda Montclair Lisesi beyzbol takımı hakkında yazacağı yirmi bir yazının ilki oldu.

Sandığı kadar zor olmadı, hatta hiç zor olmadı, sezon nisan başlarında Columbia Lisesi'ndeki deplasman maçıyla açılacaktı ve Ferguson arabasıyla oraya giderken maçtan çok, maçı yazarken kullanacağı sözcükleri düşünüyordu. Kendisini geçen yıl hissettiğinden daha yaşlanmış, yaşıtlarından, özellikle de o kaza olmasaydı kendisinin de yer alacağı takımın oyuncularından daha büyümüş, daha yetişkin hissediyordu; kendi açısından her şeyin köklü bir değişime uğradığının kanıtı da, ertesi hafta Doğu Orange'daki bir başka deplasman maçına giderken Impala'sını Krolik'in Garajı'na bırakıp takım otobüsünde sınıf arkadaşlarıyla birlikte arkada oturmak yerine, önde Sal Martino'nun yanında oturmasıydı, çünkü çocukların şamatacı şakaları ve gürültülü kahkahaları artık hoşuna gitmiyordu, böylece bir anda çocuksu bir yanını daha arkada bırakmış oldu, kendini bu kadar büyümüş gibi hissetmenin tuhaf olduğunu düşünüyordu, tuhaftı çünkü hem hüzün hem sevinç duyuyordu, bu da onun için yepyeni, duygusal yaşamında daha önce benzeri olmayan bir duyguydu; hüzün ve sevinç kaynaşıyor, dağ gibi tek bir

duyguya dönüşüyordu, dağ gibi kavramını gözünde canlandırdığı anda madensuyu şişesinin üzerindeki White Rock kızı aklına geldi, altı yıl önce Mildred Teyze'yle Psykhe hakkındaki konuşmasını, tırtılların kelebeğe dönüşmelerinden söz ettiklerini anımsadı, bir yapıdan bir başkasına dönüşmenin şaşırtıcı yanının tırtıllar belki hallerinden hoşnut oldukları, başka bir şeye dönüşmeyi hiç akıllarına getirmeden toprağın üzerinde sürünmekten şikâyetçi olmadıkları için, tırtıl olmaktan çıkmanın onlar için üzücü olabileceğini, ama kelebeğin yaşamı çok daha kırılgan, hatta ömrü bazen sadece bir gün olsa bile yine de kelebek olarak hayata yeniden başlamanın daha iyi ve şaşılası bir şey olduğunu konuşmuşlardı.

O sezonun ilk beş maçında aşk acısı çeken Bobby dört duble, üç kale vuruşu yaptı ve beş yürüyüş, sekiz koşu vuruşuyla .632 ortalamaya ulaştı. Margaret O'Mara çocukcağızın kalbini ne kadar kırdıysa da beyzbol yeteneğini etkileyememişti. Minnesota Twins takımının oyuncu avcısı, Bobby ikinci kaledeki oyuncunun kale koşusu yapmasını sağlayan bir hızla topa vurunca Ferguson'a dönüp, *Bir düşün, bu çocuk daha gelecek yaza kadar on sekizinde olmayacak*, dedi.

16 Nisan günü Ferguson sonunda oturup Amy'ye kısa bir mektup yazdı. *Girdim*, diye başladı, *Columbia beni '69 sınıfının bir üyesi olarak okula kabul etti, 69 gelecekte olması beklenen her türlü eylemi çağrıştıran kışkırtıcı, harika bir rakam. Senin aksine ben seni düşünmemek için hiç çaba göstermedim, seni hiç aklımdan çıkarmadım, son dört buçuk ay boyunca sürekli olarak ve aşkla (bazen de umutsuzlukla) seni düşündüm. Ve o tumturaklı soruna cevabım evet, hâlâ seninle ilgileniyorum ve daima ilgileneceğim ve ilgim hiç eksilmeyecek, çünkü seni deli gibi seviyorum ve sensiz bir hayatı düşünmeye katlanamıyorum.*

Lütfen seni bir daha ne zaman göreceğimi bildir. Senin Archie'n.

Amy bu sefer mektup yazma zahmetine girmeyip telefon etti, Ferguson'un mektubunu aldıktan birkaç saat sonra onu evden aradı; Ferguson'un ilk anda onun sesini, "r"leri hafifçe yutarak adını *Ahchie*'ye dönüştüren New York'lu sesini yeniden duymanın ne kadar iyi olduğunu hissetti; Amy bir saniye sonra Ferguson'un mektubundaki son cümleyi yineleyerek, *Beni ne zaman görebileceksin?* deyince çocuk, *Evet, ne zaman?* dedi ve umutla beklediği cevabı aldı: *Ne zaman istersen. Şu andan itibaren ne zaman istersen.*

Böylece aşk sürgünü Ferguson bir kez daha saati saatine uymayan kraliçesinin lütfuna mazhar oldu ve kraliçe sürgün süresince onun yalvaran yakaran mektuplar yazmayarak, telefon etmeyerek, saraydaki eski konumuna getirilmek için ağlayıp sızlamayarak soylu davrandığına hükmetti ve ertesi akşam Ferguson onu görmek üzere New York'a geldiğinde kraliçenin ilk sözü, *Sen benim biricik ve tek Archie'msin, milyonda bir rastlanan tek sevgilimsin,* demek oldu, Ferguson ona sarıldığında Amy ağlamaya başlayınca Ferguson son dört buçuk ay içindeki yaşamının kız için hayli zor geçtiğini, hiç kuşkusuz seksle ilgili yaptığı birtakım şeylerden utandığını tahmin etti ve o yüzden ona o anda ve hiçbir zaman bir şey sormamaya karar verdi, çünkü başkalarıyla yattığını duymak, onun çıplak vücudunu bir başka çıplak gövdeyle aynı yatakta hayal etmek, iyice kabarmış uzun bir penisin onun iki yana açılmış bacakları arasından uzaya yolculuk edişini gözünün önüne getirmek istemiyordu, ne bir ismi, ne bir tanımı, ne herhangi bir ayrıntıyı merak ediyordu; Amy de sormasını beklediği soruları sormadığı için Ferguson'a sımsıkı sarıldı.

Ferguson'un yaşamındaki en güzel ilkbahardı o, ye-

niden Amy'yle birlikte olduğu, yeniden Amy'yle konuşabildiği, Amy'nin çıplak vücudunu yeniden kollarına alabildiği, Amy'nin özgür seçimleri kazanan tarihçi-yazar Juan Bosch'un cumhurbaşkanlığını ilan etmesini engellemek için Bosch'un komünist olduğu bahanesini öne sürerek yirmi bin askeri Dominik Cumhuriyeti'ne gönderen Johnson'a ve CIA'ye verip veriştirmesini ve Amerika dünyanın başka yerlerine zaten yeterince zarar verirken o ufacık ülkenin içişlerine neden burnunu soktuğunu sorgulamasını dinleyebildiği o güzelim ilkbahar. Ferguson onun öfkesindeki saflığa nasıl da hayranlık duyuyordu, hafta sonlarını yeniden New York'ta, birkaç ay içinde kendisinin de sürekli yaşayacağı o kentte Amy'yle geçirmek nasıl da doyum sağlıyordu; o ilkbahar Amy'den başka nedenlerle de güzeldi, çünkü Ferguson'un ertesi yılla ilgili kaygıları sona ermişti, böylece iki aylık *dolce far poco*[1] süresinde okula gittiği yıllar boyunca ilk kez bütün son sınıf öğrencileri gibi tembellik edebilecekti, bu dönemde eski çatışmalar ve düşmanlıklar bir şekilde azalmış, birlikte geçirdikleri yılların sonuna yaklaşırken herkes birbiriyle yakınlaşmıştı; havalar ısındıkça babasıyla da yeni bir alışkanlık geliştirdiler, hafta içi her sabah saat altıda kalkıyor, altı buçukta evden çıkıyor ve kasabanın halka açık boş kortlarında bir ya da bir buçuk saat tenis oynuyorlardı, elli bir yaşındaki babası her ne kadar hâlâ her seti 6-2 ve 6-3 kazanıyorsa da bu spor Ferguson'u forma sokuyordu ve kaza gününden beri hiç spor yapmadan geçen uzun süreden sonra tenis Ferguson'un içindeki eski ve hâlâ güçlü bir gereksinimi karşılıyordu, ayrıca babasının kazanmasına da seviniyor, adamcağızın dükkânını dağıtma, televizyon, radyo ve klima stoklarını değerlerinin

1. (İt.) Az çalışmanın ya da hiç çalışmamanın keyfi. (Ç.N.)

üçte birine, yarısına, üçte ikisine elden çıkarma işlemini fazla acı çekmeden yürütmesine memnun oluyordu, babası artık hiçbir şeyi umursamıyordu, eski tutkuları, hırsları uçup gitmişti; annesi de kendi işini tasfiye sürecindeydi, ikisi de eski işyerlerini 30 Mayıs'ta boşaltıp haziran ortalarında yeni işlerine başlayacaktı; o bahar ikisinde de bir delişmenlik vardı, hani neşeli küçük çocukları ayak bileklerinden tutup baş aşağı havaya kaldırınca nasıl coşarlarsa ona benzer bir delişmenlik, uzak geçmişteki unutulmuş bir anda Amy'le beraber çırılçıplak karyolanın üstünde zıpladıklarında onlar da öyle coşmuşlardı herhalde; annesi *Montclair Times*'a işten ayrılacağını bildirdikten sonra bile Imhoff'un öç almak için Ferguson'u kapı dışarı etmemesi de büyük şans olmuştu doğrusu, şimdi haftada iki kez Montclair lise takımlarının beyzbol maçlarını yazacaktı, bu arada Bobby George'un eyalet maçlarında büyükler takımında oynaması ve ligin önemli bir kulübüyle anlaşma yapması an meselesiydi ve Ferguson onun okulda dillere destan bir spor starı olmayı bu kadar iyi hazmetmesinden çok etkileniyordu, Bobby hâlâ derslerle boğuşmasına ve hâlâ çiftçi kızlarıyla gezgin satıcılar hakkındaki fıkralara gülmesine rağmen yavaş yavaş içine işleyen ve kendisiyle ilgili fikirlerini değiştiren bir büyüklük havası gelmişti üstüne, Margaret O'Mara da artık onunla konuşmaya başladığı için Bobby'yi dudaklarında bir gülümseme, Ferguson'un dört, beş yaşlarında oldukları günlerden aklında kalan aynı tatlı tebessüm olmadan görmek çok zordu.

O güzel ilkbaharın en iyi yanlarından biri de yazı iple çekmek, Amy'yle birlikte yapacakları Fransa gezisini planlamaktı; temmuz ortasından ağustos ortasına kadar sadece bir ay sürecekti gezileri, çünkü önceki yaz çalışıp biriktirdikleri, Ferguson'un *Montclair Times*'tan aldığı ücretin benzin ve hamburger harcamalarından geri kala-

nı, Ferguson'un büyükannesiyle büyükbabasının mezuniyet armağanı olan hatırı sayılır meblağ (tam beş yüz dolar), Amy'nin büyükbabasının daha mütevazı katkısı ve anneleriyle babalarından tırtıkladıkları paraların toplamı, uçak parasını çıkarınca ancak hayati gereksinimleri karşılama koşuluyla dört buçuk haftalık bir seyahate yetiyordu; bu yüzden o kısa süreye büyük bir Avrupa turunu sıkıştırmak yerine tek ülkeye gidip orayı iyice gezmeyi seçtiler. İkisi de Fransızca dersi aldıkları ve bu dili akıcı konuşacak kadar geliştirmeyi istedikleri için kaçınılmaz seçenek Fransa'ydı; üstelik Fransa, Amerikan olmayan her şeyin merkeziydi; en iyi şairler, en iyi romancılar, en iyi sinemacılar, en iyi düşünürler, en iyi müzeler ve en iyi yemekler oradaydı; Fransa'da her yıl kutlanan Bastille Bayramı'ndan bir gün sonra 15 Temmuz sabahı saat sekizde sırt çantalarından başka bagaj taşımaksızın Kennedy Havalimanı'ndan Amerika topraklarını terk ettiler. İlk yurtdışı gezileriydi bu. Ayrıca Ferguson'un ilk uçağa binişi, dolayısıyla yeryüzüyle bağlantısını ilk kesişiydi.

En uzun süreyi Paris'e ayırdılar, Fransa'da kaldıkları otuz bir günün yirmi ikisini Paris'te geçirdiler, bir kez trenle kuzeye (Normandiya ve Bretonya'da Omaha Sahili'ne, Mont Saint-Michel'e, Saint-Malo'da Chateaubriand'ın aile şatosuna) gittiler, bir sefer de yine trenle güneye (Marsilya, Arles, Avignon ve Nîmes'e) indiler. Birbirleriyle olabildiğince çok Fransızca konuşmaya, Amerikalı turistlerden uzak durmaya, Fransızca pratiklerini ilerletmek için yerel halkla konuşmaya, sadece Fransızca kitap ve gazete okumaya, yalnızca Fransızca film izlemeye ve ailelerine Fransızca kartpostallar göndermeye karar verdiler. Paris'te kaldıkları otel öylesine kıtıpiyos bir yerdi ki adı bile yoktu. Kapısının üstünde sadece HOTEL yazıyordu, altıncı bölgede, Clément Sokağı'nda, Marché Saint-Germain'in tam karşısındaki küçük ama

ikisine yetecek büyüklükteki *chambre dix-huit*'te[1] ne telefon vardı, ne televizyon, ne de radyo, sadece soğuk su akan bir lavabo vardı, tuvalet yoktu; geceliği on frank, yani iki dolardı, adam başına bir dolar düşüyordu, bu koşullarda koridorun dibindeki tuvaletin her an boş olmaması, duşun merdivenin tepesindeki duvara sıkıştırılmış madenî bir hücre gibi olması ve her kullanmak istediğinde boş olmaması ne fark ederdi, önemli olan odanın temiz ve aydınlık, karyolanın da iki kişinin rahatça uyuyabileceği kadar büyük olmasıydı; daha da önemlisi, Antoine adındaki şişman, bıyıklı otel sahibinin, evli olmadıkları ve Antoine'ın çocuğu yaşında oldukları aşikâr olan Amy'yle Ferguson'un aynı yatakta yatmalarını hiç umursamamasıydı.

Onlara Fransa'yı sevdiren ilk neden bu oldu (başkalarının özel yaşamlarıyla ilgilenmemek), ama ardından başka güzel şeyler de geldi; anlaşılması zor bir gerçek, Paris'te her şeyin New York'takinden daha güzel kokmasıydı, sadece pastaneler, lokantalar ve kafeler değil, yerleri temizlemekte kullanılan dezenfektanın parfüm benzeri kokusu sayesinde metronun en alt katlarındaki koku bile iyiydi, oysa New York metrosu hem kötü kokardı hem de dayanılmayacak kadar pisti; bulutlar hoş ve şaşırtıcı bir değişkenlikle parıltılı ışık saçarak başınızın üstünde bir kümelenip bir dağılarak gökyüzüne hareketlilik getiriyordu ve şehrin kuzeyde olmasından dolayı yaz ortasında aydınlık Amerika'dakinden daha uzun sürüyor, gece on buçuğa hatta on bire çeyrek kalaya kadar karanlık çökmüyordu, tabii sokaklarda öylesine yürümenin, New York'ta, Village sokaklarındaki gibi yolunuzu kaybetmenin yine de hiçbir zaman kaybolmamanın hazzı

1. (Fr.) On sekiz numaralı oda. (Ç.N.)

vardı, üstelik burada şehrin tamamı Village gibiydi, paralel olmayan ve dik açılı köşeleri bulunmayan sokaklar döne döne birbirine akan, kaldırım taşı döşeli upuzun tek bir yola benziyordu, yemekleri de yabana atmamak gerekti, tereyağlı ekmek ve kahveyle (*tartine beurré* ve *café crème)* yaptıkları kahvaltıdan ve kendi hazırladıkları jambonlu sandviç (*jambon de Paris)* ya da yine kendi yaptıkları peynirli sandviçle (*gruyère, camembert, emmental*) öğleyi geçiştirdikten sonra akşamları lokantada yedikleri tek öğünde tadını çıkardıkları *la cuisine française*, yani Fransız mutfağı; *Avrupa'da Günde Beş Dolarla Nasıl Gezersiniz* rehberinde yer alan güzel ama ucuz lokantalarda, Montparnasse'taki Le Restaurant de Beaux Arts ve Wajda, (James Joyce'un müdavimi olduğu) La Crémerie Polidor gibi restoranlarda New York'ta veya başka hiçbir yerde karşılaşmadıkları yiyeceklere dalıyorlardı, *poireaux vinaigrette, rillette, escargot, céleri rémoulade, coq au vin, pot au feu, quenelle, bavette, cassoulet, fraises au crème chantilly*[1] ve üstüne *baba au rhum*[2] dedikleri tatlı bomba. Paris'e ayak bastıktan sonra daha ilk hafta içinde fanatik birer Fransız hayranı oldular, Amy, Flaubert ve Stendhal' in romanlarını okurken birdenbire üst lisansını Fransız dili ve edebiyatı konusunda yapmaya karar verdi, Ferguson da *chambre dix-huit'*te ya da La Palette'in arka salonunda oturup Apollinaire'i, Éluard'ı, Desnos'yu ve diğer savaş öncesi Fransız şairlerini ilk kez okurken Fransız şiirlerini çevirme konusunda ilk girişimini yaptı.

Kimi zaman kavga ettiklerini, birbirlerinin sinirini bozduklarını söylemeye bile gerek yok, çünkü otuz bir

1. (Fr.) Sırasıyla; pırasa salatası, domuz kıyması, salyangoz, mayonezli kereviz salatası, kırmızı şarapla pişirilmiş tavuk, etli sebzeli güveç, balık köftesi, kalın makarna, etli kuru fasulye, krem şantiyili çilek. (Ç.N.)

2. (Fr.) Roma batırılmış bir tür kek. (Ç.N.)

gün ve gecenin neredeyse her saniyesinde burun burunaydılar, Amy de arada bir esip gürleyen, ağzını bozan biriydi, Ferguson ise ya içine kapanıyor ve/ya da anlaşılmaz bir suskunluğa gömülüyordu, ama anlaşmazlıkları hiçbir zaman bir-iki saatten uzun sürmüyordu, hepsi değilse bile kavgalarının çoğu yolculuk ederken, seyahat gerilimi veya trenlerdeki uykusuz geceler yüzünden oluyordu. Bu arada gezi boyunca Amerika'nın akıllarından çıkmadığı da söylemeye bile gerek olmayan bir gerçekti, bir süreliğine oradan uzakta olmaktan hoşnut olsalar da yokluklarında gerçekleşen, umut verici iki olayı uzun uzadıya konuşuyorlardı –bunlar Johnson'ın 31 Temmuz' da Sağlık Yardımı Yasası'nı, 6 Ağustos'ta da Oy Verme Hakkı Yasası'nı imzalamasıydı– ayrıca Amerika'ya uçmalarından beş gün önce 11 Ağustos'ta meydana gelen vahim olaydan, yani Los Angeles'ın Watts denilen kesiminde yaşayan siyahların öfkeli ayaklanmasından da bahsediyorlardı. Bu olaydan sonra Amy, Fransızca eğitimini boş ver, dedi. İlk kararım en doğrusuydu. Tarih ve siyasal bilimler. Bu söz üzerine Ferguson hayalî bir kadehi kaldırdı ve, Ülkenin senin için ne yapabileceğini sorma. Amy Schneiderman'ın ülkeni yönetmesini iste yeter, dedi.

New York'a dönecekleri gün para sıkıntısına düşecekleri iki noktayı fark ettiler: 1) uçakta taşınamayacak kadar çok kitap almışlardı, 2) paraları çok azalmıştı – bunun nedeni de hiç kuşkusuz başlangıçta kitap almayı hesaba katmamalarıydı. Yurtdışında geçirdikleri bir ay içinde zayıflamışlardı (Ferguson üç buçuk kilo, Amy iki buçuk kilo vermişti), gerçi günde doğru dürüst tek öğünle idare etmek isteyenler için bu beklenen bir durumdu, ama yemekten yaptıkları tasarrufu başta Saint-Germain Kilisesi'nin karşısındaki Gallimard Kitabevi ve solcu yayıncı François Maspero'nun Saint-Séverin Kilisesi'nin karşısındaki dükkânı olmak üzere sık sık gittikleri kitap-

çılarda tüketmişlerdi, Ferguson'un aldığı yirmi bir şiir kitabıyla Amy'nin aldığı on bir kalın romanın yanı sıra Frantz Fanon (*Les Damnés de la Terre*), Paul Nizan (*Aden, Arabie*) ve Jean-Paul Sartre'ın (*Situations I, II, III*) politik kitaplarını da alınca toplam otuz yedi kitap olmuştu. O yüzden Paris'teki son günlerinin birkaç saatini o kitapları kolilere yerleştirip postaneye götürerek Amy'nin Batı 111. Cadde'deki evine postalamakla geçirdiler (Ferguson'unkiler de dahil hepsini Amy'nin adresine yolladılar, çünkü Ferguson'un annesiyle babası haziran başında evleri için kaparo almışlardı ve hâlâ Montclair'de mi oldukları yoksa başka bir yere mi taşındıkları belli değildi), o kolileri –Noel civarında Amerika'ya varması beklenen– şileple okyanus ötesine göndermek için gerekli pul parası da hayli fazla tutunca ellerinde sadece on dört dolar kaldı, bunun sekiz doları sabah havalimanına gidecekleri otobüs parasıydı. Bu durumda Restaurant des Beaux Arts'ta yemeyi planladıkları veda ziyafeti suya düştü, Saint-Michel Bulvarı'ndaki Wimpy's'te hamburgerle idare etmek zorunda kaldılar. Ama bunu dert etmeyerek gülüp geçtiler, çünkü o kadar kötü planlama gerçekten de Dünyanın En Gülünç İnsanları olduğunu kanıtlıyordu.

Böylece sıska ve pejmürde kılıklı on sekiz yaşındaki ikili, Fransa serüveninden dönüp aşırı yüklü sırt çantaları ve keçeleşmiş saçlarıyla New York Havalimanı'na indi, pasaport kontrolünden ve gümrükten geçtikten sonra aileleri kollarını açarak onları karşıladılar, normalde ancak savaş kahramanlarının ya da yeni kıta kâşiflerinin karşılanmasına yaraşır bir coşku ve heyecanla sarıldılar. Birkaç gün sonra buluşmaya sözleşmiş olan Amy ve Ferguson öpüşerek vedalaştılar ve ikisi de kendi anne ve babalarıyla birlikte önce yıkanmak, saçlarını kestirmek, sonra da aileleriyle büyükanne ve büyükbabaları, amca ve yengeleri ziyaret etmek üzere yola koyuldular.

Daha arabaya doğru yürürlerken Ferguson evlerinin artık Montclair'de değil, Newark'un Weequahic bölgesinde bir apartman dairesi olduğunu öğrendi. Annesiyle babası kasabadan sonra böyle bir yere taşınmaktan, sosyal konumlarındaki ya da ekonomik durumlarındaki veya dünyadaki statülerindeki yahut Amerikan yaşamında başarı ya da başarısızlık ölçütü sayılan her durumdaki belirli düşüşten hiç de yüksünmüş gibi görünmedikleri için, Ferguson da onların adına üzülmek zorunda kalmadı, çünkü zaten eski konumlarına da yeni durumlarına da aldırış ettiği yoktu.

Annesi gülüyordu. Sadece Newark'a dönmekle kalmadık, dedi, aynı zamanda evlendiğimizde ilk oturduğumuz binaya taşındık – Van Velsor Meydanı, 25 numaraya. Aynı daireye değil, ama aynı üçüncü katta, sen üç yaşına gelinceye kadar oturduğumuz dairenin tam karşısına yerleştik. Olağanüstü bir şey, öyle değil mi? Orayı anımsayabilecek misin, doğrusu merak ediyorum. Tıpatıp aynı daire Archie. İlki değil, ama onun bir eşi.

Ferguson bir saat sonra Van Velsor Meydanı'nda 25 numaralı apartmanın üçüncü katındaki iki yatak odalı daireye adımını attığı anda evin bu kadar kısa zamanda böyle yerleşik düzene geçmiş, sıcacık atmosferi olan bir yer haline gelmesine şaşırdı. Ailesi üç hafta içinde eve yerleşmeyi becermişti ve *chambre dix-huit*'in daracık alanından sonra daire basbayağı kocaman görünüyordu. Tabii Montclair'deki ev gibi değildi, yine de yeteri kadar büyüktü.

Ferguson odaları dolaşırken, annesi, Archie, herhangi bir şey anımsıyor musun? diye sordu.

Ferguson annesinin sesindeki umudu destekleyecek zeki bir cevap bulmayı ne kadar istese de hayır anlamında başını sallayıp gülümsemekten başka bir şey yapamadı.

Hiçbir şey anımsamıyordu.

4.2

4.3

1962 yazı uzak bir yere yapılan yolculukla başladı ve daha da uzak bir yere yapılan ikinci bir geziyle sona erdi; uçakla dört gidiş geliş Ferguson'u (tek başına) California'ya ve (annesi ve Gil'le birlikte) Paris'e taşıdı, Ferguson Paris'te Andy Cohen'le karşılaşma kaygısı duymadan tam iki buçuk hafta geçirdi. Yolculukların arasındaki sürede Riverside Yolu'ndaki evinde kaldı, Thalia'ya gitmedi, ama olabildiğince çok eski ve yeni film izledi, iki açık hava basket liginin maçlarına katıldı ve Gil'in önerisi üzerine ilk kez yirminci yüzyıl Amerikan edebiyatından örnekler (*Babbitt*, *Manhattan Transfer*, *Ağustos Işığı*, *Çağımızda*, *Muhteşem Gatsby*) okudu, ama lise bir ile lise iki arasındaki o aylarda Andy Cohen'i hiç görmeyen on beş yaşındaki Ferguson için yazın en unutulmaz dönemi hayatında ilk kez uçakla seyahat etmek, California ve Paris'te gördüklerini görmek, yaptıklarını yapmak oldu. *Unutulmaz* sözcüğü tabii bütün anıları güzeldi anlamına gelmiyor, ama en kötü anısı, ona hâlâ acı vermeye devam eden anısı bile öğretici bir deneyimle ilgiliydi ve artık dersini aldığı için aynı yanlışı bir daha yapmayacağını umuyordu.

California gezisi Mildred Teyze'nin armağanıydı; bir zamanlar anlaşılmaz, gizemli biri olan ve 1959'da kız

kardeşinin düğününü boykot ederek aileyle bütün ilişkisini kesmek ister gibi görünen Mildred Teyze, o çirkin ve hiç nedensiz hakaretamiz tavrından sonra biri 1960'ta babasının, diğeri 1961'de annesinin cenazesi olmak üzere iki kez New York'a gelmişti, artık yeniden aileyle kaynaşıyor, kız kardeşiyle arasını düzeltiyor, yeni eniştesiyle çok iyi anlaşıyordu, eskisine oranla tavrı öylesine değişmişti ki ikinci gelişinde Riverside Yolu'ndaki evde verilen bir yemeğe seve seve katıldı, yemekteki konuklardan biri de eski kocası, Ferguson'un da eski eniştesi Paul Sandler'dı; Adler-Schneiderman ailesiyle dostluğunu hiç kesmeyen Paul Sandler, Judith Bogat adındaki açık sözlü, samimi bir ressam olan ikinci karısıyla gelmişti; Ferguson o yemekte teyzesinin rahat ve sakin tavrından, ortak bir geçmişleri yokmuş gibi eski kocasıyla şakalaşmasından, Gil'le henüz tamamlanmamış olan Lincoln Center'ın inşaatını konuşmasından, kız kardeşinin yeni çektiği fotoğrafları alçakgönüllülükle övmesinden çok etkilendi; Ferguson'la da dostça konuştu, ona filmler, basketbol ve ergenliğin sıkıntıları hakkında ilginç sorular sordu ve bunları konuşurken birdenbire yeğenini onu ziyaret etmek üzere (*parası da teyzesinin cebinden*) Palo Alto'ya davet etti ve okul tatile girince bir haftalığına uçakla teyzesinin yanına gitme programı yapıldı. İki saat sonra yemekteki son konuklar da gidince Ferguson annesine Mildred Teyze'nin neden artık bu kadar farklı, bu kadar *mutlu* göründüğünü sordu.

Annesi, Galiba âşık olmuş, dedi. Ayrıntıları bilmiyorum, ama birkaç kez Sidney diye birinden söz etti, beraber yaşıyorlar sanıyorum. Mildred'in sağı solu hiç belli olmaz, ama bugünlerde keyfinin yerinde olduğu kesin.

Ferguson havalimanında kendisini teyzesinin karşılayacağını sanıyordu, ama uçak San Francisco'ya indiğinde terminalde başka biri, çıkış kapısında elinde Mildred'in

George Eliot hakkındaki kitabını tutan yirmi beş, yirmi altı yaşlarında, ufak tefek, neşeli, güzel denilebilecek, kısa kumral saçlı bir kadın duruyordu, paçası kıvrılmış kot, kırmızı siyah kareli gömlek, iki renkli, sivri burunlu kovboy çizmesi giymiş, boynuna sarı bir fular bağlamıştı – Ferguson'un gördüğü ilk Vahşi Batılı, gerçek bir kovboy!

Ferguson'un annesinin bahsettiği *Sidney* aslında *Sydney*'di, soyadı Millbanks olan bir Sydney: Genç kadın yol yorgunu konuğu terminalden çıkarıp otoparktaki arabaya doğru götürürken Mildred'in o dönem yaz dersleri verdiği için kampüste toplantıda olduğunu, ama birkaç saat içinde gelip akşam yemeğine yetişeceğini söyledi.

Ferguson California havasının ilk nefesini çektikten sonra, Sen aşçı mısın? dedi.

Sydney, aşçı, kâhya, sırt sabunlayıcı ve yatak arkadaşı, diye cevap verdi. Seni şoka uğratmadığımı umarım.

Doğrusu, Ferguson hafif şoktaydı, en azından şaşırmış ya da aklı karışmıştı, çünkü aynı cinsiyetten iki kişinin birlikte yaşadığını ilk kez duyuyordu ve teyzesinin kadın vücudunu erkek gövdesine yeğlediğini ne kimse söylemişti ne de kimse ima etmişti. Paul Enişte'den boşanmasının nedeni şimdi anlaşılıyordu ya da bir açıklaması vardı diyelim, işin daha ilginç yanı kovboy Sydney'nin gerçeği ondan saklamaya kalkışmamasıydı, Ferguson kadının bu açıksözlülüğüne hayran olmak gerektiğini düşündü, *farklı* olmaktan utanmamak iyi bir şeydi, o yüzden bu beklenmedik ifşaattan şoka uğradığını veya kafasının karıştığını itiraf etmek yerine gülümsedi ve, Hiç şoka uğramadım, dedi. Mildred Teyzemin artık yalnız olmadığına seviniyorum.

San Francisco Havalimanı'ndan Palo Alto'daki eve gitmek yaklaşık kırk dakika aldı, Sydney açık yeşil Saab'ıyla otoyolda giderken Ferguson'a birkaç yıl önce kalacak bir yer ararken Mildred'in evinin bitişiğindeki garaj

dairesini tuttuğunu ve öyle tanıştıklarını anlattı. Bir başka deyişle tesadüfen karşılaşmışlardı, şayet Sydney gazetedeki dört satırlık küçük ilanı görmese hiç tanışmayacaklarmış, ama eve yerleşmesinden kısa bir süre sonra arkadaş olmuşlar, birkaç ay sonra da sevgili. Daha önce ikisi de kadınlarla beraber olmamış; Sydney, Ama bir üniversite profesörüyle bir üçüncü sınıf öğretmeni, dedi, biri kırklı yaşlarının başında, diğeri yirmilerinin ortasında, biri New York'lu bir Yahudi öteki Ohio, Sandusky'den bir Metodist, hayatlarının en büyük aşkına tutuluverdiler işte. Sydney sözünü sürdürerek, işin en çelişkili, en şaşılası yanının, geçmişte kadınları hiç aklına getirmediğini, öteden beri oğlanlara bayıldığını, hatta şimdi, neredeyse üç yıldır bir kadınla *birlikte yaşadığı* halde kendini bir lezbiyen olarak görmediğini, sadece başka bir insana âşık olan bir insan olduğunu anlattı, o insan güzelse, büyüleyiciyse ve dünyada başka kimseye benzemiyorsa, ha erkeğe âşık olmuşsun ha kadına, ne fark eder? dedi.

Sydney, belki de Ferguson'la öyle konuşmamalıydı. Yetişkin bir kadının on beş yaşında bir çocukla böylesine mahrem şeyleri paylaşması hiç kuşkusuz uygun düşmezdi, ama on beş yaşındaki Ferguson kadının açıksözlülüğünden büyülendi, ergenliğinin hiçbir aşamasında erotik yaşamın kaosunu ve çifte anlamlılığını, belirsizliğini hiç kimse bu kadar dürüstçe anlatmamıştı ve Sydney Millbanks'i daha yeni tanıdığı halde kadına kanının kaynadığına, çok sevdiğine karar verdi; kendisi de son birkaç aydır benzer durumlarla boğuştuğu, cinsel arzunun kız-oğlan yelpazesinde hangi noktada olduğunu, oğlanla oğlan, oğlanla kız ya da hem oğlanla hem kızla alanına mı ait olduğunu anlamaya çalıştığı için, bu California'lı kovboy kadının, hem erkekleri hem kadınları seven, hayatına az önce giren ve onu teyzesinin Palo Alto'daki evine götüren bu kişinin, alay edilmekten korkmadan ya

da hakarete uğramadan veya yanlış anlaşılmadan konuşabileceği biri olduğunu sezdi.

Ben de öyle düşünüyorum, dedi. Kadın ya da erkek olması fark etmez.

Çoğu kişi öyle düşünmüyor Archie. Bunu biliyorsun, değil mi?

Evet biliyorum, ama ben çoğu kişi değilim, sadece benim ve şu âna kadar benimle ilgili en tuhaf şey de seks yaptığım tek insanın bir oğlan olması.

Bu senin yaşındakilerde çok yaygın bir durum. O kadar normal ki hiç kaygılanmaman gerekir – yani eğer *kaygılanmışsan* demek istiyorum. Bir oğlan çocuğu ne yapabilir, öyle değil mi?

Ferguson güldü.

Sydney, Umarım en azından zevk almışsındır, dedi.

Seksten zevk aldım, ama bir süre sonra *oğlandan* hoşlanmadım, o yüzden de kesip attım.

Ve şimdi, bundan sonra sırada ne var diye düşünüyorsun.

Bir kızla yapma fırsatı buluncaya kadar, bundan sonra ne olacağını kestiremiyorum.

On beş yaşında olmak pek de keyifli değil, öyle değil mi?

İyi tarafları da var gibi geliyor.

Sahi mi? İyi taraflarından birini söyle bakalım.

Ferguson gözlerini yumdu, uzunca bir süre duraksadı, sonra kadına dönüp cevabını verdi: On beş yaşında olmanın en iyi yanı, on beşinde bir yıldan daha fazla kalmamak.

California'da karasinek de, sivrisinek de yoktu ve Palo Alto'nun havası okaliptüslü boğaz pastilleri gibi kokuyordu, çünkü nereye baksanız yaydığı koku nedeniyle her solukta içinize işleyip solunum yollarınızı temizli-

yormuş hissini uyandıran okaliptüs ağaçları vardı. İnsan nüfusunun sağlığı ve mutluluğu için California atmosferine bedava Vicks VapoRub püskürtülüyordu.

Öte yandan, şehir Ferguson'a tuhaf göründü, gerçek bir yerden daha çok kurgulanmış bir yer fikriydi sanki, usta bir plancının en ufak bir kirliliğe ya da en ufak bir kusura hiç hoşgörü göstermeden tasarladığı hem taşra kenti hem büyükşehir benzeri bir yerdi; bu özellikleri şehri yapay ve sıkıcı yapıyordu, saçları özenle kesilmiş, dişleri düzgün ve bembeyaz, son moda, şık giysili insanlarla dolu *Spooksville* adlı çocuk dizisindeki şehir gibi yabansıydı. Neyse ki Ferguson orada fazla zaman harcamadı, bir kez Sydney'le birlikte yiyecek alışverişi yapmak için ömründe gördüğü en büyük, en temiz, en güzel süpermarkete, bir kez Sydney'in (deponun doğruca sekizde yedisi benzin sekizde biri yağ ile doldurulduğu) ilkel, çim biçme makinesine benzer Saab'ına yakıt almak üzere benzinciye, iki sefer de o hafta yer alan Carol Lombard Festivali filmlerini (*Adamım Godfrey, Olmak ya da Olmamak*) izlemek için yerel sanat merkezindeki sinemaya gitti, festivale gitmelerinin başlıca nedeni Sdyney'in Mildred'i Carole Lombard'a benzetmesiydi, düşününce Ferguson da bu benzerliğin aşağı yukarı doğru olduğu kanısına vardı, seyrettikleri ne güzel komedi filmleriydi, Ferguson bu filmleri izledikten sonra sadece yeni bir aktriste hayran olmakla kalmadı, filmlere hepsinden daha çok gülen Mildred Teyze'nin de yeni bir yanını gördü, annesi eskiden filmleri beğeniyor diye ablasının nasıl alay ettiğini sık sık anlattığı için, Ferguson bir zamanlar sinemayı *beş para etmez, aşağı tabaka eğlencesi* diye gören teyzesinin bu tutumundaki yumuşamayı âşık olmasına mı, yoksa aynı beş para etmez filmleri içten içe herkes kadar beğendiği halde üstün zevkini vurgulayıp kardeşini ezmeye çalışarak ikiyüzlülük etmesine mi bağlayacağını kestiremedi.

İki sefer üçü birlikte Palo Alto'dan çıkıp Mildred'in siyah Peugeot'suyla günübirlik gezilere gittiler; önce çarşamba günü Tamalpais Dağı'na çıkıp dönüş yolunda sahile inerek Bodega Körfezi'nde iki saat mola verdiler, denize bakan bir lokantada akşam yemeği yediler; cumartesi günü de San Francisco'ya gittiler, Ferguson dik tepelerden inip çıktıkça turistlere özgü hayret çığlıkları attı, sonra bir Çin lokantasında öğle yemeği yediler ve Ferguson ilk kez Çin yemeği tattı (üç çeşit çin mantısını mideye indirirken yemeğin güzelliğinden gözleri doldu – teşekkür gözyaşları, keyif gözyaşları, burun deliklerini tutuşturan acı sosun gözyaşları), ama Mildred haftanın büyük bölümünde dersleri ve öğrenci konferanslarıyla meşguldü, o nedenle teyzesi altı, altı buçukta akşam yemeğine gelinceye kadar Ferguson ya yalnız kalıyor ya da Sydney'le vakit geçiriyordu, Sydney'in okulu da Ferguson'unki gibi on haftalık tatilde olduğu ve kadın Ferguson'un hep kendisine özgü bir özellik sandığı *dünyanın en tembel insanı* olmayı benimsediği için birlikte oldukları zamanın çoğunu dışı kireç sıvalı, çatısı pişmiş kil kaplı, tek katlı evin arka bahçesine serdikleri battaniyelere uzanarak ya da her yanı kitaplarla ve plaklarla dolu olan ve Ferguson'un ayak bastığı televizyonsuz yer niteliğindeki evin içinde geçiriyorlardı; günler geçip Sydney'i daha iyi tanıdıkça Ferguson ilk başta güzel denilebilecek kovboy kız diye tanımladığı kadın giderek güzel kovboy kıza, sonra da çok güzel kovboy kıza dönüştü, çünkü ilk karşılaştıklarında kusur olarak nitelediği kadının uzunca burnunu şimdi çekici ve başkalarından ayırt edici bir özellik olarak görüyordu, önceleri pek sıradan dediği gri-mavi gözleri de artık hayat ve duygu dolu görünüyordu. Tanışalı ancak birkaç gün olduğu halde Sydney'le arkadaş olduklarını hissediyordu – tıpkı Newark yangınından önceki o çok gerilerde kalmış dünyada kuzen Francie'yle olan dostluğu gibi geliyordu.

Ferguson'un gezisinin ilk beş günü, yani Mildred'in arabasıyla gezdikleri üç gün dışındaki sessiz sakin, olaysız günlerde Ferguson'la Sydney arka bahçede uzanıp akıllarına gelen her şeyi konuştular, sadece kimin kimi ve niçin düzdüğü meselesini değil, Sydney'nin Ohio'daki çocukluğunu da Ferguson'un New Jersey ve New York' taki çocukluk günlerini de, hikâyelerin kitaplarda ve filmlerdeki farklı anlatım biçemlerini de, küçük çocuklara öğretmenlik yapmanın tatlı ve tatsız taraflarını da konuşuyorlardı; Mildred'in yeğeni geldiği için hem coşkulu hem kaygılı olduğundan söz ettiler, çok belirgin nedenlerle coşkuluydu tabii, ama kardeşinin oğluna şimdiki yaşam tarzını göstermekten çekindiği için de kaygılıydı, o yüzden Ferguson orada olduğu sürece *çocuğu utandırmamak için* Sydney'den garaj dairesinde yatmasını rica etmişti, aslında kendisi utanç duymaktan kaçınıyordu, Ferguson, Sydney'e havalimanında karşılaşmalarından sadece birkaç dakika sonra ona gerçekleri neden anlattığını sorunca güzel kovboy kız şu cevabı verdi: Gerçekleri saklamayı, ikiyüzlülük etmeyi sevmem de ondan. Gerçeği saklamak kendi yaşamına inanmıyorsun ya da kendi yaşam tarzından korkuyorsun demektir, ben kendi yaşamıma inanıyorum Archie ve bundan korkup çekinmeyi de istemiyorum.

Saat dört sularında toparlanıyor ve akşam yemeğini hazırlamak için mutfağa koşturuyorlardı, soğanları doğrar, patatesleri soyarken bir yandan da konuşuyorlardı, aralarındaki on iki yaş, Sydney'le Mildred arasındaki on beş yaş farktan paradoksal olarak daha büyük olduğu halde, Sydney Ferguson'a, Mildred'e duyduğundan daha çok yakınlık gösteriyordu, Ferguson bunun Stanford Üniversitesi'nden tam donanımlı mezun Mildred'e karşı iki mankafanın yakınlığı olarak, yaştan daha çok mizaçtan kaynaklanan bir yakınlık olarak görüyordu, ama saat

altı ya da altı buçukta Mildred eve döndüğünde, Ferguson onun yanındayken kadınların nasıl davrandığını yakından gözlemleyince Mildred'in Sydney'le malum ilişkisi yokmuş gibi hareket ettiğini, buna karşılık Sydney'in ilişkilerini gizlemekten inatla kaçınarak Mildred'e sevgisini belli eden sözcükler söylediğini ve günler geçtikçe bu sözcüklerin Mildred'i tedirgin ettiğini fark etti, Ferguson onlarla aynı sofrada olmasa Mildred'in hiç kuşkusuz hoşuna gidecek olan o *sevgilim* ve *meleğim* ve *tatlım* hitapları şimdi onu huzursuz ediyordu, beş gün sonra Ferguson orada olmasından dolayı onların sessiz bir kavgaya tutuştuklarını sezdi, altıncı günün akşamı, yani oradaki tatilinin bitmesinden bir önceki akşam, fazlasıyla tedirgin ve neşesiz görünen Mildred yemekte şarabı fazla kaçırınca serinkanlılığını kaybetti –kaybetmek istediği ve kaybetmek için de şaraptan medet umduğu için kendini kontrol edemedi– bu öfke patlamasının şaşılacak yanı Sydney'e değil, sıkıntısının nedeni yeğeniymiş gibi ona parlamasıydı, teyzesi saldırmaya başladığı anda Ferguson, Sydney'in kendisiyle konuştuklarını Mildred'e yetiştirdiğini, kovboy kızın kendisine ihanet ettiğini anladı.

Mildred, Ne zamandan beri Bulgar oldun Archie? dedi.

Ferguson, Bulgar mı? diye sordu. Ne demek istiyorsun?

Candide'i okudun, değil mi? Oradaki Bulgarları anımsamıyor musun?

Ne dediğini anlayamıyorum.

Oğlancı Bulgarlar. Adları da oradan geliyor zaten. Bul-gar, bug-gar. *Bugger.*[1]

O ne demek oluyor?

1. (İng.) Oğlancı. (Ç.N.)

Erkeklerin erkekleri arkadan becermesi demek oluyor.

Neden söz ettiğini hâlâ anlamadım.

Minik bir kuş bana oğlanları becerdiğini anlattı. Belki oğlanlar da seni becermiştir.

Minik bir kuş mu?

O noktada Sydney konuşmayı bölerek, Onu rahat bırak Mildred. Sen sarhoşsun, dedi.

Mildred, Hayır değilim, dedi. Biraz çakırkeyifim, çakırkeyif olmak da bana doğruyu söyleme hakkını veriyor, işin doğrusu da sevgili Archie, o yola sapmak için daha çok ufaksın, eğer bir an önce kendini toparlamazsan ne olduğunu anlamaya fırsat kalmadan bir sapık olup çıkarsın, o zaman da artık geriye dönüşün olamaz. Bence bu ailede zaten yeterince sapık var, bir yenisine hiç ihtiyacımız yok.

Ferguson tek kelime etmeden sofradan kalktı, kapıya doğru yürüyerek odadan çıkmaya hazırlandı.

Mildred, Nereye gidiyorsun? diye sordu.

Ferguson, Senden uzağa, dedi. Neden söz ettiğinin farkında değilsin, burada oturup senin saçmalıklarını dinlemek zorunda değilim.

Mildred, Archie, gel buraya, dedi. Konuşmamız gerek.

Hayır değil. Seninle konuşacak bir şey kalmadı.

Ferguson, gözpınarlarına biriken yaşları tutmaya çabalayarak odadan çıktı, evin önündeki koridora gelince sola döndü, eğimli koridordan aşağıya, dipteki konuk odasına yürüdü. Mildred'le Sydney'in onun peşinden tartıştıklarını uzaktan uzağa duyuyordu, ama ne dediklerine kulak vermedi, odasına girip kapıyı kapatınca da sesler anlaşılmayacak kadar boğuklaştı.

Ferguson karyolaya oturdu, ellerini yüzüne kapayıp hıçkırarak ağlamaya başladı.

Bundan böyle kimseyle sır paylaşmayacağım, boş bulunup kimseye bir şey itiraf etmeyeceğim, güvenilmeye değmeyen insanlara güvenmeyeceğim, diye söylendi. Şayet söylemek istediklerini dünyadaki herkesin önünde söyleyemiyorsa, dilini tutacak, kimseye içini dökmeyecekti.

Annesinin neden ablasına hep hayranlık duyduğunu ve neden hep hayal kırıklığına uğradığını şimdi anlıyordu. Öylesine zeki ve bilgili, şakacı olmak istediğinde öylesine şakacı, cömert olmak istediğinde öylesine cömert olabilen Mildred, zalim de olabiliyordu, hem de dünyadaki bütün insanlardan daha acımasız oluyordu; Ferguson o gaddarlığın acısı içine işlediği için bundan böyle onunla hiçbir bağı olmamasını istiyordu, onu defterden silecekti. Artık ne Mildred Teyze olacaktı ne de arkadaş olabilecek gibi görünen Sydney – yüzüne gülüp arkandan arkadaşça davranmayan biriyle nasıl dost olunabilirdi?

Bir saniye sonra Sydney kapıyı tıklatıyordu. Ferguson gelenin Sydney olduğunu anladı, çünkü ona sesleniyor, iyi olup olmadığını, içeriye girip onunla konuşup konuşamayacağını soruyordu; Ferguson da onu görmek ya da konuşmak istemediğini, kendisini rahat bırakmasını söyledi, ancak kapıda kilit olmadığından kadın onu dinlemedi, önce yüzünü ve yanaklarından süzülen yaşları Ferguson'un görebileceği kadar kapıyı araladı, sonra içeriye girdi, Özür dilerim, çok üzgünüm, çok üzgünüm, diyerek yaptığı şey için özür dilemeye başladı.

Ferguson, Siktir git *minik kuş*, dedi. Üzgün olup olmaman umurumda değil. Sadece beni rahat bırak.

Sydney, Ben aptal boşboğazın tekiyim, dedi. Konuşmaya başladım mı ne zaman duracağımı bilemiyorum. Kötü bir niyetim yoktu Archie, yemin ederim ki kötü niyetim yoktu.

Tabii ki kasıtlı yaptın. Bir sırrı açığa vurmak yeterin-

ce kötüdür, ama yalan söylemek daha da beterdir. O yüzden bir de yalana başlama, tamam mı?

Yardımcı olmak için ne yapabilirim Archie?

Hiçbir şey. Buradan git, yeter.

Lütfen Archie, senin iyiliğin için bir şeyler yapayım.

Bu odadan defolup gitmenin dışında senden istediğim bir tek şey var.

Neymiş o, hemen yaparım.

Bir şişe viski getir.

Ciddi olamazsın.

Bir şişe viski, ağzı açılmamış olsun, daha önce açılmışsa mümkün olduğu kadar dolu olsun.

Mideni berbat eder.

Bak Sydney, ya viskiyi getirirsin, ya da kendim gidip alırım. Ama teyzem orada olduğu ve onu görmek istemediğim için, buradan çıkmamayı tercih ederim.

Peki Archie. Birkaç dakikada getiririm.

Böylece Ferguson'un önüne Sydney Millbanks'in getirdiği yarısı boş, ama yine de Ferguson'un yarısı dolu diye düşünmeyi yeğlediği bir şişe Kırmızı etiketli Johnnie Walker geldi, Sydney odadan çıkar çıkmaz Ferguson içmeye başladı, jaluzinin arasından sabahın ilk ışıkları görününceye ve şişe dibini buluncaya kadar küçük yudumlarla içmeye devam etti ve o yıl ikinci kez midesindekileri başka bir evin yer döşemesine boca edip sızdı.

Paris başkaydı. Paris, Paris'te olma duygusu demekti, annesi ve Gil'le birlikte sokakları arşınlamak demekti, Bonaparte Sokağı'ndaki Galerie Vinteul'de annesinin ilk kişisel sergisinin açılışı demekti, Gil'in Vivian Schreiber adındaki eski bir arkadaşıyla geçirilen iki akşam demekti, Riverside Özel Lisesi'nde aldığı B'lere ve B+'lara karşın kendini idare edecek kadar Fransızca öğrenmiş olması demekti, sonunda yaşamak istediği tek şehrin Paris oldu-

ğuna karar vermesi demekti, Paris bunların hepsiydi. Bütün bir yaz eski ve yeni Fransız filmlerini seyrettikten sonra, *400 Darbe*'nin Antoine Doinel'ine rastlayabileceğini düşünmeden Montmartre sokaklarında dolaşmak, Champs-Élysées'de yürürken beyaz tişörtüyle *Herald Tribune*'a –üvey babasının çalıştığı gazeteye– bakan güzeller güzeli Jean Seberg'in yanından geçmeyi ümit etmemek ya da *Sulardan Kurtarılan Boudu* filminde berduş Michel Simon'u kurtarmak için suya atlayan şişko kitapçıyı anımsamadan Seine kıyılarında dolaşırken *bouquiniste*'lere[1] göz atmak olanaksızdı. Paris, Paris'in filmiydi, Ferguson'un izlediği bütün Paris filmlerinin toplamıydı ve şimdi gerçek şehirde, bütün görkemli ve kışkırtıcı sahiciliğiyle o şehirde olmak, yine de oranın aynı zamanda hayalî bir yer olduğunu düşünerek dolaşmak coşturucu bir duyguydu; Paris hem kafasının içindeydi hem bedenini kuşatan dışarıdaki havanın içindeydi, aynı anda *burada* ve *oradaydı*, siyah-beyaz bir geçmiş ve renkli bir bugündü, Ferguson da ikisinin arasında gidip gelmekten büyük zevk alıyor, düşünceleri bazen öylesine hızlı akıyordu ki iki görüntü birbirine karışıyordu.

Ağustos sonunda Paris halkının yarısı şehir dışına gitmişken sergi açmak pek olağan değildi, ancak galerinin programındaki tek uygun tarih de buydu –21 Ağustos-21 Eylül– galeri yöneticisinin sergiyi *araya sıkıştırabilmek* için ne kadar gayret ettiğini bilen Ferguson'un annesi o tarihte sergi açmayı seve seve kabullendi. Sergide toplam kırk sekiz fotoğraf vardı, yaklaşık yarısı daha önce yayınlanmış resimlerdi, geri kalanı ise ertesi yıl çıkacak olan *Sessiz Şehir* adlı yeni kitapta yer alacak fotoğraflardı. Ferguson'a sergideki fotoğraflardan birinin ken-

1. (Fr.) Seine kıyısı boyunca dizilen tezgâhlarda, antika ve ikinci el kitap satan kitapçılar. (Ç.N.)

di resmi olduğu söylenmişti, yine de galeriye girip kendini dipteki duvarda asılı görünce biraz tedirgin oldu; annesi bu resmi Gil'den önceki dönemde, Batı Central Park'taki dairede otururlarken çekmişti, kısa kollu, çizgili tişört giymiş sekiz yaşındaki gövdesini salonda yere oturup televizyonda Laurel-Hardy filmi izlerken gösteren fotoğraf arkadan, uzak plan çekilmişti; tek sözcüklü adı *Archie* olan fotoğrafın en etkileyici yanı, omurgasındaki her kemiğin tişörtünü kabartarak çocukluğun kırılganlığını yansıttığı sıska sırtının kıvrımıydı; korunmasız bir varlığın, olanca dikkatini ekrandaki melon şapkalı komiklere odaklayan ve çevresindeki hiçbir şeyin farkında olmayan küçük bir çocuğun portresiydi bu; sıradan bir şipşak fotoğraf olabilecekken hiç de öyle olmayan bu güzel resmi çektiği için Ferguson annesiyle gurur duydu, o akşam sergideki geri kalan kırk yedi fotoğraf için de aynı özellik geçerliydi; Ferguson artık oturmadıkları bir apartman dairesinde yerde oturan ve yüzü görünmeyen kendi çocuk görüntüsüne bakarken, o tuhaf fetret dönemine, Hilliard Okulu felaketini yaşadığı geçmiş günlere gitti; annesinin yüce varlık olarak kafasındaki Tanrı'nın yerini alışını, o yüce varlığın insan timsali oluşunu, insanların hepsinde görülen kaygılara ve huzursuz kafa karışıklıklarına yatkın kusurlu ve fani bir tanrı durumuna gelmesini anımsadı; annesi onu *hiç hüsrana uğratmadığı, hiç hayal kırıklığı yaşatmadığı* için ona tapardı, kendisi annesini kaç kez hayal kırıklığına uğratmış, kendisinden beklenenleri yerine getirememiş olsa da annesi sevgisini ondan hiç esirgememişti ve ömrünün sonuna kadar da onu sevmekten geri kalmayacaktı.

Ferguson annesinin açılışa katılan konuklara gülümseyişini, başını sallayışını, onlarla tokalaşmasını seyrederken *güzel ve hırçın* diye düşündü, ağustos tatiline rağmen sergiye yaklaşık yüz kişi gelmiş, o büyük, gürültücü kala-

balık galerinin oldukça ufak sergi alanına doluşmuştu; gürültü yapıyorlardı, çünkü orada bulunan yüz, yüz on kişi duvarlardaki resimlere bakmak yerine birbirleriyle konuşmayı yeğliyordu, bu Ferguson'un katıldığı ilk etkinlik açılışıydı ve bu tür toplantıların protokolüne, sergilenen yapıtları yok saymak için sergilere gelen sözümona sanatseverlerin entelektüel ikiyüzlülüğüne alışık değildi ve eğer salonun köşesindeki masada içki servisi yapan genç barmen iyilik edip bir kadeh *vin blanc*[1] ikram etmese, yirmi dakika sonra ikinci kadehi de vermese Ferguson belki de oradakileri protesto etmek için çıkıp giderdi, çünkü bu annesi için en önemli andı ve Ferguson da herkesin gözünü Rose Adler'ın yapıtlarından ayırmamasını, fotoğraflara dilleri tutulacak kadar kendilerini kaptırmalarını istiyordu, bu gerçekleşmeyince de hayal kırıklığına uğrayıp tepesi atarak bir köşeye çekildi, duvarlardaki fotoğraf çerçevelerine iliştirilen küçük, yuvarlak, kırmızı etiketlerin resimlerin satıldığı anlamına geldiğini ve o akşam annesinin o kaba, cahil insanların gevezeliği ve gürültüsü yüzünden hayal kırıklığına uğramak şöyle dursun son derece keyifli olduğunu anlamayacak kadar tecrübesizdi.

Ferguson ikinci *vin blanc*'ın yarısına geldiği sırada Gil'in kolunu bir kadının omzuna atarak kalabalığın arasında ilerlediğini gördü. Ona doğru geliyorlardı, önlerinde duranların yollarını kapatmasına rağmen aradan sıyrılıp içki masasına yürüyorlardı, iyice yaklaştıkları zaman Ferguson ikisinin de gülümsediğini görünce kadının Gil'in eski arkadaşı Vivian Schreiber olduğunu anladı. Gil ona daha önce kadından söz etmişti, ama Ferguson anlatılanlara pek dikkat etmemiş, aklında fazla bir şey

1. (Fr.) Beyaz şarap. (Ç.N.)

kalmamıştı, hayli karmaşık hikâyenin savaşla ve Vivian'ın Douglas Gant ya da Grant adındaki ağabeyiyle ilgili olduğunu hayal meyal anımsıyordu, savaşta Gil'in istihbarat birliğindeki askerlerden biri olan Douglas, onun en yakın arkadaşı olmuştu, Gil ne yapıp etmiş, birtakım *bağlantıları harekete geçirerek*, kendinden genç askerlik arkadaşının ondan da genç kız kardeşi Vivian'ın Amerika'da üniversiteyi bitirmesinden üç ay ve Paris'in kurtarılmasından bir ay sonra 1944 Eylül'ünde Fransa'ya girmesini sağlamıştı. Ferguson, onun neden Fransa'ya gitmek istediğini bilmiyordu, ama Vivian çok geçmeden Alman Yahudisi ebeveynlerin çocuğu olarak 1903'te dünyaya gelen (dolayısıyla Vivian'dan yirmi yaş büyük olan) ve Fransa'nın düşmesinden sadece birkaç gün önce tarafsız İsviçre'ye geçerek Almanlar ve/veya Vichy polisi tarafından tutuklanmaktan kurtulan Fransız vatandaşı Jean-Pierre Schreiber'la evlenmişti. Gil'in Ferguson'a anlattığına göre Schreiber zengindi, yahut eskiden zenginmiş, sonradan ailesinin şarap ihracatı işini ya da bağcılık işini veya şarap şişesi üretim işini yahut üzüm üretimi ve hasadıyla hiç ilgisi olmayan başka bir ticari işi canlandırıp yeniden zengin olmuş. Gil onların çocukları olmadığını, o mutlu evliliğin 1958 sonlarında her zaman formunda olan ve genç görünen Schreiber'ın Orly Havalimanı'nda uçağa yetişmek için koşarken aniden düşüp ölmesiyle son bulduğunu anlatmıştı; bu yüzden Vivian genç yaşında dul kalmış, kocasının hisselerini adamın iki yeğenine satarak zengin bir dul durumuna gelmişti, Gil onun *Paris'in en zeki ve en çekici kadını ve de en yakın dostu olduğunu* sözlerine eklemişti.

Gil'le Vivian kendisine yaklaşırlarken bütün bu gerçek ya da yarı gerçek ya da gerçekdışı olaylar Ferguson'un aklından geçiyordu. Ferguson'un bu en yakın arkadaşla ilgili ilk izlenimi, ömründe gördüğü en güzel üç veya

dört kadından biri olduğuydu. Ama kadın daha da yaklaşıp Ferguson yüz hatlarını yakından görünce, onun güzel olmaktan çok, çarpıcı ve etkileyici olduğunu fark etti, özgüven ve rahatlığın verdiği göz kamaştırıcı bir havası vardı; giyimi, makyajı, saç biçimi, yaptıkları etkiyi yapsınlar diye özel bir gayret gösterilmemişçesine zarif ve iddiasızdı; herkesin ayakta durduğu o salonda sadece yer almıyor, oraya hâkim oluyor, oranın sahibi oluyor gibiydi, hiç kuşkusuz dünyanın neresinde olursa olsun girdiği her salonun hâkimi olacağı kesindi. Bir saniye sonra Ferguson, Vivan'ın elini sıkıyor, iri kahverengi gözlerine bakıyor, vücudundan yayılan parfümünün güzel kokusunu alıyor ve kendisiyle tanışmaktan onur (evet onur!) duyduğunu söyleyen kadının alışılmamış bir derinliği olan tok sesine kulak veriyordu; birdenbire Ferguson'un kafasındaki her şey daha da berraklaşmaya başladı, çünkü Vivian Shreiber olağanüstü bir insan, dört dörtlük film yıldızı gibi biriydi ve onu tanımak Ferguson'un hiç de olağanüstü olmayan on beş yıllık naçiz hayatını mutlaka değiştirecekti.

Açılıştan sonra verilen yemekte de Vivian vardı, ama lokantadaki masada on iki kişiydiler ve Ferguson onunla konuşma şansı olmayacak kadar uzağında oturuyordu, o yüzden yemek boyunca onu izlemekle yetindi, Vivian sohbete her katıldığında çevresindekilerin nasıl dikkatle dinlediklerini gördü, kadın bir, iki kez de ona bakıp göz göze geldiklerinde gülümsedi, ama o gece bu gülümsemenin ve annesinin fotoğraflarından (Archie'ninki de dahil) altı tanesini Vivian'ın aldığını masadaki konuşmalardan öğrenmesinin dışında bir iletişim kuramadı. Üç gece sonra Ferguson, annesi ve Gil, La Coupole'de akşam yemeği için Vivian'la buluştuklarında konuşma ve dinleme bağlamında hiçbir engel yoktu, fakat nedendir bilinmez, Ferguson, Vivian'ın yanında çekingenlik ve

eziklik duyarak çok az konuştu, her konuda söyleyecek sözü olan üç yetişkinin konuşmalarını dinlemeyi yeğledi; diğerleri Vivian'ın *soylu bir biçimde insancıl ve gizemli bir biçimde dolaysız* diye övdüğü annesinin fotoğraflarından, Vivian'ın California, La Jolla'da deniz biyoloğu olarak çalışan ağabeyi Douglas Gant ya da Grant'ten, Beethoven'ın yaylı çalgılar dörtlüleri konusunda Gil'in yazmakta olduğu kitaptan, Vivian'ın Chardin adında (o sırada Ferguson'un henüz adını duymadığı, ama dört gün sonra Paris'ten ayrılıncaya kadar Chardin'in Louvre'daki bütün yapıtlarını görmeyi iş edineceği, tuvaldeki yağlıboya bir su bardağına veya bir toprak testiye bakmanın benzer bir tuvaldeki Tanrı'nın çarmıha gerilmiş oğluna bakmaktan daha ilginç olduğu ve insanın ruhunu daha çok etkilediği gizemli gerçeğini özümseyeceği) on sekizinci yüzyıl ressamı hakkındaki kitabından söz ediyorlardı; Ferguson yemekte çoğunlukla sustuğu halde dikkatli ve mutluydu, başkalarının ne söylediğini can kulağıyla dinliyordu, ayrıca bembeyaz örtüleri, siyah-beyaz üniformalı enerjik garsonları olan o kocaman, heybetli La Coupole Lokantası'nda olmak da çok hoşuna gidiyordu, çevredeki aynı anda hem konuşup hem etrafı seyreden insan kalabalığı çok ilginçti, minik köpekleriyle oturan ağır makyajlı kadınlar, peş peşe yaktıkları Gitane sigaralarını tüttüren ağırbaşlı erkekler, başrollerini oynayacakları bir oyunun seçmelerine hazırlanırmış gibi görünen aşırı süslü çiftler vardı, Vivian'ın deyimiyle bunlar *Montparnasse sahnesi* ve hiç bitmeyen *jeu du regard*'dı[1]; Vivian, Beckett'in bütün oyunlarında oynayan bir aktörün, Giacometti'nin, bir de Paris'te herkesin tanıdığı ama Ferguson için adı hiçbir şey ifade etmeyen başka bir

1. (Fr.) Oyun oynamak. (Ç.N.)

sanatçının da lokantada olduğunu söyledi; Paris'te oldukları için annesiyle Gil onun yemekte şarap içmesine izin verdi, kaç yaşında olduğunuza kimsenin aldırmayacağı bir yerde olmak bulunmaz bir lükstü, lokantanın köşesindeki masada geçirdikleri iki saat içinde Ferguson birkaç kez arkasına yaslanıp annesine, Gil'e ve güzelliğiyle göz kamaştıran Vivian'a bakarak, dördümüz hep böyle bir arada otursak, diye düşündü.

Yemekten sonra Gil'le annesi Vivian'ı taksiye bindirirken, Vivian Ferguson'un yüzünü ellerinin arasına alıp yanaklarından öptü ve, Biraz daha büyüyünce gelip beni ziyaret et Archie, dedi. Seninle çok iyi arkadaş olacağımızı tahmin ediyorum.

New York'taki bunaltıcı sıcak yaz, Riverside Park'ta açık hava basket maçları, klimalı sinema salonlarında geçirilen haftada dört-beş gece, Gil'in komodininin üzerine bırakmaya devam ettiği irili ufaklı Amerikan romanları, okul arkadaşlarının hepsi temmuz ve ağustosta bir yerlere giderken başarısız bir planlama sonucunda şehirde kalmaya mahkûm olmak, California ve Paris seyahatlerinin arasındaki süreci kapladı; Massachusetts'deki yatılı bir kampta gözetmenlik yapan on dokuz yaşındaki Jim'in ve iki aylık hızlandırılmış Fransızca kursu için kendini Vermont'a göndertmeyi beceren kafa karıştırıcı, anlaşılması zor Amy'nin başarılı yaz programlarından söz etmeye bile gerek yoktu tabii, aslında o kursa Ferguson'un gitmesi gerekirdi ve bunu annesiyle Gil'e önerecek kadar kafası çalışsa kurs parasını hemen denkleştirirlerdi, oysa Dan Amca'yla Liz Yenge'nin bütçesi buna elvermediği halde müthiş ikna yeteneği olan Amy gereken parayı Chicago'daki büyükannesinden ve Bronx'taki huysuz moruktan almayı becermişti, şimdi de New England korularından Ferguson'a alaylı, iğneleyici kartpostallar gön-

deriyordu (*Cher Kuzen, Fransızca "con"*[1] *sözcüğü sandığım anlamda değilmiş. Hiç aklına gelmeyecek İngilizce karşılığı da "pislik", "budala" oluyor. "Kuyruk" anlamındaki "queue" sözcüğü ise Fransızca senin tahmin edeceğin anlama da geliyormuş. Bütün bunlar bana tek bir şeyi anımsatıyor: Benim biricik erkeğim bu havada New York'ta ne yapıyor? Sana sıcak gelmiyor mu, yoksa alnından süzülen dandik bir ter damlası mı? Baisers à mon bien-aimé,*[2] *Amy*), Ferguson ise Manhattan'ın o soluk almayı bile zorlaştıran bunaltıcı sıcaklarında yine aşksız bir mastürbasyon ve ıslak rüyalar sürecini yaşıyordu.

O yaz evdeki en önemli konu Lincoln Center ve nihayet 23 Eylül'de açılacak olan yeni Filarmoni Konser Salonu hakkında Gil'in meslektaşlarıyla süregiden çekişmesiydi. *Göz zevkini kaçıran irinli sivilce* (Ferguson'un büyükbabası salona bu adı takmıştı) Ferguson'la annesi New York'a taşındıklarından bu yana Batı Altmışlı Caddelerin bir bölümünü kaplıyordu – *yeni bir kültürel zirve* denilen yapıya yer açmak için Rockefeller servetiyle finanse edilen bir çevreyi geliştirme projesiyle 121.406 metrekarelik devasa alandaki yüzlerce bina yıkılmış, binlerce insan evlerinden atılmıştı. Onca yıl ortada kalan bütün o dağ gibi molozlar ve tuğlalardan, bütün o ekskavatörler ve şahmerdanlar ve toprağa açılan derin çukurlardan, yıllarca semt halkının kulaklarını patlatan bütün o gürültülerden sonra 64.750 metrekarelik Lincoln Merkezi kompleksinin ilk binası biteceği sırada süren tartışma şehrin tarihindeki en büyük halk hareketlerinden birine dönüşmek üzereydi. Kitlesel kalabalığa karşı akustik dengesi, saldırganlığa ve varsayımlara karşı matematik ve

1. (Fr.) Kadın cinsel organı, bir diğer anlamı budala. (Ç.N.)
2. (Fr.) Öpücükler sevgilim. (Ç.N.)

mantık çarpışıyordu; Gil tartışmanın göbeğindeydi, çünkü bu kapışmayı *Herald Tribune*, özellikle de gazetedeki en yakın çalışma arkadaşları olan sanat editörü Victor Lowry ve müzik eleştirmeni Barton Crosetti başlatmıştı, onlar New York gibi büyük bir metropolün daha büyük ve daha iyi bir şeye layık olduğu gerekçesiyle özgün plandaki koltuk sayısının artırılması için saldırgan bir kampanya yürütmüşlerdi. Gil de, daha büyük olabilir ama daha iyi olamaz görüşünü savunuyordu, çünkü akustik hesapları iki bin altı yüz değil iki bin dört yüz koltuğa göre yapılmıştı, plandan sorumlu mimarlar ve mühendisler ses kalitesinin *daha kötü* ya da *kabul edilemez* demek yerine kibarca *daha farklı* olacağını belirttilerse de, belediye *Herald Tribune*'un isteğine boyun eğerek salonun boyutlarını değiştirdi. Gil bu teslimiyeti, New York'taki orkestra müziğinin geleceği açısından bir yenilgi olarak görüyordu, ne var ki yapının daha büyük versiyonu bitmek üzereyken, sonucun korktuğu kadar büyük bir felaket olmamasına dua etmekten başka ne yapabilirdi? Ama korktuğundan daha iyi olmaması halinde, yani sonuç korktuğu kadar kötü olursa, kendisi bir kampanya başlatacağını ve belediyenin yıkmaya niyetlendiği Carnegie Hall'u kurtarmak için çaba göstereceğini söylüyordu.

Evde o yazın en büyük esprisi şuydu: *Zirve* sözcüğü nasıl yazılır? Yanıt: z-ı-r-v-a.

Gil bu konuyu espri yaparak geçiştirebiliyordu, çünkü aksi halde tek seçeneğin öfkelenmek olduğunu ve içinizde büyüyen bir öfkeyle ortalarda dolaşmanın da kötü bir yaşam tarzı olacağını söyledi Ferguson'a; öfkelenmek anlamsızdı, zararı insanın kendine dokunurdu, hele öfke nedeni kontrol edemediğiniz bir şeyse *öfkelenmemenize* güvenen insanlara zulmetmek olurdu.

Gil, Ne demek istediğimi anlıyor musun Archie? diye sordu.

Ferguson, Emin değilim, dedi. Ama galiba anlıyorum.

(*Emin değilim*: Batı Central Park'taki dairede Gil'in Margaret'e bir volkanı andıran ürkütücü patlamasına incelikli bir göndermeydi. *Galiba anlıyorum*: Üvey babasını o geceden sonra bir daha hiç öyle gözü kararacak kadar öfkeli görmediğinin vurgulanmasıydı. Gil'deki bu değişimin iki nedeni olabilirdi: 1) Zamanla karakteri daha gelişmişti, 2) Ferguson'un annesiyle evlenmek onu daha iyi, daha sakin, daha mutlu bir insana dönüştürmüştü. Ferguson ikinci olasılığa inanmayı yeğliyordu – buna inanmak istediği için değil, doğru cevabın bu olduğunu bildiği için inanıyordu.)

Gil, Sorunu umursamıyor değilim, diye sürdürdü sözünü. Benim bütün hayatım müzik. Bütün hayatımı bu şehirde icra edilen müzik hakkında yazmaya adadım ve şayet –ne yazık ki bazıları dostum olan– yanlış fikirli ama iyi niyetli insanların aptalca kararları yüzünden o performanslar kötüleşecekse tabii öfkeleneceğim, hatta bu işi ne kadar ciddiye aldığımı onlara göstermek için gazeteden istifa etmeyi düşünecek kadar öfkeliyim. Ama bunun bana ne yararı olacak – ya da sana ya da annene ya da herhangi bir başkasına? Mecbur kalsaydık benim maaşım olmadan da geçinebilirdik herhalde, ama işimi seviyorum ve bırakmak istemiyorum.

İstifa etmemelisin. Gazetede birtakım sorunlar olabilir, ama istifa etmemelisin.

Zaten fazla uzun sürmeyecek. *Herald Tribune*'un mali durumu kötü, batıyor, iki ya da üç yıldan fazla ayakta kalabileceğinden kuşkuluyum. O yüzden en iyisi ben de gemiyle birlikte batarım. Sadık bir denizci son âna kadar, dümeni tehlikeli sulara kıran çılgın kaptanın yanında durur.

Şaka yapıyorsun, değil mi?

Sen benim şaka yaptığımı ne zaman gördün Archie?

Herald Tribune'un sonu geldi demek. Beni oraya ilk kez götürüşünü anımsıyorum – ne kadar beğenmiştim, hâlâ da seninle birlikte binaya her adım atışımda hoşuma gider. Artık var olmayacağına inanmak zor. Hatta düşünmüştüm ki... neyse boş ver...

Ne düşünmüştün?

Bilmem... belki günün birinde... şimdi aptalca geliyor... günün birinde ben de orada çalışabilirim, diye düşünmüştüm.

Ne güzel bir fikir. Duygulandım Archie –hem de çok duygulandım– ama senin gibi yetenekli bir çocuk gazeteci olmaya neden heveslensin?

Gazeteci değil, sinema eleştirmeni. Senin konserler için yazdığın gibi belki ben de filmler hakkında yazabilirim.

Ben hep senin önünde sonunda kendi filmlerini yöneteceğini düşünmüşümdür.

Hiç sanmam.

Ama sinemayı çok seviyorsun...

Film seyretmeyi seviyorum, ama film çevirmekten hoşlanacağımı sanmıyorum. Film çevirmek çok zaman alır ve o süre içinde başka filmleri izlemeye vakit kalmaz. Ne demek istediğimi anlıyor musun? En sevdiğim şey film izlemekse, o zaman yapacağım en iyi iş de olabildiğince çok film seyredebileceğim bir meslek olmalı.

Yeni salon Leonard Bernstein'ın yönettiği New York Filarmoni Orkestrası'nın gala konseriyle açıldığında, okul neredeyse bir aydır toplantı halindeydi; bu konsere öylesine önem veriliyordu ki, CBS televizyonu salona bağlandı ve ulusal kanalın canlı yayınıyla konser Amerika'daki her eve ulaştı. İzleyen günlerde ülkenin en beğenilen senfoni orkestralarının bazıları da (Boston, Philadelphia, Cleveland) yeni konserler verdi ve haftanın so-

nuna gelindiğinde basın da halk da Lincoln Center amiral gemisinin akustik kalitesiyle ilgili hükmünü verdi. Gazetelerden birinde *Filarmonik Falso* başlığı yer alıyordu. Bir başkasının manşeti *Filarmonik Felaket*, üçüncü bir gazetenin başlığı da *Filarmonik Fiyasko*'ydu. Anlaşılan çifte *f* sesi öfkeli müzikseverlerin, profesyonel muhaliflerin ve barlarda nutuk atanların kolayca ağzına yerleştiği için gazete editörleri bunu kullanmadan edemiyordu. Ancak, bazı kişiler de sonucun o kadar da kötü olmadığını iddia ederek farklı bir görüşü savunuyorlardı, böylece taraftarlar ile muhalifler arasında kimin sesi daha yüksek çıkacak diye bir yarışma, New York'un havasını aylarca, hatta yıllarca kirletmeyi sürdürecek gayrı medeni bir tartışma başladı.

Ferguson, Gil'e olan bağlılığından ötürü bu olayları yakından izliyor, üvey babasının haklı tarafta olmasına seviniyordu; yoksa kusurlu konser salonunun şehirdeki klasik müzik meraklılarının kulaklarına vereceği zarar umurunda değildi, hatta bir gün Gil ve "LÜTFEN BENİ KURTARIN" yazan bir pankart taşıyan annesiyle birlikte Carnegie Hall'un önünde durdu, ama Ferguson çoğunlukla bunlara aldırış etmiyordu, düşünceleri daha çok okulun gerektirdiği konulara ve hiç bitmeyen aşk arayışına odaklanmıştı, hatta aralık başından mayıs sonuna kadar süren matbaacılar grevi süresince New York'taki bütün gazeteler kapandığında bile oralı olmadı, bu olayı Gil'in çoktandır hak ettiği bir tatil olarak yorumlamayı yeğledi.

Amy geçen yılki erkek arkadaşından, hani Ferguson'un hiç görmediği, adını hiç öğrenmediği sevgilisinden ayrılmış, ama Vermont'ta geçirdiği Frankofon yazında yeni bir *ami intime*[1] bulmuştu, bu çocuk New York'ta

1. (Fr.) Çok yakın arkadaş. (Ç.N.)

yaşadığı için *disponible pour les rencontres chaque weekend*[1] durumundaydı, bu yüzden Ferguson bir kez daha saf dışı bırakılıyor, hatta Amy'nin kalbindeki kaleyi fethetmek için yeni bir girişimi aklından geçiremeyecek biçimde diskalifiye ediliyordu. Riverside Özel Lisesi'ndeki güzel kızlar için de aynı şey geçerliydi – hepsinin sevgilisi vardı, o nedenle yanlarına yaklaşılamazdı, bu durumda Isabel Kraft artık Ferguson'un hayalindeki ormanlarda koşan bir perinin hayaletinden ibaretti, gece kemiğinin sızlayan bir başka parçasıydı – belki takvimdeki Eylül Güzeli'nden daha gerçekti, ama çok gerçek de sayılamazdı.

Ferguson bazen keşke Andy Cohen geçen bahar o sözleri söylememiş olsaydı, keşke basit düzenleri karmaşık ve olanaksız bir duruma gelmeseydi diye hayıflanıyordu. Andy Cohen'i hâlâ sevdiğinden değil, ama lise ikideki yılını etkileyecek şeylere bakınca ve en azından hiç kimsesiz olmaktansa birisiyle birlikte olmanın daha iyi olduğu düşünülecek olursa, Batı 107. Cadde'deki cumartesi oynaşmaları yeniden anlam kazanmaya başlıyordu. Ferguson, Onan'ın[2] esin perisini hiçbir zaman erkek bedeninde hayal etmemişti. Yorganın altında koynuna giren her zaman bir dişi oluyordu, kırmızı bikinisini çıkarıp tenini tenine değdiren Isabel Kraft olmadığı zaman Amy oluyor, o da olmazsa –tuhafına gittiği halde– onu sırtından vuran ikiyüzlü kovboy Sydney Millbanks veya onunla topu topu yaklaşık kırk yedi sözcük konuşmuş olan annesi olacak yaştaki Vivian Schreiber'ı hayal edi-

1. (Fr.) Her hafta sonu buluşulabilen. (Ç.N.)

2. Tevrat'ta sözü edilen Onan, Yahuda'nın oğludur. Yahuda ondan ölen erkek kardeşinin karısıyla birlikte olmasını ve kardeşinin zürriyetini sürdürmesini isteyince, Onan bunu yapmamak için spermini dışarıya boşaltır. Bu hikâyeden kaynaklanan onanizm terimi mastürbasyon anlamında kullanılır. (Ç.N.)

yordu, ama temmuz ve ağustostaki kıtalar ve okyanuslar ötesi iki seyahatte tanıdığı o iki kadın hep aklındaydı, geceleri birinden birinin aklına düşmesini engellemek elinde değildi.

Aradaki tezat çok belirgindi, arzu ettiği şeyler ile koşullarının elverdiği şeyler, yani zorunlu olarak bir ya da iki yıl daha ertelenecek olan yumuşak kadın teni ile yeniden fırsat çıkarsa şimdilerde tadı çıkarılacak oğlanların sert maslahatı arasında kesin bir ayrım vardı, olanaksıza karşı olanaklı olan, gece fantezilerine karşı gündüz gerçekleri, bir yanda aşk diğer yanda ergen ihtirası, fark son derece açık seçikti; ama sonradan ikisi arasındaki çizginin sandığı kadar kesin olmadığını, insanın kafasındaki sınırın iki yanında da aşkın var olabileceğini ve o tür aşk kovboy kızın görüşlerini nasıl değiştirmişse kendi görüşünü de değiştirebileceğini keşfetti ve Andy Cohen'in aşkını reddettikten sonra bunu keşfetmek Ferguson'da şok etkisi yaptı – dahası ürküttü, hem öylesine korkuttu ki artık kendisinin kim olduğunu kestiremez duruma geldi.

Eylül sonlarında yine New York'tan uzak bir yere, hafta sonunu kuzeni Jim'le geçirmek üzere Cambridge, Massachusetts'e yollandı. Bu sefer uçakla gitmedi, önce Springfield'e oradan aktarmayla Boston'a iki araç değiştirerek beş buçuk saatlik otobüs yolculuğu yaptı, bu ilk uzun karayolu seyahatiydi; Jim'in MIT yurdundaki odasında, cuma sabahı kampüsten ayrılıp pazartesiye kadar dönmeyecek olan oda arkadaşının boş yatağında iki gece yatacaktı. Kesin bir plan yoktu. Çevreyi gezecek, cumartesi sabahı spor salonunda teke tek basket oynayacak, MIT'teki bazı laboratuvarlara gidecek, Harvard kampüsünü gezecek, Boston'da Back Bay ve Copley Meydanı'nda dolaşacak, Harvard Meydanı'nda öğle ve/veya akşam yemeği yiyecek, Brattle Sineması'nda film seyre-

deceklerdi; Jim bunun plansız, akıllarına eseni yapacakları bir hafta sonu olacağını, seyahatin amacı *birlikte zaman geçirerek gezip tozmak* olduğu için ne yaptıklarının pek de önemli olmadığını söyledi. Ferguson heyecanlıydı. Hayır, heyecanlı demek yetmez, sevinçten ayakları yerden kesilmiş, uçuyordu, hafta sonunu Jim'le birlikte geçirme düşüncesi bile bir anda başının üstüne çöken bulutları dağıtmaya, gökyüzünü masmaviye dönüştürmeye yetti. Kimse Jim'den daha iyi değildi, kimse Jim'den daha iyi kalpli ya da daha cömert değildi, kimse hayranlığı Jim kadar hak edemezdi, Ferguson otobüsle Boston'a giderken yol boyunca bu olağanüstü üvey kuzeninin ailesine girdiği için ne kadar şanslı olduğunu düşündü. Onu sevdiğini, *dünyalar kadar sevdiğini* geçiriyordu aklından, Jim'in de kendisini sevdiğini biliyordu, yapabileceği bir yığın başka şey varken sırf onu sevdiği için bütün o cumartesi sabahları Riverside Park'ta on iki yaşındaki çelimsiz çocuğa basket oynamayı öğretmişti, sırf onu sevdiği için *birlikte zaman geçirerek gezip tozmak* için Cambridge'e davet etmişti; Ferguson artık oğlan-oğlana yakınlaşmanın hazlarını da tatmış olduğu için Jim'in kolları arasında çırılçıplak uzanmak, Jim tarafından öpülmek, Jim tarafından okşanmak, hatta geçen bahar Şehir Üniversitesi'nde okuyan çocukla hiç gerçekleşmeyen bir şeyi yaşamak, yani Jim tarafından düzülmek için yapmayacağı şey yoktu, Jim'in her istediğini yapardı, çünkü bu aşktı, ömrünün sonuna kadar sürecek yakıcı bir aşktı, eğer Jim de kendisinin yeni yeni kabullenmeye başladığı gibi iki cinsle de sevişmeye yatkınsa bunlar olurdu, ama Jim'in öyle olabileceği kesinlikle akıl almaz bir şeydi, o zaman da Jim'in onu bir kerecik bile öpmesi cennetin kapılarını ardına kadar açardı, Ferguson Boston yolculuğunun yarısında bunları düşünürken kendi kendine şunu söyledi: *Ardına kadar açılan cennetin kapıları.*

Ömrünün en mutlu hafta sonuydu – aynı zamanda da en kederlisi. Mutluydu, çünkü Jim'in yanında olmak Ferguson'a korunuyor, kollanıyor olma duygusunu veriyordu, kendinden yaşça büyük bu delikanlının sakinliğinden kaynaklanan rahatlatıcı atmosferde kendini güvende hissediyordu, o nasıl Jim'i can kulağıyla dinliyorsa Jim'in de her an ona kulak verdiğine güveniyordu, onun bu tavrı Ferguson'un kendisini küçümsenmiş, aşağılanmış ya da dışlanmış hissetmemesini sağlıyordu. Charles'ın karşısındaki ufak lokantada dört başı mamur kahvaltı, uzay programı ve günün birinde avucunuza sığacak kadar küçülecek devasa bilgisayarlardaki matematik bulmacaları hakkında sohbet, cumartesi gecesi Brattle Sineması'nda peş peşe gösterilen iki Bogart (*Casablanca* ile *Sahip Olmak ve Olmamak)* filmi, cuma akşamı ile pazar öğle sonrası arasında birlikte geçirdikleri uzun saatlerde şükran duyulacak, mutlu olunacak pek çok şey oldu; ama bütün bu süre içinde arzuladığı öpüşmenin gerçekleşmeyeceğini, Jim'e sahip olmanın aynı zamanda sahip olmamak olduğunu, sahip olmanın ve olmamanın, sonsuz bir utanç ve aşağılanma ateşinde kül olma riskine girmeden gerçek duygularının asla açıklanamayacağı anlamına geldiğini bilmekten gelen bitmeyen acı. En beteri de, teke tek basket oynadıktan sonra soyunma odasında kuzeninin çıplak vücuduna bakmak, kolunu uzatıp parmaklarını yasak aşkının kaslı, sırım gibi bedenine dokunamadan çırılçıplak yan yana durmaktı; Ferguson pazar sabahı Jim'in nabzını yoklamak için pişkin bir taktikle odada bir saati aşkın süre çıplak dolaştı, sana otuzbir çekmemi ister misin? diye sormak istiyor ama cesaret edemiyordu, karyolaya oturup Jim'in karşısında mastürbasyon yapmak istiyor ama göze alamıyordu, çıplak bedeninin yüzde yüz heteroseksüel olan kuzeninde bir tepki uyandırmasını umuyor ama uyandıramıyordu ta-

bii, çünkü Jim zaten bir başkasına âşıktı, Holyoke Dağı'ndan Nancy Hammerstein adında bir kızı seviyordu, çok aklı başında ve zeki olan kız pazar öğle yemeğini onlarla yemek için geldiği zaman Ferguson kendisinin Jim'de görüp beğendiği özelliklere kızın da vurulduğunu gördü; bu yüzden o hafta sonu mutluyken bile acı çekti, arzuladığı ama asla gerçekleşmeyecek öpülmeyi bekleyerek ve bunu istediği için kendini nasıl kandırdığını düşünerek azap çekti ve pazar günü New York'a giden otobüste biraz ağladı, güneş batıp otobüs karanlığa gömülünce daha da çok ağladı. Son günlerde giderek daha fazla ağlamaya başladığını fark etti... Kimim ben? diye soruyordu kendi kendine... Neyim ben?.. Hayatımı zindan etmek için neden bu kadar ısrar ediyorum?

Ya bunun üstesinden gelecekti ya da ölecekti, Ferguson kendini on beş buçuk yaşında ölmeye hazır hissetmediğinden, üstesinden gelebilmek için birbiriyle ilgisiz uğraşların girdabına rasgele atlayarak elinden geleni yaptı. Küba'daki füzelerle ilgili kriz başlayıp iki hafta içinde hiç bomba atılmadan, hiç savaş ilan edilmeden sona erdiği ve geride hep süregelen Soğuk Savaş dışında savaş kalmadığı sırada Ferguson ilk film eleştirisini yayınlamış, ilk sigarasını içmiş, Batı 82. Cadde'deki küçük bir genelevde yirmi yaşındaki bir fahişeyle bekâretini kaybetmişti. Ertesi ay Riverside Özel Lisesi basketbol takımına on kişilik takımdaki üç lise iki öğrencisinden biri olarak katıldı, ama her maçta sadece bir ya da iki dakika oynayıp geri kalan zamanda yedek bankında oturdu.

Eleştiri yayınladı. Yazısı bir eleştiri değil, Ferguson'un son birkaç ay içinde kafasını kurcalayan eşit ama zıt iki filmin genel değerlendirilmesiydi. *Riverside İsyanı* on beş günde bir yayınlanan, sekiz sayfalık, büyük boy, çapaçul bir okul gazetesiydi, okullararası atletik etkinliklerle ilgili

bayat haberleri, (kantindeki yemek kalitesinin bozulması, okul müdürünün teneffüslerde koridorda transistorlu radyo çalınmasını yasaklaması gibi) anlamsız okul sorunlarını, kendilerini şair, hikâyeci ve ressam sanan öğrencilerin şiirlerini, öykülerini, arada bir de çizimlerini yayınlardı. O yıl Ferguson'un İngilizce öğretmeni olan Mr. Dunbar *İsyan*'ın danışmanıydı, gazetenin *taze kana* ihtiyacı olduğunu ve film, kitap, müzik, tiyatro konularında düzenli yayınlanacak yazıların *doğru yönde atılmış bir adım* olacağını söyleyerek toy sinema yazarını istediği kadar makale yazmaya teşvik etti. Mr. Dunbar'ın bu isteği üzerine hem kafası karışan hem göğsü kabaran Ferguson yazın izlediği Fransız filmleri içinde en beğendiği *400 Darbe* ve *Serseri Âşıklar* hakkında bir yazı yazmaya koyuldu, Fransa'ya gittiği için sinema eleştirmenliği kariyerine doğal olarak Fransız Yeni Dalga sineması hakkında bir yazıyla başlamayı uygun gördü. Her iki filmin siyahbeyaz olması ve günümüz Paris'inde geçmesi dışında hiçbir ortak yanlarının olmadığını yazdı. İki yapıt biçem, duyarlılık ve anlatım tekniği açısından birbirinden tamamen farklıydı, o kadar farklıydı ki onları birbiriyle kıyaslamanın yararı olmayacağı gibi, hangisinin daha iyi olduğunu sorgulamak da boşuna zaman israfı olurdu. Truffaut hakkında şu saptamaları yaptı: *Yürek parçalayıcı gerçekçilik, uysal ama inatçı, çok insancıl, kesinlikle dürüst, lirik.* Godard için de şunları vurguladı: *Sivri ve yıkıcı, seksi, rahatsız edecek boyutta şiddet var, gülünç ve acımasız, Amerikan filmleriyle dalga geçmekte ısrarcı, devrimci.* Ferguson yazının son paragrafında, hem Jimmy Stewart'ın Western'lerini hem Busby Berkeley'in müzikallerini, hem Marx Kardeşler'in Üç Ahbap Çavuşları'nı hem James Cagney'nin gangster filmlerini nasıl seviyorsa, bu iki filmi de aynı derecede beğendiği için birinden birini öne çıkarmayacağını vurguladı. Seçim yapmaya ne gerek var? diye

sordu. Bazen canımız lezzetli, tombul bir hamburger yemeyi çeker, bazen de lop yumurta ya da tuzlu kraker de aynı derecede lezzetli gelir. Yazıyı, *Sanat bir şölendir, sofradaki her yemek bize seslenir – onu keyifle yememizi ister,* diye bitirdi.

Sigara içti. Ferguson'un Cambridge gezisinden sonraki pazar sabahı iki Schneiderman ailesinin altı üyesi kiraladıkları steyşına ıkış tıkış yerleşip kuzeydeki Dutchess ilçesine gitti, Rhinebeck'teki Beekman Arms Lokantası'nda yemek yedikten sonra birkaç kola dağılıp kasabayı gezmeye başladılar. Ferguson'un annesi her zaman yaptığı gibi kamerasını alıp bir yerlere gitti ve New York'a dönme vaktine kadar ortalarda görünmedi. Liz Yenge antikacı dükkânlarını dolaşmak için anacaddeye yollandı, Gil'le Dan Amca sonbahar yapraklarını seyretmek istediklerini söyleyerek arabaya bindiler, ama asıl niyetleri seksen beş yaşındaki babalarının birdenbire yirmi dört saat bakıma muhtaç hale gelmesi üzerine bu duruma bulunacak çözümü konuşmaktı. Ferguson da Amy de ne eski mobilyacıları gezmek istiyordu ne de kuruyan yaprakların değişen renklerini görmek, o yüzden Amy'nin annesinin sola döndüğünü görünce sağa saptılar ve kasabanın kıyısında hâlâ yeşil çimenlerle kaplı ufak bir tepeye rastlayıncaya kadar yürüdüler, yumuşak topraklı o güzel tepecik onlara üzerine oturmaları için yalvarıyor gibiydi, onlar da bu çağrıya karşılık vererek otların üzerine oturdular, birkaç saniye sonra da Amy cebinden bir paket filtresiz Camel çıkardı ve Ferguson'a bir sigara uzattı. Ferguson hiç tereddüt etmedi. Nefes-açısından-zararlı-olduğu-için-ağzına-sigara-koymayacak-olan-Bay-Sporcu'nun şu kanser çubuklarından birini denemesinin zamanı gelmişti, tabii ilk üç nefesin her birini çektikten sonra öksürdü ve tabii bir süre başı döndü ve tabii Amy de güldü, çünkü onun ilk kez sigara içen herkesin yaptı-

ğını yapması çok gülünçtü, ama sonra Ferguson sakinleşti, işin raconunu kapmaya başladı, çok geçmeden Amy'yle ikisi bir yılı aşkın bir süreden sonra ilk kez iğnelemeden, hakaret etmeden, suçlamadan konuşmaya başladılar, bütün hınçları, öfkeleri ağızlarından çıkıp sonbahar havasına karışan sigara dumanları gibi uçup gitti, sonra sustular, birbirlerine gülümseyerek, yeniden arkadaş olduklarına, artık kavga etmeyeceklerine, bir daha hiç aralarını bozmayacaklarına sevinerek çimenlerin üzerinde oturdular, o mutluluk noktasında Ferguson kolunu Amy'ye dolayıp kafakola alır gibi sarıldı ve kulağına usulca fısıldadı: Hadi bir sigara daha ver.

Bekâretini kaybetti. Son sınıfta, Terry Mills adında, yeniyetme oğlanların bilmemesi gereken şeyleri okuldaki herkesten daha iyi bilen, zeki ama haylaz, hınzır mı hınzır, kışkırtıcı bir çocuk vardı. Hafta sonu partileri için viski tedarik eden, hızla kafa bulup bütün gece ayakta kalmak isteyenlere amfetamin hapı torbacısı olan, daha hafif bir şeyle sarhoş olmak isteyenlere marihuana dağıtan, bekâretini kaybetmek isteyenleri Batı 82. Cadde'deki geneleve götürüp yardım eden hep oydu. Riverside Özel Lisesi'ndeki en zengin çocuklardan biri olan, tıknaz, alaycı Terry Mills, eşinden boşanan ve çoğunlukla evde olmayan annesiyle birlikte Columbus Bulvarı ile Batı Central Park arasındaki müstakil bir evde yaşıyordu, Ferguson çocuğun davranış biçiminde kendisine ters gelen pek çok şey olduğu halde, onda şeytan tüyü olduğu için sevmemenin de elde olmadığını görüyordu. Terry'nin anlattığına göre Riverside Özel Lisesi'nin geçmişteki ve bugünkü erkek öğrencilerinin alayı Batı 82. Cadde'deki genelevde çocukluklarını geride bırakmıştı; Terry bunun lise ikideyken kendisinin de yaşadığı çok eski bir gelenek olduğunu ve ikinci sınıfa geçtiğine göre Ferguson'un da belki o şehvet hazları dünyasını ziyaret etmek isteyeceğini söyledi.

Ferguson, Evet, dedi. Tabii isterdi, hem de çok isterdi, ne zaman gidebilirlerdi?

Bu konuşma bir pazartesi günü, Ferguson'un Rhinebeck'te Amy'yle sigara içtiği pazardan sonraki pazartesi öğle yemeğinden sonra yapıldı, ertesi sabah da Terry cuma öğleden sonra dört suları için her şeyin ayarlandığı haberini getirdi, saat Ferguson için sorun olmayacaktı, çünkü o yıl zorunlu eve dönüş saati altıya kadar uzatılmıştı, Terry her ne kadar genelev patroniçesi Mrs. M.nin Ferguson'a öğrenci indirimi uygulayabileceğini umuyorsa da, neyse ki *onu erkeğe dönüştürmek* için gerekecek yirmi beş doları da vardı. Süslü püslü, çok renkli Western filmlerinde gördüklerinin dışında genelev deneyimi olmadığı için ne yapacağını bilmeyen Ferguson kafasında hiçbir imge olmadan, boş bir belirsizlikle, sıfıra sıfır elde var sıfırla Batı 82. Cadde'deki daireye girdi. Kendini bir zamanlar hali vakti yerinde bir adamla kalabalık ailesinin yaşadığı zarif bir yer olan, ama şimdi sıvaları dökülmüş, duvarları sararmış o büyük Yukarı Batı Yakası evlerinden birinde buldu; ama girdiğiniz ilk oda, altı genç kadının, yarı ya da yarıdan fazla çıplak, hatta ikisi Ferguson'un hayatında gördüğü ilk anadan doğma çıplak kadın olan yarım düzine profesyonel aşk ustasının koltuklarda, kanepelerde sere serpe oturduğu büyük bir salonsa, durup sıvaları ve duvarları incelemek kimin aklına gelir?

Ferguson seçim yapmak zorundaydı. O güne kadarki cinsel geçmişi sadece bir erkek partnerle sınırlı olan hiç tecrübesiz bakir bir oğlan için en iyi aşk ustasının bu altı kızdan hangisi olduğunu kestirmek olanaksız olduğundan, seçim yapmak başlı başına bir sorundu; üstelik o kadınları beyinleri ya da ruhları olmayan düzülecek et paketleriymiş gibi inceleyip tartmaktan rahatsız olduğu için elini çabuk tutmalıydı, o yüzden yarı çıplak dört kadını eledi ve seçenekleri tamamen çıplak olan iki kadına

indirdi, böylelikle baştan çıplak gördüğü için fiiliyata geçince sürprizle karşılaşmayacaktı, seçim işi birden kolaylaştı, çünkü iki kadından biri otuzunu geçmiş, iri memeli, etli butlu bir kadındı, diğeri ise Ferguson'dan ancak birkaç yaş büyük görünen güzel bir siyah kızdı – ince yapılı, ufak göğüslü, kısa saçlı, uzun boyunluydu ve cildi pürüzsüz görünüyordu, Ferguson'un şimdiye kadar dokunduğu en pürüzsüz ten olacak gibiydi.

Adı Julie'ydi.

Ferguson yirmi beş dolarını peşin peşin, zincirleme sigara içen, tombul Mrs. M.ye vermişti (yeni başlayacak gençler için indirim yoktu) ve Terry uluorta, yüksek sesle ve kaba tabiriyle *Ferguson'un çükünün bir amcığın içini hiç görmediğini* söylediği için bu yoldan daha önce geçmiş gibi yapmanın anlamı yoktu; bu seferki yol, içinde bir yatak, bir lavabo, bir sandalye olan penceresiz, ufak odaya giden daracık bir koridordu; Ferguson, Julie'nin iki yana salınan güzel kalçalarının peşinden o koridorda yürürken pantolonunun içindeki kabarıklık giderek büyüyordu, hatta o kadar ki odaya girdikten ve Julie'nin ona pantolonunu çıkarmasını söyledikten sonra aletine bir göz atıp, Çok çabuk sertleşiyorsun çocuk, öyle değil mi? demesi Ferguson'un hoşuna gitti, çünkü kızın yetişkin müşterilerinin çoğundan daha çok ve daha sık sertleşebileceğini biliyordu; birden neşelendi, artık gergin ya da ürkek değildi, ilişkinin temel kurallarını tam olarak anlamasa da sorun yoktu, örneğin kızı dudaklarından öpmeye yeltenince kız başını hızla geri çekerek, Bunu yapmayız tatlım, o işi sevgiline saklamalısın, dedi, ama Ferguson ellerini onun ufak göğüslerine koyduğu, omzunu öptüğü zaman sesini çıkarmadı, kız onun aletini lavaboda ılık su ve sabunla yıkayınca çok hoşlandı, kızın *yarı yarıya* dediği şeyin ne olduğunu (oral seks+çiftleşme) bilmeden kabul edince kendini daha da iyi hissetti, yata-

ğa uzandılar ve o ilk yarı öylesine büyük bir haz verdi ki Ferguson ikinci yarıyı başaramayacağından korktu, ama onu da becerdi, o ikinci yarı serüvenin en iyi bölümüydü, ne zamandır beklediği, ne zamandır hayalini kurduğu, ne zamandır ertelenmiş olan o bir başka kişinin içine girmek, *çiftleşme eylemi* idi, kızın içinde olmanın uyandırdığı duygular o kadar güçlüydü ki Ferguson kendini daha fazla tutamayıp hemen boşalıverdi – çarçabuk boşalınca kendine hâkim olamadığına pişman oldu, o zirve ânını birkaç saniyecik daha uzatamadığı için hayıflandı.

Bir daha yapabilir miyiz? diye sordu.

Julie kahkahayı patlattı, kahkahası ufak odanın duvarlarını çınlattı. Sonra, Gelirsin, yaparsın, biter komik adam, dedi, bir yirmi beş doların daha yoksa bu kadar.

Ferguson, Bende yirmi beş sent bile kalmadı, dedi.

Julie yine güldü. Seni sevdim Archie, dedi. Şirin maslahatı olan yakışıklı bir çocuksun.

Bence sen de New York'un en güzel kızısın.

En sıska demek istiyorsun herhalde.

Hayır, en güzel.

Julie doğrulup oturdu, Ferguson'un alnına bir öpücük kondurdu. Bir ara yine gelip beni gör, dedi. Adresi biliyorsun, telefon numarası da o boşboğaz arkadaşında var. Önce telefon edip randevu al. Ben yokken gelmek istemezsin, değil mi?

Hayır hanımefendi, kesinlikle istemem.

Yedek bankında oturdu. Lise ikide okul takımına girebilmek Ferguson'un yaz boyunca ne kadar geliştiğini gösteriyordu. Açık hava maçları rekabet yüzünden çok çekişmeliydi, Harlem'li yoksul siyah çocuklarla dolu kadrolar basketbolu ciddiye alıyor, baskette iyi olmanın bir lise takımına girme fırsatı olduğunu biliyorlardı, bu ilerde üniversite takımına atlamak ve Harlem'den kurtuluş şansını elde etmek demekti. Ferguson da açık hava oyun-

larında şut atma ve top hâkimiyetini geliştirmek için çok çalışmış, Delbert Straughan adında Lennox Bulvarı'nda oturan ve Ferguson'un oynadığı iki takımın forveti olan hırslı bir çocukla saatlerce antrenman yapmıştı; artık boyu beş santim daha uzayıp bir yetmiş yedi olmuştu, oyunculuk kalitesi de yeterlilikten mükemmele yükselmişti, o boyuyla bile her iki-üç atıştan birinde smaç yapabilecek kadar sıçrayabiliyordu. Ama lise ikide okul takımında olmanın sorunu, otomatik olarak ikinci takımda görevlendirilmek ve maç sezonunu yedek bankında geçirmeye mahkûm olmaktı. Ferguson hiyerarşinin önemini anlıyordu ve lise sonda olduğu için ilk beşte forvet oynayan –bazen Iska Nyles diye dalga geçilen– Duncan Nyles'tan daha iyi bir oyuncu olduğuna inanmasa ikincil rolüyle yetinirdi, ama Nyles'dan sadece biraz daha değil, katbekat iyiydi. Eğer böyle düşünen sadece Ferguson olsa yine mesele yoktu, ama hemen hemen bütün oyuncular aynı fikirdeydi, sesini en çok yükselten de ikinci takımda görevlendirilen oyunculardı, bunların arasında Ferguson'un lise birdeki takımından arkadaşları Alex Nordstrom ve Brian Mischevski, koçun Ferguson'u yedek bankında tutmasına ve göz göre göre haksızlık yapmasına sinir oluyorlardı, çünkü gerçek gün gibi ortadaydı: İlk beşle ikinci beş ne zaman antrenman maçı yapsalar, Ferguson daima Iska Nyles'dan daha çok sayı yapıyor, daha çok ribaund alıyor, daha çok hücuma geçiyordu.

Koç şaşırtıcı biriydi –yarı geri zekâlı yarı deha– Ferguson onu nasıl değerlendirip nereye oturtacağını bir türlü kestiremiyordu. Brooklyn'de metro bölgesindeki Katolik mahallesinin en ufak okullarından biri olan St. Francis Üniversitesi'nde bir zamanlar defans starı olan Horace "Mutlu" Finnegan basketbolu çok iyi biliyor ve çok iyi öğretiyordu, ama geri kalan bütün konularda beyni erimiş düşünce kabloları ve yanmış lisan ampulle-

rinden oluşan yapış yapış bir kütleymiş izlenimi veriyordu. Antrenmanda oyunculara, *Üçerli çift halinde sıralanın çocuklar* ya da, *Üç yüz altmış beş derecelik bir daire yapın arkadaşlar*, diyor, oyuncular da onun cevabı bulmak için kafasını kaşıdığını görme keyfi adına sık sık bozuk cümleli sorular soruyorlardı, *Hey koç, okula yürüyerek mi geliyorsun, öğle yemeğini taşıyarak mı?* yahut *Yazın mı daha sıcak oluyor, şehir mi daha sıcak oluyor?* gibi anlamsız şakalar her zaman beklenilen kafa kaşımak, omuz silkmek, *Beni faka bastırdın çocuk*, tepkisini alıyordu. Ama iş basketin inceliklerine gelince Mutlu Finnegan tam bir mükemmeliyetçi kesiliyordu, Ferguson, bir oyuncu serbest atışı kaçırdığı zaman (*Lanet olası oyundaki tek götveren)* veya bir oyuncu iyi verilmiş bir pasta topu düşürünce (*Gözünü aç seni sikindirik, yoksa kıçına tekmeyi indirdiğim gibi sahadan atarım seni)* onun nasıl öfkeyle parladığına şaşırıyordu. Yetkin ve zekice oyun oynanmasını istiyordu ve herkes onun arkasından gülüp alay etse de takım maçların çoğunu kazanıyor, sürekli olarak oyuncuların yetersizliklerinin üzerine ve ötesine geçen bir performans gösteriyordu. Yine de Nordstrom ve Mischevski arkadaşlarını koçla özel olarak görüşmeye ikna etmeye çalışıyorlar, O konuşma bir şeyi değiştirmeyebilir ama forvete neden yanlış adamı koymakta ısrar ettiğini öğrenmiş oluruz, diyorlardı. Evet, takım maçların çoğunu kazanıyordu kazanmasına, ama Finnegan *her* maçı kazanmak istemiyor muydu?

Sonunda Ferguson ocak ayı başlarında adamın kapısını çaldığı zaman, koç, Güzel soru, dedi. Çok iyi bir soru, bunu sorduğuna memnun oldum. Evet, senin Nyles'tan çok daha iyi olduğunu her geri zekâlı görebilir. İkiniz teke tek oynayacak olsanız, oğlandan geriye boş bir formayla yere akmış bir ter birikintisinden başka bir şey kalmaz. Nyles hantal. Sen bir Meksika fasulyesisin

Ferguson, insan kılığında bir zıp zıp tohumsun[1], elimdeki bütün oyuncular kadar canla başla oynuyorsun, ama sahada hantal birine ihtiyacım var. Bu, işin kimyası. Beşe beş oynanıyor, teke tek değil, anlıyor musun? Diğer dört çocuk sahada cıva gibi koşup sıçrarken, beşinci bir patates çuvalı, spor ayakkabılı bir et yığını, yediklerini hazmetmekten başka bir şey düşünmeden yer kaplayacak irikıyım biri olmalı. Ne demek istediğimi anlıyor musun Ferguson? Sen fazla iyisin. Seni oraya koyacak olsam her şey değişir. Oyun fazla hızlanır, *aşırı gaz verilmiş motor* gibi olur. Çok geçmeden hepiniz kalp krizi ya da epilepsi krizi geçirirsiniz ve maçları kaybetmeye başlarız. Belki daha güçlü bir takım oluruz, ama daha başarısız bir takım haline geliriz. Senin sıran da gelecek çocuk. Senin için planlarım var – ama gelecek yıla kadar beklemen gerek. Cıva gibi sıçrayanlar yuvadan uçunca işin kimyası değişecek, işte o zaman sana ihtiyacım olacak. Sabırlı ol Ferguson. Antrenmanda kıçını sık, gece yatarken duanı et, pipinle oynama, her şey yoluna girecek.

Ferguson'un aklından orada ve o anda takımdan istifa etmek geçti, çünkü anlaşıldığı kadarıyla Finnegan'ın ona yaptığı öneri, kimya dediği şey bozulup takım kaybetmeye başlamadıkça sezon sonuna kadar oynama fırsatı bulamayacağını gösteriyordu; ama takımın kaybetmesine bel bağlayacak olursa kendisini takımın sadık bir üyesi olarak tanımlamaya vicdanı nasıl elverirdi? Yine de Finnegan gelecek yıl onu ilk beşliye alma sözü vermişti, Ferguson bu söze güvenerek koçun önerdiği acı ilacı yutup takımda kaldı, gece yatarken dua etmese de, ellerini

1. Meksika'da yetişen sütleğengillerden bazı fundaların tohumları içinde yaşayan *Cydia saltitans* türü tırtıl/sürfenin hareketi dolayısıyla kendiliğinden zıplar. Bunlara Meksika fasulyesi adı da verildiği için Meksikalı diyerek ona gönderme yapılıyor. (Ç.N.)

pipisinden uzak tutmayı beceremese de her antrenmanda *kıçını sıkarak* Finnegan'ı etkilemek için elinden geleni yaptı.

Ne var ki, ertesi sezon başladığında da Ferguson kendini yine yedek bankında buldu, üstelik işin korkunç yanı ortada suçlayacak kimse olmamasıydı – Finnegan bile, hatta özellikle Finnegan suçlanacak durumda değildi. Yerden biter gibi ortaya çıkan bir seksen sekizlik yeni çocuğun ailesi Manhattan'a Indiana'nın Terre Haute kasabasından gelmişti ve bu Indiana'lı yetenek Marty Wilkinson öylesine iyiydi, Ferguson'dan ve takımdaki diğer herkesten o kadar katbekat iyi oynuyordu ki koçun onu ilk beşte forvet oynatmaktan başka seçeneği yoktu, geçen yıl da ilk beşte oynayan ve takım kaptanı seçilen sağlam, güvenilir Tom Lerner da diğer forvet olunca Ferguson'un ilk beşe girmesi söz konusu değildi. Finnegan onu maçlarda daha uzun süre oynatabilmek için çaba gösterdiyse de bir maçta beş ya da altı dakika oynamak yeterli değildi, Ferguson da yedek bankında tükenip gittiği duygusuna kapıldı. Hini hacette oyuna sokulan, savaş dışı bırakılmış ve becerilerini yavaş yavaş kaybetmeye başlamış bir faulcü oyuncu durumuna düşmüştü; bir akşam yemekte annesiyle üvey babasına anlattığı gibi, bu durumdan kaynaklanan ve giderek artan hayal kırıklığı *ruhunu öldürüyordu*; böylece Kennedy suikastından dört hafta sonraya, kuşkucu, kolay kül yutmayan Ferguson'un bile herkesle birlikte gözyaşı döktüğü, başkanın öldürülmesinin dokuz yıl önce öz babasının katledilmesinin bir tekrarı olduğunu kavrayamadan, kişisel acısı halk çapında bir acıya dönüşünce ülkedeki genel yas havasına kapıldığı o tuhaf cumadan yirmi sekiz gün sonraya isabet eden sezonun dördüncü karşılaşmasının yapıldığı 20 Aralık 1963 günü Riverside maçı bittikten birkaç saniye sonra Ferguson koçun ofisine gidip takımı bıraktı-

ğını açıkladı. Kimseye kırgın olmadığını ama daha fazla dayanamayacağını söyledi. Finnegan da onun duygularını anladığını söyledi, belki de doğru söylüyordu, sonra el sıkıştılar ve her şey bitti.

Sonra Batı Yakası WMCA'nın sponsorluğundaki bir lig takımına girdi. Yine basketbol oynuyor, yine oynamayı seviyordu, ama takımın en güçlü oyuncusu olarak kabul edildiği halde aynı şey değildi, eskisi gibi olamazdı, bir daha da hiç olmayacaktı. Artık kırmızı-sarı forma yoktu. Artık otobüslerle maçlara gitmek yoktu. Artık tribünlerden tezahürat yapan fanatik İsyan taraftarları yoktu. Artık bas davulunu çalan Chuckie Showalter yoktu.

1964 yılı başladığında, neredeyse on yedisini dolduran Ferguson, Mr. Dunbar'ın yönlendirmesi, Gil'in de düzyazı biçemi, diksiyon ve her zaman boğuştuğu bir sorun olan meramını en açık seçik şekilde ifade edebilme konularındaki yardımlarıyla bir düzineden fazla film eleştirisi yayınlamıştı. Yazılarında dönüşümlü olarak Amerikan filmlerini ve yabancı filmleri irdeliyordu; örneğin W.C. Fields komedilerindeki dili incelediği bir yazıyı *Yedi Samuray* ya da *Pather Pançali* eleştirisi izliyor, *A Walk in the Sun*'dan[1] sonra *L'Atalante* geliyor, *Ben Bir Pranga Kaçağıyım*'ın ardından *Dolce Vita*'yı yazıyordu – bu yazılar filmler hakkında bir değerlendirme yapmaktan çok onları izleme deneyimini aktarmaya çalışan bir eleştiri türüydü. Yazıları yavaş yavaş gelişiyor, üvey babasıyla dostluğu yavaş yavaş derinleşiyordu; sinemaya ne kadar çok giderse o kadar daha gitmek istiyordu, çünkü sinemaya gitmek bir açlık olmaktan çok, bir bağımlılıktı ve Ferguson ne kadar çok film tüketirse iştahı bir o kadar

1. 1945 yapımı, Dana Andrews'un oynadığı, İkinci Dünya Savaşı'yla ilgili film. (Ç.N.)

artıyordu. En sık gittiği sinemalar Broadway üzerinde (evinden sadece iki blok ötedeki) New Yorker, Symphony, Olympia, Yukarı Batı Yakası'nda Beacon, Chelsea'de Elgin, şehir merkezinde Bleecker Caddesi Sineması ile Cinema Village, Plaza Otel'in bitişiğindeki Paris, Carnegie Hall'un yanındaki Carnegie, Doğu Yakası'nın Altmışlı caddelerinde Baronet, Coronet, Cinema I ve II idi; birkaç aylık bir aradan sonra yeniden Thalia'ya gitmeye başladı, on ikinci gidişinde de Andy Cohen'e rastlayacaktı. Ticari sinemaların yanı sıra klasik filmler için vazgeçilmez bir kaynak olan Modern Sanat Müzesi vardı ve Ferguson (Gil'le annesinin on altıncı yaş armağanı olarak) müzenin üyesi olduğu için kapıda sadece kartını göstererek bütün o filmleri izleyebiliyordu. Ekim 1962 ile Ocak 1964 arasında kaç film seyretmişti? Her cumartesi ve pazar ortalama iki, cumaları da bir olmak üzere üç yüzü aşkın film ederdi – bu da altı yüz saat karanlıkta oturmak ya da aralıksız yirmi beş gün ve gece demekti ve uykuda geçen sürelerle, sarhoşluk süreçlerini bu toplamdan çıkaracak olursanız geçen on beş ay içinde uyanık olduğu bir aya denk gelirdi.

Bu süre içinde (Amy'yle birlikte ve tek başına) bin sigara daha içmiş, Terry Mills ve ertesi yıl da onun yerine geçen, onun kadar ahlaksız arkadaşlarının düzenlediği partilerde üç yüz kadeh viski içerek dumanlı kafasıyla aşk yapmıştı; artık halıların üstüne kusmuyor, içkiyi fazla kaçırdığında odanın bir köşesinde sessizce ve mutlu bir halde sızıyordu; yaşamın gerçekleriyle yüz yüze gelmenin katlanılamayacak kadar korkunç olduğuna ve duyuları uyuşturmak üzere hazırlanmış içkileri yuvarlamanın acı çeken kalbi rahatlattığına karar verdiğinden ölüleri ve lanetlenmişleri unutmak için içip sızmaya yöneliyordu, ama bunu yaparken de temkinli olmaya ve aşırıya kaçmamaya dikkat etmek gerektiğinden içki içmeyi haf-

ta sonlarına bırakıyordu, her hafta sonu değil ama kabaca iki haftada bir içiyordu; içki önünde olmadıkça aklına gelmemesi de tuhafına gidiyordu, hatta daha sonra canı hiç çekmez oldu, ama ilk kadehi içtikten sonra da kendini tutamıyor, zom oluncaya kadar içiyordu.

O hafta sonu partilerinde marihuana giderek daha sık görülmeye başladı, ama Ferguson bunun kendisi için uygun olmadığına karar vermişti. Üç-dört nefes çektikten sonra her şey gözüne gülünç görünüyor ve Ferguson kıkır kıkır gülmeye başlıyordu. Sonra bedeninin ağırlığı yok olmuş, aptallaşmış ve şaşkınlaşmış gibi gelmeye başlıyordu, bu da onu çocuksu bir hale sokarak canını sıkmasına neden oluyordu, çünkü Ferguson o sırada ayakta durduğu kadar sık da yere yuvarlanarak büyümeye çalışırken, artık çocuk olduğunu düşünmek istemiyordu, o yüzden ottan uzak durup içkiye devam etti, otla uyuşup kalmaktansa içkiyle zilzurna olmayı yeğledi, böyle yapınca bir yetişkin gibi davrandığını hissediyordu.

Sonuncusu ama önemlisi, daha doğrusu birincisi ve en önemlisi o on beş ay içinde Mrs. M.nin evine altı defa gitti. Daha sık gitmeyi isterdi, ama yirmi beş dolar sorun oluyordu, çünkü harçlığı sadece haftada on beş dolardı, çalışmıyordu, işe girme şansı da yoktu (çünkü annesiyle babası derslerine odaklanmasını istiyordu), ilk yirmi beşi Ekim'de (1962) harcadıktan sonra Mart'taki (1963) on altıncı doğum gününe kadar birikmiş parası kalmadı, doğum gününde annesi müze üyeliği kartının yanı sıra bir de yüz dolarlık çek armağan etti, o para Batı 82. Cadde'deki evde Julie ile dört seansı karşıladı, diğeri iki vizitin parasını da kendisine ait olmayan bazı şeylere el koyup nakde çevirerek sağladı, düpedüz suç olan bu hırsızlık Ferguson'a acı veriyor, paramparça olan vicdanını kemiriyordu, ama cinsellik onun için öylesine önemli, mutluluğu için öylesine temel bir gereksinim, kendini dağıt-

masını önlemek için tek çare olduğundan Julie'nin kollarında birkaç saniye geçirebilmek adına ruhunu satmaktan kendini alamıyordu. Tanrı öleli yıllar olmuştu zaten, ama şeytan Manhattan'a dönmüş ve semtin kuzey kesiminde hüküm sürmeye başlamıştı.

Her zaman Julie'yi seçiyordu, çünkü o Mrs. M.nin evindeki kızların en güzeli, en arzu uyandıranıydı ve Ferguson'un ne kadar genç olduğunu anladıktan sonra (ilk gidişinde on beş değil on yedi yaşında sanmıştı) her buluşmada kollarının bacaklarının bir öncekine oranla daha uzayarak geliştiğini gördükçe ona davranışı yumuşayıp bir çeşit tuhaf yoldaşlığa dönüşmüştü, ona şefkat ya da sevecenlik gösteriyor denemezdi, ama Ferguson istediği zaman dudaklarından öpmesine, hatta dilini ağzının içinde gezdirmesine izin verecek kadar kurallara esneklik getiren dostça bir tavrı vardı; Julie'yle birlikte olmanın iyi yanı ona (yaşını sormanın dışında) hiçbir soru sormamasıydı, Ferguson da onun hakkında salı ve cuma günleri Mrs. M.nin evinde çalıştığından başka bir şey bilmiyordu; örneğin şehirdeki başka genelevlerde de sermaye olarak çalışıp çalışmadığından ya da Mrs. M.nin evinde kazandığı parayla üniversite öğrenimini yapıp yapmadığından haberi yoktu, hatta belki de Julie Şehir Üniversitesi'ndeki Rus edebiyatı dersinde Andy Cohen'le yan yana oturuyor olabilirdi; kızın sevgilisi ya da kocası veya minik bir çocuğu, yahut yirmi üç erkek ve kız kardeşi olup olmadığını da, onun banka soymayı ya da California'ya yerleşmeyi veya akşam yemeğinde tavuklu börek yemeyi planlayıp planlamadığını da bilmiyordu. Ferguson bunları bilmemenin daha iyi olduğunu hissediyordu, seks dışında hiçbir şey bilmemenin en iyisi olduğunu düşünüyordu; o seks öylesine doyurucu, öylesine ödüllendirici nitelikteydi ki, Ferguson on beş ay içinde iki kez yasaları çiğnemeyi göze almış, çok cepli kışlık ceketinin üzerine kalın yün

palto giyerek Yukarı Batı Yakası'ndaki kitapçılara girip ceketin ve paltonun ceplerine alabildiği kadar çok kitap doldurmuş, sayfaların bazı köşelerini kıvırıp bazı satırların altını çizdikten sonra kitapları Columbia'nın karşısındaki sokakta bir sahafa etiket fiyatının dörtte birine satmıştı; Julie'yle daha fazla sevişebilmek için gerekli parayı kitap çalıp satarak sağlıyordu.

Keşke altı yerine altmış kere olabilseydi, diye hayıflanıyordu, ama arzusu dizginleyemeyeceği noktaya geldiğinde Julie'nin orada olacağını bilmek, okuldaki kızların peşine düşme isteğini öldürmeye yetiyordu; Ferguson'un meraklı elleri süveterlerini, sutyenlerini, külotlarını çıkarmaya çalışacak olsa, on beş, on altı yaşlarındaki o kızlar ellerini iterdi, hiçbiri Julie gibi onun önünde çırılçıplak dolaşmazdı, hiçbiri kutsal kadınlığının kutsal odasının içine girmesine izin vermezdi, diyelim ki bir mucize oldu da izin verdiler, Ferguson, Julie'yle yaptıklarını gerçekleştirmek için çok çaba harcamak zorunda kalırdı; sonunda o *namuslu kızlardan* birine abayı yaktıktan sonra kaçınılmaz olarak yaşayacağı kalp kırıklığı ve acı, Julie'yle ilişkisinde söz konusu bile olmazdı, gerçi o kızlardan hiçbirini de sevemezdi, onun için varsa yoksa taptığı Amy vardı, Riverside Özel Lisesi'nde değil de şehrin başka bir semtindeki Hunter Lisesi'nde okuyan Amy, yitirip yeniden kavuştuğu, kuzenlerin öpüşebileceğini savunup öpüşen, filtresiz sigaraları tüttüren, çınlayan kahkahalar atan Amy çaba harcamaya ve risk almaya değer tek kızdı, onunla seks yapmak aynı zamanda aşk olurdu, sevda olurdu; çünkü son on beş ay içinde her şey değişmiş, cinsel arzu dünyası altüst olmuş, Isabel Kraft, Sydney Millbanks ve Vivian Schreiber geceleri kurduğu hayallerden teker teker yok olmuştu; artık iki kişiden, Schneiderman'ların oğluyla Schneiderman'ların kızından başka aklına gelen kalmamıştı; Jim'i ve Amy'yi şid-

detle arzuluyor, her gece birinden biri koynuna giriyor, bazı geceler önce biri, sonra ötekini hayal ediyordu; bu da ortadan ikiye bölünmüş ve hangisi olduğuna karar verememiş biri için çok akla yakındı, bir yarısı fahişe peşinde koşup hırsızlık yapan, öteki yarısı eski lise basket oyuncusu, aynı zamanda sinema eleştirmeni, erkek ve dişi üvey kuzenlerine tutulup ikisi tarafından da reddedilen âşık ve aklından geçenleri bilseler oracıkta düşüp ölüverecek Rose'un biricik oğlu ve Gil'in sevgili üvey oğlu, yakında on yedisini dolduracak olan Archibald Isaac Ferguson'du o.

Yaşlı Schneiderman şubat sonunda ruhunu teslim edince, cenazeden sonra Riverside Yolu'ndaki evde toplanıldı, Gil'in dul babası son yirmi yıl içinde hiç yeni arkadaş edinmediği, eskilerden çoğu da bir yerlerde ebedî istirahatgâhlarına yerleştikleri için fazla gelen olmamıştı, yeni evlendikleri şişman, kelleşmeye yüz tutmuş ve biri Margaret'i hamile bırakmış olan kocalarıyla beraber 1956 sonbaharından beri ilk kez aile içine karışan Gil'in kızları Margaret ve Ella dahil, olsa olsa iki düzine insan vardı; Ferguson onlar hakkındaki önyargısına rağmen, üvey kardeşlerinin annesine düşmanca davranmadıklarını itiraf etmek durumunda kaldı, aslında o davranış kızların şansı oldu, çünkü orada olay çıkarıp ikisini de evden atmak kadar Ferguson'u mutlu edecek başka bir şey olamazdı, o koşullarda bunu yapmak da hiç beklenmedik bir şiddet gösterisi olurdu, ama aile yaşlı keçiyi defnederken şubat ayazında bir saatten fazla ayakta dikilince Ferguson germeger olmuş, Mutlu Finnegan'ın deyimiyle *aşırı gaz verilmiş motor* gibi patlamaya hazır hale gelmişti, bu gerginlik belki üvey büyükbabasının bir anda parlayıp öfkelenen kavgacı huyunu anımsamasından, belki her ölüm babasının ölümünü aklına getirme-

sinden kaynaklanıyordu, o yüzden cenazeye katılanlar eve geldiği zaman Ferguson aç karnına iki tek viski atacak kadar berbat durumdaydı, sonradan olan olayları o iki tek tetiklemiş olabilirdi, çünkü cenaze sonrası toplantısı başlar başlamaz öylesine utanmazca ve uygunsuzca davranmaya başladı ki aklını mı kaybettiğini ya da tesadüfen evrenin gizemini mi keşfettiğini kendisi bile kestiremedi.

Olaylar şöyle oldu. *Birincisi:* Evdeki herkes salonda ayakta duruyor ya da oturuyordu, yemekler yeniyor, içkiler içiliyordu, insanlar ya karşılarındaki, yanlarındaki kişiyle ya da grup halinde konuşuyorlardı. Ferguson, Jim'in ön pencerenin yanındaki köşede babasıyla konuştuğunu gördü, kendine yol açarak o köşeye gitti ve Jim'e onunla özel görüşüp görüşemeyeceğini sordu. Jim olur deyince ikisi koridordan geçip Ferguson'un yatak odasına gittiler, odaya girer girmez Ferguson tek kelime söylemeden, herhangi bir girizgâh yapmadan kollarını Jim'in boynuna dolayıp onu sevdiğini, onu dünyadaki herkesten çok sevdiğini, uğruna ölecek kadar çok sevdiğini söyledi ve Jim'in cevap vermesine fırsat vermeden artık bir seksen üç olan boyuyla bir seksen altılık Jim'e iyice yaklaşarak yüzünü öpücüklere boğdu. İyi niyetli Jim ne öfkelendi ne de afalladı. Ferguson'un sarhoş ya da herhangi bir nedenle üzgün olduğunu düşünerek kollarını kuzenine doladı, uzun uzadıya sımsıkı sarıldı ve, Ben de seni seviyorum Archie, dedi. Biz ömür boyu arkadaş kalacağız. *İkincisi:* Yarım saat sonra evdekiler hâlâ salonda ayakta duruyor ya da oturuyor, hâlâ yemekler yeniyor, içkiler içiliyor, insanlar ya karşılarındaki, yanlarındaki kişiyle ya da grup halinde hâlâ konuşuyorlardı. Ferguson, Amy'nin ön pencerenin yanındaki köşede kuzeni Ella'yla konuştuğunu gördü, kendine yol açarak o köşeye gitti ve Amy'ye onunla özel görüşüp görüşemeyeceğini sordu.

Amy olur deyince ikisi koridordan geçip Ferguson'un yatak odasına gittiler, odaya girer girmez Ferguson tek kelime söylemeden, herhangi bir girizgâh yapmadan kollarını Amy'nin boynuna dolayıp onu sevdiğini, onu dünyadaki herkesten çok sevdiğini, uğruna ölecek kadar çok sevdiğini söyledi ve Amy'nin cevap vermesine fırsat vermeden dudaklarından öptü, geçmişteki ergenlik dönemi denemelerinde Ferguson onu defalarca öptüğü için oğlanın dudaklarına alışık olan Amy ağzını iyice açıp Ferguson'un dilini daldırmasına izin verdi, hemen sonra da kollarını kuzenine doladı, ikisi birlikte yatağa devrildiler, Ferguson elini Amy'nin eteğinin altına sokup çorabın üzerinden kızın bacağını okşamaya başladı, Amy de elini Ferguson'un pantolonunun içine sokup sertleşmiş penisini kavradı ve birbirlerini doyuma ulaştırdıktan sonra Amy gülümseyerek, Bu iyi oldu Archie, dedi. Uzun zamandır buna ihtiyacımız vardı.

Ondan sonra her şey iyiye gitti. Anlaşılan, toplumun kuralları, görenekleri açısından suç sayılan kötü ve kabul edilemez davranışlar her zaman kötü ve kabul edilemez olmuyordu; çünkü Ferguson sadece yüreğini açıp iki Schneiderman'a aşkını ilan etmekle kalmamış, öyle yaptığı için Jim'le dostluğu daha da pekişmiş ve Amy'yle de yeniden bir çift olmuşlardı. Cenazeden iki hafta sonra annesiyle Gil doğum günü için iki yüz dolar verdiler, artık o paraya Julie için ihtiyacı yoktu, parasını Amy için harcayabilir, Gil'le annesi gezmeye gittikleri ve ev onlara kaldığı ya da Amy'nin annesiyle babası evde olmadığı, yahut ebeveynleri evde yokken arkadaşları birkaç saatliğine onlara odasını açtığı geceler giymesi için Amy'ye dantelli iç çamaşırları alabilirdi o parayla; Ferguson film eleştirileri yazdığı ve Amy onun sandığı gibi bir mankafa olmadığını gördüğü için araları çok daha iyiydi, Amy ona birdenbire saygı duymaya başladı, Ferguson'un siyasetle

haşır neşir olup olmaması önemli değildi, o bir sinema çocuğuydu, bir sanat çocuğuydu, *duyarlı* bir çocuktu, bu da Amy'ye yetiyordu; ikisinin de bakir olmadığını, ikisinin de korkmadığını, o zamana kadar ikisinin de birbirini tatmin etmeyi öğrendiğini keşfetmek ne güzel bir sürprizdi, hiç kuşkusuz sevdiğin ve seni seven biriyle sevişmekten mutluluk duymak çok önemli bir fark yaratıyordu ve Ferguson kısa bir süre evet, doğru diye düşünerek ortalıkta dolaştı – evet, kollarını Jim'e ve Amy'ye dolayarak *evrenin gizemini çözmüştü.*

Böyle devam edemezdi kuşkusuz, o büyük aşk rafa kaldırılmak, hatta belki unutulmak zorunda kalacaktı, çünkü Amy ondan bir sınıf büyüktü ve sonbaharda daha önce planlandığı gibi yakındaki Barnard'a değil, Amerikan tundrasının bir ucundaki Wisconsin Üniversitesi'ne gidecekti, zira Amy *haftalarca vicdan muhasebesi yaptıktan sonra* annesinden olabildiğince uzağa gitmek zorunda olduğuna karar vermişti. Ferguson ona gitmesin diye yalvardı, kelimenin tam anlamıyla önünde diz çöküp yalvardı, ama Amy hıçkıra hıçkıra ağlayarak başka seçeneği olmadığını, her dakika her şeyine burnunu sokan annesi yüzünden New York'ta *boğulacağını, soluksuz kalacağını,* Archie'yi çok sevmesine karşın *canını kurtarma savaşı* verdiği için gitmek zorunda olduğunu, gideceğini ve kimsenin onu bu kararından vazgeçiremeyeceğini söyledi. O konuşma sonun başlangıcı, kendileri için yarattıkları mükemmel dünyanın yavaş yavaş parçalanışının ilk adımıydı; ertesi gün hafta sonu başladığı ve Amy kardeşini görmek için kaç zamandır planladığı gibi Cambridge'e gideceği için, Ferguson nisan ayının o cuma gecesi yapayalnız kaldı ve moruğun cenaze gününden beri bir damla içki içmemiş, arkadaşlarının uygunsuz partilerinden birine bile gitmemiş olduğu halde o gece o uygunsuz partilerden birine gitti, zom oluncaya kadar

içti, ertesi sabah uyanamadı ve saat tam dokuzda başlayacak Yüksek Öğrenime Geçiş Sınavı'na girmek için okula gidemedi.

Sınava sonbaharda girmek için bir şansı daha vardı, ne var ki annesiyle Gil bu kadar *sorumsuz* davrandığı için çok kızmışlardı, Ferguson da sınavı kaçırması yüzünden öfkelendiler diye onları suçlayamıyordu, ama onların kızgınlığı da gereğinden çok daha uzun sürdü ve Ferguson ne kadar kırılgan olduğunu, en ufak anlaşmazlıktan bile, özellikle de kendi hataları ve aptallıklarından kaynaklanan çekişmelerden sıyrılmanın nasıl zor olduğunu ömründe ilk kez anlamaya başlıyordu, çünkü sevgiye, şefkate ihtiyacı vardı, hem de çoğu kişiden çok daha fazla sevgiye muhtaçtı, yaşamının her ânında, hatta sevilmeyecek şeyler yaptığında, özellikle de mantıken sevilmemesi gereken şeyler yaptığında bile sevgi bekliyordu ve annesini kendisinden uzaklaştırmaya çalışan Amy'nin aksine Ferguson annesinden, sevgisi onun için yaşam kaynağı olan ve kendisini asla sıkboğaz etmeyen annesinden hiçbir zaman kopamazdı, annesinin üzüntülü bakışlarla kaşlarını çattığını görmek bile onu perişan eder, yüreğine kurşun saplanmış gibi olurdu.

Beklenen son, yaz başında geldi. Amy'nin Wisconsin'e gideceği sonbaharda değil, kendisi gibi aklına koyduğunu yapan Molly Devine adındaki bir arkadaşıyla yanlarına sırt çantalarından başka bir şey almadan iki aylık Avrupa gezisine gittiği temmuz başlarında ilişkilerinin sonu geldi. Ferguson da aynı hafta içinde Vermont'a gitti. Annesiyle babası onun da Amy gibi Hampton Üniversitesi'nde Fransızca pratiğini ilerletme programına katılma isteğini gerçekleştirdiler. Bu çok verimli bir programdı ve Ferguson'un Fransızcası orada kaldığı haftalar içinde iyice gelişti, ama seksten uzak ve New York'a döndüğünde neyle karşılaşacağı korkusuyla dolu bir yaz geçiriyordu:

Amy'yle son kez öpüşecek – sonra vedalaşacaktı, hiç kuşkusuz kesin bir ayrılık, bir elveda olacaktı bu.

Ve Amy, Madison, Wisconsin'e uçtuktan sonra, Ferguson bütün öğretmenlerinin, akrabalarının ve karşılaştığı her yetişkinin dediği gibi *önünde koca bir hayat olan* lise son sınıf öğrencisiydi, oysa o hayatının aşkını daha yeni kaybetmişti ve artık *gelecek* sözcüğü dünyadaki bütün sözlüklerden silinmişti. Adeta kaçınılmaz olarak Julie yeniden aklına düştü. Tabii bunun aşkla ilgisi yoktu, ama en azından seks vardı ve aşksız seks hiç seks olmamasından daha iyiydi, hele de o seksi gerçekleştirebilmek için kitap çalmaya gerek kalmamışken daha da iyiydi. Doğum günü armağanı olan paranın çoğu suyunu çekmişti. Parayı ilkbaharda iç çamaşırına, parfüme ve Amy'yle makarna yedikleri lokantalarda harcamıştı; ama hâlâ otuz sekiz doları vardı, bu da Batı 82. Cadde'deki evde bir vizite yeter de artardı. Ferguson erkekliğin çelişkilerini keşfediyordu. Kalbiniz kırılmış olabilir, ama yumurtalıklarınız kalbinizi unutmanızı söyleyip durur.

Ferguson, cuma öğleden sonra Julie'yle buluşmak için randevu istemek üzere Mrs. M.yi aradı; kadın onu tanımakta zorlandıysa da (oraya son gidişinin üzerinden aylar geçmişti) Ferguson, polis haftalık haraç zarfını almaya gelip de onu evden attığı gün salonda oturup kadınlarla konuşan çocuk olduğunu söyleyerek kendini tanıttı. Mrs. M., Evet, evet, dedi. Şimdi hatırladım seni. Öğrenci çocuk Charlie. Sana öyle ad takmıştık.

Ferguson, Julie ne âlemde? diye sordu. Cuma günü görebilir miyim onu?

Mrs. M., Julie burada değil, dedi.

Nerede?

Bilmiyorum. Uyuşturucuya sardı tatlım. Bir daha göreceğimizi de sanmıyorum.

Bu çok kötü oldu.

Evet çok kötü, ama elimizden ne gelir? Artık başka bir siyah kızımız var. Julie'den de daha güzel. Onun gibi bir deri bir kemik değil, biraz daha etli, biraz daha kişilikli. Adı Cynthia. Randevu için kaydını yapayım mı?

Siyah kız mı – ne alaka?

Siyah kızlara bayıldığını sanıyordum.

Ben bütün kızlara bayılırım. Julie'den hoşlanmıştım sadece.

Madem bütün kızlara bayılıyorsun, o zaman sorun yok, öyle değil mi? Bugünlerde kadromuz tamam.

Ferguson, Ben bir düşüneyim, dedi. Sizi ararım.

Telefonu kapattı, Julie'nin bir yerlerde uyuşturucuyla kendinden geçmiş halde başını sallayan pestile dönmüş bedenini hayal etmemeye çalışarak otuz-kırk saniye kadar kendi kendine otuz-kırk kez *çok kötü* diye yineledi, Mrs. M.nin verdiği bilginin yanlış çıkmasına, Julie Şehir Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü birincilikle bitirip Harvard'da doktora yaptığı için artık genelevde çalışmıyor olmasına dua ediyordu, sonra gözünün önüne gelen bir görüntüyle bir an gözleri yaşardı: ucuz bir otelin pis odasında, çarşafsız şiltenin üzerinde yatan Julie'nin cesedi.

Bir hafta sonra Cynthia'yla ya da Mrs. M.nin evindeki iki kolu, iki bacağı olan ve vücudu kadına benzeyen herhangi biriyle şansını denemeye hazırdı. Ne yazık ki doğum günü parasından geri kalanı plak alma çılgınlığıyla Sam Goody's Mağazası'nda tükettiği için, uygunsuz yöntemlerle para bulmak durumundaydı, o yüzden ikinci şansını deneyeceği Yüksek Öğrenime Geçiş Sınavı'ndan bir gün önce ekim başlarındaki ılık bir öğleden sonra yünlü palto ve çok cepli kışlık ceketten oluşan hırsızlık kıyafetini giydi, Columbia kampüsünün karşısındaki Kitap Dünyası adlı kitapçıya gitti, bu isim yanıp kül olan Ev Dünyası Mağazası'nı çağrıştırdığı için önce içeri girmekte tereddüt etti, yine de duyduğu huzursuzluğa rağ-

men içeri girdi, dükkânın güney duvarı boyunca uzanan karton kapaklı romanlar bölümünün yanında dikilip Dickens ve Dostoyevski romanlarını ceplerine doldururken, arkadan bir elin hızla omzuna indiğini hissetti, ardından kulağının dibinde, *Yakaladım seni orospu çocuğu, kımıldama sakın!* diye gürleyen sesi duydu ve kitap çalma operasyonu böylece hazin ve aptalca bir biçimde sona erdi; çünkü hangi aklı başında insan, hava sıcaklığı on yedi dereceyken yün paltoyla dolaşırdı?

Onu yere yıktılar, bir güzel patakladılar. Şehirde gittikçe yaygınlaşan kitap çalma salgını kitapçıların çoğunu iflasın eşiğine getirmeye başlamıştı, yargı da bu hırsızlardan birini yakalayıp diğerlerine emsal olsun diye cezalandırmak zorundaydı, Kitap Dünyası'nın sahibi de bu hırsızlıklardan bezdiği ve tepesi attığı için polisi çağırdı, dava açacağını söyledi. Ferguson'un ceplerinde sadece iki tane incecik kitap olması –*Oliver Twist* ve *Yeraltından Notlar*– durumu değiştirmiyordu, oğlan hırsızdı ve cezalandırılması gerekliydi. Afallamış ve donakalmış olan Ferguson'a kelepçe takıldı, gözaltına alındı ve polis arabasıyla yerel emniyet merkezine götürüldü, parmak izi alındı, eline tutuşturulan ve üzerinde adı yazan kartonla üç açıdan fotoğrafı çekildi. Sonra onu bir kadın satıcısı, bir torbacı, karısını bıçaklamış bir adamla birlikte nezarete attılar, polislerden biri onu yargıç karşısına çıkarmak için gelinceye kadar tam üç saat Ferguson orada bekledi. Samuel J. Wasserman adındaki o yargıcın davayı düşürüp Ferguson'u evine göndermeye yetkisi vardı, ama o da başkalarına emsal olsun diye birinin cezalandırılmasından yana olduğu için davayı düşürmedi, ceza vermek için de sırf eğlence olsun diye yasayı çiğneyen, sözümona ilerici bir özel okulda okuyan burnu havada zengin çocuğu Ferguson'dan daha uygun aday olabilir miydi? Karara varıldı. Duruşma için kasımın ikinci haftasına gün veril-

di ve Ferguson ebeveynlerinin gözetiminde kalma koşuluyla kefaletsiz serbest bırakıldı.

Ebeveynleri. Mahkemeye çağrılmışlardı, Wasserman duruşma gününü belirlerken onlar da mahkeme salonunda ayakta duruyorlardı. Annesi onun yaptıklarını tam olarak algılayamamış gibi başını ağır ağır öne arkaya sallayarak sessizce ağlıyordu. Gil ağlamıyordu, ama o da başını öne arkaya sallıyordu ve Ferguson onun gözlerindeki ifadeyi görünce kendisini pataklamak istediğini sezdi.

Üçü kaldırımda durmuş taksi beklerken, Gil, Hangi akla hizmetle yaptın bunu? dedi. Sana kitap veriyorum, öyle değil mi? İsteyebileceğin bütün kitapları veriyorum. Ne diye çalmaya kalkıyorsun?

Ferguson ona Mrs. M.den ve Batı 82. Cadde'deki genelevden söz edemezdi, bir fahişeyi düzmek istediği için paraya ihtiyacı olduğunu söyleyemezdi, Julie adında şimdilerde ortadan kaybolan uyuşturucu bağımlısı bir fahişeyi yedi kez düzdüğünü ya da geçmişte başka kitaplar çaldığını da anlatamazdı; o yüzden yalan söyledi: Bu bazı arkadaşlarımla aramızdaki bir şey, kitap çalmak bir cesaret sınaması oluyor, dedi. Bir tür yarışma.

Gil, Bazı arkadaşlar, dedi. Bir tür yarışma ha.

Taksinin arka koltuğuna oturdular ve birdenbire Ferguson içindeki her şeyin boşalıverdiğini, derisinin altında hiç kemik kalmamış gibi yığıldığını hissetti. Başını annesinin omzuna yaslayıp ağlamaya başladı.

Beni sevmene ihtiyacım var anne, dedi. Sen beni sevmezsen ne yaparım bilmiyorum.

Annesi, Seni seviyorum Archie, dedi. Seni her zaman seveceğim. Sadece artık seni anlayamıyorum.

Bütün o karmaşa içinde Ferguson ertesi sabah gireceği Yüksek Öğrenime Geçiş Sınavı'nı unutmuştu, annesiyle Gil de unutmuşlardı. Günler geçtikçe Ferguson

kendi kendine bunun fazla önemli olmadığını söylüyordu, çünkü işin doğrusu üniversiteye gitme fikrinin çekiciliğini yitirmiş olmasıydı. Zaten okula gitmeyi sevmediği için bu yıldan sonra okula gitmeme olasılığı iyice düşünülüp taşınılacak bir meseleydi.

Ertesi hafta Ferguson'un yetkili mercilerle başının derde girdiği söylentisi yayılınca Riverside Özel Lisesi öğrenci disipliniyle ilgili yasanın verdiği hakka dayanarak ona bir ay okuldan uzaklaştırma cezası verdi. Okul müdürü o süre içinde ödevlerini yapmak zorunda olduğunu, aksi takdirde okuldan atılacağını söyledi, ayrıca bir iş bulması gerektiğini de sözlerine ekledi. Ferguson, Ne gibi bir iş? diye sordu. Müdür, Columbus Bulvarı'ndaki Gristedes Süpermarketi'nde bakkaliye mallarını paketleme işi, dedi. Ferguson, Neden orası? diye sordu. Müdür, Çünkü oranın sahibi velilerimizden biri ve okuldan uzaklaştırıldığın süre boyunca orada çalışmanı kabul ediyor, dedi. Ferguson, Para verecekler mi? diye sordu. Müdür, Evet, para verecekler, ama o parayı kullanamazsın. Hayır işlerine bağışlamak zorundasın. Bu bağış için en uygun yerin Amerikan Kitapçılar Derneği olduğunu düşündük. Sen ne dersin?

Benim için çok uygun Mr. Briggs. Harika bir fikir bu.

Kasım ayındaki duruşmada mahkemenin reisi Rufus P. Nolan, Ferguson'u suçlu buldu ve bir çocuk ıslahevinde altı ay hapsine karar verdi. Hükmün ağırlığı üç ya da dört saniye (saatler, yıllar kadar uzun gelen saniyeler) boşlukta asılı kaldı, sonra yargıç sözünü tamamladı: *Ceza tecil edildi.*

Ferguson'un vekili olan Desmond Katz adındaki genç ağır ceza avukatı, hükmün müvekkilinin siciline işlenmemesini istedi, ama Nolan reddetti. Avukata cezayı

tecil etmekle yeterinden fazla hoşgörü gösterdiğini ve şansını zorlamamasını söyledi. İşlenen suçu iğrenç bulduğunu belirtti. Ferguson ayrıcalıklı sınıftan bir ailenin oğlu olduğu için kendini hukukun üzerinde görüyordu, onun gözünde kitap çalmak *şaka gibiydi*, oysa özel mülkiyete gösterdiği küstahça saygısızlık ve başkalarının haklarına gaddarlık derecesinde kayıtsız kalması, ruhunun nasır bağlayarak duyarsızlaştığını gösteriyordu ve suça eğiliminin *tomurcuktayken kesip atılmasını* sağlamak için şiddetle cezalandırılmalıydı. İlk suçu olduğu için ikinci bir şans verilmesini hak ediyordu. Ama bir daha böyle bir şeye kalkışmadan önce aklını başına toplaması için cezanın siciline işlenmesi gerekliydi.

İki hafta sonra Amy, Rick adında bir son sınıf öğrencisine âşık olduğunu ve Noel tatilinde New York'a gelmeyeceğini, çünkü Rick'in onu ailesinin Milwaukee'deki evine davet ettiğini bildiren bir mektup gönderdi. Ona böyle kötü bir haber vermek zorunda kaldığından dolayı üzüldüğünü, özür dilediğini, ama böyle bir şeyin er geç olacağını, ilkbaharda birlikte geçirdikleri haftaların çok güzel olduğunu, onu hâlâ ne kadar çok sevdiğini ve daima *dünyanın en iyi kuzen-arkadaşları* olarak kalacakları için çok mutlu olduğunu da yazdı.

Mektubun altına düştüğü notta da onun hapse girmemesine sevindiğini yazıyordu. Ne saçma şey, diyordu. *Herkes kitap çalar, ama yakalanan sen oldun.*

Ferguson dağılıyor, paramparça oluyordu.

Kendini toplaması gerektiğini biliyordu, yoksa kolları ve bacakları gövdesinden kopup düşecek ve ömrünün sonuna kadar solucan gibi yerde sürünmek zorunda kalacaktı.

Amy'nin mektubunu yırtıp mutfak eviyesinde

yaktıktan sonraki cumartesi öğlenle gece on arasında, Thalia'da iki ve New Yorker ile Elgin'de birer olmak üzere üç sinemada dört film izledi. Pazar günü dört film daha seyretti. O sekiz film kafasında öylesine karmakarışık olmuştu ki, pazar gecesi uyuyuncaya kadar hangisinin hangisi olduğunu bile kestiremiyordu. Bundan böyle izlediği her film hakkında bir sayfalık not tutup bunları masasının üzerinde, özel bir üç halkalı klasörde saklamaya karar verdi. Bu, yaşamının elinden kayıp gitmesini önleyecek, yaşama tutunmasını sağlayacak bir yöntem olacaktı. Karanlığa dalmaya evet, ama daima elinde bir mum ve cebinde bir kutu kibritle.

Aralıkta Mr. Dunbar'ın gazetesinde iki yazısı daha yayınlandı, biri John Ford'un Western olmayan üç filmi (*Lincoln'un Gençliği, Vadim O Kadar Yeşildi ki, Gazap Üzümleri*) hakkında uzun bir yazıydı, *Bazıları Sıcak Sever*'le ilgili olan kısa yazı ise filmin konusu üzerinde fazla durmuyor, erkeklerin kadın kılığına girmelerine ve Marilyn Monroe'nun şeffaf giysisinden görünen yarı çıplak vücuduna odaklanıyordu.

İşin tuhafı okuldan uzaklaştırılması onun dışlanmasına yol açmamış, tam tersine erkek arkadaşları arasında itibarını artırmıştı, ona gözüpek bir isyancı, bir *sert erkek* gözüyle bakıyorlardı, resmen tehlikeli kişi konumuna getirildikten sonra kızlar bile onu daha çekici buluyordu. O kızlara olan ilgisi, on beş yaşındayken bitmişti, ama acaba Amy'yi düşünmesini önleyebilirler mi diye birkaç kızla buluştu. Önleyemediler. Isabel Kraft'ı kollarının arasına alıp öptüğünde bile Amy'yi unutamadı, bu da yeniden soluk alacak duruma gelmesinin hayli uzun zaman alacağını gösteriyordu.

Üniversiteye gitmeyecekti. Kesin kararlıydı, ocak başındaki Yüksek Öğrenime Geçiş Sınavı için kayıt yap-

tırmayacağını, Amherst ya da Cornell veya Princeton yahut geçen yıl konuştukları diğer üniversitelerden hiçbirine başvuruda bulunmayacağını annesiyle Gil'e söylediği zaman, ona sanki intihara hazırlandığını açıklamış gibi baktılar.

Gil, Ağzından çıkanı kulağın duymuyor, ne dediğinin farkında değilsin, dedi. Eğitimine son veremezsin.

Ferguson, Son vermeyeceğim, dedi. Kendimi başka bir yöntemle eğiteceğim.

Annesi, Peki ama bunu nerede yapacaksın Archie? diye sordu. Ömrünün sonuna kadar bu evde oturmayı düşünmüyorsun herhalde, değil mi?

Ferguson güldü. Bu da nereden aklına geldi, dedi. Hayır, burada kalmayacağım. Kesinlikle kalmayacağım. Paris'e gitmek istiyorum, şayet liseyi bitirebilirsem ve şayet siz de bana charter uçağıyla tek gidiş için ucuz bilet parasını karşılayacak bir lise bitirme armağanı verirseniz.

Gil, Savaşı unutuyorsun, dedi. Liseyi bitirir bitirmez seni askere alıp Vietnam'a postalayacaklar.

Ferguson, Hayır postalamayacaklar, dedi. Bunu göze alamayacaklar.

Ferguson ilk defa haklı çıktı. İte kaka liseyi bitirdikten, Amy'ye olan gücenikliğini atlattıktan, Jim'i Nancy Hammerstein'la nişanlanmasından dolayı kutladıktan, on sekizine geldiği o günlerde onu gerçekten de hem erkekleri hem kadınları sevmek için yaratıldığına ve bu çifte eğilim yüzünden yaşamının başkalarınınkinden daha karmaşık ama belki daha zengin ve canlı olacağına inandıran yakın arkadaşı Brian Mischevki'yle yaşadığı beklemediği kadar sıcak ve huzur veren ilkbahar aşkını yaşadıktan, son sömestr bitinceye kadar Mr. Dunbar'ın gazetesine her hafta yeni bir yazı yazdıktan, üç halkalı klasör-

deki sayfalara yaklaşık yüz sayfa daha ekledikten, Gil'le birlikte yüksekokula ya da üniversiteye gitmeyen bir öğrencinin ilk yılı için kapsamlı bir okuma listesi hazırladıktan, Columbus Bulvarı'ndaki Gristedes Marketi'ne gidip eski iş arkadaşlarıyla vedalaştıktan, Kitap Dünyası'na gidip kitap çaldığı için mağazanın sahibi George Tyler'a yakalandığı ve ciddi bir ceza almadığı için çok şanslı olduğunu ve bir daha kimsenin hiçbir şeyini çalmamaya yemin ettiğini söyleyip özür diledikten altı hafta sonra Amerika Birleşik Devletleri hükümetinden *hatırını soran* ve sağlık muayenesi için Whitehall Caddesi'ndeki askerlik şubesine gitmesini belirten celbi aldı; herhangi bir fiziksel sorunu ya da anormalliği olmayan sağlıklı bir genç olarak tabii ki muayeneden olumlu sonuç aldı, ama sabıkası olduğu ve askerî psikiyatra kadınlardan olduğu kadar erkeklerden de hoşlandığını açıkça itiraf ettiği için o yazın sonuna doğru ona yeni bir askerlik yoklaması kartı verdiler, kartın üzerindeki sınıflandırma 4-S idi.

Sorumsuz – sinirli – sikilmiş – ve serbest.

4.4

New Jersey banliyölerinde lise öğrencisi olarak geçirdiği üç yıl içinde, yani on altı-on yedi ve on sekiz yaşındayken, Ferguson yirmi yedi hikâye yazmaya başlamış, on dokuzunu bitirmiş, her gün en az bir saatini *çalışma defterleri* dediği defterlere yazı yazarak geçirmişti; (bir keresinde Amy'ye dediği gibi) *formda kalmak, konunun derinine inmek ve daha iyisini yapmaya çalışmak* için kendi kendine icat ettiği bu yazı alıştırmaları, fiziksel nesnelerin, manzaraların, tanyerinin, insan yüzlerinin, hayvanların, kar üzerindeki ışık oyunlarının, camlara vuran yağmur sesinin, yanan odun kokusunun, siste yürüme veya ağaç dalları arasından rüzgârın sesini dinleme algısının betimlemeleriyle; kendini başkalarının (babasının, annesinin, üvey babasının, Amy'nin, Noah'nın, öğretmenlerinin, okul arkadaşlarının, Mr. ve Mrs. Federman'ın) yerine koymak ya da en azından onları daha iyi anlayabilmek için onların ağzından yazılmış monologlarla doluydu; bu monologlar J.S. Bach, Franz Kafka, mahallenin süpermarketindeki kasiyer kız, Erie Lackawanna Demiryolu trenindeki bilet kontrolörü, Grand Central Garı'nda ondan bir dolar alan sakallı dilenci gibi yakından ya da hiç tanımadığı insanları da içeriyordu; hayranlık uyandıran, çetin ceviz ve benzersiz olan eski yazarları da bu yazılarda tak-

lit ediyordu (örneğin Hawthorne'un bir paragrafını alıyor, onun cümle kurma biçemine dayalı bir şey yazmaya çalışıyordu, Hawthorne nereye yüklem koymuşsa orada yüklem, nerede sıfat kullanmışsa orada sıfat kullanarak onun ritmini kendi kemiklerinde duymaya, o tınının nasıl yaratıldığını duyumsamaya çalışıyordu); cinaslar, eşsesli sözcükler ve harf değişikliği ama ses benzerliği olan farklı anlamdaki kelimeleri sıralıyordu: katıl/katil, hakim/hâkim, oymak/uymak, ser/sır; bir noktada tıkandığını hissettiği zaman *beynini temizlemek için* düşünmeden rasgele karaladığı yazılar, örneğin *dolu* sözcüğünden hareketle başlayan yazma taşkınlığı: *Hayır, deli değilim. Hatta öfkeli bile değilim, ama kafanızı karıştırmak için bana bir fırsat verin, işte o zaman ceplerinizi boşaltırım.* Ayrıca bitirdikten bir hafta sonra tiksinerek yaktığı tek perdelik bir oyun, bir daha şiir yazmamaya yemin ettikten sonra yırtıp attığı, o güne kadar hiçbir Yenidünyalının kaleme almadığı kadar açık saçık ve berbat yirmi üç şiir yazdı. Yaptıklarının çoğundan nefret ediyordu. Kendini aptal, yeteneksiz ve beş para etmez biri olarak görüyor, yine de yazmakta ısrar ediyor, bunu yapmazsa kendisi için en ufak bir ümit olmadığını kavrayarak, istediği gibi bir yazar olmanın yıllar alacağını, bedeninin gelişmesinden de uzun bir süre gerektiğini bilerek çoğu kez hayal kırıklığı yaratan sonuçlara rağmen kendini her gün yazmaya zorluyordu; bir öncekinden biraz daha iyi bir şey yazdığında ilerleme kaydettiğini seziyordu, ondan bir sonraki yazısı iğrenç bile olsa zaten başka seçeneği yoktu, yazmak onun kaderiydi, ya yazacak ya ölecekti; ölü doğmuş yazıları için verdiği çabaya ve tatminkâr sonuç alamamasına karşın, başlı başına yazma eylemi kendini daha önceki uğraşlarının hiçbirinde olmadığı kadar canlı hissetmesini sağlıyordu; sözcükler kulaklarından çınlamaya başlayıp da masaya oturduğu ve eline kalemini aldığı ya da parmaklarını daktilonun

tuşlarına götürdüğü anda kendini çırılçıplak, üzerine gelmekte olan koca dünyanın önünde çıplak ve korunaksız hissediyordu, başka hiçbir şey bundan daha iyi olamazdı, kendi benliğinden çıkıp kafasının içinde çınlayan sözcüklerin içinden ses veren o koca dünyaya girmenin verdiği duygu başka hiçbir şeyle kıyaslanamazdı.

İnatçı. O yıllar içinde Ferguson'u en iyi tanımlayacak kelime buydu – her yıl bir öncekinden daha inatçı, daha içine kapanık, bir kişi ya da bir şey onu zorladığı zaman bildiğini okumakta daha da ısrarcıydı. Ferguson katılaşmıştı – babasına öfkesinde katıydı, Artie Federman'ın ölümünden yıllar sonra üstlenmeyi sürdürdüğü sorumluluk duygusunda katıydı, kendini bildi bileli onu tutsak eden varoş toplumuna olan karşıtlığında katıydı. Ferguson bir odaya adımını attığı anda herkesin ondan kaçtığı huzur bozucu birine dönüşmemişse henüz, bunun nedeni kavga çıkarmaya teşne olmaması ve genellikle düşüncelerini kendine saklamasıydı. Lisedeki arkadaşlarının çoğu onu düzgün biri olarak görürdü – bazen asık suratlı, biraz *kendi kafasının içinde kaybolmuş* olsa da her an kavga çıkarmaya hazır biri değildi, sıkıcı biri hiç değildi; Ferguson herkese değil, sadece bazı kişilere karşıydı ve karşı olmadığı insanları sevmeye yatkındı, sevdiği insanlara ölçülü ama anlayışlı bir sevecenlikle davranırdı ve sevdiklerini bir köpeğin sevgisine benzer biçimde, her şeyini vererek, asla onları yargılamadan, suçlamadan, hiçbir kötülük düşünmeden, onlara taparak, varlıklarını yücelterek severdi; çünkü kendisini seven, kendisinin de sevdiği az sayıdaki kişilere tamamen bağımlı olduğunu ve onlar olmazsa tamamen kaybolacağını, her şeyi yutan çöp bacasına atılacak bir başka Hank ya da Frank, gece karanlığında gökyüzünde süzülen bir kül zerresi olacağını biliyordu.

Artık *Taban İkizleri*'ni yazan on dört yaşındaki kuş

beyinli bir hiç olan çocuk değildi, ama o çocuğu hâlâ içinde taşıyordu ve daha uzun süre ikisinin birlikte yol alacağını seziyordu. Bildik olanla bilinmeyeni harmanlamak: Ferguson işte bunu yapmak, dünyayı en tutkulu gerçekçi kadar yakından gözlemlemek ama yine de farklı, hafifçe çarpıtan bir mercekten geçirerek görmenin yöntemini bulmak istiyordu; çünkü bildik konuları işleyen kitaplar insana zaten bildiklerini öğretiyordu, bilinmeyen konulardaki kitaplar ise bilmeye ihtiyacınız olmayan şeyleri öğretiyordu, Feguson'un en çok istediği de sadece duygulu varlıkların ve cansız nesnelerin görünürdeki dünyasına değil, aynı zamanda görünenlerin içinde gizli olan uçsuz bucaksız ve gizemli görünmez güçlere de yer açan hikâyeler yazmaktı. İnsanları rahatsız etmek, kafalarını karıştırmak, katıla katıla güldürmek, korkudan titretmek, kalpleri kırmak, akıllara ziyan vermek, şaşkınlıktan sersemlemiş oğlanları *doppelgänger*[1] düetiyle çılgınca dans ettirmek istiyordu. Evet, Tolstoy çok dokunaklı yazmıştı ve evet, Flaubert en güzel cümleleri yaratmıştı, ama Ferguson, Anna K. ile Emma B.nin yaşamlarındaki dramatik ve giderek keskinleşen dönüm noktalarını izlemekten her ne kadar hoşlansa da hayatının o döneminde en etkilendiği karakterler Kafka'nın K.sı, Swift'in Gulliver'i, Poe'nun Pym'i, Shakespeare'in Prospero'su, Melville'in Bartleby'si, Gogol'ün Kovalyov'u ve M. Shelley'nin canavarıydı.

Lise ikideki ilk denemeleri: sabah uyandığında farklı bir yüzü olduğunu gören adamın öyküsü; yabancı bir ülkede cüzdanını ve pasaportunu kaybedip karnını doyurmak için kanını satan bir adamın öyküsü; her ayın ilk günü adını değiştiren bir kızın öyküsü; ikisinin iddiasının

1. Almanca kökenli olan bu sözcük canlı birinin tıpatıp aynısı olan hayaleti anlamına gelir. (Ç.N.)

da yanlış olduğu bir tartışma yüzünden dostlukları biten iki arkadaşın öyküsü; yanlışlıkla karısını öldüren ve sonra mahalledeki bütün evleri kan kırmızısına boyamaya karar veren adamın öyküsü; konuşma yetisini yitiren ve yıllar geçtikçe mutluluğunun arttığını keşfeden kadının öyküsü; evden kaçan ve geri dönmeye karar verince ebeveynlerinin ortadan kaybolmuş olduğunu gören ergen çocuğun öyküsü; genç bir adamın öyküsünü yazan genç bir adamın öyküsünü yazan genç bir adamın öyküsü...

Hemingway ona cümlelerine daha dikkatli bakmayı, bir paragrafı kurgularken her sözcüğün, her hecenin ağırlığını ölçmeyi öğretti, ama Hemingway'in en iyi yapıtları hayranlık uyandıracak kadar kusursuz olsa da Ferguson için fazla anlam taşımıyordu, kabadayılık taslayan erkeksi konuşma tarzı, acılara göğüs gererek kan kusup kızılcık şerbeti içtim tavrı ona biraz gülünç geliyordu; o yüzden daha derinliği olan, okuru daha zorlayan Joyce'u tercih edip Hemingway'den vazgeçti; on altısına bastığında Don Enişte'den yeni bir karton kapaklı kitaplar paketi geldi, bunların arasında o güne kadar adını duymadığı ama kısa sürede bir numaralı kısa öykü yazarı olarak benimsediği Isaac Babel'in, (Don'un ilk biyografi kitabında incelediği) kısa sürede iki numaralı kısa öykü yazarı olarak benimsediği Heinrich von Kleist'ın kitapları vardı, *kıymetli* ve *her daim temel eser* olarak diğerlerinden daha çok değer verdiği kitap kurmacaların ve şiirlerin arasına sıkıştılmış olan *Doğal Yaşam ve Başkaldırı/ Sivil İtaatsizlik Makalesi ve Walden Gölü*'nün kırk beş sentlik Signet Yayınevi baskısı oldu, Thoreau romancı ya da hikâyeci olmasa da, müthiş akıcı ve özenli yazan, etkilerini Ferguson'a çeneye inen bir yumruk veya beyin humması gücüyle hissettiren güzellikte cümleler kuran bir yazardı. Kusursuzdu. Her sözcük tam yerine oturuyor, her cümle başlı başına bir yapıt, bağımsız soluğu ve

fikri olan ayrı bir birim oluyordu ve bu tür bir yazıyı okumanın verdiği heyecan, Thoreau'nun bir cümleden diğerine nasıl bir mesafeyle sıçrayacağını kestirememekten kaynaklanıyordu –o mesafe bazen sadece birkaç santim, bazen elli-altmış santim, kimi zaman birkaç metre, kimi zaman da millerce oluyordu– bu düzensiz aralıkların dengeyi sarsan etkisi, Ferguson'a kendi çabalarını yeni bir biçimde düşünmeyi öğretti, çünkü Thoreau'nun yaptığı şey yazdığı her paragrafta iki karşıt ve karşılıklı olarak özgün dürtüleri birleştirmekti, Ferguson bunlara *kontrol etme* ve *risk alma* dürtüleri demeye başladı. İşin sırrının bu olduğunu seziyordu. Sadece kontrol havasız, boğucu bir sonuca varırdı. Sadece risk alma kaosa ve anlaşılmazlığa varırdı. Ama ikisini bir araya getirince belki bir yere varılabilirdi, o zaman belki kafanızın içinde şarkı söyleyen sözcükler sayfanın üzerinde şarkı söylemeye başlar, o zaman bombalar patlar, binalar yıkılır ve dünya başka bir dünya gibi görünmeye başlardı.

Ama Thoreau'da biçemden de öte özellikler vardı. Komşularını rencide etmek pahasına da olsa kendi benliğini savunmaya, başka kimseye benzemeden, benliğinden ödün vermeden sadece kendisi olmaya can atan biriydi ve inatçı Ferguson'a çok çekici gelen inatçı bir ruhu vardı; onda yaşamı boyunca ergen kalmayı becermiş birini, yani ilkelerinden hiç sapmamış, asla yozlaşmış, satılmış bir yetişkine dönüşmemiş, ölünceye kadar cesur bir çocuk olarak kalmış birini gören *ergen* Ferguson da kendi geleceğini tam da öyle hayal etmek istiyordu. Thoreau'yu örnek almasının bir nedeni kendini cesur, özgüvenli bir kimliğe dönüştürmesini gerektiren manevi zorunluluk, bir başka neden de Thoreau'nun Amerika'da en geçerli görüş olan bütün kuralları para belirler iddiasını ciddi biçimde eleştirmesi, Amerikan hükümetini reddetmesi, hükümetin tutumunu protesto etmek adına hapse gir-

meye gönüllü olmasıydı; hapse girmeyi göze alma eylemi Ferguson doğmadan beş ay önce Hindistan'ın bağımsız bir ülke olmasına yardım etmişti, aynı görüş şimdi Amerika'nın güney kesiminde yaygınlaşıyordu ve *sivil itaatsizlik*, adil olmayan yasaların şiddetine karşı şiddete başvurmayan pasif direniş belki Amerika'nın değişmesine de yardımcı olabilirdi; Ferguson *Walden*'ın yazılmasından bu yana geçen yüz on iki yıl içinde ne kadar az şeyin değiştiğini düşünüyordu, o zaman Meksika-Amerika Savaşı varsa şimdi Vietnam Savaşı vardı, o zaman siyahlar esir olarak çalıştırılırken şimdi Jim Crow baskısı[1] ve Ku Klux Klan'ın yönetimde olduğu eyaletler vardı; Thoreau kitabını nasıl İçsavaş'a giden yıllarda yazmışsa, Ferguson da dünyanın yeniden patlayıp bölünmek üzere olduğu bir sırada yazı yazdığını hissediyordu; annesinin Jim'in ve Amy'nin babasıyla evlenmesinden önceki ve sonraki haftalar içinde Ferguson, Amerika destekli Diem rejiminin politikalarını protesto etmek üzere Budist rahiplerin *kendilerini yaktıklarını* üç kez televizyonda seyredip gazetelerde okuyunca, çocukluğunun huzurlu günlerinin sona erdiğini, insanlar barış uğruna ölmeyi göze alıyorsa, o zaman o korkunç kendini yakma eyleminin ülkelerinde yayılan savaşın giderek her şeyi kapsayacak ve herkesi körleştirecek kadar büyümesini kanıtladığını anladı.

Yeni ev Maplewood'da değil, Güney Orange'daydı, ama her iki kasaba da aynı Eğitim Bakanlığı'na bağlı olduğu için Ferguson'la Amy bölgedeki tek devlet lisesi olan Columbia Lisesi'nde okumaya devam ettiler. Ebeveynleri

1. Jim Crow, siyahlara takılan aşağılayıcı bir ad. 1877 ile 1960'ların ortalarına kadar ABD'nin güney ve sınır boyu eyaletlerinde siyahlara karşı uygulanan ırk ayrımcı yasaların tümü Jim Crow Yasaları olarak bilinir. (Ç.N.)

2 Ağustos 1963'te evlendiğinde ikisi de lise ikiyi bitirmişlerdi ve on bir ay önce Ferguson'ların eski evinin arka bahçesinde yaptıkları konuşma çoktan unutulup gitmişti. Amy de Ferguson da kendilerine birer sevgili bulmuşlardı ve kardeşçe ilişkileri Amy'nin umduğu gibi sürüyordu, gerçi artık gerçekten kardeş durumuna geldikleri için kardeşçe ilişki benzetmesi de anlamını yitirmişti.

Eski evin satışından gelenin paranın hepsini Ferguson'un babası alıyordu, en eski evin, Ferguson'un hiç ayrılmak istemediği Maplewood'daki ilk evin sahibi hâlâ Dan Schneiderman'dı, o evi yirmi dokuz bin dolara satıp otuz altı bin dolara Güney Orange'da daha büyük bir ev alabilmişti, annesi Dan'le evlendikten sonra babasından her ay gelen çekler kesilmiş olduğu için annesi meteliksiz kaldığı halde Dan'in parası vardı artık, çünkü Dan, Liz'le yeni evlendiği sırada ikisi de yüz ellişer bin dolarlık hayat sigortası yaptırmışlar ve Liz'in genç yaşta, beklenmedik ölümü üzerine Dan sigortadan parayı aldığı için Adler'ler, Ferguson'lar ve Schneiderman'lardan oluşan yeni aile şimdilik para sıkıntısı çekmiyordu. Paranın kaynağını, terminal aşamadaki kanserin dolara çevrilmesindeki ürkütücülüğü düşünmemek zordu; ne var ki Liz ölmüştü ve hayat devam diyordu, içlerinde hangisinin hayata devam etmekten başka seçeneği vardı?

Yeni evi hepsi seviyordu. Ufak bir kasabada yaşamaya şiddetle karşı olan, New York'a ya da dünyanın herhangi bir yerindeki büyük bir şehre taşınmak için her şeyini vermeyi göze alan Ferguson bile bu evin çok iyi bir seçim olduğunu, 1903 yılında Woodhall Crescent denilen bir çıkmaz sokakta inşa edilmiş, iki katlı, ahşap kaplama beyaz evin, kemiklerini dinlendirmek için son yedi yıldır yaşamak zorunda kaldığı soğuk Sessizlik Kalesinden çok daha iyi bir yer olduğunu itiraf etti. Mevcut dört yatak odasına ek olarak bir odaya daha ihtiyaçları

olabilirdi, çünkü Jim'in odası olması gereken oda Dan'in çalışma odası yapılmıştı, ama kimse bunu mesele yapmıyordu, özellikle de eve çok seyrek gelen ve salondaki kanepede yatmaktan gocunmayan Jim hiç aldırış etmiyordu, o umursamıyorsa başkaları neden dert edinecekti ki? Önemli olan hepsinin bir arada olmasıydı, Ferguson Dan'i kabullendiği, Amy'yle Jim Ferguson'un annesini kabullendiği, Dan Ferguson'u kabullendiği ve Ferguson' un annesi Amy'yle Jim'i kabullendiği için huzur içinde bir arada yaşıyorlar ve her iki kasaba halkının –ölüm, boşanma, yeniden evlenme, yeni bir eve taşınma ve cinsel dürtüleri uyanmış iki gencin o evde aynı katta yan yana odalarda kalıyor olması, Woodhall Crescent 7 numaralı evde *tuhaf* ya da *garip* veya *uygunsuz bir şeyler* olduğu gibi– geçen yılın bütün değişiklikleri ve kargaşası hakkındaki dedikodularına hiç itibar etmiyorlardı. Adam (Yahudilerin gözünde) *zar zor ayakta kalan bir sanatçı*, hırpani, ukala bir *Luftmensch*'ti[1]; (Yahudi olmayanların gözünde) uzun saçlı, toplum kurallarına uymayan, kuşku uyandırıcı politik eğilimleri olan biriydi, Stanley Ferguson'un karısı nasıl olur da böyle biriyle evlenmek için yuvasını yıkar, kocasının servetini teperdi?

Ferguson'un yaşamındaki en büyük değişiklik annesinin Dan Schneiderman'la evlenmesi değildi. Zaten daha önce de evliydi, aradaki fark babasına kıyasla Dan'in daha iyi, daha uyumlu bir eş olmasıydı, Ferguson da bu evliliği uygun buluyor ve bu konuyu düşünmesine gerek olmadığı için de üzerinde durmuyordu. Üzerinde durduğu ve yaşamının temel koşullarında çok daha önemli değişiklik yapan şey artık ailenin tek çocuğu olmayışıydı. Ferguson küçüklüğünde bir erkek ya da kız kardeşi olsun

1. Para kazanmak gibi pratik meselelerle ilgilenmek yerine entelektüel konularla ilgilenen. Argoda aklı havada. (Ç.N.)

diye dua etmiş, yalnızlık çekmemek için annesine bir bebek doğurması için yalvarmıştı, ama annesi bunun olanaksız olduğunu, artık içinde başka bebek kalmadığını anlatmış ve ömrünün sonuna kadar onun biricik ve tek Archie'si olacağını söylemişti, Ferguson da zamanla kaderi olan yalnızlığı kabullenmiş, yetişkinlik dönemini bir odaya kapanıp kitaplar yazarak geçirmek isteyen düşünceli, hayalperest bir çocuğa dönüşmüştü; birçok çocuğun kardeşleriyle paylaştığı itişe kakışa oynanan oyunlardan ve neşeli arkadaşlıktan yoksun kalmıştı, ama bir yandan da çocukluk sürecini yaşam boyu sürecek bir güceniklik ve/veya kalıcı bir psikoza götüren bir cehennem atmosferinde yaşanan çatışmaları ve nefreti de yaşamamıştı; şimdi ise on yedi yaşına geldikten ve tek çocuk olmanın iyi ve kötü yanlarını tattıktan sonra çocukluktaki dileği on altı yaşında bir kız kardeş ve yirmi yaşında bir ağabeyle gerçekleşmişti – ama artık iş işten geçmişti, bunca zaman sonra kardeşlere sahip olmanın bir yararı yoktu ve Jim çoğunlukla evden uzakta olduğu ve (önceki yaz reddedildikten sonra uzun süre kırgınlık duyduğu) Amy'yle yeniden arkadaş oldukları halde, evin tek çocuğu olduğu dönem şimdikinden daha kötü olsa bile zaman zaman o günleri özlemekten kendini alamıyordu.

Eğer Amy de onu Ferguson'un kendisini sevdiği kadar sevseydi, yeni yaşam koşullarından yararlanarak çeşitli seks oyunları oynasalar, ebeveynlerinin arkası dönükken hiç hazırlıksız cilveleşip oynaşabilseler, bitişik yatak odalarının birinden birinde aşk ve ruh sağlığı adına ikisi de bekâretlerini feda edecekleri gizli şehvet çılgınlıkları ve gece yarısı buluşmaları gerçekleştirebilseler her şey çok farklı olurdu, ama Amy hiç oralı olmuyor, gerçekten ve içtenlikle onun kardeşi olmak istiyordu, yaşamının temel amacı penisini çıplak bir kızın vücuduna sokmak ve bekâretini sonsuza kadar arkasında bırakmak

olan seks delisi Ferguson ya bu durumu kabullenecek ya da istediğini elde edememenin sürekli gerginliği sonunda patlayacaktı, çünkü engellenen ihtiras insanın her yanına yayılan bir zehirdi ve damarlarınızla iç organların dolduğu anda o zehir beyninize tırmanır ve patlayarak kafatasınızdan dışarıya fışkırırdı.

Ferguson için en zor olanı yeni evdeki ilk haftalardı. Amy'yle her yalnız kalışlarında kıza sarılıp yüzünü öpücüklere boğmak isteğine karşın kendini tutmak, geceleri ereksiyona geçince bitişik odadaki Amy'nin koynuna girdiği hayallerini bastırmak zorunda kalmanın yanı sıra, birbirlerinin mahremiyetini çiğnememek için gerçekleştirilmesi gereken birtakım pratik ayarlamalar da vardı, ortak alanlarda bir arada nasıl yaşayacakları konusunda (kapıyı tıklatmadan açmamak, çıkarken banyoyu düzenli bırakmak, kendi bulaşıklarını yıkamak, izin almadan diğerinin ev ödevindeki cevapları araklamamak, Ferguson açısından Amy'nin hatıra defterine, Amy açısından da Ferguson'un yazı taslağı defterlerine ve öykülerine bakmamak anlamına gelen diğerinin odasına gizlice girip bir şeyleri karıştırmamak gibi) kesin kurallar oluşturuncaya kadar birkaç tuhaf karşılaşma ve mahcubiyet yaşandı; örneğin bir keresinde Amy banyonun kapısını açınca duştan yeni çıkmış Ferguson'un tuvaletin üzerine oturmuş otuzbir çektiğini gördü – *Ben hiçbir şey görmedim!* diye çığlık atarak kapıyı kapattı; bir başka sefer de Amy tam sarındığı havluyu düzelterek koridordan geçerken havlu birden yere düştüğü anda Ferguson odasından çıktı ve kızın çıplak teninin beyazlığına bakıp afallarken üvey kardeşinin minik uçlu memelerini, apışarasındaki kıvırcık kahverengi tüyleri de ilk kez gördü. Amy yüksek sesle, *Bok canına!* diye söylenince Ferguson –*Senin bir vücudun olduğundan her zaman kuşkulanmışımdır, şimdi emin oldum*, diyerek– zekice bir cevap yapıştır-

dı, bunun üzerine Amy de güldü ve kollarını kaldırıp kapak kızları gibi başının üzerinde kenetleyerek poz verdi ve sadece ikisinin de çok beğendiği *David Copperfield* romanındaki komik kahramana değil, aynı zamanda birkaç gün önce banyoda gördüğü manzaraya da gönderme yaparak, *Şimdi ödeştik Mr. Dick*, dedi.[1]

Gerçi Ferguson'un bir sevgilisi vardı, ama Amy'nin *Barkis*'i[2] niyetli olsa sevgilisinden o anda vazgeçerdi, ancak kızın öyle bir niyeti yoktu; ne var ki asla ona sunulmayacak vücudu gördükten sonra artık eskisi gibi o vücudun nasıl olduğunu hayal etmeye çalışmak işkencesinden kurtulacaktı, bu ufak da olsa bir ilerleme, onu Sonsuz Hüznün Dipsiz Kuyusundan başka hiçbir yere ulaştırmayacak olan sağlıksız bir saplantıdan kurtulmanın başlangıcı sayılırdı, bu durumu telafi etmek için düşüncelerini sevgilisinin vücuduna odaklamaya çalıştı; şimdiye kadar kızın sadece belden yukarısını çıplak görmüştü, ama lise üçte yeniden barıştıkları için vücutlarını keşfetme işlemleri daha atak, daha cüretkâr olmaya başlıyordu, bu da umutlanmak için bir neden olduğu anlamına geliyordu ve Ferguson, Amy'yle ilişkisinin hangi noktada olduğunu ve ona nasıl davranması gerektiğini bilemeden geçirdiği zorlu bir yazdan sonra teslim olmaya, cephaneliğini yakmaya ve zihninde kayıtsız şartsız bir teslim anlaşması imzalamaya karar verdi, o andan itibaren de Amy'yi sevmeye devam etmenin ve karşılığında sevilmenin tek çözümü gibi görünen yeni görevine, yani kıza kardeş gibi davranmaya başladı.

Bazen kavga ediyorlardı, bazen Amy bağırıp çağrı-

1. Dick, özel isim olmanın yanı sıra penis anlamına da gelir. (Ç.N.)

2. *David Copperfield* romanında evlenmek istediğini belirtmek için "Barkis istiyor" diyen Mr. Barkis karakterine atfen kişinin bir duruma hazır ya da istekli olduğu anlamında kullanılan bir deyim. (Ç.N.)

yor, Ferguson'a küfrediyordu, bazen de Ferguson odasına kapanıp bütün bir akşam, aralıksız on, on iki saat onunla konuşmuyordu; ama genellikle onunla iyi geçinmeye çalışıyordu ve genellikle de iyi geçiniyorlardı. Aslında, arkadaşlıkları Ferguson'un *sadece arkadaş* olmaktan daha fazlasını kafasına takmasından önceki niteliğine yeniden dönmüştü, şimdi yeni evlenen ebeveynleriyle birlikte Woodhall Crescent'taki evde yaşadıkları için arkadaşlıkları daha da yoğunlaşmıştı, kimi zaman konuşmaların bir noktasında mutlaka Amy'nin annesinin ve Artie Federman'ın ölümlerinin söz konusu olduğu, üç-dört saat süren daha içtenlikli bir biçimde konuşuyorlar, (Ferguson'un notlarının B+'lara, arada bir de A-'lere çıkarak Amy'nin tümü A ya da A- olan seviyesine yükselmesini sağlayan) beraberce ödev yapmak ve sınavlara hazırlanmak için daha çok zaman ayırabiliyorlardı, birlikte daha çok sigara tüttürüyor, (çoğunlukla uzun, yeşil şişeli Rolling Rock yahut kahverengi şişeli daha da ucuz Old Milwaukee marka biralar olmak üzere) daha çok içki içiyor, televizyonda beraberce daha çok film izliyorlardı, daha sık remi oynuyor, birlikte daha sık New York'a gezmeye gidiyorlardı, daha çok şakalaşıyor, birbirlerinin damarına daha çok basıyor, daha sık politik tartışmalar yapıyor, daha çok gülüyorlardı ve artık birbirlerinin yanında burunlarını karıştırmaktan ya da osurmaktan kaçınmıyorlardı.

Okulda iki bin yüzü aşkın öğrenci vardı, her sınıfa yedi yüzden fazla öğrenci düşüyordu ve Maplewood ile Güney Orange kasabalarına hizmet veren bu ortaöğrenim fabrikasında okuyan Protestan, Katolik ve Yahudi karması oğlanlarla kızlar, bir bölümü mavi yakalı işçilerden, diğer bölümü beyaz yakalıların üst kesiminden olmak üzere çoğunluğu orta sınıftan olan ve İngiltere'den,

İskoçya'dan, İtalya'dan, İrlanda'dan, Polonya'dan, Rusya'dan, Almanya'dan, Çekoslovakya'dan, Yunanistan'dan ve Macaristan'dan Amerika'ya göçmüş ailelerin çocuklarıydı, bir teki bile Asya kökenli aileden gelmiyordu ve koca okulda sadece yirmi dört siyah öğrenci vardı, bu da okulu Essex ilçesinde yer alan çok sayıdaki sadece beyaz öğrenci liselerinden biri durumuna getiriyordu; İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda ölüm kamplarındakilerin özgürlüğüne kavuşmasından on dokuz, yirmi yıl gibi bir süre geçtikten sonra bile her iki kasabada da anti-Semitizmin izleri hâlâ görülüyordu, bu tavır çoğunlukla fısıltılarla, suskunluklarla ve yazılı kararlar olmadığı halde Orange Tenis Kulübü gibi lokallere alınmamak biçiminde ortaya çıkıyordu, ama bazen daha da beter şeyler oluyordu, örneğin Ferguson'la Amy on yaşına bastıkları yıl Maplewood'daki Yahudi arkadaşlarından birinin evinin bahçesinde yakılan haçın görüntüsünü ömürleri boyunca unutamayacaklardı.

Sınıflarındaki yedi yüzü aşkın öğrencinin üçte ikiden fazlası yükseköğrenim yapacaktı, bazıları ilçedeki en iyi özel üniversitelere, bazıları doğu kıyısındaki vasat özel üniversitelere, bazıları da New Jersey'deki devlet üniversitelerine gidecekti, üniversiteye gitmeyen oğlanlar ise askere yazılıp Vietnam'a gönderilecek ve şayet ölmez de geri dönebilirlerse kaportacılarda ve benzincilerde teknisyen ve pompacı olacaklar, fırın işçisi ve uzun yol kamyon şoförü olarak çalışacaklar, su tesisatçısı, elektrikçi, marangoz olarak dönemsel ya da sürekli iş bulacaklar, emniyet, itfaiye ve sağlık kurumlarında yirmi yıl memurluk yapacaklar ya da turnayı gözünden vurup kestirmeden köşeyi dönmek için kumar, gasp, silahlı soygun gibi fazla riskli iş alanlarına yöneleceklerdi. Üniversiteye gitmeyecek kızlar içinse evlenip anne olmak, sekreterlik, hemşirelik, berberlik, diş teknisyenliği okullarına gitmek, bürolarda, lokantalarda, seyahat acentelerin-

de çalışmak ve ömürlerinin geri kalan yıllarını doğdukları kasabanın on mil ötesine gitmeden geçirmek gibi seçenekler vardı.

Ama bazı istisnalar da oluyordu, bazı kızlar üniversiteye gitmeseler de oldukları yerde kalmayacaklardı, bunlar Ferguson'un kendini bildi bileli gözlemlediği New Jersey'de doğup büyümüş kızlardan çok farklı geçmişleri ve gelecekleri olan kızlardı; onlardan biri Ferguson'un lise bire başladığı ilk gün İngilizce sınıfına gelen siyah saçlı, esmer tenli bir kızdı, güzel de denilemezdi, çirkin de sayılmazdı, ama ilk bakışta Ferguson'un dikkatini çekti; hayvanat bahçesine hapsedilmiş korkusuz bir hayvan gibi kendi içine çekilmiş, parmaklıkların arasından kendisini seyredenleri seyrediyormuş ve hangisinin ona yiyecek vermeyi göze alacak kadar yürekli olduğunu merak ediyormuş gibi görünüyordu; Mrs. Monroe derse başlarken yirmi öğrencinin her birine parmağıyla işaret edip adlarını söylemelerini ve kendilerini sınıf arkadaşlarına tanıtmalarını isteyince, Ferguson siyah saçlı kızın İngiliz aksanına benzettiği bir şiveyle konuştuğunu duydu ve hiç düşünmeden peşine düşmeye karar verdi, çünkü Jersey'nin kenar mahallelerinden bir kıza kıyasla başka bir yerden gelen kızın otomatik olarak daha çekici olmasının yanı sıra, Amy'nin arka bahçede onu reddetmesinin üstünden tam yedi gün geçmişti ve Ferguson özgürdü, yoluna çıkan herhangi bir kızın peşine düşme özgürlüğüne sahipti. Neyse ki Amy o yıl İngilizce sınıfında değildi; yani Ferguson siyah saçlı kızı bakışlarıyla keserken ve ona nasıl yaklaşacağını, nasıl baştan çıkarıp, kalbini nasıl kazanacağını planlarken Amy onun bu bakışlarını görmeyecekti, onun bu niyetini sezebilecek olan Amy orada olmayınca Ferguson da niyetini istediği kadar belirgin biçimde gösterebilecekti.

Dana Rosenbloom. İngiliz değil, Güney Afrikalıydı.

Johannesburg'lu Maurice ve Gladys Rosenbloom'un dört kızından ikincisiydi; Amerika'ya yerleşmişlerdi, çünkü Dana'nın zengin, fabrikatör babası sadece kapitalist bir girişimci olmakla kalmıyordu, aynı zamanda sosyalisti ve 1948'den beri ülkesini yöneten apartheid rejimine karşı olduğu için hükümet karşıtı eylemlerde faal rol almış ve bu yıkıcı eylemlere katıldığı için Güney Afrika adli makamlarını öylesine öfkelendirmişti ki onu hapse atmaya kalkmışlardı, hapishane ise Maurice Rosenbloom'un sağlığını ve ailesinin moralini bozacak bir yer olduğu için altı kişilik aile apar topar toplanmış, fabrikayı, Johannesburg'taki evlerini, arabalarını, kedilerini, atlarını, yazlık evlerini, teknelerini ve paralarının büyük bölümünü arkalarında bırakıp Güney Afrika'dan Londra'ya kaçmıştı. Varlıktan neredeyse yokluğa düşünce ve Dana'nın altmış iki yaşındaki babası artık çalışamayacak duruma gelince, Londra'da ailenin geçimini babasından hayli genç olan ve Ferguson'un kırklı yaşların ortalarında olduğunu tahmin ettiği annesi üstlenmiş, Harrods Mağazası'nda üç yıl içinde önemli bir konuma yükselmiş ve Harrods'ta varabileceği en yüksek göreve geldikten sonra New York'ta 5. Cadde'deki Saks Mağazası'yla iki misli ücret ve daha önemli bir konum için anlaşma yapmıştı. Rosenbloom ailesi böylece 1962 ilkbaharında Amerika toprağına ayak bastı ve New Jersey, Güney Orange'da Mayhew Yolu üzerinde tahtaları gıcırdayan, büyük bir eve yerleşti, dolayısıyla Dana Rosenbloom da Columbia Lisesi'nde Mrs. Monroe'nun onuncu sınıf İngilizce dersinde Ferguson'un iki sıra ötesine oturmuş oldu.

Ortadoğu çöllerinin daha eski, daha derindeki kökenleri üzerinde tabaka tabaka oluşmuş Kuzey Afrika ve Doğu Avrupa genlerinin esmer tenine sahip bir beyaz Güney Afrikalı, başının üstünde taç gibi yanan kıvırcık, dağınık saçları, ince uzun kolları ve bacakları, dar kalçala-

rıyla Alman ve İskandinav edebiyatının egzotik Yahudisinin, on dokuzuncu yüzyıl operalarının ve Technicolor filmlerin Çingene kızı Esmeralda'nın, Bathsheba'nın ve Desdemona'nın birbirine harmanlanıp tek kişide vücut bulmuş timsali, derste omuzlarını hafifçe çökerterek, boynunu biraz eğerek not alıyor, yavaş hareket ediyor, hiç telaşlanmıyor, hiç yorulmuyordu, sakindi, ılımlıydı, dış görünüşünün çağrıştırdığı gibi Levanten bir fettan değil, sıcak, sevecen tepkileri olan ayağı yerde biriydi, birçok bakımdan Ferguson'un şimdiye kadar çekici bulduğu en sıradan kızdı. Ne Linda Flagg gibi güzeldi ne Amy gibi zekiydi, ama ailesinin başına gelenler yüzünden ikisinden de daha olgun ve daha özgüvenliydi, cinsel açıdan delikanlının kendisine yaklaşmak için ilk girişimlerini hoş karşılayacak kadar rahat, deneyimli ve cesur tavrıyla Ferguson'dan da daha olgundu; çok geçmeden Ferguson onun da kendisine abayı yaktığını ve onu asla Amy'nin yaptığı gibi kırmayacağını anladı, ebeveynleri evlenmeden önce birlikte yedikleri Pek Çok Akşam Yemeğinin birinden sonra Ferguson piposunu çıkarıp yakınca huysuz Schneiderman kızı kahkahayı patlatmıştı, Ferguson bütün yazarların masanın başına geçip yazmaya başlarken pipo içtiklerini düşünerek o pipoyu almıştı ve Amy onunla *taklitçi budala* ve *dünyanın gelmiş geçmiş en aptal çocuğu* diye acımasızca alay etmişti; Dana Rosenbloom ise ne ona ne de başka hiç kimseye böyle sözler söylerdi; böylece Ferguson, Johannesburg ve Londra'dan yeni gelen kara gözlüye kur yapmaya başladı ve kızın gönlünü çeldi, bunu baştan çıkarma sanatını çok iyi bildiği için değil, kız ona âşık olup baştan çıkarılmayı istediği için başarabildi.

Ferguson ona âşık değildi, hiçbir zaman da âşık olmayacaktı, aradığı tutkulu aşkın Dana olmayacağını en başta anladı, ama vücudunun dokunulmaya ihtiyacı vardı, cinsel ilişki için yanıp tutuşuyordu, Dana da onu güzel

güzel elliyor, güzelce öpüyordu, bunu o kadar iyi ve o kadar sık yapıyordu ki onun okşamalarının verdiği haz Ferguson'un yaşamının o sürecinde büyük tutku arayışına gerek bırakmıyordu. Çok sık okşanma ve öpüşmenin yanı sıra az da olsa duyduğu sevgi şimdilik yetiyordu ve lise üçte oldukları kış çırılçıplak soyunup tam anlamıyla sevişmeye başlayınca o kadarı Ferguson'a yetti de arttı bile.

Kendisine âşık olan Çingene kızıyla hiç konuşmadan hayvansı seks yapmak, bakışarak, el hareketleriyle ve dokunarak anlaşmak, en önemsiz konularda birkaç cümleyle konuşmak, Amy'yle olduğu ya da gelecekle ilgili hayallerindeki kızla olacağı gibi görüş birliği, fikir alışverişi olmaksızın sadece vücutların buluşması, bedenlerin birbiriyle anlaşması ve en ufak bir sakınma, en ufak bir kısıtlama olmaması Ferguson için öylesine yeni, öylesine alışılmadıktı ki yalnız kalmayı başarabildikleri boş odalarda birbirlerine yaptıklarını düşündükçe bazen ürperiyordu, tenleri mutlulukla yanıyor, birbirlerini öpücüklere boğdukça gözeneklerinden ter boşanıyordu, kız ona nasıl da sevecen, nasıl da müşfik davranıyordu, onun korkularını, bencil umutsuzluklarını nasıl da anlayışla karşılıyordu, Ferguson'un onu kendisinin sevdiği kadar sevmemesini sorun yapmıyordu, ilişkilerinin geçici bir meseleden öteye geçmeyeceğini, Amerika'nın Dana'nın değil Ferguson'un asli yeri olduğunu, Dana'nın okulu ve on sekiz yaşını bitirinceye kadar vakit öldürdüğünü ve zamanı gelince Taberiye Gölü ile Golan Tepeleri arasındaki bir kibutzta yaşamak üzere İsrail'e gideceğini ikisi de biliyordu; kızın bütün isteği buydu, gözü ne üniversiteyi görüyordu, ne kitapları, ne de önemli fikirleri, tek isteği bedenini başka bedenlerin yanına yerleştirmek ve onu asla kovmayacak bir ülkeye ait olmak için yapması gereken her şeyi yapmaktı.

Ferguson kendisinin çok önem verdiği şeylere kız kayıtsız kaldığı için bazen kaçınılmaz olarak ondan sıkılıyordu, okulda birlikte oldukları yıllar içinde Ferguson zaman zaman bocalasa, aklı başkalarına kaysa, başka kızlara baksa, yazları Dana Tel Aviv'deki akrabalarının yanına gidince başka kızlarla gezip tozsa da, ondan hepten kopamıyordu; kızın tatlılığı, iyi kalpliliği onu hep çekiyordu, ayrıca seks de gerekliydi, seks yaptığı dakikalar ya da saatler boyunca başka her şeyi kafasından siliyor, dünyaya gelmesinin nedenini, dünyaya ait olmanın ne demek olduğunu, erotik yaşamın başlangıcının gerçek yaşamın başlangıcı olduğunu anlamasını sağlıyordu ve bunların hiçbiri okuldaki diğer kızlarla gerçekleşemezdi, Linda Flagg'ler ve Nora McGinty'ler ve Debbie Kleinman'lar militan bakirelerdi, demirden bakire kemerleriyle kendilerini kilitlemiş profesyonel kızoğlankızlardı, o yüzden arada bir sevgisi azalsa da Ferguson, Dana Rosenbloom'u bulduğu için ne kadar şanslı olduğunu ve mecbur olmadıkça onu terk etmeyeceğini biliyordu; çünkü Dana ona kendisini vermenin yanı sıra ailesini de vermişti ve Ferguson o aileyi sevmişti, onlar gibi bir ailenin var olabileceği fikrini sevmişti, evlerine adımını attığı ve Rosenbloom atmosferinin içine girdiği her sefer, oradan gitmeyi istemeyecek kadar mutluluk duyuyordu.

O atmosferi kesin olarak tanımlamak olanaksızdı, Ferguson yıllar içinde o atmosferi böylesine benzersiz kılan, daha önce girdiği evlerin hiçbirinde bulunmayan özelliği kavrayabilmek için çok çaba gösterdiği halde bunu çözemedi. Bazen bu özelliği şatafat ile yavanlığın, sıradanlığın bir karışımı olduğunu düşünüyordu; ama o karışımda şatafat ve şıklık yavanlığın gölgesinde kalmıyor, sıradanlık ise o şatafatın altında hiç ezilmiyordu. Ebeveynlerin zarif, incelikle kontrol edilmiş İngiliz terbiyesi ile çocukların anarşik eğilimleri bir arada yaşanıyor,

taraflardan birinin diğerine karşı çıkmadığı evde sürekli bir huzur atmosferi sürüyordu, en ufak iki kız kardeşin salonda birbirleriyle dalaştığı zaman bile bu hava bozulmuyordu. Bir enstantane: İnce, uzun, aristokrat görünümlü Mrs. Rosenbloom sırtında Saks Mağazası'ndaki ofisine giderken giydiği Chanel ve Dior tayyörlerinden biriyle oturmuş, en büyük kızı Bella'ya büyük bir sabırla doğum kontrolünden söz ediyor, Amerika'ya geldiklerinden beri hippi olan Bella da annesini büyük bir sabırla dinlerken, bir yandan da siyah balıkçı yaka kazağını düzeltiyor ve gözlerinin çevresine siyah eyeliner sürerek suratını rakuna benzetiyor. Bir başka enstantane: Gri ipek Ascot kravatı takan, biraz ufalmış, biraz zayıflamış, kırçıl keçisakallı Mr. Rosenbloom, en ufak kızı Leslie'ye hattatlığın inceliklerini anlatıyor, püf deseniz uçacak kadar zayıf olan dokuz yaşındaki Leslie de, yara bere içindeki dizleri ve elbisesinin cebinde uyuklayan Rodolfo adındaki hamsteriyle oturmuş babasını dinliyor. Rosenbloom atmosferi buydu işte, ya da buna benzer anlık bir, iki başka görüntünün havası; Ferguson bu insanların beraberce yaşadıkları zorlukları, dünyanın bir yerinde her şeylerini yitirip dünyanın başka bir yerinde sıfırdan başlamanın ne demek olduğunu düşününce, onlar kadar cesur, onlar kadar metin bir aile daha var mıdır diye merak ediyordu. Bu tavır da aile atmosferinin bir parçasıydı: İsterse tanrılar bizden yüz çevirsin, isterse işlerimizi baltalasınlar, biz yaşıyoruz ve bundan böyle de yaşayacağız ve yaşatacağız tavrı.

Ferguson, Mr. Rosenbloom'dan öğreneceği pek çok şey olduğuna karar verdi ve Dana'nın altmış altı yaşındaki babası artık çalışmadığı, vaktinin büyük bölümünü evde kitap okuyup sigara içerek geçirdiği için Ferguson ara sıra ona uğramayı âdet edindi; çoğunlukla okuldan çıkar çıkmaz, akşamüstü ışığının salona vurarak yerlere ve mo-

bilyalara çapraz gölgeler düşürdüğü saatlerde gidiyordu, genç adamla yaşlı adam o yarı aydınlık yarı karanlık salonda oturuyor, belirli bir konu üzerinde durmaksızın politikadan, Amerikan hayatının tuhaflıklarından söz ediyorlar, arada bir de bir kitap ya da bir film veya bir tablo hakkında konuşuyorlardı, ama sohbetlerinin ağırlığını Mr. Rosenbloom'un geçmişle ilgili anıları, fırtınalı denizde buharlı gemiyle yapılan Avrupa yolculuğu, gençliğinde yaptığı nükteler, martininin ilk yudumunu aldığı anda bütün vücuduna yayılan mutluluk hissi, *gramofon plakları*, *radyo*, kadınların bacağından sıyrılan ipek çoraplar hakkındaki anekdotlar oluşturuyordu; bunlar hiçbir önemi, hiçbir derinliği olmayan ama keyifle dinlenen hikâyelerdi, Ferguson Mr. Rosenbloom'un Güney Afrika'da yaşadığı sıkıntılardan ne kadar az söz ettiğini ve o konuda bir şey anlattığında da sesinde sürgünde yaşamak zorunda kalmış bir adamdan beklenebilecek en ufak bir kin, bir öfke, haksızlığa isyan tonu olmadığını fark ediyordu, Mr. Rosenbloom'a bu yüzden yakınlık duyuyor, Mr. Rosenbloom acı çekmiş biri olduğu için değil, acı çekmiş olan ama hâlâ espri yapabilen biri olduğu için onunla sohbet etmekten zevk alıyordu.

Mr. Rosenbloom, Ferguson'un öykülerinden hiçbirini okumadı, yazdığı bir tek kelimeye bile göz atmadı, yine de aylardır Ferguson'un kafasını kurcalayan ve o gidişle daha yıllarca kurcalayacak olan bir sorunun çözümünü bulan da Mr. Rosenbloom oldu.

Yaşlı adam bir öğleden sonra, Archie, dedi. Gündelik kullanım için çok hoş bir adın var, ama bu bir romancı için pek uygun bir ad gibi görünmüyor, öyle değil mi?

Ferguson, Hayır, hiç mi hiç uymuyor. Berbat bir ad, dedi.

Archibald'ın da ondan kalır bir yanı yok, değil mi?

Hayır yok, hem daha da beter.

Peki yazdıklarını yayınlayacağın zaman ne yapacaksın?

Herhalde şayet yayınlamaya başlarsam demek istiyorsunuz.

Diyelim ki yayınlayacaksın. Aklında başka seçenek var mı?

Pek yok.

Pek mi yok, hiç mi yok?

Hiç yok.

Mr. Rosenbloom, Hmm, diyerek bir sigara yaktı ve gölgelerin içine doğru baktı. Uzunca bir süre sustuktan sonra, Göbek adın nedir? dedi. Göbek adın var mı?

Isaac.

Mr. Rosenbloom sigara dumanını koca bir bulut gibi ağzından dışarı üfledi ve az önce duyduğu iki heceyi yineledi: *Isaac.*

Büyükbabamın adıydı.

Isaac Ferguson.

Isaack Ferguson. Isaac Babel ve Isaac Bashevis Singer'ın adları gibi.

Çok güzel bir Yahudi adı, öyle değil mi?

Ferguson kısmı değil, ama *Isaac* kısmı kesinlikle öyle.

Isaac Ferguson, romancı.

Kişi adı Archie Ferguson, yazar adı Isaac Ferguson.

Bence fena değil. Ne dersin?

Hiç fena değil.

Bir kişide iki kişi.

Ya da iki kişide bir kişi. Her ikisi de hoş. Her halükârda yazdıklarıma atacağım imza Isaac Ferguson olacak. Tabii eğer günün birinde yayınlamayı becerebilirsem.

O kadar alçakgönüllü olma. Yayınladığın *zaman.*

O konuşmadan altı ay sonra ikisi evde oturmuş, Güney Afrika akşamüstlerinin ışığı ile New Jersey akşamla-

rı ışığı arasındaki farkları konuşurken, Mr. Rosenbloom koltuğundan kalktı, odanın öteki ucuna gitti ve elinde bir kitapla yerine döndü.

Kitabı yavaşça Ferguson'un eline bırakırken, Belki bunu okumalısın, dedi. Kitap Alan Paton'un *Ağla Sevgili Yurdum* adlı kitabıydı. 30 Bedford Alanı, Londra adresindeki Jonathan Cape Yayınevi tarafından yayınlanmıştı.

Ferguson Mr. Rosenbloom'a teşekkür etti, kitabı üç, dört gün içinde geri getireceğine söz verdi. Mr. Rosenbloom koltuğuna otururken, Geri vermene gerek yok, dedi. Senin olsun Archie. Artık bana lazım değil. Ferguson kitabı açtı ve birinci sayfasındaki ithaf yazısını okudu: *23 Eylül 1948. Nice mutlu doğum günlerine Maurice – Tillie ve Ben.* İki imzanın altında büyük harfle yazılmış iki sözcük daha vardı: SIKI DUR.

Eğer babasından para almayacaksa, yazın babasının mağazalarından birinde çalışması da söz konusu olamazdı. Ancak, babasından para almayacaksa kendisi para kazanmaya başlamak zorundaydı, oysa dünyanın o yöresinde iki aylık yaz işi bulmak zordu, Ferguson da nerede iş arayacağını bilmiyordu. On altı yaşında olduğuna göre Cennet Kampı'na gidip garsonluk yapabileceğini düşündü, ama orada yazın son günü velilerin eline sıkıştıracağı bahşişlerden başka para kazanamazdı, bahşişler de bilemediniz iki yüz dolar civarında bir şey tutardı, üstelik Ferguson kamptan çok sıkılmıştı ve bir daha gitmek istemiyordu; Artie Federman'ın ölümünü izlediği topraklara ayak basma düşüncesi bile o ölümü yeniden hatırlamaya, tekrar tekrar gözünün önüne gelmesine, Artie'nin ağzından çıkan belli belirsiz *Ah* sesini Ferguson'un kendisi çıkarıncaya, kendisi çimenlerin üzerine yığılıncaya, kendisi ölünceye kadar gözünün önünde canlanmasına yeterdi, o yüzden oraya gitmesi olanaksızdı, kamp gar-

sonları her öğünde dört yüz dolar ücret alsalar bile gidemezdi.

Lise ikide olduğu bahar, annesinin ağustos başında evleneceği açıklandığı ve para kazanma konusunda henüz bir çözüm bulamadığı sırada, Jim onu Arnie Frazier adında eski bir lise arkadaşıyla tanıştırdı, Arnie, Rutgers Lisesi'ni dokuzuncu sınıfta terk edip Maplewood ve Güney Orange'da nakliyecilik işi kuran, yüz beş kiloluk eski bir Amerikan futbolu oyuncusuydu. Arnie'nin nakliye filosu beyaz bir Chevy kamyonetten ibaretti ve iş kesinlikle nakit karşılığında el altından yürütülüyordu, sigorta yoktu, sözleşmeli işçi yoktu, usulüne uygun bir işletme yapısı yoktu, hiç vergi ödenmiyordu, çünkü hiç gelir beyan edilmiyordu. Ferguson gelecek mart ayına kadar ehliyet alamayacak durumda olduğu halde Frazier onu askere çağrılan ve haziran sonunda Fort Dix acemi birliğine teslim olacak olan mevcut yardımcısının yerine geçici olarak işe aldı. Jim'in arkadaşı bütün yıl, tamzamanlı çalışacak birini tercih ederdi, ama Jim, bir zamanlar Frazier'ın kız kardeşini bir lise partisinde (kızı salonun bir köşesine sıkıştırıp mıncıklayan sarhoş hokey oyuncusunu yere sererek) zor durumdan kurtardığı için Frazier'ın arkadaşı olmuştu, adam bu yüzden kendini ona borçlu hissettiği için hayır diyemedi. Ferguson işe böylece girdi ve bu iş lise yıllarında 1963'ten 1965'e kadar üç yaz sürdü, çünkü işe girdikten sonraki yaz adamın yeni yardımcısı disk kayması yüzünden işi bırakınca, üçüncü yıl da filo iki kamyonete çıkıp Frazier alelacele bir şoför bulmak zorunda kalınca Ferguson göreve çağırıldı. İş zaman zaman aşırı yorucu oluyordu ve Ferguson her yıl çalışmaya başladığında ilk altı, yedi gün vücudundaki kasların yarısı sızlıyordu, ama bu bedensel çalışmayı yazı yazmanın zihinsel çalışmasını dengeleyen bir unsur olarak görüyordu, çünkü bu iş onu formda tutmak ve

(insanların eşyalarını bir yerden başka bir yere taşımak gibi) mantıklı ve meşru bir amaca hizmet etmekle kalmıyor, fikirlerinden bir başkasına yarar sağlamak yerine kendi yararını düşünmesine de yardımcı oluyordu; çünkü bedensel olmayan işlerin çoğunda beyninizi çalıştırarak başkasına para kazandırırken kendiniz karşılığında olabildiğince az para alırsınız, oysa Ferguson'un aldığı ücret fazla değilse de her işin sonunda eline beş, on, hatta bazen yirmi dolar sıkıştırılıyordu ve Vietnam'da harcanan milyonlar ülke ekonomisini perişan etmeden önceki o yıllarda çok nakliye işi çıktığı için Ferguson haftada vergisiz iki yüz dolara yakın para kazanıyordu. Böylece karyolaları ve kanepeleri dar merdivenlerden çıkarıp indirerek, antika aynaları ve XV. Louis yazı masalarını New York'taki içmimarlara taşıyarak, Pennsylvania, Connecticut ve Massachusetts kampüslerinde üniversite öğrencilerinin eşyalarını yurtlardaki odalarına ve odalarından evlere taşıyarak, eski buzdolaplarıyla arızalı klimaları şehir çöplüğüne götürerek o üç yazı geçirdi ve bu süreçte bir ofiste çalışsa ya da Gruning'de gürültücü çocuklara dondurma satsa hayatı boyunca karşılaşmayacağı insanlarla tanıştı. Üstelik Arnie ona iyi davranıyordu, saygı duyuyor gibiydi, Ferguson'un yirmi bir yaşındaki patronu her ne kadar 1964 Seçimleri'nde Goldwater'a oy vermiş olsa ve Hanoi'ye nükleer bomba atmak istese de, aynı Arnie Frazier'ın ikinci kamyoneti alıp çalışan sayısını dörde çıkarıca iki siyahı işe aldığı da bir gerçekti; Ferguson'un onun yanında çalıştığı son yaz her gün o siyah işçilerden biri olan Richard Brinkerstaff'la birlikte eşya taşımak paha biçilmez bir şans oldu; Ferguson kamyoneti bir sonraki görev yerine sürerken dev gibi iriyarı, göbekli Brinkerstaff kamyonetin ön camından dışarı bakar, boş taşra yollarından, çukurlarla dolu şehir sokaklarından, endüstri bölgelerindeki kalabalık şoselerden ge-

çerken dikkatle manzarayı süzer ve kendisini sevindiren ya da üzen ya da kızdıran bir şeyden bahsederken hep aynı ses tonuyla konuşarak, evinin önünde köpeğiyle oynayan küçük bir kızı veya Bowery ve Canal caddelerinin kesiştiği noktada yalpalayarak yürümeye çalışan ayyaş bir şarapçıyı parmağıyla işaret ederek, *Ne tatlı Archie*, derdi. *Ne tatlı şey.*

Ferguson babasının onun yaptıklarına bir anlam veremediğini biliyordu. Babası hayalperest bir çılgınlık olarak gördüğü ve yoksulluk, başarısızlık, akla ziyan bir hayal kırıklığıyla sonuçlanmasına kesin gözüyle baktığı yazarlık gibi ne idüğü belirsiz bir uğraşı insanların neden seçtiğini anlamamakla kalmıyor, aynı zamanda doğduğu andan itibaren dişini tırnağına takarak sıfırdan var edilmiş geleneksel Amerikan girişimciliğinin bütün nimetlerinden yararlanmış, iyi yetiştirilmiş oğlunun hayatta ilerlemek ve başarılı olmak için ona verilen fırsatları tepip yaz aylarını Vergi Dairesi'ni aldatan, üniversiteyi bitirememiş bir geri zekâlının yanında sıradan işçi olarak çalışmasını da aklı almıyordu. Para kazanmasına diyeceği yoktu, ama sorun bu paranın hiç artmayacağı gerçeğiydi, çünkü hayata atılacağı yolun başında böyle bir işle başlamak insanı hep dipte tutardı, oğlu ilerde de bir fabrika işçisi ya da şilep tayfası olmak istediğini söyleyince babası onu nasıl bir yaşantının beklediğini kaygıyla düşünmeye başladı. Doktor olmak isteyen küçük oğlana ne olmuştu? Neden her şey bu kadar ters gitmişti?

Ferguson babasının kendisi için bunları düşündüğünü tahmin ediyordu, tabii eğer onu hiç düşünüyorsa; büyükbabasının öldürüldüğü, yarı çılgın büyükannesinin ailenin sorumluluğunu üstendiği o sıkıntılı, parasızlık yıllarında Stanley Ferguson'un gençlik günleri hakkında, sonra babasının iki ağabeyinin gizemli bir biçimde, hiçbir zaman açıklanmayan bir nedenle California'ya taşın-

maları ve sonra babasının dünyanın en zengin adamı olmayı aklına koyması, başkaları nasıl Tanrı'ya ya da cinselliğe ya da iyi işlere inanıyorsa büyük piyasa peygamberi babasının paraya inanması, parayı kurtuluş ve tatmin olarak, her şeyin ölçütü olarak görmesi ve o inanca karşı çıkanları aptal yahut korkak sayması hakkında bildiklerini deşerek babasının ağzından yazdığı iki, üç sayfalık monologlarda onun düşünce sistematiğini anlamaya çalışıyordu; babası eski karısıyla oğlunu kesinlikle aptal ve korkak diye niteliyordu, onun gözünde ikisinin de beyni romanlardaki ve ucuz Hollywood filmlerindeki romantik süprüntülerle doluydu, kabahati daha çok eski karısında, bir zamanlar çok sevdiği Rose'da buluyordu, Rose oğlunu babasından uzaklaştırmış, *gerçek benliğini* keşfetmek ve kendi *benzersiz kaderini* yaratmak safsatalarıyla onun aklını çelmişti, artık bu yanlış onarılamayacak kadar iş işten geçmiş ve çocuk kaybedilmişti.

Yine de bunların hiçbiri, babasının sinema ve televizyon ekranları karşısında neden uyukladığını, zenginleştikçe neden daha bayağılaşıp daha eli sıkı olduğunu, ayda iki kez yemeğe çıkardığı oğlunu neden hep pis, ucuz lokantalara götürdüğünü, Maplewood'daki evi satma fikrinden neden cayıp Ferguson'la annesi evden çıktıktan sonra oraya taşındığını, *Taban İkizleri*'ni bastırma zahmetine katlandıktan sonra Ferguson'un yeni hikâyelerini neden görmek istemediğini ya da onun Woodhall Crescent'taki evde üvey babası ve üvey kardeşleriyle geçinip geçinmediğini neden araştırmadığını, hangi üniversiteye gitmek istediğini neden sormadığını, Kennedy suikastı hakkında neden tek söz etmeyip başkanın öldürülmesini umursamıyor gibi görünmesini açıklamıyordu ve Ferguson ölmemiş ya da insanlardan kopmamış bir şey bulmak umuduyla babasının ruhuna ne zaman girmeye çalışsa, her seferinde daha az şey bulabiliyordu. İçsel ya-

şamını dünyadan tamamen değilse bile hiç kuşkusuz büyük ölçüde gizleyen gizemli Mr. Rosenbloom'u bile babasından daha iyi anlıyordu. Aralarındaki fark babasının çalışıyor, Mr. Rosenbloom'un ise çalışmıyor olmasıyla da açıklanamazdı. Dan Schneiderman çalışıyordu. Babası gibi günde on iki, on dört saat çalışmasa da haftada beş ya da altı gün düzenli olarak yedi, sekiz saat çalışıyordu ve dünyanın en baş döndürücü ressamı olmasa da sınırlı yeteneğini biliyor, yaptığı işten zevk alıyor ve Stanley Ferguson kadar büyük paralar kazanmasa da kendi deyimiyle *serbest çalışan bir fırça zanaatkârı* olarak geçimini sağlayabiliyordu; bu kısıtlı olanaklarına karşın karısına aldığı yeni arabayla kanıtlandığı gibi babasından daha cömertti, annesine yeni araba alınınca onun eski Pontiac'ı ehliyetlerini alır almaz Ferguson'la Amy'nin ortak malı oldu; herkese doğum günü armağanı olarak yaptığı süs dönenceleri ve fırıldak gibi dönen minik mekanik heykeller, lokantalara, konserlere, sinemalara götürme sürprizleri, –yazlık işlerde kazandıkları bankaya yatırılsın ve liseyi bitirinceye kadar dokunulmasın diye– her hafta kızına verdiği harçlığın aynısını Ferguson'a vermekte de ısrar etmesi de Schneiderman'ın cömertliğini kanıtlıyordu, ama en büyük kanıt onun bonkör ruhu, neşesi, sevecen ilgisi, çocuksu, garip fikirleri, pokere ve her türlü şans oyununa olan merakı, yarını düşünmektense bugünün keyfini çıkarmayı yeğlemesiydi, bütün bunlar Ferguson'un babasından öylesine farklı bir adam yaratıyordu ki, oğul/üvey oğul ikisini aynı insan türünün bireyleri olarak görmekte zorlanıyordu. Sonra Dan'in ağabeyi, Ferguson'un da çok etkileyici bir zekâsı ve kültürel donanımı olan yeni amcası Gilbert Schneiderman vardı, o da herkes kadar çok çalışıyor, Julliard'da tamzamanlı olarak müzik tarihi dersleri veriyor, yakında yayınlanacak bir müzik ansiklopedisi için klasik bestecilerle ilgili

maddeleri yazıyordu, Ferguson'un en yakın arkadaşı Noah'nın titiz, arada bir de huysuz babası Don Enişte de çalışıyor, bir yandan harıl harıl Montaigne biyografisini yazarken, bir yandan da ayda iki, bazen üç kitap eleştirisi yetiştiriyordu; liseden terk, askerden çürük raporlu, Vergi Dairesi'ne kazık atan Arnie Frazier bile ölesiye çalışıyordu, ama o kadar çalışma onu her gece altı Löwenbräu içmekten, aynı anda üç semtte üç ayrı kızla âşıkane ilişki sürdürmekten alıkoymuyordu.

Ferguson, küçük ev aletleri kralı babasının, oğluna hukuken ve ahlaken kendisinin vermesi gereken harçlığı Dan Schneiderman'ın vermesine canıgönülden çanak tuttuğu için dehşete düştüğü halde babasıyla beraber olduğu zaman ona öfkelenmemeye çalışıyordu, ama babasının da öfke duyduğundan kuşkulanıyordu, ona olmasa bile hem boşanmak için baskı yapan hem de boşanır boşanmaz yeniden evlenen annesine kızdığı kesindi, babalık sorumluluklarını üstünden attığı için istemediği zaman (artık hemen hemen her zaman anlamına geliyordu bu) paracıklarından ayrılmak zorunda kalmamak gibi bir pintilik ödülüne ilaveten o sorumluluğu eski karısının yeni kocasına yüklemenin verdiği bir zevk de vardı. Bu yüzden yüreği iyice sıkışan Ferguson, ufak husumetlerin ve işkencelerin pireler sirkinde eğlenip oyun oynamak diyordu buna, ama babasının ona harçlık verme yükümlülüğünden kaçması belki de iyi olmuştu, çünkü babası vermeye kalksa Ferguson zaten almayacaktı o parayı ve bu konudaki kararlığı yüzünden babasıyla bozuşmak istemiyordu; çünkü parayı reddetmesi düşmanca bir davranış olarak yorumlanır, neredeyse savaş ilanı sayılırdı, Ferguson da durduk yere babasıyla sorun yaşamak istemiyor, buluşmalarını mümkün olduğunca sessiz sakin ve ikisine de acı verecek bir olay çıkmadan geçirmek istiyordu.

Babasından para almıyordu – Artie Federman'ın hayaleti yanından ayrılmadığı ve Ferguson da sözünden dönmeyeceği için beyzbol da yoktu. Başka sporlara izin vardı ama hiçbiri beyzbolun yerini tutmazdı, Ferguson lise bire gittiği yıl J.V. basketbol takımında forvet olarak oynamaya başladıktan sonra ertesi yıl lise maçlarına katılmama kararı aldı, bu da onun örgütlü spor hayatını birdenbire ve kesin olarak sona erdirdi. Bir zamanlar spor onun için her şey demekti, ne var ki bu *Suç ve Ceza*'yı okumasından, Dana Rosenbloom'la seksi keşfetmesinden, ilk sigarasını ve ilk içkisini içmesinden, akşamları odasına kapanıp değerli defterlerini dolduran geleceğin yazarı olmasından önceydi, sporu hâlâ sevmesine ve bırakmayı asla düşünmemesine rağmen artık sırf eğlence kabilinden spor yapıyordu – touch futbolu, rasgele düzenlenen amatör basket maçları, yeni evin bodrum katında masa tenisi, arada bir pazar sabahları Dan, annesi ve Amy'yle tenis partileri, çoğunlukla çocukların ebeveynlerine karşı ya da baba-kız anne-oğula karşı oynadıkları çiftler maçı. Çocukluğunun yap-ya da-öl savaşlarına karşılık eğlendirici sporlar. Sıkı oyna, iyice ter dök, oyunu kazan veya kaybet, sonra eve gidip duşunu yap, sigaranı tüttür. Ama sporları hâlâ güzel buluyordu, özellikle de en sevdiği, yasaklanmış olan, bir daha hiç oynayamayacağı beyzbolu, o yüzden Batı dünyasının yazgısı artık dokuzuncu devrenin ikinci yarısında iki dış iki iç oyuncuyla top atıcısı noktasına getirilen Choo-Choo Coleman'a bağlı olmaktan çıkmışsa bile Ferguson yeni benimsediği Flushing'li takımı tutmaya devam ediyordu. Coleman'ın maçında o kaçınılmaz üçüncü vuruş verildiği anda üvey babası ve üvey kardeşi homurdanırken Ferguson sakin bir tavırla sadece başını evet ya da hayır anlamında sallamakla yetiniyor, sonra da televizyonu kapatıyordu. Bu dünyanın Choo-Choo Coleman'ları topu

saha dışına atmak için dünyaya gelmişlerdi ve eğer o dünyaya gelmemiş olsa Mets de hiçbir zaman Mets olamazdı.

Ayda iki kez babasıyla akşam yemeğine çıkıyordu, iki ayda bir de New Rochelle'deki Federman'lara yemeğe gidiyordu, Ferguson'un bütün vesveselerine rağmen sürdürdüğü bir ritüeldi bu, Archie'nin annesiyle babasının onu neden tekrar tekrar yemeğe çağırdıklarına, kendisinin de gönüllü olmadığı, hatta o yemekler onu dehşete düşürdüğü halde onları görmek için onca yolu yapmayı neden göze aldığına anlam veremediği için kuşkuluydu. *Belirsizlik*. Neden böyle yaptıklarını kestiremiyordu, çünkü Ferguson da Archie'nin annesiyle babası da bunu neden yaptıklarını ya da yapmakta neden ısrar ettiklerini bilmiyorlardı, ama bu dürtü en baştan beri vardı: Cenazeden sonra Mrs. Federman'ın ona sarılarak daima ailenin bir parçası olacağını söylemesinden, Ferguson'un salonda iki saat Celia'nın yanında oturup artık onun ağabeyi olacağını, onu her zaman kollayacağını ifade edecek sözcükleri aramasından beri sürüyordu o durum. O sözleri neden söylemişler, o düşünceleri neden akıllarından geçirmişlerdi – ve bunların bir anlamı var mıydı?

Ferguson'la Artie sadece bir ay arkadaşlık etmişlerdi. Bu süre onları A.F. ikizlerine dönüştürmek için yeterince uzundu, uzun ve yakın bir arkadaşlığın başında olduğunu hissetmeleri için yeterince uzundu, ama ikisinden birinin *diğerinin ailesinin bir parçası* haline gelmesi için yeterince uzun değildi. Arkadaşı öldüğünde Ferguson, Ralph ve Shirley Federman'ı daha önce hiç görmemişti. Adlarını bile bilmiyordu, ama onlar oğullarının Cennet Kampı'ndan yolladığı mektuplardan Ferguson'un adını biliyorlardı. O mektuplar çok önemliydi. Çekingen, az konuşan Artie onlara kalbini açmış, yeni ve harika arkada-

şından uzun uzadıya söz etmişti, o nedenle annesiyle babası Ferguson'la karşılaşmadan önce de onun harika biri olduğuna ikna olmuşlardı. Sonra Artie öldü, üç gün sonra da o harika arkadaş cenazeye geldi, oğullarının tıpa tıp aynısı olmasa da ona çok benziyordu, uzun boylu, güçlü kuvvetliydi, tıpkı oğulları gibi sportmen yapılıydı, onun gibi Yahudi bir aileden geliyordu, okulda onun gibi iyi notlar alıyordu ve öyle bir çocuğun, oğullarının *kardeşim* dediği çocuğun tam da kendi oğullarını kaybettikleri anda hayatlarına girmesi onları çok etkilemiş olmalıydı, diye düşünüyordu Ferguson; tuhaf, gizemli bir etkiydi bu, sanki yitirilen oğulları ilahları atlatıp, annesiyle babasına kendi yerini alacak ikinci bir oğul, ölenin yerine geçmesi için yaşayanların dünyasından bir evlat göndermişti ve onlar da Ferguson'la ilişkilerini sürdürerek oğullarının nasıl yavaş yavaş büyüyüp yetişkin bir erkeğe dönüştüğünü izleyebilecek, on beş yaşındakini on dört yaşındakinden ayıran, on altı yaşındakini on beş yaşındakinden ayıran, on yedi yaşındakini on altı yaşındakinden ayıran, on sekiz yaşındakini on yedi yaşındakinden ayıran küçük farkları görebileceklerdi. Ferguson bunun bir çeşit oyun olduğunu anladı ve pazar akşam yemeği için New Rochelle'e her gidişinde kendisi olarak kendisi gibiymiş gibi yapmayı, kendisini olabildiğince ayrıntılı ve gerçek biçimde oynamayı iş edindi, çünkü bildiklerinin farkında olmasalar bile hepsi de bir oyun oynadıklarını, Archie'nin hiçbir zaman Artie olmayacağını biliyordu, Ferguson Artie olmak istemediği için değil, yaşayanlar asla ölülerin yerini dolduramayacağı için olamayacaktı.

Artie'nin ailesi dürüst insanlardı, iyi kalpli, sıradan insanlardı, iki yanı ağaçlı bir sokakta, kendileri gibi iki ya da üç çocuğu, beyaz boyalı ahşap garajlarında bir ya da iki arabası olan, çok çalışan orta sınıf ailelerin yaşadığı küçük beyaz evlerden birinde oturuyorlardı. Ralph Fe-

derman kırklı yaşlarının sonunda, ince, uzun bir eczacıydı ve New Rochelle'de dükkânların yer aldığı caddedeki üç eczaneden en küçüğünün sahibiydi. Shirley Federman da uzun boyluydu ama ince değildi, kocasından birkaç yaş küçüktü. Hunter Üniversitesi'ni bitirmişti, şimdi de yerel kütüphanede yarızamanlı çalışıyordu, eyalet ve ulusal seçimlerde Demokrat adayları destekliyordu, bir de Broadway müzikallerine bayılıyordu. İkisi de Ferguson'a bir tür sessiz saygıyla davranıyordu, belki biraz şok yaşıyorlar, ama oğullarına sadakati yüzünden davetlerini kabul etmeyi sürdürdüğü için de Ferguson'a şükran duyuyorlardı, onu kaybetmek istemediklerinden o akşam yemeklerinde arkalarına yaslanıp konuşmayı çoğunlukla Ferguson'a bırakıyorlardı. Celia'ya gelince, o nadiren ağzını açıyor, ama Ferguson'u dikkatle, hem annesinden de babasından da daha dikkatle dinliyordu; Ferguson onun ürkek, kederli bir çocuktan on altı yaşında, özgüvenli bir genç kıza dönüşmesini izlerken, onlara gitmeyi sürdürmesindeki nedenin o kız olduğunu fark etti; kızın çok zeki olduğunu öteden beri biliyordu, ama şimdi gittikçe güzelleşiyor, ince uzun vücudu, uzun bacaklarıyla bir kuğuya benziyordu, yaşı şimdilik Ferguson için daha çok ufak olmasına rağmen, bir-iki yıl içinde uygun olacaktı ve kaderinin Celia Federman'la evlenmek olduğu henüz biçimlenmemiş bir fikir olarak beyninin erişilmez bir köşesinde duruyordu; yaşamının gidişatı, kardeşinin zamansız ölümündeki haksızlığı ortadan kaldırmak için Celia'yla evlenmesini gerektiriyordu.

Konuşması şarttı, orada oturup havadan sudan sohbet etmek değil, gerçekten konuşması, onun kim olduğunu anlamaları için kendisiyle ilgili her şeyi onlara anlatması gerekiyordu; ilk birkaç ziyaretten sonra bunu yapmaya başladı, kendisinden ve kendi yaşadıklarından, kendi başına gelenlerden söz ediyordu; çünkü artık Artie

hakkında söyleyecekleri giderek azalıyor, aynı şeyleri yineleyip durmak fazlasıyla üzücü olmaya başlıyordu; Ferguson dokuz ay içinde Mr. Federman'ın kestane rengi saçlarının kırla karışık kahverengiye, sonra kırçıla döndüğünü, sonunda bembeyaz olduğunu; Artie'nin babası zayıflarken annesinin kilo aldığını görüyordu; kadın 1961 Ekim'inde beş kilo, 1962 Mart'ında sekiz kilo, eylülde on kilo daha almıştı, karıkocanın bedenleri, Artie'nin ölüm acısını yaşamanın ruhlarını ne hale getirdiğini Ferguson'a gösteriyordu, oğullarının on yaşında bir genç takım beyzbol oyuncusu olarak yaptıklarını anlatmanın, fen ve matematikten A+ aldığını yinelemenin gereği yoktu artık, o yüzden Ferguson o akşam yemeklerini geçiştirmek için yeni bir strateji geliştirerek Artie'yi odadan atıp ailesini başka şeyler düşünmeye zorladı.

Oğulları yüzünden beyzbolu bırakmasıyla ilgili tek kelime söylemedi, Amy Schneiderman hakkındaki ihtiraslı düşünceleri konusunda tek bir söz etmedi, Dana Rosenbloom'la sevişti̇ğine dair tek kelime söylemedi, Amy'nin erkek arkadaşı Mike Loeb'le içki içip pantolonunun ve ayakkabılarının üstüne kusacak kadar sarhoş olduğu geceye ait hiçbir şey anlatmadı; ama o sırları ve aptalca hareketleri saklamanın dışında kendini sansürlememeye karar verdi, bunu yapmak onun gibi ketum birisi için çok zordu, ama onlara dürüst davranmak, *onlara rol yapmak* için kendini eğitti ve Artie'nin ölümüyle kendisinin liseyi bitirmesi arasındaki dört yılı aşkın sürede katıldığı iki düzine New Rochelle yemeğinde birçok şey anlattı, (annesiyle babasının boşanması, annesinin ikinci evliliği, babasıyla olan soğuk ilişkisi gibi) ailesinde yaşanan çeşitli olayları, sadece üvey baba ve iki üvey kardeş değil, Dan'in çok bilgili, sempatik ve yeni üvey yeğeninin yazarlık hevesine ilgi gösteren (bir keresinde, *öğrenebileceğin her şeyi öğrenmeli, sonra da onları unutmalısın*,

unutamadıkların senin yapıtının temelini yaratacak, diyen) kardeşi Gil, onun hırçın karısı Anna ve Margaret ile Ella adındaki yapmacık tebessümlü iki tombul kızı, Dan'in Washington Heights'taki bir bakımevinde kalan, ya kafadan çatlak ya da bunamaya başlamış olan, ama arada sırada Sig Ruman[1] şivesiyle, *Şimdi hepmiz çenmizi kapyalım da ben işeyeyim!* gibi laflar yumurtlayan huysuz babası dahil yeni bir akrabalar grubu edinmenin tuhaf deneyimini anlattı onlara. Annesinin evliliğinin en iyi sonuçlarından birinin, pek çok farklı aile ve sülaleyi bir araya getiren gizemli bir el çabukluğu sayesinde en yakın arkadaşı ve enişte sinin oğlu olduğu için kuzeni sayılan Noah Marx'ın da yeni üvey kardeşleriyle akrabalık kurması olduğunu söyledi; evlilikler ve boşanmalar yüzünden bir ya da iki kez (artık nasıl olduğunu kimse bilmiyordu) kuzen durumuna gelen Amy ve Noah'nın kendisiyle aynı karma klanda olmaları gerçeği hep aklını karıştırıyordu, Dan Schneiderman'ın Donald Marx'la çok iyi anlaşması da sevindirici bir gelişmeydi, çünkü Don Enişte'yi sevmeyen, hatta bir seferinde ondan *fiyakacı rezil* diye söz eden babası onunla hiç geçinememişti; Ferguson annesinin kız kardeşiyle arasını hâlâ düzeltmemesine ve asla düzeltmeyeceğine rağmen bu durumun eskisinden iyi olduğunu anlattı, çünkü şimdi en azından insanın içinden haykırmak ya da silah çekip birini vurmak gelmeden Marx'larla oturup yemek yenebiliyordu.

Ferguson başka kimselere anlatamayacağı şeyleri onlara anlatabiliyor, bu da onu onlarla beraberken bambaşka biri yapıyordu; evde ya da okulda olduğundan çok daha açıksözlü ve daha ilginç, daha eğlenceli, *insanları güldürebilen* biri oluyordu, belki onları ziyarete devam etmesinin

1. Alman asıllı Amerikalı komedi oyuncusu. Tuhaf şivesiyle yaptığı taklitlerle ün salmıştı. (Ç.N.)

bir nedeni de buydu, çünkü anlatacağı hikâyeleri, örneğin bahsetmekten hiç usanmadığı, hayatın zorlu yollarından geçerken güvenilir yoldaşı olan Noah'yla ilgili anekdotları, onun şehrin en iyi özel okullarından biri olan Riverdale'deki Fieldston'dan yüzde yüz burs aldığını, bir kız arkadaş bulmayı beceren ve okulda Ionesco'nun *İskemleler* ve *Kel Şarkıcı* oyunları gibi çağdaş yapıtları, John Webster'ın (kan revan içindeki) *Beyaz Şeytan* tragedyası gibi eski oyunları sahneleyen, Bell&Howell marka sekiz milimetrelik kamerasıyla kısa filmler çeken uzun boylu, diş tellerinden artık kurtulmuş olan Noah'yı anlatırken onların kendisini dinleyeceğini biliyordu. Bir yanıyla da dünyanın en kurnaz sabotajcılarından olan Noah, 1964 Mayıs'ında Ferguson'un ayda iki kez babasıyla buluşmasının ikincisinde ona eşlik etti, bu sefer her zamanki gibi ucuz bir lokantaya değil o dehşetengiz Mavi Vadi Golf Kulübü'ne davetliydi, Ferguson daveti kabul etmek için Noah'nın da gelmesini şart koştu, babasının bu isteği reddedeceğini tahmin ediyordu, ama babası kabul ederek onu çok şaşırttı, böylece küçük ev aletleri kralı ile iki çocuk bir pazar kulüpte öğle yemeği yemek üzere yola koyuldular; Ferguson'un babasıyla çekişmelerini ve kulüpten nefret ettiğini bilen Noah, kulübü ve kulübün temsil ettiği her şeyi alaya almak için tepesinde kocaman beyaz ponponu olan bir İskoç beresi giymişti, Ferguson'la babası bu aşırı büyük ve komik bereyi görünce güldüler, belki on yıldan beri ilk kez birlikte gülüyorlardı, ama Noah hiç renk vermedi, gülümsemedi bile, ilk kez bir golf kulübüne geldiği ve golf bir İskoç oyunu olduğuna göre oyuncuların sahada dolaşırken (İskoç şivesiyle konuşarak) mutlaka İskoç beresi giymeleri gerektiği için *doğru kılıkta görünmek* uğruna bunu kafasına geçirdiğini söyleyince daha da gülünç oldu tabii. Kulübe geldiklerinde Noah biraz heyecanlandı, biraz gerginleşti, belki de *iğrenç zenginler* diye tanımla-

dığı insanlarla yan yana olduğu için, belki de yanlarından geçen şişman bir adam bereyi göstererek, *Güzel şapka*, deyince pişmiş kelle gibi sırıtarak, *Sağ ol şişko*, diye Ferguson'un söylemeyi asla göze alamayacağı şeyleri uluorta söyleyerek ona bağlılığını göstermek uğruna heyecanlandı, Ferguson'un babası onların üç-beş metre önünden yürüdüğü için bu hakareti duymadı, duymuş olsa çekeceği zılgıttan da çocuklar böylece kurtulmuş oldu ve Ferguson ilk kez keşke başka yerde olsaydım diye hayıflanmadan Mavi Vadi Golf Kulübü'nde bir gün geçirdi.

Ferguson, Federman'lara anlatırken, bu Noah'nın maskara ajan provokatör yanı, ama bu görünüşün altında düşünceli, sorumlu, ciddi bir insan var, diyerek Kennedy'nin öldürüldüğü hafta sonu yaptıklarının da bunun en somut kanıtı olduğunu söyledi. Noah o hafta sonu birkaç gün kalmak üzere New Jersey'ye, Woodhall Crescent'taki eve davet edilmişti. Planları, onun sekiz milimetrelik kamerasıyla Ferguson'un evden kaçan ve döndüğünde ailesinin ortadan kaybolduğunu gören bir çocuğun başından geçenleri anlatan *Ne Oldu?* adlı öyküsünün sessiz film uyarlamasını yapmaktı, Noah çocuğu, Ferguson'la Amy de anneyle babayı oynayacaktı. 22 Kasım Cuma günü Noah'nın New York'taki Liman Müdürlüğü otobüs terminalinden yola çıkmasından birkaç saat önce Kennedy Dallas'ta öldürüldü. Noah'nın ziyareti iptal etmesi makul karşılanırdı, ama o iptal etmek istemedi ve telefon ederek kendisini planlandığı gibi Irvington otobüs terminalinden almalarını söyledi. Hepsi hafta sonunu televizyon izleyerek geçirdi, Ferguson'la üvey babası salondaki büyük kanepenin bir ucunda, Amy'yle üvey annesi de öbür ucunda oturuyorlardı, Rose Amy'ye sarılmış, Amy de başını Rose'un omzuna yaslamıştı; Noah akıllılık edip kamerasını çıkardı, orada geçirdiği iki günün büyük bölümünde dördünün filmini

çekti, kamerayı onların yüzleri ile televizyon ekranındaki siyah-beyaz görüntüler arasında dolaştırıyor, CBS kanalının haber sunucusu Walter Cronkite'ın yüzünü, yeni başkan olarak uçakta yemin eden Başkan Yardımcısı Johnson'la Jackie Kennedy'yi, Dallas Emniyet Müdürlüğü'nün koridorunda Oswald'ı vuran Jack Ruby'yi, cenaze töreninde binicisi olmayan atı ve John-John'un selam verişini çekiyordu; kamerayı dönüşümlü olarak yayındaki görüntülerle salondaki dört kişiye çeviriyor, olup bitenleri televizyonda izleyen asık suratlı Dan Schneiderman'ı, afallamış, yıkılmış üvey oğlunu, gözü yaşlı iki kadını kaydediyordu; tamamen sessiz olan görüntüler on, on iki saat gibi baştan sona hiç kimsenin seyredemeyeceği bir uzunluktaydı, ama Noah film rulolarını New York'a götürdü, kendisine yardım edecek profesyonel bir editör buldu ve saatler süren filmi yirmi yedi dakikaya indirdi; Ferguson, sonucun çok etkileyici, çok çarpıcı olduğunu, o dört kişinin yüzlerine ve karşılarındaki televizyon ekranına yazılmış bir ulusal felaket destanı niteliğindeki bu çalışmanın on altı yaşında bir çocuk tarafından çekilen ve sadece tarihsel bir belge değil, aynı zamanda bir sanat yapıtı ya da Ferguson'un beğendiği şeylerden söz ederken hep kullandığı sözcükle bir *başyapıt* olduğunu söyledi.

Noah'yla ilgili pek çok hikâye vardı, ama Amy'yle Jim, annesi ve büyükannesiyle büyükbabası, Arnie Frazier ve New Jersey otoyol gişesinde kaza yapmanın kıyısından dönüşleri, Dana Rosenbloom ve ailesi, Ferguson'un Mr. Rosenbloom'la konuşmaları, Amy'nin sevgilisi, sonra eski sevgilisi, daha sonra yeniden sevgilisi olan ve Emma Goldman'ın kim olduğunu bilmenin yanı sıra *Hayatımı Yaşarken* adlı otobiyografisini de okuyan, dahası okulda Alexander Berkman'ın *Bir Anarşistin Hapishane Anıları*'nı okumuş tek kişi olan Mike

Loeb'le arkadaşlığı hakkında da anlatacakları vardı. İrikıyım Mike Loeb bir anti-Sovyet Marksist radikal olmaya başlamış, harekete, örgütlenmeye, kitlesel eyleme inanan biriydi, o nedenle Ferguson'un Thoreau'ya ilgi duymasına iyi gözle bakmıyordu, çünkü Thoreau bireyi önemseyen, ahlaki ilkelerle hareket eden vicdanlı biriydi, ama sisteme saldıracak, toplumu tabandan tavana ve tavandan tabana yeni baştan yapılandıracak kuramsal dayanağı yoktu, gerçi mükemmel bir yazardı, ama köşeye kıstırılmış, erdemlilik taslayan bir insandı, kadınlardan öylesine ürkmüştü ki, büyük olasılıkla mezara da bir bakir olarak girmişti (Ferguson bunları söylerken o tarihte on dört yaşında olan Celia kıkırdadı), onun savunduğu sivil itaatsizliği Gandi, King ve Sivil Haklar Hareketi içindeki bazı kişiler benimsemişse de pasif direniş yeterli değildi, er geç silahlı mücadeleye dönüşmek zorundaydı, işte bu nedenle Mike, Malcolm X'i Martin Luther King'e tercih ediyordu, yatak odasına da bir Mao posteri asmıştı.

Artie'nin annesiyle babası Ferguson'a o çocukla aynı fikirde olup olmadığını sorunca, Ferguson aynı görüşte olmadığını, ama bu karşıtlığın konuşmalarına çok öğretici bir özellik kattığını, çünkü Mike'ın ona her meydan okuyuşunda kendisinin inandığı fikirleri savunmak için daha çok düşünmek, daha çok kafa yormak zorunda kaldığını söyledi, hem sadece tıpatıp sizin gibi düşünen insanlarla konuşursanız herhangi bir şey öğrenebilir misiniz? dedi.

Bir de anlatmayı en sevdiği konu olan Mrs. Monroe vardı, lise hayatına katlanabilmesini sağlayan tek kişiydi o, hem lise iki hem lise üçte İngilizce öğretmeni olması ne büyük şanstı, Ferguson onun sınıfına ilk girdiğinde Evelyn Monroe daha yirmi sekiz yaşında, genç, neşeli, hayat dolu biriydi, o enerjik yapısıyla rüküş, pasaklı, tutucu,

antimodernist Mrs. Baldwin'in panzehiri gibiydi; kızlık soyadı Ferrante olan, Bronx'ta yetişmiş o güçlü İtalyan kız yüzde yüz burs kazanarak Vassar'ı bitirmiş, caz saksofoncusu Bobby Monroe'yla evlenmişti; Village barlarının müdavimi, müzisyenlerin, ressamların, oyuncuların, şairlerin arkadaşı ve Columbia Lisesi'nin salonlarını onurlandıran ilk hippi öğretmen olan Mrs. Monroe'yu Ferguson'un bütün öteki öğretmenlerinden ayıran özelliği öğrencilerini gelişmiş, bağımsız bireyler olarak görmesi, büyük çocuklar değil genç yetişkinler gözüyle bakmasıydı, bu tavrı öğrencilerin kendilerini özgüvenli hissetmelerini sağlar, derslerde Mr. Joyce, Mr. Shakespeare, Mr. Melville, Miss Dickinson, Mr. Eliot, Miss Eliot, Miss Wharton, Mr. Fitzgerald, Miss Cather ve diğerlerini anlatırken hepsi can kulağıyla dinlerdi; Ferguson'un onun dersine girdiği iki sınıfta da Mrs. Monroe'ya taparcasına hayran olmayan bir tek öğrenci yoktu; ama en büyük hayranı lise yılları boyunca, artık öğretmeni olmadığı son sınıfta bile yazdığı her hikâyeyi ona okutan Ferguson'du, Ferguson değerlendirme açısından onu Don Enişte ya da Mildred Teyze'den daha yetkin gördüğü için değil, onun düşündüklerini daha dürüstçe açıkladığını, daha ayrıntılı eleştiri yaptığını hissettiği için hikâyelerini ona okutuyordu, Mrs. Monroe sanki Ferguson bu işi yapmak için doğmuş ve başka seçenek olanaksızmış gibi davranarak onu daha çok yüreklendiriyordu.

Mrs. Monroe Amerikalı şair Kenneth Rexroth'un bir cümlesini, en arka sıradakinin bile okuyabileceği büyüklükte harflerle yazıp yazı tahtasının üzerine asmıştı, Ferguson sınıfta sık sık o yazıya baktığı için Mrs. Monroe'nun derslerine girdiği yıllar içinde onu birkaç bin kez okumuş olduğunu hesaplıyordu: DÜNYANIN ÇÖKÜŞÜNE KARŞI BİR TEK SAVUNMA VARDIR: YARATICI EYLEM.

Mrs. Federman, Her gencin bir Mrs. Monroe'ya ihtiyacı vardır, ama o herkese nasip olmaz, dedi

Ferguson, Ne korkunç bir düşünce, diye karşılık verdi. O olmasaydı ne yapardım bilmiyorum.

New York onu çekmeye devam ediyor, Ferguson da boş olduğu cumartesileri olabildiğince sık gidiyordu, bazen Dana Rosenbloom'la, bazen Amy'yle, bazen Amy ve Mike Loeb'le, bazen yalnızca Mike Loeb'le, kimi zaman da üçüyle birlikte gidiyordu; genç Groucho'nun Village' de babası ve Mildred'in ya da Don Enişte'yle Mildred Teyze tekrar ayrı yaşamaya başlamışlarsa sadece babasının yanında geçirdiği hafta sonları Ferguson (ve diğerleri) Noah'yla buluşuyordu. Büyükşehri neden taşra kentine yeğlediğini sorduklarında Ferguson'un dediği gibi *yoğunluk, büyüklük, karmaşıklık*, beş kişilik grupta Dana dışında herkesin paylaştığı görüştü, Dana ise liseden sonra nereye gideceğine çoktan karar vermişti, diğer dördü üniversite öğrenimi için New York'ta kalmaya kararlıydı. Bu karar, kabul edildikleri takdirde üç oğlan için Columbia, Amy için de Barnard demekti, yüksek notları nedeniyle o okullara girmeleri olasılıktan öte kesin sayılırdı; içlerinden üçü üniversiteye girmeyi başardıkları halde, sadece biri gelecek eylülde Morningside Heights'a taşınacaktı. Başvurusu kabul edilmeyen Noah on birinci sınıfı bitirdiği yaz yeni bir alışkanlık edinerek reddedilmeye çanak tutmuştu, esrar çekmeye kendini iyice kaptırınca okula ilgisi azaldı, son sınıfın birinci sömestrinde notları ve test puanları düştü, babasının mezun olduğu, bütün ailenin de gelecek dört yılı orada geçirmesini beklediği Columbia, Noah'yı kabul etmedi. Noah buna gülüp geçti. New York Üniversitesi'ne gidecek, böylece planlandığı gibi New York'ta kalacaktı; New York Üniversitesi ilgisiz, hevessiz öğrenciler için geliştirdiği sıra-

dan müfredatıyla bütün dünyada Columbia'dan daha düşük bir okul olarak kabul edilmesine karşın, Noah orada Columbia'nın ders programında olmayan film yapımcılığı dalında öğrenim yapma fırsatı bulacağını, dahası Harlem ile Hudson Nehri arasına sıkışmış berbat bir mahallede yaşamak yerine New York'un en havalı yeri olan şehir merkezinde yaşayacağını söylüyordu.

Noah Washington Meydanı'na, Mike şehrin üst kesiminde Broadway ile Amsterdam Bulvarı'nın arasındaki Batı 116. Cadde'ye, Ferguson ve üvey kız kardeşi de şehir sınırlarının dışındaki üniversitelere gideceklerdi. Amy'nin kararı tamamen Mike'la ilgiliydi. Mike, on birinci sınıfın yarısındayken Moira Oppenheim adında bir kızla Amy'yi aldatınca bir kez ayrılmışlar, ama uzunca bir ayrılıktan sonra Mike pişmanlık gösterileri yapınca Amy ona bir şans daha vermişti ve şimdi, barıştıktan sadece dört ay sonra Mike yine gidip hem de aynı Moira Oppenheim'la, *reddedilmeyi kabul etmeyecek o sözümona utangaç sürtükle* yine kızı aldatmıştı ve Amy artık yaka silkiyordu, öfkeliydi, Mike'la ilşkisini kesinlikle bitirmişti. Başvurduğu üniversitelerden gelen mektuplar ertesi hafta Woodhall Crescent'taki evin posta kutusuna ulaştı. Birinci ve ikinci tercihleri olan Barnard'dan ve Brandeis'ten kabul cevabı geldi, Amy, Mike Loeb'e yakın bir yerde olmamak, onun şişko suratını ve şişmiş gövdesini bir daha görmemek istediği için iki okulun da aynı derecede iyi olduğunu düşünerek New York'a hayır, Massachusettos'e evet dedi ve kararını bir daha irdelemeyerek rahatladı. O domuz onu küçük düşürmüş, kalbini kırmıştı, Ferguson da onun başka bir yere gitmesinin daha iyi olacağı görüşünü paylaşıyordu, Amy'nin tarafını tuttuğunu kanıtlamak için, Amy sonbaharda Massachusetts'e giderken ortak arabaları Pontiac'ı ona vermeyi önerdi ve *bu andan itibaren* Mike Loeb'le arkadaşlığı keseceğini söyledi.

Ferguson'un durumu Amy'ninkinden daha karmaşıktı. Columbia onu kabul etmişti, o da Columbia'ya gitmek istiyordu, Mike Loeb'le yurtta aynı odayı paylaşma pahasına da olsa Columbia'yı istiyordu, ama düşünmesi gereken para sorunu önemliydi, parayı kimin ödeyeceği konusunda yanıtı verilemeyen bir soru vardı. Pes edip babasından isteyebilirdi, babası da her ne kadar gönülsüz olsa da sonunda oğlunun öğreniminden kendisinin sorumlu olduğunu bilerek parayı verirdi, oysa Ferguson bunu bir seçenek olarak düşünmeyi reddediyordu. Annesiyle Dan onun bu yaklaşımını biliyorlardı, baştan beri bilmişlerdi ve bu tavrının *inatçılığı yüzünden kendi kendini baltalamak* olduğunu düşünseler de onun kararına saygı duyuyor ve fikrini değiştirmeye kalkışmıyorlardı; annesi savaş alanından çekilince Ferguson'la babasının arasını düzeltme çabası sona ermişti, babasının da eski evin satışıyla ilgili olarak annesine oynadığı seviyesiz oyundan sonra Rose, oğlunun Stanley'den para almama kararını annesini korumak için verdiğini anladı, bu belki mantıksız ve fazlasıyla duygusal bir karardı, ama aynı zamanda da bir sevgi gösterisiydi.

Ferguson son sınıfta olduğu yıl kasımda oturup bu konuları annesi ve üvey babasıyla konuştu. Üniversite başvurularını yapma zamanı yaklaşıyordu ve Dan ona kaygılanmamasını, ne pahasına olursa olsun paranın sağlanacağını söylese de Ferguson kuşkuluydu. Üniversitenin yıllık maliyetinin (okul ücreti, yurt ve yemek parası, giysi, malzemeler, yol ve az miktarda aylık cep harçlığı) beş, altı bin dolar olacağını ve dört yıllık okul süresinde bu paranın yirmi, yirmi beş bin doları bulacağını hesapladı. Aynı durum Amy için de geçerliydi, gelecek dört yıl içinde ona da yirmi, yirmi beş bin dolar gerekecekti. Amy'yle Ferguson liseyi bitirirken Jim de MIT'ten mezun olacak, böylece üçüncü okul masrafı söz konusu ol-

mayacaktı, ama Jim fizik yüksek lisansı için başvurmuştu ve nasıl olsa ona okul ücreti ve geçinmek için burs verecek bir okul bulurdu, ancak verecekleri burs bütün masraflarını karşılamaya yetmezdi, o yüzden Dan, Jim için de yılda bin, bin beş yüz dolar ödemek zorundaydı, bu durumda iki Schneiderman'la Ferguson'un yükseköğrenim giderleri yılda kabaca on bir, on iki ya da on üç bin doları bulacaktı. Dan ise yılda ortalama otuz iki bin dolar kazanıyordu – bu da Ferguson'un kuşkularını haklı çıkarıyordu.

Liz'in hayat sigortasından gelen ek bir para vardı gerçi, ama 1962 yazında Dan'e ödenen yüz elli bin dolar, 1964 Kasım sonunda yetmiş sekiz bine düşmüştü. Harcanan yetmiş iki binin yirmi bini en eski evin üzerindeki katlanmış ipoteği kaldırmak için kullanılmıştı, sonra o ev satılarak nakit parayla yeni ev alınmış, böylelikle Ferguson'un annesiyle üvey babası bankanın soluğunu enselerinin dibinde duymak zorunda kalmadan, sadece emlak vergisi ve su faturası ödeyerek Woodhall Crescent'taki 7 numaralı evin sahibi olmuşlardı. O yetmiş iki binin on bini yine eve harcanmış, günün birinde satmaya niyetlenirlerse evin değerini artıracak olan boya badana, onarım ve tadilat işleri yapılmıştı.

Kırk sekiz bin dolar da annesiyle Dan'in evlenmesinden beri arabalara, lokantalara, tatillere, Giacometti, Miró ve Philip Guston'un tablolarına gitmişti. Ferguson babasının pintiliğinden nefret ettiği kadar üvey babasının parayı düşüncesizce savurmasından da kaygı duyuyordu; çünkü Dan'in geliri okul ücretlerine yetmezse tek çare sigorta parasından kalan yetmiş sekiz bini kullanmaktı ve Ferguson'un hesabına göre kendisiyle Amy üniversiteyi bitirinceye kadar para otuz bin civarına inmiş olacak, Dan'le annesi son iki yıldaki gibi para harcamaya devam ederlerse çok daha azalacaktı. O nedenle

Ferguson onlardan olabildiğince az para almak, hatta becerebilirse hiç almamak istiyordu. Kimsenin açlıktan öleceğini düşünmüyordu, ama çok uzak olmayan bir gelecekte annesinin artık genç ve belki ömür boyu her gün içtiği Chesterfield'ler yüzünden eskisi kadar sağlıklı olmayacağı bir gün annesiyle Dan'in zor durumda kalmalarından korkuyordu.

Ferguson, Arnie Frazier'ın yanında çalıştığı iki yaz içinde iki bin altı yüz dolar biriktirmişti. Kitap ve plak için harcadığı paradan biraz kısabilirse yaz sonunda banka hesabında bin dört yüz daha olur ve toplam birikimi yuvarlak hesap dört bin doları bulurdu. Büyükbabası mezuniyet armağanı olarak iki bin dolar vereceğini annesine çıtlatmıştı; kendi parasıyla büyükbabasının parası üniversiteye harcanırsa, Dan hiçbir şey ödemek zorunda kalmazdı. İlk yıl böylece hallolurdu, ama sonraki üç yıl ne olacaktı? Tabii, Ferguson yazları çalışmaya devam edecekti, ama ne iş yapacağı ve ne kazanacağı o noktada birer soru işaretinden öteye gitmiyordu; muhtemelen büyükbabası bir miktar daha koltuk çıkmaya niyet ederdi, ama büyükannesinin kalp hastası olduğu ve ilaç faturalarının çok yüklü geldiği şu günlerde bunu hesaba katmak doğru olmazdı. Columbia'ya girecek kadar şanslı olursa New York'ta bir yıl geçirecek – sonra, daha sonra ise kafası çalışan biri Las Vegas'a uçup varını yoğunu on üç numaraya yatırmaktan başka ne yapabilirdi?

Çok uç noktada bir çözüm vardı, barbut atıp zarlar istediği gibi gelirse para sorunu hepten çözülürdü, ama Ferguson bahsi kazandığı takdirde en çok istediği şeyi kaybedecek, New York ve Columbia hayal bile olmayacaktı. Daha da beteri, olmak istediği en son yerde, New Jersey'de dört yıl daha geçirecek demekti, hem sadece New Jersey'de değil, üstelik New Jersey'nin şimdi yaşadığı kentinden daha büyük olmayan bir kentinde yaşaya-

cak ve yaşamı boyunca kaçmaya çalıştığı ortamdan kurtulamayacaktı. Yine de bu çözüm fırsatı eline geçerse (geçmemesi için hiçbir neden de yoktu) bu fırsata balıklama dalacak ve zarları atmadan önce bir güzel öpecekti.

Princeton o yıl Walt Whitman Bilim Programı adında yeni bir şey başlatıyordu, programı Doğu Rutherford'da doğup büyümüş, oradaki devlet okullarında okumuş Gordon DeWitt adında, 1936 mezunu biri finanse ediyordu, DeWitt'in parasıyla her yıl New Jersey devlet liselerini bitiren dört kişiye tam burs verilecekti. Akademik başarı ve sağlam karakterin yanı sıra aranan bir başka özellik de maddi durumun iyi olmamasıydı; yürü ya kulum denmiş bir işadamının oğlu olarak Ferguson'un bu bursa başvurma hakkı olmadığı düşünülebilirdi, ama durum hiç de öyle değildi, çünkü Stanley Ferguson oğluna vermek zorunda olduğu nafakayı vermemesinin yanı sıra, eski karısıyla imzaladığı ve çocuğun bakım masraflarının yarısını, yani Ferguson'un annesiyle yeni kocasının Ferguson için yaptığı yiyecek, giyecek, doktor ve diş hekimi masraflarının yarısını babanın ödemesini öngören boşanma sözleşmesini de çiğnemişti; annesinin ikinci evliliğinin üzerinden altı ay geçip eski kocasından hiç para gelmeyince kadın bir avukatla görüştü, avukat Stanley'ye bir yazı yazıp parayı ödetmek için onu mahkemeye vereceğini bildirdi, Ferguson'un babası karşılık olarak uzlaşmayı önerdi –buna göre çocuğun bakım giderlerinin yarısını ödemeyecek, ama vergi iadesi kayıtlarında oğlunu bakmakla yükümlü olduğu kişi gibi göstermekten vazgeçecek, bu vergi iadesini alma onurunu Dan Schneiderman'a bırakacaktı– böylece sorun çözüldü. Ferguson'un bu çekişmeden haberi yoktu, ama annesiyle üvey babasına Princeton'daki Walt Whitman bursunu anlatıp, başvuruda bulunmak istediğini ama aranan koşullara uygun görülmemekten korktuğunu söyleyince,

annesiyle üvey babası koşullara uygun olduğunu söylediler, çünkü Dan'in hatırı sayılır bir geliri olmasına karşın, aynı anda üç çocuğu üniversitede okutmanın getirdiği yük, Ferguson'u maddi durum koşuluna uygun duruma getiriyordu. Hukuki açıdan baba ile oğul arasındaki bağ kopmuştu. Ferguson reşit olmadığı ve tek parasal destek annesiyle üvey babası tarafından sağlandığı için, Princeton ve herkes babasına ölmüş gözüyle bakacaktı. Bu iyi haberdi. Kötü haber ise Ferguson'un sonunda babasıyla ilgili gerçeği öğrenmesiydi, adamın yaptıkları çocuğu öylesine sarstı, bir zamanlar evli olduğu kadına takındığı ucuz ve aşağılık tutum oğlunu o kadar öfkelendirdi ki, Ferguson onun suratına okkalı bir yumruk atarsa ancak hıncını alabilecekmiş gibi hissediyordu. Orospu çocuğu ona zaten sahip çıkmamıştı, şimdi bir kez daha evlatlıktan reddetmeye kalkıyordu.

Ferguson, Biliyorum, ayda iki kez onunla yemek yemeye söz verdim, ama artık onu görmek istemiyorum, dedi. O sana verdiği sözü tutmadı. Ben de ona verdiğim sözden neden dönmeyecekmişim?

Annesi, Neredeyse on sekizine geldin, dedi, istediğini yapabilirsin. Senin hayatın sana ait.

Siktirip gitsin.

Yavaş ol Archie.

Hayır, tam da öyle düşünüyorum. *Siktir olsun.*

Ferguson burs için binlerce başvuru yapılacağını hesaplıyordu, eyaletin bütün çalışkan çocukları, ilçenin futbol ve basketbol takımlarında oynayan sporcular, sınıf başkanları ve münazara kulübü şampiyonları, Üniversite Giriş Sınavı'nda çifte 800 almış fen dehaları; bunca parlak aday arasında onun öne geçme şansı hiç yoktu, yine de başvurdu, başvuru formuna iki öyküsünü ve onun için tavsiye mektubu yazmayı önermiş kişilerin adlarını da ekledi: Mrs. Monroe, Fransızca öğretmeni Mr. Boldieu,

son sınıftaki İngilizce öğretmeni Mr. MacDonald. Ferguson hep bir aslan olmayı hayal etmişti, ama kader onun bir kaplan olmasını öngörüyorsa, o çizgileri sırtında gururla taşımak için elinden geleni yapacaktı. Mavi-beyaz yerine, turuncu-siyah. John Berryman ve Jack Kerouac'ın gittiği okul yerine F. Scott Fitzgerald'ın okulu. Çok mu önemliydi bu? Princeton, New York değildi, ama trenle sadece bir saat uzaktaydı, üstelik Princeton'ın Columbia'dan daha avantajlı bir yanı vardı, çünkü Jim fizik yüksek lisansı için oraya başvurmuştu. Onun okula kabul edileceği kesindi, Ferguson'un durumu ise belirsizdi, yine de hayal kurabilirdi ve gelecek dört yılı Albert Einstein'ın hayaletinin ağaçların arasında gezindiği bir kitaplar ormanında Jim'le beraber geçirmeyi hayal etmek güzeldi.

Ferguson kasım sonlarında annesi ve Dan'le konuştuktan sonra babasına uzun bir mektup yazarak ayda iki kez onunla yemek yemekten neden vazgeçtiğini açıkladı. Ama onu bir daha görmek istemediğini söylemeyi pek göze alamadı, çünkü görmek istemediğini aklından geçirse de bundan tam emin değildi, daha on yedi yaşındaydı, uzun olmasını umduğu geleceği hakkında hayatını kökten değiştiren ültimatomlar çekecek kadar cesareti de özgüveni de yoktu, hem ilerdeki yıllarda babasıyla ilişkisinin nasıl gelişeceğini kim bilebilirdi? Ama mektubun can alıcı noktasını oluşturan yere, yani babasının vergi iadesi taleplerinde onu bakmakla yükümlü kişi olarak göstermekten vazgeçmesine ne kadar üzüldüğünü yazdı. Babasını sanki onu yaşamından silmiş gibi, sanki son yirmi yılını unutmaya çalışıyormuş ve sadece Ferguson'un annesiyle evliliğini değil, artık tamamen Dan Schneiderman'ın himayesine devrettiği oğlunun varlığını da yok sayıyormuş gibi gördüğünü yazdı. Ferguson bu görüşlerini iki sayfada belirttikten sonra, her şey bir

yana, diye devam etti ve babasıyla yemek yemenin onu fazlasıyla üzen bir noktaya geldiğini, aslında artık birbirlerine söyleyecek bir şeyleri kalmadığı halde o sıkıcı havadan sudan konuşma saçmalığını sürdürmenin, o kasvetli yerlerde işkence ne zaman bitecek diye saate bakıp dakikaları hesaplayarak karşılıklı oturmanın çok acı olduğunu belirtti ve, Bir süre bu buluşmalara ara verip daha ileri bir tarihte yeniden görüşüp görüşmemeye karar vermek daha iyi olmaz mı? diye yazdı.

Babası üç gün sonra cevap gönderdi. Bu, Ferguson'un istediği cevap değildi, yine de hiç yoktan iyiydi. *Tamam Archie, bir süre ara verelim. Umarım iyisindir. Baban.*

Ferguson bir daha ona elini uzatmayacaktı. Bu kadarına karar vermişti, babası onun gönlünü alıp yeniden kazanmaya niyetli değilse, o zaman ilişkileri bitecek demekti.

Başvuru mektuplarını ocak başlarında Columbia, Princeton ve Rutgers'e gönderdi. Şubat ortasında bir gün okuldan izin alıp Columbia'daki mülakat için New York'a gitti. Küçük kampüsün ortasında çevrelerindeki daha ufak tuğla binaları ezen filler gibi yükselmiş klasik mimari tarzında som granitten Butler ve Low kitaplıklarıyla onda hep yapay bir Roma kenti izlenimi uyandıran kampüsü önceden biliyordu, Hamilton Hall binasını bulunca merdivenlerden dördüncü kata çıkıp kapıyı tıklattı. Mülakatı yapacak olan Jack Shelton adında bir ekonomi profesörüydü, keyifli biriydi, konuşma boyunca espriler yaptı, hatta *bunaltıcı, kabuklaşmış Columbia*'yla dalga geçti ve Ferguson'un yazar olma hevesini öğrenince Columbia Lisesi son sınıf öğrencisine Columbia Üniversitesi Edebiyat dergisinin birkaç sayısını vererek mülakatı bitirdi. Ferguson yarım saat sonra metroda dergileri karıştırırken çok hoşuna giden bir şiire rastladı: *Düzenli düzmek sana iyi gelir.* Bunu okuyunca kahkaha attı ve

Columbia'nın hiç de bunaltıcı bir yer olmadığını anlayınca sevindi, şiir yalnızca komik değil, aynı zamanda doğruydu da.

Ertesi hafta Princeton'a ilk ziyaretini yaptı, oradaki öğrencilerin içinde *düzmek* sözcüğü geçen şiirler yazdığı konusunda kuşkuları vardı, ama kampüs Columbia kampüsünden daha büyük ve daha çekiciydi, New York'ta değil de New Jersey'nin ufak bir kentinde olmasını telafi eden pastoral bir güzelliği vardı, Columbia'nın klasik mimarisine karşılık gotik mimarisi ve özen gösterilmiş bakımlı fundalıkları, yüksek, güçlü ağaçlarıyla etkileyici bir yalınlığa ve neredeyse kusursuz çevre düzenlemesine sahipti, ama antiseptikle temizlenmiş gibi görünen yapay bir havası vardı, sanki Princeton Üniversitesi'nin yer aldığı büyük arazi devasa bir teraryuma dönüştürülmüştü, Mavi Vadi Golf Kulübü gibi para kokan, ideal Amerikan üniversitesinin Hollywood versiyonunu andırıyordu, bir keresinde biri *en kuzeydeki güney okulu* diye tanımlamıştı orayı, ama o kim oluyordu da herhangi bir şeyden şikâyet edecekti ve şayet bir Walt Whitman burslusu olarak bu topraklar üzerinde bedavadan dolaşma hakkını kazanırsa zaten ne diye yakınacaktı?

Kampüs turunu tamamlarken kendi kendine, burayı yapanlar Whitman'ın kadınlara ilgi duymadığını, erkek erkeğe aşka inandığını biliyorlardı herhalde, diye söylendi; ama koca Walt yaşamının son on dokuz yılını Camden'de yolun üzerindeki binada geçirerek New Jersey'nin ulusal anıtı unvanını kazanmıştı ve yapıtları hem şaşılacak kadar iyi hem şaşılacak kadar kötü olsa da, o yapıtların en iyi yanı dünyanın bu kesiminde şimdiye kadar yazılmış en iyi şiirler olmasıydı; New Jersey çocuklarına vereceği bursa ölmüş bir politikacının ya da son yirmi yıldır kendisinin de aralarında yer aldığı burnundan kıl aldırmayan bir Wall Street kodamanının adı yerine

Walt'ın adını verdiği için Gordon DeWitt'e bravo demek gerekirdi.

Bu sefer bir değil, üç mülakat vardı; Ferguson duruma uygun giyinmiş (beyaz gömlek, ceket, kravat) ve annesiyle Amy'nin oraya gitmeden önce saçlarını kestirmesi için ısrarlarını gönülsüzce olsa da kabul etmiş olduğu halde, Columbia'daki profesör kadar dostça davranmayan ve sorulmasını beklediği bütün soruları soran bu insanların karşısında gerildi, kendini sudan çıkmış balık gibi hissetti ve bir saat süren sorgulama nihayet bittiğinde her şeyi berbat etmiş olduğu duygusuyla odadan çıktı, William James ile kardeşi Henry'nin kitaplarının adlarını karıştırdığı için kendine küfrediyordu, daha da beteri Sancho Panza diyeceğine Poncho Sanza demişti, bu yanlışları her ne kadar ağzından çıkar çıkmaz düzeltmişse de yaptığının düpedüz budalaca olduğunu düşünüyor ve sadece burs adayları arasında en son sırada olacağına inanmakla kalmıyor, baskı altındayken bu kadar yanlış yaptığı için kendinden nefret ediyordu. Ama bir nedenden ya da birkaç nedenden dolayı veya onunla görüşen üç adamın dışında kimsenin anlayamayacağı bir sebeple komite onun gibi düşünmedi ve 3 Mart'ta ikinci bir mülakata çağırıldığında Ferguson hem çok şaşırdı – ama aynı zamanda da ilk kez bir umut olabilir mi diye düşünmeye başladı.

Sophokles ve Euripides'in oyunlarını çevirmiş ve Sokrates öncesi felsefe üzerine kitap kalınlığında bir araştırma yapmış olan klasik edebiyat profesörü Robert Nagle ile birebir mülakat yapmak üzere yine ceket giyip kravat takarak on sekizinci doğum gününü Princeton yollarında geçirmek hayli tuhaftı; kendisi de Princeton'da okuyan ve Ferguson'un burs kazanmasını yürekten isteyen lisedeki İngilizce öğretmeni Mr. MacDonald'a göre, kırk yaşlarında, uzun, hüzünlü bir yüzü, gözlerinde dik-

katli, kuru gürültüye pabuç bırakmayacak bir anlam olan Robert Nagle, Princeton'da edebiyatı en iyi bilen kişiydi. Nagle, önemsiz şeyleri konuşarak nefesini tüketecek biri değildi. İlk mülakat Ferguson'un derslerdeki durumu (fevkalade değil, ama yine de iyi), yaz aylarında nakliye işinde çalışması, rekabetçi sporları bırakmasının nedeni, annesiyle babasının boşanması ve annesinin yeniden evlenmesini nasıl karşıladığı, başka bir okulda değil de Princeton'da okuyarak nereye varmak istediği hakkındaki sorularla doluydu, ama Nagle bu konulara hiç girmedi, sadece Ferguson'un burs başvurusuna eklediği iki öyküyle ilgilendi ve hangi yazarları okuduğunu, hangilerini okumadığını, en çok hangi yazarları beğendiğini öğrenmek istedi.

İlk öykü olan *Gregor Flamm'ın Yaşamından On Bir An*, Ferguson'un son üç yıl içinde yazdığı en uzun hikâyeydi, eylül başıyla kasım ortası arasında, yapmak istediği işe kendini vermek için iki buçuk ay defterlerini ve yan projelerini bir kenara bırakarak daktiloyla yazdığı yirmi dört sayfadan oluşan öykü, bir kişinin yaşamını sürekliliği olan bir biçimde anlatmak yerine, bir hareketi, bir fikri, bir dürtüyü irdelemek için birbirinden kopuk çeşitli anlara atlıyor, birini anlattıktan sonra diğerine sıçrıyordu, bu bağımsız bölümler arasında bırakılan boşluklara ve sessizliklere rağmen Ferguson okurun bunları kafasında birbirine bağlayacağını ve bu birleştirilmiş sahnelerin hikâyeye ya da sadece hikâye değil de minyatür bir romana benzer bir şey olmasını bekliyordu. Birinci epizotta altı yaşında olan Gregor yüzünü incelemek için aynaya bakar ve sokakta yürürken görse kendini tanıyamayacağı sonucunu çıkarır, sonra yedi yaşındaki Gregor büyükbabasıyla Yankee Stadyumu'ndaki kalabalığın içinde, ikili vuruş yapan Hank Bauer'i ayakta alkışlarken birden sağ kolunun çıplak tenine ıslak, kaygan bir şeyin, bir insan tükürüğünün

yapıştığını hisseder, kesinlikle arka sıralardaki birinden gelen yoğun balgamı teninde sürünen bir istiridyeye benzetir ve tiksintiyle mendiline silip mendili atarken bir yandan da tüküren adamın kasten Gregor'un kolunu hedefleyerek mi tükürdüğünü yoksa balgamın tesadüfen mi koluna düştüğünü kestirmeye çalışır, bu Gregor için çok önemli bir ayrımdır, çünkü kasıtlı bir tükürme, hainlik ve kötülüğün egemen güçler olduğu bir dünyanın, görünmeyen kişilerin sırf başkalarına zarar vermek için tanımadıkları çocukların üstüne tükürdüğü bir dünyanın gerçekliğini kabullenmeyi gerektirir; rastlantısal bir tükürük ise insanın başına talihsiz şeyler gelebileceğini ama bunda kimsenin suçu olmadığını gösterir, daha sonraki bir epizotta on iki yaşındaki Gregor kasığında çıkan ilk kılı keşfeder, on dört yaşındaki Gregor en iyi arkadaşının beyin anevrizması denen bir şeyden dolayı gözlerinin önünde ölmesini izler, on altı yaşındaki Gregor bekâretinden kurtulmasına yardım eden kızla çırılçıplak olarak yatakta yatar, son epizotta on yedi yaşındaki Gregor tek başına bir tepede oturmuş başının üzerinden geçen bulutları seyreder ve kendisine dünyanın gerçek mi yoksa kendi hayal gücünün izdüşümü mü olduğunu, eğer gerçekse zihninin onu tamamen algılayıp algılayamayacağını sorar. Öykü şöyle bitiyordu: *Sonra midesindeki ağrıyı ve yemek yerse daha iyi mi daha kötü mü olacağını düşünerek tepeden aşağıya yürüdü. Saat öğleden sonra bir. Rüzgâr kuzeyden esiyor ve telefon teline konmuş olan serçe uçup gitmiş.*

Sağa mı, Sola mı Yoksa Dosdoğru Karşıya mı? isimli ikinci öykü aralık ayında yazılmıştı ve her biri yaklaşık yedi sayfa uzunluğunda üç ayrı epizottan oluşuyordu. Lazlo Flute adında bir adam kırda yürüyüş yapar. Bir üç yol ağzına gelir, üç seçenekten birini, sağa mı, sola mı, doğru karşıya mı gideceğine karar vermek durumundadır. Birinci bölümde karşıya yürür ve iki haydudun saldı-

rısına uğrayarak başı belaya girer. Soyulup soğana çevrilmiş ve iyice pataklanmış halde, öldü sanılarak yol kenarına bırakılır, bir süre sonra kendine gelir, ayağa kalkar sendeleyerek bir mil kadar yürür, sonunda bir ev görür, kapısını çalar, kapıyı açan yaşlı bir adam onu içeriye buyur eder ve anlaşılmaz bir nedenle Flute'ten özür diler, bağışlaması için yalvarır. Yaşlı adam Flute'u mutfak musluğunun başına götürür, yüzündeki kanları yıkamasına yardım eder, bu arada hâlâ ne kadar üzüldüğünü, ne kadar kötü bir şey yaptığını söyleyip durmaktadır, arada bir de, *hayal gücüm benden kaçıyor ve kendime hâkim olamıyorum*, der. Flute'u bir odaya, evin öteki ucundaki çalışma odasına götürür, masanın üzerindeki elyazısıyla yazılmış bir tomar kâğıdı işaret ederek, İstersen bir göz at, der, pataklanmış öykü kahramanı kâğıtları alır ve az önce başına gelenlerin yazılı olduğunu görür. İhtiyar, *Ne kötü karakterler*, der. *Onların nereden çıktığını bilmiyorum.*

İkinci bölümde Flute dosdoğru karşıya yürümeyip sağa sapar. Birinci bölümde başına gelenleri hiç hatırlamamaktadır ve yeni epizot boş bir bellekle başladığı için bu yeni başlangıç bu kez adamın başına o kadar kötü bir şey gelmeyeceği umudu doğurur, gerçekten de sağa saptıktan sonra bir buçuk mil yürüyünce karşısına arızalanmış ya da arızalanmış gibi görünen bir arabanın yanında duran bir kadın çıkar, araba bozuk olmasa kadın ne diye orada dikilip dursun diye düşünen Flute kadına yaklaşınca lastiklerden hiçbirinin patlak olmadığını, kaputun açık durmadığını, radyatörün su kaynatıp etrafa fışkırtmadığını görür. Yine de şu ya da bu biçimde bir sorun olmalıdır. Bekâr Flute kadına yaklaştıkça onun son derece alımlı olduğunu görür ya da en azından ona öyle gelir, o yüzden kadına yardım fırsatını kaçırmak istemez, niyeti sadece yardım etmek değildir, karşısına çıkan fırsattan sonuna kadar yararlanmak ister. Sorunun ne olduğunu sorunca,

kadın, akü bitti galiba, diye cevap verir. Flute kaputu açar, kablolardan birinin yerinden çıkmış olduğunu görür, kabloyu bağlar ve kadına arabaya binip çalıştırmayı denemesini söyler, kontağı çevirir çevirmez araba çalışınca güzel kadın gülümser, ona eliyle öpücük gönderip arabayı gazlar, öyle çabuk gider ki Flute plaka numarasını bile alamaz. Ne isim, ne adres, ne numara, birkaç dakika içinde hayatına girip çıkan o büyüleyici güzelle bir daha karşılaşmanın yolu yoktur. Flute kendi aptallığına sinirlenerek yoluna devam eder, hayatta karşısına çıkan şansların neden son anda elinden kaçtığını, ona daha iyi, daha güzel şeyler vaat edip neden sonunda hayal kırıklığına uğrattığını düşünür. İki mil sonra birinci bölümdeki haydutlar yeniden görünür. Bir çalılığın arkasından fırlayıp Flute'u yere yıkmaya çalışırlar, ama bu sefer Flute karşı koyar, diziyle birinin kasığına vurur, ötekinin gözüne yumruk indirir ve kaçmayı başarır, güneş batıp akşam olurken yoluna devam eder, hava çevrenin seçilemeyeceği kadar kararınca yolda bir dönemece gelir ve dönemeci kıvrıldığı zaman yine kadının arabasını görür, bu kez araba bir ağacın yanına park edilmiştir, ama kadın ortada yoktur, Flute kadına seslenip nerede olduğunu sorunca cevap alamaz. Bunun üzerine koşarak gecenin karanlığına karışır.

Üçüncü bölümde sola sapar. İlkbahar sonlarında çok güzel bir akşamüstüdür, iki yanındaki tarlalar yaban çiçekleriyle bezenmiştir, berrak gökyüzünde iki yüz kuş cıvıldar ve Flute hayatın kendisine iyi ve kötü davrandığı çeşitli olayları düşünürken, sorunlarının büyük kısmını başına kendisinin açtığını, yaşamının böylesine renksiz ve tekdüze olmasından kendisinin sorumlu olduğunu, eğer dolu dolu yaşamak istiyorsa başkalarıyla daha çok zaman geçirmesi ve tek başına yollara düşmekten vazgeçmesi gerektiğini anlar.

Nagle, Karakterlerine neden böyle tuhaf adlar veriyorsun? diye sordu.

Ferguson, Bilmem, dedi. Belki o isimler okura karakterlerin gerçek dünyada değil, bir hikâyede olduğunu anlatır. Ben hikâye olduklarını itiraf eden öyküleri seviyorum, gerçeği, bütün gerçeği ve sadece gerçeği söyleyeceğim, Tanrı yardımcım olsun numarası yapanları değil.

Gregor adı herhalde Kafka'ya bir gönderme olsa gerek.

Ya da Gregor Mendel'e.

Uzun, hüzünlü yüzde hafif bir gülümseme belirdi. Nagle, Ama Kafka'yı okudun, değil mi? dedi.

Dava'yı, *Dönüşüm*'ü ve on iki başka öyküsünü. Yavaş yavaş okumaya çalışıyorum, çünkü Kafka'yı çok seviyorum. Oturup henüz okumadığım Kafka kitaplarını bir çırpıda hatmedecek olsam, okunacak yeni bir Kafka kalmaz, o da çok üzücü olur.

Zevklerini israf etmiyorsun yani.

Tastamam öyle. Size tek bir şişe veriyorlar, bir seferde hepsini içip bitirirseniz o şişeden bir daha içme şansınız kalmaz.

Başvurunda yazar olmak istediğini belirtmişsin. Şimdiye kadar yazdıkların hakkında ne düşünüyorsun?

Çoğu kötü, insanı isyan ettirecek kadar kötü. Birkaçı biraz daha iyice, ama bu onların da iyi olduğu anlamına gelmiyor.

Bize gönderdiğin iki öykü için ne düşünüyorsun?

Şöyle böyle.

Öyleyse neden gönderdin?

Çünkü onlar en son yazdıklarım ve yazdıklarımın içinde en uzun olanlar.

Seni en çok etkilemiş olan Kafka dışında ilk aklına gelen beş yazarı say.

Dostoyevski. Thoreau, Swift, Kleist, Babel.

Kleist. Şimdilerde onu okuyan pek liseli yok.

Annemin kız kardeşi, Kleist biyografisini yazan biriyle evli. Hikâyelerini bana o verdi.

Donald Marx.

Tanıyor musunuz?

Gıyaben tanıyorum.

Beş yazar çok az oldu. En önemlilerden bazılarının adını söylemedim gibi geliyor.

Ondan eminim. Biri Dickens'tı, öyle değil mi? Ve Poe, kesinlikle Poe, belki Gogol, bir de modernler var tabii. Joyce, Faulkner, Proust. Herhalde hepsini okudun.

Proust'u okumadım. Diğerlerini okudum, fakat henüz *Ulysses*'e sıra gelmedi. Onu bu yaz okumayı planlıyorum.

Peki Beckett?

Godot'yu Beklerken'i okudum. Ama şimdiye kadar başka yapıtını okumadım.

Ya Borges?

Tek kelimesini bile okumadım.

Çok keyif alacaksın Ferguson.

Şimdilik en eskileri okumaya pek fırsat bulamadım. Shakespeare'in birkaç oyunu dışında on sekizinci yüzyıldan önce yazılmış hiçbir şey okumadım.

Swift'i saydın. Peki ya Fielding, Sterne ve Austen?

Hayır, henüz okumadım.

Peki Kleist'ın en çok neyini beğeniyorsun?

Cümlelerin hızını, ilerleyişini. Bir şey anlatıyor, anlatıyor ama göstermiyor, herkes bunun yanlış bir yöntem olduğunu söylüyor, ama ben onun öykülerinin ileriye fırlamasını seviyorum. Çok girift, çok çapraşık, ama aynı zamanda insanda peri masalı okuyormuş izlenimi bırakıyor.

Nasıl öldüğünü biliyorsun, değil mi?

Otuz dört yaşındayken tabancayı ağzına sıkarak öl-

müş. Birlikte intihar etmeye sözleştiği kadını öldürdükten sonra.

Ferguson, Princeton'a kabul edilirsen, ama burs alamazsan ne olacağını söyle bana? Her halükârda buraya gelir misin?

Bu Columbia'nın ne diyeceğine bağlı.

O birinci tercihin mi?

Evet.

Nedenini sorabilir miyim?

Çünkü New York'ta.

Ya, tabii. Ama burs verirsek buraya gelirsin.

Kesinlikle. Anlarsınız ya, bütün mesele parada, Columbia'ya kabul edilsem bile aile bütçemizin beni oraya göndermeye elvereceğinden emin değilim.

Peki, komitenin ne karar vereceğini bilmiyorum, ama sana hikâyelerini okumaktan zevk aldığımı ve bence *şöyle böyle*'den daha iyi olduklarını söylemek isterim. Mr. Flute'un hâlâ ikinci bir yol aradığına inanıyorum, ama *Gregor Flamm* çok hoş bir sürpriz, senin yaşında biri için mükemmel bir yapıt, üçüncü ve beşinci bölümlerde birkaç ufak revizyon yaparsan bir yerlerde yayınlatabileceğine eminim. Ama bunu yapma. Sana bir tek öğüt vermek istiyorum. Bir süre sabret, yazdıklarını yayınlatmak için acele etme, çalışmaya devam et, gelişmeye devam et, çok geçmeden hazır olacaksın.

Teşekkür ederim. Hayır, teşekkür etmiyorum – ama evet, şöyle-böyle hakkındaki görüşünüz yanlış da olsa, kelimenin tam anlamıyla *evet*, *haklısınız*... yani benim için o kadar önemli... aman Tanrım artık ne söyleyeceğimi bilemiyorum.

Hiçbir şey söyleme Ferguson. Sadece o sandalyeden kalk, elimi sık ve eve git. Seninle tanışmaktan onur duydum.

O günü altı haftalık bir belirsizlik dönemi izledi. Mart boyunca ve nisanın yarısına kadar Robert Nagle'ın dedikleri Ferguson'un aklında kıvılcımlanıp durdu, *mükemmel bir yapıt* ve *tanışmaktan onur duydum* sözleri kış sonu ile baharın başlangıcındaki soğuk günlerde içini ısıttı; çünkü Nagle, yazdıklarını okuyan ilk yabancı, ilk tarafsız kişi, bugüne kadar yazılarını görenler içinde tamamen dışarıdan, ilgisiz biri olan ilk insandı ve *Princeton'da edebiyatı en iyi bilen kişi* onun öykülerinin değerli olduğuna karar verdiğine göre, genç yazar okula gitmekten vazgeçip günde on saat odasına kapanarak kafasında biçimlenmeye başlayan yeni yapıtını, şimdiye kadar yazdığı en iyi şeyi, sonunda büyük bir sıçrama yapacağı *Mulligan'ın Gezileri* adlı çok bölümlü destansı hikâyeyi yazabilmek için yanıp tutuşuyordu.

Uzun bekleme döneminin ortalarında bir sabah Ferguson mutfakta oturmuş aslanlarla kaplanları ve sonunda New Jersey'nin dünyaca ünlü şehri New Brunswick'teki Rutgers denilen büyük karınca fabrikasında bir karınca olma olasılığını düşünürken, annesi elinde o günkü *Star-Ledger* gazetesiyle içeri girdi, gazeteyi kahvaltı sofrasına attı ve, *Şuna bir bak hele Archie*, dedi. Archie baktı, gördüğü şey öylesine beklenmedik, insanın aklına gelebilecek her türlü olasılıktan o kadar uzak, o kadar müthiş yanlış ve müthiş gülünç bir şeydi ki Ferguson olup biteni anlayabilmek için haberi üç kez okumak zorunda kaldı. Babası yeniden evlenmişti. Piyasa peygamberi, merhum Edgar Blumental'in dul karısı, kırk bir yaşındaki iki çocuklu Ethel Blumental'le evlenmişti, çocuklardan Allen on altı, Stephanie on iki yaşındaydı; Ferguson, ağzı kulaklarında sırıtan babasının ve hiç de çirkin sayılmayacak ikinci Mrs. Ferguson'un resmine bakarken kadının özellikle uzun boyu, saçının siyahlığı ve biçimiyle annesine benzediğini fark etti, sanki babası öz-

gün modelin yeni versiyonunu arayıp bulmuştu, ama eskisinin yerine konan yeni versiyon onun ancak yarısı kadar güzeldi ve gözlerinde siperlenmiş bir ifade vardı, üzgün, içine kapanık, belki biraz da soğuk bir ifade, oysa Ferguson'un annesinin gözleri ona yaklaşan herkes için sığınılacak bir limandı.

Ferguson, babasının teknik olarak üvey annesi olan bu kadını kendisiyle tanıştırmamış olmasına öfkelenmesi ve düğüne davet edilmediğine de alınması gerektiğini düşündü, ama ne öfkeliydi ne de alınmıştı. Rahatlamıştı. Hikâye artık bitmişti, bundan böyle dünyaya gelmesine sebep olan adamla evlat bağı varmış gibi davranmak zorunda olmayan Stanley Ferguson'un oğlu annesine baktı ve haykırdı, *Adios, papa – vaya con Dios!*[1]

Üç hafta sonra, aynı gün ülkenin üç farklı yerinde –New York Cambridge, Massachusetts ve New Jersey' nin ufak bir kentinde– karışık, karma klanın en genç üyeleri posta kutularını açtılar ve bekledikleri mektupları buldular. Noah'ya gelen ret cevabı dışında, geri kalan hepsi kabul edilmişti, Schneiderman-Ferguson-Marx dörtlüsünü yaşamlarının bundan sonraki dört yılını istedikleri yerde geçirmek gibi gıpta edilecek bir konuma getiren benzersiz bir zaferdi bu. Noah New York Üniversitesi'nin yanı sıra Şehir Üniversitesi'ne ya da Amerikan Drama Sanatları Akademisi'ne de gidebilecekti. Jim batıda Caltech'e, güneyde Princeton'a gidebilecek veya MIT'te kalacaktı. Amy'nin seçeneklerinde Barnard ve Brandeis'in yanı sıra Smith, Pembroke ve Rutgers de vardı. Ferguson'a gelince, onun kısmetine beklediği gibi karıncalar düşmüştü, ama hiç beklemediği iki orman canavarından da olumlu yanıt gelmişti. Ferguson, gelen mek-

1. (İsp.) Elveda baba, yolun açık olsun. Burada saptırılarak cehenneme kadar yolun var çağrışımı yaptırıyor. (Ç.N.)

tupları coşkuyla mutfağın dört yanına saçan, kahkahalar atarak sevinçten uçan Amy'ye baktıktan sonra ayağa kalktı ve Amy'nin büyükbabasının şivesini çok iyi taklit ederek, Şincik valsleyelim mi, ja liebchen? dedi. Sonra Amy'nin yanına gitti, ona sarıldı ve dudaklarından öptü.

Walt Whitman Bursu.

Columbia'dan gelen yüreklendirici mektuba rağmen New York beklemek zorundaydı. Para sorunu yüzünden Princeton'a gitmesi gerekiyordu, ama paranın da ötesinde başına gelen kesinlikle en önemli şeyin, yani bursu kazanmış olmanın ayrıcalığı vardı, Dan'in dediği gibi bu, *şapkasına takılan kocaman bir tüydü*[1], başarıları konusunda böbürlenmek yerine odadan çıkmayı yeğleyecek kadar utangaç olan, umursamayan, gösterişten kaçınan Ferguson için bile Princeton bursu çok farklıydı, herkese göstere göstere ortada dolaşmaktan sevinç duyacağı kadar büyük bir şeydi, onun burs verilen dört kişiden biri olduğu okulda yayılınca, hiç mahcubiyet göstermeden ya da her zamanki gibi başarısını küçümseyen sözler söylemeden kutlamaları kabul etti, övgüye doyamıyordu, bir anda kendi çevresinde dönmeye başlayan bir dünyanın ekseni olmanın, herkesin hayranlık duyduğu, gıpta ettiği, dillere destan biri olmanın keyfini çıkarıyordu ve eylülde New York'a taşınmak gönlünde yatsa bile, Princeton'da bir Walt Whitman burslusu olmak şimdilik idare eder diye yorumlamanın çok üstünde önem taşıyordu.

İki ay geçti, Ferguson liseyi bitirdiğinin ertesi günü babasından bir mektup aldı. Babası (*Star-Ledger*'da ilan

1. Bu deyimin kökeni Kızılderililerin öldürdükleri her düşman için başlıklarına bir tüy takma geleneğidir. Daha sonra avcılar da vurdukları her kuşun kanadından tüy koparark şapkalarına takıyorlardı. Günümüzde ise büyük başarı kazanmak anlamında kullanılmaktadır. (Ç.N.)

edilen) burs için onu kutlayan kısa bir notun yanına zarfa bir de bin dolarlık çek koymuştu. Ferguson'un ilk tepkisi çeki yırtıp parçalarını babasına göndermek oldu, ama biraz düşününce çeki kendi hesabına yatırmaya karar verdi. Çekteki para hesaba geçince beş yüzer dolarlık iki çek yazacak, birini SANE'ye (SANE Nükleer Politika Ulusal Komitesi)[1], diğerini SNCC'ye (Pasif Direniş Öğrenci Komitesi) gönderecekti. Para yararlı bir yerde kullanılacaksa çeki yırtıp atmanın anlamı yoktu ve içinde yaşadığı canına okunmuş dünyanın ahmaklıkları ve haksızlıklarıyla mücadele edenlere neden vermeyecekti?

O akşam Ferguson odasına kapandı ve en eski evden taşındıklarından bu yana ilk kez ağladı. O günün daha erken saatlerinde Dana Rosenbloom İsrail'e hareket etmişti, çünkü ailesi yeni bir başlangıç yapmak amacıyla tekrar Londra'ya taşınıyordu ve büyük olasılıkla Ferguson kızı bir daha hiç görmeyecekti. Pek çok şeyde yanlış yaptığını ve kendisini ona kanıtlamak için ikinci bir şans istediğini söyleyerek Dana'ya gitmesin diye yalvarmıştı, kızın kesin kararlı olduğunu ve kendisini hiçbir şeyin durduramayacağını söylemesi üzerine, Ferguson ani bir dürtüyle ona evlenme teklif etti, Dana bunun şaka olmadığını, Ferguson'un her sözcüğü bilinçle seçerek ciddi olduğunu anlayınca, ona hayatının aşkı olduğunu, bütün kalbiyle seveceği tek erkek olacağını söyledi ve onu son kez öperek uzaklaştı.

Ertesi sabah Ferguson tekrar Arnie Frazier'ın yanında çalışmaya başladı. Üniversiteli Bey yeniden nakliye işine dönmüştü, kamyonette oturmuş Richard Brinkerstaff'ın Teksas'taki çocukluğunu, yaşadığı küçük kasabanın genelevini işleten mamanın kullanılmış prezervatif-

1. Nisan 1957'de barış yanlılarıyla antinükleer aktivistlerin toplantısında kurulan komite. (Ç.N.)

leri ılık suda yıkayıp süpürge sopasına geçirerek güneşte kuruttuktan sonra yeniden kullanıma sokacak kadar aşağılık biri olduğunu anlatmasını dinledikçe Ferguson dünyanın hikâyelerden oluştuğunu, bir kitapta toplansa dokuz yüz milyon sayfa tutacak kadar çok hikâye olduğunu anladı. Watts[1] Ayaklanması'nın olduğu ve Amerika'nın Vietnam'ı istilaya giriştiği yaz mevsimi başlamıştı ve ne Ferguson'un büyükannesi ne de Amy'nin büyükbabası o yazın sonunu görebilecekti.

1. 11 Ağustos 1965'te Los Angeles'ın nüfusu siyah ağırlıklı olan Watts semtinde iki beyaz polisin sarhoş olduğu iddiasıyla siyah bir motosikletliyi dövmesi üzerine yıllarca ekonomik ve politik dışlanmanın acısını çeken Watts halkının başlattığı ayaklanma beş gün sonra bastırıldı. Dükkânların yağmalandığı, binaların ateşe verildiği ayaklanmanın bilançosu 34 ölü, 1032 yaralı, yaklaşık 4000 tutuklu ve 40 milyon dolarlık zarar oldu. En şiddetli kent eylemi olan Watts Ayaklanması, sonraki yıllarda Detroit, Newark ve Amerika'nın başka şehirlerindeki eylemlerin ilki oldu. (Ç.N.)

5.1

Ferguson'a kampüsteki en yeni bina olan Carman Hall'un onuncu katında bir oda verilmişti, ama Ferguson bavullarını açıp eşyalarını yerleştirdikten sonra yandaki yatakhanenin yer aldığı birkaç metre kuzeydeki Furnald Hall'a gitti, asansörle altıncı kata çıktı, 617 numaralı odanın kapısının önünde bir süre durduktan sonra aşağıya indi, Butler Kitaplığı'nın önünden geçen tuğla döşeli yoldan doğuya doğru yürüdü ve üçüncü bir yatakhane binası olan John Jay Hall'a gelince asansörle on ikinci kata çıktı, 1231 numaralı odanın kapısı önünde birkaç dakika durdu. Federico García Lorca 1929-1930'da Columbia'da geçirdiği aylarda o iki odada kalmıştı. 617 Furnald ve 1231 John Jay, "Columbia Üniversitesi'nde Yalnızlık Şiirleri", "Kente Dönüş", "Walt Whitman'a Övgü" (*Çirkefin New York'u / Demir Tellerin ve Ölümün New York'u*) adlı yapıtlarını ve Lorca, Franco'nun adamları tarafından dövülerek öldürülüp bir toplu mezara atıldıktan dört yıl sonra 1940'ta yayınlanan *Şair New York'ta* kitabında toplanan pek çok başka şiiri yazdığı yerdi. Kutsal topraktı yani.

Ferguson iki saat sonra Broadway ile Batı 116. Cadde'nin köşesindeki Chock Full o'Nuts[1] kahve dük-

1. Amerika'daki ünlü bir kahve markasının adı. Daha sonraları bu adla bir kafeler zinciri oluşturuldu. (Ç.N.)

kânında Amy'yle buluştu, burası (TV reklamına göre) daha iyisini almaya Rockefeller'ın bile parasının yetmeyeceği *cennetten çıkma kahvenin* yuvasıydı. Chock Full o'Nuts, Vali Rockefeller'ın arkadaşı Jackie Robinson'ı başkan yardımcısı ve personel müdürü olarak çalıştıran şirketti; Amy'yle Ferguson birkaç dakika –ailesi Güney Amerika'da kahve plantasyonlarına sahip olan, her yerde hazır ve nazır Nelson Rockefeller, henüz genç sayılabilecek yaşta olduğu halde saçları ağarmış eski beyzbol oyuncusu Jackie Robinson ve New York'ta çoğunlukla siyahların çalıştırıldığı seksen dükkânlık kahve zinciri gibi– tuhaf ve girift gerçeklerden söz ettikten sonra Amy kolunu Ferguson'un omzuna attı, onu kendine çekti ve üniversiteli olmanın, sonunda özgür biri olmanın nasıl bir duygu olduğunu sordu. Ferguson bir yandan Amy'nin boynunu, kulağını ve alnını öperken, *Harika sevgilim, muhteşem bir şey*, dedi – ama ufak bir ayrıntıyı, kampüse girdikten bir saat sonra neredeyse suratının ortasına okkalı bir yumruk yemesine ramak kalan ayrıntıyı atladı. Uyum haftasında birinci sınıf öğrencilerine (ön tarafında öğretim yılı yazılı olan, o yıl gülünç '69'un yazıldığı) mavi kep giyme zorunluluğu getiren Columbia geleneği söz konusuydu, Ferguson'a göre bu yıllar önce kaldırılmış olması gereken iğrenç bir âdetti, insana on dokuzuncu yüzyılda zengin öğrencilere uygulanan aşağılayıcı kabul törenlerini çağrıştırıyordu, Ferguson da birinci sınıf öğrencisi olduğunu gösteren isimliği göğsüne takıp kimseyle ilgilenmeden oradan oraya dolanırken, görevleri birinci sınıf öğrencilerine kampüste yol göstermek olan ve rehber diye adlandırılan büyük sınıftan iki öğrenci karşısına çıktı, ama herhalde okul futbol takımında çizgi hakemi olan, tüvit ceketli, kravatlı, kısa saçlı, ızbandut gibi iriyarı bu delikanlıların niyeti Ferguson'a yol göstermek değildi, önünü kesip neden kepini giymediğini sor-

dular, dostane öğrenciler gibi değil, düşman tavırlı polisler gibi davranıyorlardı; Ferguson kepin yukarıda, odasında olduğunu ve o gün de haftanın diğer günlerinde de onu giymeye niyeti olmadığını söyledi, bunun üzerine aynasızlardan biri ona *aşağılık herif* diyerek derhal odasına çıkıp kepi almasını buyurdu. Ferguson, Kusura bakma, ama illa istiyorsan gidip kendin alırsın, deyince rehber öylesine afalladı ki Ferguson bir an onun üzerine yıkılıp kendisini yamyassı edeceğini sandı; ama öteki aynasız arkadaşına sakin olmasını söyledi, Ferguson da tartışmayı fazla uzatmadan yürüyüp gitti.

Amy, İlk dersin, erkek-üniversitesindeki grupların antropolojisini öğrenmek, dedi. Artık ait olduğun dünya üç klana ayrılır. Öğrenci Birliği üyeleri ve sporcular nüfusun yaklaşık üçte birini oluşturur. İnekleyenler de bir üçte bir eder, son üçte bir de haytalardır. Sevgili Archie, sevinerek belirtiyorum ki sen haytalar takımındansın. Eskiden sporcu olmana rağmen şimdi bir haytasın.

Ferguson, Belki öyleyimdir, dedi. Ama hayta yürekli bir sporcu. Hatta belki de –sadece tahmin yürütüyorum– *inekleyen beyne sahip biri.*

Cennetten çıkma kahveler tezgâhın üzerine kondu, Ferguson ilk yudumu içmek üzereyken kafeye genç bir adam girdi, Amy'ye gülümsedi, orta boylu, dağınık saçlı bu genç hiç kuşkusuz haytalardan, Ferguson'un da artık üyesi olduğu gruptan biriydi, çünkü saçın uzunluğu (Amy'ye göre) haytaları sporculardan ve inekleyenlerden ayıran özellikti; listenin en önemsiz sırasında yer alan bu gruptakiler sol eğilimli (savaş karşıtları, sivil haklar yandaşları), sanata ve edebiyata inanan, kurumsal otoritenin her türlüsüne kuşkuyla bakan kişilerdi.

Amy, Güzel, dedi. Les geldi. Geleceğini biliyordum.

Les üçüncü sınıf öğrencisi olan Les Gottesman'dı, Amy'nin tanıdığı, hatta sadece uzaktan aşina olduğu bir

gençti, ama Broadway'in her iki yanında herkes Amy Schneiderman'ı tanırdı ve Les o gün Amy'nin Ferguson'a üniversitenin ilk gününde verdiği bir *hoş geldin armağanı* olarak Chock Full o'Nuts'a gelmeyi kabul etmişti; çünkü Les, altı ay önce kampüse gittiğinde Ferguson'u eğlendiren, keyiflendiren o dizenin yazarıydı: *Düzenli düzmek sana iyi gelir.*

Ferguson tabureden atlayıp şairin elini sıkarken Les, Ha, *o mesele*, dedi. Galiba o zaman komik gelmişti.

Ferguson, Hâlâ komik, dedi. Ve bayağı ve saldırgan, en azından bazı kişiler için, belki çoğunluk için, ama aynı zamanda yadsınamaz bir gerçeğin dile getirilmesi.

Les alçakgönüllülükle gülümsedi, bir Amy'ye bir Ferguson'a bakıp durdu, sonra, Amy senin şiir yazdığını söylüyor, dedi. Belki onlardan birkaçını *Columbia Review*'ya göstermek istersin. Bir gün gelip beni bul. Ferris Booth Hall, üçüncü kat. Orası içerdeki herkesin bağrıştığı ofis.

16 Ekim'de Ferguson'la Amy ilk kez, Beşinci Cadde Vietnam Barış Yürüyüşü Komitesi'nin düzenlediği savaş karşıtı gösteri yürüyüşüne katıldılar, Maocu öğrencilerin eylem gruplarından Ortodoks Yahudi hahamlarına kadar farklı kesimlerden on binlerce kişinin katıldığı yürüyüş, Amy'nin de Ferguson'un da beyzbol ya da futbol stadyumları dışında yer aldıkları en kalabalık topluluktu; sonbahar başlarındaki o güneşli cumartesi günü, mükemmel bir New York gününün kusursuz mavi gökyüzü altında yürüyüşçüler 5. Cadde'den aşağı yürüdüler sonra sola sapıp U.N. Plaza Oteli'ne doğru ilerlediler, bazıları şarkı, bazıları ilahi söylüyordu, çoğu da sessizce yürüyordu, Ferguson'la Amy de el ele tutuşup yan yana sessizce yürüdüler; yürüyüşe katılmayan kalabalık gruplar Central Park'ın çevresindeki alçak duvarın üstüne oturmuş, alkışlayarak, haykırarak göstericilere tezahürat yapıyor-

du; savaş yanlısı bir grup ise, daha doğrusu Ferguson'un giderek savaş karşıtı olanlara karşıt olanlar diye tanımlayacağı grup hakaretler ve küfürler yağdırıyordu, birkaç yerde göstericilere yumurta attılar, kalabalığın içine dalıp yürüyüşçüleri yumrukladılar ya da üzerlerine kırmızı boya fırlattılar.

İki hafta sonra savaş yanlılarıyla savaş karşıtlarına karşı olanlar yirmi beş bin kişilik bir kalabalıkla Amerika'nın Vietnam Mücadelesi Günü dedikleri günde, seyyar tribünlerde tezahürat yapan seçilmiş görevlilerin önünden geçerek kendi gösteri yürüyüşlerini yaptılar. O noktada çok az Amerikalı, hükümetin giriştiği savaşın yanlışlığını kabul ediyordu; ama Vietnam'da konuşlandırılan yüz seksen bin savaş birliğini ve sekizinci ayına giren Gök Gürültüsü Operasyonu denilen bombardıman kampanyasını, Amerikan birliklerinin saldırıya geçmesini ve Chu Lai ile La Drang çarpışmalarında ölen Amerikan askerlerinin bilançosunu gördükçe, Johnson, McNamara ve Westmoreland'in Amerikan halkına söz verdiği kısa sürede mutlak zaferi kesin olmaktan gittikçe uzaklaştırıyordu. Ağustos sonlarında Kongre, Askere Çağrılma belgelerini yok edenlere beş yıl hapis ve on bin dolara kadar para cezası verilmesini öngören bir yasayı yürürlüğe koydu. Buna rağmen Askere Çağrılmaya Direniş Hareketi ülkeye yayıldıkça gençler protesto gösterilerinde celp mektuplarını yakmaya devam ettiler. Ferguson'la Amy'nin 5. Cadde'de yürümelerinden bir gün önce Whitehall Caddesi'ndeki Silahlı Kuvvetler Askerlik Şubesi'nin önünde üç yüz kişi toplanıp yirmi iki yaşındaki David Miller'ın askerlik kâğıdını yakarak yaptığı, yeni federal yasayı ilk çiğneme eylemini seyrettiler. 28 Ekim'de Foley Meydanı'nda dört genç daha aynı girişimde bulundu, ama bir yandaş güruhu ve polisler tarafından kuşatılıverdiler. Ertesi hafta Union Meydanı'ndaki bir gös-

teri yürüyüşünde beş delikanlı daha askerlik kâğıtlarını yakmak üzereyken savaş karşıtlarına karşı olan biri kalabalığın içinden öne atıldı ve delikanlılara yangın söndürme köpüğü sıktı, sırılsıklam olan beş genç ıslanmış belgelerini tutuşturmayı başarınca polis barikatının ardında duran yüzlerce kişi, "Yüzümüzü güldürün, Hanoi'yi bombalayın!" diye haykırdı.

Dahası, dört gün önce Pentagon arazisinde kendini yakarak ölen savaş karşıtı, pasif direnişçi Quaker'a insanlığa sığmayan iğrenç bir gönderme yaparak, "Askerlik kâğıtlarınızı değil, kendinizi yakın!" diye bağırdılar. Üç küçük çocuk babası, otuz bir yaşındaki Norman Morrison, bir Fransız Katolik papazın *napalm bombasıyla yanarak ölen* Vietnamlı kilise cemaatiyle ilgili yazısını okuduktan sonra arabasına atladı, Baltimore'daki evinden Washington D.C.ye geldi, Robert McNamara'nın ofis penceresine elli metre uzakta yere oturdu, üzerine gaz döktü ve savaşa karşı sessiz bir protesto olarak kendini yaktı. Görgü tanıkları alevlerin üç metre yükseğe çıktığını, bunun uçaktan atılan napalm bombasının püskürteceği alevlerle aynı güçte olduğunu anlattılar.

Askerlik kâğıtlarınızı değil, kendinizi yakın.

Amy haklıydı. O ufak, neredeyse gözle görünmez çıbanbaşı "Vietnam", *Kore'den daha büyük, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki bütün çatışmalardan daha büyük* bir savaşa dönüşmüştü ve günden güne de büyümeye devam ediyordu, her saat başı dünyanın öteki ucundaki o uzak, yoksullaştırılmış ülkeye, Kuzey'in Güney'i ele geçirmesini engelleyerek komünizm belasıyla savaşmak için yeni askerî birlikler gönderiliyordu, Ferguson'un kuşağından iki yüz bin, dört yüz bin, beş yüz bin genç, adını kimsenin duymadığı, haritada yerini gösteremeyeceği balta girmemiş ormanlara ve köylere yollanıyordu; Amerika topraklarından binlerce mil uzakta yapılmış Kore ve

İkinci Dünya Savaşı'nın aksine, bu savaş hem Vietnam'da hem Amerika'da sürüyordu. Askerî müdahaleye karşıt görüşler Ferguson'un gözünde öylesine açık seçik, mantık açısından öylesine ikna edici, gerçekleri inceledikten sonra o kadar aşikârdı ki, insanın nasıl olup da savaşı destekleyebileceğini Ferguson'un havsalası almıyordu, ama milyonlarca kişi savaşı destekliyordu ve o sırada savaştan yana olan milyonlarca kişi savaşa karşı olan milyonlardan daha kalabalıktı, savaş yanlılarının ve savaş karşıtlarına karşı olanların gözünde hükümetin politikasına itiraz eden herkes düşman ajanıydı, kendine Amerikalı demek hakkından vazgeçmiş bir Amerikalıydı. Askerlik kâğıdını yakarak beş yıl hapsi göze alan birini her görüşlerinde *vatan haini* ve *komünist pislik* diye bağırıyorlardı, Ferguson ise o delikanlıları ülkenin en yürekli, en ilkeli Amerikalıları olarak görüyordu. Hepsini destekliyor, hepsinin arkasında duruyordu ve son asker de eve dönünceye kadar savaş karşıtı yürüyüşlere katılacaktı, ama üniversiteyi bitirip askerlik yoklamasına çağırılma tehlikesinden onu bağışık kılan kopmuş sol başparmağı yüzünden hiçbir zaman o gözüpek gençlerden biri olamayacak, onlarla omuz omuza duramayacaktı. Askere çağrılmaya direnmek sakatlara, engellilere göre bir iş değildi, sağlıklılar, sağlam asker malzemesi olarak seçilecekler için direnmek söz konusuydu ve anlamsız bir jest yapmış olmak uğruna hapse girme riskini göze almaya ne gerek vardı? Kimseninkine benzemeyen, tek başına kaldığı bir durumdu onunki, sanki sürgünlerin arasından bile sürgün edilmiş gibiydi, bu yüzden de durumundan utanç duyuyordu, ne var ki istese de istemese de o araba kazası, onu gelecekteki direnişçi mi firari mi olmak ikileminin dışında bırakmıştı, tanıdıkları arasında bir sonraki aşamadan korkarak yaşamak zorunda olmayan sadece oydu, bu da birçok kişinin dengelerini yitirip çöktüğü o dönemde

Ferguson'un ayakta kalmasını sağladı, çünkü ülke 1965 Eylül'ünde ve Ekim'inde çoktan ikiye ayrılmıştı, o noktaya geldikten sonra *Amerika* sözcüğünü cinnet kelimesini düşünmeden söylemek olanaksızdı.

Köyü kurtarmak için yok etmek zorundaydık.

Derken 9 Kasım'da, Norman Morrison'un Pentagon'un önündeki intiharından bir hafta, Ferguson'un da Columbia'daki ilk sömestrinin başlamasından yaklaşık altı hafta sonra, henüz el yordamıyla ilerlediği ve üniversitenin söylenildiği kadar iyi olup olmadığından kuşkulandığı bir sırada New York'ta ışıklar söndü. Saat 17.27 idi ve on üç dakika içinde Amerika Birleşik Devletleri'nin kuzeydoğusundaki yaklaşık 207 bin 200 kilometrekarelik alanda elektrik kesildi, otuz milyondan fazla insan karanlıkta kaldı, bunların sekiz yüz bini New York'ta işlerinden eve dönen metro yolcusuydu. Yanlış zamanda yanlış yerde olma becerisini artık iyice geliştirmiş olan talihsiz Ferguson da, Carman Hall'un onuncu katına çıkan asansörde tek başınaydı. Kitaplarını bırakıp daha kalın bir ceket giymek üzere yatakhaneye gitmişti, ama odada bir dakikadan fazla kalmaya niyeti yoktu, çünkü Amy'yle birlikte onun evinde saat 18.00'de spagetti pişirecekler, sonra da Ferguson, Chicago'daki 1866 Haymarket Meydanı Ayaklanması hakkında Amy'nin o gün tamamladığı on beş sayfalık tarih ödevini okuyacaktı; Amy ödevlerini teslim etmeden önce Ferguson okursa *kendini daha iyi hissettiğini* söylediği için, her ödevde verdiği editörlük hizmetiydi bu. Daha sonra da oturma odasındaki kanepeye oturup ertesi günkü derslerine (Ferguson Tukididis'e, Amy John Stuart Mill'e) hazırlanacaklardı, sonra canları çekerse Broadway'de Batı Yakası Barı'na kadar yürüyüp bir-iki bira içerler, orada arkadaşlarına rastlarlarsa onlarla laflarlardı, barda yeterince oturduktan sonra Amy'nin küçük ama çok ra-

hat yatağında bir gece daha geçirmek üzere eve döneceklerdi.

Ferguson asansörün bir anda durmasının mı, lambaların sönmesinin mi daha önce olduğundan, yoksa ikisinin aynı anda mı meydana geldiğinden hiç emin olamadı, tavandaki küçük floresan ampuller kısa bir süre titreşti, asansör de şiddetle sarsıldı, bunu bir tıslama, onu bir gümbürtü izledi ya da önce gümbürtü ardından tıslama duyuldu veya tıslamayla gümbürtü aynı anda oldu, ama her ne olduysa çok hızlı oldu ve iki saniye içinde ampuller söndü, asansör durdu. Ferguson altıncı katla yedinci kat arasında bir yerde kalmıştı ve önündeki on üç buçuk saati o karanlıkta, tek başına geçirecek, kafasındaki fikirleri irdelemenin ve idrar torbası yüzünü kara çıkarmadan ışıkların yanmasını umut etmenin dışında yapacak hiçbir şey olmadan bekleyecekti.

Ferguson en baştan olanların kendi sorunu olmadığını, herkesin sorunu olduğunu anladı. Binanın her yerinde insanlar –*Elektrikler kesildi. Elektrikler kesildi!* diye– haykırıyorlardı ve Ferguson'un algılayabildiği kadarıyla seslerinde panik yoktu, ses tonlarında bir değişiklik olmuşsa bu coşkulu ve bayram havasında bir değişiklikti, patlatılan kahkahalar asansör boşluğunda yükseliyor, asansörün duvarlarına çarparak yankılanıyordu; can sıkıcı eski rutinler amaçlarını yitirmişti, gökten yepyeni ve hiç beklenmedik bir şey düşmüştü, kapkara bir kuyrukluyıldız boydan boya şehrin üzerinden geçiyordu, şenlik yapalım ve bunun tadını çıkaralım! Ferguson, bu iyi diye düşündü, bu neşe ne kadar devam ederse kendisi de paniklemekten o kadar kurtulacaktı, çünkü kimse korkmuyorsa kendisi ne diye korkacaktı? – madenî bir kutunun içinde kapana kısılmış ve çevresini, Kuzey Kutbu'ndaki yıldızsız bir gecede kör biri ne kadar görüyorsa o kadar görüyor olmasına ve kendini tabuta kapatılmış ve ora-

dan çıkmayı başaramazsa açlıktan ölecekmiş gibi hissetmesine rağmen korkmuyordu.

İki-üç dakika içinde daha vicdanlı ve dikkatli bazı öğrenciler asansör kapılarını vurup içerde kimse olup olmadığını sormaya başladılar. Birkaç sesten *Evet!* yanıtı geldi ve Ferguson boşlukta asılı kalan tek talihsiz olmadığını anladı; gerçekten iki asansör de doluydu, ama öteki asansörde altı kişi olmasına karşılık Ferguson tek başınaydı ve sadece asansörde kapalı kalmanın yanı sıra yalnızlığa da mahkûmdu, adını ve oda numarasını (1014B) söyleyerek dışarıya seslenince, Archie! Vah sana zavallıcık! diye bir karşılık geldi. Ferguson, Tim! Bu ne kadar sürecek? dedi. Tim'in yanıtı hiç de yüreklendirici değildi: Kim bilir?

Yapılacak hiçbir şey yoktu. Orada oturup bekleyecekti, kız arkadaşının evine gidecekken kazara 001 Numaralı Deneye dönüşen sakar Bay Talihsiz, Ivy League'in Harry Houdini'si, New York'un ve büyükşehir bölgesinin Robinson Crusoe'su olarak zeminden altı buçuk kat yüksekte boşlukta asılı bir duyusal yoksunluk tankında kapalı kalmıştı, o zifirî karanlık hücrede hapsolmak öylesine korkunç olmasa kendisiyle dalga geçer, dünyanın bir numaralı komik budalası, bir numaralı *kozmik* budalası olarak eğilip selam verirdi.

Altına etmeye karar verdi. İdrar torbasını boşaltması gerekirse, o zaman yere işeyip –kim bilir daha kaç saat– etrafa sıçrayan, soğuk sidik birikintisi içinde oturmaktansa bebekliğindeki gibi donuna işeyecekti.

Ne sigara vardı ne de kibrit. Sigara içmek vakit geçirmeye yardım eder, kibritler de arada bir bir şeyler görmesine fırsat verirdi, tabii her nefes çekişinde aydınlanan sigaranın ucunu da hesaba katmak gerekirdi, ne yazık ki daha erken saatlerde sigaraları da kibritleri de tükenmişti, Batı 111. Cadde'de Schneiderman Spagetti

Evi'ne giderken yolda sigara almaya niyetlenmişti. *Hayallerine devam et bakalım, komik adam.*

Telefonların hâlâ çalışıp çalışmadığını bilmek olanaksızdı, yine de bir ihtimal çalışıyorsa düşüncesiyle Tim'e yeniden seslendi; saat 18.00'de eve gitmeyince kız meraklanmasın diye oda arkadaşından Amy'yi arayıp olanları haber vermesini rica edecekti, ama Tim artık orada değildi ve Ferguson seslendiğinde cevap veren olmadı. Son birkaç dakika içinde neşeli çığlıklar ve kahkahalar dinmişti, koridorlardaki kalabalıkların çoğu dağılmıştı, kuşkusuz Tim de onuncu kattaki esrarkeş arkadaşlarıyla ot içmeye çıkmıştı.

İçerisi o kadar karanlık, öylesine her şeyden kopuk, dünyanın ya da Ferguson'un dünyada olduğunu hayal ettiği şeyin o kadar dışındaydı ki, Ferguson giderek hâlâ kendi bedeninin içinde olup olmadığını sorgulayacak duruma geliyordu.

Annesiyle babasının altıncı doğum gününde hediye ettikleri kol saatini hatırladı, esnek metalik kayışlı ve kadranındaki rakamların karanlıkta parladığı bir çocuk saatiydi. Yatağa yattığı zaman uyku gözlerini kapayıp onu içine almadan önce yeşil yeşil parlayan rakamlar nasıl rahatlatıcıydı, o fosforlu minik arkadaşlar sabah güneş doğunca ortadan kaybolurdu, geceleri birer arkadaş gündüzleri ise sadece boyalı birer rakamdılar, şimdilerde saat takmadığı için o çok eski doğum günü armağanına ne olduğunu, nereye gittiğini merak etti. Artık hiçbir şey görülemiyordu, artık zaman kavramı kalmamıştı, asansörde yirmi, otuz dakika mı, kırk dakika mı yoksa bir saat mi kaldığını bilmenin hiç yolu yoktu.

Gauloises. Broadway'den geçerken almayı planladığı sigara buydu; Amy'le yazın yaptıkları Fransa tatilinde bu markayı içmeye başlamışlardı, selofansız mavi paketlerdeki bu çok sert, kahverengi tütünden yapılmış kalın

sigaralar Fransız sigaralarının en ucuzuydu, şimdi Amerika'dayken bir Gauloises yakıvermek onları diğer dünyadaki günlerine ve gecelerine götürmeye yetiyordu, puroya benzeyen, o sert koku, sarı tütünlü Camel'ların, Lucky'lerin, Chesterfield'lerin kokusundan o kadar farklıydı ki, bir nefes çekmek onları bir anda marketin karşısındaki otelde *chambre dix-huit*'e götürüveriyor, bir anda zihinleri yeniden Paris sokaklarında dolanmaya başlıyor, orada birlikte duydukları mutluluğu yeniden yaşıyorlardı, o sigaralar işte o mutluluğun, yurtdışında geçirdikleri bir ay içinde duydukları yeni ve daha büyük aşkın simgesiydi, şimdi de sevgili Amy'nin, onun beklenmedik jestler yapma yeteneğinin, şimşek hızıyla gerçekleştirdiği buluşlarının, cömert, zengin gönlünün sayesinde Morningside Heights Haytalar Alayı'nın en yeni üyesine armağan olarak tanıştırılan açık saçık dizelerin şairleriyle sürpriz buluşmalar ayarlamak biçiminde kendini gösteren o büyük aşkın göstergesiydi.

Ferguson, Les'in önerisine uyup bazı şiirlerini *Columbia Review*'ya götürmek istemişti, ama aradan bir buçuk ay geçtiği halde hâlâ gidip kapılarını çalmamıştı. Kendisinin gözünde birer hayal kırıklığı olan ve yayınlanmaya layık olmayan son şiirlerini Les'e verecek değildi, ama Paris'teyken başladığı çeviriler giderek ciddi bir işe dönüşmüştü ve kusursuz sayılamayacak Fransızcasını geliştirmesine yardımcı olan birkaç sözlüğe (*Le Petit Robert*, *Le Petit Larousse Illustré* ve vazgeçilmez Fransızca-İngilizce *Harrap's*) yatırım yaptıktan sonra artık dizeleri yanlış anlamıyor, aptalca hatalar yapmıyordu ve Apollinaire ile Desnos'tan yaptığı çeviriler bir lisan kıyma makinesinden geçirilip Fringilizce haline getirilmiş Fransızca şiirler olmaktan çıkıp İngilizce şiirlere benzemeye başlıyordu, yine de henüz hazır değildiler, doğru çeviri olmaları için daha yapılacak çok iş vardı, Ferguson da

varını yoğunu esirgemeyecek kadar, tekrar ve tekrar her şeyini verecek kadar hayran olduğu o lirik görkemin her dizesi içine sinmeden kapılarını çalmak istemiyordu. Derginin çeviri yayınlamak isteyip istemeyeceği belli değildi, ama denemeye değerdi; çünkü *Review* Ferguson'un tanıştığı birinci sınıf öğrencilerinden çoğuna yer veriyordu ve derginin bir parçası olmak onun David Zimmer, Daniel Quinn, Jim Freeman, Adam Walker ve Peter Aaron gibi hepsi de onun aldığı çeşitli derslerde sınıf arkadaşı olan şairler ve yazarlara katılmasını sağlayacaktı; son altı hafta içinde onları tanımak, ne kadar akıllı olduklarını, ne kadar çok okunduklarını, ilerleyecek ve günün birinde gerçek birer şair ve romancı olacak donanıma sahip olduklarını anlamasına yetmişti, o gençler sadece çok zeki, çok yetenekli birinci sınıf haytaları değildiler, aynı zamanda her biri Birinci Sınıflar Uyum Haftası'nı mavi kep giymeden geçirmişti.

Ferguson için artık şiir söz konusu değildi, her halükârda şimdilik öyleydi ve bu serüven ilerde bir gün yeniden başlayacaksa bile şu anda kendisini *duraksama dönemindeki şair* olarak görmekten başka seçeneği yoktu. Ergenlik döneminde zihninde baş gösteren hastalık yüze yakın şiir üreten iki yıllık bir hummaya yol açmıştı, ama sonra Francie Vermont'ta arabayı çarpmış ve bir anda şiirlerin arkası kesilivermişti, Ferguson hâlâ anlayamadığı nedenlerden dolayı o zamandan beri tedbirli ve ürkek olmuştu, yazmayı becerdiği birkaç şiir de iyi olmamıştı ya da yeterince iyi değildi, asla yeterince iyi sayılmazdı. Gazeteciliğin düzyazıları onu bu çıkmazdan kurtarmıştı, yine de içinde şiir yazmanın yavaşlığını, toprağı küreyip toprak tadını ağzında duymayı özleyen bir yan vardı, o yüzden Pound'un genç şairlere öğüdüne uyarak çeviriyi denemeye başladı. Başlangıçta bunu eli durmasın diye yapacağı bir alıştırma, şiir yazmanın hüs-

ranını duymadan tadını çıkartacak bir uğraş olarak görmüştü, oysa bir süre bu işi yapınca o kadarla kalmadığını gördü. Çevirdiğiniz şiiri seviyorsanız, onu parçalayıp kendi dilinizde yeniden kurgulamak, bir tür kendinizi vakfetmek, elinizde tuttuğunuz o güzel şeyi size veren ustaya bir çeşit hizmet sunmak oluyordu, büyük usta Apollinaire ve küçük usta Desnos, Ferguson'un çok güzel ve cesur ve şaşılacak kadar yenilikçi bulduğu şiirler yazmışlardı, o şiirlerin her birinde hem melankolik hem canlı bir hava vardı, bu ender görülen birleşme Ferguson'un on sekiz yaşındaki yüreğinde savaşan karşıt dürtülerle buluşuyordu, o yüzden de ayırabildiği her boş vakitte çeviri yapıyor, çevirileri kapıyı çalacak kadar iyi oluncaya dek üzerinde yeniden çalışıyor, yeniden düşünüyor ve kılı kırk yararak düzeltiyordu.

Çalınacak kapı, kampüsün güneybatı ucunda, yatakhanesinin olduğu, yani şu anda kapana kısılıp kaldığı binanın tam karşısında 303 Ferris Booth Hall'daki öğrenci faaliyetleri merkeziydi; o karanlıkta aklını kaybetmezse ve oradan çıkmayı başarabilirse bu deneyimi yazması gerekecekti, artık kendisi de üniversite yönetiminin ya da fakülte sansürcülerinin müdahale etmediği öğrenci gazetesinde çalışan kırk öğrenciden biri olduğu için *Columbia Daily Spectator* gazetesinin basacağı, birinci şahıs ağzından zekice yazılmış, esprili, kışkırtıcı bir yazı olacaktı; her ne kadar 303 numaralı odanın kapısını çalmaya henüz cesaret edememişse de Birinci Sınıf Uyum Haftası'nın ikinci günü koridorun öteki ucundaki 318 numaralı büyük ofise girmiş ve oradaki görevliye gazete ekibine katılmak istediğini bildirmişti. Yapması gereken sadece bu kadardı. Ne deneme süresi, ne deneme yazıları koşulu vardı, ne de *Montclair Times*'ta çıkmış hikâyelerini gösterme zorunluluğu – gidip katılıyordunuz ve eğer yazıları zamanında yetiştirir ve yetkin bir muhabir

olduğunuzu kanıtlayabilirseniz gazetenin elemanı oluyordunuz. *Auf wiedersehen*, Herr Imhoff!

Birinci sınıf öğrencileri için olası yazı alanları Akademik Faaliyetler, Öğrenci Faaliyetleri, Spor ve çevrede yaşayanlarla ilgili konulardı, Ferguson, *Aman ne olur spor olmasın, spor dışında her şey olabilir*, deyince ona Öğrenci Faaliyetleri alanını verdiler, haftada ortalama iki yazı yazması gerekiyordu, bunların çoğu kısa, geçen yıl lise basketbol ve beyzbol maçları hakkında yazdıklarının ancak yarısı uzunluğunda yazılardı. O güne kadar yazdıkları, 2 Mayıs Komitesi'nin kendi deyimiyle "haksız bir baskıcı savaş" ile mücadele etmek için kampüste askerlik çağrısına karşı birleşmeyi örgütleme planı hakkında, ama onun yanı sıra Cumhuriyetçi öğrencilerin mevcut Belediye Başkanı John Lindsay'in "Cumhuriyetçi Parti ilkelerinden saptığı" gerekçesiyle William F. Buckley'nin belediye başkanlığı adaylığını destekleme kararı hakkında, hem sol hem sağ görüşlerle bağlantılı siyasal konuları işleyen yazılardı. Ferguson'un *hafifsıklet konular ve önemsiz sabun köpükleri* diye tanımladığı diğer yazıları, sömestr başlayalı üç hafta geçtiği halde hâlâ yatakhanede yer verilmemiş on üç birinci sınıf öğrencisinin durumu ya da John Jay Hall'daki "Horn&Hardart stili kafeteryada otomatların sunduğu tatlar" diye tanıtılan yeni "kafe"ye isim bulma yarışması gibi konuları yansıtıyordu; Üniversite Yemek Hizmetleri'nin sponsor olduğu bu yarışmanın ödülü New York'taki istenilen herhangi bir lokantada iki kişilik yemek olacaktı. Elektriklerin kesilmesinden önceki günlerde Ferguson, yasal olmayan bir saatte odasına bir erkek ziyaretçi aldığı için okuldan uzaklaştırma cezasıyla karşı karşıya kalan Barnard Üniversitesi'nin birinci sınıfındaki bir kızın hikâyesi üzerinde çalışıyordu; okulun kuralı pazar günleri saat 14.00 ile 17.00 arasında erkek ziyaretçi alınacağını öngörüyordu, oysa

suçlanan kızın ziyaretçisi gece birde odadaydı. Adı koruma altına alınan ve yazıda belirtilmeyen kız, "Başkaları da aynı şeyi yapıyor, ama yakalanan ben olduğum için suçlanıyorum," diye cezanın haksız olduğunu söylüyordu. Amy'nin birinci sınıftayken o yatakhane-hapishanelerden birinde kalmamak için söylediği yalanlara, çevirdiği dolaplara şaşmamak gerek. Muhabir A.I. Ferguson olayı mecbur tutulduğu gibi gazete haberi biçeminde yazdı, oysa birinci sınıf öğrencisi Archie Ferguson, yazısının ilk cümlesinde Les Gottesman'ın şiirindeki nakaratı yazarak kızı savunmayı isterdi.

Gerçekler ortada, başka söze gerek yok.

Gazetecilik hem dünya ile bağlantı kurmak hem de dünyadan kaçmaktı. Ferguson bu işi hakkıyla yapacaksa paradoksun iki yanını da kabullenmek ve bir çift yanlılık konumunda yaşamayı öğrenmek zorundaydı: Konulara derinlemesine dalmak ve yine de tarafsız bir gözlemci olarak konunun dışında kalmak durumundaydı. İşin dalma yanı –ister bir basket maçını anlatırken hızla dalmak isterse kızlar üniversitesindeki çağdışı kuralları araştırmak için daha yavaş, daha derin çalışmalar olsun– onu hep heyecanlandırıyordu, ama iş kendini dışarıda tutmaya gelince o potansiyel bir sorundu ya da en azından gelecek aylarda, yıllarda alışmak zorunda kalacağı bir şeydi, çünkü gazeteciliğin tarafsızlık yeminini etmek, bir keşiş cemaatine katılmak ve ömrünüzün sonuna kadar cam bir manastırda yaşamaktan –insan ilişkileri dünyası sizin çevrenizde dönmeye devam ettiği halde o dünyanın dışında kalmaktan– farklı değildi. Gazeteci olmak demek, pencerenin camına fırlattığı tuğlayla devrimi başlatan adam olamamak demekti. Tuğlayı atan adamı izleyebilir, tuğlayı neden attığını anlamaya çalışabilir, devrimin başlamasında o tuğlanın rolünün ve öneminin ne olduğunu başkalarına açıklayabilirdiniz, ama asla o

tuğlayı atamaz, hatta o adamı tuğla atmaya kışkırtan kalabalığın içinde bile yer alamazdınız. Ferguson'un doğası tuğla atmaya uygun değildi. Az çok mantıklı bir insan olduğunu düşünüyordu, ama yaşadıkları günlerin dayattığı şeyler tuğla atmama nedenlerini giderek mantıksızlaştırmaya başlıyordu ve sonunda sıra ilk tuğlayı atmaya gelince Ferguson camdan değil, tuğladan yana olacaktı.

Çevresindeki sonsuz karanlığı dibine saplanan zihni bir süre toparlanamadı ve o zihinsel boşluktan çıkınca kendini Desnos'un kısa bir şiirinden yaptığı çevirinin son dizelerini düşünürken buldu:

Dünyanın bir yerinde
Bir dağın eteğinde
Bir asker kaçağı
Konuşuyor nöbetçilerle.

O kapkara kutunun içindeki tutsaklığın dördüncü saatinde, idrar torbası daha fazla dayanamadı, o da bez bağlanan, masum, güleç bir bebekken yaptığı gibi donuna işedi. Ilık sıvı külotundan ve fitilli kadife pantolonundan aşağı süzülürken, Ne iğrenç bir şey, diye söylendi – ama aynı zamanda zorlanarak çişini tutmaktansa akıtıvermek ne kadar iyiydi.

Beş yaşındayken Bobby George'la birlikte onların bahçesine işediklerini ve Bobby'nin ona dönüp, Archie bu sidikler nereye gidiyor? Milyonlarca yıldır milyonlarca insan ve milyonlarca hayvan işeyip duruyor da, neden denizler ve ırmaklar su yerine sidikle dolmuyor? dediğini anımsadı.

Bu, Ferguson'un cevabını hiç bulamadığı bir soruydu.

Çocukluk arkadaşı liseyi bitirdiğinin ertesi günü Baltimore Orioles takımıyla sözleşme imzalamıştı, Ferguson da *Montclair Times*'a yazdığı son yazıda Bobby'nin sözleş-

me yapınca kırk bin dolar aldığını ve Orioles'un A-takımı düzeyinde New York-Pen Ligi'ndeki kısa sezon maçlarında top tutucusu olarak antrenmana başlamak üzere Maryland, Aberdeen'e gideceğini bildirmişti. Çocuk o yaz, askerlik muayenesine çağırılıncaya kadar yirmi yedi maç galibiyeti (ve .291 vuruş puanı) almıştı ve vatan hizmetini hemen yapmak yerine dört yıl tecil edecek bir okul bağlantısı olmadığı için eylül ortasında askere alınmıştı, şimdi de Fort Dix'teki acemilik eğitiminin sonuna geliyordu. Ferguson, Bobby'nin Batı Almanya'da rahat bir göreve gönderilmesi ve iki yıllık vatan hizmeti süresince beyzbol forması giyip top oynayabilmesi için dua ediyordu, Bobby George'un sırtında bir tüfekle Vietnam ormanlarında taban teptiği düşüncesi Ferguson'a öylesine itici geliyordu ki, bunu düşünmek bile istemiyordu.

Savaş ne kadar sürecekti?

Lorca otuz sekiz yaşındayken faşist bir ölüm mangası tarafından öldürülmüştü. Apollinaire de aynı yaştayken Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesine bir gün kala İspanyol nezlesinden ölmüştü. Desnos kırk dört yaşındayken Theresienstadt Toplama Kampı'ndan kurtarıldıktan birkaç gün sonra tifüsten ölmüştü.

Ferguson uyuyakaldı ve rüyasında öldüğünü düşlediğini gördü.

Ertesi sabah yedide elektrik gelince onuncu kattaki odasına gitti, üzerindeki ıslak giysileri çıkardı, tam on beş dakika duşun altında durdu.

Bir gün önce yirmi iki yaşındaki Roger Allen LaPorte üzerine benzin döküp Birleşmiş Milletler merkezindeki Dag Hammarskjöld Kütüphanesi önünde kendini ateşe vermişti. Vücudunun yüzde doksandan fazlasını kaplayan ikinci ve üçüncü derece yanıklara rağmen bilinci hâlâ açık ve konuşabilecek durumda olarak ambulansla Bellevue Hastanesi'ne götürülmüştü. Son sözleri

şunlardı: Ben Katolik bir işçiyim. Savaşa, bütün savaşlara karşıyım. Bunu dinî bir eylem olarak yaptım.

Elektrik kesintisi sona erdikten kısa bir süre sonra öldü.

Birinci Sınıf Beşeri Bilimler (zorunlu). Sonbahar sömestri: Homeros, Aiskhylos, Sophokles, Euripides, Aristophanes, Herodotos, Tukidides, Platon (*Symposion*), Aristoteles (*Estetik*), Vergilius, Ovidius. İlkbahar sömestri: Eski ve Yeni Ahit'ten çeşitli kitaplar, Augustine (*İtiraflar*), Dante, Rabelais, Montaigne, Cervantes, Shakespeare, Milton, Spinoza (*Törebilim*), Molière, Swift, Dostoyevski.

Birinci Sınıf Çağdaş Uygarlık (zorunlu). Sonbahar sömestri: Platon (*Devlet*), Aristoteles (*Nikomakhos'a Etik*, *Politika*) Augustine (*Tanrı'nın Şehri*), Machiavelli, Descartes, Hobbes, Locke. İlkbahar sömestri: Hume, Rousseau, Adam Smith, Kant, Hegel, Mill, Marx, Darwin, Fourier, Nietzsche, Freud.

Edebiyat Araştırmaları. Sonbahar sömestri: (F.un İleri Düzey Yerleştirme Sınavındaki iyi notu nedeniyle zorunlu Birinci Sınıf Kompozisyon dersi yerine): Tek kitabın incelenmesine odaklanmış bir seminer – *Tristram Shandy*.

Modern Roman. İlkbahar sömestri: İngilizce ve Fransızca okunacak kitaplarla iki dilli seminer – Dickens, Stendhal, George Eliot, Flaubert, Henry James, Proust, Joyce.

Fransız Şiiri. Sonbahar sömestri – On dokuzuncu yüzyıl: Lamartine, Vigny, Hugo, Nerval, Musset, Gautier, Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Corbière, Lautréamont, Rimbaud, Laforgue. İlkbahar sömestri – Yirminci yüzyıl: Péguy, Claudel, Valéry, Apollinaire, Jacob, Fargue, Larbaud, Cendrars, Perse, Reverdy, Breton, Aragon, Desnos, Ponge, Michaux.

Columbia'nın en iyi yanlarının dersleri, profesörleri ve sınıf arkadaşları olduğuna karar vermesi gecikmedi. Okuma listeleri müthişti, sınıflar kalabalık değildi, hocalar öğrencilere ders vermeye özel bir ilgi duyan ve zevk alan kadrolu fakülte elemanlarıydı, sınıftaki öğrenciler zeki, donanımlı ve sınıfta konuşmaktan korkmayan kişilerdi. Ferguson az konuşuyor, ama o bir, iki saatlik derslerde tartışılan her şeyi özümsüyor, kendini bir tür entelektüel cennete gelmiş gibi hissediyordu ve son on, on iki yılda okuduğu onca kitaba rağmen neredeyse hiçbir şey bilmediğini çabuk anladığı için, ödev verilen bütün kitapları özenle okuyordu, haftada yüzlerce, bazen binden fazla sayfa okuduğu oluyordu; arada bir tökezliyor, ama en azından (*Middlemarch-Taşra Yaşamından Manzaralar, Tanrı'nın Şehri* ve Péguy, Claudel, Perse gibi) kendisine direnen kitaplara ve şiirlere göz atıyordu; zaman zaman da verilen ödevlerden fazlasını yapıyordu. (Ödev olarak *Don Quixote*'nin ancak yarısı kadar olan seçmeler verildiği halde kitabın tamamını hatmediyordu – insan bütün büyük kitapların en iyisi ve en güçlüsü olan o kitabın *tamamını* okumayı nasıl istemezdi?) Sonbahar sömestri başladıktan iki hafta sonra annesiyle babası Newark'tan gelip onu ve Amy'yi, Ferguson'un yemeklerini çok sevdiği için Lezzet Kenti adını taktığı Amsterdam Bulvarı'ndaki ucuz Macar lokantası Yeşil Ağaç'a yemeğe götürdüler; Ferguson dersleri ne kadar sevdiğinden ve şimdi yaşamdaki başlıca işinin kitap okuyup kitaplar hakkında yazmak olduğunu söyleyince, annesi o doğmadan önceki aylarda yataktan çıkamadığı ve kitap okumaktan başka bir şey yapamadığı kendi *büyük serüveninin* öyküsünü, Mildred Teyze'nin önerdiği, Stanley'nin de kütüphaneden alıp getirdiği o düzinelerle harika kitabı hâlâ düşündüğünü, bunca yıl sonra bile birçoğunu çok iyi anımsadığını anlattı, Ferguson annesinin birkaç gerilim romanıyla

sanat ve fotoğraf hakkında birtakım kitaplar dışında herhangi bir şey okuduğunu hiç görmediği için, gencecik, hamile annesinin Newark'taki o ilk dairede bütün gün yapayalnız yattığını, roman yığınlarının arasında giderek büyüyen karnını, o şişmiş tenin altında henüz doğmamış olan kendisinin olduğunu gözünün önüne getirince duygulandı, annesi o çok uzak geçmişte kalan günleri anarken gülümsedi ve, Sana hamileyken okuduğum onca kitaptan sonra sen kitap sevmeyip de ne yapacaktın? dedi.

Ferguson güldü.

Babası, Gülme Archie, dedi. Bu, biyologların *osmoz* dediği şey.

Amy, Ya da metempsikosis, diye atıldı.

Ferguson'un annesi şaşırmış gibiydi. Psikoz mu? Biz neden söz ediyoruz? dedi.

Ferguson, Yani ruh göçü, ruhun bir başkasına geçmesi, diye açıkladı.

Annesi, Tabii ya, dedi. İşte ben de bunu anlatmaya çalışıyordum. Benim ruhum senin ruhunun içinde Archie. Her zaman da orada olacak, bedenim gittikten sonra bile.

Ferguson, Öyle şeyleri hiç aklına getirme, dedi. Ben yukarıdaki çocuklarla konuştum, senin sonsuza kadar yaşayacağına söz verdiler.

İyi dersler, iyi hocalar, iyi sınıf arkadaşları, ama Columbia deneyiminin tamamı o kadar da hoş değildi, okulun en sevmediği yanları sıkıcı, Ivy League özentisi, geri kafalı kuralları ve katı protokolü, öğrencilerinin rahatı ve mutluluğuyla zerrece ilgilenmemesiydi. Bütün güç yönetimin elindeydi, disiplin sorunlarını ele alacak bir süreç ya da tarafsız bir soruşturma kurulu olmadığı için hiçbir açıklama yapmadan sizi kapının önüne koyabilirlerdi. Ferguson başını derde sokmaya niyetli değildi, ama zaman geçtikçe sorun çıkaranlar olacaktı ve 1968 baha-

rında çok kalabalık gruplar sorun çıkarınca yönetim öfkeden çıldırdı.

O konuya daha sonra ayrıntılı olarak yer verilecek.

Ferguson New York'ta olmaktan, Amy'nin New York'unda Amy'yle birlikte olmaktan, yirminci yüzyılın başkentinde ikamet etmekten mutluydu, ama Columbia'nın çevresini tanıdığı ya da az çok tanıdığı halde, artık orada sürekli yaşadığı için Morningside Heights'ı gerçek yüzüyle görmeye başladı: yaralanmış, parçalanmaya başlamış bir yoksulluk ve umutsuzluk alanı, dairelerin çoğunda insanlarla birlikte yaşayan farelerin, sıçanların, hamamböceklerinin cirit attığı sıra sıra köhneleşmiş apartman blokları. Pis sokaklar çoğu zaman toplanmamış çöp öbekleriyle dolu ve o sokaklarda yürüyenlerin yarısı akıllarını kaybetmiş ya da kaybetmek üzere veya daha yeni geçirdiği depresyonun nekahet döneminde. Orası New York'un yitik ruhları için sıfır noktasıydı ve Ferguson her gün görünmeyen birileriyle, var olmayan insanlarla derin, anlaşılmaz konuşmalara dalmış bir düzine erkeğe ve kadına rastlıyordu. Elinde ağzına kadar dolu alışveriş torbasıyla başını eğip kaldırıma bakarken kamburu çıkmış sırtı kendi bedeni üzerine katlanan ve kulak tırmalayan boğuk sesiyle durmadan Rabbin duasını mırıldanan tek kollu berduş. Amsterdam Bulvarı'na açılan yan sokakların kapı ağızlarını mesken tutup kırık bir büyüteç parçasıyla bir ay önceki *Daily Forward* gazetesini okuyan sakallı cüce. Pijamalarıyla sokakları arşınlayan şişko kadın. Broadway'in refüjlerinde, metro ızgaralarının üzerindeki banklarda omuz omuza oturan ama her biri sessizce uzaklara bakan ayyaşlar, ihtiyarlar ve deliler güruhu. *Çirkefin New York'u. Demir tellerin ve ölümün New York'u.* Her gün Chock Full o'Nuts'ın önündeki köşede duran, soğuk havalarda şal gibi omuzlarına sardığı Amerikan bayrağı olmadan hiçbir yere gitmeyen sapına kadar va-

tansever Amerikalı, bazen Dr. Yumkee, bazen Emsh olduğunu söyleyen, kendinden menkul Napoléon'un oğlu, kendinden menkul Mesih olan, herkesin Yumkee dediği adam. Broadway ile 113. Cadde'nin köşesindeki Ralph'ın Daktilo Dükkânı'nın sahipleri için getir götür işleri yapan, kaldırımlarda kollarını iki yana açıp uçak taklidi yaparak ve tam hızla giden bir B-52'nin seslerini çıkararak koşan yuvarlak, küçük, dazlak kafalı, çocuk zekâlı geçkin, kafadan çatlak Bobby. Her sabah Broadway'de ya da Hamilton Hall'un önünde şekerleme satmak, aynı zamanda ütülenmiş gömleklere iliştirilen temizleyici kartlarının üzerine Magic Marker kalemle üstünkörü yapılmış hayalî hayvan resimlerini birer dolara pazarlamak için Bronx'tan üç metro değiştirerek gelen, kendisine kulak verenlere, *Hey beyim, yeni resimler burda, gozel yeni resimler burda, dünyanın en gozel resimleri burda,* diye seslenen kel Sam Steinberg, her zaman hazır ve nazır Sam S. ve Broadway ile 110. Cadde'nin köşesindeki Harmony Otel'in muammaması, meteliksizlerin kaldığı bu yıkık dökük otel çevredeki binaların en yükseğiydi ve tuğla duvarının üzerine çeyrek mil öteden okunabilecek büyüklükte harflerle yazılan ve hiç kuşkusuz dünyanın en şaşırtıcı oksimoronu olan slogan yer alıyordu: Harmony Oteli – Burada Yaşamak Zevktir.

Yukarı Batı Yakası'nın yukarısındaki o bölge kafadan çatlak bir dünyaydı; Ferguson'un kendini bu capcanlı, yepyeni dünyasındaki pisliğe ve sefalete duyarsızlaştırması epey zaman aldı, ama Heights'ta her şey itici ve umutsuz değildi, sokaklarda gençler de geziniyordu, sık sık rastladığı Barnard ve Juilliard'da okuyan güzel kızlar optik yanılsamalar ya da düşlerden gelen ruhlar gibi yanından geçip gidiyorlardı, Broadway'in 114. ve 116. caddeler arasındaki kesiminde kitaplara göz atabileceği kitapçı dükkânları vardı, hatta 115. Cadde'nin köşesini

dönüp merdivenlerden inince bir bodrumda yabancı kitap satan ve Ferguson'un Fransızca şiirler reyonunda yarım saat geçirdiği bir dükkân vardı, en iyi eski ve yeni filmleri oynatan Thalia ile New Yorker sadece yirmi, yirmi beş blok güneydeydi, ucuza tıka basa kahvaltı edebildiği, ona *tatlım* diye hitap eden saçları sarı boyalı, pasaklı garson kızla sohbet ettiği Üniversita Aşevi adındaki ucuz lokantanın müzik otomatında Edith Piaf şarkı söylerdi, on dakikalık kahve molalarında Chock Full o'Nuts'a gidilir, Prexy's kafesinde cana can katan hamburgerler (*Üniversite Tahsilli Hamburger*) yenir, Broadway'de 108. ve 109. caddeleri arasındaki Ideal adlı Küba-Çin lokantasında *ropa vieja*[1] yenilip espresso içilirdi, Amy'yle birlikte çok sık gittikleri için lokantanın sahibi karıkocanın bedava tatlı ikram ettikleri Lezzet Kenti'nde gulaş ve etli hamur yenilirdi, ama o kafayı yemiş mahalledeki esas sığınılacak yer Broadway'in 113. ve 114. caddeleri arasındaki kesiminde yer alan Batı Yakası Bar ve Lokantası'ydı, pırıl pırıl cilalı meşeden kocaman oval barı, kuzey ve doğu tarafındaki duvarları boyunca dört ya da altı kişilik bölmeleri arka salonunda taşınabilir masa ve sandalyeleri olan bir yerdi burası. Amy bir yıl önce Batı Yakası'nı ona tanıtmıştı, ama Ferguson artık bütün yıl orada yaşadığı için o eski, loş bar çok geçmeden onun başlıca mekânı, gündüzleri ders çalıştığı, geceleri arkadaşlarıyla buluştuğu ikinci evi oldu.

İlgisini çeken bira ya da şarap değil sohbetti, *Spectator* ve *Columbia Review*'dan arkadaşlarıyla, Amy'nin siyasi görüşlü arkadaşlarıyla ve çeşitli Batı Yakası müdavimleriyle konuşma fırsatı bulmasıydı; içki sadece orada uzun süre oturabilmek için bir bahaneydi, çünkü Fergu-

1. (İsp.) İnce, uzun parçalara bölünüp domates sosla pişirilen İspanyol et yemeği. (Ç.N.)

son son iki yıldır konuşabildiği, yaşamında konuşmaya değer bulduğu tek kişi olan Amy dışında ömründe ilk kez konuşmak istediği insanların arasındaydı, artık konuşacak birkaç kişi, birçok kişi vardı ve Batı Yakası'nda katıldığı sohbetler onun için Hamilton Hall'daki derslerde anlatılanlar kadar değerliydi.

Spectator'da çalışanlar ciddi, çalışkan çocuklardı, giyim kuşam ve saç tıraşı açısından haytalardan çok inekleyenlere benziyorlardı, ama hayta yürekli inekleyenlerdi ve Ferguson'un '69 sınıfındaki arkadaşları en başından beri gazeteciliğe gönül vermişlerdi, liseden yeni mezun olmalarına karşın sanki yıllardır bu işi yapıyormuşçasına çalışıyorlardı. *Spectator* kadrosunun daha büyük elemanları, Broadway üzerinde birkaç blok aşağıdaki Altın Parmaklık Barı'na gidiyorlardı, bunlar daha çok Öğrenci Birliği üyeleri ve Sporcular kategorisindeki öğrencilerdi, Ferguson'un arkadaşları ise Batı Yakası'nın daha gösterişsiz, daha gürültülü atmosferini yeğliyorlardı; yan bölmelerden birinde oturup içmek ve sohbet etmek için Ferguson'la buluşan üç arkadaştan biri Akademik Faaliyetler bölümünü yürüten, on sekiz yaşında olmasına rağmen *Times* ya da *Herald Tribune*'un muhabirleri kadar profesyonelce bir beceriyle yazabilen, Long Island'lı sessiz sakin, düşünceli Robert Friedman'dı; ikincisi Chicago'lu (Sporcular kategorisinden) çok hızlı konuşan Greg Mullhouse'tu, üçüncüsü de (Akademik Faaliyetler bölümünden) San Francisco'lu inatçı, araştırmacı, alaycı Allen Branch'ti; gruptakilerin hepsi gazete yönetiminin aşırı muhafazakâr olduğu, örneğin üniversitenin (askere yazma görevlilerinin kampüse girmesine izin vermek, denizci yedek subay eğitim birlikleri programı –ROTC– ile ilişkiyi kesmemek gibi) savaş konusundaki olumsuz tutumuna ve Columbia'nın çevreye daha çok yayılmasını sağlamak amacıyla gecekondu ağası gibi bir tavırla yoksul kiracıları üniversitenin

mülkü olan evlerden zorla çıkarmasına karşı etkili bir tavır almadığı hususunda görüş birliği içindeydiler ve üçüncü sınıfın baharında *Spectator*'ın yönetimi onlara geçince Friedman'ı genel yayın yönetmeni seçecekler ve büyük bir hızla *her şeyi değiştirmek* için kolları sıvayacaklardı. Bu nihai darbe planları Ferguson'un birinci sınıf hakkındaki görüşünü kanıtlıyordu. Birinci sınıftakiler üst sınıflardan farklıydı – daha atak, daha sabırsız, aptallıklara, kayıtsızlıklara ve haksızlıklara karşı çıkmak ve mücadele etmekte daha istekliydiler. 1947'de doğan savaş sonrası çocuklarının kendilerinden sadece iki, üç yıl önce dünyaya gelen savaş dönemi çocuklarıyla çok az ortak yönleri vardı, o kısacık zaman diliminde kuşaklar arasında büyük bir uçurum açılmıştı, üst sınıflardakilerin çoğu hâlâ 1950'lerde öğretilen derslere itibar ederken, Ferguson ve arkadaşları hiçbir mantığa uymayan bir dünyada, başkanlarını öldüren, vatandaşlarının aleyhinde yasalar çıkaran ve gençlerini anlamsız savaşlarda ölmeye gönderen bir ülkede yaşadıklarını kavrıyorlardı, bir başka deyişle günün gerçeklerini büyük sınıftakilerden daha iyi fark ediyorlardı. Ufak, önemsiz yine de çok yerinde bir örnek, Birinci Sınıflar Uyum Haftası'nda kep giymeme eylemiydi. Ferguson içgüdüsel olarak kep giymeyi reddetmişti, ama *Columbia Review* ve *Spectator*'da çalışan daha pek çok kişi de öyle yapmıştı, altı yüz doksan üç kişilik sınıfın üçte birinden çoğu derslerin başlamasından günlerce önce başlarını öne eğip futbol izleyicileriyle omuz omuza direnmişlerdi. Hiçbir şey örgütlü değildi; kep giymeyi reddeden her çocuk kendi inisiyatifiyle hareket etmiş, kampüste Tweedledee ve Tweedledum[1] askerleri gibi yürümenin çekiciliğine kapılmıştı ve bu direniş giderek yayılıp gerçek bir kitle

1. Sözcük anlamı birbirinin eşi iki şey olan bu terim *Alice Harikalar Diyarında* romanındaki kahramanlar birliğinin adıdır. (Ç.N.)

eylemine, genel boykota, gelenekle sağduyu arasındaki mücadeleye dönüşmüştü. Sonuç? Yönetim bundan sonra birinci sınıfların okula başlarken kep giyme zorunluluğundan bağışık tutulacağını açıkladı. Evet mikroskobik bir zafer, ama belki de ilerde olacakların bir işareti. Bugün kepler, yarın kim bilir daha neler?

Şükran Günü haftasının sonuna kadar Ferguson az çok tamamlanmış olarak gördüğü yarım düzine şiir çevirisi yapmıştı, şiirler her şeyden-önemli Amy'den geçer not alınca Ferguson onları bir sarı zarfa koyup *Review*'ya teslim etti. Beklediğinin aksine derginin editörleri çeviri yayınlama ilkesine karşı değildiler – böylece Ferguson'un Desnos'tan çevirdiği, asker kaçağı ve nöbetçiler konulu "Dünyanın Ucunda" şiiri bahar sayısında yayınlanmak üzere kabul edildi. Artık dört başı mamur bir şair olmasa da, kendi yazacağı her şeyden çok daha üstün olan şiirleri çevirerek hâlâ şiir eylemine katılabiliyordu; *Review*'da yazan, duydukları hırs ve azim Ferguson'unkinden daha fazla olan, Ferguson çeviri yaparken hiçbir riske girmediği halde şiir yazarken her riski göze alan genç şairler, onun bazı yapıtların diğer yapıtlara oranla üstünlüğünü belirleyebilen, şiir konusundaki konuşmalarına daha kapsamlı bir perspektif getirebilen biri olarak Ferguson'un gruba kattığı değeri kabul ediyorlar, ama ona hiçbir zaman çekirdek halkanın bir üyesi olarak kucak açmıyorlardı, Ferguson bunun doğru ve haklı bir tutum olduğunu düşünüyordu, çünkü sonuçta gerçekten onlardan biri değildi, yine de iş Batı Yakası'nda oturup sohbete gelince hepsi iyi arkadaştı, Ferguson onlarla konuşmayı seviyordu, en çok da grubun en parlak ve en erken gelişmiş üyesi olan David Zimmer'dan etkileniyordu, Zimmer'ın yazar olmayan arkadaşı Chicago'lu Marco Fogg'la konuşmaktan da çok hoşlanıyordu, İrlanda tarzı tüvit takım elbise giyen, dağınık saçlı bu eksantrik çocu-

ğun edebiyat bilgisi öylesine köklüydü ki, Latince espri yapıp, Latince anlamasanız bile sizi güldürebilirdi.

Öğrencilerin içinde en uyanık, dünya ile ilişkilerinde kim ve ne olduklarını kavramaya başlamış olanlar gazeteciler ve şairler olduğu için Ferguson onlara yakınlık duyuyordu, ama '69 sınıfında kendilerinin de başka hiçbir şeyin de bilincinde olmayan, okulda iyi notlar alıp standartlaştırılmış testlerde rekor puanlar toplayan, yine de çocuk kafalı olmaktan öteye gidemeyen ergenler, ufak taşra kentlerinde ve banliyö sitelerindeki evlerde yetişmiş deneyimsiz bir gençler ve bakir otuzbirciler sürüsü vardı, New York onlar için aşırı büyük, aşırı haşin olduğu, onları ürküttüğü ve akıllarını karıştırdığı için kampüsten ve yurttaki odalarından ayrılmazlardı. Bu çaylaklardan biri de Ferguson'un oda arkadaşı, Ohio, Dayton'dan gelen sıcak kanlı Tim McCarthy'ydi, evinden uzakta yaşamanın özgürlüğünü kaldırmaya hiç hazırlıklı olmadan üniversiteye girmişti, ama kendi durumundakilerin çoğundan farklı olarak, içine kapanıp şehirden uzak durmamıştı, tam tersine şehre bodoslama dalmış, alabildiğine bira içip sürekli marijuana kullanmanın çifte zevkinde kendini kaybetme noktasına gelmiş, üstüne üstlük birkaç kez halüsinasyon krizine girmişti. Ferguson ne yapacağını bilmiyordu. Çoğu geceler Amy'nin 111. Cadde'deki evinde kalıyor, Carman Hall'daki odasını bir tür ofis gibi kullanarak kitaplarını, daktilo makinesini, giysilerini orada bırakıyordu, odadayken de hep masasında, daktilo makinesinin karşısında oturup *Spectator* için haberler, dersleriyle ilgili uzunlu kısalı çeşitli ödevler yazıyor ya da yeni bir çevirinin taslağı üzerinde çalışıyordu. Tim'i yakınlık kurabilecek kadar sık görmüyordu, ilişkileri dostça ama bir keresinde 104 numaralı otobüste bir kadının diğerine söylediği gibi *derinlemesine yüzeysel* nitelikteydi ve Ferguson onun başını ciddi biçimde belaya sokacağını bildiği

halde Tim'in özel işlerine karışmak istemiyordu. Kendisi ot denilen aptallığı ya da LSD diye bilinen çılgınlığı denemeyecek kadar çok olaya tanık olmuştu, ama Tim McCarthy'yi bunlardan uzak durması için uyarmaya ne hakkı vardı? Ne var ki, aralık ortalarında bir gün öğleden sonra Tim koridorun ucundaki grupla yaptığı son ot içme seansından sonra sendeleyerek ve kıkırdayarak odaya girince, Ferguson sonunda konuştu ve, Belki sana komik geliyordur Tim, ama başka kimseye komik gelmiyor, dedi.

Dayton'lu çocuk yatağına yığıldı ve gülümseyerek, Huysuzluk etme Archie, dedi. Babam gibi konuşmaya başlıyorsun.

Uyuşturucu kullanman umurumda değil, ama buradan kovulman pek hoş olmaz, öyle değil mi?

Sen ne dediğini bilmiyorsun Bay New Jersey. Bu sömestr bütün notlarım A ve B, hem de A'lar B'lerden çok ve gelecek ay finallerde de yapmam gerekeni yaparsam şeref listesine bile girerim. Babam bununla gurur duymaz mı?

Aferin sana. Ama her gün uyuşturucu kullanırsan, bunu daha ne kadar sürdürebilirsin?

Sürdürmek mi? Hep sürdürüyorum, hep uçmaya hazırım, ne kadar yükseğe çıkarsam o kadar o kadar uzun sürdürebiliyorum. Bir ara sen de denemelisin Archie. En sertlerin en sertini.

Ferguson hafifçe güldü –Amy'nin alaycı gülüşleri gibiydi– ama içten bir kahkaha yerine yenilgiyi kabullenme anlamında bir gülüştü bu. Kaçınılmaz olarak kaybedeceği bir tartışmaya girmişti.

Tim, Bir daha hiç bu kadar genç olmayacağız, dedi. Ve gençlik bitince her şey hızla yokuş aşağı yuvarlanır. O sıkıcı yetişkinlik dönemi. Büyük saçmalamanın saçmalıkları. Bir iş, bir karı, birkaç çocuk, sonra pantuflarınla

ayaklarını sürüyerek ortalıkta dolanmaya başlar, seni dört kolluya bindirip götürmelerini beklersin – ne dişin kalır ne kuşun. Öyleyse neden elimizde imkân varken yaşayıp eğlenmeyelim?

Bu neye eğlence dediğine bağlı.

Mesela dağıtmak.

Tamam. Ama dağıtmak derken neyi kastediyorsun?

İçip içip kendi tenimden dışarıya fırlamayı.

Belki senin için öyledir, ama herkese göre olmayabilir.

Yerde sürünmektense uçmayı yeğlemez misin? Hiç zor bir şey değil Archie. Sadece kollarını açıp havalanıyorsun.

Bazılarımız bunu istemiyor. İstediğimizi zannetsek bile bunu beceremeyiz.

Neden?

Beceremeyiz, işte o kadar. Elimizden gelmez.

Ferguson uçmayı ya da kendi teninden dışarıya fırlamayı beceremez değildi, ama bunları yapabilmesi için Amy'ye ihtiyacı vardı, ilk ayrılıklarını geçirdikten, ilk barışmalarını yaşadıktan ve Fransa'da ilk kez her gece koyun koyuna yatma deneyiminden sonra kimliğiyle ilgili fikrini Amy'yle birlikte olma gereksiniminden ayrı düşünemiyordu. New York bir sonraki adımdı, birbirlerini her gün görme, istedikleri takdirde neredeyse hep birlikte olabilme fırsatıydı, ama Ferguson bu olasılıkları çantada keklik gibi göremeyeceğini biliyordu, çünkü ayrıldıkları zaman Amy'nin çoğu kişiden daha fazla serbestliğe ihtiyacı olduğunu, boğucu annesinin kızı her türlü duygusal baskıya alerjik hale getirdiğini ve eğer Amy'den onun vermeyi istediğinden fazlasını isterse kızın yine uzaklaşacağını anlamıştı. Bazen onu sıkacak kadar çok sevip sevmediğini ya da onun için doğru olan biçimde

sevmeyi öğrenip öğrenmediğini sorguluyordu; çünkü Ferguson'a kalsa yarından tezi yok onunla evlenirdi, on sekiz yaşında ve üniversiteye gireli ancak birkaç ay olmuş bir öğrenci olduğu halde ömrünün sonuna kadar Amy'ye birlikte yürümeye ve başka hiçbir kadına bakmamaya hazır olduğunu hissediyordu. Bunların hayli uçuk düşünceler olduğunu biliyor, ama düşünmekten de kendini alamıyordu. Amy içine çöreklenmiş, yerleşmişti. O içinde olduğu için Ferguson kendisi olabiliyordu ve o olmazsa insana benzer herhangi bir şey olamayacağına göre neden olabilirmiş gibi davranacaktı?

Bu düşünceleriyle ilgili tek kelime etmedi. Amacı kızı ürkütüp uzaklaştırmak değil, sevmekti, Ferguson da Amy'nin ruh haline dikkat etmek ve dile getirilmeyen, incelikli işaretlere bakarak ne yapması gerektiğini anlayabilmek için elinden geleni yapıyordu; örneğin o gece Amy'nin yatağında uyumak için uygun muydu, yoksa ertesi akşamı beklemek mi gerekirdi, o akşam yemeğe çıkalım mı, yoksa daha geç saatte Batı Yakası'nda buluşalım mı demeliydi ya da ikisinin de ödevi olduğu için evde kalabilirler yahut her şeye boş verip Thalia'da film seyretmeye gidebilirlerdi. Ferguson, Amy'nin kararları kendisi verdiği zaman kendini daha özgür hissettiğini ve daha mutlu olduğunu bildiği için bütün bu konulardaki kararları ona bırakıyordu; dahası, istediği, arzuladığı Amy, geçen sonbahar tam dört ay boyunca onu sarayından kovarak New Jersey'nin taşra yalnızlığına sürgün eden huysuz kraliçe değil, kazadan sonra onun hayatını kurtaran acımasız, sevecen, zeki kızdı, onunla Fransa gezisi yapan gözüpek işbirlikçiydi.

Çoğunlukla geceyi kızın yatağında geçiriyordu, haftada ortalama dört, beş gece, çoğu kez de altı gece onun yanında kalıyor, Carman Hall'un onuncu katındaki yatağında olsa olsa bir, iki, bilemediniz üç gece yalnız yatı-

yordu. Orantının sürekli olarak yediye sıfır olmasını istese de bu düzenleme yine de iyi sayılırdı, asıl önemli olan iki yıl sonra bile yorganın altına girdiklerinde vücutlarının hâlâ tutuşuvermesiydi, Ferguson'un Amy'nin yatağında yatıp da sevişmeden uykuya daldıkları geceler çok enderdi. Gottesman'ın önermesini terse çevirecek olursak düzenli düzüşmek sadece iyi gelmekle kalmıyor, hakkını vererek düzüşmek onları güçlendiriyor, ilişkilerini pekiştiriyordu, birbirinden ayrı iki kişi olmak yerine birbirine sarılıp kaynaşarak tek kişi oluyorlardı. Aralarında gelişen fiziksel yakınlık öylesine yoğundu ki, Ferguson bazen Amy'nin vücudunu kendi bedeninden daha iyi tanıdığı duygusuna kapılıyordu. Ama her zaman değil, o yüzden de Ferguson'un fiziksel konularda Amy'ye kulak vermesi ve yol göstermeyi ona bırakması, *kızın gözleriyle söylediklerine dikkat kesilmesi* şarttı, çünkü zaman zaman işaretleri yanlış anlıyor ve kız istemediği halde ona sarılıp öpmek gibi hatalar yapıyordu, Amy onu asla iterek kendinden uzaklaştırmadığı halde (bunu yapmaması da Ferguson'un aklını daha çok karıştırıyordu) Ferguson onun gerçekten istemediği, o sırada kendi aklı her zamanki gibi sevişmekteyken kızın öyle düşünmediğini anlayabiliyordu; Amy canı istemese de onu hayal kırıklığına uğratmamak için sevişiyor, onun arzularına pasif bir biçimde teslim oluyordu, o *mekanik seks* hiç sevişmemekten de kötüydü, bu ilk kez olduğunda Ferguson öyle utandı ki, bir daha bunu yapmayacağına yemin etti, ama yaptı, birkaç ay içinde iki kez, belki de daha çok yinelendi o mekanik sevişme; bu da Ferguson'a erkeklerle kadınların aynı olmadığını, kadınına haksızlık etmemek için daha dikkatli olması, onun neler düşünüp hissettiğini öğrenmesi gerektiğini anladı, çünkü Amy'nin onun ne düşünüp ne hissettiğini tamı tamına bildiğinden hiç kuşkusu yoktu, o yüzden de Ferguson'un şehvet uğruna

yaptığı yanlışları, aşk gözünü kör ettiği için yaptığı aptallıkları hoşgörüyordu.

Ferguson'un bir başka hatası da Amy'nin özgüvenini kafasında fazla büyütmesiydi. Schneiderman ruhundan fışkıran o gümbür gümbür benlik sanki hiç kuşkuya, hiç kararsızlığa düşmezmiş gibi görünüyordu, oysa herkes gibi Amy'nin de kendini kötü, üzgün, güçsüz hissettiği, umutsuzlukla içine kapandığı anlar vardı ve bu anlar çok ender olduğu için de Ferguson her seferinde şaşkınlığa uğruyordu. Amy'nin her şeyden çok da düşünceleriyle ilgili kuşkuları oluyor, siyasal görüşleri doğru mu değil mi, insanlar yaptığı ya da söylediği şeylere değer veriyor mu, sistem asla değişmeyeceği halde *sistemle* savaşmaya değer mi değmez mi, insanlar daha iyi bir düzen uğruna mücadele edenlere karşı harekete geçerse her şey daha da kötüye gider mi diye şüpheye düşüyordu, ayrıca kendisiyle ilgili kuşkuları da vardı, herhangi bir neden olmadan *küçük kızlara* özgü şeylerden panikliyor, dudakları çok mu ince, gözleri çok mu ufak, dişleri fazla mı büyük, bacaklarındaki benler çok mu fazla diye dertleniyordu, Ferguson'un çok sevdiği o açık kahverengi benekler için Amy çok çirkin diyor, bir daha şort giymeyeceğini söylüyordu, bazen çok kilo aldığından bazen de fazla zayıfladığından yakınıyordu, memeleri neden bu kadar ufak, o lanet olası Yahudi burnu neden bu kadar kocaman diye hayıflanıyor, o çılgınca kabarık, kıvırcık, şekil almak bilmeyen sikindirik saçlarını ne yapmalı diye sızlanıyor, kozmetik şirketleri insanlara ihtiyaçları olmayan şeyleri isteterek kapitalist kazan makinesinin çarklarını döndürmek için çarpıtılmış, yapay bir güzel kadın imajı adına kadınların beynini yıkarken ruj sürmeye neden devam etmeli diye kendini sorguluyordu. Bütün bunları gençliğinin baharında canlı, çekici bir kız söylüyordu ve eğer Amy Schneiderman gibi biri kendi

vücudunu böylesine sorguluyorsa, hiç şansı olmayan tombul kızlar, çirkin kızlar, vücutları biçimsiz kızlar ne yapardı? Ferguson erkeklerle kadınların sadece farklı olmakla kalmadığına, kadın olmanın erkek olmaktan daha zor olduğuna karar verdi ve bunu aklından çıkaracak olursa tanrılar dağlarından inip gözlerini oysunlar diye yemin etti.

1966 baharında Columbia'da bir SDS'nin (Demokrat Bir Toplum İçin Öğrenci Hareketi) şubesi kuruldu. O sırada ulusal bir örgüt durumuna gelmişti, kampüsteki solcu öğrenci grupları birer birer SDS'ye katılmak ya da kendi gruplarını dağıtıp örgütle birleşmek için oy kullandılar. Geçen yıl her şeye karşı bir protesto gösterisi olarak (Ferguson'un göremediği için hayıflandığı) boş pankartlarla üniversitede yürüyüş yapan Toplumla Alay Etme Komitesi, İlerici İşçi Partisi'nin desteklediği 2 Mayıs Hareketi, İlerici İşçi Partisi'nin kendi üyeleri (Maocu, sertlik yanlıları), Amy'nin birinci sınıftan beri üyesi olduğu ve geçen mayıs ayında Alt Kütüphane salonundaki NROTC ödül törenini bastıkları için yirmi beş üyesinin polisle çatıştığı ICV (Vietnam Bağımsız Komitesi) grubu da bunların arasında yer alıyordu. SDS grubunun sloganı, *Kararı Halk Versin*'di, Ferguson da onların (savaşa karşı, ırkçılığa karşı, emperyalizme karşı, yoksulluğa karşı ve bütün vatandaşların eşit biçimde yaşayacağı demokratik bir dünya adına) görüşünü Amy kadar coşku ve hararetle destekliyordu, ama Amy örgüte üye olduysa da Ferguson olmadı. Her ikisinin gerekçeleri de belliydi, o yüzden bu konuyu tartışmak için vakit kaybetmediler, kararlarını değiştirmek için birbirlerini ikna etmeye kalkmadılar, çünkü aslında Amy'yi gruba girmeye teşvik eden Ferguson'du, Amy de onun herhangi bir örgüte neden üye olmayacağını biliyordu, Amy kendini tuğlaları pencerelere fırlatırken hayal edebiliyordu, hiç kuşkusuz tuğlaları fır-

latmak için dünyaya gelmişti, Ferguson ise bunu yapmazdı, yapamazdı, basın kartını yakıp *Spectator*'dan istifa etse bile yine de hiçbir koşulda hiçbir örgüte katılmazdı. 26 Mart'ta Amy'yle birlikte yine savaş karşıtı bir gösteride 5. Cadde'de yürüdü, ama dava uğruna ancak bu kadarını yapabiliyordu. Zira bir günde sadece belirli sayıda saat vardı ve Ferguson ödevleriyle gazete yazılarını bitirdiğinde, Fransız şairleriyle biraz vakit geçirmek, grubun gündemindeki yeni eyleme hazırlanmak için yapılan gürültülü patırtılı siyasal toplantılara katılmaktan daha cazip geliyordu.

Haziran başlarında ikinci sömestr sona erince Ferguson, Tim McCarthy ile tokalaştı, Carman Hall'la vedalaştı ve kampüs dışında daha geniş bir yere taşındı. Sadece birinci sınıftakiler yatakhanede kalmak zorundaydı, Ferguson da birinci sınıfı bitirdiği için istediği yere gitmekte özgürdü. Baştan beri hep Amy'nin yanına taşınmayı kurmuştu, ama gurur meselesi yapıp (belki de aşklarını sınamak adına), onun yurdunda boşalacak olan (son sınıf öğrencilerinin kaldığı) iki odadan birini kiralayabilir miyim diye sormamış, bu önerinin Amy'den gelmesini beklemişti, nitekim kız da mezun olacak iki yurt komşusunun diplomalarını alır almaz New York'tan gideceklerini öğrenince nisan sonunda beklediği teklifi yaptı, kendi kendini davet etmektense Amy'nin daveti üzerine orada yaşamak ve Amy'nin de onu kendisinin Amy'yi arzuladığı kadar arzuladığını bilmek çok daha güzeldi.

Boşalan iki odayı hemen tuttular, ana koridorun üzerinde yan yana olan iki oda da Amy'nin apartmanın arka tarafındaki daracık odasından daha büyüktü, ikisinde de çift kişilik karyola, çalışma masası, konsol ve etajer vardı, bunların hepsini kırk beşer dolar vererek giden ki-

racılardan satın aldılar; böylece Ferguson geçen yıl her gün yaptığı gibi, yatakhanedeki odasıyla Amy'nin yurdu arasında Broadway'de mekik dokumaktan kurtuldu, artık birlikte yaşıyorlar, haftanın yedi gecesinin yedisini de aynı yatakta geçiriyorlardı ve on dokuz yaşındaki Ferguson, 1966 yazı boyunca dünyanın ona zaten vermiş olduklarından daha fazlasını istemenin gereksiz olduğu bir âleme ayak basmış gibi gizemli bir duyguyla yaşadı.

Daha önce eşi görülmemiş bir denge ve ruhsal doyum durumu. Hem pastayı yiyor hem pasta eksilmiyordu. Kimseye ama hiç kimseye bu kadar mutluluk bahşedilmezdi. Ferguson o yıl sayfaları son hızla çeviren, ama nedense o ayların sayfalarını boş bırakmış olan *Dünyadaki Yaşamın Kayıt Defteri* yazarına kazık atmış duygusuna kapılıyordu bazen.

New York'un sıcaktan soluk kesen yazında, otuz üç derece ısı günbegün süregidiyor, asfaltlar eriyor, kaldırımlardaki beton kaplamalar ayakkabı tabanlarını kavuruyor, havadaki nem oranının yoğunluğu yüzünden binaların cephesindeki tuğlalardan ter fışkırıyor gibi görünüyor, kaldırımlarda birikmiş çöplerin pis kokusu dört bir yana yayılıyordu. Amerikan bombaları Hanoi ve Haiphong'a düşüyor, ağırsiklet şampiyonu Vietnam konusunda basına demeç veriyordu (Amerika'nın iki savaşını tek savaşa dönüştürerek, Hiçbir Vietkong'lu bana pis zenci demedi, diyordu), şair Frank O'Hara, Fire Island' daki bir plajda şekerleme yaparken bir kumsal arabasının altında ezilip kırk yaşında öldü, Ferguson'la Amy de sıkıcı yazlık işlerinin kapanına kısılmışlardı, Ferguson kitabevi tezgâhtarlığı yapıyor, Amy daktilo etme ve dosyalama işlerine bakıyordu, aldıkları çok az ücret yüzünden Gauloises sigaralarını azaltmak zorunda kaldılar, Bobby George ise Almanya'da beyzbol oynuyordu, Batı Yakası Barı'nda klima vardı ve oradan çıkıp sıcak, havasız oda-

larına döndüklerinde Ferguson Amy'nin çıplak vücudunu ıslak, serin elbeziyle siliyor ve tekrar Fransa'da olduklarını hayal ediyordu. O yaz, politika ve filmlerle ilgilenerek, Schneiderman'ların Batı 75. Cadde'deki ve Adler'lerin Batı 58. Cadde'deki evlerinde akşam yemekleri yiyerek, *Herald Tribune*'un baskı makinelerini durdurup ortadan kaybolmasından sonra Gil Schneiderman'ın *New York Times*'a geçişini kutlayarak, Gil ve Amy'nin kardeşi Jim'le Carnegie Hall'da konserlere giderek, sıcaktan kurtulmak için Broadway'den geçen 104 numaralı otobüse atlayıp Thalia ve New Yorker sinemalarına kapağı atarak geçiyordu; yaşadıkları günlerin acımasızlığı onları her fırsatta gülmeye zorladığı için ikisinin ortak kararı hep komedi filmlerini izlemekti, onları en çok güldürenler Marx Kardeşler ve W.C. Fields'ti ya da Grant, Powell, Hepburn, Dunne ve Lombard'ın oynadığı incir çekirdeğini doldurmayan filmlerdi; bu filmlere doyamıyorlar, nerede iki komedi filmini bir arada oynatan sinema varsa otobüse atlayıp gidiyorlardı, klimalı karanlık salonda birkaç saat savaşı ve çöp kokularını unutmak ne büyük bir rahatlamaydı, ama yakındaki uzaktaki hiçbir sinemada komedi filmi olmadığı zaman *muhalif edebiyat* dedikleri kitapları okuyarak bilinçlerini bilemeyi amaçlayan yaz projelerine dönüyor, okunması gerektiği için Marx ve Lenin'i, Troçki ve Rosa Luxemburg'u, Emma Goldman ve Alexander Berkman'ı, Sartre ve Camus'yü, Malcolm X ve Frantz Fanon'u, Sorel ve Bakunin'i, Marcuse ve Adorno'yu okuyorlar, kendi çelişkilerinin ağırlığı altında çöküp eziliyor gibi görünen ülkelerinin başına geleni açıklamaya yarayacak cevapları o kitaplarda arıyorlardı, Amy olayları (kapitalizmin kaçınılmaz yıkılışını öngören) Marksist açıdan okumaya eğilim gösterirken, Ferguson'un kuşkuları vardı, sadece aklını kurcalayan Hegel diyalektiğini mekanik ve basit bir

dünya görüşü olarak gördüğü için değil, Amerikalı işçiler arasında *sınıf bilinci*, Amerikan kültüründe sosyalist düşünceye yakınlık olmadığı ve bu yüzden Amy'nin beklediği büyük ayaklanmanın hiç şansı bulunmadığı için kuşkuyla bakıyordu. Bir başka deyişle temelde aynı tarafta olsalar bile aynı görüşte değildiler, ama zaten o noktada ikisi de herhangi bir konuda kesin fikir sahibi olmadığı için farklı düşünceleri önemli sorun yaratmıyordu, ikisi de diğerinin haklı olabileceğini ya da ikisinin de haksız olabileceğini anlıyor ve bir uçurumun kıyısından yuvarlanıncaya dek körü körüne ve omuz omuza yürümek yerine kuşkularını özgürce ve açıkça ortaya dökmeyi yeğliyorlardı.

Ama o yaz en çok Amy'ye bakmanın, dudaklarını boyarken, yola gelmez saçlarını fırçalarken onu seyretmenin, avuçlarına vücut losyonu döküp bacaklarına ve memelerine süren ellerini incelemenin, Amy gözlerini yumarak aslan pençesi ayaklı ve çatlak porseleni yer yer pas tutmuş antika küvetteki ılık suya uzanınca onun saçlarını yıkamanın, sabahları yatakta yatıp pencereden gelen aydınlığın onu kuşattığı köşede giyinmesini, külotunu ve sutyenini giyerken Ferguson'a gülümsemesini seyretmenin yazıydı; Amy'nin tamponlar, doğum kontrol hapları, âdet günlerinde midesine kramplar girince içtiği haplardan oluşan feminen yörüngesinde yaşadığı yazdı; ev işlerini, yiyecek alışverişlerini birlikte yaptıkları, bulaşıkları birlikte yıkadıkları, hafta sonu sofralarını şenlendirecek acılı güveç için mutfakta soğanlarla domatesleri dilimleyip doğrarken Amy'nin arada bir altdudağını ısırışını, *işyerinde iyi izlenim bırakmak için* el ve ayak tırnaklarına oje sürerken gözlerindeki dikkati, küvette sessizce oturup bacaklarını ve koltukaltlarını tıraş etmesini seyrettiği, sonra küvete onun yanına girip kızın pürüzsüz beyaz tenini sabunladığı, teninin o müthiş kayganlı-

ğını ellerinin altında hissettiği yazdı ve seks ve seks ve seks dolu bir yazdı, gıcırdayan eski tavan pervanesinin havayı biraz harekete geçirse de en ufak bir serinlik vermediği Amy'nin odasında, üstlerinde herhangi bir örtü olmadan yatakta yuvarlandıkları, titreyerek ve iç çekerek, uluyarak ve inleyerek, Amy'nin içinde, üstünde, altında, yanında kan ter içinde seviştikleri yazdı; Amy'nin gırtlağından yükselen boğuk kahkahalar attığı, en beklenmedik anda onu gıdıkladığı, birdenbire çocukluklarından kalma eski pop şarkılarını, ninnileri, manileri, masal şiirlerini söylemeye başladığı, tedirgin anlarından birinde gözlerini kısarak bakan huysuz Amy ya da buzlu suyu, soğuk biraları mideye indiren, yiyecekleri *pisboğaz bir liman hamalı* gibi hızlı hızlı tıkınan mutlu Amy mizacına büründüğü, Fields'i ve Marx Kardeşler'i izlerken *–Bunda mantık koşulu aranmaz Archie!* diye– kahkahalarla güldüğü ve bir akşam Ferguson René Char'dan çevirdiği şiiri ona verince o harika vurgusuyla *Ah!* diye tepki verdiği bir yazdı. On dokuzuncu yüzyılda yaşamış ve sonraları *Cennetin Çocukları*'nda bir karakter olarak ortaya çıkmış katil şaire gönderme yapan "Lacenaire'in Eli" adlı kısa şiir sadece altı sözcükten oluşuyordu:

Güzel sözlerin söylendiği dünya yok artık.

O yaz hiç bitemezdi. Güneş gökyüzüne yapışıp kalmış, kayıt defterinden bir sayfa eksilmişti ve çok derin soluk almadıkları, çok soru sormadıkları takdirde hep sürecek, on dokuz yaşında oldukları ve sonunda, neredeyse sonunda, belki neredeyse hayatın her şeyiyle hâlâ önlerinde uzandığı âna elveda demenin eşiğinde bulundukları yaz olarak kalacaktı hep.

5.2

5.3

Ferguson 7 Kasım 1965 günü Homeros'un *Odysseia*'sının on altıncı kitabına geldi. Paris'in yedinci bölgesindeki bir apartmanın altıncı katında, son üç haftadır evi olan ufak bir hizmetçi odasındaki çalışma masasının başında oturuyordu; Odysseus sonunda bitmek bilmez Troya gezisinden Ithake'ye dönmüş, gri gözlü Athene onu pörsümüş bir yaşlı dilenci bedenine ve kılığına sokarak kimliğini gizlemiştir, o çok kurnaz adam, kentin dışındaki bir dağ kulübesinde tanrısal domuz çobanı Eumaios'la otururken içeriye Telemakhos girer, babası Odysseus yirmi yıl önce Troya seferine çıkarken ufak bir çocuk olan Telemakhos onun döndüğünden habersizdir, kendisi de uzun ve tehlikeli bir yolculuktan yeni dönmüştür, Eumaios, delikanlının annesi Penelopeia'ya oğlunun sağ salim döndüğünü haber vermek üzere kulübeden çıkıp saraya yollanınca baba oğul ilk kez baş başa kalırlar, baba oğluna baktığını bilir, oğlu ise henüz hiçbir şey bilmemektedir.

O sırada uzun boylu, güzel bir Ithake'li kadın kılığına girmiş olan Athena kapıda Odysseus'a görünür, ama Telemakhos görmez onu, tanrıça kaşlarıyla işaret edip Odysseus'u dışarıya çağırır, "Artık açıl oğluna, bir şey gizleme ondan," der. Sonra (Ferguson'un masasında du-

ran Fitzgerald'ın yeni yayınlanmış çevirisinde belirtildiği gibi) "Athene böyle dedi ve dokundu altın değneğiyle Odysseus'a, / tertemiz yıkanmış ruba ve gömlek giydirdi ona, / sonra boy bos, gençlik ve güzellik verdi. / Teni esmerleşti, dolgun dolgun oldu yanakları, / kara bir sakal bitti çenesinde."[1]

Ferguson, Tanrı yok deyip duruyordu kendi kendine. Hiçbir zaman tek bir Tanrı olmamıştı, asla da olmayacaktı, ama tanrılar vardı, dünyanın her yerinde birçok tanrı vardı, onların arasında Olympos Dağı'nda yaşayan Yunan tanrıları Athena, Zeus, Apollon ve *Odysseia*'nın ilk iki yüz doksan beş sayfasında boy gösteren çeşitli tanrılar vardı ve bu tanrıların en sevdiği şey insanların işlerine burunlarını sokmaktı. Kendilerini tutamıyorlardı, insanların işine karışmak için dünyaya gelmişlerdi. Ferguson onların da tıpkı kendilerini set yapmaktan alıkoyamayan kunduzlara ya da farelere eziyet etmeden duramayan kedilere benzediklerini düşündü. Ölümsüz varlıklardı, orası doğru, ama önlerinde bitip tükenmek bilmeyen bir zaman olunca o tuhaf, çoğu kez de kötücül oyunlarını kurmalarını hiçbir şey engelleyemezdi.

Odysseus kulübeye dönünce ondaki değişikliği gören oğlu Telemakhos onu bir tanrı sanır. Ama neredeyse gözlerinden yaş boşanacak durumdaki Odysseus güçlükle konuşarak, alçak sesle şöyle der: "Ben tanrı değilim, ne diye benzetirsin beni ölümsüzlere?/ Babanım ben senin, uğruna bunca acılar çektiğin, o adamların zorbalığına katlandığın baban."

İlk darbe buydu, hançerin ucu Ferguson'un tenini delerek kaburgalarıyla kasığı arasındaki kemiksiz, korunaksız alana battı, çünkü Odysseus'un kısa cevabını

1. Bu bölümdeki *Odysseia*'dan yapılan alıntılar, Can Yayınları'nın yayınladığı *Odysseia*, Azra Erhat-A.Kadir çevirisinden alındı. (Ç.N.)

okumak, o dizelerin yerinde, "*Bugün hava soğuk olacak Archie. Okula giderken atkını takmayı unutma*" sözleri olsa onların yaratacağı etkiyi yaratmıştı.

Sonra hançer sapına kadar saplandı etine: "Telemakhos da soylu babasına sarıldı ve başladı hıçkıra hıçkıra ağlamaya / ağlaya inleye boşanıyordu şimdi ikisi de / gözyaşı dökmeye ikisi de öylesine hasrettiler / ve bunların sesi daha çok paralıyordu insanın yüreğini / uçmak bilmeyen yavrularını köylüler çaldığı vakit / acı acı haykıran deniz kartallarının ya da sivri pençeli akbabaların sesinden. / Kaşlarının altından böyle acı yaşlar döküyorlardı işte / ve gün batıncaya kadar da böyle ağlayacaklardı..."

Ferguson ilk kez bir kitabı okurken ağlıyordu. Boş yahut kalabalık sinemaların karanlığında kimi zaman en aptalca, en duygusal saçmalıklarla dolu filmlerde çok gözyaşı dökmüş, Gil'le birlikte *Matta'nın Azabı* oratoryosunu dinlerken, özellikle de üçüncü bölümde tenorun sesi birden duygusallaştığında kaç kere tıkanıp kalmıştı, ama kitaplar ona hiç böyle dokunmamış, en acıklı, en dokunaklısı bile onu ağlatmamıştı, oysa şimdi Paris'te kasım ayının ölgün aydınlığında *Odysseia*'nın bir dolar kırk beş sentlik ince kapaklı baskısının 296. sayfasına gözyaşları boşalıyordu, kitabı elinden bırakıp ufak odasının perceresinden dışarı bakmaya çalıştığında odadaki her şey bulanık görünüyordu.

Odysseia Gil'in verdiği okuma listesindeki ikinci kitaptı. Birincisi *İlyada* idi, Homeros diye adlandırılmış adı bilinmeyen ozan ya da ozanların yazdığı o iki destansı şiiri zar zor bitirdikten sonra iki yıl içinde doksan sekiz kitap daha okumaya söz vermişti, bunların arasında Yunan tragedyaları ve komedyaları, Vergilius ve Ovidius, Eski Ahit'ten bölümler (Kral James İncili), Augustinus'un *İtiraflar*'ı, Dante'nin *Cehennem*'i, Montaigne'in *Deneme-*

ler'inin kabaca yarısı, Shakespeare'den en az dört tragedya ve üç komedi, Milton'ın *Kayıp Cennet*'i, Platon, Aristoteles, Descartes, Hume ve Kant'tan seçmeler, *İngiliz Şiirinin Oxford Kitabı*, *Amerikan Şiiri Norton Antolojisi*, onların yanı sıra Fielding-Sterne-Austen, Hawthorne-Melville-Twain, Balzac-Stendhal-Flaubert ve Gogol-Tolstoy-Dostoyevski gibi İngiliz, Amerikalı, Fransız ve Rus yazarların romanları yer alıyordu. Gil'le Ferguson'un annesi 4-S sicili ve eski kitap hırsızı olan oğullarının üniversiteye gitmeme konusundaki fikrini bir-iki yıl içinde değiştireceğini umuyorlardı, ama Ferguson şayet örgün eğitimin yararlarını tepmekte ısrar ederse o zaman bu yüz kitap her tahsilli insanın okumuş olması gereken yapıtlar hakkında en azından bir bilgi vermiş olurdu.

Ferguson bu kitapları okumak istediği ve her birini okumak gibi bir iyi niyeti olduğu için verdiği sözü yerine getirmekte kararlıydı. Ömrünü eğitimsiz, disiplinsiz, hiçbir şey bilmeyen boş kafalı biri olarak geçirmeyi amaçlamıyordu, sadece üniversiteye gitmek istemiyordu, Fransızcasını çok yetkin bir düzeye çıkarmayı hedeflediği için haftada beş gün Alliance Française'de ikişer saat ders almaya istekli olduğu halde, başka herhangi bir sınıfta, özellikle de beş yaşından beri mahkûm edildiği azami güvenli kurumlardan farksız ve hiç kuşkusuz daha beter olan üniversite sınıflarında ders görmek istemiyordu. İdeallerine veda edip o dört yıllık sürece girmenin tek nedeni öğrenci olduğu için askerliği tecil ettirmekti, böylece Vietnam'a gitmek ya da Vietnam'a gitmeyi reddetmek ikileminden, gitmeyi reddettiği takdirde de federal hapishanede yatmak veya Amerika'dan sürgün edilmek ikilemlerinden kurtulmuş olacak, bütün bunlar o dört yıllık mahkûmiyetin sonuna kadar ertelenecekti, ama Ferguson bu sorunu başka yöntemlerle çözmüştü ve askerden çürüğe çıkarıldığı için, o ikilemlerle bir daha

hiç karşılaşmadan kendini üniversiteden de çürüğe çıkarabilirdi.

Ne kadar şanslı olduğunun farkındaydı. Sadece savaştan ve bu uğursuz savaş devam ettiği sürece her lise ve her üniversite mezunu Amerikalı erkeğin karşılaşacağı o korkunç askere gitmeye evet ya da hayır seçeneklerinden paçayı kurtarmakla kalmamış, ebeveynleriyle de terse düşmemişti, bu çok önemliydi, gelecekle ilgili beklentileri açısından son sınıfta yaptıklarını Gil'le annesinin bağışlamasından daha önemli hiçbir şey olamazdı; gerçi onlar onun için *kaygılanmaya*, ruhsal ve duygusal dengesini sorgulamaya devam etseler de, Gil'in *büyük ölçüde yararlı olur* gerekçesiyle önerdiği psikoterapi için doktora gitmeye zorlamadılar onu, çünkü Ferguson bunun gerekli olmadığını, yeteri kadar *aptal ergen hatası* yaptığını ama artık düzeldiğini ve sonucu belli olmayan bir öneriye para dökmelerinin kendini suçlu hissetmesinden öte bir şeye yaramayacağını söyledi. Onlar da diretmediler. Ferguson onlarla olgun ve sağduyulu bir tarzda konuşunca üstüne gelmiyorlardı, çünkü ömrünün yarısını içine kapanık yarısını dışadönük geçiren Ferguson dışadönük olduğu zaman dünyada onun kadar tatlı, onun kadar sevecen insan az bulunurdu, gözlerinden öylesine tatlılık ve belirgin bir sevecenlik fışkırırdı ki kimse ona karşı koyamazdı, hele onun tatlı olmanın dışında başka özellikleri de olduğunu iyi bilen annesiyle üvey babası o sevimli hali karşısında direnecek güç bulamazlardı.

İki şanslı olaydan sonra, son dakikada üçüncü bir şans, bir süre, belki uzun bir süre Paris'te yaşama fırsatı çıktı karşısına; annesinin aralarına bu kadar uzun mesafe girecek diye üzülmesi, Gil'in seyahatin ortaya çıkaracağı ihtiyaçların karşılanması ve bir yığın pratik zorluğun halledilmesiyle ilgili endişeleri yüzünden başlangıçta bu fır-

sat hayata geçemeyecek gibi görünüyordu; ama Ferguson'un 4-S'le çürüğe çıktığını belirten yazı evin posta kutusuna geldikten birkaç hafta sonra Gil Paris'teki Vivian Schreiber'a mektup yazıp akıl danıştı, Vivian'ın şaşırtıcı cevabı Gil'in endişelerine son verdi, Ferguson'un annesinin paniğini de hayli hafifletti. Vivian, "Archie'yi bana gönder," diye yazmıştı. "Ağabeyimin oğlu Edward, son sınıfı Berkeley'de okumak üzere bir yıllığına Amerika'ya gittiği, ben de onun odasına kiracı aramak zahmetine girmediğim için oturduğum apartmanın altıncı katındaki *chambre de bonne*[1] boş, Archie odanın ufaklığını sorun etmezse orada kalabilir. Kira da istemem tabii. Chardin hakkındaki kitabım Londra ve New York'ta yayınlandıktan sonra, Paris'teki yayıncım için Fransızcaya çeviriyordum, o zorlu iş neredeyse bitmek üzere ve ufukta yeni bir proje görünmediğinden senin listendeki o olağanüstü kitapları okurken Archie'ye seve seve öğretmenlik ederim, onları yeniden okumam gerekeceği için, o harika yapıtların içine yeniden dalmak fikri beni çok sevindiriyor. Mektubuna eklediğin, Ferguson'un lisede yazdığı film eleştirileri onun yetenekli ve zeki bir genç adam olduğunu gösteriyor. Eğer oğlan benim ders verme yöntemlerimi beğenmezse, bir başkasını buluruz. Ama ben bir kez denemeye talibim."

Ferguson sevinçten havalara uçuyordu. Sadece Paris değil, Vivian Schreiber'la aynı çatının altında Paris, kadın soyunun en muhteşem yaratığının cömert himayesinde Paris, yedinci bölgede Üniversite Caddesi'ndeki Paris, varlıklı ve huzurlu bir semtin bütün konforuna sahip Sol Yaka'daki Paris, Saint-Germain kafelerine yürüyüş mesafesinde, Palais de Chaillot'daki Sinematek'e

1. (Fr.) Hizmetçi odası. (Ç.N.)

yürüyüş mesafesinde olan ve hepsinden daha önemlisi ömründe ilk kez *kendi başına* yaşayacağı Paris.

Annesiyle Gil'e veda etmek hüzünlü oldu, özellikle de ekim ortalarında yağmurlu bir akşam evde pişen son yemeğin sonunda annesi biraz ağlayınca Ferguson da ağlamak istedi, ama askerlik muayenesinden hemen birkaç gün sonra yazmaya başladığı kitaptan söz açarak ağlayıp mahcup duruma düşmekten kurtuldu; kendisini nelerin beklediğinden henüz emin olmadığı ve aklı iyice karıştığı bir anda yazmaya koyulduğu o küçük kitabın adı çoktan bir kitabe gibi taşa oyulmuştu: *Laurel'le Hardy Hayatımı Nasıl Kurtardı;* Ferguson kitabın annesine odaklandığını, Newark'taki yangın gecesi ile Gil'le evlenmesi arasında birlikte geçirdikleri zorlu günleri anlatacağını söyledi; kitap üç bölümden oluşacaktı, "Görkemli Unutuşlar" başlıklı birinci bölümde o tuhaf fetret devrinde ve o dönemi izleyen aylar boyunca seyrettikleri bütün filmlerin dökümü ve Batı Yakası'ndaki sinemaların balkonlarında annesi Chesterfield'lerini tüttürerek, kendisi de karşısındaki ikiboyutlu ekranlarda oynayan filmlerin içinde olduğunu hayal ederek izledikleri o filmlerin onlar için taşıdığı önem anlatılacaktı, "Stan ve Ollie" başlıklı ikinci bölümde o iki şapşala sevdalanmasının ve hâlâ da sevmesinin tarihçesi hikâye edilecekti, henüz tam biçimlenmemiş olan son bölüm "Sanat ve Süprüntü" ya da "Buna Karşı Şu" adını taşıyacak ve Hollywood'un süprüntü filmleriyle başka ülkelerin başyapıtları arasındaki farklar incelenecek, o başyapıtları savunurken bile süprüntünün değeri vurgulanacaktı; Ferguson annesinin o eski günlerdeki halini yazmaya hazırlandığı için, o büyük, kalabalık bellek alanlarını bugünkü koşulların etkilememesi, yazarken istediği sürece geçmişte kalmasını engelleyecek bir şey olmaması için uzaklara gidişinin belki de iyi olduğunu söyledi.

Annesi gözyaşları içinde gülümsedi. Yarısı içilmiş sigarasını sol eliyle tablaya bastırırken sağ eliyle Ferguson'a uzandı, oğlunu kendine doğru çekip alnından öptü. Gil de masadan kalkıp Ferguson'un yanına giderek onu öptü. Ferguson ikisini de öptü ve Gil Ferguson'un annesini öptü ve hepsi iyi geceler dilediler. Ertesi günün akşamı, iyi geceler iyi yolculuklar'a, hoşça kalın'a dönüştü. Bir dakika sonra da Ferguson uçağa bindi ve gitti.

Kadın, Ferguson'un son gördüğünden bu yana biraz yaşlanmıştı ya da son üç yıldır Ferguson'un kafasında gezdirdiği kişiden biraz daha yaşlı görünüyordu, oysa kırk bir yaşındaydı, yakında kırk iki olacaktı, demek ki annesinden, son üç yılda o da yaşlanmış ama hâlâ güzel olan annesinden sadece iki yaş küçüktü ve hiç kuşkusuz Vivian Schreiber hâlâ o eski güzel kadındı, biraz daha yaşlı ama hepsi o kadar ve nesnel bir değerlendirmeyle annesinden daha az güzel olduğu halde hâlâ o parıltısını sürdürüyor, annesinde olmayan gücün ve güvenin o baştan çıkarıcı, kışkırtıcı albenisi hâlâ pırıldıyordu; çok çalışan sanatçı annesi sadece insan içine çıkacağı zaman iyi görünme zahmetine katlanırken, sanatçılar hakkında kitaplar yazan Vivian Shreiber çoluk çocuk derdi olmayan, hali vakti yerinde ve *bir yığın arkadaş sahibi* bir dul olarak her zaman insan içine çıkıyor, Gil'in anlattığına göre ressamlarla, yazarlarla, gazetecilerle, yayıncılarla, galeri sahipleriyle, müze yöneticileriyle gezip tozuyor, düşüp kalkıyordu, Ferguson'un daha geri planda kalan annesi ise kocası ve oğlu dışında kimseyle samimi olmadan işine gömülüyordu.

Taksinin arka koltuğunda havalimanından şehre gelirken Vivian (terminalde tembih ettiği gibi Mrs. ya da Madam Schreiber değil, Vivian ya da Viv), Ferguson'a kendisi, planları ve Paris'te yaşayarak ne yapmayı umdu-

ğu hakkında yüz soru sordu, Ferguson da yaz başında başladığı kitabını, Fransızcasını İngilizcesi kadar geliştirme konusundaki kararlılığını, Gil'in okuma listesine dalıp o yüz kitabın her bir sözcüğünü özümsemek isteğini, olabildiğince çok film izleyip onlarla ilgili görüşlerini üç halkalı klasörüne kaydetmeyi planladığını, filmler hakkında yazı yazıp bunları editörlere kabul ettirebilirse İngiliz ya da Amerikan dergilerinde veya merkezi Fransa'da olan ve İngilizce yayın yapan dergilerde yayınlatmayı arzuladığını, bir yerlerde basketbol oynamak ve eğer Paris'te amatör basket ligi gibi bir oluşum varsa ona katılmayı istediğini, Fransa'da çalışma izni olmadığı için el altından Fransız çocuklara İngilizce dersi vererek ailesinin göndereceği aylık harçlığa ek para kazanma olanaklarını araştıracağını anlattı; jetlag etkisinde olmasına karşın, on beş yaşındayken olduğu gibi kendini kadının yanında ezik hissetmeden, ona Paris'te annelik edecek biri gibi değil, yetişkin bir tanıdık ve muhtemel bir dost gözüyle bakarak Vivian Schreiber'ın sorularını uzun uzun cevapladı; çünkü onun kendisine kalacak oda önermesinin içinde kalmış bir annelik güdüsünden kaynaklanması için hiçbir neden yoktu (genellikle çocuğu olmayan kadınlar yirmili yaşlarında sahip olabilecekleri çağda bir çocuğun bakımını üstlenmeyi isterler), hayır, onların durumunda annenin yerini tutma isteği söz konusu değildi, o zaman Ferguson'un hâlâ kafasını karıştıran, cevabını bulamadığı bir başka neden olmalıydı, o yüzden Vivian ona birçok soru sorarken Ferguson'un ona sormak istediği tek bir soru vardı, Vivian'dan Gil'e gelen mektuptan bu yana kendi kendisine sorup durduğu soruydu bu: Vivian bunu neden yapıyordu? Bu davranışından dolayı tabii ki ona şükran duyuyor, yeniden Paris'e gelebildiği için sevinçten uçuyordu, ama birbirlerini neredeyse hiç tanımıyorlardı ve Vivian hemen he-

men hakkında hiçbir şey bilmediği biri için neden bu zahmete giriyordu?

Vivian, Güzel soru, dedi. Keşke cevaplayabilseydim.

Cevabını bilmiyor musun?

Pek öyle sayılmaz.

Gil'le ilgili bir şey mi? Savaş sırasında onun senin için yaptıklarına karşılık bir teşekkür gibi mi?

Belki. Ama sadece o kadar değil. Bence daha çok boşta kalma duygusundan. Chardin kitabını yazmak on beş yılımı aldı, kitap bitince onca yıl yaşamımda kitabın tuttuğu yer bir anda bomboş kaldı.

On beş yıl ha. O*n beş yıl*, aklım almıyor.

Vivian gülümsedi, Ferguson bunun sevecenlikten çok, sitemle kaşını çatar gibi bir gülümseme olduğunu fark etti, ama yine de gülümsemeydi sonuçta. Ben biraz ağır yazıyorum tatlım, dedi.

Ama ben hâlâ anlayamıyorum. O bomboş kalan yerin benimle ne ilgisi var?

Fotoğraf yüzünden olabilir.

Hangi fotoğraf?

Sen ufakken annenin çektiği fotoğraf. O fotoğrafı ben almıştım, hatırlıyor musun? Ve son üç yıldır o fotoğraf *Chardin*'i yazdığım odanın duvarında asılı. Ona belki bin kez baktım. Arkası kameraya dönük oturan, üzerine yapışmış çizgili tişörtünün altından omurgasının çıkıntıları görünen, incecik sağ kolu yana açılıp eli halıya dayanan minik oğlan ve kamera arkandan ne kadar uzaklıktaysa önünde de eş uzaklıktaki televizyon ekranında Laurel'le Hardy. Orantılar kusursuz, mükemmel. Ve sen orada, iki mesafenin tam ortasında yerde yapayalnız oturuyorsun. Çocukluğun ete kemiğe bürünmüş görünümü. Çocukluğun yalnızlığı. *Senin* çocukluğunun yalnızlığı. Tabii söylemeye bile gerek yok, o fotoğrafa her baktığımda seni, üç yıl önce Paris'te tanış-

tığım çocuğu, bir zamanlar o fotoğraftaki çocuk olan çocuğu düşünüyorum, seni bu kadar düşündükten sonra, dost olabileceğimizi düşünmeden edemedim. O yüzden Gil bana senin buraya gelmek istediğini yazınca, kendi kendime, İşte bu çok iyi, şimdi gerçekten arkadaş olabiliriz, dedim. Belki biraz saçma göründüğünü biliyorum, ama böyle düşünüyorum. Seninle birlikte ilginç bir dönem geçireceğiz Archie.

İkinci kattaki daire büyüktü, altıncı kattaki *chambre de bonne* büyük değildi. Aşağıda koca koca yedi oda, yukarda bir ufak oda, o yedi odanın her biri mobilyalar, ayaklı abajurlar, Acem halıları, tablolar, fotoğraflar ve kitaplarla doluydu, büyük yatak odası, çalışma odası, salonun bir duvarı dahil her yerde kitap vardı; geniş, yüksek tavanlı bir daireydi, odalar içlerindeki eşyanın kimsenin hareketini kısıtlamayacak kadar büyük olduğu için yalın ve ferah bir izlenim bırakıyor, tıkış tıkış olmayan bu görünüm *ne eksik ne fazla, tam kararında* duygusunu veriyordu; Ferguson, zemini siyah-beyaz karolarla kaplı, kocaman, bembeyaz, eski tip mutfağa, salonla yemek odasının arasındaki Amerika'nın kalın, küt kapı tokmakları yerine Fransa'ya özgü ince, zarif kapı kolları olan, boydan boya aynalı, çift kanatlı kapıya, salonun sabahtan öğle sonrasına ve çoğunlukla alacakaranlığa kadar günün bütün saatlerinde ışığın girmesini sağlayan neredeyse şeffaf denecek kadar incecik muslin perdeli, çift kanatlı pencerelerine bayıldı. Aşağıdaki daire bir burjuva cennetiyken, altıncı kattaki, Fransızlar giriş katını birinci kat olarak değil, *rez-de-chaussée* olarak adlandırdıkları için teknik olarak yedinci kattaki hizmetçi odasında ise çıplak dört duvardan, eğik tavandan, bir karyola ile beş raflı daracık bir kitaplıktan, ufak bir çalışma masasıyla gıcırdayan ahşap-hasır karması bir sandalyeden, karyolanın

altında gömme bir çekmeceden ve musluğundan sadece soğuk su akan lavabodan başka hiçbir şey yoktu. Koridorda ortak kullanılan bir tuvalet vardı, ama ne banyo vardı ne de duş. Beşinci kata kadar asansörle, sonra bir kat da merdivenle çıkılan bu odanın önünde binanın kuzey cephesi boyunca uzanan ahşap bir koridor, koridorun üstünde de birbirinin eşi altı tane kahverengi kapı yan yana sıralanıyordu, her biri zeminle beşinci kat arasındaki daire sahiplerinin malıydı; Ferguson'un odası o kapılardan ikincisinin arkasındaydı; öteki kapıların arkasındaki odalarda alt katlardaki dairelerde çalışan İspanyol ve Portekizli hizmetçiler kalıyordu. Ferguson Paris'teki ilk sabahında Vivian'la birlikte o odaya girdiğinde oranın kasvetli bir keşiş hücresine benzediğini gördü; hiç de beklediği gibi bir yer değildi, dünyaya geldiğinden beri kalacağı en küçük odaydı, boğulacak gibi olmadan orada kalmaya alışabilmek için belirli bir sürenin geçmesini gerektirecek kadar minicik bir *chambre*'dı, ama pencereleri, daha doğrusu iki parçalı tek penceresi vardı, kuzeye bakan duvardaki iki kanatlı, yerden tavana kadar yükselen bu pencerenin önünde üç tarafı demir parmaklıkla çevrili, 45 numara ayaklarının ancak sığacağı genişlikte minyatür bir balkon vardı, o balkondan ya da o çift kanatlı pencereden kuzey yönünde Quai d'Orsay'i, Seine'i, nehrin karşı yakasındaki Büyük Sarayı ve sağ kıyı boyunca ta uzakta, Montmartre'daki Sacré Coeur'ün fildişi kubbesini görebiliyordu, başını sola çevirip balkonun korkuluğundan iyice eğilince de Champs de Mars ve Eiffel Kulesi görünüyordu. Fena sayılmazdı. Hem de hiç fena değildi, çünkü bütün vaktini bu odada geçirecek değildi, burada yazacak, okuyacak ve uyuyacaktı, ama yemek yiyeceği, banyo yapacağı ve sohbet edeceği yer Vivian'ın aşağıdaki dairesiydi, ne zaman istese aşçı Celestine önüne yemek koyuyor, sabahları kahvaltıda fincan

fincan lezzetli kahve ve *tartines beurré*[1] veriyor, Saint-Germain Bulvarı üzerindeki ya da civarındaki kafelerde sandviçle karnını doyurmadığı öğle saatlerinde yemek hazırlıyordu, akşam yemeklerini evde tek başına ya da Vivan'la lokantalarda yahut Vivian ve daha başkalarıyla lokantalarda ya da Vivian'ın veya başkalarının evlerindeki yemek davetlerinde yiyordu, Vivan onu yavaş yavaş kendi karmaşık Paris âlemiyle tanıştırdıkça Ferguson da ağır ağır yerleşik düzene geçiyordu.

İlk beş ay boyunca gündüz rutini şöyleydi: Her sabah dokuzdan on ikiye kadar kitabı üzerinde çalışıyor, on ikiyle bir arasında yemek yiyor, salı ve serşembe dışında öğleden sonra birden dörde kadar Gil'in listesindeki kitapları okuyor, salı ve perşembeleri de birden iki buçuğa kadar okuyup sonraki bir buçuk saati Vivian'ın çalışma odasında onunla kitaplar hakkında konuşarak geçiriyor, bir saat de Sol Yaka'daki çeşitli yerlerde (çoğunlukla Saint-Germain, Quartier Latin ve Montparnasse'ta) yürüyüş yapıyor, ardından Fransızca dersi için pazartesiden cumaya kadar her gün Alliance Française'e gitmek üzere Raspail Bulvarı'na yollanıyordu. Kitabını bitirinceye (mart ayında doğum gününden birkaç gün sonra tamamlandı kitap) ve Fransızcasını derslere gitmesine gerek kalmayacak derecede ilerletinceye (o da marta rastladı) kadar her şeyi bir yana bırakıp okumak, yazmak ve ders yapmaktan ibaret o üç faaliyeti sıkı bir disiplinle yürüttü; bu da o süre içinde cumartesi, pazar günlerinin, arada bir de hafta içi gecesinin dışında sinemaya gitmeye, basket oynamaya, Fransız çocuklara İngilizce ders vermeye hiç vakti olmaması demekti. Ferguson o zamana dek kendini hiç tek bir amaca odaklama-

1. (Fr.) Tereyağlı kızarmış ekmek. (Ç.N.)

mış, planladığı işlere hiç öylesine kendini vermemişti, ama o zamana kadar da sabahları odasına ışık geldiğinde kendini hiç öyle dingin ve huzurlu hissetmemişti, bulunduğu yerde olmaktan öylesine mutluydu ki akşamdan kalma olduğu veya kendini pek iyi hissetmediği sabahlarda bile mutluluğuna diyecek yoktu.

Kitap her şeyiydi. Kitap hayatta olmak ile olmamak arasındaki farktı ve Ferguson daha henüz genç olduğu, böyle bir projeye girişmek için fazlasıyla genç olduğu halde, kitabı yazmaya on sekiz yaşındayken başlamanın avantajı, o yaşta çocukluk dönemine hâlâ yakın olduğu için her şeyi iyi hatırlaması, Mr. Dunbar ve *Riverside İsyanı* için de yıllardır aynı konuları yazdığından yazmanın acemisi olmamasıydı. Mr. Dunbar'ın dergisinde (en kısası iki buçuk daktilo sayfası, en uzunu on bir daktilo sayfası olmak üzere) kısalı uzunlu yirmi yedi yazısı yayınlanmıştı, filmlerle ilgili görüşlerini klasöre geçirdiği sayfalara yazmaya başladıktan sonra neredeyse her gün yazma alışkanlığı edinmişti, klasörde yüz altmış sayfadan fazla yazı olduğuna göre *neredeyse her günden, koşullar ne olursa olsun her güne* geçmek sıçramaktan ziyade doğal bir adım olmuştu. Son üç yıl içinde kendi çabalarına ek olarak Gil'le yaptığı uzun konuşmalar, bir görüşün özetlenerek nasıl ifade edileceği, her cümlenin nasıl incelikli ve açık seçik yazılacağı, güçlü bir paragraf oluşturmak için bir cümlenin diğerine nasıl bağlanacağı, yeni bir paragrafa (öne sürülen iddiaya veya amaca göre) bir önceki paragrafta yer alan fikirlerin devamı ya da karşıtı niteliğinde bir cümleyle nasıl başlanacağı hakkında Gil'den öğrendikleri de vardı; Ferguson üvey babasının söylediklerini can kulağıyla dinlemiş, verdiği dersleri iyice özümsemişti, bu da kitabı yazmaya başladığında liseyi daha yeni bitirmiş olduğu halde Yazılı Kelam bayrağına çoktan bağlılık yemini etmiş olması anlamına geliyordu.

Kitap yazma fikri 2 Ağustos'taki askerlik muayenesinde rezil olduktan sonra aklına gelmişti. Sadece *sabıka kaydı* nedeniyle adına sürülen kara lekeyi açığa vurmak zorunda kalmamış, üstüne üstlük doktor bu sabıkanın ayrıntılarını anlatması için de zorlamıştı, böylece George Tyler'ın eli omzuna yapıştığı gün kitap çalarken yakalanma olayının dışında yakayı ele vermeden daha kaç kez kitap çaldığını söylemesi gerekmişti; Ferguson Whitehall Caddesi'ndeki o devlet dairesinde ABD askerî doktorunun karşısında oturmaktan gerilmiş ve ürkmüş olduğu için adama doğruyu söylemiş, kaç defa sorusuna cevap olarak *birkaç kez* demişti; ama son sınıftaki hırsızlık meselesinin mahcubiyetinden de beteri, *doğal olmayan cinsel arzularını*, kızlara olduğu kadar oğlanlara da ilgi duyduğunu itiraf etmek zorunda kalması olmuştu, bunun üzerine Doktor Mark L. Worthington adındaki adam Ferguson'dan o meselenin ayrıntılarını da anlatmasını istemişti, Ferguson doğruyu söylerse askere alınmamayı ya da beş yıl federal hapishanede yatmamayı garanti edeceğini her ne kadar bilse de, Doktor Worthington'un gözlerindeki tiksinen bakışı, dudaklarını sımsıkı kapatıp dişlerini sıkarak gösterdiği tepkiyi görünce doğruyu söylemek zor olmuştu; ama adam ayrıntıları öğrenmekte ısrarcı olunca Ferguson'un da anlatmaktan başka çaresi kalmamış, o güzel Brian Mischevski ile ilkbahar başından Brian'ın New York'tan ayrıldığı yaz başına kadar süren aşk macerasındaki erotik fiilleri birer birer sıralamıştı; Ferguson, Evet efendim, demişti, çıplak olarak, yani ikisi de çırılçıplak soyunup pek çok defa koyun koyuna yatmışlardı ve Ferguson, Evet efendim, demişti, dudaklarını aralayarak birbirleriyle öpüşmüşler, dillerini birbirlerinin ağzına sokmuşlardı, ve Evet efendim, sertleşmiş penislerini birbirlerinin ağzına sokmuşlardı, ve Evet efendim, birbirlerinin ağzına boşalmışlardı, ve Evet efendim, sertleşmiş

penislerini birbirlerinin arkasına sokmuşlar, arkalarına ya da arkalarının hemen yanındaki kalçalarına yahut birbirlerinin yüzüne ve karnına boşalmışlardı, Ferguson konuştukça doktorun yüzündeki iğrenme ifadesi giderek artmıştı, mülakat bittiğinde, asla askere alınmayacak olan Ferguson tepeden tırnağa titriyor, ağzından dökülen sözcükler midesini bulandırıyordu, yaptıklarından utandığı için değil, doktor bakışlarıyla onu suçladığı, ahlaken yozlaşmış ve Amerikan hayatının istikrarı için tehlike arz eden biri diye gördüğü için Ferguson sevse de sevmese de vatanı olan Amerika devletinin hayatının içine tükürdüğü duygusuna kapılmıştı ve binanın kapısından New York'un yaz sıcağına çıkarken öcünü almak üzere Newark yangınından sonraki kara yılları anlatan küçük bir kitap yazmaya, hayatta kalma çabasının ne demek olduğunu bir daha hiçbir Amerikalının ona tükürmeyi aklından geçiremeyeceği kadar güçlü, çarpıcı ve gerçekleri yansıtarak anlatan bir kitap yazmaya karar vermişti.

Babam kundaklama yüzünden çıkan bir yangında yanarak öldüğünde yedi yaşındaydım. Babamdan geriye kalan kavrulmuş parçalar tahta bir sandığa kondu ve annemle ben o sandığı toprağa koyduktan sonra üzerinde yürüdüğümüz toprak ayaklarımızın altında ufalanmaya başladı. Ben ailenin tek çocuğuydum. Babam biricik babamdı ve annem onun biricik karısıydı. Artık annem hiç kimsenin karısı değildi, ben de babasız bir çocuktum, bir kadının oğluydum, ama bir adamın oğlu değildim artık.

New York'un hemen dışında Jersey'nin ufak bir kasabasında yaşıyorduk, ama alevlerin yükseldiği geceden altı hafta sonra annemle ben o kasabayı terk edip şehre taşındık, orada geçici bir süre annemin ebeveynlerinin Batı 58. Cadde'deki evlerinde barındık. Büyükbabam o sürece "tuhaf bir fetret dönemi" diyordu. Bunu söylerken belirli bir adresin, bir okulun olmadığı süreci kastediyordu ve sonra-

ki aylarda, oturacağımız bir ev ve gidebileceğim yeni bir okul arayarak annemle Manhattan sokaklarını arşınladığımız 1954 Aralık ayının sonları ve 1955'in başlarındaki o soğuk kış aylarında sık sık sinemaların karanlığına sığınındık.

Kitabın birinci bölümünün ilk taslağı Ferguson ekim ortasında New York'tan ayrılmadan önce bitti. Askerlik muayenesi ile Atlantik üzerinden yaptığı uçuş arasındaki iki buçuk ayda yetmiş iki daktilo sayfası yazdı, kabaca günde bir sayfaya denk düşen bu süreç Ferguson'un hedeflediği şeydi, günde doğru dürüst yazılmış bir sayfa, bunun ötesi mucize olurdu. Düzeltilmemiş o taslağı Gil'e de annesine de göstermeye cesaret edemedi, kitap gerçekten bitince tamamlanmış halini onlara sunmak istiyordu, oysa o tuhaf fetret döneminde annesiyle birlikte izlediği filmlerin çoğu, tuhaf fetret döneminin kendisi, Ferguson'un Hilliard'a okula başlaması, Tanrı ile savaşı ve derslerde kasten başarısız olma programı, Görkemli Unutuşlar döneminde yine Hollywood filmleri seyretmek için annesiyle sinema balkonlarına yaptığı sayısız sefer, annesinin fotoğrafçı olarak hayata sıfırdan başlaması ve bir zamanlar Ferguson'un oyun oynadığı aydınlık odanın annesinin resimleri banyo ettiği karanlık odaya dönüşmesi, annesinin Newark'taki yangında babasının yanarak öldüğünü söylediği 3 Kasım 1954 sabahı başlayıp Ferguson'un üçüncü kattaki dairede televizyonu açınca gördüğü ilk Laurel Hardy filminin jeneriğine ve fon müziği gugukkuşuna rastladığı 17 Ekim 1955 günü sona eren çocukluğunun on bir buçuk ayı kitabın o bölümünde yer alıyordu.

Ferguson'un yeni çevresine uyum sağlaması ve odasının ufaklığına alışması birkaç hafta sürdü, ama daha New York'tayken bütün filmlerinin listesini yaptığı, üvey babasının Modern Sanat Müzesi film bölümü yö-

neticisi Clement Knowles'la görüşüp yaptığı düzenleme üzerine müzenin koleksiyonundaki bütün Laurel Hardy filmlerini tek başına Moviola'da, bazen de ona özel olarak yansıttıkları büyük ekranda seyrettiği için "Stan ve Ollie" bölümüne hazırlıklı olarak 1 Kasım'da yeniden kitabına döndü; seyrettiği her film hakkında ayrıntılı notlar almış olduğu için, Paris'te o filmlerle ilgili bölümü yazmaya başladığında hepsi belleğine kazınmıştı. İşin tuhafı o güne kadar Laurel'le Hardy hakkında bir tek İngilizce kitap yazılmıştı, John McCabe'in 240 sayfalık çifte biyografisi 1961'de yayınlanmıştı, ama onun dışında Ferguson'un bildiği başka İngilizce kitap yoktu. Ollie 1957'de, çok yaşlı sayılmayacak (yetmiş dört) Stan de 1965 Şubat'ında ölmüştü, onun ölümünün üzerinden daha altı ay geçmeden Ferguson da o ikisinin on yıl önce kendi hayatını nasıl kurtardıklarını anlatan bir kitap yazmaya karar verdi ve kitabın o bölümünü yazmaya başlayınca kaçırdığı fırsata hayıflanmadan edemedi, çünkü başka hiçbir şey son halini almış kitap taslağını Stan'e göndermek kadar Ferguson'u mutlu edemezdi. New York'ta öğrenciyken yazdığı yazılarda olduğu gibi kitaba yaklaşımı da filmlerin kendilerine bakmak, sekiz ve dokuz yaşlarında bir çocuk olarak onları ilk gördüğü gibi ele almak şeklindeydi, melon şapkalı ahbapları hakkında biyografik bilgi vermeyecek, ikilinin 1926 yılında rejisör Leo McCarey tarafından Hal Roach stüdyosunda nasıl oluşturulduğundan, Ollie'nin üç kez, Stan'in de (üçü aynı kadınla olmak üzere) altı kez evlendiğinden hiç söz etmeyecekti. Kitabını yazmanın dışında ve kitabı yazmak kadar önemli olarak, Ferguson'un düşüncelerine en ısrarlı biçimde egemen olan konu cinsellikti ve şimdi on sekiz yaşındayken bile, Stan Laurel'in üçü aynı kadın olmak üzere altı karısı olması şöyle dursun kimseyle seks yapmış olabileceğini bile hayal edemiyordu.

Kasım, aralık ve ocak ayının yarısına kadar yazmaya devam etti ve büyükbabasıyla büyükannesinin, katlanabilir sinema perdesi, on altı milimetrelik projeksiyon makinesi ve on tane kısa Laurel Hardy filminden oluşan hediyelerle elleri kolları dolu olarak aralıkta Batı Central Park'taki apartmana sürpriz ziyaretlerini içeren ikinci bölümü tamamladı, bu bölüm akıl sır ermez bir nedenle birinci bölümle aynı uzunlukta, tam yetmiş iki sayfaydı, son paragrafı da şöyleydi: *Projeksiyon makinesinin elden düşme olması önemli değildi – pekâlâ çalışıyordu. Filmlerin kopyalarının yer yer çizilmiş olması ve sesin bazen banyo küvetinin dibinden geliyormuş gibi oluşu da önemli değildi – pekâlâ seyredilebiliyordu. Filmlerle birlikte öğrenmesi gereken yepyeni sözcükler ortaya çıktı – örneğin* yanmış film *teriminden daha çok*, projeksiyon dişlisi *sözü üzerinde düşünmeye değerdi.*

Sonra yolunu kaybetti Ferguson. Aradaki ayları kapsayan üçüncü bölüme yeni bir ad vermişti, "Süprüntüler ve Dâhiler" bölümü sanat filmleri ile ticari filmlerin arasındaki farkları, daha çok da Hollywood ile dünyanın geri kalanı arasındaki farkları inceleyecekti; Ferguson yazmayı seçtiği, çok geniş bir yelpazede ve tarzda gişe filmleri yapmakta ustalaşmış Hollywood'lu üç çöpçü (Mervyn LeRoy, John Ford, Howard Hawks) ve yabancı ülkelerden üç *dâhi* (Eisenstein, Jean Renoir ve Satyajit Ray) üzerinde uzun uzadıya düşündü, ama düşüncelerini kâğıda dökmek için iki buçuk ay kıvrandıktan sonra, yazdığı bölümün kitabın geri kalan kısmıyla hiç ilgisi olmadığını, başka bir kitap ya da makale yazmakta olduğunu ve bu kitapta ölen babalar, ayakta kalmaya çabalayan dullar ve ezilmiş, yıkılmış küçük oğlanlarla ilgili spekülasyonlara yer olmadığını anladı. Projesini ne kadar yanlış yorumladığını anlamak şok etkisi yaptı, ama bu yanlıştan dönmenin gücüyle hatayı düzeltmeyi de becereceğini hisset-

ti. "Süprüntüler ve Dâhiler"in ilk yirmi sayfasını bir kenara koydu ve kitabın şimdi ikiye ayırdığı birinci bölümüne döndü; "Tuhaf Bir Fetret Devri" başlığını taşıyan ilk bölüm, yangın sonrası ve New York'taki Hilliard öncesi günlerini içeriyor, annesinin Yukarı Batı Yakası'ndaki sinemanın gişe görevlisine –*Sen işine bak hanım, paramın üstünü ver*– demesiyle bitiyordu, "Görkemli Unutuşlar" başlıklı ikinci bölüm bu sefer farklı bir yerden, Ferguson'un Hilliard'a gittiği ilk günden başlıyor, ama yine televizyonla ve seyrettiği ilk Laurel Hardy filmiyle bitiyordu. Üçüncü bölüme annesinin o iki şapşala olan tepkisiyle ilgili birkaç paragraf ekledi ve *gündelik meşguliyet* esprisini daha ayrıntılı olarak yazdı, bölümün sonu yine *dükkân kundaklamak*'la ilgili cümleydi. Sonra dördüncü bir bölüm ekledi, "Balkonda Yemek" adlı bu bölümün kitabın mantıksal sonu, duygusal yanının can alıcı noktası olduğunu anladı ve yemek odasında annesiyle geçen o sahneyi daha önce görmezden gelecek kadar kör olmasına, kitaptaki her şey o âna yönelirken onu kitaba almayı düşünmemesine şaşırdı; bunun üzerine şubat ortalarında tam üç sabah kendini harap edercesine bir yoğunlukta çalışarak ve sözcüklere kitabın diğer bölümlerini yazarken olduğundan çok daha fazla can kattığını hissederek on sayfa ekledi; salondaki halının üzerinde otururlarken gözlerinden yaşlar boşanmasını, geçirdiği susan-Tanrı-olmayan-Tanrı-Tanrı'yla savaş aşamalarını ve okulda bile bile kötü notlar almasını annesine itiraf ettiği, ikisi de gözyaşlarını silip kendilerini toparladıktan sonra –tabii ki!– 95. Cadde ile Broadway'in köşesindeki sinemaya gidip balkonda annesi bir Chesterfield daha yakarken kola içerek sosisli sandviç yemelerini ve *Çok Şey Bilen Adam*'ın Hitchcock'un çektiği renkli versiyonunda gelmiş geçmiş en aptalca şarkılardan biri olan "Que Sera, Sera"yı söyleyen Doris Day'i seyrettikleri günü yazdı.

Kendisi hakkındaki 157 sayfalık kısa kitabın yazılış süresi olan altı ay içinde kendisiyle de yeni bir ilişki kurdu. Artık duygularına hem eskisinden çok daha yakın buluyordu kendini hem de daha uzak, daha kopuk, daha kayıtsız, sanki kitabı yazarken paradoksal bir gelişmeyle hem daha sıcak, daha içtenlikli hem daha soğukkanlı biri olup çıkmış gibiydi, içini açıp duygularını dünyaya gösterdiği için daha sıcak, iç dünyasına bir başkasının, bir yabancının, kimliği belirsiz birinin iç dünyası gibi bakabildiği için de daha soğuk, daha mesafeliydi, yazar benliğiyle olan bu yeni etkileşiminin onun için iyi mi kötü mü, daha iyi mi daha kötü mü olduğunu kestiremiyordu. Tek bildiği o kitabı yazmanın kendisini tükettiğiydi ve bir daha kendisi hakkında yazma cesaretini bulup bulamayacağını da bilmiyordu. Kitaplar hakkında yazabilirdi, belki günün birinde başka şeyleri de yazardı, ama otobiyografi yazmak insanın içini burkuyordu, aynı anda hem içtenlikli hem mesafeli olma mecburiyeti fazlasıyla zordu ve şimdi annesini *o zamanki* haliyle yeniden keşfetmişken birdenbire onu *şimdiki* haliyle özlediğini fark etti, annesini de Gil'i de özlüyordu, *Herald Tribune* çökmek üzere olduğu için belki de yakında Paris'e onu görmeye gelirler diye umutlanıyordu, çünkü her ne kadar koca bir adam olmuşsa da hâlâ çocuksu yanları vardı ve son altı ay boyunca da çocukluğunun içinde yaşadıktan sonra oradan çıkmak hiç kolay değildi.

Ferguson o gün öğleden sonra Vivian'la perşembe dersini yapmak üzere aşağı kata inerken yanına *Hamlet* yerine *Laurel'le Hardy Hayatımı Nasıl Kurtardı*'nın tek sayfalar halindeki kopyasını aldı. *Hamlet* beklemek zorunda diye karar vermişti. Zaten beklemekten başka bir şey yapmayan Hamlet bir süre daha beklemeye devam edecekti, çünkü kitap bitmişti ve kendi yazdığını kendi değerlendiremediği, elindekinin tamamlanmış bir kitap

mı, kitaplaşamamış bir kitap mı, menekşeler ve güllerle dolu bir bahçe mi, kamyon dolusu bir gübre yığını mı olduğunu kestiremediği için onu birine okutmaya can atıyordu. Gil okyanusun öte yanında olduğuna göre, en iyi seçenek, en vazgeçilmez seçim Vivian'dı, Ferguson onun kitabını hakkını vererek ve tarafsız gözle okuyacağına güveniyordu, çünkü haftada iki kez yaptıkları derslere özenle hazırlanarak, inceledikleri yapıtlar hakkında inanılmayacak kadar zekice sayısız yorum yaparak (Auerbach'ın *Mimesis*'indeki Odysseus'un yara iziyle ilgili bölüm gibi birtakım hayati önem taşıyan yerleri *explication de texte*[1] yöntemiyle okutarak) mükemmel bir hoca olduğunu çoktan kanıtlamıştı; dahası yapıtların kendileri ve yazılış süreçleriyle ilgili bilgiler veriyor, örneğin Antik Roma'nın siyasal ve sosyal koşullarını, Ovidius'un sürgününü, Dante'nin aforoz edilmesini, Augustine'in Kuzey Afrikalı, dolayısıyla siyah ya da koyu esmer olduğunu anlatıyor, evin yakınındaki American Library veya daha uzaktaki British Council Library gibi kütüphanelerden ardı arkası kesilmez bir akışla referans kitapları, tarih kitapları ve eleştirel inceleme kitapları getirtiyordu; Ferguson son derece *mondaine*[2] ve çoğu kez havai tavırlı (partilerde güldükçe güller açan, açık saçık fıkralara kahkahadan kırılan) Madam Schneiber'ın aynı zamanda kendini bilime adamış bir entelektüel, Swarthmore Üniversitesi'nin *summa cum laude*[3] mezunu, matrak geçerek Sore Bone[4] dediği Paris'in ünlü üniversitesinde (sonunda kitaba dönüştürdüğü malzemeye ilk el attığı Chardin teziyle) sanat tarihi doktorası yapan, çok akıcı ve duru anlatı-

1. (Fr.) Metin açıklaması. (Ç.N.)
2. (Fr.) Dünyevi zevklere, eğlenceye düşkün, sosyetik. (Ç.N.)
3. (Lat.) Onur derecesi. (Ç.N.)
4. (İng.) Sızlayan Kemik. (Ç.N.)

mı olan bir yazar (Ferguson o kitabın bazı bölümlerini okumuştu) oluşu onu hem etkiliyor hem eğlendiriyordu; Vivian, Ferguson'a Gil'in listesindeki edebî yapıtları nasıl yorumlayacağını, üzerlerinde nasıl düşüneceğini öğretmenin yanı sıra, sanat yapıtlarını nasıl yorumlayacağını, üzerlerinde nasıl düşüneceğini öğretmek için de onu cumartesi günleri Louvre'a, Modern Sanat Müzesi'ne, Jeu de Paume Galerisi'ne ya da Maeght Galerisi'ne götürüyordu, Ferguson kendi eğitimi için Vivian'ın bu kadar zaman ayırmasını hâlâ anlaşılmaz buluyorsa da onun sayesinde zihninin sürekli geliştiğini fark ediyordu; yine de, Neden benim için bütün bunları yapıyorsun, diye her soruşunda gizemli Viv de her zaman gülümseyerek aynı cevabı veriyordu: Çünkü eğleniyorum Archie. Çünkü birçok şey öğreniyorum.

Şubat ortalarındaki o öğleden sonra Ferguson kitabın taslağıyla aşağı indiğinde Paris'e geleli dört ay olmuş ve Vivian Schreiber'la ikisi arkadaş, iyi arkadaş olmuşlardı, hatta belki de (Ferguson'un ara sıra düşündüğü gibi) birbirlerine âşıktılar ya da en azından Feguson ona âşıktı, Vivian da ona her zaman alabildiğine sıcak, alabildiğine içten bir sevecenlik göstermekten geri kalmıyordu; Ferguson saat iki buçuktaki randevularına geldiği zaman Vivian'ın çalışma odasının kapısını tıklattığında onun cevabını beklemesine gerek kalmıyordu, sadece geldiğini bildirmek için kapıya vurup doğruca içeriye giriyordu; o gün de odaya girince Vivian'ı sol elinin ortaparmağıyla işaretparmağı arasındaki Malboro'su (yirmi bir yıldır Fransa'da yaşadığı halde hâlâ Amerikan sigarası içiyordu), gözünde gözlüğü, sağ elinde yarıya yakın bir yerinden açılmış ince kapaklı *Hamlet* kitabıyla her zamanki yeri olan siyah deri koltuğunda otururken buldu; her zamanki gibi Ferguson'un resmi, annesinin yaklaşık on yıl önce çektiği *Archie* adlı fotoğraf da Vivian'ın başının

hemen arkasındaki duvarda asılıydı, Ferguson birdenbire (şansı yaver gider de) birileri kitabını basmak isterse kapakta o fotoğrafın olması gerektiğini fark etti; Vivian başını kitaptan kaldırıp ona gülümseyince, Ferguson tek kelime söylemeden yanına gidip müsveddeyi onun ayağının dibine koydu.

Vivian, Bitti mi? diye sordu.

Ferguson, Bitti, dedi.

Aferin sana Archie. Bravo. Ve bugünün anlam ve önemi adına bir dolu *merde*[1].

Acaba bugün *Hamlet*'ten vazgeçsek de sen kitaba bir göz atsan diyorum. Zaten kısa. İki, üç saatten fazla zamanını almayacağına eminim.

Olmaz Archie. Daha fazla zamana ihtiyacım var. Benden doğru dürüst bir yorum beklediğini sanıyorum, öyle değil mi?

Tabii. Gözüne batan bir şey olunca hemen işaret et. Kitap son şeklini almadı henüz, şimdilik sadece bitti. O yüzden elinde kalemle oku. Değişiklik yapılması, geliştirilmesi, kesilmesi gereken yerleri göster, aklına ne gelirse. Ben öylesine usandım ki bu kitaptan, artık bakamıyorum.

Vivian, Şöyle yaparız, dedi. Ben burada kalırım, sen çıkarsın, ister yürüyüş yap, ister yemek ye, ister sinemaya git, canın ne isterse onu yap ve eve geldiğinde doğruca yukarıya odana çıkacaksın.

Beni kovuyorsun ha?

Senin kitabını okurken seni yanımda istemiyorum. Aklımı karıştırırsın. *Tu comprends?* (Anlıyor musun?)

O*ui*, *bien sûr*. (Evet, tabii.)

1. (Fr.) Sözcük anlamı bok. Ama özellikle bale dansçılarının sahneye çıkarken söyledikleri bir dolu *merde* deyim olarak şeytanın bacağını kır, şansı açık olsun anlamına geliyor. (Ç.N.)

Yarın sabah sekiz buçukta mutfakta buluşuruz. Böylece bugün öğleden sonranın geri kalanı, bütün akşam ve gerekirse gece okumaya zaman bulabilirim.

Peki, Jacques ve Christine'le akşam yemeği ne olacak. Onlarla akşam sekizde buluşman gerekmiyor mu?

İptal ederim. Kitabın daha önemli.

Eğer iyiyse dediğin doğru. Ama kötüyse yemeği kaçırdığın için bana küfredersin.

Kötü olmasını beklemiyorum Archie. Ama kötü olsa bile, senin kitabın yine de akşam yemeğinden daha önemlidir.

Bunu nasıl söylersin?

Çünkü bu senin kitabın, senin *ilk kitabın*, bundan sonra kaç kitap yazarsan yaz, ilk kitabını bir daha hiç yazamayacaksın.

Bir başka deyişle bekâretimi kaybettim.

Tam üstüne bastın. Bekâretini kaybettin. Ve bu ister keyifli bir düzüşmeyle, ister tatsız bir becerilmeyle olsun, bir daha artık asla bakir olamayacaksın.

Ferguson, Vivian o sefil kitap özentisi hakkındaki hükmünü açıklayıp onu insanlara ait milyonlarca atığın yanında çürümek üzere tarihin çöplüğüne göndermeden önce, Celestine'in sütlü kahvesinden bir-iki fincan içip hazırlıklı olmak için sekizden birkaç dakika önce mutfağa gitti. Delikanlının yaptığı bütün hesaplara karşın, Vivian ondan önce davranmıştı ve Ferguson mutfağa girerken Vivian beyaz badanalı mutfağın beyaz emaye masasının başında beyaz sabahlığıyla oturuyor, kitap taslağının siyah-beyaz sayfaları da Celestine'in beyaz fincandaki sütlü kahvesinin yanında istiflenmiş duruyordu.

Celestine, *Bonjour, Monsieur Archie*, dedi. *Vous vous levez tôt ce matin* (Bu sabah erken kalkmışsınız), diyerek Ferguson'un Amerikalı kulaklarını hâlâ tırmalayan tuhaf gramer özelliğiyle tanıdık ve eşit konumdaki yetişkinler

için kullanılan *tu* (sen) yerine hizmetçilerin kullandığı resmî *vous* (siz) diye hitap etti ona.

Celestine elli yaşlarında, çekingen, göze batmayan, dinç ve aşırı iyi kalpli bir kadındı, Ferguson'a *vous* diye hitap etmekte ısrarcı olsa da, Ferguson adını Fransızca gibi söylemesine bayılıyordu, kadın Archie derken sert ch(ç) sesini yumuşatarak sh(ş) gibi söylüyor ve adını Arşi'ye dönüştürüyordu, bu da Ferguson'a Fransızca *archive*, arşiv sözcüğünü çağrıştırıyordu. Ferguson daha çok genç olduğu halde şimdiden bir arşiv, yıllarca kaydı tutulacak biri durumuna gelmişti – kitabı tarihin çöplüne yakışsa da.

Ferguson, Celestine'e, *Parse que j'ai bien dormi* (Çünkü iyi uyudum), diye cevap verdi, oysa bu kesinlikle doğru değildi, karmakarışık saçlarına, çukura kaçmış gözlerine kim baksa dün gece koca bir şişe kırmızı şarap devirdiğini ve neredeyse gözüne uyku girmediğini hemen anlardı.

Vivian ayağa kalktı, standart sabah selamlaşmasıyla onu yanaklarından öptü, ama sonra günlük rutinin dışına çıkıp onu sımsıkı kucakladı, yanaklarından bir kez daha, sesi mutfağın fayanslarında yankılanan, şaaap diye öptü, ama birden Ferguson'u iterek kendinden uzaklaştırdı, kol mesafesinde tutarak sordu: Neyin var senin? Berbat görünüyorsun.

Gerginim.

Gerilme Archie.

Neredeyse donuma sıçmak üzereyim.

Onu da yapma.

Ya kendimi tutamıyorsam?

Otur aşağı sersem ve beni dinle.

Ferguson oturdu. Vivian da oturdu. Öne doğru uzandı, Ferguson'un gözlerinin içine baktı, Gerilecek bir şey yok ulan, dedi. *Tu piges?* (Anlıyor musun?) *Tu me suis*

bien? (Söylediklerimi takip edebiliyor musun?) Bu çok güzel, çok dokunaklı bir kitap ve senin yaşında birinin bu kadar iyi bir şey yazabilmesi beni müthiş etkiledi. Tek kelimesini bile değiştirmesen bu haliyle basılabilecek kadar iyi. Öte yandan henüz kusursuz sayılmaz, bana gereken yerleri işaretle dediğin için ben de işaretledim. Altı, yedi sayfa kesilebilir diyorum, ayrıca elli, altmış cümle de biraz daha işlenmek istiyor. *Tabii bence.* Benim görüşümü kabul etmeyebilirsin, dediklerimi yapmayabilirsin, (*taslağı masanın üzerinden Ferguson'a doğru itti*) müsvedde burada, ne yapacağına sen karar verinceye kadar ben tek kelime daha söylemeyeceğim. Söylediklerimin sadece öneri olduğunu aklından çıkarma, ama *bana kalırsa* söylediğim değişiklikler kitabı daha iyi bir kitap yapar.

Sana nasıl teşekkür edebilirim?

Bana teşekkür etme Archie. O eşi menendi bulunmaz annene teşekkür et.

O sabahın daha sonraki saatlerinde Ferguson taslağın sayfalarına yeniden gömüldü ve Vivian'ın önerileri doğrultusunda yazdıklarını elden geçirmeye başladı, kadının söylediklerinin çoğu, her halükârda hiç küçümsenmeyecek bir oran olan yüzde sekseni, doksanı cuk oturuyordu, ufak ama zekice kesintiler, buradan bir yan cümle, şuradan bir sıfat, yazının gücünü pekiştirecek ustalıklı kısaltmalar, sonra hatalı cümleler, Ferguson o yanlış cümlelerin, defalarca okuduğu halde gözünden kaçan hataların çok fazla olduğunu görünce utandı ve sonraki on günü o üslup uğruna yapılmış yanlışları, akışı bozan ve can sıkan tekrarları teker teker ele aldı, bazen Vivian'ın işaretlemediği yerleri değiştiriyor, bazen o değişiklikten vazgeçip özgün halinde bırakıyordu, ama meselenin en önemli yanı Vivian'ın kitabın iskeletine, temeline el sürmemiş olmasıydı, kalemi ne paragrafların yerini değiştirmişti ne bölümlerin yapısını bozmuştu, ciddi değişiklik-

ler ya da silinip atılmış paragraflar yoktu; Ferguson yapılan değişiklikleri yer yer çizilmiş, okunamaz hale gelmiş sayfalara işledikten sonra kitabı yeniden daktiloya çekti, bu kez (iki karbon kâğıdıyla) üç kopya yaptı, yanlış tuşlara basması yüzünden bu çok eziyetli bir iş oldu, ama 3 Mart'ta on dokuzuncu doğum günü geldiğinde neredeyse işini bitirmek üzereydi, altı gün sonra da kitap tamamlandı.

Bu arada Vivian tanıdıklarını arıyor, Ferguson'un kitabı için potansiyel yayıncı olabilecek İngiliz arkadaşlarıyla görüşüyor, İngiltere'de daha çok tanıdığı olduğu için New York yerine Londra'daki olanakları soruşturuyordu; İngiltere'de ya da Amerika'da olsun yayıncılık konusunda tamamen cahil olan Ferguson her şeyi Vivian'a bıraktı, müsveddesini temize çekmeye devam etti, bir yandan da ikinci bir kitabın nüvesi olup olamayacağını kestiremediği, yarısı bitmiş "Süprüntüler ve Dâhiler" makalesini düşünüyor, lisede yazdığı diğer uzun yazıları (üzerinde uğraşmaya değer bulursa) yeniden yazıp dergilere yollamak niyetiyle elden geçiriyordu; ama Vivian İngiltere'deki olasılıkları, küçük ama amaçları onun deyimiyle *yeni yetenekleri* yayınlamak olan iki yayınevine indirdikten sonra bile Ferguson onların kitabını kabul edeceğini beklemiyordu.

Vivian, Ferguson'un on dokuzuncu doğum günü sabahı mutfakta otururlarken, Önce hangisine göndereceğine sen karar ver, dedi ve yayınevlerinin Io Books ve Thunder Road Ltd. olduğunu söyledi, Ferguson hiç düşünmedin Io dedi, Io hakkında kesin bir bilgisi olduğundan değil, *thunder*[1] sözcüğü, başlığında *Laurel* ve *Hardy* adlarının yer aldığı bir kitap için uygunsuz kaçacağından.

1. (İng.) Gök gürültüsü. (Ç.N.)

Vivian, Onlar yaklaşık dört yıllık bir kuruluş, dedi, Aubrey Hull adında, otuz yaşlarında tuzu kuru birinin bir tür hobi olarak yaptığı bir iş, çoğunlukla şiir yayınladıklarını duydum, az sayıda da edebiyat ve edebiyat dışı kitap yayınlıyorlarmış, sayfa düzenleri, baskıları çok güzel, iyi kâğıda basıyorlar, ama yılda yalnızca on iki ile on beş arasında kitap yayınlıyorlar, oysa Thunder Road yaklaşık yirmi beş kitap basıyor. Io'ya göndermekte hâlâ kararlı mısın?

Neden olmasın? Nasıl olsa reddedecekler. Thunder'cılara yollasak onlar da reddedecek.

Peki Bay Olumsuz, son bir soru. İlk sayfa. Kitap önümüzdeki hafta içinde gönderilecek, kendin için kullanmak istediğin ad nedir?

Ne adı? Tabii ki kendi adım.

Archibald mı Archie mi, yoksa A. artı göbek adının baş harfi mi diyorum.

Doğum belgemde de pasaportumda da Archibald olduğum yazılı, ama ömrümde hiç kimse bana Archibald demedi. Archibald Isaac. Hiçbir zaman Archibald da olmadım, Isaac da. Ben Archie'yim. Hep Archie oldum, ölünceye kadar da Archie olarak kalacağım. Benim adım Archie Ferguson ve kitabımı da o adla imzalayacağım. Aslında böyle saçma sapan, küçük bir kitabı hiçbir yayınevi basmak istemeyeceğine göre isim meselesi hiç önemli değil, ama gelecek açısından bunu düşünmekte yarar var.

Ferguson'un Paris'teki ilk aylarının gündüz saatleri, kitabının üzerinde içine sinecek biçimde yoğun ve titiz çalışmakla, Vermont'taki yaz programının ardından Alliance Française'deki dersler, Vivian'ın Paris'li arkadaşlarıyla yenilen ve sadece Fransızca konuşulan yemekler, Celestine'le gündelik konuşmalar, öğlenleri kafelerde

jambonlu sandviç yerken yabancılarla yaptığı konuşmalar sayesinde Fransızcasını sürekli geliştirmekle geçiyordu; bu süreç onu Fransa'da iki dili neredeyse eşit derecede konuşan bir Amerikalı durumuna getirdi, bu ikinci dile kendini öylesine kaptırdı ki İngilizce dersleri, İngilizce yazıları ve Vivian'la sadece İngilizce konuştukları sohbetler olmasa kendi İngilizcesi neredeyse dumura uğrayacak hale geldi. Artık sık sık Fransızca rüya görüyordu (hatta bir seferinde çok komik bir şey oldu, rüyadaki olaylara İngilizce altyazı girdi), aklına sürekli ve çoğunlukla da müstehcen olmak üzere iki dilde kelime oyunları geliyor, örneğin çok kullanılan Fransızca *au contraire* (tersine) terimini İngilizceye şaşılacak kadar bayağı bir eşsesli terim olarak çeviriyordu: O *cunt rare*.[1]

Gerçekten de hem bugünden hem geçmişten, hayal edilen ve hatırlanan çıplak kadın ve erkek vücutlarıyla birlikte kamışlar olduğu gibi amcıklar da aklından çıkmıyordu; çünkü akşam güneş batıp da şehir karanlığa gömülünce, gündüz düzeninin canlandırıcı yalnızlığı geceleri soluk kesen bir ıssızlığa dönüşüyordu. En zoru ilk aylardı, hiçbirinden hoşlanmadığı, Vivian'a olan sevgisinin milyonda biri kadar bile sevgi duymadığı bir alay insanla tanıştırıldığı başlangıç dönemi gerçekten zordu ve gecenin o boş, geç saatlerinde soluk alınamayacak kadar küçük odasında yalnızlığını unutmak için yapabileceği birkaç şeyden biriyle oyalanmaya çalışıyordu: okumak (neredeyse olanaksızdı), minik transistorlu radyosunda klasik müzik dinlemek (biraz daha olurluluğu vardı, ama bir seferde yirmi ya da otuz dakikadan uzun süre gitmiyordu), kitabında ikinci kez kesintiler yapmak (bunu başarmak zordu, bazen verimli bir çalışma oluyordu, ba-

1. (İng.) Nadide amcık. (Ç.N.)

zen de hiçbir işe yaramıyordu), evden çıkıp gece saat onda gösterilen filmleri izlemek için Saint-Michel Bulvarı'nın arkasındaki ve civarındaki sinemalara gitmek (film kötü çıksa bile en keyifli seçenek buydu, ama saat yarımda odasına dönünce yalnızlık da hâlâ onu bekliyor olurdu), amcık-kamış sorunu kontrolden çıktığında bir fahişe bulmak için Les Halles civarındaki sokakları arşınlamak (kaldırım orospularının önünden geçerek yürürken kasıkların zonklaması, sonra geçici bir gevşeme, ama yapılan seks alelacele, haşin ve tatsız oluyor, hiçbir anlam taşımayan, kişiselleşmeyen bir düzmeden öteye geçmiyordu, o zaman da karanlık sokaklarda eve dönerken ister istemez içi burkularak Julie'yi hatırlıyordu, üstelik annesiyle Gil ancak seksen dolar haftalık verdikleri için, on veya yirmi dolara patlayan o düzüşmeleri de asgaride tutmak zorundaydı). Son çare, diğer seçeneklerin de bir parçası olan alkoldü, içmek ve okumak, içmek ve müzik dinlemek, sinemadan ya da bir başka gözleri hüzünlü fahişenin yanından dönünce içmek – yalnızlık dayanılmaz bir hal alınca her şeyi çözen tek çareydi alkol. Ferguson New York'ta birçok kez kendini kaybedecek kadar sarhoş olduktan sonra viski içmeye tövbe etmiş, derdine deva olarak kırmızı şarabı seçmişti; öğle yemeği yediği yerlerin yakınındaki bir *épicerie*'den[1] litresi bir franka (altıncı bölgedeki bütün bakkallarda etiketsiz şişelerde yirmi sente satılan) *vin ordinaire*[2] içiyor, odasına her zaman bir ya da iki şişe zulalıyordu, nasıl yapıldığı belirsiz, adı sanı olmayan o şaraplar midesini bozup kusmasına ya da sabah başı çatlayacak gibi uyanmasına sebep olduğu halde evden çıktığı ya da çıkmadığı gecelerde gevşemek ve

1. (Fr.) Bakkal. (Ç.N.)
2. (Fr.) Ucuz sofra şarabı. (Ç.N.)

sonunda uykuya dalmak için bir franklık şarap ilaç gibi geliyordu.

Ortalama haftada bir ya da iki kez akşam yemeğini evde Vivian'la yiyor, Celestine'in pişirip servis ettiği *pot au feu*, *cassoulet*, *boeuf bourguignon*[1] gibi geleneksel kış yemekleriyle karnını doyuruyordu; Paris'te kocası ya da akrabaları olmayan Celestine, karnı hep zil çalan Ferguson'un ikinci, hatta üçüncü tabağı mideye indirmeden duramadığı leziz yemekleri pişirmeye her zaman amade oluyordu; baş başa oldukları o sessiz sakin yemeklerde Vivian'la dostlukları ilerledi ya da zaten baştan beri var olan dostlukları pekişti, yaşadıklarıyla ilgili anılarını paylaştılar, Ferguson Vivian'ın anlattıklarından onun hakkında hiç tahmin etmediği şeyleri öğrendi: Örneğin Vivian, Ferguson'un adını taşıdığı asıl Archie'nin yaşadığı Brooklyn'in Flatbush semtinde doğup büyümüştü, ailesinin soyadı Grant olduğu halde Yahudiydi (Ferguson bunu duyunca büyükbabasının bir günde Reznikoff'tan Rockefeller'a, ondan da Ferguson'a nasıl dönüştüğünü anlattı); bir doktor babayla beşinci sınıf öğretmeni annenin kızıydı, Gil'in savaş sırasındaki yakın arkadaşı ve çok parlak bir biliminsanı olan ağabeyi Douglas'tan dört yaş küçüktü, Vivian 1939'da daha liseyi bitirmemiş on beş yaşında bir kızken Lyon'daki uzak akrabalarını ziyaret etmek için Fransa'ya gitmiş, orada daha da uzak bir akraba, belki dördüncü, beşinci göbekten kuzeni olan Jean-Pierre Schreiber'la tanışmış, Jean-Pierre o sırada otuz beşini yeni doldurmasına, yani aralarında yirmi yaş fark olmasına rağmen, Vivian, *bir şey oluverdi*, diye anlattı, *aralarında bir kıvılcım tutuşmuş* ve *Vivian kendini Jean-Pierre'e vermiş*, dul Jean-Pierre önemli bir Fransız ihracat şirketi-

1. (Fr.) İlk iki yemek Fransız usulü etli, sebzeli güveç, üçüncüsü Burgonya bölgesine özgü şarapla pişen et yemeği. (Ç.N.)

nin başındaymış, Vivian ise Brooklyn'deki Erasmus Lisesi'nin ikinci sınıfında öğrenciymiş, olaya dışarıdan bakanlar için *biraz sapık* olarak yorumlanabilecek bu ilişki, çok genç olmasına karşın kendini yetişkin biri gibi gören Vivian'a hiç de öyle gelmemiş; eylülde Almanlar Polonya'yı istila edince savaşın sonuna kadar birbirlerini bir daha görme fırsatını bulamamışlar, neyse ki Jean-Pierre Lozan'da güvendeymiş, Vivian liseyi ve üniversiteyi bitirinceye kadar geçen beş yıllık süreçte birbirlerine tam *iki yüz kırk dört mektup* yazmışlar, 1944 Ağustos'unda Paris'in kurtuluşundan hemen sonra Gil birtakım tanıdıklarını araya koyarak Vivian'ın Fransa'ya girmesini sağladığı sırada onlar çoktan evlenmeye karar vermişler.

Vivian başından geçenleri anlatmaktan çok keyif aldığı için onu dinlemek de çok hoş oluyordu, otuz beş yaşındaki bir erkeğin on beş yaşındaki bir kıza âşık olması belki biraz sapıkça olabilirdi, ama Ferguson kendisinin de ilk kez on beş yaşındayken Fransa'ya gittiğini, orada benzer bir şekilde akrabalar aracılığıyla Vivian Schreiber'la, kendinden yirmi değil, yirmi üç yaş büyük olan bir kadınla tanıştığını anımsamadan edemiyordu; bir insanın diğerinin yarı yaşından daha ufak olmasıyla ilgili ortada somut bir örnek varken yılları saymanın ne anlamı vardı, Ferguson da Paris'teki o ilk yapayalnız aylar boyunca Vivian'ı çok arzuladı ve sonunda yatağa gireceklerini umdu, yaş farkı Vivian'ın aşkına ve evliliğine engel olmadığına göre aynı deneyimi bu sefer ters yönde yapmayı, yani kendisinin yaşça daha büyük, Ferguson'un da Vivian'ın eski konumunda yani yaşça daha küçük olarak soluk kesecek bir erotik sapkınlık deneyimi yaşamayı arzulayıp arzulamayacağını merak ediyordu. Sonuçta kadını güzel buluyordu, yaşı kendisine oranla ileri olsa da büyük resme bakınca hiç de yaşlı değildi, hâlâ şuh ve çekiciydi, Vivian da sık sık onun ne kadar yakışıklı oldu-

ğunu, dışarıda yemeğe giderlerken ne kadar çarpıcı göründüğünü söylediği için kadının da kendisinden hoşlandığı konusunda kuşkusu yoktu, ya bu doğruysa ve Vivian onu bu yüzden kendi evinde kalmaya davet etmişse – ya onun vücudunu hayal edip burnunu onun genç tenine yaslamak istediği için ona evini açmışsa? Eğer öyleyse Vivian'ın açıklanamaz cömertliği, bedava oda, bedava yemek, bedava ders, kasımda ilk alışverişe çıktıklarında Le Bon Marché'den aldığı giyecekler, bütün o pahalı gömlekler, ayakkabılar, süveterler, üç tane fitilli kadife pantolon, arkası iki yırtmaçlı spor ceket, kışlık palto ve kırmızı yün atkı, bütün o kaliteli Fransız giyecekleri, giymekten çok hoşlandığı bütün o son moda giysiler bundan dolayı olabilirdi, eğer Vivian da onu kendisinin kadını arzuladığı kadar arzulamasa bunları neden yapacaktı? Seks oyuncağı. Bu işin adı buydu, eğer Vivian'ın kafasındaki buysa, evet Ferguson da seve seve onun seks oyuncağı olmaya razıydı; ne var ki Vivian çoğu kez (dalgın bakışlarını onun yüzüne çevirerek, bakışlarıyla en küçük bir hareketini bile kaçırmadan izleyerek) aklından tam da aynı şeyi geçiriyormuş gibi ona baktığı halde Ferguson harekete geçecek konumda değildi, ilk adımı atmak yaşça küçük olana düşmezdi, Vivian'ın ona yaklaşması gerekirdi; ama Ferguson onun kendisini kollarının arasına almasını, dudaklarından öpmesini ya da en azından elini uzatıp parmaklarının ucuyla bile olsa yüzüne dokunmasını ne kadar isterse istesin, kadın hiç oralı değildi.

Vivian'ı hemen her gün görüyordu, ama kadının özel yaşamının ayrıntıları onun için bir muammaydı. Ferguson, acaba bir sevgilisi ya da birkaç âşığı veya bir dizi âşığı var mı, yoksa hiç yok mu diye soruyordu kendi kendine. Baş başa yedikleri akşam yemeklerinden hemen sonra saat onda evden çıkıp gitmesi, şehrin bir yerlerinde, bir erkeğin yatağındaki randevuya gidişinin ka-

nıtı mıydı, yoksa sadece arkadaşlarıyla geç saatte içmeye mi gidiyordu? Peki ya ortalama ayda bir, iki kez hafta sonları evde olmayışına ne demeli, çoğunlukla Amsterdam'a gittiğini söylüyordu, orada onu bekleyen bir erkek olduğunu düşünmek mantıklıydı, ama öte yandan Chardin hakkındaki kitabı yayınlandığına göre belki de yeni bir kitap için konu arıyordu ve Rembrandt'ı ya da Vermeer'i veya yapıtları ancak Hollanda'da görülebilecek olan bir başka Hollandalı ressamı seçmiş olabilirdi. Bütün bunlar cevabı olmayan sorulardı ve Vivian geçmişinden rahatça söz ettiği halde, bugünle ilgili, en azından bugünkü kişisel meseleleriyle ilgili tek söz etmediği için, Ferguson'un Paris'te yakınlık duyduğu tek kişi, sevdiği tek insan aynı zamanda hakkında hiçbir şey bilmediği bir yabancıydı.

Akşam yemeği haftada bir ya da iki kere evde baş başa, haftada iki-üç defa da lokantalarda yeniyor, lokantalarda hemen her zaman başkaları da oluyordu; bunlar Vivian'ın arkadaşları, Paris'te edindiği sanat ve edebiyat dünyalarının farklı ama çoğu kez birbiriyle örtüşen çevrelerinden dostlarıydı, ressamlar ve heykeltıraşlar, sanat tarihi profesörleri, sanat hakkında yazılar yazan şairler, galericiler ve karıları, hepsi de kariyerlerinde yol almış kişilerdi, o yüzden Ferguson her zaman masadakilerin en genci oluyordu, oradakilerin çoğunun, şüpheleri boşa çıksa da, kendisinin Vivian'ın seks oyuncağı olduğundan kuşkulandığını fark etti, Vivian onu hep *en yakın Amerikalı dostlarımdan birinin üvey oğlu* diye takdim ettiği halde o dört-altı-sekiz kişilik yemeklere katılanlardan büyük bölümü onu düpedüz yok sayıyordu (Ferguson hiç kimsenin Fransızlardan daha kaba ve soğuk olamayacağını keşfetti), öte yandan bazıları da ona yaklaşıyor, hakkındaki her şeyi öğrenmek istiyordu (Ferguson hiç kimsenin Fransızlardan daha sıcakkanlı ve daha demokrat

olamayacağını da keşfetti), ama yok sayıldığı gecelerde bile restoranda olmanın, sadece üç yıl önce görkemine tanık olduğu ve hâlâ da Paris ile New York arasındaki bütün farklılıkların simgesi olarak gördüğü La Coupole değil, elli veya iki yüz elli insan mırıltısı ve çatal bıçak şıngırtısının uğultusu içindeki Bofinger, Fouquet's, Balzar gibi on dokuzuncu yüzyıl saraylarından ve saray yavrularından dönüştürülmüş, duvarları lambri kaplamalı, sütunları aynalı lokantaların temsil ettiği iyi yaşam tarzının bir parçası olmanın keyfini çıkarıyordu, dahası yeraltı Tunus ve Fas lokantalarında ilk kez kuskus ve *mergez*[1] tattığı, Amerika'nın can düşmanı Vietnam mutfağının kişnişli çeşnileriyle tanıştığı beşinci bölgedeki pek de temiz sayılamayacak ucuz lokantaları da seviyordu, o sonbahar yemeğin çok neşeli geçtiği ve geç saatlere kadar sürdüğü iki ya da üç sefer dört, beş veya altı, yedi kişilik grup yemekten kalkınca, sabahın ikisine, üçüne kadar masaları entelektüel sanatçı takımı ve geç saatlerdeki eğlence düşkünleriyle, barın önü de kırmızı şarap yuvarlayan civardaki fahişeler ve gömlekleri, önlükleri kan lekeli irikıyım kasaplarla tıklım tıklım dolu Pied de Cochon'da soğan çorbası içmek için Les Halles'e gidildi, oradaki radikal ayrışma ve benzersiz ahengin kaynaşmasına şaşıran Ferguson dünyanın başka bir yerinde böyle bir sahne var olabilir mi diye düşündü.

Birçok akşam yemeği, ama sıfır seks, parasını bastırmadan ve sonrasında pişman olmadan yaşanmış seks yoktu, bir de o pişmanlıkların ötesinde sabahları Vivian'la yanağa kondurulan öpücükler dışında hiç kimseyle fiziksel temas da yoktu. 19 Aralık'ta De Gaulle yeniden cumhurbaşkanlığına seçildi, Giacometti İsviçre'de perikardit

1. Kuzey Afrika'ya özgü koyun ve dana etiyle yapılan baharatlı, sucuğa benzer sosis. (Ç.N.)

denilen bir kalp hastalığından ölüm döşeğindeydi (hastalık onu 11 Ocak'ta öldürdü) ve Ferguson akşam yemeğinden sonraki gezintilerinden eve dönerken her seferinde polis yolunu kesip belgelerini göstermesini istiyordu. 12 Ocak'ta Ferguson kitabının yanlış tasarlanmış olan üçüncü bölümüne başladı, çok zor ilerliyordu ve saatler saati boşuna çalıştıktan sonra sonunda yazdıklarını rafa kaldırıp kitaba yeni ve daha uygun bir son planladı. 20 Ocak'ta hâlâ bu hengâmeyle uğraşırken, Cornell'in birinci sınıfında okuyan Brian Mischevski'den bir mektup aldı ve arkadaşının mektubundaki dört kısa paragrafı okuyup bitirince üstüne koskoca bir bina yıkılmış gibi oldu. Ferguson'u yıkan şey, sadece baharda gelmesini dört gözle beklediği Brian'ın, ailesi Paris seyahati masraflarını ödeyeceğine dair verdiği sözden caydığı için gelememesi değildi, onu yıkan ama Brian'ın artık bir kız arkadaşı olduğu için gelmemesinin belki de daha iyi olacağını, geçen yaz Ferguson'la *arkadaşlık ederek gezip tozmalarının* çok eğlenceli geçtiğini, yaptıklarının aslında *çocukça bir şeyden* öte olmadığını ve üniversiteye girdikten sonra o tavrı aştığını, tamamen geçmişte bıraktığını ve Ferguson'u hâlâ *hep en iyi arkadaşı* saydığını ve arkadaşlıklarının *bundan böyle normal bir arkadaşlık* olacağını yazması oldu.

Normal. Ferguson kendi kendine, *normal* ne demek, oğlanlarla öpüşmeyi ve sevişmeyi arzulayışım neden *normal* değil, diye sordu, aynı seksten olanlarla yapılan seks, farklı seksten olanlarla yapılan seks kadar normal, hatta belki daha da normal ve daha da doğaldı, çünkü oğlanlar kamışı kızlardan daha iyi tanıyor ve tahmin yürütmeye gerek kalmadan, farklı seksten olanlarla o kafa karıştırıcı flört ve baştan çıkarma oyunlarına girmek zorunda olmadan karşılarındaki insanın neyi arzuladığını biliyorlardı; insan neden birinden birini seçmek zorundaydı, *normal* ya da *doğal* olmak uğruna insanlığın yarısını dışla-

manın ne gereği vardı, aslında herkes iki cinsiyetli olduğu halde insanlar ve toplumlar, farklı toplumlardaki halkların dinleri ve yasaları bunu itiraf etmeye korkuyordu. California'lı kovboy kadının üç buçuk yıl önce, *Ben kendi yaşamıma inanıyorum Archie ve bundan korkup çekinmeyi de istemiyorum*, dediğini anımsadı. Brian korkmuştu. Çoğu kişi korkuyordu, ama Ferguson korkarak yaşamanın aptalca, dürüst olmayan ve cesaret kıran bir yaşam tarzı, çıkmaza saplanmış bir hayat, cansız bir yaşam olduğunu hissediyordu.

Ferguson sonraki birkaç günü, Brian'ın –başka yer kalmamış gibi Ithaka, New York'tan (Ithaka'dan!) gönderdiği– herkes kendi yoluna mektubuna duyduğu öfkeyle geçirdi, gecelerin yalnızlığı dayanılır gibi değildi. Kırmızı şarap tüketimi ikiye katlandı ve peş peşe iki gece lavaboya kustu. Zeki, gözlemci beyninin yanı sıra gözleri de hiçbir şeyi kaçırmayan Vivian, Brian'ın mektubundan sonraki ilk baş başa yemeklerinde ona dikkatle baktı, birkaç saniye tereddüt ettikten sonra neyin var diye sordu. Vivian'ın, Palo Alto seyahatindeki Sydney Millbanks gibi kendisini ele vermeyeceğinden emin olan Ferguson, birisiyle konuşma ihtiyacında olduğu için ona doğruyu söylemeye karar verdi, Vivian'dan başka da konuşabileceği kimse yoktu.

Hayal kırıklığına uğradım, dedi.

Vivian, Onu sezebiliyorum, diye cevap verdi.

Geçen gün üzerime bir ton acı yıkıldı, onun altından kalkmaya çabalıyorum.

Ne tür bir acı?

Aşk acısı. Çok sevdiğim birinden gelen mektup kalıbında bir acı yükü.

Çok zor bir şey.

Hem de son derece zor. Sadece baştan atılmakla kalmadım, bir de normal olmadığım söylendi.

Normal ne demek?

Benim durumumda, her türden insana duyulan her türlü ilgi demek.

Anlıyorum.

Gerçekten anlıyor musun?

Kız türlerinden ve oğlan türlerinden söz ettiğini tahmin ediyorum, öyle değil mi?

Evet, ondan söz ediyorum.

Senin bu yönünü baştan beri biliyordum Archie. Annenin sergisinin açılışında tanıştığımız ilk günden beri.

Nereden anladın?

İçki servisi yapan delikanlıya bakış tarzından. Ve o zaman bana bakışından ve bana şimdiki bakış tarzından.

Bu kadar mı belli oluyor?

Pek sayılmaz. Ama ben bu gibi şeyleri çok iyi sezerim – uzun deneyimlerin sonucu.

İki yönlü kişilerin kokusunu hemen alırım mı diyorsun?

Onlardan biriyle evliydim.

Ya, hiç bilmiyordum.

Sen Jean-Pierre'e çok benziyorsun Archie. Belki de o yüzden buraya gelip evimde kalmanı istedim. Bana onu o kadar çok çağrıştırıyorsun ki... o kadar çok.

Onu özlüyorsun.

Hem de nasıl.

Ama yine de çapraşık bir evlilik olmalı. Yani ben ilerde de şimdiki gibi olursam evleneceğimi hiç sanmıyorum.

Karşındaki de iki yönlü biri olmazsa evlenemezsin.

Ya. Bu hiç aklıma gelmemişti.

Evet, bazen çapraşık olabiliyor, ama çözmek için verilen çabaya değer.

Yani seninle benim aynı yapıda olduğumuzu mu söylüyorsun?

Evet öyle. Ama tabii yine de farklı, ben istemesem de bir kadınım, sen de bir erkeksin sevgili çocuk.

Ferguson güldü.

Sonra Vivian da güldü, o gülünce Ferguson yeniden güldü, Ferguson yeniden gülünce de Vivian gülerek karşılık verdi ve çok geçmeden birlikte gülmeye başladılar.

Ertesi Cumartesi, 29 Ocak'ta akşam yemeği için eve iki Amerikalı konuk geldi, ikisi de Vivian'ın eski dostlarıydı, elli yaşlarındaki Andrew Fleming, Vivian'ın üniversitede Amerikan tarihi profesörü olmuştu, şimdi de Columbia'da ders veriyordu; otuz yaşlarında genç bir kadın olan Lisa Bergman ise bir Amerikan hukuk kuruluşunda çalışmak üzere La Jolla, California'dan Paris'e taşınmıştı, kadının kuzeni de Vivian'ın ağabeyiyle evliydi. Ferguson, hafta başında Vivian'la yaptığı ve ikisinin de benzer ama ters yöndeki eğilimlerini itiraf etmeleriyle sonlanan konuşmadan sonra, Lisa Bergman'ın belki de Vivian'ın yeni sevgilisi olabileceğini düşündü ve eğer öyleyse kadının o akşam yemekte olmasını Vivian'ın özel yaşamının kapısını biraz aralayıp kendisine göstermesi olarak yorumladı. Fransa'daki *eski toprak* Amerikalılar diye tanımladığı kişiler (Franklin, Adams, Jefferson) hakkındaki kitabının nihai taslağını yazmak üzere bir sömestr araştırma izni alıp Paris'e gelmiş olan Fleming'e gelince, kadınlara ilgi duymadığı, sadece erkeklerle ilgilendiği o kadar aşikârdı ki, tanıştıktan yirmi, otuz dakika sonra Ferguson, Palo Alto'daki o korkunç geceden bu yana ilk kez herkesin faklı cinsel eğilimi olan bir sofrada oturduğunu fark etti. Ama bu sefer eğleniyordu.

Yeniden Amerikalılarla olmak iyi gelmişti, aynı referansları paylaşan, aynı esprilere gülen insanlarla oturmak rahattı, zoraki bir beraberlik değildi, dördü de birbirinden çok farklı olmalarına karşın sanki yıllanmış dostlar

gibi sohbet ediyorlardı; Ferguson, Vivian'ın Lisa'ya bakışlarını inceledikçe ve Lisa'nın da Vivian'a nasıl baktığını gördükçe, tahmininin doğru olduğundan kuşkusu kalmadı, ikisinin arasında gerçekten *ilişki* vardı, Ferguson Vivian adına sevindi, çünkü Vivian'ın o iyi yüreğinin hak ettiği her şeye sahip olmasını istiyordu, bu Lisa Bergman da Alman ya da Yahudi bir Bergman değil, Ingrid ve Ingmar gibi İsveçli bir Bergman'dı ve her şeye layık Viv için son derece çekici, son derece hayat dolu bir eşti.

İri. Lisa'da ilk göze çarpan özellik, vücudunun iriliğiydi, 1.80 boyunda, iri kemikli, bedeninde zerre kadar yağ olmayan kalıplı bir kızdı, güçlü kuvvetli, geniş omuzlu, kalın, güçlü kollu, iri memeli ve sapsarı saçlıydı, tipik Güney California sarışınıydı, yüzü yuvarlak ve sevimliydi, kirpikleri neredeyse görünmeyecek kadar açık renkti, Ferguson'un yaz olimpiyatlarında gülle ya da disk atma dallarında madalya alacak tipte biri diye hayal edeceği, bir nudist derginin sayfalarından fırlamışçasına düzgün yapılı, sağlık bilincine sahip, uygar dünyanın bütün nudist kolonilerinde şampiyon olan kadın halterci İsveç-Amerikan kırması bir Amazon gibiydi, komikti, müthiş komikti ve kendini hiç kasmıyordu, konuşurken iki cümle arasına bir gülücük yerleştiriyordu, minnoş, ciciş, şapşik, ipsiz, haspa, hışır, tapon, bombok, yavşak ve *harika* ya da *fevkalade* anlamında fena gibi iki heceli sözcüklerle yedeklenen o güzelim Amerikan cümleleri Ferguson'a New York'tan ayrıldığından beri onları ne kadar özlediğini hissettiriyordu; Lisa Paris'te hukukun hangi alanında çalıştığı hakkında da tek kelime etmiyordu.

Lisa'nın tersine orta yaşlı Fleming kısa ve tıknazdı, boyu bilemediniz 1.70'ti, paytak bir yürüyüşü, ceketinin altına giydiği V yaka süveteri iyice şişiren bir göbeği vardı, elleri ufak ve etliydi, neredeyse çenesiz yüzü sarkmıştı, burnunun üzerine de çok değişik kemik çerçeveli bir

gözlük oturtmuştu. Birdenbire ve dönüşü olmayan bir biçimde artık genç olmayan genç bir profesör görünümündeydi. Hafifçe kekeleyen ve kır saçları gittikçe seyrelen emektar bir akademisyendi, ancak aynı zamanda dinçti ve masadaki diğer üç kişiyi dikkatle izliyordu, çok okuyan, çok bilen ama kendisi ve çalışmaları hakkında konuşmayan bir adamdı; o akşamki oyunları da buydu, hukukçu Lisa hukuktan söz etmiyor, sanat yazarı Vivian sanattan laf açmıyor, tarihçi Fleming Paris'teki eski toprak Amerikalıların adını anmıyordu, ama arada bir kekelemesine rağmen Fleming görüşlerini akıcı, artikülasyonu kusursuz cümlelerle ifade ederek önemli ve önemsiz konular hakkındaki sohbete katılıyordu, örneğin politika, *bien sûr*, Vietnam'daki savaş ve Amerika'daki savaş karşıtı hareket (Ferguson bu konuda Madison'daki kuzeni Amy'den ayda iki kez rapor alıyordu), de Gaulle ve Fransız seçimleri, nerede olduğu hâlâ bilinmeyen Faslı politikacı Mehdi Ben Barka'yı kaçıran Georges Figon adındaki adamın tutuklanmak üzereyken intihar edişi, bunların yanı sıra adını kimsenin anımsamadığı bir filmdeki kadın yıldızın adını hatırlama ya da –bu konuda Lisa'nın üstüne yoktu– 1950'lerin çoktan unutulmuş pop şarkılarının sözlerini yineleme çabası gibi havadan sudan konular.

Yemek ağır ağır ve çok keyifli bir havada sürdü, yemekle, sohbetle ve bir hayli şarapla geçen üç saat, sonra konyağa döndüler, Ferguson'la Fleming birbirlerinin şerefine kadeh kaldırırken, Vivian Lisa'ya evin başka bir odasındaki bir şeyi göstermek istediğini söyledi (Ferguson artık onlara kulak misafiri olmaktan vazgeçmişti, ama çalışma odasında ya da Vivian'ın yatak odasında sevişeceklerini umuyordu), iki kadın öyle kalkıp gidiverince Ferguson masada Fleming'le yalnız kaldı ve ne konuşacaklarını kestiremedikleri için ikisinin de sustuğu

tuhaf bir andan sonra, Fleming yukarıya, Ferguson'un yemek sırasında *dünyadaki en ufak oda* diye tanımladığı odasına çıkmalarını önerdi, Ferguson gülerek odada dağınık bir masa ve düzeltilmemiş bir yataktan başka görülecek bir şey yok dediyse de, Fleming bunun önemli olmadığını, sadece dünyadaki en ufak odanın nasıl bir yer olduğunu merak ettiğini söyledi.

Fleming'den başka biri olsa, Ferguson muhtemelen hayır derdi, ama akşamki sohbet sırasında adamdan hoşlanmış, gözlerinde gördüğü incelikli, sevecen, duyarlı ve hüzünlü ifade nedeniyle ona yakınlık duymuştu, Ferguson bu ifadenin gerçek kimliğini dünyadan gizlemek için sürekli kendine baskı yapmanın, eşcinselliğini saklayan kuşaktan biri olarak son otuz yılını eşcinsel olduğunu her zaman ve hiç kuşkusuz bilen meslektaşlarına ve öğrencilerine görünmemek için kuytu köşelere gizlice süzülerek yaşamış olmanın sancısından kaynaklandığını tahmin etti, o meslektaşlar ve o öğrenciler ise edebini bozmadığı, masumlardan ve ondan kuşkulanmayanlardan uzak durduğu sürece kerhen de olsa Ivy League çevresinde otlamasına göz yumarlardı; Ferguson yemek boyunca öyle bir yaşamın eziyetini düşüne düşüne Fleming adına üzülmüş, hatta belki de acımaya başlamıştı, sözleri ile niyeti farklı olan birisinin yanında olmak o eski Andy Cohen havasını hissettirmeye başladığı halde, üst kata çıkma önerisine hayır demek yerine evet demesi de bu yüzdendi, artık büyüdüğünü ve istemediği birinin, hele hele hiçbir fiziksel çekim duymadığı, tatlı, geçkin bir adamın isteklerine uymak zorunda olmadığını düşünüyordu.

Ferguson odanın kapısını açıp lambayı yakınca Fleming, Vay, dedi, gerçekten çok ufakmış Archie.

Ferguson alelacele yatak çarşafının üzerine yorganı çekerek Fleming'e oturmasını işaret etti, kendisi de ça-

lışma masasının sandalyesini çevirip oturdu, o daracık odada karşı karşıya otururlarken neredeyse dizleri birbirine değiyordu. Ferguson, Fleming'e bir Gauloise ikram etti, ama profesör başını hayır anlamında sallayarak sigarayı almadı, birden gerginleşmiş ve dalgınlaşmıştı, kendine güvenini yitirmiş, bir şey söylemek istiyor ama nasıl söyleyeceğini bilmiyormuş gibi görünüyordu. Ferguson kendi sigarasını yaktı ve, Ters bir şey yok ya? diye sordu.

Sadece düşünüyordum... senin ne isteyeceğini... ne kadar isteyeceğini düşünüyordum.

İstemek mi? Anlayamadım. Neyi istemek?

Kaç... para?

Para mı? Sen neden söz ediyorsun?

Vivian bana senin... yani paraya sıkışık olduğunu... çok dar bir bü..bü..bütçeyle ge..ge..geçinmeye çalıştığını söyledi.

Ne demek istediğini hâlâ anlamıyorum. Bana para vermek istediğini mi söylüyorsun?

Evet. Şayet sen bana... bir... bir güzellik yaparsan.

Güzellik mi?

Ben yapayalnız biriyim Archie. Okşanmaya ihtiyacım var.

Ferguson o anda anladı. Fleming onu baştan çıkarma planı ya da beklentisiyle yukarıya gelmemişti, Ferguson razı olursa seks karşılığında para vermeye niyetliydi, hiçbir genç erkeğin para karşılığı olmadan ona el sürmeyeceğini bildiği ve arzu uyandıran genç bir erkeğin okşamasından duyacağı hazzı tatmak için ödemeye hazırdı, Fleming o genç erkeği bir fahişeye, arkasından becerilecek bir Julie'ye dönüştürmek istiyordu, gerçi o bu kadar inceliksiz sözcüklerle düşünmüyor olabilirdi, çünkü aklından geçen birbirini tanımayan bir fahişe ile müşterisinin yaptığı seks değil, birbirini tanıyan iki kişinin yapacağı seks olacak, bir bakıma ilişkiyi bir hayırseverliğe dönüştüre-

cek, yaşlı bir erkek genç bir erkeğe ihtiyacı olan parayı verecek, karşılığında da farklı bir hayırseverlikten yararlanacaktı; Ferguson'un kafasında bin bir çeşit düşünce dolaşıyor, onu himayesine alan zengin kadının yardımıyla yatacak, yiyecek ve giyecek parası düşünmeden yaşadığına göre para sıkıntısı içinde sayılmayacağını, ama öte yandan da on dolara gelen günlük harçlığının geri kalan her şeye yetmediğini, almak isteyip de alamadığı onca sinema kitabını, bir pikap edinip geceleri radyoda can sıkıcı France Musique istasyonunu dinlemek yerine plak koleksiyonunu dinleyebilmeyi düşünüyor, daha çok parası olsa işine yarayacağını, birçok yönden yaşamını daha iyi bir düzeye getireceğini biliyordu, ama o parayı sağlamak için Fleming'in istediğini yapmaya razı mıydı, fiziksel olarak çok itici gelen birisiyle seks yapmak nasıl bir duygu olurdu, Ferguson *bunun nasıl bir duygu olabileceğini* kendine sordu ve birdenbire bir yan iş olarak, para karşılığında yalnızlık çeken, orta yaşlı Amerikalı turistlerle yatarak, erkekler için gösterişli bir kiralık oğlan, kadınlar için çekici bir genç jigolo olarak bu faaliyeti yürütürse ne kadar zengin olabileceğini hayal etti, bunda ahlaken yanlış bir şey, Lisa'nın o akşam birkaç kez kullandığı sözcükle *fena* bir şey olsa da, mesele sadece seks yapmaktan ibaret olduğuna göre, iki taraf da istekli olunca bunda hiçbir kötülük olmayacağını, paranın yanı sıra para uğruna çalışırken pek çok orgazm yaşamak gibi fazladan bir ödül de olacağını düşünüyordu, bir an durup düşününce bu komik geliyordu, çünkü orgazm hiç tartışmasız bu dünyada paranın satın alamayacağı tek şeydi.

Ferguson öne doğru eğildi, Vivian benim paraya sıkışık olduğumu sana neden söyledi? diye sordu.

Fleming, Bilmiyorum, dedi. Bana senden söz ediyordu, sonra... sonra... nasıl derler? *Kıt... kıt kanaat geçindiğini* söyledi.

Peki sana bir *güzellik* yapmak isteyeceğimi neden düşündün?

Nedeni yok. Sadece bir umut, hepsi bu. Bir... bir duygu.

Ne kadar bir para geçiyor aklından?

Bilmem. Beş yüz frank mı? Bin frank mı? Sen söyle Archie.

Bin beş yüze ne dersin?

Sa... sanırım halledebilirim. Bir bakayım.

Ferguson, Fleming'in elini ceketinin göğüs cebine sokup cüzdanını çıkartışını izlerken, bunu gerçekten yapacağını, ailesinin gönderdiği aylık harçlık tutarındaki para için bu şişman, kelleşmeye başlamış adamın önünde soyunup onunla yatacağını anladı, Fleming cüzdanındaki paraları sayarken Ferguson korktuğunu, *ölesiye korktuğunu*, tıpkı New York'ta Kitap Dünyası'ndan kitap çalarken duyduğu korku gibi bir korkuya kapıldığını fark etti, kendine *korkunun koru* diye tanımladığı bu duygu teninin altına bir sıcaklık yayarak yakıyordu, işte o anda da o yakıcı sıcaklık bedenine öylesine hızla yayılıyordu ki kafasındaki zonklama bir anda heyecana dönüşüyordu, evet bu duygu başkaları tarafından uygun görülen, izin verilen sınırı aşmanın korkusu ve heyecanıydı, Ferguson kitap çaldığında suçlu bulunmuş ve altı ay hapis yatma ihtimaliyle karşı karşıya kalmış olduğu için teorik olarak bir daha o sınıra yaklaşmama dersini almış olması gerekirken, hâlâ çocukluğundaki gibi olmayan-Tanrı'ya, sahtekâr-Tanrı'ya gözü yiyorsa aşağı inip kendisini cezalandırsın diye meydan okuyordu; Fleming cüzdanından on iki tane yüz franklık, altı tane de elli franklık banknot çıkarıp cüzdanını ceketinin cebine kaldırdığı sırada Ferguson kendisine öylesine öfkeleniyor, kendi güçsüzlüğünden öylesine iğreniyordu ki, Fleming'e hitap ederken sesindeki zalimliği fark edince şaşkına döndü.

Parayı masanın üzerine koy Andrew ve ışığı söndür.

Teşekkür ederim Archie. Sana na... na... nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum.

Ferguson, Fleming'e bakmak istemiyordu. Hatta onu görmeyi bile istemiyordu ve ona bakmayarak, onu görmeyerek Fleming orada değilmiş, onunla birlikte odaya çıkan başka biriymiş, Fleming o akşam yemeğinde yokmuş, Ferguson onunla hiç karşılaşmamış, yeryüzünün herhangi bir noktasında Andrew Fleming adında birinin var olduğunu hiç duymamış gibi yapmayı umuyordu.

Bu operasyon karanlıkta halledilecek ya da hiç yapılmayacaktı –ışığı söndürmesini o yüzden istemişti– ama Ferguson sandalyeden kalkıp soyunmaya başlarken koridordaki *minuterie* (bir dakikalık otomatik lamba) yandı, bu lamba gün boyu farklı kişiler tarafından defalarca yakılırdı, kapının çerçevesiyle kenarları arasında boşluklar olduğu için de içeriye birdenbire ışık sızdı, oda çok aydınlanmasa da delikanlının gözleri karanlığa alışmış olduğu için zifirî karanlık olmaktan çıktı ve Fleming'in çıplak gövdesinin yamru yumru siluetini görmesine yetti, bunun üzerine Ferguson altında çekmecesi olan, ahşap kaideli yüksek karyolaya çıkarken gözlerini yere çevirdi, yatağa çıkınca da tavana baktı ve Fleming onun göğsünü öpmeye, elini ağır ağır sertleşen ve iyice ellenip okşandıktan sonra adamın ağzına girecek kamışına götürmeye başlarken o da bakışlarını duvara dikti. Ferguson direnmeyi bırakıp adamın isteğine boyun eğdikten sonra artık duvara bakamadığı için gözlerini pencereye çevirdi, dışarıda göreceği bir şeyin aşırı küçük odasının içinde olduğunu, oraya kıstırılmış olduğunu unutmasına yardım edeceğini umuyordu, ama tam o sırada koridordaki otomatik yine yandı ve Fleming'le birlikte yatağın üzerindeki, daha doğrusu yassı, sarkmış kıçı havaya kalkmış Fleming'in onun üzerindeki görüntüsü aydınlandı ve

Ferguson o görüntüyü ayna gibi yansıtan pencerenin camında gördüğü an gözlerini yumdu.

Her zaman gözleri açık sevişmişti, her zaman gözleri açık olurdu, çünkü seviştiği insana bakmayı seviyordu, Andy Cohen ve Les Halles'deki bazı kaldırım orospuları hariç, içtenlikle çekici bulmadığı biriyle hiç birlikte olmamıştı, sevdiği birine dokunmaktan ve onun da kendisine dokunmasından alınan haz o kişiye bakarak daha da artıyordu, o hazzı duymakta bedenin diğer bölümleri kadar, hatta insanın teni kadar gözlerin de rolü vardı; oysa şimdi Ferguson hatırladığı kadarıyla seks yaptığı ilk günden bu yana ilk kez gözlerini kapatıyordu, böylece odadan ve yaşadığı andan kendini koparmış oluyordu ve Fleming ondan kamışını avuçlayıp üzerine tükürmesini söylerken bile Ferguson bütün varlığıyla orada değildi artık, Üniversite Caddesi üzerindeki bu çatı katının karyolasında olanlarla hiç ilgisi olmayan imgeler oluşuyordu zihninde, Odysseus'la Telemakhos kucaklaşıp ağlaşıyordu, Ferguson elini Brian Mischevski'nin bir daha hiç göremeyeceği ve dokunamayacağı o güzel kıçının yuvarlak, adaleli kalçalarında gezdiriyordu ve soyadını hiç öğrenmediği zavallı Julie Ölüler Oteli'ndeki odasında çarşafsız şiltenin üzerinde cansız yatıyordu.

Şimdi de Fleming, Ferguson'a lütfen içine girmesini rica ediyor, evet, eğer bunu yaparsan ta dibine kadar girersen müteşekkir olurum, diyordu ve gözleri hâlâ sıkı sıkıya kapalı olan Ferguson kamışını görünmeyen adamış gevşemiş deliğine kaydırırken profesör hırıldadı ve delikanlının maslahatı içinde hareket ettikçe inlemeye başladı, Ferguson'un hazırlıklı olduğu için kafasından silmeyi becerdiği işin görsel yanının aksine, hiç hazırlıklı olmadığı için duymaktan kaçınamadığı içler acısı bir inilti dalgası yayıldı, Ferguson kulaklarını tıkasa bile o sesler hâlâ duyuluyor, hiçbir şey onları durduramıyordu, sonra birdenbire Ferguson'un ereksiyonu gevşemeye,

çükü büzülmeye başladı, artık ne ereksiyonu sürdürme olanağı vardı ne de yaptığı işi, her şey bitmişti artık, Ferguson dışarı kayıyordu, bitirmeden bitmişti, ama bu iş de bir daha olmayacak kadar kesinlikle bitmişti.

Özür dilerim, dedi. Daha fazla devam edemeyeceğim.

Ferguson arkasını Fleming'e dönerek yatakta doğrulup oturdu, birden ciğerlerine hava hücum etti, ciğerlerini neredeyse soluğunu kesecek kadar doldurdu, sonra o hava upuzun bir hıçkırıkla gövdesinden boşaldı, kuvvetli bir öksürük kadar gümbürtülü, köpek havlaması kadar yüksek sesli bir tür öğürmeydi bu, nefes borusundan patlatılan o kısık uluma çevresine saçıldı ve onu soluk soluğa bıraktı.

Bundan daha beter bir duygu olamazdı. Bundan daha müthiş bir utanç yaşanamazdı.

Ferguson yüzüne kapadığı avuçlarının içine sessizce gözyaşı dökerken Fleming omzuna dokundu ve özür diledi, odaya hiç gelmemesi, ondan bunu hiç istememesi gerektiğini, bunu yanlış olduğunu, böyle bir şeyin nasıl oluverdiğini aklının almadığını söyledi, Ama lütfen bunun seni yıkmasına meydan verme, dedi, bunun hiç önemli olmadığını, içkiyi fazla kaçırdıkları için akıllarının başlarında olmadığını, her şeyin yanlış olduğunu söyledikten sonra, Al sana bin frank daha, işte bin beş yüz frank daha, lütfen Archie git ve bunu sevdiğin bir şeye, seni mutlu edecek bir şeye harca, dedi.

Ferguson yataktan kalktı, masanın üzerindeki parayı aldı, Senin kokuşmuş paranı istemiyorum, diyerek paraları avucunda buruşturdu. Lanet olası paranın bir frankını bile istemem.

Sonra hâlâ çıplak olarak odanın kuzey duvarına gitti, çift kanatlı camı açıp balkona çıktı ve elindeki banknotları ocak ayının soğuk gecesine savuruverdi.

5.4

Oğlan on sekiz yaşındaydı, kız on altısında. Oğlan üniversiteye başlamak üzereydi, kız lise üçte; ama kızı düşünmekle daha fazla vakit kaybetmeden önce, günün birinde paylaşacakları ya da paylaşmayacakları olası bir geleceği hayal etmek için iki saniye daha ayırmadan önce, kızı sınama zamanının geldiğine karar verdi. Linda Flagg üç yıl önce o sınavda çuvallamıştı, ama Amy Schneiderman ve Dana Rosenbloom sınavı geçmişlerdi. O ikisi ömründe gerçekten sevdiği iki kızdı ve ikisini de hâlâ farklı biçimlerde sevmeyi sürdürse de Amy artık üvey kardeşi olmuştu ve onu hiçbir zaman kendisinin kızı sevdiği kadar sevmemişti, Dana ise delikanlıyı sevilmeyi hak ettiğinden çok daha fazla sevmiş olduğu halde artık başka bir ülkede yaşıyordu ve hayatından tamamen çıkmıştı.

Bu işte çılgın, akla aykırı bir şeyler olduğunu biliyordu; sabahın dördünde sakat bir mantıkla Artie'nin ölümünün lanetini aşmak için ölü arkadaşının kız kardeşine âşık olma fikrine tutunmuştu, ama bunda o niyetin ötesinde bir şeyler olduğunu, ince yapılı babasına çeken ve tombul, şişko annesiyle genetik bir benzerlik taşımayan, gittikçe güzelleşen Celia'yı sahiden çekici bulduğunu söylüyordu kendine; ama günden güne güzelleşen ve hiç kuşkusuz çok zeki olan Celia'yla hiç yalnız kalmamıştı,

cenaze gününden beri annesi ve babasıyla birlikte oturup konuşmanın dışında kızla hiç baş başa konuşamamıştı, kızın yapısı, huyu suyu, Ferguson'un New Rochelle ziyaretleri sırasında sofrada sessizce oturan mahcup ve kederli orta sınıf kızı mı, yoksa Ferguson'da zamanı gelince peşine düşme isteği uyandıracak ruh zenginliğine ve donanımına sahip biri mi olduğu hâlâ belirsizdi.

Ferguson o sınava Horn&Hardart Kabul Sınavı diyordu.

Eğer kız otomat kafeteryaya ilk gidişinde, bir zamanlar kendisinin ve kızla hemen hemen aynı yaşta olan liseli sevgililerinin büyülenmiş olduğu gibi çarpılırsa kapı açılacak, Ferguson kızı düşünmeye ve büyümesini beklemeye devam edecekti.

Eğer kız beklediği tepkiyi vermezse, kapı kapanacak ve Ferguson aptalca bir düşünceyle dünyanın yanlışlarını düzeltmeye çalışma hayalinden vazgeçecek ve kapıyı açmayı bir daha hiç aklına getirmeyecekti.

Ferguson New Rochelle'deki eve İşçi Bayramı'ndan sonraki perşembe günü gitti. Princeton'a gitmesine daha iki hafta vardı, ama devlet okulları açılmıştı ve Ferguson kızın bu cumartesi öğleden sonra boş olacağını ve buluşabileceklerini umuyordu, bu cumartesi olmazsa haftaya cumartesi.

Celia telefonu açıp da onun sesini duyunca, yine yemeğe gelmek için gün belirlemek üzere annesiyle konuşmak istediğini düşündü. Ferguson'un bir şey söylemesine fırsat vermeden telefonu neredeyse elinden bırakıyordu ki, Ferguson hayır diyerek onunla konuşmak için aradığını söyledi ve yeniden okula başlamanın nasıl bir duygu olduğunu (eh işte), bu yıl biyoloji mi yoksa fizik ya da kimya mı okuyacağını sorduktan sonra bu cumartesi veya gelecek cumartesi onunla Manhattan'da buluşup yemek yedikten sonra sinemaya ya da bir mü-

zeye veya onun dilediği bir yere gitmek ister mi diye sordu.

Celia, Şaka yapıyorsun tabii, dedi.

Neden şaka yapacakmışım?

Sadece... neyse, boş ver, önemli değil.

Ne diyorsun öyleyse?

Evet, bir işim yok. Bu cumartesi öğleden sonra da haftaya cumartesi de boşum.

O zaman bu cumartesi diyelim.

Tamam Archie, bu cumartesi.

Ferguson kızla Grand Central Garı'nda buluştu, son iki buçuk aydır görmediği kızın ne kadar güzelleştiğini, akçaağaç şurubu rengindeki pürüzsüz teninin New Rochelle'de küçük çocuklara özgü bir gündüz kampında gözetmen ve yüzme öğretmeni olarak çalıştığı için güneşten yanarak bir ton daha esmerleştiğini, dolayısıyla dişlerinin ve gözaklarının daha belirginleştiğini görünce daha bir cesaretlendi, kızın sırtındaki beyaz bluz ve mavi, bol etekle, beyazların, mavilerin, kahverengilerin genel görünümüne bir nebze daha renk katan pembemsi dudak boyasının kıza çok yakıştığını düşündü; hava sıcak olduğu için omzuna kadar inen siyah saçlarını balerin topuzuyla toplamış, uzun, zarif boynunun arkası açıkta kalmıştı; Celia ona doğru yürüyüp elini sıkarken Ferguson onun genel görünümünden öylesine etkilendi ki, kızın henüz kendisi için fazlasıyla genç olduğunu, bunun arkadaşça bir buluşmadan öte bir şey olmadığını, karşılaştıkları zamanki tokalaşmaları ve akşam ayrılırkenki el sıkışmaları dışında hiçbir koşulda kıza elini sürmeyi aklından bile geçirmemesi gerektiğini kendisine hatırlatmak zorunda kaldı.

Celia, İşte geldim, dedi. Şimdi bana neden burada olduğumu söyle.

Doğu 42. Cadde'den, Batı 57. Cadde üzerinde Al-

tıncı ve Yedinci bulvarların arasındaki bloka doğru yürürlerken, Ferguson *durup dururken* onu çağırmanın nereden aklına geldiğini açıklamaya çalıştı, ama Celia kuşkuluydu, Ferguson'un onu neden görmek istediği hakkında söylediklerinden ikna olmamıştı; Ferguson, çok yakında üniversiteye gideceğim, bu sonbahar görüşmeye pek fırsat bulamayacağız, gibi saçma sapan gerekçeler sıraladıkça kız başını sallayarak, Beni görmek ne zamandan beri senin için önemli oldu? sorusuyla cevap verdi, Ferguson, Biz arkadaş değil miyiz, bu yetmez mi? deyince de, Biz gerçekten arkadaş mıyız? dedi. Belki sen annem ve babamla arkadaşsındır ya da bir tür dostluğunuz olabilir, ama son dört yıl içinde toplasan benimle yüz kelime bile konuşmadın, hayatta olduğunun bile farkına varmadığın biriyle neden gezip tozmak isteyesin?

Ferguson, Kızın kafası çalışıyor, diye düşündü, orası kesindi, o konuda kuşkuya yer yoktu. Celia düşüncelerini söylemekten çekinmeyen onurlu, zeki bir genç kız olmuştu, ama bu yeni gelişmiş özgüvenle birlikte cevabı olmayan sorular sorma yeteneğini de geliştirmişti, en azından Ferguson'un delirmiş izlenimi bırakmadan cevaplayabileceği sorular değildi bunlar. Ne olursa olsun Artie'den hiç söz etmemesi gerekiyordu, ama kız onu sıkıştırdıkça deminden beri uydurduğu bahanelerden daha iyi cevaplar bulması, kıza ağabeyi hariç her konuda doğruyu söylemesi gerektiğini anladı ve geçen akşam onu gerçekten görmek istediği için aradığını söyleyerek söze başladı, aslında bu dediği doğruydu; onu neden yalnız görmek istediğine gelince, New Rochelle'deki evin dışında ve annesiyle babası olmadan teke tek arkadaşlık etmelerinin zamanının geldiğini söyledi. Ferguson'un dediklerinin uzaktan da olsa doğruya yakın olduğunu ya da olabileceğini kabullenmeye hâlâ niyeti olmayan Ce-

lia, üniversiteye gitmek üzere olan Ferguson'un kendisiyle, sıradan bir liseli kızla zamanının bir saniyesini bile harcama zahmetine neden katlandığını sordu, Ferguson yine basit ve doğru bir cevap verdi: Çünkü Celia büyümüştü, artık her şey farklıydı ve bundan sonra da hep farklı olacaktı. Celia şimdiye kadar ona kendisinden çok büyük biri gözüyle bakma yanlışına düşmüştü, oysa takvim onların arasında sadece iki yıl olduğunu gösteriyordu ve çok yakında o iki yılın da önemi kalmayacak, yaşıt sayılacaklardı. Ferguson ona bir örnek vermek için üvey ağabeyi Jim'i anlatmaya başladı, Jim kendisinden dört yaş büyük olduğu halde en yakın arkadaşı olmuştu, ona akranı gibi davranıyordu, Jim yanlış teşhis edilen bir kalp sorunu nedeniyle çürüğe çıktığı ve yüksek lisansını Princeton'da yapmayı seçtiği için –büyük şans eseri olarak– aynı kampüste olacaklardı, birbirlerini olabildiğince sık görmeyi, hatta baharda ya da yaz başında birlikte seyahate çıkmayı planlıyorlardı – Princeton'dan Cod Burnu'na kadar yürüyecekler, bir kez bile arabaya, trene, otobüse ya da düşünmesi bile abes olan bisiklete binmeden burnun en kuzey ucuna kadar gideceklerdi.

Celia pes etmeye başlıyordu, ama yine de, Jim senin kardeşin, dedi. O farklı bir şey.

Ferguson, Üvey kardeşim, dedi. Üstelik sadece son iki yıldır.

Peki Archie, sana inanıyorum. Ama şimdi benimle arkadaş olmak istiyorsan, ağabeyim gibi, ağabeyimin yerini almış gibi davranmaktan vazgeçmen gerek. Anlıyor musun?

Tabii anlıyorum.

Artık sözümona ağabeylik yok, artık Artie gibiymiş gibi yapmak yok, bundan hoşlanmıyorum, hiçbir zaman da hoşlanmadım. Bu hastalıklı, aptalca bir şey ve ikimize de bir yararı yok.

Ferguson, Tamam, dedi. Artık olmayacak. Asla olmayacak.

Madison Bulvarı'ndan batıya sapmışlar, 57. Cadde'den aşağı yürümeye başlamışlardı. On beş blok süren şüphe, kararsızlık, çekişmeden sonra ateşkes ilan edilmişti ve şimdi Celia gülümsüyor, Ferguson'un sorularına kulak veriyordu, otomat kafeteryanın ne olduğunu tabii ki bildiğini, Horn&Hardart'ın adını tabii ki duyduğunu söyledi, ama bildiği kadarıyla oraya hiç adım atmadığını, küçükken bile hiç gitmediğini itiraf etti. Sonra, Orası nasıl bir yer ve neden oraya gidiyoruz? diye sordu.

Ferguson, Gidince görürsün, dedi.

Ferguson kızın sınavı geçmesini istediği, hatta kuralları esnekleştirerek kayıtsızlığı bile kusursuz, tutkulu bir coşkuyla eşdeğer görmeye hazır olduğu için onun söyleyeceklerine inanmaya gönüllüydü. Celia ancak oradan hiç hoşlanmadığı ya da küçümsediği, bir zamanlar ölü bebek İsa hakkında ağzında bir şeyler geveleyen yüz elli kiloluk siyah bir kadınla karşılaştıklarında Linda Flagg'in gözlerinde gördüğü tiksintiye benzer bir tavır takındığı takdirde sınavı geçemeyecekti; Ferguson düşüncelerini daha da ilerletemeden otomatın önüne gelmişlerdi ve o krom metal ve camdan oluşan parıltılı kutunun kapısından içeriye giriyorlardı; Celia'nın ağzından çıkan ilk sözcükler, daha otomata atmak için para bozdurmaya bile fırsat kalmadan Ferguson'un bütün kaygılarını yok etti. Celia, Vay canına, dedi. Acayip havalı bir yer.

Sandviçlerini alıp oturdular, sohbete başladılar, daha çok yazın neler yaptıklarını konuşuyorlardı; Ferguson yaz aylarında Richard Brinkerstaff'la eşya taşımış, kendi büyükbabasını ve Jim'le Amy'nin büyükbabasını defnetmek için mezarlıklara gitmiş, *Mulligan'ın Gezileri* adındaki yirmi dört bölümlü küçük destanını yazmaya çalışmıştı, kitabın her bölümü beş, altı sayfa tutuyor, her bölümde

farklı bir hayalî ülkeye yapılan gezi anlatılıyor, Mulligan'ın Yerinden Edilmiş Kişilerden Oluşan Amerikan Toplumu hakkındaki antropolojik raporları yer alıyordu, şimdiye kadar on iki bölümü yazmış olan Ferguson üniversite programı aşırı yüklü olmazsa geri kalan bölümleri Princeton'da tamamlamayı umuyordu. Celia'ya gelince, o gündüzleri çocuklarla havuzda vakit geçirmenin yanı sıra New Rochelle Koleji'nin gece okulunda trigonometri ve Fransızca dersleri almıştı, bu ilave kredileri aldığı için de üçüncü sınıftan sonra bir sömestr ek bir ders alarak son sınıfı okumadan liseyi bitirecek, böylece gelecek sonbaharda üniversiteye gidebilecekti. Ferguson, *Ne diye bu kadar acele ediyorsun?* diye sorunca, Celia, o *minik taşra kasabasında* yaşamaktan bıktığını, oradan kurtulup New York'a yerleşmek istediğini söyledi, Barnard ya da New York Üniversitesi'ne gidebilirdi, hangisi olsa fark etmezdi, Ferguson kızın bu *bir an önce hapisten kaçma* isteğinin altında yatan çeşitli nedenleri dinlerken birdenbire kendisini dinliyormuş gibi baş döndürücü bir duyguya kapıldı, çünkü kızın yaşamıyla ilgili anlattıkları ve düşündükleri, Ferguson'un da yıllardır söyleyip düşündüklerinin neredeyse tıpatıp aynısıydı.

Ferguson, hiç kuşkusuz sonunda Artie'nin iyi notlarına ve bu iyi notların aile geleneğine dönüşmüş olmasına varacak bir konuya girmemek için kızı dünyanın en zeki ve en hevesli öğrencisi diye övgülemek yerine yemekten sonra ne yapmak istediğini sordu. O gün aralarında Beatles'ın yeni filmi (*Help!*) ve Jim'in daha önce görüp anlata anlata bitiremediği Godard'ın *Alphaville*'inin de yer aldığı birkaç iyi film olduğunu söyledi, ama Celia iki saat boyunca karanlıkta oturup başka insanların konuştuklarını dinlemek yerine, kendi sohbetlerine devam edebilecekleri bir müzeye ya da sergiye gitmenin daha keyifli olacağı cevabını verdi. Ferguson başını salla-

yarak onu onayladı ve, İyi fikir, dedi. 5. Cadde'ye yürürler, oradan Frick'e uzanırlar ve Vermeer'lere, Rembrandt'lara, Chardin'lere bakarak vakit geçirirlerdi. Tamam mı? Evet, tamamdan da öte, harika. Ama kafeteryadan çıkmadan önce birer fincan kahve daha içelim, diyen Ferguson yerinden kalktı, boş fincanları alıp gözden kayboldu.

Ferguson'un yokluğu sadece bir dakika sürdü, ama o süre içinde Celia yan masada oturan ve o âna kadar Ferguson'un omzunun arkasında kaldığı için göremediği ufak tefek, yaşlı adamı gördü; Ferguson tazelenmiş kahveler ve iki krema kabıyla geri geldiğinde Celia'nın adama baktığını ve bakışlarındaki kaygıyı görünce bir terslik mi olduğunu sordu.

Celia, Adama acıdım, dedi. Eminim ki bütün gün ağzına tek lokma koymamıştır. Orada oturmuş, içmekten korkan bir ifadeyle kahvesine bakıyor, çünkü kahveyi bitirecek olursa ikinci bir fincan alacak parası olmayacak, o yüzden de çıkıp gitmek zorunda kalacak.

Masaya dönerken adamı görmüş olan Ferguson, ona bir daha bakarsa ayıp olur diye arkasına dönmedi, ama ilk görüşte onun evsiz barksız, bakımsız, pis tırnaklı, yüzünde cücelerinkini andıran hüzünlü bir ifade olan ucuz şarapçı bir ihtiyar olduğunu düşünmüştü, adamın son bozukluğunu harcamış olduğunu tahmin eden Celia herhalde haklıydı.

Celia, Ona bir şeyler vermemiz gerektiğini düşünüyorum, dedi.

Ferguson, Vermesine verelim, diye cevapladı, ama onun bizden bir şey istemediğini de unutmamalıyız, sırf ona acıdığımız için yanına gidip eline biraz para tutuşturacak olursak alınabilir, gücenebilir, o zaman iyi niyetimiz onu şimdikinden daha beter üzmekten başka bir şeye yaramaz.

Celia fincanını dudaklarına götürürken, Haklı olabilirsin, dedi, ama yanlış düşünüyor da olabilirsin.

Kahvelerini bitirdiler, ayağa kalktılar. Celia cüzdanını açtı ve yan masada oturan adamın yanına giderlerken cüzdandan bir dolar çıkardı, adamın önüne koydu.

Efendim, lütfen gidip yiyecek bir şeyler alın, dedi; ihtiyar parayı alıp cebine koyarken başını Celia'ya doğru kaldırarak, Teşekkür ederim küçükhanım, dedi. Eksik olmayın.

Sonrası daha sonra gelecekti ve hiç kuşkusuz alabildiğine doyurucu ve öğretici bir sonra olacaktı, hayranlık uyandıracak ve hâlâ kendisine göre fazlasıyla genç kalacak Celia'yla birlikte geçirilecek daha birçok öğleden sonra ve belki de birçok geceyi kapsayacak bir sonra olacaktı; ama şimdi şimdiydi ve dünya şimdilik Orta New Jersey'nin turna yemişi bataklıklarına ve sulak ovalarına taşınmıştı; dünya şimdilik birinci sınıfa başlayacak sekiz yüz öğrenciden biri olmak ve yeni çevresine uyum sağlamaya çalışmaktan ibaretti. Ferguson muhtemelen uyum sağlayamayacağını, hoşlanmayacağı şeyler olacağını bilecek kadar iyi tanıyordu kendini, ama aynı zamanda hoşlanacağı şeylerin tadını alabildiğine çıkartmaya kararlıydı, bunu gerçekleştirmek için de Princeton'a hareket etmeden önce kendine beş kişisel emir, Princeton'da olduğu sürece uymayı hedeflediği beş kural oluşturdu:

1. Hafta sonları her fırsatta ve mümkün olduğu kadar sıklıkta New York'ta geçirilecek. Temmuzda büyükannesinin (konjestif kalp yetmezliği nedeniyle) ani ve elim ölümünden sonra, dul kalan büyükbabası ona Batı 58. Cadde'deki evin anahtarını ve konuk yatak odasını istediği zaman kullanma iznini vermişti, yani her zaman geceleyebileceği bir yer vardı. O oda garantisi, arzu ve fırsatı buluşturan benzersiz bir durumdu, çünkü Fergu-

son cuma öğleden sonraları çoğunlukla kampüsten çıkıp Princeton ile Princeton kavşağı (Minik diye adlandırıldı, *minik taşra kasabasındaki* minik gibi) arasında çalışan tek vagonlu trene yetişir, oradan da Manhattan'ın göbeğindeki Penn İstasyonu'na giden çok vagonlu hızlı trene binebilirdi; 1963'te yıkılan eski ve güzel garın yerine yeni ve çirkin bir bina yapılmıştı, ama mimari falsoları bir yana, orası hâlâ New York'tu ve New York'a gitmek için birçok neden vardı. O nedenlerden olumsuz olanı Princeton'ın boğuculuğundan kaçıp arada bir (New York'un havası temiz olmasa bile) temiz hava soluma fırsatıydı, böylece kampüste olduğu günler o boğuculuğa daha kolay katlanabilecek, hatta belki de (kendi çapında) hoşuna bile gidecekti. Olumlu neden ise hep o geçmişteki eski nedendi: *yoğunluk, büyüklük, karmaşıklık*. Bir başka olumlu neden, büyükbabasıyla çokça vakit geçirebilecek ve onun için hayati önem taşıyan Noah'yla arkadaşlığını sürdürebilecekti. Ferguson üniversitede arkadaşlar edinebilmeyi umuyor, arkadaşlık kurmayı istiyordu, bunu bekliyordu, ama o arkadaşlardan herhangi biri onun için Noah kadar önemli olabilir miydi hiç?

2. Yaratıcı yazarlık dersi alınmayacak. Bu zor bir karardı, ama Ferguson sonuna kadar bu kararına bağlı kalmaya niyetliydi. Zor karardı, çünkü Princeton'ın lisans programı ülkedeki en eski müfredatlardan biriydi, yani Ferguson zaten yapmakta olduğu bir şey için, yazı yazdığı için akademik kredi alabilecek, kitabını yazma ayrıcalığını kazanabilecekti, bu da her sömestr bir dersin eksilmesi ve ders yükünün hafiflemesi demekti, böylelikle sadece yazmaya değil, okumaya, film izlemeye, müzik dinlemeye, içki içmeye, kızların peşine düşmeye ve New York'a gitmeye daha çok zaman ayırabilecekti; ne var ki Ferguson prensip olarak yaratıcı yazarlık eğitimine karşıydı, çünkü kurmaca yazarlığının öğretilebilecek bir şey

olmadığına, müstakbel yazarların bunun nasıl yapılacağını kendi kendilerine öğrenmeleri gerektiğine inanıyordu; dahası, bu atölye denilen yerlerdeki (o sözcük kaçınılmaz olarak ellerindeki keresteleri testereyle kesip çivilerle levhalara çakan genç çıraklarla dolu bir odayı çağrıştırıyordu) çalışma düzeni hakkında duyduklarına göre öğrenciler birbirlerinin işlerini eleştirmeye, yorum yapmaya teşvik ediliyormuş, bu da Ferguson'a çok saçma geliyordu (körler körlere yol gösteriyor!), yazdıklarının, o tuhaf ve belirli bir kategoriye sokulamayacak yazılarının kalın kafalı bir öğrenci tarafından didik didik edilerek, büyük olasılıkla da çatık kaşla karşılanıp *deneysel süprüntü* diye bir yana atılmasını neden sineye çekmek zorunda kalacaktı. Hikâyelerini kendinden büyük ve deneyimli kişilere gösterip, teke tek konuşarak eleştirilerini ve görüşlerini dinlemeye karşı değildi, ama bunları bir gruba okutma fikri onu dehşete düşürüyordu ve bu dehşet duygusunun kibirden mi yoksa korkudan mı (suratına indirilmesinden korktuğu yumruktan mı) kaynaklanması çok önemli değildi, çünkü sonuç olarak kendi yazdıkları dışında başkalarının yazdıklarını umursamıyordu, umursamadığı halde onların yazılarını önemsiyormuş gibi yapmaya ne gerek vardı? Mrs. Monroe (*Mulligan'ın Gezileri*'nin ilk on iki bölümünü okuyan ve okuduktan sonra suratına yumruk indirmek şöyle dursun on iki öpücükle ödüllendiren ve çok yerinde, çok zihin açıcı yorumlarla destekleyen öğretmeni) ile bağlantısını hâlâ sürdürüyordu, eğer Mrs. Monroe'ya ulaşamazsa, o zaman da Don Enişte, Mildred Teyze, Noah ve Amy gibi başka güvenilir okurlar vardı, şayet bir tıkanma noktasına geldiğinde o güvenilir kişilerden hiçbirine erişemezse, o zaman *Princeton'da edebiyatı en iyi bilen kişi* dedikleri Profesör Robert Nagle'ın kapısını çalıp alçakgönüllülükle ondan yardım etmesini rica ederdi.

3. Yemek kulüplerine üye olunmayacak.[1] Sınıf arkadaşlarının dörtte üçü bu kulüplerden birine katılacaktı, ama kulüpler Ferguson'u hiç ilgilendirmiyordu. Benzer kardeşlik kulüpleri gibi bir şeydi bunlar, ama tam öyle de değildi, başka bir yerde *önemsiz* diye geçiştirilecek *ayrıntılar üzerinde uzun uzadıya tartışılan* bu kulüplerde Princeton'da Ferguson'un kanını donduran yıllanmış, gelenekselleşmiş, çağdışı ne varsa hepsinin tadı çıkarılıyordu; Ferguson kulüplerden uzak durarak ve "bağımsız" hareket ederek o boğucu yerin en boğucu özelliklerinin birinden paçayı sıyırmış olacaktı.

4. Beyzbol ve yanı sıra softbol, delikli topla oynanan beyzbol, sokak beyzbolu, hatta tenis topu, pembe lastik top ya da çoraptan yapılmış topla top atıp tutmaca dahil beyzbolun bütün türevlerini oynama yasağı sürdürülecek. Liseyi bitirmek bu yasağa uymasını kolaylaştıracak gibi görünüyordu, çünkü onun ne kadar iyi ve gelecek vaat eden bir oyuncu olduğunu bilen eski beyzbol arkadaşlarını artık görmeyecekti, onlar Ferguson'un beyzbolu bırakma kararını şaşkınlıkla karşılamışlar, neden vazgeçtiği konusunda söylediği uydurma bahaneleri anlamamışlar ve lise yılları boyunca onu sorularıyla taciz etmişlerdi. Neyse ki bu soruların sonu gelmişti artık. Ama öte yandan Columbia Lisesi'nin sınıflarından ve koridorlarından kurtulmuş olan Ferguson, bu sefer de ülkede spora en çok ağırlık veren üniversitelerden birine gidiyordu, o üniversite 1869'daki ilk üniversitelerarası futbol maçında Rutgers Üniversitesi'ni yenmişti, daha altı ay önce NCAA

1. Princeton Yemek Kulüpleri yüz yıllık geçmişi olan bir gelenektir. O zamanlar üniversite öğrencilere yemek vermediği için, öğrenciler yemek ve sosyal etkinlikler için okul dışındaki yerlerde kulüpler oluşturdular. Artık üniversitede yemek olduğu halde, gelenek şimdi de sürüyor, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yararlandığı 11 kulübe üye olma seçeneği sunuluyor. (Ç.N.)

Basketbol Turnuvası'nda Dörtlü Finale kalıp üçüncü olmuştu, bu sonuç Ivy League takımları içinde en iyi dereceydi ve bütün ülke Bill Bradley'nin Michigan'lı Cazzie Russell karşısındaki manşetlere geçen oyununu konuşuyordu, o maçı izleyen teselli karşılaşmasında Bradley'nin eşi görülmemiş elli sekiz sayı yapmasıyla Princeton zafere ulaşmıştı ve hiç kuşkusuz Ferguson üniversiteye gittiğinde de kampüsteki herkes hâlâ bu başarıları konuşuyor olacaktı. Her tarafta sporcular olacaktı ve Ferguson da doğal olarak çeşitli sporlara katılmak isteyecekti, ama o sporlar yarım saha basketbolu, touch futbol gibi sporlarla sınırlı olacaktı; Celia'nın ölen ağabeyine bir saygı gösterisi olarak vazgeçmeye yemin ettiği sporun ilerde yeniden aklını çelmesini önlemek için de ağustos sonunda beyzbol malzemelerini elden çıkarmış, iki beyzbol sopasını, bir çift kramponlu spor ayakkabısını ve son yedi yıldır odasındaki rafta duran Luis Aparicio-Rawlings modeli eldivenlerini, Woodhall Crescent'taki bitişik komşunun dokuz yaşındaki cılız oğlu Charlie Bassinger'a vermişti. Charlie'ye, Al, bunlar senin olsun, artık bana lazım değil, demiş, hayran olduğu, üniversite öğrencisi adayı komşusunun ne demek istediğini kavrayamayan Charlie de başını kaldırıp ona bakmış ve, Temelli mi veriyorsun Archie? diye sormuştu. Archie, Evet, temelli veriyorum, demişti.

5. Babadan para istenmeyecek. Eğer babası ona para vermeyi önerirse nasıl cevap vereceğini yahut vermeyeceğini enine boyuna düşünecekti, ama böyle bir şey olmasını zaten beklemiyordu. Babasıyla son iletişimi, haziranda liseyi bitirince adamın gönderdiği mezuniyet armağanına teşekkür etmek için yazdığı kısa mektup olmuştu, o çek geldiği gün son derece üzüntülü ve umutsuz olduğu için (Dana o sabah İsrail'e gitmişti) Ferguson o paranın yarısını SNCC'ye, yarısını da SANE'e bağışla-

yacağını yazmıştı. Babasının bundan hoşlanmış olması pek olası değildi.

Kuşkular, kaygılar, kötü bir şeyler olacak sezgisi ve beklentisi, gerginlik, daha da artan gerginlik, Ferguson ÜNİVERSİTE YAŞAMININ bataklıklarına ve balçığına doğru yol aldığı sabah kamyonette annesiyle Jim'in gönlüne su serpen varlıkları olmasaydı büyük olasılıkla kahvaltıda yediklerini kusacak ve kahvaltının yarısı gömleğine akmış bir halde sendeleyerek Princeton'ın üzerlerine çiy düşmüş çimenlerinde yürüyecekti.

Bütün aile için yoğun ve gergin bir gündü. Dan'le Amy başka bir arabada Brandeis'e gitmek üzere kuzeye doğru yol alıyorlardı, Ferguson'la yanındakiler de Arnie Frazier'ın cömert bir jestle para istemeden kullanmalarına izin verdiği beyaz Chevrolet kamyonetlerinden biriyle güneye inmek için hafif bir çisentinin atıştırdığı New Jersey paralı yolunda ilerliyorlardı, Jim direksiyondaydı, Ferguson'la annesi de sıkışarak onun yanına, ön koltuğa sığmışlardı, kamyonetin arka bölümü tavana kadar iki üvey kardeşin eşyalarıyla, çarşaflar ve yastıklar ve havlular ve giysiler ve kitaplar ve plaklar ve pikaplar ve radyolar ve daktilo makineleri gibi bildik ıvır zıvırla tepeleme doluydu; Ferguson beş emirin üçünü okumayı bitirdiğinde Jim başını sallayarak o gizemli Schneiderman tebessümüyle gülümsedi, bu bir kahkahanın eşiğinde, hatta bir gülüşün habercisi bile olmaktan daha çok, bir düşünce ve tefekkür tebessümüydü.

Gevşe biraz Archie, dedi. Bu işi fazlasıyla ciddiye alıyorsun.

Annesi de, Evet Archie, diye söze karıştı. Senin neyin var bu sabah? Daha oraya varmadık bile, ama sen kalkmış oradan nasıl sıvışacağını düşünüyorsun.

Ferguson, Korkuyorum, hepsi bu, dedi. Bağnaz, Ya-

hudi düşmanı bir zindana tıkılıp oradan sağ çıkamayacağım diye korkuyorum.

Üvey kardeşi bu sefer kahkahayı patlattı.

Jim, Einstein'ı hatırla, dedi. Richard Feynman'ı hatırla. Archie, Princeton'da Yahudileri öldürmüyorlar, sadece kollarına sarı yıldız takıp dolaştırıyorlar.

Bunun üzerine Ferguson da güldü.

Annesi, Jim böyle şaka yapmamalısın, dedi. Gerçekten yapmamalısın... Ama bir saniye sonra o da gülüyordu.

Jim, Yaklaşık yüzde on, dedi. Bana öyle söylediler. Bu, ulusal yüzdeden hayli fazla... Ulusal yüzde dediğimiz ne kadar? Yüzde iki mi, yüzde üç mü?

Ferguson, Columbia'da yüzde yirmi ya da yüzde yirmi beş civarında, dedi.

Jim, Belki öyledir, diye cevap verdi, ama Columbia sana burs vermedi.

Brown Hall ve üçüncü katta dört birinci sınıf öğrencisinin rahatça sığabileceği büyüklükte iki yatak odası, onların arasında ortak bir oturma odası ve banyodan oluşan bir suit. Brown Hall ve Small soyadlı bir oda arkadaşı, Howard Small 1.80'i aşkın boyuyla iri yapılı, tıknaz, karşısındakinden gözlerini kaçırmayan, rahat tavırlı, özgüvenli, ait olduğu yere ve kendi teninin içine huzurla yerleşmiş biriydi. İlk kez tokalaşırlarken elini sıkıca ama kemiklerini kıracak kadar da sıkı olmayan bir biçimde sıktı, bir saniye sonra da öne eğilip Ferguson'un suratını incelemeye başladı, Ferguson bunun tuhaf bir şey olduğunu düşündü, ama Howard'ın sorduğu bir soru o tuhaf şeyi tuhaf olmayan bir şeye dönüştürdü.

Howard, Sen Columbia Lisesi'ne gitmedin, öyle değil mi? diye sordu.

Ferguson, Evet, dedi. Doğrusunu istersen gittim.

Ya! Ve Columbia'dayken lise basket takımında oynamadın. Öyle değil mi?

Oynadım. Ama sadece ikinci sınıftayken.

Seni bir yerlerden gözümün ısırdığını biliyordum. Forvet oynuyordun, öyle değil mi?

Solda. Uzun forvet. Ama haklısın. Neden haklı olduğunu bilmiyorum, ama haklısın.

O yıl ben Batı Orange lise takımında yedekteydim.

Yani... çok ilginç... demek şimdiye kadar yollarımız iki kez kesişti.

Hiç farkında bile olmadan iki kez yollarımız kesişmiş. Birinde kendi sahamızda, ikincisinde de deplasmanda. Ben de senin gibi o sezondan sonra basketi bıraktım. Zaten yeteneksiz hırbonun tekiydim, gerçekten korkunç beceriksizdim. Ama hatırladığım kadarıyla sen oldukça iyiydin, hatta belki de çok iyiydin.

Fena değildim. Ama mesele şuydu: Aklım hep sporcu formasında mı olacaktı yoksa dikkatimi külotlarla sutyenlere mi odaklayacaktım?

İkisi de gülümsedi.

Öyleyse seçmekte pek zorlanmamışsındır.

Hayır, son derece kolay oldu.

Howard pencerenin önüne gitti, aşağıyı, kampüsü işaret etti. Şuraya bir bak, dedi. Bana bilmemne dükünün kır köşkünü anımsatıyor ya da çılgınca zenginler için kurulmuş bir deliler evini. Yüce Princeton Üniversitesi, beni buraya kabul ettiğin için teşekkürler ve bu muhteşem bahçe için de teşekkürler. Ama lütfen bir şeyi izah et bana. Bahçede neden o kadar çok siyah sincap zıplayıp duruyor? Benim bildiğim sincaplar hep gri olur, ama burada, Princeton'dakiler siyah.

Ferguson, Çünkü onlar dekor tasarımının bir parçası, dedi. Princeton'ın renklerini anımsıyorsun, değil mi?

Turuncu... ve siyah.

Tastamam öyle, turuncu ve siyah, turuncu sincaplar görmeye başlarsak, siyahların neden orada olduğunu da anlarız.

Howard, Ferguson'un biraz komik biraz aptalca esprisine güldü, o gülünce Ferguson'un midesine oturan sinir yumağı biraz gevşer gibi oldu, çünkü Princeton düşmanca ya da hayal kırıklığı yaratan bir yer olsa bile en azından burada bir arkadaşı olacaktı, oda arkadaşı gülünce Ferguson'a öyle geldi, ilk günün ilk saatinin ilk dakikalarında o arkadaşı bulması ne büyük şanstı.

Paketlerini, kutularını, bavullarını boşaltma işiyle uğraşırlarken, Ferguson Howard'ın Manhattan'ın Yukarı Batı Yakası'nda dünyaya geldiğini, babası Montclair Eyalet Üniversitesi'ne dekan olarak atanınca Howard'ın günlerinin de köprü ve tünelde gidip gelmekle geçmeye başladığını öğrendi, son yedi yılı birbirlerinden sadece birkaç mil uzakta geçirmiş olmalarına karşın, sadece iki kez okullarının parke döşeli spor salonlarında tesadüfen yollarının kesişmiş olması çok ilginçti. Rasgele aynı hücreye atılmış iki yabancının yaptığı gibi birbirlerini sorguya çekerek sevdikleri ve sevmedikleri şeylerin hepsinde, hatta büyük çoğunluğunda olmasa da birçoğunda aynı duyguyu paylaştıklarını, örneğin, ikisinin de Mets takımını Yankees'e tercih ettiklerini öğrendiler, ama Howard iki yıldan beri kararlı bir vejetaryen olduğu halde (hayvanların öldürülmesine etik olarak karşıydı) Ferguson iflah olmaz bir etoburdu, Howard ara sıra bir sigara tüttürürken Ferguson her gün onla yirmi tane arasında Camel içiyordu. Kitaplar ve yazarlar hakkındaki görüşleri pek uyuşmadı (Howard çağdaş Amerikan şiirini de Avrupa edebiyatını da çok az okumuştu, Ferguson ise her ikisine de derinlemesine dalmıştı), ama filmler konusunda zevkleri anlaşılmaz bir şekilde uyuşuyordu, ikisi de 1950'lerin en beğendikleri komedi filminin *Bazıları Sıcak Sever*, en sevdikleri gerilim filminin de *Üçüncü Adam* olduğunu söyle-

yince Howard bir anda coşarak, *Jack Lemmon* ve *Harry Lime!* diye haykırdı, bir saniye sonra da masasına oturdu, eline bir kalem aldı, kâğıda bir limonla bir limin[1] tenis maçı karikatürünü çizmeye başladı. Ferguson yetenekli oda arkadaşının çizdiklerine şaşkınlıkla bakıyordu – kolları, bacakları olan, daha uzun ve daha eğri büğrü limon sağ elinde tenis raketini tutuyor ve aynı şekilde kolları, bacakları ve raketi olan daha ufak tefek, daha yuvarlacık limle maç yapıyordu ve ikisinin de suratı gerçek Lemmon'la Lime'a (Jack L. ve Orson W.) benziyordu, sonra Howard bir net, havada uçan bir top çizdi ve karikatür tamamlandı. Ferguson saatine baktı. Karikatürün çizilmeye başlamasıyla bitmesi sadece üç dakika sürmüştü. Kesinlikle üç dakikadan fazla değil, hatta belki iki dakika.

Ferguson, Vay canına, dedi. Gerçekten çizebiliyorsun, müthişsin.

Howard övgüyü duymazdan gelerek, Lemmon Lime'a karşı, dedi. Oldukça komik değil mi, ne dersin?

Oldukça değil, çok komik.

Buradan bir yerlere varabiliriz.

Ferguson, Hiç kuşkusuz diye Howard'ın kalemine dokunup *William Penn*, dedi, sonra parmağını karikatürün üzerinde gezdirerek, *Patti Page*'e *karşı*, dedi.

Tabii ya! Bunun arkası gelir, öyle değil mi?

Bu sözcük oyununa birkaç saat boyunca, eşyalarını açıp yerleştirirken, yemekhanede öğle yemeği yerken, öğleden sonra kampüsü gezerken ve akşam yemeğinde devam ederek sonunda kırk, elli eşleştirme yaptılar. Bunları yaparken de başından sonuna kadar gülüp durdular, bazen o kadar çok güldüler ki, Ferguson ileriki yıllarda ara sıra ömründe hiç öyle gülüp gülmediğini soracaktı kendine. Gözlerinden yaş gelinceye kadar güldüler. So-

1. Ses benzerliğine dayanan sözcük oyunu. Lemmon-lemon-limon, lime-limmisket limonu. (Ç.N.)

lukları kesilinceye kadar güldüler. Gülmek, evinden daha yeni çıkıp kendini yazılmış geçmiş ile yazılmamış gelecek arasındaki sınırda buluveren bir genç yolcunun korkularının, ürpertilerinin üstesinden gelmesini sağlayan harika bir şeydi.

Howard, gövdenin organlarını düşün, dedi, Ferguson bir-iki saniye sonra, Legs Diamonds, Learned Hand'e karşı, diye yapıştırdı. Ondan birkaç saniye sonra da Howard devreye girdi: Edith Head, Michael Foot'a karşı.

Ferguson, Şimdi de sulu ve ıslak şeyleri düşünelim, dedi. H-iki-O'nun çeşitli durumları. Howard, John Ford, Larry Rivers'a karşı, Claude Rains, Muddy Waters'a karşı dedi. Ferguson bir an kendini zorlayıp o iki eşleştirmeyi kendi iki eşleştirmesiyle dengeledi: Bennett Cerf, Toots Shor'a karşı, Veronica Lake, Dick Diver'a karşı.

Howard, Kurmaca karakterler de sayılır mı? diye sordu.

Neden olmasın? Kim olduklarını bildiğimiz sürece gerçek insanlar kadar sahicidirler. Üstelik Harry Lime ne zamandan beri kurgusal karakter olmaktan çıktı?

Vay be, koca Harry'yi hepten unuttum. O zaman ben de C.P. Snow, Uriah Heep'e karşı diyorum.

Ya da diğer iki İngiliz: Christopher Wren, Christopher Robin'e karşı.

Harika. Howard, Şimdi de krallarla kraliçelere bakalım, deyince Ferguson uzunca bir süre sustuktan sonra cevap verdi: Orange Prensi William, Robert Peel'e karşı. Howard ânında yapıştırdı: Kazıklı Voyvoda, Şişman Charles'a karşı.[1]

1. Sırasıyla; *pen*: kalem, *page*: sayfa, *leg*: bacak, *hand*: el, *head*: baş, *foot*: ayak, *ford*: sığ nehir geçidi, *river*: nehir, *muddy water*: çamurlu su, *kerf*: baltayla açılan kanal, *shore*: sahil, *lake*: göl, *diver*: dalgıç, *snow*: kar, *heep*: yabangülü tohumu, *wren*: çalıkuşu, *robin*: narbülbülü, *orange*: portakal, *peel*: meyve kabuğu. (Ç.N.)

Ferguson, Şimdi de Amerikalıları düşünelim, dedi ve sonraki bir buçuk saat içinde yeni eşleşmeler ürettiler:

Cotton Mather, Boss Tweed'e karşı.

Nathan Hale, Oliver Hardy'ye karşı.

Stan Laurel, Judy Garland'a karşı.

W.C. Fields, Audrey Meadows'a karşı.

Loretta Young, Victor Mature'e karşı.

Wallace Beery, Rex Stout'a karşı.

Hal Roach, Bugs Moran'a karşı.

Charles Beard, Sonny Tufts'a karşı.

Myles Standish, Sitting Bull'a karşı.

Sıralamalar böyle devam etti, onlar da ısrarla sürdürdüler, ama sonunda akşam yemeğinden sonra odalarına dönüp eşleştirmelerin listesini çıkarmaya çalışınca yarısının akıllarından uçup gitmiş olduğunu gördüler.

Howard, Daha sıkı kayıt tutmalıyız, dedi. Hiç olmazsa beyin fırtınalarının son derece uçucu maddelerden oluştuğunu ve bundan böyle her zaman yanımızda bir dolmakalem ya da kurşunkalem taşımazsak eşleştirmelerimizin çoğunu unutmaya mahkûm olduğumuzu öğrendik.

Ferguson, unuttuğumuz her eşleşmeye karşılık her zaman yenisini bulabiliriz, dedi. Örneğin kabuklu hayvanları düşünelim, ağını atıp bir süre beklersen birden Buster Crabbe, Jean Shrimpton'a karşı takılıverir ağa.

Güzel.

Ya da sesleri ele alalım. Ormanda tatlı bir cıvıltı, cengelde müthiş bir kükreme, al sana Lionel Trilling, Saul Bellow'a karşı.

Ya da suçlularla savaşanlar ve onların adres sözcükleriyle anılan sekreterleri ve sevgilileri.

Anlayamadım.

Perry Mason ve Süpermen'i düşün, o zaman Della Street, Lois Lane'e karşıyı bulursun.

İyi. Fevkalade iyi. Ama bir de kıyıda dolaşacak olursan, ne olduğunun farkına varmadan George Sand... Lorna Doone'a karşı çıkıverir önüne.[1]

Bu matrak bir eşleşme olur. Kurabiyeyle tenis oynayan bir kum saati.

Peki ya Veronica Lake, Dick Diver'a karşı için ne diyorsun? Olasılıkları düşün.

Tadına doyulmaz. Çok seksi, neredeyse müstehcen.

Nagle, fakülte öğrenci danışmanıydı. Nagle, Ferguson'a zihninin gelişimine bütün diğer derslerden çok daha yararlı olan Çeviride Klasik Edebiyat'ı öğreten profesördü. Ve hiç kuşkusuz burs kazanmasında Nagle'ın büyük gayreti rol oynamıştı, Nagle bu konuda yaptıklarından hiç söz etmese de Ferguson onun kendisinden umutlu olduğunu, ilerlemesi, gelişmesi için özel ilgi gösterdiğini seziyordu, bu da o geçiş dönemi ve potansiyel kafa karışıklığı sürecinde Ferguson'un ruhsal dengesi için hayati önem taşıyordu, çünkü Nagle'ın ona umut bağlaması kendini dışlanmış hissetmekle oraya ait hissetmek arasındaki farktı; Ferguson sömestrin ilk ödevi olan *Odysseia*'nın on altıncı kitabında Odysseus'la Telemakhos'un buluştukları sahne hakkındaki beş sayfalık kompozisyonu Nagle'a teslim ettikten sonra, profesör son sayfanın altına *Fena değil Ferguson, devam et* diye gizemli bir not düşerek ödevi geri verdi; Ferguson bunu az ve öz konuşan profesörün kendisine iyi iş çıkarmışsın demesi olarak yorumladı, belki harika değildi, ama en azından çok iyiydi.

1. Sırasıyla; *cotton*: pamuklu kumaş, *tweet*: tüvit, *hale*: sağlıklı, dinç, *hardy*: güçlü kuvvetli, *laurel*: defne yaprağı, *garland*: çelenk, *field*: tarla, *meadow*: çayır, *young*: genç, *mature*: olgun, *beery*: bira sarhoşu, *stout*: sert bira, *roach*: hamamböceği, *bug*: böcek, *beard*: sakal, *tuft*: saç tutamı, *stand*: ayakta durmak, *sit*: oturmak, *crab*: yengeç, *shrimp*: karides, *lion*: aslan, *bellow*: kükremek, *street*: sokak, *lane*: yol şeridi, *sand*: kum, Lorna Doone: bir kurabiye markası. (Ç.N.)

İlk sömestr boyunca iki haftada bir çarşamba günleri Nagle ve karısı Susan, Alexander Caddesi'ndeki ufak evlerinde Nagle'ın danışmanı olduğu birinci sınıftaki altı öğrenciyi akşam çayında ağırladılar. Rutgers'da Antik Çağ Tarihi hocası olan Mrs. Nagle, kısa boylu, etine dolgun bir esmerdi ve ince uzun yapılı, uzun suratlı kocasından bir baş kadar kısaydı. Kadın çayları koyarken Nagle, sandviç servisi yapar ya da Nagle çayları koyarken sandviçleri karısı dağıtırdı; Nagle koltukta oturup sigara içerek bazı öğrencilerine bir şeyler anlatır ya da onları dinlerken, Mrs. Nagle da kanepede oturup diğer öğrencilere bir şeyler anlatır ya da onları dinlerdi; iki Nagle birbirlerine hem öylesine cana yakın hem mesafeli bir nezaketle davranıyorlardı ki, Ferguson onların sekiz yaşındaki kızları Barbara konuştuklarını anlamasın diye Antik Yunanca konuşup konuşmadıklarını merak ediyordu. Resmî çay daveti fikri Ferguson'a oldum olası akla gelebilecek en sıkıcı sosyalleşme yöntemi olarak gelirdi (şimdiye kadar da böyle bir davete katılmamıştı hiç), ama doğrusunu söylemek gerekirse Nagle'ların bu doksan dakikalık toplantılarından hoşlanıyor ve hiçbirini kaçırmamaya çalışıyordu, çünkü bu toplantılar profesörü eylem halinde görme fırsatı yaratıyor ve Ferguson'a Nagle'ın asla politikadan ya da savaştan veya günlük olaylardan söz etmediği sınıfındaki ve ofisindeki adamdan çok daha üstün nitelikleri olduğunu gösteriyordu; iki haftada bir çarşamba günleri ağırladığı altı birinci sınıf öğrencisinin ikisi Yahudi, ikisi yabancı, ikisi de siyahtı ve sekiz yüz kişilik birinci sınıfta sadece on iki (sadece on iki!) siyah, bilemediniz altmış, yetmiş Yahudi ve Yahudi sayısının da yarısı ya da üçte biri kadar yabancı öğrenci olduğunu düşününce, Ferguson, Nagle'ın dışlanacak öğrencileri kollama ve onların o ürkütücü, yabancı yerde boğulmalarını engelleme sorumluluğunu sessiz

sedasız üstlendiğini anladı, Nagle bunu ister politik görüşleri, ister Princeton'a olan sevgisi ya da sadece iyi kalpliliği yüzünden yapsa da sonuçta marjinal öğrencilerin kendilerini dışlanmış hissetmemeleri için elinden geleni yapıyordu.

Nagle ve Howard ve Jim – daha önce kendini bir erkek gibi gören, şimdiyse çocukluğun kaygılı belirsizliklerine geri dönen Ferguson'un şaşkın bir burslu çocuk olarak yeni yaşamının ilk ayında kendini dağıtmasını önleyen işte o üç kişiydi. Howard müthiş bir karikatürist ve enerji dolu bir akıl küpü olmanın yanı sıra felsefe dalında akademik kariyer yapmayı planlayan sağlam görüşlü ve sorumluluğunun bilincinde bir öğrenciydi ve karşısındakileri düşünen, kendi kendine yetmesini bilen, Ferguson'un vaktini almaya çalışmayan biri olduğu için Ferguson özel yaşamına müdahale edildiği duygusuna kapılmadan onunla aynı odayı paylaşabiliyordu. Ferguson'un en büyük korkularından biri, fazla büyük olmayan bir odada bir başkasıyla birlikte yaşamak zorunda kalmaktı, şimdiye kadar bu bir kez, iki gözetmen ve yedi çocukla aynı kulübeyi paylaştığı Cennet Kampı'nda olmuştu, ama evdeyken tek kişilik sığınağının dört duvarı arasına çekilmeyi başarmıştı, hatta Woodhall Crescent'taki yeni evdeyken, yan odada Amy kapıları çarpar, müziği sonuna kadar açarken bile odasına kapanabilmişti, tek kaygısı kendisinden sadece bir buçuk-iki metre mesafede bir başkası yatarken veya masada otururken, okuma, yazma, hatta düşünme olanağı bulup bulamayacağıydı. Anlaşılan Howard da aynı yakın plan yaşama sorununu paylaşıyordu, çünkü çocukluğunda onun da hep kendine ait odası olmuştu; Birinci Sınıflar Uyum Haftası'nın üçüncü gününde açık açık konuşarak ikisi de yalnız kalamamaktan, birbirlerinin nefeslerinin fazlasıyla karışmasından duydukları korkuyu itiraf edince uygulanabileceğini um-

dukları bir plan yaptılar. Suit arkadaşlarının biri Vermont'tan gelen Will Noyes adında bir tıp hazırlık öğrencisi, diğeri de sınavda 800 puan alan matematik dehası Iowa'lı Dudley Krantzenberger'di, yaptıkları plana göre ortak oturma odaları boşken, yani Noyes ve Krantzenberger yatak odalarındayken ya da bina dışındayken, Ferguson ve Howard işi sıraya bindirecek, biri çalışma odasına gidince diğeri yatak odasında kalacaktı. Bu konuda karar verip el sıkıştılar, ama sömestr başlayıp birkaç hafta geçince birbirlerine öylesine alıştılar ki, başlangıçta düşündükleri önlemleri uygulamaya gerek kalmadı. Canlarının istediği gibi odaya gidip gelebildiklerini, eğer ikisi de aynı zamanda suitte kalmaya karar verirse aynı odada birbirlerinin düşüncelerini bölmeden veya soludukları havayı zehirlemeden uzun süre sessizce çalışabildiklerini keşfettiler. Potansiyel sorunlar, arada bir gerçek sorunlara dönüşürdü, bazen de dönüşmezdi. Bu sefer dönüşmedi. Ekim'in l'ine kadar Brown Hall'un üçüncü katındaki odanın sakinleri seksen bir eşleştirme daha yaptılar.

Jim'e gelince, o da yeni koşullara uyum sağlamaya çalışıyor, oldukça rekabete açık Fizik Bölümü'nde birinci sınıf yüksek lisans öğrencisi olarak el yordamıyla ilerliyor, kampüs dışındaki bir apartman dairesinde bir oda arkadaşıyla yaşamaya alışıyor, siyah sincaplar cennetindeki ilk günlerinde o da üvey kardeşi kadar panikliyordu; yine de her salı akşamı yemekte buluşmayı başarıyorlardı, ya Jim'in evinde, onun MIT mezunu oda arkadaşı New Delhi'li Lester Patel'le birlikte spagetti ya da Nassau Caddesi'nde Bud'ın Yeri denilen kalabalık kafeteryada hamburger yiyorlardı, hemen hemen on günde bir de Dillon Spor Salonu'nda bir buçuk saat teke tek basket oynuyorlar ve Ferguson her seferinde kendinden biraz daha uzun boylu, biraz daha yetenekli Schneiderman'a yeniliyordu, ama skor farkı utanılacak kadar fazla olma-

dığı için gösterilen çabaya değiyordu. Dersler başladıktan yaklaşık iki hafta sonra Jim önceden haber vermeden Brown Hall'a, Ferguson'la Howard'ı görmeye geldi; Howard o güne kadar yaptıkları tenis maçları listesini ve eşleştirmelerle ilgili birtakım desenleri (örneğin, netin bir tarafında damlalardan oluşmuş bir küme halinde Claude Rains, öbür tarafında yarı beline kadar balçığa bulanmış Muddy Water) Jim'e gösterince, Jim de Ferguson'la Howard'ın bu oyunu icat ettikleri gün güldükleri kadar güldü, Ferguson onun böyle iki büklüm olup kahkahaya boğulmasının karakteri hakkında iyi bir puan olduğunu hissetti, tıpkı Horn&Hardart Kabul Sınavı'nı geçmenin Celia'nın karakteri hakkında iyi bir puan oluşu gibiydi bu ve her iki durumda da verilen tepki söz konusu kişinin kafadar olduğunu, saçma sapan eşleşmeleri beğenmek ve beklenmedik kısıtlamalara karşı olmak konusunda Ferguson'la aynı görüşte olduklarını kanıtlıyordu, çünkü maalesef herkes Horn&Hardart'a hayran olmuyor ya da otomatlı, "at parayı-al yemeği" lokantanın şairane şaşaası karşısında kendinden geçmiyordu ve herkes tenis maçlarına da gülmüyor, hatta gülümsemiyordu, Ferguson'la Howard bu duruma Noyes ve Krantzenberger'de tanık olmuşlardı, ikisi de eşleşmelerin komik olsun diye yapıldığını anlamadan, bir eşya-sözcüğü aynı zamanda bir özel isim-sözcüğüyle aynı olunca ortaya çıkan komik çift anlamlılığı ve o iki eşya-özel isim sözcüklerini yan yana getirmenin insana benzersiz keyif verdiğini anlamaktan âciz olarak eşleştirmelere bön bön bakmışlardı; Ferguson'la Howard'ın yaptıkları, düz mantıklı, durgun mizaçlı suit arkadaşlarına hiçbir anlam ifade etmemişti, oysa Jim aşırı eğlendi, böğürlerini tuta tuta kahkahalar attı, *yıllardır bu kadar çok gülmediğini* söyledi; Ferguson da o eski "yumruklamak mı-öpmek mi" ikilemiyle karşı karşıya kaldı, çetin bir sorundu bu, çünkü

nesne kendisi olmanın dışında kendi adına konuşamıyordu ve bu yüzden daima *öznenin* insafına kalıyordu ve her zaman bir tek *nesne* ve birçok *özne* olduğu için, kitaplar ve seksen katlı bina tasarımları gibi büyük şeylerde değil, zararsız, saçma espri listeleri gibi küçük şeylerde bile değerlendirmeleri yanlış olsa da kaçınılmaz olarak son sözü hep *özneler* söyleyecekti.

Nagle'ın hocası olmadığı dersler, Çeviride Klasik Edebiyat kadar merak uyandırmıyordu, ama yeterince iyiydi; ilk ay içinde yeni çevresine alışma işi ile prozodi ve kompozisyon, Lafargue'dan Fransız Edebiyatına Giriş, Baker'dan 1857-1922 Arasında Avrupa Romanı, McDowell'dan Amerikan Tarihi I gibi birinci sınıfın zorunlu derslerine çalışma işi arasında Ferguson'a zavallı Mulligan'ı düşünecek çok az zaman kalıyordu, o zamanı da New York'a gidiş gelişlerde harcıyordu.

Büyükbabası sonbaharı ve kışı geçirmek üzere Florida'ya gittiği için Ferguson canı istediği zaman rahatça eve girebiliyordu, eve girebilmek tamamen yalnız kalabilme lüksünü de beraberinde getiriyordu, büyükbabası *ağzı ne zaman kaşınırsa* telefonu kullanabileceğini ve parasını dert etmemesini söylediği için Batı 58. Cadde'deki odalar bedava telefon iznini de sağlıyordu. Bu öneri tabii makul bir ölçüye kadar geçerliydi, Ferguson'un kendini kaybedip büyükbabasına uluslararası konuşmaların faturasını yüklememesi gerekirdi, bu da örneğin İsrail'deki Dana'yı arama olanağını ortadan kaldırıyordu (hoş, Ferguson numarayı bilse o olanağı mutlaka zorlardı), ama ülke çapındaki çeşitli kişilerle, hepsi de sevdiği ya da eskiden sevmiş olduğu veya er geç seveceği kadınlarla bağlantısını sürdürebiliyordu.

Brandeis'teki üvey kardeş Amy, dediğine göre *kampüsteki en ilginç insanları* bir araya getiren savaş karşıtı

harekete katılmıştı, bu ilginç kişiler arasında geçen yıl Mississippi'deki Özgürlük Yazı[1] gönüllülerinden biri olan son sınıf öğrencisi Michael Morris de varmış, bu oğlanın Amy için lisede gönlünü kaptırdığı Loeb denilen o hilebaz, numaracı, sözünde durmayan, ikiyüzlü hırttan daha uygun olmasına dua etmekten başka bir şey gelmiyordu Ferguson'un elinden. Kızın Loeb'le ilişkisi masum bir hata mıydı, yoksa eski evin arka bahçesinde ateşböceklerinin uçuştuğu gece müstakbel üvey kardeşini reddettikten sonra hep yanlış erkeklerle karşılaşmaya mı yazgılıydı diye merak ediyordu. Amy'ye, Dikkatli ol, dedi. Bu Morris iyi bir çocuğa benziyor, ama iyice tanımadan balıklama atlama. Ferguson yeni Yalnız Kalpler yazarı rolünü üstlenmiş, hiçbir şey bilmediği konularda öğüt veriyordu. Belki de bu bilinçdışı bir intikam alma biçimiydi, çünkü Amy'yi çok sevmesine karşın o reddedilme meselesi zaman zaman içini sızlatıyordu ve Amy'ye kendisini ne kadar derinden yaraladığını da hiç söyleyememişti.

Annesi Maplewood'daki Hammond Harita Şirketi'nde iş bulmuştu, 1967'de yayınlamayı, yani bir yıl sonra, 1966 sonbaharında hazırlığa başlamayı planladıkları bir dizi New Jersey takvimi ve ajandası için uzun vadeli fotoğraf çekme işiydi bu, New Jersey'nin İleri Gelenleri, New Jersey Manzaraları, New Jersey'nin Tarihî Yerleri ve New Jersey Mimarisi'nin (biri kamu binaları diğeri evler olmak üzere) iki cildi için fotoğraf çekme işi Dan'in ticari müşterilerinden biri vasıtasıyla bulunmuştu; Ferguson bunun birkaç nedenden dolayı harika bir

1. Freedom Summer, 1964'te Mississippi'de siyahların oy kullanmasını teşvik için düzenlenen eylem. Siyahların yanı sıra beyaz öğrenci gönüllülerin de katıldığı eylemde Ku Klux Klan, polis, hatta eyalet yönetiminin aktivistlere yaptığı baskılar sonunda en az üç kişinin öldürülmesiyle sonuçlandı. (Ç.N.)

şey olduğunu düşünüyordu, her şeyden önce (sürekli bir kaygı konusu olan) aile bütçesine fazladan para gelecekti, ama Ferguson en çok, babasının yüzünden stüdyo kapatılıp evde de bakıma muhtaç küçük çocuk kalmayınca büyük bir boşluğa düşmüş olan annesinin yeniden bir şeylerle meşgul olacağına sevindi, New Jersey takvimleri ve haftalık ajandaları fikri zorlama olsa da annesini tatmin edecek, günlerine renk ve hareket katacak bu işi yapmaması için bir neden yoktu.

Ferguson'un bir zamanlar Mrs. Monroe, şimdiyse yakın arkadaşlar arasında Evelyn'in kısaltması olarak kullanılan Evie diye hitap ettiği kişi yeniden Columbia Lisesi'ne dönmüştü, birkaç İngilizce sınıfındaki öğrencilerin karşısında işini yapıyor ve öğrencilerin çıkardığı edebiyat dergisinin başındaki yeni editörlere yol gösteriyordu; ne var ki eylül başlarında *Star-Ledger*'de politika muhabiri olan Ed Southgate adındaki üç yıllık sevgilisi aniden onunla ilişkini bitirip karısına dönünce Evie'nin dünyası başına yıkılmıştı, kendini perişan edecek kadar acı çekiyor, hafta sonları geç saatlere kadar elinde bir kadeh viskiyle Bessie Smith'in ve "Şimşek" Hopkins'in yürek tırmalayan blues plaklarını dinliyordu; ağaçlar renk değiştirmeye, yapraklar yere düşmeye başladığı sıralarda Ferguson o kadının büyük yüreğinin nasıl sızladığını düşünüyordu. Onu her arayışında kadına kederini ve çekip giden Ed'i unutturmak için elinden geleni yapıyordu; artık geçmişe bakmanın bir yararı olmadığını, Ed takıntısıyla, ölüm düşüncesiyle ve umutsuzlukla alay ederek Evie'yi düştüğü içki batağından çıkartmaya çalışmaktan başka yapılacak bir şey olmadığını düşünüyordu, eski öğrencisi Ferguson onu kurtarmaya geleceği için artık üzülmemesi gerektiğini, eğer kurtarılmayı istemiyorsa evinin kapılarını kilitlemesini ya da bu kentten çekip gitmesini, çünkü o istese de istemese de onun yanına gele-

ceğini söylüyordu ve birdenbire ikisi de gülmeye başlıyor, kadının üzerine çöken karabulut yükseliyor ve Doğu Orange'de bir küme yüksek ağacın dalgalı gölgesi altındaki ikiz evin kendi payına düşen yarısında, o sevgisiz gecelerde alt kattaki salonda tek başına, önünde bir şişe viskiyle oturmak yerine başka şeylerden bahsetmeye başlıyordu; Ferguson yaz boyunca o eve sekiz, on defa gitmişti ve oranın dünyada kendisini son derece yalnız ve kimsesiz hissettiği birkaç yerden biri olduğunu öğrenecek kadar tanımıştı evi, Evie'ye her telefon edişinde yazın yaptığı ziyaretleri ve içkiyi fazla kaçırdıktan sonra neredeyse yatağa girmek üzerelerken kapının çalınıp karşı komşunun oğlu annesinin bir fincan şeker rica ettiğini söylediği geceyi anımsıyordu.

Sonra Celia vardı, onun arkadaşı olma işini ne kadar ciddiye aldığını kanıtlamak için her cuma akşamı ya da cumartesi öğleden sonra arıyordu, arayınca kız çok mutlu olduğu için de aramayı sürdürüyordu. İlk zamanlardaki konuşmaları birbiriyle bağlantısı olmayan birkaç ya da birçok konu çevresinde dönüyor, ama çok nadiren kopukluk oluyordu, lisedeki klikleşmelerin sosyolojisinden Vietnam Savaşı'na, kızın *uyuşuk, mecalsiz* ebeveynleriyle ilgili yakınmalarından turuncu sincapların olasılığı üzerindeki ateşli fikirlerine kadar çeşitli konular arasında zikzak çizerlerken Ferguson kızın içtenlikli, akıllı sesini dinlemekten hoşlanıyordu, ama çok geçmeden Celia daha çok Yükseke Öğrenime Geçiş Sınavı'na hazırlandığından, o yüzden de cumartesi gezmelerine şimdilik ara vermek zorunda olduklarından söz etmeye başladı, derken eylül sonlarında Bruce diye bir çocukla görüşmeye başladığını söyledi; çok geçmeden sevgili gibi biri olacağı anlaşılan bu çocuktan ilk kez söz ettiğinde Ferguson sarsıldı, o duygu bir-iki gün daha sürdü, ama sakinleşince belki böylesinin daha iyi olacağına karar verdi, çünkü

New York'ta oldukları gün Celia onu hayli etkilemişti ve o sırada hayatında başka kız olmadığı için de bir dahaki buluşmalarında hiç düşünmeden atağa geçebilirdi, sonradan pişman olacağı bir davranış olurdu bu, ileride birlikte olma şansını yok edebilirdi, Bruce denilen bu çocuğun şimdilik aralarında olması daha iyiydi, çünkü lise aşkları lise bittikten sonra çok nadiren devam ederdi, eğer her şey planlandığı gibi giderse Celia gelecek yıl üniversiteye gidecekti, işlerin yolunda gitmesi de kesindi ve ondan sonra durum tamamen değişecekti.

Bu sırada, annesinin Batı Yakası Bulvarı'ndaki evinin klostrofobik sınırlarından ve babasıyla nevrastenik üvey annesinin kavgalarla süren çürümüş evlilik ortamından kurtulan Noah, dişlerini Washington Meydanı civarındaki yeni bağımsız yaşamının hazlarına geçiriyordu. Bir gün kaldığı yurdu Ferguson'a gezdirirken dediği gibi, ikiye dört boyutundaki minik odası Montana kırsalında kamp yapmaktan sonraki ikinci en iyi şeydi. *Artık kısıtlanmıyorum Arch, kendimi göz alabildiğine uzanan yerlere koşan azat edilmiş bir köle gibi hissediyorum*, dedi; Ferguson her ne kadar onun aşırı esrar ve sigara içmesinden (günde iki pakete yakın) kaygılanıyorsa da, Noah'nın gözleri parlıyordu ve keyfi yerinde görünüyordu, hatta Yellow Springs, Ohio'da kendi geniş gökyüzünün altında yaşamaya giderken onu terk eden sevgilisi Carole'u yitirmenin acısıyla bile başa çıkabiliyordu.

Birinci sömestr başladıktan iki hafta sonra, Noah New York Üniversitesi'nin Fieldston kadar insanı zorlamadığını ve *beş kap yemek yiyeceğin* süre içinde günlük dersleri yapabildiğini söyledi. Ferguson, Noah'nın en son ne zaman beş kap yemek yediğini merak etse de, onun meramını anladı ve kendisini neredeyse depresyona sürükleyecek olan üniversite konusunda kuzeninin bu kadar rahat olabilmesine hayranlık duydu. Böylece eski çevre-

sinde yepyeni bir insan oluveren genç Mr. Marx, Batı Village semtinin parke taşlı sokaklarını arşınlıyor, caz kulüplerine ve Bleeker Caddesi Sineması'nda filmlere gidiyor, Kafe Reggio'da oturup günün altıncı espressosunu içerken film sinopsisleri yazıyor, Aşağı Doğu Yakası'nda genç şairler ve ressamlarla arkadaş oluyordu; Noah bu arkadaşlarından bazılarını Ferguson'a tanıştırmaya başlayınca, Ferguson'un dünyası yaşamının görünümünü kökten değiştirecek biçimde genişledi; çünkü bu tanışmalar, gelecekte kendisi için olması muhtemel bir yaşamı keşfetmenin ilk adımlarıydı ve doğru yönü gösterdiği için teşekkür edeceği kişi her zaman olduğu gibi yine Noah'ydı. Ferguson, Princeton'daki atölye çalışmalarına karşı olmasına rağmen başka yazarlarla ve sanatçılarla konuşarak çok şey kazanacağını biliyordu; Noah aracılığıyla tanıştığı şehir merkezindeki acemi çaylakların çoğu kendisinden sadece üç, dört ya da beş yaş büyük olduğu halde yazılarını ufak dergilerde yayınlatmaya başladıkları ve yıkık dökük çatı katlarında, mağaza önlerinde grup gösterileri düzenledikleri için kendisinden fersah fersah ileri bir noktadaydılar, o yüzden de Ferguson onları can kulağıyla dinliyordu. Çoğu, hatta Ferguson'un pek ısınmadığı kişiler bile ona bir şeyler öğretti, ama ona göre içlerinde en zekisi Ferguson'un en sevdiği kişi olan Ron Pearson adındaki şairdi, Ron dört yıl önce Tulsa, Oklahoma'dan New York'a gelmiş ve haziranda Columbia'dan mezun olmuştu; bir akşam Ron'un Rivington Caddesi'nde odaların bir koridor üzerinde sıralandığı ıkış tıkış küçük dairesinde Ferguson, Noah ve iki ya da üç kişi daha Ron ve karısı Peg'le (Ron çoktan evlenmişti) birlikte yerde oturmuş sohbet ederlerken konuşmalar Dada'dan anarşizme, on iki ton müzikten müstehcen Nancy ve Sluggo karikatürlerine, şiirdeki ve resimdeki geleneksel kalıplardan sanatta rastlantısallığın rolüne sıçradı, sonra birden John Cage'in adı geçti, Ferguson onun

adını hayal meyal anımsıyordu ve Ron, Jersey bataklıklarından gelen bu yeni arkadaşın Cage'in yazdıklarının tek kelimesini bile okumamış olduğunu öğrenince ayağa fırladı, kitaplığa gitti ve *Sessizlik*'in ciltli bir kopyasını raftan aldı. Bunu okumalısın Archie, dedi, yoksa başkalarının düşünmeni istediği şeyler dışında herhangi bir şey düşünmeyi asla öğrenemezsin.

Ferguson teşekkür etti ve kitabı en kısa zamanda iade edeceğini söyledi, ama Ron istemez gibilerden bir el işareti yaparak, Sende kalsın, dedi. Bende iki kopya daha var, o yüzden bu artık senin oldu.

Ferguson kitabı açtı, birkaç saniye sayfalarını şöyle bir taradı, sonra 96. sayfada şu cümleye rastladı: "Dünya kaynıyor: her şey olabilir."

Günlerden 15 Ekim 1965, Cuma'ydı, Ferguson bir aydır Princeton öğrencisiydi, bu kendini bildi bileli geçirdiği en zorlu ve yorucu aylardan biriydi, ama artık bunu atlatıyordu ve içinde yeniden bir şeylerin değiştiğini hissediyordu, Noah, Ron ve diğerleriyle birlikte geçirdiği o saatler içindeki güçsüz, öfkeli ve tutuk ne varsa hepsinden uzaklaşmasına yardım etmişti, şimdi bir de kitap, John Cage'in *Sessizlik*'inin ciltli bir kopyası vardı, küçük grup dağılınca Ferguson Noah'ya yorgun olduğunu ve büyükbabasının evine gitmek istediğini söyledi, oysa bu doğru değildi, çünkü en ufak bir yorgunluk duymuyor, sadece yalnız kalmak istiyordu.

Daha önce iki kez birer kitap onu altüst etmiş, benliğini değiştirmiş, dünyayla ilgili düşüncelerini parçalamış ve dünyadaki her şeyin birdenbire farklı göründüğü, kendisi zaman içinde yaşadığı ve dünyada bir alan kapladığı sürece daima farklı kalacak olan yepyeni bir noktaya fırlatmıştı. Dostoyevski'nin kitabı insan ruhunun tutkuları ve çelişkileriyle ilgiliydi, Thoreau'nun kitabı ise bir yaşam kılavuzuydu, Ferguson şimdi de Ron'un çok isa-

betli tanımıyla *nasıl düşünülmesi gerektiği hakkındaki kitabı* keşfetmişti, büyükbabasının evinde oturup "Müzik ve Dans Hakkında 2 Sayfa, 122 Sözcük"ü, "Hiç Hakkında Diskur Çekme"yi, "Bir Şeyler Hakkında Diskur Çek"i, "Bir Konuşmacıya 45' Yeter"i ve "Belirsizlik"i okurken sanki beyninin içinde sert ve arındırıcı bir rüzgâr esip orada birikmiş süprüntüleri temizleyerek atıyormuş, sanki ilk soruları sormaktan korkmayan ve sıfırdan başlayıp kendisinden önce hiç kimsenin geçmediği bir yolda yürümeye başlayan birinin huzurundaymış duygusuna kapıldı; nihayet sabaha karşı üç buçukta kitabı elinden bıraktığında okudukları öylesine coşturucu, öylesine kışkırtıcı gelmişti ki uyumanın söz konusu olamayacağını, sabaha kadar gözünü kırpamayacağını biliyordu.

Dünya kaynıyor: her şey olabilir.

Ferguson ertesi gün öğlende Noah'yla buluşup ilk savaş karşıtı gösterilerini yapmak üzere 5. Cadde'de yürümeyi planlamıştı, bu Vietnam'daki Amerikan askerlerinin yığınağı protesto etmek için New York'ta yapılacak ilk büyük gösteriydi, binlerce kişinin katılması kesin olan bir eylemdi, belki de yüz bin, hatta iki yüz bin kişi yürürdü ve Ferguson'un bu yürüyüşe katılmasını hiçbir şey engelleyemezdi, ölmüş olsa bile ayaklanır, sarhoş bir uyurgezer gibi 5. Cadde'de sendeleyerek yürürdü, ama daha öğlene çok vardı ve Ferguson geçen ay Brown Hall'a ayak bastığından beri ilk kez yeniden yazmaya hazırdı ve yazmasını da hiçbir şey engelleyemezdi.

Mulligan'ın ilk on iki seyahati onu sürekli savaş içinde yaşayan ülkelere, vatandaşlarını murdar düşüncelere sahip diye cezalandıran ülkelere, kültürleri cinsel haz peşinde koşmaya adanmış ülkelere, halkları yiyecekten başka bir şey düşünemeyen ülkelere, kadınların yönettiği ve erkeklerin düşük ücretle uşak olarak çalıştırıldıkları ülkelere, kendilerini sanata ve müziğe adamış ülkelere, ırkçı-

ların, Nazi benzeri yasaların egemen olduğu ülkelere, insanların farklı ten renklerini ayırt edemedikleri ülkelere, tüccarlarla işadamlarının bir vatandaşlık görevi olarak halkı aldattıkları ülkelere, süregiden spor etkinlikleri ekseninde örgütlenen ülkelere, depremlerin, patlayan yanardağların ve sürekli kötü giden hava koşullarının kuşatması altındaki ülkelere, insanların hiçbir şey giymedikleri tropikal ülkelere, insanların kürk takıntısıyla yaşadığı soğuk ülkelere, ilkel ülkelere ve teknolojisi gelişmiş ülkelere, geçmişe aitmiş gibi görünen ülkelere ve bugüne ya da uzak geleceğe aitmiş gibi görünen ülkelere götürmüştü. Ferguson projeye başlamadan önce yirmi dört gezinin kabaca taslağını yapmıştı, ama yeni bir bölüme en iyi girişin plansız yazmak, cümleden cümleye geçerken aklına ne gelirse kaleme almak olduğunu gördükten sonra ilk yabanıl taslak bitince başa dönüp onu ağır ağır evcilleştirmeye başladı, genellikle yazdıkları kesin ve uygun biçimini alıncaya, aradığı hafiflikle ağırlığın gizemli birleşimine kavuşuncaya, o acayip anlatıları kıvırabilmek için gerekli olan ciddi-gülünç karışımı üslubu, *hareket halindeki saçmalık* diye tanımladığı *inandırıcı olmayanın inandırıcılığını* yakalayıncaya kadar beş ya da altı taslak daha yazıyordu. Küçük kitabını bir deney, *yeni yazarlık kaslarını* esnetmek için bir egzersiz olarak görüyor, son bölümü bitirdiğinde de taslağı yakmayı, yakmazsa da kimsenin asla bulamayacağı bir yere gömmeyi planlıyordu.

O gece büyükbabasının evindeki, bir zamanlar annesiyle Mildred Teyze'nin paylaştığı konuk yatak odasında, Cage'in kitabından kaynaklanan özgürlük duygusuyla dolan Ferguson, kararlı ve sevinçli bir halde bir aylık sessizliğin sona erdiğini düşünerek hiç kuşkusuz o güne kadarki en çılgın emeğinin birinci ve ikinci taslaklarını yazdı.

DROON'LAR

Droonlar topraklarının durumundan yakınırken en büyük mutluluğu yaşarlar. Dağda yaşayanlar ovada yaşayanlara gıpta eder, ovadakiler dağa göçmeye can atarlar. Çiftçiler mahsulleri beğenmez, balıkçılar günlük avların azlığından homurdanır, ama ne bir çiftçi ne de bir balıkçı bugüne kadar ortaya çıkıp başarısızlığının sorumluluğunu kabullenmiştir. Kendilerinin iyi çiftçi ve iyi balıkçı olamadığını, eski bilgilerin yitip gittiğini ve artık her yaptıkları işte deneyimsiz acemilerden daha becerikli olmadıklarını itiraf etmek yerine toprağı ve denizi suçlarlar.

Gezilerimde ilk kez tembel insanlar diyeceğim kişilerle karşılaştım.

Kadınlar gelecekten umudu kesmiş ve artık çocuk doğurmayı düşünmüyorlar. En zenginler günlerini yassı kayaların üzerine çırılçıplak serilip sıcak güneşin altında uyuklayarak geçiriyorlar. Sivri kayalıkların arasında ve dik yamaçlarda dolaşmayı seven erkekler kadınların kendilerine ilgi göstermeyişine içerliyorlar, ama bu konuda herhangi bir girişimde bulunmadıkları gibi durumu değiştirmek için belirli bir planları da yok. Arada bir güçsüz bir saldırıya geçip sırtüstü yatan kadınlara taş atıyorlar, ama o taşların çoğu hedefe ulaşamıyor.

Bir süredir dünyaya gelen her çocuk doğar doğmaz suda boğularak öldürülüyor.

Saraya vardığımda beni Kemikler Prensesi ile maiyeti karşıladı. Beni son çatışmadan uzaklaştırarak bahçesine götürdü, bir kâse elma ikram etti ve halkının ihtiraslarından söz açtı. İffet bekçilerine karşı ne gibi bir yeni ayaklanma hazırlıyorlar? diye sordu. Prenses çok ciddi sorunlardan söz ettiği halde şaşkın, telaşlı ya da boş yere paniklemiş

gibi görünmüyordu. Sanki mahrem bir espriye gülercesine sık sık kahkaha atıyordu ve görüşmemiz boyunca çocukluğunda Çin elçisinin hediye ettiğini söylediği bir bambu yelpazeyle kendini yellemeye devam etti. Sabah olunca bana yolluk erzak verdi.

Birçok köy var, hepsi de bir dizi eşmerkezli sekiz halka halinde kuleyi çevreliyor. Kıyıdan bakınca her zaman aysbergler görülebiliyor.

Kulenin adadaki en eski yapı olduğu, bellekten önceki çağda yapıldığı söyleniyor. Artık meskûn değil, ama efsaneye göre bir zamanlar bir ibadet yeriymiş ve kâhin Botana o mabette açıkladığı kehanetlerle Droon'ların altın çağını yönetmiş.

Atıma atladım ve ülkenin iç kesimlerine gitmeye karar verdim. Üç gün üç gece sonra Flom köyüne vardım, yeni bir inanışın oradakilerin hayal gücüne bulaştığını ve onları yok etme tehlikesi yarattığını anlattılar. Haber kaynağıma (saraydaki bir kâtip) göre Flom'luların bulaşıcı olan ve hızla yayılan kendinden nefret etme hastalığı öyle bir boyuta ulaşmış ki insanlar kendi bedenlerine düşman olmuşlar ve kâtibin vücudu parçalama orjisi diye tanımladığı âlemlerde gövdelerini yok etmeye, sakatlamaya ya da işe yaramaz hale getirmeye çalışıyorlarmış.

Bu yapılanlar için orji sözünü kullanmak doğru değil. Orji insanı coşturan ve kendinden geçiren haz çağrışımı yapar, oysa Flom halkının hazla hiçbir ilgisi yok. Bağnaz dindarların derin durgunluğu içinde yaşayıp gidiyorlar.

Günde bir kez köyün meydanında Dayanıklılık denilen bir tören yapılıyor. Törene katılanlar kendilerini tepeden tırnağa sargı beziyle sarıyor, boğulmamak için sadece burun deliklerinin önünde ufak bir açıklık bırakıyorlar, sonra mumyaya benzeyen bu insanların dört hizmetkârına efendilerinin ya da hanımlarının kollarına ve bacaklarına asılıp olabildi-

ğince uzun süre var güçleriyle çekmeleri söyleniyor. Sınav bu işkenceye dayanabilmek. Bu işlem yapılırken bir kol ya da bacak koparsa seyirci kalabalığından coşkulu haykırışlar yükseliyor. Bu durumda Dayanıklılık kavramı Üstünlük Sınırını Aşma kavramına dönüşüyor. Kopan organlar Belediye'de cam bir mahfaza içinde sergileniyor ve kutsal nesneler olarak tapınılıyor. Kollarını veya bacaklarını yitirenlere hanedan ailesine özgü ayrıcalıklar tanınıyor.

Yerel yönetimin yürürlüğe koyduğu yeni yasaların hepsi Üstünlük Sınırını Aşma ilkelerini yansıtıyor. Topluma yapılan hizmetler organların acı vermeden koparılmasıyla ödüllendiriliyor, buna karşılık hüküm giymiş suçlulara zorla daha uzun süreli bir işlem uygulanıyor ve işlemde bedenlerine ilave organlar da dikiliyor. İlk defa suç işlemiş olanlara midelerinin yakınına bir el ekleniyor. Ama sabıkası fazla olanlara daha aşağılayıcı cezalar hazırlanıyor. Bir seferinde sırtına genç bir kızın kafası dikilmiş olan bir adam gördüm. Bir başkasının avucundan bebek parmakları çıkıyordu. Hatta bazıları bir başka gövdenin tamamını taşıyor gibi görünüyor.

Flom halkı gündelik yaşamlarında kuşkulu varlıklarıyla ilişkilendirilebilecek korkuları gidermeye çalışıyorlar. Unutmaya çalışmıyorlar, çektikleri ıstırap çıplak gözle görünmese bile sürüp gidiyor. Bu yüzden o acıyla yüzleşmeyi yeğliyor ve böylelikle benliklerini tanımalarını önleyen engellerin üstesinden geliyorlar. Tekbenciliklerini fetişe dönüştürmüş olmalarını hiçbir şekilde mazur göstermeye çalışmıyorlar.

Sadece vücutlarını yenmeye çabalamıyorlar, birbirlerinden kopuk olma duygusunun da üstesinden gelmek istiyorlar. Biri bana bunu şöyle açıkladı: "Ortak bir zemin bulamıyor gibiyiz. Her birimiz kendi dünyasını taşıyor ve bu dünya bir başkasının dünya-

sıyla ancak nadiren örtüşebiliyor. Bedenlerimizin boyutunu ufaltarak başkalarıyla aramızdaki mesafeleri azaltmayı umuyoruz. Kollarını bacaklarını kaybetmiş olanların, başkalarının hayatlarına katılabilmeyi organlarını kaybetmemiş Flom'luların çoğundan daha iyi başardıkları kanıtlanmış bir gerçek. Hatta bazıları evlenmeyi bile başarabildiler. Belki kendimizi neredeyse hiçe indirgersek, sonunda birbirimizi bulabiliriz. Hayat zaten zor. Çoğumuz burada nefes almayı unuttuğumuz için ölüyoruz."

Paragraflar arasında kalkıp odada dolaşarak geçirdiği süreler, bir fincan kahve yapmak ve çantasından bir paket Camel çıkarmak için kaybettiği dakikalar dahil Ferguson'un o ilk taslağı yazmak için harcadığı zaman iki saati bulmadı. Yazmayı bitirince kalemini bıraktı, yazdıklarını dikkatle okudu, arkasına yaslandı, bir süre sigara içmek, kurcalamak ve düşünmek için durdu, sonra kalemini aldı ve bölümü yeniden yazmaya başladı. Sekiz taslak ve dokuz gün sonra, ilk müsveddeden geriye sadece dört cümle kaldı.

Şükran Günü'nden önceki çarşamba, Ferguson Jim' le birlikte yola çıkarak iki ayı aşkın bir süreden sonra ilk kez Woodhall Crescent'taki evine gitti, Amy de Boston'dan benzer bir yolculuk yaparak geldi ve beşi uzun bir hafta sonu geçirmek üzere bir araya toplandı; ama Ferguson perşembe öğleden sonra yıllık hindi ziyafetine katılmanın dışında pek evde oturmadı. Dan'le annesi öyle uyumlu bir çift olmuşlardı ki Ferguson onların birbirlerine benzemeye başladıklarını düşündü; ama Amy ters ve kavgaya hazır bir havadaydı, Ferguson bayram sofrasında onu neşelendirmek için Howard'la en son eşleştirdikleri (Arthur Dove-Walter Pidgeon, John Locke-Francis Scott Key, Charles Lamb-Georges Poulet, Robert

Byrd-John Cage)[1] bir düzine tenis maçını anlatınca, çoğunu daha önce iki kez duymuş olan Jim dahil herkes güldü, fakat Amy uzun bir inilti koyuverdikten sonra *önemsiz, ahmakça, üniversite öğrencisi mizahı* dediği esprilerle vakit kaybettiği için Ferguson'u bir güzel haşladı. Yok, Amerika'nın meşru ve ahlaki olmayan bir savaş yaptığından Ferguson'un haberi yok muymuş? Yok, ülkenin dört bir yanında siyahların vurulup öldürüldüğünü bilmiyor muymuş? Yok, Bay Şımarık Princeton Allamesi'ne bu haksızlıkları yok sayıp *gerzek yatakhane şakalarıyla* eğitimini boşa harcama hakkını kim vermiş?

Ferguson, Amy'nin Özgürlük Yazı kahramanı Michael Morris'le aşkının pek iyi gitmediğine, hatta belki de bittiğine hükmetti, ama kendini tutup kıza aşk hayatını sormadı ve kısaca, Haklısın Amy, dedi. Dünya bokla, acıyla ve dehşetle dolu bir lağım çukuru, ama sen kalkıp da bana gülmenin yasaya aykırı olduğu bir ülke kurmak istediğini söylüyorsan, o zaman başka bir yerde yaşamayı yeğlerim.

Amy, Sen beni dinlemiyorsun, dedi. Tabii ki gülmeye ihtiyacımız var. Eğer gülmesek, muhtemelen bir yıl içinde hepimiz ölmüş olurduk. Bütün mesele, şu senin tenis maçlarının hiç komik olmaması, hiç gülemiyorum.

Dan kızına *sakin olmasını, olayı büyütmemesini* söyledi. Jim kardeşine bir *anti-somurtkanlık* hapı almasını önerdi, hemen sonra bunu *anti-hap hapı* olarak düzeltti, Ferguson'un annesi de Amy'ye *canını sıkan bir şey* olup olmadığını sordu, Amy bu soruya karşılık olarak başını öne eğip peçetesine baktı ve altdudağını ısırdı, o andan yemeğin sonuna kadar Ferguson kimseyle hemen hemen hiç konuşmadı. Kabak tatlısı yendikten sonra hep

1. Sırasıyla; *dove*: kumru, *pigeon*: güvercin, *lock*: kilit, *key*: anahtar, *lamb*: kuzu, *poulet*: piliç, *bird*: kuş, *cage*: kafes. (Ç.N.)

birlikte tabakları yıkamak, tencereleri ve tavaları tellemek için herkes mutfağa girdi, daha sonra Dan'le Jim televizyonda Şükran Günü futbol maçlarının sonuçlarını öğrenmek ve haberleri izlemek üzere salona geçti, Amy'yle Ferguson'un annesi de mutfak masasının başına oturdular, Ferguson onların Amy'nin canını sıkan şey (hiç kuşkusuz Michael Morris) konusunda *içtenlikle dertleşeceklerini* tahmin etti. Saat altıyı biraz geçiyordu. Ferguson ebeveyn yatak odasından telefon etmek için üst kata çıktı, kimse duymadan rahatça konuşabileceği tek telefon oradakiydi. Evie geçen hafta sonu konuşurlarken Şükran Günü yemeğini bitişik komşusu ve mahalledeki en yakın dostları olan Kaplan'larla yiyeceğini söylemişti; Ferguson partinin erken bitmiş olabileceği varsayımıyla önce Evie'nin evini aradı. Telefon açılmadı. Bu durumda Kaplan'ların evine telefon etmesi gerekiyordu, o zaman da telefonu Kaplan ailesinden kim açarsa onunla uzun uzadıya konuşmak zorunda kalacaktı, karşısına George ya da Nancy veya üniversite öğrencisi olan çocukları Bob yahut Ellen çıkardı, hepsi de Ferguson'un arkadaşıydı, normal koşullarda hepsiyle seve seve konuşurdu, ama o özel gecede sadece Evie'yle konuşmak istiyordu.

Büyüme dönemindeki en güzel anılarının bir kısmı lise yıllarında sık sık gittiği Kaplan'ların evinde yaşanmıştı, cuma ve cumartesi akşamları George'un sahaf dükkânından gelmiş binlerce kitapla dolup taşan o iki katlı, ahşap evde en çok Dana'yla, sık sık da Mike Loeb ve Amy'yle buluşurdu, o akşamların çoğunda on iki ya da on altı kişi, hem de alışılmadık bir biçimde yetişkinlerle ergenler ve yine alışılmadık bir biçimde beyaz ve siyah gençler bir araya gelirdi, ama zaten o sıralarda Doğu Orange'ın o kesiminde yaşayanların neredeyse yarısı beyaz yarısı siyahtı; Kaplan ailesiyle Evie Monroe

parasız pulsuz ve kaçıp gitmeye niyetlenmeyen, bombalara-hayır-birleşmeye-evet yanlısı solcular oldukları için, dahası o eve gelen herkes George'un adıyla dalga geçecek ve (*Gizli Teşkilat* filminde Cary Grant'a verilen GEORGE KAPLAN sahte kimliğine gönderme yaparak) ona Var Olmayan Adam diye hitap edecek kadar kıvrak zekâlı olduğu için Ferguson bazen o evi akıl ve ruh sağlığının Amerika'daki son kalesi olarak görürdü.

Telefonu Bob açtı, Kaplan'ların içinde en az konuşan ve aynı anda kafasında dört farklı düşünce dolaşan kişi Bob olduğu için telefona onun çıkması Ferguson açısından iyi oldu, üniversitenin artıları, eksileri ve (Bob'un deyimiyle) *Vietnam'daki lanet olası sikindirik rezalet* hakkında üç-beş kelime konuştuktan sonra telefon Evie'ye verildi.

Evie, Ne var, ne oldu Archie? diye sordu.

Hiçbir şey olmadı. Sadece seni görmek istiyorum.

On dakika sonra tatlıya sıra gelecek. Neden arabana atlayıp gelmiyorsun?

Sadece seni. Yalnız seni.

Bir aksilik mi var?

Pek sayılmaz. Birden soluk almaya ihtiyaç duydum. Amy büyük bunalımlarından birini yaşıyor. Erkekler futbol konuşuyor, ben de sana hasret duyuyorum.

Bu güzel işte, *hasret*.

Bu sözcüğü daha önce kullandığımı sanmıyorum, ömrümde bir kez bile kullanmadım.

Nancy'nin başı ağrıyor, George da galiba grip oluyor, o yüzden buradaki hikâyenin fazla uzun süreceğini sanmıyorum. Bir saat içinde evde olurum.

Senin için bir sakıncası var mı?

Tabii ki yok. Seni görmekten sevinç duyarım.

İyi. Bir saat içinde sende olurum.

Birbirlerine düşkün oldukları, on sekiz yaşındaki

Ferguson'la otuz bir yaşındaki Evie Monroe'nun çoktan sınıftaki öğretmen-öğrenci resmiyetinin ötesine geçtikleri bir sır değildi. Artık arkadaştılar, iyi dosttular, muhtemelen birbirlerinin en iyi dostuydular, ama dostluğun yanı sıra her ikisi de giderek artan fiziksel bir arzu duyuyordu, bu eğilim sırdı, hatta başlangıçta hiç beklenmedik bir anda ortaya çıkıveren bu şehvet dolu düşünceleri korkudan ya da çekingenlikten kendilerinden bile sakladılar, ama ağustos ortalarında bir perşembe gecesi viskiyi fazla kaçırdıklarında, içki çekingenliği yok eden etkisini gösterdi ve karşılıklı arzularının bastırılmış alevleri bir anda yükseldi, alt kattaki salonun kanepesinde birbirlerini paralarcasına sarılıp öpüşmeye başladılar, sokak kapısının çalınmasıyla aşk oyunu yarıda kesildi, bu sadece vahşetinden dolayı değil, aynı zamanda Ed hâlâ varken olduğu için önemli bir olaydı, artık Ed olmadığı, Dana Rosenbloom olmadığı, Celia Federman ufukta bir hayalden öteye geçemediği ve Ferguson da Evie de hatırlayacak kadar uzun süre kimseyle birlikte olmadıkları için, o serin Şükran Günü gecesi yeniden birbirlerine dokunmak isteyecekleri kuşkusuzdu. Bu sefer alkole gerek yoktu. Ferguson'un beklenmedik bir anda *hasret* sözcüğünü kullanması, ağustostaki perşembe gecesi başlayıp da bitiremedikleri şeyin anısına götürmüştü ikisini de ve Ferguson Warrington Meydanı'ndaki ikiz evin Evie'nin yaşadığı kısmına gelince doğru yukarıya, yatak odasına çıktılar, ağır ağır soyundular ve eskiden başlamış oldukları şeyi sonunda uzun uzadıya, mutluluk dolu bir geceyle tamamladılar.

İlişkileri ciddiydi. Sabah kalkınca unutulacak tek seferlik bir kaçamak değil – bir şeylerin başlangıcı, ardından atılacak birçok adımın ilk adımıydı. Ferguson, Evie'nin kendinden büyük olmasına aldırmıyordu, ilişkileri-

nin duyulup duyulmamasına aldırış etmiyordu, haklarında dedikodu yapılıp yapılmamasını umursamıyordu. Otuz bir yaşında bir kadının on sekiz yaşında bir çocukla ilişkiye girmesi her ne kadar *uygunsuz* görülse de yasaların bu konuda yapabileceği hiçbir şey yoktu, çünkü Ferguson izin isteme çağını geçmişti, ilişkileri yasalara aykırı olmayan dürüst bir ilişkiydi ve kesinlikle dokunulmazlıkları vardı. Eğer toplum onların yaptığına yanlış gözüyle bakıyorsa, o zaman onlara bakmaya ve katlanmaya devam edecekti.

Henüz genç olan Evie için olduğu kadar bütün delikanlılar gibi sürekli ereksiyon halinde dolaşan ve hiçbir zaman yeterince tatmin olmayan, seks yoksunu Ferguson için de seks, ilişkilerinin önemli bir parçası olmakla beraber, mesele sadece seks değildi; ikisi de birbirine sarılmak, kollarını bacaklarını birbirine dolamak, şiddetli şehvet dalgaları içinde kendilerinden geçmek, tam anlamıyla boşalacak ve soluksuz kalacak derecede ateşli bir coşkuyla çılgınca sevişmek ihtiyacını duyuyordu, kimi zaman da birbirlerine uzun uzun, olabildiğince yavaşça, usulca dokunarak ağır ağır uyarılmayı bekleyip daha fazla dayanamayacakları noktada seks yapıyorlar, bu sevişmelerin cömert doyumunu, dönüşümlü olarak sevecenliği ve şiddeti yaşıyorlardı; Ferguson'un erotik tarihçesi o güne kadar sadece bir yatak partneriyle, ince uzun yapılı, ince kemikli, ufak memeli, dar kalçalı Dana'yla sınırlı kaldığı için daha dolgun vücutlu Evie ona kadınlığın yeni bir biçimini tanıttı, bu yeni form başlangıçta hem heyecan verici hem bilinmez ve tuhaf geliyordu, sonraları yabancılık duygusu kayboldu, sadece heyecan uyandırmaya devam etti, sonra da al baştan yabancılık duymaya başladı, çünkü cinsellikle ilgili her şey yabancıydı, her şey acayipti. Bu yeni kadın vücudu her şeyden önce geliyordu, ama her şey o kadarla bitmiyordu. Vücutların

ilişkisi. Hızlı vücutlar ve durgun vücutlar, ılık vücutlar ve ateşli vücutlar, kalça vücutları, nemli vücutlar, pipi ve kuku vücutları, boyun vücutları ve omuz vücutları, parmak vücutları ve parmaklayan vücutlar, el ve dudak vücutları, yalayan vücutlar ve her zaman, her yerde surat vücutları, yatakta da yatak dışında da ikisinin birbirine bakan yüzleri, hayır Evie'nin yüzü güzel değildi, o yılın geçer akçe değerlerine göre biraz alımlı bile sayılmazdı, iri bir burun, elmacıkkemikleri çıkık, köşeli bir İtalyan suratı, ama Ferguson'a bakan o gözler var ya o gözler, alev alev yanan kahverengi gözler Ferguson'un doğruca içine işliyordu ve o gözler gerçek olmayan bir duyguyu asla gerçekmiş gibi yansıtmıyor, asla bir şeyleri gizlemiyordu, bir de belli belirsiz bir dişleklik havası veren ve kadının ağzını Amerika'nın en seksi ağzına dönüştüren o hafifçe çarpık iki ön dişinin sevimliliği, hepsinden güzeli de bütün geceyi Evie'yle geçirebilmesiydi, bunu Dana ile ancak iki ya da üç kez yapabilmişken şimdi her seferinde birlikte uyuyorlardı ve sabah Evie'nin yanında uyanma olanağı Ferguson'un ömrünün en derin, en mutlu, en huzurlu uykusuna dalmasını sağlıyordu.

Birbirlerini hafta sonlarında görüyorlardı, Ferguson'un büyükbabası nisan başlarında Florida'dan dönünceye kadar her hafta sonu New York'ta buluştular, Ferguson'un zaten ikiye bölünmüş yaşamı şimdi kampüsle şehir arasında giderek büyüyen boşluğun bir o tarafına bir bu tarafına atlamakla geçiyordu, beş gece bir yerde, iki gece başka bir yerdeydi, Mulligan'a zaman ayıramadan pazartesi sabahından cuma sabahına kadar derslere giriyor ve ödev yapıyordu, bir Walt Whitman burslusu olduğu ve çuvallamaması gerektiği için cuma öğlen şehre gidinceye kadar (okuma ödevleri, yazılı ödevler, sınavlar için çalışmak, Howard'la Zeno ve Herakleitos'u konuşmak gibi) Princeton'la ilgili bütün sorumluluklarını yeri-

ne getirmek zorundaydı, sonra ikili yaşamının New York faslına dönüyordu, bu da cuma akşamüstü altı ile yedi arasında Evie kapıyı çaldığı andan itibaren onunla olmak, o gelinceye kadar cuma öğleden sonrayı Mulligan'ı yazmak, cumartesi ve pazar sabahları Evie öğrencilerinin ödevlerini düzeltip hafta içindeki derslerini hazırlarken dört saat yine Mulligan üzerinde çalışmak demekti; sonra öğle yemeğini şehirde yiyorlar, cumartesi gecelerini Ferguson'un ya da Elie'nin arkadaşlarıyla veya sadece ikisi sinemaya, tiyatroya, konsere giderek yahut evde kalıp yatakta yuvarlanarak geçiriyorlar, yarıda kesilecek pazar günleri kahvaltıdan sonra yeniden yatak odasının dinginliğine dönüp konuşarak ya da konuşmayarak saat dörde, beşe, altıya, yani sonunda kendilerini zorlayarak giyinip Evie'nin Ferguson'u Penn İstasyonu'na götürmesine kadar yatakta kalıyorlardı. En kötüsü de buydu – pazar akşamı vedalaşmak ve trene binip Princeton'a dönmek. Ferguson o yolculuğu kaç kez yaparsa yapsın bir türlü alışamadı.

Ferguson'un son üç yılda yazdığı öykülerin hepsini okuyan tek kişi Evie'ydi. Ferguson'un Artie Federman'ın ölümünden sonra kendine koyduğu yürek paralayıcı kısıtlamaları anlattığı tek kişi Evie'ydi. Babasına duyduğu husumetin derinliğini anlayan tek kişi Evie'ydi. Ferguson'un içinde dönüp duran karmaşanın, bağışlamaya yanaşmayan katı yargıların düğümü ile gözünü para hırsı bürümüş Amerikalılara duyulan öfkeyle karışık ruh güzelliğindeki çelişkinin, sevdiklerine duyduğu sınırsız sevecenliğin, iyi kalpli çocuk dürüstlüğünün ve kendi yüreğinin yumuşaklığıyla bağdaşamayan hoyratlığın doğasını anlayabilen tek kişi Evie'ydi. Evie onu herkesten daha iyi tanıyordu. Ferguson'un uçan dairesinden yeni inmiş bir uzaylı gibi ne kadar olağandışı, tuhaf biri olduğunu, ama nasıl da soluk kesecek kadar kusursuzca nor-

mal göründüğünü Evie biliyordu, bunu o temmuz gecesi (kapının zili çalınmadan, sonunda yatağa girecekleri kendi akıllarına bile gelmeden önce) Ferguson'a da söylemiş, herhangi bir yirminci yüzyıl dünyalısının giysilerini giyen bir uzaylı, *evrendeki en tehlikeli casus*, demişti, normal görünümlü olağandışı tuhaf kişi de bu sözler üzerine tuhaf bir huzur duymuştu, çünkü kendini tam da öyle görmek istiyordu ve bunu sezen tek kişinin Evie olması ne kadar sevindiriciydi.

Ancak, Ferguson'un beklediği kadar cesur değildiler. İlişkileri hakkında kim-takar-kimin-ne-dediğini yaklaşımı belirli istisnalar olmadan yürümüyordu, çünkü çok kısa zamanda anlaşıldı ki, bu durumun bazı kişilerden saklanması gerekiyordu, bu hem o kişilerin hem de Ferguson'la Evie'nin iyiliği için gerekliydi. Ferguson'un tarafındaki kişiler annesi, dolayısıyla Dan, Amy ve Jim'di. Evie'nin tarafındakiler ise Bronx'taki annesi, Queens'teki erkek kardeşiyle karısı ve Manhattan'daki kız kardeşiyle kocasıydı. Evie bütün akrabalarının bunu bir rezalet olarak görüp *yer yarılsa da yere girecek* kadar utanacaklarını söyledi, Ferguson ise annesinin bu kadar şiddetli bir tepki vermesini beklemiyordu, herhalde şaşıracak ya da üzülecek veya allak bullak olacaktı ve Ferguson kendini ona anlatmaya çalışmanın boşuna çaba olacağını biliyordu, çünkü göstereceği gerekçeler kadını daha çok şaşırtacak, daha çok üzecek, daha çok allak bullak edecekti. Öte yandan Evie'nin Manhattan'daki arkadaşlarına durumu açıklamanın hiçbir sakıncası yoktu. Onlar aktör, caz müzisyeni ve gazeteciydiler ve insanların özel yaşamlarıyla ilgilenmeyecek kadar ileri görüşlüydüler. Ferguson'un New York'taki dar çevresinde tanıdıkları için de aynı durum söz konusuydu (Ron Pearson ne diye aldırış edecekti?), ama arkadaş olmanın yanı sıra, babasının evliliği nedeniyle Ferguson'un kuzeni de sayılan

Noah potansiyel bir sorundu, Noah'nın kuzeninin aşk hayatını babasına söylemesi için hiçbir neden yok gibi görünüyorsa da, Mildred'in yan odada kulak misafiri olacağı bir noktada oğlan boş bulunup ağzından kaçırabilirdi, ama Noah'nın dostluğu çok önemli olduğu ve kimseye söylememesi tembihlenince söylemeyeceğine inandığı için Ferguson bu riski göze almaya karar verdi, genç Marx da sağ kolunu kaldırıp *ağzını sıkı tutacağına* söz verdikten sonra Ferguson'u kendinden büyük bir kadının aşkını kazandığı için tebrik etti. Ferguson onları ilk tanıştırdığında da Noah, Evie'nin elini sıktı ve, Nihayet meşhur Mrs. Monroe'yla tanışıyorum, dedi. Archie yıllardır sizi dilinden düşürmez, nedenini şimdi anlıyorum. Bazı erkekler, artık aramızda olmamasına rağmen hâlâ Marilyn'i arzuluyor, ama Archie için oldum olası Evelyn vardı ve senin gibi birini arzuladığı için onu kim suçlayabilir?

Evie de, Ve Archie'yi arzuladığım için beni de kim suçlayabilir? dedi. Her şey yerli yerine oturuyor, öyle değil mi?

O geceden iki hafta sonra Evie ruhunun kapısını açtı ve Ferguson'u içeriye aldı.

Bir başka cumartesiydi, New York'taki iyi hafta sonlarından birinin ortasındaki iyi bir cumartesiydi, Evie'nin müzisyen arkadaşlarıyla yemek yedikten sonra Batı 58. Cadde'deki eve daha yeni gelmişlerdi. Cumartesi geceleri gezmeden döndükten sonra her zamanki gibi doğruca yatak odasına gitmek yerine Evie, Ferguson'un elinden tuttu, önce ona anlatmak istediği bir şey olduğunu söyleyerek salona götürdü, kanepeye yan yana oturdular, Ferguson bir Camel yaktı, sigarayı Evie'ye uzattı, o da bir nefes çektikten sonra yeniden Ferguson'a verdi ve konuşmaya başladı:

Bana bir şey oldu Archie. Büyük bir şey. Pazartesi günü regl olmam gerekiyordu, ama olmadı. Genellikle hiç aksamaz, ama arada sırada bir gün ya da yarım gün geciktiği olur, o yüzden salı günü olur diye üzerinde durmadım, ama salı günü de hiçbir şey olmadı. Bu alışılmadık bir durumdu. Neredeyse daha önce hiç olmamıştı. Çok meraklandım. Eskiden olsa ânında paniğe kapılır, yoksa gebe miyim diye düşünmeye başlardım, çünkü hamile kalmayı asla istemedim, en azından istediğimi sanmıyorum, biri Vassar'da ikinci sınıftayken biri de Bobby'yle evlendikten bir yıl sonra yaptırdığım iki kürtaj da bunu kanıtlıyor. Ama şimdi, şimdi derken dört gün önceki salıyı kastediyorum, reglim iki gün aksadığı halde ömrümde ilk kez endişelenmedim. Kendi kendime, Hamileysem ne olmuş yani? diye sordum. Önemli mi? Hayır önemli değil, dedim. Harika bir şey olur. Archie, ömrümde bir kez olsun bunları düşünüp bunları söylememiştim. Çarşambaya geldik. Yine kan yok. Üzülmek şöyle dursun, sevinçten dünyanın üzerinde uçuyordum.

Ferguson, Ve? diye sordu.

Ve perşembe her şey bitti. Bütün dünya içimden aktı gitti, bıçaklanmışım gibi hâlâ kanıyorum. Biliyorsun zaten. Dün gece yattın benimle.

Evet, çok kan vardı. Her zamankinden fazla. Aldırış etmedim tabii.

Ben de aldırış etmedim. Önemli olan şu Archie: Bana bir şeyler oldu. Artık eskisi gibi değilim.

Emin misin?

Evet, kesinlikle eminim. Çocuğum olsun istiyorum.

Ferguson, Evie'nin söylediklerini hemen anlayamadı, izahı olmayan dağ gibi yığılmış birtakım ayrıntılardan, Evie çocuğun babasının kim olacağı, evlenmeden anne olmayı nasıl açıklayacağı, eğer evli değilse ve biriy-

le birlikte yaşamıyorsa, dadı yahut bakıcı tutacak parası olmazsa nasıl hem öğretmenliğe devam edip hem de nasıl annelik yapacağı gibi ürkütücü sorulardan söz ediyordu.

Sonra Ferguson'u iç dünyasında kısa bir geziye çıkarıp o dünyada sevginin ve seksin önemini vurgulayarak sorularının yönünü değiştirdi; genç kızlığından bu yana âşık olduğu çocukları ve erkekleri, verdiği iyi ve kötü kararları, kısa ömürlü oynaşmaları, sonuçsuz kalan uzun vadeli ilişkileri, belki de yaptığı en büyük yanlışın çok genç yaşta Bobby Monroe ile sadece iki buçuk yıl süren evliliği olduğunu anlattı ve bütün bu tutkuların, umutların ve hayal kırıklıklarının en şaşırtıcı yanı, hiçbirisinin kendisini onun kadar, çocuk-erkeği Archie, yeri doldurulamaz Achie'si kadar mutlu etmediğini, hayatında ilk kez güvenebileceğini, çok şiddetli ya da çok aşırı sevgi göstermesi yüzünden terk edilme korkusu duymadan sevebileceğini hissettiği biriyle birlikte olduğunu söyledi. Hayır Archie, dedi, sen ötekilerin hiçbirine benzemiyorsun. Benden ürkmeyen ilk erkeksin. Bu gerçekten çok önemli ve ben bu duyguyu doya doya yaşamak istiyorum, çünkü yüreğimizin derinlerinde sen de ben de biliyoruz ki bu ilişki sürmeyecek.

Ferguson, Sürmeyecek mi? dedi. Bunu nasıl söyleyebilirsin?

Çünkü süremez. Çünkü sürmeyecek. Çünkü sen daha çok gençsin ve er geç artık birbirimize uygun olmayacağımız bir gün gelecek.

Ferguson, işin özünün bu olduğunu kavradı, Evie artık birlikte olmayacakları bir zamanı, şimdi olan her şeyin artık olmayacağı ve birbirlerinin belleğinde yaşayan anı hayaletlerine, derileri, kemikleri ya da yürekleri olmayan elle tutulamaz varlıklara dönüşecekleri gelecekteki bir süreci kuruyordu kafasında, o yüzden çocuk-

ları düşünüyor ve kendinin de çocuğu olsun istiyordu – Ferguson'dan dolayı bunu düşünüyor, çocuğunun babası o olsun, vücudunu Evie'nin çocuğuna bıraksın ve sonsuza kadar Evie'yle yaşamaya devam etsin istiyordu.

Bu akla yakın geliyordu. Ama sonra hiç de akla yakın gelmiyordu.

Evie, bunun acelesi olmadığını, sık sık bunu düşünmesi gerekmediğini, böyle bir olasılık olabileceğini akıllarının bir köşesine yazıp eskisi gibi devam edebileceklerini, ondan herhangi bir sorumluluk üstlenmesini beklemediğini, istemezse doğum belgesini bile imzalamasının gerekmeyeceğini, bunun Ferguson'un değil sadece kendisinin meselesi olduğunu ve Tanrı'ya şükür kadınların doğurmak için ille de evlenmek zorunda kalmadıklarını söyledi, sonra gülmeye başladı, kararını veren ve artık hiçbir şeyden korkmayan birinin coşkulu kahkahasını koyuverdi.

Eskisi gibi devam ettiler. Tek fark artık Evie diyaframını evde bırakıyor, Ferguson da prezervatif almıyordu.

Ferguson, Dana'ya evlenme teklif ettiğinde koca olma fikrinden nasıl rahatsız olmamışsa, şimdi de baba olma fikrinden rahatsız değildi. Onu rahatsız eden şey, Evie'yi kaybetme düşüncesiydi. Evie önünde sonunda bir çift olamayacakları konusundaki karamsar görüşünü açıkladığı için, Ferguson ona haksız olduğunu göstermeye kararlıydı. Ne var ki, zaman Evie'nin haklı olduğunu kanıtlasa bile, o takdirde Ferguson Evie'nin yaptığını örnek alıp henüz beraberlerken *bunu olabildiğince dolu dolu yaşamak* için elinden geleni yapacaktı.

Belki salim kafayla düşünemiyordu, ama ona öyle gelmiyordu. Gözleri açıktı ve dünya onun çevresinde dönüyordu.

Aylar geçti.

Ferguson *Mulligan'ın Gezileri*'nin, Mulligan'ın üç taraflı bir içsavaşın sürdüğü ülkeden zorlu koşullarda eve dönüşünü anlattığı yirmi dördüncü bölümünü yazdı. Çift aralıkla yazılan yüz otuz bir sayfalık kitap bitti, Ferguson planladığı gibi kitabı yakmak yerine, üç kopya (bir orijinal artı iki karbon kopyası) tape ettirmek için profesyonel bir daktilocuya biriktirdiği paradan mantık dışı bir meblağ olan yüz elli dolar verdi, sonra bunları Evie, Howard ve Noah'ya hediye etti. Hepsi de kitabı beğendiğini söyledi. Bu sözler Ferguson'a güven verdi, ama artık Mulligan'dan sıkılmıştı ve şimdiden bir sonraki projesini, *Kırmızı Defter* adındaki riskli bir çalışmayı düşünmeye başlamıştı.

Celia Federman, hem Barnard hem de New York Üniversitesi tarafından kabul edilmişti ve sonbaharda Barnard'da biyoloji branşında öğrenimine başlayacaktı. Ferguson ona bir beyaz gül buketi gönderdi. Hâlâ arada bir telefonda görüşüyorlardı, ama hayatlarına Bruce ve Evie girdikten sonra, bir daha hiçbir cumartesi New York'ta buluşmadılar.

Howard'la Ferguson üniversiteyi bitirinceye kadar oda arkadaşlığını sürdürmeye karar verdiler. Ertesi yıl yemeklerini Woodraw Wilson Kulübü'nde yiyeceklerdi, orası bir yemek kulübü değil, daha çok, kulüplere katılmak istemeyen öğrenciler için kurulmuş bir antiyemek kulübüydü. En parlak öğrencilerden bir kısmı orada yemek yiyordu. Samimi atmosferi olan yemek salonunda dörder kişilik yaklaşık yirmi ufak masa vardı, bu da mekânı antikafeterya olan bir kafeteryaya dönüştürüyordu, kulübün en iyi özelliklerinden biri de sık sık gelen profesörlerin tatlılar yendikten sonra gayriresmi konferans vermeleriydi. Howard'la Ferguson, Herakleitos'un en sevdikleri fragmanlarından biri olan *Umut edilmeyeni umut etmezsen, onu bulamazsın. Çünkü ne bir iz vardır ne*

de bir yol'u tartışmak üzere Nagle'ı davet etmeyi planlıyorlardı.

Noah, Ferguson'a uzun zamandır ertelediği *Taban İkizleri* hikâyesinden kısa bir siyah-beyaz film yapma projesini yaz aylarında gerçekleştirmek istediğini anlattı. Ferguson ona bu çocukça saçmalıkla zaman kaybetmemesini söyleyince Noah, Artık çok geç Archie, dedi. Senaryoyu çoktan yazdım ve tek sent ödemeden ödünç alabileceğim on altı milimetrelik kamerayı da buldum.

Jim, Princeton Fizik Bölümü'ndeki geleceğini sorguluyordu, aylarca *kuşku duyduktan ve kendi kendisiyle mücadele ettikten* sonra yüksek lisansını tamamlayınca akademik kariyeri bırakmaya ve lise fen öğretmeni olmaya karar verme noktasına geldi. Sandığım kadar yetenekli olmadığımı anladım ve hayatımı bir başkasının laboratuvarında ikinci sınıf asistan olarak geçirmek istemiyorum, dedi. Dahası kız arkadaşı Nancy'yle evlenmeyi planlıyorlardı, bu da gerçek ücreti olan gerçek bir iş bulmak ve gerçek dünyanın dört dörtlük bir üyesi olmak anlamına geliyordu. Ferguson'la Jim, Cod Burnu'na yürüme planını ertelediler, ama nisandaki Paskalya tatilinde Princeton'dan Woodhall Crescent'a haritada otuz beş millik düz bir çizgiyle gösterilen ama Jim'in pedometresinde kırk milin üzerinde olduğu ortaya çıkan yolu yürüyerek kat ettiler. Sadece bunu başarıp başaramayacaklarını görmek için yürüdüler. Pek tabii ki o gün yağmur yağdı ve pek tabii ki evin merdivenlerini çıkıp kapıyı çaldıklarında sucuk gibi olmuşlardı.

Amy SDS'ye katıldı ve Brandeis Üniversitesi birinci sınıf öğrencisi, o da hem Newark'lu hem de siyah olan yeni bir erkek arkadaş buldu. Luther Bond. Amy telefonda sevgilisinin adını söyleyince, Ferguson, Ne güzel bir isim, dedi. Peki ama baban ne diyecek, haberi var mı? Amy, Yok tabii, dedi. Dalga mı geçiyorsun? Ferguson,

Sıkma canını, dedi. Dan öyle biri değildir, hiç aldırmaz. Amy homurdandı. Aldırmayacağına pek güvenme, dedi. Ferguson, Peki ben ne zaman tanışacağım? diye sordu. Amy, Woodhall Crescent'ta olmamak koşuluyla ne zaman, nerede istersen, dedi.

Büyükbabası güneşten yanmış, göbek çevresine beş altı kilo katmış olarak ve gözleri velfecri okuyarak Florida'dan döndü, Ferguson onu bu halde görünce ihtiyarın Güneş Işığı eyaletindeki sefa düşkünleriyle ne gibi yaramazlıklar yaptığını merak etti. Bu konuda kesinlikle hiçbir şey duymak istemiyordu, Evie'yle ilişkisinin söylenmeyeceği akrabalardan biri de büyükbabası olduğu için, Benjy Adler New York'taki evine adımını attığı anda Ferguson'la Evie'nin New York'taki aşk maceralarının sonu geldi. Artık Batı 58. Cadde söz konusu olamazdı, şehirde gidebilecekleri başka ev de olmadığı için tek çözüm New York'u unutup hafta sonu günlerini ve gecelerini Evie'nin Doğu Orange'da ikiz binanın yarısındaki evinde geçirmekti. Bu zor bir durumdu. Artık ne oyunlar vardı, ne filmler, ne de arkadaşlarla birlikte yenilen yemekler, her hafta sonu aralıksız tam elli saat sadece ikisi baş başa kalacaktı, ama başka seçenekleri var mıydı? Şehirde ufak bir stüdyo daire tutmayı düşündüler, aksi mizaçlı büyükbabalara ya da başka birilerine muhtaç olmadan şehri onlara geri verecek ucuz bir yer bulmak istediler, ama keseleri ucuza bile elvermiyordu.

Aralıkta geciken regl dönemini, ocak, şubat, mart ve nisanda hiç aksamayan kanamalar izledi. Evie, Ferguson'a bu konuyu *sık sık* düşünmesi gerekmediğini söylemişti, oysa Ferguson, Evie'nin o konuyu "sık sık"tan da fazla düşündüğünden, günde elli, altmış kere aklına getirdiğinden kuşkulanıyordu, hamile kalmadan, tek bir sperm tek bir yumurtayla birleşmeden, tek bir döllenmiş yu-

murta, tek bir zigot, tek bir cenin Evie'nin vücudunda kök salmadan geçen dört ayın sonunda kadında depresyon belirtileri görülmeye başladı. Ferguson ona üzülmemesini, bu işlerin zaman aldığını söyledi, iddiasını pekiştirmek için annesinin ancak iki yıl sonra ona gebe kaldığını anlattı. Ferguson ona yardım etmeye, yüreğine su serpmeye çalışıyordu, ama *iki yıl* fikri Evie'nin kaldırabileceği bir şey değildi, o yüzden, Sen aklını mı kaçırdın Archie? diye bağırdı. Bizim önümüzde *iki yıl* olduğunu nereden çıkarıyorsun? Belki iki ayımız bile yok!

Evie dört gün sonra üreme organlarının muayenesi ve diğer organlarıyla ilgili ayrıntılı kan testleri yaptırmak için jinekoloğuna gitti. Perşembe günü tahlil sonuçları gelince, Ferguson'u Princeton'dan telefonla arayıp, On sekizinde bir kız kadar sağlıklıymışım, müjdesini verdi.

Bu sözün ardından şu soru geliyordu: On dokuz yaşındaki Ferguson da on sekizinde bir delikanlı kadar sağlıklı mıydı?

Ferguson, Bende sorun olamaz, dedi. Mümkün değil.

Evie yine de onu bir doktora görünmeye razı etti – *ne olur ne olmaz*.

Ferguson korkuyordu. Evie'nin içine bir bebek yerleştirme fikrinin belki aptalca, önünü arkasını düşünmeden yapılan bir sevgi gösterisi olduğunu ve uzun vadede bin türlü olumsuz sonuca varabilecek kadar yanlış yorumlanan erkeklik gururundan kaynaklandığını kendine itiraf etti, ama Evie'yle bir çocuk yapmayı becerip beceremeyeceği şu anda onu ilgilendirmiyordu. Önemli olan kendi yaşamıydı, tehlikede olan kendi yaşamı ve kendi geleceğiydi. Küçüklüğünden beri, çocuk benliği, kendisinin büyüyüp erkeğe dönüşecek geçici bir varlık olduğu gerçeğini idrak ettiği andan beri günün birinde baba olacağını, kendileri de büyüyüp erkeklere ve kadınlara dö-

nüşecek minik Ferguson'lar üreteceğini varsaymıştı, bu müstakbel gerçek olarak kabullendiği bir hayaliydi, çünkü dünyanın düzeni böyleydi, küçük insanlar gelişip büyük insan oluyor, onlar da dünyaya yeni küçük insanlar getiriyordu, bunu becerebilecek yaşa gelince herkes öyle yapıyordu. Şimdi bile, dünya yorgunu on dokuz yaşında bir filozof ve anlaşılmaz kitapların savunucusu olduğu halde baba olmayı hevesle bekliyordu.

Mastürbasyon yapmak, Doktor Breuler'in Princeton'ın dış mahallelerindeki ofisine gittiği günkü kadar zevksiz olmamıştı hiç. Tohumlarını sterilize edilmiş bir kupaya boşaltmak ve o sıvının içinde milyonlarca potansiyel bebeğin dans ediyor olmasına dua etmek. Bir topluiğnenin ucunda kaç sarhoş gemici dans edebilir? Kendine çekidüzen vermek için kaç topluiğne gerekir?

Hemşire ertesi hafta için randevu verdi.

Ferguson randevu günü gittiğinde Doktor Breuler, Önümüzü görebilmek için bir test daha yapalım, dedi.

Bir sonraki hafta Ferguson üçüncü kez muayenehaneye gittiğinde, Doktor Breuler, dünyadaki erkek nüfusunun sadece yüzde yedisinde görülen bir durumda olduğunu, spermlerin normal sayının altında olmasının, bir mililitre menide on beş milyondan ya da her boşalmada otuz dokuz milyondan az sperm bulunmasının baba olma gücünü ciddi biçimde etkilediğini ve Ferguson'un spermlerinin bu sayının hayli altında olduğunu söyledi.

Ferguson, Yapılabilecek bir şey var mı? diye sordu.

Doktor Breuler, Korkarım ki yok, dedi.

Yani kısırım.

Çocuk yapamamak açısından, evet öylesin.

Artık gitme zamanı gelmişti, ama Ferguson'a gövdesi öyle ağırlaşmış geliyordu ki, sandalyeden kalkamayacağı-

nı hissediyordu. Başını kaldırdı, kımıldayamadığı için özür dilercesine hafiften gülümsedi doktora.

Doktor, Hiç kaygılanma, dedi. Bunun dışında her bakımdan son derece formdasın.

Ferguson hayatının daha yeni başladığını, hatta henüz başlamadığını, ama en gerekli kısmının çoktan ölmüş olduğunu düşündü.

Ferguson'ların Çöküşü.

Onun soyundan kimse, bir tek kişi dahi gelmeyecekti, ne şimdi ne de sonsuza dek kimse olacaktı.

Dünyadaki Yaşamın Kayıt Defteri'nde bir dipnot düzeyine düşecek, sonsuza kadar *Ferguson'ların Sonuncusu* olarak bilinecekti.

6.1

Sonradan, yani bir, iki, üç yıl sonra Ferguson ne zaman geriye dönüp 1966 sonbaharıyla Amy'nin 1968 Haziran başındaki mezuniyeti arasında olanları düşünecek olsa, anılarında birkaç olay ağır basıyor, çoğunluğu değilse bile birçok anı gölgede kalırken bazıları geçen zamana rağmen canlılığını koruyordu: Bu, bazı bölümleri yoğun, berrak bir ışıkla aydınlanan, diğer bölümleri loşlukta belirsizleşen, şekilsiz figürlerin kanvasın bulanık kahverengi köşelerinde kaldığı, yer yer elektriği kesilmiş karanlık yatakhane asansörü kadar kara, kapkara hiçlik lekelerinin serpiştirildiği zihinsel bir tabloya benziyordu.

Örneğin, daireyi onlarla paylaşan üç kişi, ilk yıl Melanie, Fred ve Stu adlarındaki öğrenciler, ikinci yıl Alice, Alex ve Fred, hikâyede hiç rolleri olmayan kişilerdi. Geldiler ve gittiler, kitaplarını okudular, yemeklerini pişirdiler, yataklarında yatıp uyudular, sabahları banyodan çıkarken karşılaşınca merhaba dediler, ama Ferguson onlara pek dikkat etmedi ve bir günden ötekine yüzlerini anımsamakta zorlandı. Ya da o korkunç iki yıllık zorunlu fen dersleri, Ferguson sonunda o dersleri ikinci sınıftayken almaya başladı, alay edercesine Şairler İçin Fizik diye adlandırılan bir kursa kaydoldu, derslerin hemen hepsini astı, Amy'nin Barnard'da matematik okuyan bir arkadaşı-

nın yardımıyla bir hafta sonu çılgınca koşturarak düzmece laboratuvar raporlarını tamamladı – bunların da hiç önemi yoktu. *Spectator*'ın yönetim kuruluna girmeme kararı bile hikâyede büyük bir ağırlık taşımıyordu. Bu oraya ayrılacak saatlerle ilgili bir meseleydi, başka bir nedeni yoktu, kayıtsızlıktan kaynaklanmıyordu, ama Friedman, Mullhouse, Branch ve diğerleri gazeteye haftada elli, altmış saatlerini veriyorlardı, bu Ferguson'un zaman ayırmayı kabul edeceğinden çok daha uzun bir süreydi. Yönetim kurulundakilerden hiçbirinin kız arkadaşı yoktu – aşka ayıracak vakitleri yoktu. Hiçbiri şiir yazmıyor ya da çevirmiyordu – edebiyata ayıracak vakitleri yoktu. Hiçbiri derslerinde büyük başarı göstermiyordu – ders çalışmaya ayıracak vakitleri yoktu. Ferguson üniversiteyi bitirdikten sonra gazeteciliğe devam kararını zaten vermişti, ama şimdi Amy'ye, şairlerine, Montaigne ve Milton seminerlerine ihtiyacı vardı, o yüzden gazetede muhabir olarak çalışma ve yönetim kurulunda yedek üye olma yolunu seçti, o yıllar içinde pek çok haber yapıyor ve haftada bir kere de gece nöbeti tutarak Ferris Booth Hall'daki ofise gidip ertesi günün gazetesinde çıkacak haberlerin manşetlerini atıyor, tamamlanmış yazıları bir koşu dördüncü kattaki dizgici Angelo'ya götürüyor, sütunlar halinde dizilmiş yazıları alıp mizanpaj kartonlarına yapıştırıyor, sonra sabaha karşı saat iki dolaylarında taksiyle Brooklyn'e gidip kartonları matbaacıya teslim ediyordu, matbaacı da yirmi bin kopya basıp öğleye doğru Columbia kampüsüne gönderiyordu. Bu Ferguson'un katılmaktan zevk aldığı bir süreçti, ama bu iş de yönetim kuruluna katılmama kararı da uzun vadede önem taşımıyordu.

Öte yandan önemli olan, hem büyükbabasının hem büyükannesinin o yıllarda ölmeleriydi, büyükbabası Aralık 1966'da (kalp krizinden), büyükannesi de Aralık 1967'de (felçten) öldü.

Altı Gün Savaşı (Haziran 1967) da önemliydi, ama belleğinde fazla yer tutacak kadar uzun sürmedi, ertesi hafta Newark'ta başlayan ve Ortadoğu'daki savaştan daha uzun süren ırkçı ayaklanmalar her şeyi sonsuza kadar değiştirdi. Annesiyle babası ufak tefek, yiğit Yahudilerin devasa düşmanlarına karşı kazandıkları zaferi kutlarken, bir dakika sonra Sam Brownstein'ın Springfield Bulvarı'ndaki dükkânı yıkılıp talan edildi ve Ferguson'un ebeveynleri çadırlarını alıp çöle kaçtılar, kendilerini Newark ve New Jersey'nin dışına atmakla kalmayıp yılın sonuna kadar Güney Florida'ya indiler.

Kanvasın üzerindeki bir başka aydınlık nokta: Nisan 1968 ve Columbia'daki patlama, Columbia devrimi, *dünyayı sarsan sekiz gün*.

Tablodaki geri kalan aydınlığın tümü Amy'nin üzerine düşüyordu. Onun altında ve üstünde kalan yer karanlıktı, arkası karanlıktı, iki yanı karanlıktı, ama Amy ışıkla kuşatılmıştı, o ışık öylesine güçlüydü ki Amy neredeyse görünmüyordu.

Sonbahar 1966. Bir düzineden fazla SDS toplantısına gittikten sonra, Vietnam'daki kıyımı protesto etmek için kasım başlarında Low Kitaplığı'nın merdivenlerinde üç günlük açlık grevine katıldıktan sonra, Batı Yakası'ndaki, Macar Pastanesi'ndeki ve Üniversite Yurdu'ndaki arkadaşlarıyla yaptığı konuşmalarda görüşlerini kabul ettirmeye çalıştıktan sonra Amy giderek inancını yitiriyor, hayal kırıklığına uğramaya başlıyordu. Bir gece yatmadan önce dişlerini fırçalarlarken Ferguson'a, Beni dinlemiyorlar, dedi. Konuşmak için ayağa kalkıyorum, hepsi başlarını eğip yere bakıyor ya da sözümü kesip konuşmamı bitirmeme fırsat vermiyorlar, fırsat verseler bile konuşma bitince tek kelime etmiyorlar, ama on beş dakika sonra çocuklardan biri kalkıyor, bazen benim keli-

melerimi bile kullanarak neredeyse benim dediklerimi aynen tekrarlıyor ve herkes alkışlıyor. Bunlar birer zorba kabadayı Archie.

Hepsi mi?

Hepsi değil. Uluslararası Gönüllüler Komitesi'ndeki arkadaşlarım iyi, yine de beni biraz daha desteklemelerini isterdim, ama İlerici İşçi Partisi hizbinden olanlara tahammül edilmiyor. Özellikle de hizbin lideri Mike Loeb'e katlanamıyorum. Sürekli sözümü kesiyor, bağırıp çağırarak beni kürsüden indiriyor, hakaret ediyor. Harekete katılan kadınlara düşen işin erkeklere kahve yapmak ya da yağmurlu günlerde bildiri dağıtmak olduğunu, bunun dışında ağızlarını açmamaları gerektiğini düşünüyor.

Mike Loeb. Benim aldığım derslerden birkaçına o da girdi. Maalesef o da Jersey taşrasından. Her şeye cevabı olan kıymeti kendinden menkul dâhilerden biri. Ekose oduncu gömlekli Bay Mutlak. Sıkıcı biri.

İşin tuhafı onun da Mark Rudd'un okuduğu liseye gitmiş olması. Şimdi ikisi de SDS'de çalışıyor, ama birbirleriyle çok az görüşüyorlar.

Çünkü Mark bir idealist, Mike ise bir fanatik.

Devrimin önümüzdeki beş yıl içinde gerçekleşeceğini düşünüyor.

Çok uzak bir ihtimal.

Sorun, erkeklerin kadın üyelerden on iki kat fazla olması. Fazlasıyla küçük bir grubuz, o yüzden bizi hesaba katmamak kolay oluyor.

Neden onlardan ayrılıp kendi grubunu kurmuyorsun?

SDS'yi bırakmamı mı söylüyorsun?

Bırakman gerekmez. Sadece toplantılara gitmeyi bırak.

Ve?

Barnard Barış ve Adalet Kadın Örgütü'nün ilk başkanı olursun.

Nerden çıktı bu fikir?

Beğenmedin mi?

O zaman marjinal bir grup oluruz. Önemli olan, üniversitelerin sorunları, ülkenin sorunları, dünyanın sorunlarıdır, yirmi tane sutyensiz kızın savaş karşıtı pankartlarla yürüyüş yapması çok etkili olmaz.

Ya yüz kişi olsanız?

Ama değiliz. İnsanların dikkatini çekmeye yetecek kadar kız yok. O yüzden istesem de istemesem de orada kalmak zorundayım.

Aralık 1966. Ferguson'un büyükbabasının ölümüne neden olan kalp krizi beklenmedik olduğu kadar (elektroları yıllardır dengeliydi, tansiyonu da normaldi) ölüm şekli de ailedeki herkes için bir utanç, bir yüz karası oldu. Kadın, kız peşinde koşma tutkusu, öteden beri evlilik dışı ilişkilere düşkünlüğü, karısı, kızları, damatları, torunu için bir sır değildi, ama yetmiş üç yaşındaki Benjy Adler'in yarı yaşından da küçük bir kadın için ev kiralayıp onu sürekli metres tutacak kadar ileri gideceği kimsenin aklına gelmiyordu. Didi Bryant henüz otuz dört yaşındaydı. 1962'de Gersh, Adler ve Pomerantz şirketine sekreter olarak işe alınmıştı ve orada sekiz ay çalıştıktan sonra Ferguson'un büyükbabası kadına âşık olduğuna karar verdi, ne pahasına olursa olsun ona sahip olması gerektiğine ve sahip olacağına karar verdi, Nebraska doğumlu, vücudunun kıvrımları yerli yerinde olan, şirin Didi Bryant da kendisine sahip olunmasına rıza gösterdiğini söyleyince, bunun maliyeti Lexington ve Park caddeleri arasında Doğu 63. Cadde'deki tek yatak odalı dairenin kirası, on altı çift ayakkabı, yirmi yedi elbise, altı manto, bir pırlanta bilezik, bir altın bilezik, bir inci kolye, sekiz çift küpe ve

bir vizon etol oldu. İlişkileri yaklaşık üç yıl sürdü (Didi Bryant'a bakarsanız, oldukça da mutlu mesut geçti), sonra aralık ayında buz gibi soğuk bir günde, Ferguson'un büyükbabası Batı 57. Cadde'deki ofisinde olması gereken bir saatte Didi'nin Doğu 63. Cadde'deki evine gitti, kadının koynuna girdi ve macera dolu, düzensiz, çoğunlukla keyifli yaşamında son kez boşalırken müthiş bir koroner enfarktüs krizi sonucunda öldü. *La petite mort* ve *la grande mort*[1] on saniye arayla gerçekleşti – Benjy Adler üç kısa soluk süresi içinde hem geldi hem gitti.

Hiç kuşkusuz uygunsuz, utanılacak, karmaşık bir meseleydi bu. Dehşete düşen Didi şişman âşığının altında kımıldamadan yatıyor, adamın dazlaklaşmış kafasına ve şakaklarda kalan kahverengiye boyalı birkaç saç teline (ey, yaşlı erkeklerin beyhude gururu) bakıyordu, sonra kendini cesedin altından çekip kalktı, ambulans çağırdı, ambulans onu ve Ferguson'un büyükbabasının kefenlenmiş cesedini Lenox Tepesi Hastanesi'ne götürdü, hastanede Benjamin Adler'in saat 15.52'de hastaneye ölü olarak geldiği açıklandı, o zaman iyice sarsılan, perişan durumdaki Didi, kendisinin varlığından hiç haberi olmayan Ferguson'un büyükannesine telefon edip bir *kaza* olduğunu ve derhal hastaneye gelmesini söylemek zorunda kaldı. Cenaze töreni sadece çok yakın akrabalarla sınırlı tutuldu. Ne Gersh'ler ile Pomerantze'ler çağrıldı, ne dostlar, ne de iş yaptıkları kişiler, hatta Ferguson'un büyük dayısıyla büyük yengesi (Ferguson'un büyükannesinin ağabeyi Saul ve İskoçyalı karısı Marjorie) bile çağrılmadı. Skandalın örtbas edilmesi gerekliydi, Ferguson'un büyükannesi kalabalık bir cenaze töreninin gerginliğini kaldıramazdı, o yüzden büyükbabası defnedilirken New

1. (Fr.) Sözcük anlamı küçük ölüm olan *la petite mort* deyim olarak orgazm anlamındadır. *La grande mort*, yani büyük ölüm de gerçek ölümdür. (Ç.N.)

Jersey, Woodbridge'deki mezarlığa sadece sekiz kişi gitti: Ferguson, annesiyle babası, Amy, Büyük Yenge Pearl, Mildred Teyze ve (bir gün önce uçakla Berkeley'den gelen) Henry Enişte, bir de Ferguson'un büyükannesi. Hahamın duasını dinlediler, mezara indirilen çam tahtasından tabutun üzerine toprak attılar, sonra öğle yemeği için Batı 58. Cadde'deki eve döndüler, yemekten sonra da salona geçip üç ayrı grup halinde oturdular, hava iyice kararıncaya kadar üç ayrı sohbet sürdü: Amy, Mildred Teyze ve Henry Enişte'yle kanepede, Ferguson'un babasıyla büyük Yenge Pearl kanepenin karşısındaki iki koltukta, Ferguson da annesi ve büyükannesiyle penceresi caddeye bakan cumbadaki ufak masanın başında oturuyordu. İlk kez, en çok konuşan büyükanne oldu. Onca yıl kocası ardı arkası kesilmeyen esprileri ve saçma sapan gevezelikleriyle konuşurken onun yanında hiç sesini çıkarmadan oturmuş olan kadın, sanki sonunda kendi konuşma hakkını arıyor gibiydi; o gün söyledikleri Ferguson'u şaşırttı, kullandığı sözcüklerin şaşırtıcı olmasının yanı sıra, büyükannesini şimdiye kadar nasıl yanlış değerlendirdiğini görmek de şaşırtıcıydı.

İlk şaşkınlığın nedeni büyükannenin *gözyaşları içindeki o güzel kız* diye sözünü ettiği Didi Bryant'a en ufak bir hınç, en ufak bir kırgınlık duymamasıydı. Kaçıp *gecenin karanlığında ortadan kaybolmayışı* ne kadar cesur olduğunu gösteriyor, onun yerinde kim olsa kaçardı, dedi, ama bu kız farklıydı, ZEVCE gelinceye kadar hastanenin bekleme salonunda kalmış, Benjy'yle ilişkisini ya da onu ne kadar sevdiğini ve bu olanların ne kadar üzücü, ne kadar acı olduğunu söylemekten çekinmemişti. Ferguson'un büyükannesi de Benjy'nin ölümünden Didi'yi sorumlu tutmak yerine ona acıdı, *iyi bir insan* dedi ve Didi iyice yıkılıp hıçkırıklara boğulduğu anda da (bu da ikinci şaşkınlık nedeniydi) büyükanne ona şöyle

dedi: *Ağlama canım. Onu mutlu ettiğinden eminim ve benim Benjy'm mutluluğa muhtaç biriydi.*

Ferguson bu tepkide kahramanca bir şey, o âna kadar büyükannesi hakkındaki düşüncelerini altüst eden insancıl bir derinlik olduğunu hissetti, sonra büyükanne koltuğunda biraz yana dönüp doğruca Ferguson'un annesine baktı ve gözleri o gün ilk kez yaşardı, bir saniye sonra da yaşıtlarından kimsenin söylemeyeceği şeylerden söz etmeye başladı, kocasını hayal kırıklığına uğrattığını, evliliğin fiziksel yanına hiç ilgi duymadığı için kocasına iyi karılık yapamadığını, cinsel ilişkiyi can acıtan ve zevksiz bir şey olarak gördüğünü ve kızlar dünyaya geldikten sonra kocasına bu işi artık yapamayacağını ya da onun gönlünü almak için arada bir katlanacağını söylediğini açık açık anlattı, Ferguson'un annesine, Bu durumda ne beklenebilir, Benjy tabii başka kadınların peşinden koştu, dedi. Benjy'nin *doymak bilmeyen* bir erkek olduğunu, kendisi onu hayal kırıklığına uğrattıktan, işin yatak faslında görevini yerine getirmedikten sonra kocasını suçlamaya hakkı olmadığını söyledi. Ama cinselliğin dışında kocasını çok sevmiş, kırk yedi yıl boyunca hayatındaki tek erkek o olmuştu; *inan bana Rose*, dedi, *bir saniye bile olsa onun beni sevmediğini hiç hissetmedim.*

Haziran 1967. Her şey para meselesine geldi dayandı. Annesi ocak ayı sonlarında Ferguson'a Columbia'nın, evin, yiyeceklerin, kitapların ve beklenmedik giderlerle harçlıkların parasını çıkarmak için babasının her altı ayda bir hayat sigortasının bir bölümünü bozdurduğunu anlatınca, Ferguson geçen yaz kitapçıda çalışırken aldığı asgari ücretten daha fazla katkıda bulunmaya başlaması, annesiyle babasına şükran borcu ve iyi niyet gösterisi olarak kazanacağı her ilave parayı bütçeye aktarması gerektiğini kavradı.

Amy yaz için şimdiden bir iş ayarlamıştı. Cenazeden sonra yemek için büyükannesinin evinde toplandıkları zaman Amy, Mildred Teyze ve Henry Enişte'yle saatlerce konuşmuştu. Özellikle tarihçi Henry ve tarih öğrencisi Amy iyi anlaştılar ve Ferguson'un eniştesi haziranda başlamayı planladığı (Amerikan işçi hareketi hakkında araştırma) projesinden söz açınca, Amy (Henry'nin dediğine göre) o kadar çok *ilginç soru* sordu ki, bir anda yaz boyu proje asistanı olarak çalışma teklifi aldı. Tabii görev yeri Berkeley'di, Amy ilkbahar sömestrinin sonunda oraya gideceği için doğal olarak Ferguson da onunla gidecekti. Bütün kış ve bahar başında yeni bir büyük *dış gezi serüveni* – yeni bir Fransa olarak hep bunu konuştular, ama bu sefer dış geziyi kendi ülkelerinde yapacaklardı. Trenle, uçakla ya da otobüsle mi gidilecek, şansları yaşlı Impala'yla mı denenecek, otostop mu yapılacak yoksa bir başkasının arabasını başka bir şehre götürme işi mi üstlenilecek: Önlerindeki seçenekler buydu ve mesele bunlardan hangisinin daha ucuza geleceğini hesaplamaktı. Dahası oraya gitmeden önce Ferguson'un Berkeley'de bir iş ayarlaması şarttı, bütün planları onun iş bulmasına bağlıydı ve oraya gittikten sonra iş aramakla zaman kaybedecek durumda değildi. Mildred Teyze ona yardım edeceğine söz vermiş, birçok iş olanağı olduğunu, hiç sorun çıkmayacağını söylemişti, ama Ferguson'un mart sonunda ve nisan ortasında ona yazdığı mektuplara aldığı cevap o kadar muğlak, ayrıntıdan o kadar uzaktı ki, Ferguson teyzesinin verdiği sözü unuttuğunu ya da henüz onun için iş aramaya başlamadığını yahut o California'ya hareket edinceye kadar aramaya niyeti olmadığını düşündü. Tam o sırada New York'ta bir iş, hem de iyi koşullarda bir iş fırsatı doğdu, Ferguson hayal kırıklığına uğrasa da bütün yazı boş geçirme riskini göze almadan bu fırsatı tepemeyeceğini hissetti. İşin tuhafı önerilen iş neredeyse Amy'nin

yapacağı işin aynısıydı, bu da durumu daha tatsızlaştırıyor, Ferguson kendini boktan bir şaka nasıl yapılır misali sapık bir fikrin denek taşı olmuş gibi hissediyordu. Ferguson'un ilkbahar sömestrindeki hocasına Columbia'nın kuruluşundan iki yüzüncü yıldönümüne kadar (1754-1954) tarihini yazma görevi verilmişti ve adam *kitabı hayata geçirmek* için bir araştırma asistanı arıyordu. Ferguson'un bu görev için başvuru yapmasına gerek yoktu. Fleming yirmi yaşındaki bu gencin sınıftaki çalışmalarından ve yazma yeteneğinden –sadece akademik ödevlerinde değil, makaleleri ve şiir çevirilerindeki yeteneğinden– etkilendiği için bu görevi teklif etti. Bu övgüler Ferguson'un koltuklarını kabarttı, ama işin asıl cazip yanı parasıydı, (üniversitenin ayırdığı bir ödenekten) haftada iki yüz dolar verilecekti, bu da sonbahar sömestrine kadar iki bin dolardan fazla biriktirebileceği anlamına geliyordu, Ferguson hiç oyalanmadan kararını verdi, California'ya gitmeyecekti. Elli iki yaşındaki tıknaz Fleming'in genç erkeklere düşkün müzmin bir bekâr olması önemli değildi. Ferguson profesörün kendisinde gözü olduğundan emindi – ama bu halledemeyeceği ve iş teklifini kabul etmesini engelleyecek bir şey değildi.

Ferguson belki sonunda Berkeley'de bir iş bulunmuştur da Fleming'le el sıkışıp anlaştığı işe başlamadan cayabilir umuduyla mayıs başında Mildred'e bir mektup daha yazdı, iki hafta hiç ses çıkmadı, sonunda Ferguson paraya kıyıp California'ya telefon edince teyzesi onun mektubunu almadığını söyledi. Ferguson onun yalan söylediğinden kuşkulandı, ama kanıt olmadan bu kuşkusunu dile getiremezdi, hem ne fark ederdi zaten? Mildred'in onun planını sabote etmek gibi bir niyeti yoktu, sadece tembeldi, ihmal etmişti, şimdi de bir şeyler yapmak için çok geçti ve bir zamanlar biricik Archie'sinin üzerine titreyen teyzesi onu yarı yolda bırakmıştı.

Amy mutsuzdu. Ferguson umutsuzdu. Birbirlerinden iki buçuk ay ayrı kalma fikrinden söz etmek bile dayanılmayacak kadar korkunçtu, ne var ki ikisi de soruna başka çözüm düşünemiyordu. Amy *bir yetişkin gibi davrandığı* için ona hayran olduğunu söyledi (gerçi Ferguson bu kararına kızın biraz da öfkelendiğini sezdi), Ferguson Amy'ye gitmekten vazgeçip New York'ta kalmasını söylemeye can atıyordu, ama bunun haddini bilmezlik ve yanlış olduğunu düşünerek hiçbir şey söylemedi. 5 Haziran'da Altı Gün Savaşı patladı ve savaşın bitmesinden bir gün sonra Amy tek başına Berkeley'e gitti. Ebeveynleri ona uçak biletinin parasını verdi, Ferguson da Amy'nin gideceği sabah onlarla birlikte havalimanına gitti. Tuhaf, mutsuz bir vedalaşma oldu. Gözyaşları ve abartılı tavırlar yoktu, ama uzun uzun ve vakur bir kucaklaşmanın ardından olabildiğince sık mektuplaşmak için söz verdiler. Ferguson Batı 111. Cadde'deki odasına gelince yatağa oturdu, gözlerini karşısındaki duvara dikti. Bitişik dairede bir çocuğun ağladığını duydu, beş kat aşağıdaki kaldırımda bir adamın *Siktir* diye bağırdığını işitti ve birdenbire hayatının en büyük yanlışını yaptığı kafasına dank etti. İş olsa da olmasa da, Amy'yle beraber gitmeli ve bahtına ne çıkarsa kabullenmeliydi. Düşündüğü yaşam biçimi buydu, sıçrayışlarla yürüyen bir yaşam, *dans eden bir yaşam* istiyordu, oysa görevi serüvene yeğlemiş, ailesine olan sorumluluğunu Amy'ye olan aşkına tercih etmişti ve bu ihtiyatlı tavrı, balçığa saplanmış uyuşuk yüreği yüzünden kendinden nefret ediyordu. Para. Hep para. Hiçbir zaman paranın yetmeyişi. Ferguson ömründe ilk kez, bok gibi zengin olarak dünyaya gelmenin nasıl bir şey olabileceğini düşünmeye başladı.

Sıcaktan yanan New York'ta çılgın insanlar ve radyolar arasında geçirilen bir yaz daha; gece yatağa girince bitişikteki Amy'nin odasına gelen kiracının horlamasını

ve osurmasını dinliyor, terliyor, her gün öğlene kadar gömlekleri ve çorapları terden sırılsıklam oluyor, sokaklarda yumruğunu sıkarak yürüyordu, çevrede saat başı bir silahlı saldırı oluyordu, dört kadına oturdukları binanın asansöründe tecavüz edildi, her an hazırlıklı olmak, gözlerini açık tutmak ve bir çöp bidonunun yanından geçerken nefes almamaya çalışmak gerekiyordu. Milyonlarca kitabın bulunduğu Butler Kütüphanesi adındaki Parthenon kopyası binada günlerce, saatlerce kalıyor, o zamanlar King's College denilen devrim öncesindeki Columbia ve on sekizinci yüzyıl ortalarında (domuzların sokaklarda cirit attığı, at pisliğinin her yere saçıldığı) New York'taki yaşam koşulları ile eyaletin bu ilk üniversitesi ve ülkenin beşinci üniversitesi hakkında, John Jay, Alexander Hamilton, Gouverneur Morris, Robert Livingston, Yüce Divan'ın ilk başyargıcı, Maliye Bakanı, ABD Anayasası'nın nihai metninin yazarı, Bağımsızlık Bildirgesi'nin ilk taslağını hazırlayan komitenin beş üyesi, ABD'nin Kurucu Büyüklerinin sokaklarda domuzlar ve atlarla birlikte dolaştıkları gençlikleri, çocuklukları, bebeklikleri ile ilgili notlar alıyor, köhne Butler'da beş, altı saat geçirdikten sonra notlarını Fleming'e vermek için tape etmek üzere eve dönüyordu, Fleming'le haftada iki kez klimalı Batı Yakası Barı'nda buluşuyordu, hep orada görüşüyorlar, Fleming'in evine hiç gitmiyordu, çünkü zarif, iyi kalpli, kibar ve son derece bilgili tarihçi elini bir kez olsun Ferguson'a değdirmese de gözlerini ondan ayırmıyor, cesaretlendirici bir işaret ya da karşılıklı arzuyu yansıtan bir bakış arıyordu, Ferguson bu kadarına ses çıkarmıyordu, çünkü Fleming'i seviyor ve ona acıyordu.

Bu sırada Amy, üç bin mil uzaktaki batıda hippiler dünyasındaydı, Amy Cennet Bahçesi'ndeydi, Amy Aşk Yazı boyunca Berkeley'de Telegraph Bulvarı'nda koşturuyordu; Ferguson da onun sesini duymayı sürdürebil-

mek için her fırsatta mektuplarını tekrar tekrar okuyor, çalışırken bunalıp komaya girme noktasına gelince can sıkıntısını önleyici hap niyetine kullanmak için mektupları her sabah kütüphaneye götürüyordu, kendisinin Amy'ye yazdıkları havadan sudan bahseden ve elinden geldiğince komik olmasına çalıştığı mektuplardı, ne savaştan söz ediyordu, ne sokaklardaki pis kokudan, ne asansörlerde tecavüz edilen kadınlardan, ne de yüreğinde çöreklenen hüzünden. O yaz Amy'ye yolladığı kırk iki mektuptan birinde, *Hayatının en güzel günlerini yaşıyor gibisin*, diye yazdı. *Bense New York'ta hayatımın en berbat günlerini yaşıyorum.*

Temmuz 1967. Ferguson'a göre, hazin Newark ayaklanmalarının en üzücü yanı, hareketin meydana gelmesini hiçbir şeyin engelleyemeyecek olmasıydı. İnsanlar daha salim kafayla düşünseler dünyada patlak vermeyecek olan (örneğin Vietnam) birçok büyük olayın aksine, Newark önlenemezdi. Olaylar yirmi altı kişinin öldürülmesine ya da yedi yüz kişinin yaralanmasına yahut bin beş yüz kişinin tutuklanmasına veya on milyon dolarlık zarara kadar varmazdı belki, ama Newark yıllardır her şeyin ters gittiği, her şeyin yanlış olduğu bir yerdi ve 12 Temmuz'da başlayan altı günlük şiddet hareketi, ancak şu ya da bu biçimde şiddet olarak tanımlanabilecek koşulların mantıki sonucuydu. Savaş, John Smith adında siyah bir taksi sürücüsünün polisin devriye arabasını yanlış solladı diye tutuklanması ve iki beyaz polis tarafından dövülmesi üzerine patlak verdiyse de bu olay sorunun nedeni değil, sonucuydu. Smith olmasaydı Jones olacaktı. Jones olmasaydı, Brown ya da White veya Gray olacaktı. Olay Smith'e rast geldi: Smith, kendisini gözaltına alan John DeSimone ve Vito Pontrelli ile Dördüncü Polis Merkezi'ne sürüklenince, sokağın karşısındaki sos-

yal konut projesiyle yapılan büyük binada oturanlar arasında Smith'in öldürüldüğü söylentisi hızla yayıldı. Bunun gerçek olmadığı sonradan anlaşıldı, ama çok gerçek olan bir durum, artık Newark nüfusunun yüzde elliden fazlasının siyah ve bu iki yüz yirmi bin kişiden çoğunun yoksul olmasıydı. Ülkedeki düşük standartlı konutların en yüksek yüzdesi Newark'taydı, ülkedeki suç oranında ikinci sırada, çocuk ölümleri oranında ikinci sıradaydı, işsizlik oranı ise ülke ortalamasının iki katıydı. Belediyedekilerin hepsi beyazdı, emniyet müdürlüğündekilerin yüzde doksanı beyazdı, inşaat ihalelerinin neredeyse tamamı mafyanın kontrolündeki şirketlere veriliyordu ve bu şirketler, cömert rüşvetler karşılığında kendilerine yardım eden ve bütün üyelerin beyaz olduğu sendikalara üye olmadıkları gerekçesiyle siyah işçi çalıştırmayı reddeden görevlilere teşekkür ediyordu. Sistem öylesine kokuşmuştu ki, herkes Belediye'den Hırsızlık Şubesi diye söz ediyordu.

Bir zamanlar Newark insanların bir şeyler ürettikleri bir şehirdi, bir fabrikalar ve mavi yakalılar kentiydi ve kol saatlerinden elektrik süpürgelerine ve kurşun borulara, şişelerden şişe fırçalarına ve düğmelere, ambalajlı ekmeklerden keklere ve otuz santim uzunluğundaki İtalyan sucuklarına kadar yeryüzündeki bütün nesneler orada üretilirdi. Şimdiyse ahşap evler ha yıkıldı ha yıkılacak gibiydi, fabrikalar kapanmıştı, orta sınıf beyazlar banliyölere taşınıyordu. Ferguson'un ebeveynleri o taşınma işini ta 1950'de yapmışlardı ve Ferguson'un bildiği kadarıyla geri dönen de sadece onlar olmuştu, ama Weequahic gerçekten Newark sayılmazdı, hayalî bir Newark'un güneybatı ucundaki bir Yahudi kasabasıydı ve orada her şey zamanın başlangıcından beri sakindi. Bir yerde toplanmış yetmiş bin Yahudi, Olmsted'in tasarladığı yaklaşık bir buçuk kilometrekarelik muhteşem

bir park ve doktora yapan mezunlarının sayısı ülkedeki bütün liselerden daha çok olan bir lise.

Ferguson 12 Temmuz akşamı Batı Yakası Barı'nda bira içti, saat biri birkaç dakika geçe eve geldiğinde telefon çalıyordu. Telefonu açtı, babası, Hangi cehennemdeydin Archie? diye haykırdı. Newark yanıyor! Vitrinleri kırdılar, dükkânları yağmaladılar! Polisler silahlarını ateşliyor, annen o lanet olası gazeteye fotoğraf çekmek için Springfield Bulvarı'nda! Caddeyi kordonla kestiler, oraya gidemiyorum! Eve gel Archie! Burada bana lazımsın, basın kartını getirmeyi de sakın unutma!

Liman Müdürlüğü terminaline gidip otobüse binerse çok geç kalacaktı, o yüzden Broadway'de bir taksiye atladı ve şoföre gazlamasını söyledi, bu terimi birçok kez filmlerde duymuş ama kendisi hiç kullanmamıştı, bu yolculuk cebindeki otuz dört doların otuz ikisine mal oldu ve Ferguson bir saatten kısa sürede Van Velsor Meydanı'ndaki eve vardı. Neyse ki çevredeki sokaklar sakindi. Ayaklanma Merkez Bölge'de başlamış, sonra şehir merkezinin bazı bölümlerine yayılmıştı, ama Güney Bölge'de henüz hiçbir şey olmamıştı. Yüreğe su serpen bir şey de annesinin az önce eve gelmiş olmasıydı, heyecandan kendini kaybeden, aklının çivisi yerinden çıkan babası da kendini toparlıyordu.

Annesi, Böyle bir şeyi hiç görmedim, dedi. Molotof kokteylleri, yakılmış yıkılmış dükkânlar, silahlarını çekmiş polisler, kundaklamalar, yangınlar, her yanda çılgın gibi koşuşan insanlar – tam bir kaos.

Babası, Sam'in dükkânı gitti, dedi. Bir saat önce arayıp dükkândan geriye hiçbir şey kalmadığını söyledi. Deli bunlar, vahşi hayvanlar, işte o kadar. İnsanın kendi mahallesini yakması ne demek, bir düşünsene. Ömrümde duyduğum en aptalca şey.

Annesi, Ben yatıyorum, dedi. Çok bitkinim ve sabah ilk işim *Ledger*'a gitmek.

Babası, Artık bu iş burada bitti Rose, dedi.

Burada biten nedir Stanley?

Artık savaş fotoğrafçılığı bitti.

Bu benim işim. İşimi yapmam gerek. Bu gece olanlar yüzünden aileden biri zaten işsiz, bunu yapmaktan başka çarem yok.

Kendini öldürteceksin.

Hayır, öldürtmeyeceğim. Galiba olaylar artık yatıştı. Ben çıkarken herkes evine gidiyordu. Parti bitti.

Ona öyle geliyordu, daha pek çok kişiye de öyle geliyordu, olanları *birkaç şişe kırılmış* diye geçiştirmeye çalışan Belediye Başkanı Hugh Addonizio'ya bile öyle geliyordu, ama ertesi gece ayaklanma yeniden başlayınca, annesi elinde kamerasıyla yeniden sokaklardaydı, bu sefer Ferguson da onunla beraberdi, polis durdurup kimlik sorarsa diye hem *Montclair Times*'ın hem *Columbia Spectator*'ın basın kartlarını yanına almıştı. Babası bütün günü Sam Brownstein'ın yanında, adamın harabeye dönmüş spor malzemeleri mağazasında geçirdi, hasar tespiti yaptılar, bir zamanlar ön vitrin olan yeri kontrplakla örttüler, geride kalmış birkaç şeyi kurtardılar, Ferguson'la annesi güneş battıktan sonra Springfield Bulvarı'na giderken, babası hâlâ Sam'in yanındaydı. Babası, Ferguson'un annesini korumak için orada olduğunu düşünüyordu, Ferguson ise orada olmak istediği için orada olduğu görüşündeydi, çünkü son derece sakin ve disiplinli bir halde fotoğraf çekerek işini yapmayı sürdüren annesinin korunmaya ihtiyacı olmadığını hissediyordu, annesi öylesine kendine hâkim ve öylesine işine odaklanmış durumdaydı ki, Ferguson çok geçmeden aslında annesinin onu koruduğunu fark etti. O gece Merkez Bölge'de çok sayıda gazeteci ve fotoğrafçı toplanmıştı, Newark gazetelerinden, New York gazetelerinden, *Life*, *Time*, *Newsweek* dergilerinden, AP ve Reuters ajanslarından, yeraltı basınından,

siyah basından gazeteciler, radyo ve televizyon ekipleri oradaydı; ayaklanmanın Springfield Bulvarı'na yayılmasını izlerken çoğu zaman birbirlerinden ayrılmıyorlardı. Olanlara tanık olmak çok rahatsız edici bir durumdu, Ferguson da gergin olduğunu, hatta arada bir korktuğunu kendine açıkça itiraf etti, ama aynı zamanda caddede ilerleyen ve her an patlayıverecek gibi olan enerji dalgasına hiç hazırlıklı olmadığı için heyecanlı ve şaşkındı, müthiş bir duygusallıkla acımasızlığın o kaynaşması, Ferguson'da daha önce hiçbir yerde hissetmediği bir öfke ve sevinç uyandırıyordu, bu henüz adı konmamış yeni bir duyguydu ve babasının sandığı gibi çılgınlık olmadığı gibi aptallık da değildi, çünkü siyah isyancılar sistemli olarak, aralarında beyaz Yahudilerin de olduğu beyazların işyerlerini hedefliyor ve siyahların işyerlerine dokunmuyorlardı, onların dükkânlarının önüne *Soul bro*[1] yazarak beyaz adama onu bir istilacı olarak gördüklerini ve ülkelerini terk etme zamanının geldiğini bildiriyorlardı. Ferguson bunun iyi bir fikir olduğunu düşünmese bile, yine de en azından bir anlamı vardı.

Ayaklanma yine yavaş yavaş son buldu ve yine herkes evine gitti, bu sefer kesin bitmiş gibi görünüyordu, iki gecelik yakıp yıkmanın ve anarşik gerilimi salıverme hareketinin ikinci gecesiydi, ama o sırada dağılmakta olan kalabalığın içinde hiç kimse sabaha karşı ikiyi yirmi geçe Belediye Başkanı Addonizio'nun Vali Richard Hughes'u arayıp Ulusal Muhafızları ve New Jersey eyalet askerlerini göndermesini istediğini bilmiyordu. Şafak sökerken üç bin Muhafız tanklarla şehrin sokaklarına dalıyor, ağır silahlarla donatılmış beş yüz eyalet askeri Merkez Bölge'nin caddelerinde konuşlanıyordu ve o sa-

1. (İng.) Ruh kardeşi. (Ç.N.)

bahı izleyen üç gün boyunca Vietnam Savaşı Newark'a geldi, hiçbir Vietkong'lu Muhammed Ali'ye pis zenci demediyse de şimdi Newark'un siyah halkı Vietkong muamelesi görüyordu.

Vali Hughes: "Bu beyaz adamdan nefret ettiklerini söyleyen ama aslında Amerika'dan nefret eden insanların canice ayaklanmasıdır."

Dikenli tellerle korunan kontrol noktaları kuruldu. Gece saat ondan itibaren araba trafiği yasaklandı, on birden sonra da sokağa çıkma yasağı kondu. Yağmalama bitmiş ve ilk iki gecenin coşkusu, heyecanı bir şehir savaşına, silahların tüfek, makineli ve kundaklama olduğu topyekûn bir savaşa dönüşmüştü. Merkez Bulvarı'nda bir yangın alarmını araştırmak için merdivene çıkan Michael Moran adında otuz sekiz yaşındaki, altı çocuk babası, beyaz bir itfaiyeci vurulup öldürüldü, o andan itibaren Muhafızlar ve eyalet polisleri, çatılara tüneyip gördükleri her beyazı vurmaya kararlı siyah keskin nişancıların şehri sardığı varsayımıyla hareket etmeye başladılar. O günlerde öldürülen yirmi altı kişiden yirmi dördünün siyah olması bu varsayımın gerçek olmadığını kanıtlıyordu, ama o varsayım, Muhafızların ve polislerin on üç bin kurşun sıkmasına, örneğin Rebecca Brown adında bir kadının ikinci kattaki evine doğrudan nişan alıp *Ledger* gazetesinin tanımıyla yaylım ateşi sonucu kadını öldürmelerine ya da Jimmy Rutledge'in bedenine yirmi üç kurşun sıkmalarına yahut daha önceden yağmalanmış bir bakkal dükkânından bir şişe soğuk soda alıp *Life* dergisinin susamış fotoğrafçısına vererek suç işledi diye yirmi dört yaşındaki Billy Furr'u vurup öldürmelerine bahane oldu.

Bütün bu olaylar süresince Ferguson'un annesi resim çekmek için elinden geleni yaptı, ama zorunlu olarak sadece gündüzleri çalışabiliyor, Merkez Bölge'nin dört bir

yanındaki tankların, askerlerin ve siyahlara ait yağmalanmış işyerlerinin fotoğraflarını çekiyordu, olaylarla ilgili gördüğü yangın yerlerini belgeleyen yüzlerce resim çekti, Ferguson'un babası da Rose'un can güvenliğinden kaygılanıp paniklediği için nereye giderse karısıyla beraber gitmekte ısrarlıydı, böylece o üç gün boyunca Ferguson emektar Impala'nın direksiyonuna geçip arka koltukta oturan annesiyle babasını şehirde dolaştırdı, sokağa çıkma yasağının başlama saati yaklaşırken banyo edilmemiş film makaralarını *Star-Ledger* binasına bırakıyor, sonra sakin Van Velsor Meydanı'ndaki eve dönüyorlardı. O günlerin dehşeti içinde Ferguson'un annesine duyduğu hayranlık artmaya devam etti. Ömrünü portre çeken bir stüdyo fotoğrafçısı olarak geçirmiş, sonra banliyölerdeki garden partilerde resim çekerek gazeteciliğe başlamış kırk beş yaşındaki bir kadının sokağa çıkıp bu yaptıklarını yapması Ferguson'a şimdiye kadar gördüğü en akıl almaz insan dönüşümlerinden biri gibi görünüyordu. Tek teselli de buydu, çünkü olaylarla ilgili geri kalan her şey onu hasta ediyor, yüreğini sıkıştırıyor, midesini bulandırıyor, yaşadığı dünyadan tiksindiriyordu ve babasının her gece *onlar*, o lanet olası *schwartze*'ler[1] ve onların *bizden*, Yahudilerden ne kadar nefret ettiği hakkındaki atıp tutmaları da bu tiksintiye tüy dikiyordu; babası, İşte buraya kadar, diyor ve bundan böyle siyahlardan sonsuza kadar nefret edeceğini, öleceği güne kadar her an onlara kin duyacağını söylüyordu, bu diskurlardan birinde Ferguson'un tepesi öylesine attı ki o güne kadar yapmadığı bir şey yapıp babasına sesini kesmesini söyledi.

Birlikler ayın 17'sinde çekildi ve son tank şehirden çıktığında savaş bitti.

1. Almanca siyah anlamındaki *schwartz* sözcüğünden türetilen ve siyahlar için kullanılan İbranice terim. (Ç.N.)

Başka her şey de bitmişti, en azından olanlar konusunda Ferguson'un babası gibi düşünen Weequahic'li Yahudiler için bitmişti ve altı ay içinde çevredeki ailelerin nereyse hepsi gitti, bir kısmı yakındaki Elizabeth'e taşındı, diğerleri Essex ve Morris ilçelerinin banliyölerine kadar gittiler ve bir zamanlar sadece Yahudilerin yaşadığı semtte artık Yahudi kalmadı. Ne tuhaftır ki, Newark'ta yaşayan siyahların ebeveynlerinin ve büyükanneleriyle büyükbabalarının çoğu iki savaş arasındaki Büyük Göç dalgasında güneyden oraya gelmişlerdi, oysa şimdi annesinin ayaklanmalarla ilgili fotoğrafları büyük yankı uyandırdığı ve *Miami Herald*'den iş teklifi yapıldığı için Ferguson'un ebeveynleri siyah komşularıyla yer değiştirip güneye yollanıyordu.

Onların gidişini görmek korkunçtu.

Sonbahar 1967. California'nın güneş ışığı ya da yıldız ışıltısı veya ay ışığına ait bir şey Amy'nin saçlarının rengini parlatmış, teninin rengini koyulaştırmıştı ve kız daha açık renk, daha sarışın kaşlar ve kirpiklerle, yanaklarından, kollarından, bacaklarından yayılan ve yeni pişmiş kekin altın sarısına çalan kahverengine ya da sıcak, tereyağlı kızarmış ekmeğin rengine benzer yanık teniyle döndü New York'a. Ferguson onu yemek istiyordu. İki buçuk ay abazanlık sancısı çektikten sonra kıza bir türlü doyamıyordu, Amy de bütün yaz seks açlığı çekmiş, *elini eteğini çekmiş rahibe* dediği role bürünmüştü, hiç olmadığı kadar istekliydi, Ferguson ona ne kadar kendini vermeye hazırsa o da Ferguson'a kendini vermeye o kadar hazırdı ve büyükbabasının *doymak bilmez iştahının* tamamını değilse bile büyük kısmını tevarüs ettiğini anlayan Ferguson kıza haz vermek için bütün yeteneğini kullandı, Amy de kendini olabildiğince sundu ona, Batı 111. Cadde'deki eve gelmesini izleyen üç gün boyunca onun

odasındaki iki kişilik yatakta kamp kurdular ve onları birbirlerine bağlayan o gizemli gücü yeniden tanıdılar.

Ne var ki, belirli birtakım şeyler değişmişti ve bu değişikliklerin hepsi Ferguson'un hoşuna giden şeyler değildi. Öncelikle Amy California'ya ya da en azından California'nın Körfez Bölgesi'ne âşık olmuştu ve New York'tan adımını atmak istemeyen o kız ertesi yıl Berkeley'deki Hukuk Fakültesi'ne yazılmayı ciddi ciddi düşünüyordu şimdi. Mesele hukuk değildi. Ferguson onun avukat olmasını canıgönülden istiyordu, bunu kaç kez konuşmuşlardı, Amy yoksulların avukatı olacaktı, aktivist bir avukat olacaktı, avukatlık dünyaya olumlu katkıda bulunma açısından savaş karşıtı mitingler ya da haris, sorumsuz mal sahiplerine karşı kira grevleri düzenlemekten çok daha olanaklı bir meslekti, çünkü savaş nasıl olsa günün birinde bitecekti (Amy öyle olmasını umuyordu) ve o paragöz ev sahiplerine kaloriferleri yakmaları veya fareleri yok etmeleri yahut kurşunlu boya kullanmamaları için yalvar yakar olmak yerine onları hapse tıkmak çok daha doyurucu bir sonuç olacaktı. Evet, Amy'nin avukat olmasını sonuna kadar destekliyordu – ama bu California işi nerden çıkmıştı, kız neden söz ediyordu? Ferguson'un ertesi yıl hâlâ New York'ta olacağını unutmuş muydu? Yazın ayrı kalmak zaten delikanlının canına yetmişti, ama koca bir yıl ayrı kalırsa çıldırırdı. Ayrıca, mezun olduktan sonra onun peşinden California'ya gitmek isteyeceğini de nereden çıkarıyordu? Columbia, New York Üniversitesi ya da Fordham gibi makul bir hukuk fakültesine gidip onunla aynı evde kalamaz mıydı? Ne diye her şeyi berbat ediyordu?

Archie, Archie, hemen öyle kendini kaptırma. Bu noktada sadece bir olasılık olarak düşünüyorum.

Ben de bunu düşünmene bile şaşırıyorum.

Oranın nasıl olduğunu bilmiyorsun. İki hafta sonra

New York'u düşünmez oldum ve düşünmediğime de memnundum. Orada evimdeymiş gibi rahat ettim.

Eskiden böyle demezdin. New York'tan *başka hiçbir yer yok* dediğini unuttun mu?

Onu söylediğimde on altı yaşındaydım ve ne Berkeley'e gitmiştim ne de San Francisco'ya. Ama şimdi yirmi yaşında olgun bir kadın olarak fikrimi değiştirdim. New York bir bok çukuru.

Tamam. Ama her tarafı değil. Beğenmediğimiz bir yerden her zaman başka yere taşınabiliriz.

Kuzey California Amerika'nın en güzel yeri. Fransa kadar güzel Archie. İstersen benim sözüme güvenme. Git kendi gözünle gör.

Şu ara epey meşgulüm.

Noel tatilinde. Kış tatilinde gidebiliriz.

Harika. Ama oranın dünyanın en güzel yeri olduğunu düşünsem bile, sorun yine de çözülmeyecek.

Ne sorunu?

Bir yıl ayrı kalma sorunu.

Bunun üstesinden gelebiliriz. O kadar zor olmaz.

Hayatımın en yapayalnız, en berbat yazından daha yeni çıktım. Zordu Amy, çok zordu, neredeyse kaldıramayacağım kadar zordu.

Pekâlâ, zordu. Ama bize iyi geldiğini de düşünüyorum. Yalnız olmak, yalnız yatmak, birbirimizi özlemek ve mektuplaşmak – bence bunlar bizi daha güçlü bir çift yaptı.

Ya.

Seni gerçekten seviyorum Archie.

Sevdiğini biliyorum. Ama bazen, benimle olmak fikrinden çok, kendi geleceğini seviyorsun gibi geliyor.

Aralık 1967. O kış California'ya gidemediler, çünkü Ferguson'un büyükannesi öldü, hem de bir yıl önce bü-

yükbabasını öldüren aynı ani kriz yüzünden, bunun üzerine New Jersey Woodbridge Mezarlığı'ndaki cenaze törenine gitmek için California gezisini iptal etmek zorunda kaldılar. Cenaze törenini hummalı bir faaliyet haftası izledi, birçok kişi büyükannenin eşyalarının dağıtılması ve evinin temizlenmesi için elbirliğiyle çalıştı, bu işlerin bir an önce bitirilmesi gerekiyordu, çünkü Ferguson'un annesiyle babası Florida'ya gitmek üzereydiler, o yüzden herkes yardıma koştu, tabii Ferguson da yardım etti, ama Amy herkesten çok çalıştı, Nancy Solomon ve kocası, Max ve terhis olup ilkbahar antrenmanlarına hazırlanmak üzere Montclair'e gelmiş olan Bobby George ve hatta Ferguson'un büyükbabasının ölümünden sonra büyükannesiyle dost olan ve büyükbabaya gözyaşı döktüğü kadar büyükannenin arkasından da ağlayan Didi Bryant bile geldi (aklı başında biri hayatın mantıklı olduğunu söyleyebilir mi?); Ferguson'un perişan durumdaki annesinin de yardıma ihtiyacı vardı, annesinin o hafta döktüğü gözyaşı Ferguson kendini bildi bileli kadının bütün ağlamalarının toplamından fazlaydı; Ferguson da giderek artan bir hüzne kapıldığını hissediyordu, büyükannesinin ölümü yeterince acıydı, ama duyduğu keder sadece onu kaybetmekten kaynaklanmıyordu, evin halini görmekten, odaların boşaltılmasından, her bir eşyanın gazeteye sarılıp karton kutulara yerleştiğini, o daha doğmadan yaşamının bir parçası olmuş bütün o nesnelerin, bebekliğinde emekleyerek oynadığı bibloların, büyükannesinin fildişinden minik fillerinin, yeşil camdan suaygırının, antredeki telefonun altında duran sararmış dantel örtünün, büyükbabasının pipolarıyla çoktan sönmüş purolardan arta kalan kokuyu içine çekmek için çocukluğunda burnunu daldırdığı boş tütün tabakasının gittiğini, bir daha gelmemek üzere gittiğini görmeye dayanamıyordu, en beteri de büyükannesinin Ferguson'un

anne ve babasıyla Florida'ya gidip onlarla birlikte Miami kıyısında bir evde oturmayı planlıyor olmasıydı, büyükannesi oraya gitmeyi sabırsızlıkla beklediğini söylese de (*Beni görmeye gelirsin Archie, seninle beraber Collins Bulvarı'ndaki Wolfie'nin Yeri'ne kahvaltıya gider füme balık, soğan ve çırpılmış yumurta yeriz)*, Ferguson onca yıl oturduğu evden ayrılma fikrinin kadını ürküttüğünden kuşkulanıyordu, belki de bunu kaldıramayacağı için kalp krizini yürekten istemişti.

O günlerde Ferguson'un düşündüğü son şey paraydı, yaşamının gündelik akışında para sorununu sık sık düşünüp kaygılandığı halde, bir insanın ölümünün ardından mal ve para meselesini aklına getiremiyordu, ama büyükbabası, Gersh, Adler ve Pomerantz şirketinde çalıştığı uzun yıllar içinde çok para kazanmıştı ve o paranın önemli bir kısmı Didi Bryant'a ve ondan önceki sevgililere harcanmış olsa da kocasının ölümünden sonra Ferguson'un büyükannesine yarım milyon dolardan fazla para kalmıştı, şimdi o da ölünce o para iki kızına, Mildred'le Rose'a kalıyordu, büyükannenin vasiyetine göre veraset vergisi ödendikten sonra Ferguson'un teyzesiyle annesi, annelerinin kalp krizinden önceki mali durumlarından iki yüzer bin dolar daha varlıklı olacaklardı. İki yüz bin dolar! Bu o kadar akla ziyan bir meblağ idi ki ocak ayı sonlarında annesi Florida'dan telefon edip bu haberi verince Ferguson güldü ve annesi mirasın kendi payına düşen yarısının yarısını da Ferguson'a vereceğini söyleyince çocuk bu sefer kahkahayı patlattı.

Annesi, Babanla bunu iyice düşünüp taşındık, dedi. Sana şimdiden bir miktar vermenin doğru olacağını düşündük ve yirmi bin dolar vermeyi kararlaştırdık. Geri kalan seksen bin dolarla senin adına yatırım yapacağız, böylece günün birinde sıkışıp paranın bir kısmını kullanmak zorunda kalırsan o seksen bin seksen binden fazla

olacak. Artık koca delikanlı oldun Archie ve yirmi bin doların üniversitedeki son üç sömestrine yeteceğini, gerçek hayata atıldığın zaman da elinde epey bir miktar kalacağını hesapladık, o altı veya sekiz bin dolar, paraya ihtiyacın olduğu için istemediğin bir işe girmek yerine sana gerçekten istediğin bir işi yapma fırsatı verecek. Bu da Miami'de yaşayan biz ihtiyarların işini kolaylaştıracak. Baban artık kiran ve cep harçlığın için sana para göndermek zorunda kalmayacak, artık okul taksitini kafasına takmayacak, her şey hepimiz için daha kolay olacak ve bundan sonra paranı sen idare edeceksin.

Ferguson, Bunu hak etmek için ne yaptım? diye sordu.

Hiçbir şey. Ama önce ben o parayı hak etmek için ne yaptım ki? Hiçbir şey. Bu işler böyle Archie. İnsanlar ölür ve hayat devam eder, bizler de birbirimize yardım etmek için elimizden geleni yaparız, işte şimdi de bunu yapıyoruz, öyle değil mi?

Ocak 1968. Amy bir kere aklına bir şeyi koydu mu vazgeçmeyen insanlardan olduğu için dediğim dedik diyerek Berkeley Hukuk Fakültesi'ne başvuru dilekçesini gönderdi. Ferguson başvuruya olumlu yanıt verileceğini ve bu durumda Columbia ve Harvard'a da kabul edilebileceği halde kızın Berkeley'e gideceğini bildiği için parayı düşünerek kendini rahatlatmaya çalıştı, o para sayesinde birkaç günlüğüne ya da Amy Noel ve bahar tatillerinde New York'a gelmek istemezse kendisi daha uzun süre kalmak üzere California'ya gidebilir ve belki böylece ayrı kalacakları bir yılı onun yokluğu yüzünden perişan olmadan geçirebilirdi. Ferguson buna pek ihtimal vermese de en azından paranın bir fırsat yaratacağını düşünüyordu, o para olmasa hepten umutsuz olurdu.

Bunun ötesinde, o paranın yaşamının dış koşullarını

çok az etkilemesi de ilginçti. İstediği kitapları ve plakları alırken artık eskisi gibi çekinmiyor, eskimiş giysilerini ve ayakkabılarını fazla ihmal etmeden yenilemeyi seçiyor ve Amy'ye bir armağanla sürpriz yapmak istediğinde (çoğunlukla çiçek, ama aynı zamanda kitaplar, plaklar ve küpeler de alıyordu) uzun uzadıya düşünmeden beğendiğini hemen alıyordu. Ama bunların dışında hayatında fazla bir değişiklik olmadı. Derslere girmeyi, *Spectator*'a makale yazmayı, Fransız şiirlerini çevirmeyi sürdürüyor ve –Batı Yakası Barı, Yeşil Ağaç ve Choc Full o'Nuts gibi– her zaman gittiği ucuz mekânlara gitmeye devam ediyordu; ama iç dünyasında, Ferguson'un kendi vicdanıyla sessizce sohbet ederek yalnız yaşadığı zihinsel alanın derinliklerinde bir şey çok farklıydı artık. Batı 110. Cadde ile Broadway'in köşesindeki First National City Bank'taki hesabında binlerce dolar yatıyordu ve onları harcamak için özel bir isteği olmasa da o paranın orada olduğunu bilmek, sonuçta parasızlık kadar kötü, hatta ondan da beter olan para sorununu çözme meselesini günde yedi yüz kırk altı kez düşünmekten kurtarıyordu onu, çünkü o düşünceler işkence gibiydi, hatta ölümcüldü ve artık onları düşünmek zorunda olmamak büyük bir nimetti. Paralı olmanın parasızlığa oranla tek gerçek avantajı, kafanın üzerinde o cehennemî düşünce baloncuğuyla dolaşmaya mecbur olmamaktı.

1968 başı. Ferguson durumu bir dizi eşmerkezli halka olarak yorumluyordu. Dış halka savaş ve savaşla ilgili her şeydi: Vietnam'daki Amerikan askerleri, Kuzey ve Güney'deki (Vietkong) düşman savaşçılar, Ho Chi Minh, Saygon hükümeti, Lyndon Johnson ve kabinesi, İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren ABD dış politikası, ölü sayısı, napalm, yanan köyler, yanan yürekler ve beyinler, savaşın tırmanması, barışın sağlanması, onurlu bir ba-

rış. İkinci halka Amerika'yı, ev cephesindeki iki yüz milyon insanı temsil ediyordu: basın (gazeteler, dergiler, radyo, televizyon), savaş karşıtı hareket, savaş yanlısı hareket, Kara Güç Hareketi, karşı kültür hareketi (hippiler ve Yippiler, esrar ve LSD, rock'n roll, yeraltı basını, Zap Comix çizgi romanları, Merry Pranksters komünü, The Motherfuckers anarşist grubu), Baretliler ve Ya-Sev-Ya-Terk-Et takımı, orta sınıf ebeveynlerle çocukları arasındaki kuşak farkının doldurduğu hava boşluğu ve Sessiz Çoğunluk diye tanımlanacak olan adsız vatandaş kitlesi. Üçüncü halka New York'tu, bu hemen hemen ikinci halkanın eşiydi, ama daha yakın, daha elle tutulur nitelikte, daha canlıydı: Sözü edilen sosyal akımların numuneleriyle dolu bir laboratuvar gibiydi New York, Ferguson bunları kendi gözleriyle ve haklarında yazılıp çizilenlerin süzgecinden geçmemiş haliyle görüyordu, ama aynı zamanda özellikle zenginlerle fakirler arasındaki büyük uçurum nedeniyle ABD'deki bütün şehirlerden farklı olan New York'un özelliklerini ve nüanslarını da hesaba katıyordu. Dördüncü halka, Ferguson'un geçici ikametgâhı olan Columbia'ydı, küçük dünyasıyla Ferguson'u ve arkadaşlarını çevreleyen, ama duvarları yıkıldığı ve dışarısı içeriden farksız hale geldiği için artık dış dünyadan soyutlanmayan bir kurumun mekânıydı Columbia. Beşinci halka bireylerdi, diğer dört halkadaki bireylerin her biriydi, ama Ferguson'un durumunda önemli olan şahsen tanıdığı kişiler, en çok da Columbia'daki yaşamını paylaştığı arkadaşlarıydı, bunların içinde de tabii ki bireylerin bireyi, beş halkanın en küçüğünün ortasındaki nokta olarak kendisi en başta geliyordu.

Beş farklı dünya, beş ayrı gerçek, ama her biri diğerlerine bağlıydı, bu yüzden dış halkada bir şey olunca (savaş) etkileri bütün Amerika'da, New York'ta, Columbia'da ve bireylerin kişisel, özel yaşamlarının iç halkasın-

daki her bir noktada hissediliyordu. Örneğin savaş 1967 baharında tırmandığı zaman savaşı kınayan ve Amerikan askerlerinin derhal Vietnam'dan çekilmesini talep eden yarım milyon insan 15 Nisan'da New York caddelerinde gösteri yürüyüşü yaptı. Beş gün sonra Columbia'nın şehir kampüsünde toplanan üç yüz SDS üyesi, John Jay Hall'un giriş salonunda masalar kurup öğrencileri deniz piyadesi olarak askere yazan görevlilere "birkaç soru sormak" için binanın kapısına dayandılar ve kabadayı sporculardan ve Yedek Deniz Subayları Eğitim Görevlilerinden oluşan elli kişilik bir güruhun saldırısına uğradılar, yumrukların havada uçuştuğu, burunların kırıldığı kargaşa ancak polis tarafından bastırılabildi. Ertesi gün öğleden sonra Columbia'da otuz yıldan beri en büyük gösteri, John Jay ve Hamilton Hall binalarının arasındaki avluda yapıldı, sekiz yüz SDS üyesi ve destekçisi kampüste askere kayıt işleminin yapılmasını protesto etti, çitin öbür yanındaki Güney Alanı'nda kendi karşı mitinglerini yapan deniz piyadelerinin yandaşı beş yüz tacizci kabadayı onlara yumurta attı. Amy göstericilerden biri, Ferguson da görgü tanığı bir gazeteci olarak o heyecanlı olayda oradaydılar; Ferguson o gece Batı Yakası'nda Amy'ye eşmerkezli halkalar teorisini anlatınca kız gülümsedi ve, Tabii ya benim sevgili Holmes'um, dedi. Ne kadar zekisin.

Mesele iki tarafın da mutsuz olmasıydı. Savaş yanlıları, Johnson savaşı kazanmayı beceremediği için hüsrana uğruyor, her geçen gün ümitleri biraz daha suya düşüyordu, savaş karşıtları ise Johnson'ı savaşı sonlandırmaya zorlamayı başaramadıkları için günden güne umutlarını yitiriyordu. Bu arada savaş tırmanmaya devam ediyordu, beş yüz bin asker, beş yüz elli bin asker, dış halka büyüdükçe öteki halkalara daha çok baskı yapıyor, onları iyice sıkıştırıyordu ve çok geçmeden o halkaların arasındaki boşluk incecik bir hava şeridine indi, bu da merkezde yalnız ba-

şına sıkışıp kalmış olanların soluk almasını zorlaştırıyordu, insan soluk alamazsa panikler ve panikleme delirmeye yakın bir şeydir, insan aklını kaybetmiş ve ölmek üzereymiş duygusuna kapılır, 1968 başlarında Ferguson herkesin çıldırdığını, Broadway'de yüksek sesle kendi kendine konuşan meczuplar kadar delirdiğini ve yavaş yavaş kendisinin de herkes gibi deli olduğunu düşünmeye başladı.

Sonra yeni yılın ilk aylarında her şey altüst olmaya, her şey kırılma noktasına gelmeye başladı. Vietkong komandoları 30 Ocak'ta yüzden fazla Güney Vietnam şehrine ve kasabasına yönelik Tet Taarruzu'nu[1] başlattı, bu saldırı sırasında otuz yedi bin Vietkong savaşçısının ölmesi ve on binlerce Vietkong savaşçısının yaralanması ya da esir düşmesi ve yarım milyon Güney Vietnamlının evsiz mülteci haline gelmesine karşılık Amerikan ordusu sadece iki bin kayıp vermesine rağmen, Amerika'nın savaşı kesinlikle kazanamayacağı kanıtlandı. Amerikan halkına verilen mesaj, Kuzey Vietnamlıların asla pes etmeyeceği, topraklarındaki son kişi ölünceye kadar savaşmaya devam edecekleriydi, o ülkeyi yok etmek için daha kaç Amerikalı asker gerekecekti, halihazırda orada olan beş yüz bin, bir milyona, iki milyona, üç milyona mı çıkarılacaktı ve eğer öyle olacaksa Kuzey Vietnam'ın yıkımı aynı zamanda Amerika'nın da yıkımı anlamına gelmeyecek miydi? İki ay sonra Johnson televizyona çıktı ve sonbahardaki seçimde yeniden aday olmayacağını açıkladı. Bu, başarısızlığının itirafı, halkın savaşa verdiği desteğin Johnson'ın politikalarını reddetme noktasına kadar azalmasının dile getirilmesi demekti; Yoksullukla Savaş ve Sivil Haklar Yasası ve Oy Hakkı Yasası'nı getiren iyi Johnson'a hayranlık, Vietnam Savaşı'nda ısrar

1. Vietnam ay takvimine göre yeni yıl bayramının adı Tet'tir. Taarruz adını oradan aldı. (Ç.N.)

eden kötü Johnson'a nefret duyan Ferguson, en azından bir, iki dakika kendini Johnson'ın yerine koymaya, tahtından feragat kararını verirken neler hissettiğini anlamaya çalışarak Amerika başkanına acımak gibi insanı tedirgin eden bir duruma düştü, sonra sevindi, LBJ'ın yakında gideceğine hem sevindi hem içi rahatladı.

Ondan beş gün sonra Martin Luther King Memphis'te öldürüldü. Adı sanı bilinmeyen sıradan bir Amerikalının sıktığı bir kurşun daha, toplumun sinir sistemine bir darbe daha, işte bunun üzerine yüz binlerce insan sokaklara döküldü, camları kırmaya binaları ateşe vermeye başladı.

Yüz yirmi sekiz Newark'lu.

Eşmerkezli beş halka bir tek kara diske dönüşmüştü.

O disk şimdi bir uzunçalar plaktı ve sürekli çaldığı şarkı "Can't Take It No More Sugar, 'Cause My Heart Hurts So Bad"[1] adlı eski bir blues'tu.

İlkbahar 1968 (I). Amy artık pek ortalarda görünmüyordu. Barnard'daki son sömestriydi ve akademik ödevlerinin hepsini yapıp neredeyse mezun olmaya yetecek kadar kredi toplamıştı, o ilkbahardaki dersleri de çok hafifti, o yüzden vaktinin büyük bölümünü SDS'deki siyasal çalışmalarına ayırabiliyordu. O zamana kadar Ferguson'un en büyük kaygısı (nisan başlarında King'in Memphis'te öldürülmesinden birkaç gün sonra Amy'nin başvurusunu kabul eden) Berkeley Hukuk Fakültesi olmuştu, ama şimdi onu daha yaz gelmeden kaybedeceğinden korkuyordu. '68'in başlarındaki insanı çıldırtan o aylarda Amy'nin tavrı daha da sertleşmiş, onu radikal militanlığa ve antikapitalist bir aşırılığa sürüklemişti ve

1. (İng.) Artık dayanamıyorum canım, çünkü yüreğim öyle yanıyor ki. (Ç.N.)

artık Amy aralarındaki önemsiz görüş ayrılıklarına gülüp geçemiyor, Ferguson'un neden her konuda onunla aynı fikirde olmadığını anlayamıyordu.

Bir gün Ferguson'a, Benim analizimi kabul edersen, o zaman çıkardığım sonuçları da kabul etmek zorunda kalırsın, dedi.

Ferguson, Hayır kalmam, diye yanıtladı. Kapitalizmin temel sorun olması SDS'nin kapitalizmi yok edeceği anlamına gelmez. Ben gerçek dünyada yaşamaya çalışıyorum Amy, sen ise asla gerçekleşmeyecek hayaller peşindesin.

Bir örnek: Johnson çekilince Eugene McCarthy ve Robert Kennedy Demokrat Parti başkan adaylığı için yarışıyorlardı. Ferguson kesinlikle ilgilenmiyor, aday adaylarının ikisini de desteklemiyordu, ama kampanyalarını dikkatle izliyordu –McCarthy'nin hiç şansı olmadığı için özellikle de Kennedy'nin kampanyasını izliyordu– çünkü New York senatörüne yakınlık duymasa bile, RFK'nin itibarını kaybetmiş Humphrey'den daha iyi bir seçenek olduğunu düşünüyordu ve Nixon'a, hatta daha da beteri, Amy'nin müstakbel eyaletinin valisi ve Goldwater'dan bile daha sağcı olan Ronald Reagan'a herhangi bir Demokratı tercih ederdi. Ferguson Demokratlara bayılmıyordu, ama kesin bir ayrım yapmak, bu çivisi çıkmış dünyada kötü şeyler olduğunu, ama beterin beteri de olduğunu kabul etmek ve iş oy vermeye gelince kötüyü daha kötüye yeğlemek gerektiği görüşündeydi. Amy ise artık bu tür ayrım yapmaya yanaşmıyordu. Onun gözünde bütün Demokratlar aynıydı, her biri *satılmış bir liberaldi* ve hepsinin yüzünü şeytan görsün diye düşünüyor, hiçbirini istemiyordu, Vietnam'dan ve Amerika'nın dünyaya yaydığı bütün diğer dehşet olaylarından onlar sorumluydu, topunun ve onların temsil ettiği her şeyin canı cehennemeydi ve şayet Cumhuriyetçiler kazanırsa, belki bu uzun vadede ülke için daha iyi olurdu, çünkü o zaman Amerika

bir faşist polis devletine döner, sonunda da halk ayaklanırdı; sanki Cumhuriyetçilere oy veren o halk onlar iktidara gelince devirmeye kalkışırmış gibi, sanki o halk Amy gibi antiAmerikan radikalleri hapse tıkacak bir faşist polis devletinde yaşamaya dünden razı olmazmış gibi.

1963'te Kennedy öldürülünce gözyaşı döken kız, şimdi kardeşi Robert'ı kapitalist baskı rejiminin maşası gibi görüyordu. Ferguson onun bu sözlerine ideolojik coşkuya kapılmak diye gülüp geçmeye hazırdı, ama nisan başlarında saldırı okları ona da çevrilmeye başladı ve siyasal olan görüş ayrılığı birden kişisel, hem de fazlasıyla kişisel oluverdi, görüş farkları tartıştıkları fikirlerle ilgili olmaktan çıkıp kendileriyle ilgili olmaya başladı. Ferguson, acaba Amy SDS'deki biraderlerinden biriyle gizli aşk mı yaşıyor, ya da Barnard'daki arkadaşı Patsy Dugan'la birlikte Sappho tarzı aşkın gizemlerini mi araştırıyor (Amy son günlerde Patsy'yi dilinden düşürmez olmuştu), yoksa geçen yaz onunla birlikte California'ya gitmediği için hâlâ kendisine mi sinirleniyor diye düşünüyordu. Hayır, mümkün değildi, Ferguson bu düşündüklerinden hiçbirine en ufak bir olasılık vermiyordu, çünkü Amy onun arkasından iş çevirecek yapıda biri değildi, bir başkasına âşık olsa Ferguson'a açık açık söylerdi, geçen yazdan dolayı Ferguson'a hâlâ öfkeliyse bu da bilinçli bir tavır olamazdı, çünkü aradan aylar geçmiş ve o süre içinde birlikte geçirdikleri sayısız güzel an olmuştu, hele Ferguson'un büyükannesinin ölümünden sonraki o kederli günlerde Amy nasıl canla başla koşuşturmuş, büyükannenin evi tasfiye edilirken bütün yükü Ferguson'un kımıldamaya mecali olmayan annesinden alıp işlerin yapılmasını bir Sandy Koufax[1] ustalığıyla idare etmişti. Ne

1. Amerikan Ulusal Beyzbol Ligi'nin hızı ve ustalığıyla tanınan ünlü bir oyuncusu. (Ç.N.)

var ki, o günlerden sonra bir şeyler olduğu kesindi, eğer bu tavır Ferguson'un ilk aklına gelen nedenlerin birinden kaynaklanmıyorsa, aptalca bir siyasal görüş ayrılığı yüzünden de olamaz gibi görünüyordu. Amy'yle her zaman görüş ayrılıkları olurdu. Onunla birlikte yaşamanın en hoş yanlarından biri, o kadar farklı düşünmelerine karşın birbirlerini sevmeye devam etmeleriydi. Çatışmaları hep fikirlerle ilintili olur, asla kişilikleriyle ilgili olmazdı, oysa şimdi Ferguson'un görüşleri kendininkilere uymuyor diye, birlikte devrimci yanardağın içine atlamayı istemiyor diye Amy onun üzerine gelmeye başlamış, Ferguson'u geri kafalı, aşırı sağcı, tutucu bir liberal, bir karamsar, alaycı biri, vicdan azabı çeken bir çocuk (Ferguson, kızın bu sözle kendisinin Joyce'a ve edebiyatla ilgili her şeye duyduğu hayranlığı iğnelediğini düşünüyor)[1], etliye sütlüye karışmayan biri, sanatçı özentisi, çağdışı kafalı, bir bok yığını olmakla suçlar olmuştu.

Ferguson'un bakış açısına göre bütün bunlar temel bir farklılıktan kaynaklanıyordu: Amy inançlıydı, kendisi ise bir agnostikti.

Amy'nin arkadaşlarıyla dışarıda olduğu, mutlaka ya Batı Yakası Barı'nda Mike Loeb'le tartıştığı ya da Patsy Dugan'la SDS'de kadın üye sayısını artırma planları yaptığı bir gece, Ferguson, Amy'nin yatağına, son iki yılın büyük bölümünde yattığı yatağa girdi ve o gece fazlasıyla yorgun olduğu için Amy gelmeden uyuyakaldı. Ertesi sabah uyandığında Amy yanında değildi, özenle kabartılmış yastığına bakınca onun eve gelmediğini, başka bir yerde kaldığını anladı. O başka bir yerin Ferguson'un bitişikteki odası olduğu anlaşıldı, Ferguson temiz

1. Yazar burada vicdan azabı yerine "*agenbite-of-inwit*" terimini kullanıyor. James Joyce bu terimi *Ulysses* romanında kullandığı için, Ferguson ona gönderme yapıyor. (Ç.N.)

çorap almak için odaya girerken yerdeki parke gıcırdayınca kız uyandı.

Ferguson, Burada ne işin var? diye sordu.

Amy, Yalnız yatmak istedim, dedi.

Ya?

Yalnız yatmak bir değişiklik oldu, iyi geldi.

Öyle mi?

Evet, çok iyi geldi. Bence bir süre böyle devam edelim Archie. Sen kendi yatağında yat, ben de kendi yatağımda. Buna bir yatıştırma, ilişkiyi serinletme dönemi diyebilirsin.

Sen öyle istiyorsan öyle olsun. Zaten son zamanlarda aynı yatakta yatarken de pek sıcak olmuyordu.

Teşekkür ederim Archie.

Rica ederim Amy.

Serinletme dönemi denilen şey böyle başladı. O günü izleyen altı gece Ferguson ve Amy kendi odalarında, kendi yataklarında yattılar, ilişkilerinin sonuna mı geldiklerini yoksa bir süre ara mı verdiklerini ikisi de bilmiyordu, yedinci günün sabahı, yani 23 Nisan sabahı, ayrı yattıkları yataklardan kalkıp evden ayrı ayrı çıkmalarından birkaç saat sonra devrim başladı.

İlkbahar 1968 (II). 14 Mart'ta Ferguson ve *Spectator*'daki yoldaşları Robert Friedman'ı yeni Genel Yayın Yönetmeni olarak seçtiler, aynı 14 Mart günü Amy ve SDS'deki yoldaşları da Mark Rudd'u başkan seçtiler ve iki örgüt de bir anda değişiverdi. Gazete, haberleri her zamanki gibi vermeye devam etti, ama makaleler daha sert ve daha dobra dobra oldu, Ferguson da Vietnam, siyah-beyaz ilişkileri ve savaşın uzamasında Columbia'nın rolü gibi meselelerin, gazetenin tutumunu göstermek ve ikna edici olmak amacıyla sık sık, hem de haşince tartışılmasından memnundu. Demokratik Bir Toplum İçin

Öğrenci Hareketi'ne (SDS) gelince, taktiklerdeki değişiklik daha da çarpıcı oldu. Hareketin ulusal liderliği "pasif direniş protestosu"ndan vazgeçme çağrısında bulundu, Columbia'daki Praxis-Axis grubunun yerine de daha çatışmacı, daha meydan okuyan Eylem Hizbi geldi. Geçen yıl amaç eğitme ve bilinçlendirmeydi, bu yöntem "birkaç soru sormak" için askere yazma görevlilerinin karşısına dikilmek gibi çekingen bir tavırla sınırlı kalmıştı, oysa şimdi amaç kışkırtmak, dağıtıp parçalamak, olabildiğince sık sık ortalığı karıştırmaktı.

Rudd başkanlık görevine başladıktan bir hafta sonra Zorunlu Askerlik Sistemi New York Karargâhı'nın Kumandanı Albay Paul B. Akst, askere alma yasalarındaki son değişiklikleri anlatmak üzere Columbia kampüsündeki Earl Hall'a geldi. Toplantıya yüz elli kişi geldi ve (üniforması içinde şişinen kısa boylu) Akst konuşmak üzere öne yürüyünce, toplantı salonunun arka tarafında bir kargaşa başladı. Asker üniforması giymiş birkaç çocuk "Yankee Doodle Dandy" şarkısının fifre ve davula uyarlanmış versiyonunu çalmaya, diğerleri de oyuncak silahlarını sallamaya başladılar. Bir grup kabadayı sporcu sanki içgüdüsel bir atılımla o haytaların isyanını bastırmak, onları püskürtüp salondan atmak için yerlerinden fırladılar. Ve herkesin dikkati salonun arkasındaki patırtıya yöneldiği sırada ön sırada oturan biri ayağa kalktı, Albay Akst'ın suratına kremalı, limonlu bir pasta fırlattı. Bütün abartılı komedi filmlerinde olduğu gibi pasta tam isabetle hedefi buldu. Salondakiler yeniden önlerine dönerken, yan taraftaki bir kapı gizemli bir biçimde aralanmış ve pastayı atanla suç ortağı oradan kaçmıştı.

O gece Amy, Ferguson'a pasta komandosunun Berkeley'den getirtilen bir SDS üyesi olduğunu, suç ortağının da Mark Rudd'dan başkası olmadığını söyledi. Bu Ferguson'un çok hoşuna gitti. Albaya yazık oldu, ama

kimsenin kılına zarar gelmedi, özellikle de savaşın neden olduğu zarara kıyasla kimseye bir şey olmadı ve nasıl da eli çabuk bir oyun oynandı, diye düşündü. Praxis-Axis grubu (anlamsız ve ciddiyetten uzak diye) böyle bir eylemi akıllarından bile geçirmezdi, oysa Eylem Hizbi siyasal duruşunu vurgulamak adına ciddiyetsiz, komik gösterileri araç olarak kullanmaya karşı değildi. Tabii üniversite yönetimi fena halde öfkelendi, bu rezilliği yapanın Columbia öğrencisi olmadığı takdirde en ağır şekilde cezalandırılacağını, Columbia öğrencisi ise okuldan uzaklaştırılacağını belirtti, ama bir hafta sonra yönetim, limonlu pastalardan çok daha ciddi bir meydan okumayla karşılaştı ve o olayın failleri hiçbir zaman yakalanamadı.

Olayların o ilk aşamasında SDS eylemlerini iki ana meseleye odaklıyordu: Savunma Analizleri Enstitüsü[1] (IDA) ve Columbia rektörü Grayson Kirk'ün sonbaharda başlattığı üniversite binaları içinde gösteri yürüyüşü ve protesto eylemi yasağı. IDA, hükümetin silah araştırmaları için üniversitedeki fen bilimleri akademisyenlerinin yardımını almak amacıyla bir aracı kuruluş olarak Pentagon tarafından 1956'da kurulmuştu, ama Columbia'nın bu projeyle bağlantılı olduğunu 1967'ye kadar kimse fark etmemişti, 1967'de iki SDS üyesi kütüphanedeki raflarda Columbia'dan toplam on iki akademisyenin o enstitünün üyesi olduğunu gösteren belgeler buldular; Princeton ve Chicago'daki fakülte komisyonları kendi okullarının yönetimine bu programdan çekilmelerini önerirken, rektör Kirk'ün dokuz yıldır enstitü yönetim kurulu üyesi olmasına rağmen, Columbia öğrencileri ve akademisyenleri de kendi üniversitelerinden aynı talepte bulundular; enstitü araştırmalarının Viet-

1. Institute for Defense Analyses. (Ç.N.)

nam ormanlarındaki yaprakları yok etmek için kullanılan Agent Orange[1] gibi kimyasalların ya da enstitünün kontrgerilla teknikleri konusundaki çalışmalarının "halı bombardımanı"[2] denilen kanlı taktiğin geliştirilmesine yol açtığı gerçeğini bilip de isyan etmemek mümkün müydü? Bir başka deyişle Columbia fiili olarak savaşa katılıyordu, (Amy'nin sık sık kullandığı tanımla) *elleri kirliydi* ve yapılacak tek makul hareket bunun durdurulması için baskı yapmaktı. Savaş duracak değildi, ama Columbia'yı vazgeçmeye ikna etmek, yine de onca irili ufaklı yenilgiden sonra ufak da olsa bir zafer olurdu. Okul içindeki protesto gösterileri yasağına gelince, öğrenciler bu yasağın ABD Anayasası'nın 1. Ek Maddesi'ne[3], ifade özgürlüğüne aykırı olduğu iddiasıyla Kirk'ün kararının geçersiz olduğunu öne sürüyorlardı.

Son birkaç haftadır SDS Columbia'nın enstitüden çekilmesi için kampüste imza kampanyası yürütüyordu ve bin beş yüz akademisyen ve (aralarında Ferguson'la Amy'nin de bulunduğu) öğrenci imza verince SDS 27 Mart'ta, artık unutulup giden pasta atma olayından bir hafta sonra her iki sorunla ilgili olarak tek eylem yapma kararı aldı. Yüz öğrenci, üniversite yönetim binası olarak kullanılan Roma Pantheon'u modeli beyaz kubbeli Low Kitaplığı'na girdi ve "IDA GİTMELİ!" yazan pankartlarla okul içinde protesto gösterilerini ve yürüyüşleri yasaklayan karara karşı eylem yaptı. Amy protestocularla birlikte oradaydı, Ferguson'da görgü tanığı muhabir olarak

1. Agent Orange, ABD ordusu tarafından özellikle Vietnam Savaşı'nda kullanılmış bir bitki öldürücü ve yaprak dökücü kimyasaldır. (Ç.N.)

2. "Halı bombardımanı" ağır bombardıman uçaklarıyla büyük bir alanı halıyla kaplar gibi yapılan hava saldırısı. Hedefe peş peşe yüzlerce küçük çaplı bomba atılıp etki maksimuma çıkarılmaya çalışılır. (Ç.N.)

3. İnanç, ifade, basın, toplanma ve gösteri yürüyüşleri ve hükümete talepte bulunma özgürlüklerini içeren madde. (Ç.N.)

oradaydı, öğrenciler yarım saat kadar (biri megafonla olmak üzere) slogan atarak kitaplığın salonlarını dolaştıktan sonra ikinci kata çıktılar, toplanan imzaların yer aldığı talep dilekçesini üniversitenin üst düzey görevlilerinden birine teslim ettiler, görevli de dilekçeyi Rektör Kirk'e ileteceğine söz verdi. Bunun üzerine grup binadan ayrıldı, ertesi gün içlerinden altısı disiplin kuruluna çağrıldı, altı kişilik listenin tepesinde Rudd ve SDS yürütme kurulundan dört kişi vardı, bir dekanın açıklamasına göre ancak onların kimliği saptanabildiği için eyleme katılan yüz kişiden sadece altısı seçilmişti. Sonraki iki hafta boyunca IDA protestocusu altılı, disiplin sorunlarını çözmenin standart protokolü uyarınca görüşmeleri gereken dekana gitmeyi reddetti (bu protokole göre gayriresmi yargılamaların çoğunda olduğu gibi dekan disipline verilen öğrencilerle özel bir görüşme yapar, sonra da adil olduğu varsayılan ceza verilirdi) ve açık bir oturumda yargılanma isteğinde ısrar etti. Buna karşılık dekan, ofisine gelmedikleri takdirde hepsinin okuldan uzaklaştırılacağını söyledi. Sonunda altı kişi 22 Nisan'da dekanı görmeye gittiler, ama IDA eylemiyle ilişkilerini görüşmeyi reddettiler. Dekanın yanından ayrıldıktan sonra hepsine geçici uzaklaştırma cezası verildi.

Bu arada Martin Luther King öldürülmüştü. Harlem, bir yıl önce Newark'un yaptıklarını yaptı, ama Lindsay, Addonizio değildi ve göstericilere ateş açsın diye ne Ulusal Muhafızlar çağrıldı ne de eyalet askerleri, Columbia'nın hemen aşağısındaki Harlem alev alev yanarken Morningside Heights'ın zaten çıldırmış durumdaki atmosferinin çılgınlığı daha da tırmanarak Ferguson'da tam bir karabasan duygusu uyandırdı. 9 Nisan'da King'e saygı adına üniversite bir gün tatil edildi. O gün programda yalnızca bir etkinlik vardı – kampüsün ortasındaki St. Paul Şapeli'nde anma toplantısına bin yüz kişi ka-

tıldı – ve Rektör Yardımcısı David Truman, Columbia yönetimi adına konuşmasını yapmak üzereyken, ön sıraların birinden takım elbiseli, kravatlı bir öğrenci kalktı ve ağır ağır kürsüye yürüdü. Bu –yine– Mark Rudd'dı. Mikrofon hemen kapatıldı.

Rudd, elinde konuşma notları olmadan, mikrofon olmadan, kendisini kaç kişinin duyacağını bilmeden sakin bir sesle kalabalığa hitap etti. "Dr. Truman ve Rektör Kirk, Dr. King'in anısına karşı ahlaki bir suç işliyorlar," dedi. "Yıllardır üniversitenin siyah ve Porto Rikolu işçilerinin sendikalaşmasına karşı çıkan bir üniversitenin liderleri nasıl olur da belediye temizlik işçilerini sendikalaştırmaya çalışırken öldürülen bir kişinin ardından onu öven konuşma yapabilirler? Bu insanlar Harlem halkının topraklarını çalarken nasıl olur da insan onuru için mücadele etmiş bir kişiye methiye düzebilirler? Ve kendi öğrencilerine barışçı bir protesto eylemi yüzünden disiplin cezası veren bu yöneticiler nasıl olur da şiddete başvurmadan sivil itaatsizliği savunan bir kişiden övgüyle söz edebilirler?" Rudd bir an durduktan sonra ilk cümlesini yineledi. "Dr. Truman ve Rektör Kirk, Dr. King'in anısına karşı ahlaki bir suç işliyorlar. O yüzden bu edepsizliği protesto edeceğiz." Sonra Rudd, (siyah ve beyaz, öğrenci ve öğrenci olmayan) kırk, elli protestocuyla birlikte şapelden çıktı. Orta sıralardan birinde oturan Ferguson, az önce olanları sessizce alkışladı. İçinden, Aferin Mark, kalkıp konuşma taşaklılığını gösterdiğin için bravo, dedi.

Martin Luther King suikastından önce kampüste sol görüşlü siyasal eylem yapan bir grup (SDS) ve iki mesele (IDA ve disiplin cezası) vardı. Ardından ikinci bir grup (SAS)[1] ve üçüncü bir mesele (spor salonu) or-

1. Students' Afro-American Society. Afro Amerikalı Öğrenci Derneği. (Ç.N.)

taya çıktı ve King'i anma toplantısından iki hafta sonra kimsenin olmasını beklemediği, kimsenin olabileceğini hayal etmediği büyük şey, bütün büyük şeylere özgü o beklenilmeyen ve hayal edilemeyen biçimlerde gerçekleşti.

Crow Spor Salonu diye de bilinen Columbia Spor Salonu, Rudd'ın Columbia'yı gasp etmekle suçladığı Harlem'deki bir arazide yapılacaktı, bu hazine arazisi Columbia topraklarının tepesinden başlayıp Harlem mahallesinin dibine kadar inen, kayalar ve ölmeye yüz tutmuş ağaçlarla kaplı son derece sarp bir kayalık, tehlikeli, bakımsız, beyazların hiç kullanmadığı Morningside Park'tı. Okulun yeni bir spor salonuna ihtiyacı olduğu kesindi. Columbia'nın basketbol takımı Ivy League Şampiyonluğu'nu daha yeni kazanmış, ülkenin dördüncü büyük turnuvası NCAA'ya girmişti ve yapılalı altmış yıldan fazla olan mevcut spor salonu aşırı küçüktü, aşırı köhneydi, artık kullanılamaz durumdaydı, ama okul 1950'lerin sonunda ve 60'ların başında belediye ile benzeri görülmemiş bir anlaşma yaptı. Parkın sekiz dönümü yılda üç bin dolara üniversiteye kiralanacak ve Columbia, New York'un tarihinde hazine arazisinde kendi özel kullanımı için inşaat yapan ilk özel kuruluş olacaktı. Parkın aşağısında, Harlem tarafındaki ucunda alanın yüzde on iki buçuğunu kaplayan ayrı bir spor-tesisi-içinde-spor tesisi olacak ve buraya girecek Harlemliler için bir arka kapı yapılacaktı. Yerel aktivistlerin baskısı üzerine Columbia –bir yüzme havuzu ve bir soyunma odası ilavesiyle– Harlem'in payını yüzde on beşe çıkarmayı kabul etti. Aralık 1967'de H. Rap Brown[1] bir toplantı için New York'a gelince, SNCC'nin başkanı, "Eğer birinci katı inşa

1. H. Rap Brown, 1960'larda Şiddet Karşıtı Öğrenci Koordinasyon Komitesi (SNCC) başkanı ve Kara Panter Partisi'nin ileri gelen bir üyesiydi. (Ç.N.)

ederlerse havaya uçurun. Eğer gece gizlice üç kat çıkarlarsa yakın. Dokuz katı tamamlarlarsa bina sizindir. Binaya el koyun, belki hafta sonları onların girmesine de izin veririz," dedi. 19 Şubat 1968'de Columbia harekete geçti ve projenin temelini attı. Ertesi gün yirmi kişi Morningside Park'a gidip şantiyedeki çalışmayı durdurmak için buldozerlerin ve damperli kamyonların önüne yattı. Altı Columbia öğrencisi ile altı Harlemli tutuklandı, bir hafta sonra spor salonu inşaatını protesto etmek için yüz elli kişilik bir kalabalık toplanınca Columbia öğrencilerinden on ikisi daha tutuklandı. Hiçbiri SDS üyesi değildi. O zamana kadar spor salonu SDS'nin ele aldığı bir sorun olmamıştı, ama şimdi üniversite yönetimi planlarını yeniden gözden geçirmeye, hatta gözden geçirme konusunu tartışmaya yanaşmadığı için, spor salonu sadece SDS için değil, aynı zamanda kampüsteki bütün siyah öğrenciler için bir sorun haline geldi.

SAS'ın yüzden fazla üyesi vardı, ama King'in suikastına kadar siyasal etkinliklere katılmamışlar, daha çok üniversiteye giden siyahların sayısını artırmaya odaklanmışlar, öğrencilere siyahların tarihi ve kültürü konusunda ek dersler konması için dekanlar ve bölüm başkanlarıyla görüşmüşlerdi. O sıralarda Amerika'daki bütün diğer seçkin üniversiteler gibi Columbia'daki siyah öğrenci sayısı da çok azdı, o kadar azdı ki Ferguson'un okul arkadaşları içinde sadece iki siyah arkadaşı vardı, onlarla da yakın arkadaş değildi, aynı durum siyah arkadaşı olmayan beyaz öğrencilerin çoğu için de geçerliydi. Siyah öğrenciler sayıları az olduğu için diğerlerinden kopuktu, dahası içlerine kapanık oldukları için o kopukluk katlanıyordu; beyazların gelenekleri ve gücüyle kuşatılmış o ortamda hiç kuşkusuz bocalıyor ve öfkeleniyorlardı, çoğunlukla dışlanıyorlardı, hatta kampüsteki siyah güvenlik görevlileri bile onları durdurup kimlik soruyordu,

çünkü siyah suratlı gençler Columbia öğrencisi olamazlardı, o yüzden de kampüste ne arıyorlar diye soruşturulurlardı. King'in ölümünden sonra SAS radikal liderlerden oluşan yeni bir yönetim kurulu seçti, bunların bir kısmı çok zeki, çok parlaktı, bir kısmı öfkeli, bir kısmı da hem parlak hem öfkeliydi ve hepsi de Rudd kadar gözüpekti, yani ayağa kalkıp bir kişiyle konuşurken olduğu kadar rahatça bin kişiye hitap edebilecek derecede özgüvenleri vardı, onlar için en büyük sorun Columbia'nın Harlem'le ilişkisiydi, bu da IDA ve disiplin cezası meselelerinin beyaz öğrencileri ilgilendirmesi, ama spor salonunun onların sorunu olması demekti.

King'i anma toplantısından iki gün sonra, Grayson Kirk, Thomas Jefferson'ın iki yüz yirmi beşinci doğum günü nedeniyle bir konuşma yapmak üzere Virginia Üniversitesi'ne gitti (o günler çalkantılı olmanın yanı sıra saçmalıklarla da doluydu), toplantıda birtakım kurumların ve finans kuruluşlarının, Mobil Oil'in, IBM'in yönetim kurullarında görev yapan eski siyasal bilimciler vardı, onlardan biri de General Dwight D. Eisenhower ABD başkanı olmak için Columbia rektörlüğünü bıraktıktan sonra onun yerine geçen Con Edison'dı; Grayson Kirk işte o toplantıda ilk kez Vietnam Savaşı'na karşı çıktı, savaş yanlış olduğu ya da dürüst olmadığı için değil, Amerika'ya neden olduğu zarar yüzünden karşı çıktığını söyledi ve ardından hemen Columbia kampüsüne ulaşacak ve orada zaten tutuşmuş ateşin üzerine benzin dökecek cümleler sarf etti: "Kaygı uyandıracak kadar çok sayıda gencimiz, hangi kaynaktan olursa olsun her tür otoriteyi reddeden bir tavır alıyor ve tek amacı yıkıp yok etmek olan çalkantılı, ham bir nihilizme kayıyor. Tarihimizin hiçbir döneminde, kuşaklar arasındaki uçurumun şimdiki kadar derin olduğu ve potansiyel bir tehlike arz ettiği başka bir örnek bilmiyorum."

IDA 6 protestocusunun ceza aldığı 22 Nisan'da, SDS ertesi gün öğle saatinde Low Kitaplığı'nda yapılması planlanan ve IDA 6 protestocusunun cezalandırılmasına neden olan aynı kuralı çiğneyerek altılıya destek olacak düzinelerce ya da yüzlerce kişinin katılması beklenen yeni bina içi gösterisinden önce *Duvarın Dibine Dizilin!* başlıklı tek yaprak dört sayfa bir gazete yayınladı. Makalelerden biri Grayson Kirk'ün Virginia Üniversitesi'ndeki konuşmasına karşılık olarak Rudd'ın yazdığı sekiz yüz elli kelimelik yazıydı. Yazı aşağıdaki üç kısa paragrafla son buluyordu:

Grayson, fantezilerin dünyanın gerçeğini zihninden dışladığı için bu dediklerimi anlayacağından kuşkuluyum. Rektör Yardımcısı Truman toplumun temelinin sağlıklı olduğunu söylüyor; sen de Vietnam'daki savaşın iyi niyetli bir kaza olduğunu söylüyorsun. Haklı olarak çok korktuğun biz gençler ise, toplum hastadır ve sizlerle sizin kapitalizminiz o hastalığın ta kendisidir, diyoruz.

Sizler asayiş ve otoriteye saygı istiyorsunuz; bizler adalet, özgürlük ve sosyalizm istiyoruz.

Söylenecek bir tek şey daha kaldı. Bu sana nihilizm gibi gelebilir, çünkü söyleyeceklerim bir kurtuluş savaşının ilk kurşunudur. Sizlerin sevmediğinizden emin olduğum LeRoi Jones'un[1] *sözcüklerini söyleyeceğim: "Duvarın dibine dizilin oröspu çocukları, bu bir isyandır."*[2]

Ferguson dehşete düştü. Rudd'ın King'i anma töre-

1. Bir adı da Amiri Baraka olan Afro-Amerikan şair, oyun yazarı, romancı, müzik eleştirmeni, öğretmen ve aktivist (1934-2014). (Ç.N.)

2. Deyimin İngilizcesi "Up Against the Wall, Motherfucker", polislerin siyahlara uyguladıkları şiddetin ifadesi olarak kullanılan bu sözler, LeRoi Jones'un Newark'taki ırk ayaklanmaları üzerine yazdığı bir şiirden alındı ve öğrenci eylemleri sırasında yaygın olarak kullanıldı. Sözlük anlamı idam mangasının karşısına dizilmek. Bir başka anlamı da çok zor duruma düşmek. (Ç.N.)

nindeki etkili konuşmasından sonra böylesine kötü bir taktik hatası yapmasının anlamı yoktu. Metnin özü doğruydu, ama tonu uygunsuzdu ve eğer SDS, öğrenciler arasında destekçilerinin sayısını artırmak istiyorsa, bu tarz bir yaklaşım öğrencileri uzaklaştırırdı. Bu makale SDS'nin başkalarına ulaşma çabasından çok, kendi kendine konuşmasının tipik örneğiydi, oysa Ferguson SDS'nin kazanmasını istiyordu, çünkü olabilecekler ve olamayacaklar konusunda birtakım kuşkuları olsa da SDS'yi destekliyor ve davasına inanıyordu, ne var ki, soylu bir davayı savunanların da soylu davranmasını, bayağı hakaretler, ucuz, ergen çıkışları yerine daha incelikli ve daha özdenetimli bir yaklaşımı gerektirir. İşin kötüsü Ferguson, Mark Rudd'ı da severdi. Birinci sınıftan beri (hemen hemen aynı yetişme ortamından gelmiş New Jersey'li çocuklar olarak) arkadaştılar, Mark o güne kadar da başkan olarak etkili olmuştu, hatta o kadar etkiliydi ki Ferguson onun hiç yanlış yapmayacağına inanmıştı, ama şimdi *Sayın Grayson* ve *orospu çocukları* yazısıyla pot kırdığı için Ferguson hayal kırıklığına uğradı, muhalif olanlara muhalif olmak gibi tuhaf bir duruma düştüğünü hissetti, üstelik insanın yandaş olduklarına karşı çıkması onu yalnızlığa mahkûm ederdi.

En ilginci de Amy'nin onunla ters düşmemesiydi. Hâlâ ayrı yataklarda ilişkiyi serinletme döneminin ortasındaydılar ve son birkaç gündür birbirlerini görmemişlerdi, ama 22 Nisan gecesi eve geldiğinde Amy de hayal kırıklığına uğramıştı, hem sadece *ham ve çocuksu* diye nitelediği yazı yüzünden değil, okul yılının son toplantısı için Fayerweather Hall'a sadece elli, altmış kişi geldiği için de bozulmuştu, oysa son aylardaki toplantıların çoğuna iki yüzden fazla insan katılmıştı ve Amy, SDS'nin gerilediğinden, zar zor kazanılmış konumu kaybettiğinden korkuyordu, yarının daha da kötü olacağını, güçsüz

bir duruşun fiyaskoyla sonuçlanacağını ve Columbia'da SDS'nin sonunu getireceğini söyledi.

Yanılıyordu.

İlkbahar 1968 (III). Böylesi hiç olmadı. Böylesi hiç hayal edilmedi. Girdap genişledi ve bir anda herkes girdabın içinde dönmeye başladı. İnsan suretindeki tanrılar mide kramplarıyla iki büklüm kıvranıp ishal oldular. Gövdesi aslan, kafası insan biçiminde vurdumduymaz bir kalabalık yığıldı. Nasıl kim, kim ne derken bir anda o yığın kendine sordu: Neden onların bütün sözleri ve yasaları muğlak ve çapraşık? Merkez yapamazdı, nesneler yapamazdı, o yığın yapamazdı, yaptığından başkasını yapamazdı, yapamazdı, yapamadı; ama anarşi çözülmedi, çözülen, en azından bir süreliğine çözülen, dünya oldu ve Amerikan tarihinin en büyük en sürekli öğrenci protesto hareketi böyle başladı.

Eylemin başladığı sabah bin kişiye yakın bir kalabalık vardı. Grubun muhalif olan üçte ikisi kampüsün ortasındaki güneş saatinin çevresinde toplandı, muhaliflere karşı olan üçte bir de belki binayı saldırıdan korumak, ama aynı zamanda iş oraya varırsa gelenleri ezmek, vurmak amacıyla Low'un merdivenlerinde dikilip durdu. Zaten daha önceden uyarılar yayınlamışlardı ve yumruk tehdidi baş gösterince bir grup genç profesör araya girmek gerekebilir diye protesto alanına geldi. Önce konuşmalar yapıldı, SDS'lilerin her zamanki kadrosu teker teker çıkıp konuştu, ama SAS de oradaydı, böylelikle Columbia'daki ilk birleşik siyasal miting gerçekleşmiş oluyordu, SAS'in yeni seçilmiş başkanı kalabalığa hitap etmek üzere güneş saatinin üzerine çıkınca konuşmasına Harlem ve spor salonu sorunundan söz ederek girdi, ama birkaç dakika sonra (Ferguson'u afallatan bir yaklaşımla) beyaz öğrencilere saldırmaya başladı. Irkçıları

kastederek, "Kimlerden söz ettiklerini öğrenmek istersenız," dedi, "gidip aynaya bakın; çünkü sizler siyahlar hakkında hiçbir şey bilmiyorsunuz."

Ön sırada duran Amy, onun sözünü kesip, "Beyazların yanınızda olmadığını düşünmenin nedeni nedir?" diye haykırdı. "Hepimizin bu işte birlik olmadığımızı nereden çıkarıyorsun? Arkadaş, bizler de sizin kardeşleriniziz ve biz sizin yanınızda saf tuttuğumuz zaman siz de bizim yanımızda olursanız çok daha güçlü oluruz."

Bu kötü bir başlangıç oldu. Amy sözünü sakınmadığı için ona şapka çıkarılırdı, ama yine de arızalı bir başlangıçtı ve kargaşa bir süre devam etti. Low'a girmek olanaksızdı. Kapılar kilitlenmişti, kimse kapıları kırmak ya da güvenlik görevlileriyle dalaşmak istemiyordu. Yeniden üzerinde *HORAM EXPECTA VENIET* (Saatini Bekle, Gelecek) ibaresi olan güneş saatine dönüldü, ama acaba eşref saati gerçekten gelmiş miydi, yoksa 23 Nisan yine kaçırılmış yeni bir fırsata mı dönüşüyordu? Konuşmalar bir tur daha sürdü, ama her şey durgunlaşmış, kalabalığın enerjisi, heyecanı uçup gitmişti. Miting tam bitme noktasına gelirken biri, HAYDİ SPOR SALONUNA! diye haykırdı. O sözcükler surata indirilen bir sille etkisi yaptı ve bir anda üç yüz öğrenci Üniversite Yürüyüş Yolundan aşağı Morningside Parkı'na doğru koşmaya başladı.

Amy, hoşnutsuzluğun boyutunu, kazanılması olanaksız savaş sürdükçe, Beyaz Saray'daki Nobodaddy'ler[1] ve Low Kitaplığı'ndakiler o muğlak sözleri söylemeye, çapraşık yasaları çıkarmaya devam ettikçe sinirleri altüst

1. Kitapta kullanılan "Nobodaddy" kurmaca sözcüğü, İngiliz şair William Blake'in (1757-1827) Hıristiyanların tanrısını ve teslisi alaycı bir biçimde tanımlamak için, *nobody* (hiç kimse, önemsiz kişi) ile *daddy* (baba) sözcüklerini birleştirerek kurguladığı insan suretinde tanrı anlamındaki terim. Burada kendini tanrı sanan yöneticiler anlamında kullanılıyor. (Ç.N.)

olan SDS dışı çoğunluğa bulaşıcı bir illet gibi yayılan mutsuzluğun derecesini tahmin edememişti; Ferguson parka doğru koşan kalabalığın yanında koşarken, öğrencilerin çılgına dönüp kendilerini kaybettiklerini, ruhlarını geçen yaz Newark sokaklarında tanık olduğu aynı öfke ve coşku kaynaşmasına kaptırdıklarını ve silahlar patlamadıkça bu tür bir kalabalığın kontrol altına alınamayacağını anladı. Gerçi parkta polisler vardı, ama öğrencilerin bir kısmı inşaat alanını çeviren on iki metrelik tel örgüyü yıkarken, diğerleri de az sayıdaki korumalarla boğuşurken onları engellemeye yetecek sayıda polis yoktu; Ferguson, David Zimmer'ın ve arkadaşı Marco Fogg'un orada olduğunu, kibar Zimmer'la ondan da kibar Fogg'un tel örgüye saldıran grubun içinde yer aldıklarını gördü ve bir an için de olsa onlara gıpta etti, keşke onların yanında olsam ve onların yaptığını yapsam, diye hayıflandı, ama sonra o duygu gelip geçti ve Ferguson olduğu yerde kaldı.

Neredeyse savaş gibi, ama tam da öyle değil. Çatışmalar, dövüşler, itiş kakışlar, öğrencilere karşı polisler, polislere karşı öğrenciler, polislerin üzerine atlayan öğrenciler, polisleri tekmeleyen, onları çamurların içine iten öğrenciler, bu arbedenin ortasında Columbia'lı bir öğrenci (beyaz, SDS'li değil) yerlerde sürüklendi, caniyane saldırı, suç niteliğinde hainlik, kışkırtıcılık, fesat ve tutuklamaya direnme gerekçesiyle gözaltına alındı, daha çok sayıda polis coplarını çekip parka yürümeye başlayınca, öğrenciler oradan ayrılıp kampüse döndüler. Bu sırada öteki öğrenci kalabalığı –arkada kalmış olanlar– parka doğru yürüyordu. Parka gidenlerle geri dönenler Morningside Yolu'nun ortasında karşılaştılar, geri çekilenler yeni gidenlere parktaki işlerinin bittiğini söyleyince iki grup beraberce kampüse döndü ve yeniden güneş saatinin çevresinde toplandı. O anda orada yaklaşık beş yüz öğrenci vardı ve az sonra neler olacağını kimse bil-

miyordu. Bir buçuk saat önce bir planları vardı, ama olaylar o planın uygulanmasını olanaksız kılmıştı, bundan sonra olacaklar ânında kararlaştırılıp yapılacaktı. Ferguson'un gördüğü kadarıyla, gerçek olan tek şey kalabalığın hâlâ kendini kaptırmış, her şeyi yapmaya hazır halde olmasıydı.

Birkaç dakika sonra kalabalıktakilerin çoğu, yüzlerce kişinin zemin kattaki lobiye yayıldığı Hamilton Hall'a yollandılar, kabadayı kılıklı sporcuların bir yana, haytaların öbür yana ittiği yeni gelenlerle salon tıklım tıkış doldu, herkesin siniri tepesinde, herkesin aklı karışıktı, hem o kadar karışıktı ki, kampüs isyanının ilk eylemi öğrenci işleri dekanını ofisine kilitlemek ve rehin almak gibi eylemin kendisini baltalayan bir hata oldu (o yanlış Henry Coleman ertesi gün öğleden sonra serbest bırakılınca düzeltildi); yine de üniversitenin eylemde rol alan öğrencileri bir yürütme komitesi kurmayı başardılar, üç SDS'li, üç SAS'li, iki Üniversite Öğrenci Konseyi üyesi ve bağımsız bir sempatizandan oluşan komite, protestonun amaçlarını belirten bir istek listesi hazırladı:

1. Altı öğrenci için karara bağlanmamış disiplin cezalarına ve uygulanan uzaklaştırma cezasına derhal son verilecek ve bu gösteriye katılan bütün öğrenciler için genel af ilan edilecek.

2. Rektör Kirk'ün üniversite binaları içindeki protesto eylemlerine koyduğu yasak kaldırılacak.

3. Morningside Park'taki Columbia Spor Tesisi inşaatı derhal durdurulacak.

4. Üniversite öğrencilerine gelecekte uygulanacak disiplin sorunları, bu işlemin standartları gereğince öğrenciler ve fakülte temsilcilerinin bulunduğu açıkoturumda görüşülecek.

5. Columbia Üniversitesi, Savunma Analizleri Enstitüsü ile işbirliğini sadece kâğıt üzerinde değil, fiili ola-

rak bitirecek ve Rektör Kirk ile Mütevelli William A.M. Burden IDA'nın Mütevelli Heyeti'nden ve Yönetim Kurulu'ndan istifa edecek.

6. Columbia Üniversitesi, parktaki spor tesisi şantiyesinde yapılan eyleme katılanlara verilecek cezaların iptali için arabuluculuk edecek.

Binanın kapıları açık tutuldu. Normal bir okul günü öğle sonrasının ilk saatleriydi; Rudd'ın sonradan Ferguson'a anlattığına göre SDS grubu, eyleme katılmayan ve hâlâ üst katlarda tutulan öğrencilerin derslere girmesini engellemenin kendilerine zararlı olacağı görüşündeydi. SDS'liler o öğrencileri kazanmak istiyordu ve çoğunluğu karşılarına alacak bir hareket anlamsız olurdu. O noktada bina henüz "işgal edilmemişti", o sırada binanın içinde bir oturma eylemi yapılıyordu ve saatler ilerleyip Hamilton Hall'da olanlar duyulunca üniversiteyle ilişkisi olmayan düzinelerle insan gelmeye başladı, başka üniversitelerdeki SDS'liler, SNCC ve CORE üyeleri, çeşitli Barış Hemen Şimdi örgütlerinin temsilcileri desteklerini göstermek için gelirken geceyi binada geçirecek öğrenciler için yiyecek, battaniye ve temel ihtiyaç malzemeleri de getiriyorlardı. Amy de gelenlerden biriydi, ama Ferguson not almakla meşgul olduğundan kızla konuşacak vakti yoktu. Ona uzaktan öpücük gönderdi. Amy de gülümseyerek elini salladı (bu, son birkaç haftadır pek ender olan gülümsemelerinden biriydi), sonra Ferguson yazısını yetiştirmek için fırlayıp Ferris Booth Hall'daki *Spectator* ofisine koştu.

O gece SDS ile SAS arasındaki güçsüz ve kısa ömürlü ittifak bozuldu. Siyah öğrenciler, kapılara barikat kurup listedeki altı talep yerine getirilinceye kadar herkesi Hamilton'da kapalı tutmak istiyorlardı. Direnişe geçmeye hazır olduklarını söylüyorlardı, binaya gizlice silah sokulduğu söylentisi koridorlara yayıldığına göre, direni-

şe geçmekten kasıt şiddete başvurulacak demekti. O sırada sabahın beşi olmuştu ve saatlerdir süren görüşmeler çıkmaza girmiş, kapılar açılsın-açılmasın anlaşmazlığı çözümlenememişti ve şimdi SAS, SDS'den binayı terk edip kendilerine ait bir binayı işgal etmelerini kibarca rica ediyordu. Ferguson SAS'nin tavrını anlıyor, ama aynı zamanda bu kopuşun üzüntüye ve moral bozukluğuna yol açacağını düşünüyor, SDS'nin bu ayrılıktan neden bu kadar incindiğini de anlayabiliyordu. Rhonda Williams bir kez daha hayır diyordu. Newark isyanından sonra bütün o itici sözleri söyleyen de Ferguson'un babasıydı. Dünyanın geldiği nokta işte buydu.

İşin ironik yanı, o sabah SDS'liler binadan atılmamış olsa, Columbia ayaklanması Hamilton Hall dışına asla yayılmayacak, sonraki altı haftanın hikâyesi bambaşka, çok daha ufak bir hikâye olacak ve sonunda gerçekleşen o büyük şey, kimsenin dikkatini çekecek kadar büyümeyecekti.

24 Nisan sabahı şafak sökmeden birkaç dakika önce, binadan atılan SDS'liler Low Kitaplığı'na zorla dalıp kendilerini Rektör Kirk'ün ofisine kilitlediler. On altı saat sonra Mimarlık Fakültesi'nden yüz öğrenci Avery Hall'u işgal etti. Ondan dört saat sonra, 25 Nisan sabaha karşı saat ikide iki yüz yüksek lisans öğrencisi kendilerini Fayerweather Hall'a kilitledi. 26 Nisan sabaha karşı saat birde Low Kitaplığı'ndan çıkan bir grup Matematik Fakültesi'ni işgal etti ve iki saat içinde öğrenci ve öğrenci olmayan radikallerden oluşan iki yüz kişi beşinci bir binayı ele geçirdi. Aynı gece Columbia, Belediye Başkanı Lindsay'in spor salonu inşaatının durdurulması yönündeki ricasını kabul ettiğini açıkladı.

Üniversite kapatılmıştı, kampüste siyasal eylemlerin dışında hiçbir faaliyet yoktu. Low Kitaplığı, Avery Hall, Fayerweather Hall ve Matematik Fakültesi, artık bir ki-

taplık ve üç fakülte binası olmaktan çıkmış, dört komün olmuştu. Hamilton Hall'a Malcolm X Üniversitesi adı verilmişti.

İnsan suretindeki tanrının çocukları hayır diyorlardı ve bundan sonra ne olacağını kimse bilmiyordu.

Ferguson çılgınca çalışıyordu. Haftada-beş-gün-gazete işi, haftada-yedi-gün-gazete işine dönüşmüştü, yazılacak yazılar, gidilecek yerler, görüşülecek insanlar, katılacak toplantılar vardı ve bütün bunları gecede iki-üç saati geçmeyen yetersiz uykuyla, ekmek, salamlı sandviç gibi yetersiz beslenmeyle ve kahveyle ve kahveyle ve kahveyle ve bin sigarayla yürütüyordu, ama Ferguson bu çalışma temposunun, böylesine işi başından aşkın ve böylesine yorgun olmanın hem uyanıklık hem uyuşukluk gibi çifte etkisinin kendisine iyi geldiğini fark ediyordu, çevresinde olan biteni görmek ve bu olayları gerekli sürat ve titizlikle yazabilmek için uyanık olmaya, artık kaybettiği, artık onu bırakıp gitmiş olan Amy'yi düşünmemek için de uyuşuk olmaya ihtiyacı vardı; Amy'yi yeniden kazanmak için mücadele edeceğini, aklından bile geçirmek istemediği şeyi engellemek için elinden geleni yapacağını kendi kendine yineleyip dursa da, geçmişte birbirleri için ifade ettikleri anlamın artık var olmadığını biliyordu.

Amy, direnişçilerden biri olarak Low'daki gruptaydı. 26 Nisan öğleden sonra Ferguson Matematik Fakültesi'ne gitmek üzere koşarak kampüsten geçerken, Amy'nin ikinci katta, Kirk'in penceresinin dışındaki çıkmanın üzerinde durduğunu gördü. Kızın sağında, artık üniversitede değil, İngilizce bölümünde lisansüstü öğrencisi olan Les Gottesman, solunda Les'in de Ferguson'un da arkadaşı ve *Columbia Review*'nun güçlü kalemlerinden biri olan Hilton Obenzinger vardı, Les ile Hilton'ın arasında duran Amy'nin üzerine güneş vuruyordu, öğle sonrasının o güç-

lü güneş ışığı asi saçlarını tutuşturmuş gibiydi, Ferguson kızın mutlu göründüğünü düşündü, hem öylesine mutlu görünüyordu ki, Ferguson ağlamaklı oldu.

İlkbahar 1968 (IV). Ferguson, izlediği şeyin minyatür bir devrim, oyuncak bebek evinde gerçekleştirilen bir devrim olduğuna karar verdi. SDS'nin amacı Columbia'yı bir hesaplaşmaya zorlayarak üniversite yönetiminin gerçek yüzünü (dediğim dedik, gerçeklerden kopuk, ırkçı ve emperyalist büyük Amerikan resminin ufak bir parçası olduğunu) ortaya çıkarmaktı, SDS bunu kampüsteki diğer öğrencilere kanıtlayınca arada kalmış kararsızların onların tarafına geçmesini bekliyordu. Amaç buydu: aradaki kararsızlar grubunu ortadan kaldırmak, herkesi bu ya da şu kamptan birinin tarafına almak, taraftar olanlarla olmayanlar diye ayırmak, arada lafebeliğine ya da ılımlılığa meydan bırakmamaktı. SDS, kendi deyimiyle öğrencileri *radikalleştirmek* istiyordu ve bunu başarmak için de okul yönetimi kadar inatçı olmak ve zerre kadar ödün vermemek zorundaydı. Her iki taraf da inatçıydı, ama Columbia'da öğrenciler güçsüz oldukları için SDS'nin inadı bir güçlülük niteliği kazandı, buna karşılık egemen durumdaki yönetimin inadı da bir zafiyet oldu. SDS, Kirk'ü binaları zorla boşaltmaya kışkırtıyordu, geri kalan herkesin engellemek istediği tek şey ise buydu, ama yüzlerce polisin kampüse saldırması da, hâlâ kararsız olanlarda dehşet ve tiksinti uyandırıp onları öğrenci davasını savunmaya yöneltecek tek şeydi ve kalın kafalı yönetim (Ferguson'un tahmin ettiğinden de geri zekâlı çıkan – Rus çarı kadar ahmak, Fransa kralı kadar budala yönetim) bu tuzağa düştü.

Yönetim sertlik yanlısı tavrını sürdürdü, çünkü Kirk, Columbia'yı ülkedeki bütün öteki üniversitelere örnek olarak görüyor ve öğrencilerin akıl almaz isteklerine bo-

yun eğerse, başka üniversitelerde neler olmaz diye düşünüyordu. Bu domino etkisi teorisi, yarım milyon Amerikan askerini Vietnam'a gönderen teorinin küçük bir örneğiydi; oysa Ferguson dominonun Porto Rikolular tarafından İspanyol Harlem'i kaldırımlarında süt kolileri ve açılır kapanır masalar üzerinde oynanan bir oyun olduğunu ve politikayla ya da üniversite yönetmekle hiç ilgisi olmadığını daha New York'ta yaşamaya başladığı ilk günlerde keşfetmişti.

Öte yandan SDS de işi kervan yolda düzülür mantığıyla yürütüyordu. Her gün beklenmedik gelişmeler oluyor, her saat bir gün kadar uzun geliyordu ve yapılması gerekeni yapmak mutlak odaklaşmanın yanı sıra ancak en iyi caz müzisyenlerinde görülen bir sezgi gücü gerektiriyordu. SDS'nin başı olarak Mark Rudd işte o cazcı oldu, binaların işgali sürdükçe, Rudd'ın her yeni duruma büyük bir esneklikle uyum sağlayabilmesi, bir taraftan koştururken aynı anda hızla düşünüp karar verebilmesi, her kriz çıktığında alternatif yaklaşımları görüşmeye istekli olması Ferguson'u çok etkiledi. Kirk katıydı, Rudd ise gevşek, esnek ve çoğu kez neşeli ve espriliydi; Kirk, John Philip Sousa'nın bestelediği marşları çalan bir askerî bando şefiydi, Rudd ise sahnede Charlie Parker müziğiyle bebop dansı yapıyordu, Ferguson da başka hiçbir SDS'linin grup sözcüsü olarak Rudd'dan daha başarılı olacağını sanmıyordu. 23 Nisan akşamına gelene kadar Mark'ı *Sayın Grayson orospu çocukları* sözleri için çoktan bağışlamıştı, zaten o sözler insanları –yani öğrencileri, SDS taraflısı ve yönetim karşıtı öğrencileri– Ferguson'un beklediği kadar olumsuz etkilememişti, o zaman da Ferguson ister istemez bu tür şeyleri ne kadar bildiğini sorgulamaya yönelmişti, çünkü o sözler insanları rahatsız etmediği gibi hareketin sloganlarından biri haline gelmişti. Gerçi Ferguson da öğrenci kitlelerinin *Duvarın dibine*

dizilin orospu çocukları! diye haykırdıklarını duyunca sevinmiyor değildi, ama olan biteni Mark'ın kendisinden daha iyi sezdiği kesindi, bu da Rudd bir devrimin liderliğini yaparken, Ferguson'un bunu sadece izleyip haber yazmasının nedenini açıklıyordu.

Her saat, hatta gecenin bir yarısında bile kampüs insan kaynıyordu, bütün bir hafta kalabalıklar aralıksız toplandı, o haftayı izleyen ay boyunca da yine ara ara yığınlarca insan kampüsü dolduruyordu; Ferguson sonradan o dönemi, 23 Nisan'da başlayıp 4 Haziran mezuniyet gününe kadar süren o kaosu her anımsadığında, aklına ilk gelen insan yığınları oldu. Farklı renklerde pazıbent takan öğrenci ve profesör kümeleri, (huzuru korumaya çalışan) fakülte görevlileri beyaz, radikaller kırmızı, radikalleri ve altı talebi destekleyenler yeşil, kendilerine Çoğunluk Koalisyonu adını takıp diğer mitingleri kınamak için öfkeli, yaygaracı mitingler düzenleyen sporcularla sağcılar mavi pazıbent takıyordu; bunlar bir gece işgalcileri binadan atmak için Fayerweather Hall'a saldırı düzenlediler (bir hayli itiş kakıştan sonra geri püskürtüldüler) ve oturma grevlerinin son günü binaya yiyecek sokulmasını engellemek için Low Kitaplığı'nı ablukaya aldılar, bu da yeni itişip kakışmalara ve yarılan kafalara mal oldu. Columbia büyüklüğündeki (üniversite ve yüksek lisans öğrencileri toplam 15.500 kişi) bir üniversiteden beklenileceği gibi akademisyenler yönetime tam destek verenlerden öğrencilere tam destek verenlere açılan bir yelpazede çeşitli hiziplere bölündü. Çeşitli öneriler ileri sürüldü, çeşitli komisyonlar kuruldu, örneğin disiplin sorunlarıyla ilgili işlemler için yeni bir yaklaşım getirilerek, yönetim, akademisyen ve öğrenci temsilcilerinden oluşan üçlü bir komisyonun karar merci olması önerildi, bir başka alternatif de yönetim temsilcisi olmadan akademisyen ve öğrenci temsilcilerinden oluşan ikili paneldi, ama en aktif

komisyon çoğunlukla genç profesörlerden oluşan ve kendilerine Geçici Fakülte Grubu adını veren komiteydi, bu komite günlerce toplanarak öğrenci isteklerinin çoğunu karşılayıp polis çağırmaya gerek kalmadan binaların boşaltılması için barışçı çözüm aradı. Bütün çabaları boşa gitti. Birtakım iyi fikirler ortaya atılmasına rağmen her öneri, disiplinle ilgili istekler konusunda ödün vermeyi ya da geri adım atmayı kabul etmeyen yönetim tarafından reddedildi ve böylece akademisyenler de kendilerinin öğrenciler kadar kudretsiz olduklarını, Columbia'nın şimdiye kadar çoğunlukla iyicil olan, ama giderek mutlakiyete hızla kayan, demokrasi benzeri bir yapıya dönüşmek için reform yapmayı aklından geçirmeyen bir diktatörlük olduğunu anladılar. Ne de olsa gelip giden öğrenciler geçiciydi, gelip giden akademisyenler geçiciydi, ama yönetim ve mütevelli heyeti sonsuza kadar kalıcıydı.

Columbia beyaz öğrencileri binalardan zorla çıkarıp atmak için gerekirse polis çağırmakta tereddüt etmezdi, ne var ki Hamilton Hall'daki siyah öğrenciler daha hassas ve potansiyel olarak daha tehlikeli bir sorun oluşturuyordu. Polis onlara saldırır veya gözaltına alırken şiddet uygularsa, ortaya çıkan beyazların siyahlara gaddar davranışı görüntüsü Harlem halkının ayaklanmasına ve misilleme yapmak üzere kampüse akın etmelerine neden olabilirdi; işte o zaman Columbia, kendini üniversiteyi yıkmaya, Low Kitaplığı'nı yakmaya azimli, intikamcı bir siyah kalabalıkla savaş halinde bulurdu. Martin Luther King'in öldürülmesinden sonraki öfke patlaması göz önüne alınacak olursa, öylesine kitlesel boyutta bir şiddet ve yok etme dalgasının sadece mantıksız bir korkudan ibaret olmadığı, kesin bir olasılık olduğu anlaşılıyordu. Beş binadaki işgalcilerin 25 Nisan'ı 26 Nisan'a bağlayan gece (Matematik Fakültesi'nin işgal edildiği aynı gece) polis zoruyla çıkarılması planlandı, ama sivil

polisler, içerdekileri korumak için Low Kitaplığı'nın önünde toplanan beyaz pazıbentli profesörlerin kafasına coplarını indirmeye başlayınca Columbia geri adım atarak operasyonu iptal etti. Taktik Devriye Gücü[1] beyazlara bunu yapıyorsa, siyahlara kim bilir daha neler yapardı? Akademisyen temsilcilerinin üniversiteyi Harlem istilasından koruyacak ayrı bir barış önerisi hazırlayabilmeleri için Columbia'nın Hamilton'daki SAS liderleriyle görüşmeye daha uzun zaman ayırması gerekiyordu.

Beyaz öğrencilere gelince, *Spectator* ofisindeki genel kanı SDS'nin protestoyu başlatan en önemli iki konuda kazançlı çıktığıydı, çünkü üniversitenin IDA'dan ayrılması ve spor salonunun yapılmaması neredeyse kesinleşmişti. O noktada fakülte binalarındaki işgalci öğrenciler, kıllarına zarar gelmeden dışarıya çıkıp zaferlerini ilan edebilirlerdi, ne var ki diğer dört istek hâlâ tartışma konusuydu ve SDS isteklerin tamamı kabul edilmeden işgalden vazgeçmeyi reddediyordu. En çekişmeli madde af (*eyleme katılan öğrencilere genel af getirilmesini öngören madde*) konusundaydı ve bu madde yüzünden kampüstekilerin çoğu ikilem içindeydi; işgalcilerin neredeyse hepsine sempatiyle yaklaşan *Spectator* çalışanları bile kararsızdı, çünkü eğer SDS'nin iddia ettiği gibi üniversite onları cezalandırmaya hakkı olmayan gayrimeşru bir otorite ise, o gayrimeşru otoritenin protestocuları bağışlaması nasıl beklenebilirdi? Mullhouse bir gün kovboy şivesiyle bu ikilemi matrağa alıp Ferguson'a, Vay canına, bu tam bir kafa karıştıran mesele, öyle değil mi Arch? dedi. Ferguson da kafasını kaşıyarak gülümsedi, Çok haklısın, eğer yanılmıyorsam zaten onların yapmak istediği tam da bu, diye cevap verdi. Bu düşünceleri çok

1. New York Polis Örgütü'nün 1959'da kurduğu, öğrenci eylemleri sırasında çok sık kullanılan gezici polis ekipleri. (Ç.N.)

mantıksız, ama asla kazanamayacakları bir istekte direnerek yönetimi zorluyorlar.

Mullhouse, Ne yapmaya zorluyorlar? diye sordu.

Polis çağırmaya.

Ciddi olamazsın. Kimse böylesine bile bile lades demez.

Bu lades demek değil Greg. Bu strateji.

Ferguson haklı da haksız da olsa, sonunda polis çağırıldı, işgalin yedinci gününde, 30 Nisan sabaha karşı saat iki buçukta (birilerinin dediği gibi Harlem'in uykuda olduğu bir saatte) baskın başladı. New York Çevik Kuvvet Polislerinden miğfer giymiş bin tanesi kampüse yayılırken bin kişi de siyah gecelerin o en tekinsizinin soğuk ve nemli havasında dikilmiş seyrediyor, başkaları da koşarak toplanıyor ve polise *Şiddet yok!* diye haykırıyordu; mavi pazıbentliler polise alkış tutarken, beyaz pazıbentlilerle yeşil pazıbentliler Taktik Devriye Gücü'nün binalara girmesini engellemeye çalışıyordu; Ferguson'un dikkatini ilk çeken polisle öğrenciler arasındaki husumet oldu, bu herkesin korkuyla beklediği siyah-beyaz düşmanlığıyla ilgisi olmayan ortak bir öfke, beyazların beyazlara beslediği sınıfsal bir nefretti, ayrıcalıklı öğrenciler ile Columbia'daki kız ve erkek öğrencilerini şımarık, Amerika karşıtı hippi piçleri olarak gören kenar mahalle polisleri karşı karşıyaydı, o polislere göre öğrencileri destekleyen profesörlerin de öğrencilerden geri kalır yanı yoktu, hepsi azametli, savaş karşıtı entel radikaller, Kızıllar, genç beyinleri zehirleyen insanlardı; o yüzden Hamilton'u boşaltmaya öncelik verdiler ve siyah öğrencileri olaysız bir biçimde dışarı çıkarmaya başladılar, direnmeme kararı almış olan ve polisin kendilerini binanın altındaki tünellerden geçirip dışarıda park etmiş polis arabalarına götürmelerine sükûnetle izin veren Malcolm X Üniversitesi'nin onurlu, iyi örgütlü öğrencileri direnç göstermе-

yince hiç kimsenin kafasına cop indirilmedi ve Columbia yönetimi, kendisi herhangi bir çaba göstermeden Harlem'in gazabından kurtulmayı becerdi. O sırada diğer binaların suyu kesildi ve Taktik Devriye Gücü ile sivil polisler Avery, Low, Fayerweather ve Math binalarını boşaltmaya girişince işgalci öğrenciler kapıların arkasına kurdukları barikatları güçlendirmeye başladılar, ama her binanın önünde duran beyaz ve yeşil pazıbentli gruplar en sert darbelere maruz kaldılar, polisler kilitleri kırıp barikatları yıkarak içerdeki öğrencileri tutuklamak için bina önlerindeki grupların arasına demir levyelerle dalarak yol açmaya çalıştılar. Ferguson polisin yaptıklarını izlerken, kendi kendine, Hayır, bu Newark'a benzemiyor, diyordu, hiç silah patlamıyordu, o yüzden kimse ölmeyecekti, ama orada olanların Newark'taki kadar kötü olmaması demek, yine de dehşet yaşanmıyor demek değildi, çünkü polisin biri öğrenci dekan yardımcısı Alexander Platt'ın göğsüne yumruk indiriyor, beyaz spor ayakkabıları, kusursuz süveterleri ve ontolojik esprileriyle ünlü felsefeci Sidney Morgenbesser, Fayerweather Hall'un arka kapısında nöbet tutarken kafasına bir cop yiyordu, *New York Times*'ın genç muhabiri Robert McG. Thomas Jr. basın kartını göstererek Avery Hall'un merdivenlerini çıkarken binadan çıkması emrediliyor ve kelepçeyi muşta gibi kullanan bir polis, muhabirin kafasına vurup merdivenlerden aşağı sürüklüyor, merdivenlerin dibine yuvarlandığında da bir düzine polisten cop yiyordu, polisin biri *Life* dergisinin fotomuhabiri Steve Shapiro'nun gözüne yumruk indirirken ikinci bir polis, muhabirin kamerasını parçalıyordu, ilkyardım ekibinden beyaz doktor gömlekli gönüllü bir doktor yere yıkılıyor, tekmeleniyor ve sürüklenerek polis arabasına götürülüyordu, çalılıkların arkasına saklanan sivil polisler düzinelerle kız ve erkek öğrencinin üzerine atlıyor, coplarla,

sopalarla, tabanca kabzasıyla kafalarına ve yüzlerine vuruyorlardı, düzinelerle öğrenci kafalarından, alınlarından, kaşlarından kanlar akarak sendeleye sendeleye dolaşıyordu; binalardaki protestocuların hepsi çıkarılıp götürüldükten sonra, Taktik Devriye Gücü'nün bir savaşçı birliği, geri kalan yüzlerce kişiyi okuldan çıkarmak için sistematik bir biçimde öne arkaya giderek Güney Sahasını dolaşmaya, savunmasız öğrenci yığınlarının içine zorla dalmaya, öğrencileri yere yıkmaya başladı, atlı polisler de Broadway'de kampüs baskınında coplara hedef olmaktan kurtulmuş şanslı kişilerin üzerine dörtnala gidiyordu; öğrenci kılığına girmiş bir sivil polis, mütevazı öğrenci gazetesinin muhabiri olarak görevini yapmaya çabalayan Ferguson'un ensesine, dört buçuk yıl önce on bir dikiş atılmış olan kafasına copunu indirdi, Ferguson darbenin şiddetiyle yere düşünce bir başkası da kundurası ya da çizmesiyle sol elini, işaretparmağının üçte ikisiyle başparmağı olmayan sol elini çiğnedi, polis ayağını bastırırken Ferguson elinin kırıldığını sandı, gerçi eli kırılmamıştı, ama nasıl da acıyordu ve göz açıp kapayana kadar nasıl da şişmişti, işte o andan itibaren Ferguson polislerden nasıl da nefret etti.

Yedi yüz yirmi kişi tutuklandı. Yaklaşık yüz elli yaralı kayda geçti, kayda geçmemiş sayısız yaralı vardı, onlardan biri de kafasında ve elinde açılan yaralarıyla Ferguson'du.

O günkü *Spectator*'ın başyazısında sözcükler yerine sadece sütun başlığı ve siyah renkte iki boş sütun vardı.

İlkbahar 1968 (V). 4 Mayıs Cumartesi günü Ferguson'la Amy sonunda oturup konuştular. Konuşmayı ısrarla isteyen Ferguson'du ve kendi yaralarından yahut Amy'nin Low'daki işgalci arkadaşlarıyla birlikte gözaltına alınmasından veya kırmızı ve yeşil pazıbentlilerle

ılımlıların koalisyonu (SDS'nin stratejisi tutmuştu) tarafından 30 Nisan akşamı ilan edilen Columbia'daki genel grevden söz etmeyeceklerini ya da hayran oldukları, akıllarından çıkaramadıkları sevgili Paris'lerinde başlayan büyük olaylar üzerinde bir an bile durmayacaklarını kesinlikle belirtti, Hayır, dedi, bir tek gece politikayı unutup kendilerinden bahsedeceklerini söyledi; Amy, her ne kadar eylemlerden başka bir şey düşünemiyor ve Low'daki altı günlük komünal yaşamın ertesinde kendisini değiştiren *heyecan veren uyanış* ve *mücadelenin mutluluğu* dediği atmosferi aklından çıkaramıyorsa da konuşmaya gönülsüzce razı oldu.

Ferguson evde meydana gelecek potansiyel bir bağrışmalar düellosunu önlemek için, çevrede yabancılar varken kendilerini kontrol etmek zorunda kalacakları tarafsız bir mekâna, herkese açık bir yere gitmelerini önerdi; Yeşil Ağaç'a gitmeyeli iki aydan fazla olmuştu, o yüzden Ferguson'un ömürlerinin sonuna kadar birlikte yiyecekleri son yemek olarak düşündüğü yemeği Lezzet Ülkesi'nde yemeye karar verdiler. Mr. ve Mrs. Molnár çok sevdikleri genç çiftin kapıdan girdiğini görünce nasıl sevindiler, Ferguson büyük salondan biraz daha yüksekteki ufak ve az masalı arka salonun köşesinde bir masa istediklerini söyleyince Molnár'lar nasıl da seve seve onlara yer gösterdiler, üstüne üstlük yemeklerine eşlik etsin diye bir şişe Bordeaux şarabı da müessesenin ikramı olarak sundular ve Ferguson, Amy'yle hayatlarının son baş başa yemeği için masaya otururken Amy'nin içgüdüsel bir davranışla sırtı duvara dönük sandalyeye, kendisinin de aynı içgüdüsel tepkiyle arkası salona dönük sandalyeye oturmalarının durumlarına ne kadar uygun düştüğünü fark ederek çok perişan oldu, çünkü Amy oraya oturunca dışarıya doğru bakıp lokantadaki diğer insanları görebilecekti, kendisinin göreceği tek kişi ise Amy, Amy

ve arkasındaki duvar olacaktı; Ferguson gerçeklerinin bu olduğunu, son dört yıl sekiz aydır hep aynı konumda olduklarını düşündü, Amy'nin gözü hep dışarıda olmuş, o hep başkalarına, kendisi de sadece Amy'ye bakmıştı.

Orada bir buçuk saat, belki bir saat üç çeyrek kaldılar, Ferguson ne kadar oturduklarını hiç kestiremedi ve her zaman kurt gibi aç olan Amy yemeğini yer, Ferguson da kadeh kadeh kırmızı şarabı içip birinci şişenin çoğunu kendisi bitirdikten sonra ikincisini söylerken bir yandan da konuştular ve sustular, tekrar konuştular ve sustular ve çok geçmeden Ferguson'a ilişkilerinin bittiği, birbirlerini aştıkları, artık farklı yönlere gittikleri, o nedenle de birlikte yaşamaya son vermeleri gerektiği söylendi, Amy, Hayır, kimsenin suçu yok, dedi, hele Ferguson'un hiç suçu olmadığını, o küçük Montclair Parkı'ndaki ilk öpüşmelerinden beri onu öylesine çok ve öylesine güzel sevmiş olan Ferguson'un hiç hatası olmadığını söyledi, kendisinin artık ikili yaşamın boğucu sınırlarına dayanamadığını, tek başına ilerleyebilmek, hiç kimseye ve hiçbir şeye bağlı olmadan California'ya gitmek ve hareket adına çalışmayı sürdürmek için özgür olmak istediğini, bundan böyle yaşamının bu olacağını ve o yaşamda artık Ferguson'a yer kalmadığını anlattı; asil ruhlu, yüce gönüllü, harika Archie'si onsuz yaşamak zorundaydı, Amy buna üzülüyordu, çok üzülüyordu, son derece üzülüyordu, ama artık durum buydu ve koca dünyada hiçbir şey bu durumu değiştiremezdi.

O sırada Amy ağlıyor, Rose ve Stanley Ferguson'un oğullarını kibarca çarmıha gererken gözyaşları yanaklarından aşağı oluk oluk iniyordu, oysa ağlamak için Amy'den çok daha haklı nedeni olan Ferguson, ağlayamayacak kadar sarhoştu, kendini kaybedecek kadar değil, ama tuzlu su musluklarını açma dürtüsünü hissetmeyecek kadar sarhoştu, bunun da şükredilecek bir şans

olduğunu düşünüyordu, çünkü kızın belleğindeki son izleniminin onun karşısında hıçkırarak mahvolan bir adam imgesi olmasını istemiyordu, o yüzden gücünün son kırıntılarını toplayarak konuştu: Ah benim en sevgili Amy'm, dağınık saçlı ve parlak gözlü, harika Amy'm, insanı göklere uçuran bin çıplak gecenin biricik sevgilisi, yıllardır ağzı ve vücudu ağzıma ve vücuduma muhteşem şeyler yapan akıllı kızım benim, benimle yatan tek kız ve benim yatmak istediğim tek kızsın, ömrümün sonuna kadar senin vücudunu her gün özleyeceğim, ama en çok sadece bana ait olan, benim gözlerime ve benim ellerime ait olan ve kendinin bile bilmediğin yerlerini, kendinin bile görmediğin, ben nasıl arkamı görmüyorsam senin de görmediğin, bir vücuda sahip bütün erkek ve kadınların göremedikleri arka tarafını, tabii popondan, o güzelim biçimli, dolgun popondan başlayarak, yıllardır taptığım minik kahverengi çilli bacaklarının arkasını, dizlerinin hemen arkasındaki, bacaklarının büküldüğü noktadaki hayran olduğum o incecik çizgileri, sonra ensenin göremediğin yarısını ve öne eğildiğinde belkemiğinin kabaran çıkıntılarını ve yıllardır bana, sadece bana ait olan sırtının o güzelim kavsini, en çok da kürekkemiklerini, bana hep kuğu kanatlarını ya da White Rock şişesinin etiketindeki ilk aşkım olan kızın sırtındaki kanatları çağrıştıran iki kürekkemiğini özleyeceğim sevgili Amy.

Amy, Lütfen Archie, dedi. N'olur sus.

Ama daha bitirmedim.

Hayır Archie, lütfen. Daha fazlasını kaldıramam.

Ferguson yeniden konuşmak üzereydi, ama tam dilini damağına değdirirken Amy sandalyeden kalktı, gözyaşlarını peçeteye sildi ve yürüyüp lokantadan çıktı.

Mayıs-Haziran 1968. Ertesi sabah Amy eşyalarını topladı, ebeveynlerinin Batı 75. Cadde'deki evine bıraktı

ve bir Barnard öğrencisi olarak son ayını Patsy Dugan'ın Claremont Bulvarı'ndaki evinin salonundaki kanepede geçirdi.

Ferguson artık bitkinden de öteydi, uyuşmuştan da öteydi, 1965'te elektriğin kesildiği yatakhanenin karanlık asansörüne, 1946-1947'de daha annesinin karnındayken içinde olduğu karanlıktan farksız karanlığa geri dönmüştü. Yirmi bir yaşındaydı ve eğer gelecekte herhangi bir yaşamı olacaksa yeni baştan doğması, dünyanın aydınlığında ve parıltısında yolunu bulma şansını ikinci kez yakalamak için haykıran bir bebek olarak o karanlıktan yeniden çekilip çıkarılması gerekecekti.

13 Mayıs günü bir milyon kişi Paris sokaklarında yürüdü. Bütün Fransa ayaklanmış durumdaydı ve Tanrı aşkına de Gaulle nereye gitmişti? Pankartlardan birinde Columbia-Paris yazıyordu.

21 Mayıs'ta Hamilton Hall ikinci kez işgal edildi, yüz otuz sekiz kişi gözaltına alındı. Columbia kampüsünde polislerle öğrencilerin o geceki çatışması, yedi yüz kişinin baskın yaptığı geceden çok daha büyük, çok daha kanlı, çok daha vahşi oldu.

Spectator 22 Mayıs tarihli sayısından sonra sömestrin biteceği 3 Haziran'daki son sayıya kadar yayınına ara verdi. Aynı gün Ferguson ailesinin yanında bir ay geçirmek üzere Florida'ya hareket etti.

Ferguson uçakta güneye doğru yol alırken, Andy Warhol, *SCUM*[1] başlıklı bir manifesto ve *Kıçına Sok* adlı bir oyun yazmış olan Valerie Solanas adında bir kadın tarafından vuruldu, neredeyse ölüyordu.

Ondan iki gün sonra Robert Kennedy Los Angeles'ta Sirhan Sirhan diye biri tarafından vuruldu ve kırk dört yaşında öldü.

1. Society for Cutting Up Men: Erkek Doğrama Cemiyeti. (Ç.N.)

Ferguson her akşamüstü kumsalda yürüyüş yaptı, çoğu sabah babasıyla tenis oynadı, büyükannesini yâd etmek için Wolfie'nin Yeri'nde füme balık ve yumurta yedi ve zamanının büyük bölümünü klimalı dairede oturup Fransızca şiirleri çevirerek geçirdi. 16 Haziran'da Amy'nin nerede olduğunu artık bilmediği için o şiirlerden birini zarfa koyup Amy'ye ulaştırılmak üzere kızın New York'taki ailesinin adresine postaladı. Ona mektup yazamazdı, yazmayacaktı, ama o şiir ona söylemek istediği şeylerin çoğunu aktarmayı başarıyordu.

KIZIL SAÇLI DİLBER

Guillaume Apollinaire

Ele güne karşı duygu dolu bir insan olarak ortadayım
Hayatı anladım ölümü de bir ölümlü ancak benim kadar anlar
Denedim acının her türlüsünü sevinçlerini aşkın
Bazı bazı yabana atılmadı düşündüklerim
Birkaç dil bilirim
Az çok gezdim tozdum
Savaşı gördüm topçuda piyadede
Başımdan yaralandım kloroform verip yardılar
En yakın dostlarım bu Allahın belası kavgada gitti
Eskiden yeniden bir insan ancak benim kadar anlar
Bu savaşı bugünlük bir yana bırakalım da
Biz bize bize göre dostlar
Bir sürü giden gelenekle yenilik Buyruklukla Serüven kapışmasını bir hükme bağlayalım

Sizler ki ağzınızın yapısı Tanrı ağzıyla bir
Ağzınızdan her çıkan buyruk demektir
Hoşgörün sırasında karşılaştırınca

O buyruk dışına çıkmayan kulları
Biz serüvenden serüvene koşanlarla

Düşman tutmayın bizi kendinize
Size geçmiş bilinmedik ülkeler bağışlamaktı meramımız
Sır çiçek sunar o ülkede her kim uzatırsa elin
O ülkede yeni yeni ateşler renk renk görülmedik
Akla imgeleme sığmaz nice bin görüntüler
Her biri gerçekleştirmeyi bekler

Meramımız erişmek o iyilik diyarına o suspus o uçsuz bucaksız
Zaman olur eldedir zaman olur ki tekrar geçer ele
Acınsın biz durmadan gelecekle sonsuz
Sınırlarında dövüşenlere
Acınsın hata ettiklerimize günah işlediklerimize

Geldi çattı sarsıcı yaz mevsimi
Gençliğim tıpkı göçüp giden bahar
Ey güneş gelen o yakıcı Bilgelik demi
Beklediğim

O tatlı o soylu biçimle beraber
Seveyim diye ölünceye kadar
Kendine çeker beni gücüyle bir mıknatısın
Tapılası cana yakın
Kızıl saçlı bir dilber

Derler saçları altın
Uzun güzel bir şavkın
Gözalan alevlerinde
Çaygülleri yana söne

Gülün gülün gene bana
Karşımda cümle âlem hele siz buralılar
Demeye dilim varmaz desem neler var
Neler var demeye kalksam izniniz çıkmaz
Gelin acıyın bana

(Çeviren A.I. Ferguson)[1]

1. Kitapta Ferguson'un çevirdiği şiir yer alıyor, biz Necati Cumalı'nın çevirisini sunuyoruz. (Ç.N.)

6.2

6.3

Ferguson, Fleming'in paralarını pencereden fırlattıktan otuz dokuz gün sonra kitabının son versiyonunun son sayfalarını daktiloya çekti. O anda kendisiyle ilgili çok güzel şeyler hissedeceğini sanmıştı, ama son beş sayfayla karbon kâğıtlarını makineden çıkarırken duyduğu kısa bir sevinç ânından sonra o duygu kayboldu ve kitap yazabileceğini, başladığı işi bitirebilen birisi olduğunu, insan doğasının sadece kitap yazmakla sınırlı olmayan bir özelliğiyle büyük düşler kurup hiçbirini gerçekleştiremeyen iradesizlerden olmadığını kendine kanıtlamış olmanın o sonsuz keyfi bile uçup gitti, bir saat sonra Ferguson bir tür sıkıcı hüzün dışında hiçbir şey hissetmez oldu ve saat altı buçukta yemek öncesi Vivian'la birer kadeh içmek aşağı indiğinde içi tamamen uyuşmuştu.

Boş. Kanepeye oturup şarabından ilk yudumu alırken kendi kendine işte aradığım sözcük bu, dedi, Vivian'ın kendi kitabını bitirdikten sonra hissettiği duyguyu anlatırken kullandığı aynı *boş alan* terimi. Bu içinde eşya olmayan bir odada durmak anlamındaki boşluk değildi – içi boşaltılmış gibi bir boşluk duygusuydu. Evet, tıpkı bir kadının doğurduktan sonra içinin boşaldığını hissetmesi gibi bir şeydi. Ama bu sefer ölü doğum olmuş, hiçbir zaman değişmeyecek, hiç büyümeyecek, asla yürümeyi öğ-

renemeyecek bir çocuk doğmuştu, çünkü kitaplar siz yazdığınız sürece içinizde varlıklarını sürdürürler, ama sizin içinizden çıktığı an işleri biter, ölüp giderler.

Ferguson o boşluk duygusunun geçici bir bunalım mı yoksa balıklama melankoliye dalmak mı olduğunu merak ederek Vivian'a, O duygu ne kadar sürer? diye sordu, ama Vivian'ın yanıtlamasına fırsat kalmadan tez canlı Lisa atıldı, Çok sürmez Archie, dedi. Bilemedin yüz yıl kadar. Haklı mıyım Viv?

Vivian yüz yıl fikrine gülümseyerek, Hızlı bir çözüm yolu var, dedi. Hemen yeni bir kitap yazmaya başla.

Ferguson, Yeni kitap mı? dedi. Şu anda kendimi öyle tükenmiş hissediyorum ki, yazmak şöyle dursun, yeni bir kitap *okuyabileceğimi* bile düşünemiyorum.

Yine de Vivian'la Lisa, senin gözünde canlı olmasa bile bizim açımızdan çok canlı diyerek bebeğini dünyaya getirdiği için şerefe kadeh kaldırdılar, (kitabın tek sayfasını bile okumamış olan) Lisa, Ferguson onu bebeğe dadı olarak tutmaya söz verirse hukuk şirketindeki işini bırakmaya hazır olduğunu söyledi. Lisa'nın mizah duygusu –o anlamsız mizah duygusu– böyleydi işte, ama kızın kendisi komik olduğu için, esprisi de komik geliyordu, Ferguson da güldü. Sonra Lisa'nın ölü bir bebeği arabaya koyup Paris sokaklarında gezdirdiğini gözünün önüne getirdi ve yine güldü.

Ferguson'la Vivian ertesi sabah Fransızcada Pey-Tey-Tey denilen devlet kuruluşu PTT'nin (Posta, Telgraf, Telefon) Raspail Bulvarı'ndaki şubesine gittiler, bu üç baş harf kulağa öyle hoş geliyordu ki, Ferguson boyuna tekrarlamaktan usanmıyordu; Fransa Cumhuriyeti vatandaşlarına olduğu kadar, Fransa'da seyahat eden ya da yaşayan herkese iletişim hizmeti veren kuruluşun kunt binasına girince Ferguson'un metninin bir kopyasını uçak postasıyla Londra'ya gönderdiler. Zarf Aubrey

Hull, Io Books adresine değil, Vivian'ın İngiltere'deki yayıncısında (Thames&Hudson) başeditör olarak çalışan Norma Stiles diye birine gönderildi, kadın T&H'teki genç meslektaşı Geoffrey Burnham'ın arkadaşıydı, Burnham da Hull'ın yakın dostuydu. Vivian metni bu yolla –kitabı *derhal* Burnham'a vereceğini, onun da Hull'a ulaştıracağını garanti eden arkadaşını araya koyarak– yollamayı yeğlemişti. Vivian bu düşüncesini ona açtığında Ferguson, Bu yöntem gereksiz yere karmaşık değil mi? diye sormuştu. Doğruca Hull'a göndermek daha kolay ve daha çabuk olmaz mıydı?

Vivian, Evet daha çabuk ve daha kolay, diye yanıtlamış, ama o zaman kitabın kabul edilme şansı hemen hemen sıfır olur, çünkü *vasistastan içeriye atılan*[1] dosyalar genellikle *basılmayacak kitaplar* kutusuna gider (her iki terim de Ferguson'a yabancıydı) ve hemen her zaman doğru dürüst okunmadan geri çevrilir. Hayır Archie, dolaylı yoldan gitmek hem daha iyidir hem de güvenilir tek yoldur, demişti.

Ferguson da, Bir başka deyişle fikri gerçekten ağırlık taşıyan, karar verecek olan kişiden önce başka iki kişinin kitabı beğenmesi gerekiyor, demişti.

Korkarım ki öyle. Neyse ki o iki kişi aklı başında insanlar. Onlara güvenebiliriz. Huyunu suyunu bilmediğimiz kişi ise Hull. Ama en azından bu yolla, kitabı okuyacağına yüzde doksan sekiz kesin gözüyle bakabiliriz.

İşte böylece 10 Mart 1966 sabahı, Paris'in yedinci bölgesindeki Pey-Tey-Tey şubesinde kuyruğa girdiler, sıraları geldiğinde Ferguson bankonun arkasındaki ufak tefek adamın ne kadar çabuk ve yetkin bir biçimde paketi gri metal terazide tartmasını, büyük sarı zarfın üzerine

1. Bu deyim, yayınevi tarafından talep edilmeden gelen kitaplar için kullanılıyor. (Ç.N.)

ne kadar özenle pulları yapıştırmasını, sonra o kırmızı ve yeşil dikdörtgenlerin üzerine, Marianne'ın yüzlerinin yarısını örtecek şekilde lastik mührü basmasını hayretle izledi ve bir anda *Monkey Business* filminde Harpo Marx'ın gümrük memurunun kel kafası dahil gördüğü her şeye mühür bastığı çılgın sahne aklına geldi ve kalbi en aptalca, en gülünç de olsa Fransız olan her şeye sevgiyle doldu, son birkaç haftadır ilk kez Paris'te yaşamanın ne kadar iyi olduğunu, Vivian'ı tanıyıp onunla arkadaş olmanın ne kadar harika olduğunu düşündü.

Uçak postasının pulları çok pahalıydı, posta sigortası ve taahhütlü zarfın ulaştığını gösteren makbuz ücreti dahil doksan franktan fazla tuttu (bu yirmi dolara yakındı ve Ferguson'un haftalık harçlığının dörtte biriydi), ama Vivian çantasına davranıp posta memuruna para çıkarmaya hazırlanınca, Ferguson onun bileğini yakalayıp vazgeçmesini söyledi.

Bu sefer olmaz, dedi. Oradaki benim bebeğim ve parasını da ben ödeyeceğim.

Ama Archie, o kadar pahalı ki...

Ben ödeyeceğim Viv. Pey-Tey-Tey'de benim param geçer.

Tamam Mr. Ferguson, senin dediğin olsun. Ama kitabın az sonra Londra'ya uçmak üzere olduğuna göre, bu konuyu düşünmeyeceğine söz vermelisin. En azından yeniden düşünmeni gerektirecek bir sebep ortaya çıkana kadar. Tamam mı?

Elimden geleni yaparım, ama söz veremem.

Paris'teki yaşamının ikinci evresi başlamıştı. Artık üzerinde çalışılacak kitap olmadığı ve Alliance Française'deki dil kurslarına devam etmeye gerek kalmadığı için, Ferguson son beş ayın katı günlük programına uymak zorunda değildi. Vivian'la kitaplar hakkındaki çalış-

malarını sürdürmenin dışında, canının istediği her şeyi yapabilirdi, bu da hafta içi sinemaya gidecek, kendisi için en önemli olan kişilere (annesi, Gil, Amy ve Jim) daha sık ve daha uzun mektup yazacak, kapalı ya da açık bir spor sahası bulup yeniden basketbol oynayacak ve özel İngilizce dersi vereceği potansiyel öğrencileri arayacak zamanı var demekti. Basketbol meselesi mayıs başına kadar çözümlenmedi ve ders verecek öğrenci de bulamadı, ama hiç aksatmadan mektup gönderdi ve şaşılacak kadar çok sayıda film izledi, New York film seyretmek için iyi bir yerdi, ama Paris bu konuda daha da iyiydi ve Ferguson iki ay içinde klasörüne yüz otuz yazı daha ekledi, yeni sayfalar o kadar çoğalınca New York'tan aldığı klasöre Fransız bir kardeş edindi.

Baharın ilk yarısında yazdıkları sadece bu kadardı – Amerika'ya mektuplar, telgraflar, kartpostallar ve istifi giderek kabaran bir-iki sayfalık sinopsislerle izlediği filmler hakkında stenoyla tuttuğu notlar. Kitabının son düzeltilerini yaparken bir yandan da sonradan yazacağı makaleleri ve denemeleri düşünmüştü, ama şimdi o düşünceleri tetikleyenin kitabı bitirmeye çabalarken salgıladığı adrenalin olduğunu ve kitabın bitmesiyle adrenalinin de kesildiğini ve beyninin durduğunu fark etti. Yeniden yazmaya başlayabilmek için kısa bir ara vermeye ihtiyacı olduğunu hissetti, bu yüzden de baharın ilk haftaları boyunca yürüyüş yaparken yanından ayırmadığı küçük deftere notlar almakla, odasında masanın başında otururken çeşitli konulardaki olası argümanları ve karşı argümanları karalamakla yetindi ve filmlerde oynatılan çocuklar, filmlerde çocukluğun işlenişi hakkında yazacağı deneme için *David Copperfield*'de Basil Rathbone'un Freddie Bartholomew'nun kıçına indirdiği tokatlardan, *Bir Genç Kız Yetişiyor*'da ölen babasının tıraş kâsesini almak için berber dükkânına giren Peggy Ann Garner'a,

400 Darbe'de Jean-Pierre Léaud'un kafasına inen şaplaktan, Ferguson'un sinemada gördüğü en güzel, en sarsıcı ve her anımsayışında ağlamanın eşiğine getirecek kadar yalın ve anlam yüklü çocuk imgesi olan *Pather Panchali*'deki Apu ve kız kardeşinin, önce trenin geçişini izlemek için sazlıkta oturdukları ve ardından yağmur boşanınca bir ağacın kovuğuna sığındıkları sahneye kadar çeşitli örnekler çıkardı, ama o deneme de öteki yazılar da şimdilik bekleyecekti, çünkü o aşağılık küçük kitap üzerinde çalışmaktan öylesine bitkin düşmüştü ki yeni bir yazıdaki fikir dizisini yirmi-otuz saniyeden fazla sürdürecek enerjisi kalmamıştı, üçüncü fikir aklına geldiğinde ise ilkini unutmuş oluyordu.

Yeni bir kitap okuyabileceğimi bile düşünemiyorum espirisine rağmen, o ilkbahar pek çok, yaşamının herhangi bir döneminde okuduğundan çok daha fazla kitap okudu; Vivian'la çalışmaları ilerledikçe de Ferguson birlikte çalışmaya daha yoğunlaştı, daha çok kendini verdi, çünkü Vivian da öğretmeni rolünde daha özgüvenli, daha rahat görünüyordu. Böylece Shakespeare'in altı oyununun yanı sıra Racine, Molière ve Calderón de la Barca'nın oyunlarını teker teker incelediler, daha sonra Vivian Ferguson'a *parataksis*[1] terimini tanıtınca Montaigne'in denemelerini ele aldılar, yazının gücünü ve hızını konuştular ve Vivian'ın *modern zihin* dediği şeyi ortaya çıkaran ya da icat eden o adamın zihin yapısını irdelediler; ardından tam üç haftayı on dokuz yaşındaki Ferguson'a çocukluğunda Laurel ve Hardy'nin yaptığı etkiyi yapan, yani yüreğini hayali bir varlığın, kitabında

1. Dilbilimsel açıdan bağlaçsız tümce, aralarında bağlaç olmayan yan yana sıralanmış kelime veya cümle düzeni. Psikolojide ilişkiler kuramına göre de parataksik düşünce, aynı zamanda ortaya çıkan ve aralarında mantıksal bir ilişki olmayan iki olay arasında nedensel bir bağ kurma eğilimidir. (Ç.N.)

film soytarıları için kullandığı deyimle *asla vazgeçmeyen* on yedinci yüzyılın o beceriksiz-hayalci-çılgının sevgisiyle dolduran Üzgün Yüzlü Şövalye[1] ile geçirdiler: "... ve uzun bir süre orada sendeleyerek, burada düşerek, bir yerde devrilip başka bir yerde doğrularak planımın büyük bölümünü gerçekleştirdim..."

Ferguson, Gil'in listesindeki kitapların yanı sıra hem İngilizce hem Fransızca sinema ve tarih kitapları ile antolojileri, André Bazin'in, Lotte Eisner'in denemeleri ile polemiklerini ve Yeni Dalga yönetmenlerinin kendi filmlerini çevirmeye başlamadan önceki yazılarını, Godard'ın, Truffaut'nun ve Chabrol'un ilk makalelerini okudu, Eisenstein'ın iki kitabını yeniden gözden geçirdi, Parker Tyler, Manny Farber ve James Agee'nin görüşlerini, Siegfried Kracauer, Rudolf Arnheim ve Béla Balázs gibi kıdemli değerlerin araştırmalarını ve düşüncelerini okudu, *Cahiers du Cinéma* dergisinin her sayısını ön kapağından arka kapağına satır satır hatmetti, British Council Kitaplığı'nda oturup *Sight&Sound* dergilerini okudu, abone olduğu *Film Culture* ve *Film Comment* dergilerinin New York'tan gelmesini bekledi; sabahları sekiz buçuktan on ikiye kadar kitap okuyor, öğleden sonraları da nehrin hemen karşı yakasındaki Sinematek'e gidiyor, bilet kesen adamın hâlâ geçerli olup olmadığını kontrol etmediği Riverside Özel Lisesi'nin öğrenci kartıyla bir franka bilet alıp film seyrediyordu; bütün sinemacıların sinemacısı, şişman, takıntılı, Don Kişotvari Henri Langlois tarafından kurulan dünyanın ilk ve en büyük ve en iyi film arşivi Sinematek'te benzersiz İngiliz filmlerini İsveççe altyazıyla ya da sessiz filmleri müzik eşliği olmadan izlemek çok ilginçti, ama Langlois Kuralı buydu: MÜZİK

1. Don Quixote. (Ç.N.)

YOK, Ferguson'un sessiz bir ekrana ve izleyicilerin öksürükleri, aksırıkları, arada bir de projeksiyon makinesinin cızırtısı dışında çıt çıkmayan salona alışması biraz zaman aldıysa da o sessizliğin gücünden çok etkilendi, çünkü o filmleri izlerken araba kapısının sertçe çarpılması, su bardağının masaya konması ya da savaş alanında bombanın patlaması gibi birtakım şeyleri *duymaya* başladı, sessiz filmlerin sessizliği çılgın bir duyma halüsinasyonu yaratıyordu sanki, Ferguson bu durumun insanın algı yetisi hakkında bir fikir verdiğini, insan belirli bir deneyimin içine duygusal olarak girdiğinde o deneyimi yaşadığını düşündü; Sinematek'e gitmediği zamanlar La Pagode, Le Champollion ya da Monsieur-le-Prince Caddesi'ndeki sinemalardan birine veya Saint-Michel Bulvarı üzerindeki yahut arkasındaki Écoles Sokağı'ndaki sinemalara gidiyordu, ayrıca sinema kültürünü geliştirmeye çok yardımcı olan bir sürprizle Action Lafayette, Action République ve Action Christine'i keşfetti, bu üç Action salonunda sadece eski Hollywood filmleri, artık Amerikalıların bile hatırlamadığı siyah-beyaz filmler, otuzlardan, kırklardan ve ellilerin başından kalma komediler, polisiyeler, Büyük Ekonomik Kriz'le ilgili dramlar, boks maçları ve savaş filmleri gibi binlercesi üretilmiş filmler gösteriliyordu; önündeki seçenekler bu kadar çok olunca Ferguson'un Amerikan sineması hakkındaki bilgisi Paris'e gittikten sonra büyük ölçüde arttı – Fransız filmlerine olan sevgisi de zamanında New York'taki Thalia Sineması'nda ve Modern Sanat Müzesi'ndeki sinema salonunda doğmuştu.

Bu sırada Fleming peşini bırakmıyor, özür dilemek için çırpınıyor, para ve gözyaşları gecesini telafi etmek için elinden geleni yapıyordu, o geceden sonra günlerce Ferguson'la konuşabilmek için Vivian'ın evini her gün en az bir kez aradı, ama Celestine telefon mesajlarını

kapısının altından atar atmaz Ferguson yırtıp atıyordu. Telefonlarına cevap vermeden tam iki hafta geçti, sonra telefonlar kesildi, mektuplar ve notlar başladı. Lütfen Archie, bırak da sana sandığın gibi biri olmadığımı kanıtlayayım. Lütfen Archie, arkadaşın olmama izin ver. Lütfen Archie, Paris'te birçok ilginç öğrenciyle tanıştım, yaşıtlarınla arkadaş olabilmen için onları sana tanıştırmak isterim. Tam üç hafta boyunca haftada iki ya da üç mektup yolladı, hiçbiri cevaplanmadı, hepsi yırtılıp atıldı, sonunda mektuplar da kesildi. Ferguson artık bitsin diye dua ediyordu, ama Fleming'le bir başka yemekte ya da sokakta karşılaşma olasılığı hep vardı, o yüzden Fleming Amerika'ya gitmeden bu iş bitmiş sayılmazdı, adam ağustosta gideceği için daha aylarca oradaydı.

Ferguson'u yalnızlığından çekip çıkaracak kadın veya erkek yatak ya da öpüşme arkadaşı olmayınca geceler ürkütücü olmaya devam ediyordu, ama öyle olmak adamın kendi suçu olmasa bile Fleming gibi biri el sürdüğüne yalnız olmak daha iyidir diyordu Ferguson ve ışığı söndürüp başını yastığa koyuyor, karanlıkta anılarını hatırlayarak yatıyordu.

Amerika'da aynı hizmet üç kuruluş tarafından verilirken (US Post Office, Western Union ve Ma Bell) tek başına çalışan Fransa'nın çalışkan ve yetkin PTT'si, biri sabah diğeri öğleden sonra olmak üzere günde iki kez posta dağıtımı yapıyordu, Ferguson'un adresi Vivian'ınkiyle aynı olduğu için ona gönderilen mektuplar ve paketler önce alt kata geliyordu. Posta gelince iyi kalpli Celestine onları yukarıya çıkarıp ya Ferguson'un kapısının altından atıyor ya da paket –örneğin Amerikan sinema dergileri yahut arada bir Gil ve Amy'nin gönderdiği kitaplar gibi– kapının altından geçemeyecek kadar büyükse kapıyı tıklatıp Ferguson'a veriyordu. 11 Nisan sa-

bahı saat dokuzu on geçe, Ferguson odasında oturmuş Calderón de la Barca'nın *Hayat Bir Rüyadır* adlı kitabını okurken merdivende Celestine'in tanıdık ayak sesini, sonra kadın odaya doğru yürürken koridordaki ahşap döşemenin gıcırtısını duydu ve bir saniye sonra ince beyaz bir zarf ayağının dibine kaydı. İngiliz postası. Bir iş mektubu zarfı, zarfın sol üst köşesinde gönderenin adresi yazılmıştı: Io Books. Kötü haber geleceğinden emin olan Ferguson eğildi, mektubu aldı, altı, yedi dakika, yani zaten umursamadığını söylediği bir şeyden neden bu kadar korktuğunu sorgulamaya başlaması için yeterli bir süre zarfı açmadan durdu.

Beklediği kötü haberin aslında iyi haber olduğunu anlaması da otuz, kırk saniye daha aldı, dört yüz poundluk telif avansı ödeneceğini ve Io'nun *Laurel'le Hardy Hayatımı Nasıl Kurtardı*'yı ertesi yıl mart ya da nisanda basmaya *coşkuyla niyetli* olduğunu bildiren mektup, Aubrey Hull'ın bu olumlu yanıtı bile kimsenin kitabını isteyebileceğine ikna edemedi Ferguson'u ve kendi kendine bir açıklama uydurup içinden Vivian'ı suçladı, yayın parasını cebinden vermiştir, o arka oda pazarlıklarından birinde Hull'la anlaşmış, gelecekte başka Io kitaplarını finanse edecek binlerce poundluk bir çek vermiştir diye düşündü. Paris'e geldiğinden beri Vivian'a hiç öfkelenmemiş, hiç sert konuşmamış, onun iyi kalpli ve dürüst olduğundan hiç kuşku duymamıştı, ama iyiliğin bu kadarı da fazla, dedi, bu yaptığı iyilik olmaktan çıkıyor, aşağılamaya dönüşüyor, üstüne üstlük dürüstlükten de son derece uzak.

Ferguson saat dokuz buçukta Vivian'ın dairesine indi, Hull'ın mektubunu uzatıp yaptığını itiraf etmesini istedi. Vivian, Ferguson'u hiç bu kadar öfkeli görmemişti. Genç adam kendini kaybetmişti, o çılgınca öfke yüzünden paranoyak hayaller görüyor, hileli planlar ve aldatmacalar yapıldığını kuruyordu; Vivian'ın sonradan

ona anlattığına göre Ferguson'u o halde görünce aklına sadece iki tepki seçeneği gelmiş, ya suratına tokadı indirecekmiş ya da kahkahayı patlatacakmış. Vivian gülmeyi seçti. Kahkaha, iki çözümden etkisini daha yavaş gösteren seçenekti, ama on dakika içinde kitabının kabul edilmesinde hiç rolü olmadığına, Hull'a tek bir metelik, tek bir peni, tek bir sent göndermediğine onurlu, aşırı duyarlı, patolojik denebilecek kadar kendine güvenmeyen Ferguson'u ikna etmeyi başardı.

Kendine inan Archie, dedi. Biraz caka sat. Ve Tanrı aşkına bir daha beni böyle bir şey için suçlama.

Ferguson suçlamayacağına söz verdi. Kendinden çok utanıyor, *bağışlanamaz sinir krizi* yüzünden yerin dibine geçtiğini hissediyordu, işin en kötüsü de bunu neden yaptığını bilmemesiydi. Yaptığı delilikti, düpedüz çılgınlıktı, eğer bir daha böyle bir şey yapacak olursa gülmeyi unutup suratına şamarı indirmesini söyledi Vivian'a.

Vivian onun özrünü kabul etti. Barıştılar. Fırtına geçti, kısa bir süre sonra da birlikte mutfağa gidip bu iyi haberi kutlamak için yumurta ve havyar sürülmüş krakerlerle ikinci bir kahvaltı yaptılar, ama Ferguson Hull'ın mektubundaki iyi habere sevinmeye başlasa da, az önceki öfke patlaması canını sıkıyor, Vivian'la arasındaki sahnenin, sonunda kesin bir kopma noktasına gelineceğini işaret edip etmediği düşünüyordu.

Ömründe ilk kez kendinden biraz korkmaya başlıyordu.

Ayın 15'inde, Hull'dan 19 Salı günü Paris'te olacağını bildiren bir mektup daha geldi. Io'nun adamı *gezisini son dakikada haber verdiği için* özür diliyor ve şayet Ferguson o gün öğleden sonra meşgul değilse onunla tanışmaktan sevinç duyacağını yazıyordu. Kitapla ilgili planları konuşmak üzere saat yarımda Fouquet'de yemek yemelerini

öneriyor ve görüşmenin öğle yemeği sonrasına uzaması gerekirse hemen Champs-Élysées'nin köşesindeki otelinde devam edebileceklerini söylüyordu. Ferguson onunla buluşup buluşamayacağını V. George Oteli'nin resepsiyon müdürüne not bırakarak bildirebilirdi. Dostlukla, vb.

Vivian'ın arkadaşı Norma Stiles'dan, onun da iş arkadaşı Geoffrey Burnham'dan edindiği bilgilere göre Ferguson'un Aubrey Hall hakkında bildikleri şunlarla sınırlıydı: Otuz yaşında, Fiona adında bir kadınla evli, (dört ve bir yaşlarında) iki küçük çocuk babası, Oxford Balliol Koleji'nden mezun (Burnham'la orada tanışmış), varlıklı bir çikolata ve bisküvi fabrikatörünün oğlu, babasının ailesinde biraz yüz karası gibi görülen, sanatsal çevrelerde yaşamayı seven, edebiyat alanında burnu iyi koku alan, ciddi bir yayıncı, ama aynı zamanda *parti çocuğu* ve biraz da *eksantrik* biri.

Bu portrenin belirsizliği yüzünden Ferguson, Hull'ı insanlara tepeden bakan, kibirli, komiklik olsun diye alaycı bir tavırla ve alçak sesle yaptığı hiç komik olmayan esprilere meraklı, Amerikan filmlerinde sık sık görülen kırmızı suratlı, azametli İngiliz centilmenlerinden biri olarak hayal ediyordu. Belki Ferguson gerektiğinden fazla film seyretmişti, belki bilinmeyene olan içgüdüsel korkusu onu yeni karşılaşacağı durumlarda en kötüsünü beklemeye yöneltmişti, oysa gerçekte Aubrey Hall'un kırmızı suratlı ve kibirli olmadığı gibi Ferguson'un yaşamı boyunca rastladığı en sevecen ve en sevilesi insanlardan biri olduğu ortaya çıktı.

Ufacık tefecik, minyatür gibi biriydi, boyu 1.60 kadardı ve her yeri de minyatür oranlarındaydı: ufak kafa, ufak yüz, ufak eller, ufak ağız, ufak kollar, ufak bacaklar. Masmavi gözler. Güneşe hasret yağmurlu bir ülkede yaşayanlara özgü bembeyaz ten, Ferguson'un birinden duyduğu gibi *havuç kafa* denilen kızılla sarı arası, kıvır-

cık saçlar. Ayın 19'unda Fouquet'de buluşup tokalaştıktan sonra sofraya oturdukları ilk anlarda ne konuşacaklarını bilemediklerinden, Ferguson laf olsun diye Hull'a Aubrey adında biriyle ilk kez karşılaştığını söyledi. Hull gülümsedi ve Ferguson'a bu adın anlamını bilip bilmediğini sordu. Ferguson bilmediğini söyledi. Hull, *Cinlerin efendisi*, diye adının anlamını açıklayınca bu o kadar beklenmedik ve komik geldi ki, Ferguson ciğerlerinden fışkırmak üzere olan kahkahayı zorlukla bastırdı, gülecek olsa hakaret gibi anlaşılabilirdi, kitabını kabul eden adamla tanıştıktan iki dakika sonra bu riski ne diye göze alacaktı? Ama yine de – bu minik adamın cinlerin efendisi olması nasıl da yerli yerine oturan bir tanımdı! Sanki Aubrey'nin doğacağı gece tanrılar onun evine gidip annesiyle babasına çocuğunuza şu adı koyacaksınız diye talimat vermişlerdi, cinler ve tanrılar Ferguson'un gözünün önüne gelmeye başlayınca, yayıncısının küçük, düzgün hatlı, yakışıklı yüzüne baktı ve, acaba bir masal kahramanının karşısında mıyım, diye düşündü.

Ferguson yayınevlerinin nasıl çalıştığını ya da yayınladıkları kitapları tanıtmak için neler yaptıklarını o güne kadar hiç bilmiyordu. Yayınevlerinin kitapların tasarımını yapıp basmanın yanı sıra asıl işlerinin kitap hakkında olabildiğince çok gazete ve dergide yazı yazılmasını sağlamak olduğunu sanıyordu. Eğer eleştiriler iyi olursa kitap iş yapardı. Eleştiriler olumsuzsa sonuç fiyasko olurdu. Oysa şimdi Aubrey eleştirilerin bu sürecin sadece bir parçası olduğunu söylüyordu, cinlerin efendisi diğer unsurları anlattıkça Ferguson giderek daha çok ilgi duymaya başladı, kitabı yayınlandığında yaşayacaklarına şaştı kaldı. Her şeyden önce Londra'ya gidilecekti. Günlük ve haftalık yayın organlarına, BBC muhabirlerine röportajlar verilecek, belki televizyonda canlı yayına çıkılacaktı. Bir akşam ufak bir tiyatro salonunda Ferguson izleyicile-

re kitabından bölümler okuyacak ve ardından kitabı beğenen bir gazeteci ya da bir yazarla sohbet toplantısı yapacaktı. Ayrıca –henüz tasarlanmamış olan, ama gerçekleştirilebilirse çok hoş bir olasılık da– NFT'de[1] veya başka bir sinemada, filmleri Ferguson'un tanıtacağı bir Laurel ve Hardy gecesi düzenlemekti.

Ferguson sahne ışıklarının altında. Ferguson'un resmi gazetelerde. Ferguson'un sesi radyoda. Ferguson sahnede, çıt çıkarmadan dinleyen hayranlar grubu karşısında okuyor.

Böyle bir şeyi kim istemez ki?

Aubrey, Asıl önemli olan, dedi, senin kitabın o kadar iyi ki, bütün bunları hak ediyor. Kimsenin on dokuzunda kitap yazması beklenmez. Hiç duyulmamış bir şey, bahse girerim ki insanlar okuyunca çarpılacaklar, tıpkı benim çarpıldığım gibi, tıpkı Fiona'nın çarpıldığı gibi, tıpkı yanımda çalışan herkesin çarpıldığı gibi.

Ferguson, Aubrey'nin sözlerine kapılıp sonunda kendini gülünç duruma düşürmemek için coşkusunun kapaklarını açmamaya çalışarak, Umarım öyle olur, dedi. Ama kendini ne kadar da iyi hissetmeye başlamıştı. Kapılar açılıyordu. Aubrey onun önündeki kapıları teker teker açıyordu ve gireceği yepyeni odalar olacaktı, o odalarda kendini nelerin beklediğini düşünmek Ferguson'u mutlulukla, aylardır hissettiğinden çok daha büyük bir mutlulukla dolduruyordu.

Aubrey (muhtemelen abarttığını vurgulayarak), Abartmak istemiyorum, dedi, ama sen yarın ölecek olsan, *Laurel'le Hardy Hayatımı Nasıl Kurtardı* sonsuza kadar yaşayacak.

1. National Film Theatre, İngiliz Film Kuruluşu'nun Londra'daki ana sinema salonu. (Ç.N.)

Ferguson, Ne tuhaf bir cümle, diye yanıtladı. Bu, şimdiye kadar duyduğum en tuhaf cümle olabilir.

Evet, hayli tuhaftı, değil mi?

Önce ölüyorum, sonra hayatımı kurtarıyorum, sonra ölmüş olsam bile sonsuza kadar yaşıyorum.

Gerçekten çok tuhaf. Ama yürekten söylenmiş ve içtenlikli bir övgü.

Bakıştılar ve güldüler. Bir şeyler, Ferguson'da Aubrey'nin ona asıldığı kuşkusunu uyandıracak kadar güçlü bir şeyler su yüzüne çıkmaya başlıyor, bu havuç kafalı öğle yemeği eşlikçisinin iki yönlü biri olduğu, bu yoldan da çok geçtiği anlaşılıyordu. Ferguson, Aubrey'nin çükünün diğer organları kadar ufak olup olmadığını merak etti, sonra kendi kamışını düşünmeye başladı ve Aubrey'ninkini öğrenme fırsatı olacak mı diye geçirdi içinden.

Aubrey, Görüyorsun ya Archie, diye sürdürdü sözünü, senin çoğu insandan farklı, özel biri olduğuna karar verdim. Bunu kitabını okurken sezmiştim, ama seninle yüz yüze gelince iyice emin oldum. Sen kendi kendinin efendisisin ve öyle olduğun için seninle beraber olmak çok heyecan verici bir şey, öte yandan öyle olduğun için de kendini hiçbir yere oturtamazsın, bence bu da iyi bir şey, çünkü o zaman kendi kendinin efendisi olmaya devam edebilirsin ve kendinin efendisi olan bir insan, ayak uyduramasa bile çoğu insandan daha iyidir.

Ferguson en geniş tebessümünü takınarak, Aubrey'nin başlatmış gibi göründüğü baştan çıkarma oyununa balıklama daldı, Ben nerede olursa olsun... kiminle olursa olsun oturtmaya çalışırım, dedi.

Ferguson'un durumun bütün inceliklerini kavradığını anlayarak cesaretlenen Aubrey bu müstehcen yanıt üzerine ağzı kulaklarına varana dek sırıttı. Ben de bunu demek istemiştim, dedi. Her çeşit deneyime açıksın.

Ferguson, evet, dedi, çok açığım. Her şeye ve hepsine.

Bu durumda her şeye ve hepsine demek, şık ve hoşa giden bir uğultusu olan Fouquet'de karşısında oturan adam demekti, çok çekici Aubrey Hall demekti, gökten zembille inen ve kitabını zirveye taşıyarak Ferguson'un hayatını değiştirmek için bütün gücünü kullanacak olan adam demekti, cazip ve flörtçü Aubrey Hall, Ferguson'un öpmeyi çok arzuladığı küçük güzel ağızlı, baş döndürücü ve baştan çıkarıcı adam demekti; Aubrey bir, iki kadeh kırmızı şarap daha yuvarladıktan sonra eksantrik denilen yanı Ferguson'a ince oğlan, güzel oğlan, iyi oğlan, harika oğlan demeye başladı, bu sözler eksantrik olmaktan çok, sevgi ve arzu uyandırıyordu ve yemeklerini bitirdikleri sırada artık her şey açığa çıkmış, ne merak edilecek gizem kalmıştı ne de sorulacak sorular.

Ferguson, V. George Oteli'nin beşinci katındaki odada yatağa oturdu, Aubrey'nin ceketini ve kravatını çıkarmasını izledi. Hoşlandığı biriyle beraber olmayalı o kadar uzun zaman olmuştu, önce para sözü etmeden ona dokunan ya da kendisinin dokunduğu biriyle birlikte olmayalı o kadar uzun zaman olmuştu ki, cinlerin efendisi yatağa yürüyüp onun kucağına oturduktan sonra kollarını delikanlının tamamen giyimli gövdesine sarınca Ferguson birden ürperdi. Sonra o küçük güzel ağzı öpmeye ve tepeden tırnağa titremeye başladı, dilleri buluşur ve daha sıkı sarılırlarken, Ferguson yıllar önce sevgili Jim'ini görmek için otobüsle Boston'a giderken kendi kendine mırıldandığı sözcükleri anımsadı: *Ardına kadar açılan cennetin kapıları.* Evet, şu anda hissettiği buydu, yemek sırasında zihninde girdiği, Aubrey'nin teker teker kapılarını açıp onu buyur ettiği odalardan sonra, şimdi yeni bir kapı açılıyor ve o kapıdan Aubrey'le ikisi birlikte giriyorlardı. Ayakları yere basan insanlar. Paris'te bir İngiliz kralının adını taşıyan otel. O yatakta çırılçıplak yatan bir İngiliz'le bir Amerikalı. *Au-delà.* Bundan

sonrası cennet anlamındaki Fransızca sözcük. Şimdi ve orada içlerinde soluk alan öteki dünya.

Çük Ferguson'un tahmin ettiği gibi küçüktü, ama Aubrey'nin her tarafı gibi o da adamın minyatür yapısıyla orantılıydı ve güzellikte minik güzel ağzından ya da diğer yerlerinden geri kalan yanı yoktu. Önemli olan, Aubrey onunla ne yapması gerektiğini biliyordu. Otuz yaşında olduğu için yatak ve vücut deneyimi Ferguson'un geçmişte yattığı oğlanlardan fazlaydı ve hiçbir tuhaf ya da ahlaksız eğilimi olmadığı gibi oğlan düzmek ve oğlanlar tarafından düzülmek tutkusundan da suçluluk duymadığı için uyumlu bir âşıktı, o nedenle de Andy Cohen ve Brian Mischevski'den hem daha atak ve usta hem de daha özgüvenli ve daha verimkârdı, kendisi yaparken duyduğu haz kadar ona yapılırken de haz duyan sevilesi bir insandı, o gün ve o akşam Ferguson'la geçirdiği saatler hiç kuşkusuz Ferguson'un Paris'teki yaşamının en güzel ve en doyumlu saatleriydi. Bir hafta önce Ferguson moral çöküntüsüne uğramaktan korkuyordu. Oysa şimdi beyninde bin tane yeni fikir kaynaşıyordu ve bedeni de huzur bulmuştu.

İngiliz yayıncısının kollarında öteki dünyaya gidip geldikten on gün sonra, Ferguson kollarını annesine dolayıp onu bağışlamasını diledi. Annesiyle Gil Paris'e yeni gelmişlerdi. *New York Herald Tribune* 24 Nisan'da kapanarak ölmüştü, Gil, Mannes Müzik Koleji'nde profesör olarak yeni kariyerine başlayacağı sonbahara kadar şimdilik işsiz olduğu için Ferguson'un annesiyle üvey babası evlendikten altı buçuk yıl sonra henüz çıkamadıkları balayı gezisini yapmaya karar vermişlerdi. Önce Paris'te bir hafta. Ardından Amsterdam, Floransa, Roma ve Gil'in savaştan altı ay sonra 1945 sonlarında gördüğü Batı Berlin. Zamanlarını Hollandalı ve İtalyan sanatçılarının ya-

pıtlarını seyrederek geçirmeyi planlıyorlardı, sonra da Gil, Ferguson'un annesine çocukluğunda yaşadığı yerleri gezdirecekti.

Ferguson kitabının üç kopyasını daktiloya çekme işini 9 Mart'ta bitirmişti. Şimdi kopyalardan biri Paris'teki odasında, etajerin üst rafında duruyordu, ikinci kopya Aubrey'nin Londra'daki çalışma masasındaydı, üçüncüsü de ebeveynlerinin New York, Riverside Yolu'ndaki evlerine gönderilmişti. Roman metninin okyanusun öte yakasına varmasından iki hafta sonra, Ferguson Gil'den bir mektup aldı. Bu normaldi, annesinin başı mektup yazmakla hiç hoş olmadığı için Ferguson'un onlara yolladığı mektupların onda dokuzuna sadece Gil cevap yazar, annesi de arada bir mektubun altına (*Seni çok özlüyorum Archie!* ya da *Annenden binlerce öpücük!* gibi) kısa bir not yazar, bazen onu da yazmazdı. Gil'in mektubunun ilk paragrafları kitap hakkında olumlu yorumlarla, *hikâyenin duygusal özü ile fiziksel ve olay verilerini* dengelemekte *olağanüstü bir iş başardığını*, Ferguson'un *yazarlıkta bu kadar hızla geliştiğini* görmekten çok etkilendiğini belirten cümlelerle doluydu. Ne var ki dördüncü paragrafa gelince mektubun tonu değişmeye başlamıştı. Gil, *Ama sevgili Archie, kitabın anneni ne kadar derinden sarstığını ve o yüzden okumakta zorlandığını bilmen gerek*, diye yazmıştı. *Hiç kuşkusuz geçmişteki çetin günleri yeniden yaşamak herkes için zordur, ben de onu ağlattığın için seni suçlamıyorum, ama korkarım ki birkaç noktada gerçekleri aktarırken aşırı dürüst davranmışsın, annen de onun hakkında anlattığın birtakım ayrıntıların mahremiyeti yüzünden çok şaşırdı. Metni yeniden gözden geçirince, en incitici bölümün 46. ve 47. sayfalarda olduğunu söyleyebilirim, hani ikinizin Jersey sahilindeki küçük evde plaja neredeyse hiç ayak basmadan sabahın köründen gece yarılarına kadar televizyon seyrederek geçirdiğiniz o tatsız yazı anlattığın bölüm. Belle-*

ğini tazelemek için ufak bir alıntı: "Annem her zaman sigara içerdi, ama şimdi aralıksız içiyor, günden dört, beş paket Chesterfield bitiriyordu, artık neredeyse kibrit ya da çakmak kullanmıyor, zincirleme içtiği sigaraların biri biterken onunla yenisini yakıyordu. Bildiğim kadarıyla eskiden içkiyle de arası yoktu, oysa şimdi her akşam altı, yedi kadeh sek votka içiyordu ve beni yatağa yatırırken dili peltekleşmiş, artık dünyayı görmeye tahammül edemeyen gözleri yarı kapanmış oluyordu. Babam öleli sekiz ay olmuştu ve o yaz her gece sıcak ve buruşmuş yatak örtümün altına girip ertesi sabah annemin hâlâ hayatta olması için dua ediyordum." Bu çok sert bir bölüm Archie. Belki kitabın son taslağından bunu çıkarır veya bir dereceye kadar hafifletirsin, yani annen hayatındaki o içler acısı dönemin ortaya dökülmesinden acı çekmesin diye. Bir an dur ve bunu düşün, o zaman senden bunu neden istediğimi anlayacaksın... Sonra da mektubun son paragrafı geliyordu: *İyi haber, Trib'in yakında batacak, benim de çok geçmeden işsiz kalacak olmam. İşte o zaman annenle birlikte Avrupa'ya geleceğiz – büyük olasılıkla nisan sonlarında. Bunları o zaman konuşabiliriz.*

Ama Ferguson o zamana kadar beklemek istememişti. Mesele nisan sonuna bırakılmayacak kadar tatsızdı, Gil o sözcükleri metinden çıkarıp çevresindeki anlatıdan soyutlayınca Ferguson hem aşırı sert yazdığını hem de üvey babasının azarlamasını hak ettiğini anladı. O bölüm gerçeğe aykırı değildi, en azından yetişkin benliğiyle anımsadığı kadarıyla sekiz yaşındaki benliğinin bakış açısını kitaba aktarırken yazdıkları doğruydu. Annesi o yaz aşırı sigara içmiş, sek votkaları peş peşe götürmüş, evle ilgilenmemiş ve Ferguson annesinin kapıldığı huzursuzluk ve uyuşukluktan paniklemişti, hatta zaman zaman kumsalda annesinin yanında oturup kumdan kaleler yapar, annesi de dalgaları seyrederken annesinin o sessiz içekapanıklılığından korkmuştu. Gil'in mektu-

bunda alıntıladığı cümleler, annesinin en dibe vurduğu, keder ve şaşkınlığın çukuruna yuvarlandığı günleri anlatıyordu, ne var ki Ferguson'un onları yazmaktaki bütün amacı o yitik yaz ile New York'a dönüşlerinden sonra annesinin yeniden fotoğrafçılığa ve yeni bir hayata başladığı, Rose Adler'ı yarattığı dönem arasındaki taban tabana zıt durumu yansıtmaktı. Anlaşılan Ferguson o zıtlığı anlatırken ipin ucunu kaçırmış, küçük bir çocuğun yetişkin davranışından duyduğu korkuları ve yanlış yorumları, hayal ettiği kadar vahim olmayan gerçekle bütünleştirirken aşırıya kaçmıştı (annesinin Gil'e anlattığına göre votka içtiği doğruydu, ama Belmar'da geçirdikleri kırk altı günde sadece iki şişe içmişti), o yüzden Ferguson mektubu okuduktan sonra oturmuş, annesine ve üvey babasına birer sayfalık kısa mektuplar yazarak onların canını sıktığı için özür dilemiş ve kitaptaki o incitici bölümü çıkaracağına söz vermişti.

Ve şimdi 29 Nisan sabahı Pont Royal Oteli'nin lobisinde jetlag'den kurtulamamış annesine sarılmış, onu bağışlaması için yalvarıyordu. Dışarıda bardaktan boşanırcasına yağan yağmur sokakları dövüyordu, Ferguson çenesini annesinin omzuna yaslarken lobinin camı önündeki bir kadının şemsiyesinin elinden uçtuğunu gördü.

Annesi, Hayır Archie, dedi, seni herhangi bir şey için bağışlamama gerek yok. Asıl sen beni bağışlamalısın.

Gil resepsiyonun önünde, pasaportlarını verip kayıtlarını ve otele girişlerini yaptırmak için sırasını bekliyordu, o bu can sıkıcı işle uğraşırken Ferguson annesini lobinin köşesindeki bir banka oturttu. Annesi yolculukta hayli yorulmuş görünüyordu ve eğer Ferguson'un tahmin ettiği gibi onunla konuşmayı sürdürmek istiyorsa bunu oturarak yapması daha kolay olacaktı. Ferguson, hem de bitkin diye düşündü, ama on iki, on üç saat yolculuktan sonra herkes o kadar bitkin görünürdü, annesini

son gördüğü altı buçuk ay ile kadının şimdiki görünümü arasında çok az bir fark olsa da hâlâ güzeldi. Ferguson'un güzel annesi. Güzeller güzeli, biraz yorgun annesi ve yeniden onun yüzünü görmek nasıl da iyi gelmişti.

Annesi, Seni gerçekten çok özledim Archie, dedi. Artık koca adam oldun, dilediğin yerde yaşamaya hakkın var, ama hiç bu kadar uzun ayrı kalmamıştık, buna alışmak zaman istiyor.

Ferguson, Biliyorum, dedi. Benim için de aynen öyle oldu.

Ama burada mutlusun, değil mi?

Evet, çoğunlukla. En azından mutlu olduğumu sanıyorum. Biliyorsun, hayat toz pembe değil. Paris'te bile kusursuz değil.

Bak bu güzel söz. Paris'te bile kusursuz değil. Ona bakarsan New York'ta da kusursuz değil.

Söyle anne. Bana birkaç dakika önce, buraya gelip oturmadan söylediklerini neden söyledin?

Çünkü öyle hissediyorum, o yüzden söyledim. O kadar mesele yapmam yanlıştı.

Ben öyle düşünmüyorum. Yazdıklarım acımasız ve haksızdı.

Öyle sayılmaz. Sekiz yaşında bir çocuğun gözüyle bakınca hiç de öyle sayılmaz. Sen okula giderken kendimi dağıtmamayı becerebiliyordum, ama o zaman tatildeydik ve artık ne yapacağımı bilemez durumdaydım. Darmadağındım, berbat durumdaydım Archie, o halimi görmek seni ürkütmüş olmalı.

Mesele o değil.

Hayır yanılıyorsun, mesele tam da bu. *Yahudi Düğünü*'nü hatırlıyorsun, değil mi?

Hatırlamaz olur muyum. Huysuz kuzen Charlotte'la dazlak, miyop kocası Mr. Bilmem-kimin düğünü.

Nathan Birnbaum, diş hekimi.

Yaklaşık on yıl oldu, değil mi?

Neredeyse on bir yıl oluyor. O zamandan beri onlarla görüşmüyorum. Nedenini biliyorsun, değil mi? (*Ferguson hayır dercesine başını salladı*) Çünkü onlar bana, neredeyse benim sana yaptığımı yaptılar.

Anlayamadım.

Hoşlarına gitmeyen fotoğraflarını çektim. Güzel resimler olduğunu düşündüm. Belki dünyanın en pohpohlayıcı fotoğrafları değildi, ama güzel, ilginç resimlerdi, onları basmamı istemedikleri zaman, Charlotte ve Nathan'ı iki ahmak olarak gördüğüm için defterden sildim.

Bunun *Laurel ve Hardy*'yle ne ilgisi var?

Anlamıyor musun? Sen de kitabında benim resmimi çektin. Aslında bir sürü resmimi, düzinelerle resmimi çektin, bunların çoğu beni göklere çıkarıyordu, öylesine övgülüyordu ki hakkımda yazılanları okurken adeta utandım, ama bütün o övgüleyen resimlerin yanı sıra beni başka bir ışık altında, yüceltici olmayan bir ışık altında gösteren bir, iki resim vardı; kitabın o bölümlerini okurken incindim ve öfkelendim, o kadar incindim, o kadar öfkelendim ki, hiç yapmamam gereken bir şey yapıp bu duygularımı Gil'e açtım, o da seni üzen o mektubu yazdı, üzüldüğünü biliyorum, çünkü senin beni incitmeyi hiç istemeyeceğinden eminim, sen ikimize o cevap mektuplarını gönderince yaptığım yanlışı anladım. Kitabın dürüst bir kitap Archie. Her cümlede gerçeği dosdoğru anlatıyorsun, o yüzden benim hatırım için herhangi bir şeyi değiştirmeni ya da çıkarmanı istemiyorum. Beni dinliyor musun Archie? *Tek kelimesini bile değiştirme.*

Hafta çabucak geçti. Ferguson'un annesiyle babası oradayken Vivian ders programını askıya aldı, Ferguson da sabahları birkaç saat kitap okusa da her gün öğle yemeğinde annesi ve Gil'le buluşuyor ve akşam eve dönüp yatma vakti gelene kadar onlarla birlikte oluyordu. Ferguson

New York'tan ayrıldığından beri pek çok şey değişmişti, ama yine de her şey temelde aynıydı. Gil yedi yıllık bir çalışmanın sonunda Beethoven hakkındaki kitabını bitirmişti ve Mannes'da müzik tarihi öğreterek geçireceği sakin hayatı, eleştirmenliğin ve gazeteciliğin gerilimli yaşamına tercih ettiği için de hiç pişman değildi. Ferguson'un annesi dergilerde yayınlanmak üzere ünlülerin portrelerini hazırlamaya devam ediyordu, bu arada ülkedeki savaş karşıtı hareketle ilgili yeni bir kitap için yavaş yavaş malzeme topluyordu (kendisi de savaş karşıtlarının ateşli bir destekçisiydi). Paris'te kaldıkları günlerde nereye giderse gitsin yanından küçük Leica fotoğraf makinesiyle birkaç rulo filmi eksik etmiyor, Paris'in her yanına yayılmış protesto sloganlarının (VİETNAM'DAN DEFOL ABD, *YANKEE GO HOME*. KAHROLSUN AMERİKA, VİETNAM VİETNAMLILARINDIR) ve Paris sokak manzaralarının resmini çekiyordu, birkaç rulo filmi de sadece Gil'le Ferguson'un birlikte ya da tek başlarına olduğu fotoğraflarına ayırdı. Üçü birlikte Louvre ve Jeu de Paume'da tabloları seyrettiler, Haydn'ın *Savaş Süreci Ayini*'ni izlemek için Salle Pleyel'e gittiler (Ferguson'la annesinin icrayı *olağanüstü* bulmalarına karşın, Gil onların coşkusuna zoraki bir gülümsemeyle karşılık vererek pek de hoşlanmadığını belli etti), bir akşam yemekten sonra da Ferguson onları Action Lafayette Sineması'nda saat 22.00 seansında Mervyn LeRoy'un *Unutulan Yıllar* filmini seyretmeye götürdü, hepsi de filmin baştan sona saçmalıklarla dolu olduğunu düşündü, ama Ferguson'un annesi Greer Garson'la Ronald Colman'ı birbirlerine âşık numarası yaparken izlemenin yine de keyifli olduğunu söyledi.

Ferguson'un Io Books'tan gelen mektubu onlara anlattığını, annesinin de kitabın kapağı için seve seve *Archie* portresinin negatifini vermeyi önerdiğini söylemeye bile gerek yok tabii. Ferguson tabii ki onları altıncı kata

çıkarıp odasını gösterdi. Ve tabii ki odayı görünce annesiyle Gil farklı tepki verdiler. Annesi derin bir iç çekerek, Ah Archie, böyle bir şey gerçekten olabilir mi? dedi. Gil ise onun omzunu okşadı ve, Bu odada bir iş başaran insana ben sonsuz saygı duyarım, dedi.

Ancak başka birtakım meseleler Ferguson için o kadar basit ya da hoş değildi ve hafta içinde birkaç kez gerçekleri annesiyle babasından saklamak ya da yalan söylemek zorunda kaldı. Örneğin annesi, *güzel kızlarla* tanıştın mı? diye sorunca, Ferguson bir hikâye uydurup Alliance Française'deki dil kursunda tanıştığı Giovanna adında çekici bir İtalyan kızla kısa bir flört yaşadığını söyledi. Giovanna'nın kursta olduğu doğruydu, ama okulun köşesindeki kafede iki kez yarımşar saatlik sohbet dışında bir ilişkileri olmamıştı. Maeght Galerisi'nde asistan olarak çalışan, Béatrice adındaki *son derece zeki* Fransız kızla da sözde *bir, iki ay* flört ettikten sonra sonu gelmediğini söyledi. Evet, Béatrice galeride çalışıyordu ve aralık ayında Maeght'teki bir sergi açılışından sonraki yemekte yan yana oturmuş, hafiften flört etmişlerdi, ama Ferguson daha sonra arayıp buluşma teklifinde bulununca kız tanıştıkları gün söylemeye gerek duymadığı bir şeyi, yani nişanlı ve evlenmek üzere olduğunu söyleyip Ferguson'un davetini reddetmişti. Hayır, Ferguson annesine kızlardan bahsedemezdi, çünkü Les Halles civarındaki sokaklarda bulduğu kimi aşırı şişman kimi sıska beş fahişenin dışında hiçbir kızla beraber olmamıştı, annesiyle babasına o kadınları anlatamazdı, Aubrey'yi ve o cinlerin efendisi sertleşmiş kamışını kıçına soktuğu anda ne kadar uyarıldığını da anlatamazdı. Annesi onun bu yanlarını hiç bilmemeliydi. Yaşamında annesinden gizlediği ve bu gizliliği dikkatle koruduğu birtakım alanlar vardı, o yüzden Ferguson ne kadar istese de annesiyle eskiden olduğu kadar yakınlaşmaları olanaksızdı artık. Annesine geçmişte de

yalan söylediği olmuştu, ama şimdi büyümüştü ve koşullar farklıydı, Paris'te annesiyle dolaşırken, onun mutluluğunu gördükçe sevinirken, annesinin hâlâ var gücüyle ona destek olduğuna sevinirken, bir yandan da o günlerin sevincine belli belirsiz bir hüzün karışıyor, benliğinin çok önemli bir parçasının eriyip yaşamından sonsuza dek kaybolma noktasına geldiğini hissediyordu.

O hafta ikisi lokantalarda, biri l'Univesité Caddesi'ndeki evde olmak üzere üç akşam yemeğinde Vivian'la buluştular. Evdeki yemekte sadece dördü vardı, başka konuk çağırılmamış, Vivian'ın bütün davetlerine gelen Lisa bile gelmemişti. Lisa'nın gelmeyeceğini duyunca Ferguson şaşırdı, ama biraz düşününce Vivian'ın kendini korumak için böyle yaptığını anladı, ben de onun yerinde olsam öyle yapardım, diye düşündü. Tıpkı Ferguson gibi Vivian'ın da dünyadan sakladığı uygunsuz bir sırrı vardı ve Gil onun çok eski dostu olmasına karşın Jean-Pierre'le olan karmaşık evliliğini de, Jean-Pierre'in ölümünden sonra yaptıklarını da anlaşılan hiç bilmiyordu, o yüzden de Vivian'ın yeni yatak arkadaşıyla aynı sofraya oturtulamazdı. Ferguson dört yıl önce Palo Alto'da tanık olduğu Mildred Teyze'yle kovboy kızın ilişkisini anımsadı, ama arada çok önemli bir fark vardı: kendisi on beş yaşındayken bile bu ilişkiye aldırmamış ve şoke olmamıştı, oysa elli iki yaşındaki Gil de umursamayacağını düşünse dahi kesinlikle şoka uğrardı.

O akşam dördü yemek masasında otururken Ferguson, Vivian'la annesinin ne kadar iyi anlaştıklarını, sadece birkaç kez karşılaştıkları halde nasıl iyi arkadaş olduklarını görünce rahatladı, ama o iki kadın arasındaki bağın nedeni Gil ve birbirlerine olan hayranlıkları (Vivian kaç kez annesinin *olağanüstü fotoğraflarından* söz etmişti) olmakla birlikte, şimdi de Ferguson, yani annesinin Vivian'ın çatısı altında yaşayan, evinden uzaktaki oğlu nedeniyle

yakınlaşıyorlardı, annesi Paris'e geldiğinden beri onu himayesine aldığı, onunla birlikte ders çalıştığı, ona *onca şey* verdiği için Vivian'a ne kadar şükran borçlu olduğunu söyleyip durmuştu, o gece yemekte de bunları Vivian'ın kendisine söyledi, *hayta oğluna* göz kulak olduğu için teşekkür etti; Vivian da evet, *Bu senin küçük şeytan bazen ele avuca sığmıyor,* dedi, ikisi de onun şaka kaldırdığını ve aldırmayacağını bildikleri için ona takılıp duruyorlardı, Ferguson da alınmak şöyle dursun, takılmalarından gerçekten hoşlanıyordu; onlar güya Archie'yi çekiştirme numarası yaparken, Ferguson Vivian'ın onu annesinden daha iyi tanıdığını fark etti. Vivian sadece onun kitap taslağı üzerinde çalışmakla, Batı edebiyatındaki yüz en önemli yapıtı onunla birlikte incelemekle kalmamış, aynı zamanda onun ikiye ayrılmış iç benliği hakkındaki her şeyi öğrenmiş ve en büyük sırdaşı olmuştu. İkinci bir anne mi? Hayır, öyle değildi. Bu yaşa geldikten sonra yeni annelere ihtiyacı yoktu. Peki öyleyse neydi? Arkadaştan fazlası, anneden azı. Belki dişi ikiziydi. Eğer dünyaya kız olarak gelse olacağı kişiydi.

Son gün Ferguson onları uğurlamak için Pont Royal Oteli'ne uğradı. O sabah şehir en iyi, en güzel günlerinden birindeydi, gökyüzü masmavi, hava ılık ve açıktı, çevredeki *boulangerie*'lerden[1] mis gibi kokular yayılıyor, sokaklarda güzel kızlar, korna çalan arabalar, homurdayan motosikletler dolaşıyordu, her şey Gershwin'in "Paris'te Bahar" yapıtındaki gibi göz kamaştırıyor, her şey yüzlerce saçma şarkıda ve Technicolor filmlerde anlatılan Paris'e benziyordu, ama şehir gerçekten görkemli ve ilham vericiydi, gerçekten dünyanın en iyi yeriydi, oysa Ferguson l'Université Caddesi'ndeki evden Montalem-

1. (Fr.) Fırın. (Ç.N.)

bert Caddesi'ndeki otele yürürken gökyüzünü, kızları ve kokuları algılamakla beraber o sabah üzerine çöken ağırlığın, annesiyle vedalaşmanın anlamsız ve çocukça korkusunun üstesinden gelmeye çalışıyordu. Annesinin gitmesini istemiyordu. Bir hafta yetmemişti, içinden bir ses annesinin yanındayken yavaş yavaş bebekliğine döndüğünü, annesi gidince daha iyi olacağına söylese de, vedalaşmanın her zamanki hüznüne bu sefer bir daha onu göremeyeceği, bir daha beraber olma fırsatını bulamadan annesinin başına bir şey geleceği, bu vedalaşmanın son olduğu gibi bir önsezi de eklenmişti. Ferguson, saçma bir düşünce, diye söylendi, zayıf bir iradenin romantik fantezisi, utanılacak derecede ergence bir şey, dedi, yine de o düşünce aklını kemiriyordu ve ondan nasıl kurtulacağını da bilemiyordu.

Otele vardığında annesini telaş ve heyecan içinde buldu, ölümcül hastalıklardan, ölümle biten kazalardan konuşacak halde değildi, çünkü o sabah Kuzey Garı'ndan Amsterdam'a gidiyor, Paris'ten başka bir şehre, başka bir ülkeye doğru yola çıkıyordu, yeni bir serüven başlamak üzereydi, taksinin bagajına yüklenecek çantalar ve bavullarla ilgilenecek, son dakikada Gil'in mide haplarını alıp almadığını kontrol etmek için çantasına bakacak, kapıcıya ve *bellboy*'a bahşiş verecekti, oğlunu son kez coşkuyla kucakladıktan sonra arabaya binmek üzere yürüdü, ama Gil otomobilin kapısını açtığı ve annesi de arka koltuğa oturmaya hazırlandığı sırada arkasına döndü ve gülümseyerek Ferguson'a öpücük gönderdi. İyi bir çocuk ol Archie, dedi, işte o anda sabahtan beri Ferguson'un içini yiyen o kötü duygu uçup gitti.

Ferguson taksinin köşeyi dönüşünü izlerken, annesinin sözünü dinlemeyip o bölümü kitabından çıkarmaya karar verdi.

O kötü duygu kayboldu, ama on ay sonra olanlar Ferguson'un önsezisinin hiç de yanlış olmadığını gösterdi. 6 Mayıs'ta annesiyle vedalaşırkenki kucaklaşmaları birbirlerine son dokunuşları oldu, annesi taksinin arka koltuğuna oturup Gil de kapıyı kapattıktan sonra Ferguson onu bir daha hiç göremedi. 1967 Mart'ında Ferguson'un yirminci doğum gününde telefonla konuştular, ama Ferguson telefonu kapadıktan sonra onun sesini bir daha hiç duymadı. Önsezisi yanlış değildi, ancak tam da beklediği gibi olmadı. Annesinin başına geleceğini sandığı ölümcül hastalık ya da kaza, annesinin değil Ferguson'un başına geldi, kitabının yayınlanmasını kutlamak üzere Londra'ya gittiğinde bir trafik kazası geçirdi ve 6 Mayıs 1966 günü Paris'te annesiyle vedalaştıktan sonra üç yüz dört günlük ömrü kaldı.

Neyse ki tanrıların onun için tasarladığı gaddar planın farkında değildi. Neyse ki *Dünyadaki Yaşamın Kayıt Defteri*'nde o kadar kısa bir yer tutmaya yazgılı olduğunu bilmiyordu, o yüzden de önünde sadece üç yüz dört değil binlerce yarın varmış gibi yaşamaya devam etti.

Annesiyle Gil'in Amsterdam'a gitmelerinden iki gün sonra, Ferguson Vivian ve Lisa'yla gideceği partiye Fleming'in de davetli olduğunu öğrenince gitmekten vazgeçti. Para ve gözyaşları gecesinden bu yana üç aydan fazla zaman geçmişti, Ferguson da adamın yanlış anlamasına kendisinin yol açmış olacağını düşünerek onu affetmişti. Ama Fleming'le yapmaya hazırlandığı şeyin anısı aklından çıkmıyor, olanların kendi hatası, sadece kendi hatası yüzünden olduğuna inanıyordu, Fleming onu istemiyorum dediği bir şeye zorlamadığı için adamı olanlardan nasıl sorumlu tutabilirdi? Fleming'in mektuplarını yırtmasının, telefonlarına cevap vermemesinin asıl nedeni kendisi, kendi utancı, kendi hırsının ve alçalmasının anısıydı; ne var ki şu anda Fleming'e garez beslemese bile onu bir daha görmesine ne gerek vardı?

Ertesi sabah mutfakta kahvaltı ederlerken Vivian partide tanıştığı, kendini Columbia Üniversitesi'nin Paris'teki bölümü Reid Hall'un avlusunda bulmuş yirmi beş, yirmi altı yaşlarında genç bir adamdan söz etti ve adamın iyi bir izlenim bıraktığını, Ferguson'un da ondan hoşlanacağını tahmin ettiğini söyledi. Kanadalı Albert Dufresne (Fransızca söylenişi ile Al-ber Du-fren[1]) Québec'li beyaz bir anne ile Amerikalı siyah bir babanın oğlu olarak Montreal'de doğmuş, Washington'da (Vivian'ın Ferguson'un ilgisini çeker diye düşündüğü, gerçekten de ilgisini çeken bir özellik) okulun *basketbol takımında* oynadığı Howard Üniversitesi'ni bitirmiş, babası ölünce Paris'e taşınmış, şimdi *ilk romanı* üzerinde çalışıyormuş (Vivian'ın Ferguson'un ilgisini çeker diye düşündüğü, gerçekten de ilgisini çeken bir başka özellik). Vivian'ın anlattıklarıyla ilgilenen Ferguson ondan başka ayrıntıları anlatmasını istedi.

Ne gibi?

Ne gibi, örneğin ne tip biri?

Çarpıcı. Zeki. Bağlı – başı bağlı anlamında değil, işine bağlı. Mizah duygusu ne yazık ki pek gelişmemiş. Ama son derece hayat dolu. Büyüleyici. Dünyayı altüst edip sonra yeniden yaratan o ateşli gençlerden biri.

Yani benim gibi değil.

Sen dünyayı yeniden yaratmak istemiyorsun Archie, sen bu dünyanın içinde yaşamanın yolunu bulmak için onu anlamak istiyorsun.

Peki bu insanla anlaşabileceğime nereden hükmediyorsun?

Senin gibi bir yazar, senin gibi bir basketçi, senin

1. Fransızca hecelerken, Al-ber sesini vermek için İngilizce Al-bear yazılıyor. İngilizce "ayı" anlamına gelen bu sözcük ilerde yine kullanılacağı için bu açıklama gerekli oldu. (Ç.N.)

gibi bir Kuzey Amerikalı, senin gibi ailenin tek çocuğu, babası ancak birkaç yıl önce ölmüş olsa da senin gibi babasız büyümüş bir çocuk, çünkü Albert altı yaşındayken babası kaçıp New Orleans'a yerleşmiş.

Babası ne iş yapıyormuş?

Caz trompetçisiymiş, oğlunun dediğine göre ayyaş, dediğim dedik, orospu çocuğunun tekiymiş.

Ya annesi?

O beşinci sınıf öğretmeniymiş. Tıpkı benim annem gibi.

Öyleyse konuşacak bir hayli ortak konu bulmuşsunuzdur.

Ayrıca Mr. Dufresne'in çok hoş olduğunu, neredeyse görülmemiş denilecek kadar düzgün bir fiziği olduğunu da söylemeliyim.

Nasıl yani?

Uzun boylu. 1.86, 1.88 kadar. İnce yapılı ve adaleli, giyinik olduğu için kesin konuşamıyorum, ancak tahmin yürütebiliyorum. Ama formunu korumuş bir eski sporcu olduğu belli. Hâlâ fırsat buldukça basket oynadığını söylüyor.

Bu iyi. Ama bu dediklerinin neresi görülmemiş, onu anlayamıyorum.

Galiba yüzü, yüzünün çarpıcı özellikleri. Babasının siyah olmasının yanı sıra, Kızılderili kanı da var herhalde, bunları annesinin beyaz kalıtımıyla birleştirince, yüz hatları biraz Asyalı, biraz Avrasyalı olan açık tenli bir siyah olmuş. Bence olağanüstü bir ten rengi, parlak bir bakır çalığı, yani ne esmer ne sarışın, *tam orta karar*, ne demek istediğimi anlıyorsan öyle güzel bir teni var ki, onunla konuşurken hep yüzüne dokunmak geldi içimden.

Yakışıklı mı?

Hayır, o kadar abartamam. Ama hoş. İnsanın baktıkça bakası gelen bir yüzü var.

Peki ya... en derinde gizli eğilimleri ne olabilir?

Kesin bir şey söyleyemem. Genellikle ilk bakışta anlarım, ama bu Albert çözülmesi biraz zor bir muamma. Belki erkeklerle ilgilenen bir erkek diyebilirim, çekiciliğini başka erkeklere karşı kullanmayan erkeksi bir erkek.

Yani maço bir kulampara.

Olabilir. Belirli bir anlamı varsa, birkaç kez James Baldwin'den söz etti. Baldwin'i Amerikalı yazarların hepsinden çok seviyormuş. Paris'e de bu yüzden geldiğini söyledi, *Jimmy'nin izinden gitmek istiyormuş.*

Baldwin'i ben de severim ve bence de o en iyi Amerikalı yazar, ama onun erkeklere ilgi duyması, kitaplarını beğenen erkekler hakkında bir kanıt sayılamaz.

Kesinlikle öyle. Her neyse, senden biraz bahsettim, kitabını anlatınca Albert çok ilgilendi, hatta belki biraz da kıskandı. On dokuz ha, demek on dokuz yaşında deyip durdu.

On dokuz yaşında ve kitabı yayınlanmak üzere deyip kendisinin yirmili yaşlarının ortasında olmasına karşın hâlâ ilk romanının ilk yarısıyla cebelleştiğini söyledi.

Umarım kısa bir kitap olduğunu söylemişsindir.

Söyledim. Çok kısa bir kitap dedim. Ayrıca basket oynamaya can attığını da söyledim. İster inan ister inanma, Albert beşinci bölgede, Descartes Caddesi'nde oturuyormuş ve evinin tam karşısında bir açık basket sahası varmış. Tel örgünün hep kilitli olduğunu ama kolayca tırmanılabildiğini, sahaya atlayıp basket oynamasına da şimdiye kadar kimsenin müdahale etmediğini söyledi.

O sahanın önünden kaç kez geçtim, ama Fransızlar kilitler, anahtarlar, kurallar konusunda o kadar katılar ki, içeriye girmeye kalksam sınır dışı edilirim diye korktum.

Seninle tanışmak istediğini söyledi. Sen de ister misin?

İsterim tabii. Bu akşam birlikte yemeğe çıkalım.

Contrescarpe Meydanı'nın yakınında Le Casbah diye senin sevdiğin bir Fas lokantası var, Descartes Caddesi de oradaki yokuşun başında. Başka programı yoksa belki *kuskus royal* yerken bize katılabilir.

O gece Vivian, Lisa ve o yabancıyla La Casbah'ta yemek yendi, adam tam Vivian'ın anlattığı gibi eşi görülmemiş renkteki teni, yaptığı işe bağlı tavrı ve özgüvenli duruşuyla on beş dakika geç geldi. Hayır, havadan sudan konuşacak ya da espri patlatacak tipte biri değildi, ama gülünecek bir şey varsa gülümseyebiliyor, hatta gülebiliyordu ve içinde tuttuğu bir katılık varsa, sesinin yumuşaklığı ve bakışlarındaki merak o katılığı yumuşatıyordu. Ferguson onun tam karşısında oturuyordu. Yüzünü cepheden görebiliyordu ve Vivian yüzünün pek yakışıklı olmadığını söylese de Ferguson çok güzel buldu. Garson kadehine şarap koymaya kalkınca, Albert istemem dedikten sonra Ferguson'a baktı ve *şimdilik ara verdiğini* söyledi; bu daha önce içtiğini, hatta hiç kuşkusuz aşırıya kaçtığını, belki de bir güçsüzlüğün itirafı olduğunu gösteriyordu; Ferguson, Albert Dufresne gibi ölçülü, kendine hâkim birinin bunu söylemesini adamın her şeye rağmen insan yanı olduğuna yorarak sevindi. Albert'in yumuşak, ölçülü sesini, çift anadilli olduğu için Fransızca konuşurken belli belirsiz Kanada aksanı, Kuzey Amerika şivesiyle İngilizce konuşurken de yine belli belirsiz Fransız aksanı olan konuşmasını dinlemek de Ferguson'a çocukluğunda dinlemeye bayıldığı babasının sesini anımsatıyor ve aynı olmasa da benzer bir keyif veriyordu.

Konudan konuya dolanan iki saatlik bir sohbette Lisa, Ferguson'un hiç görmediği kadar sessizdi, yabancı adamın büyüsüne kapılmış ve esprilerinin onda ters tepki uyandıracağını anlamışçasına her zamanki gibi ikide bir espri yapmak yerine sadece birkaç kez söze karıştı, öte

yandan Albert, Vivian'ın yanında kendini ne kadar rahat hissediyordu, gerçi Vivian çoğu insan üzerinde aynı etkiyi yapardı, ama bu sefer o etki daha da katlanmıştı, çünkü Albert onda *çok yakın olduğu* annesini anımsatan bir hava olduğunu söyledi; Ferguson, bu siyah adamın beyaz annesinin nefret ettiği, kaba saba siyah babasıyla paylaştığı hayatın çok karmaşık olduğunu fark etti ve Albert'in ne kadar ağır bir yükün altında olduğunu sezdi; Albert üniversiteyi bitirince New York'a gelmişler, orada bir buçuk yıl kalmışlardı, sonra orada yaşayan her siyah için, özellikle de kendisi gibi bir siyah erkek için (Ferguson bu sözle erkek erkeğe yakınlığı mı yoksa başka bir şeyi mi kastettiğini merak etti) Amerika'nın bir *toplu mezar* olması yüzünden Fransa'ya gelmeye karar vermişti; sonra Paris'te yaşamayı seçen siyah Amerikalı yazarlar ve sanatçıların uzun tarihçesinden, Albert'in deyimiyle *çıplak ve gizemli* Josephine Baker'dan, Richard Wright, Chester Himes, Countee Cullen, Juliette Gréco'nun büyük aşkı Miles Davis, Henry Crowder'ın büyük aşkı Nancy Cunard'dan ve Albert'in kahramanı Jimmy'den söz ettiler, Albert, Jimmy'ye üç yıl önceki Washington Yürüyüşü'nde konuşmacılar arasında yer verilmeyerek hakaret edildiğini söyledi, sonra Bayard Rustin konuşmacılar listesinde olduğuna göre, *belki bir siyah ibne yeter demişlerdir,* dedi (kanıtlar artıyordu), sonra Ferguson söze girip kendi *naçizane, samimi fikrine* göre okuduğu kitapların en cesurca, en incelikli olanı *Giovanni'nin Odası*'ndan bahsetmeye başladı (bu görüşü Albert'in onaylayan bir baş işaretiyle karşılandı) ve bir an sonra, sofra sohbetlerinde sık sık olduğu gibi konu birden değişti ve Albert'le Ferguson basketbolu, Boston Celtics'i ve Bill Russell'ı konuşmaya başladılar ve Ferguson yıllar önce Jim'e sorduğu soruyu bu kez Albert'e sordu: Russell aslında iyi oyuncu bile olmadığı halde neden en iyi sayılıyor? Albert, Ama

iyi oyuncudur Archie, diye cevap verdi. Russell istese bir maçta yirmi beş sayı yapabilirdi. Auerbach o kadar sayı yapmasına gerek görmediği için yapmadı. Onun takımı yönlendirmesini, orkestra şefi olmasını istedi ve bildiğimiz gibi orkestra şefi enstrüman çalmaz. Batonuyla orada durur ve orkestrayı yönetir, yaptığı iş basit gibi görünse de orkestra şefi olmazsa müzisyenler yanlış notalara basarak baştan sona yanlış çalarlar.

Akşam bir davetle son buldu. Ferguson'un ertesi gün öğleden sonra işi yoksa dört buçuk civarında gelebilir ve Descartes Caddesi'nde Albert'in evinin karşısındaki "özel sahasında" teke tek dostluk maçı yapabilirlermiş. Ferguson aylardır oynamadığı için pas tuttuğunu ama seve seve geleceğini söyledi.

Albert Dufresne böylece Ferguson'un hayatına girdi. Sonraları bazen Al Bear, bazen Mr. Bear olarak anılacak adam, Ferguson'un Varoluş Sancılarına karşı açtığı ve hiç bitmeyen Can Sıkıntısı Savaşının bir sonraki çarpışmasında onun silah arkadaşı olarak birliğe katıldı; tek yönlü Fiona'yla evliliğinde mutlu bir eş ve taparca sevdiği iki çocuk babası olan iki yönlü Aubrey Hull'ın aksine, en derindeki eğilimleri Fiona'ya değil, bu âlemin Aubrey'lerine yakın olan, bekâr ve tek yönlü Al Bear, askerlik hizmetine tamzamanlı olarak hazırdı ve Ferguson'la aynı şehirde yaşadığı için de tamzamanlı demek neredeyse her gün demekti, en azından savaş devam ettiği sürece öyleydi.

Uzun zamandır pratik yapmayan eski Komando Şefinin, çevik oyun kurucu Mr. Bear'e karşı potaları sarstığı sert, çekişmeli teke tek oyunla başlayan o ilk beraber günün gelişmeleri, top çelmek ve şutları bloke etmek için havalandıklarında gövdelerinin çarpışmasıyla, her birinde yirmi, otuz faul yapılan üç oyunla sürdü, beyaz Ferguson'un siyah Dufresne'den daha yükseğe sıçrayabilmesine güldüler, uzaktan atışları hep dışarı gittiği için

Ferguson'un üç maçı da kaybetmesine karşın, aşağı yukarı birbirlerine eşdeğerde oyuncu oldukları ve Ferguson yeniden form tutunca Albert'in ona ayak uydurmak için canını dişine takmak zorunda kalacağı anlaşıldı.

Oyun bitince ikisi de bitkin, ikisi de soluk soluğa, tuzlu tere batmış bir halde tel örgünün üstünden atlayıp karşıya geçtiler ve Albert'in üçüncü kattaki evine gittiler. İki odalı ev müthiş temiz ve düzenliydi, karyolanın ve gardırobun olduğu büyük odanın bir duvarı dört yüz kitapla kaplıydı, küçük odada bir çalışma masası, masanın üstünde Remington daktilo makinesi ve Albert'in üzerinde çalıştığı romanın güzelce istiflenmiş sayfaları vardı, tahta masası ve dört tahta sandalyesiyle yemek yenebilen tertipli mutfağın penceresinden ışık giriyordu, beyaz fayans döşeli banyonun penceresinden de bol ışık giriyordu. Duş Amerika'dakiler gibi değil, Fransız usulü muslukluydu, küvette oturarak ya da ayakta durarak Ferguson'un *telefon ahizesi* dediği aletle yıkanılıyordu, Ferguson konuk olduğu için Albert kibarlık edip ilk yıkanma sırasını ona verdi, Ferguson banyoya girdi, spor ayakkabılarını, nemli, pis kokan çoraplarını, şortunu ve tişörtünü çıkardı, suyu açtı, biçimi kareye yakın olan derin küvete girdi. Telefon ahizesini sağ eline alıp başından aşağıya suyu dökmeye başladı, su tepesine boşaldığı, sıcak sudan korumak için gözlerini kapadığı ve suyun sesi kulaklarında çınladığı için Albert'in kapıya vurduğunu da duymadı, bir saniye sonra içeri girdiğini de görmedi.

Ensesine bir el dokunuyordu. Ferguson kolunu indirdi, duş başlığını elinden bıraktı ve gözlerini açtı.

Albert'in şortu hâlâ üzerindeydi, ama geri kalan her şeyi çıkarmıştı.

Eli Ferguson'un sırtından aşağıya inip kıçının üzerinde durunca, Sanırım bu sana uyar, dedi. Ferguson, Uymak da laf mı, diye yanıtladı. Eğer bunu yapmasaydın

buradan hüzünlü ve hayal kırıklığına uğramış bir alıcı olarak çıkıp gidecektim.

Albert öbür elini Ferguson'un beline dolayıp vücudunu kendine doğru çevirdi. Sen o kadar harika bir çocuksun ki Archie, buradan hayal kırıklığına uğramış olarak gitmene içim elvermezdi. Bence burada kalırsan ikimiz için de daha iyi olur.

Öğle sonrası akşama, akşam geceye, gece sabaha ve sabah ikinci bir öğle sonrasına devrildi. Ferguson açısından durum dört dörtlüktü, insanın ömründe bir kere olabilecek büyük aşktı ve sonraki iki yüz elli altı gün bir başka ülkede yaşadı, ne Fransa'daydı, ne Amerika'da ne de başka bir yerde, adı, sınırları, şehirleri ya da kasabaları olmayan yeni bir ülkedeydi, nüfusu iki kişi olan bir ülkede.

Bu demek, Mr. Bear geçinilmesi kolay biriydi ya da seks, yoldaşlık ve çekişme dolu o sekiz küsur ay içinde Ferguson zor günler geçirmedi demek değil, çünkü yeni arkadaşının sırtlandığı yük gerçekten çok ağırdı ve Albert insan içine çıktığı zaman ne kadar genç, ne kadar parlak, ne kadar özgüvenli görünürse görünsün, ruhu yaşlı ve yorgundu, yaşlı ve yorgun ruhlar da zaman zaman acımasız, zaman zaman öfkeli olabiliyor, özellikle de kendileri gibi acı ve öfke hissetmeyenlerin ruhuna karşı gaddarlaşabiliyordu. Albert'in çoğu günler sevgi dolu olması, sık sık sevecen ve sıcak davranması, Ferguson'u çok etkiliyor, dünyada koynunda yatan adamdan daha iyi bir insan olmadığını düşündürüyordu, ama Albert aynı zamanda kibirli, rekabetçi ve başkaları hakkında katı ahlaki hükümler vermeye yatkın biriydi, daha yaşlı olanın hâlâ romanını bitirmeye çalışmasına karşılık genç olanın kitabının basılacak olması durumu daha zorlaştırıyor, Ferguson'un çocuksu mizah duygusunun Albert'in huysuz doğruculuğuyla bağdaşmaması, sevişme ertesinde aklına geliveren, örneğin vücutlarındaki bütün kılları tıraş edip, peruk ve

kadın elbiseleriyle bir lokantaya ya da partiye gitmek, oradakilerin onları gerçekten kadın sanmalarıyla dalga geçmek gibi çılgınca fikirleri de durumu kolaylaştırmıyordu. Ferguson, Celestine'in adını söyleyişini taklit ederek, *Arşiii, bir geceliğine gerçekten kadın olsam ilginç olmaz mıydı?* dedi. Albert, *Aptallaşma*, diye sinir bozucu bir cevap verdi. *Sen erkeksin. Erkek olduğun için iftihar et ve bu kadın kılığındaki ibne özentisini unut. Kendini değiştirmek istiyorsan, bir-iki gün siyah biri olmaya çalış ve o zaman başına gelecekleri gör.* Bir başka sefer de, özellikle muhteşem bir yatak cümbüşünden sonra Ferguson, gay porno dergilerine çıplak poz vermelerini, öpüşürlerken ve yakın planda menilerinin fışkırdığı görülecek biçimde birbirlerini düzerken çekilmiş renkli fotoğraflarının tam sayfa yayınlanmasını önerdi, bunun ortalığı yıkacağını söyleyerek, ne para kırarız, dedi. Albert onun espri yaptığını yine anlamayıp haykırarak, Nerede kaldı senin onurun? diye çıkıştı. Hem para lafını neden ağzından düşürmüyorsun? Belki ailenden fazla para alamıyorsun, ama bence Vivian seni yeterince kolluyor, o yüzden fazladan birkaç frank için neden kendini küçük düşürmekten söz ediyorsun?

Ferguson çılgınca fantezisini bırakıp bir gerçeği, aylardır kafasını kurcalayan bir şeyi dile getirerek, Tam üstüne bastın, dedi. Vivian beni öyle kolluyor ki, kendimi bir beleşçi gibi görmeye başladım, bu duygudan da hoşlanmıyorum, en azından artık hoşuma gitmiyor. Ondan bu kadar çok şey almanın yanlış bir yanı var, bildiğin gibi bu ülkede çalışmama izin vermiyorlar, peki bu durumda ben ne yapacağım?

Albert, Gay barlarında götünü pazarlayabilirsin, dedi. İşte o zaman balçığın içinde yaşamanın ne olduğunu anlarsın.

Ferguson para ve gözyaşları gecesini anımsayarak,

Onu da düşündüm, dedi. Ama bunu yapmaya niyetim yok.

Ferguson, ikilinin yedi yaş farkla ufağı olarak bu ilişkide küçük partner, büyük partnerin izinden yürüyen küçük eş konumundaydı, bu rol Ferguson'a da çok uygun düşüyordu, çünkü Albert'in himayesinde yaşamak, her şeyi hesaplayıp karar verme sorumluluğunu üstlenmemek kadar güzel bir duygu olamazdı; Albert de genellikle onu koruyor ve genellikle el üstünde tutuyordu. Onun zihinsel ve fiziksel açıdan ikili ama bütünleştirilmiş tutkusunu bilen ve paylaşan ilk kişi Albert'di, fiziksel tutkunun başında seks geliyordu, seks insana özgü bütün diğer faaliyetlerden öncelikliydi; ama basketbol, vücut çalıştırmak ve koşmak, Botanik Bahçesi'nde koşmak, basket sahasında ya da evde şınav ve mekik çekmek, çömelmek, zıplamak da fiziksel tutkular arasında yer alıyordu; sert ve can yakan teke tek basket oyunları da başlı başına zorlayıcı ve doyurucu olmanın yanı sıra bir tür incelikli ön sevişme yerine de geçiyordu, çünkü Ferguson artık Albert'in vücudunu çok iyi tanıdığı için basket sahasında koşarken şortunun ve tişörtünün altındaki çıplak bedenini, Mr. Bear'in harikulade ve sevilesi organlarını gözünün önüne getirmek hiç de zor olmuyordu; zihinsel varlık ise sadece beynin işlevleri ve algılama yetisiyle sınırlanmıyor, kitapları, filmleri, sanat yapıtlarını izlemeyi, yazma gereksinimini, dünyayı anlama ya da yeniden yaratma çabası gibi temel uğraşı, kendini başkalarıyla ilişkileri açısından düşünmek ve sadece kendi adına yaşamayı reddetmek zorunluluğunu da içeriyordu; Ferguson, Albert'in kitaplar kadar filmlere de meraklı olduğunu, yani şimdi kendisinin kitapları sevdiği kadar onun da sinemayı sevdiğini keşfedince çoğu akşam sinemaya gitme alışkanlığını edindiler, Ferguson'un eklektik zevkleri ve Albert'in onun seçtiği sinemalara

gitmeyi istemesi sonucunda her tür filmi seyrediyorlardı, ama onlara göre izledikleri filmler içinde hiçbiri 25 Mayıs'ta Paris'te gösterime giren Bresson'un yeni filmi *Rastgele Balthazar* kadar önemli değildi, filmi peş peşe dört gece seyrettiler, Dostoyevski'nin *Budala*'sının Fransa kırsalındaki bir eşek öyküsüne uyarlandığı, Balthazar'a yapılan haksızlık ve zulme insancıl bir acı duymayı ve azizlere yaraşır bir tahammülü anlatan film ikisinin de yüreklerinde ve beyinlerinde kutsal bir intikam öfkesini dalgalandırdı; Ferguson da Albert de Balthazar'ın öyküsünde kendi yaşam hikâyelerini buldukları için filmi izlemeye doyamıyorlardı, ekranda Balthazar'ı seyrederken ikisi de kendini onun yerine koyuyordu, o yüzden ilk gösterimi izleyen üç gece de filmi seyrettiler, son gösterimin sonunda Ferguson, filmin can alıcı noktalarında eşeğin ağzından çıkan kulak tırmalayıcı, yürek paralayıcı sesleri, bir sonraki soluğunu almak için boğulurcasına haykıran bir kurbanın ağıtına benzeyen, o dehşet veren, o yürek dağlayan sesi taklit etmeyi öğrenmişti, ondan sonra ne kadar moralsiz olduğunu ya da dünyada gördüğü bir haksızlığın acısını Albert'e anlatmak istediği zaman duygularını sözcüklere dökmüyor, Balthazar'ın o atonal, inişli çıkışlı çığlığını, Albert'in deyimiyle *cehennemden gelen anırmayı* taklit ediyordu, Albert işi o kadar ileriye götüremediği ve onun çığlığına katılamadığı için her seferinde acı çeken eşek rolünü Ferguson üstleniyor ve o taklidi ikisi adına yaptığını hissediyordu.

Birçok şeyde zevkleri uyuşuyor, kitaplara, filmlere ve insanlara (Albert de Vivian'a hayrandı) benzer tepkiler veriyorlardı, ama iş yazmaya gelince, ikisi de yazdıklarını diğerine göstermeye cesaret edemediğinden aralarında bir kopukluk oluyordu. Ferguson kitabını Albert'in okumasını istiyor, ama Albert kitabı görmekten hiç söz etmediği için Ferguson da onu zorlamaktan çekinerek hiçbir

şey söylemiyordu, ne Aubrey'nin Londra'dan gönderdiği redaksiyonu yapılmış metinden, ne kapakta annesinin çektiği fotoğrafın kullanılacağından söz etti, ne de kitabın tanıtımında kullanılmak üzere seçilen on Laurel ve Hardy fotoğrafı ile 1954 sonlarıyla 1955'te oynayan filmlere ait on fotoğrafın (seçilen fotoğraflar arasında *Sahne Âşıkları* filminden Marilyn Monroe, *Çılgın Modeller*'den Dean Martin ve Jerry Lewis, *Piknik*'ten Kim Novak ve William Holden, *Gönül Yolu*'ndan Marlon Brando ve Jean Simmons, *Tanrı'nın Sol Eli* filminden Gene Tierney ve Humphrey Bogart'ın fotoğrafları vardı) bahsini açtı. Temmuz başında, temmuz sonunda ve eylül başında gelen birinci düzeltiyle ikinci düzeltiden ve ozalit kopyadan da tek kelime etmedi, kitabın İngiltere'de yayınlanmasından bir ay sonra (Ferguson'un eski eniştesi) Paul Sandler'ın yönettiği New York'taki Random House Yayınevi tarafından Amerika'da da yayınlanacağını haber veren Aubrey'nin mektubundan da Albert'e bahsetmedi.

Ferguson, Albert'e yazmakta olduğu romanın ilk yarısına (görünüşe bakılırsa iki yüz sayfadan çoktu) bir göz atabilir miyim diye sorunca, Albert kitabın henüz çok *ham* olduğunu, bitinceye kadar kimseye gösteremeyeceğini söyledi. Ferguson onu anladığını söyledi, çünkü kendisi de bitirinceye kadar kitabını kimseye göstermemişti, ama Albert en azından belki adını söyleyebilirdi. Albert, başını hayır dercesine sallayarak kitabın adını koymadığını, daha doğrusu üç farklı seçenek üzerinde durduğunu, ama hangisini tercih edeceğine karar vermediğini söyledi; bu cevap doğru da olabilirdi, kibarca bir bahane de. Ferguson, Albert'in çalışma odasına ilk girdiğinde taslak masanın üzerinde Remington daktilo makinesinin yanında duruyordu, ama o günden sonra ortadan kayboldu, hiç kuşkusuz büyük ahşap masanın çekmecelerinden birine kaldırılmıştı. Birlikte geçirdikleri aylar

içinde birkaç kez Albert yakınlarda bir yere gidince Ferguson evde yalnız kaldı, istese çalışma odasına girip taslağı saklandığı çekmeceden çıkarabilirdi, ama Ferguson insanların güvenini kötüye kullanan, verdiği sözlerden dönen, kimse görmeden el altından iş çeviren biri olmak istemediği için bunu yapmadı, çünkü Albert'in yazdıklarına bakmanın o yazıları çalmak ya da yakmaktan farksız sayılacağını, bağışlanamaz, iğrenç bir sadakatsizlik olacağını düşünüyordu.

Albert kitabını bir sır gibi saklıyordu, ama başka konularda alabildiğine açıktı, hatta zaman zaman kendinden söz etmeye can atıyordu, beraberliklerinin ilk haftalarında Ferguson onun geçmişi hakkında birçok şey öğrendi. Reid Hall'da tanıştıkları gece Vivian'a söylediği gibi altı yaşındayken babası onları terk edip gitmişti, ama hiçbir iletişim kurulmadan geçen on yedi yıl sonra babasının vasiyetinde akla getirilmiş, altmış bin dolar bırakacak kadar hatırlanmıştı, bu para romanı dışında hiçbir şey düşünmek zorunda olmadan Paris'te beş yıl ya da daha uzun kalmaya yeterdi. Annesi bir siyahla evlendiği için katı kuralları olan Katolik ailesi tarafından aforoz edilmiş, siyah adam onu terk edince ve ailesi de kızlarını bağışlayıp olanları unutmaya hazır olduğunu söyleyince bile, güçlü, cesur annesi ailesini bağışlamak ve yapılanları unutmak istemediği için aileden dışlanmayı sürdürmüştü. Montreal siyahların ve melezlerin eksik olmadığı bir şehirdi, Albert'in çocukluğu orada geçmiş, sporlarda yıldız olmuş, okulda en iyi dereceleri almıştı, ne var ki ergenlik döneminin ortalarında siyah, beyaz ya da melez çocukların çoğundan *farklı* olduğunu fark etmiş, bu durumu öğrenirse annesinin perişan olacağından korkarak on yedi yaşındayken Montreal'den ayrılmış, Amerika'ya giderek nüfusunun çoğunluğu siyah olan Washington'da sadece siyahların gittiği Howard Üniversitesi'ne girmişti,

okul harikaymış, ama şehir yaşanacak yer değilmiş ve Albert oradaki ilk yıl içinde kendini yavaş yavaş dağıtmış. Önce içki, ardından kokain, sonra eroin, uyuşuk bir kafa karışıklığı ile ayık bir öfkeye balıklama dalış, bu ölümcül karışım perperişan bir halde Montreal'e dönmesine ve ibne oğul olmaktansa uyuşturucu bağımlısı oğul olmak evladır diye düşünerek annesinin kollarına atılmasına neden olmuş, annesi onu yazı geçirmek üzere Laurentian Dağları'na götürmüş, bir ahıra kapatarak Miles Davis tedavisi dediği yöntemi uygulamış, Albert tam dört gün boyunca uyuşturucu yoksunluğu krizi geçirerek kusmuş, altına etmiş, çığlıklar atmış, titremiş, inlemiş, kendi içler acısı hiçliğiyle ve onu kollamayı reddeden güçsüz tanrıyla acımasızca yüzleşmiş, sonra annesi onu ahırdan çıkarmış ve Albert yeniden yemeyi, yeniden düşünmeyi öğrenip kendine acımaktan vazgeçinceye kadar annesi iki ay hiç sesini çıkarmadan onun yanında oturmuş. Albert sonbaharda Howard'a dönmüş ve o günden beri de ağzına bir damla şarap, bira ya da başka bir içki koymamış, ne bir nefes ot çekmiş ne burnuna bir nebze kokain değdirmiş, son sekiz yıldır tamamen temizmiş, ama hâlâ bir gün kendine hâkim olamayıp aşırı dozdan ölürse diye korkuyormuş; Albert beraberliklerinin üçüncü gününde bu hikâyeyi anlatınca, Ferguson onun yanında içki içmemeye karar verdi, içkiyi sevdiği, şarap içmekten neredeyse seks kadar zevk aldığı halde sevgili Mr. Bear'le beraberken içmeyecekti, bu hoşuna giden bir şey değildi, hem de hiç hoşlanmıyordu, ama gerekliydi.

O üçüncü günden on gün sonra Ferguson yeniden yazmaya başladı. İlk planı lisede yazdığı eski yazılarının bir kısmını gözden geçirip onlardan bir şey çıkıp çıkmayacağına bakmaktı, ama eskiden yazdığı denemelerin içinde en iyisi gözüyle baktığı, John Ford'un Western dı-

şı filmleri hakkındaki yazısını inceleyince bunun kabataslak, eksik, kusurlu bir yazı olduğunu, yeniden ele almaya değmeyeceğini gördü. Onu yazdığı günden bu güne o kadar yol almıştı, içindeki her şey ileri gitmek için çırpınırken geriye gitmenin ne anlamı vardı? Filmlerde çocukluğun işlenmesi hakkındaki yazıya başlamak için yeterince iyi örnek toplamıştı, sürekli gelişmekte olan "Süprüntüler ve Dâhiler"e de daha basit, daha dolaysız "Fimler ve Gösteriler" başlığını seçmek sanat ile eğlence arasındaki çoğunlukla belirsiz çizgiyi araştırmasını kolaylaştıracaktı, ama denemelerden hangisini önce yazmalı diye düşünürken, yeni bir şey, o iki fikri de kapsayacak kadar büyük bir şey ortaya çıktı, Ferguson da bunu kurcalamaya hazırdı.

Gil, Ferguson'un annesiyle Amsterdam'da kaldıkları son gün ziyaret ettikleri, Prinsengracht 263 adresinde Anne Frank Evi'nden aldığı kitapları, broşürleri ve kartpostalları paketleyip bir mektupla birlikte göndermişti. Gil, evin şimdi müze olduğunu, ziyaretçilerin tavan arasına çıkarak Gizli Bölme'ye girip Anne Frank'ın günlüğünü yazdığı odayı görebildiklerini yazıyor ve Ferguson'un Riverside Özel Lisesi'nde sekizinci sınıf İngilizce dersinde kitabı okuduğu zamanki duygularını anımsadığını söyleyerek sürdürüyordu mektubu; *o derece etkilenmiştin ki Anne Frank'e "müthiş vurulduğunu" itiraf etmiş, hatta bir keresinde işi "ona delice âşık olduğunu" söylemeye kadar vardırmıştın, o yüzden gönderdiklerimin ilgini çekeceğini sanıyorum.* Gil, *Bu zavallı kızcağızın fetiş haline getirilmesinde yakışık almayan bir şeyler olduğunu biliyorum,* diye devam ediyordu mektuba. *Çok satan kitabın ardından oyun, sonra da film yapılmasıyla Anne Frank Amerika'daki ve başka yerlerdeki Yahudi olmayan insanların gözünde ucuz bir soykırım temsilcisine dönüştürüldü, ama bu yüzden Anne Frank'ı suçlayamam, Anne Frank öldü,*

yazdığı kitap da çok iyi, gerçekten yetenekli yeni bir yazarın yapıtıydı, o evi ziyaret etmenin anneni de beni de derinden duygulandırdığını söylemeliyim. Filmlerdeki çocuklar hakkında yazmayı planladığın yazıdan bahsettiğin için Anne'in gazetelerden ve dergilerden kesip Gizli Bölme'nin duvarlarına yapıştırdığı Hollywood yıldızlarının –Ginger Rogers, Greta Garbo, Ray Milland, Lane kardeşlerin– resimlerini görünce aklıma sen geldin ve sana Anne Frank'ın günlük dışındaki yazılarının yer aldığı Arka Ev'den Hatıralar ve Hikâyeler *kitabını aldım. "Film Yıldızlığı Hayalleri" hikâyesine bir göz at; bir dileğin gerçekleşmesiyle ilgili hikâyede Anne Franklin adında on yedi yaşındaki Avrupalı kız (Anne Frank on yedi yaşına kadar yaşamadı) Hollywood'da Priscilla Lane'e mektup yazıyor ve Lane ailesi tarafından yazı onların yanında geçirmeye davet ediliyor. Uzun bir yolculuk yaparak önce uçakla okyanusu, sonra Amerika kıtasını bir baştan öteki başa geçiyor, California'ya varınca Priscilla onu Warner Bros. Stüdyoları'na götürüyor, orada kızın fotoğrafları çekiliyor, yeteneği deneniyor ve sonunda tenis kıyafetleri mankeni olarak işe alınıyor. Nasıl çılgınca bir hayal! Archie, Anne F.ın günlüğüne yapıştırdığı fotoğrafın altına da, "Hep olmak istediğim görünüşümün resmi. Belki o zaman Hollywood'a gitme fırsatını yakalayabilirim," diye yazdığını hatırla. Milyonlarca insan öldürülürken, uygarlığın sonu gelirken, toplama kampında ölmeye yazgılı bir Hollandalı kız Hollywood hayalleri kuruyor. Belki bunun üzerinde düşünmek istersin.*

Böylece, "Anne Frank Hollywood'da" başlıklı, uzunluğu henüz belirlenmemiş bir deneme Ferguson'un yeni projesi oldu. Bu denemede sadece filmler *içindeki* çocuklar hakkında değil, aynı zamanda filmlerin, özellikle de Hollywood filmlerinin çocuklar *üzerindeki* etkilerini, hem yalnızca Amerikalı çocuklar değil, dünyanın başka yerlerindeki çocuklar üzerindeki etkilerini irdeleyebilecekti,

çünkü bir yerde okuduğuna göre genç Satyajit Ray Hindistan'dan California'daki çocuk yıldız Deanna Durbin'e bir hayran mektubu yollamıştı; Ferguson da Ray ve Anne Frank'ı başlıca örnekler olarak ele alıp sinema konusuna kafa yormaya başladığından beri düşündüğü sanat-eğlence ayrımını da irdeleyebilecekti. Şaşaa ve özgürlüğün paralel dünyasına adım atmanın cazibesi, başkalarının gerçekten-daha-büyük ve gerçekten-daha-iyi hikâyeleriyle eşitlenme arzusu, o dünyanın içinden kendini yükseltip göklere çıkmak ve dünyayı geride bırakmak. Hiç de önemsiz bir konu sayılmaz, üstelik Anne Frank'ın olayında durum bir ölüm kalım meselesi. Filmler ve Gösteriler. Bir zamanlar âşık olduğu Anne, hâlâ âşık olduğu Anne, Gizli Bölme'ye hapsolan ve Hollywood'a gitme hayalleri kuran Anne, on beşinde öldü, on beşinde Bergen-Belsen'de öldürüldü ve sonra Hollywood onun son yıllarını anlatan bir film çevirdi ve Anne'i bir film yıldızına dönüştürdü.

Ferguson mektup ve kitaplar için üvey babasına teşekkür mektubu yazdı, *Gönderdiklerinin benim için ne kadar değerli olduğunu bilemezsin*, dedi. *Bunlar düşüncelerimin berraklaşmasını sağladı ve yazacağım yazıya girmek için yeni bir yol açtı. Ciddi. Senin sayende konunun ivmesi yükselerek ciddiyet düzeyine geldi, bu değerli malzemeye hakkını verebilmek için dua etmekten başka şansım yok. Tenis kıyafetleri. Makine tüfekli nöbetçilerin gözetimindeki tel örgülü köyler. Greta Garbo'nun ilk kez gülüşü. Balçık başkentinde tifo salgını başlayınca California sahillerinde fink atma. Herkes için kokteyl zamanı. Benim açlıktan ölen çocuklarım için kireç kuyuları zamanı. Bundan sonra birbirimizi nasıl sevebiliriz? Bundan sonra bencil fikirlerimizi düşünmeye nasıl devam edebiliriz? Sen oradaydın Gil, olanlara görgü tanığı oldun, o kokuları soludun, buna rağmen kendini müziğe adayabildin. Sana*

ne kadar hayran olduğumu ve seni ne kadar sevdiğimi anlatamam.

Albert'le birlikte olmak gündüz saatlerinin tamamında beraber olmak anlamına gelmiyordu. Albert, Descartes Caddesi'nde romanına sözcükler eklerken Ferguson *chambre de bonne*'da Gil'in listesindeki kitapları okuyor ve denemesi üzerinde çalışıyordu, saat beş sularında Ferguson kalemi bırakıyor, Albert'in evine gidiyordu, bazen basket oynuyorlar bazen de oynamıyorlardı, oynarlarsa oyundan sonra Mouffetard Caddesi'ndeki kalabalık markete yürüyüp akşam yemeği için alışveriş yapıyorlar, eğer basket oynamamışlarsa alışveriş yapmayıp lokantaya gidiyorlardı, Ferguson'un lokantaya verecek parası olmadığı için Albert onun parasını da veriyordu (para konusunda her zaman cömertti ve Ferguson'a, *yemeğini ye ve gerisini unut*, diyordu), yemekten sonra bazen sinemaya gidiyorlar bazen gitmiyorlardı (genellikle gidiyorlardı), sonra da basket sahasının karşısındaki apartmanın üçüncü kattaki dairesine dönüp yatağa giriyorlardı, sadece Albert Vivian'ın evine yemeğe geldiği geceler Ferguson'un altıncı kattaki küçük odasında yatıyorlardı.

Ferguson bu ilişkinin sonsuza kadar, sonsuza kadar değilse de çok uzun süre, aylarca ve yıllarca daha devam edeceğini hayal ediyordu, oysa bu büyüleyici düzende iki yüz elli altı gün geçirdikten sonra, Ferguson'un mayısta vedalaşırken annesi için korktuğu şey hiç beklenmedik bir anda Albert'in annesinin başına geldi. 21 Ocak sabah yedide, Descartes Caddesi'nde Albert'in yatağında uyurlarken bir telgraf geldi, kapıcı kapıya güm güm vurarak, *Monsieur Dufresne, un télégramme urgent pour vous*[1], diye

1. (Fr.) Size acil bir telgraf geldi. (Ç.N.)

seslenince ikisi birden yataktan fırlayıp sırtlarına bir şeyler geçirdiler, sonra Albert telgrafı, annesinin Montreal'deki apartmanında merdivenden düşüp altmış yaşında öldüğünü bildiren kara haberi veren mavi kâğıtlı telgrafı okudu. Hiçbir şey söylemedi. Telgrafı Ferguson'a uzattı ve susmaya devam etti, Ferguson ACELE EVE GEL diye sonlanan telgrafı okumayı bitirdiğinde Albert hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı.

Albert aynı gün öğleden sonra saat birde Kanada'ya hareket etti, sonradan Ferguson'a yazdığı mektupta bildirdiğine göre o oradayken çözümlenmesi gereken pek çok karmaşık aile meselesi ve para sorunu olduğu için, ayrıca annesini defnettikten sonra *babasının yaşamı hakkında ayrıntılı bir şeyler öğrenmek* amacıyla New Orleans'a gitmeye karar verdiği için dünyanın öteki yakasında iki ay kaldı ve Albert'in Paris'ten hareket ettiği gün Ferguson'un sadece kırk üç gün ömrü kalmış olduğundan birbirlerini bir daha hiç görmediler.

Ferguson sakindi. Albert'in nasıl olsa bir gün döneceğini biliyordu, bu arada çalışmaya ağırlık verecek ve Albert'in yokluğunu fırsat bilip yemekte şarap içme alışkanlığına yeniden başlayacaktı, gerekirse kafa bulmak için kadehler dolusu şarap içecekti; çünkü serinkanlılığını korumasına rağmen telgrafı alınca yıkılan ve havalimanında kucaklaşıp vedalaşırlarken yarı çılgın gibi görünen Albert için üzülüyor, ya kendine hâkim olamaz da yeniden uyuşturucuya başlarsa diye kaygılanıyordu. Kendi kendine, sakin ol, diyordu, bir kadeh daha şarap iç ve dikkatini işine ver. Anne Frank denemesi yüz sayfayı geçmiş ve kitaba dönüşmüştü, bitmesi en az bir yıl daha alacak yeni bir kitap olacaktı, ama artık ocak bitmiş, şubat olmuştu, *Laurel ve Hardy*'nin yayınlanmasına sadece bir ay kaldığı için Ferguson yazıya odaklanmakta zorluk çekiyordu.

Aubrey nisandaki birkaç günlük geziden sonra Paris'e bir daha gelmedi, ama son on ay içinde Ferguson'la defalarca mektuplaştılar. Kitapla ilgili tasarlanacak, kararlaştırılacak irili ufaklı pek çok ayrıntı vardı, ayrıca V. George Oteli'nin beşinci katındaki odada geçirdikleri saatlere değgin şakacı ve sevecen imalar da vardı mektuplarda, Ferguson'un Paris'te biriyle birlikte yaşadığını yazmasına rağmen, cinlerin efendisi, yayınevinin yazarı Londra'ya gelince aynı performansı bir ya da birkaç kez daha yinelemeye hazırdı. Anlaşılan Ferguson'un o sıralar içinde dolandığı kadınsız dünyada işler böyle yürüyordu. Albert'in bir keresinde açıkladığı gibi kadın-erkek ilişkilerindeki sadakat kuralları erkek-erkeğe ilişkilerde geçerli değildi ve gayrimeşru bir sapık olmanın meşru evliliği olan birine kıyasla avantajlı yanı asıl sevgilini incitmediğin sürece istediğin anda istediğin kişiyle düzüşme özgürlüğüydü. Ancak, bu tam olarak ne anlama geliyordu? Ferguson, herhalde asıl sevdiğine bir başkasıyla seks yaptığını söylememek anlamına geliyordur, diye düşündü ve şayet Albert Kuzey Amerika'daki gezilerinde bir ya da birkaç kişiyle seks yapmışsa bunu öğrenmek istemediğine, kendisi de Londra'dayken Aubrey'le seks yaparsa bundan da Albert'e söz etmemeye karar verdi. Hayır, seks *yaparsa* değil *yapınca*, İngiltere'de olduğu günler ve geceler içinde ne zaman, nerede, kaç kez *yapınca* diye düşündü, çünkü Albert'e âşık olsa da Aubrey'yi görünce kendine hâkim olması olanaksızdı.

Kitabın 6 Mart Pazartesi günü piyasaya çıkması planlandı. Ferguson 3 Mart'ta Paris'te yirminci doğum gününü kutlayacak, 4 Mart gecesi Kuzey Garı'ndan Manş'ı denizaltından geçen trene binip 5 Mart sabahı Victoria Garı'na varacaktı. Aubrey son mektuplarında röportaj ve National Film Theatre'daki Laurel ve Hardy gecesi dahil bütün tanıtım etkinliklerinin söz verdiği gibi

düzenlendiğini yazmıştı, kısa filmlerden oluşan programda yirmi dakikalık *Büyük İş*, yirmi iki dakikalık *İki Denizci*, yirmi altı dakikalık *Sarhoş* ve yüzyılın komedisi diye tanımlanan otuz dakikalık *Müzik Kutusu* yer alacaktı, NFT'nin kararı bildirilince Ferguson bir hafta çalışıp dört film için birer sayfalık sunum yazılarını hazırladı, elinde not olmadan sahneye çıkarsa izleyicilerin karşısında dilinin tutulmasından korktuğu ve o kısa yazıların bilgilendirici olmanın yanı sıra zeki ve esprili bir biçemde olmasını istediği için sonuçtan memnun kalıncaya kadar defalarca yazıp bozarak hazırlandı. Ne eğlenceli bir gece olacaktı –ve Aubrey onun için ne kadar düşünceli ve cömert davranmıştı– sunumları yazıp bitirdikten tam yirmi dört saat sonra 15 Şubat Çarşamba günü öğleden sonra postasıyla iki kopya prova baskı geldi ve Ferguson'un yaşam deneyiminde ilk kez geçmiş, gelecek ve bugün bütünleşti. Kitabı yazmış, sonra basılmasını beklemişti ve şimdi kitap elindeydi. Ferguson kitaplardan birini Vivian'a verdi, Vivian imzalamasını isteyince Ferguson gülerek, Bunu şimdiye kadar hiç yapmamıştım. İmzayı nereye atmam ve ne yazmam gerekiyor? dedi.

Vivian, Geleneksel yeri ilk sayfadır, diye yanıtladı. Ve içinden ne geliyorsa onu yazabilirsin. Yazacak bir şey bulamazsan sadece imzanı at, yeter.

Yok, öyle olmaz. Bir şeyler söylemeliyim. Bana bir dakika izin ver, tamam mı?

Salondaydılar. Vivian kucağında kitapla kanepede oturuyordu, Ferguson ise onun yanına oturmak yerine kanepenin önünde bir yukarı bir aşağı gidip gelmeye başladı ve bir-iki voltadan sonra kanepenin yanından çekildi, salonun ucundaki duvara yürüdü, oraya gelince sağa çark edip yan duvar boyunca yürümeye devam etti, o duvarın sonuna gelince yine sağa dönüp bir sonraki duvar boyunca yürüdükten sonra kanepeye gelip Vivian'ın yanına oturdu.

Tamam, hazırım, dedi. Kitabı ver de sana imzalayayım.

Vivian da, Archie sen ömrümde gördüğüm en tuhaf, en komik insansın, diye karşılık verdi.

Evet, öyleyim işte. Sahici bir soytarı. Palyaço kılığında Bay Ha-Ha-Ha. Hadi ver kitabı.

Vivian kitabı uzattı.

Ferguson baş sayfayı açtı, cebinden kalemini çıkardı, tam yazmaya başlayacakken durdu, Vivian'a dönüp, Kısa yazacağım, dedi. Umarım alınmazsın.

Hayır Archie, alınmam, hem de hiç alınmam.

Ferguson şunu yazdı: *Sevgili dostum ve kurtarıcım Vivian'a – Archie.*

Dünya kendi çevresinde on altı sefer daha döndü ve Mart'ın üçünde evde kalabalık olmayan bir akşam yemeğinde Ferguson'un yirminci yaşını kutladılar. Vivian, Ferguson'un istediği kadar arkadaş çağırabileceğini söyledi, ama Ferguson başkalarını istemediğini, kutlamayı *aile içinde* yapmak istediğini söyleyince sofra Ferguson'la Vivian, Lisa, bir de Amerika'nın Güney eyaletlerinde baba tarafının izini araştırdığı için Paris'te olmayan Albert için kuruldu, Ferguson saçma olduğunu bildiği halde Hamursuz Yortusu'nda sofrada İlyas Peygamber için tabak konması gibi Albert için de tabak konmasını rica etti, Vivian bunu hiç de saçma bulmadı ve Celestine'e sofrayı dört kişilik kurmasını söyledi. Bir saniye sonra da Ferguson'un annesiyle üvey babasını eksik bırakmamak için sofranın altı kişilik kurulmasını istedi.

İki günlük ömrü kalmıştı ve onlarla son konuşması olacaktı, telefon önceden planlandığı için 3 Mart akşamı Ferguson, Vivian ve Lisa'yla yemeğe oturmadan bir saat önce annesiyle Gil New York'tan arayıp hem doğum gününü kutladılar hem de Londra seyahatinde başarı dilediler. Ferguson, (on bir saat süren) Manş'ı geçme yolcu-

luğunu iki kez yaparken oyalanmak için *Müşterek Dostumuz*'u (listedeki doksan birinci kitabı) yanına alacağını Gil'e söyledi, ama Londra'daki program çok yüklü olduğundan orada kitabı okuyabileceğinden emin olmadığını da ekledi. Her halükârda bundan sonra geriye sadece dokuz kitap kalıyordu ve onları da Vivian'la mayıs sonuna kadar bitirmeyi planladıklarını anlattı, o İngiliz'in *üretken beyninin* içinde yaşamanın ne kadar harika olduğunu, Profesör Vivian'la yüzüncü kitabı da bitirdikten sonra henüz okumadığı bütün Dickens romanlarını okumak istediğini söyledi.

Sonra annesi telefonu aldı ve Ferguson'a hava konusunda uyarılar yaptı. İngiltere'nin yağışlı bir yer olduğunu, yanından şemsiyeyi eksik etmemesini, yağmurluğunu giymeyi ihmal etmemesini ve ayakkabılarıyla ayaklarını korumak için lastik galoş almayı unutmamasını söyledi. Başka bir gün olsa Ferguson annesinin bu öğütlerinden heyheylenirdi. Annesi onunla yedi yaşında bir çocukla konuşur gibi konuşuyordu, normal olarak Ferguson onun bu sözleriyle matrak geçer ya da iğneleyici cevaplar verirdi, ama o özel günde hiç sinirlenmedi, tam tersine annesinin içinde hiç sönmeyen o annelik ateşi hem hoşuna gitti hem içini ısıttı. Unutmam anne, dedi. Şemsiyemi almadan bir yere gitmem. Söz.

Ne var ki Ferguson ayın 5'i sabahı Londra'ya vardığında şemsiyesini trende unuttu. Onu kaybetmek istemiyordu, ama eşyalarını toplayıp Aubrey'yi aramak için telaşla perona inerken şemsiye unutuldu. Ve evet, tıpkı annesinin dediği gibi o sabah şehre yağmur yağıyordu, İngiltere gerçekten yağışlı bir yerdi ve Ferguson'un dikkatini ilk çeken şey kokular oldu, kompartımanın havasından peronun havasına adım attığı anda bedenine yepyeni kokular hücum etti, Paris ve New York'takilerden tamamen

farklı, daha sert, nemli yün ceketlerin, yakılan kömürün, ıslak taş duvarların, Gauloises'lardaki keskin, Lucky ve Camel'lardaki sıcak kokularının tersine tatlı Virginia tütününden yapılan Player's sigaraları kokularının karışımıyla yüklü bir atmosfer vardı. Bambaşka bir dünya. Her şey farklıydı ve daha mart başlarında oldukları ve bahar henüz gelmediği için kemiklerinde yeni bir ürperti.

Sonra Aubrey gülümseyerek kısa kollarını Ferguson'a doladı, ince oğlanın nihayet yere indiğini ve onları ne güzel bir hafta beklediğini söyledi. Gardan çıkıp Aubrey'nin siyah şemsiyesinin kubbesine sığınarak taksi durağında sıralarını beklerken ilk sözleri birbirlerini yeniden gördüklerine ne kadar sevindiklerini söylemek oldu, ama birkaç saniye sonra yayıncı Aubrey yazar Ferguson'a son günlerde kitapla ilgili ilk eleştirilerin çıkmaya başladığını, biri hariç hepsinin olumlu olduğunu, *New Statesman*'da harika bir yazı, *Observer*'da coşkulu bir övgü, diğerlerinde de iyi yazılar yayınlandığını, sadece *Punch*'ta adi bir saçmalık yapıldığını anlattı. Bu görüşlerin Aubrey için ne kadar önemli olduğunu kavrayan Ferguson, Ne güzel, dedi, ama kendisini tuhaf bir biçimde mesafeli hissediyordu, eleştiriler bir başkasının, belki kendisiyle aynı adı taşıyan birinin yazdığı, ama yıllardır filmlerde gördüğü, aslının ise daha da büyük göründüğü siyah fil denilen o ünlü Londra taksisine ilk kez binen kişiyle hiç ilgisi olmayan bir kitap hakkındaydı sanki; İngiltere'nin taksileri de Amerika'dakilerden ve Paris'tekilerden farklıydı, arabanın arkasındaki o geniş alanda oturup kendisinin hiç tanımadığı ve onun gözünde bir on sekizinci yüzyıl oyunundaki figüranlardan daha gerçek olmayan dergi yönetmenlerinin ve eleştirmenlerin adlarını peş peşe sıralayan Aubrey'yi dinlemek çok keyifliydi. Araba hareket etti ve otele doğru yollandı, Ferguson'un az önceki keyfi birdenbire yok oldu, yerini kaygıya, hatta biraz da korkuya bı-

raktı. Direksiyon arabanın yanlış tarafındaydı, şoför de arabayı yolun yanlış tarafında sürüyordu! Ferguson İngiliz âdetinin öyle olduğunu biliyordu tabii, ama kendisinin hiç deneyimi olmaması, ayrıca çok uzun süreli bir alışkanlık ve yer etmiş refleks yüzünden Londra sokaklarındaki ilk araba gezisi şoförün her sokak köşesinden dönüşünde ve karşı yönden her araba gelişinde onu ürkütüyor, çarpışacaklar korkusuyla her seferinde gözlerini yumuyordu.

Wallace Koleksiyonu ve St. James Katolik Kilisesi yakınında (Batı I) George Caddesi 26 numaradaki Durrants Oteli'ne sağ salim vardılar. Aubrey burayı modern Londra'nın değil, ağır adımla ilerleyen Londra dediği gelenekselliğin örneği olduğu, özü itibarıyla İngiliz ve saygın olduğu için seçtiğini söyledi. Zemin katta lambri kaplamalı barıyla alabildiğine hantal ve son derece gizemli bir havası vardı, öyle ki öleli yirmi yıl olduğu halde C. Aubrey Smith otelin müdavimi olmaya devam ediyordu.

Cinlerin efendisi, Üstelik yatakları da *çok rahat*, diye sürdürdü sözünü.

Ferguson, Seni gidi fesat fikirli seni, dedi. Bu kadar iyi anlaşmamıza şaşmamak gerek.

Aynı hamurdanız benim genç Yankee dostum. Donlarımızın içinde zarif penislerimiz ve bineceğimiz bir çift midillimiz var.[1]

Aubrey, Ferguson'un otele kaydını yaptırmasına yardımcı oldu, ama sonra hemen eve gitmesi gerekti. Günlerden pazar olduğu için dadı izinliydi, Aubrey de Fiona'ya çay saatine kadar onun ve çocukların yanında

1. Yazar burada "*Yankee doodle goes to town riding on a pony*" çocuk tekerlemesine gönderme yapıyor. Argoda *doodle* "penis", midilliye binmek teriminin karşılığı *pony ride* da "cinsel ilişki" anlamına geliyor. (Ç.N.)

olmaya söz vermişti, sonra otele dönecek, bir midilli sürüşü yapacak ve Ferguson'u yemeğe çıkaracaktı.

Fiona seninle tanışmaya can atıyor, dedi, ama bu ancak yarın olabilecek.

Beni sorarsan, akşamüstü sen gelinceye kadar zor dayanırım. Bu arada, çay saati kaçta?

Duruma göre dörtle altı arasında değişir. Sen o zamana kadar dinlenirsin. Manş geçişleri insanı çok yorar, sen de herhalde yağda kızartılmış, en azından kavrulmuş et kadar bitkinsindir.

İster inan ister inanma ama trende uyumayı başardım, o yüzden iyiyim. Yani pişmemiş. Çiğ ve diri ve atlamaya hazır.

Ferguson bavulunu açıp yerleştikten sonra kahvaltı etmek için saat onda hâlâ hizmet veren yemek salonuna indi ve bir tabağa (yağlı ama lezzetli) bir yağda yumurta, (görünüşü hoş olmasa da tadı yerinde) yeterince pişmemiş iki dilim domuz pastırması, iki domuz sosisi, fazla pişmiş bir domates ve ömründe yediği en lezzetli tereyağı olan Devonshire yağı sürülmüş iki kalın dilim otel yapımı beyaz ekmek alarak ilk kez İngiliz mutfağının tadına baktı. Kahve içilecek gibi değildi, o yüzden çay aldı, çay da hiç kuşkusuz Hıristiyan âlemindeki en sert çaydı, boğazından geçirebilmek için sıcak su katmak gerekti, sonra garsona teşekkür etti, sandalyeden kalktı ve guruldayan bağırsaklarını halledebilmek için erkekler tuvaletinde uzun ve tatsız bir oturum yaptı.

Yürüyüşe çıkmak istiyordu, ama sabahleyin çiseleyen yağmur sağanağa dönüşmüştü, Ferguson da yukarıya çıkıp odasına kapanmak yerine C. Aubrey Smith'in hayaletini aramak için lambri kaplamalı, ünlü bara gitmeye karar verdi.

O saatte bar boştu, ama hava açılıncaya kadar orada oturmak istediğini söyleyince kimse karşı çıkmadı (hava

raporuna göre öğleden sonra güneş açacaktı), orada oturmak için izin isteyince kapı görevlisi öyle dostça davrandı ki Ferguson İngilizleri sevdiğine, onların soylu ve âlicenap olduğuna, Fransızlar gibi katı, Amerikalılar gibi öfkesi burnunda değil, iyi huylu ve serinkanlı, hemşerilerinin kusurlarını hoşgörüyle karşılayan, şivesi bozuk diye insanlara müdahale etmeyen ya da suçlamayan insanlar olduğuna karar verdi.

Ferguson lambri kaplamalı, boş barda oturdu ve bir süre İngilizleri, özellikle de C. Aubrey Smith'i ve önemsiz ama hoş bir gerçek olarak sayısız Hollywood filminde Amerikalı seyirci için İngiltere'nin somut örneği, İngiliz centilmenlerin en İngilizi olan Smith'in de bir başka cinlerin efendisi, Sinema Âlemindeki cinlerin efendisi olduğunu düşündü, çok geçmeden de ceket cebinde taşıdığı defteri çıkardı, California'da çalışmış ve dünyanın *Amerikan filmi* dediği filmlerin yaratılmasına Ferguson'un o sabahtan önce farkına varmadığı kadar büyük ölçüde katkısı olmuş İngiliz oyuncuların adlarını yazmaya başladı. Ne kadar çok isim ve o isimlerin oyuncu kadrosunda yer aldığı ne kadar çok film vardı, Ferguson onların adını ezberinden, daha doğrusu her hatırladığını belleğinden çekip çıkararak yazarken, o oyuncuları izlediği filmlerin adlarını da yazdı ve ne kadar çok sayıda, daha çok, daha da çok, fazlasıyla çok ve sonunda insanı dehşete düşürecek kadar çok sayıda film olduğunu görünce şaşırdı, üstelik hiç kuşkusuz daha pek çok unutulmuş film de vardı.

Listenin başındaki vazgeçilmez Stan, Ollie'nin partneri olan, 1890'da Ulverston kasabasında Arthur Stanley Jefferson adıyla doğan, 1910'da Fred Karno Kumpanyası'yla Charlie Chaplin'in dublörü olarak Amerika'ya götürülen Stan'i Laurel'le birlikte seksenden fazla, Chaplin'i elliden fazla ve C. Aubrey Smith'i (aralarında *Kraliçe Kristina, Kızıl İmparatoriçe, Bengalli Savaşçı, Çin*

Denizi, Küçük Lord, Zenda Mahkûmu'nun bulunduğu) en az yirmi filmde izlemişti; Ronald Colman, Basil Rathbone, Freddie Bartholomew, Greer Garson, Cary Grant, James Mason, Boris Karloff, Ray Milland, David Niven, Laurence Olivier, Ralph Richardson, Vivian Leigh, Deborah Kerr, Edmund Gwen, George Sanders, Laurence Harvey, Michael Redgrave, Vanessa Redgrave, Lynn Redgrave, Robert Donat, Leo G. Carroll, Roland Young, Nigel Bruce, Gladys Cooper, Claude Rains, Donald Crisp, Robert Morley, Edna May Oliver, Albert Finney, Julie Christie, Alan Bates, Robert Shaw, Tom Courtenay, Peter Sellers, Herbert Marshall, Roddy McDowall, Elsa Lanchester, Charles Laughton, Wilfrid Hyde-White, Alan Mowbray, Eric Blore, Henry Stephenson, Peter Ustinov, Henry Travers, Finlay Currie, Henry Daniell, Wendy Hiller, Angela Lansbury, Lionel Atwill, Peter Finch, Richard Burton, Terence Stamp, Rex Harrison, Julie Andrews, George Arliss, Leslie Howard, Trevor Howard, Cedric Hardwicke, John Gielgud, John Mills, Hayley Mills, Alec Guinness, Reginald Owen, Stewart Granger, Jean Simmons, Michael Caine, Sean Connery ve Elizabeth Taylor'ın rol aldığı yüzlerce film seyretmişti.

Yağmur saat ikide kesildi, ama güneş çıkmadı. Aksine bulutlu gökyüzü daha da bulutlandı, bulutlar öylesine yoğun ve büyüktü ki çökmeye başladılar, göklerdeki olağan yerlerinden yavaş yavaş alçalarak yere indiler; Ferguson sonunda çevrede kısa bir yürüyüş yapmak için otelden çıktığında sokaklar sisli bir labirente dönmüştü. Ferguson sözümona hâlâ gündüz olan bir saatte görüş uzaklığının hiç bu kadar az olduğunu görmemişti, İngilizlerin bu ıslak, buğulu karanlıkta nasıl çalışabildiklerine şaşırdı, ama belki de İngilizler bulutlarla dostluk kurmuştur diye düşündü, çünkü Dickens'tan başka hiçbir şey öğrenmemişse bile bulutların insanları ziyaret etmek

için sık sık Londra semalarından aşağı indiklerini öğrenmişti, o gün ise bulutlar diş fırçalarını da alıp gece yatısına gelmiş gibi görünüyorlardı.

Saat üçü birkaç dakika geçiyordu. Ferguson en erken saat dörtte, en geç altıda gelecek olan Aubrey için hazırlanmak üzere otele dönmeye karar verdi, Aubrey belki ailesinin yanından erken ayrılabilir umuduyla saat dörtte hazır olmak istiyordu. Önce küveti doldurup banyo yapacak ya da duş alacak, sonra geçen hafta Paris'te Vivian'ın doğum günü armağanı olarak aldığı yeni pantolonu, yeni gömleği, yeni ceketi giyecekti, Vivian bu giysilerin onu *çok formda* göstereceğini söylemişti, o da Aubrey'nin karşısına yeni giysileriyle çıkıp çok formda görünmek istiyordu, sonra giysiler çıkarılacak, yatağa girecekler ve V. George Oteli'nde yaptıklarını yapacaklardı; Ferguson bu yüzden suçluluk duymayacağını, zevkini çıkaracağını geçiriyordu içinden, Albert'e gelince Mr. Bear'in de başka biriyle aynı şeyi yaptığını ve kendisi kadar zevk aldığını düşünerek vicdanını rahatlatacaktı; Aubrey ve Albert'i, aralarındaki farkları, sadece beyaz ve melez, ufak tefek ve iri yapılı gibi fiziksel değil, zihinsel ve kültürel farkları, dünya görüşlerinin arasındaki farkı, Albert'in yüreğinin hüzünlü derinliğine karşılık Aubrey'nin kaprisli neşesini düşünerek otele doğru yürürken birden düşüncelerini başka bir konuya yönelterek ertesi sabah saat onda *Telegraph* gazetesinin muhabirine vereceği röportajı, hayatının ilk röportajını düşünmeye başladı; Aubrey ona kaygılanmamasını, *rahatlayıp kendisi olmasını* söylediği halde Ferguson biraz kaygılanmaktan kendini alamıyordu, hem kendi olmak da ne demek diye merak ediyordu, içinde birkaç, hatta birçok benlik vardı, güçlü bir benlik ve güçsüz bir benlik, düşünceli bir benlik ve düşüncesizce hareket eden bir benlik, yüce gönüllü bir benlik ve bencil bir benlik, o kadar çok ve farklı benliği vardı ki sonuçta her-

kes kadar büyük ya da hiç kimse kadar küçüktü, eğer bu onun için geçerliyse, herkes için de geçerli olmalıydı, yani herkes aynı anda hem herkesti hem hiç kimseydi ve bunları düşünerek Marylebone High Caddesi ile Blandford Caddesi'nin kesiştiği yere, Marylebone'un, George Caddesi'ndeki otelin köşesine çıkan Thayer Caddesi'ne saptığı noktaya geldi, sis daha da bastırdığı ve onun çevresini sardığı halde Ferguson o bulanıklık içinden yanıp sönen ve dur işareti anlamına gelen kırmızı trafik ışığını seçebildi, durdu ve bir arabanın geçmesini bekledi ve herkes ile hiç kimse hakkındaki düşüncelerine daldığı ve de Londra'da olduğunu, İngiliz şehirleriyle kasabalarında sola değil sağa bakılması gerektiğini unuttuğu için ömrü boyunca karşıdan karşıya geçerken araba geliyor mu diye otomatik refleks haline gelmiş bir hareketle hep yaptığı gibi sola baktı, o yüzden de Blandford Caddesi'nin köşesini dönen kahverengi İngiliz Ford'unu göremedi, kaldırımdan indi, göremediği arabanın yolun sağından geldiğini anlayamadığı için karşıya geçmek üzere yürüdü, araba Ferguson'un bedenine çarptığında öylesine şiddetle vurdu ki Ferguson uzaya gönderilmiş insan biçiminde bir füze gibi, aya ve ötesindeki yıldızlara yol alan genç bir adam gibi havaya fırladı, sonra yörüngesinin tepe noktasına ulaştı ve aşağı inmeye başladı, yere indiğinde başı kaldırımın kenarına çarptı, kafatası kırıldı ve o andan itibaren o kafatasının içinde doğmuş olan gelecekle ilgili her düşünce, her sözcük, her duygu silinip gitti.

Tanrılar dağlarından aşağı bakıp omuz silktiler.

6.4

Mulligan'ın Gezileri taslağını babasıyla üvey annesinden başka kimseye göstermeyeceğine söz vermiş olan sahtekâr, kurnaz Noah Marx, elindeki kopyayı yirmi dört yaşındaki Billy Best'e vererek sözünden döndü; Columbia'dan terk bir yazar olan Billy Best, Yorkville'in Rhinelander semti diye bilinen işçi sınıfı mahallesinde, Birinci ve İkinci bulvarlar arasındaki Doğu 89. Cadde'de dört katlı, asansörsüz bir apartmanın bina yöneticiliğini yaparak geçimini sağlıyordu. İki yıl önce ticari olmayan, hatta ticari olanlara karşı bir yaklaşımla kitapların teksirle çoğaltıldığı Gizmo Yayınları adında ufak bir yayınevi kurmuştu, yayınevi o güne kadar aralarında Ann Wexler'ın, Lewis Tarkowski'nin ve ekim ayında *Mulligan'ın Gezileri* yazarına John Cage'in *Sessizlik* kitabını vermiş olan Tulsa doğumlu Ron Pearson'ın şiirlerinin yer aldığı bir düzine kadar kitap çıkarmıştı, ucuz ofset baskının icadından önceki o dönemde New York'un genç ve meteliksiz yazarları yazılarını ancak teksirle çoğaltılan kitap ve dergilerde yayınlayabiliyorlardı ve yapıtlarının Gizmo gibi bir yayınevi tarafından basılması, şöhret olamayışın bir işareti ya da hepten unutulmakla son bulacak dönüşü olmayan yol gibi algılanmak yerine bir şeref madalyası sayılıyordu. Baskı ortalama iki yüz kopya yapılırdı. Karton

kapaklardaki başlıklar ve illüstrasyonları siyah-beyaz olarak Billy'nin şehir merkezindeki arkadaşları hazırlıyordu (çoğunlukla kapak çizimleri, altmışların ortalarındaki grafik tasarımı atmosferinin, günün katı, gösterişsiz ve kendini fazla ciddiye almayan yapısının oluşumuna yardımcı olan yaratıcı tasarımcılar Serge Grieman ya da Bo Jainard tarafından yapılıyordu), A4 kâğıda basılan kitapların görüntüsü biraz derme çatma ve uyduruk olsa da, içerik ofset ya da linotip baskılar kadar net ve okunaklıydı. Billy'nin karısı Joanna düzyazıları büro boyutundaki büyük Remington makinesinde iki yana hizalamadan, tek aralıklı, 12 punto olarak mumlu kâğıda aktarırdı, sonra da mumlu kâğıt Billy'nin çalışma odasındaki teksir makinesine verilir, sol ve sağ sayfalar basılır, bir arkadaş ve gönüllü grubu tarafından harmanlanıp zımbayla tutturulurdu. Basılan nüshaların çoğu bedava dağıtılır, yani yazar ve çizer dostlara gönderilir veya elden ulaştırılır, geri kalan yaklaşık elli kopya, Amerika'nın gelecekteki yeniliklerini yaratacak kuşağa inanan bir avuç Manhattan kitapçısına dağıtılırdı, genç birinin Gotham Kitap Marketi'ne ya da 80. Cadde Kitabevi'ne girip yeni çıkan şiir ve romanlar bölümünde teksirle basılmış kendi kitabını görmesi, bir yazar olarak var olmaya başladığını idrak etmesi demekti.

Ferguson'un, arkasından iş çevirip ondan izin almadan kitabını birine gösterdiği için kuzenine öfkelenmesi gerekirdi, ama öfkelenmedi. Noah, Ferguson'un kitabı bitirmesinden bir ay, Doktor Breuler'e üçüncü ve son gidişinden de bir hafta sonra, mayıs ortalarında Aşağı Doğu Yakası'ndaki toplantıların birinde Billy Best'e rastlamış, kuzeninin kitabından söz etmeye başlamıştı, Billy de ilgilenmiş, kitabı görmek istemişti ve mayısın son haftasında Noah telefon edip Ferguson'a ağzındaki baklayı çıkardı. Çok özür dilediğini, kitabı kimseye gösterme-

mesi gerektiğini bildiği halde bunu yaptığını, Billy'nin *Mulligan'ın Gezileri*'ne hayran olup basmak istediğini söyledi, Bunu kabul etmemek gibi bir aptallık yapmazsın, değil mi? dedi. Ferguson, Hayır, diye yanıtladı, kabul ettiğini ve yardımından dolayı Noah'ya teşekkür ettiğini söyledi, bunun üzerine yaklaşık yarım saat süren bir sohbete daldılar; telefonu kapattıktan sonra Ferguson, daha önce kitabın yakılıp unutulmasını düşünse de artık hiç fark etmeyeceğini anladı, şimdi kitaba ihtiyacı vardı, çünkü yaşamı sona ermişti ve hiçbir Ferguson geleceğin parçası olmasa da, belki kitabın basılması ona hâlâ bir geleceği olduğunu düşünüp kendini aldatmasını sağlardı, kitabını öldürülmüş birinin adıyla, Rockefeller olmaya niyetlenip Ferguson oluveren, oğlunun yaşamından yitip gitmiş bir babanın babası ve kendisi asla baba olamayacak bir torunun büyükbabası olan, 1923'te Chicago'daki bir deri eşya deposunda iki kurşunla yere serilmiş büyükbabası Isaac'ın adıyla bastırmayı yeğlemesi ne kadar uygun düşmüştü.

Billy Best, Ferguson'un iyi bir dostu ve ilk kitaplarının sadık yayıncısı oldu, ama en yakın arkadaşı hâlâ Noah Marx'tı ve Ferguson, Noah olmasaydı ne yapardım, diye ne zaman düşünmeye kalksa zihni kapanıyor ve onu yanıtlamayı reddediyordu.

Becerikli Joanna, Mulligan'ın yirmi dört gezisinin bölüm başlığından önceki boş sayfaları atıp yeni geziyi bir önceki gezinin bittiği sayfada başlatarak, çift aralıklı yazılmış yüz otuz bir sayfayı tek aralıklı elli dokuz sayfaya indirdi ve neredeyse koca bir yıl sürmüş olan çalışmayı kolayca zımbalanacak incelikte otuz tabaka kâğıda sığdırdı. Ferguson, Billy'ye kapak tasarımını Bo Jainard'a ya da Serge Grieman'e yaptırmak yerine Howard Small'u denemesini rica etti ve Howard (Mulligan'ı serüvenleri sırasında topladığı tarihî eserler ve hatıralık eşyalarla dolu

odasında, masasına oturmuş raporlarından birini yazarken gösteren) çok iyi bir tasarım yapınca Gizmo ailesine katıldı, yayınevi 1970'te kapanıncaya dek kapak tasarımı ve illüstrasyonlar yapmaya devam etti. Otuz tabaka kâğıtta elli dokuz sayfa, yani kitabın son sayfası boştu. Billy, Ferguson'a o boş sayfayı doldurmak için biyografisini yazmak ister mi diye sorunca, Ferguson bir hafta kadar düşündükten sonra Billy'ye aşağıdaki iki cümleyi verdi:

On dokuz yaşındaki Isaac Ferguson sık sık New York sokaklarını arşınlarken görülür. Kendisi bir başka yerde yaşamaktadır.

Artık Evie yoktu. Princeton'da Doktor Breuler'in ofisine son gidişinden beri Doğu Orange'daki eve gitmiyordu artık. Ferguson kadının yüzüne nasıl bakacağını bilmiyordu. Evie'yi hayal kırıklığına uğratmış, umutlarını yok etmişti ve kadının gözlerinin içine bakıp Evie'nin önünde sonunda koşulların onları ayıracağı gelecekteki bir dünyada tutunmak için icat ettiği hayalî bebeğin hayalî babası olmayacağını söyleyecek cesareti yoktu. Bu ne karmaşık işti böyle. İkisi de kendilerini ne fena kandırmıştı, şimdi bir doktorun sözleri aldatmaca arzularına son verince Ferguson telefonu açtı ve kadının karşısına oturup konuşmak, belki de bunun dünyanın en kötü felaketi olmadığı ve buna rağmen beraberliklerini sürdürebilecekleri sonucuna varmak yerine her korkağın yapacağını yaparak durumu anlattı ve ilişkilerinin sona erdiğini söyledi. Evie onun vurdumduymazlığı karşısında afalladı. Çok kötü olmuş, senin adına gerçekten üzüldüm Archie, dedi, ama bunun bizimle ne ilgisi var?

Çok ilgisi var.

Evie, Hayır, yanılıyorsun, diye cevap verdi, hiç fark etmez ve eğer şimdi sana söylediklerimi anlamıyorsan demek ki sandığım gibi biri değilmişsin.

Ferguson telefonun öbür ucunda gözyaşlarını tutmaya çalışıyordu.

Evie, İlişkimiz çok sürmezdi, diye devam etti, belki de seni bu hamilelik meselesine sürüklemekle aptallık ettim, ama boş ver Archie, ben sana her şeyimi verdim, sen de en azından karşıma gelip ayrılmak istediğini yüzüme söyleyebilirdin.

Ferguson, Bunu yapamam, dedi. Seni görmeye gelirsem kendimi tutamayıp ağlarım ve beni ağlarken görmeni istemiyorum.

Bu o kadar mı kötü olur?

Benim için öyle. Her şeyden de kötü olur.

Büyü artık Archie. Bir erkek gibi davranmaya çalış.

Çalışıyorum.

Yeteri kadar değil.

Daha da çok çalışacağıma söz veriyorum. Önemli olan, seni sevmekten asla vazgeçmeyeceğim.

Sen çoktan vazgeçmişsin. Bizden o kadar bıkmışsın ki, yüzümü görmeye bile dayanamıyorsun.

Bu doğru değil.

Lütfen yalan söylemeyi bırak. Ve Archie, çok içtenlikle söylüyorum, hazır elin değmişken siktir ol git.

Evie'yle olan o cehennemî konuşmadan iki hafta sonra 25 Mayıs Çarşamba günü Noah arayıp Billy Best'in *Mulligan'ın Gezileri*'ni basmak istediğini haber verdi. Ferguson'la Billy ayın 25'inde telefonla konuşup 28 Mayıs Cumartesi günü buluşmayı kararlaştırdılar, Ferguson o nedenle planladığı gibi Howard'la finallere çalışmak için hafta sonu Princeton'da kalmak yerine her zamanki gibi cuma günü New York'a gitti, ama daha önce hafta sonu gelmeyeceğini büyükbabasına söylediği, sonra da geleceğini haber vermediği için gitmesi büyükbabası için sürpriz oldu, ama büyükbabasına olan sürpriz kendi karşılaştığı sürprizin ancak yüzde biriydi.

Bildiği kadarıyla büyükbabası dışında evin anahtarı olan tek kişi kendisiydi. Evie'yle ayrıldıkları için Ferguson yalnız geçireceği iki hafta sonunda büyükbabasının evindeki konuk odasında kalmaya gelmiş, her iki cuma günü de sessiz sakin daireye girdiğinde büyükbabasını salondaki kanepede oturmuş *Post* gazetesinin spor sayfasını okurken bulmuştu, oysa bu sefer anahtarı kilide sokup kapıyı açınca salondan sesler geldiğini duydu, iki ya da üç ses, tam olarak kestiremedi, ama hiçbiri büyükbabasının sesi değildi ve içeri girince bir erkek sesinin dediklerini net olarak duydu: *Tamam Al, şimdi maslahatını kadına sok.* Sonra başka bir erkek sesi duyuldu: *Georgia, o sokarken sen de Ed'in kamışını tutup ağzına götürmeyi unutma.*

Sokak kapısıyla salon arasında kısa bir koridor vardı, Ferguson sağındaki kapısı kapalı konuk odasının ve yine sağdaki mutfağın önünden ayakuçlarına basarak geçti, duvarın sonunda salonun kapısına geldi ve şu manzarayla karşılaştı: Büyükbabası on altı milimetrelik kamera kullanan bir adamın yanında oturuyordu, her biri bin vatlık üç tane ayaklı projektör yanıyordu, odanın ortasında koltuğunun altında notlar olan bir adam duruyordu ve kanepenin üstünde de üç çıplak insan vardı, bir kadınla iki erkek, otuz yaşlarında, saçları sarıya boyalı, iri memeli, şiş göbekli, boş bakışlı bir kadın ve bodur, tıknaz, göğüsleri kıllı, kabarmış penislerinin kökleri tüylü, neredeyse ayırt edilemeyecek kadar birbirine benzeyen (belki de ikiz) iki erkek, yönetmenin ve kameramanın talimatlarına göre hareket ediyorlardı.

Ferguson'un büyükbabası gülümsüyordu. Kanepenin üstünde emişen ve düzüşen kadınla erkekleri seyreden büyükbabasının yüzündeki gülümseme o iğrenç sahnenin en sarsıcı görüntüsüydü.

Bu bayağının bayağısı filme postprodüksiyonda mutlaka ahlar, ohlar, inlemeler eklenecekti, ama o anda sesli

kayıt yapılmadığı için kot pantolonlu, gri kazaklı, yirmili yaşlarının ortasındaki zibidi yönetmen çekim sırasında konuşup duruyordu, Ferguson'u ilk gören de o oldu ve Ferguson'un salonun hemen girişinde durduğunu görünce, Sen de kim oluyorsun? dedi.

Ferguson, Asıl *siz* kim oluyorsunuz ve ne yaptığınızı sanıyorsunuz? dedi.

Yüzündeki gülümsemenin yerine korku ifadesi yerleşen büyükbaba, Archie, diye haykırdı. Bu hafta sonu gelmeyeceğini söylemiştin.

Ferguson, Planlarımı değiştirdim, dedi, ve sanırım şimdi bu insanlar bu evden siktirip gidecekler.

Yönetmen, Sakin ol arkadaş, dedi. Mr. Adler bizim yapımcımız. Bizi buraya o davet etti ve çekimi bitirmeden de bir yere gideceğimiz yok.

Ferguson kanepenin üzerindeki çıplakların yanına giderek, Kusura bakmayın ama eğlence bitti. Derhal giyinin ve defolup gidin, dedi.

Ferguson kadını ayağa kaldırmak için elini tutmaya davranınca yönetmen arkasından yanaştı, Ferguson'un gövdesine sarılarak kollarını iki yana yapıştırdı. İkizlerden biri kanepeden fırlayıp sağ yumruğunu Ferguson'un midesine indirdi, o acıyla Ferguson'un tepesi öyle attı ki bücür yönetmenin ellerinden kurtulup adamı yere fırlattı. Kadın, Canına yandığımın pislikleri. Kesin şu boku da işimizi bitirelim, dedi.

Olay gerçek bir kavgaya dönüşmeden Ferguson'un büyükbabası söze karışarak yönetmene, Kötü oldu Adam, ama bugünlük bu kadarda bırakmak zorundayız, dedi. Bu delikanlı benim torunum ve onunla konuşmam gerek. Beni yarın ara da daha sonra ne yapacağımızı kararlaştıralım.

Yönetmen, kameraman ve üç oyuncu on dakika içinde toz oldular. O sırada Ferguson'la büyükbabası mutfağa

geçmişler, masanın iki ucunda karşılıklı oturuyorlardı; Ferguson sokak kapısının güm diye vurulup kapandığını duyar duymaz, Seni gidi budala moruk, dedi. Senden iğreniyorum, bir daha yüzünü görmek istemiyorum.

Büyükbabası mendille gözlerini sildi, başını eğip masaya baktı. Kızlarını kastederek, Aman kızların haberi olmasın, dedi. Bir öğrenirlerse, bu haber onları öldürür.

Torunu, Seni öldürür demek istiyorsun, dedi.

Archie onlara tek kelime etme. Bana söz ver.

O gün gördüklerini annesine ya da Mildred Teyze'ye anlatmayı zaten aklından geçirmeyen ve bu konuyu hiç kimseye açmayacak olan Ferguson söz vermeyi reddetti.

Büyükbabası, O kadar yalnızım ki, dedi. Biraz eğlenmek istedim.

Biraz eğlenmek ha. Paranı üçüncü sınıf porno filmine yatırarak mı eğleneceksin? Neyin var senin?

Bunda bir kötülük yok. Kimse incinmeyecek. Herkes hoşça vakit geçirecek. Bunda ne yanlış var?

Böyle bir soru sorabiliyorsan, çoktan umutsuz vaka olmuşsun demektir.

Çok katısın Archie. Ne zaman bu kadar katılaştın?

Katı değilim. Sadece şoktayım, midem bulanıyor.

Hiç haberleri olmaz. Sen onlara söylemeyeceğine söz verirsen, ne istersen yaparım.

Bu işi unut, hepsi bu. Filmden vazgeç ve bir daha da yapayım deme.

Bak Archie, sana biraz para versem ne dersin? İşe yarar mı? Artık burada benimle kalmak istemediğini biliyorum, cebinde biraz para olursa gidip kendine New York'ta başka bir daire tutarsın. Bunu yapmayı istersin, değil mi?

Bana rüşvet mi teklif ediyorsun?

İster rüşvet de, ister başka bir şey. Ama sana beş... altı... hayır, diyelim ki... on bin dolar verdim... bu epey

işine yarar, öyle değil mi? Kendi evini tutarsın, yazı da bana sözünü ettiğin işte çalışarak geçirmek zorunda kalmazsın. Ne yapacağım demiştin?

Eşya nakliyesi.

Demek eşya nakliyesi. Boşa zaman ve emek harcamak olur.

Ama senin paranı istemiyorum.

Pekâlâ da istiyorsun. Parayı herkes ister. Herkesin paraya ihtiyacı vardır. Bunu bir armağan olarak kabul et.

Rüşvet olarak demek istiyorsun.

Hayır, bir armağan.

Ferguson parayı aldı. Annesine ve Mildred Teyze'ye zaten bir şey söylemeyeceği için bu para rüşvet değil armağan sayılırdı, o yüzden büyükbabasının teklifini vicdan rahatlığıyla kabul etti, ayrıca adamın on bin dolarlık çek yazacak kadar parası varsa, bu paranın başka bir pestenkerani düzüşme filmine gideceğine torununa gitmesi daha iyiydi. Ama o garip sahneye tanık olmak ne büyük şoktu ve büyükbabası yaşlandıkça nasıl da çılgın ve sapkın bir hal alıyordu, karısı öldükten sonra her türlü baskıdan uzak tek başına kalınca hoşuna giden her türlü baştan çıkarıcı hevese teşne oluyordu, kim bilir bundan sonra nasıl bir yüz kızartıcı işe bulaşacaktı? Ferguson büyükbabasını hâlâ seviyordu, ama bütün saygısını yitirmişti, hatta o evde bir daha kalmayı istemeyecek kadar nefret ediyordu, yine de büyükbabasına duyduğu nefret hayatından tamamen çıkmış olan, muhtemelen parayla ilgili nedenlerle çekip gitmiş olan babasına duyduğu nefretin yarısı kadar büyük değildi; şimdi de büyükbabasından seve seve para alıyor, onunla tokalaşıp teşekkür ediyordu. Bu da bir başka karmaşık mesele, bir başka ürkütücü yol ayrımıydı, tıpkı "*Sağa mı, Sola mı Yoksa Dosdoğru Karşıya mı?*" öyküsündeki

Lazlo Flute'un hangi yönü seçerse seçsin yanlış tercih yapması gibi.

Her halükârda, on bin dolar 1966'da insanın hayal edemeyeceği kadar büyük paraydı. New York'un köhne mahallelerinde ayda yüz doların altında, bazen elli-altmış dolara bile kiralanabilen küçük daireler olduğu için, Ferguson Princeton'dan kaçamak yaptığı zamanlar kalacağı bir yeri rahatça bulabilir, yazları da çalışmak zorunda kalmazdı. Gerçi birinci ve ikinci sınıf arasındaki tatilde eşya taşımaktan ürkmüyordu. Lisedeyken yazları Arnie Frazier ve Richard Brinkerstaff'la çalıştığı zaman kol işçiliğinin çeşitli avantajları olduğunu, ayrıca insana hayat dersi verdiğini öğrenmişti, ama önünde o tür işleri yapacak yıllarca zaman vardı ve üniversitedeyken o ağır eşyaları taşımaya ara vermek beklenmedik bir şans olacaktı. Bütün bunları büyükbabasına baskın yapıp uygunsuz vaziyette yakalamış olmasına borçluydu. İnsanı isyan ettirecek bir keşif, ama bir yandan da gülmemek elde miydi? Ve bedenindeki son soluk ciğerlerinden boşalıncaya kadar ağzını sıkı tutacak olan kendisi, bu sus parası yığınının içinde yatıp yuvarlanıyordu. Eğer buna gülmüyorsanız, sizde bir tuhaflık var, kafanızda birkaç tahta eksik demekti. Ferguson Noah'yla beraber Village'de pizza yiyip bira içmeye gitti, sonra geceyi kuzeninin New York Üniversitesi yurdundaki odasında yer yatağında geçirdi, ertesi gün Billy Best'le buluşmaya giderken başına yine şaşırtıcı şeyler geldi. Billy öyle sakin ve cana yakın, uzun zamandan beri okuduğu *en acayip siktirici pislik* dediği Ferguson'un kitabına övgü yağdırırken öyle coşkuluydu ki, genç yazar, tanıdığı hiç kimseye benzemeyen bu adamla kendisini tanıştırdığı için kuzenine içinden teşekkür etti. Billy hem bir işçi sınıfı bıçkını hem de çok entelektüel bir avangard yazardı, o sokakta doğup büyümüştü ve hâlâ orada oturuyordu, bina yöneticiliği babasından

miras kaldığı için o işi sürdürüyor, bir sokak bilgesi olarak Hollywood Western'lerindeki şerifler gibi mahalleye göz kulak oluyordu, aynı zamanda üzerinde çalıştığı, Fransızlar ile Kızılderililerin savaşı sırasında geçen (Ferguson'un adına bayıldığı) *Ezilmiş Kafalar* diye karmaşık, sanrısal bir romanı da vardı, İrlanda kökenli Amerikalı şivesini melodik bir biçimde konuşan yayıncısının tenor sesini dinlemek Ferguson'da Doğu 89. Cadde'deki bütün binaların tuğlaları sözcüklerle titreşiyormuş duygusunu uyandırdı. Üstüne üstlük Billy'nin hamile karısı Joanna da aynı kocasının sesiyle konuşuyordu, ayakları yerde, samimi, gündüzleri bir hukuk bürosunda sekreter, geceleri Gizmo Yayınları'nın dizgicisi-mumlu kâğıt şabloncusu olarak çalışan bu kadın, karnında bebeğini büyütürken Ferguson'un kitabını hazırlayacak, onun bebeğini dünyaya getirecekti; bu sadece bir kitap olsa da, hayatında gerçek bebeklerin üretimine asla katkıda bulunamayacak olan Ferguson'un bebeği sayılırdı; Billy ve Joanna yeni dostluklarının başladığı o ilk cumartesi akşamı Ferguson'a yemeğe kalmasını teklif edince, Ferguson birkaç gün içinde cüzdanındaki çeki tahsil eder etmez ev arayacağını anlattı onlara, Billy ve Joanna ufak çevrelerinde olan biten her şeyi bildikleri için aynı sokakta, altı kapı ilerde tek odalı bir stüdyo dairenin birlikte yedikleri o ilk yemekten birkaç gün sonra boşalacağı haberini verdiler, Ferguson böylece Doğu 89. Cadde'de üçüncü kattaki evi ayda yetmiş beş dolar elli sente kiraladı.

Princeton'daki ilk yılı bitmek üzereydi. Howard yazın teyzesiyle eniştesinin Güney Vermont'taki çiftliğinde çalışmaya gidecekti, bu pastoral uğraşta ona katılması için Ferguson'u davet ettiyse de, Evie Monroe'nun yarı yarıya mahvolmuş eski sevgilisi, ama aynı zamanda yakında çıkacak *Mulligan'ın Gezileri* kitabının yarı yarıya

yeniden dünyaya gelmiş yazarı, eşya nakletme işinden çoktan vazgeçmişti ve yazı bir sonraki kitabı *Kırmızı Defter* üzerinde çalışarak geçirmeyi planlıyordu. O aylarda (*Nurses Digest* adında bir meslek dergisinde stajyer editör olarak çalışacak olan) Amy de, yeni sevgilisi Luther Bond da şehirde olacaklardı, Luther *Village Voice* gazetesinin Yaklaşan Etkinlikler Bölümü'nde izne çıkan birinin yerine çalışacaktı. Öte yandan Celia Federman uzaklara gidecek, yirmi yaşındaki kuzeni Emily ile birlikte, liseyi erken bitirdiği için ailesinin armağanı olan iki aylık Avrupa gezisinin tadını çıkaracaktı. Önceden tahmin edildiği gibi, erkek arkadaşı Bruce, namı diğer Beşeri Tampon Bölge çoktan geçmişe karışmıştı. Celia, Ferguson'a tam yirmi dört mektup yazmaya söz verdi ve o mektupları *Federman'ın Gezileri* etiketli özel bir kutuda saklamasını tembih etti.

Noah da beklenmedik bir son dakika gelişmesi sonucunda Williamstown Tiyatro Festivali'ne katılmak üzere Kuzey Massachusetts'e gidecekti; peşinde olduğu kız festivalde oynamak için başvurunca o da müracaat etmişti ve kız bir kez bile telefonla aranmadan reddedildiği halde Noah kabul edilmişti, yaz boyunca iki oyunda (*Bütün Oğullarım* ve *Godot'yu Beklerken*) oynayacaktı, bu durumda *Taban İkizleri*'ni filme çekme planı rafa kaldırıldı. Ferguson rahatlamıştı. Dahası Noah adına seviniyordu, çünkü yıllar içinde yedi, sekiz kez seyrettiği oyunların hepsinde Noah en iyi oyuncuydu ve kendisi her ne kadar film çekmek istese de Ferguson onda birinci sınıf aktör kumaşı olduğuna inanıyordu, hem sadece şimdiye kadar mükemmel oynadığı komedilerde değil, dramlarda da başarılı olacaktı, ama belki tragedyalarda o kadar başarılı olamazdı, en azından insanların kendi gözlerini oyup çıkardığı, annelerin çocuklarını kaynar kazanda haşladığı ve perde kanlı cesetlerin üzerine ağır

ağır inerken Fortinbras'ın sahneye girdiği o elli tonluk klasiklerde oynayamazdı. Ferguson, Noah'nın stand-up yapmaya karar verirse herkesi gülmekten donuna işeteceğine de inanıyordu, ama bunu ona ne zaman önerse Noah kaşlarını çatıp, *Bana göre değil*, diyordu. Ferguson onun yanıldığını, böyle inat ettiği için çok yanıldığını düşünüyordu, hatta Noah'yı harekete geçirmek için bir akşam oturup espriler yazmıştı, ama espriler neredeyse ağza alınmayacak kadar sert olmuştu ve Ferguson yılın başlarında Howard'la birlikte yaptıkları tenis eşleştirmelerinin birkaçı dışında komedi yazmaya pek yetenekli gibi görünmüyordu. Bir öyküde gülünç cümleler yazmak başka bir şeydi, ama unutulmaz, şaşırtıcı, vurucu espri yapmak Ferguson'un kafatasının içine yerleştirilmiş olandan daha farklı bir beyin gerektiriyordu.

Amy, mayıs başından beri Luther Bond'la birlikteydi. Artık hazirandaydılar ve Ferguson'un onunla yaptığı son telefon konuşmasından anladığı kadarıyla atak, mücadeleci üvey kardeşi babasıyla üvey annesine hayatındaki yeni erkekten söz etmeyi henüz göze alamamıştı. Bu durum, bazen içinden onu gırtlaklamak gelse de her zaman Amy'nin cesaretine hayran olan Ferguson'u hayal kırıklığına uğrattı; Amy'nin çekinmesini mazur gösterebilecek tek neden erkek arkadaşının siyah olması değil, militan bir siyah olması, Amy'den de solda bir Siyah Güç üyesi olması olabilirdi, çünkü siyah deri ceket ve Afro saçların üzerine yerleştirdiği siyah bereyle dolaşan, iriyarı, ürkütücü bir tip, Amy'nin o kibar, etliye sütlüye karışmayan babasını bir ay sürecek bir panik atak krizine sürükleyebilirdi.

Sonra Amy'yle sevgilisi Boston'dan gelip Morningside Heights'ta yaz için tuttukları eve yerleştiler. Aynı gece Batı Yakası Barı'nda içki içmek için Ferguson'la buluştular ve Ferguson, Luther Bond'un elini ilk kez sıkarken ka-

fasında çizdiği karikatür beş para etmez bin parçaya bölündü. Evet Luther Bond siyah olmasına siyahtı, evet el sıkışından güçlü biri olduğu anlaşılıyordu, evet gözlerinde inatçı bir kararlılık vardı, ama o gözler Ferguson'un gözlerinin içine baktığı anda Ferguson karşısındakinin bir hasım değil, potansiyel bir dost, sevmeyi içtenlikle isteyeceği biri olduğunu sezdi, eğer Luther kafasındaki karikatürdeki savaşçı, nefret dolu terörist değilse, o zaman Amy'nin nesi vardı, neden babasına Luther'den söz etmemişti?

Bu konuyu onunla baş başa konuşacak ve aklını başına toplamasını söyleyecekti, ama şimdi ne tür biri olduğunu anlamak için dikkatini Mr. Bond'a odaklamalıydı. Bond sandığı kadar iri yapılı değildi, 1.79 civarında, neredeyse Amy'nin boyunda olduğu görülüyordu ve şayet insanın saç modelinden siyasal görüşü anlaşılıyorsa o zaman Siyah Güzeldir grubunun kabarık Afrolarına karşılık Luther'in mütevazı Afro'su solcu olduğunu, ama aşırı solda olmadığını gösteriyordu; suratına gelince Ferguson oğlanın yüzünün müthiş yakışıklı, hatta bu sözcük erkekler için kullanılabilirse *güzel* olduğunu düşündü, o yüzü inceledikçe Amy'nin Luther'e neden kapıldığını ve altı haftadır konuşarak, sevişerek beraber olmalarına rağmen neden hâlâ çekici bulduğunu anladı; ama Ferguson boyu uzun mu kısa mı, saçları uzun mu kısa mı ve güzel mi çirkin mi gibi dış görünüşle ilgili ayrıntıları bir yana bırakarak Luther'in çok daha önemli bir özelliğini, kendisinde olmadığı için başkalarında görünce çok değer verdiği güçlü bir mizah duygusuna sahip olduğunu keşfediyordu, zaten hepsi de dolambaçlı konuşmayı seven Noah Marx'ı, Howard Small'u, Richard Brinkerstaff'ı bu özelliklerinden dolayı beğenirdi, Luther, Brandeis'teki oda arkadaşı olan birinci sınıf öğrencisinin Timothy Sawyer, yani *Tim Sawyer* adında biri olduğunu Ferguson'a söyleyince Ferguson kahkahayı bastı ve Tim'in Tom'a benze-

yip benzemediğini sorunca Luther, Tom'a benzemediğini daha çok Murk Twang'in kitabındaki Hick Funn'ı hatırlattığını söyledi.[1]

Komikti bu. Murk Twang ve Hick Funn gerçekten komikti, Howard'ın esinlendiği anlarda patlattığı çift anlamlı esprilere benziyordu ve Amy'nin bu esprilere gülmesi onları daha komik, çok daha komik bir hale getiriyordu, çünkü onun gülüşü hazırlıksız yakalandığını, Luther'in Mark Twain ve Huck Finn'in adlarını çarpıtarak yaptığı espriyi geçen ay ya da geçen yıl bulmadığını, bu espriyi önüne gelene tekrarlamadığını, tam tersine oracıkta, Batı Yakası Barı'nda uyduruverdiğini kanıtlıyordu, Ferguson da bu kadar güzel iki espri patlatacak kadar zeki ve bu kadar hızlı çalışan bir beyne hayranlık duydu, aslında *esprili espri* demeyi düşündü ama demedi. Bunu söylemek yerine kahkahalar atan üvey kardeşiyle birlikte güldü ve Mr. Bond'a, sana bir bira daha ısmarlayayım mı, diye sordu.

Ferguson'un Luther'in geçmişi ve Newark'un Central Ward bölgesinden New England'daki Brandeis Üniversitesi'ne kat ettiği alışılmamış yol hakkında biraz bilgisi vardı, Amy telefonda Luther'in Newark Akademisi'nde yedi yıl geçirdiğini anlatmıştı, akademi bölgenin en ileri gelen özel okullarından biriydi ve okul ücretini Luther'in taksi şoförü babası ya da hizmetçilik yapan annesi değil, annesinin patronları Sid ve Edna Waxman ödemişti, Güney Orange'lı bu zengin karıkoca, tek oğullarını İkinci Dünya Savaşı'ndaki Bulge Muharebesi'nde kaybetmişti ve oğullarının yasını tutan bu insanlar Luther'i daha küçük bir çocukken sevip bağırlarına bas-

1. Burada ses benzerliğinden komedi unsuru çıkarılıyor. Mark Twain yerine Murk (kasvetli) Twang (tıngırtı), Huck Finn yerine Hick (hödük) Fun (şaka, eğlence) kullanılıyor. (Ç.N.)

mıştı, şimdi Luther burs kazanıp Brandeis'e girince, Waxman'lar aynı şekilde küçük kardeşi Septimus'u (Seppy) benimsemişti; Amy telefonda Ferguson'a, buna ne buyrulur, demişti, zengin bir Yahudi aile ve ayakta kalmaya çalışan bir siyah aile, Amerika Birleşik Olmayan Devletleri'nde sonsuza kadar birleşmişler. Ha!

Üçü birkaç kadeh içmek için Batı Yakası Barı'nda buluştuklarında, Ferguson bu telefon konuşmaları dolayısıyla Amy'nin sevgilisinin Newark Akademisi'nde okuduğunu biliyordu, çok geçmeden de sohbet Newark'a, ardından Newark ve basketbola odaklandı, Luther de Ferguson da lisede basket oynamışlardı ve *Newark* ile *basketbol* sözcükleri beklenmedik bir biçimde aynı cümlede geçince, Ferguson on dört yaşındayken Newark spor salonunda üç kez uzatmaya giden maçta oynadığından söz etti ve *üç kez uzatma* dediği anda Luther öne eğildi, gırtlağının derinliklerinden sözcük olmayan, anlaşılmaz bir ses çıkardıktan sonra, Ben oradaydım, dedi.

Öyleyse olanları hatırlarsın, dedi.

Hiç unutmayacağım.

Sen oynuyor muydun?

Hayır, tribünde senin maç bitecek de benim oynayacağım maç başlayacak diye bekliyordum.

Sahanın ortasından yapılan atışı gördün.

Rekor mesafeden bir atıştı ve tam bitiş düdüğü çalarken atıldı.

Peki ya sonra olanları?

Onları da gördüm. Daha dünmüş gibi gözümün önünde.

Çocuklar tribünlerden sahaya koştular ve ben yumruk yedim, salondan dışarı koşarken beni yumrukladılar, öyle bir vurdular ki saatlerce canım yandı.

Belki de ben vurmuşumdur.

Sen mi?

Ben birine yumruk attım, ama kim olduğunu bilmiyorum. Beyazların hepsi birbirine benzer, değil mi?

Benim takımda sadece ben yumruk yedim. Yumruk yiyen ben olduğuma göre, bana yumruk atan da sen olmalısın.

Amy, Bir zamanlar yolundan şaşmayan dünya yavaş yavaş yörüngesinden çıkıyor. Gelgit dalgaları Yedi Denizlerden yükseliyor, yanardağlar şehirlerimizi yutuyor. Yoksa bana mı öyle geliyor? dedi.

Ferguson, Amy'ye hafifçe gülümsedikten sonra Luther'e döndü. Neden yaptın? diye sordu.

Bilmiyorum. O zaman da bilmiyordum, şimdi de neden yaptığını açıklayamıyorum.

Ferguson, Beni çok sarstı, dedi. Sarsan yumruk değil, yumruk atmanın nedeniydi. Spor salonundaki o çılgınlık, o nefretti.

O hava yavaş yavaş gelişti, ama üçüncü uzatmada işler çirkinleşmeye başladı. Sonra o atış yapıldı ve herkesin öfkesi patladı.

O sabaha kadar ben senin için vasat bir Amerikalı hödüktüm. İlerlemeye inanan ve *daha iyi yarınlar arayışında* olan biriydim. Çocuk felcinin çaresini bulmuştuk, öyle değil mi? Ondan sonra sıra ırkçılığın çözümüne gelecekti. Sivil Haklar Hareketi, Amerika'yı renkkörü bir topluma dönüştürecek olan sihirli ilaçtı. Ama o yumruktan sonra, *senin* attığın yumruktan sonra birçok konuda akıllandım. Artık o kadar akıllandım ki, geleceği düşünürken midem bulanıyor. Sen benim hayatımı değiştirdin Luther.

Luther, Ona bakarsan, o yumruk beni de değiştirdi, dedi. O sabah kalabalığın duyguları benim duygularım, kalabalığın öfkesi benim öfkem oldu. Artık kendi adıma düşünemiyordum, kalabalığın benim adıma düşünmesine izin veriyordum, o yüzden kalabalık kontrolünü kay-

bedince ben de kaybettim ve sahaya atlayıp o aptalca hareketi yaptım. Kendi kendime bir daha asla yapmayacağım dedim. Bundan sonra kendimi ben yöneteceğim dedim. Tanrım. Beni beyazlar okutuyordu, öyle değil mi? Beyazlarla ne alıp veremediğim vardı?

Amy, Hele bir dur, dedi. Şimdiye kadar senin şansın yaver gitmiş.

Luther, Biliyorum, diye yanıtladı. A Planı: Thurgood Marshall gibi bir avukat olmak için çalış, Newark'un ilk siyah belediye başkanı olmak için çalış, New Jersey'nin ilk siyah senatörü olmak için çalış. Ama bu plan yürümezse, her zaman bir B Planı vardır: Bir makineli tüfek alıp Malcolm'un dediğini yapmak. *Gerekirse şiddet dahil her yola başvurarak.*[1] Hiçbir zaman çok geç kalınmış sayılmaz, tamam mı?

Ferguson, Öyle olmasını dileyelim, deyip Luther'in sözünü başıyla onaylayarak kadehini kaldırdı.

Luther güldü. Amy'ye, Senin bu üvey kardeşini sevdim, dedi. Beni güldürmesini biliyor, üstelik yumruk yemeyi de biliyor. Belki o gün onun kolu acıdı, peki ya benim elime ne demeli? Parmak kemiklerim kırıldı sandım.

Kırmızı Defter zor, şimdiye kadar yazmaya kalkıştığı şeylerin hepsinden daha farklı ve daha çetin bir çalışma olacaktı; Ferguson'un onu kıvırabileceği konusunda ciddi kuşkuları vardı. Bir kitap hakkındaki bir kitap, insanın hem okuyacağı hem içine yazacağı bir kitap, insanın üç boyutlu bir mekân gibi içine girebileceği bir kitap, dünyayı yansıtan, ama zihnin ürünü olan bir kitap, bir muamma, güzellikler ve tehlikelerle dolu kaygılandırıcı bir manzara ve yavaş yavaş içinde gelişmeye başlayan bir

1. Malcolm X'in bu sloganı ilk kez Sartre'ın *Kirli Eller* oyununda kullanıldı. (Ç.N.)

öykü, kurmaca yazarı F.yi kendi benliğinin en kara unsurlarıyla yüzleşmeye sürükleyecek. Bir hayal kitabı. F.nin burnunun dibindeki gerçekler hakkında bir kitap. Yazılamayacak olan ve giderek kötüleyip rasgele, birbirinden kopuk parçaların kaosuna, bir anlamsızlık yığınına dönüşecek olan mümkünsüz bir kitap. Neden böyle bir işe kalkışmalı? Neden bir başka hikâye yaratıp diğer yazarlar gibi onu anlatmamalı? Çünkü Ferguson farklı bir şey yapmak istiyordu. Çünkü Ferguson artık sadece hikâye anlatmakla ilgilenmiyordu. Çünkü Ferguson kendini bilinmezle sınamak ve bu mücadeleyi atlatıp atlatamayacağını görmek istiyordu.

Birinci Giriş. Kırmızı defterde henüz söylenmemiş bütün sözcükler ve kırmızı defteri almadan önceki hayatımın bütün yılları var.

İkinci Giriş. Kırmızı defter hayal ürünü değil. Gerçek bir defter, elimdeki kalem ya da sırtımdaki gömlek kadar sahici ve masamın üzerinde, önümde duruyor. Onu üç gün önce New York'ta Lexington Bulvarı'ndaki bir kırtasiyeciden aldım. Dükkânda daha pek çok defter satılıyordu –mavi defterler, yeşil defterler, sarı defterler, kahverengi defterler– ama ben kırmızı defteri görünce bana seslendiğini, adımı söylediğini duydum. Kırmızısı öyle bir kırmızıydı ki gerçek *kızıl* renkteydi, çünkü Hester Prynne'nin giysisindeki A harfi gibi ışıl ışıldı. Kırmızı defterin içindeki sayfalar tabii beyaz, çok sayfası var, insanın uzun bir yaz günü şafak vaktinden akşam alacasına kadar sayabileceğinden çok daha fazla sayfa var.

Dördüncü Giriş. Kırmızı defteri açtığım zaman kafamın içinden dışarıya baktığım pencereyi görüyorum. Pencerenin öbür tarafındaki şehri görüyorum. Köpeğini gezdiren yaşlı bir kadını görüyorum, bitişik dairenin radyosunda naklen yayınla-

nan beyzbol maçını duyuyorum. İki top, iki atış, koşan iki adam. *İşte atış geliyor.*

Yedinci Giriş. Kırmızı defterin sayfalarını çevirirken çoğu kez unuttuğumu sandığım şeyleri görüyorum ve birden kendimi geçmişte buluyorum. Çoktan yok olup gitmiş arkadaşların telefon numaralarını anımsıyorum. İlkokulu bitirdiğim gün annemin giydiği elbiseyi hatırlıyorum. Magna Carta'nın imzalandığı tarih aklıma geliyor. Hayatımda aldığım ilk kırmızı defteri bile anımsıyorum. Yıllar önce New Jersey, Maplewood'dayken almıştım.

Dokuzuncu Giriş. Kırmızı defterde kardinal kuşları, kırmızı kanatlı karatavuklar ve narbülbülleri var. Boston Red Sox ve Cincinatti Red Stockings takımları var. Güller, laleler ve gelincikler var. Oturan Boğa'nın fotoğrafı var. Kızıl Erik'in sakalı var. Sol siyasetin risaleleri, haşlanmış pancarlar ve kocaman çiğ et dilimleri var. Yangın var. Kan var. Ayrıca *Kızıl ile Kara, Kızıl Tehlike ve Kızıl Ölümün Maskesi* var. Üstelik liste bu kadar da değil, eksik bir liste.

On İkinci Giriş. Kırmızı defteri olan birinin o defteri okumaktan başka hiçbir şey yapmayacağı günler vardır. Başka günler ise deftere yazması gerekir. Bu sıkıntılı olabilir, bazı sabahlar çalışmaya başlarken hangisini yaparsam doğru olur diye bocalıyorum. Bu o âna kadar hangi sayfaya geldiğinize bağlı gibi görünür, ne var ki, sayfalar numaralanmadığı için önceden kestirmek zordur. Bu durum, onca verimsiz saati boş sayfalara bakarak geçirmemin nedenini açıklıyor. O sayfada bir imgelem bulmam gerekiyor, ama gösterdiğim çabaya rağmen gözümün önüne hiçbir şey gelmeyince panikliyorum. Hele bir keresinde moralim o kadar bozuldu ki aklımı kaçırmaktan korktum. Benim gibi kırmızı defteri olan arkadaşım W.yi aradım ve ne kadar umutsuz durumda olduğumu anlat-

tım. Arkadaşım, "Kırmızı defter sahibi olmanın böyle riskleri vardır," dedi. "Ya kendini umutsuzluğa koyverip kendiliğinden geçmesini bekleyeceksin ya da kırmızı defterini yakıp öyle bir defterin olduğunu hepten unutacaksın." W. haklı olabilir, ama ben bunu asla yapamadım. Bana ne kadar acı verirse versin, kimi zaman kendimi ne kadar kaybolmuş hissedersem edeyim, kırmızı defterim olmadan asla yaşayamam.

On Dördüncü Giriş. Günün belirli anlarında kırmızı defterin sağ sayfalarında alaca bir ışık beliriyor, yaz sonunda akşamüstleri buğday ve arpa tarlalarına düşen ışığa benzer bir aydınlık, ama ondan daha parlak, daha uhrevi, gözü daha çok dinlendiren bir ışık, oysa sol sayfalar insana soğuk kış ikindilerini anımsatan bir ışık saçıyor.

On Yedinci Giriş. Geçen hafta, kırmızı deftere girilebileceğini, daha doğrusu kırmızı defterin gerçek gibi görünecek kadar canlı ve elle tutulur hayalî mekânlara girmeyi sağlayan bir araç olduğunu keşfettim. Kırmızı defter sözcükleri okumaya ve yazmaya yarayan sayfalar derlemesinden ibaret değil, o bir *locus solus*[1], kırmızı defteri yüzüne kapatıp gözlerini açmadan kâğıdın kokusunu içine çeken birinin geçmesine izin verecek kadar açılabilen evrendeki mikroskobik bir yarık. Arkadaşım W. bu hazırlıksız keşif gezilerine çıkmanın ne kadar tehlikeli olabileceği konusunda uyarmıştı beni, ama bu keşfi yaptıktan sonra arada bir o diğer alanlara kayıverme dürtüsüne nasıl direnebilirim? Yanıma yiyecek hafif bir şeyler alıyorum, ufak bir valize birkaç eşya (bir süveter, katlanabilen bir şemsiye, bir pusula) koyuyorum, sonra yola çıkmaya hazır olduğumu haber vermek için W.ye telefon ediyorum. Korkarım ki benim için sürekli kaygılanıyor, ama benden çok yaşlı (son doğum

1. (Lat.) Benzersiz yer. (Ç.N.)

gününde yetmişine bastı), belki de o yüzden serüven heyecanını yitirmiştir. Bana, Şansın açık olsun *seni gidi geri zekâlı*, diyor, ben de bir kahkaha atıp telefonu kapatıyorum. Şimdiye kadar, bir seferde iki ya da üç saatten uzun süre gitmedim.

Yirminci Giriş. Bana yamuk yapmış herkesin kırmızı defterde şiddetle lanetlendiğini belirtmekten kıvanç duyuyorum.

Yirmi Üçüncü Giriş. Kırmızı defterdeki her şey göründüğü gibi değil. Örneğin kırmızı defterde yer alan New York, her zaman gerçek yaşamımdaki New York'la örtüşmüyor. Doğu 89. Cadde'de yürüyüp İkinci Bulvar'a çıkan köşeyi döndüğümü sandığım anda kendimi Güney Central Park'ta Columbus Meydanı'nın yakınında buluyorum. Belki de daha bu yaz başında Doğu 89. Cadde'de bir eve taşındığım ve kendimi bildim bileli büyükannemle büyükbabamın bir kapısı da Güney Central Park'a açılan Batı 58. Cadde'deki evine yüzlerce defa gittiğim için o caddeleri çok iyi tanımaktan kaynaklanıyor bu yanılgım. Bu coğrafi yanılgı, kırmızı defterin her kırmızı defter sahibi için son derece kişisel bir araç olduğunu ve hepsinin kapakları aynı olsa da iki kırmızı defterin asla birbirinin eşi olmadığını gösteriyor. Anıların sürekliliği yoktur. Anılar bir yerden başka bir yere sıçrar ve aralarında büyük mesafeler olan zaman dilimlerine geçerler ve üvey kardeşimin *kuantum etkisi* dediği şey yüzünden kırmızı defterde olan çeşitli ve çoğunlukla birbiriyle çelişkili hikâyeler de sürekliliği olan bir anlatı oluşturmuyor. Bu öyküler daha çok rüyalar gibi gelişiyor, yani her zaman belirgin olmayan bir mantıkla oluşuyor.

Yirmi Beşinci Giriş. Kırmızı defterin her sayfasında şu anda oturduğum odadaki çalışma masam ve diğer eşyaların hepsi var. Çoğu kez şehirde yürüyüşe çıkarken kırmızı defteri yanıma almak istediğim halde şimdiye kadar onu masamın üzerinden

kaldırma cesaretini bulamadım. Öte yandan ne zaman kırmızı defterin içine dalıp gitsem, kırmızı defter hep yanımdaymış gibi geliyor.

Ferguson'un göldeki, yalnızca sözcüklerden ve günde yedi-on saat masa başında çalışmaktan oluşan kendi Walden Gölü'ndeki ikinci yüzüşü böyle başladı. Bu yüzme uzun sürecek ve sık sık dibe dalınacağı için kolları, bacakları fazlasıyla yorup etrafa su sıçratan düzensiz kulaçlarla gerçekleşecekti; ama Ferguson'un çevrede cankurtaran olmadığı zaman derin ve tehlikeli sulara atlamak gibi doğal bir yeteneği vardı ve böyle bir kitap hiç yazılmadığı ya da ondan önce kimsenin hayalinden bile geçmediği için Ferguson ne yapacağını, yaptığı süreç içinde kendisine öğretmek zorundaydı. Şimdilerde yazdığı her şeyde olduğu gibi bu sefer de elindeki malzemenin sakladığından çok daha fazlasını eledi, 1966 Haziran'ından Eylül ortalarına kadar yazdığı 365 girişi 174'e indirdi, bunlar nihai taslakta çift aralıklı yüz on bir sayfa tuttu, ikinci novella uzunluğundaki kitabı birincisinden daha kısa oldu ve Gizmo'nun mumlu kâğıdına tek aralıklı olarak aktarıldığında da metin elli dört sayfaya indi, sayfa sayısı çift rakama inince de Ferguson yeni bir biyografi yazma zorunluluğundan kurtuldu.

Sus payı ile tuttuğu ufak dairesinde yaşamaktan mutluydu, 1966'da o evdeki ilkyaz boyunca Joanna, *Mulligan'ın Gezileri*'ni daktiloya çekmekle, Ferguson da *Kırmızı Defter*'in sayfalarına ter dökmekle meşgulken, bir yandan da büyükbabasının "armağanı" nasıl kurnazca bir hileyle açıkladığını düşünüyordu, olayın ertesi günü, yani Ferguson'un Billy ve Joanna Best ile ilk tanıştığı gün, büyükbabası kızı Rose'u evine çağırmış ve Rockefeller Vakfı'nın benzeri gayriresmi bir Adler Sanata Des-

tek Vakfı oluşturduğunu ve torununun yazarlığını geliştirmesine destek amacıyla ona on bin dolar bağışta bulunduğunu söylemişti. Ferguson bunun muazzam bir palavra olduğunu düşünüyor, üstelik utancından ağlayan ve suçunu örtbas etmek için çek imzalayan adamın bir gün sonra tam aksi bir tavır takınıp yaptığıyla böbürlenişine hayret ediyordu. Delinin teki, aptal moruk, diyordu, ama ertesi pazartesi annesi Princeton'dan telefonla arayıp babasının söylediklerini anlatınca Ferguson bu inanılmaz sahtekârlığa, büyükbabasının kendini yücelten benzersiz cömertlik numarasına gülmemek için kendini zor tuttu; annesi, Bir düşün Archie, –önce Walt Whitman bursu, şimdi de büyükbabanın bu inanılmaz armağanı– deyince, Ferguson, Biliyorum, biliyorum, diye yanıtladı ve Lou Gehrig'in sonunda kendi adıyla anılacak hastalıktan öleceğini öğrendiği zaman Yankee Stadyumu'nda söylediklerini kasten tekrarlayarak, Ben yeryüzündeki en şanslı insanım, dedi. Annesi de, İşin tıkırında, dedi. Evet, gerçekten de işi tıkırındaydı ve durup da çok yakından bakmadığın sürece dünya ne kadar görkemli ne kadar güzeldi.

Yerde bir şilte, yakındaki bir kaldırımda bulunup Billy'nin yardımıyla odaya taşınmış bir çalışma masasıyla sandalye, mahalledeki Goodwill Mission Mağazası'ndan[1] üç otuz paraya alınan birkaç tencereyle tava, annesiyle Dan'in *eve ısınma hediyesi* diye verdikleri yatak örtüleri, çarşaflar, havlular, her cuma Princeton'dan New York'a ve her pazar tekrar Princeton'a taşıma külfetinden kurtulmak için Amsterdam Bulvarı'ndaki Osner'in yazı makinesi dükkânından alınan elden düşme ikinci bir dakti-

1. Goodwill Mission (İyiniyet Hizmeti) adlı hayır kurumuna bağışlanan giyim ve ev eşyalarını çok ucuza satan bir mağazalar zinciri. (Ç.N.)

lo, hem de kendi güvendiği ve çok sevdiği Smith-Corona'sından bile daha düzgün ve hızlı yazabilen 1960'larda Batı Almanya'da üretilmiş bir Olympia. Best'lerle sık sık akşam yemekleri. Amy ve Luther'le sık sık akşam yemekleri, arada bir Ron Pearson ve karısı Peg'le buluşmalar, Doğu 86. Cadde'deki kapısının üzerinde *1932'den Beri Alman Yemekleri Sunuyoruz* (ertesi yıl Almanya'da olanlarla *hiçbir bağı* olmadığını kanıtlayan önemli bir tarih) tabelası olan İdeal Yemek Tezgâhı adlı lokantada erken saatlerde tek başına yenen akşam yemekleri, Ferguson, *königsberger klopse*[1] ve Viyana şnitzeli gibi ağır, insanın midesine oturan yemekleri gövdeye indirmeyi, tezgâhın arkasında duran vardakosta, adaleli kadın garsonun bozuk şivesiyle, *Vun schnitzel!* diye mutfağa seslenmesini çok seviyordu, o sözleri her duyuşunda Dan ve Gil'in merhum babasını, Jim ve Amy'nin huysuz, kafadan çatlak *Opa*'sını[2], yani ailedeki ikinci çılgın dedeyi anımsıyordu. Yeryüzündeki en şanslı insan o yaz Joanna'nın yirmi bir yaşındaki kız kardeşi Mary Donohue'yu tanıma şansına da erişti, kız yazın Best'lerin evinde kalıyor ve son sınıfı okumak üzere Ann Arbor'a dönünceye kadar bir ofiste çalışıyordu, etine dolgun, şen şakrak, seks düşkünü Mary, Ferguson'a göz koyduğu için geceleri sık sık onun evine gelip koynuna giriyor, böylece Ferguson'un Evie'ye hâlâ duyduğu özlemi ve ona doğru dürüst veda bile etmeden ayrılmanın üzüntüsünü hafifletiyordu. Mary'nin –içine gömülüp kendini unutmak, kendisi olma yükünden kurtulmak için iyi bir yer olan– yumuşak, dolgun eti ve onunla seks yapmak iyi geliyordu, çünkü basit ve geçiciydi, bağları olmayan, aldatmacaları

1. Alman köftesi. (Ç.N.)
2. (Alm.) Büyükbaba. (Ç.N.)

olmayan, gittiği yere kadar giden ve daha fazlası için umut vermeyen bir cinsel ilişkiydi.

Ferguson'un ilk planı olaya müdahale edip Amy-Luther sorununu kendi başına çözmekti, tıpkı Noah'nın onun kitabı için yaptığı gibi, onlardan habersiz annesini aramayı, ona durumu anlatmayı ve Dan'in bu habere nasıl tepki verebileceğini sormayı düşünüyordu. Sonra bu kararını yeniden düşünüp taşındı ve üvey kız kardeşini aldatmaya ya da onun onayı olmadan harekete geçmeye hakkı olmadığına karar verdi ve haziran ortalarında bir akşam Bond ve Schneiderman'la Batı Yakası'nda oturmuş sigara ve bira içerlerken Ferguson, Rose'un üvey kızına *bu saçmalığa bir son vermek için* onun adına annesiyle konuşmasına izin verip vermeyeceğini sordu. Amy'nin cevap vermesine fırsat kalmadan Luther atıldı ve, eksik olma Archie, dedi, bir saniye sonra da Amy, Sağ ol Arch, diyerek aşağı yukarı aynı cevabı verdi.

Ferguson ertesi sabah annesine telefon edip neden aradığını anlatınca annesi güldü.

Biz bunu zaten biliyoruz, dedi.

Biliyor musunuz? Nereden bilebilirsiniz?

Waxman'lardan duyduk. Ayrıca Jim'den öğrendik.

Jim'den mi?

Evet, Jim'den.

Peki, Jim bu konuda ne düşünüyor?

Hiç önemsemiyor. Daha doğrusu önemsiyor, çünkü Luther'i çok seviyor.

Peki ya Dan ne diyor?

Önce biraz şok etkisi yaptı diyebilirim. Ama artık şoku atlattı sanıyorum. Yani Amy'yle Luther evlenmeyi düşünmüyorlar, öyle değil mi?

Hiçbir fikrim yok.

Evlilik zor olur. İkisi için de zor olur, evlenmeye karar verirlerse çetin bir yolu aşmaları gerekir, ayrıca Luther'

in annesiyle babası için de zor bir durum, onlar en başından beri bu küçük flörtü hoş karşılamadılar.

Bond'larla görüştünüz mü?

Hayır, ama Edna Waxman, Bond'ların oğulları için kaygılandığını söylüyor. Fazlasıyla beyazlarla takıldığı için kendi siyahlık bilincini yitirdiğini düşünüyorlarmış. Önce Newark Akademisi, şimdi Brandeis, herkesin gözbebeği, beyazların sevgili çocuğu. Fazlasıyla nazik, fazlasıyla uyumlu, *kimseye hınç beslemiyor, bilinçli bir öfke duymuyor*, diyorlarmış, ama aynı zamanda oğullarıyla iftihar ediyorlar ve ona yardım ettikleri için de Waxman'lara şükran duyuyorlarmış. Dünya karmaşık bir yer, öyle değil mi Archie?

Ya siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Ben henüz açık kapı bırakıyorum. Luther'le tanışıncaya kadar ne düşüneceğimi bilemem. Amy'ye beni aramasını söyle, olur mu?

Olur, söylerim. Ve endişelenmeyin. Luther iyi bir çocuk, Edna Waxman'la da konuşun, Bond'lara kaygılanmamalarını söylesin. Oğullarının öfkesi de yerinde, hınç beslemeyi de biliyor. Sadece aşırıya kaçmıyor, hepsi bu. Gerektiği kadar öfkeli, bu da ona yakışıyor.

Bir ay, bir hafta sonra Ferguson, Mary Donohue, Amy ve Luther, Howard Small'un yazı geçirdiği Güney Vermont'taki çiftliğe gitmek üzere emektar Pontiac'la kuzeye doğru yola çıktılar; aynı cuma günü Ferguson'un annesiyle Amy'nin babası, Ferguson'un teyzesi ve üvey amcasıyla birlikte başka bir arabada Massachusetts'in Williamstown'una gidiyorlardı, ertesi akşam beş üniversiteli de onlara katılacak ve *Godot'yu Beklerken*'de Lucky'yi oynayan Noah'yı seyredeceklerdi. Domuzlar ve inekler ve tavuklar, ahırdaki gübre kokusu, yeşil yamaçlardan savrulup aşağıdaki vadiye yayılan rüzgâr ve dört New York'luya teyzesiyle eniştesinin Newfane yakınındaki altı

dönümlük çiftliğini gezdiren geniş omuzlu Howard. Ferguson üniversite arkadaşını yeniden gördüğü için seviniyordu, sevgilileriyle aynı odada kalmalarına teyzeyle eniştenin itiraz etmemesi de çok iyi olmuştu (Howard, yoksa ben de kalmam, diye ayak direyip bunu onlara kabul ettirmişti) ve artık Amy ile babasının Luther'le ilgili meselesi de çözümlendiği için New York'un kızgın betonlarından ve tüten dumanlarından uzaktaki o hafta sonu herkesin keyfi yerindeydi; Amy'nin doru bir aygırı çayırda dörtnala sürerkenki görüntüsü Ferguson'un yıllarca aklından çıkmayacak bir manzaraydı, ama en unutulmaz anı, cumartesi akşamı çiftliğe elli mil uzaktaki Williamstown'da izledikleri oyun oldu, Ferguson oyunu lisedeyken okumuş ama hiç sahnede izlememişti, o yüzden o akşamki performansa hazırlıklı olmak için yeniden okudu, ne var ki o gece sahnede gördüklerine hazırlıklı olmasını hiçbir şey sağlayamazdı, peruğunun uzun, beyaz telleri melon şapkasının altından omuzlarına inen Noah, o itilip kakılan ve bütün ağır işleri yüklenen köle, o yere düşen, yürürken sendeleyip tökezleyen budala ve dilsiz soytarı, çok incelikli bir koreografiyle gerçekleşen adımları, sallapati, uyuşuk bir tavırla öne arkaya dalgalanması, iki ayağının üzerinde uyuklaması, Estragon'un bacağına hiç beklenmedik bir tekme savurması, yanaklarından aşağı süzülen hiç beklenmedik gözyaşları, dans edilmesi emredilince yaptığı içler acısı, sarsak dans, boyuna tekrarlanan kamçı sesi ve eşyaların omza alınması, yeniden yere indirilmesi, Pozzo'nun açılır kapanır iskemlesinin ha bire açılması, sonra yeniden katlanması, Noah'nın bütün bunları yapabilmesi inanılmaz bir şeydi, sonra birinci perdedeki o ünlü tirat, Puncher ve Wattman tiradı, o kakakaka tiradı, o noktasız virgülsüz süregiden sözde bilimsel saçmalama, Noah o konuşmaya vecde gelmiş gibi girdi, inanılmaz bir nefes kontrolü ve karmaşık bir

konuşma ritmiyle sürdürdü, kuzeninin ağzından sözcükler su gibi akıp giderken Ferguson, Vay anasını, vay canına, diye söylendi; sonra sahnedeki diğer üç kişi onun üzerine atladılar ve yumrukladılar ve şapkasını ezdiler, Pozzo yine kamçısını salladı ve yine *Kalk ayağa! Domuz!* diye bağırdı ve yürüdüler, sahneden çıktılar, kulise girerken Lucky yere kapaklandı.

Selam ve alkış faslı bitince Ferguson, Noah'yı kucakladı ve kemiklerini kırarcasına sımsıkı sarıldı. Noah yeniden soluklanınca, Beğendiğine sevindim Archie, dedi, ama bence bundan önceki gösterimlerde daha iyiydim. Senin, babamın ve Mildred'le Amy'nin, senin annenin seyirciler arasında olduğunu bilince elim ayağıma dolaştı, anlarsın ya. Müthiş bir baskı adamım, bildiğin gibi değil.

New York'lu dörtlü pazar gecesi şehre döndü ve ertesi sabah, yani 25 Temmuz'da şair Frank O'Hara, Fire Island Plajı'nda bir kumsal otomobilinin çarpması sonucunda kırk yaşında öldü. Kaza haberi New York'taki yazarlar, ressamlar, müzisyenler çevresinde duyulunca şehre büyük bir matem havası yayıldı, şehir merkezindeki O'Hara hayranı genç şairlerin hepsi yıkıldı ve gözyaşı döktü. Ron Pearson ağladı. Ann Wexler ağladı. Lewis Tarkowski ağladı. Şehrin yukarı kesiminde, Doğu 89.Cadde'de Billy Best duvara öyle bir yumruk salladı ki, yumruğu alçıpanı delip geçti. Ferguson, O'Hara'yla hiç tanışmamıştı, ama yapıtlarını biliyordu, şiirlerindeki coşkulu ve özgür havaya hayrandı, yıkılıp gözyaşlarına boğulmamasına ve yumruğuyla duvar delmemesine karşın, ertesi günü elindeki iki O'Hara kitabını, *Lunch Poems* ve *Meditations in an Emercency*'yi okudu.[1]

1. (İng.) Öğle Vakti Şiirleri ve Bir Kriz Anında Düşünceler. (Ç.N.)

O'Hara 1954'te, *Hiç zor olmayan biriyim*, diye yazmıştı. *Tek isteğim sınırsız sevgi.*

Celia verdiği sözü tutarak iki aylık yurtdışı gezisinde Ferguson'a tam yirmi dört mektup yolladı. Ferguson bunların Dublin, Cork, Londra, Paris, Nice, Floransa ve Roma'daki gözlemleri aktaran, güzel, iyi yazılmış mektuplar olduğunu düşündü, çünkü kardeşi Artie'nin aksine Celia her şeye daha dikkatli bakmayı bilir, çoğu kişiden çok daha sabırlı ve meraklı bir yaklaşımla gözlem yapardı, ilk mektuplarından birindeki İrlanda kırsalını anlatan şu cümle bu gözlemin güzel bir örneğiydi: *Yer yer gri taşlarla beneklenmiş, üzerinde ekinkargaları uçuşan, ağaçsız, yeşil bir arazi, kalp çarparken ve rüzgâr esmeye başlamışken bile hareketsizlik her şeye, her yere egemen.* Ferguson, müstakbel bir biyolog için hiç de fena sayılmaz, diye düşündü, ancak mektuplar çok dostça olmakla birlikte herhangi bir mahrem konuya değinmiyor, ikisinin ilişkilerini açığa vuran hiçbir şey yansıtmıyordu, o yüzden Mary Donohue'nun Ferguson'u öpüp Ann Arbor'a gitmesinden bir gün sonra, 23 Ağustos'ta Celia New York'a döndüğünde Ferguson ilişkileri hakkında fikir yürütebilecek durumda değildi. Bir an önce bu durumu aydınlığa kavuşturmak istiyordu, çünkü Celia artık on yedi buçuk yaşına gelmişti ve fiziksel temas yasağı kalkmıştı. Aşk, öncelikle bir temas meselesiydi ve şimdi Ferguson aşkı arıyordu, *Yağmur Altında* filmindeki şarkının sözleriyle *aşka hazırdı* ve geçmişteki ve şimdiki bütün nedenlerden ötürü de o aşkı Celia Federman'ın kollarında bulmayı umuyordu. Eğer kız da isterse.

Celia ayın 28'inde onu ziyarete gelince evin çıplaklığına şaştı kaldı. Çalışma masası tamamdı, şilte tamamdı, ama Ferguson nasıl olur da giysilerini dolaptaki karton kutuda tutar, nasıl olur da kirli çamaşırlar için bir torbası

ya da sepeti olmaz ve nasıl olur da çoraplarıyla çamaşırlarını banyoda yere atardı? Hem ne diye kitaplarını duvar dibine istiflemek yerine bir kitaplık edinmemişti? Neden duvarlarda hiç resim yoktu? Odanın köşesinde ufak masa koyacak kadar yer varken yemeğini neden çalışma masasında yiyordu? Ferguson, olabildiğince az eşya istediğini, gerisini hiç umursamadığını söyledi. Celia, Evet, evet, diye yanıtlarken orta yaşlı varoş kadınlarına benziyordu, Ferguson ise Manhattan denilen balta girmemiş ormanda töre tanımaz bir bohem gibi yaşıyordu; Celia bunu anladığını ve üzerine vazife olmadığını söyledi, ama Ferguson evini biraz olsun güzelleştirmek istemez miydi?

Üzerlerine inen güneş ışığının altında odanın ortasında duruyorlardı, güneş ışığı pencerelerden giriyor, Celia'nın yüzüne vuruyordu, on yedi buçuk yaşındaki kızın güneş ışığıyla aydınlanan yüzü öylesine güzeldi ki, Ferguson ona bakarken dili tutuluyor, ürküyor, kararsızlık içinde ürperiyordu; kıza bakarken, bakmaya devam ederken, gözlerini ondan alamadığı, başka bir şeye bakacak halde olmadığı için ona bakmayı sürdürürken Celia gülümsedi ve, Neyin var Archie? dedi. Bana neden öyle bakıyorsun?

Ferguson, Özür dilerim, kendimi tutamıyorum, dedi. O kadar güzel, öylesine şaşılacak kadar güzelsin ki Celia, senin gerçek olup olmadığından kuşkulanmaya başlıyorum.

Celia güldü. Saçmalama, dedi. Ben alımlı bile sayılmam. Sadece sıradan bir kızım.

Bu saçmalıkları aklına kim sokuyor? Sen bir tanrıçasın, dünyanın ve göklerdeki her şehrin kraliçesisin.

İyi, öyle düşünmen çok hoş, ama Archie belki gözlerini muayene ettirip gözlük alsan iyi olacak.

Güneş gökyüzünde yer değiştirdi ya da belki önünden bir bulut geçti yahut Ferguson bu coşup taşan sözle-

rinden utanmaya başladı, her ne olduysa Celia'nın sözlerinden dört saniye sonra görünüşüyle ilgili sözlere son verildi, konu yeniden Ferguson'un olmayan masasına, olmayan kitaplığına döndü, bunun üzerine Ferguson, bu mesele senin için o kadar önemliyse, Billy'nin el arabasını alır, sokaklarda eşya ararız, dedi; bu Manhattan'da ev döşemenin denenmiş ve sonuç vermiş bir yöntemiydi, Yukarı Doğu Yakası'ndaki zenginler her gün işe yarar şeyleri sokağa attıkları için de yapmaları gereken tek şey birkaç blok güneye, birkaç blok batıya yürümekti, kaldırımlarda Celia'nın da beğeneceği bir şeyler bulmaları kesindi.

Celia, Sen hazırsan ben de varım, dedi.

Ferguson da hazırdı, ama evden çıkmadan önce Celia'ya göstermek istediği birkaç şey olduğunu söyleyerek kızı çalışma masasının yanına götürdü, üzerinde *Federman'ın Gezileri* yazan bir kutuyu işaret etti, kız o kutunun önemini ve arkadaşlıklarına sadakati simgelediğini anlayınca Ferguson çalışma masasının sağdaki alt çekmecesini çekti, *Mulligan'ın Gezileri*'nin Gizmo Yayınları tarafından basılan bir kopyasını Celia'ya uzattı.

Celia, Senin kitabın! dedi. Demek yayınlandı!

Howard'ın tasarladığı kapağa baktı, elini hafifçe Mulligan'ın çizimi üzerinde gezdirdi, teksirle basılmış iç sayfalara şöyle bir göz attı, sonra açıklanamayacak bir hareketle kitabı elinden yere bıraktı.

Ferguson, Neden öyle yaptın? diye sordu.

Celia, Çünkü seni öpmek istiyorum, dedi.

Bir saniye sonra da kollarını Ferguson'un boynuna doladı, dudaklarını onunkilere yapıştırdı, o anda Ferguson'un kolları da ona dolandı, dilleri birbirinin ağızlarının içine daldı.

İlk öpüşmeleriydi.

Ve sahici bir öpüşmeydi, bu da Ferguson'u çok se-

vindirdi, çünkü o öpüşme sadece gelecekteki öpüşmeleri vaat etmekle kalmıyor, aynı zamanda Celia'nın gerçekten sahici olduğunu kanıtlıyordu.

Bir yılı aşkın süredir babasıyla hiç teması olmamıştı. Ferguson artık onu çok nadiren aklına getiriyor, her hatırlayışında da bir zamanlar ona beslediği öfkenin hâlâ mutlak kayıtsızlığa ya da kafasının içinde bir boşluğa dönüşmediğini fark ediyordu. Babası yoktu. Bir zamanlar annesiyle evli olan adam, oğlunun yaşadığı dünyayla artık hiç kesişmeyen bir başka âlemin gölgeleri arasında yok olup gitmişti, şayet gerçekten ölmemişse bile çok uzun bir zaman önce ortadan kaybolmuştu ve gelecekteki hiçbir zaman diliminde de bulunamayacaktı.

Oysa Ferguson'un ikinci sınıfa başlamak üzere Princeton'a gitmesinden üç gün önce, Woodhall Crescent'taki evin salonunda üvey kardeşi Jim, onun nişanlısı Nancy ile birlikte Mets maçını izlerlerken, devre arasındaki reklamlarda birdenbire piyasa peygamberi ekranda boy gösterdi. Hafiften kırlaşmış uzun favorileri, son moda takım elbisesi ile (televizyon siyah-beyaz olduğundan giysinin rengi belli değildi) arz-ı endam ederek Florham Park'taki yeni Ferguson Outlet Mağazası'nın açılışını duyuruyor ve *ucuz fiyatları, hepinizin bütçesine uygun ucuzun ucuzu fiyatları* vurguluyor, mağaza gelecek hafta açıldığında gelin de yeni RCA marka renkli televizyonları ve akıllara durgunluk verecek fiyatları görün diyordu. Ferguson adamın ne kadar ustaca ve özgüvenle reklam yaptığını, izleyicilere Ferguson mağazasından alışveriş yaparlarsa monoton yaşamlarına renk geleceği garantisini nasıl kurnazca verdiğini düşündü, bir seferinde annesinin dediği gibi *doğru dürüst konuşmayı asla öğrenememiş biri için* gayet iyi konuştuğunu, kame-

ranın karşısında ne kadar rahat ve sakin durduğunu, kendisinden ne kadar hoşnut göründüğünü, görünmeyen dinleyici kitlelerine elini sallayıp gülümseyerek, *gelin ve kucak dolusu para tasarruf edin* diye seslenirken duruma ne kadar hâkim olduğunu fark etti, o konuşurken arka planda soprano ve tenor seslerinden oluşan bir dörtlü şakıyıp duruyordu: *Fiyatlar hiç bu kadar düşmedi / Moraller hiç bu kadar yükselmedi / Ferguson'da. Ferguson'da, Fer-gu-son!*

Reklam bitince Ferguson'un aklına peş peşe iki şey geldi:

1) Televizyonda beyzbol maçlarını artık seyretmeyecekti, 2) Babası hâlâ yaşamının çevresinde dolanıyordu, henüz tamamen silinip gitmemişti, aralarındaki onca mesafeye rağmen hâlâ oradaydı ve kitap sonunda tamamen bitmeden önce belki bir bölüm daha yazmak gerekecekti.

Yoğunlaştırılmış Eski Yunanca dersi alıp bir ders yılı içinde o dili öğrenmediği takdirde bir daha Nagle'dan ders alamayacaktı. Ama Nagle hâlâ öğrenci danışmanıydı ve babasıyla ilgili nedenlerle ya da babasıyla hiç ilgisi olmayan nedenlerle Ferguson onaylanmak ve desteklenmek için Nagle'dan medet ummaya devam ediyordu, derslerine çok sıkı çalışarak, Walt Whitman Burs Programı kapsamındakilerden beklenen sağlam karaktere sahip olduğunu kanıtlayarak yaşlı hocayı etkilemek istiyor, en çok da yazdığı kurmaca hikâyeleri Nagle'ın beğenip desteklemesini, *Gregor Flamm'ın Yaşamından On Bir An*'ı okuduktan sonra onda gelecek vaat eden bir yetenek görmesinin boşa gitmediğini göstermeye can atıyordu. Sonbahar sömestrindeki ilk teke tek görüşmelerinde Ferguson kitabını bastırmakta fazlasıyla acele edip etmediğinden emin olamadığı için korkarak *Mulligan'ın*

Gezileri'nin Gizmo Yayınları tarafından basılan bir kopyasını Nagle'a verdi; Nagle'ın teksirle basılmış kitabı yayınlanmaya henüz hazır olmayan genç bir yazarın aşırı hırslı bir girişimi olarak yorumlamasından kaygılanıyor, dahası kitabı okuyup berbat bulmasından korkuyordu, bu Ferguson için hayran olduğu kişilerden beğeni öpücüğü beklerken yumruk yemek gibi olurdu; oysa Nagle ilk görüştükleri o öğleden sonra başını dostça sallayarak kitabı aldı ve bir-iki sözcükle kutladı, içeriğini bilmediği için daha fazla bir şey söylemesi de beklenemezdi, ama en azından Ferguson'u aceleci davranmakla suçlamamış, onu zamansız bir böbürlenmenin utancından ve pişmanlığından kurtarmıştı; Nagle kitabı elinde tutup kapaktaki siyah-beyaz deseni incelerken çizimin çok iyi olduğunu söyledi. Sağ alt köşedeki kısaltılmış imzayı göstererek, Kim bu H.S.? diye sordu. Ferguson Princeton'daki oda arkadaşı Howard Small olduğunu söyleyince, Nagle'ın asık suratında ender görülen bir tebessüm belirdi. Howard Small çok çalışkan, dedi. Çok iyi bir öğrenci, ama bu kadar iyi desen çizebildiğini hiç bilmiyordum. Siz ikiniz iyi anlaşıyorsunuz, değil mi?

Ferguson'un o sömestr hangi dersleri alacağına karar vermek için üç gün sonra profesörün odasında yaptıkları ikinci görüşmede, Nagle *Mulligan'ın Gezileri* hakkındaki hükmünü açıklamakla söze başladı. Billy, Ron ve Noah'nın kitabı beğeniyle karşılaması, Amy, Luther ve Celia'nın coşkulu öpücükleri (üstelik Celia'nınki sahici bir öpüşmeydi) önemli değildi, Don Enişte'yle Mildred Teyze'nin telefon etme zahmetine girip bir saate yakın bir süre ona övgüler yağdırmaları da, Dan'le annesinin ve ayrıldığı Evie Monroe ile Mary Donohue'nun kitabı çok beğendiklerini söylemeleri de bir yana, Ferguson için en önemlisi Nagle'ın fikriydi, çünkü o diğerlerinin arasındaki tek tarafsız gözlemci, Ferguson'a arkadaşlık, aşk ve aile bağla-

rıyla bağlı olmayan tek kişiydi, ondan gelecek olumsuz bir yorum öteki övgülerin önemini azaltabilir, hatta tamamen yok edebilirdi.

Nagle, epey beğendiği, ama bazı noktalarda itirazı olan şeylerden söz ederken hep yaptığı gibi, Fena değil, dedi. Bir önceki çalışmandan daha ilerlemiş, diye sürdürdü sözünü, fazlalık yok, cümlelerin incelikli ve ustaca hazırlanmış bir müzikalitesi var, merakla okunuyor, ama sert ve tabii çılgınlık derecesinde saçma, ruhsal bunalım eşiğinde dolanan bir yaratıcılık, her şeye rağmen metinler komik olmasını istediğin yerde komik, dramatik olmasını istediğin yerde dramatik, Borges'i hatmettiğin ve kurmaca ile spekülatif yazı dediğim alanlar arasındaki ince çizgide nasıl yürüneceği konusunda ondan ders aldığın açıkça belli. Birtakım zırva, tam gelişmemiş fikirler var, ama sen de daha toysun zaten, o yüzden kitabın zayıf yanları üzerinde durmayalım. Her şey bir yana, beni ilerlediğine, geliştiğine ikna ettin, geldiğin nokta zamanla daha da ilerleyeceğini gösteriyor.

Ferguson, Teşekkür ederim, dedi. Ne diyeceğimi bilemiyorum.

Şimdi dilini yutmana gerek yok Ferguson. Daha sömestr planlarını konuşacağız. Bu da sana sormak istediğim soruyu gündeme getiriyor. Yaratıcı yazarlık atölyelerinden birine kaydolma konusundaki fikrini değiştirdin mi?

Hayır, tam olarak değiştirmedim.

Biliyorsun, bu iyi bir program. En iyilerden biri.

Haklı olduğunuzu biliyorum. Yine de dişimi sıkıp kendi başıma bir şeyler yaparsam daha mutlu olacağımı düşünüyorum.

Senin çekincelerini anlıyorum, ama aynı zamanda sana yararlı olacağını da düşünüyorum. Sonra bir de Princeton var, Princeton camiasının bir parçası olmak

var. Örneğin, neden yazdıklarının hiçbirini *Nassau Literary Review* dergisine vermedin?

Bilmem. Hiç aklıma gelmedi.

Princeton'a karşı bir tavrın mı var?

Hayır, kesinlikle yok. Burayı çok seviyorum.

Yani bu fikrini değiştirmedin?

Kesinlikle hayır. Çok şanslı olduğumu düşünüyorum.

Ferguson, Nagle'la konuşmayı sürdürür ve ikisi sonbahar sömestrindeki programını düzenlerken, Howard yurttaki odalarında Ferguson'un bir hafta önce ölü doğum olarak tanımladığı ve taslağı Howard'a verirken *Bok çukurundaki beynimden çıkan yeni bir ceset* dediği *Kırmızı Defter*'i okuyordu; ama Howard, Ferguson'un yazdıklarıyla ilgili olarak kendine işkence etmesine de, kuşkularına da artık alıştığı için onun dediklerine kulak asmıyor, kendi bağımsız yorumunu yapmak için kendi aklının gücüne güveniyordu; Ferguson, Nagle'la görüşmesini bitirip odaya geldiğinde Howard kitabı çoktan bitirmişti.

Archie, hiç Wittgenstein'ı okudun mu? dedi.

Hayır, henüz okumadım. *Henüz-okumadıklarım* listesinde duruyor.

İyi. Öyleyse şimdi bana kulak ver, *mein Herr*.

Howard, kapağında Wittgenstein'ın adı yazan mavi kitabı aldı, aradığı sayfayı açtı ve yüksek sesle Ferguson'a okudu: *Bu aynı zamanda "bir kitabın sayfaları içinde yaşamak" hakkında konuşulacak bir şey var demektir.*

Ferguson, Çok doğru, ne kadar doğru, dedi. Sonra hazır ola geçip asker selamı çakarak, Sağ ol Ludwig! diye bitirdi sözünü.

Bunu gösterirken sözü nereye getireceğimi anlıyorsun, değil mi?

Tam olarak değil.

Kırmızı Defter. On dakika önce bitirdim.

"Yaz tatilimi nasıl geçirdim." Çocukken böyle ödev-

ler yazmak zorunda olduğumuzu unutma. İşte bu da, yaz tatilimi nasıl geçirdim ödevi. O ucubenin... o düşük çocuğun sayfaları içinde yaşayarak.

Mulligan'ı ne kadar beğendiğimi biliyorsun, değil mi? Bu ondan çok daha derin, çok daha iyi ve çok daha özgün. Bir dönüm noktası. Dilerim bunun kapağını da benim yapmama izin verirsin.

Billy'nin bunu yayınlamak isteyeceğini nereden çıkarıyorsun?

Geri zekâlılık etme. Tabii ki yayınlamak isteyecek. Billy seni keşfetti, senin dâhi olduğunu düşünüyor, seni parlak gözlü dâhi bebeği olarak görüyor ve sen nereye gidersen o da oraya gitmek isteyecektir.

Ferguson hafiften gülümsemeye başlayarak, Şimdi sen beni dinle, dedi. Az önce Nagle *Mulligan* hakkındaki görüşünü ayrıntılı olarak açıkladı. İyi ve iyi değil. Acemice ama eğlenceli. Deli gömleği giydirilmesi gereken bir çılgın tarafından yazılmış. Bir adım ilerleme var, ama daha çok yol alması gerekir. Ben de aynen onun gibi düşünüyorum.

Nagle'ın dediklerine kulağını tıkamalısın Archie. O çok parlak bir profesör – Yunanca hocası olarak. İkimiz de seviyoruz onu, ama o senin yazdıklarını değerlendirecek durumda değil. O *geçmişte* takılmış kalmış, oysa sen *geleceğin* ta kendisisin. O gelecek belki yarın değil, ama kesinlikle öbür gün.

Ferguson'un siyah sincaplar cennetindeki ikinci yılı oda arkadaşı Howard Small'un bu yüreklendirici sözleriyle başladı, Howard artık onun için Noah ve Jim kadar önemli bir arkadaş, onun hayata tutunmasını sağlayan şeylerin vazgeçilmez bir parçasıydı ve Howard'ın kitapla ilgili söyledikleri her ne kadar abartılı olsa da, yeni kitabını Billy'nin basmak isteyeceği konusunda haklı çıktı; Joanna yedi buçuk aylık hamileydi, doğumu mumlu

kâğıtlara yazmayı sürdüremeyecek kadar yakın olduğu için o işi de Billy yapıyordu ve minik Molly Best'in 9 Kasım'da dünyaya gelmesinden bir hafta önce Ferguson'un ikinci kitabı baskıya girdi.

Üniversitedeki ikinci yıl birinciden daha iyiydi, içindeki kaygılar ve bocalamalar azaldı, kaderin olmasını istediği yerde bulunduğu ve oraya ait olduğu duygusu pekişti, o yıl Anglosakson şiirleri, Chaucer ve Sir Thomas Wyatt'in aliterasyonlu, görkemli dizelerinin yılıydı (... *geçmişin geçişi gibi / içim geçerek geçiyorum ardından*), o yıl Howard ve Woodrow Wilson Kulübü'ndeki diğer arkadaşlarıyla napalm üreticisini lanetlemek için Mühendislik Bölümü'nün avlusunda Dow Chemical şirketi aleyhindeki gösterilere katılarak Vietnam Savaşı'nı protesto ettiği, eşyası epey çoğalan New York'taki hafta sonu dairesine iyice yerleştiği, Billy, Joanna, Ron ve Bo Jainard'la dostluğunu pekiştirdiği, Noah'nın *Manhattan Gizli Dosyası* adındaki yedi dakikalık ilk kısa filminde kıtipiyoz bir barın arka masalarından birinde Fransızca bir Spinoza kitabı okurken bir an görünerek figüranlık yaptığı yıldı; o yıl dairesindeki nesneler hakkında yazdığı ve mayıs sonunda bitirdiği, *Cansız Nesnelerin Ruhu* adındaki on üç bölümlük düşünceler dizisinin üzerinde çalıştığı yıldı. Dahası, o yıl büyükbabasının ailede kimsenin sözünü etmek istemediği tuhaf ve rezil bir biçimde, Las Vegas'ta bir hafta aralıksız kumar oynayıp rulette doksan bin dolardan fazla kaybettikten sonra odasında yirmi iki yaşında iki fahişeyle seks yaparken (ya da seks yapmaya çalışırken) kalp krizi yüzünden öldüğü yıldı. Benjy Adler karısının ölümünü izleyen on yedi ay içinde üç yüz elli bin dolardan fazla para yemiş ve sonunda Jack London'ın romanlarını okuyup kendini hâlâ sosyalist sandığı 1936'da üye olduğu İşçi Çevresi adındaki örgütün Yahudi cena-

ze levazımatçısı tarafından beş parasız olarak toprağa verilmişti.

Sonra Celia vardı, her şeyden önce ve her şeyden sonra Celia vardı, çünkü o yıl Ferguson'un âşık olduğu yıldı ve işin şaşırtıcı yanı Ferguson'un o kızda gördüklerini gören tek kişinin annesi olmasıydı. Rose onun *harikulade bir kız* olduğunu düşünüyordu, ama diğer herkesin aklı karışmıştı. Noah onu Westchester'lı *uzun bacaklı su kuşu* ve hayalet kardeşinin biraz daha esmer ve biraz daha güzel yüzlü dişi versiyonu olarak, hayatını beyaz laboratuvar gömleğiyle fareleri inceleyerek geçirecek Barnard'lı bir kitap kurdu gibi görüyordu. Jim onu güzel, ama Ferguson için fazla genç ve yeterince gelişmemiş buluyordu. Howard ise kızın zekâsına hayrandı, ama Ferguson'un yanında fazlasıyla geleneksel kalmasından, genç adamın başkalarının önemsediği şeyleri zerre kadar umursamadığına hiç kafası basmayacak bir burjuva hanım evladı olmasından endişeleniyordu. Amy fikrini tek kelimeyle dile getirdi: Niçin? Luther onun henüz imalatı tamamlanmış bir ürün olduğunu söyledi. Billy ise, Sen ne yapıyorsun Archie? dedi.

Ferguson ne yaptığını biliyor muydu? Bildiğini sanıyordu. Celia, Horn&Hardart'ta ihtiyarın önüne bir dolarlık banknotu koyunca, Grand Central Garı'ndan otomat kafeteryaya yürürlerken *ağabeyimmiş gibi davranmaktan vazgeç* deyince ve Ferguson'un kitabını yere atıp onu öpmek istediğini söyleyince Ferguson ne yaptığını çok iyi bildiğini düşünmüştü.

Sonraki aylarda o ilk öpüşmeyi daha kaç öpüşme izlemişti? Yüzlerce. Binlerce. Ve 22 Ekim gecesi kendilerini Ferguson'un odasındaki şilteye atıp ilk kez sevişirlerken hiç beklemediği bir keşifle Celia'nın artık bakire olmadığını anlamıştı. Celia lise son sınıftayken ilkbahar-

da daha önce sözü edilen Bruce diye biriyle olmuştu, kuzeni Emily'yle Avrupa gezisindeyken iki Amerikalı turistle, Cork'tayken bir Ohio'luyla, Paris'te de California'lı bir gençle tanışmıştı; ama Ferguson onun ilk erkeği olmadığı için hayal kırıklığına uğramak yerine cesaretlendi, kızın maceracı bir ruhu ve risklere girmeyi göze alacak kadar şehvetli olması onu yüreklendirdi.

Ferguson onun vücudunu beğeniyordu. Çıplak vücudunu o kadar güzel bulmuştu ki Celia ilk kez soyunup onun yanına uzandığında neredeyse dili tutuldu. Kızın teninin inanılmaz pürüzsüzlüğü ve sıcaklığı, ince uzun, narin kollarıyla bacakları, yuvarlak, avuca sığabilen poposunun bombeli yanakları, ufak, dik, memeleri, koyu renk, sivri meme uçları; Ferguson hiç onun kadar güzel bir kız tanımamıştı, kızla beraber olmanın, ellerini şimdiye kadar sevdiği herkesten daha çok sevdiği bu insanın bedeninde gezdirmenin onu nasıl mutlu ettiğini ötekiler anlayamıyordu. Bunu anlayamıyorlarsa vah onlara, ama Ferguson sanatçı dostlarından kemanlarını çıkarıp duygusal parçalar çalmalarını istemeyecekti. Bir tek keman yeterdi, Ferguson o kemanın sesini duyduğu sürece onu tek başına dinlemeye devam edebilirdi.

Ötekilerden ya da ötekilerin ne düşündüğünden daha önemli olan ikisinin ilişkisiydi ve artık ilişkileri bir sonraki aşamaya geçtiği için neler olduğunu tam olarak anlamak öncelikli bir zorunluluktu. Celia'ya beslemeye başladığı aşkın hâlâ Artie'nin ölümüyle ilintili olup olmadığını sorguluyor ya da Artie sonunda bu denklemden tamamen çıktı mı diye merak ediyordu. Ne de olsa her şey, New Rochelle'deki o akşam yemeklerinde, hani dünyanın ikiye ayrıldığı ve tanrıların aritmetiği, ikiye ayrılan dünyayı birleştirecek formülü ona verdiği zaman başlamıştı: Ölen arkadaşının kız kardeşine âşık ol, ondan sonra dünya güneşin çevresinde dönmeye devam eder. İyice

kızışmış ergen aklının, öfkeli, yas tutan bir aklın çılgın hesapları, ama o hesaplar ne kadar çılgınca olursa olsun, Ferguson sonunda kıza âşık olmayı arzulamış ve şayet âşık olursa o zaman kızın da kendisine âşık olmasını dilemişti, şimdi bu iki istek de gerçekleştiği için Artie'nin artık bu işin içinde olmasını istemiyordu, çünkü olanların çoğu kendiliğinden olmuş, New York'ta merhametli bir kızın çantasından bir dolar çıkarıp düşkün bir ihtiyara verişini gördüğü gün başlamış, bir yıl sonra aynı kızın onun evinde güneş ışığı altında görünen güzelliğiyle onu şaşırtması, yabancı ülkelerden gönderilip tahta bir kutuya istiflenen yirmi dört mektupla etkilemesi ve coşkulu kızın elindeki kitabı yere atıp onu öpmek istemesiyle gelişmişti; bunların Artie'yle hiç ilgisi yoktu, şimdi Celia'yla birbirlerine âşık olunca birlikte olduğu insanın başka hiç kimse olmayıp Celia olmasının iyi ve doğru olduğunu itiraf ediyor, bir yandan da o *iyi ve doğru* düşüncesinden utanıyordu, çünkü Celia'ya âşık olduktan sonra ilk başta ona duyduğu arzunun, yaşayan, soluk alıp veren bir insanı dünyadaki haksızlıkları düzeltme çabasının sembolüne dönüştürmenin nasıl hastalıklı bir duygu olduğunu kavrıyordu, Tanrı aşkına o zaman bunları nasıl düşünebilmişti? Artie'yi bu işin içinden tamamen çıkarmak ne kadar iyi olacaktı. Ferguson kendi kendine, Artık hayaletlere yer yok, diye söylendi. Ölen çocuk onun Celia'yla yakınlaşmasını sağlamıştı, ama artık işi bittiğine göre gitme zamanı gelmiş demekti.

Ferguson, Celia'ya bunlarla ilgili tek kelime etmedi, 1966 bitip 1967 başlarken dikkate değer bir olgu Celia'nın ağabeyinden çok ender olarak bahsetmeleri, ikisinin de bu konuyu açmamak, beraberliklerini yalnızca iki kişi olarak sürdürmek, böylece görünmeyen üçüncü kişinin aralarında durmasını ya da tepelerinde uçmasını önlemek konusunda kesin kararlı olmalarıydı; aylar geçip

birbirlerine olan bağları güçlendikçe ve Ferguson'un arkadaşları da giderek tavırlarını değiştirip Celia'yı çevrelerinin kalıcı bir parçası olarak kabullenmeye başlayınca, Ferguson büyünün bozulması için yapması gereken bir şey daha olduğunu fark etti. O sırada bahar gelmişti, ayın 3'ünde ve 6'sında Mart'taki çifte doğum günlerini kutladıktan sonra biri yirmi, diğeri on sekiz yaşını bitirmişti; Ferguson *Cansız Nesnelerin Ruhu*'nun son paragrafını bitirdikten bir hafta sonra mayıs ortalarında bir cumartesi günü, şehri boydan boya geçip, Celia'nın Brooks Hall yurdundaki odasına kapanıp yıl sonu için hazırladığı iki ödevle cebelleştiği Morningside Heights'a gitti, bu durumda o hafta sonu diğer hafta sonlarından farklı olacak, her zamanki yürüyüşlerini, sohbetlerini ve Ferguson'un yatağındaki gece keşiflerini yapamayacaklar demekti; ama Ferguson o sabah saat onda Celia'ya telefon edip daha geç bir saatte onu yarım saatliğine "ödünç" alıp alamayacağını sordu ve *o işi* canıgönülden istediği halde, Hayır, *o iş* için değil, dedi, kendi hatırı için hem basit hem yorucu olmayan, ama aynı zamanda gelecekteki mutlulukları adına hayati önem taşıyan bir şey isteyeceğini söyledi.

Celia, Neden bu kadar gizemli davranıyorsun Archie? diye sordu.

Ferguson, Çünkü, dedi. Sadece çünkü, o yüzden.

Ferguson otobüste Central Park'ın yanından geçerken sağ eli mevsimlik ceketinin cebindeydi, parmakları da o sabah Birinci Bulvar'daki bir şekerleme ve sigara dükkânından aldığı pembe, lastik topu kavrıyordu, bu Spalding Şirketi'nin ürettiği ve New York'luların *spaldeen* adını taktıkları sıradan, pembe bir lastik toptu. Mayıs ortalarındaki o güneşli günde Ferguson'un görevi Celia'yla birlikte Riverside Park'a girmek, onunla beyzboldaki gibi bir top atıp tutma oyunu oynamak, böylelikle altı yıl önce

acısını sessizce içine attığı zaman kendi kendine ettiği yeminden vazgeçmek ve sonunda bu saplantıdan kurtulmaktı.

Celia hayati önemi olan şeyin ne olduğunu duyunca gülümsedi, Ferguson'a herhalde şaka yapıyor ya da aklında başka bir şey var da hâlâ saklıyor dercesine baktı, ama odasından kurtarıldığına sevinmişti ve, Vakit geçirmek için parkta top atıp tutma oyunundan daha iyi ne olabilir? dedi. Oyun oynamaya can atıyordu, çünkü sportmen bir kızdı, müthiş bir yüzücü, çok iyi bir tenisçiydi, basket atışları da hiç fena değildi, onu birkaç kez tenis kortunda seyretmiş olan Ferguson onun top tutabildiğini ve topu kızların yaptığı gibi kolunu dirseğinden bükerek değil, daha çok erkek çocuklar gibi omzundan yukarıya iyice kaldırarak attığını biliyordu. Dudaklarını kızın yanağına yapıştırdı ve geldiği için teşekkür etti. Ne kadar anlatmak istese de bunu neden yaptıklarını ona asla anlatamayacaktı.

Parka giderlerken Ferguson'un bütün gözeneklerinden gizemli terler fışkırmaya, midesi zonklamaya başladı, ciğerlerini havayla doldurmak da giderek zorlaşıyordu. Başı dönüyordu, hem öylesine dönüyordu ki, Batı 116. Cadde'nin dik yokuşundan inip Riverside Yolu'na doğru yürürlerken dengesini koruyabilmek için Celia'nın koluna tutundu. Başı dönüyor ve korkuyordu. Kendine o sözü daha çocukken vermişti ve o zamandan bu yana da verdiği söz, ettiği yemin yaşamının en büyük güçlerinden biri, bir irade, bir manevi güç, kutsal bir neden uğruna yapılan fedakârlık sınavı olmuş, yaşayanla ölünün arasındaki uçurumu aşan bir dayanışma, bu dünyadaki güzel bir şeyi reddederek öleni onurlandırmak anlamına gelmişti, şimdi o sözden dönmek Ferguson için hiç kolay değildi, zordu, hayal edeceği her şeyden daha zordu, ama yapılması gerekiyordu, hem de şimdi yapılması ge-

rekliydi, çünkü o fedakârlık soylu olmakla birlikte, aynı zamanda bir delilikti ve Ferguson da artık deli olmak istemiyordu.

Riverside Yolu'nun karşısına geçtiler ve ayakları parkın çimenlerine değer değmez Ferguson topu cebinden çıkardı.

Biraz geriye git Celia, dedi ve kız dört metre kadar uzağa gidince Ferguson kolunu kaldırıp topu ona attı.

Yaz, Ferguson'un çevresindeki herkese önemli şeyler vaat ediyordu. Ya da yaz başlarken öyle görünüyordu, anılar kronolojisinde hazirandaki büyük umutlar başta yer aldığına göre temmuz ve ağustostaki felaketlerden ne diye söz edilsin? Ferguson ve arkadaşları açısından o günlerde herkes aynı yöne koşuyormuş, herkes hiç duyulmamış, olabileceğine kimsenin ihtimal vermediği olağanüstü bir şey yapmanın eşiğindeymiş gibi görünüyordu. Uzaklardaki California'da 1967 yazı Aşk Yazı olarak ilan edilmişti. Doğu kıyısında New York'ta ise mevsim Heyecanlar Yazı olarak başladı.

Noah yeni mevsimde oyun oynamak (Çehov, Pinter) üzere Williamstown'a dönecekti, bu arada birinciden biraz daha kısa olacak, on altı dakikalık, *Ayağımı Gıdıkla* adlı ikinci filminin senaryosu üzerinde çalışıyordu. Üstüne üstlük Vicki Tremain adında, New York Üniversitesi '69 sınıfından arkadaşı olan kıvır kıvır saçlı, iri memeli yeni bir sevgili bulmuştu, kız Emily Dickinson'ın yüzden fazla şiirini ezbere biliyor, diğer insanların sigara içtikleri sıklıkta ot içiyordu ve Washington Meydanı'ndan Empire State binasına kadar ellerinin üzerinde yürüyen ilk kadın olmak istiyordu. Daha doğrusu kendisi öyle iddia ediyordu. Dahası son dört yıl içinde Lyndon Johnson'ın kendisine defalarca tecavüz ettiğini ve Marilyn Monroe'nun Arthur Miller yerine Henry Miller'la evlenmiş olsa intihar

etmeyeceğini söylüyordu. Vicki keskin mizah duygusu olan ve yaşamın saçmalıklarının bilincine varmış bir genç kadındı, Noah da onun karşısında öylesine şaşkına dönüyordu ki kız ne zaman yanına yaklaşacak olsa dizleri titremeye başlıyordu.

Amy'yle Luther artık New York'a gelmeyeceklerdi. Somerville'de bir daire bulmuşlardı, Luther Harvard'da lisansüstü için ek dersler alırken, Amy de önlerindeki iki buçuk ayı Cambridge'deki Necco fabrikasında üretim hattı işçisi olarak geçirecekti. Ferguson Necco şekerlemelerini çocukluğundan biliyor, özellikle de Cennet Kampı'nda kötü havalarda yaptıkları şekerleme savaşlarını anımsıyordu, bütün çocuklar kulübede toplanır, yağmur çatıyı döverken o sert, yuvarlak şekerleri birbirlerine fırlatırlardı, ama sonra o sert şekerlerden biri Rosenberg'in gözünün hemen altına çarpınca Necco şekerlemeleri yasaklanmıştı. Ferguson telefonda Amy'ye ilginç bir seçim, dedi, ama neden fabrika işçiliğini seçtin, bütün bunlar ne demek oluyor? Amy, Politika, dedi. SDS üyeleri, o sırada savaş yanlısı olan işçi sınıfı arasında savaş karşıtı hareketi yaygınlaştırmak için o yaz fabrikalarda çalışma talimatı almışlardı. Ferguson bunun işe yarayıp yaramayacağını sordu. Amy, hiçbir fikri olmadığını, ama işçilerin arasına sızan bir kışkırtıcı olma planı sonuç vermese bile bunun iyi bir deneyim, Amerika'daki çalışma koşullarını öğrenmek ve işçileri tanımak için bir fırsat olacağını söyledi. Bu konuda yüz kitap okumuştu, ama Necco fabrikasında geçireceği yaz ona çok daha fazlasını öğretecekti. Tamamen işin içinde olacaktı. İşin özünü kavrayacak, pratik kazanacaktı. Kollarını sıvayıp balıklama dalacaktı. Tamam mı?

Ferguson, Tamam, dedi, ama bana bir konuda söz ver.

Ne sözü?

Necco şekerlemesi yerken aşırıya kaçma.

Ya? Nedenmiş peki?

Dişlere zararlıdır. Ayrıca onları Luther'e de atmaya kalkma. İyi nişan alınırsa o şekerler öldürücü silah haline gelebilir ve bu yaz onunla beyzbol maçına gitmek istediğim için Luther'in sağlığı benim açımdan çok önemli.

Peki Archie. Şekerleri yemeyeceğim de, atmayacağım da. Sadece üreteceğim.

Jim, Princeton'da fizik yüksek lisansını tamamlamıştı ve haziran başında Nancy Hammerstein'la evlenecekti. Güney Orange'de, Güney Orange Bulvarı ile Ridgewood Yolu'nun kesiştiği köşede, müstakil evlerin çoğunlukta olduğu kasabada nadiren bulunan iki yatak odalı bir daire tutmuşlardı ve balayı için gidecekleri Berkshires'daki kamp gezisinden dönüşte oraya taşınacaklardı. Jim Batı Orange Lisesi'nde fizik öğretmeni olarak işe başlayacaktı, Nancy de Montclair Lisesi'nde tarih öğretmeni olacaktı, ama Güney Orange'ı seçmelerinin nedeni Jim'in orada hâlâ birçok arkadaşının olmasıydı, hem de pek uzak bir tarihe kalmayacak bebekler de olunca o bebeklerin büyükanneleri ve büyükbabalarıyla aynı yerde olmak mantıklıydı. Ferguson müthiş bir fikir, diye düşünüyordu: Kendisi amca olacaktı, Amy de teyze ve Ferguson'un annesiyle Amy'nin babası dizlerinde torunlarını hoplatacaklardı.

Howard, Vermont'taki çiftliğe dönüyordu, ama eskisi gibi inek sağmak ve dikenli tel çitleri onarmak için değil, dört sömestr okuduğu Antik Yunancayı değerlendirerek Gülen Filozof ve Ağlayan Filozof diye tanınan Sokrates öncesi düşünürler Demokritos ve Herakleitos'un yazılı parçalarını ve kaydedilmiş sözlerini İngilizceye çevirmek için gidiyordu. John Donne'un ilk metinlerinden birinde bu projenin önsözü olarak kullanmayı planladığı eğlenceli bir cümle bulmuştu: *Akıllı insanlarımızdan çoğunun Herakleitos'un ağlamasına güleceklerinden, ama hiçbirinin*

Demokritos'un gülmesine ağlamayacağından eminim. Howard D.nin metinleri (*Eylem cesaretle başlar, sonucu şans belirler*) ve H.nin yazılarıyla (*Yukarı çıkan yolla aşağı inen yol aynıdır*) boğuşurken bir yandan da T.M. projesini yürütüyor, son iki yıl içinde Ferguson'la oluşturdukları en iyi altmış tenis maçının illüstrasyonlarını yapıyordu, çünkü Howard hem sözcükleri hem imgeleri aynı rahatlıkla kullanabilen şanslı insanlardan biriydi, onu en mutlu eden ise her iki alanda da aynı zamanda yaşamaktı, çeviri ve çizim yapma işlerinin ötesinde o yaz en büyük amacı Brattleboro'daki çocukluk arkadaşı olan, son aylarda da kız arkadaşı, sevgilisi, kafa dengi ve muhtemelen gelecekteki karısı statüsüne terfi eden Mona Veltry'yle olabildiğince çok vakit geçirmekti. Finallerin bitmesinden bir gün sonra, Princeton'da vedalaşmalarından önce Howard, Ferguson'dan o yaz iki, belki de üç sefer uzun süre kalmak üzere Vermont'a geleceğine dair söz almıştı.

Billy, dört yüz sayfalık uzun romanını bitirmek üzereydi, *Cansız Nesnelerin Ruhu*'nu da ağustos ortalarında basmayı planlıyordu. Ron'la Peg Pearson ilk çocuklarını bekliyorlardı, Ron, Ann ve Lewis kurdukları hayali bir yıl boyunca konuştuktan sonra, Ann'in annesinin ilk kocasının eski karısı, Tumult Books adındaki yeni yayınevinin kuruluş giderlerine destek vermeyi kabul etmişti, yayınevi yılda altı ya da yedi kitap basan ufak bir kuruluş olacak, standart boyuttaki ciltli kitaplar öteki New York yayıncılarının kitaplarını basan aynı matbaada geleneksel tipo baskıyla ve dikişli ciltle hazırlanacaktı. Teksir baskı ortadan kalkmamıştı, ama Aşağı Manhattan'daki bazı meteliksiz yazarlar meteliklerin yerini keşfettikleri için alternatif çözümler de ortaya çıkabiliyordu.

Celia'ya gelince o da yazı Noah, Amy ve Luther gibi Massachusetts'te geçirecekti, ama onlarla birlikte olmayacak, Deniz Biyolojisi Laboratuvarı'nda asistanlık yap-

mak üzere Cod Burnu'nun batı yarımadasının ucundaki Woods Hole köyüne gidecekti. Noah'nın geçen sonbahardaki kehaneti gibi farelerle uğraşmayacak, yumuşakçalar ve planktonlar üzerinde çalışacaktı, Celia böyle bir görev için çok genç olmasına rağmen, Barnard'daki biyoloji profesörü Alexander Mestrovic onun zekâsından ve hücresel yaşamın mikro-nüanslarını algılamaktaki doğal yeteneğinden öylesine etkilenmişti ki, Massachusetts'te katılacağı genetik araştırmalar projesinde kendisiyle birlikte çalışması için Celia'ya ısrar etti, profesörlerin ve yüksek lisans öğrencilerinin çalışmalarını gözlemlerken laboratuvar çalışmalarının çetin koşullarına alışmasını, böylelikle de bilim alanındaki bir gelecek için hazırlanmasını umuyordu. Celia gitmeye istekli değildi. Şehirde bir iş bulup yazı Ferguson'un yanında geçirmek istiyordu, Ferguson da bunu istediği halde, Hayır, dedi, Mestrovic'in önerisini reddemeyeceğini, bu davetin çok büyük bir onur olduğunu ve eğer gitmezse ömrünün sonuna kadar pişmanlık duyacağını söyledi, ayrıca korkmamasını, bir arabası olduğunu, gelecek aylar içinde Howard, Noah, Amy ve Luther'i Newfane, Williamstown ve Somerville'de ziyaret etmek için Vermont ve Massachusetts'de epey uzun zaman geçireceğini, kuzeye yapacağı bu yolculuklarda ilk gideceği yerin de Woods Hole olacağını anlattı, Celia'yı bıktıracak kadar sık gideceğini söyledi ve, Lütfen saçmalık etme, bu öneriyi kabul etmek zorundasın, deyince Celia da kabul etti ve Altı Gün Savaşı'nın tam ortasında bir sabah Ferguson'u öpüp vedalaşarak yola çıktı.

Ferguson'un yalnızlık çekeceği kuşkusuzdu, ama Celia'yı ayda birkaç kez görme fırsatı, Howard'ın çiftliğine yapacağı geziler göz önüne alınırsa bu yalnızlık katlanılmaz bir şey olmayacaktı, son küçük kitabı da bittiği için önündeki sayfa yine boştu. Evlerde kullanılan nes-

neler ve kendisi onları sokaklardan toplamadan önceki hayalî yaşamları hakkındaki o tuhaf düşünceleri kurgulaması sekiz aydan fazla sürmüştü, bozuk olduğu için normal işlevini yapamayan tost makinesine hâlâ tost makinesi denir mi yoksa başka bir ad mı verilir gibi bozuk tost makinesiyle ilgili çılgın fikirler, lambalar, aynalar, halılar ve sigara tablalarıyla ilgili hayallerin yanı sıra o nesneler kendi evine gelmeden önceki ilk sahipleri olan ve onları kullanan hayalî kişilerin kurmaca öyküleri; anlamsız olmasa da ürkütücü bir işti yaptığı ve şimdi Billy'nin iki yüz kopya çoğaltıp dostlarına dağıtacakları bir küçük kitap daha ortaya çıkmıştı. Ferguson'un sonradan tanımlayacağı gibi Gizmo Döneminin son bölümünde değerleri tartışılabilir, hiç kuşkusuz kusurlu, eksik, ama silik ve önceden kestirilebilir olmayan, hatta yer yer parıltılı üç küçük yapıt, belki kendisinin sık sık iddia ettiği gibi kesin birer fiyasko değildi ve Billy ile diğerleri yazdıklarını desteklediklerine göre belki ona geleceği olan, olası bir gelecek potansiyeline sahip biri gözüyle bakılabilirdi, Ferguson o çılgın ısınma üçlemesine iki yıldan fazla zaman harcadıktan sonra her halükârda çıraklıktaki birinci döneminin sona erdiğini hissediyordu. Şimdi başka bir şeye geçmenin zamanı gelmişti. Her şeyden önce yavaşlaması ve yeniden hikâye anlatmaya başlaması, kendinden başka beyinlerin yaşadığı bir dünyaya dönmesi gerektiğini söylüyordu kendi kendine.

Yaz tatilinin ilk üç haftasında hiçbir şey yazmadı. 10 Haziran'da Brooklyn'de Jim'le Nancy'nin düğünü vardı, ayın 16'sından 18'ine kadar Woods Hole'da Celia'yla geçirilen harika günler oldu, ama çoğunlukla şehirde yürüyerek zaman öldürüyor, Dana Rosenbloom'dan gelen ve hâlâ yanıtlanmamış mektup cebinde dururken gözlerini karşısındaki şeylerden ayırmamaya çalışıyordu. New York parçalanıyor, ufalanıyor, çöküyordu. Binalar, kaldırımlar,

banklar, rögarlar çatlıyor ya da kırılıyor veya parçalanıyordu, yüz binlerce genç insan Vietnam'da çarpışıyor, Ferguson'un kuşağındaki çocuklar kimsenin tam olarak ya da yeterince izah edemediği nedenler uğruna öldürülmek üzere Vietnam'a sevk ediliyordu, sorumlu yerlerdeki yaşlılar doğruyu söylemiyordu, artık yalanlar Amerika'daki siyasal konuşmalarda geçer akçe olmuştu, Manhattan'ın bir başından öbür başına kadar sıralanan hamamböcekli, berbat kafelerin hepsinin vitrininde aynı ibareyi taşıyan neon tabelalar asılıydı: Dünyanın En İyi Kahvesi.

Dana evlenmişti, altı aylık hamileydi ve mektupta yazdığına göre hem *mutluydu hem de rüyaları gerçek olmuştu.* Ferguson onun adına sevindi. Kendi durumuna bakılacak olursa Dana'nın baba olamayacak biriyle evlenmemekle akıllık ettiği ortadaydı, ama Ferguson onu kutlamak için cevap yazmayı çok istediği halde mektuptaki bazı şeyler canını sıkmıştı ve onlara nasıl yanıt vereceğini düşünüyordu. Dana'nın savaş hakkındaki coşkulu yorumları, kibirli bir fetih övgüsü, aşiretçi bir yaklaşımla İbrani savaşçılar binlerce düşmanın hakkından geldi demesi. Batı Şeria, Sina, Doğu Kudüs, hepsi İsrail'in kontrolü altındaydı artık, evet büyük ve şaşırtıcı bir zafer kazanılmıştı ve pek tabii ki kendileriyle iftihar ediyorlardı, ama Ferguson, İsrail bu bölgeleri işgal etmekte ısrarcı olursa işin sonunun iyi olmayacağını, yeni felaketlere yol açacağını hissediyordu, ama Dana bunu göremiyordu, belki de İsrail'de hiç kimse duruma dış gözle bakamıyordu, o kadar uzun zamandır kendi korkularının içine hapsolmuşlardı ki şimdi yeni kazanılmış güç ortamında coşkuyla dans ediyorlardı; Ferguson belki de tamamen yanıldığı fikirlerini söyleyip Dana'nın huzurunu kaçırmak istemediği için yazmak istediği mektubu erteleyip duruyordu.

Woods Hole'dan döndükten altı gün sonra her zamanki gibi şehirde yürüyüşe çıktı; eski buzdolapları, kafa-

sı kopmuş taş bebekler, kırılmış mama iskemlelerinin atıldığı boş bir arsanın önünden geçerken birdenbire aklına bir ibare geldi, hiç yoktan çıkagelmiş gibi görünen ve Ferguson yürümeye devam ederken sürekli yinelenen iki sözcük, *harabeler başkenti*, Ferguson bu sözcükleri düşündükçe onların yeni yazacağı, bu sefer roman biçeminde olacak yapıtın adı olduğuna karar verdi, ilk kez roman yazmayı deneyecekti, içinde yaşadığı parçalanmış ülkeyi anlatan sert ve acımasız bir kitap olacak, şimdiye kadar yazdıklarının hepsinden çok daha karanlık, çok daha karamsar bir ifadeyle yazılacaktı, daha o gün kaldırımda yürürken roman kafasında biçimlenmeye başladı, ikinci sınıftayken Brown Hall'daki oda arkadaşı tıp hazırlık öğrencisi William Noyes'in adını ödünç alarak Henry Noyes adında bir doktorun hikâyesini yazacaktı, bu ad *noise* [gürültü] gibi telaffuz edilecek, ikinci ve üçüncü harfler kaçınılmaz seçenek olarak birbirinden ayrılınca ortaya *no* ve *yes* sözcükleri çıkacaktı, bu da hikâyenin gereksinimlerini karşılayacak tek seçenekti. *Harabeler Başkenti.* Ferguson'un o iki yüz kırk altı sayfalık romanı yazması iki yılını alacaktı, ama 30 Haziran 1967 günü Howard'ın Vermont'taki çiftliğine gitmek üzere yola çıkmadan önce oturdu ve ilk gerçek kitabı olarak tanımlayacağı kitabın ilk paragrafının ilk versiyonunu yazdı.

Yıkımın otuz beş yıl önceki ilk belirtilerini, 1931 kışı ve baharında H. şehrini afallatan açıklanamayan intiharlar serisini anımsadı, o korkunç aylar içinde on beş-yirmi yaş arasındaki yaklaşık iki düzine genç hayatlarına son vermişlerdi. O zamanlar kendisi de gençti, on dört yaşındaydı, lise bire gidiyordu, Billy Nolan'ın ölüm haberini aldığı ânı hiç unutamayacaktı, güzeller güzeli Alice Morgan'ın evinin tavan arasında kendini astığını duyunca döktüğü gözyaşlarını hiç unutamayacaktı. Otuz beş yıl

önce o gençlerin çoğu arkalarında bir not, bir açıklama bırakmadan kendilerini astılar ve şimdi aynı şey yeniden başlıyordu, sadece mart ayında dört ölüm olayı olmuştu, ama bu sefer gençler kendilerini havasızlıktan boğarak, kapıları kilitli garajlarda park edilmiş boş arabalara oturup egzoz gazıyla zehirleyerek öldürüyorlardı. Daha başka intiharlar olacağını da biliyordu, bu salgın sona erinceye kadar daha çok genç yok olup gidecekti ve o da bu felaketleri kişisel bir sorun olarak algılıyordu, çünkü artık doktor olmuştu, pratisyen hekim Henry J. Noyes'du ve yeni ölen dört çocuktan üçü, Eddie Brickman, Linda Ryan ve Ruth Mariano onun hastasıydı ve üçünü de kendi elleriyle dünyaya getirmişti.

1 Temmuz Cumartesi akşamüstü saat beş ile altı arasında hepsinin Howard'ın çiftliğinde toplanması bekleniyordu. Celia ebeveynlerinin mayısta ona aldıkları ikinci el Chevy Impala'yla Woods Hole'dan, Schneiderman'la Bond, Luther üniversiteye gideceği zaman Waxman'ların uğurlama armağanı olarak aldığı 1961 model Skylark'la Somerville'den, Ferguson da o sabah erkenden emektar Pontiac'ı almak için gittiği Woodhall Crescent'taki evden geleceklerdi. Planları cumartesi gecesini çiftlikte geçirmek, ertesi sabah kahvaltıyı da orada yaptıktan sonra pazar *Martı*'da Konstantin'i oynayan Noah'nın kasılarak yürüyüşünü seyretmek için Williamstown'a gitmekti. Oyundan sonra Celia Woods Hole'a, Amy'yle Luther Somerville'e, Ferguson, Howard ve Mona Veltry de çiftliğe döneceklerdi. Ferguson'a çiftlikte istediği kadar kalması için açık çek verilmişti. O da yaklaşık iki hafta orada kalmayı düşünüyordu, ama hiçbir şey kesinleşmiş değildi, belki de ay sonuna kadar orada konaklar, hafta sonları da Woods Hole'a giderdi.

Herkes kararlaştırılan saatte Vermont'a geldi, Ho-

ward'ın teyzesiyle eniştesi o akşam Burlington'daki arkadaşlarına gittikleri ve evdekilerin hiçbiri de yemek yapmak istemediği için, üç çift yemeği Brattleboro'nun merkezinden üç çeyrek mil kadar uzakta, 30 No'lu otoyol üzerindeki Tom'un Barı ve Izgara Evi'nde yemeye karar verdiler. Vermont'ta ancak yirmi bir yaşını bitirenlere içki verildiği ve Tom'un yerinde içki içemeyecekleri için mutfakta alelacele birkaç bardak bira yuvarladılar, birer bardak yetmediğinden biraz daha içtiler ve ancak dokuza doğru altısı birden Howard'ın steyşınına doluşup yola çıktılar, cumartesi akşamı saat dokuz olunca Tom'un yeri çoğunlukla bir kaos halini alır, sesi sonuna kadar açılan müzik kutusunda *country* müziği çalar, barın önünde dikilen kafası dumanlılar bilmem kaçıncı içkilerini içerlerdi.

Bardaki kalabalık işçiler ve çiftçilerden oluşuyordu, hiç kuşkusuz çoğu sağcı, savaş yanlısı insanlardı, Ferguson üniversite öğrencisi solcu arkadaş grubuyla bara adım atar atmaz yanlış yere geldiklerini anladı. Barda oturan erkeklerle kadınlarda tuhaf bir hal, bela arıyormuş gibi bir hava olduğunu hissetti ve ne yazık ki arka salonda boş masa olmadığı için Ferguson'la arkadaşları bardakilerin görüş alanı içinde oturmak zorunda kaldılar. Dostça yaklaşarak (Merhaba çocuklar. Ne içersiniz?) siparişleri almaya gelen garson kızla konuşurken, Ferguson bir yandan da üzerlerine dikilen düşmanca bakışların kendi uzunca saçlarıyla ve Howard'ın daha da uzun saçlarıyla mı, yoksa Luther'in abartısız Afrosuyla mı, yahut görünürdeki tek siyah olan Luther'in kendisiyle mi ya da Amy o yaz fabrikada çalıştığı ve Mona'nın ailesi de pekâlâ o gece o barda olabileceği halde üç kızın zarif, üst sınıf güzellikleriyle mi ilgili olduğunu soruyordu kendine, sonra bir kısmı arkaları onlara dönük oturan bardakileri daha dikkatle inceleyince o dik bakışlar-

dan çoğunun barın ucunda, üç köşeli tezgâhın sağ kanadında oturan iki adamdan geldiğini fark etti; onların masasının tam karşısında oturan yirmili yaşlarının sonunda ya da otuzlarının başındaki o iki genç, Ferguson'un gördüğü kadarıyla oduncu ya da kaportacı veya felsefe profesörü de olabilirdi, kesin olan tek şey onların gelmesinden hoşnut olmadıklarıydı; sonra Amy son bir yıl içinde birkaç yüz defa yaptığı bir şeyi yineleyerek Luther'e sokulup yanağından öpünce Ferguson filozofları neyin öfkelendirdiğini anlayıverdi, onların derdi sadece beyazların bulunduğu bir ortama siyah birinin girmesi değildi, genç bir beyaz kadının milletin ortasında siyah bir delikanlıya dokunmasına, *vücudunu ona yaslayıp öpmesine* bozulmuşlardı, uzun saçlı üniversiteli oğlanlar, uzun bacaklı, güzel dişli, taze tenli üniversiteli kızlar, bayrak yakanlar ve askere celp kâğıtlarını yakanlar ve savaş karşıtı boklar oldukları anlaşılan grubun tamamı gibi akşamdan beri sinirlerini bozan şeylere içtikleri en az altışar, hatta belki onar kadeh içkiyi de ekleyince, iki felsefe profesöründen daha irikıyım olanının bar sandalyesinden kalkıp onların masasına gelerek Ferguson'un üvey kız kardeşine çıkışması hiç de olanaksız, hatta şaşırtıcı bile değildi:

Kes şunu kızım. Burada böyle şeylere göz yumulmaz.

Amy kendini toplayıp cevap verinceye kadar Luther söze girdi, Bas git bayım. Toz ol, dedi.

Filozof, Ben seninle konuşmuyorum Charlie,[1] diye karşılık verdi. *Kızla* konuşuyorum.

Sözünü vurgulamak için de parmağıyla Amy'yi gösterdi.

1. Özellikle 1960'larda ABD'de siyahlar için aşağılayıcı bir lakap olarak kullanılan, siyahların da daha sonra beyazları aşağılamak için kullandıkları ad. (Ç.N.)

Luther, teatral bir edayla sesini yükselterek, Charlie ha! dedi. İşte bu çok güzel. Charlie sensin bayım, ben değil. *Mister Charlie*'nin ta kendisisin.

Sandalyesi filozofa en yakın olan Ferguson ayağa kalkıp adama bir coğrafya dersi vermeye karar verdi.

Galiba senin kafan biraz karışmış, dedi. Mississippi'de değiliz, Vermont'tayız.

Filozof bu sefer Ferguson'a dönerek, *Amerika'dayız*, diye karşılık verdi. Özgürlerin ülkesi ve cesurların vatanında!

Ferguson, Senin için özgürlük, ama onlar için değil, öyle mi? dedi.

Filozof, Tastamam öyle Charlie, dedi. Milletin içinde böyle hareket edeceklerse onlara özgürlük yok.

Ferguson *nasıl* sözcüğüne *hassiktir* havası veren alaycı bir tonda, Nasıl yani? diye sordu.

Filozof, İşte böyle aşağılık herif, dedi.

Sonra yumruğunu Ferguson'un suratına indirdi ve kavga başladı.

Her şey son derece aptalcaydı. Kavga çıkarmaya kaşınan sarhoş bir ırkçıyla barda dövüşmek, ama ilk yumruk atıldıktan sonra Ferguson karşılık vermeyip de ne yapacaktı? Neyse ki filozofun arkadaşı fırlayıp kavgaya karışmadı; Howard'la Luther de kavgacıları ayırmaya çalıştılar, ama hemen yatıştıramadıkları için Tom'un polis çağırmasını önleyemediler ve Ferguson ömründe ilk kez kelepçelenip karakola götürüldü, nezarete kapatıldı, parmak izi alındı, üç farklı açıdan fotoğrafı çekildi. Nöbetçi mahkemenin yargıcı bin dolar kefalet ödenmesine (peşin olarak yüz dolar yatırılmasına) karar verdi, Ferguson o yüz doları Howard, Celia, Luther ve Amy'den denkleştirerek ödedi.

İki gözünün üstü yarılmış, sağ kaşının ucu tamamen

gitmişti, çenesi sızlıyor, yanaklarından aşağı kan süzülüyordu, ama hiçbir yeri kırılmamıştı, oysa ona saldıran otuz iki yaşında, Chet Johnson adındaki tesisat işçisi kavgadan kırık bir burunla çıktı ve geceyi Brattleboro Memorial Hastanesi'nde geçirdi. Pazartesi sabahki sorgulamada o da Ferguson da saldırıya geçmek, kamu huzurunu bozmak ve özel mülke zarar vermek (kavga sırasında bir sandalye kırılmıştı) iddialarıyla suçlandılar, duruşma günü de 25 Temmuz Salı olarak belirlendi.

Pazartesi günkü sorgulamadan önce çiftlikte geçirilen gergin pazar günü Noah'nın oyunu unutuldu, herkes oturma odasında toplanarak bir gece önce olanları konuştu. Howard kendini suçluyordu. Onları Tom'un yerine sürüklememesi gerektiğini söyledi, Mona da olaydaki kendi suçunu itiraf ederek Howard'ı destekledi: Sizin o cahil beyazlar tımarhanesine girmenize sebep olmamalıydım, dedi. Celia uzun uzun Ferguson'un *inanılmaz cesaretinden* söz etti, ama kavga başlayınca, hele o korkunç ilk yumruk atılınca çok korktuğunu anlattı. Amy bir süre atıp tuttu, o *çirkin, bağnaz, kılıksız sersem herife* direnmediği için kendine lanet okudu, adam parmağını uzatıp onu gösterince paniklediği için kendine öfkelendi ve sonra Ferguson'un yıllardır tanıdığı Amy'de hiç görmediği ve hiç beklemediği bir şey yaparak ellerini yüzüne kapatıp ağlamaya başladı. Aralarında kavga olayına en öfkeli, en barut gibi, en tepesi atmış olan Luther'di, Ferguson'u bir yana itip o orospu çocuğunun ağzına kendi siyah yumruğunu patlatmayıp Ferguson'un saldırıya uğramasına sebep olduğu için kendini suçluyordu. Şimdiden olayın bir sonraki aşamasını düşünen Howard'ın teyzesiyle eniştesi, Ferguson'un davasına bakması için iyi bir avukat bulmaktan söz ediyorlardı. Öğleden sonra Cesur Amy, Woodhall Crescent'taki eve telefon edip babasına Archie'nin içine düştüğü güç durumu anlatmayı düşünecek kadar aklını

başına topladı. Sonra telefonu Ferguson'a verdi, ne yapacağını şaşıran ve son derece endişelenen annesi telefona gelince Ferguson ona merak etmemesini, durumun kontrol altında olduğunu, Vermont'a gelmelerine gerek olmadığını söyledi. Ama annesine bunları söylerken bir yandan da herhangi bir şeyden emin olamayacağını düşünüyor, başına neler geleceğini merak ediyordu.

Günler geçti. Brattleboro'lu Dennis McBride adında, işinin ehli olduğu söylenen genç bir avukat savunacaktı Ferguson'u. Duruşmalar bitinceye kadar Ferguson'un Vermont eyaletinden çıkmasına izin verilmediği ve olay duruşmanın bitmesiyle kapanmayıp belki de yargıcın tokmağı masaya indiğinde Ferguson bir ya da üç ay veya bir yıl hapse mahkûm olabileceği için Celia her hafta sonu çiftliğe gelecekti. Mahkûmiyeti önlemek için ne kadar para dökmek gerekecekse dökülecek, ölmüş olan büyükbabasının bir yıl önce verdiği on bin doların giderek azalan tomarından dolarlar harcanacaktı, ama en azından Ferguson'un parası vardı ve annesiyle Dan'den yardım istemek zorunda değildi. Sonra Temmuz'un 12'si oldu ve Ferguson telefonda annesiyle konuşurken kadının verdiği haberlere inanamadı. Kendisi küçük, kişisel dertleriyle uğraşırken, Newark sokaklarına büyük bir kâbus yayılıyor, yaşamının ilk yıllarını geçirdiği kent yanıp yıkılıyordu.

Irk savaşı. Gazetelerin halka yansıttığı gibi ırkçı ayaklanmalar değil, ırklar arasında düpedüz bir savaştı bu. Ulusal Muhafızlar ve New Jersey eyalet askerleri silahlarını öldürmek amacıyla ateşliyorlardı, o kargaşalı ve kanlı günlerde yirmi dördü bir renkten, ikisi diğer renkten yirmi altı kişi öldü, binlerce değilse bile yüzlerce kişi dövüldü ve yaralandı, aralarında Newark vatandaşı ve merhum Frank O'Hara'nın yakın arkadaşı şair ve oyun yazarı LeRoi Jones da vardı; Jones kentin merkez bölgesindeki hasarı incelemek için dolaşırken, arabasından sü-

rüklenerek çıkarıldı, semt karakoluna götürülüp bir odaya kapatıldı ve beyaz bir polis onu öylesine dövdü ki Jones öleceğini sandı. Onu döven polis bir zamanlar lisede arkadaşıydı.

Amy'nin dediğine göre Bond ailesinden kimseye bir şey olmamıştı. Luther, Somerville'de savaşı başlatmıştı, Seppy Waxman'larla birlikte Avrupa turundaydı, Mr. ve Mrs. Bond da kurşunlara, coplara ve yumruklara hedef olmamayı başarmışlardı. Binlerce acı, dehşet ve iğrençlik içinde bir tek sevindirici haber. Ferguson'un doğduğu kent bir harabeler başkenti haline gelmişti, ama Bond'ların dördü de hayattaydı.

Ferguson mahkemede kendi yaşamını savunmaya hazırlanırken bir yandan da bütün bunları yaşıyordu. Dana'nın İsrail'indeki Altı Gün Savaşı'nı izleyen ikinci altı günlük Newark savaşı sona erdiğinde duruşmaya daha sekiz gün vardı, savaşçılar farkında mıydı değil miydi, ama her iki savaşta da her iki taraf da kaybetmişti; Ferguson her gün avukatla görüşüp davaya hazırlanmak üzere Brattleboro'ya gidip gelirken kendisinin de her şeyi kaybetmek üzere mi olduğunu merak ediyordu, o derece merak ediyor ve kaygılanıyordu ki içi dışına çıkacak gibi oluyor, kıvrım kıvrım bağırsakları çözülüp açılıyordu ve er geç midesinden yukarıya fırlayıp Brattleboro'nun anacaddesine saçılacak, aç bir köpek de gelip onları mideye indirdikten sonra köpek-tanrısına bu nimeti için teşekkür edecekti.

Olay gecesi kavgayı çıkaranın müvekkili olmadığını bilen McBride heyecansız, sakin ve *ihtiyatlı olmak kaydıyla iyimserdi*, savunmasını destekleyecek beş tanık, belli başlı üniversitelerde okuyan beş *güvenilir tanık* olduğuna göre onların ifadesi Chet Johnson'ın ayyaş arkadaşı Robert Allen Gardiner'in muhtemelen yalancı tanıklığı karşısında kesinlikle ağır basacaktı.

Ferguson'a davasına bakacak yargıcın Princeton'ın 1936 mezunlarından biri olduğunu söylemişlerdi, yani bu William T. Burdock onunla aynı okulda okumuştu ve belki de Ferguson'a burs veren Gordon DeWitt'in arkadaşıydı. Bu rastlantının iyi mi yoksa kötü mü olduğunu kestirmek olanaksızdı. Karar bir jüri tarafından değil de, sadece Yargıç Burdock tarafından verileceği için, Ferguson bu rastlantının iyi olmasını diliyordu.

Ayın 22'si gecesi, mahkemenin başlamasından üç gün önce Luther çiftliğe telefon ederek *Archie*'yle konuşmak istediğini söyledi. Howard'ın teyzesi telefonu uzatırken Ferguson'un içinde yeni bir korku dalgası kabardı. Ne var şimdi? diye sordu kendine. Yoksa Luther salı günü mahkemeye gelemeyeceğini söylemek için mi arıyordu?

Luther, Öyle bir şey yok, dedi. Tabii ki gelip tanıklık yapacağım. Ben senin yıldız tanığınım, öyle değil mi?

Ferguson, ahizenin içine derin bir soluk koyuverdi. Sana güveniyorum, dedi.

Luther telefonun öbür ucunda bir an duraksadı. Sonra o duraksama bir andan da uzun sürdü, Ferguson'un tahmininden çok daha uzun sürdü. Hattaki parazitin sesi, sanki Luther'in sessizliği suskunluk değilmiş de aklından geçen düşüncelerin feryadıymış gibi bir etki yapıyordu. Sonunda konuştu: A Planını ve B Planını anımsıyor musun?

Evet, aklımda. A Planı: Uyumlu davran. B Planı: Uyumlu davranma.

İşte, tek kelimeyle işin özeti budur. Ben şimdi bir C Planı geliştirdim.

Başka bir seçenek olduğunu mu söylüyorsun?

Sanırım öyle. Hoşça kal-ve-şansın açık olsun seçeneği.

Ne demek oluyor bu?

Seni Newark'ta annemle babamın evinden arıyo-

rum. Bugünlerde Newark'un neye benzediği hakkında bir fikrin var mı?

Fotoğrafları gördüm. Sokaklar boydan boya harap edilmiş. Binalar yakılmış, yıkılmış. Dünyanın bir bölümünün sonu gelmiş.

Bizi öldürmeye çalışıyorlar Archie. Bizi sadece dışlamak istemiyorlar, öldürmek istiyorlar.

Herkes değil Luther. Yalnızca en kötüleri.

İktidarda olanlar. Belediye başkanları ve valiler ve generaller. Bizi silip süpürmek istiyorlar.

Bunun C Planıyla ne ilgisi var?

Şimdiye kadar hep uyumlu davranmaya çalıştım, ama geçen hafta olanlardan sonra bunu daha fazla sürdürebileceğimi sanmıyorum. Sonra B Planına bakıyorum ve soluğum kesilmeye başlıyor. Kara Panterler şimdi gerçekten bir güç durumuna geldiler, tam da A Planı başarıya ulaşmazsa benim yapmayı düşündüğüm şeyleri yapıyorlar. Kendilerini savunmak için silah alıyorlar, eyleme geçiyorlar. Şimdilik güçlü görünüyorlar, oysa güçlü değiller. Beyaz Amerika onların yaptıklarına göz yummaz, hepsi birer birer ezilip öldürülecek. Ne aptalca bir ölüm Archie, bir hiç uğruna. O yüzden B Planını da unut.

Ya C Planı?

Gidiyorum. Eski kovboy filmlerinde dedikleri gibi tası tarağı toplayıp gitmeye hazırlanıyorum. Salı günü senin mahkemen için Vermont'a geleceğim ve duruşma bittiği zaman güneye, Massachusetts'e gitmek yerine kuzeye, Kanada'ya doğru yola çıkacağım.

Demek Kanada. Neden Kanada?

Birincisi, Amerika Birleşik Devletleri değil de ondan. İkincisi, Montreal'de akrabalarım var. Üçüncüsü, McGill'de üniversiteyi bitirebilirim. Biliyorsun, liseyi bitirince oraya kabul edilmiştim. Beni yeniden isteyeceklerinden eminim.

Ben de eminim, ama nakil meselesi uzun sürer ve sonbahar sömestrinde okula gidemezsen askere alınırsın.

Olabilir, ama asla geri dönmeyeceğime göre ne fark eder?

Asla mı?

Asla.

Peki ya Amy ne olacak?

Benimle gel dedim, ama olmaz dedi.

Bunun nedenini anlıyorsun, değil mi? Senin şahsınla ilgisi yok.

Belki yoktur. Ama burada kalıyor olması, beni görmeye gelemeyeceği anlamına gelmez. Ne de olsa, dünyanın sonu değil.

Hayır, ama belki de seninle Amy'nin sonu olur.

Belki bu da kötü bir şey değildir. Uzun vadede ilişkimiz zaten sürmezdi. Kısa vadede ise bir şeyleri kanıtlamaya çalıştık sanıyorum. Kendimize olmasa da başka herkese. Sonra geçen akşam o aşağılık herif masamıza gelip bizi tehdit etti. Biz tavrımızı koyduk, ama yaşamlarını sana dik dik bakarak geçiren nefret dolu insanları bakışlarınla ezmeye seni zorlayan bir dünyada yaşamayı kim ister? Hayat zaten yeterince zor, ben de yoruldum Archie, canıma tak etti, sabrım tükendi artık.

Bundan sonra olanlar iki bölümde oldu, iyi olan birinci bölüm ve pek de iyi olmayan ikinci bölüm. Birinci bölüm az çok McBride'ın tahmin ettiği gibi yürüyen yargı süreciydi. Ferguson duruşmaların çoğunda korkmadı değil, mahkeme salonunda geçirdiği iki buçuk saatte bağırsakları yeniden harekete geçecek gibi olmadı değil, ama Noah'yla birlikte annesinin ve üvey babasının, Mildred Teyze'yle Don Enişte'nin orada olmaları biraz sakinleşmesini sağladı, arkadaşlarının öyle dikkatli, öyle güzel konuşan, kendilerini öyle iyi ifade eden tanıklar olması da işe yaradı, önce Howard, sonra Mona, sonra Celia, sonra

Luther ve en sonunda da ilk yumruk atılmadan önce Johnson'ın tehdit edici sözlerinden ve hareketlerinden ne kadar korktuğunu ayrıntılarıyla anlatan Amy ifade verdi, Johnson'ın ifadesini verirken 1 Temmuz gecesi sarhoş olduğunu açıkça beyan etmesi ve ne yapıp ne yapmadığını hatırlamadığını söylemesi de çok iyi oldu. Yine de Ferguson, McBride'ın kendisini üniversite hakkında fazla konuşturarak taktik hatası yaptığını düşündü, sadece geçinmek için ne yaptığını sormakla kalmadı (öğrenci), ama hangi üniversiteye gittiğini (Princeton), ne koşullarda okuduğunu (Walt Whitman Bursu'yla) ve not ortalamasının ne olduğunu (üç nokta yedi) sormasına hiç gerek yoktu, verdiği cevaplar Yargıç Burdock üzerinde bariz bir etki yaptıysa da, dava konusuyla bağlantılı değildi ve yargıca haksız yere baskı yapmak gibi yorumlanabilirdi. Sonuçta Burdock kavgayı başlattığı gerekçesiyle Johnson'ı suçlu buldu ve bin dolar para cezası ödemeye mahkûm etti, buna karşılık ilk kez böyle bir olaya karışan Ferguson saldırı suçlamasından aklandı ve Tom'un Barı ve Izgara Evi'nin sahibi Thomas Griswold'a yeni bir sandalye ve altı tane yeni kadehin bedelini karşılamak üzere elli dolar ödemesine karar verdi. Bu, olabilecek en iyi sonuçtu, sırtındaki yükü kesin ve sürekli olarak kaldırmıştı, ailesi ve arkadaşları bu zaferi kutlamak için Ferguson'un etrafını sarınca, Ferguson başarılı çalışmasından dolayı McBride'a teşekkür etti. Belki de her şeye rağmen adam işini biliyordu. Princeton kardeşliği. Eğer efsane doğruysa her Princeton'lı, kuşaklar boyunca her Princeton'lıyla yaşamda olduğu kadar ölümde de kopmaz bağlarla bağlıydı ve şayet Ferguson artık kendisi de kabul ettiği gibi gerçek bir Princeton'lıysa onu kurtaranın Princeton'ın simgesi ve maskotu Kaplan olmadığını kim iddia edebilirdi?

Mahkeme binasından çıkmalarından az sonra, on biri birden otoparka dalıp arabalarını aramaya başlarken,

Luther arkadan gelip kolunu Ferguson'un omzuna attı ve, Kendine iyi bak Archie, dedi. Ben tüyüyorum.

Ferguson'un cevap vermesine fırsat kalmadan Luther birden arkasını döndü ve ters yönde ilerleyerek otoparkın çıkışına yakın bir yere park ettiği yeşil Buick'ine doğru hızla yürüdü. Ferguson kendi kendine, Demek bu işi böyle yapıyorsun, diye söylendi. Ne gözyaşı, ne büyük jestler, ne de sıcak bir veda kucaklaşması. Bir başka ülkede daha iyi yaşayacağını umarak kıçını arabana yerleştir ve sür git. Harika doğrusu. Ama öte yandan da artık senin için var olmayan bir ülkeye nasıl veda edebilirdin? Bunu yapmaya kalksan, bir ölüyle tokalaşmak gibi olurdu.

Ferguson, on dört yaşında yumruklaşan çocuğun büyümüş halinin arabaya binişini seyrederken, birden Amy görüntüye girdi. Arabanın motoru çalışmaya başladı ve Luther'in Skylark'a yol verdiği son saniyede Amy sağ ön kapıyı açıp arabaya atladı.

Birlikte gittiler.

Bu, Amy onunla Kanada'da kalacak anlamına gelmiyordu. Sadece gitmesine göz yummak, ayrılmak zor anlamına geliyordu, dayanılmayacak kadar zordu.

Olanların ikinci bölümü tamamen Gordon DeWitt ve Princeton kardeşliği efsanesiyle ilgiliydi.

Walt Whitman burslularının yemeği her yıl sonbahar sömestrinin ilk haftasında yapılırdı, Ferguson biri birinci, diğeri ikinci sınıfta olmak üzere şimdiye kadar iki kez katılmıştı o yemeklere. İlk yıl yeni dört öğrenciden biri olarak ayağa kalkıp herkesi selamlamış, ikinci yıl öğrenci sayısı sekize çıkınca bir daha ayağa kalkıp selam vermişti; fakülte kulübünün yemek salonunda düzenlenen ve ana yemeğin tavuk olduğu üç kap yemeğin servis edildiği törende üniversite rektörü Robert F. Goheen ve diğer Princeton yetkilileri bu tür toplantılarda yapılması

âdet olan kısa konuşmalar yapar, Amerikalı genç erkekler ve ülkenin geleceği konusunda umutlu, idealist sözler söylerlerdi, ama Ferguson katıldığı ilk yemekte DeWitt'in söylediği bazı şeylerden, en azından mahcup ve içtenlikli söyleme biçiminden özellikle etkilenmişti, DeWitt sadece *ne kadar mütevazı yaşam koşullarından gelirse gelsin her çocuk kendisine bir fırsat verilmesini hak eder,* demenin yanı sıra kendi anılarından söz etmiş, yoksul bir ailenin devlet lisesinde okuyan çocuğu olarak Princeton'a geldiğini ve başlangıçta *oraya ait olmadığını hissederek yadırgadığını* anlatmıştı, bu da okula başlayalı ancak üç gün olan ve oraya ait olmadığı duygusunu yaşayan Ferguson'u heyecanlandırmıştı. Ertesi yıl DeWitt ayağa kalkıp neredeyse aynı konuşmayı yinelemiş, sadece önemli bir ekleme yaparak Vietnam Savaşı'na değinmiş, *komünizmin yayılmasını durdurma çabasına bütün Amerikalıların katılmak zorunda olduğunu* söylemiş ve sayıları giderek artan savaş karşıtı gençler ve *kandırılmış anti-Amerikan solculara* sert bir dille verip veriştirmişti. DeWitt şahinlerden yanaydı, ama Amerikan kapitalizminin siperlerinde çalışarak milyonlar kazanmış bir Wall Street keskin nişancısından başka ne beklenebilirdi? Üstelik Eisenhower yönetiminde biri dışişleri bakanı, diğeri CIA başkanı olarak görev yapan John Foster Dullas ve kardeşi Allen'la aynı üniversiteden mezun olmuştu, o iki adam 1950'lerde yaptıklarını yapmamış olsaydı Amerika 1960'larda Kuzey Vietnam'a karşı savaşıyor olmazdı.

Her şeye rağmen, siyasal görüş farklılıklarına karşın Ferguson, DeWitt'in parasını almaktan memnundu, adamı seviyordu. Kısa boylu, tıknaz, kalın kaşlı, açık kahverengi gözlü, çenesi kemikli DeWitt ilk karşılaştıklarında Ferguson'un elini sıkı sıkı tutarak tokalaşmış, *üniversite serüvenine* atılırken *şansının yaver gitmesini* dilemişti, Ferguson'un birinci sınıftaki rekor performansı üzerine ikinci

defa karşılaştıklarında ona adıyla hitap etmişti. *Bu başarılı çalışmanı sürdür Archie, seninle gurur duyuyorum*, demişti. Ferguson artık onun gözdelerinden biri olmuştu ve DeWitt sahiplendiği çocukların gelişimini yakından izlerdi.

Duruşmanın ertesi günü Ferguson Vermont'taki arkadaşlarına veda edip arabayla New York'a döndü. Son üç haftanın moral bozukluğu onu yormuş ve düşünmesi gereken birçok konuyla karşı karşıya bırakmıştı. Bardaki o şiddet sahnesi, Newark'taki şiddet olayları, bileklerini sıkan kelepçenin güçlü, elle tutulur anısı, yargılanma sürecinde midesindeki sancı, Luther'in Montreal'de kendine yeni bir yaşam kurma konusundaki ani, ama düşüncesiz denemeyecek kararı ve Amy, çılgın gibi arabaya koşan, perişan durumdaki zavallı Amy. Ayrıca düşünmek zorunda olduğu kitabı, yazabileceğini umduğu kitabı da vardı ve yavaş yavaş odasında olduğu, masasında oturduğu ve geceleri Celia'yla telefonda uzun uzun konuştuğu zaman yeniden huzur bulmaya başladı. 11 Ağustos'ta annesi telefon edip o gün Walt Whitman Burs Programı'ndan bir mektup geldiğini haber verdi. Telefonda okumamı mı yoksa Doğu 89. Cadde'ye postalamamı mı istersin, diye sordu. Ferguson bunun önemsiz bir yazı, muhtemelen program sekreteri Mrs.Thommasini'nin gelecek eylüldeki yemeğin tarihini ve saatini bildiren yazısı olduğunu düşünerek annesine telefonda nefes tüketmemesini, postaneye yolu düşünce postalamasını söyledi. Mektubun New York'a gelmesi bir hafta aldı, ama posta 18 Ağustos Cuma günü geldiğinde Ferguson (Pontiac ufak tefek bakım işleri için tamirhanede olduğundan) Trailways otobüsüyle Woods Hole'a hareket etti, böylece mektubu ancak ayın 21'i Pazartesi günü Celia'nın yanından dönüşünde açtı ve o yaz ikinci yumruğu da suratına yemiş oldu.

Mektup Mrs.Tommasini'den değil, Gordon DeWitt'ten gelmişti, Walt Whitman Burs Programı'nın ku-

rucusu, tek paragraflık mektubunda şunu bildiriyordu; Princeton'dan eski bir sınıf arkadaşı, Vermont, Brattleboro Yargıcı William T. Burdock'un kendisini (DeWitt'i) arayarak onun (Ferguson'un) son günlerde birtakım tedirgin edici olaylara karıştığını, barda çıkan kavgada bir adamın burnunu kırdığını, mahkemede her ne kadar kendini savunma gerekçesiyle aklanmışsa da bunun ahlaki açıdan kınanması gereken bir hareket olduğu, çünkü en başta öyle uygunsuz bir yere gitmesinin savunulacak yanı olmadığı ve bu davranışının doğru ile yanlışı ayırt etme yeteneği konusunda ciddi kuşku uyandırdığı yolundaki görüşünü bildirmişti. Ferguson'un da çok iyi bildiği gibi, Walt Whitman Bursu Programı'na alınan herkes bir karakter yemini imzalamak ve her durumda centilmence davranmaya, ahlak ve erdem açısından örnek insan olmaya söz vermek zorundaydı ve üzücü bir görevi (DeWitt'in üzücü görevi) yerine getirerek Ferguson'un bu sözünü tutmayı başaramaması nedeniyle bursunun iptal edildiğini bildiriyordu. Ferguson istediği takdirde başarılı bir öğrenci olarak Princeton'da kalabilirdi, ama okul ücreti, yatak ve yemek masrafları artık program tarafından karşılanmayacaktı. Üzülerek ama saygıyla...

Ferguson telefonu alıp DeWitt'in Wall Street'teki ofisinin numarasını çevirdi. Sekreter, Üzgünüm, ama Mr. DeWitt Asya'da seyahatte ve 10 Eylül'e kadar dönmeyecek, dedi.

Nagle'ı aramanın yararı yoktu. Nagle ve karısı Yunanistan'daydılar.

Parayı kendisi karşılayabilir miydi? Hayır, bu olanaksızdı. McBride'e beş bin dolarlık çek kesmişti ve hesabındaki para ancak iki binden biraz fazlaydı. Bu yetmezdi.

Annesiyle Dan'den isteyebilir miydi? Hayır, buna

cesaret edemezdi. Annesinin takvim ve ajanda projesi sona ermişti, Dan'in on altı yıldır Ayıcık Tommy dizi kitaplarında birlikte çalıştığı Phil Costanza kalp krizi geçirmişti ve büyük olasılıkla artık çalışamayacaktı. Onlardan yardım istemenin sırası değildi.

Bankadaki iki bini koyup gerisini onların tamamlamasını istese? Bu belki olabilirdi. Ama iki bin de suyunu çekince, gelecek yıl ne yapacaktı?

İki bini vermek evden de vazgeçmek demekti. Ürkücü bir düşünce: Artık New York yok demekti.

Ama Princeton'a dönmezse, askerlik tecilini kaybedecekti. Bu da askere çağırılması, askere gitmeyi reddedeceği için de hapse atılması demekti.

Bir başka üniversite? O kadar pahalı olmayan bir üniversite? Ama hangisi ve bu kadar kısa zamanda nakil meselesini nasıl halledebilirdi?

Ne yapacağını bilmiyordu.

Bildiği bir tek şey vardı: Artık onu istemiyorlardı. İşe yaramaz biri olduğuna karar vermişler ve kapının önüne koymuşlardı.

7.1

Florida'dan dönünce eşyasını topladı ve dört sokak güneyde, Broadway'le Amsterdam Bulvarı'nın arasındaki Batı 107. Cadde'de bir eve taşındı. Kirası ayda yüz otuz dolar gibi pahalı olan ama ödeyebilecek durumda olduğu (parayı bankada tutmanın yararları vardı) ev, iki oda bir mutfaktı; oda arkadaşı olmadan yaşamayı yeğlemesine ve Batı 111. Cadde'deki lanetlenmiş evi (gerekli bir kararla) terk ettiğine sevinmesine karşın, yalnız yatmak zordu. Üstteki yastık ya çok sert, ya çok yumuşaktı, alttaki yastık ya çok alçak ya çok yamru yumruydu, her gece çarşaflar kollarını kaşındırıyor ya da bacaklarına dolanıyordu ve nefesinin düzenli ritmiyle uykusunu getiren Amy artık yanında olmayınca kasları gevşemiyor, ciğerlerinin inip kalkması yavaşlamıyordu ve iskambil destesindeki her karta karşılık dakikada elli iki düşünce üreten beyninin çalışmasını durduramıyordu. Sabahın iki buçuğunda kim bilir kaç sigara içti? Gece yarısından sonra sinirlerini gevşetmek ve gözlerini kapatabilmek için kim bilir kaç kadeh kırmızı şarap devirdi? Hemen her sabah boyun ağrısı çekiyor, öğleden sonraları midesine kramplar giriyordu. Akşamları soluğu daralıyordu. Ve sabahları, öğleleri ve geceleri kalbi aşırı hızla çarpıyordu.

Bu durum artık Amy'yle ilgili değildi. Yaz boyunca

kendini ayrılmalarına, önünde sonunda kaçınılmaz olarak ayrılacaklarına alıştırmıştı ve artık ne Amy'yi suçluyordu hatta ne de kendini. Bir yıla yakın süredir ayrı yönlere yönelmişlerdi ve onları birbirine bağlayan ince bağ er geç kopmaya mahkûmdu. Nitekim koptu, hem öyle bir güçle, öyle bir çatırtıyla koptu ki Amy'yi ülkenin öbür ucuna savurdu. California'ya. Uzaktaki California belası, mayıs başından beri ne kızdan ses çıkmıştı ne de onunla ilgili haber alabilmişti – Amy'yle iletişimi gökyüzünde bir delik kadar kocaman bir sıfır olmuştu.

Güçlü anlarında bu sonucun iyi olduğunu, Amy'nin dönüştüğü kişinin artık birlikte yaşayabileceği ya da yaşamak isteyeceği kişi olmaktan çıktığını, o yüzden hiç pişmanlık duymaması gerektiğini söyleyebiliyordu kendine. Ama en güçsüz anlarında onu özlüyor, tıpkı araba kazasından sonra kopan iki parmağını özlediği gibi özlüyordu ve Amy gittiği için bedeninin bir başka parçası daha kendinden çalınmış duygusunu yaşıyordu. En güçlü ve en güçsüz olduğu anların tam ortasında olduğu zaman ise yatağının yarısına yerleşip uykusuzluk hastalığını iyileştirecek birinin çıkagelmesi için dua ediyordu.

Yeni ilişkiler, yeni bir aşk hayali, yazın başlayıp sonbahar, kış ve ilkbahara uzanan çeviri uğraşı, eski aşkını yitirmenin neden olduğu tensel rahatsızlıklar ve/veya sonunda soluğu bağırsağına saplanan yirmi yedi hançerle St. Luke's Hastanesi'nin acil servisinde almasına yol açan ruhsal durumu (sandığı gibi apandisi patlamamıştı, gastrit krizi geçiriyordu), Vietnam'da süregiden karışıklığın yanı sıra 1968'in ikinci ve 1969'un ilk yarısında meydana gelen yeni şoklar –bunlar Ferguson'un öyküsünün bölümleriydi– ama şimdi bütün dikkatini William Blake'in yarattığı ve zihninde dünyayı yönetmekle görevlendirilen mantıksız insanların temsilcisi olan o simgesel Nobodaddy figürüyle yaptığı savaşa odaklanmalıydı. Eylül or-

tasında üniversite son sınıfı okumak üzere Columbia'ya döndüğünde, birçok konuda hayal kırıklığı ve üzüntü duyuyordu; Amerikan basınının manipülasyonlarıyla ilgili keşifleri de hayal kırıklığı yaratan konulardan biriydi, üniversiteyi bitirdikten sonra o camiaya katılma düşüncesini yeniden tartıyor, geçen bahardaki Columbia isyanı sırasında birinci elden tanık olduğu fesat ve ahlaksızlığı gördükten sonra daha lisedeyken verdiği profesyonel gazeteci olma kararının hâlâ geçerli olup olmadığını sorguluyordu. *New York Times* yalan söylemişti. Sözümona kanıtlanmış doğruları yazan gazete, sözümona ahlaklı, tarafsız gazeteciliğin kalesi 30 Nisan'daki polis baskınının gerçeğini yansıtmamış, olaylar hakkında *o olaylar olmadan önce* yazılmış bir haberi yayınlamıştı. Columbia yönetimindeki bir yetkili, polisin ortaya çıkmasından saatler önce polis baskınının eli kulağında olduğu konusunda *Times*'ın sorumlu yazıişleri müdürü yardımcısı A.M. Rosenthal'e tüyo vermiş, bin polisin çağırılacağı bilgisini alan gazete de 30 Nisan sabahı erken baskısında haberi manşetten vererek, fakülteleri işgal eden öğrencilerin bin kişilik polis gücü tarafından binalardan çıkarıldığını ve yedi yüz öğrencinin yasa dışı işgal suçlamasıyla tutuklandığını yazmıştı (yedi yüz sayısı haber yazıldıktan sonra son dakikada eklenmişti), ama gerçekte neler olduğu hakkında tek bir kelime yoktu, polisin kan döktüğünden, şiddet uyguladığından, dövülen öğrencilerden ve profesörlerden, hatta *Times*'ın kendi muhabirlerinden birinin Avery Hall'da polis tarafından kelepçelendiğinden ve coplandığından hiç bahis yoktu. Gazetenin sabah baskısındaki birinci sayfanın manşet haberinde de kampüse yapılan baskın sırasında polisin yaptıklarından söz edilmiyor, sadece 35. sayfada göze çarpmayacak bir biçimde verilen *Belediye Başkanı Lindsay Polis Hakkında Rapor Düzenlenmesini Emretti* başlıklı yazıda polisin sözde gaddarca davrandığına

değiniliyordu. Yazının üçüncü paragrafında, "Onlarca Columbia öğrencisinin söylediği gibi o koşullarda polis şiddetini tanımlamak zordur. Savaş karşıtı ya da sivil haklar savunucusu deneyimli bir protestocunun belirttiğine göre dün sabah Columbia kampüsündeki polis operasyonunun büyük bölümü görece ılımlı bir tarzda gerçekleşti," deniyordu. *Times* muhabiri Robert McG. Thomas Jr.un sadistçe dövülmesinden on birinci paragrafa kadar hiç söz edilmemişti.

Onlarca öğrenci. Ferguson onların hangi öğrenciler olduğunu bilmek istiyordu, adları neydi? Ve daha önceki protesto eylemlerinde polis tarafından hırpalanan o savaş karşıtı ve sivil haklar savunucusu deneyimli protestocular kimdi? *Columbia Daily Spectator* gazetesinde çalışan hiçbir öğrencinin, eğer gerçekten söylendiği gibi yorum yapan öğrenciler varsa, onların kimliğini ve söylediklerini tam olarak açıklamadan yazılan böyle bir yazıyı yayınlamasına izin verilmezdi. Ferguson, bunun bir haber mi yoksa haber kisvesi altında yorum yapan bir makale mi olduğunu soruyordu kendine. Ve Tanrı aşkına, o "ılımlı" sözcüğü de ne demekti?

1 Mayıs'ta birinci sayfadan bir başka yazıyı da bizzat Rosenthal kaleme almış, üzüntülerini, izlenimlerini ve öfkeli bir inanmazlığı yansıtan tuhaf ve tutarsız bir yazı yazmıştı. Yazının ilk paragrafı, "Saat sabah 4.30'du," diye başlıyor, "ve üniversitenin rektörü duvara yaslandı," diye devam ediyordu. "Bir zamanlar burası onun ofisiydi. Rektör yüzünü sıvazladı, 'Aman Tanrım, insanlar nasıl böyle bir şey yapabilir?' dedi. Odada gezindi. Neredeyse hiç eşya yoktu. Masalar ve sandalyeler işgalci öğrenciler tarafından ezilmiş, parçalanmış ve bitişik odalara tıkılmıştı..."

Aynı gün, *Times*'ın sabah baskısının 36. sayfasındaki bir başka makale Matematik Fakültesi'ni işgal eden öğrencilerin çeşitli sınıflara ve ofislere verdiği zararı anlatı-

yordu. Parçalanmış pencereler, tersine çevrilmiş kütüphane kartları dolabı, kırılmış masalar ve sandalyeler, halıların üzerinde sigara yanıkları, devrilmiş dosya dolapları, kırılmış kapılar. "Geçen salı binanın işgalinden sonra ilk kez içeri giren bir sekreter tiksintiyle çevresine bakındı. 'Bunlar domuzdan başka bir şey değil,' dedi."

Ne var ki, söz konusu domuzlar binaları işgal eden öğrenciler değil, baskından sonra binalara giren polislerdi. Masalarla sandalyeleri parçalayanlar, duvarlardan aşağı süzülen siyah mürekkepleri fırlatanlar, iki buçuk ve beş kiloluk pirinç ve şeker çuvallarını paralayıp içindekileri ofislere ve sınıflara savuranlar, kırık salça kavanozlarını yerlere, masalara ve dosya dolaplarına boca edenler, sopalar ve coplarla pencere camlarını indirenler polislerdi. Amaçları öğrencilere kara çalmaksa stratejileri başarılı olmuştu, çünkü o ikinci polis baskınından birkaç saat sonra binalara verilen zararın fotoğrafları bütün ülkede elden ele geziyordu (duvardan süzülen mürekkep fotoğrafı en popüler olandı) ve genç isyancılar, tek amaçları Amerikan hayatının en kutsal kurumlarından birini yıkmak olan bir holiganlar ve eşkıyalar sürüsü olarak, bir barbarlar çetesi olarak gösteriliyordu.

Ferguson, işgalci öğrencilere yöneltilen vandallık suçlamalarını araştırmakla görevli *Spectator* muhabirlerinden biri olduğu için işin aslını biliyordu; kendisinin ve muhabir arkadaşlarının fakülte üyelerinin yeminli ifadelerinden öğrendiğine göre 30 Nisan sabah saat yedide Matematik binasını dolaşan bir grup profesör duvarlarda herhangi bir mürekkep lekesi görmemişti. Onlar binadan çıktıktan sonra içeriye sadece polisin ve foto muhabirlerinin girmesine izin verilmiş ve profesörler o gün daha geç saatlerde binaya döndüklerinde duvarların mürekkep lekeleriyle kaplandığını görmüşlerdi. Masalar, sandalyeler, dosya dolapları, pencereler ve yiyecek çuvalları

için de aynı durum söz konusuydu. Hepsi sabah yedide sağlamken, öğle saatlerinde talana uğrayıp tahrip edilmişti.

New York Times imtiyaz sahibi Arthur Ochs Sulzberger'in Columbia mütevelli heyeti üyesi olması da işe yaramamıştı. CBS televizyon kuruluşunun başındaki William S. Paley ve Manhattan Bölge Savcısı Frank Hogan'ın mütevelli heyetinde olmaları da bir sonuç vermemişti. Arkadaşlarından çoğunun aksine Ferguson'un, Nobodaddy yandaşlarının şaibeli operasyonlarına komplo teorisi yaftasını yapıştırma huyu yoktu, ama Amerika'nın en etkili gazetesinin Columbia'daki olayları kasıtlı olarak çarpıtması ve en etkili televizyon kuruluşunun *Ulusa Sesleniş* programına Columbia rektörü Grayson Kirk'ü çağırmasına karşılık madalyonun diğer yüzünü anlatması için hiçbir öğrenci liderini çağırmamış olması nasıl yorumlanabilirdi? Yasanın uygulanmasına gelince, Ferguson ve Morningside'daki diğer öğrenci arkadaşları polisin baskın sırasında ve sonrasında neler yaptığını biliyorlardı, ama onlardan başka hiç kimse konuyla pek de ilgili görünmüyordu.

Dava kapanmıştı.

Ferguson o eylül kendini yıkılmış ve moralsiz hissederek Columbia kampüsüne döndü. Ağustostaki zorbalıklar; Sovyet tanklarının Prag Baharı'nı yok etmek için Çekoslovakya'ya girmesi; yirmi üç bin yerel, eyalet ve devlet polisi, Grant Park'ta bir ağızdan *Dünya sizi seyrediyor!* diye haykıran genç protestoculara ve gazetecilere gazla, yumrukla, copla saldırırken Chicago Demokrat Parti Kongresi'nde Daley'nin Ribicoff'a aşağılık Yahudi diye bağırması Ferguson'da bir tükenmişlik ve yıkkınlık duygusu uyandırmıştı, son sınıfa New York'taki yeni bir krizle başladı, devlet okulları öğretmenleri Ocean Hill-

Brownsville'deki okul yönetim kurulunun bölge halkının kontrolüne verilmesini protesto için greve gittiler, bu da siyahlarla beyazlar arasındaki çatışmanın, en çirkin, en ölümcül ırkçı nefretin yeni bir örneğiydi, siyahlar Yahudilere karşı, Yahudiler siyahlara karşı eyleme geçtiler, dünyanın gözleri Mexico City'de başlayacak Olimpiyat oyunlarına çevrilmişken havaya yeni zehirler saçılıyor, polis otuz bin protestocu öğrenci ve işçiyle çatışıyor, yirmi üçünü öldürüp binlercesini tutukluyordu; sonra kasım başlarında yirmi bir yaşındaki Ferguson ilk kez oy kullandı ve Amerika yeni başkanı olarak Richard Nixon'ı seçti.

O son okul yılının ilk altı ayından sonra Ferguson kendini bir başkasının bedenine hapsolmuş gibi hissediyor, aynada yüzüne baktığı zaman kendini tanıyamıyordu, aynı şekilde kafasının içine baktığı zaman da düşüncelerini tanıyamıyordu, çünkü onlar yabancı birinin fikirleriydi, eski kişiliğiyle ilgisi olmayan alaycı, huysuz, bıkkın, tiksinti dolu düşüncelerdi. Sonunda kuzeyden biri gelecek ve onun bu yıkkınlığını iyileştirecekti, ama bu, ilkbaharın ilk gününe kadar gerçekleşmedi, Ferguson da sonbaharı ve kışı çok zor geçirdi, öyle zor ki bünyesi çöktü ve soluğu acil serviste aldı.

Eğer gazeteci olmayacaksa, o zaman *Spectator*'da haber yazmaya devam etmesinin de anlamı yoktu. Yıllardır ilk kez cam fanusundan çıkıp dünyayla omuz omuza gelebilecekti, başkalarının yaptıklarını yazan biri olarak değil, ne kadar huzursuz ve karmaşık olsa da kendi yaşamının kahramanı olarak insanların arasına karışabilecekti. Artık haber yazmayacaktı, ama gazeteden tamamen ayrılmak gibi kesin bir kopuş da olmayacaktı, çünkü birlikte çalıştığı insanları seviyordu (eğer hâlâ Amerika'da gazetecilere saygı duyuyorsa, bu Friedman ve diğer *Spectator* çalışanlarının sayesindeydi), o yüzden

gazeteyle bütün bağlarını koparmak yerine yayın kurulunun yedek üyesi olarak yerini korudu ve kendini zaman zaman kitaplar ve filmler hakkında yorum yapan bir eleştirmene dönüştürdü, bu da her ay uzunca bir yazı yazması, örneğin Christopher Smart'ın ölümünden sonra yayınlanan şiirleri ve Godard'ın son filmi *Haftasonu* gibi çeşitli konularda fikir yürütmesi anlamına geliyordu; Ferguson bu filmin Breton ve onun izinden gidenlerin *kişisel Sürrealizmi*'ne karşı *kamusal Sürrealizm*'in ilk örneği olduğunu iddia ediyordu, çünkü cuma öğleden pazar akşamına kadar olan ve genel olarak *hafta sonu* diye tanımlanan iki buçuk gün, Fransa ve Amerika gibi sanayi ve sanayi sonrası toplumlarda haftanın üçte birine denk geliyordu, bu tıpkı bir bireyin her gece yatakta geçirdiği yedi ya da sekiz saatin o kişinin yaşamının üçte birine denk gelmesine benziyordu ve Godard'ın çarpışıp parçalanmış arabalar ve yamyamsı seksle dolu kan revan içindeki anarşik filmi, kitlesel bir karabasanın analizinden başka bir şey değildi, bu da o sıralarda Ferguson'u en derinden etkileyen, ona en çok hitap eden şeydi.

Hilton Obenzinger ve Dan Quinn *Columbia Review*'nun yeni genel yayın yönetmenleri olarak görevlendirildi, David Zimmer'la Jim Freeman yayın yönetmeni yardımcılığına getirildi, Ferguson da yayın kurulundaki dokuz üyeden biri oldu. Eskiden olduğu gibi yine yılda iki sayı yayınlanacaktı, ama o sırada derginin iki sayısına ilaveten yılda dört küçük kitap yayınlayacak Columbia Review Press adında bir yayınevi için de para bulunmuştu. Eylül ortasında dergi yönetimindeki on üç kişi ilk toplantılarını yapmak üzere Ferris Booth Hall'da buluştuklarında, yayın listesindeki ilk üç kitap konusunda hemen hiç tartışma olmadı. Zimmer'ın şiirleri, Quinn'in şiirleri ve Columbia'nın eski öğrencilerinden, beş yıl önce okulu bırakan ama *Review* ekibindekilerin bazıla-

rıyla ilişkisini koparmayan Billy Best'in öyküleri yayınlanacaktı. Dördüncü kitap biraz sorun yarattı. Jim'le Hilton, altmış dört sayfayı, hatta belki kırk sekiz sayfayı bile doldurmaya yetecek kadar olgunlaşmış yapıtları olmadığı gerekçesiyle katılamayacaklarını söyleyip özür dilediler; konuşmalara ara verildiği sırada Hilton yarım kiloluk bir kıyma paketi çıkardı, kıymayı avucunda yuvarladıktan sonra sandalyesinden kalktı ve *Et!* diye haykırarak kıyma topağını var gücüyle duvara fırlattı, topak birkaç saniye duvara yapıştıktan sonra yere düştü. Hilton'un gözüpek Dada ruhu işte böyleydi; kampüsün en zekileri, en zor soruların bir önceki baharda uygulanan *köşeye kıstırma* taktiğinin tersine ancak *uçuk kaçıklıkla* yanıtlanabileceğini fark edince o yılın ruhu da öyle oldu; herkes Hilton'ı verdiği incelikli mantık dersi için alkışladıktan sonra Jim Freeman Ferguson'a baktı, Senin çeviriler ne âlemde Archie? diye sordu. Bir kitaba yetecek kadar çeviri var mı elinde?

Ferguson, Pek sayılmaz, dedi, ama yazın epey iş çıkardım. Bahara kadar bekleyebilir miyiz?

Ferguson'un yirminci yüzyıl Fransız şairlerinden çevirdiği küçük antolojinin yılın dördüncü ve son kitabı olmasına oybirliğiyle karar verildi. Ferguson, özgün yapıtlara telif ödemeden çevirilerini basmanın yasal olmadığını hatırlattıysa da, kimse umursamadı. Quinn baskının beş yüz adetle sınırlanacağını, çoğunun bedava dağıtılacağını söyledi ve, Şayet bir Fransız şair kalkıp New York'a gelecek olsa da Gotham Kitap Marketi'ndeki rafta Ferguson'un kitabına rastlasa ne yapabilir? dedi. O zamana kadar kitap çoktan ülkenin dört bucağına ve hiç kuşkusuz başka ülkelere de gitmiş olurdu, hem birkaç yüz dolar için uğraşmak zahmetine kim girerdi?

Zimmer, Ben de Dan gibi düşünüyorum, dedi. Sikmişim parasını.

Ferguson, aylardır değilse de haftalardır ilk kez güldü.

Sonra işe resmiyet kazandırmak için yeniden oylama yaptılar ve *Columbia Review* yayın kurulunun dokuz üyesi de teker teker Zimmer'ın sözünü yinelediler: *Sikmişim parasını.*

Jim ve Hilton tamamlanmış taslağın son teslim tarihi olarak 1 Nisan'ı belirlediler, böylece haziranda mezun oluncaya kadar kitabı basmak için yeterli zamanları olacaktı; aylar ilerledikçe Ferguson, Jim Freeman ona o soruyu sormasa başına neler gelebileceğini sık sık düşündü, çünkü geçen her ay, teslim tarihinin hayatını kurtaracağını daha iyi anlıyordu.

O şiirler onun sığınağıydı, kendine yabancılaştığını ya da Olan Biten Her Şeyle ters düştüğünü hissetmediği, ruh sağlığı yerinde tek minik adacıktı şiirler; toplantıda söylediğinden çok daha fazla sayıda, o güne kadar en az yüz sayfa, belki yüz yirmi sayfa şiir çevirmiş olduğu halde, yayınevinin basabileceği elli ya da altmış sayfa için seçim yaparken elinde bol seçenek olsun diye Apollinaire, Desnos, Cendrars, Éluard, Reverdy, Tzara ve daha başkalarının şiirleri üzerinde de çalışmak istiyordu, kitap birbiriyle uyumsuz yapıtlar arasında dolanacaktı, "Kızıl Saçlı Dilber"in kırık kalpli çığlıklarından Tzara'nın "Yaklaşık Olarak Adam" şiirindeki çılgın, müzikal ritme, Cendrars'ın "New York'ta Paskalya"sından Paul Éluard'ın lirik inceliğine kadar:

Cebimizde saatlerle mi
Gideriz denize, denizin içindeyken
Denizin sesi, yoksa taşıyıcısı mıyız
Daha berrak ve daha sessiz bir suyun?

Ellerimize sürtünen su bileyler bıçakları.
Savaşçılar dalgalarda bulur silahlarını

Ve darbelerinin sesi benzer
Geceleri gemileri parçalayan kayalara.

Fırtına ve gök gürültüsü. Neden tufanın
Sessizliği olmasın, çünkü içimizde düşledik
En büyük sessizliği ve soluğumuz
Tıpkı dalgalı denizde esen rüzgâr gibi

Ağır ağır ufku aşan rüzgâr gibi tıpkı.

Böylece Ferguson'un dersleri dışında çeviri yapmak ve eleştiri yazmak gibi uğraşları oldu, her iki iş de bazen boğuşma, bazen keyif ya da aynı zamanda hem boğuşma hem keyif oluyordu, işini doğru yapmak için boğuşmanın verdiği keyif, çoğu zaman da doğru yapamayışın bunalımı, şiirler onu alt ediyor ve yirmi dört kez al baştan yapmadan kabul edilebilir bir dille İngilizceye çevrilmemekte direniyorlardı; farklı kadın seslerinden (Janet Baker, Billie Holiday, Aretha Franklin) farklı türde müzikleri dinlemenin etkileri hakkında yazdığı yazının da bir türlü istediği gibi olamayışı sonucunda müzik hakkında yazı yazmanın mümkün olmadığına, en azından kendisi için mümkün olmadığına karar verdi, yine de yayınlanmak üzere teslim edebileceği kötü sayılmayacak birtakım denemeler yazmayı başardı, bu arada şiir çevirileri destesi yükselmeye devam ediyordu ve bütün bunların arasında bir de dersleri vardı, o sırada fen dışında bütün zorunlu dersleri verdiği için daha çok İngiliz ve Fransız edebiyatı seminerlerine katılıyordu; o iki yıllık baş belası zorunlu fen dersinin kesinlikle zaman kaybı olduğunu düşünüyordu, ama kendisi gibi kalın kafalılar için tasarlanmış olan Astronomiye Giriş diye bir ders olduğunu keşfetti, o derste kimse başarısız olmuyordu, çünkü dersi veren profesör fen öğrencisi olmayanlara fen okutul-

masına karşıydı ve bir tek derse girmeseniz bile tek yapmanız gereken, yıl sonundaki seçmeli sorulardan oluşan sınava girmekti, cevap şıklarını doğru tahmin etmeyi beceremeyip sadece yüzde on puan alsanız bile sınavı geçmiş sayılıyordunuz; Ferguson da gökler âleminin matematiğiyle ilgili o kalın kafalılar dersine kaydoldu, ama artık bir başkasının bedeninde yaşadığı, kendisinin kim olduğunu bilemediği için ve Columbia yöneticileri ile onu iradesi dışında çalışmaya zorladıkları anlamsız derslere nefretten başka bir duygu beslemediği için, birinci sömestrin başında üniversitedeki kitapçıya gitti, astronomi ders kitabını çaldı; hayatında hiç hırsızlık yapmamış olan, birinci sınıfı bitirdiği yaz Kitap Dünyası'nda çalışan ve altı, yedi çocuğu kitap çalarken yakalayıp dışarı atan Ferguson şimdi kitap hırsızı olmuştu, tuğla gibi ağır, ciltli kitabı ceketinin altına sokup serinkanlılıkla kapıya yürüdü ve pastırma yazı güneşinin altındaki bahçeye çıktı, artık eskiden hiç yapmadığı şeyleri yapıyor, *kendisi değilmiş* gibi davranıyordu, ama belki de kendisi bu kişi olmuştu artık, çünkü işin aslını ararsanız kitap çaldığı için hiç suçluluk duymuyordu – bu olayla ilgili hiçbir şey hissetmiyordu.

Batı Yakası'nda geçirilen ziyadesiyle çok geceler, Zimmer ve Fogg'la zilzurna sarhoş olunan ziyadesiyle çok geceler, ama Ferguson arkadaşlarla birlikte olmaya ve konuşmaya can atıyordu, bara tek başına gittiği gecelerde de kendisi kadar yalnız bir kızla karşılaşmak gibi uzak bir olasılık vardı. Olasılık değil de, uzak bir olasılıktı bu, çünkü ergenliğinin ve ilkgençliğinin yaklaşık beş yılını tek bir kızla geçirdiği için iş bu konulara geldi mi son derece deneyimsizdi; onu seven, sonra sevmez olan ve bir yana fırlatan Amy Schneiderman'dan sonsuza dek ayrılmıştı ve şimdi yeniden sıfırdan başlıyor, gönül çelme sanatının acemisi olarak birine nasıl yaklaşılacağı ve ko-

nuşmaya nasıl başlanacağı hakkında hiçbir şey bilmiyordu, ama kafayı bulmuş bir Ferguson ayık bir Ferguson'dan daha çekiciydi ve Columbia'ya döndüğü ilk üç ay içinde tam üç sefer utangaçlığını yenecek kadar kafayı bulmuş, ama düşüncelerini kontrol edemeyecek kadar da kendini kaybetmemişti, o üç geceden her birinin sonunda bir kadının koynuna girebilmiş, bir seferinde bir saat, bir seferinde birkaç saat, bir keresinde de bütün gece kalmıştı. Kadınların hepsi de ondan büyüktü ve o üç seferin ikisinde ilk adımı atan kendisi değil kadınlardı.

İlki bir felaket olmuştu. Fransız romanı konusunda bir lisansüstü seminere katılmıştı, iki lisansüstü öğrencisi erkekle altı lisansüstü öğrencisi kadının olduğu seminerdeki tek lisans öğrencisi kendisiydi, o kadınlardan biri eylülün üçüncü haftasında Batı Yakası Barı'na gelince, Ferguson yanına gidip merhaba dedi. Yirmi dört ya da yirmi beş yaşındaki Alice Dotson çirkin veya isteksiz değildi, ama şişman ve çekingendi, belki sadece seks amaçlı ilişkilere alışık değildi, belki Ferguson'dan da utangaçtı ve o gecenin daha geç saatlerinde Ferguson kendini onun kollarında bulduğunda, kadının vücudu Amy'ninkinden o kadar farklı göründü ve o tenine değişi o kadar farklı geldi ki Ferguson bu bilinmezlik karşısında ne yapacağını şaşırdı, çok ateşli ve canlı olan Amy'nin aksine bu kadının yatakta çok daha pasif olması da Ferguson'un şaşkınlığına tüy dikti ve onunla düzüşmeye çabalarken aklı hep başka şeylere kaydı, Alice her ne kadar hayallere dalmış bir halde, hafiften zevk alır gibi görünse de, Ferguson başladığı işi bitiremedi; Amy'yle birlikte olduğu yıllar boyunca başına hiç böyle bir şey gelmemişti, kaç zamandır beklediği yatıp yuvarlanma süreci, korkunç bir iktidarsızlık ve utanç saatine dönüştü. Erkeklik gururuna inen bu darbeyi unutma fırsatını da bulamadı, seminer pazartesi ve perşembe günleri ikişer saat sürdüğü için

yılın sonuna kadar haftada iki kez Alice Dotson diğer öğrencilerle beraber masanın etrafında oturdu ve onu görmezden gelmek için elinden geleni yaptı.

İkinci sefer yara izi bırakmadı, ama Ferguson'a değerli bir ders verdi. Çok güzel değil de alımlı olan otuz bir yaşındaki bir sekreter, bir gece oradan bir öğrenciyi kaldırıp götürmek amacıyla Batı Yakası'na geldi. Adının Zoe olduğunu söylüyordu (soyadından hiç bahis yoktu) ve gözlerini tek başına oturan Ferguson'a diker dikmez bara gelip onun yanına oturdu, bir Manhattan söyledi ve Cardinals ile Tigers arasında oynanmakta olan beyzbol şampiyonasından söz açtı (kendisi Joplin, Missouri'de yetiştiği için St. Louis takımını tutuyormuş). İçkisinden üç, dört yudum aldıktan sonra elini Ferguson'un bacağına koyarak nabız yoklaması yaptı, Ferguson da bu tarz kışkırtmalara teşne olduğundan kadını boynundan öperek karşılık verdi. Zoe, Manhattan'ın geri kalanını kafasına dikti, Ferguson da birasının dibini gördü, sonra bir taksiye atlayıp kadının Batı 84. Cadde'deki evine yollandılar, arabada giderlerken öpüşüp oynaşmaktan ancak altı, yedi kelime konuşmaya fırsat buldular. Ferguson bu ilişkinin duygularla hiç ilgisi olmadığını düşünüyor, sadece kıvrak vücudunun hareketlerinden tahrik oluyordu; eve vardıklarında Alice Dotson olayında ona zalim bir oyun oynayan aleti Zoe Soyadsız'la başladığı işi bitirmekte hiç zorlanmadı. Bu, Ferguson'un ilk tek gecelik ilişkisiydi. Yaklaşık bir gecelik demek daha doğru olur, çünkü birinci turu izleyen ikinci tur saat ikide tamamlanınca Zoe, Ferguson'a gitmesini, gecenin geri kalanını birlikte geçirmezlerse sabah kendilerini daha iyi hissedeceklerini söyledi. Ferguson ne düşüneceğini bilmiyordu. Yatak süreci keyifliydi, ama işin içine duygu karışmayan seksin belirli sınırları vardı ve rüzgârlı sonbahar gecesinde evine yürürken o seksin düşünmeye bile değmediğini fark etti.

Üçüncü sefer hatırlanmaya değerdi, boşluk içinde geçen o uzun aylarda başına gelen tek iyi şeydi. Batı Yakası genelde öğrencilerin uğrak yeriydi, ama öğrenciliği sona ermiş veya hiç öğrenci olmamış kişiler, loca bölmelerinde yalnız başına oturup hayalî hükümetleri devirme planları yapan ya da kokain çekmeden önce son bir içki içen veya Dylan Thomas'ın o barda oturup şiir okuduğu günleri yâd eden acayip hayalperestler ve ayyaşlar gibi gediklileri de vardı. Ferguson'un ta üniversite birinci sınıfın başlarındayken tanıdığı genç bir kadın da bu müdavimler arasındaydı; Teksas, Lubbock'tan gelen Nora Kovacs adındaki bu uzun bacaklı güzeli hep beğenirdi, ama Amy yüzünden onunla hiç flört etmemişti; herkesten çok farklı olan bu kadın 1961'de Barnard'a girmek üzere Teksas'tan kuzeye gelmiş, birinci sömestrin ortasında okulu bırakmıştı, o zamandan beri de bu çevrede dolanıp duruyordu; ağzıbozuk, küfürbaz, dobra, kendine bile hassiktir çeken Nora, tanımadığı insanların önünde giysilerini çıkarma mesleğine el attı ve striptiz sanatçısı olarak petrol sahalarında, tersanelerde, fabrikalarda çalışan kadınsız erkeklerin yaşamına güzellik katmak için Amerikan endüstrisinin en ileri karakollarını dolaşmaya başladı; iyi para kazanan bir sanatçı olarak birkaç ay ortadan kaybolur, New York'tan Alaska'ya ya da Teksas Körfezi kıyılarına giderdi, ama her zaman geri döner ve hemen her gece gittiği Batı Yakası Barı'ndaki sandalyesini kimselere bırakmaz, yanına oturan herkesle konuşur, onlara gittiği yerlerdeki serüvenlerini anlatır, evreni mahveden geri zekâlı Nobodaddy'lere verip veriştirirdi. Ferguson onu yakından tanımıyordu, ama yıllar içinde beş, altı kez uzun uzun konuşmuşlardı ve Ferguson bir keresinde önemli bir meselede ona yardım ettiği için de yakın arkadaş olmasalar bile aralarında özel bir bağ vardı. O arkadaşlık Ferguson'un birinci sınıftayken, yanında Amy

olmadan Batı Yakası'na yalnız gittiği bir gece yan localardan birinde Nora'yla oturup dört saat sohbet etmeleriyle başlamıştı. Nora ilk striptiz turnesine çıkmak üzere olduğunu ve kendine bir sahne adı aradığını, Nora Lu-Ann Kovacs adıyla soyunmamaya kesin kararlı olduğundan söz etmişti. Ferguson birden aklına geliveren bir ad söylemişti: *Starr Bolt*.[1] Nora da, Vay canına! Vay ki vay! Sen bir dâhisin Archie, demişti, belki de Ferguson o anda gerçekten bir dâhiydi, çünkü *Starr Bolt* cazibe, özgürlük ve cinsel güç izlenimi uyandıran bir addı ve bu niteliklerin hepsi de yükselmek isteyen bir striptizcide olması gereken özelliklerdi; sonraki yıllarda ne zaman karşılaşsalar, Nora onunla şakalaşır, kendisini *Uzak Toprakların Kraliçesi* yaptığı için ona teşekkür ederdi.

Ferguson, Nora'yı çekici bulduğu için severdi ya da sevdiği için çekici bulurdu, ama onun bir baş belası olduğunu, aşırı içtiğini, aşırı uyuşturucu kullandığını ve namus bekçilerinin fahişe ya da sürtük etiketi yapıştıracakları birine dönüştüğünü de bilirdi; sonu yıkım ve perişanlık olacak bir yolda hızla yokuş aşağı giden, fazlasıyla açıksözlü, güçsüz erkeklerin ve kararsız günahkârların ahlakını sınamaktan başka amaç gözetmeden Tanrı'nın bahşettiği muhteşem vücudunu kimseden esirgemeyen, hoşuna giden herkesle düzüşen ve amından, klitorisinden, kıçına dayanan sertleşmiş bir maslahatın verdiği hazdan alenen söz eden bir kadındı; ama Ferguson onun aynı zamanda Batı Yakası tayfasının en zekilerinden biri olduğunu, sevecen, iyi yürekli bir kız olduğunu da anladı ve onun otuzundan, otuz beşinden fazla yaşayamayacağını tahmin etse de Nora'ya hep sevgi besledi.

1. Dikbaşlı, eğilmez, sert anlamlarına gelen Starr genellikle soyadı olarak kullanılır. Söylenişi yıldız anlamındaki "star" sözcüğüyle eşsesli olduğu için o çağrışımı da yapar. Bolt ise yıldırım anlamındadır. (Ç.N.)

Onu aylardır, belki altı aydır görmemişti, ama Nixon'ın Humphrey'i yenmesinden ve o sonbahar Ferguson'u sarmalayan karamsarlığı daha da karartmasından birkaç gün sonra, kasım başlarında bir gece Nora ortaya çıktı ve Ferguson barda onun yanına oturunca her zamanki kahkahalarından birini atıp Ferguson'un sol yanağına bir öpücük kondurdu.

Bir saat kadar sohbet edip Nora'nın eski sevgilisinin uyuşturucu sattığı için tutuklanması, Amy'nin Ferguson'un hayatından kesinkes çıkması, Nora'nın ertesi sabah Arizona'ya gideceğini söyleyerek (Ferguson açısından) hayal kırıcı bir haber vermesi gibi hayati konuları konuştular; işin tuhafı Nora, *Nome'da göğüslerini titretirken* (Ferguson bu deyimi unutmamaya yemin etti) arkadaşları Molly ve Jack'in her gün New York'tan gönderdikleri *Spectator*'ı okuyarak geçen bahar Columbia'da olanlar konusunda da *ipi göğüslediğini* (Nora'nın kelime oyunu) anlattı. Dolayısıyla binaların işgali, polis baskını, grev ve diğer her konuda Ferguson'un bütün yazılarını okumuştu.

Haberler belki Alaska'ya geç geliyordu, ama senin yazıların *felaket iyiydi*, dedi. *Müthişti Archie*, Ferguson bu kompliman için teşekkür ettikten sonra ona muhabirliği bıraktığını söyledi. Belki tamamen, belki bir süre bırakacağını, henüz kesin karar vermediğini, ama artık ne düşüneceğini bilmediğinden kesinlikle emin olduğunu, beyninin posasının çıktığını ve her yanı bok sardığını (teşekkürler Sal Martino) anlattı.

Nora onu hiç bu kadar morali düşük görmediğini söyledi.

Ferguson, düşükten de öte, dibe vuruyorum, diye yanıtladı. Doksan üçüncü bodruma yeni geldim ve asansör hâlâ inmeye devam ediyor.

Nora, bunun bir tek çaresi var, dedi.

Çare mi? Söyle –lütfen– hemen söyle.

Bir banyo.

Banyo mu?

Güzel, sıcak bir banyo, içinde de ikimiz.

O güne kadar hiçbir teklif böylesine zarafetle önerilmemişti ve Ferguson da teklifi kabul etmekten böylesine sevinç duymamıştı.

Yirmi beş dakika sonra Nora, Claremont Bulvarı'ndaki evinde küvetin musluklarını açarken, Ferguson Tanrı'nın ona gerçekten muhteşem bir vücut bahşetmiş olduğunu, ama daha da önemlisi bir de mizah duygusu bahşettiğini söyledi; Nora her ne kadar ertesi sabah Arizona'ya gidecekse de onunla hemen evlenmek istediğini, hemen ya da gelecekte herhangi bir zaman evlenemeyeceğini bildiği halde önlerindeki on bir saatin her dakikasını onunla geçirmeyi, uçağa bininceye kadar onun yanında olmayı arzuladığını ve Nora kendisine bu kadar iyi davrandığı için onu sevdiğini ve bir daha hiç görmese bile ömrünün sonuna kadar sevmeye devam edeceğini bilmesini istediğini söyledi.

Nora, Hadi Archie, dedi. Üstündekileri şu köşeye çıkar da küvete gir. Küvet doldu, suyun soğumasını istemeyiz, öyle değil mi?

Kasım, aralık, ocak, şubat.

Hâlâ üniversitedeydi, ama okulla işi bitmişti, diplomasını aldıktan sonra ne yapacağını düşünerek mezuniyete gün sayıyordu. Her şeyden önce Nobodaddy'nin makatının içine göz atmasına, yumurtalarını yoklamasına göz yummak, zorunlu öksürüğü öksürüp vatanı uğruna ölmeye yetecek kadar akıllı olup olmadığını kanıtlamak için yazılı sınava girmek meselesi vardı. Askerlik şubesi haziran ya da temmuzda sağlık muayenesi için onu çağıracaktı, ama iki parmağı eksik olduğu ve savaşı

bitirmek için gizli bir planı olan savaş yanlısı Quaker[1] da tahtında oturmuş *asker sayısını azaltmaktan* dem vurduğu için Ferguson hiç kaygılanmıyor, ordunun siperleri tek başparmaklı askerlerle doldurmaya başlayacak kadar umutsuz durumda olduğunu sanmıyordu. Hayır, sorun ordu değil, ordu onu askere almayı reddettikten sonra ne yapacağıydı, yapmamaya karar verdiği düzinelerle şeyden biri de yüksek lisanstı. Noel tatilinde Florida'da ailesinin yanına gittiği sırada bu seçeneği üç, dört dakika düşünmüş, ama o sözcükleri yüksek sesle söylemek bile yaşamının bir tek gününü daha üniversitede geçirme fikrinden nasıl dehşete düştüğünü anlamasına yetmişti, şubat bitip mart başlamak üzere olduğundan lisansüstü başvurusunun tarihi de geçmişti zaten. Bir başka seçenek öğretmenlik yapmaktı. Üniversite mezunlarını şehrin yoksul semtlerinde, Aşağı ve Yukarı Manhattan'ın siyahlarla Latin kökenlilerin yaşadığı kesimlerinde, kenar mahallelerin viraneliklerinde öğretmenlik yapmaya teşvik eden bir kampanya hazırlanıyordu; Ferguson birkaç yıl bu işi yapmanın, şehirden kopuk semtlerdeki çocukları eğitmeye çalışmanın en azından onurlu bir çaba olacağını düşünüyordu ve o çocuklar durumu kötüleştirmek yerine biraz olsun iyileştirmeye çalışan Bay Beyaz Çocuk'tan bir şeyler öğrenirken, kendisinin de o çocuklardan çok şey öğreneceğinden emindi, ama sonra ayakları suya eriyor, beş, altı kişiden büyük bir grup karşısında nutkunun tutulduğu, toplum içinde ayağa kalkıp konuşmayı işkence haline getiren, kanını donduran çekingenliği aklına geliyor ve ağzını açıp tek kelime edemezken on yaşındaki otuz, otuz beş öğrencinin olduğu bir sınıfı nasıl idare edebi-

1. Başkan Richard Nixon kastediliyor. (Ç.N.)

leceğini düşünüyordu. Bunu yapması olanaksızdı. Yapmak istese bile yapamazdı.

Gazetecilik seçeneğini çoktan rafa kaldırmıştı, ne var ki şubatın ikinci, üçüncü haftalarında acaba fazla aceleci davranıp davranmadığını sorgulamaya başladı, çünkü yerleşik düzenin yandaşı büyük basın artık düşünmeye değmez bir duruma gelmişse de, üzerinde durulabilecek başka basın alanları vardı. Alternatif basın ya da yeraltı basını diye de tanımlanan yerleşik düzenin dümen suyuna gitmeyen basın, son bir-iki yıl içinde hayli gelişmişti, hepsi de birbirinden başarılı *East Village Other*, *Liberation*, *News Service* ve *Rat*'in yanı sıra New York dışındaki kentlerde yayınlanan birkaç düzine bağımsız haftalık gazete ve dergi öylesine gözüpek, öylesine alışılmışın dışında yayın yapıyordu ki, *Village Voice* onların yanında köhne *Herald Tribune* kadar cansız ve hantal kalıyordu, belki bu yayın organlarından birinde çalışmak düşünülebilirdi. En azından bunlar Ferguson'un da karşı olduğu her şeyin karşısındaydı, ancak düşük ücret sorunu (Ferguson büyükannesinin bıraktığı parayı fazla harcamadan kendi olanaklarıyla ayakta durmak istiyordu) ve daha da büyük bir sorun olan sadece solcular için yazmak gibi (insanların zaten benimsediği düşünceleri pekiştirmekle yetinmeyip başkalarının düşüncelerini değiştirmeyi istiyordu) üzerinde durması gereken birtakım sakıncalar vardı, bu durumda olası dünyaların en iyisinde Panglossvari[1] bir yaşam sürmek yerine, *en iyi* ve *olası* sözcüklerinin aynı cümlede nadiren yer aldığı bir dünyada yaşayacaktı, ama geçinebileceği ve adına leke sürmeyecek olası bir iş, hiç işi olmamasından çok daha iyiydi.

1. Doktor Pangloss, Voltaire'in *Candide* adlı yapıtındaki aşırı iyimser karakter. (Ç.N.)

Amerika'daki hoşnutsuzların ve etkisini yitirmiş Faustçuların Kutsal Kitap'ı, seçilmiş azınlığın gazetesi *Weekly Blast*'in başarılı muhabiri A.I. Ferguson.

Her şey bir yana, bu üzerinde durmaya değer bir konuydu.

Ferguson da on beş, yirmi gün bu konuyu düşünmeye devam ederken yirmi ikinci doğum gününden bir hafta, Jim Freeman'ın Batı 108.Cadde'deki evine gidip fazlasıyla büyük bir derleme olduğu için Jim'e uygun gördüğü gibi kısaltabileceğini söylediği *Kızıl Saçlı Dilber ve Diğer Fransız Şiirleri* seçkisini teslim etmesinden dört gün sonra 10 Mart 1969 gece yarısı Hançerler Gecesi patlak verdi. Ferguson o gece kendi evinde odaları arşınlayarak Nora Kovacs'a yazacağı, içgözleme dayanan uzun mektubu kafasında tasarlarken, karnının alt kısmında bıçak saplanır gibi bir sancı hissetti, son aylarda buna benzer pek çok ağrı çekmişti, ama bu sefer diğerleri gibi on, on iki saniye sonra geçmek yerine, ikinci ve çok daha güçlü bir sancı girdi, artık sancı değil de şiddetli bir ağrı gibi güçlü olan bu ikinci darbeden sonra asıl saldırı başladı, bağırsağına saplanan hançerler, onu iki saate yakın yatakta kıvrandıran o yirmi yedi mızrak bir anda harekete geçti, sancı devam ettikçe apandisi ya da bedeninin içindeki bir başka organ patlıyormuş gibi geliyordu, Ferguson öylesine korktu ki, zorla ayağa kalktı, paltosunu giydi ve sendeleyerek yedi buçuk blok ilerdeki St. Luke's Hastanesi'nin acil servisine attı kendini, yol boyunca elini karnına bastırıyor, gecenin karanlığında acı çığlıklar atıyor, ikide bir yere yığılmamak için durup bir elektrik direğine tutunuyordu, ama bütün bunlar olurken Amsterdam Bulvarı'nda hiç kimse onun farkına varmadı, kimse yanına gelip yardıma ihtiyacı var mı diye sormadı, sekiz milyon nüfuslu New York'ta onun yaşamasını ya da ölmesini umursayan bir tek kişi çıkmadı,

hastanede de bir buçuk saat bekledikten sonra onu bir odaya aldılar, genç bir doktor on beş dakika karnını mıncıklayıp sorular sorduktan sonra Ferguson'u yeniden bekleme odasına gönderdi, orada iki saat daha bekledi, sonunda apandisinin o gece patlamayacağı anlaşılınca doktor onu yeniden çağırdı, birtakım haplar yazdı, baharatlı yiyeceklerden, viski ve benzeri sert içkilerden, greyfurttan uzak durmasını, iki, üç hafta bu diyeti sıkı sıkıya uygulamasını tavsiye etti ve bir daha böyle bir kriz gelirse, hastaneye gelirken yanına bir refakatçi almasını söyledi, Ferguson doktorun bu fazlasıyla yardımcı olan, güvenilir öğütlerini başını sallayarak dinlerken, bir yandan da bir dahaki sefer öleceğini sandığı zaman yanında kimin, şu koca dünyadaki hangi kişinin olacağını soruyordu kendine.

Açık çay içerek, kraker ve kızarmış ekmek kemirerek dört gün yattı ve yeniden sokağa çıkabilecek duruma geldikten bir hafta sonra, New York'un kuzeyindeki bölgeden Carl McManus adında bir adam okuldan ayrılmak üzere olan *Spectator* ekibiyle görüşmeye geldi. Friedman, Branch, Mullhouse ve diğerlerinden oluşan yayın kurulu marttan marta süren bir yıllık görev sürelerini tamamlamış ve gazeteyi yeni yayın kuruluna devretmişlerdi; serbest eleştirmen Ferguson da *Spectator*'da yayınlanacak son yazısını, George Oppen'in yeni şiir kitabı *Çok Sayıda Olmaya Dair* hakkındaki ciddi, olumlu eleştirisini Hançerler Gecesi'nden üç gün önce, gazetenin 7 Mart'ta çıkan sayısına yetiştirmişti. İşin ironik yanı ekiptekiler içinde gazeteciliğe devam etmeyi hâlâ düşünen tek kişinin kendisi olmasıydı. Okulda aşırı çalışarak kafa patlatmış olan Friedman, Ferguson'u ürküten devlet okulu öğretmenliği yaparak kış uykusuna yatacaktı, Branch Harvard Tıp Fakültesi'ne gidecekti, Mullhouse tarih yüksek lisan-

sı yapmak üzere Columbia'da kalıyordu, ama hepsi de toplantıya geldi, çünkü McManus ilkbaharda Friedman'a bir mektup yazarak "İsyan" sırasında *Spectator* ekibinin yaptığı işi övmüştü, Carl McManus'tan övgü almak hepsi için çok önemliydi. *Rochester Times-Union*'un genel yayın yönetmeni 1934'te *Spectator*'ın yayın yönetmenliğini yapmıştı, o zamandan beri geçen otuz küsur yıl içinde İspanya İçsavaşı'yla ilgili haberler yapmak için İspanya'ya, İkinci Dünya Savaşı sırasında Pasifik Cephesi'nden haberler vermek üzere Asya'ya gitmiş, 1940'ların sonunda Kızıl Tehlike, 1950'lerde ve 1960'ların başında Sivil Haklar Hareketi süreçlerinde Amerika'da kalarak o konuları işlemişti. Daha sonra uzun süre *Washington Post*'ta yöneticilik yapmıştı, bir buçuk yıldan beri de 1930'larda Columbia'dan mezun olunca çalıştığı ilk gazete olan *Times-Union*'ın başındaydı. Bir efsane olmasa da (hiç kitap yayınlamamıştı, radyoda ve televizyonda da nadiren görünürdü) tanınmış bir kişi, mayıs başında gönderdiği mektupla *Spectator* çalışanlarının bozuk morallerini düzeltecek kadar itibarlı biriydi.

Brooklyn şivesi, yelken kulaklı, yayvan İrlandalı suratı, eski bir futbolcuya veya denizciye ait olabilecek vücut yapısı, hiçbir şeyi kaçırmayan mavi gözler, modaya ayak uydurmak isteyen ya da berbere gitmeyi unutan biri olduğu izlenimi uyandıracak kadar uzun, kırlaşmaya yüz tutmuş kızılımsı saçlar. Teklifsiz. Çoğu kişiden daha fazla kendinden hoşnut ve Mullhouse'un, ünlü New York jargonuyla *dünyanın en kötü kahvesini sunan* zemin kattaki öğrenci kafeteryası Aslan İni'ne gitme teklifini duyunca kahkahayı patlatan bir adam.

Kahverengi formika masanın çevresinde oturan yedi kişi, yirmili yaşlarının başında altı öğrenci, bir de doğrudan konuya girip gazetesine alacak adam aramak üzere Columbia'ya geldiğini söyleyen elli altı yaşındaki Roc-

hester'lı. Gazetesinde birkaç yer boşalacağını, o yerleri *taze kan, kıçlarını onun için yırtacak aç gençler* dediği kişilerle doldurmayı, doğru dürüst giden bir işi iyiye, daha da iyiye dönüştürmek istediğini ve onların çalışmalarını, neler yapabileceklerini bildiği için içlerinden üçünü oracıkta işe almaya niyetli olduğunu söyledi. Yani, diye ekledi, şayet aranızda kışın Ontario Gölü'nden esen rüzgârın *insanın burnundaki sümüğü dondurup bacaklarını dondurma çubuğu gibi kazık kestiği* Rochester, New York'a gelmek isteyecek kadar çılgın olanlar varsa.

Mike Aranson neden Gazetecilik Okulu'ndakilerle değil de kendileriyle görüştüğünü ya da oraya da gidip gitmeyeceğini sordu. McManus, Çünkü *Spectator*'da dört yıl çalışmakla kazanılan deneyim, gazetecilik okulunda bir yılda öğrenilenden çok daha değerlidir, dedi. Geçen baharda yaptığınız iş büyük, karmaşık bir işti ve yıllardır üniversite gazetelerinde yapılmış en iyi çalışmalardan biriydi, bu masada oturan her biriniz iyi iş çıkardınız, bazı durumlarda olağanüstü iş çıkardınız. Alevlerin arasından geçtiniz, hepiniz sınandınız ve içinizden birileri gazeteme gelmeyi seçerse onlardan ne bekleyebileceğimi çok iyi biliyorum.

Branch, daha da önemli olan *New York Times* meselesini açtı. Gazetenin geçen bahar Columbia'da olanlarla ilgili haberleri, olaya yaklaşımları hakkında McManus ne düşünüyordu ve içlerinden herhangi biri baştan aşağı yalan yazan ana akım gazetelerden birinde ne diye çalışmak isteyecekti?

McManus, Onlar kuralları çiğnediler, dedi, ben de sizler kadar öfkeliyim Mr. Branch. Onların yaptığı canavarca, bağışlanamaz bir şeydi.

Çok sonraları, Ferguson o gün olanları, yaptığı şeyi neden yaptığını düşünmek ve yaptığını yapmamış olsa neler olabileceğini ya da olmayacağını kendine sorma

fırsatını bulduğunda, her şeyi değiştirenin *canavarca* sözcüğü olduğunu anladı. Daha sıradan, daha ihtiyatlı biri olsa *sorumsuzluk* ya da *bayağılık* veya *moral bozucu* derdi, o sözcüklerin hiçbiri de Ferguson'u zerre kadar etkilemezdi, son aylarda içinden atamadığı ve belli ki McManus'la da paylaştığı öfkeyi en güçlü biçimde tanımlayan sadece *canavarca* kelimesiydi; eğer ikisi de aynı konuda aynı şeyi hissediyorsa, o zaman başka konularda da aynı duyguyu paylaşıyorlar demekti ve şayet Ferguson günlük bir gazetede çalışmak yahut gazeteciliğin kendisine uygun çözüm olup olmadığını araştırmak meselesiyle hâlâ ilgileniyorsa, o zaman buz kesmiş kuzey rüzgârlarına meydan okuyup McManus'un teklifini kabul etmek hiç de fena bir fikir olmazdı. Altı üstü, sıradan bir işti. Yürütemezse, vazgeçer ve başka bir iş arardı.

Ben varım, dedi. Şansımı denemek istediğimi düşünüyorum.

Başka gönüllü çıkmadı. Ferguson'un arkadaşları teker teker McManus'un elini sıkarak veda edip gittiler, geride sadece ikisi, Ferguson'la müstakbel patronu kaldı; McManus'un uçağı saat yedide kalkacağı için Ferguson İngiliz Romantik Şiiri dersini kırmaya karar verdi ve sokağın karşısındaki Batı Yakası'na gidip konuşmalarına daha hoş bir ortamda devam etmelerini önerdi.

Ön bölmelerden birinde yer buldular, iki şişe Guinness söylediler, *o zamanki* ve *şimdiki* Columbia'yla ilgili birkaç şey konuştuktan sonra, McManus ona gideceği yerin coğrafyası hakkında bilgi vermeye başladı, ülkede nüfusun azaldığı tek bölge olan Kuzeybatı New York'un ölen dünyasını insanın içini rahatlatan, güven veren bir açıksözlülükle anlatıyor, başka hiçbir yerin son on yılda nüfusu yaklaşık yüz bin azalan Buffalo kadar nüfus kaybı yaşamadığını söylüyordu; sesinde en ufak bir alaycı ton olmaksızın *bir zamanların muhteşem Buffalo*'su dedi-

ği, o eski kanal ve denizcilik kültürünün mücevheri olan kentin şimdi harap olmuş, boş fabrikalar, metruk evler, kapılarına pencerelerine tahtalar çakılmış, çökmüş yapılardan başka hiçbir şeyin olmadığı yarı yarıya boş bir araziye, bomba ya da savaş görmediği halde bombalanmış bir kente dönüştüğünü anlattı; sonra iç karartıcı ve üzücü Buffalo konusunu bırakıp Ferguson'u bölgedeki diğer kentlerde kısa bir tura çıkardı, lakapları özenle seçerek miskin Syracuse, mecalsiz Elmira, çirkin Utaca, bahtsız Binghamton ve asla bir imparatorluğun başkenti olamamış bakımsız Rome'u anlattı.

Ferguson, Çok... çok çekici yerlermiş gibi anlatıyorsun, dedi. Peki ya Rochester nasıl bir yer?

McManus, Rochester'ın biraz daha farklı göründüğünü, düşüşünün daha kaliteli olduğunu, diğer yerlerden daha yavaş çöktüğü için en azından şimdilik az çok sağlam sayılacağını söyledi. Üç yüz bini büyükşehirde olmak üzere bir milyon iki yüz bin kişinin yaşadığı bir yer olması, *Times-Union*'a iki yüz elli binlik günlük tiraj sağlıyordu. Tabii ki bir ikinci lig kentiydi, ama beş para etmez bir ikinci lig değildi, çünkü Boog Powells, Jim Palmers ve Paul Blairs gibi yüksek proteinli diyetiyle Baltimore Orioles takımını besleyen Üç-A Red Wings takımının, Eastman Kodak'ın, Bausch&Lomb'un, Xerox'un, 1904'ten beri Amerika'daki her sosise eşlik etmiş olan vazgeçilemez Fransız hardalının memleketiydi, bu yüzden şehirdekilerin çoğu, güneye inmeye ya da yurtdışına taşınmaya niyeti olmayan şirketlerde iş bulabiliyordu. Öte yandan yelkenli teknelere ve golf kulüplerine, harika film arşivine, doğru düzgün bir filarmoni orkestrasına, iyi bir üniversiteye ve dünyadaki en iyilerden biri olan müzik okuluna karşılık Frank Valenti ve Çetesi'nin kontrolünde yürütülen kumar, fuhuş ve haraç toplama faaliyetlerinin yanı sıra yoksulluk ve suçun beşiği olan geniş

bölgeler vardı; siyahların yaşadığı ve nüfusun yüzde on beş, yüzde yirmi kadarını barındıran bu kenar mahallelerdeki insanların çoğu ya iş bulmaya çalışıyordu ya işten atılmıştı ya da uyuşturucu işine bulaşmıştı ve şayet Ferguson unutmuşsa (unutmamıştı) 1964 yazında, Harlem'deki ayaklanmadan bir hafta sonra Rochester'da üç gün süren bir ayaklanma olmuş, üç kişi ölmüş, iki yüz dükkân yağmalanıp tahrip edilmiş, bin kişi tutuklanmıştı ve Rockefeller ayaklanmayı bastırmak için Ulusal Muhafızları çağırmış, böylelikle tarihte ilk kez Muhafızlar bir kuzey kentinin surlarında gedik açmışlardı.

Söz o noktaya gelince Ferguson da Newark'u, 1967 yazında Newark'ta olanları ve camların kırıldığı gece annesiyle beraber Springfield Bulvarı'nda dururken hissettiklerini anlattı.

McManus, Öyleyse neden bahsettiğimi biliyorsun, dedi.

Ferguson, Ne yazık ki öyle, diye yanıtladı.

McManus, Serin ilkbaharlar, diye sözünü sürdürdü, güzel yazlar, katlanılabilir sonbaharlar, şiddetli kışlar. Başını nereye çevirsen George Eastman'in adını göreceksin, ama Frederick Douglass ve Susan B. Anthony'nin de Rochester'da yaşamış olduklarını, hatta geçen yüzyılın sonlarında Emma Goldman'ın da çok kötü koşullarda çalışan işçileri örgütlemek için orada çaba gösterdiğini de aklından çıkarma. Ayrıca –bak, bu çok önemli– kendini öldürmeyi düşünecek kadar moralin bozulduğu zaman Mount Hope'da[1] dolaşmaya çık. Orası Amerika'nın en eski ve en büyük mezarlıklarından biridir ve hâlâ şehrin en güzel yeridir. Ben sık sık, özellikle de derin düşüncelere dalmak istediğim zaman oraya gider, uzun, kalın

1. (İng.) Umut Dağı ya da Umut Tepesi. (Ç.N.)

bir puro içerim. Mount Hope her zaman aklımdakileri açıklığa kavuşturur, hatta bazen zihnimi aydınlatır. Orası dünyayı terk etmiş üç yüz bin ruhun istirahatgâhıdır.

Ferguson, Rochester'da yerüstünde üç yüz bin, yeraltında da üç yüz bin kişi var demek, dedi. Dostumuz buna *ürkütücü simetri* diyebilir.

Ya da cennetle cehennemin evliliği.

Ferguson'la Carl McManus'un Batı Yakası'ndaki iki saatlik görüşmelerinin ısınma turu işte bu konuşmayla başladı; Ferguson gazeteye ne tür yazılar yazacağını, başlangıç döneminde yerel haberlere, o konuda başarılı olursa zamanla eyalet ve ülke olaylarına odaklanacağını söyledi, McManus bunları olağan öneriler olarak kabul etti, başlangıçta ücretin düşük olacağını (düşük, ama açlıktan öldürecek ya da içler acısı sefalete sürükleyecek kadar az değil) belirtti, gazete çalışanlarıyla ve gazetenin çalışma yöntemiyle ilgili ayrıntılı bilgiler verdi; konuşmaları uzadıkça Ferguson verdiği karardan, *canavarca* sözcüğüne *ben varım* diye içgüdüsel bir tepkiyle karşılık vermiş olmasından giderek daha çok memnun oluyordu; McManus'u biraz tanımaya başlayınca onun yanında çalışmakla çok şey öğreneceğini, başlangıçta olası görünmeyen Rochester'a taşınmanın iyi ve mantıklı olacağını anladı ve sol elini kaldırıp (parmaklarını nasıl kaybettiğini soran ilk yabancı) McManus'a göstererek, Bunun askerlik şubesindekilerin yakamı bırakmasını sağlayacağını umuyorum, dedi, böylece iş teklifini kabul edebilirim.

McManus, Askerlik şubesini dert etme, dedi. Sen zaten benim orduma yazıldın ve hiç kimse aynı anda iki orduya hizmet edemez.

O bahar kalp çarpıntıları yavaş yavaş azaldı ve hançerler karnından çekilip gitti. Bir çift yeni, kaztüyü yastık aldı, greyfurt yememeye devam etti ve Nora'yla üç

kez daha banyoya girdi. Kitabının düzeltilerini yaptı. *Times-Union*'a üç aylık abone oldu ve Rochester'daki hayatı günü gününe izlemeye başladı. Yeni kurulan, Columbia Şiir Takımı diye tuhaf bir adı olan gruba katılmak için davet alınca, Obezinger, Quinn, Freeman ve Zimmer'la birlikte öğrencilere ortak okuma programları yapmak üzere (kalabalıkta konuşması olanaksızdı, ama kâğıda aktarılmış çevirileri okumak zor değildi) Sarah Lawrence ve Yale'e gitti, enerjisi yüksek olan bu toplantıları bol içkili ve bol kahkahalı saatler izliyordu ve (Sarah Lawrence'ta) Delia Burns adında aklını başından alan bir kızla doksan dakika konuştu, kızı öpmek için içi gitti ama öpmedi. Edebiyat seminerlerinin final ödevlerini hazırladı ve astroloji sınavı günü sınavı kaçıracak kadar uyuyup kalmamayı becerdi. Sınavda her biri için beş seçenek olan yüz soru vardı, Ferguson sadece bir derse girdiği ve ders kitabının kapağını da hiç açmadığı için *a*'dan *d*'ye kadar olan seçenekleri rasgele daire içine alarak işaretledi ve D+ geçer notu almaya yeten yüzde on sekizlik doğru cevap yapmış olduğuna sevindi. Sonra neredeyse görünmez isyanını tamamlamak üzere üniversitenin kitabevine gidip çaldığı kitabı onlara sattı ve ikinci kez kazıklamış oldu. Kitaba altı dolar, elli sent verdiler. On dakika sonra Batı 107. Cadde'deki evine gitmek için Broadway'de yürürken bir dilenci yaklaşıp on sent istedi. Ferguson on sent vermek yerine altı dolar, elli senti olduğu gibi adamın avucuna koydu ve, Buyurun efendim, dedi. Bu size Columbia Üniversitesi mütevelli heyetinin bir armağanı. Saygılar sunuyorum.

Kitabı 12 Mayıs'ta ince karton kapaklı yetmiş iki sayfa olarak yayınlandı, *Review* ofisinde mukavva bir kutudan çıkan kitabı büyük zevk alarak saatlerce elinde tutup baktı, yazara ayrılan yirmi kopyadan beşi dışında hepsini bir hafta içinde arkadaşlarına ve akrabalarına dağıttı. Ka-

pakta Apollinaire'in Birinci Dünya Savaşı'nda çekilmiş çok bilinen bir fotoğrafının illüstrasyonu vardı, resimde Wilhelm Apollinaris de Kostrowitzky şakağındaki şarapnel yarasından dolayı geçirdiği ameliyattan sonra başı sargılı olarak görülüyordu: gazi olan şair, siperlerin çamuru içinde doğan modern çağ, 1916'da Fransa'da, 1969'da Amerika'da, bitmez tükenmez savaşlarda kendi gençlerinin başını yiyen iki ülke. Üç adet konsinye olarak Gotham Kitap Marketi'ne bırakıldı, üç adet Sekizinci Cadde Kitabevi'ne, altı tane de kampüsteki karton kapak atölyesine verildi. Ferguson'un sınıfındakiler arasında en çok sevdiği, en yakın arkadaşı, çok değerli Zimmer, *Spectator*'a kitapla ilgili olarak çok güzel sözlerle, çok olumlu bir eleştiri yazdı. "Fransız şiirinden yapılan bu derlemeye yalnızca çeviri şiirler olarak değil, başlı başına İngilizce şiirler olarak bakmak, kendi edebiyatımıza değerli bir katkı diye yorumlamak gerekir. Mr. Ferguson'da gerçek bir şair kulağı ve yüreği var ve şahsen ben yıllar içinde bu muhteşem yapıtları defalarca okumaya devam edeceğim."

Son derece iyi niyetli bir yazı. Ama yakında Morningside Heights'tan ayrıldıkları anda hepsinin karşılaşacağı büyük sorunla yüz yüze gelecek olan David Zimmer işte böyle biriydi. Zimmer ikilemini uyaklı bir biçimde dile getiriyordu. Ya kampüs ya hapis. Ya Yale'de dört yıl edebiyat dalında yüksek lisans yapacak ya da askere çağırılırsa iki ila beş yıl hapis yatacaktı. Ya kampüs ya hapis. Ne anlamlı bir dizeydi bu ve Nobodaddy dünyayı ne hale getirmişti.

1969 baharında, Ferguson'un kendini korumak adına uzak durduğu yeni protesto gösterilerinin ve mitinglerin yer aldığı Columbia'yla vedalaşmak zor olmayacaktı, ama arkadaşlarını ve hocalarından bazılarını özleyecekti, birlikte geçirdikleri birkaç gecede Nora'dan aldığı ve artık sürdüremeyeceği eğitimi özleyecekti ve

oraya 1965 sonbaharında gelen umut dolu çocuğu, geçen dört yılda ağır ağır ortadan kaybolan ve bir daha asla geri gelmeyecek olan o çocuğu özleyecekti.

Ferguson'un Whitehall Caddesi'ndeki askerlik şubesinde zorunlu öksürüğü öksürüp yazılı sınava girdiği haziran ortalarındaki o gün Bobby George'la Margaret O'Mara da Teksas, Dallas'taki Aquino'lu Aziz Tommaso Katolik Kilisesi'nde evlendiler, Bobby Dallas'ta Baltimore'un Çift-A kulübünde maç başındaki ilk top tutucusu olarak göreve başlıyordu, aynı gün (Ferguson'un Mildred Teyze'den aldığı mektuba göre) hâlâ Ferguson'u aramayan ve sonsuza kadar ondan ayrılmış olan Amy de Chicago'da SDS ulusal kongresine katılıyordu, o kongrede İlerici İşçi Partisi fraksiyonu ile sonradan Weathermen olarak tanınacak ve yeraltına geçecek şiddet yanlısı grup arasında taktik ve ideoloji konularında ortaya çıkan görüş ayrılıkları ve grupların birbirine kin duyacağı kadar aşırı öfkeli çekişmeler sonucunda SDS hiç beklenmedik bir biçimde bölünerek siyasal örgüt gücünü ve kimliğini yitirdi. Amy hukuk fakültesi birinci sınıftayken Henry Enişte'yle Mildred Teyze arada sırada onunla iletişim kurmuşlardı ve Mildred kızın eski sevgilisine mektup yazıp onun *devrimci eylem hayallerine sırt çevirerek kendini daha gerçekçi olan kadın hakları davasına adamaya* karar verdiğini bildirmişti. Chicago Kara Panterleri'nin istihbarat başkan yardımcısı Chaka Wells'in İlerici İşçi Partisi'ne saldırdığı bir konuşmada durup dururken SDS'de çalışan kadınları "amcık gücü" diye adlandırarak "Süpermen, Lois Lane'i düzmeye hiç çalışmadığı için beş para etmezin tekiydi," sözleri ve birkaç dakika sonra bir başka Kara Kaplan Jewel Cook'un da aynı görüşü savunarak kendisinin de "amcık gücü" tanımına katıldığını açıklaması ve, "Biraderim siz hemşirelerime

devrimde stratejik bir pozisyonunuz olduğunu söylemeye çalışıyordu, o pozisyon da domalmak," demesi Amy'nin bu kararı vermesine neden olmuştu. Bu söz Amy'nin geçmiş yıllarda defalarca duyduğu, artık bıkkınlık getirmiş bayat bir espriydi, ama o gün Chicago'da da aynı şeyi duymak kızın canına tak etti ve ilkbahar sömestrinin sonunda okuldan atılan eski Columbia öğrencileri Mike Loeb, Ted Gold, Mark Rudd ve diğerlerinin içinde yer aldığı bölücü Weathermen saflarına katılmak yerine, Amy yerinden kalktı ve kongre salonundan çıktı. Mildred Teyze mektubunu başkaları hakkında konuşurken kullandığı tepeden bakan bir tarzda bitiriyordu: *Artık bir çift olmasanız da bunu bilmen gerektiğini düşündüm Archie. Bana öyle geliyor ki, bizim Amy sonunda büyüyüp akıllanmaya başlıyor.*

Bobby George *Söz veriyorum*, diye evlilik yemini ediyor. Ferguson sol elini uzatıp ABD askerî doktoruna gösteriyor. Amy Chicago Coliseum'dan çıkıyor ve hareketten kesin olarak ayrılıyor. Bu üç şeyin aynı anda olması mümkün müydü? Ferguson öyle düşünmeyi yeğledi.

Daha da ilginci, Ferguson'un temmuz başında Rochester'a taşındığı sırada, Bobby'nin Uluslararası Lig'in Üç-A Red Wings takımına yükselmiş olmasıydı. Ferguson'un hiç kimseyi tanımadığı bir şehirde, en eski arkadaşının da yanında olması akıl alır gibi değildi, sürekli değilse de yazın ve beyzbol sezonunun sonuna kadar orada kalacaktı, uyum sağlama ve yerleşme süreci olan ilk aylarda kendini bildi bileli tanıdığı iki kişiyle, Bobby ve karısı Margaret'le beraber olacaktı, eskiden çiçekli kısa elbiseler giyen, çorapları aşağı düşen ve itiş kakış olunca dilini çıkaran güzel Margaret ve Montclair anaokulunda Mrs. Canobbio'nun sınıfındaki şapşal Bobby, yirmi iki yaşındaki Margaret hâlâ güzeldi, ama artık entelektüel, görüşlerinin arkasında duran, Rutgers Üniver-

sitesi İşletme Bölümü'nde yüksek lisans yapmış biriydi, daima sıcakkanlı, dost canlısı ve yıldız oyuncu olan Bobby de büyük liglere yükselme yolundaydı, Ferguson onların evlenmesini hiç ihtimal vermediği, hiç beklemediği bir şey olarak görüyordu, ama Bobby'nin Margaret'i evlenmeye razı etmesi, iki yıl askerlik ve bir buçuk yıl profesyonel beyzbol oyunculuğundan sonra onun da büyüyüp akıllanmaya başladığını gösteriyordu.

Amy'ye gelince, artık onu ilgilendirmezdi, yani yaptıklarını ya da kendine ne yaptığını merak etmesi gerekmiyordu, ama Ferguson merak ediyordu, onunla ilgilenmekten bir türlü vazgeçememişti ve aylar geçtikçe Amy'nin Chicago'daki Weathermen grubuna katılmama kararı içini daha çok rahatlatıyordu. Columbia'daki eski arkadaşları akıllarını yitirmişti. Umursamaz Kişinin kontrol edilemeyen gücü, onların idealist içgüdülerini engellemiş, rasyonel düşünme yetilerini ezip yok etmişti, uzun bir yanlış varsayımlar ve yanlış sonuçlar süreci ile bu yanlış varsayımlara ve yanlış sonuçlara dayanan yanlış kararlar vererek kendilerini köşeye kıstırmış ve ülkenin hiçbir yerinde saflarına katılan ya da destekleyen kimsenin olmadığı yüz, iki yüz orta sınıftan eski öğrencinin kuracağı ordunun Amerikan hükümetini devirecek devrimi gerçekleştirebileceğine inanmaktan başka seçenekleri kalmamıştı. O hükümet, en yoksul ve en eğitimsizleri güya bitmek üzere olan ama bitmeyen bir savaşa göndererek gençlerini yok ediyor, ayrıcalıklı konumdaki gençler ise kendi kendilerini yok ediyordu. Amy'nin Chicago Kongresi'ni terk etmesinden sekiz buçuk ay sonra, Columbia SDS'deki eski arkadaşı Ted Gold, Weathermen hizibinden Diana Oughton ve Terry Robbins, içlerinden biri Batı 11. Cadde, New York'taki apartmanın bodrumunda hazırladıkları boru bombasına yanlış kablo bağlayınca havaya uçarak öldüler. Oughton'un be-

deni öylesine parçalanmıştı ki, kimliği ancak molozların arasında bulunan kopuk parmağından teşhis edilebildi. Robbins'ten geriye hiçbir şey kalmamıştı; ana gaz borusunun patlamasıyla çıkan yangın derisini ve kemiklerini tahrip etmişti, Weathermen grubu diğer iki kişiyle birlikte onun da o evde olduğunu açıkladıktan sonra öldüğü kesinleşmişti.

Ferguson 1 Temmuz'da emektar Impala'yla Rochester'a gitti, ama 4 Ağustos'tan önce *Times-Union*'da işe başlamayacaktı. Bu beş haftada yeni çevresine alışacak, ev bulacak, parasını oradaki bir banka şubesine transfer edecek, Bobby ve Margaret'le gezip dolaşacak, askerlik şubesinden durumunu belirleyen yeni raporu bekleyecek, iki Amerikalı astronotun ayın yüzeyinde yürüyüşünü seyrederken Kenndy'nin verdiği sözün yerine getirildiğini görecek, New York'tayken başladığı François Villon'ın şiirlerini çevirmeye devam edecek ve New York'u bünyesinden uzaklaştıracaktı. Bulabildiği en büyük ve en ucuz ev, şehrin batı kesiminde Genesee Nehri yakınlarındaki birkaç bloktan oluşan, Güney Wedge adında harap bir mahalledeydi. McManus'un gözdesi Mount Hope hemen oracıktaydı, Rochester Üniversitesi ve her bahar lale festivalinin yapıldığı Highland Park denilen çimenlik büyük arazi de yakındaydı. Dünyanın o yöresinde fiyatlar ucuzdu, Crawford Caddesi'ndeki üç katlı ahşap evin üst katını ayda seksen yedi dolara tuttu. Çatlak tavanları, köhne merdivenleri, tıkanmış yağmur olukları ve dökülmeye yüz tutmuş sarı cephe boyası ile ev pek matah bir yer değildi, ama Ferguson'un kendine ait dayalı döşeli üç odasıyla bir mutfağı vardı, öğleden sonraları pencerelerden içeriye dolan ışık Batı 107. Cadde'nin loşluğundan sonra ruh sağlığına öyle iyi geliyordu ki evin kusurlarını görmemeye razıydı. Zemin

katta oturan ev sahipleri Mr. ve Mrs. Crowley'nin votkaya düşkünlükleri geceleri sık sık kavgaya tutuşmalarına neden oluyorsa da Ferguson'a dostça davranıyorlar, çok yakınlık gösteriyorlardı, aynı şey Mrs. Crowley'nin orta katta oturan bekâr kardeşi Charlie Vincent için de geçerliydi, İkinci Dünya Savaşı gazisi olan, maluliyet aylığıyla geçinen ve sigara içip televizyon seyretmekten başka bir şey yapmayan adam arkadaşlık edilebilir biriydi, arada bir kâbus dolu geceler geçiriyor ve uykusunda Ferguson'un üst kattan duyacağı şekilde avazı çıktığı kadar, *Stuart! Stuart!* diye haykırıyordu, ama zaman zaman kendini tutamayıp geçmişi yeniden yaşadığı için Charlie'yi kim suçlayabilirdi, yirmi altı yıl önce daha yirmisine gelmeden savaşsın diye Pasifik Cephesi'ne gönderilen ve beyni karabasanlarla dolu olarak Rochester'a dönen o çocuğa acımamak mümkün müydü?

Uzun uzun gezip tozmaya fırsat kalmadan Bobby ve Margaret'in şehirden gitmesi gerekti. Ferguson onlarla sadece bir kez akşam yemeği yiyebildi, Bobby'yi de Red Wings'in bir maçında seyretmeyi başardı, ama 1 Temmuz'da Ferguson şehre geldiğinde takım yola çıkmıştı, Bobby ayın 10'unda Rochester'a döndükten dört gün sonra Orioles top tutucusu New York Yankee kalesinde Bobby'yle çarpışarak elini kırdı. Bobby Üç-A'daki ilk üç haftasında .327 puanlık atış yapınca lig lideri Baltimore'a yedek olarak çağırıldı, eğer Amerika ligindeki top atışları karşısında konumunu koruyabilirse bir daha ikinci ligde oynamazdı. Onun adına sevinmemek mümkün değildi, onun yükselişiyle övünmemek mümkün değildi, ama Ferguson kendisine bile itiraf edemese de onların şehirden gitmelerine memnun olmaması da mümkün değildi.

Bunun Bobby'yle ilgisi yoktu. O hâlâ eski Bobby idi, biraz daha büyümüş, biraz daha deneyim sahibi olmuş,

biraz daha düşünceli Bobby idi, ama hâlâ hiç kimse için kötü bir şey düşünemeyen, Ferguson'dan hiç kopmayan, sevecen arkadaşıydı, Amy dahil, özellikle Amy dahil kimsenin sevemeyeceği kadar onu seven dostuydu, Rochester'da Crescent Beach Otel'de yedikleri tek yemekte her on dört saniyede bir Margaret'e sarılıyor, Montclair'deki eski günlerden, lise birdeyken, Ferguson'un elinin henüz sağlam olduğu ve aynı takımda oynadıkları zafer günlerinden söz ediyor, 16-2 skorla biten o konferans grubu maçındaki en genç oyuncular olarak *oyunu* nasıl alıp götürdüklerini anlatıyordu. Bobby tabii ki *oyunu* anlatacaktı, çünkü onu anlatmaktan usanmamıştı, Ferguson, Margaret'in hatırına oyunu bir daha anlatmasını rica edince, Bobby gülümsedi, karısını yanağından öptü ve altı yıl önceki o mayıs gününü anlatmaya koyuldu. Şöyle oldu, dedi. Son yarıda Bloomfield'in karşısında l-0 mağluptuk. Bir adam kale dışında, iki adam kalelerdeydi, Archie üçüncü, Caleb, hani Rhonda'nın ağabeyi Caleb Williams ikinci kaledeydi, sonra Fortunato yaklaştı ve koç Martino, kepinin siperine iki kez vurup kepi çıkarttıktan sonra kafasını kaşıyarak falsolu atış işareti verdi, bunu ilk defa yapıyordu, sadece bir kişiyi sıkıştırarak kaleye intihar koşusu değil, iki oyuncunun birden kaleye koşmasını sağlayan *çifte intihar dalışı* istiyordu. Tarihte bu oyunu düşünen kimse çıkmamıştı, ama Sal Martino bir beyzbol dehası olduğu için bu oyunu kurmuştu. İkinci kalede çok hızlı bir koşucunun olmasını gerektiren zor bir oyundu, ama Caleb aşırı hızlıydı, takımdaki en hızlı koşucuydu, top atıldı, Fortunato atıcı tümseğinin sağına doğru yumuşak bir vuruşla güzel bir falsolu atış yaptı. Topa vuran oyuncu topa uzandığı sırada Archie çoktan kaleyi geçerek durumu berabere yapıyordu. Top vurucusu yapacak başka bir şey olmadığını görünce topu birinci kaleye doğru gönderdi, Fortunato üç, dört adım dışarı-

daydı. Ama Caleb'in de Arhie'yle aynı anda koşmaya başladığını fark edemediği için topu atmaya hazırlanırken birinci kaleci topu tuttu, Caleb yolun dörtte üçünü geçmişti. Bloomfield sahasındaki herkes birinci kaleciye, *Topu at! Topu at!* diye bağırıyordu; Fortunato topu attı, ama geç kalmıştı, top hızla top tutucunun eldivenine ulaştıysa da birkaç saniye gecikmişti, Caleb ellerini havaya kaldırarak sıçradı, sonra yerde kayarak maçı alan koşuyu tamamladı. Bir toz bulutu kalktı. Hafif bir falsolu vuruştan büyük bir maç kazanılmış, mağlupken zafere ulaşılmıştı. Ömrümde hiç öyle bir şey görmedim. O zamandan beri yüzlerce maça çıktım, ama beyzbol sahasında gördüğüm en iyi ve en heyecanlı şey o oyundu, daima bir numaralı favorim oldu. İki koşu, oğlanlar ve kızlar ve top on metreden fazla hareket etmedi.

Hayır, sorun o tarihte benzersiz Bobby'liğinin doruğunda olan Bobby değildi, sorun Margaret'ti, yedi yaşındayken Ferguson'a âşık olan, on ikisindeyken imzasız aşk mektubu yazan, lise yılları boyunca ona göz süzen ve Anne-Marie Dumartin Belçika'ya dönünce sevinçten havalara uçan, son sınıftayken Ferguson'un Amy'den ayrı geçirdiği dört buçuk ay boyunca arzuladığı tek kız, şayet Bobby ona tutulmasa dilini ağzına sokacağı tek kız Margaret'ti, Ferguson Bobby'yle onun arasını yapmaya kalkınca Cyrano diye onunla dalga geçen, donuk, ama zeki ve insanın yüreğini burkacak kadar güzel Margaret, Ferguson'un hiç anlam veremediği nedenlerle şimdi en eski arkadaşının karısı olmuştu; Bobby çifte intihar atağı monoloğunu sürdürürken, Ferguson Margaret'in ne kadar kayıtsız kaldığına, kocası konuşurken ona bakmak yerine kendisine bakmasına, *onu gözleriyle yemesine* şaşıp kaldı. Margaret sanki, evet bu iyi kalpli, geri zekâlıyla bir aydır evliyim, ama hâlâ seni hayal ediyorum Archie, en baştan beri birbirimiz için yaratıldığımız halde nasıl olur

da bunca yıl beni reddedersin, işte buradayım, hadi al beni ve daima seni arzuladığım için bunun sonuçları ne olursa olsun umurumda değil, diyor gibiydi. Ya da Ferguson Crescent Beach Otel'in restoranında kızın bakışlarını böyle yorumladı ve işin doğrusu tahrik oldu, yabancı bir kentte aşk arayan sevgisiz, yalnız, abazan biri olarak kızın bakışlarından nasıl tahrik olmazdı ve Margaret'le Bobby o yaz Baltimore'a gitmeseler kıza teslim olmayacağını kim bilebilirdi, çünkü Bobby Louisville'de, Columbus'ta, Richmond'a maça gittiğinde yalnız kalabilecekleri sayısız fırsat olacaktı, Ferguson onun evindeki akşam yemeği davetlerini kim bilir kaç kez kabul edecek, birlikte kaç şişe şarap içeceklerdi ve hiç kuşkusuz bir noktada Ferguson'un direnci kırılacaktı, otelin restoranında karşılıklı otururlarken kızın gözleri, *Teslim ol, lütfen teslim ol Archie*, diyordu, Ferguson da Margaret orada kalacak olursa ondan uzak durabilecek kadar güçlü olmayacağını anladığı için gitmesine seviniyordu.

Geçen yıl eşmerkezli daireler katı, siyah bir disk üzerinde birleşerek A yüzünde tek bir blues şarkısının yer aldığı uzunçalara dönüşmüştü. Şimdi plağın öteki yüzü çevrilmişti ve orada çalan *Tanrım, Ölüm Senin Adın* ilahisiydi. *Times-Union*'da çalışmaya başladıktan birkaç gün sonra, 9 Ağustos'ta ağıtın ilk mezürleri California'dan *Charles Manson* ve *Tate-LaBianca Cinayetleri* sözcükleriyle yayılmaya başlarken o ilahi de Ferguson'un belleğine yerleşti, çok geçmeden ağıtın sözcükleri değişerek Ferguson'un üniversiteyi bitirir bitirmez katılmayı ciddi olarak düşündüğü *Liberation News Service* gazetesinin kurucu ortağı genç Marshall Bloom'un Cadılar Bayramı akşamı intihar etmesini yansıttı, ardından sonbahar ortalarında Teğmen William Calley ve Güney Vietnam'daki MyLai katliamıyla ilgili bir dize eklendi ağıta, sonra 1960'ların

son yılı son ayına girince Chicago polisi, Kara Panter Fred Hampton'ı yatağında uyurken öldürerek melodiye şiddetli bir stakkato ekledi, iki gün sonra Rolling Stones Altamont'ta melodinin tamamını söylemek üzere sahneye çıkınca, Cehennem Melekleri'nden bir grup, kalabalığın arasında silahını sallayan bir siyahın üstüne çullanıp bıçaklayarak öldürdü.

Woodstock II. Çiçek çocukları ve heavy metalciler. Bak, gündüz nasıl hızla eriyip aktı geceye.

Bobby Seale, Yargıç Julius Hoffman'ın emriyle ağzına tıkaç tıkılarak bir sandalyeye bağlandı ve Chicago Sekizleri grubu Yediler'e dönüştü.[1]

Ekim ayındaki Öfkeli Günler diye adlandırılan ayaklanmalar sırasında Weathermen grubu iki bin Chicago polisine karşı bir kamikaze saldırısı düzenledi, Ferguson'un eski okul arkadaşları futbol kaskları, koruyucu gözlükler ve pantolonlarının üzerine giydikleri suspansuvarlarla donanarak zincirler, borular ve coplarla savaşa hazırlandılar. Altısı vurularak öldürüldü, yüzlercesi polis arabalarına tıkılarak götürüldü. Amaçları neydi? "Savaşı ülkeye getirmek," diye haykırıyorlardı. İyi de, savaş ne zamandan beri ülkenin dışındaydı ki?

Dört gün sonra: Vietnam Moratoryum Günü. Milyonlarca Amerikalı, savaşın sona erdirilmesi çağrısına

1. The Chicago Eights, David Dellinger, Rennie Davis, Thomas Hayden, Abbie Hoffman, Jerry Rubin, Bobby Seale, Lee Weiner ve John Froines'den oluşan, çeşitli politik ve gençlik örgütlerinde çalışan Vietnam Savaşı, ırkçılık ve faşizm karşıtı radikal aktivistler grubu. Demokrat Parti'nin Chicago'daki 1968 Ulusal Kongresi'ne karşı komplo düzenledikleri iddiasıyla yargılandı. Kara Panterler'den Bobby Seale mahkeme salonunda polis muhbirlerini çapraz sorguya çekmek isteyince susturulmak istendi, yargıç bunu başaramayınca ağzına tıkaç tıkanmasını ve sandalyeye bağlanmasını emretti. O susturulduktan sonra grup Chicago Yedileri diye anıldı. Jüri sekizini de komplo kurmak suçundan akladı, beşine isyana teşvik amacıyla eyalet sınırlarını aştıkları gerekçesiyle beşer yıl hapis cezası verildi. Weiner ve Froines hiç ceza almadı. (Ç.N.)

evet deyince, yirmi dört saat boyunca Amerika'da hemen her şey durdu.

Moratoryum Günü'nden bir ay sonra: Yedi yüz elli bin kişi savaşı sona erdirmek için Washington'a yürüyerek Yenidünya'nın gelmiş geçmiş en büyük siyasi protesto gösterisini yaptı. Nixon o gün bir futbol maçını seyretti ve halka bu protesto gösterisinin hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini söyledi.

Weathermen grubunun aralık ayında Flint, Michigan' daki toplantısında Bernardine Dohrn, hamile Sharon Tate ve evde onunla birlikte öldürülenleri kastederek "o domuzları" geberttiği için Charles Manson'a övgü yağdırdı. Ferguson'un Columbia'dan eski bir arkadaşı ayağa kalktı, "Beyazların Amerika'sında 'iyi ve saygın' sayılan her şeye karşıyız," dedi. "Yakacağız, yağmalayacağız, yok edeceğiz. Bizler sizin analarınızın kâbusu olacağız."

Sonra yeraltına indiler ve bir daha halkın arasında görünmediler.

Ve Ferguson, çevresinde artık Columbia ve New York'un değil sadece *Times-Union* ve Rochester'ın olduğu en küçük dairenin ortasındaki en küçük nokta rolüne geri döndü. Anladığı kadarıyla adil bir anlaşma yapmıştı ve artık korkacak bir neden kalmadığı için (askerlikten çürüğe çıkarılma belgesi işe başlamadan üç gün önce gelmişti) o göreve layık olduğunu kanıtlayabildiği sürece işi garantide demekti.

Rochester'da iki günlük gazete vardı. Her ikisinin sahibi de Gannett Yayıcılık Şirketi'ydi, ama ikisinin amaçları da, yayın politikası da, dünya görüşü de farklıydı. Sabah gazetesi olan *Democrat and Chronicle* adına rağmen koyu Cumhuriyetçi ve iş dünyasına yakındı, akşam gazetesi olan *Times-Union* ise daha liberaldi, hele McManus gazetenin başına geçtiğinden beri liberal tutumu daha da belirgindi. Sonuçta *orta yolcu* olmanın bir başka adı olsa

da liberal yaklaşım tabii ki muhafazakâr olmaktan daha iyiydi, Ferguson'un o anki siyasal sorunlarla ilgili görüşünün *orta yolcu* olmaktan çok farklı olmasına rağmen şimdilik olduğu yerde olmaktan, *East Village Other, Rat* ya da *Liberation New Service*'e yazmak yerine McManus'un gazetesine yazmaktan memnundu; *Liberation News Service* şiddetli görüş farkı nedeniyle biri New York'taki katı Marksist grup diğeri Batı Massachusetts'teki bir çiftlikte karşı-kültür hayali kuranlar olmak üzere ikiye bölünmüştü, Marshall Bloom o çiftlikte intihar etmişti, daha yirmi beşindeydi ve karbonmonoksitle zehirlenerek ölmüştü; o ölümden sonra Ferguson aşırı-sol gazeteciliğin içine kapalı dünyasına olan inancını yitirmeye başlamıştı, o tür gazetecilik kimi zaman artık feshedilmiş SDS'den kopan bölücü gruplar kadar çılgınlaşmıştı, *Los Angeles Free Press* gazetesi Charles Manson'ın yazılarını düzenli olarak yayınlamaya başladığından beri Ferguson o dünyanın bir parçası olmak istemiyordu. Sağdan nefret ediyordu, hükümetten nefret ediyordu, ama artık aşırı solun düzmece devriminden de nefret ediyordu ve böyle düşünmek *Rochester Times-Union* gibi orta yolcu bir gazetede çalışmak anlamına geliyorsa, varsın öyle olsundu. Bir yerde çalışmaya başlamak zorundaydı ve McManus ona –kendini kanıtlayabilirse ve kanıtladığı zaman– gerçek bir şans tanımaya söz vermişti.

Zorlu bir başlangıç oldu. Joe Dunlap adında birinin şef olduğu şehir haberleri servisine verdiler, bölümdeki birkaç muhabirin en genciydi. Dunlap doğru ya da yanlış olarak onu McManus'un gözdesi, ortak kökenleri Ivy League sayesinde himayesine aldığı yetenekli genç, kadroya yeni girenler arasından özenle seçilmiş biri olarak gördüğü için Ferguson'a sert davranmayı iş edindi; Ferguson'un ona verdiği yazılardan neredeyse hiçbiri al baştan yazılmadan geri gelmiyordu, yazıların sadece başlık-

ları veya anlatım tarzıyla değil çoğu zaman sözcükleriyle de oynayıp yazının tamamını ziyan ediyordu; Ferguson, Dunlap'in editörlük baltasını ağaçları budamak için değil kökünden kesmek için kullandığını ve yazılarını düzeltmekten ziyade kötüleştirdiğini düşünüyordu. McManus Batı Yakası'ndaki ilk görüşmelerinde onu bu konuda uyarmış ve hiç şikâyetçi olmamasını söylemişti. Dunlap onun cesaretini kırmayı, canına tak ettirmeyi iş edinmiş bir acemi birliği çavuşu gibiydi, Ferguson da acemi er olarak her emredileni yapmak, ağzını açmamak ve Dunlap'in suratını dağıtmayı kaç kez istese de yılmadan ayakta kalmak zorundaydı.

Diğerleriyle çalışmak o kadar zor değildi, doğrusunu isterseniz bazıları Ferguson'un yavaş yavaş arkadaş gibi görmeye ve güvenmeye başladığı açıksözlü, dürüst, gerçekten hoş insanlardı; bunlardan biri haber kovalamaya çoğu zaman Ferguson'la birlikte giden, Bronx'lu, tıknaz, dazlaklaşmaya başlamış, iki düzine Hollywood aktörünün ve aktrisinin seslerini kusursuz taklit edebilen (Bette Davis taklidi olağanüstüydü) Tom Gianelli adında bir fotoğrafçıydı; bir diğeri Rochester Üniversitesi'ni yeni bitirip Kadın Sayfası'nda işe başlayan Nancy Sperone'du, mesai sonrası flört alanında yüksek lisansa hazırlanan Nancy, Ferguson'un yeni yaşamına alışma dönemini her gece yalnız yatmak zorunda kalmadan geçirmesine çok yardımcı oldu, bir başkası da spor servisindeki Vic Howser'dı, Vic, Bobby'nin Orioles takımındaki yükselişini izliyordu ve Bobby Mets'le oynadıkları şampiyonluk maçında büyük başarı kazanınca Vic de en az Ferguson kadar sevindi. Ferguson'un gazetede tanıyıp sevmeye başladığı kişilerin ardında gazetenin kendisi vardı, o koskoca bina, her gün orada çalışan yüzlerce insan, editörler, sinema eleştirmenleri, resepsiyon görevlileri, santral görevlileri, vefat haberlerini ve ilanlarını ya-

zanlar, balıkçılık köşesinin yazarları, masalarında haberleri daktiloya geçiren muhabirler, kattan kata yazıları taşıyan ofisboylar ve en alt katta, öğle saatinde sokaklara yetiştirmek üzere her sabah yeni gazete basan devasa matbaa makinesi; Edward Imhoff'un ikinci kez dünyaya gelmiş halini çağrıştıran huysuz, yazı kasabı Dunlap'e rağmen, Ferguson o telaşlı gövdelerin oluşturduğu arı kovanının bir parçası olmayı seviyor ve verdiği karardan dolayı hiç pişmanlık duymuyordu.

Pişman değildi, ama Nancy Sperone, aklını çelen ama olanaksız Margaret O'Mara George'un aksine serbest bir kadın olduğu halde, Ferguson onun da aradığı cevap olmadığını baştan beri biliyordu. Yine de Rochester'daki ilk dokuz ayında onunla gezmeye ve yatmaya devam etti, ömründe ilk kez hoşlandığı ama bir türlü âşık olamadığı bir kadınla tutkusuz, gel geç bir ilişkiydi. Doğma büyüme oralı olan Nancy ona şehri tanıtıyordu, onu Rochester'ın ünlü Cuma Gecesi Balık Tavası partisine, Nick Tahou Hots denilen yerde Çöp Tabağı denilen (Ferguson'un ömrü boyunca bir daha ağzına sokmamaya yemin ettiği) bir başka Rochester yemeğini tatmaya götürdü, Eastman House arşivinde onunla birlikte birkaç eski film izledi, bunların içinde Bresson'un *Bir İdam Mahkûmu Kaçtı*, Kazan'ın 1945'te çevirdiği ve ikisini de anlamsız gözyaşlarıyla hüngürdeten, mendil eskiten *Bir Genç Kız Yetişiyor* filmleri vardı. Nancy zeki, arkadaş canlısı, kitap okumaya meraklı ve *Times-Union*'a McManus'un *yeni dalga çocuklarından* biri olarak alınan yetenekli bir gazeteciydi, kara gözlü, esmer, kısa saçlı, (Benim Minik Lulu, Lulu Suratım diye kendisiyle dalga geçtiği) iri, yayvan yüzlü, hayli dolgun vücutlu, ama bir hafta, on gün buluşmazlarsa Ferguson'un arzulayacağı kadar da seksiydi. Ferguson'un ona âşık olamamasının suçu Nancy'de değildi, ama Nancy bir koca aradığı, kendisi ise bir

zevce aramadığı için Ferguson'un da suçu yoktu. Ferguson aralık ortalarında bir hafta sonu ailesini görmek için Florida'ya gidince Nancy'yle bir gelecekleri olmadığını anladı, ama Rochester'a döndükten sonra da dört ay daha kızla buluşmayı, durumu idare etmeyi sürdürdü, o dört ayın sonunda Nancy onunla evlenmek isteyen bir erkek buldu, Ferguson da bunun iyi bir çözüm olduğuna karar verdi, çünkü Nancy Sperone'a âşık olmayı başaramadığı aylar boyunca, bir koca yılı ve ikinci yılın büyük bölümünü Schneiderman'sız geçirdikten sonra bile Amy'yi yitirmenin acısını henüz atlamadığını fark etmişti. Hâlâ onun yokluğunun yasını tutuyordu – bir boşanmanın, hatta belki bir ölümün ardından yas tutmak gibiydi bu ve artık o acıyı duymayacak noktaya gelinceye kadar da yası sürdürmekten başka çaresi yoktu.

Ferguson annesiyle babasını görmeyeli neredeyse bir yıl olmuştu, onlar artık Güney Florida'nın yabancı dünyasına iyice yerleşmişler, yeryüzünün kumlarla kaplı alanlarında uzun yürüyüşler yapmayı (annesi), ocaktan aralık sonuna kadar her sabah açık havada tenis oynamayı (babası) benimseyip Kar Yağmayan Topraklarda yaşayan ve çalışan eski-Kuzeyliler olarak yanık tenleri ve sağlıklı görünümleriyle güneş ülkesinin yaratıklarına dönüşmüşlerdi; Ferguson onları yeniden gördüğüne sevindi, ama aradan geçen zaman içinde ikisi de değişmişti; cuma akşamüstü onu havaalanında karşıladıklarında Ferguson'un ilk dikkatini çeken bu değişiklikler oldu, belki *Herald* için yaptığı fotoğraf çalışmalarında hâlâ koşuşturan ve oğluyla gazetecilik konusunu konuşmaya bayılan annesi fazla değişmemişti, ama son altı ayda sigarayı bırakmaya çalıştığı için beş, altı kilo almıştı, bu da ona farklı bir görünüm getirmişti, sanki böyle bir şey olabilirmiş gibi hem daha yaşlı hem daha genç görünüyordu; elli altısına yaklaşan ve her gün tenis oynadığı için gücü

kuvveti yerinde olan babası ise biraz çökmüş gibi geldi Ferguson'a, saçı biraz daha kırlaşmış, biraz daha seyrelmişti ve elli ya da yüz metreden fazla yürüyecek olsa hafifçe aksıyordu (belki kramp giriyor ya da sürekli ayak ağrısı çekiyordu), artık hiç konuşmadan tezgâhı başında çalışan duyarsız Dr. Mannette[1] değil, *Herald*'ın küçük ilanlar servisinde çalışan bir görevliydi, ne var ki keyifle hatta severek yaptığı bu iş onu mütevazı bir Bob Cratchit'e[2] dönüştürmüştü, Ferguson 3 Kardeşler Ev Dünyası'ndan bu noktaya varan uzun ve ağır düşüş sürecini düşünmekten kendini alamadı.

Cuma-pazar arasındaki ziyaretin en güzel günü Collins Bulvarı'ndaki Wolfie'nin Yeri'nde acelesiz, zengin bir brunch yaptıkları son gündü, Ferguson'un büyükannesinin anısına füme balık ve yumurta yerlerken salona soğanlı ekmek ve füme balık kokusu yayılıyordu, uzun uzun Ferguson'un büyükannesinden söz ettiler, büyükbabasından ve artık kayıplara karışan Didi Bryant' tan da bahsettiler, ama konuşmanın büyük bölümü annesinin Ferguson'a Rochester ve *Times-Union*'la ilgili sorularını kapsadı, annesi *her konuda her şeyi* öğrenmek istiyordu, Ferguson da anlatabileceği hemen hemen her şeyi anlattı, sadece Nancy Sperone'la ilişkisini es geçti, çünkü bu ilişki babasının aklına yatmayabilir, oğlunun bir Katolik kızla düşüp kalkması sinirlerini altüst edebilir, iş (Ferguson'un nefret ettiği ve İbranice sözlüğün en çirkin kelimeleri olan) *Schvartze* ve *Shiksa*[3] hakkındaki *onlara-karşı-biz* yorumlarına kadar varabilirdi, Ferguson da o yüzden Nancy'yi hiç anmayıp McManus ve Dun-

1. Dickens'ın *İki Şehrin Hikâyesi* adlı yapıtının kahramanı. (Ç.N.)

2. Dickens'ın *Bir Noel Şarkısı* adlı yapıtının kahramanı. (Ç.N.)

3. İbranicedeki Almanca kökenli bu sözcüklerin birincisi "zenci, siyah" ikincisi Yahudi olmayan kadınlar anlamında kullanılan saygısız bir terim. (Ç.N.)

lap'i, geçen temmuzda Boston'daki ilk birinci lig maçında tur vuruşu yapan ve dört ay sonra da baba olacak Bobby George'u, yazdığı bazı yazıları, oturduğu ucuz, bakımsız evi anlattı, bunun üzerine annesi –ister daha altına eden küçük bir fırlama isterse yirmi iki yaşında üniversite mezunu olsun– bütün annelerin çocuklarına sorduğu soruyu sordu:

Sen iyi misin Archie?

Ferguson, Bazen orada ne işim var diye düşünüyorum, dedi, ama iyiyim galiba, hâlâ el yordamıyla ilerlemeye çalışıyorum, keyfim oldukça yerinde, işimden oldukça memnunum, ama kesin olan, senin de emin olabileceğin bir tek şey var: Ömrümün geri kalanını Rochester, New York'ta geçirmeyeceğim.

Acil vakalar. Çözümlenmemiş bir cinayet davasının yirminci yıldönümü. Yerel yüksekokullar ve üniversitelerde savaş karşıtı eylemler. Bir yankesiciler çetesinin dağılması. Park Bulvarı'nda ölümle sonuçlanan trafik kazası. Şehrin batı kesimindeki siyahların yaşadığı mahallelerde yeni bir kiracılar derneği kurulması. Ferguson beş ay Joe Dunlap'in kuşkucu bakışları altında çaylak bir muhabir gibi çalıştı, sonra McManus onu şehir haberlerinden çekip büyük bir işle görevlendirdi. Demek ki Ferguson sınavı geçmişti. O sınavın tam olarak ne anlama geldiğini ya dâ McManus'un kendisini hangi ölçütlerle değerlendirdiğini hiç bilmiyordu, ama patron onu bir üst aşamaya geçirdiğine göre şu ya da bu şekilde sınavı vermişti.

Noel'in ertesi sabahı McManus, Ferguson'u odasına çağırarak, son günlerde aklını kurcalayan bir fikir olduğunu söyledi. Altmışların sona ermek üzere olduğunu, yeni on yıla bir haftadan az zaman kaldığını belirtti ve Ferguson'a geçen on yıl ve o on yılın Amerikan yaşamını

nasıl etkilediği hakkında bir yazı dizisi hazırlamak ister misin diye sordu. Bu yazılar kronolojik bir anlatım, önemli olayları özetleyen bir tarih çizelgesi olmayacak, Vietnam Savaşı, Sivil Haklar Hareketi, karşı-kültürün serpilmesi, sanat, müzik, edebiyat ve sinema alanlarındaki gelişmeler, uzay programı, Eisenhower, Kennedy, Johnson ve Nixon hükümetleri arasındaki birbirine zıt yaklaşımlar, ileri gelen önemli kişilere yapılan ürkütücü suikastlar, ırk çatışması, Amerikan şehirlerinde gettoların kundaklanması, spor, moda, televizyon, Yeni Sol'un yükselişi ve düşüşü, sağ kanat Cumhuriyetçilerin yükselişi ve düşüşü, işçilerin ve sendikaların öfkesi, Kara Güç Hareketi'nin gelişimi, doğum kontrol hapı devrimi, Amerika'nın gündelik yaşamındaki politikadan rock and roll'a kadar her türlü değişim, hem Malcolm X'i hem George Wallace'ı, hem *Neşeli Günler* filmini hem Jimi Hendrix'i, hem barış aktivisti Berrigan kardeşleri hem Ronald Reagan'ı ülkeye armağan edecek kadar karmaşayla dolu on yılın portresi gibi farklı konular hakkında iki bin beş yüz sözcüğü geçmeyen uzunlukta, işin özüne inen yazılar olacaktı. McManus, bunun alışılmış röportaj biçeminde olmayacağını söyleyerek sözünü sürdürdü, bu bir geçmişe bakış olacak, *Times-Union* okurlarına on yıl önce ve şimdi nerede olduklarını hatırlatacaktı. Akşam gazetesinde çalışmanın avantajlarından biri de buydu. Gazetede daha geniş yer verilebilir, araştırıp soruşturmaya daha uzun zaman ayrılabilir, uzun metrajlı film kadar kapsamlı yazma fırsatı olabilirdi. Ama olayları sadece yeniden anlatan yavan, sıkıcı bir yazı da olmayacaktı. McManus akademik bir tarihçe istemiyor, sivriliği olan yazılar bekliyordu ve Ferguson'un araştırmasıyla ilgili olarak okuyacağı her kitap ve her derginin eski sayıları hakkında beşer kişiyle konuşmasını istiyordu. Eğer Muhammed Ali'ye ulaşamazsa o zaman Ali'nin antrenörü

ve köşe adamı Angelo Dundee'yi bulacak, Andy Warhol'a ulaşamazsa Roy Lichtenstein ya da Leo Castelli'yi bulacaktı. Birinci derecedeki kaynakları arayacaktı. Yapılan işi yapan ya da bir şey yapılırken yakınında olan kişileri bulacaktı. Ne demek istediğini açıkça anlatabiliyor muydu?

Evet, anlatabiliyordu.

Peki, Ferguson ne düşünüyordu?

Ferguson, Tamamen katılıyorum, ben varım, dedi. Ama kaç yazı istiyorsun ve yazıları yetiştirmek için ne kadar süre tanıyorsun?

Herhalde sekiz, on yazı olur diye düşünüyorum. Her yazı için aşağı yukarı iki hafta zaman veririm. Yeterli olur mu?

Bir süre uykusuz kalmayı göze alırsam olur. Yazıları Mr. Dunlap'e mi teslim edeceğim?

Hayır, Dunlap'le işin yok artık. Bu işte doğrudan bana sorumlu olacaksın. Git masana otur ve on beş, yirmi fikirle gel. Konular, başlıklar, yorumlar, hangisi senin için öncelikliyse onları listele, sonra genel planı belirleriz.

Bunun benim için ne kadar önemli olduğunu anlatacak söz bulamıyorum.

Bu, genç birine göre bir görev Archie, sen de elimdeki elemanların en gencisin. Bakalım neler olacak.

Gazetedeki geleceği o yazılara bağlı olduğu için Ferguson bütün donanımını, bütün gücünü onlara odakladı. Yazdı, yeniden yazdı, yüzden fazla kitabı, bine yakın dergi ve gazeteyi taradı, sadece Angelo Dundee, Roy Lichtenstein ve Leo Castelli'yle telefonda konuşmakla yetinmedi, düzinelerle insanla görüşüp yakın zamanda geçmişe karışan eski-güzel-günler ve eski-kötü-günlerle ilgili yazılarına eşlik edecek bir koro oluşturdu, politika, başkanlar, toplumdaki karşıt görüşler curcunasının yanı sıra John Berryman'ın *Düş Şarkıları* şiirlerinin müzikali-

tesini, *Bonnie ve Clyde*'ın sonundaki ağır çekim katliamı, Rochester'a sadece iki yüz elli mil uzaklıktaki bir New York eyaleti çiftliğinde hafta sonu çamurların içinde dans eden yarım milyon Amerikalı çocuğun görkemli gösterisini iki bin beş yüz sözcükten oluşan sekiz adet hikâyenin dokusuna işledi. McManus yazıları genel olarak beğendi, üzerinde çok az oynadı, onun bu tutumu Ferguson için çalışmasının en doyurucu kazanımı oldu, patron onun yazılarını beğenmenin yanı sıra okurlardan gelen çok sayıda mektuba da memnun oldu, okur tepkilerini yansıtan mektuplar arasında "Bize Anılar Yolunda rehberlik eden A.I. Ferguson'a yürekten teşekkürler" gibi olumlu olanlar olduğu gibi, olumsuz tepkiler, "büyük ülkemizin pembe bakış açısı" diye Ferguson'a sataşmalar da vardı, daha sert tepki bekleyen Ferguson, bu sataşmalardan incindiğini de itiraf etti. Ancak, hiç beklemediği tepki gazetedeki genç muhabirlerin düşmanca tavrı oldu, ama oyunun kuralı buydu, her koyun kendi bacağından asılıyordu ve Nancy'nin de işaret ettiği gibi dizinin her yeni yazısı yayınlandığında o muhabirlerin öfkesi Ferguson'un işini ne kadar başarıyla yaptığını kanıtlıyordu.

Dizide on yazı olması planlanmıştı, ama Ferguson (altmışların ortasında ve sonlarında moda olan – uzun saçlar, mini etekler, aşk boncukları, beyaz deri çizmeler hakkındaki) dokuzuncu yazıyı kotarmaya hazırlanırken sırtına yeni bir darbe yedi. Savaş karşıtı hareket son aylarda oldukça sakinleşmişti. Amerikan askerlerinin kademeli olarak geri çekilmesi, savaşın sözümona Vietnamlılaştırılması ve askere alınırken kura yönteminin başlaması, eylemlerin durulmasında rol oynamıştı, ama 1970 Nisan'ının son günlerinde Nixon'la Kissinger beklenmedik bir anda Kamboçya'yı istila ederek savaşı yaygınlaştırdılar. Amerikan kamuoyu hâlâ tam ortadan ikiye bö-

lünmüş durumdaydı, yarısı savaştan yana, yarısı karşıydı, yani halkın yarısı Kamboçya'ya yapılan saldırıyı destekliyor, son beş yıldır savaşı protesto yürüyüşlerine katılmış olan diğer yarısı bu *stratejik istilayı* bütün umutların sonu olarak görüyordu. Yüz binlerce kişi sokaklara döküldü, üniversite kampüslerinde kitlesel gösteriler düzenlendi, Ohio'daki kampüslerden birinde sinirlerini kontrol edemeyen, kötü yetiştirilmiş, toy Ulusal Muhafızlar öğrencilere gerçek mermilerle ateş açtılar, üç saniye süren yaylım ateşinde dört öğrenci öldürüldü, dokuzu yaralandı, Amerikalıların çoğu Kent State'te olanlar yüzünden öylesine dehşete kapıldı ki hepsi aynı anda ağızlarını açtılar ve bütün ülkeye yayılan toplu bir feryat kopardılar. Ertesi sabah erkenden, 5 Mayıs'ta McManus, Ferguson'la fotoğrafçı ortağı Tom Gianelli'yi gösteriler hakkında haber yapmak üzere Buffalo Üniversitesi'ne gönderdi ve Ferguson bir anda yakın geçmişi irdelemeyi bırakıp yeniden Bugün'e döndü.

Okul şubat sonları ve mart başlarında haftalarca karşıt görüşteki grupların çatışmalarına sahne olmuştu, ama Kent State olayından sonra nispeten yatışmış olan patlama, özellikle de Erie Gölü'nden dondurucu rüzgârların estiği, yerlerin hâlâ karla kaplı olduğu Buffalo'nun bahar ortasındaki kış gününde, yani Ferguson'un oradaki ikinci gününde patlak veren sözümona yatışmış olaylar bile Columbia'da gördüklerinden çok daha vahşiceydi. Üniversite binaları işgal edilmedi, ama miğferli çevik kuvvet polisleri ellerinde tabancalar, coplar, göz yaşartıcı gaz tüfekleriyle yaklaşık iki bin öğrenci ve profesöre saldırınca atmosfer çok daha gerildi ve potansiyel tehlike büyüdü. Taşlar atıldı, tuğlalar atıldı, polis arabalarının ve üniversite binalarının camları parçalandı, kafalar ve gövdeler ezildi ve Ferguson bir kez daha kendini savaşan iki topluluğun tam ortasında buldu, ne var ki bu

sefer durum çok daha ürkütücüydü, çünkü Buffalo öğrencileri savaşmaya Columbia öğrencilerinden çok daha istekliydi, bazıları öylesine öfkeli, öylesine kontrolden çıkmıştı ki, Ferguson onların ölmeyi göze aldığını hissetti. Gazeteci olsa da olmasa da, o da diğerleri kadar ortalık yerdeydi, iki yıl önce kafasına ve eline yediği darbelerle nasıl olayın içine sürüklenmişse, şimdi de herkesle birlikte göz yaşartıcı gaz yedi, acıdan batan gözlerine ıslak mendil bastırdı ve öğlen yediklerini kaldırıma kustu, Gianelli onu kolundan tuttuğu gibi daha rahatça soluk alabilecekleri bir yer arayarak oradan uzaklaştırdı, birkaç dakika sonra kampüsün hemen dışındaki Ana Cadde ile Minnesota Bulvarı'nın köşesine gelince, Ferguson ıslak mendili suratından kaldırdı, gözlerini açtı ve bir gencin bir bankanın penceresine tuğla fırlatıp kırdığını gördü.

Bir-iki gün içinde Amerika'daki yüksekokullarla üniversitelerin dörtte üçü greve gitti. Dört milyondan fazla öğrenci protestolara katıldı ve Rochester'daki yüksekokullarla üniversiteler teker teker akademik yılın sonuna kadar kapatıldı.

Ferguson, Buffalo yazısını teslim ettikten bir gün sonra *Times-Union* binasının giriş kapısı önünde McManus'la kısa bir konuşma yaptı. Caddedeki trafiği seyrederek sigaralarını içerken, ikisi de istemeye istemeye altmışlı yıllarla ilgili yazı dizisine devam etmenin anlamsız olduğuna karar verdi. Sekiz yazı yeterliydi, dokuzuncu ve onuncuya artık gerek kalmamıştı.

Nancy Sperone öğrenci grevlerinin ilk günlerinde yeni erkeğini bulunca, Ferguson sonraki altı ayı peşlerine düşme zahmetine değmeyen ve adlarını söylemeye de değmediği için adı zikredilmeyen iki kadının peşinden koşarak geçirdi. Giderek huzursuzlanmaya başladı, belki bu ikinci lig şehrinde bir buçuk yıl geçirdikten sonra

Rochester'dan bıkmıştı, başka bir yerde başka bir gazetede şansını denese mi yoksa gazeteciliği tamamen bırakıp çevirmenlikle geçinmeye çalışsa mı diye düşünüyordu, çünkü makale ve haber yazmanın hızlı temposunu hâlâ seviyordu, ama Villon'un on beşinci yüzyıl Fransızcasıyla boğuşmak çok daha fazla doyum sağlıyordu, hiç boş zamanı olmadığı halde *Küçük Vasiyetname*'nin (*Le Lais*) hiç fena sayılmayacak çevirisini bitirmiş, *Büyük Vasiyetname* (*Le Testament*) çevirisinin de ilk taslağını yarılamıştı; tabii şiir çevirerek geçinemezdi, ama arada bir şiir dışında kalın bir kitap çevirmek faturaları ödemeye yarardı ve başka hiçbir şeye yaramasa bile Rochester'da bir süre daha kalacaksa Crawford Caddesi'ndeki hamamböceklerinin kol gezdiği köhne evden daha iyi bir yere taşınmak mantıklı olmaz mıydı?

Ocak 1971, Şubat 1971, o kasvetli kış şehrinde yılın en karanlık, en soğuk günleri, ancak hüzünlü şeylerin beklenebileceği, ölüm fantezilerinin ve tropikal bölgelerde yaşama hayallerinin kurulacağı bir dönem; Ferguson tam üst üste battaniyelere sarınıp gelecek üç ayı yatakta geçirmeyi düşünmeye başladığı sırada *Times-Union*'daki görevi yeniden ilginçleşti. Şehre sirk gelmişti. Aslanlarla kaplanlar kükrüyor, büyük çadıra kalabalık doluşuyordu, Ferguson da yeniden ip cambazı kıyafetine bürünüp platformdaki yerini almak için merdivene tırmandı.

Kent State kurşunlamalarından sonra yine ülke haberleri servisinde görevlendirilmişti ve Dunlap'ten daha hoşgörülü, içgüdüleri sağlam, genç bir editör olan Alex Pittman'a bağlı olarak çalışıyordu. Ferguson mayısla şubat arasındaki haftalarda Pittman'a düzinelerle yazı vermişti, ama hiçbiri yeni yılın ilk yarısındaki iki büyük haber kadar dikkat çekmemişti, işin tuhafı o iki yazı da 1950'ler ve 1960'ların eksik kalan yerlerini tamamlayan

aynı hikâyenin iki versiyonuydu; çünkü gözüpek biri devlet sırlarıyla ilgili belgeleri çalmış ve kamuoyuna açıklamıştı, yani 1960'lar kronolojik olarak sona ermişse bile tamamen bitmemişti ve aslında yeni başlıyordu – yeni baştan başlıyordu. 8 Mart'ta kendilerine FBI'ı Soruşturacak Vatandaşlar Komitesi adını veren bir grup yeraltı aktivisti, Pennsylvania'nın tuhaf adlı Media kentinde iki görevlinin çalıştığı küçük devlet bürosunu basarak binden fazla gizli belgeyi ele geçirdi. Ertesi gün belgeler ülkenin dört yanındaki çeşitli haber organlarına gönderilerek FBI'ın gizli casusluk operasyonu COINTELPRO'yu (Karşı İstihbarat Programı) açığa çıkardı; bu operasyonu J. Edgar Hoover 1956'da Amerika'da hâlâ kalmış olan on dört ya da yirmi altı komünistin canına okumak niyetiyle başlatmış, operasyon daha sonra siyah sivil haklar örgütlerini, Vietnam Savaşı karşıtı örgütleri, Kara Güç örgütlerini, feminist örgütleri ve aralarında SDS ve Weathermen'in de olduğu iki yüzden fazla Yeni Sol örgütünü kapsayacak biçimde genişletilmişti. FBI bu örgütlerin faaliyetini gizlice izlemekle kalmıyor, bu örgütleri parçalamak ve itibarsızlaştırmak için içlerine muhbirler ve *ajan provokatörler* sızdırıyordu; böylece altmışlardaki aktivistlerin delilik derecesindeki korkularının haklı olduğu ortaya çıkıyordu, Büyük Birader gerçekten herkesi izliyordu ve bütün bunların arkasında Nobodaddy'nin en sadık, en çılgın askeri, bodur J. Edgar Hoover vardı, FBI'daki kırk yedi yıllık hizmet sürecinde öylesine güçlü duruma gelmişti ki, kapılarını çaldığı başkanlar bile korkudan titrerdi. Belgeler yüzlerce suçu, cinayeti ve masumların adlarını lekelemek için yapılmış yüzlerce bel altı vuruşu gün ışığına çıkardı, ama yaptıklarının hiçbiri Viola Liuzzo'ya yaptığı kadar alçakça değildi, Ferguson'un yazılarından birinin de konusu olan beş çocuklu, Detroit'li ev kadını, Selma-Montgomery protesto yürüyüşüne katıl-

mak üzere Alabama'ya gitmişti ve sırf yolda arabasının kapısını açıp bir siyahı yanına aldığı için bir grup Klan üyesi tarafından öldürülmüştü, canilerden biri Gary Thomas Rowe adında "tanınmış FBI muhbiriydi", bu olay üzerine Hoover, Johnson'a mektup yazıp Mrs. Liuzzo'nun Komünist Parti üyesi olduğunu, Sivil Haklar Hareketi'ndeki siyah erkeklerle düşüp kalkmak için çocuklarını terk ettiğini iddia etmek cüretini göstermişti, bu mektup kadının halk düşmanı olduğunu ve öldürülmeyi hak ettiğini mazur göstermek için uydurulmuş bir suçlamaydı.

COINTELPRO skandalından üç ay sonra, Pentagon Belgeleri *New York Times*'ta yayınlandı; Ferguson o olayı da, olayın perde arkasını da işledi, Daniel Ellsberg'in belgeleri binadan nasıl kaçırdığını, *Times* muhabiri Neil Sheehan'a nasıl verdiğini anlattı; bir süredir tiksintiyle karşılanan *New York Times*, belki 1969'daki yalan haberlerini telafi etmek için gizli belgeleri yayınlama riskini göze aldı ve Pittman, McManus ve Ferguson'un da kabul ettiği gibi Amerikan gazeteciliğine parlak bir zafer ekledi, böylece Amerikan yönetiminin Kamboçya ve Laos'taki gizli bombardımanlar, Kuzey Vietnam kıyılarına yapılan baskınlar konusunda o güne kadar hiçbir basın organında irdelenmemiş yalanları bir anda gün yüzüne çıktı, ama onun da ötesinde ve ondan da önemlisi o binlerce sayfalık belge bir zamanlar adım adım planlanarak makul gösterilen ne varsa hepsinin anlamsız olduğunu kanıtladı.

Sonra sirk şehri terk etti ve Ferguson, yazın gazetede çalışmak üzere Mount Holyoke'dan gelen yirmi bir yaşındaki öğrenci Hallie Doyle'un kucağına düştü; Doyle, Ferguson'un kuzeye taşınmasından beri sonunda Amy büyüsünü bozabilecek güce sahip ilk kadın gibi görünüyordu, son derece zeki, bilgili, anlayışlı olan kız, Katolik

eğitimi almıştı, ama bakirelerin anne olabileceğine ya da ölülerin mezarlarından dışarı çıkıp yeniden dünyaya gelebileceğine inanmadığı için artık Katolik inancından vazgeçmişti, şimdi dünyaya alçakgönüllülerin sahip çıkacağına, erdemin aslında ödülün kendisi olduğuna, size yapılmasını istemediğiniz şeyleri başkalarına yapmamanıza olan kesin inancı, insanları azizlere dönüştürmeye çalışan, suçluluk ve sonsuz bir umutsuzluk duygusundan başka bir şey sağlamayan altın kurala uyma çabasından çok daha akla yakın bir yaşam biçimiydi.

Aklı başında, hatta belki bilge biri. Narin, ama 1.63 ya da 1.65 boyu, ince bedeni, hareketli yapısıyla ufak tefek sayılmayacak, burnunun üzerine tünemiş büyükanne gözlüklü, Goldilocks masalındaki kızın büyümüş halini çağrıştıracak kadar sapsarı saçlı bir kızdı; o altın rengi saçlar Ferguson'a çok çekici geliyorsa da, kızın asıl gizemli yanı yüzüydü, hem sıradan hem güzel, zaman zaman donuklaşan sonra ışıl ışıl parlayan bir yüz, başını biraz öne eğse ya da yana çevirse ifadesi değişiveren bir yüz, bir bakıyorsunuz Goldilocks faresini, bir bakıyorsunuz baş döndürücü bir White Rock güzelini andırıyor, bazen yavan ve neredeyse ifadesiz, bazen ışıltılı ve çekici bir yüz, hiç dikkat çekmeyen, sıradan ve basit görünümlü ama göz açıp kapayana kadar sinema perdesinin dışındaki en gönülçelen, en güzel yüz. Ferguson böyle bir muammayı nasıl çözecekti? Bu konuda hiçbir şey yapmamaya karar verdi, çünkü kıza bakmaya devam etmesinin tek cevabı, o sürekli dengesizliğin giderek daha çok hoşuna giden duygusunu yaşamaktı.

Hallie, Rochester'da büyümüş ve bilim yazarı olan annesiyle babası önceki aylarda San Francisco'ya taşınınca boşalan Doğu Bulvarı'ndaki aile evini satmak için Rochester'a dönmüştü. *Times-Union*'daki işe eski bir aile dostunun aracılığıyla girmişti, bu iş hiçbir şey yapmadan

vakit öldürmekten iyiydi – üstelik cebine fazladan para girecekti.

Yaz boyunca geçici olarak haber servisinde asistanlık yapacaktı, ama gerçek yaşamında İngilizce-biyoloji çift anadalı öğrenimini tamamlamak üzere sonbaharda son sınıfa başlayacaktı. Yetenekli bir şairken tıp okumak için planlar yapmış, sonra psikiyatr olmaya karar vermiş, en sonunda da psikanalist olmakta karar kılmıştı, bu amaçların hepsi de Ferguson için etkileyiciydi, ama daha da etkileyici olan bundan önceki iki yazı nasıl geçirdiğiydi: New York'ta yaşamış ve Doğu Dördüncü Cadde ile A Bulvarı üzerindeki bir intihar yardım hattında telefonları cevaplamıştı.

Bir başka deyişle Ferguson *Tanrım, Ölüm Senin Adın* ilahisinin plaktan yükselen ürkütücü, moral bozucu dizelerini dinlerken, Hallie hayat kurtarmak için çabalıyormuş. Amy'nin ve diğer pek çok kişinin inandığı gibi her şeyi bir anda kurtarmak yerine, hayatları birer birer kurtarıyormuş. Telefonda bir adamla konuşmak ve onu kafasına dayadığı silahın tetiğini çekmekten vazgeçirmek. Ertesi gece bir kadınla konuşmak ve onu elindeki ilaç şişesinin içindekileri içmemeye yavaş yavaş ikna etmek. Dünyayı tabandan tavana yeniden icat etmeye kalkışmadan, hiçbir devrimci ayaklanmaya girişmeden, ait olduğu düzeni bozuk dünyada kendini iyilik yapmaya adamak, yaşamını başkalarına yardım ederek geçirmeyi planlamak; bu siyasal olmaktan ziyade dinsel bir davranıştı, dini ya da dogması olmayan bir dinsel inanç, bireyin, bireyin ve de bireyin değerine olan inanç, tıbbiye ile başlayıp psikanaliz öğrenimini tamamlayıncaya kadar sürecek uzun bir yolculuk; Amy ve daha birçokları, toplum hastalıklı olduğu için insanların hastalıklı olduğunu ve onların o hastalıklı topluma uyum sağlamaları için çabalamanın işleri daha da

kötüye götüreceğini savunurken, Hallie onlara şöyle karşılık veriyordu: Elinizden geliyorsa toplumu düzeltin, ama bu arada insanlar ıstırap çekiyor ve benim yapmam gereken bir görev var.

Ferguson sadece *bir sonraki* sevgiliye rastlamakla kalmadı, yaz ilerledikçe bu rezil, bu güzelim dünyadaki günlerinin sonuna kadar diğer hepsini silip süpürecek *biricik* sevgiliyi bulup bulmadığını kendine sordu.

Hallie temmuz başında Crawford Caddesi'ndeki fare deliğine taşındı, o yıl yaz her zamankinden daha sıcak olduğu için perdeleri kapatıyor ve evdeyken çırılçıplak dolaşıyorlardı. Dışarı çıktıklarında, hafta içi geceleri, hafta sonu gündüzleri ve geceleri birlikte sinemaya gidip on iki film izlediler, Red Wings'in altı maçını seyrettiler, dört kez tenis oynadılar (çok atletik olan Hallie her seferinde Ferguson'u iki-bir yendi), Mount Hope Mezarlığı'nda yürüyüş yaptılar, Highland Park'ta oturup birbirlerinin şiirlerini ve çevirilerini okudular (sonunda bir pazar günü Hallie ağlamaya başlayıp kendi şiirlerinin işe yaramaz olduğunu söyleyince, kızın tıp dalındaki geleceğinin edebiyattakinden daha parlak olacağı ayan beyan ortadayken Ferguson, İşe yaramaz değil, *gelişmekte olan şiirler*, diye avuttu onu), Eastman Müzik Okulu'nda dört klasik müzik konserine gidip Bach, Mozart, Bach ve Webern'in yapıtlarını dinlediler, şehirdeki güzel ve berbat lokantaların çoğunda akşam yemeği yediler, ama akıllarından hiç çıkmayacak olan Göl Bulvarı'ndaki Antonio'nun Yeri'ndeki yemekti, orada yemek boyunca Lou Blandisi adında bir müzisyen aralıksız şarkı söylüyordu, kendini Küçük İtalya'dan Gelme Sıradan Bir Akordeoncu diye tanıtan Lou Blandisi, Amerikan pop şarkılarından İrlanda danslarına, kadim parşömenlerdeki Yahudi melodileri klezmere kadar yazılmış şarkıların tamamını biliyor gibiydi.

Daha da önemlisi, ağustosun ilk günlerine geldiklerinde ikisi de o iki sözcükten[1] oluşan sonuç belirleyici cümleyi, anlaşmayı mühürleyen ve geri dönüş olmadığını ilan eden o iki sözcüğü birçok kez tekrarlamışlardı, ay sonuna doğru ikisi de uzun vadeli düşünmeye, gelecekle ilgili kalıcı fikirler beslemeye başladılar. Sonra kaçınılmaz veda zamanı geldi, sevgilisi üniversite son sınıfı okumak için Güney Hadley, Massachusetts'e doğru yola çıkarken Ferguson onsuz nasıl yaşayacağını düşünüyordu.

8 Eylül. Yaz gelip geçmişti. Çocuklar yine sabahın köründe penceresinin altında haykırıyordu, Rochester'ın havası bir gecede değişmiş, yeni açılmış kalemlerin, yepyeni ayakkabıların kokusu –çocukluğun kokusu– ders yılı başının kıpır kıpır atmosferine yayılmış, kendi uzak geçmişinin iliklerine işlemiş anıları canlanmıştı. Son on günün her saatinde, orada olmayan Hallie'nin özlemiyle kıvranan Mahzun Mösyö Yalnız o gün dört buçukta fare deliğine döndü, içeriye girdiği anda, akşam nevalesini koyduğu kesekâğıdını boşaltmasına fırsat kalmadan telefon çaldı. Pittman *Times-Union*'daki odasından arıyordu. Sesi telaşlıydı. Pittman, Rochester'ın elli mil güneybatısındaki eyalet hapishanesi "Attica'da bir şeyler oluyor," dedi ve Ferguson'la Gianelli'ye ertesi sabah oraya gidip "neler olduğunu anlamak için" hapishane müdürü Vincent Mancusi'yle görüşme görevini verdi. Saat dokuz için randevu alınmıştı, Gianelli onu yedide alacaktı, şu anda olanlar sıradan bir karışıklık gibi görünse de belki büyük bir haber çıkabilirdi, o yüzden, "Gözünü kulağını aç Archie ve beladan uzak dur," dedi.

Son bir yıl içinde biri eyaletin kuzeyindeki Auburn'da diğeri Manhattan'daki Tombs'ta olmak üzere New

1. Kitapta üç sözcük olarak geçiyor: *I love you* (Seni seviyorum). Amerikan kültüründe bu sözleri söylemek ilişkinin ciddi olduğu anlamına gelir, niyeti ciddi olmayan kimse kimseye, "Seni seviyorum," demez. (Ç.N.)

York hapishanelerinde iki büyük karışıklık çıkmış, mahkûmlarla gardiyanlar arasında şikâyetler ve ek cezalarla sonuçlanan sert, fiziksel çatışmalar olmuştu. Her iki ayaklanmanın da –çoğu siyah olan ve hepsi devrimci politikanın şu ya da bu kanadında rol oynayan– liderleri "çıbanbaşlarını kurutmak" amacıyla Attica'ya gönderilmişti; şimdi *başındaki Afro model peruğun içine gizlediği silahla* (bazıları bu iddiaya gerçekten inandılar) hapishaneden kaçma girişiminde bulunduğu bahanesiyle Kara Panter George Jackson, San Quentin Hapishanesi'nde vurulup öldürülünce, New York hapishanelerinde yatan mahkûmlar yeniden yaygara koparmaya başlıyorlardı. Attica'daki 2.250 mahkûmun yüzde altmışı siyahtı, gardiyanların yüzde biri beyazdı, Ferguson üst düzey güvenlikli bir hapishaneye yapacağı ilk ziyareti heyecanla beklemenin yanı sıra, korkuyordu da. Gianelli'nin de onunla gelmesine seviniyordu, Tom'un Cary Grant ve Jean Harlow'un sesleriyle konuşması ve Ulusal Lig şampiyonluk maçıyla ilgili gevezelikleri sayesinde bir saatlik araba yolculuğu keyifli geçecekti, ama oraya varıp hapishaneye girdikleri anda cehenneme ayak basmış olacaklardı.

Ferguson artık daha fazlasına dayanmak istemiyordu. Zaten yeterince yıpranmış, vazgeçme noktasına gelmişti, kendine son sekiz, dokuz aydır bu işin bittiğini söylediği halde hiçbir şey yapmamıştı, ama bu sefer pes etmeyecekti. Tahammül gücünün sonuna gelmişti. Rochester canına tak etmişti, gazete canına tak etmişti, anlamsız savaşların ve yalancı hükümetlerin, muhbirlik yapan gizli polislerin, New York eyaletinin inşa ettiği zindanlara kapatılmış umutsuz insanların karanlık dünyasına gözlerini dikip tetikte yaşamak canına tak etmişti. Bunlar artık ona hiçbir şey öğretmiyordu. Boyuna aynı dersi öğreniyor ve oturup haberi yazmaya başlamadan

ne yazacağını ezbere biliyordu. Monte Carlo'da rulet çevrilmeye başlamadan önce kumarcılara söylendiği gibi *Rien ne va plus* noktasına gelmişti. Bahisler kapanmıştır. Bütün parasını sıfıra koymuş ve kaybetmişti, artık çekip gitmenin vakti gelmişti.

Sabah Gianelli'yle birlikte hapishaneye gidecek, muhtemelen *her şeyin kontrol altında olduğunu* söyleyecek olan hapishane müdürüyle röportaj yapacak, etrafa bir göz atmak, belki bir, iki mahkûmla konuşmak istediğini söylerse, bu isteği hiç kuşkusuz *güvenlik nedenleri* bahanesiyle reddedilecekti. O zaman eldekilerle yazabildiği kadar bir hikâye yazıp Pittman'a verecekti. Ama bu son yazı olacaktı. Pittman'a işi bıraktığını söyleyip elini sıkarak vedalaşacaktı. Sonra McManus'un odasına gidip kendisine orada çalışma fırsatını verdiği için teşekkür edecek, elini sıkacak ve onu tanıma ayrıcalığını verdiği için şükranlarını dile getirecekti, ama artık bu tür işi götüremeyecek durumda olduğunu, bu görevin onu öldürdüğünü ve artık tükendiğini söyleyerek yaptığı iyilikler için patronuna bir kez daha teşekkür edip binadan son kez çıkacaktı.

Saat beş. Ferguson telefonu aldı, Hallie'nin Massachusetts'teki numarasını çevirdi, telefon on dört kez çaldığı halde açan olmadı, hatta Hallie'nin oda arkadaşı bile telefonu açıp kızın dışarıda olduğunu, gece on birden, on ikiden önce dönmeyeceğini söylemedi.

Yatakta ona doğru emekleyen Hallie'nin mavi gözleri üzerindeydi, Hallie'nin diri, minyon, beyaz vücudu ağırlığını onun gövdesine bastırıyordu. Bir keresinde, En çok sevdiğin şeyleri say bana, demişti, Ferguson da saçma sapan bir espriyle karşılık vermişti: *Central Park'taki fok balıkları, Grand Central Garı'nın tavanı ve kendinden yapışkanlı zarf kullanmanın kolaylıkları.* Kız da *Sí,*

sí, sí, diye karşılık vermişti. Belki de *Bak, bak, bak*[1] diyordu.

Hallie'nin bazen çok gülmekten suratı kızarırdı.

Ferguson artık Rochester'da yaşamak istemediğine göre nereye gitmek istiyordu? Öncelikle Massachusetts. Hallie'yle uzun uzadıya konuşup bir plan yapmak üzere Güney Hadley, Massachusetts. Belki civarda bir daire kiralar ve kız okula gidince kendisi de Villon'un şiirleri üzerinde çalışırdı. Belki üzerindeki gerginlikten, basınçtan kurtulup insan olmanın ne demek olduğunu öğreninceye kadar bir süre orada kalır, sonra Noel tatilinde Hallie'yle birlikte Paris'e uçardı. Yahut Avrupa'da tek başına dolaşır, bir ayda, iki ayda ya da dört ayda görebileceği kadar çok yer görürdü. Hayır, dört ay olmazdı. Çok uzun bir süreydi. O kadar dayanamazdı. Amherst veya başka bir kentte ufak bir daire. Bu, şimdilik iyi bir çözüm olabilirdi, Hallie haziranda mezun olunca da birkaç aylığına birlikte Avrupa'ya giderlerdi. Her şey mümkündü. Sıkıştığında büyükannesinden kalan paradan harcarsa, bu yıl her şey mümkündü.

Saat altı. Akşam yemeği için çırpılmış yumurta, jambon, iki dilim kızarmış ekmek – yanında da dört kadeh kırmızı şarap.

Luy qui buvoit du meilleur et plus chier
Et ne deust il avoir vaillant ung pigne

Saat yedi. Masasında oturmuş, Villon'un *Vasiyetnamesi*'ndeki bu iki dizeye bakıyordu. Dizelerin kabaca anlamı: Şarabın en iyisini ve en pahalısını içenin / Ne yazık ki, tarak almaya yoktu tek bir meteliği. Ya da: Tarak alacak kadar parası yoktu. Ya da: Tarak almaya yetecek nakdi yoktu. Ya da: Tarak almaya yetecek mangırı yoktu.

1. Bak sözcüğünün İngilizcesi "see" İtalyanca "evet" anlamındaki "sí" ile eşseslidir. (Ç.N.)

Ya da: Tarak alamayacak kadar meteliksizdi. Ya da: Tarak için bastıracak parası yoktu.

Saat dokuz. Massachusetts'e yeniden telefon etti. Bu sefer zili yirmi defa çaldırdı, yine cevap yoktu.

Bu sadece yeni bir aşk değildi, yeni bir sevgi türüydü, kendi kimliğine yeni anlam veren yeni bir birliktelik biçimiydi, çok daha iyi bir şeydi, onunla beraber olanın kim, ne ve nasıl olduğu sayesinde daha iyi bir beraberlik yöntemiydi, hep olmak istediği ama geçmişte hiç gerçekleştiremediği yeni bir benliğe sahip olma yöntemiydi. Artık asık suratlı içgözlem krizlerine girmek yoktu, artık kendine işkence eden bataklara dalmak yoktu, onu her zaman olduğundan daha önemsiz gösteren bir zayıflıkla kendine düşman olmak yoktu. Bar duvarlarındaki yazılarda *Guinness Size Güç Verir* deniyordu. Hallie ona güç veriyordu. Bar duvarlarındaki yazılarda *Guinness Size İyi Gelir* deniyordu. Hiç kuşkusuz Hallie Doyle da ona iyi geliyordu.

On bire çeyrek var. Ferguson yatak odasına gitti, saati kurdu, alarmı sabah altıya ayarladı. Sonra oturma odasına döndü, telefonu aldı, Hallie'yi bir daha aradı.

Cevap yoktu.

Ferguson'un tam altındaki dairede Charlie Vincent televizyonu kapattı, gerindi, kanepeden kalktı. Üst kattaki kiracı, bütün yaz o güzelim sarışınla yatan yakışıklı çocuk yatağa giriyordu; merdivenlerde veya posta kutularının önünde ne zaman karşılaşsalar tatlı birkaç söz söylemeyi ihmal etmeyen ne hoş, ne cana yakın çocuklardı; ama şimdi kız yoktu ve oğlan yeniden yalnız yatıyordu, bu bir bakıma çok kötü olmuştu, çünkü yukarıdaki karyolanın sarsıntısını, oğlanın hırıltılarını, kızın ciyaklamalarını ve inlemelerini dinlemek hoşuna gidiyordu, bu sesler onun kulağına da, gövdesinin her yanına da

iyi ve doyurucu geliyordu, hep yukarıda onlarla aynı yatakta olmak, şimdiki vücuduyla değil, anımsamayacağı kadar geçmiş yıllarda kalan genç ve yakışıklı zamanındaki vücuduyla orada olmak istiyordu, yukarıya çıkıp yanlarında yatmasa ya da odanın bir köşesinden onları izlemese bile onları dinlemek ve gözlerinin önüne getirmek de aynı derecede zevkli olmuştu; şimdi çocuk yalnız başınayken bunda da olumlu bir şeyler vardı, geniş omuzları, sevimli bakışlarıyla ne tatlı bir oğlandı, onun çıplak vücudunu kucaklamak, gövdesini öpücüklere boğmak için vermeyeceği şey yoktu, böylece Charlie Vincent televizyonu kapattı, çocuğun yatakta dönerek uyumaya hazırlanırken karyolanın çıkardığı gıcırtıyı duymak için oturma odasından yatak odasına seğirtti. Oda karanlıktı. Charlie Vincent soyundu, yatağa uzandı, soluğu daralıncaya, sıcaklık her yanına yayılıncaya ve iş bitinceye kadar yukarıdaki çocuğu düşünerek otuzbir çekti. Sonra o sabahtan beri elli üçüncü kez uzun, filtresiz Pall Mall'larından birini yakıp tüttürmeye başladı.

7.2

7.3

7.4

Mildred Teyze onu beterin beterinden kurtardı. Profesör Adler, araya adamlar koyarak, İngilizce Bölümü'nün başkanı sıfatıyla otoritesini kullanarak, bir yığın bürokratik işlem yaparak, isteğini yerine getirmezse istifa edeceği tehdidiyle öğrenci kabul müdürüne baskı yaparak, yeni atanan, sevecenliği ve yüksek ahlaki ilkeleriyle tanınan, savaş karşıtı rektör Francis F. Kilcoyne'a iki saat süren toplantılarda görüşünü savunarak üçüncü sınıfın ilk sömestri başlamadan bir hafta önce Ferguson'un tamzamanlı öğrenci olarak Brooklyn Üniversitesi'ne kaydedilmesini sağladı.

Ferguson bu kadar büyük bir marifeti nasıl becerdiğini sorunca, Mildred, Onlara gerçeği anlattım Archie, dedi.

O gerçek, Ferguson'un bağnaz bir beyazın saldırısına karşı siyah bir arkadaşını savunması ve mahkemede aklanmış olmasıydı, bu durumda Princeton'daki Walt Whitman bursunun iptal edilmesi haksızlıktı ve Ferguson sadece not ortalaması sınıfın en yüksek ilk onu arasında olduğu için değil, bursu kaybedince mali durumu yüzünden Princeton'da öğrenimini sürdüremeyeceği ve eğer sonbahar sömestrinde bir başka üniversiteye kaydedilmezse bursunu kaybetmenin yanı sıra tecil hakkını da

kaybedip askere alınma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağı için Brooklyn Üniversitesi'ne alınmayı hak ediyordu. Vietnam Savaşı'na karşı olduğu için askere çağrılırsa gitmeyi reddedecek ve zorunlu askerlik yasalarını çiğnediği için hapse girecekti, bu durumda gelecek vaat eden genci böyle karanlık ve amaçsız bir sonuçtan kurtarmak Brooklyn Üniversitesi'nin görevi değil miydi?

Teyzesinin herhangi bir konuda bu kadar kararlı tavır koymaya cesaret edeceği, hele bunu onun ya da aileden başka biri için yapacağı Ferguson'un aklının köşesinden geçmezdi, ama 21 Ağustos'ta DeWitt'in ofisine telefon edip adamın yurtdışına gittiğini öğrendikten yaklaşık bir saat sonra çaresizlik içinde Mildred Teyze'yi aramıştı – onun sorunu çözmesini beklediğinden değil, akıl danışmak istediği için aramıştı; Nagle uzak bir Akdeniz adasında Hellenik dönem öncesi seramik kapların kalıntılarını incelediğine göre akıl danışacağı tek kişi teyzesiydi. Don Enişte o gün telefonu dördüncü çalışında açtı. Mildred'in bazı işler için dışarıda olduğunu, bir saatten önce dönmeyeceğini söyledi, ama Ferguson'un bir saat bekleyecek hali yoktu, DeWitt'in mektubunda yazılanları hazmetmeye çalışırken inanamamaktan ve korkudan midesi kalkıyor, yüreği sıkışıyordu, o yüzden olanları baştan sona Don'a anlattı, şoka uğrayan ve çok sinirlenen Don o öfkeyle Ferguson'a DeWitt'in bunu yaptığı için lime lime edilmesi gerektiğini söyledi, ama krizin o ilk aşamalarında, Ferguson hâlâ bir şey düşünemeyecek durumdayken bile Don bir çözüm yolu aramaya başlamış, vakit kaybetmeden Ferguson'u başka bir üniversiteye nakledecek bir açık kapı aramaya koyulmuştu, yani başka bir üniversite ilk başta *enişte*nin *fikriydi*, ama Mildred eve gelip Don'la konuşunca bu fikre o da sahip çıktı ve kırk beş dakika sonra Ferguson'a telefon ettiğinde üzülmemesini, kendisinin *her şeyi halledeceğini* söyledi.

Teyzesinin onu desteklemesi her şeyi değiştirdi. Sıcakkanlı ve soğuk Mildred Teyze, iyi kalpli ve zalim Mildred Teyze, Rose'un günü gününe uymayan, pek de cana yakın olmayan kardeşi, Don'un oğlu Noah'yı bazen cesaretlendiren ama çoğunlukla kafası karışık üvey annesi, biricik yeğeninin iyi niyetli ama aslında umursamaz teyzesi, şimdi tutmuş kardeşinin oğluna onu sevdiğini, çocuğun hayal edemeyeceği ölçüde ona sahip çıkacağını söylüyordu. Ferguson'a onu Brooklyn Üniversitesi'ne nasıl kabul ettirdiğini anlatmıştı, ama Ferguson ona bu zahmete neden girdiğini sorunca aldığı cevabın sertliğine şaşırdı: Sana çok güveniyorum Archie. Senin geleceğine inanıyorum ve seni o gelecekten mahrum etmeleri için cesedimi çiğnemeleri gerekir. Gordon DeWitt'in canı cehenneme. Biz Kitap ehli Musevileriz ve Museviler birbirleriyle dayanışmak zorundadır.

Kraliçe Ester. Cesaret Ana. Jones Ana. Hemşire Kenny[1]. Mildred Teyze.

Brooklyn Üniversitesi'ne gitmekle ilgili söylenmesi gereken ilk ve en önemli şey okulun ücretsiz olmasıydı. New York Belediye Meclisi üyeleri ender rastlanan bir siyasal basiret göstererek beş ilçedeki oğlan ve kız çocuklarının ücretsiz okumaları kararını aldılar, bu karar demokrasi ilkelerinin pekişmesini sağlamakla ve belediye vergi gelirlerinin doğru ellerde nasıl yararlı işlere harcanacağını kanıtlamakla kalmadı, bu karar olmasaydı parasızlıktan okuma olanağı bulamayacak olan on bin-

1. Kraliçe Ester Yahudi olduğunu gizleyerek Pers kraliçesi olan ve bir düşmanı onun sırrını açığa çıkararak İran'daki bütün Yahudilerin ölmesi fermanına yol açınca cesaretle öne çıkarak Yahudileri kurtaran kraliçe. Cesaret Ana Bertolt Brecht'in ünlü oyunundaki kadın kahraman. Jones Ana on dokuzuncu yüzyılda Amerika'da işçi sınıfına önderlik etmiş bir öğretmen ve terzi. Hemşire Kenny çocuk felci tedavisinde yeni bir yöntem keşfeden Avustralyalı hemşire. Hepsi de cesaretli çıkışlarıyla isim yapmıştır. (Ç.N.)

lerce, yüz binlerce ve yıllar ilerledikçe milyonlarca New York'lu kızın ve oğlanın öğrenim görmesini sağladı, artık Princeton'ın pahalı ücretini ödeyecek durumda olmayan Ferguson da, Flatbush Bulvarı'ndaki metro istasyonunun beton merdivenlerinden çıkıp Midwood Kampüsü'ne her adım atışında çoktan ölmüş olan belediye meclisi üyelerine teşekkür etti. Dahası Brooklyn Üniversitesi iyi bir okuldu, mükemmel bir üniversiteydi. Giriş sınavlarının yanı sıra okula kaydolabilmek için lisede ortalama 87 puan almış olmak gerekiyordu, bir başka deyişle Ferguson'un sınıfında B+'dan düşük notu olan kimse yoktu, Ferguson çoğu 92-96 puan aralığında olan çok zeki, hatta çoğu parlak zekâlı diye tanımlanacak kadar akıllı öğrencilerin arasındaydı. Princeton'da da çok parlak öğrenciler vardı, ama belirli bir yüzdeyi de işe yaramaz oğlanlar oluştururdu, oysa Brooklyn'de (şükürler olsun) kız ve erkek öğrenciler karma düzende okuyordu ve içlerinde işe yaramaz kimse yoktu. Tabii herkes şehirden geliyordu ve öğrenci sayısı, ülkenin her yerinden gelenlerle dolu Princeton öğrencilerinin yaklaşık iki katıydı, Ferguson da artık koyu bir New York'luydu ve sadık bir şehir fanatiğiydi, çocukken Cennet Kampı'nda New York'lu arkadaşlarının dostluğundan ne kadar hoşlanmışsa, şimdi de coğrafi çeşitliliği Princeton'dan az olan, ama farklı etnik ve kültürel geçmişlerden gelenlerle insani açıdan çeşitlilik gösteren Brooklyn Üniversitesi'ndeki gergin, tartışmacı New York'lu arkadaşlarını da o kadar seviyordu, Katolik ve Yahudi grupları, taze kan sayılacak siyah ve Asyalı suratlar hep bir aradaydı ve çoğunluğu Ellis göçmenlerinin torunları olduğu için aileleri içinde üniversiteye giden ilk kuşaktan olmaları olasılığı çok fazlaydı. Bütün bunların üstüne, Princeton'ın 50 dönümlük toprağına karşılık 2,5 dönümlük şirin bir arazi üzerindeki kurulmuş olan ve Princeton kadar göze hitap eden

kampüsün sağlam bir mimari tasarım örneği oluşu da Ferguson'un hiç beklemediği bir özellikti, Princeton'daki azametli gotik kulelere karşılık burada Georgia tarzı zarif binalar, karaağaçların yükseldiği çim kaplı avlular ve dersler arasında vakit geçirilecek nilüferli bir göletle bahçe vardı, yatakhaneler yoktu, yemek kulüpleri yoktu, futbol çılgınlığı yoktu. Çok farklı bir üniversite yaşamıydı, bu kampüste baş tutku olarak sporun yerini savaş karşıtı politika almış, akademik çalışmalar müfredat dışı etkinliklerin yerine geçmişti ve en güzeli de dersler bittiğinde Ferguson'un her gün Doğu 89. Cadde'deki evine gidebilme olanağıydı.

Pazartesiden perşembeye kadar her gün Manhattan Yorkville İstasyonu ile Brooklyn Midwood İstasyonu arasındaki gidiş dönüş metro yolculuğu öylesine uzundu ki Ferguson derslerinin çoğunu trende okuyup hazırlanabiliyordu. Sınıftaki varlığı teyzesi açısından sıkıntı yaratabilir diye Mildred'in Victoria dönemi romanı dersini almadı, ama Don Enişte ilkbaharda her iki yılda bir olduğu gibi bir sömestr biyografi sanatı dersi vermeye gelince o derse kaydoldu. Don her dersin başında yoğun, sıkıştırılmış, hızlı ve kısa olarak dersi anlatıyor, sonra konuyu genel tartışmaya açıyordu, Ferguson onun tuhaf, gelişigüzel bir tarzı olduğunu düşünüyordu, ama hiçbir zaman sıkıcı ya da tatsız değildi, tartışmalarda ayaküstü düşünüp ânında yanıt veriyor, başka ortamların çoğunda olduğu gibi hem esprili hem donuk olabiliyordu; o bahar onlara Plutarkhos'tan, Suetonius, Vasarius, Montaigne, Rousseau ve Dr. Johnson'ın acayip ve seks takıntılı arkadaşı, günlüklerinde yazısını bir cümlenin ortasında bırakıp Londra sokaklarına çıkarak bir gecede üç fahişeyle aganigi yaptığını itiraf eden James Boswell'e kadar geniş bir yelpazeye yayılan kitaplar okudu, ama o dersin en heyecan verici yanı Ferguson'un ilk kez Montaigne'i

okumasıydı, Fransız'ın zorlu, şimşek gibi çarpıcı cümleleriyle karşılaşınca Mürekkep Âlemindeki yolculuklarında kendisine eşlik edecek yeni bir usta buldu.

Böylelikle kötü bir şey iyiye dönüştürülmüş oldu. Ferguson teorik olarak kendisini yere serecek olan Gordon DeWitt'in nakavtlık yumruğunu yemiş, ama tam düşmeye başlarken bir düzine insan ringe fırlayıp sırtı mindere değmeden onu kollarına almıştı; düşmesini engellemek için onu tutanların birincisi, en önemlisi ve en güçlüsü Mildred Teyze'ydi, ama hızlı düşünüp hızlı çözüm bulan Don Enişte ve yediği yumruğu duyar duymaz yanına koşan diğerleri, Celia, annesi ve Dan, Noah, Jim ve Nancy, Billy ve Joanna, Ron'la Peg ve Ferguson'un eski akademik danışmanı Nagle'ın Princeton'a dönmesinden bir gün sonra onunla konuşan Howard, bursla ilgili *tatsız haberleri* Howard'dan öğrenince Ferguson'a hiç alışılmamış derecede cana yakın bir mektup yazarak elinden gelen yardımı esirgemeyeceğini, hatta karısı Susan'ın belki ona Rutgers'da bir yer ayarlayabileceğini söyleyen Nagle, o mektup Ferguson için büyük anlam taşıyordu, Nagle ona dostça yaklaşıyor ve DeWitt'e karşı onun yanında yer alıyordu; sonra Montreal'deki Amy ve Luther'le yaptığı uzun telefon konuşması, dahası o gece grubu Tom'un Bar ve Izgara Evi'ne götürmekten kimin sorumlu olduğu konusunda yaptıkları şiddetli ağız dalaşının ve kendilerini kaybedinceye kadar birbirlerini suçlamanın sonucunda büyük aşkları ilk kırağıyı yiyen boynu bükük bir çiçek gibi ölen Howard'la Mona Veltry'nin ayrılması, ondan sadece birkaç gün sonra Luther'in hiç beklenmedik bir anda Amy'yle ilişkisini bitirerek, kızı kapının önüne koyup Amerika'ya dön demesi, Ferguson'un şaşkın ve kederli üvey kız kardeşinin Ferguson'a durumu anlatırken Luther'in bunu *onun iyiliği* için yaptığını söyleyip, Ne olur Archie, benim canım, çılgın kardeşim sakın atlayıp

Kanada'ya gitmek gibi aptalca bir şey yapma, otur oturduğun yerde, soluğunu tut ve iyi şeyler olsun diye dua et demesi; Cesaret Ana Mildred sayesinde gerçekten de iyi şeyler oldu ve Ferguson durumun belirsiz olduğu o günlerde yaşadığı karışıklığa karşın sevdiği insanların da kendisini ne kadar derinden sevdiğini anladı ve Walt Whitman bursunu kaybetmek onu kazanmanın verdiği moralden daha fazlasını vermiş oldu.

Dünya çalkalanıyordu. Her yerde her şey hareket halindeydi. Savaş Ferguson'un kanında kaynıyordu, Newark nehrin karşı yakasındaki ölü bir kentti, sevgililer alevler içinde yükseliyordu ve Ferguson tecilini aldığı için tekrar Dr. Noyes ve H. şehrinin ölü çocukları hakkındaki kitabı yazmayı sürdürüyordu. Pazartesiden perşembeye her sabah altıda başlayıp iki saat yazıyor, tembellik edip başarısız olursa hayal kırıklığına uğratacağı Mildred'e şükran borcunu ödemek için giderek artan okul ödevlerini sebatla ve özenle yapma zorunluluğuna karşın, cumadan pazara kadar da kitap üzerinde çalışmaya olabildiğince çok saat ayırıyordu. Montaigne, Leibniz, Leopardi ve Dr. Noyes. Dünya paramparça oluyordu ve dünyayla birlikte paramparça olmamanın tek yolu aklını çalışmalarına vermek – güneş o gün doğmayı ya da doğmamayı seçse de her sabah yataktan fırlayıp işe koyulmaktı.

Okul ücreti olmaması büyük nimetti, ama yine de çözümlenmesi gereken birtakım para sorunları vardı, o yüzden Ferguson sonbahar sömestrinin ilk haftalarında annesinden ve üvey babasından yardım istemeden sorunu halletmek için bir plan yapmaya çabaladı. Burs, okul ücretinin yanı sıra yurt ve yemek giderlerini de karşılamıştı, böylece haftada beş gün üç öğün midesini tıka basa doldurma fırsatını bulmuştu, diğer iki günü New York'ta geçirmekte ısrar etmese o beş gün pekâlâ yedi

gün de olabilirdi, ama şimdi şehirde ve sadece şehirde olduğu için yemeklerin ve yiyeceklerin parasını cebinden vermek zorundaydı, Brattleboro'da avukata beş bin dolar verdikten sonra bankada ancak iki binden biraz fazla kaldığı için yemeğe para harcayacak durumda değildi. Yılda dört binle idare edebileceğini, yoksul bir yaşam olsa da ayakta kalabileceğini hesapladı, ne var ki iki bin dört bin değildi ve hâlâ ihtiyacı olan paranın sadece yarısı vardı. Her zamanki gibi Dan aylık harçlıkla aradaki açığı kapatmayı önerdi, Ferguson da başka seçim şansı olmadığından istemeye istemeye kabul etti, zira kabul etmese tek seçenek bir yerde (bulabilirse) yarızamanlı bir işte çalışmaktı, o zaman da kitabını yazması olanaksız olacaktı. Evet demek zorunda olduğu için evet dedi, ama ayda iki yüz dolarlık destek için Dan'e şükran borcu olması, bu düzenlemeye sevinmesini de gerektirmiyordu.

Kasım başlarında hiç beklenmedik bir kaynaktan yardım geldi, bu doğrudan ya da dolaylı olarak onun geçmişine bağlanabilirdi, ama aynı zamanda onunla hiç ilgisi yoktu. İhtiyacı olan parayı verecek olanlar başkalarıydı, kendisinin kazanmadığı, ama para kazanma niyeti olmadan çalışıp hak ettiği bir paraydı, çünkü bir yazar yazdıkları yüzünden hırpalanacağını mı beğenilip kucaklanacağını mı nasıl kestiremezse, Ferguson da çalışma masasında geçirdiği saatlerin belirli bir şey sağlayacağını ya da hiçbir sonuç vermeyeceğini bilemezdi. Baştan beri hiçbir beklenti içinde olmamış, o yüzden de *yazmak* ve *para* sözcüklerini asla aynı solukta ağzından çıkarmamış, işlerini yaparken para düşünenlerin sadece çoksatar kitapları yazanlarla piyasa yazarları olduğunu varsaymıştı; beyaz dikdörtgenleri sıra sıra yukardan aşağı inen siyah işaretlerle doldurma arzusunu karşılamak için gereken para her zaman başka bir yerden gelmeliydi, ama henüz olgunlaşmamış sayılan yirmi yaşındaki Ferguson *her za-*

man sözcüğünün *her zaman* demek değil, sadece *çoğu zaman* demek olduğunu öğrendi; *her zaman* konusundaki karamsar beklentinin yanlış çıktığı ender durumlarda tek uygun tepki bu rastlantısal cömertlikleri için tanrılara teşekkür etmek ve sonra *çoğu zaman* ilkesiyle ilk karşılaşması kutsal bir nimet sayesinde iliklerine işlese bile yeniden o karamsar *her zaman* beklentisine dönmekti.

Ron, Lewis ve Anne'in ilkbaharda kurduğu teksir baskısı yapmayan, yasal Tumult Books Yayınevi, ilk parti kitaplarını 4 Kasım'da çıkardı: iki şiir seçkisi (birini Lewis, diğerini Anne hazırlamıştı), Ron'un Pierre Reverdy'den yaptığı çeviriler ve Billy'nin *Ezilmiş Kafalar* adındaki 372 sayfalık destanı. Yayınevinin iyilik meleği, Anne'in ilk kocasının eski karısıydı, kırklı yaşlarının ortasındaki, coşkulu Trixie Davenport Yayınevi'nin kuruluşunu kutlamak üzere Lexington Bulvarı'ndaki dubleks dairesinde büyük bir davet verdi ve Ferguson da tanıdığı herkesle birlikte o cumartesi gece eğlencesine davet edildi. Kalabalık içinde kendini rahat hissedemezdi, kapalı yerlere ıkış tıkış doluşmuş çok sayıda insanın arasına sıkışınca başı döner, nutku tutulurdu, ama nedendir bilinmez o gece farklıydı, belki kitabını yazmak için onca yıl emek veren Billy adına seviniyordu, belki şehrin merkezinden gelen pejmürde kılıklı, meteliksiz şairlerle ressamların Doğu Yakası'ndaki gösteriş düşkünleriyle bir araya gelmesini eğlenceli buluyordu, ama bu iki nedenden biri ya da ikisi yüzünden de olsa o gece orada olmaktan memnundu; kalabalıktan pek hoşlanmayan ve biraz gözü korkmuş gibi görünen güzel Celia'nın yanında dururken dönüp o tıklım tıkış ve gürültülü ortamı incelemeye başlayınca bir köşede tek başına duran ve Gitane sigarasını tüttüren John Ashberry'yi, beyaz şarabını yudumlayan Alex Katz'ı, uzun boylu, mavi giysili, kızıl saçlı bir kadınla tokalaşan Harry Mathews'u, davetlilerden birinin ko-

lunu güreşte arkadan çapraza alır gibi gülerek büken Norman Bluhm'u gördü, iki dirhem bir çekirdek, kıvırcık saçlı Noah, kıvırcık saçlı, seks düşkünü Vicki Tremain'in yanında duruyordu, Howard da hafta sonu için New York'a gelen Amy Schneiderman'la konuşuyordu, Ferguson'un gelişinden on dakika sonra Ron Pearson kalabalığı dirsekleyerek kendine yol açıp Ferguson'un yanına geldi ve *onunla bir şey hakkında konuşmak istediğini* söyleyip kolunu omzuna atarak odadan dışarı çıkardı.

Üst kata çıktılar, bir koridordan geçtiler, başka bir koridordan sola döndüler ve içinde birkaç bin kitap, duvarlarında da altı, yedi tablo olan boş bir odaya girdiler. Tumult Books Yayınevi gibi kâr etmemeye mahkûm bir girişime iş denebilirse, o sözü edilen *bir şeyin* iş teklifi olduğu anlaşıldı. Ron, yayınevini yürütmekle görevli üç kişinin, Ferguson'un Gizmo Yayınları'ndan çıkan üç kitabını tek kitap olarak basmak üzere gelecek yılın yayın listesine almaya karar verdiğini açıkladı. Onların hesabına göre kitap 250 veya 275 sayfa olacaktı ve gelecek sekiz yahut on iki ay içinde yayına hazırlayabileceklerdi. Ferguson bu öneriye ne derdi?

Ferguson, Bilmiyorum, dedi. O kitapların yeterince iyi olduğunu düşünüyor musun?

Ron, Kitapların iyi olmadığını düşünsek bu teklifi yapmazdık, dedi. Tabii ki yeterince iyiler.

Peki ya Billy ne olacak? Onun izin vermesi gerekmiyor mu?

Verdi bile. Zaten bu işin arkasında başından beri Billy var. O artık bizimle beraber ve senin de bizimle olmanı istiyor.

Ne adam ama. *Yaltakçıları ve büyücü doktorları kocaman ellerimle yakalayıp alaybozan tüfeğimle vururum.* Bugüne kadar hiç kimse bundan daha "cool" bir cümle yazmadı.

Paradan da bahsetmeliyim.

Ne parası?

Gerçek yayıncılar gibi davranmaya çalışıyoruz Archie.

Anlamıyorum.

Sözleşme, avans, telif ücreti. Herhalde bunları duymuşsundur.

Şöyle böyle. Benim yaşamadığım bir başka dünyada.

Üç kitap tek kitap olarak derlenip üç bin adet basılacak. İki bin dolarlık bir avansın hoş bir asimetrik havası olacağını düşündük.

Şakanın sırası değil Ron. İki bin hayatımı kurtarır. Artık sokak köşelerinde kimseye avuç açmam, para verecek durumda olmayan insanlardan para almam, gece yarıları karabasanlardan kan ter içinde uyanmam. Lütfen şaka yapmadığını söyle bana.

Ron o belli belirsiz tebessümlerinden biriyle gülümsedi ve bir koltuğa oturdu. Standart işlem, sözleşmeyi imzaladığında paranın yarısını, kitap basılınca da öteki yarısını almaktır, diye devam etti. Ama eğer paranın tamamına ihtiyacın varsa bunu ayarlayabileceğimizden eminim.

Nasıl emin olabilirsin?

Ron karşı duvardaki Mondrian tablosunu göstererek, Çünkü Trixie istediği her şeyi yapabilir, dedi.

Ferguson da dönüp tabloya baktı ve, Evet, sanırım yapabilir, diye cevap verdi.

Konuşmamız gereken son bir şey daha var. Bir ad, o üç kitap için ortak bir ad bulmamız gerekiyor. Acelemiz yok, ama Anne toplantıda hepimize komik gelen bir fikir attı ortaya. Komik, çünkü sen henüz şaşılacak kadar gençsin ve bu dünyada yenisin, hatta bazen birbirimize sana hâlâ bez bağlayıp bağlamadıklarını soruyoruz.

Sadece geceleri, artık gündüzleri bez bağlamama gerek kalmadı.

Demek Bay Donu Düşük artık temiz donla dolaşıyor.

En azından çoğu zaman. Peki Anne ne ad önerdi?

Toplu Eserler.

Ya. Evet, gerçekten epey komik, ama aynı zamanda... ne diyecektim... biraz *gömüt* havasında. Sanki mumyalanmışım da geçmiş zaman kipine doğru dönüşü olmayan bir yolculuğa çıkacakmışım gibi. Biraz daha umut veren bir adı tercih ederim doğrusu.

Kitap senin kitabın, kararı verecek olan da sensin.

Önyazılar nasıl olur?

Milton'ın ilk yapıtlarındaki gibi mi?

Evet. "Giriş ya da hazırlık niteliğinde bir edebî metin."

Kelimenin anlamını biz biliyoruz, ama başkaları bilir mi?

Bilmiyorlarsa sözlüğe bakıp öğrenirler.

Ron gözlüğünü çıkardı, mendiliyle camlarını sildi, tekrar taktı. Kısa bir duraksamadan sonra omzunu silkti ve, Ben de senin gibi düşünüyorum, dedi. Sözlüğe bakıp öğrensinler.

Ferguson afallamış ve bedeninin ağırlığını kaybetmiş bir halde partiye döndü, kafası artık vücuduna yapışık değildi sanki. Celia'ya müjdeyi vermeye çalışırken, çevrelerini saran seslerin uğultusu öyle yoğundu ki, kız onun ne söylediğini duyamadı. Ferguson, Boş ver, diyerek Celia'nın elini iyice sıktı, boynunu öptü ve, sonra anlatırım, dedi. Odada dikilen insan kalabalığına baktı, Howard'la Amy'nin fazlasıyla sokularak konuşmaya devam ettiklerini, birbirlerine yaslandıklarını ve kendilerini konuşmaya iyice kaptırdıklarını gördü, üvey kardeşiyle eski oda arkadaşının birbirlerine nasıl baktığını görünce onların yeni bir çift olabileceği Ferguson'un kafasına dank etti, Mona ve Luther artık gittiklerine ve Amy'yle

Howard'ın hayatından kesinlikle çıktıklarına göre onların da yeni fırsatlar araması akla yakındı; Howard sonunda birbiriyle çakışan klanların ve soyların karmaşık aşiretine girer ve Schneiderman-Adler-Ferguson-Marx gezici vodvil kumpanyasının onur üyesi olursa çok tuhaf bir durum ortaya çıkar ve Ferguson'un arkadaşı, gayriresmi eniştesi oluverirdi, Ferguson, Howard'ı ailenin iç halkasına buyur etmekten ve Amy, o olağanüstü Amy Schneiderman, deliler gibi arzuladığı o kız ve pekâlâ olabilecekken hiç olmayanları düşündükçe hâlâ yüreğini sızlatan kız, Necco şekerlemelerini Howard'ın kafasına fırlatmaya başlayınca nasıl siper alacağını delikanlıya öğütlemekten onur duyacağını düşündü.

Bir yıl geçinecek kadar parası vardı ve Ferguson o yılın ilk beş ayında planından şaşmayarak ayakta durmayı becerdi. Artık onun için sadece dört şeyin önemi vardı: kitabını yazmak, Celia'yı sevmek, arkadaşlarını sevmek ve Brooklyn Üniversitesi'ne gidip gelmek. Dünyaya ilgi duymaktan vazgeçmiş değildi, ama dünya artık sadece parçalanmıyor, aynı zamanda tutuşmuş yanıyordu ve sorulması gereken soru şuydu: Dünya yanarken ve yangın çevrende olduğu kadar senin de içindeyken, alevleri söndürecek donanımın yoksa ve yaptıkların yahut yapmadıkların hiçbir şeyi değiştirmeyecekse, ne yapmalı ya da ne yapmamalıydı? Kitabı yazarak planına sadık kal. Ferguson'un bulabildiği tek yanıt buydu. Kitabını yazarak gerçek yangının yerine hayalî yangını koy ve bu çabanın bir hiçten daha fazla bir şey ortaya çıkarması için dua et. Güney Vietnam'daki Tet Taarruzu'na gelince, Lyndon Johnson'ın görevden çekilmesine gelince, Martin Luther King'in öldürülmesine gelince: Olanları olabildiğince dikkatle izle, olabildiğince özümse, ama başka hiçbir şey yapma. Ferguson barikatlarda çarpışmayacak-

tı, ama çarpışanlara alkış tutacak, sonra odasına dönüp kitabını yazacaktı.

O tutumun ne kadar sağlıksız, ne kadar dayanıksız olduğunu anlıyordu. O tutumun kibri, bencilliği, düşüncelerine hâkim olan *sanat her şeyin üstündedir* yaklaşımı yanlıştı, ama tezine sıkı sıkıya tutunmazsa (hoş, belki de o bir tez değil, sadece içgüdüsel bir refleksti), artık kitapların gerekli olmadığı bir dünyayı savunan karşı tezin önünde pes etmiş olurdu, oysa kitap yazmak için, dünyanın tutuştuğu ve kendinin de onunla birlikte yandığın bir yıldan daha uygun bir an olabilir miydi?

Sonra o ilkbahar onu yıkan iki büyük darbeden birincisi geldi.

Martin Luther King'in öldürülmesinden iki gün sonra Amerika'daki şehirlerin yarısında yangınlar hâlâ sürerken, 6 Nisan akşamı saat dokuzda, Ferguson'un Doğu 89. Cadde'deki evinde telefon çaldı. Allen Blumental diye biri Archie Ferguson'la konuşmak istiyordu, telefondaki Archie Ferguson muydu? Ferguson, Evet, dedi, bir yandan da belleğinin derinlerinde bir çağrışım yapar gibi görünen Allen Blumental adını nereden duyduğunu düşünüyordu... Blumental... Blumental... sonunda hatırladı: Allen Blumental, babasının son üç yıldır evli olduğu Ethel Blumental'in oğlu, Ferguson'un hiç tanımadığı üvey kardeşiydi, düğünde on altı yaşında olduğuna göre şimdi on dokuzundaydı, Ferguson'dan sadece iki yaş küçük, Celia'yla da yaşıttı.

Blumental, Benim kim olduğumu biliyorsun, değil mi? diye sordu.

Ferguson, Sen sandığım Allen Blumental isen, o zaman benim üvey kardeşimsin, dedi. (Üvey kardeş sözcüğünün ağırlığını hissettirmek için bir an durdu.) Merhaba üvey kardeşim.

Blumental, Ferguson'un hafif ama dostça esprisine

gülmedi, sadede gelmek için de hiç vakit kaybetmedi. Ferguson'un babası o sabah saat yedide, işe gitmeden önce Güney Dağı Tenis Kulübü'nde çocukluk arkadaşı Sam Brownstein'la tenis oynarken yere yığılmış ve kalp krizinden ölmüştü. Cenaze töreni öbür gün Newark'ta, B'nai Abraham Sinagogu'nda yapılacaktı ve Blumental, annesi adına Ferguson'u Haham Prinz'in yöneteceği ayine gelmesi, sonra da Woodbridge Mezarlığı'ndaki defin töreninde aileye eşlik etmesi için davet ediyordu, definden sonra (Ferguson isterse) Maplewood'daki eve gelebilirdi. Blumental annesine ne diyecekti? Evet mi, hayır mı?

Ferguson, Evet, dedi. Tabii orada olacağım.

Tanımadığı üvey kardeşi titremeye başlayan sesiyle, Stanley öyle iyi biri adamdı ki, dedi. Öldüğüne bir türlü inanamıyorum.

Ferguson, Blumental'in boğazının düğümlendiğini işitti ve çocuk birden hıçkırarak ağlamaya başladı...

Oysa Ferguson gözyaşı dökmedi. Telefonu kapattıktan sonra uzun bir süre başının üzerine oturan muazzam bir ağırlıktan, on tonluk bir kayanın ayak bileklerine ve tabanlarına kadar her yanını kıpırdatamaz hale getirdiğinden başka bir şey hissedemedi, sonra o ağırlık azar azar içine işledi ve yerini dehşete, bedeninden yukarı tırmanan, damarlarında uğuldayan bir dehşete bıraktı, o dehşet hissini her yanı saran, içini ve çevresini istila eden bir karanlık izledi, kafasının içinde bir ses dünyanın artık gerçek olmadığını söyleyip duruyordu.

Elli dört yaşındaydı. Ferguson on sekiz ay önceki o grotesk televizyon reklamından sonra babasını hiç görmemişti. Fiyatlar hiç bu kadar düşmedi / Moraller hiç bu kadar yükselmedi. Bir düşünün: Elli dört yaşında düşüp ölüvermek.

Onca yıldır süren çekişmelerinde ve birbirleriyle

konuşmadıkları dönemlerde dahi Ferguson böyle bir şeyi hiç dilememiş yahut böyle bir şey olabileceğini hayal bile etmemişti. Sigara içmeyen, ağzına içki koymayan, her daim formunda olan atletik yapılı babası çok ileri yaşlara kadar yaşayacak, önlerindeki on yılların bir noktasında babasıyla Ferguson şu ya da bu şekilde aralarındaki nefretten kurtulacaklardı, ama o varsayım önlerinde çok uzun yıllar olduğu garantisine dayanıyordu, oysa artık önlerinde yıllar değil, bir gün bile, bir saat bile, hatta bir saniyenin parçası bile yoktu.

Üç yıl hiç konuşmamışlardı. O andaki durumun en kötü yanı da buydu, o üç yılı geri getirme ve o sessizliği bozma fırsatı yoktu artık, ölüm döşeğinde vedalaşamamışlardı, ölüm haberinin şokuna hazırlayacak bir hastalık süreci yaşanmamıştı; ne tuhaftır ki Ferguson kitabı için sözleşme imzaladığından beri babasını yeniden, hem de daha sık düşünür olmuştu (bunun para yüzünden, önemsiz, uydurma hikâyeler yazdığı için dünyada ona para vermeye hazır insanlar olduğunu babasına kanıtlama isteğinden kaynaklandığını tahmin ediyordu), hatta son bir ay içinde kitabı basılınca babasına *Önyazılar*'dan bir tane göndererek ona kendi ayakları üzerinde durabildiğini, *kendi şartlarına* göre yaşayıp geçinebildiğini göstermeyi, dahası (belki) böylece ilerde uzlaşmaya varacak bir kapı açabileceğini aklından geçirmiş, bu jestine babasının karşılık verip vermeyeceğini merak etmiş, acaba kitabı fırlatıp atar mı yoksa oturup ona bir mektup yazar mı diye düşünmüştü, babası cevap yazarsa kendisi de ona mektup yazıp bir yerlerde buluşma ayarlamayı ve ilk kez açık ve dürüst davranarak, hiç kuşkusuz arada birbirlerine bağırıp küfrederek de olsa eteklerindeki taşları dökmelerini tasarlamıştı; Ferguson o sahneyi kafasında ne zaman canlandırsa, buluşmaları kanlı bir yumruklaşmayla son buluyor, kımıldamaya mecalleri kalmayıncaya kadar dövüşüyor-

lardı. Kitabı hiç göndermemesi de bir olasılıktı, ama en azından bunu yapmayı düşünmüştü, bu kadarı bile bir şeydi, bir umut işaretiydi, çünkü yumruklar bile son üç yıldaki suskun kopukluktan daha iyiydi.

Sinagoga gidiş. Mezarlığa gidiş. Maplewood'daki eve gidiş. Bütün bunların anlamsızlığı ve hiçliği: Ethel ve çocuklarıyla ilk kez karşılaşmak, onların kolları, bacakları, suratları, elleri olan gerçek insanlar olduğunu keşfetmek; insanın direncini sınayan o törenler boyunca dik durmaya gayret eden kederli dul, *Star-Ledger*'da çıkan düğün fotoğrafındaki soğuk kadın değil, babasına âşık olup evlenen, anlayışlı, iddiasız bir kadın, mutlaka sabırlı, verici ve fedakâr, belki de bir bakıma babasına yerinde duramayan, bağımsız Rose'dan daha uygun, daha iyi bir eş olmuştu; Ferguson, çocukların annesi yanağını öptükten sonra Allen ve Stephanie'nin ellerini sıktı, Stanley'yi öz oğlunun hiç sevmediği kadar sevdikleri belli olan iki kardeşten Allen, Rutgers'da son sınıfı okuyordu ve ekonomi yüksek lisansı yapmaya hazırlanıyordu, babası ayakları yerden kesik, aklı havada gezen ve onu hayal kırıklığına uğratan öz oğlunun aksine gerçek dünyada yaşayan mantıklı oğlanın bu kararına sevinmiş olmalıydı; Ferguson babasının ikinci ailesinin yanı sıra birinci ailesiyle de bir araya gelmiş oldu; California'dan gelen yengelerle amcaları, Joan ve Millie ile Arnold ve Lew'yu çocukluğundan beri görmemişti, çoktan kayıplara karışan bu akrabalara bakarken tuhaf bir gerçeği fark etti, kardeşler tıpa tıp birbirine benzemediği halde, ikisi de farklı yanlarıyla babasına benziyordu.

Nedense, Ferguson o evde, yedi yıl hapsedildiği ve ayakkabılarla ilgili öyküyü yazdığı o Sessizlik Şatosunda gerektiğinden daha uzun süre kaldı, oradaki yirmi beş, otuz yabancıyla uzun uzun konuşmadan salonun bir köşesinde dikilip durdu, ne orada olmayı istiyordu ne de

kalkıp gitmeyi, Stanley'nin oğlu olduğunu öğrenen kadınların ve erkeklerin başsağlığı dileklerini kabul etti, başını sallayarak, ellerini sıkarak teşekkür etti, babasının hiç beklenmedik, şaşırtıcı ölümü nedeniyle şok geçiren, neye uğradıklarını şaşıran o insanlara kendisinin de aynı duyguları paylaştığını söylemenin dışında hiçbir şey yapamayacak kadar afallamış durumdaydı. Amcalarıyla yengeleri çok geçmeden gittiler, perişan halde hıçkıra hıçkıra ağlayan Sam Brownstein'la karısı da gitmeye hazırlandılar, ama öteki konukların çoğu da akşama doğru gittiği halde Ferguson, Dan'i arayıp kendisini almasını söylemeye hâlâ hazır değildi (geceyi Woodhall Crescent'ta geçirmeyi planlamıştı); orada bu kadar uzun kalmasının nedenini sonunda anladı, Ethel'la baş başa konuşmak istiyordu ve kadın onun yanına gelip biraz konuşmak için başka bir yere gidelim mi diye sorunca, onun da aynı şeyi düşündüğünü anlayarak rahatladı.

Hüzünlü bir konuşmaydı, yeni elden geçirilmiş bodrum katındaki televizyon köşesinde hiç tanımadığı üvey annesiyle oturup Stanley Ferguson denilen muamma hakkında bildiklerini paylaştıkları o konuşma, Ferguson'un o güne kadarki yaşamının en kederli konuşmalarından biriydi; Ethel Stanley'nin *ulaşılamaz* biri olduğunu itiraf ederken, Ferguson onun gözyaşlarına boğulduğunu, sonra biraz kendini toparladığını, sonra yeniden yıkıldığını görerek kadına çok acıdı, Ethel müthiş bir şok, elli dört yaşında birinin son hızla ölüm duvarına toslaması inanılmaz bir şok deyip duruyordu, Stanley son dokuz yıl içinde toprağa verdiği ikici kocasıydı; Livingstone devlet okullarında yirmi yıl altıncı sınıf öğretmenliği yapan, Allen ve Stephanie'nin annesi Ethel Blumberg, Ethel Blumenthal, Ethel Ferguson, çocukların Stanley'yi çok sevmelerinin mantıklı olduğunu, çünkü Stanley'nin onlara fazlasıyla iyi

davrandığını söyledi, Stanley Ferguson konusunu uzun uzun inceledikten sonra onun yabancılara karşı cömert ve iyi olduğu, ama en yakın olması gereken kişilere, karısına ve çocuklarına, bu durumda tek çocuğu Archie'ye uzak ve yaklaşılamaz bir tavır aldığı sonucuna varmıştı, Allen'la Stephanie onun için birer yabancı, tıpkı üçüncü kuşaktan bir kuzenin ya da arabasını yıkayan adamın oğlundan ve kızından farksız oldukları için onlara yakınlık göstermesinin, cömert davranmasının kolay olduğunu söyledi, Ama ya sen Archie? dedi, yıllar içinde aranızdaki bu kırgınlık nasıl büyüdü, Stanley *seninle bir alıp veremediği olmadığını* ve –kendi deyimiyle– *zamanla hallolmasını beklediğini* söyleyip durduğu halde seninle tanışmama izin vermeyecek, seni düğünümüze çağırmayacak kadar hınçlı olmasının sebebi neydi?

Ferguson bunu kadına açıklamak istedi, ama yaşamının büyük bölümünü kapsayan o *uzun alacakaranlık çekişmesinin* binlerce ayrıntısını kurcalamak ne kadar zor olacaktı, o yüzden bir tek basit ve kolayca anlaşılabilir cevap vermeyi yeğledi:

Ben onun beni aramasını bekliyordum, o da benim onu aramamı bekliyordu, ikimizden biri harekete geçmeye karar verinceye kadar ömrü tükendi.

Ethel, İki aptal inatçı, dedi.

Tastamam öyle. İnatçılıklarını kıramayan iki aptal.

Olanları değiştiremeyiz Archie. Olan olmuş, bitmiş, ben sadece bu konuda şimdiye kadar olduğu gibi kendi kendini yemekten vazgeç diyebilirim. Baban tuhaf bir adamdı, ama gaddar ya da kindar biri değildi ve sana sert davrandığı halde senin iyiliğini düşündüğüne inanıyorum.

Bunu nereden çıkarıyorsun?

Çünkü seni mirasından mahrum etmedi, vasiyetinden çıkarmadı. Bana kalırsa çok daha fazla bırakması gerekirdi, ama babanın dediğine göre ev eşyası satan yedi

mağazalık bir zincirin ortağı olmak istemezmişsin. Doğru mu?

Asla istemem.

Ben hâlâ sana daha fazlasını bırakması gerektiğini düşünüyorum, ama yüz bin dolar da fena para sayılmaz, değil mi?

Ferguson ne diyeceğini bilemediği için yerinden kıpırdamadı ve hiçbir şey söylemeden Ethel'ın sorusuna başını hayır anlamında sallayarak cevap verdi, yüz bin dolar hiç de fena sayılmazdı, gerçi o sırada bu parayı almayı kabul edip etmeyeceğinden henüz emin değildi, konuşulacak başka bir şey kalmadığı için tekrar yukarıya çıktılar, Ferguson üvey babasına telefon edip gitmeye hazır olduğunu haber verdi. On beş dakika sonra Dan'in arabası evin önüne gelince Ferguson, Allen ve Stephanie'nin ellerini sıkarak vedalaştı, Ethel onu kapıya kadar geçirirken ölen kocasının oğluna bir-iki hafta içinde avukat Kaminsky'nin miras meselesiyle ilgili olarak onu arayacağını söyledi, sonra Ferguson'la Ethel kucaklaşarak vedalaştılar, dayanışmayı ve sevecenliği gösteren bir içtenlikle sımsıkı sarıldılar ve birbirlerini bir daha hiç aramayacaklarını ikisi de bildiği halde bundan böyle iletişimi kesmemeye söz verdiler.

Arabaya binince Ferguson o günün on dördüncü Camel'ını yaktı, camı araladı ve Dan'e döndü. *Annesi nasıldı?* Woodhall Crescent'a doğru giderlerken Ferguson'un ilk sorusu bu oldu, bu tuhaf ama gerekli bir soruydu, on sekiz yıl evli kaldığı eski kocasının ve oğlunun babasının bu kadar ani ve beklenmedik ölümünü öğrenince annesinin ne durumda olduğunu merak ediyordu, öfkeli bir ortamda ayrılmalarına ve boşandıktan sonra hiç konuşmamalarına karşın, bu haber yine de şok etkisi yapmış olmalıydı.

Dan, *Şok* sözcüğü onun durumunu açıklamaya yeti-

yor, dedi. Gözyaşları, şaşkınlık ve keder hep o şoktan kaynaklanıyor diye düşünüyorum. Ama bu iki gün önceydi, şimdi az çok alıştı. Nasıl olur, bilirsin Archie. Biri ölür, geçmişte tatsızlıklar yaşanmış olsa da ölünce o kişi hakkında farklı şeyler hissetmeye başlarsın.

Yani annemin iyi olduğunu söylüyorsun.

Merak etme. Ben evden çıkmadan önce sana babanın vasiyetiyle ilgili bir şey bilip bilmediğini sormamı istedi. Beyni yeniden çalışmaya başladı, demek oluyor ki gözyaşları bitti artık. (*Dan bir an gözlerini yoldan ayırıp Ferguson'a baktı.*) Kendinden çok senin için kaygılanıyor. Ben de öyle.

Ferguson beyninin içindeki cansızlık ve karışıklıktan söz etmek yerine Dan'e yüz bin doları söyledi. Bu altı basamaklı rakamın Dan'i etkileyeceğini varsayıyordu, ama normalde hiç sinirlenmeyen ve dünya yansa umurunda olmayan Dan Schneiderman kesinlikle etkilenmedi. Stanley Ferguson kadar zengin bir adam için yüz bin dolar verebileceği en düşük rakamdır, ondan azı *iğrenç* bir tavır olurdu.

Ferguson, Yine de çok para, diyerek karşı çıktı.

Dan, Evet, diye onun görüşüne katıldı, dağ gibi tepeleme bir para.

Ferguson parayla ne yapmak istediğine, kendine mi alacağına yoksa bir yerlere mi vereceğine henüz karar veremediğini anlattı ve karar verinceye kadar paranın annesiyle Dan'de kalmasını ve bir kısmını kullanmak isterlerse de hiç çekinmeden kullanabileceklerini, buna itirazı olmadığını söyledi.

Dan, Aptallık etme, dedi. O para senin Archie. Al, bankaya koy ve kendine harca – dilediğin gibi harca. Babanla savaşın artık bitti ve o öldükten sonra da savaşı sürdürmek zorunda değilsin.

Haklı olabilirsin, ama o kararı benim vermem gerek

ve henüz veremedim. Bu arada parayı sizin saklamanızı istiyorum.

Tamam, parayı bize ver. Parayı alır almaz yapacağım ilk iş sana beş bin dolarlık bir çek yazmak olacak.

Neden beş bin?

Çünkü bu yazı ve üniversitedeki son yılını geçirmek için o kadar paraya ihtiyacın var. Başlangıçta dört bindi, ama şimdi beş oldu. Enflasyon diye bir şeyi duydun, değil mi? Savaş sadece insanları öldürmüyor, ekonomiyi de öldürmeye başlıyor.

Ama parayı elimde tutmamaya karar verirsem yüz bin değil, doksan beş bin dolar olacak.

Bir yıl sonra öyle olmayacak. Bugünlerde banka faizi yüzde altı. Sen üniversiteyi bitirdiğin zaman doksan beş bin dolar yine yüz bin olacak. Buna *görünmeyen para* diyoruz.

Senin bu kadar planlı programlı biri olduğunu bilmiyordum.

Değilim. Asıl planlı programlı olan sensin Archie, ama ben de biraz plan yapmazsam sana ayak uyduramam.

O bahar yediği ikinci darbe Celia'yı kaybetmek oldu.

Birinci neden: Mildred Teyze Ferguson'u yanan evden çekip çıkararak Brooklyn Üniversitesi'nde ona bir sığınak bulduğu sırada, Ferguson'la Celia'nın birbirlerine sarılıp ilk öpüşmelerinin üzerinden bir yıl geçmişti. O öpüşmeden bir aşk, geçmişteki bütün aşkları gölgede bırakan büyük bir aşk doğmuştu, ama o yıl Ferguson Celia'ya âşık olmanın ne mene karmaşık bir mesele olduğunu da öğrenmişti. Ferguson, ikisi baş başayken çoğunlukla uyum içinde olduklarını, zaman zaman aralarında baş gösteren ayrılıkların da soyunup yatağa girerek üstesinden gelebildiklerini, yaşam biçimi ve yaşam amacı konu-

larında farklı düşünseler de uzun ve şehvetli sevişmelerin beraberliklerini ayakta tuttuğunu algılıyordu. Ferguson'un da Celia'nın da kendileri için önemli meselelerde sarsılmaz görüşleri vardı, ne var ki bu önemli meseleler çoğu kez birbirlerininkinden farklıydı, Ferguson kendini sanat alanında bir geleceğe hazırlıyordu, Celia ise bilim alanında bir geleceğe yöneliyordu, her ikisi de diğerinin yaptıklarına hayran olmakla birlikte (Ferguson yazdıklarını Celia'nın beğendiğinden kuşku duymuyordu, Celia da *olağanüstü akademik beynine* Ferguson'un hayran olduğundan emindi), dünya her an sadece ikisinin ekseninde dönmüyordu.

Kanıtlarla iddiayı çürütme: Aralarında bir kopukluk vardı, ama onu kapatma gayretlerini boşa çıkaracak kadar büyük bir uçurum değildi bu. Celia kitap okuyor, müzik dinliyor, Ferguson'la mutlu mesut bir halde sinemalara, oyunlara gidiyordu; Ferguson o yıl zorunlu derslerini tamamlamak üzere bir fen dersine ihtiyacı olduğu için biyoloji okuyordu, biyolojiyi seçmesinin nedeni ise bir yandan Celia'nın konuştuğu akademik dilin inceliklerini kavramak, öte yandan Celia'ya da söylediği gibi kitabına daha odaklanmaktı, çünkü ikisi de o kitabın ancak Noyes'in dünyasına girip oradaki fiziksel bedenleri, onun bir hekim olarak yirmi yıldan uzun süre üzerinde çalıştığı, tedavi ettiği hastalıklı ve sağlıklı bedenlerin dokularını ve kemiklerini inceleyerek yazılabileceğini biliyordu. Celia, Ferguson'un biyoloji dersindeki çalışmalarına yardım ederken bir yandan da Ferguson'a Barnard ve Columbia'da tıp fakültesi hazırlık sınıfındaki öğrencilerle, St. Luke's, Lenox Hill ve Columbia Presbyterian hastanelerindeki asistanlarla görüşmeler ayarlıyordu, çocukluğundan beri aile doktorları olan New Rochelle'li Gordon Edelman'la da Ferguson'un çok değerli bilgiler edindiği bir saatlik bir görüşme sağladı; göğüskafesi çı-

kık, tıknaz biri olan Gordon Edelman, usul usul konuşarak Ferguson'a hekimliğin tarihçesi ve günlük rutinleri, yıllar içinde karşılaştığı dramatik vakalar hakkında bilgi verdi, hatta bir süre Celia'nın ağabeyinin vakitsiz ölümünden bahsetti, Artie'de anevrizma semptomları *görünmüyordu*, o yüzden de 1961'de canlı beyni incelemenin tek yöntemi olan anjiyo gibi tehlikeli bir işlem uygulanmadı dedi, o tarihte daha güvenilir olan tek yol ise otopside cansız beyni açarak incelemekti. *Görünmüyordu*. Bir başka deyişle kimsenin yapabileceği bir şey yoktu ve günün birinde damar patladı, doktorun sözleri bambaşka anlam taşıyan üç sözcüğe dağıldı: *Artık dünyada görünmüyordu*.

Ferguson romanı nedeniyle tatsız ama gerekli bir konu olan intihar edebiyatını da araştırıyordu, Celia da ona ayak uydurmak için o kitaplardan bazılarını okudu, Hume, Schopenhauer, Durkheim ve Menninger'in felsefi, sosyolojik ve psikolojik denemeleri ve araştırmalarıyla başlayıp, kendini Etna Yanardağı'nın alevlerine atan Empedokles'in destansı intiharı, Sokrates (baldıranotu), Marcus Antonius (kılıç), Masada'da Yahudi isyancıların toplu intiharı, Plutarkhos'un *Paralel Hayatlar*'da anlattığı Cato'nun (oğlunun, doktorunun ve hizmetkârının karşısında bağırsaklarını deşip dökerek) kendini öldürmesi, gözden düşen harika çocuk Thomas Chatteron (arsenik), Rus şair Marina Çvetaeva (kendini asarak), Hart Crane (gemiden Meksika Körfezi'ne atlayarak), George Eastman (kalbine kurşun sıkarak), Hermann Göring (siyanür) gibi eski ve yeni geçmişteki çeşitli intihar incelemeleriyle devam etti; en ilginç olan da *Sisifos Söyleni*'nin ilk cümleleriydi: "Gerçekten ciddi olan tek bir felsefi sorun vardır, o da intihardır. Yaşamın yaşamaya değer olup olmadığı hakkında karar vermek felsefenin o temel sorununu cevaplamaktan ibarettir."

F: Sen ne düşünüyorsun Celia? Camus haklı mı, değil mi?

C: Galiba haklı olabilir. Ama yine de...

F. Ben de senin gibi düşünüyorum. Galiba haklı, ama kesinlikle denilemez.

Her zaman her konuda anlaşamıyorlardı, ama ilişkilerini zedelemeden sürdürebilecek kadar ortak yanları vardı, üstelik ders yılı başladığında biri daha on sekizinde, öteki de yirmisindeydi; paylaştıkları iyi şeylerden biri ikisinin de çalışmanın keyiften önce geldiğine inanması ve ikisinin de evcil hayattan hoşlanmamasıydı. Ferguson'un Doğu 89. Cadde'deki evi ancak tek kişiye değil de iki kişiye yetecek kadar büyük olsaydı bile birlikte oturmayı hiç düşünmezlerdi, sadece sürekli bir beraberliğin zorluklarını kaldıramayacak kadar genç oldukları için değil, ikisi de temelde yalnızlığı sevdiklerinden ve çalışabilmek için uzun süre yalnız kalmaları gerektiğinden aynı evde oturamazlardı. Söz konusu çalışmalar Celia açısından, sadece fen ve matematikte değil, diğer alanlarda da çok başarılı olduğu Barnard'daki derslerine hazırlanmaktı, hem de bunu kendini inekleyenler kategorisine sokan bir tutkuyla, bir saplantıyla yapıyordu ve üniversite birinci sınıfta kendisi gibi gecesini gündüzüne katarak inekleyen dört Barnard'lı kızla Batı 111.Cadde'de, şaka yollu Daimi Hareketsizlik Manastırı dediği büyük, kasvetli bir mezbelelikte oturuyordu. Ferguson'a gelince çalışma zorunluluğu onun için de daha kolay değildi, bir yandan Brooklyn Üniversitesi'nde başarılı olmaya çalışırken, öte yandan dersler yüzünden ağır ilerleyen romanını yazmaya çabalamak gibi çifte sorumluluk yükleniyordu; saplantılı Celia'nın bir başka iyi yanı da Ferguson'un saplantılarına uyum sağlayabilmesiydi, o yıl içinde birkaç kez buluşmayı kararlaştırdıkları cuma, cumartesi ve pazar günleri Ferguson birden kitabını yaz-

mak için eve kapanmak isteyip son anda kıza telefon ederek randevularını iptal edince Celia hiç alınganlık yapmadı, Ferguson'a *işini yapmasını*, *yüreğindekileri kâğıda dökmesini* ve *üzülmemesini* söyledi. Ferguson, işin püf noktasının bu olduğunu, Celia'yı tanıdığı herkesten farklı kılan özelliğin bu yoldaşlık ruhu olduğunu fark etti; çünkü hiç kuşkusuz o son dakikada edilen telefonlardan hayal kırıklığına uğradığı halde, (güçlü bir karakter göstergesi olarak) hayal kırklığına uğramamış gibi davranmayı beceriyordu.

İkinci neden: İkisi baş başayken büyük bir zihinsel ve bedensel uyum içinde olmalarına karşın, dış dünyaya adım atıp insanların arasına karışınca yaşam sorunlu olmaya başlıyordu. Celia'nın aynı evi paylaştığı dört kız dışında çok az yakın arkadaşı vardı, hatta belki de hiç yakın arkadaşı yoktu; o yüzden kırk yılda bir insan içine girdiklerinde sadece Ferguson'un çevresine girip çıkıyorlardı, o çevre de Celia için tamamen yabancısı olduğu, anlamaya çalıştığı ama anlayamadığı bir dünyaydı. Yaşlı kuşaktan olanların yanında zorluk çekmiyor, Ferguson'un annesiyle üvey babasının kendisine sevecenlik gösterdiğini hissediyordu, Mildred Teyze ve Don Enişte'yle birlikte oldukları iki akşam yemeğinde de iyi vakit geçirdi, ama Noah ile Howard sinirini bozuyordu, Noah'nın o alaycı, sonu gelmez şakalarını çekilmez buluyor, Howard'ın ona kibar bir kayıtsızlıkla davranmasından inciniyordu. Amy'yle ve Jim'in karısı Nancy'yle iyi anlaşıyordu, ama Ferguson'un sürekli genişleyen çevresindeki şairler ve ressamlar ona hem sıkıcı hem itici geliyordu; Ferguson, artık akraba kadar yakın bulduğu Billy ve Joanna'yla ne zaman buluşsalar, Celia'nın ne kadar mutsuz göründüğünü gördükçe üzülüyordu, kendisi Ron, Lewis ve Anne ile şairler ve yazarlar hakkındaki uzun ve dolambaçlı sohbetlerine dalınca kızın hiç söze karışmadan oturduğunu görünce

üzüntüsü hem suçluluk duygusuna hem içerlemeye dönüşüyordu; Celia'nın hiç aklının almadığı bir şey de, derin düşünen, soylu Archie'nin Bo Jainard ve arkadaşı Jack Ellerby ile beş para etmez Joan Crawford filmlerine gitmeyi neden bu kadar sevdiğiydi, o narin, efemine kılıklı iki oğlan sinemanın karanlık balkonunda bazen öpüşürler, boyuna kahkaha atarlardı; Celia, o güruhun içinde kimse hiçbir şeyi ciddiye almıyor, hepsi de sallapati, gevşek, rahat, geniş, açlıktan nefesleri kokan, yaşamın aşırı uçlarında debelenmekten başka amaçları olmayan, kimsenin görmek ya da satın almak istemediği resimler yapan meteliksizler, diyordu; Ferguson da belki bu sözlerin doğrudur diye itiraf ediyor, ama onların erkekli kızlı dostları, dışlanmış ama her şeye karşın dünyaya küsmemiş arkadaşları olduğunu söylüyor ve bu dünyaya pek ait olmadıkları için arada bir kahkaha atmaları, bu koşullarda ayakta kalabilmek adına ellerinden geleni yaptıklarını gösterir, diyordu.

Kanıtlarla iddiayı çürütme: Yeni yılın (1968) başlarında Ferguson, bazıları ar perdesi yırtılmış eşcinsel, bazıları uyuşturucu bağımlısı ve ayyaş, bazıları psikiyatri tedavisi gören ruhsal yıkıntı içindeki tipler olan bu adı kötüye çıkmış arkadaşlarıyla görüşmesi için Celia'yı daha fazla zorlayamayacağını anladı, o arkadaş grubunun içinde düzgün bir evlilikleri ve çocukları olanlar da vardı, ama Ferguson, Celia'yı kafadan çatlak, saplantılı manyaklardan oluşan o küçük topluluğa sokmak için ne kadar çabalasa da kız hep karşı koyuyordu, Ferguson da başkalarıyla olmak istediği zaman kendisine eşlik etme günahını işleyen kızı cezalandırmaya devam etmek yerine, onu hoşlanmadığı insanlarla beraber olma zorunluluğundan azat ediyordu. Bunun yanlış yönde atılan bir adım olduğunu biliyor, kızı yaşamının o kesitinden çıkarmanın aralarında kalıcı bir mesafe açacağını fark edi-

yordu, ama Celia'yı kaybetme riskini göze almak istemiyordu, onu kendi arkadaşlarıyla beraber olacakları mutsuz akşamlardan azat etmezse, ilişkilerini nasıl kurtaracaktı?

Celia'nın onda kaldığı bir sonraki sefer, Ferguson onun bir sözüne mim koydu ve konuya olabildiğince incitmeden girdi. Örtülerin, çarşafların altında üstünde yuvarlanarak doyumlu bir saat geçirdikten sonra yatakta uzanmış, Ferguson'un Camel'larından birini ortaklaşa tüttürüyor, havadan sudan konuşuyor ya da hiç konuşmadan (Ferguson tam olarak anımsamıyordu), o anlarda genellikle yaptıkları gibi belki sadece bakışıyor ve birbirlerine doydukları halde o ânı uzatmak için ellerini birbirlerinin çıplak teninde gezdiriyorlardı, eğer Ferguson bir şeyler söylüyorsa o da kıza ne kadar güzel olduğunu söylemekten ibaretti, ama Celia'nın gözlerinin kapalı olduğunu ve kendi kendine bir şeyler mırıldandığını anımsıyordu, uzun bacaklı, yorgun, panter-kadın Celia yan yatmış, mırıltıya benzeyen, nağmesiz, hafif bir tonda ve gırtlaktan gelen sesiyle Ferguson'un kulağına fısıldıyordu: Böyle olduğumuz zaman çok mutlu oluyorum Archie. Şehrin dalgaları uzakta çırpınırken, ıssız adamızda sadece ikimiz olalım istiyorum.

Ferguson, Ben de, dedi. Zaten o yüzden bir moratoryum ilan etmek, dış dünyayla ilişkiyi yasaklamak istiyorum.

Yani kendimizi bu odaya kapatıp hiç dışarı çıkmayalım mı diyorsun?

Hayır, dışarı çıkarız. Ama sadece ikimiz. Artık başkalarıyla dolaşmak yok.

Bu bana uyar. Başkaları umurumda mı?

Sadece bir sorun var. (Ferguson kızı incitmeden nasıl söyleyeceğini düşünürken sigarasından bir nefes çekti.) Birbirimizi biraz daha seyrek görmeye başlayacağız.

Neden öyle yapacakmışız?

Çünkü senin umursamadığın insanlar, benim umursamadığım insanlar değil.

Hangi insanlardan söz ediyorsun?

Seni görüşmeye zorladığım insanlardan. Billy Best, Howard Small, Noah Marx, Bo Jainard'dan – çekilmez olanların hepsinden.

Onlara karşı değilim, Archie.

Belki öyle, ama onlardan yana da değilsin ve onlara daha fazla katlanmak için kendini zorlamanın gereği olmadığını düşünüyorum.

Bunu benim için mi söylüyorsun, kendin için mi?

İkimiz için de. Seni dehşete düşüp bir köşeye büzülmüş görmek beni kahrediyor.

Nazik olmaya çalıştığını biliyorum, ama benim budalanın teki olduğumu düşünüyorsun, öyle değil mi? Tutucu, mankafa bir burjuva.

Evet öyle. Okulda en yüksek notları alan ve yazı geçirmek üzere Woods Hole'a davet edilen bir kız mankafa bir budaladır.

Ama onlar senin dostların. Seni zor duruma düşürmek istemem.

Onlar benim dostlarım, ama senin de dostların olmalarını gerektiren bir şey yok.

Bu biraz üzücü bir durum, değil mi?

Hiç de değil. Sadece yeni bir düzenleme, hepsi bu.

Ben *daha azdan* söz ediyorum, birbirimizi daha seyrek görmekten.

Eğer o daha azın niteliği şimdiki daha çoktan iyiyse, o zaman o daha az senin o insanların yanında işkence çektiğini gördüğüm saatleri telafi eder ve daha az, sonunda daha çok'a üstün gelir, aslında daha çok *olur.*

Sadece hafta sonlarını kapsayan yeni bir düzene girdiler, her hafta iki akşamüstü, iki akşam, iki gece, ya

cuma ve cumartesi, ya cuma ve pazar ya da cumartesi ve pazar; arada bir cuma, cumartesi veya pazar günleri Ferguson yine son dakikada telefon edip buluşmayı iptal ediyor, böylelikle Celia'yla paylaşılmayan bir hafta sonu gecesini çekilmez arkadaşlarından biri ya da birkaçıyla geçirebiliyordu, tabii okul ödevlerinin yüklü olmadığı hafta içi akşamlarda da serbestti, yaklaşık dört geceden birinde Billy ve Joanna'yla sokağın az ilerisindeki evlerinde buluşuyorlar, yazarlardan, politikadan, filmlerden, ressamlardan ve spordan söz ediyorlar, bir taraftan da sırayla bir yaşındaki Molly'yi kucaklarına alarak, onunla oynayarak oyalıyorlardı; Ferguson'a herkesten önce inanıp güvenen büyük ağabey Billy Best, Ferguson'un şu sırada içinde yüzdüğü şairler akvaryumundaki tek düz yazı yazan, onun Flannery O'Connor ve Grace Paley'nin Bellow, Updike ya da belki Baldwin dışındaki diğer Amerikalı yazarların hepsinden neden daha atak, daha yaratıcı biçeme sahip oldukları hakkındaki görüşlerini algılayabilecek kadar düzyazıya kulak duyarlılığı olan tek kişiydi, Ferguson bu yeni düzenleme sayesinde Best'lerle, Noah'yla, Howard'la ya da Tumult üçlüsü veya onun dünyayla bağını koparmamasını sağlamak için diğer gerekli kişilerle ilişkisini sürdürebiliyordu. Evet, Celia'nın da dediği gibi bu düzen biraz üzücüydü, ama bu yeni düzene girdikten bir ay, ardından bir ay daha geçtikten sonra Ferguson ilişkilerinin daha iyiye gitmeye başladığını, dikkati dağıtacak ve insanı çileden çıkaracak nedenler azalınca daha rahat soluk aldıklarını hissetti, yine de daha yapılması gereken çok şey olduğunu biliyordu, çözdüğü ufak sorun, kendisi hakkında Celia'dan pek çok şey saklamasından kaynaklanan büyük sorunun yanında hiç önemli değildi ve Celia'ya açılıp her şeyi ona anlatacak cesareti bulamazsa sonunda geleceklerini yok edecek ve her şeyi yitirecekti.

Üçüncü neden: Bu maceranın tamamen yanlış ve sahte bir yaklaşımla başladığı da iddia edilebilirdi. Ferguson Celia'ya yalan söylemiş değildi, ama aşk-eşittir-ilahî-adalet formülündeki Artie'nin ölümünün önceliğiyle ilgili gerçeği kızdan gizlemekte ısrar etmişti; geçen bahar Riverside Park'ta Celia'yla top atıp tutma oyunu ve bütün yaz boyunca hem Woods Hall'da hem Vermont'taki çiftlikte, özellikle de mahkemeden önceki tatsız haftalarda mahkemeye çıkacağı günü düşünmesini biraz olsun unutturan teke tek wiffleball oynarlarken bu sorunu büyük ölçüde aştığı halde, yine de kıza tek kelime etmemişti. O çılgın, altı-yıllık saplantı sona ermişti, ama eğer tamamen ya da kısmen iyileşmişse ölen ikizi A.F.ye saygı göstergesi olarak kendine yasaklar koyduğunu, beyzboldan feragat ettiğini Celia'ya anlatma cesaretini neden gösterememişti? Çünkü korkuyordu. Çünkü kızın onun deli olduğuna hükmedip ilişkisini koparacağından korkuyordu.

Daha da beteri, kendi *durumunu* anlatmayı, doğuştan gelen bir anormallikle erkek eşekle dişi atın yavrusu olduğu sırrını açamayışı, 1946 yazında, bir New Jersey ahırında kızışıp anıran erkek eşeğin sevimli bir kısrağı aşıp onu bir katıra döllemesiyle dünyaya gelen Konuşan Katır Ferguson olduğunu ve hiçbir yavruyu dölleyemeyeceği için genetik açıdan işe yaramaz kategorisine girdiğini kıza anlatamayışıydı; bu gerçek Ferguson'u öylesine yıkmış, erkek benliğinin fallik mutlakiyetini öylesine tahrip etmişti ki bunu Celia'yla paylaşmayı bir türlü göze alamamıştı; dolayısıyla her yatağa girişlerinde kızın o hiç gereksiz doğum kontrol önlemlerini almasına göz yummuş, diyafram takmasına gerek olmadığını, çünkü onunla sevişince hamile kalmayacağının garantili olduğunu hiç söylememişti.

Bağışlanamaz bir hata. Onu hiçbir zaman öyle ol-

mamaya yemin ettiği bir kişiliğe, dürüst olmayan bir şerefsize dönüştürecek kadar muazzam bir korkaklık.

Kanıtlarla iddiayı çürütme: İddianın çürütülmesi söz konusu değildi. Ne var ki, Doktor Brueler'in teşhisinde yanılmış olma olasılığı Ferguson'un zihninde yer etmeye ve ona umut vermeye devam etti. Bir başka doktora gidinceye kadar ve gitmediği takdirde o bağışlanamaz hata bağışlanabilirliğini sürdürürdü, çünkü doğum kontrolünün gerekliliği konusunda çok küçük de olsa bir olasılık vardı, üstelik yüzde yüz emin olmadan bu utanç verici durumunu Celia'nın bilmesini istemiyordu. Yapması gereken tek şey başka bir doktora gidip yeniden test yaptırmaktı – ama gidemeyecek kadar korkuyordu, gerçeği öğrenemeyecek kadar korkuyordu ve boyuna erteleyip duruyordu.

Sonuç: Ferguson'un babasının ölümünden iki buçuk hafta sonra, o günlerin yangını alevlerini Columbia kampüsüne sıçrattığı sırada Celia yeşil bir pazıbent taktı, Ferris Booth Hall'daki İaşe Tugayı'nın düzinelerle gönüllüsünden biri oldu ve binalardaki öğrencilere sandviç yaparak davaya hizmet etti. Eylemcilerinki gibi kırmızı değil, sempatizanların ve destekçilerin taktığı yeşil pazıbendi takması kampüs politikalarına hiç katılmayan, bütün enerjisini ders çalışmaya veren biri için makul bir tutumdu, oysa Celia'nın siyasi kanaatleri vardı, barikatlarda siper alma ve üniversite binalarını işgal etme gibi cephe hattı eylemlerine biçilmiş kaftan değilse de, öğrencilerin taktikleri hakkında kuşkuları olmasına ve yüz ya da beş yüz sesin bir ağızdan *Duvarın dibine dizilin orospu çocukları*! diye haykırdığını duyunca korkmasına karşın siyasi görüşleri okul yönetimine karşı öğrencilerin yanında yer almasını sağlayacak kadar güçlüydü. Ferguson'un gördüğü kadarıyla Celia Federman İnsan Hakları Beyannamesi'nin temel ilkelerine göre hareket ediyor, on altı ya-

şındayken otomatlı lokantada ihtiyar adamın önüne bir dolarlık banknotu koymasına neden olan aynı içgüdüyle davranıyordu, şimdi on dokuz yaşındaydı, ama hiçbir şey değişmemişti. Ayın 23'ü gecesi Ferguson'u evinden aradı, o gün Columbia'da olanları, öğle vakti kampüsün ortasındaki Güneş Saatinin yanında yapılan protesto gösterisini, Morningside Park'taki spor salonu inşaatına yapılan saldırıyı, SDS ve SAS koalisyonuyla Hamilton Hall'un ele geçirilmesini, siyah öğrencilerle beyaz öğrencilerin okulun kapatılması için işbirliği yapmasını anlatırken Ferguson gülmeye başladı – biraz şaşırdığı, ama daha çok sevindiği için gülüyordu. Telefonu kapatınca, aynı telefonu açıp Allen Blumenthal'le konuştuğu akşamdan beri ilk kez içtenlikle güldüğünü fark etti.

Cumartesi (ayın 26'sı) öğleden sonra saat birde o gün romanını yazmaya ara verip Columbia'da neler olup bittiğini görmek için oraya gitmeye karar verdi. Sandviç yapan arkadaşlarıyla birlikte hiç kuşkusuz Ferris Booth Hall'daki İaşe Odasında olan Celia'ya haber vermek için geç kalmıştı, ama onu bulması zor olmayacaktı, kızı jambon ve sucuk tabaklarıyla dilimlenmiş ekmek paketlerinden koparmayı becerebilirse, beraberce kampüsü dolaşıp neler olduğunu görebilirlerdi. Şehri boydan boya geçen otobüs Madison Bulvarı'nda ilerlerken, Ferguson Morningside Heights'a her gidişinde kendisiyle yaptığı aynı konuşmaya daldığını fark etti: Princeton yerine Columbia'ya gitmiş olsa, neler oldurdu? Ve oraya gitseydi, yaşamı şimdikinden nasıl farklı olurdu? Bir defa Brooklyn Üniversitesi olmazdı. Sonra Doğu 89. Cadde olmazdı. Ayrıca büyükbabasına porno film çekiminde suçüstü yapmazdı. Ne on bin dolar olurdu, ne Nagle, ne de Howard Small – o zaman da Vermont barındaki kavga da olmazdı, mahkemeye düşmek de, Mildred Teyze sayesinde mucizevi kurtuluşu da olmazdı, hayalî tenis maçları,

Howard'la Amy'nin yakın gelecekte bitecek gibi görünmeyen ateşli aşkları da olmazdı. İkincisi ve üçüncüsü biraz farklı olsa da Gizmo'da aynı üç kitabı yine yayınlanırdı. Mary Donohue, Evie Monroe ve Celia'nın yaşamındaki rolleri değişmezdi. Ama eğer Columbia'ya gitmiş olsaydı, şimdi protestocu öğrencilerle birlikte işgal edilmiş binalardan birinde mi olurdu, yoksa yaşamı onu Morningside Heights'a gitmek üzere Central Park'ın yanından geçen bu otobüse mi bindirirdi yine?

Ayın 23'ünden beri durum değişmişti. Siyah-beyaz ittifakı bozulmuştu, ama öğrenciler dört binayı daha ele geçirmişti ve SDS başkanının, isyanın ünlü liderinin Ferguson'un liseden eski arkadaşı Mark Rudd olduğu anlaşılmıştı. Evet, Amy'ye hayatı zehir eden eski sevgilisi, dolayısıyla Ferguson'un eski arkadaşı Mike Loeb de işin içindeydi; ama Celia'nın duyduğuna göre Loeb sadece Matematik Fakültesi'ndeki toplantılara katılan SDS'lilerden biriydi, oysa Rudd işin başındaydı, SDS sözcüsü ve isyanın elebaşıydı; Rudd'la Ferguson her zaman iyi anlaşmışlar, İngilizce, Fransızca ve tarih derslerinde aynı sınıfta olmuşlar, neredeyse adaş olan Dana ve Diana adlarındaki sevgilileriyle iki çift olarak buluşup gezmişlerdi, bir sabah okulu asıp New York'a gidip *kapitalizmin işleyişini* görmek için Wall Street'deki Borsa'ya gitmişlerdi, lise ikideyken ona düz vitesli araba kullanmayı öğreten ve böylece Ferguson'un Arnie Frazier'ın kamyonetini kullanarak bir yazı daha büyük, ağır eşyaları taşıyarak geçirmesini sağlayan Mark'ın, şimdi öğrenci ayaklanmasının lideri olması ve resminin her gün gazetelerde boy boy yer alması hem çok yerinde hem de çok komik bir durumdu.

Kaderin bir cilvesiyle Ferguson o gün Columbia'ya gidemedi. 4 numaralı otobüs 110. Cadde üzerinde, Batı Central Park ile Riverside Yolu arasındaki bloklarda Cat-

hedral Parkway diye de bilinen yoldan Doğu Yakası'ndan Batı Yakası'na geçiyordu: otobüs Broadway ile 110. Cadde'nin köşesine gelince Ferguson indi ve 116. Cadde'deki kampüse doğru yürümeye başladı, ama oraya giderken önce Celia'nın oturduğu, Batı 111. Cadde ile Amsterdam arasındaki blokun önünden geçmesi gerekiyordu ve tuhaf bir rastlantıyla 111. Cadde'den kıvrılıp öteki köşeye doğru yürürken Celia'yı gördü, mavi etek, pembe bluz giyen kız onun yarım blok önünde kuzeye doğru, muhakkak Ferris Booth Hall'daki İaşe Odasına gidiyordu. Celia'nın yalnız olmaması, yanındaki kişinin Barnard'daki oda arkadaşlarından biri değil de bir erkek olması bile Ferguson'u rahatsız etmedi, yirmi iki yaşlarındaki Richard Smolen'in, ekim ayında Celia onun romanıyla ilgili olarak görüşme ayarladığı Columbia Tıp Fakültesi öğrencilerinden biri olduğunu fark etti, Smolen New Rochelle'li olduğu, çocukluğunda Artie ile aynı beyzbol ve basketbol takımlarında oynadığı için Celia onu küçüklüğünden beri tanıyordu; kız eski bir arkadaşıyla yürüyor diye Ferguson neden kıskançlık ya da kaygı duyacaktı ki? Onlara yetişmek için adımlarını hızlandırdı, ama sesini duyurabilecek kadar yakınlaşmasına fırsat kalmadan, Celia ile Richard Smolen kaldırımın ortasında durdular, kollarını birbirinin boynuna doladılar ve öpüşmeye başladılar. Ateşli bir öpüşmeydi, uzun süren bir öpüşmeydi, kesin ve kontrol edilemez arzudan kaynaklanan şehvetli bir öpüşmeydi ve onların sarmaş dolaş oldukları yerden altı metre kadar ilerde, kaldırımda duran Ferguson'un anladığı kadarıyla bir aşk öpüşmesiydi.

Eğer aralarında bir aşk varsa, o zaman saatlerdir Celia'nın yatağında yatıp yuvarlandıktan sonra kalmışlar, giyinmişler, kızın evinden çıkıp işgal edilen binalardaki öğrencilere sandviç yapmak üzere kuzeye, Columbia'ya doğru yürüyorlar demekti, şehvet âleminden sonra duy-

maya devam ettikleri haz öylesine ateşliydi ki, ellerini birbirinin üzerinden çekemiyor ve daha çok sevişmeye can atıyorlardı.

Ferguson arkasını döndü ve güneye doğru yürümeye başladı.

Epilog: Ferguson ona telefon etmedi, o da pazartesiye kadar aramadı – pazartesi günü de (Ferguson için bayat haber olan) Smolen'i anlatmak ve Ferguson'dan ayrılmak istediğini söylemek için aradı. Sessiz sakin geçen hafta sonunda Ferguson bu felaketin suçlusunun kendisi olduğuna, Smolen'in bu felaketin nedeni değil, sadece sonucu olduğuna ve başlangıçtan beri kıza dürüst davranmadığı için terk edilmeyi hak ettiğine karar verdi. Güzelim Celia. Celia ve Celia'ya dokunmanın, onun vücudunu kendi bedeninin içine katlamanın çeşitli, çılgınca coşkuları. Ama seks yeterli değildi. Bunu düşünme noktasına gelmek akıl alır gibi değildi, ama seks yeterli olmamıştı, onlarla ilgili hemen her şey yanlıştı. Kendini kızı sevmeye zorlamıştı, ama kızı sevme fikrinden başka hiçbir şeyi sevmemişti, bu da aşk değil, büyük ve bağışlanmaz bir aptallıktı, Ferguson, Öyleyse varsın tıbbiye hazırlıktaki yakışıklı oğlanla gitsin, müstakbel kalp hastalıkları uzmanı ve halihazırda yüreğini pır pır ettiren oğlanla Columbia kasırgasına gitsin, diye söylendi, çünkü Columbia'daki yangın hâlâ yayılıyordu ve Ferguson'un kızı hayatından çıkarmasının, bundan sonra gideceği yere onsuz gitmesini sağlamasının zamanı gelmişti.

Sonraki aylarda *Ferguson Hikâyesi*'nin başkişileri arasında tenis kortlarında ya da herhangi bir yerde ölen başka kimse olmadı ve ne yeni aşklar bulundu ne yeni aşklar yitirildi, hatta ne de yeni aşklara niyetlenildi. Bir türlü bitmek bilmeyen, bunaltıcı, kasvetli bir yazdı, Ferguson iki bölümlü romanının ikinci bölümünü yazmaya

başladı, günün büyük kısmını stüdyo dairesine kapanıp çalışarak geçiriyor, akşamları da az ilerde oturan Billy'yle Joanna'dan, bir de profesyonel bir filmde ilk kez rol aldığı için şehirde kalan Noah'dan başka kimseyle görüşmüyordu; ama Noah hem çok meşgul hem çok yorgun olduğundan Ferguson'a hafta sonları dışında pek vakit ayıramıyordu. Geri kalanların hepsi gitmişti, kimi aile bungalovlarında kamp yapıyor, kimi New York eyaletinin kuzeyinde ve New England'da ev tutuyor ya da Batı Avrupa şehirlerini ve kırsalını dolaştıran ucuz turlara katılıyordu. Howard her zamanki gibi teyzesiyle enişteşinin Vermont'taki çiftliğindeydi, ama bu sefer Amy de onunla birlikteydi, bir yıl içinde başlayacak olan üniversite sonrası hayat için plan yapmaya başlamışlardı, eğer askerlikten yırtmayı becerebilirse Howard felsefe, Amy Amerikan tarihi dallarında lisansüstü öğrenim yapmayı düşünüyorlardı, bunun için de en ideal yer Columbia'ydı, Morningside Heights'ta ev tutup beraber oturabilirler ve New York'lu olurlardı; Howard'la Amy, Ferguson'u defalarca Vermont'a davet ettiler, Ferguson da gitmemek için her seferinde bir bahane icat etti. Vermont'un kendisi için lanetli bir yer olduğunu ve oraya tekrar gitmeye hazır olmadığını söylüyor ya da romanını yazmaya kendini iyice kaptırdığı için New York'tan ayrılamayacağını veya yaz nezlesi olduğu için seyahate çıkacak halde olmadığını öne sürüyordu; (kısmen gerçek olan) bu bahanelere sığınırken, asıl büyük gerçek Celia'yı kaybettikten sonra aklının yeniden Amy'ye, onu hiç istememiş ve asla istemeyecek olan, sonsuza kadar kaybettiği sevgili Amy'ye takılmış olmasıydı ve onun gayriresmi enişteşiyle mutluluğuna seyirci olmayı kaldıracak durumda değildi. O yaz Celia'yı düşünmekten vazgeçmiş değildi, ama kız sandığından çok daha seyrek geliyordu aklına ve ilk bunaltıcı sıcak ay ikinci bunaltıcı sıcak aya devrolunca Fer-

guson artık birlikte olmadıklarına nerdeyse sevinmeye başlıyordu, sanki bir büyü bozulmuş ve kandırmaca ya da düzmece kimliğinden gerçek benliğine dönmüş gibiydi ve o yaz sıcağında Artie de yeniden onun yanındaydı, fırın gibi sıcak küçük odada oturup romanının sözcüklerini kâğıda dökerken Artie'nin ölümüyle babasının ölümü aklından çıkmıyordu, miras meselesi nisan sonunda halledilince (bunun vasiyette belirtilen standart miras olmayıp, veraset vergisine tabi olmayan hayat sigortasından gelen para olduğu anlaşılmıştı) Ferguson Dan'den beş bin doları almıştı, şimdi de doksan beş binin aybeay baştaki yüz bine yükselmesini marazi bir merakla bekliyordu. Dan, görünmeyen para demişti. Ferguson da *hayalet para* diyordu.

Ölümle ilgili bir kitap yazıyordu ve bazı günler kitabın kendisini öldürmeye çalıştığını hissediyordu. Her cümleyle boğuşuyordu, her cümledeki her sözcük başka bir sözcük olabilirdi ve son üç yılda bütün yazdıklarında olduğu gibi içine sinerek sakladığı her sayfaya karşı yaklaşık dört sayfa yırtıyordu. Yine de yaz başında yüz yirmi iki tamamlanmış sayfa vardı ve hikâyenin yarısı anlatılmıştı. İntiharlar salgını üçüncü ayının sonuna geliyordu, bu süre içinde H. şehri yirmi bir evladını gömmüştü, doksan dört bin nüfuslu bir taşra kenti için ürkütücü bir rakamdı bu; Dr. Noyes de baştan beri işin içindeydi, iki düzine doktor, bir düzine psikiyatr ve yaklaşık otuz papaz ve vaizle birlikte bir sonraki intiharı önlemeye çalışmıştı ve kentteki her gençle teker teker yapılan uzun konuşmaları, danışma toplantılarını kapsayan yoğun ortak çabalara rağmen yaptıkları hiçbir şeye yaramamıştı ve doktor artık o felakete son vermek için harcadıkları onca saatin felaketi bitirmek yerine daha da uzatıp uzatmadığını, bir sorunu izole ederek aybeay kamuoyuna sunmanın sorunu çözüp sonlandırmak yerine devam et-

mesine yarayıp yaramadığını, böylelikle de kırılgan gençlerin yetişkinlerin akıllarına gelmeyecek yöntemlerle sorunlarını tek başlarına çözmeye kalkmalarına sebep olup olmadıklarını sorguluyordu, H. kentinin çocukları eskisi gibi kendilerini öldürmeye devam ediyorlardı ve o güçlü, yılmaz Dr. Noyes de perişan oluyordu. Ferguson haziranda mezuniyet sınavlarına girdiği ve sömestr sonu ödevlerini hazırladığı sırada, romanı yazmayı bu noktada bırakmıştı, yazın ilk haftalarında yeniden konuyu ele aldığında, hikâyenin nasıl biteceğini biliyordu, ama hikâyenin sonunu bilmek işe yarasa bile, bilmek demek yapmak demek değildi ve eğer doğru yapmayı başaramazsa sonuca varmanın pek anlamı olmazdı. Noyes'in şehrindeki gençlerin karşılaştığı sorunlar hem sonsuz hem anlıktı, biyolojik kader ile rastlantısal tarihî gerçeklerin karışımıydı. İlk aşkların ve biten aşkların yarattığı ergenlik sarsıntıları, her gün sürüden dışlanıp tek başına kalma korkusu, gebe kalma korkusu, gebe kalmanın ve çok erken yaşta anne olmanın travması, aşırılıkların çekiciliği (aşırı hızla araba kullanmak, aşırı içmek), can sıkıntısı, bıkkınlık, ebeveynlere, yetişkinlere ve bütün yöneticilere duyulan öfke, melankoli, yalnızlık ve güneş ışığı onları sarmalarken bile yüreklerini sıkıştıran dünyanın acısı (*Weltschmerz*) –genç olmanın o bildik, o hiç bitmeyen işkenceleri– ama en riskli durumdakiler, on yedi ve on sekiz yaşındaki delikanlılardı, okulu bitirir bitirmez Vietnam'a gönderilme tehlikesi, Amerika'nın o andaki tartışılmaz gerçeği heyula gibi dikiliyordu karşılarında, çünkü bir mavi yakalılar şehri olan H.da lise mezunlarının çok azı üniversiteye gidebilirdi, liseyi bitirmek demek hayata atılmak demekti; son üç yılda ölen Amerikalı askerleri taşıyan altmış dört tabut memlekete gönderilmiş ve yerel mezarlıklara gömülmüştü, şimdi de o çocukların kolsuz, bacaksız, gözsüz kalmış ağabeyleri

W.deki askerî hastanenin koğuşlarına nakledilmiş, 1965 yazındaki o vatanseverlik coşkusu, 1968 baharında tepki ve korkuya dönüşmüştü ve Amerikan hükümetinin dünyanın öbür ucunda sürdürdüğü savaş, artık o çocukların katılmak isteyeceği bir savaş olmaktan çıkmıştı. Ağabeyleri gibi, kuzenleri gibi, arkadaşlarının ağabeyleri gibi bir hiç uğruna ölmek, yaşamın ilkeleriyle alay etmeye benziyordu ve o çocuklar, daha yaşamaya doğru dürüst başlamamışken bir hiç uğruna ölmek için doğmuşlarsa neden doğduklarını ve bu dünyada ne işleri olduğunu soruyorlardı kendilerine. Bazıları askerlik muayenesinde çürüğe çıkmak için el ve ayak parmaklarını vurarak kendilerini sakatlıyordu, ama diğerleri ailelerinin kilitli garajlarında rölantiye aldıkları arabaların içinde egzoz gazıyla kendilerini öldürmek gibi daha kansız çözümü yeğliyordu ve çoğu kez de çocuğun sevgilisi varsa arabada yan yana oturuyorlar, dumanlar ağır ağır işini görürken birbirlerine sarılıp bekliyorlardı. Başlangıçta Noyes bu anlamsız ölümler karşısında dehşete düşüyor ve durdurmak için elinden geleni yapıyor, ama zaman ilerledikçe başka türlü düşünmeye başlıyor, dördüncü, beşinci aya gelince kendisi de o bulaşıcı hastalığa yakalanıyordu. Ferguson'un o noktadan sonraki niyeti, Noyes'i kitabın sonunda kendini öldürme noktasına getirecek çeşitli aşamalarda izlemek, sorumluluğu altındaki gençlere büyük bir sempati beslemeye başlamasını, şehrin tıbbi bir krizde değil, ruhsal bir bunalımda olduğuna onu ikna eden iki yüz elliden fazla oğlan ve kızla yaptığı konuşmaları, sorunun ölüm ya da ölmek isteği olmayıp gelecekle ilintili bütün ümitleri yitirmek olduğunu anlatmaktı; Noyes hepsinin umutsuz bir dünyada yaşadığını kavrayınca, Ferguson onu son aylarda danışmanlığını yaptığı gençlerden birinin, ikiz kardeşi Harold intihar etmiş olan, Lily McNamara adında on yedi yaşında bir kızla beraber ya-

şatmaktı, artık bekâr olan ve çocuğu olmayan Dr. Noyes, Lily'yi bir hafta ya da bir ay yahut altı ay kendi evine alacak, o basit, inatçı, derdini anlatamayan kızı ölüm fikrinden caydırana kadar onunla konuşacaktı. Bu, doktorun son direnç noktası, kendini kapıp koyuverme isteğini önlemek için son çabası olacaktı ve kızı hayata döndürmeyi başaramayınca kızın peşinden garaja gidecek, kapıları, pencereleri kapatacak, arabaya binip kızın yanına oturacak ve kontağı çevirecekti...

Haziran ortasından eylül ortasına kadar yavaş yavaş yazılıp sonra al baştan yazılan yetmiş dört sayfa tamamlandı, Ferguson'un yeniden metroyla Brooklyn'e gidip gelmeye başlamasından iki hafta sonra toplu eserleri Tumult Books tarafından yayınlandı. O kadar zor geçen yazdan sonra *Önyazılar* bahar başlarında açan ilk çiğdem gibi beklenmedik bir anda sürgün verdi. Islak toprakta çamurun ve kararmış karın içinden fırlayıveren mor bir parıltı gibi, o olmasa dünyanın renksiz kalacağı güzel mi güzel bir renk demeti gibiydi, çünkü *Önyazılar*'ın şömizi morun leylak rengi tonundaydı, Ferguson'la Ron renk skalasından bu tonu seçmişlerdi, çok sade tasarımı olan kapakta Ferguson'un ve kitabın adları, Fransa'daki Gallimard kapaklarına selam olsun diye incecik bir beyaz dikdörtgen çerçevenin içinde siyahla yazılmıştı, Ferguson zarif, çok zarif diye düşündü ve kitabı eline ilk aldığında hiç hazırlıklı olmadığı bir deneyim yaşadı: yıldırım gibi çarpan bir coşku patlaması. Whitman Bursu'nu kazandığında duyduğu coşkuya benzer bir duyguydu bu, ama bir fark vardı: Burs ondan geri alınmıştı, oysa sadece on yedi kişi okusa bile kitap daima onun olacaktı.

Eleştiriler yayınlandı. Ömründe ilk kez herkesin önünde hem öpüldü hem şamar yedi, tahminine göre

dört ay içinde gazetelerde, dergilerde ve üç aylık edebiyat dergilerinde orta, kısa, uzun olmak üzere on üç eleştiri çıktı, bunlardan beşi doyum sağlayan ateşli öpücüklerdi, biri dostça sırtını sıvazlarken suratına üç yumruk, hayalarına bir diz darbesi yedi, bir kez idam mangasının karşısına dikilip infaz edildi, iki kişi de omuz silkip geçti. Ferguson hem dâhiydi hem budala, hem harika çocuktu hem kendini beğenmiş hödüğün tekiydi, hem o yıl olan şeylerin en iyisiydi hem o yıl olan şeylerin en berbatıydı, hem pırıl pırıl bir yetenekti hem yetenekten zerre kadar nasiplenmemişti. Yarım yüzyıl önce Mrs. Baldwin'in Hank-Frank konusunda kıyameti koparmasından, Mildred Teyze'yle Don Enişte'nin de destekleyici görüşlerinden bu yana hiçbir şey değişmemişti, pozitifle negatifin birbirini itmesi ve çekmesi, değerlerin yargılandığı mahkemelerde karşıt algılamalar; Ferguson kendisi hakkında söylenen iyi ve kötü şeylerin üzerinde durmamaya ne kadar gayret etse de öpücüklerin etkisi kaybolduktan çok sonra bile iğneleyici sözlerin sızısının sürdüğünü, "edebiyata inanmayan ve yok etmeye kalkışan zıvanadan çıkmış hippi" saldırısını unutmanın, "mahalledeki parlak zekâlı yeni çocuk" övgüsünü anımsamaktan çok daha zor olduğunu itiraf ediyordu. Eleştirileri masanın alt çekmecesine kaldırırken, siktir et diye söylendi. Bir daha kitap yayınlarsa o zaman kulaklarını balmumuyla tıkayacak, gözlerini gözbağıyla kapatacak, vücudunu bir teknenin seren direğine bağlayacak ve fırtınalı denizde Sirenlerin ona erişemeyeceği kadar uzaklara açılacaktı.

Kitap çıktıktan kısa bir süre sonra Mary Donohue yeniden hayatına girdi. Celia gideli beş ay olmuştu, Ferguson da yalnızlıktan bunalıyor, seks açlığıyla kıvranıyordu, tam o sırada Joanna kız kardeşinin on sekiz aydır birlikte olduğu sevgilisinden ayrıldığını ve Ferguson, Mary'yi ye-

niden görmek isterse ilerdeki günler ya da haftalar içinde ikisini akşam yemeğine çağırabileceğini söyleyince dünyalar onun oldu. Joanna, Mary'nin Michigan'la her türlü bağını kesip New York Üniversitesi'nde hukuk okumak üzere New York'a döndüğünü, sekiz-on kilo verdiğini ve ondan arabuluculuk yapmasını istediği için bunları anlattığını, Ferguson buluşmak isterse Mary'nin de isteyeceğini söyledi; böylece Ferguson'la Mary yeniden görüşmeye, yani 1966 yazındaki gibi yeniden yatmaya başladılar; hayır, bu aşk değildi, asla da olmayacaktı, ama bazı yönleriyle aşktan da iyiydi, arkadaşlığa, saf ve katıksız dostluğa, her ikisinin de birbirine olan büyük hayranlığına dayanıyordu ilişkileri; Ferguson ikinci kez ilişkiye başlamalarının ikinci ayında Mary'ye öylesine güven besliyordu ki, Celia'yla ilgili vicdan yükünden kurtulmak için Mary'yi seçti ve ilk kez ona açılarak Artie meselesini, beyzbol meselesini, o utanç veren diyafram meselesini anlattı; o güne kadar hiç kimseye söylemediği şeyleri anlattı, o korkunç suskunluk ve aldatmaca hikâyesinin sonuna geldiğinde kıza arkasını döndü, duvara bakarak konuştu: Benim kusurum ne?

Mary, Senin kusurun genç olmaktı, diye yanıtladı. Senin tek kusurun buydu. Gençtin ve kocaman yüreği, tam olgunlaşmamış gençlik ideali olan bir yeniyetmeye özgü düşüncelerin vardı. Artık o kadar genç değilsin, o yüzden de öyle düşünmekten vazgeçtin.

Hepsi bu mu?

Hepsi bu. Ama genç olmakla, toy olmakla ilgisi olmayan öteki mesele hariç. Ona söylemen gerekirdi Archie. Senin yaptığın... bunu seni incitmeden nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum.

Ayıp.

Evet, en uygun sözcük bu. Ayıp.

Onunla evlenmek istiyordum ya da en azından ev-

lenmek istediğimi sanıyordum ve asla çocuk sahibi olamayacağımızı ona söyleseydim, benimle evlenmek istemeyecekti.

Öyle de olsa, bundan hiç söz etmemen çok yanlıştı.

Ama sana anlattım, öyle değil mi?

Benim durumum farklı.

Ya? Nedenmiş o?

Çünkü benimle evlenmek istemiyorsun.

İsteyip istemediğimi kim bilir? Senin isteyip istemediğini kim bilir? Kim ne bilebilir?

Mary güldü.

Ferguson, En azından sen artık doğum kontrol hapı almayabilirsin, diye sürdürdü sözünü.

New York'taki tek erkek sen değilsin ya. Bir gece gezmeye çıksam da Senyör Muhteşem'e rastlasam ve ayaklarım yerden kesilse ne olacak?

Bana sakın anlatma, tek isteğim bu.

Bu arada Archie, bir başka doktora görünmelisin – sadece emin olmak için.

Ferguson, Biliyorum, dedi. Bir başka doktora gitmem gerektiğini biliyorum, yakında gideceğim, tabii gideceğim, çok yakında, söz veriyorum.

Bin dokuz yüz altmış dokuz, yedi muammanın, sekiz bombanın, on dört reddedilmenin, iki kemik kırığının, iki yüz altmış üç sayısının ve insanın yaşamını değiştiren bir şakanın yılı oldu.

1) Richard Nixon'ın ABD'nin otuz yedinci başkanı olmasından dört gün sonra Ferguson *Harabeler Başkenti*'nin son cümlesini yazdı. İlk taslak, dokuzuncu, hatta onuncu taslak denilebilecek kadar üzerinde çok kalem oynatılan, değiştirilen ilk taslak bitmişti, ama Ferguson hâlâ sonuçtan memnun değildi, en azından tam olarak memnun değildi, bitti diyebilmek için yapılacak daha

çok iş olduğunu düşünüyordu, o yüzden metni düzelterek, değiştirerek, keserek, ekleyerek, sözcükleri değiştirip cümleleri keskinleştirerek dört ay daha çalıştı ve haziran başlarında nihai, en son versiyonu temize çekmek için daktilonun başına oturduğunda, Brooklyn Üniversitesi'ndeki son sınavlarının yarısına gelmişti ve yakında mezun olmaya hazırlanıyordu.

Ferguson'un tanıdığı, kitaplarını yayınlamasını istediği tek bir yayınevi vardı, tamamladığı romanını da yazdıklarını *daima* yayınlayacaklarını defalarca söyleyen Tumult Books Yayınevi'ndeki dostlarına vermek ne hoş olacaktı. Ama son birkaç ayda işler değişmişti ve 1967 yazında kurulduğundan bu yana on iki kitap yayınlayan ve hâlâ gelişmekte olan genç şirket yok olmanın eşiğine gelmişti. Küçük ama dikkati çeken yayınevinin tek finansörü, başından iki evlilik geçmiş Trixie Davenport nisanda üçüncü defa evlenmişti ve görünürde Trixie'nin yatırımlarını yönetmekten başka işi olmayan yeni kocası Victor Krantz (Mondrian ve Kandinski gibi ölmüş ressamların yapıtları dışında) sanatsever biri değildi ve Tumult'ın iyilik meleğine Tumult Books gibi "yararsız işlere" para saçmaktan vazgeçmesini tavsiye etti. Böylece fiş çekildi. Yeni kitaplar için yapılan sözleşmeler iptal edildi, henüz kitabevlerine dağıtılmamış olan ya da dağıtımcının deposunda bulunan kitaplar ucuza elden çıkarılacak, elde kalanlar ise kâğıt hamuru yapılacaktı. *Önyazılar* basıldığından bu yana 806 adet satmıştı. Bu büyük bir satış rakamı sayılmasa bile Tumult'ın standartlarına göre iyi iş yapmış, en çok satanlar listesinde Anne'in erotik şiirler derlemesinden (1.486), Billy'nin *Ezilmiş Kafalar*'ından (1.141) ve şehrin gece hayatındaki eşcinsel yaşantıyı aktaran Bo'nun müstehcen günlüklerinden (966) sonra dördüncü sırada yer almıştı. Mayıs sonunda Ferguson kendi kitabından tanesi iki liraya yüz adet alıp,

kolileri Woodhall Crescent'taki evin bodrumuna yerleştirdi ve o akşam Billy'nin Victor Krantz'ı lanetlemek ve kafayı bulmak üzere Tumult Books'ta çalışmış ya da kitapları basılmış herkesi karıları, kocaları ve sevgilileriyle davet ettiği evindeki partiye yetişmek için New York'a döndü. Joanna yeniden hamile olduğu ve Billy eve para getirebilsin diye mobilya hamallığı yaptığı için herkesin daha hüzünlü olduğu partinin kaçınılmaz ânı gelince Billy sandalyeye çıkıp Gizmo Yayınları'nın kapandığını ilan etti ve boyun damarlarını kabarta kabarta sarhoş peltekliğiyle haykırarak, Ama en azından basmaya söz verdiğim kitapları ve kitapçıkları basıncaya kadar işi sürdüreceğim, çünkü *ben sözünde duran biriyim!* diye Tumult'ta fişin çekilmesini ima edince Billy'yi *sözünün eri* olduğu için herkes alkışladı ve övdü, yanaklarından yaşlar süzülen Joanna, Billy'nin yanında duruyordu, kolunu kız kardeşinin omzuna atan Mary'de onun yanındaydı, sonra Mary mendilini çıkardı, Joanna'nın gözyaşlarını sildi, onlara yakın bir yerde duran ve olanları dikkatle izleyen Ferguson bu hareketi nedeniyle kızı daha çok sevdi.

Billy'nin tavsiyesi üzerine Ferguson yeni bir yayıncıyla çalışma işini halledecek bir temsilci buldu. Lynn Eberhardt adındaki kadın aynı zamanda Billy'nin de temsilcisiydi (Billy yeni bir kitap yazmamıştı, ama Tumult artık son nefesini verdiği için Lynn de karton kapaklı kitaplar yayınlayan bir yayıneviyle *Ezilmiş Kafalar* için sözleşme yapmayı umuyordu), Ferguson'a onu müşterisi olarak kabul ettiğini bildiren mektubunda *Harabeler Başkenti*'ni parlak bir *savaş karşıtı roman* diye tanımlaması, iki gün sonra da telefonda kitap için yaptığı *Amerika'ya uyarlanmış ve sözcüklerle betimlenmiş bir Bergman filmi* benzetmesi Ferguson'u yüreklendirdi. Bergman'ın filmleri hakkında farklı görüşleri olsa da (ba-

zılarını beğeniyor bazılarından hoşlanmıyordu) Lynn'in bunları büyük bir iltifat olarak söylediğini anladı ve bu içtenlikli sözlere teşekkür etti. Lynn genç, hevesli, minyon, sarı saçlı, dudakları kırmızı boyalı, güzel bir kadındı; bir yıl önce kendi işini kurmuş, henüz elinde eski müşterileri olmayan genç ve bağımsız bir ajans sahibi olarak yeni, genç yazarların en iyilerini bulmayı iş edinmişti, yirmi iki yaşını üç ay geçmiş olan Ferguson ise en azından gençti. Ferguson'un metnini listesindeki New York'lu yayıncılara göndermeye başladı ve ret cevapları teker teker sökün etti; yayıncılardan hiçbiri Ferguson'un kitabının kötü ya da değersiz olduğunu veya "dikkati çeken bir yetenek" olmadığını düşünmüyordu, ama hepsinin ortak yargısı *Harabeler Başkenti*'nin hiç *ticari* olmadığıydı ve sadece elli dolar telif ücreti verseler, hatta o kadarını bile vermeseler kitabın basım masraflarını dahi karşılayamazlardı. Yıl sonuna kadar, metin on dört yayınevinin adreslerini ve ofislerini gezdikten sonra on dört ret mektubu almıştı.

Suratının ortasına inen on dört yumruk, her biri de canını yakmıştı.

Lynn, Üzülme, dedi. Ben bir yolunu bulacağım.

2) O karmakarışık klanın en genç dört üyesi haziran başında okullarını bitirdi, Amy Brandeis'den, Howard Princeton'dan, Noah New York Üniversitesi'nden ve Ferguson Midwood'daki metro istasyonu Flatbush yakınındaki taşra inzivasından mezun oldular, mezuniyet törenleri sona erince dördü de geleceğe doğru yolculuklarına başladılar.

Ergenliğinin ve gençliğinin büyük bölümünü sinema alanında bir yaşama hazırlanarak geçiren Noah, yolunu Ferguson'u da diğerlerini de şaşırtan bir yönde değiştirerek bundan sonra tiyatro yapmaya niyetli olduğunu açıkladı. Film oyunculuğunun bir aptal oyunu oldu-

ğunu, stop-ve-motor sözleriyle mekanikleşen rol kesmenin, kıçınızı kurtaracak çekim tekrarları ya da kurgucunun makası olmadan gerçek seyircilerin karşısında rol yapmanın gerçeğiyle kıyaslanamayacağını söyledi. Kendi yazdığı üç kısa filmi yönetmiş, başka üç filmde de oynamıştı, ama artık film şeritlerine veda ediyor ve Yale Drama Okulu'nda üçboyutlu oyunculuk ve rejisörlük okumaya hazırlanıyordu. Ferguson, Neden yeniden okula gidiyorsun? diye sorunca, Noah, Çünkü öğrenmek istediğim yeni şeyler var, dedi, ama eğer öğrenilecek şeyler olmadığını anlarsam okulu bırakır, New York'a döner ve senin evine taşınırım. Ferguson, Benim ev çok ufak, dedi. Noah da, Biliyorum, ama sen yerde yatmayı mesele yapmazsın, öyle değil mi? diye karşılık verdi.

Noah, beklenmedik bir kararla daha uzun süre okuyacaktı, Amy'yle Howard ise çoktan kararlaştırdıkları ve planladıkları gibi okumaya devam edeceklerdi. İkisi de Columbia'ya gidecek, evlenmeden beraber yaşamaya devam edeceklerdi, Amy Amerikan tarihi konusunda yüksek lisans yapacaktı, ama Howard felsefe öğreniminden vazgeçmiş, Antik Klasikler Bölümü'nü seçmişti, böylece son zamanlarda moda olan Anglo-Amerikan analitik ahmaklıklarıyla zaman kaybetmek yerine Sokrates öncesi düşünürlerin özlü sözlerini daha derinlemesine inceleyebilecekti. Wittgenstein'a evet, ama Quine başını ağrıtıyordu, Strawson'ı okumak ise cam kırıkları çiğnemeye benziyordu. Ferguson onun Antik Yunanları ne kadar sevdiğini biliyordu (Nagle'ın ikisi üzerindeki etkisi müthişti, Howard'da bu etki daha da kalıcı olmuştu), yine de arkadaşının kararı Ferguson'u biraz hayal kırıklığına uğrattı, çünkü Howard'ın bilimden çok sanata yatkın olduğunu düşünüyor, onu mürekkep ve kurşunkalemleriyle tehlikeli bir yola itmek, çizimleriyle geçinmeye yönlendirmek istiyordu, elinin emeğiyle geçin-

mek Amy'nin babasının profesyonel mesleğinden çok daha usta işiydi, Ferguson daha fazla dayanamayıp yaptığı kitap kapaklarından, *Princeton Tiger* dergisindeki karikatür ve çizgi romanlarından, insanı gülmekten kırıp geçiren tenis maçı illüstrasyonlarından ve yıllardır ortaya koyduğu daha düzinelerle harika çizimden sonra neden sanatı değil de bilimi seçtiğini sordu Billy'ye. Eski oda arkadaşı, Çünkü sanat benim için fazlasıyla kolay bir iş, üstelik bu alanda şimdi olduğumdan daha iyi bir yere gelemem, dedi. Beni sınayacak, varabileceğimi sandığım noktanın ilerisine itecek bir bilim dalı arıyorum. Bu bir anlam ifade ediyor mu Archie? Evet, bir anlam ifade ediyordu, hatta fazlasıyla anlam ifade ediyordu, ama Ferguson yine de hayal kırkılığına uğradı.

Ferguson'a gelince, o hiçbir zaman daha fazla öğrenim yapmayı düşünmemişti. Klanın öteki üyelerine bu kadarının yeterli olduğunu söyledi ve o ilkbaharın sonuna doğru kendine bir iş buldu, bu babasının kesinlikle onaylamayacağı, hiç kuşkusuz şimdi adamı mezarında tersine döndüren bir işti; Ferguson'un Brooklyn Üniversitesi'ndeki en zeki ve en güvenilir arkadaşlarından biri olan Fritz Mangini'nin babasının bir müteahhitlik şirketi vardı, şirketin üstlendiği işlerden biri de binaların boya ve badanasıydı, Fritz babasının o yaz ekibe bir boyacı daha aradığını Ferguson'a söyleyince Ferguson Mr. Mangini ile Aşağı Manhattan'da, Desbrosses Caddesi'ndeki ofisinde görüştü ve işe alındı. Bu, çoğu iş gibi haftada beş gün aralıksız süren bir çalışma değil, aralarında boşluklar olan parça başı bir işti, bu da Ferguson'un çok işine geldi, bir ya da iki hafta çalışacak, sonra bir ya da iki hafta boşta kalacaktı ve çalıştığı dönemde kazandığı para çalışmadığı dönemlerde de kirasını ve yemek masrafını karşılamaya yetecekti. Artık okulu bitirdiğine göre hem yazar hem de boyacı-badanacıydı, ilk romanını bitirdiği, bir

yenisine başlamaya da hazır olmadığı için (beyni tükenmişti ve yeni fikirler bulamıyordu) şimdilik sadece boyacı-badanacıydı.

Amy önünde hiçbir engel olmadan yoluna devam edecekti, ama diğer üçünün planları o yaz yapılacak askerlik muayenesi sırasında ve sonrasında olacaklara bağlıydı, Howard temmuz ortasında, Noah ağustos başında, Ferguson ağustos sonunda muayeneye gidecekti. Askere çağırılacak olurlarsa Howard ve Noah, Luther Bond'u örnek alıp kuzeye, Kanada'ya gideceklerdi, ama onlardan daha inatçı ve fevri olan Ferguson hapse girme riskini göze almaya karar verdi. Savaş yanlısı olanlar onlar gibi düşünenlere –*asker kaçağı, ödlek, vatan haini* gibi– yaftalar yapıştırsa da, üç arkadaş gerçekten haklı bir savaş olursa Amerika uğruna savaşmaya karşı çıkmazdı, çünkü üçü de bütün savaşlara karşı çıkmaya inanan pasifistler gibi değildi, onlar sadece bu savaşa karşıydılar ve yalnızca siyasal bir hata olmayıp canice bir çılgınlık olduğunu düşündükleri bu savaşı ahlaki açıdan savunulamaz nitelikte buluyorlar, buna katılmaya direnmeyi vatani görev sayıyorlardı. Howard'ın babası, Noah'nın babası, Ferguson'un üvey babası İkinci Dünya Savaşı'nda savaşmışlardı, ikisinin oğlu, üçüncünün de üvey oğlu haklı bir savaş olarak gördükleri faşizme karşı savaştıkları için onlara hayrandı, oysa Vietnam farklıydı ve öteki savaşın üç gazisinin bu savaşa karşı çıkan öz ve üvey oğullarına omuz vermesi o karmakarışık klanda herkesin yüreğine su serpiyordu.

Hamburger Tepesi Çarpışması, A Shau Vadisi'ndeki Apache Karları Operasyonu, Phuoc Tuy vilayetindeki Binh Ba Çatışması. Bunlar, üç gencin üniversite mezunu olmalarından önceki ve sonraki haftalarda Vietnam'dan gelen insan ve yer adlarıydı ve Newark'taki (Howard), Manhattan Whitehall Caddesi'ndeki (Noah ve Ferguson) askerlik şubelerine gitmeye hazırlanırlarken Ho-

ward'la Noah onlara bir 4-S (askerlik hizmetine uygun değil) ya da 1-Y (ancak çok acil durumda askere alınabilir) belgesi sağlayacak hayalî hastalıklar bulmak umuduyla doktorlara gittiler, böylelikle Kanada'ya gitmekten kurtulacaklardı. Howard'ın toza, ota, kanaryaotuna, altınbaşak otuna ve ilkbaharla yaz aylarında havada uçan polenlere (saman nezlesi) alerjisi vardı, ama savaş karşıtı, sevimli doktor, bunların yanı sıra Howard'ın kronik astımı olduğunu da belirten bir rapor verdi, bu rapor sağlık nedeniyle çürüğe çıkmasına belki yardımcı olabilecek belki de olamayacaktı. Noah da son altı aydır haftada iki kez gittiği savaş karşıtı psikanalistten benzer bir rapor almıştı, doktor raporunda hastasında açık alan korkusu (agorafobi) olduğunu, bu korkunun aşırı stresli koşullarda paranoyaya dönüşeceğini, dahası gizli eşcinsel eğilimi yüzünden de normal olarak sadece erkeklerin bulunduğu ortamlara uyum sağlayamayacağını belirtmişti. Noah raporu cebinden çıkarıp Ferguson'a gösterince Ferguson işe yaramaz gibilerden başını sallayarak güldü. Noah, Bana bak Archie, dedi. Ben toplum için bir tehlike arz ediyorum. Tımarhanelik bir deliyim.

Ferguson, Doktorun bu saçmalıklara inanacağını mı sanıyorsun? diye sordu. Noah, Kim bilir? dedi. Bir an sustuktan sonra kahkahayı patlatarak, Muhtemelen inanır, dedi.

Ferguson'un da kendi iyiliği için yapması gereken şey doktora gidip Howard ve Noah gibi rapor almaktı, ama okurların şimdiye kadar anlamış olacağı üzere Ferguson her zaman kendi iyiliğine yarayacak şeyler yapmazdı. 25 Ağustos Pazartesi sabahı elinde askerî doktora verilecek, gerçek ya da hayalî, fiziksel veya ruhsal şikâyetleri olduğunu gösteren bir belge olmadan Whitehall Caddesi'ndeki askerlik şubesine gitti. Çocukluğunda saman nezlesi çektiği doğruydu, ama yıllar geçtikçe bu

alerji geçmişti ve onu konuşan katıra dönüştürmüş tek hastalığının da askerlik konusunda geçerliliği yoktu.

Ayağında beyaz donuyla, kendisi gibi beyaz donlu bir grup delikanlıyla birlikte binanın içinde oradan oraya dolaştı. Beyaz gençler, kahverengi gençler, siyah gençler, sarı gençler, hepsi de aynı teknedeydi. Ferguson yazılı sınava girdi, vücut ölçüleri alındı, tartıldı, tepeden tırnağa incelendi ve bundan sonra başına ne geleceğini merak ederek eve gitti.

3) 2 Eylül'de Ho Şi Minh yetmiş dokuz yaşında öldü. Yaz başından beri Mr. Magnani için dördüncü işini yapan Ferguson, ölüm haberini 83. ve 84. caddeler arasında Batı Central Park üzerindeki üç yatak odalı dairenin mutfak tavanının boyamak için çıktığı merdivenin üstünde, radyodan duydu. Ho Amca ölmüştü, ama bu yüzden hiçbir şey değişmeyecek, Kuzey, Güney'i ele geçirip Amerikalıların kıçına tekmeyi basana kadar savaş sürecekti. Ferguson, tavana bir boya daha atmak için fırçasını boya kutusuna sokarken, bu kadarının kesin olduğunu geçirdi içinden, ama kesin olmayan bir sürü başka şey vardı. Örneğin kendisine muayene tarihini bildiren yazı neden Howard'la Noah'ya yollanan yazıdan tam bir ay sonra gönderilmişti ya da Newark Askerlik Şubesi Howard'a 1-Y raporunu gönderdiği ve aradan aynı uzunlukta bir süre geçtiği halde Manhattan Askerlik Şubesi neden Noah'ya hiçbir şey bildirmemişti. Anlaşılan her şey son derece keyfî yürütülüyordu, sanki sistem kendi işini yaparken diğerinin ne yaptığını bilmeyen iki ayrı el tarafından işletiliyordu ve artık muayenesi bittiğine göre, Ferguson cevabı almak için daha ne kadar bekleyecekti.

Kendini en kötüsüne hazırlıyordu, yazdan sonbahara hep hapishaneyi, iradesi dışında bir yere kapatılmayı ve zindancıların kaprisli kurallarına ve buyruklarına boyun eğme zorunluluğunu, mahkûmların biri ya da birkaçının

tecavüzüne uğrama tehlikesini, silahlı soygundan yedi yıl veya cinayetten yüz yıl yemiş eli bıçaklı, öfkesi burnunda biriyle aynı hücreyi paylaşma olasılığını düşünüp duruyordu. Sonra düşünceleri bugünden uzaklaşıyor, on iki yaşındayken okuduğu *Monte Cristo Kontu*'ndaki haksız yere İf Adası'nda on dört yıl hapsedilen Edmond Dantès'i, sekizinci sınıftayken okuduğu, bitişik hücrelerdeki iki mahkûmun duvara vurarak haberleşmesini anlatan *Gün Ortasında Karanlık*'ı düşünmeye başlıyor ya da yıllar içinde izlediği sayısız hapishane filmlerinden *Harp Esirleri, Bir İdam Mahkûmu Kaçtı, Prangalı Hapishane Kaçağıyım*'ı, *Emile Zola'nın Yaşamı* filminde gördüğü Şeytan Adası'ndaki Dreyfus'u, *11. Hücreler Kanadındaki İsyan, Hapishaneden Kaçış, Sing Sing'de 20.000 Yıl* ve kötü kalpli ikiz kardeşin kendi sakalıyla boğularak öldürüldüğü Dumas romanı *Demir Maskeli Adam*'ı aklından geçiriyordu.

Belirsizliğin ve sürekli artan paniğin çifte kuluçka makinesinde gelişip kabuğunu kıran gergin, iğneleyici düşünceler.

Yaz mevsimi onun için her zaman yoğun çalışma dönemi olurdu, ama o yaz Ferguson *Harabeler Başkenti*'ni yayınlamayı reddeden ilk dört mektubu okumanın dışında pek bir şey yapmadı. Ho Şi Minh'in ölümünden bir ay sonra mektupların sayısı yediye çıktı.

4) Ferguson'un Mr. Mangini'nin işinde saatlerce çalışarak ve kendisini bekleyen belirsiz geleceği düşünerek geçirdiği o yılın yazında ve sonbaharında, bir adam New York'un çeşitli yerlerine bombalar yerleştiriyordu. Sam Melville ya da Samuel Melville adındaki bu adam 1934'te Samuel Grossman adıyla dünyaya gelmiş, sonradan *Moby Dick*'in yazarına veya asıl adı Jean-Pierre Grumbach olan Fransız film yönetmeni Jean-Pierre Melville'e olan saygısından, belki de kimseye saygı duymadığından, sadece

kendini babasından ve babasının adından koparmanın dışında bir nedeni olmadan Melville soyadını almıştı. Weathermen grubuyla ve Kara Panterler'le ilintili, ama aslında (bazen bir ya da iki suç ortağıyla, ama çoğunlukla) tek başına eylem yapan bağımsız bir Marksist'ti; ilk bombasını 27 Temmuz'da New York Rıhtımı'ndaki Grace İskele binasına yerleştirdi, yıllardır Orta ve Güney Amerika'daki köylüleri sömüren United Fruit Company'nin sahip olduğu binayı büyük hasara uğrattı. 20 Ağustos'ta Marine Midland Bank binasına, 19 Eylül'de Aşağı Broadway'de Federal Daireler binasındaki Ticaret Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı ofislerine saldırdı. Sonraki hedefleri RCA binasındaki Standard Oil ofisleri, Chase Manhattan Bank Merkez binası, 11 Kasım'da Beşinci Cadde'deki General Motors binası oldu, ne var ki ertesi gün Melville, 21 Panter Davası'nın görüldüğü Centre Caddesi'ndeki Ağır Ceza Mahkemesi'ni bombalamaya giderken suç ortağı olarak bir FBI muhbirini seçme yanlışına düştü ve olay yerinde yakayı ele verdi. 1970 Nisan'ında Tombs Hapishanesi'ne gönderildi, buradaki mahkûmları örgütleyerek isyan başlatması üzerine temmuzda Sing Sing'e sevk edildi, burada da isyan örgütleyince eylülde New York eyaletinin dışındaki Attica'da en sıkı güvenlik uygulaması yapılan hapishaneye gönderildi.

Söylentilere bakılırsa, Melville'in giderek şiddetlenen radikalizmini 1968 baharındaki Columbia olayları tetiklemişti. 30 Eylül baskının yapıldığı gece otuz dört yaşındaki eski tesisat tasarımcısı, öğrencilere destek amacıyla kampüse geldi; oraya doluşmuş bin polisin, tutuklanan yedi yüz öğrencinin ve yeşil pazıbentlilerle beyaz pazıbentlilere yapılan sayısız saldırının curcunası içinde Melville öğrencileri polisi geri püskürtmeye ve çatışmaya kışkırttı. Ufak bir protestocu grubuyla birlikte tavlanarak sertleştirilmiş çelikten 50 galonluk çöp bi-

donlarını aşağıdaki polislerin üzerine atmak için Low Kitaplığı'nın çatısına taşımaya başladı. Böylesine acımasız bir eyleme katılmaya hazır olmayan genç öğrenciler korkarak dağılıp gecenin karanlığına karıştılar. Çok geçmeden polisler Melville'i buldu, sürükleyerek başka bir binaya götürdüler, coplarla dövdüler ve bir sandalyeye bağlayıp orada bıraktılar. Birkaç gün sonra, Melville Columbia'nın üniversiteye ait binalardaki yoksul kiracıları evden atma politikasına karşı çıkan Yöresel Eylem Komitesi'ne katıldı ve komitenin Batı 112. Cadde'deki St. Marks Arms Kilisesi'nin önündeki protesto gösterisinde gruptan başka birkaç kişiyle birlikte tutuklandı.

Columbia onun içindeki kıvılcımı tutuşturmuştu, ertesi yıl şehirdeki bombalama eylemlerine başladı. İlk saldırıları çok ustaca gerçekleştirdiği için üç buçuk ay kimliği saptanamadı, izlenemedi ve serbest kaldı. Bulvar gazeteleri ona Çılgın Bombacı adını taktı.

Ferguson, Sam Melville'le hiç karşılaşmamıştı ve 12 Kasım'da tutuklanıncaya kadar da adamın kim olduğu hakkında bilgisi yoktu, ne var ki sekiz bombalama eyleminin en büyük hasar veren dördüncüsünde yolları kesişti, hem de Ferguson'un yaşamının yönünü tamamen değiştirecek biçimde kesişti, çünkü formunda ve sağlıklı üniversite mezununa askerlik şubesinden askere alınabileceğini gösteren 1-A raporunun verilmesi neredeyse kesindi, bu da Ferguson'un federal mahkemede yargılanıp federal hapishanede yatması demekti, ama ekim başında Melville, Whitehall Caddesi'ndeki askerlik şubesini havaya uçurduğunda Ferguson'a hâlâ şubeden rapor gelmemişti, ay sonuna kadar ve kasımda da ses çıkmayınca Ferguson yavaş yavaş muayene kayıtlarının Melville'in bombasıyla yok olduğu teorisini geliştirmeye başladı ve kullanmayı sevdiği bir deyişle *kayıt dışı* kaldığına hükmetti.

Bir başka deyişle, Ferguson kayıt dışı ise, Sam Melville onun hayatını kurtarmış demekti. Çılgın Bombacı denilen adam onun hayatıyla birlikte yüzlerce, belki de binlerce kişinin daha hayatını kurtarmış ve *onlar uğruna* hapse girerek kendi hayatını feda etmişti.

5) Ya da Ferguson öyle sanıyor, öyle olmasını umuyor, öyle olsun diye dua ediyordu, ama kayıt dışı olsa da olmasa da meselenin çözümlenmesi için aşılacak bir köprü daha vardı. Nixon yasayı değiştirmişti. Zorunlu Askerlik Sistemi artık eskisi gibi on sekiz-yirmi altı yaş arasındaki bütün Amerikalı erkekleri ordu saflarına katmayı değil, sadece bazılarının askere alınmasını öngörüyordu, ilki 1 Aralık Pazartesi günü yapılacak yeni askerlik kurasında en düşük sayıları çekenler askere gidecekti. Üç yüz altmış altı sayı vardı, artık-yıl dahil yılın her günü için, ABD'deki her gencin doğum günü için bir sayı vardı, özgür olup olmadığınızı, savaşa mı gideceğinizi yoksa memleketinizde mi kalacağınızı, hapse girip girmeyeceğinizi belirleyen numaralarla kura çekilecekti, bütün geleceğiniz ölü külleri vazolarının, tabutların ve ülkedeki bütün mezarlıkların kumandanı olan General Katıksız Budala Talih'in elleriyle biçimlenecekti.

Saçma.

Ülke bir kumarhaneye dönüşmüştü ve size zar atma hakkı bile tanınmıyordu. Sizin adınıza hükümet atacaktı zarları. Seksenin ya da yüzün altındaki her sayı tehlike anlamındaydı. Bunların üstündeki her sayı ise, *Sağ olun efendim*, demekti.

3 Mart kurasındaki sayı 263'tü.

Bu sefer hiç coşku yoktu, damarlarında ne bir yıldırım ne de bir elektrik akımı, siyahlaşmış karın içinden başını uzatan mor çiğdem de görünmüyordu, sadece bir anda geliveren bir dinginlik, belki tevekkül, hatta belki biraz hüzün. Yapmaya söz verdiği cüretkâr atağa kendini

hazırlamıştı, ama artık bunu yapmasına gerek kalmamıştı. Artık bunu düşünmesine bile gerek yoktu. Ayağa kalk, derin bir soluk al, biraz dolaş, ayağa kalk ve dünyayı ciğerlerine çek, Ferguson ayağa kalktı, derin bir soluk aldı, biraz gezindi ve dünyayı ciğerlerine çekerken son beş aydır bir çeşit felçli gibi yaşadığını fark etti.

Baba, benim tuhaf, ölmüş babam, diye mırıldandı kendi kendine, oğlun demir parmaklıklar arkasında yaşamayacak. Oğlun artık istediği yere gitmekte özgür. Oğlun senin için nasıl dua ediyorsa, sen de onun için dua et baba.

Ferguson masasına oturdu, gazetede Noah'nın doğum günü olan 16 Haziran'ı aradı.

Sayı 274.

Sonra 22 Ocak'taki Howard'ın doğum gününe ait kura sayısına baktı.

Sayı 337.

Ertesi akşamüstü Noah otostop yaparak New Haven'dan geldi, Ferguson ve Howard da kutlama yapmak üzere Broadway'de iki sokak aşağıdaki Çin yemekleri yapan Ay Sarayı Lokantası'na gitmeden önce bir-iki kadeh içmek için onunla saat yedide Batı Yakası Barı'nda buluştular. Ama barın ön tarafındaki özel bölmede çok rahat ettikleri için orada oturmaya devam ettiler, kalkıp lokantaya gitmediler, barın çok sevdikleri rostosunu ve noodle'ını yediler, saat iki buçuğa kadar alkolün en iyi cinslerini gövdeye indirdiler, Ferguson daha çok viski içti, harmanlanmış İskoç viskisi onu sarhoşluğun uç sınırlarına taşıdı, ama sarhoşluğu çakırkeyiflikten uyuşukluğa ve çift görmeye dönüşüp iki arkadaşının desteğiyle Howard'la Amy'nin Batı 113. Cadde'deki evlerine gidip kanepede sızmadan önce, Howard'la Noah'nın ona çıkıştıklarını, birtakım şeyler yüzünden onu eleştirdiklerini hatırladı, eleştirilen şeylerin bir kısmını anımsıyor, bir

kısmını anımsamıyordu, hatırladıkları arasında şu konular vardı:

□ Babasının bıraktığı paraya el sürmemekle aptallık ediyordu.

□ O el sürmediği para sayesinde Amerika'ya el sallayıp veda edebilir, Atlantik Okyanusu'nu geçer, Avrupa'da en az bir yıl kalabilirdi. O anlamsız, sefil yaşamında hâlâ bir yerlere gidebilirdi ve *derhal* yola koyulması gerekirdi.

□ Mary Donohue'nun Senyör Muhteşem'i bulduğunu ve evlilikten dem vurmaya başladığını unutmalıydı; gerçi Mary olağanüstü bir kadındı ve Ferguson'un zor günleri atlatmasına destek olmuş, onun kendini dağıtmasını engellemişti, ama ortak bir gelecekleri olamazdı, çünkü Ferguson kızın istediği ve gereksindiği insan değildi ve Mary'ye sunabilecek bir şeyi yoktu.

□ New York'taki yayıncılardan on iki ret cevabı geldi diye karalar bağlamaya gerek yoktu, on iki yayıncı daha kitabı reddetse bile sonunda biri çıkıp o kitabı basacaktı, şimdi yapması gereken tek şey bir sonraki kitabı düşünmeye başlamaktı...

Ferguson anımsadığı kadarıyla, bu konuların hepsinde onlara hak vermiş, görüşlerini paylaşmıştı.

6) Ferguson dürüst bir işçi olduğu ve geç giderek arkadaşlarını zor durumda bırakmak istemediği için ertesi sabah saat tam dokuzda işyerindeydi. Howard'la Amy'nin kanepesinde dört buçuk saat uyumuştu, Broadway'le 112. Cadde'nin köşesindeki Tom'un Yeri'nde üç fincan sade kahve içtikten sonra 88. ve 89. caddeler arasında, Riverside Yolu'ndaki işyerine gitti, burası birkaç gün önce Juan, Felix ve Harry'yle beraber boyamaya başladıkları dört yatak odalı, kocaman bir daireydi. O sabah kuru ayaz vardı ve Ferguson fena halde akşamdan kalmaydı, gözleri kanlanmıştı, başı çatlayacak gibiydi, midesi bulanıyordu,

yüzünü kaşkoluna gömmüş yürürken nefesindeki içki kokusu atkıya siniyordu. Juan, Sana ne oldu arkadaş? dedi. Felix, Berbat görünüyorsun delikanlı, dedi. Harry, Neden eve gidip bir güzel uyku çekerek kendini toplamıyorsun? dedi. Ferguson eve gidip bir güzel uyku çekerek kendini toplamak istemiyordu, çok iyiydi, işe gelmişti, ama bir saat sonra açılır kapanır yüksek merdivenin tepesinde mutfak tavanını boyarken dengesini kaybetti, yere düştü, sol ayak bileğini ve sol el bileğini kırdı. Harry ambulans çağırdı, Roosevelt Hastanesi'ndeki doktor kemikleri yerine oturtup el ve ayak bileklerini alçıya aldıktan sonra yaptığı işe alıcı gözüyle baktı ve, Kötü düşmüşsün delikanlı, dedi. Şansın varmış ki tepe üstü düşmemişsin, dedi.

7) Ferguson kemikleri yeniden kaynayıncaya kadar geçen altı haftayı Woodhall Crescent'taki evde annesinin lezzetli yemeklerini yiyerek, akşamları yemekten sonra Dan'le remi oynayarak, Knicks basket takımının maçlarının televizyonda yayınlandığı geceler iki Schneiderman erkeğiyle maç seyrederek geçiriyordu, onlar televizyonu izlerken Ferguson'un annesiyle hamile Nancy de mutfakta oturup kadınlığın gizemlerini, ev hayatını konuşuyorlardı. Ferguson (Dan'in tabiriyle) *zorunlu mola* ya da (annesinin tabiriyle) *durum değerlendirmesi* yaparak bundan sonra ne yapacağını düşünürken, kısa da olsa bir süre aile evinde olmanın rahatlığını ve keyfini yaşıyordu.

Mary gitti, yakında otuz bir yaşındaki, Queens'li, bölge savcı yardımcısı Bob Stanton adında zeki bir senyörle evlenecekti, adamın durumu Ferguson'un hiçbir zaman olamayacağı kadar sağlamdı, Ferguson o yüzden bunun akılsız bir seçim olmadığını, yine de kırık kalbindeki ağrının dinmesinin, kırık kemiklerinin iyileşmesinden daha uzun zaman alacağını hissediyordu, Mary gittiğine göre onu New York'ta tutacak, Mr. Mangini için badana-boya yapmaya zorlayacak hiçbir şey kalmamıştı,

çünkü o içki âlemi gecesinde Howard'la Noah onun aklını başına getirmişlerdi, Ferguson da babasının parası konusundaki fikrini değiştirmiş ve parayı reddetmesinin hakaret sayılacağı konusunda gönülsüzce de olsa onların dediğini kabul etmişti. Babası ölmüştü ve ölüler artık kendilerini savunamazdı. Yıllar içinde birbirlerine nasıl bir hınç beslemiş olurlarsa olsunlar, babası ona vasiyetinde yer verdiğine göre o yüz bin doları alıp uygun gördüğü biçimde kullanmasını istemiş demekti; bu durumda uygun görmek yazmaya devam edebilmek için o parayla geçinmek anlamına geliyordu, Ferguson babasının bunu kesinlikle tahmin etmiş olduğuna karar verdi, aslına bakılırsa içindeki öfke de azalmıştı, babasının ölümünün üzerinden zaman geçtikçe öfkesi de o ölçüde azalıyordu, babası öleli bir buçuk yıl olmuş ve o öfke neredeyse tamamen kaybolmuş, ondan boşalan yeri keder ve kafa karışıklığı, keder, kararsızlık ve pişmanlık almıştı.

Bu çok paraydı, dikkatle harcarsa yıllarca geçinmesine yetecek kadar çoktu, Howard'la Noah bu paranın önemini vurgulamakla ve Ferguson'a reddedilen romanı meselesinde sabırlı olmasını öğütlemekle çok iyi yapmışlardı (Lynn Eberhardt, şubat başında 1950'lerden beri varlığını sürdüren, ufak ama genelgeçer değerleri umursamayan, gözüpek Columbus Books Yayınevi'ne romanı yollamış ve sonunda kabul ettirmişti), ama en önemlisi o para Ferguson'un içinde bulunduğu koşullarda ona en iyi gelecek adımı atmasını sağlayacaktı; Ferguson Woodhall Crescent'taki evde nekahet sürecini yaşarken bir yandan da paranın ona sunduğu belirsiz olanakları düşünüyordu; sonunda arkadaşlarının dediğine geldi: Amerika'dan çıkıp biraz dünyayı görüp tanımanın, yangını arkasında bırakıp başka bir yere – herhangi bir yere gitmenin zamanı gelmişti.

Ferguson sonraki iki haftayı doluya sığdıramadan bo-

şa dolduramadan kararsızlık içinde düşünerek geçirdi, gidilebilecek yer seçeneklerini eleyerek beşten üçe, üçten bire indirdi. Kuşkusuz son sözü lisan söyleyecekti, ama İngiltere'de de İrlanda'da da İngilizce konuşulduğu halde, o kasvetli, yağmurlu yerlerden birinde yaşmaktan mutlu olacağını sanmıyordu. Tabii Paris'te de yağmur yağardı, ama makul bir akıcılıkla konuşabildiği ve okuyabildiği tek yabancı dil Fransızcaydı, dahası o güne kadar hiç kimsenin Paris hakkında olumsuz bir şey söylediğini duymadığı için şansını orada denemeye karar verdi. Bir ısınma hareketi olarak yeni memleketinde sağ salim ve mutlu olan Luther Bond'u görmek için Montreal'e gidecekti; Ferguson Brooklyn Üniversitesi'ne girdiği sırada Luther da McGill'e girmeyi becermiş, mezun olunca da *Montreal Gazette*'de stajyer muhabir olarak işe başlamıştı, yeni sevgilisi Claire'le, Claire Simpson ya da Sampson'la (Luther'ın elyazısını sökmek kolay değildi) birlikte yaşıyordu, Ferguson da kuzeye gitmeye, doğuya gitmeye, oralardan gitmeye can atıyordu.

Ocak sonunda ayak bileğinin üzerinde rahatça yürüyebileceğini hesapladı, bu durumda Doğu 89. Cadde'deki evi boşaltıp büyük hamleye hazırlanmak için yeterli zamanı olacaktı.

Sonra 1 Ocak'ta Ferguson yeni on yılın ilk kahvaltı lokmasını ısırmaya hazırlanırken annesi ona fıkrayı anlattı.

Bu, aslında eski, yıllardır Yahudilerin oturma odalarında anlatılagelen bir fıkraydı, ama nedense o güne kadar Ferguson bu fıkra anlatılırken o oturma odalarında bulunmadığı için hiç duymamıştı, sonunda 1970 yılının ilk sabahında mutfakta kahvaltı ederlerken annesi genç Rus Yahudisiyle ilgili klasik hikâyeyi anlattı; Ellis Adası'na gelen, uzun, söylenmesi zor bir adı olan genç Yahudi orada kendisinden daha yaşlı, daha deneyimli *Lantsman*'la soh-

bete başlar, genç olan yaşlı olana adını söyleyince adam kaşlarını çatar ve hem bu kadar uzun hem söylenmesi bu kadar zor bir adın burada işine yaramayacağını, Amerika'daki yeni hayatı için daha kısa, Amerika'yı çağrıştıran bir ad bulup ismini değiştirmesini söyler. Genç adam, Nasıl bir ad tavsiye edersin, der. Yaşlı adam, Onlara adının Rockefeller olduğunu söyle, bu ada kimsenin itirazı olmaz, der. İki saat geçer, genç Rus mülakat için göçmen bürosundaki görevlinin karşısına oturunca, yaşlı adamın önerdiği adı bir türlü hatırlayamaz. Memur, Adın nedir? diye sorar. Genç adam çaresizlik içinde elini kafasına vurarak Eskenazi dilinde yanıtlar: *Ikh hob fargessen (Unuttum)!* Ve Ellis Adası'ndaki memur dolmakalemini açar, adamın adını özenle deftere kaydeder: Ichabod Ferguson.

Fıkra Ferguson'un hoşuna gitti, mutfaktaki kahvaltı sofrasında annesi anlatınca kahkahalarla güldü, ama bileğine basmadan sekerek üst kattaki yatak odasına çıkınca o olayın aklından çıkmadığını, sürekli olarak bunu düşündüğünü fark etti, zihnini başka yöne çekecek başka bir şey de olmayınca bütün sabah ve öğle sonunun ilk saatlerine kadar zavallı göçmeni düşünmeye devam etti, bir noktadan sonra olay fıkra olmaktan çıkıp insan yazgısıyla ilgili bir kıssaya, insanın yaşamda ilerlerken karşısına çıkan sonsuz yol ayrımlarına dönüştü. Genç bir adam bir anda parçalanıp her biri diğerinin eşi olan ama farklı adlar taşıyan üç gence bölündü: Rockefeller, Ferguson ve Rusya'dan Ellis Adası'na gelen, telaffuzu zor bir adı olan X. Fıkrada, göçmen bürosundaki memur onun konuştuğu dili anlamayınca X, Ferguson oluyor. Bürokratik bir yanlış yüzünden insana zorla kabul ettirilen bir ad almak ve ömrünün sonuna kadar o adla yaşamak başlı başına ilginçti. *Acayip, gülünç* ya da *trajik* anlamında ilginçti. Bir adamın kaleminin on beş vuruşuyla Presbiteryen İskoç'a dönüşüveren bir Rus Yahudisi. Eğer Yahudi beyaz, Pro-

testan Amerika'da bir Protestan olarak kabul ediliyorsa ve eğer karşılaştığı herkes onu gerçek kimliğinden başka biri sanıyorsa, bu durum onun Amerika'daki geleceğini nasıl etkiler? Bunu tam olarak kestirmek olanaksız, yine de farklı bir etki yaratacağı, Ferguson olarak sürdüreceği yaşamın genç Yahudi X'in sürdüreceği yaşamla aynı olmayacağı varsayılabilir. Öte yandan genç X'in, Rockefeller olmaya itirazı yoktu. Yaşlı hemşerisinin başka bir ad seçmesi için verdiği aklı kabullenmişti, eğer o ad aklından çıkmasaydı ne olacaktı? Bir Rockefeller olacaktı ve o günden itibaren herkes onu Amerika'nın en zengin ailesinin bir üyesi zannedecekti. Eskenaz şivesini fark edeceklerdi, ama ailenin başka bir kolundan olduğunu, kan bağının izini doğruca John D.ye ve onun vârislerine taşıyacak yabancı kökenli, ikincil kolların birinden olduğunu düşünmelerini ne engelleyecekti? Ve eğer genç X adının Rockefeller olduğunu söylemeyi hatırlasaydı, bu Amerika'daki gelecek yaşamını nasıl etkileyecekti? Yaşamı aynı mı olacaktı yoksa farklı mı? Ferguson, Hiç kuşkusuz farklı bir yol izlerdi, diye düşündü, ama bu farkın nasıl olacağını şimdi kestirmek olanaksızdı.

3 Mart 1947 günü annesinin rahminden çekilip çıkarıldığında üzerine yapıştırılan X'in adından farklı biri olarak, bir Ferguson ya da bir Rockefeller olarak dünyaya gelse nasıl biri olacağını hayal etmek, asıl adı Ferguson olmayan Ferguson'a ilginç geliyordu. Aslında kendi babasının babası 1 Ocak 1900 günü Ellis Adası'na ayak bastığında ona başka bir ad verilmemişti – ama ya verilseydi ne olurdu?

Ferguson'un bir sonraki kitabı işte bu sorudan doğdu.

1 Ocak 1970 günü, yani (aile efsanesine göre) Ferguson ya da Rockefeller olmayan ve 1923'te Chicago'daki bir deri eşya deposunda vurulup ölen büyükbabasının Amerika'ya gelişinin yetmişinci yıldönümü olan

o gün öğleden sonra, Ferguson kitapta üç adı olan tek kişi olmayacak diye düşündü ve yazacağı hikâyenin özüne uysun diye işe büyükbabası ve onunla ilgili fıkrayla başlamaya karar verdi, fıkra birinci paragrafta anlatıldıktan sonra büyükbabası olası üç adı olan genç bir adam olmayacak, X ya da Rockefeller değil tek adı olan Ferguson olacaktı, sonra (yıllar içinde annesinden duyduğu anekdotlara dayanarak) annesiyle babasının nasıl tanıştıklarını, nasıl evlendiklerini ve kendisinin doğumunu anlatacaktı, bu fikri kafasında tersyüz ederek üç isimli bir kişinin yaşamını aktarmak yerine kendisinin üç farklı versiyonunu yaratacak ve kendi hikâyesiyle birlikte onlarınkini de işleyecek (kendisi de bir anlamda kurgusal bir karakter olacağı için anlattığı da az çok kendi yaşam-öyküsü olacaktı) ve birbirinin tıpa tıp benzeri olan ama farklı dört kişinin romanını yazacaktı, bu dört kişinin adı da aynı olacaktı: Ferguson.

Adlar hakkındaki fıkradan doğan bir isim. Polonya ve Rusya'dan yola çıkıp gemilere doluşarak Amerika'ya gelen Yahudilerle ilgili fıkranın can alıcı noktası. Ve hiç kuşkusuz Yahudilerin, Amerika ve New York limanında dikilen devasa heykel hakkında uydurdukları bir fıkra.

Sürgünlerin anası.[1]

Savaşların babası.

Gayrimeşru adlar bahşeden.

Hâlâ on dört yaşındayken hayal ettiği iki yolda ilerliyor, Lazlo Flute'la birlikte üç yolda yürüyordu; sapılan ve sapılmayan yol ayrımlarında ve birbirine paralel uzanan yollarda aynı kişilerin, görünen kişilerle gölge kişilerin aynı zamanda yürüdüğü duygusunu kendini bildi

1. Özgürlük Anıtı'na verilen bir ad. ABD'yi bir göçmenler ülkesi olarak simgeleyen bu ad, 1883'te heykelin kaidesi için bağış toplamak üzere şair Emma Lazarus'un "Yeni Devasa Heykel" sonesinde ortaya atıldı. (Ç.N.)

bileli sürekli hissediyordu; bu duyguya göre gerçek, olabileceği halde olmayanı da içerdiği için görünen dünya asıl dünyanın ancak bir bölümü olabilirdi, hiçbir yol diğerinden daha iyi ya da daha kötü değildi, ama tek bir beden içinde yaşamanın işkencesi başka bir yolda bambaşka bir yere gidebilecekken verili bir anda sadece bir tek yolda yürümek zorunluluğuydu.

Birbirinin eşi ama farklı, yani aynı ebeveynleri, aynı gövdeleri, aynı genetik yapıları olan, ama her biri farklı bir kentte, farklı bir evde kendine özgü koşullarda yaşayan dört erkek çocuğu. O koşulların etkisiyle şu ya da bu yöne savrulan çocuklar kitap ilerledikçe birbirlerinden uzaklaşacak, emekleyerek, yürüyerek ya da koşarak çocukluk, ergenlik ve ilkgençlik süreçlerini geçecek, kişilikleri giderek daha belirginleşecek, her biri kendi yolunda ilerleyecek, yine de hepsi hâlâ aynı kişi olacaktı, kendisinin üç hayalî versiyonu ve işi sağlama almak için kendisi, yani kitabın yazarı da Dört Numara olarak diğer üçünün yanında yer alacaktı; ama o noktada kitabın ayrıntılarını kendisi de bilmiyordu, ne yapmaya çalıştığını ancak işe koyulduktan sonra anlayacaktı, önemli olan o çocukları sahiciymiş gibi sevmek, kendini sevdiği kadar sevmek, 1961 yazında sıcak bir öğle sonrası gözlerinin önünde ölen çocuğu sevdiği kadar sevmekti ve şimdi babası da öldüğü için –onlar adına– yazması gereken kitap buydu.

Kendi kendine, Tanrı hiçbir yerde yok, dedi, ama yaşam her yerdeydi, ölüm her yerdeydi ve yaşayanlarla ölüler birleşmişti.

Kesin olan sadece tek bir şey vardı. Hayalî Ferguson'lar, tıpkı Artie Federman'ın öldüğü gibi teker teker ölecekti, ama ancak kendisi onları gerçekmiş gibi sevmeyi öğrendikten, onların ölümünü görmeye katlanamayacak noktaya geldikten sonra öleceklerdi ve o zaman ayakta

kalan son kişi olarak kendi kendisiyle yeniden yalnız kalabilecekti.

Kitabın adı da buradan geliyordu: *4 3 2 1*.

Kitap böyle bitiyor – Ferguson'un kitabı yazmaya başlamasıyla bitiyor. Ferguson iki ağır bavul ve bir sırt çantasıyla 3 Şubat'ta New York'tan otobüsle Montreal'e gitti, bir hafta Luther Bond'un yanında kaldıktan sonra uçağa atlayıp okyanusu aşarak Paris'in yolunu tuttu. Sonraki beş buçuk yılı beşinci bölgede, Descartes Caddesi'ndeki iki odalı bir dairede, dört Ferguson hakkındaki tahmininden daha uzun olan romanı üzerinde aralıksız çalışarak geçirdi, 25 Ağustos 1975'te son sözcüğü yazdığında metin çift aralıkla yazılmış bin yüz otuz üç sayfayı bulmuştu.

Yazması en zor gelen de sevdiği çocukların ölümlerini anlattığı bölümlerdi. O ışıl ışıl yüzlü, on üç yaşındaki genci öldüren fırtınayı hayal edip canlandırmak nasıl da zordu; yirmi yaşındaki 3 numaralı Ferguson'un yaşamına son veren trafik kazasının ayrıntılarını yazarken nasıl da acı çekti; bu iki korkunç ama gerekli yok etme sürecinden sonra, başka hiçbir şey Ferguson-1'in 8 Eylül 1971 gecesindeki ölümünü yazmaktan daha çok acı vermedi; bu, kitabın son sayfalarına kadar yazmayı erteleddiği, New York, Rochester'daki evi yakıp kül eden yangının hikâyesiydi, Ferguson-1'in alt kat komşusu Charlie Vincent yatakta Pall Mall'larından birini tüttürürken uyuyakaldı, çarşaflar ve battaniyelerle birlikte kendisi de tutuştu, alevler odaya yayıldı, sonunda tavana kadar yükseldi ve o köhne evin tahtaları kupkuru ve ufalanmak üzere olduğundan yangın tavanı patlatarak üst kattaki yatak odasına sıçradı, alevler yatağında uyuyan yirmi dört yaşındaki gazeteci, çevirmen ve Hallie Doyle'un sevgilisine doğru öylesine hızla ilerledi ki, delikanlı yata-

ğından fırlayıp camdan atlamaya fırsat bulamadan bütün oda yanmaya başladı.

Ferguson yazmaya ara verdi. Masasından kalktı, gömleğinin cebinden bir sigara çıkardı, ufacık dairenin iki odasını arşınlamaya başladı, zihninin yeniden yazabilecek kadar durulduğunu hissedince yeniden masasının başına geçti, sandalyesine oturdu ve kitabın son paragraflarını yazdı:

Eğer Ferguson-1 o gece hayatta kalabilseydi ertesi sabah Gianelli'yle birlikte Attica'ya gidecek ve sonraki beş gün boyunca hapishanedeki isyanı, isyancılar reform isteklerini kabul ettirmek için otuz dokuz gardiyanı rehin alırken binden fazla mahkûmun da hapishaneye dışarıdan girilmesini engellediğini yazacaktı. Mahkûmların bu dayanışması hiç kuşkusuz Ferguson-1'i sevindirecekti. Irksal ayrımın egemen olduğu hapishanedekilerin hemen hepsi isteklerini kabul ettirmek için omuz omuza vermişlerdi ve anımsandığı kadarıyla ilk kez siyah mahkûmlar, beyaz mahkûmlar ve Latino mahkûmların hepsi aynı saftaydı. Karşı taraftakiler biraz harekete geçtilerse de, umut verecek bir tavırları yoktu. Af talebini reddettiler, hapishane müdürünün değiştirilmesi talebini reddettiler, Cezayir hükümeti isyancıların hepsini kabul edeceğini açıkladıktan sonra bile onların sağ salim ülke dışına çıkarılması hakkındaki yerine getirilmesi gerçekten olanaksız talebi reddettiler. Mahkûmlarla Ceza İnfaz Kurumu Müdürü Russell Oswald arasında dört gün süren yıpratıcı, başarısız görüşmeler yapıldı, New York Valisi Rockefeller o dört gün boyunca tarafları uzlaştırmak için hapishaneye gelmeyi reddetti. Sonra 13 Eylül'de Rockefeller esrarengiz bir kararla hapishaneyi güç kullanarak ele geçirme emrini verdi. Sabah 9.46'da gardiyanlardan ve New York Eyalet Polisi'nden oluşan bir müfreze hapishanenin dış duvarları üzerinde mevzilenerek

avludakilerin üzerine ateş açtı, rehinelerden onunu ve yaylım ateşi durduktan dakikalar sonra doğrudan hedef alınarak vurulan Sam Melville'in de aralarında olduğu yirmi dokuz mahkûmu öldürdüler. Öldürülen bu otuz dokuz kişinin yanı sıra, rehinelerden üçü ve mahkûmlardan seksen beşi de yaralandı. Avlu kanla yıkandı.

Saldırıdan hemen sonra yayılan söylentiye göre mahkûmlar öldürülen on rehinenin gırtlağını kesmişlerdi, ama ertesi gün Rochester Monroe ilçesi adli tıp uzmanı öldürülen on gardiyanın cesetlerini inceleyince hiçbirinin bıçak darbesiyle öldürülmediğini açıkladı. Hepsi çalışma arkadaşları olan gardiyanlar tarafından öldürülmüştü. Ayın 15'inde *New York Times*'a röportaj veren ve öldürülen gardiyanlardan Carl Valone'nin akrabası olan Joseph Lelyveld cesedi gördükten sonra şunları söyledi: "Gırtlak kesilmesi söz konusu değildi. Carl'a kimse el sürmemişti. Carl üzerinde Rockefeller'ın adı yazılı olan bir kurşunla öldürülmüştü."

Nelson Rockefeller Cumhuriyetçi Parti'nin liberal kanadını temsil ediyordu ve Attica katliamına kadar ılımlı ve sağduyulu biri olarak tanınıyordu, ama 1973 Mayıs'ında New York Eyalet Yasaları'nı değiştirip 50 gram ya da daha fazla eroin, morfin, afyon, kokain ya da esrar satmak veya bu maddelerden 100 gram ya da daha fazlasını bulundurmak suçlarına on beş yıl ile müebbet arasında hapis cezaları getirerek dünyayı yeniden şaşkına çevirdi. Rockefeller Uyuşturucu Yasaları denilen bu kanunlar, o güne kadar ülkedeki eyaletlerde uygulanmış en ağır cezaları öngörüyordu.

Belki hâlâ başkan olma hayalleri kuruyor ve Amerikan halkının kanun ve düzen yanlısı, sertlik taraftarı kesimine ne kadar sert olduğunu göstermek istiyordu, ama Özgür Dünya'nın lideri olmayı öteden beri ne kadar istemiş olursa olsun, 1960, 1964 ve 1968 başkan adaylığı

seçimlerinde sırasıyla Nixon, Goldwater ve yine Nixon karşısında yenik düştü, ama Nixon 1974'te dünya âleme rezil olarak istifa edince, yine bir skandal sonucu istifa eden Spiro Agnew'nun yerine geçmiş olan Başkan Yardımcısı Gerald Ford, Nixon'un yerine başkan oldu ve Nelson Rockefeller'ı da başkan yardımcılığına getirdi, böylece onlar Amerikan tarihinde eşi görülmemiş bir biçimde halkın seçimiyle göreve getirilmeyen ilk iki kişi oldu ve 19 Aralık 1974'te Kongre'de 128'e 287, Senato'da 7'ye 90 oyla seçilen Nelson Rockefeller Amerika Birleşik Devletleri'nin kırk birinci başkan yardımcısı olarak yemin etti.

Rockefeller, Happy[1] adında bir kadınla evliydi.

1. (İng.) Mutlu. (Ç.N.)

"Auster'ın en büyük, en yürek burkan, en doyurucu romanı, gerçeklerin ve olasılıkların, aşkın ve yaşamın sürükleyici ve şaşırtıcı öyküsü" olarak tanımlanan yapıt, bir aile destanı havasında başlıyor ve o aile bireylerinden birinin kendi yaşamını "ya öyle olmasaydı" diye sürdürmesiyle devam ediyor.

Sadece bir ailenin ve bir kişinin yaşamıyla sınırlı kalmayan roman, Soğuk Savaş, Rosenberg'lerin idamı, Kennedy ve Martin Luther King suikastları, Vietnam Savaşı, My Lai katliamı, 1968 üniversite olayları gibi konuları da ayrıntılarıyla işleyerek 20. yüzyılın ikinci yarısına panoramik bir bakış sunuyor ve bu deneyimleri bitmek istemeyen, akıcı, keyifli cümlelerle aktarıyor.

Auster kitabını yorumlarken, "Kendi yaşamımdan bazı şeyleri aktardım, ama hangi yazar bunu yapmaz ki?" diyor ve, "Ben tanıdığım, bildiğim dünyayı, kendi yaşadığım ve sürprizlerle dolu deneyimleri yansıtmaya çalışıyorum, ömrüm boyunca bu kitabı yazmak için bekledim," diye tamamlıyor sözünü.

can

45 TL
KDV DAHİL

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-3584-4
9 789750 735844